Universidad de Deusto
Biblioteca

CANISIUS

AUTHORITATES

IN

CATECHISMUM

4

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

AVTHORITATVM SACRAE SCRIPTVRAE ET SANCTORVM

PATRVM, QVAE IN CAtechismo Doctoris

PETRI CANISII THEOLOGI SOCIEtatis IESV citantur, & nunc primùm ex ipsis fontibus fideliter collectæ, ipsis Catechismi verbis subscriptæ sunt,

PARS QVARTA

DE ALTERA PARTE IVSTITIAE CHRIstianæ, quæ in bonis consectandis est posita, siue

DE BONIS OPERIBVS, VIRTVTIBVS, Donis, Beatitudinibus, Consilijs & Nouissimis.

II. PETRI I.

Satagite vt per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis.

IOANNIS V.

Procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in resurrectionem iudicij.

COLONIAE
Apud Geruuinum Calenium & hæredes Iohannis Quentel,
Anno M. D. LXX.

Cum gratia & priuilegio Summi Pontif. Pij V. Item Roman. Imperatoris Maximiliani II. in Decennium.

FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

PIVS PAPA V.

DILECTO FILIO GERVINO Calenio, Typographo Colonien.

Dilecte Fili Salutẽ & Apostolicam benedictionem. Cùm tu, sicut accepimus, nõnullos de probatis Sanctorum historijs à Dilecto filio Laurentio Surio optima fide collectis, necnon alios Tomos seu libros dilecti filij Petri Canisij presbyteri seu religiosi Societatis IESV de doctrina siue Institutiõe Christiana inscriptos, vnà cum certis Annotationibus, nondùm impressos, tua impensa imprimi facere desideres: Nos tibi, quem in excudendis huiusmodi Tomis seu libris graues impensas subire necesse est, nè ex beneficio omnibus Christi fidelibus collato detrimentum aliquod sentias, opportunè prouidere, ac te in tuo laudabili & Reipublicæ Christianæ perutili proposito confouere volẽtes, & à quibusuis Excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisq; Ecclesiasticis sententijs, censuris & pœnis à iure vel ab homine quauis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis, ad effectum præsentium duntaxàt consequendum, harum serie absoluentes, & absolutũ fore censentes: Motu proprio non ad tuam vel alicuius pro te nobis super hoc oblatæ petitiõis instantiam, sed ex certa scientia & mera deliberatiõe nostris tibi Tomos seu libros præfatos per te vel aliũ seu alios imprimendi, & impressos ven-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dendi licentiã & facultatem plenam & liberam Apostolica authoritate per præsentes concedimus: Necnõ omnibus & singulis impressoribus, librarijs, & mercatoribus tam in Italia quàm extra Italiam constitutis, in virtute sanctæ obedientiæ & sub Excommunicationis sententiæ, necnõ in terris sanctæ Romanæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectis, sub amissionis Tomorum seu librorum huiusmodi, ac mille ducatorũ auri de Camera, pro vna Cameræ Apostolicæ, et altera medietatibus tibi, tuisq; hæredibus & successoribus irremissibiliter loco dannorum applicandorũ pœnis, per alios absq; tuî & hæredum vel successorũ tuorũ expresso mandato aut licentia habita excudentes, seu imprimẽtes, aut vendentes, totiès quotiès id fecerint, eo ipso incurrẽdis, nè eosdem tomos seu libros infra decennium proximè futurũ ab illorũ impressione computandũ, in quibusuis literarũ characteribus, aut parua, mediocri, seu magna, vel alia quacunq; forma alicubì imprimere, neq; per alios impressos vẽdere absq; expressa tuî vel hæredum & successorũ præfatorum licentia vel consensu audeãt vel pʃumant, & ità per quoscunq; iudices & commissarios quauis authoritate fungentes, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, interpretandi facultate & authoritate, iudicari & diffiniri debere: Ac quicquid secùs super his à quoquam quauis authoritate scienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum & inane decernimus: Mandantes nihilominùs Motu simili sub interdicti Ecclesiastici & ingressus Ecclesiarum Venerabilibus Fratribus nostris Colonien. & quorunuis aliorum ciuitatum & locorum Archiepiscopis, Episcopis, ac dilectis filijs illorum vicarijs seu officialibus, legatis, vel Vicelegatis, ac sub primò dictis pœnis, Gubernatoribus, Potestatibus, & alijs quibusuis Iudicibus quibuscunque authoritate & officio fungẽtibus, quatenùs quotiès pro parte tua, & successorũ tuorum, vel alicuius eorum huiusmodi fuerint requisiti in præmissis, efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant authoritate nostra inhibitionem præfatam inuiolabiliter obseruari: ac te, tuosq; hæredes & successores præfatos huiusmodi, illorumq; singulos concessione pacificè frui & gaudere: Ac impressores, librarios, mercatores, fautores, scientes & non reuelantes, quos inhibitioni præfatæ contrauenisse eis constiterit, excõmunicationis & alias sententias, censuras & pœnas huiusmodi incurrisse declarent, ac pro talibus publicè nunciari mandent, & faciant, contradictores quoslibet & rebelles per easdem censuras & pœnas, appellatione postposita, cõpescẽdo: inuocato etiam ad hoc, si opùs fuerit, auxilio brachij secularis: Nõ obstãtibus Cõstitutiõibus et Ordinatiõibus Apostolicis, Priuilegijs quoq; Indultis, et literis Apostolicis super imprimẽdorum Tomorũ facultate quibusuis personis cuiuscunque dignitatis & præeminẽtiæ existentibus etiam motu & sciẽtia similibus, ac sub quibusuis te-

Universidad de Deusto
Biblioteca

noribus & formis, necnon clausulis & decretis concessis Quibus omnibus etiamsi de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, et individua: nō aūt per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, illorum tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro expressis habētes, illis aliâs in suo robore permansuris, hac vice duntaxàt specialiter & expresse derogamus: Aut si impressoribus, librarijs, & mercatoribus pfatis vel quibusuis alijs, cōmuniter vel diuisim ab Apostolica sit Sede indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mētionem. Volumus autem & eadem authoritate decernimus præsentium literarum transcripta in ipsis Tomis impressa in iudicio & extra sufficere, & plenam fidem facere, regula contraria non obstante. Datum Romæ apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris die XXIIII. Septembris, M.D.LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

Cæ. Glorierius.

IN COMMENDATIONEM VIRTVTIS.

S. AVGVSTINVS libro 2. de libero arbitrio, cap. 19. Virtutes quibus rectè viuitur, magna bona sunt. Species autem quorumlibet corporum, sine quibus rectè viui potest, minima bona sunt: Potentiæ verò animæ, sine quibus rectè viui nō potest, media bona sunt. Virtutibus nemo malè vtitur: Cæteris aūt bonis, id est, mediis & minimis, non solùm benè, sed etiam malè quisq; vti potest. Et ideò virtute nemo malè vtitur, quia opus virtutis est bonus vsus istorum, quibus etiam non benè vti possumus. Nemo autem benè vtendo malè vtitur.

S. CHRYSOSTOMVS homilia octaua in Genesim: Nihil virtuti par est, charissime, quæ nos & in futuro seculo è gehēna eripit, & regno cælorū nobis frui concedit, & in præsenti quoquè seculo omnibus superiores constituit, qui nobis sine causa insidiantur: & nō hominibus solùm, sed & ipso salutis nostræ inimico diabolo fortiores efficit. Quid igitur illi par fuerit, quæ nō solùm hominibus insidiantibus, sed & dæmonibus superiores, sui studiosos efficit? Virtus autē est, humana omnia despicere, futura singulis horis cogitare, nullis præsentibus addictū esse: sed scire omnia humana vmbram esse & somnium, & si quid his vilius. Virtus est, erga negocia huius vitæ non magis quàm erga mortuum affici: & ità vitiosæ operationis expertem, vt ad ea quæ offerre animæ salutē possunt, quasi mortuus quis sit: viuat aūt, & operetur tantùm ea quæ spiritus sunt: sicut & Paulus dicebat, Viuo aūt, non iam ego, sed viuit in me Christus.

ET homilia sexagesima sexta in Genesim: Nē igitur operam nostram in colligendas opes collocemus, quas relinquamus filijs: sed doceamus eos virtutem, & benedictionem Dei illis imprecemur. Istæ enim, istæ maximæ sunt facultates. Istæ sunt ineffabiles diuitiæ, quæ non absumuntur, quæ quotidiè substantiam nostram augent. Nihil enim virtuti par, nihil virtute potentius: etiamsi mihi dicas eum qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

regnum habet, ac diadema gerit: nisi hanc habeat, quouis panniculoso paupere miserior erit. Quid enim illi prodesse poterit diadema aut purpura, qui virtutẽ sua desidia perdit? Nunquid Dominus externas dignitates spectat? nunquid personarum gloria permouetur? Vnum est illic, quod quæritur, vt per operationem virtutum apertas inuenire possimus ianuas fiduciæ in Christum: nam qui nihil fiduciæ hinc defert, inter ignominiosos & desperantes locum habebit. Hoc igitur omnes consideremus, & nostros filios doceamus, vt virtutem rebus omnibus præferant. Thesaurus enim est qui nunquàm valet consumi. Thesaurus non hominum dolis, nec latronum insidijs, non famulorum malitia, non alio quopiam imminui valens, sed perpetuò manet: spiritualis enim est, humanis non cedens insidijs, sed cum his qui illum accipiunt, & sobrij esse volunt ac prudentes, in futuram vitam migrabit, & eis æterna præparabit tabernacula.

S. PROSPER libro tertio de vita contemplatiua, capite decimosexto: Omnis sancta virtus res est diuina, incorporea prorsùs atque mundissima: quam mentes inquinatæ non inquinant, sed ipsæ inquinatas emaculat: cuius participatiõe formãtur informia, suscitantur mortua, sanantur infirma, corriguntur praua, reconciliantur auersa. Hanc non habet nisi Deus, & is cui dederit Deus. Quæ in animo habitat, sed animum corpusque sanctificat. ad quam nullus accedit inuitus, quam nullus amittit, nisi propria voluntate deceptus. Nemo eam sibi conferre potest, cùm possit auferre: alteri autem nec conferre prævalet, nec auferre.

DE TRIPLICI GENERE BONORVM OPERVM.

I

Iustitia Christiana circa quæ bona versatur?

HAec Iustitia tam [a] latè patet, vt omnia bona, quæ honestè, iustè ac piè fiunt, in se contineat, nobisque expetenda & consectanda proponat. Vndè ità fideles Apostolus commonefacit: [b] *Ambuletis dignè Deo, per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes:* [c] *prouidentes bona non tantùm coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus.* Hic enim nostræ vocationis, & Christianæ iustitiæ per Christum partæ verus est vsus, ac fructus proprius, Petro teste, [d] *vt peccatis mortui, Iustitiæ viuamus.* Hoc est, quemadmodùm à Paulo explicatum est, [e] *Vt abnegantes impietatem & sæcularia desideria, sobriè, & iustè, & piè viuamus in hoc sæculo.* In eundem sensum nobis proponitur Euangelicum illud: [f] *Vt sine timore, de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi in sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris.* Nam idcircò redemit nos Christus [g] *ab omni iniquitate, vt mundaret sibi*

a Chrysost. in psal. 4. & 14. & homil. 23 in Genes.

b Coloss. 1. b

c Rom. 12. d 2. Cor. 8. d Matth. 5. b

d 1. Pet. 2. d

e Tit. 2. d Vide Bern. ser. 2. de resurr. Domini.

f Luc. 1. g

g Tit. 2. d

Universidad de Deusto
Biblioteca

bi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.

h Ephes.2.b h *Ipsius enim* Dei *sumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis : quæ præparauit* DEVS *vt in illis ambulemus.*

B Ità constanter Paulus scribit, omnesque admonet de obseruanda & colenda semper Iustitia Christiana. Proindè Ioannes etiam prudenter admonet, & absolutè definit: a *Filioli, nemo vos seducat. Qui facit iustitiam, iustus est, sicut & ille iustus est: qui facit peccatum, ex diabolo est.* Et Iacobus constanter docet: b *Ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantùm. Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ità & fides sine operibus mortua est.* Tum idem rursùs, c *Qui perspexerit in lege perfectæ libertatis,* (siue in legem perfectam quæ est libertatis) *& permanserit, non auditor obliuiosus factus, sed factor operis, hic beatus in facto suo erit.* Nec aliud sanè voluit Paulus, cùm diceret: d *Non auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur.*

a 1.Ioan.3.b

b Ia.2.d Aug in præfat in psal.31.Ité de fide & operib. c.14 Chryso. hó.2 in Gene.

c Iacob.1.d

d Rom.2.b

SCRIPTVRAE.

Ad Colossenses primo: Ideò & nos ex qua die audiuimus, non cessamus pro vobis orantes & postulantes, vt impleamini agnitione voluntatis eius, in omni sapientia & intellectu spirituali: vt ambuletis dignè Deo, per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes, & crescentes in scientia Dei, in omni virtute confortati secundùm potentiam claritatis eius, in omni patientia & longanimitate cum gaudio gratias agentes Deo & Patri.

Ad Romanos duodecimo, vt in textu.

Posterioris ad Corinthios octauo Prouidemus enim bona non solùm coram Deo, sed etiam coram hominibus.

Matthaei quinto: Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videãt opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cælis est.

Prioris Petri secundo: Conuersationem vestram inter Gentes habentes bonam, vt in eo de quo detrectant de vobis tanquàm de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis. Quia sic est voluntas Dei, vt benè facientes, obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam. Hæc est enim gratia, si propter DEI conscientiam sustinet quis tristitias, patiens iniustè. Quæ enim est gloria, si peccantes, & colaphizati suffertis? Sed si benefacientes patienter sustinetis, hæc est gratia apud DEVM. In hoc enim vocati estis: quia & Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius: qui cùm malediceretur, non maledicebat: cùm pateretur, non cõminabatur: tradebat autem iudicanti se iniustè. qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, vt peccatis mortui, iustitiæ viuamus. cuius liuore sanati estis.

Ad Titum secundo: Apparuit gratia Dei saluatoris nostri omnibus hominibus: erudiens nos, vt abnegantes impietatem et secularia desideria, sobriè, & iustè, & piè viuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem & aduentum gloriæ magni DEI & Saluatoris nostri Iesu Christi. Qui dedit semetipsum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate, & mun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

& mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.

LVCAE primo: Sicut locutus est per os sanctorum, qui à seculo sunt, prophetarum eius: Salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium qui oderunt nos: Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris, & memorari testamenti sui sancti. Iusiurandum quod iurauit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis: Vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi In sanctitate et iustitia coram ipso omnibus diebus nostris.

AD Ephesios secundo: Ipsius enim, vt in textu.

PRIMAE Ioānis tertio, Iacobi primo et secundo, et ad Romanos secundo, vt in textu.

PATRES.

1 A CHRYSOSTOMVS in psalmum quartum, vt suprà de peccatis, quæstione 1. A 2.

Iustitia conflatur ex multis virtutibus.

2 IDEM in psalmum decimumquartum: Iustitia conflatur ex multis virtutibus, & vna virtus actiua non facit iustitiam, quemadmodùm nec vna tabula perficit nauigium, nec vnus lapis domum.

Iustus dicitur qui omnigenam virtutem exercet.

3 ITEM homilia vigesimatertia in Genesim super ea verba, Noë homo iustus: Eccè & aliam maximam præconij speciem, iustus: hac appellatione omnem virtutem complectitur. Hoc enim nomen, iustus, consueuimus dicere de his, qui omnigenam exercēt virtutem.

Tit. 2.

4 BERNARDVS sermone secundo de resurrectione Domini: Apostolus ait: Sobriè, & iustè, & piè viuamus. Hæc enim tria sunt conuersationi nostræ maximè necessaria: quoniam primum debemus nobis, secundum proximo, tertium DEO. Nam

1. Cor. 6.

qui fornicatur, in corpus suum peccat, magno illud priuans honore, & pauendo adijciens, pudendoq; dedecori: tollens membrum Christi, & faciens membrum meretricis. Ego autem non ab ea tantùm quæ tam abominabilis est, sed ab omni voluptate carnis continendum dico. Ante omnia igitur perfectam hanc continentiam quære, quam debes tibijpsi. Nemo enim tibi propinquior est. Dehinc

hinc adde misericordiam, quam debes proximo: quia cum eo saluandus es. Deindè patientiam, quam debes Deo: quia ab eo saluandus es. Omnes enim qui piè volunt viuere in Christo, persecutionem patiuntur. Et per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum. Vide ergò nè per impatientiā pereas: sed vniuersa pro eo sustine, qui prior pro te maiora sustinuit: & apud quē infructuosa patientia non erit, sicut ait Propheta: Patientia pauperum non peribit in finem.

2. Tim 3. Act. 14. Psal. 9.

5 B AVGVSTINVS in præfatione in psalmum trigesimumprimum: Quid enim scriptura dicit? id est, vndè dicit scriptura iustificatum Abraham? Credidit autem Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam. Ergò ex fide iustificatus est Abraham. Iam qui audit, non ex operibus, sed, ex fide: obseruet illam voraginem, de qua locutus sum. Vides ergò quia ex fide, non ex operibus, iustificatus est Abraham? faciam ergò quicquid volo, quia etsi bona opera non habuero, & tantùm credidero in DEVM, deputabitur mihi ad iustitiam. Si dixit & decreuit, lapsus demersus est: si adhuc cogitat & fluctuat, periclitatur. Scriptura autem Dei verusq; intellectus, non solùm periclitantem à periculo liberat, sed & demersum à profundo eleuat. Respondeo ergò tanquàm contra Apostolum, & dico de ipso Abraham, quòd inuenimus etiam in epistola alterius Apostoli, qui volebat corrigere homines, qui malè intellexerant istum Apostolum. Iacobus enim in epistola sua, contra eos qui nolebant benè operari, de sola fide præsumentes, ipsius Abrahæ opera commendauit, cuius Paulus fidem. Et non sunt sibi aduersi Apostoli. Dicit autem Abrahæ opus omnibus notum, Abraham filium suum immolandum Deo obtulit. Magnum opus, sed ex fide. Laudo superædificationem operis, sed video fidei fundamētum. Laudo fructū boni operis, sed in fide agnosco radicem. Si enim hoc præter fidē rectā faceret Abraham, nihil illi prodesset, qualecunque illud opus esset. Rursùm si sic teneret fidem Abraham, vt cùm ei Deus imperaret offerre sibi immolandum filium suum, diceret apud semetipsum, Non facio, & tamen credo, quia me etiam contemnentem iussa sua liberat Deus, fides sine operibus mortua est, & tanquàm radix sine fructu sterilis atque arida remaneret. Quid ergò? Debemus nulla opera præponere fidei, id est, vt ante fidem quisque dicatur benè operatus? Ea enim ipsa opera quæ dicuntur ante fidem, quanuis videantur hominibus laudabilia, inania sunt: ità mihi videntur esse, vt magnæ vires & cursus celerri-

Gene. 15. Rom. 4. Galat. 3.

In voraginem incidunt, qui solam fidem sufficere colligunt ex Paulo.

Iacobus Apostolus scripsit cōtra eos qui Paulum malè intelligebāt. Iacob 2.

Rom. 4. Nō aduersantur Paulus & Iacobus Apostoli.

Iacob 2.

Bona opera ante fidē, sunt veluti cursus extra viam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus præter viam. Nemo ergò cõputet bona opera sua ante fidem: vbi fides non erat, bonum opus non erat. Bonum enim opus intentio facit, intentionem fides dirigit.

2 IDEM in libro de fide & operibus, capite decimoquarto, vt suprà de peccatis in Spiritum sanctum, quæstione 3. B 1.

3 CHRYSOSTOMVS homilia secunda in Genesim: Cum rectæ fidei dogmatibus vitam quoquè vestram diligenter curate. Fides enim sine opibus mortua est, & opera sine fide mortua sunt. Quantumuis enim teneamus dogmata, si vitam negligamus, nihil nobis ea proderunt. Rursùs si vitæ curam diligentem gesserimus, in fidei autem placitis claudicauerimus, neque sic nobis aliquid lucri fuerit.

Fides sine operibus mortua est, & contrà.

II

Quem fructum pariunt opera Iustitiæ Christianæ?

A Præclarum sanè atque multiplicem, cùm in hac, tum in futura vita. Huc eñ spectat Pauli sententia, [a] *Pietas ad omnia vtilis est, promissionem habens vitæ quæ nunc est, & futuræ.* Tum alibì scriptum legimus, [b] *Bonorum laborum gloriosus est fructus.*

a 1.Tim.4.c Prou. 11.c 2.Paral.15.b Matth.10.d 19.d Gen.12.c 15.a Eccl. 22.a 36.c Hier.31.c

b Sapient.3.d 10.d Malach.3.d 1.Cor. 15.g Hebr.6.b

B Primùm enim hæc opera ex viua fide, id est, per charitatem [c] operante profecta, nõ modò signa sunt Christianæ vocationis, sed eandem nobis quoq; cõfirmant, certamq; faciunt. Quamobrem Petrus Apostolus, qui ad opera bona nusquàm non cohortatur, hoc etiam adiecit: [d] *Fratres, magis satagite, vt per bona opera certam*

c Galat.5.a

d 2.Petr.1.b Cypr. lib.1.epist.1.ad Cornelium in fine.

tam vestram vocationem et electionem faciatis. Hæc enim facientes, non peccabitis aliquandò.

C Secundò gratiam credentibus [e] augent, atque [f] sanctificationem perficiunt, Apostolo teste: vt hinc etiam Iacobus affirmet, quòd Fides, quæ operibus cooperatur, [g] ex ijsdẽ quoquè consummetur.

e 2.Cor.9.c Colos. 1.b 1.Petr.2.a

f 2.Cor.7.a Rom. 6.d Apocal.22.c Eccl.18.c Trident. sess.6.cap.10.

g Iacob.2.d

D Tertiò [h] fiduciam bonæ conscientiæ pariunt, magisque ad orandum & quidlibet à DEO impetrandum animant. Scriptum est enim: [a] *Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna omnibus facientibus eam.* Et rursùs: [b] *Charissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum: & quicquid petierimus, accipiemus ab eo, quoniam mandata eius custodimus, & ea quæ sunt placita coram eo, facimus.* Exemplum extat in Ezechia rege, qui bona conscientia fretus, ac DEI voce in hoc ipso comprobatus, dixit: [c] *Obsecro Domine, memento quæso, quomodò ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto: & quod bonum est in oculis tuis, fecerim.*

h Ioñ.3.c 1.Ioh.3.c Iacob.1.d Gal.6.a

a Tob.4.b

b 1.Ioan.3.d Ioan. 15.a Aug. in præfat. in psalm.31.

c Esaiæ 38.a 4.Reg. 20.a Psal.7.b 16.a d 17.b c 25.a c 34.d 131.a

E Demùm id efficiunt, vt laborantes in vinea CHRISTI, [d] denarium diurnum accipiamus, hoc est, promissam æternæ vitæ mercedẽ, iustitiæque [e] coronam, quam in Ecclesia Dei [f] man-

d Matt.20.a Aug. tract.67.in Ioann. & Gregor lib.4. dialog.cap.35.

e 2 Tim.4.b Ia.1.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

f Matth.19.c
g Ioan 3.c 15 a
h Eccl 16.b Heb 13.c Sap 3.a 2 The. 1.b Apoc 3.a Trid. sess 6.c.16. Cypr. de vnitate Eccles. Au.epi 105 & l.de morib. eccl. catholi.cap.25.
a Mat.20 a Sap 5.c
b Psal.18.c Heb 11 b c Luc.14.c Col. 3.d Eph 6.b 2.Cor. 4.d Au.in psal 93. c Psal 118.2 Matt. 19.b Au in ps.120. d 2.Tim 4.b Aug. hō.14.ex 50. ītē in psalm.83. & 100 & tract.3.in Ioan 2. Cōc.Arausic. c.18. Matt.5.b 6.a b 10.d Apocalyp.2.b c g 3.c d 14.c
e Matth.19.c
f Ioan.5.c Matt 25 b c d Au.in ps 49.
g Matth.7.c

f mandata seruãtes, g in Christo h promeremur. Ait igitur Dominus, a *Voca operarios, & redde illis mercedem.* Ait Dauid, b *Seruus tuus custodit ea,* diuina scilicet præcepta: *in custodiendis illis retributio multa.* Ac iterùm, c *Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum propter retributionem.* Ait & Paulus: d *Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui: in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus Iudex: non solùm autem mihi, sed & ijs, qui diligunt aduentum eius.* Ait denique & ipse Christus: e *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Et iterùm: f *Procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui verò mala egérunt, in resurrectionem iudicij.* Tum alibì: g *Qui facit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum.*

F Ex quibus fit perspicuum, quanti nostra omnium referat, si vitam æternam cupimus, Diuinas obseruare voces. h *Qui iustus est, iustificetur adhuc: & sanctus sanctificetur adhuc. Eccè venio citò, & merces mea mecum est, reddere* a *vnicuique secundùm opera sua.* b *Bonum igitur facientes, non deficiamus: tempore enim suo metemus, non deficientes.*

h Ap 22.c Eccl 18.c

a Psal.61.b Matth. 16.d Roma 2.b c 1.Corinth.1.b c
b Gal.6.b Eccl 51.d Au.in psa 111 & q 4.ad Dulcitium.

SCRIPTVRAE.

A Prioris ad Timotheũ quarto: Pietas etc. vt in textu.

Pro-

Proverbiorvm vndecimo: Benefacit animæ suæ vir misericors: qui autem crudelis est, etiam propinquos abijcit. Impius facit opus instabile: seminanti autem iustitiam merces fidelis.

Secvndi Paralipomenon decimoquinto: Azarias aũt filius Obed, facto in se spiritu Dei, egressus est in occursum Asa, & dixit ei: Audite me Asa & omnis Iuda & Beniamin, Dominus vobiscum, quia fuistis cum eo. Si quęsieritis eum, inuenietis: si autem dereliqueritis eum, derelinquet vos. Vos ergò cõfortamini, & non dissoluantur manus vestræ: erit enim merces operi vestro.

Matthaei decimo: Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet. Et qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Et quicũque potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ, tantùm in nomine discipuli: amen dico vobis, non perdet mercedem suam.

Et decimonono: Si vis perfectus esse, vade, vende quę habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere me. Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum: centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.

Genesis duodecimo: Dixit Dominus ad Abrã: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram quã monstrauero tibi. Faciamq; te in gentem magnam, & benedicam tibi, & magnificabo nomẽ tuum, erisq; benedictus. Benedicam benedicentibus tibi, et maledicam maledicentibus tibi, atq; in te benedicẽtur vniuersæ cognationes terræ.

Et decimoquinto: His transactis, factus est sermo Do-

mini

Universidad de Deusto
Biblioteca

mini ad Abram per visionem, dicens: Noli timere Abram, ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis.

ECCLESIASTICI duodecimo: Benefac iusto, & inuenies retributionem magnam: & si non ab ipso, certè à dño.

ET trigesimosexto: Da mercedem sustinentibus te, vt prophetæ tui fideles inueniantur: & exaudi orationes seruorum tuorum.

HIEREMIAE trigesimoprimo: Hæc dicit Dominus, Quiescat vox tua à ploratu, & oculi tui à lachrymis: quia est merces operi tuo, ait Dominus, & reuertentur de terra inimici.

SAPIENTIAE tertio: Bonorum laborum &c. vt in text.

ET capite decimo: Sapientia reddidit iustis mercedem laborum suorum, & deduxit illos in via mirabili: & fuit illis in velamento diei, & in luce stellarum per noctem.

MALACHIAE tertio: Inualuerunt super me verba vestra, dicit Dominus. Et dixistis, Quid locuti sumus contra te? Dixistis, vanus est qui seruit Deo: & quod emolumentum quia custodiuimus præcepta eius, & quia ambulauimus tristes coram Domino exercituum? Et erunt mihi, ait Dominus exercituum, in die qua ego facio, in peculium: & parcam eis, sicut parcit vir filio suo seruienti sibi. Et cõuertemini, & videbitis quid sit inter iustum & impium, & inter seruientem Deo, & non seruientem ei.

PRIORIS ad Corinthios decimoquinto: Itaque fratres mei dilecti, stabiles estote & immobiles, abundantes in ope Domini semper, scientes quòd labor vester non est inanis in Domino.

AD Hebræos sexto: Non enim iniustus Deus, vt obliuiscatur operis vestri & dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrâstis sanctis, & ministratis. Cupimus autem vnumquenque vestrûm eandem ostentare solicitudinem ad expletionem spei vsq; in finem: vt non segnes efficiamini, verùm imitatores eorum qui fide et patientia hereditabunt promissiones. Abrahæ nanque promittens Deus, quoniam neminem habuit per quem iuraret maiorem, iurauit per semetipsum, etc.

B AD Galatas quinto: Nos enim spiritu, ex fide, spem iustitiæ expectamus.

POSTERIORIS Petri primo: Fratres etc. vt in text.

C POSTERIORIS ad Corinthios nono: Qui administrat semen seminanti, et panem ad manducandum præstabit, et multiplicabit semen vestrum, et augebit incrementa frugum iustitiæ vestræ: vt in omnibus locupletati, abundetis in omnem simplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum actionem Deo. Quoniam ministerium huius officij non solùm supplet ea quæ desunt sanctis, sed etiàm abundat per multas gratiarum actiones in Domino, per probationem ministerij huius, glorificantes Deum in obedientia confessionis vestræ in Euangelium Christi, et simplicitate communicationis in illos, et in omnes, et in ipsorũ obsecratione pro vobis, desiderantium vos propter eminentẽ gratiam Dei in vobis.

AD Colossenses primo: Vt ambuletis dignè, Deo per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes, et crescentes in scientia DEI, in omni virtute confortati secũdùm potentiam claritatis eius, in omni patientia et longanimitate cum gaudio.

PRIORIS Petri secundo: Deponentes omnem malitiam, et omnem dolum, et simulationes, et inuidias, et omnes detractiones, sicut modò geniti infantes, rationabiles, sine dolo lac concupiscite, vt in eo crescatis in salutem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

POSTERIORIS ad Corinthios septimo: Has habentes promissiones, charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritûs, perficientes sanctificationem in timore Dei.

AD Romanos sexto: Nunc liberati à peccato, serui aût facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificatiõem, finẽ verò vitam æternam.

APOCALYPSIS vigesimosecundo: Qui nocet, noceat adhuc: & qui in sordibus est, sordescat adhuc: & qui iustus est, iustificetur adhuc: & sanctus sanctificetur adhuc.

ECCLESIASTICI decimooctauo: Nè vetéris vsque ad mortem iustificari: quoniam merces Dei manet in æternũ.

IACOBI secundo: Vis autem scire ô homo inanis, quoniam fides sine operibus ociosa est? Abraham pater noster nónne ex operibus iustificatus est, offerens Isaac filium suum super altare? Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius, & ex operibus fides consummata est?

D IOANNIS tertio: Omnis qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta.

PRIMAE Ioannis quarto: In hoc perfecta est charitas DEI nobiscum, vt fiduciam habeamus in die iudicij: quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo.

IACOBI primo: Similiter & Rahab meretrix, nónne ex operibus iustificata est, suscipiens nũcios, & alia via eijciẽs?

AD Galatas sexto: Si quis existimat se aliquid esse, cùm nihil sit, ipse se seducit. Opus autem suum probet vnusquisque, & sic in semetipso tantùm gloriam habebit, & non in altero. Vnusquisq; enim onus suum portabit.

TOBIAE quarto, & primæ Ioannis tertio, vt in textu. Io-

IOANNIS decimoquinto: Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint: quodcunque volueritis petetis, & fiet vobis.

ESAIAE trigesimooctauo: In diebus illis ægrotauit Ezechias vsque ad mortem, & introiuit ad eum Esaias filius Amos propheta, & dixit ei: Hæc dicit Dominus, Dispone domui tuæ, quia morieris tu, & non viues. Et conuertit Ezechias faciem suam ad parietem, & orauit ad DOMINUM, & dixit: Obsecro DOMINE, memẽto quæso quomodò ambulauerim coram te in veritate & in corde perfecto, & quod bonum est in oculis tuis, fecerim. Et fleuit Ezechias fletu magno. Et factum est verbum DOMINI ad Isaiã, dicens: Vade, & dic Ezechiæ: Hæc dicit DOMINUS Deus Dauid patris tui: Audiui orationem tuam, & vidi lachrymas tuas. eccè ego adijciam super dies tuos quindecim annos, & de manu regis Assyriorum eruam te & ciuitatem istam, & protegam eam. Hoc autem tibi erit signum à DOMINO, quia faciet DOMINUS verbum hoc quod locutus est: Eccè ego reuerti faciam vmbram linearum, per quas descenderat in horologio Achaz in sole, retrorsùm decem lineis. Et reuersus est sol decem lineis per gradus quos descenderat.

QVARTI REGUM vigesimo: In diebus illis ægrotauit Ezechias vsq; ad mortem, &c. Qui conuertit faciem suam ad parietem, & orauit DOMINUM, dicens: Obsecro DOMINE, memento quęso, quomodò ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod placitũ est coram te, fecerim, &c.

PSALMO septimo: Iudica me DOMINE secundùm iustitiam meam, & secundùm innocentiam meam super me.

ITEM psalmo decimosexto: Exaudi DOMINE iustitiam meam: intende deprecationem meam. Ego autem in iustitia

Universidad de Deusto
Biblioteca

apparebo cõspectui tuo: satiabor cũ apparuerit gloria tua.

Et decimoseptimo: Retribuet mihi Dominus secundũ iustitiam meam, & secũdùm puritatem manuum mearum retribuet mihi. Quia custodiui vias Domini, nec impiè gessi à Deo meo: Quoniã omnia iudicia eius in conspectu meo: & iustitias eius non repuli à me. Et ero immaculatus cum eo: & obseruabo me ab iniquitate mea. Et retribuet mihi Dominus secundùm iustitiam meam, & secundùm puritatẽ manuum mearum in conspectu oculorum eius.

Et vigesimoquinto: Iudica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum: & in Domino sperans, nõ infirmabor. Ego autem in innocentia mea ingressus sum: redime me, & miserere meî. Pes meus stetit in directo: in ecclesijs benedicam te Domine.

Et trigesimoquarto psalmo: Exurge & intende iudicio meo Deus meus, & Dominus meus in causam meam. Iudica me secundùm iustitiam tuam Domine Deus meus, & nõ supergaudeant mihi.

Et centesimo trigesimoprimo: Memento Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius.

E Matthaei vigesimo: Simile est regnum cælorũ homini patrifamiliâs, qui exijt primo manè conducere operarios in vineam suam. Conuentione autem facta cum operarijs ex denario diurno, misit eos in vineam suam. Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stãtes in foro ociosos, & dixit illis: Ite & vos in vineam meam: & quod iustum fuerit dabo vobis. Illi autem abiêrunt, &c. Cùm serò autem factũ esset, dicit Dominus vineæ procuratori suo: Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouissimis vsq; ad primos. Cùm venissent ergò qui circa vndecimam horã venerant, acceperunt singulos denarios. Venientes autem & pri-

primi, arbitrati sunt quòd plus essent accepturi: acceperunt autem & ipsi singulos denarios.

Posterioris ad Timotheum quarto: In reliquo, reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die, iustus iudex: nõ solùm autem mihi, sed & ijs qui diligunt aduentum eius.

Iacobi primo: Beatus vir qui suffert tentationẽ quoniã cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se.

Matthaei decimonono: Et eccè vnus accedens, ait illi: Magister bone, quid boni faciam vt habeam vitã æternam? Qui dixit ei, Quid me interrogas de bono? Vnus est bonus, Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, serua mandata.

Ioannis tertio: Qui facit veritatem, venit ad lucem, vt manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta.

Et decimoquinto: Ego sum vitis vera: & pater meus agricola est. Omnem palmitem in me non ferentẽ fructũ, tollet eum: & omnem qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plùs afferat. Ego sum vitis, vos palmites. Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere.

Ecclesiastici decimosexto: Omnis misericordia faciet locum vnicuique secundùm meritum operum suorum, & secundùm intellectum peregrinationis ipsius.

Ad Hebræos decimotertio: Beneficentiæ autem & cõmunionis nolite obliuisci. Talibus enim hostijs promeretur Deus.

Sapientiae tertio: In paucis vexati, in multis benè disponentur: qm̃ Deus tentauit eos, & inuenit illos dignos se. Tanquàm aurum in fornace probauit illos, & quasi holocausti hostiã accepit illos, & in tẽpore erit respect illorũ.

Po-

Universidad de Deusto
Biblioteca

POSTERIORIS ad Theſſalonicenſes primo: Gratias agere debemus ſemper Deo pro vobis fratres, ità vt dignũ eſt, quoniam ſupercreſcit fides veſtra, & abundat charitas vniuſcuiuſque veſtrûm in inuicèm: ità vt & noſipſi in vobis gloriemur in eccleſijs Dei, pro patientia veſtra, & fide in omnibus perſecutionibus veſtris & tribulationibus, quas ſuſtinetis in exemplum iuſti iudicij Dei, vt digni habeamini regno DEI, pro quo & patimini. ſi tamen iuſtum eſt apud Deum, retribuere tribulatiõem ijs qui vos tribulant: & vobis qui tribulamini, requiem nobiſcum in reuelatione DOMINI IESV de cælo cum angelis virtutis eius.

APOCALYPSIS tertio: Sed habes pauca nomiña in Sardis, qui non inquinauerunt veſtimenta ſua: & ambulabunt mecum in albis, quia digni ſunt. Qui vicerit, ſic veſtietur veſtimentis albis, & non delebo nomen eius de libro vitæ, & confitebor nomen eius coram patre meo, & coram angelis eius.

MATTHAEI vigeſimo, vt ſuprà.

SAPIENTIAE quinto: Iuſti autem in perpetuum viuent, & apud Dominum eſt merces eorum, & cogitatio illorum apud Altiſſimum: Ideò accipient regnum decoris, & diadema ſpeciei de manu DOMINI: quoniam dextera ſua reget eos, & in brachio ſancto ſuo defendet illos.

PSALMO decimooctauo: Seruus tuus &c. vt in textu.

AD Hebræos vndecimo: Sine fide autem impoſſibile eſt placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit. Fide, Moyſes grandis factus, negauit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis: magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem: maiores diuitias æſtimans, theſauro Aegyptiorum, improperiũ Chriſti. adſpiciebat enim in remunerationem.

LVCAE decimoquarto: Dicebat autẽ & ei qui ſe inuitauerat. Cùm facis prandium aut cœnã, noli vocare amicos tuos, neq; fratres tuos, neq; cognatos, neq; vicinos diuites: nè fortè te & ipſi reinuitent, & fiat tibi retributio. ſed cũ facis conuiuiũ, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos, & beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in reſurrectione iuſtorum.

AD Coloſſenſes tertio: Quodcunque facitis, ex animo operamini ſicut Dño, & non hominibus: ſcientes quòd à Domino accipietis retributionem hæreditatis.

AD Epheſios ſexto: Cum bona volũtate ſeruientes, ſicut Domino & non hominibus, ſcientes quoniã vnuſquiſque quodcunque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, ſiue ſeruus, ſiue liber.

POSTERIORIS ad Corinthios quarto: Id enim quod in præſenti eſt momẽtaneum & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.

PSALMO centeſimo decimooctauo: Inclinaui, vt in tex.

MATTHAEI decimonono: Qui dixit illis: Nõ omnes capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt. Sunt enim eunuchi qui de matris vtero ſic nati ſunt: & ſunt eunuchi qui facti ſunt ab hominibus: & ſunt eunuchi qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnum cælorum.

POSTERIORIS ad Timotheum quarto: Bonum certamen &c. vt in textu.

MATTHAEI quinto: Beati eſtis cùm maledixerint vobis homines, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersùm vos mentientes, propter me: gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis.

ET ſexto capite: Vt ſit eleemoſyna tua in abſcondito, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. Tu autem cùm oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora patrem tuum in abscondito: & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. Tu autem cùm ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam laua: nè videaris hominibus ieiunãs, sed patri tuo qui est in abscondito: & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.

ITEM capite decimo: Qui recipit Prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet. &c.

APOCALYPSIS secundo: Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesijs: Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei. Nihil horum timeas quę passurus es. Eccè missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerem vt tentemini: & habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis vsque ad mortẽ: & dabo tibi coronam vitæ. Et qui vicerit, & custodierit vsque in finẽ opera mea: dabo illi potestatem super gentes, & reget eas in virga ferrea, & tanquàm vas figuli confringentur, sicut & ego accepi à patre meo: & dabo illi stellam matutinam.

ET capite tertio: ECCÈ venio citò: tene quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei: & foràs non egredietur amplius: & scribam super eum nomen Dei mei, & nomen ciuitatis Dei mei nouæ Ierusalem, quæ descendit de cælo à Deo meo, & nomen meum nouum. Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut & ego vici, & sedi cum patre meo in throno eius.

ET capite decimoquarto: Et audiui vocem de cælo, dicentem mihi, Scribe, beati mortui qui in DOMINO moriuntur. Amodò iam dicit spiritus, vt requiescãt à laboribus suis: opera enim illorum sequuntur illos.

MAT-

MATTHAEI decimonono & Ioannis ẽnto, vt in textu.

MATTHAEI vigesimoquinto: Tunc dicet rex his qui à dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à cõstitutione mũdi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare &c.

ET capite septimo: Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum: sed qui facit voluntatem patris mei qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum.

F APOCALYPSIS vigesimosecundo: Qui iustus est, vt in textu.

ECCLESIASTICI decimooctauo: Nè vetéris vsque ad mortem iustificari, quoniam merces Dei manet in æternũ.

PSALMO sexagesimoprimo: Semèl locutus est Deus, duo hæc audiui, quia potestas Dei est, & tibi DOMINE misericordia: quia tu reddes vnicuique iuxta opera sua.

MATTHAEI decimosexto: Filius hominis venturus est in gloria patris sui cum angelis suis: & tunc reddet vnicuique secundùm opera eius.

AD Romanos secundo: Qui reddet vnicuique secundùm opera eius. Ijs quidem qui secundùm patientiam boni operis, gloriam & honorem & incorruptionem quærunt, vitam æternam. ijs autem qui sunt ex contentione, & qui non acquiescunt veritati, credũt autem iniquitati, ira & indignatio. Tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum, Iudęi primùm & Græci: gloria autẽ & honor & pax omni operanti bonum, Iudæo primùm & Græco. Non enim est acceptio personarum apud Deum: quicunque enim sine lege peccauerunt, sine lege peribunt: & quicunque in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur. Non enim auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur.

PRIORIS ad Corinthios tertio: Qui autem plantat & qui rigat, vnum sunt. Vnusquisque autem propriam mercedem accipiet secundùm suum laborem: Dei enim sumus adiutores: Dei agricultura estis. Vniuscuiusque opus manifestum erit: Dies enim Domini declarabit, quia in igne reuelabitur: & vniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit. Si cuius opus manserit quod superędificauit, mercedem accipiet. Si cuius opus arserit, detrimentum patietur: ipse autē saluus erit, sic tamen quasi per ignem.

AD Galatas sexto: Nolite errare: Deus non irridetur: q̄ enim seminauerit homo, hæc & metet. Quoniam qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem. Qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. Bonum autem facientes, non deficiamus. Tempore enim suo metemus non deficientes. Ergò dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei.

ECCLESIASTICI quinquagesimoprimo: Operamini opus vestrum ante tempus, & dabit vobis mercedem vestram in tempore suo.

PATRES.

B CYPRIANVS libro primo, epistola prima ad Cornelium Pontificem Romanum: Hortamur planè quantùm possumus frater charissime pro charitate mutua, qua nobis inuicēm cohæremus, vt (quoniam prouidentia Domini monentis instruimur, & diuinæ misericordiæ consilijs salubribus admonemur, appropinquare iam certaminis & agonis nostri diem) iciunijs, vigilijs, orationibus insistere cùm omni plebe non desinamus, incumbamus gemitibus assiduis & deprecationibus crebris. Hæc sunt enim nobis arma cælestia, quæ stare & perseuerare fortiter faciunt. Hæc sunt munimenta spiritualia, & tela diuina, quæ protegunt.

Assiduitas bonorū operum quid p̄stet Christianis.

C CON-

C. CONCILIVM Tridentinum sessione sexta, capite decimo: Sic ergò iustificati, & amici Dei ac domestici facti, euntes de virtute in virtutem, renouantur, vt Apostolus inquit, de die in diem: hoc est, mortificando membra carnis suæ, & exhibendo ea arma iustitiæ in sanctificationem, per obseruationem mandatorum Dei & Ecclesiæ, in ipsa iustitia per Christi gratiam accepta, cooperante fide bonis operibus, crescunt atque magis iustificantur, sicut scriptum est: Qui iustus est, iustificetur adhuc. Et iterùm: Nè vereris vsq; ad mortem iustificari. Et rursùs: Videtis quoniam ex operibus iustificatur homo, & nō ex fide tantùm? Hoc verò iustitiæ incrementum petit sancta Ecclesia, cùm orat: Da nobis Domine fidei, spei & charitatis augmentum. Eph̄e.2. Psal. 83. 2 Cor 4. Colos. 3. Rom 6. Acceptæ iustificationis incrementū. Apocal. vlt. Eccl 18. Iaco.2.

D AVGVSTINVS in præfatione in psalmum trigesimum primum: Finis, inquit, præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. Pro spe conscientiam posuit. Ille enim sperat, qui bonam conscientiam gerit. Quem verò pungit mala conscientia, retrahit se à spe, & non sibi sperat nisi damnationem. Vt ergò speret regnum, habeat bonam conscientiam: & vt habeat bonam conscientiam, credat & operetur: quia quod credit, fidei est: quod operatur, charitatis est. Illo ergò loco à fide cœpit Apostolus, fides, spes, charitas: Alio loco ab ipsa charitate cœpit: Charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. Modò nos à medio cœpimus ab ipsa conscientia & spe. Qui vult, inquam, habere bonam spem, habeat bonam conscientiam: Vt autem habeat bonam conscientiam, credat & operetur. A medio imus ad initium & finē, credat & operetur: Quod credit, fidei est: quod operatur, charitatis est. 1.Tim.4. Fidutiā bonæ conscientiæ parit fides, operā p charitatem. 1.Cor.13. 1.Tim.1.

1. E AVGVSTINVS tractatu sexagesimoseptimo in Euāgelium Ioannis: Cùm audiunt, In domo patris mei mansiones multę sunt: Si quo minùs, dixissem vobis, quia vado parare vobis locum. A perturbatione recreantur, certi ac fidentes etiam post pericula tentationum se apud Deum cum Christo esse mansuros, quia etsi alius est alio fortior, alius alio sapientior, alius alio iustior, alius alio sanctior, in domo patris mei mansiones multæ sunt. Nullus eorum alienabitur ab illa domo, vbi mansionem pro suo quisq; acceptur us est merito: denarius quidem ille æqualis est omnibus, quem paterfamiliās eis qui operati sunt in vinea, iubet dari omnibus, non in eo discernens, qui minùs, & qui ampliùs laborārunt: quo vtiq; denario vita significatur æterna, vbi ampliùs alio nemo Ioan.14. Mansionem pro suo quisque merito in vita æterna recipiet. Matt.20. Denarius significat

Universidad de Deusto
Biblioteca

gnificat vitã æternã in qua tamen diuersæ sunt meritorum dignitates.

viuit, quoniam viuendi non est diuersa in æternitate mensura: sed multæ mansiones diuersas meritorum in vna vita æterna significant dignitates. Alia est enim gloria solis, alia gloria lunæ, alia gloria stellarum: stella enim ab stella differt in gloria, sic & resurrectio mortuorum. Tanquàm stellæ sancti diuersas mansiones, diuersas

1. Cor. 15.

claritates, tanquàm in cælo sortiuntur in regno, sed propter vnum denarium nullus separatur à regno: atque ità Deus erit omnia in

1. Ioann. 4. Per charitatẽ omnia fiunt communia.

omnibus, vt quoniam Deus charitas est, per charitatem fiat, vt q̃d habent singuli, commune sit omnibus: sic enim quisq; etiam ipse habet, cùm amat in altero quod ipse non habet: non erit itaq; aliqua inuidia imparis claritatis, quoniam regnabit in omnibus vnitas charitatis.

2 GREGORIVS libro quarto dialogorum, capite trigesimo quinto: Ipse propter electos in Euãgelio dicit: In domo patris mei

Ioan. 14. Dispar retributio in vna vita æterna.

mansiones multæ sunt. Si enim dispar retributio in illa æterna beatitudine non esset, vna potiùs mansio quàm multæ essent. Multæ ergò mansiones sunt, in quibus & distincti bonorum ordines, & propter meritorum consortia communiter lætantur: & tamẽ vnũ denarium omnes laborantes accipiunt. Qui multis mansionibus

Dispar retributiõis qualitas per opa diuersa.

distinguũtur: quia & vna est beatitudo quã illic percipiunt, dispar retributionis qualitas, quam per opera diuersa consequuntur.

3 CONCILIVM Tridentinum sessione sexta, capite decimo sexto: Hac igitur ratione iustificatis hominibus, siue acceptam gra-

1. Cor. 15.

tiam perpetuò conseruauerint, siue amissam recuperauerint, proponenda sunt Apostoli verba: Abundate in omni opere bono, scientes quòd labor vester non est inanis in Domino. Non enim in-

Heb. 6.

iustus est Deus, vt obliuiscatur operis vestri & dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius. Et, Nolite amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem. Atq; ideò benè operantibus vsq; in finem, & in Deo sperantibus, proponenda est vita

Heb 10. Vita æterna benè operantibus & gratia & merces est, eorũ meritis reddẽda. 2 Tim. 4.

æterna, & tanquàm gratia filijs Dei per Christũ Iesum misericorditer promissa, & tanquàm merces ex ipsius Dei promissione, bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddenda. Hæc est illa corona iustitiæ, quam post suum certamen & cursum repositam sibi

2. Tim. 4. Cur & quõ opa iustorum sunt meritoria.

esse aiebat Apostolus, à iusto iudice sibi reddendam: & non solùm sibi, sed & omnibus qui diligunt aduentum eius. Cùm enim ille ipse Christus Iesus tanq̃ caput in membra, & tanq̃ vitis in palmites, in ipsos iustificatos iugiter virtutem influat, quæ virtus bona eorum opera semper antecedit, comitatur & subsequitur, & sine quã

Ioann. 15.

qua nullo pacto Deo grata & meritoria esse possent: nihil ipsis iustificatis amplius deesse credendum est, quo minùs plenè illis quidem operibus quæ in Deo sunt facta, diuinæ legi pro huius vitæ statu satisfeciſſe. & vitam æternam suo etiàm tempore, si tamen in gratia decesserint, consequendam, verè promeruisse censeantur, cùm Christus Saluator noster dicat: Si quis biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum, sed fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Itaque neq; propria nostra iustitia, tanquàm ex nobis propria, statuitur, neq; ignoratur aut repudiatur iustitia Dei. Quæ enim iustitia nostra dicitur, quia per eam nobis inhærẽtem iustificamur, illa eadem Dei est, quia à Deo nobis infunditur per Christi meritum. Neq; verò illud omittendum est, quòd licèt bonis operibus in sacris literis vsqueadeò tribuatur, vt etiàm qui vni ex minimis suis potum aquæ frigidæ dederit, promittat Christus eum non esse sua mercede carituru̇m, & Apostolus testetur, id quod in præsenti est momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operari in nobis: absit tamen vt Christianus homo in seipso vel confidat, vel glorietur, & non in Domino, cuius tanta est erga homines bonitas, vt eorum velit esse merita, quæ sunt ipsius dona. Et quia in multis offendimus omnes, vnusquisque sicut misericordiam & bonitatẽ, ità seueritatem & iudicii ante oculos habere debet: neq; seipsum aliquis, etiamsi nihil sibi cõscius fuerit, iudicare: quoniam omnis hominum vita, non humano iudicio examinanda & iudicanda est, sed Dei qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: & tunc laus erit vnicuiq; à Deo, qui, vt scriptum est, Reddet vnicuique secundùm opera sua.

Ioan. 3. Diuinæ legi satisfaciunt iusti & verè merẽtur vitã æternam. Ioann 4.

Eadem iustitia & Dei & nostra quõ dicatur.

Retributio bonis operibus promissa. Matt. 10. 2 Cor. 4.

Merita nostra sunt Dei dona. Iaco 3.

Dei seueritas & iustitia etiam ante oculos habenda. 1 Cor. 4. Matt. 16. Rom. 2.

4. CYPRIANVS de vnitate ecclesiæ, siue in tractatu de simplicitate prælatorum: Iustitia opùs est, vt promereri quis possit Deum iudicem. Præceptis eius & monitis obtemperandum est, vt accipiant merita nostra mercedem.

Iustitia, promeremur Deum iudicem. Merita nostra mercedẽ accipient.

5. AVGVSTINVS in epistola centesima quinta ad Sixtũ presbyterum: Quæ igitur sua merita iactaturus est liberatus, cui si dicta fuis meritis redderentur, non esset nisi damnatus? Nulláne igitur sunt merita iustorum? Sunt planè, quia iusti sunt. Sed vt iusti fierent, merita non fuerunt. Iusti enim facti sunt, cùm iustificati sunt, sed sicut dicit Apostolus: Iustificati gratis per gratiam ipsius. Et nonnullis interpositis: Quod est ergò meritũ hominis ante gratiam, quo merito percipiat gratiam, cùm omne bonum meritum no-

Merita iustorum. Rom. 3.

Omne bonũ meritum no-

stro à gratia proficiteitur.

Coronantur Dei dõa, cùm merita coronantur.

Psal. 102.

Psal. 58 & 22.

Vita æterna præcedentibus meritis redditur, & tamen gratia vocatur.

Nõ ideò gratis datur vita æterna, quia meritis non datur.

Rom. 6.

nostrum, non in nobis faciat nisi gratia, & cùm Deus coronat merita nostra, nihil aliud coronet quàm munera sua? Sicut enim ab initio fidei misericordiam consecuti sumus, non quia fideles eramus, sed vt essemus: Sic in fine quod erit in vita æterna, coronabit nos, sicut scriptum est, in miseratione & misericordia. Non itaque fruſtrà Deo cantatur: Et misericordia eius præueniet me: Et misericordia eius subsequetur me. Vndè & ipsa vita æterna quæ vtiquè in fine sine fine habebitur, & ideò meritis præcedentibus redditur, tamẽ quia eadem merita quibus redditur, nõ à nobis parata sunt per nostram sufficientiam, sed in nobis facta per gratiã, etiam ipsa gratia nuncupatur, non ob aliud nisi quia gratis datur, nec ideò quia meritis nõ datur, sed quia data sunt & ipsa merita quibus datur. Vbi autem inuenimus etiam vitam æternam gratiam nuncupari, habemus apud eundem gratiæ magnificum defensorẽ Apostolum Paulum: Stipẽdium, inquit, peccati mors est, gratia autem Dei vita æterna in Christo IESV Domino nostro. Vide, obsecro te, in quanta breuitate quàm vigilanter verba posuerit, quibus diligenter consideratis quæstionis huius aliquantulùm diluceſcat obscuritas. Cùm enim dixisset, Stipendium peccati mors: quis non congruentissimè & consequenter addere iudicaret, Stipendiũ autẽ iustitiæ vita æterna? Et verum est, quia sicut merito peccati tanq̃ stipendium redditur mors, ità merito iustitiæ tanquàm stipendiũ vita æterna. Et paulò pòst: Cui debetur vita æterna, vera iustitia est: Si autem vera iustitia est, ex te non est, desursùm est descendens à patre luminum, vt haberes eam: Si tamen habes eam, profectò accepisti. Quid enim habes quod nõ accepisti? Quapropter ô homo, si accepturus es vitam æternam, iustitiæ quidem stipendiũ est, sed tibi gratia est, cui gratia est & ipsa iustitia. Tibi enim tanquàm debita redderetur, si ex te tibi esset iustitia cui debetur. Nũc ergò de plenitudine eius accepimus non solùm gratiam, qua nunc iustè in laboribus vsque in finem viuimus, sed etiàm gratiam pro hac gratia, vt in requie posteà sine fine viuamus.

Merito iustitiæ redditur vita æterna tanq̃ stipendium.

Iac. 1.

1. Cor. 4.

Vita æterna iustitiæ stipendium est atque etiàm gratia.

Matt. 22.

Luc. 10.

Vita æterna est totũ præmium promissum, nec datur niſi dignis & promeritis.

Non poscendum præmiũ ante meritũ.

6 ET in libro de moribus Ecclesiæ catholicæ, capite vigesimoquinto: Diligamus igitur Deum ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente, quicunque ad vitam æternã peruenire proposuimus. Vita enim æterna est totum præmium, cuius promissione gaudemus: nec præmium potest præcedere merita, & priùs homini dari, quàm dignus est. Quid enim hoc iniustius, & quid iustius Deo? Non ergò debemus poscere præmium anteq̃ mereamur accipere.

7. ITEM

7 ITEM in Psalmum nonagesimumtertium: Attendis te hîc habere laborem? sed attende qualem ille requiem pollicetur. Nunquid cogitare poteris? Si illam posses cogitare, videres te nihil laborare ad compensationem. Audi eum qui illud ex parte cernebat, qui dixit, Nunc scio ex parte. Quid ait Apostolus? Etenim quod est ad præsens temporale, & leue tribulationis nostræ, iuxta incredibilem modum, & in incredibilem modum æternum gloriæ pondus operatur nobis. Quid est, æternum gloriæ pondus operatur nobis? Quibus operatur? Non respicientibus quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna. Noli esse piger in labore breuiter, & gaudebis incessabiliter. Aeternam vitam tibi daturus est Deus, cogita quanto labore emenda sit. Intendite fratres, venale est. Venale est quod habeo, dicit tibi Deus, eme illud. Quid habet venale? Requiem venalem habet, eme illam. De labore intendite, vt simus in nomine Christi fortes Christiani. Attendite, quodammodò Deus proposuit venale regnum cælorum. Dicis illi, Quantum valet? Precium ipsius labor est, quomodò si diceret, preciũ illius aurum est. Non sufficeret hoc solùm dicere, sed quæreres quantum aurum. Nam si solidus aurum est, & semiuncia & libra, & tale aliquid: ideò dixit precium, nè laborares quærere quandiù huius rei precium labor est. Quantus labor est? Iam quære tu, quantùm laborandum sit: nondùm dicitur tibi, quãtus futurus sit labor iste, vel quãtum laboris de te exigatur, illud tibi dicit Deus. Ego ostendo quãta sit illa requies, tu indica quanto labore emenda sit. Dicat ergò Deus, quanta futura sit ipsa requies. Beati qui habitant in domo tua, in secula seculorum laudabunt te. Hæc est requies sempiterna, sine fine erit requies ista, sine fine erit gaudium hoc, sine fine erit incorruptio. Vitam æternam habebis, requiem quæ non habet finem. Si verum vis comparare, & verum iudicare, æterna requies æterno labore rectè emitur. Verum hoc est, sed noli timere, misericors est Deus. Si enim haberes æternum laborem, nunquàm peruenires ad æternam quietem. Semper laborans quandò peruenturus eras ad illud, quod dignè quidem potest emi sempiterno labore? Quia sempiterna requies est, æqua precium: æterno certè labore digna est æterna requies comparari. Sed si semper laborares, nunquàm ad requiem peruenires. Ergò vt aliquandò peruenias ad id quod emis, non in æternum laborandum est, non quia nõ valet tanti, sed

Vita & requies æterna venalis est, & labore tiquàm precio comparatur.

1. Cor. 13.

2. Cor. 4.

Psal. 83.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt possideatur quod emitur. Digna est quidem emi labore perpe-
Labore non æterno, sed tuo, sed necesse est, vt labore temporali ematur. Certè tantus de-
temporali emitur sempiterna requies. buit esse, id est, sempiternus labor pro requie sempiterna. Deciès centena millia annorum in labore quid valent? Deciès centena mil-
lia annorum habent finem: quod tibi dabo, dicit Dominus, nō ha-
bebit finem. Qualis misericordia DEI? Nec dicit, deciès centena
millia annorū labora: non dicit, vel mille annos labora: non dicit,
* Cùm viis, quingentos annos labora: * Cum viuis labora in paucis annis. Inde
iam requies erit, & finem non habebit.

Matth. 6. Propter vitā æternam bona opera facienda. 8 ET in psalmum centesimum vigesimum: Quid est, Nescit sinistra tua quid faciat dextera tua? Id est, quandò facis bonum opus, propter vitam æternam fac. Nam si opus bonum in terra propterea feceris, vt terrena tibi abundent: scit sinistra tua quid faciat dextera tua, miscuisti dexteram sinistræ. Noli facere nisi propter vitam æternam: ideò fac, & securus facies: hoc enim mihi dauit Deus. Si propter solas res humanas, & solam vitam istam facis quod facis, sinistra sola operatur. Si autem propter vitam æternam operaris, dextera sola operatur. Si autem habes intentionem ad vitam æternam, sed surrepit tibi cupiditas vitæ temporalis, vt attendas etiam ista quandò facis opus bonum, vt hîc tibi aliquid retribuatur, miscet se sinistra operibus dexteræ. Hoc vitat Deus.

9 IDEM Augustinus in libro quinquaginta homiliarum, ho-
milia decimaquarta: Nunc ergò audiamus Paulum Apostolum
2. Tim. 4. dicentem, cùm passioni suæ appropinquaret, de corona sibi p-
rata præsumentem: Bonum, inquit, certamen certaui, cursum
consummaui, fidem seruaui: Decæterò supereſt mihi corona iu-
stitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex. Non
lùm autem mihi, sed & omnibus qui diligunt manifestationem e-
us. Redder, inquit, mihi Dominus coronam iustus iudex. debet e-
Non potest negare mercedem, qui opus inspicit. gò, Quid reddet? Reddet ergò iustus iudex. Non enim opere insp-
cto potest negare mercedem qui opus inspicit. Bonum certam-
certaui, opus est. Cursum consummaui, opus est. Fidem seruau-
opus est. Supereſt mihi corona iustitiæ, merces est: sed in merce-
Opera bona vndè sint. tu nihil agis, in opere non solus agis. Corona tibi est ab ipso, op-
autem abs te, sed non nisi ipso adiuuante.

10 ET in psalmum octogesimumtertium super ea verba: Mise-
ricordiam & veritatem diligit DEVS: Primò Dominus misere-
cordiam in Apostolum Paulum prærogauit, post misericordia-
ver-

veritatem. Audi illum iam exigentem veritatem, Primò ergò, in- 1. Tim. 1.
quit, misericordiam consecutus sum, qui priùs fui blasphemus & 1. Cor. 15.
persecutor & iniuriosus, sed gratia DEI sum id quod sum. Posteà
dicit cùm passioni propinquaret, Bonum agonem certaui, cur- 2. Tim. 4.
sum consummaui, fidem seruaui, supereſt mihi corona iustitiæ.
Ille qui tribuit misericordiam, seruat veritatem. Vndè seruat
veritatem? Quam reddet mihi DOMINVS in illo die iu- Deus donator est indulgētiæ, sed debitor corōæ.
stus iudex. Indulgentiam donauit, coronam reddet: dona-
tor est indulgentiæ, debitor coronæ. Vndè debitor? accepit ali- Deus est debitor noster, nō accipiendo, sed prodo, sed promittendo.
quid? cui debet aliquid Deus? Eccè videmus quia tenet eum de-
bitorem Paulus. Consecutus est misericordiam, exigēs veritatem, Rom. 11.
Redder mihi, inquit, Dominus in illo die. Quid tibi reddet, nisi
quod tibi debet? Vndè tibi debet? quid ei dedisti? Quis prior dedit
illi, & retribuetur ei? Debitorem Dominus ipse fecit se, non accipi-
endo, sed promittendo: non ei dicitur, Redde quod accepisti: sed,
redde quod promisisti.

11 ITEM in psalmum centesimum: Audi quia ille cui dona- Paulus tenet Dominū debitorem tempore iudicij.
uit, tenet Dominum etiam debitorem. Inuenit eum donatorem
tempore misericordiæ, tenet debitorem tempore iudicij. Quomo-
dò hoc dicit, videte. Ego enim iam immolor, dixit, & tempus reso- 2. Tim. 4.
lutionis meæ proximum est. Bonum certamen certaui, cursum cō-
summaui, fidem seruaui. Hoc tempore misericordiæ: audi de iudi-
cio, Decæterò supereſt est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi
Dominus in illa die iustus iudex. Non dixit, donat: sed, reddet.
Quandò donabat, misericors erat: quandò reddet, iudex erit, quia Tanquàm iudex reddet.
misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine. Sed donando
delicta fecit se debitorem coronæ, ibi misericordiam consecutus
sum. Misericors ergò Dominus primò, hic autem redder mihi co-
ronam iustitiæ. Vndè redder? Quia iustus iudex est. Quarè iustus iu-
dex est? Quia bonum certamen certaui, cursum cōsummaui, fidem
seruaui. Ideò iustus non potest nisi coronare ista. Inuenit enim ista
quæ coronaret.

12 IDEM tractatu tertio in Euangelium Ioannis: Cùm prome- Promeremur Deum viuendo ex fide.
rueris Deū viuendo ex fide, accipies præmium immortalitatem, &
vitā æternam: & illa gratia est. Non pro merito quidem accipies vi- Vita æterna fideli debetur, qz promeruit illam per fidem, viuam scilicet.
tam æternam, sed tantùm pro gratia. Si enim fides gratia est, & vita
æterna quasi merces est fidei, videtur quidem DEVS vitam
æternam tanquàm debitam reddere. Cui debitam? Fideli,
quia promeruit illam per fidem. Sed quia ipsa fides gratia est,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& vita æterna gratia est pro gratia: Audi Paulum Apostolum confitentem gratiam,& posteà debitum expetentem. Confessio gratiæ quæ est in Paulo ? Qui priùs fui blasphemus & persecutor & iniuriosus, sed misericordiam, inquit, consecutus sum. Indignum se dixit qui consequeretur, consecutum tamen non per merita sua, sed per misericordiam D E I. Audi illum iam flagitantem debitum,qui primo indebitam susceperat gratiam.Ego enim, inquit, iam immolor, & tempus resolutionis meæ instat : bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui : decæterò reposita est mihi corona iustitiæ. Iam debitum flagitat, iam debitum exigit. Nam vide verba sequentia: Quam mihi reddet Dominus in illa die, iustus iudex. Vt antè susciperet gratiam, misericordem Patrem opùs habebat : vt præmium gratiæ, iudicem iustum.

1.Tim.1.

Paulus debitum flagitat à iusto iudice.

2.Tim.4.

13 CONCILIVM Arausicanum secundum,circa tempora Leonis Papæ celebratum, capite vel canone decimooctauo : Debetur merces bonis operibus,si fiant: sed gratia quæ non debetur, præcedit vt fiant.

Bonis operibus merces debetur.

14 AVGVSTINVS in psalmum quadragesimumnonum: Cõgregate illi iustos eius:Quos iustos,nisi viuẽtes ex fide,facientes opera misericordiæ? Etenim opera illa,iustitiæ opera sunt. Habes Euangelium : Cauete iustitiam vestram facere coram hominibus vt videamini ab eis.Et quasi quæreretur,quam iustitiam?cùm ergo facis eleemosynam, inquit: Ergò eleemosynas opera iustitiæ elegit significauit. Ipsos congregate iustos eius : eos congregate qui compassi sunt inopi,qui intellexerunt super egenum & pauperem. Congregate illos, conseruet eos Dominus,& viuificet eos. Congregate illi iustos eius. Qui disponunt testamentum eius super sacrificia. Id est, qui cogitant de promissis eius, super illa quæ operantur. Ipsa enim sunt sacrificia,D E O dicente,Misericordiam volo plusquàm sacrificium. Qui disponunt testamentum eius super sacrificia. Et annunciabunt cæli iustitiam eius. Verè hanc iustitiam D E I, cæli nobis annunciauerunt, Euangelistæ prædixerunt. Per illos audiuimus futuros quosdam ad dexteram, quibus dicet paterfamiliâs : Venite benedicti Patris mei, percipite. Quid percipite ? Regnum. Pro qua re ? Esuriui, & dedistis mihi manducare. Quid tam vile, quid tam terrenum, quàm frangere panem esurienti ? Tanti valet regnum cælorum. Frange esurienti panem tuum, & egenum sine tecto induc in domum

Eleemosynæ sunt opera iustitiæ. Psal.49.& 40.

Oseæ 6. Matth 9.

Matth 25. Iusti percipient regnum pro operibus misericordiæ

Esaiæ 58.

domum tuam : Si videris nudum, vesti. Si non habes facultatem frangendi panem, non habes domum quò inducas, non habes vestem qua cooperias,da calicem aquæ frigidæ, mitte duo minuta in gazophylacium. Tantum emit vidua duobus minutis, quantum emit Petrus relinquens retia, quantum emit Zachæus dando dimidium patrimonium.Regnum Dei tantum valet,quantum habueris.

Matth.10. Marc.12. Matth.4. Lucæ 19.

Regnum Dei tantum valet quãtũ habes.

1 F IDEM Augustinus in psalmum centesimum vndecimum, super ea verba: Potens in terra erit semen eius : Semen futuræ messis,opera esse misericordiæ, Apostolus testis est, qui dicit, Bonum autem facientes non deficiamus,tempore enim proprio metemus: & iterùm, Hoc aũt,inquit,qui parcè seminat,parcè & metet. Quid autem fratres potentius, quàm vt regnum cælorum, non solùm Zachæus emat dimidio rerum suarum, sed & vidua duobus minutis, & tantundèm ibi vterque possideant ? Quid potentius, quàm vt idem regnũ & thesauris diuiti,& calice aquæ frigidæ pauperi valeat?

Opera misericordiæ seminis vim habent. Galat 6. 2 Cor.9. Regnũ cælorum quo precio ematur. Lucæ 19. Marc.12. Marc.10.

2 ET de octo Dulcitij quæstionibus, quæstione quarta,eadem ex hoc loco desumpta repetit.

III

Quot sunt genera bonorum operum,in quibus Iustitia Christiana præcipuè cernitur & exercetur?

A Eiusmodi sunt triplicia, sicut sacris è literis accipimus, videlicet Oratio, Ieiunium & Eleemosyna. Nam reliqua ferè benefacta, quæ ex fide viua proficiscuntur, & Iustitiam Christianam commendant, augent atque consummant, ad hosce tres fontes facilè [a] referuntur. Hinc illa præclara vox Angeli Raphaëlis, [b] *Bona est Oratio cum Ieiunio, & Eleemosyna magis quàm thesauros auri recondere.*

Petrus Chrysologus ser. 43.1.eo ser.1. & 4 de ieiunio 10 mẽsis. Bernardus in sententijs,sectione 11.

a Aug. de perfec. iustitiæ responf. 16.

b Tobiæ 12.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

Augustinus verò dilucidè [c] dixit: Hæc iustitia hominis in hac vita, Ieiunium, Eleemosyna, Oratio.

[c] In psal. 42.

B De quibus Christus [d] apud Matthęum singulatìm docet, additque promissiones de parata cælesti mercede ijs, qui in Ecclesia citra [e] hypocrisin syncerè ieiunant, orant, ac eleemosynam tribuunt. Hinc fidelis illa sponsio totiès repetita: [f] *Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.* Et hæc ipsa sunt, in quibus Christus, vt benè beateque viuamus, [g] abundare vult nostram iustitiam, & ità lucere [h] coram hominibus, vt videant opera nostra bona, & glorificent Patrem. Ad hæc præstanda in Christo [a] creati & destinati sumus, quæ nimirùm præparauit Deus, vt in illis ambulemus. Propter [b] hæc è charitate præstita, iusti in regnum adsciscentur æternum: ob eadem verò neglecta, iniusti in gehennam ignis præcipitabuntur.

[d] Matth. 6. a
[e] Aug. ser. 60. de tempo.
[f] Matth. 6. a
[g] Matth. 5. c
[h] Ibidem b
[a] Ephes. 2. b
[b] Matth. 25. d Ioann. 5. c

C Vt verò [c] pharisaicum ac vanum est, cum aliorum contemptu seipsum iustificare, & [d] suis operibus fidere: ità Christianum est atque legitimum, hominem cum suî submissione operibus bonis operam sedulam dare, & si quandò gloriari velit, [e] in Domino gloriari, vt qui operatur in nobis velle & perficere, [f] Apostolo teste.

[c] Luc. 18. b
[d] Rom. 10. a Trident. Cõ. 6. sess. 6. c. 16.
[e] 1. Cor. 1. d 2. Cor. 10. d
[f] Philip. 2. b

SCRIPTVRAE.

TOBIAE duodecimo, vt in textu.

MAT-

MATTHAEI sexto: Attendite nè iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum qui in cælis est. Cùm ergò facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in Synagogis & in vicis, vt honorificentur ab hominibus: Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua: vt sit eleemosyna tua in abscondito: & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. Et cùm oratis, non eritis sicut hypocritę, qui amant in Synagogis & in angulis platearum stantes orare, vt videantur ab hominibus: Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Tu autem cùm oraueris, intra in cubiculum tuum: & clauso ostio, ora patrem tuum in abscondito: & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. Cùm autem ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. exterminant enim facies suas, vt pareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam. Tu aũt cùm ieiunas, vnge caput tuum, et faciem tuã laua, nè videaris hominibus ieiunans, sed Patri tuo qui est in abscondito: & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.

ET capite quinto: Dico vobis, quia nisi abundauerit iustitia vestra plus quàm scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum. Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cælis est.

AD Ephesios secũdo: Ipsius sum' factura, creati in Christo Iesu in opibus bonis, q̃ p̃parauit DEUS vt in illis ambulemus.

MATTHAEI vigesimoquinto: Tunc dicet rex his qui à dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnũ à cõstitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis

Universidad de Deusto
Biblioteca

distis mihi manducare. Sitiui, & dedistis mihi bibere. Hospes eram, & collegistis me. Nudus, & operuistis me. Infirmus, & visitâstis me. In carcere eram, & venistis ad me, &c. Tunc dicet & his qui à sinistris erunt: Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare. Sitiui, & non dedistis mihi potum. Hospes eram, & non collegistis me. Nudus, & non operuistis me. Infirmus, & in carcere: & non visitâstis me, &c. Et ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam.

IOANNIS quinto: Nolite mirari hoc, quia venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem eius: & procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in resurrectionem iudicij.

LVCAE decimooctauo: Duo homines ascendebant in templum vt orarent: vnus Pharisæus, & alter Publicanus. Pharisæus stans, hæc apud se orabat: Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominum: raptores, iniusti, adulteri: velut etiam hic Publicanus, &cæ. Dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo. quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.

AD Romanos decimo: Testimonium perhibeo illis quòd æmulationem DEI habent, sed non secundùm scientiam. Ignorantes enim iustitiam Dei, & suam quærentes statuere, iustitiæ Dei non sunt subiecti.

PRIORIS ad Corinthios primo: Ex ipso autem vos estis in Christo Iesu, qui factus est nobis sapientia à DEO & iustitia & sanctificatio & redemptio: vt quemadmodùm scriptum est, Qui gloriatur, in Domino glorietur.

POSTERIORIS ad Corinthios decimo: Qui gloriatur,

in Domino glorietur. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat.

AD Philippenses secundo: Deus est qui operatur in vobis et velle et perficere, pro bona voluntate.

PATRES.

1 A PETRVS Chrysologus Rauennensis Episcopus in sermone quadragesimotertio: Tria sunt, tria fratres, per quæ stat fides, constat deuotio, manet virtus: Oratio, Ieiunium, Misericordia. Quod oratio pulsat, impetrat ieiunium, misericordia accipit. Oratio, Misericordia, Ieiunium, sunt hæc tria vnum, dant hæc sibi inuicem vitam. Est nanque orationis anima, ieiunium: ieiunij vita, misericordia est. Hæc nemo rescindat: nesciunt separari. Horum qui vnum habet, ista qui simul non habet, nihil habet. Ergò qui orat, ieiunet: qui ieiunat, misereatur: audiat pecentem, qui petens optat audiri: auditum Dei aperit sibi, qui suum supplicanti non claudit auditum. Ieiuniũ ieiunator intelligat, esurientem sentiat, qui vult Deum sentire quod esurit: misereatur, qui misericordiam sperat: pietatem qui quærit, faciat: qui præstari sibi vult, præstet. Improbus petitor est, qui quod alijs negat, sibi postulat. Homo, esto tibi misericordiæ forma, sic quomodò vis, quantum vis, quàm citò vis, misericordiam tibi fieri: tam citò alij, tantum, taliter, ipse miserere. Ergò oratio, misericordia, ieiunium sint vnum patrocinium pro nobis ad Deum, pro nobis hæc aduocatio fit vna, vna hæc pro nobis oratio fit triformis. Hæc sunt, fratres, hæc sunt quæ tenent cæli arcem, quæ secretum DEI iudicis pulsant, quæ ante tribunal Christi causas humani generis exequuntur, quæ iniustorum petunt indulgentiam, reorum veniam promerentur. Hæc cùm in cælestibus non assistunt, ipse non subsistit in terris: hæc cùm teneant in cælestibus principatum, in terris rerum summam moderantur, hæc regunt prospera, hæc aduersa propellunt, hæc reddunt casta corpora, corda pura, hæc pacem membris, mentibus dant quietem, humanos ista sensus, scholam faciunt disciplinæ: per hæc in templum DEI pectora humana consurgunt, hæc hominem præstant angelum, homini Deitatis deferunt hæc honorem. Hinc est, quòd fit horum suffragio Moyses Deus, & ad triumphos suos militares sibi omnia mandat elementa: iubet mare discedere, durari vndas, profunda siccari, cælum pluere dat frumenta,

Tria bonorũ genera, Oratio, Ieiunium & Misericordia, qd præstent.

Hæc tria cõiungi debent.

Patrocinium pro nobis ad Deum sunt.

Reorum veniam promerentur.

Vitia extinguunt, & reddunt corda pura.

Exod. 7.
Exod. 14.

FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exod.16.13. Num.11. Exod.24. ventos spargere cogit carnes, noctem splendore solis illustrat, solem nubis temperat velamento, petram percutit, vt de recenti vulnere frigida sitientibus det fluenta: primus dat terris legem cæli,

4 Reg.2. scribit vitæ normam, figit terminos disciplinæ. Per hæc Helias nescit mortem, relinquit terras, cælos intrat, commoratur angelis, conuiuit DEO: & terrenus hospes supernas possidet mansiones.

Marc.1. Per ista Ioannes fit angelus in carne, cælestis in terra, & auditu, visu, tactu totam solus capit, tenet, complectitur Trinitatem. Et nos

Sanctorũ meritis applicamur per orationem, ieiunium & misericordiam. fratres, si volumus Moysi gloriæ, Heliæ vitæ, Ioannis virtutibus, omnium sanctorum meritis applicari, insistamus orationi, vacemus ieiunio, misericordiæ seruiamus: qui in his vixerit, qui per ista fuerit communitus, iacula peccati, diaboli tela, mundi machinas, vitiorum cuneos, mala carnis, voluptatum laqueos, armaque mortis, Christianus armiger, bellator Dominicus non timebit: sed nos qui ad incerta consurgimus, qui inter insidias diem ducimus, qui horarum varietates, momentorum motus, verborum lapsus, actuum pericula sustinemus, quid est quod ecclesiam manè nolumus intrare? quid est quod matutina prece totius diei custodiam nolumus postulare? quid est quod homini adstare toto tempore libet, & DEO assistere nec puncto libet? Non est nostrum, fratres, non est nostrum: inimici est ista surreptio: decipere parat, quos non patitur orationibus communiri. Quid de aduersis queritur, qui sibi prospera non precatur? Audiamus vocem DEI monentem: Orate, nè intretis in tentationem. In tentationem vadit, qui ad orationem non vadit. Hoc sciens Propheta, cantabat: Venite, adoremus, & procidamus ante Deum, & ploremus coram Domino qui fecit nos. Putas 'neante Deum lachrymas fundere dignatur, qui verba non dignatur expromere? Manicemus, oremus vel humano timore, si non amore diuino, si non inuitati bonis, vel coacti malis. Mala tempora facit nobis contemptus Dei, temporum cursus non facit. Quod ergò contemptu perdidimus, ieiunijs conquiramus, animas nostras ieiunijs immolemus: quia nihil est quod DEO præstantiùs offerre possimus, probante Propheta, cùm dicit, Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non spernit. Homo, offer DEO animam tuam, offer oblationem ieiunij: vt sit pura hostia, sacrificium sanctum, viuens victima, quæ & tibi maneat, & data sit DEO. Hoc qui non dederit Deo, excusatus non erit: quia daturus, se non potest non habere. Sed accepta vt sint ista, misericordia subsequatur: ieiu-

Matth.26. Psal.94.

Diabolus impedit orationem.

Ieiunijs perdita recuperanda.

Psal.50.

Misericordia iungenda ieiunio.

nium non germinat, si de misericordia non rigetur: siccatur ieiunium misericordiæ siccitate: quod imber terris, hoc ieiunio misericordia est. Quanuis cor excolat, carnem mundet, eradicet vitia, virtutes serat, si misericordiæ fluenta non dederit, fructum non colligit ieiunator. Ieiunator, ager tuus misericordia ieiunante ieiunat: ieiunator, quod tu in misericordia fuderis, tibi in horreo hoc redundat. Homo ergò, nè seruando perdas, collige prorogãdo: homo, dando pauperi, da tibi: quia quod tu alteri reliqueris, non habebis.

2 LEO sermone primo de ieiunio decimi mensis: Tria verò sunt, quæ maximè ad religiosas pertinent actiones, oratio scilicet, ieiunium, & eleemosyna: quibus exercendis omne quidem tempus acceptum, sed illud est studiosiùs obseruandum, quod Apostolicis accipimus traditionibus consecratum, sicut etiam decimus hic mensis morem refert veteris instituti, vt tria illa, de quibus locutus sum, diligentiùs exequamur. Oratione enim propitiatio DEI quæritur, ieiunio concupiscentia carnis extinguitur, eleemosynis peccata redimuntur: simulq; per omnia DEI in nobis imago renouatur, si & in laudem eius semper parati, & ad purificationem nostram sine cessatione soliciti, & ad sustentationem proximi indefinenter simus intenti. Hæc triplex obseruantia, dilectissimi, omnium virtutum comprehendit effectus. Hæc ad imaginem & similitudinem DEI peruenit, & à Spiritu sancto inseparabiles facit: Quia in orationibus permanet fides recta, in ieiunio innocens vita, in eleemosynis mens benigna. Quarta igitur & sexta feria ieiunemus, sabbato autem apud beatissimum Apostolum Petrum vigilias celebremus: qui & orationes, & ieiunia, & eleemosynas nostras, precibus suis dignabitur adiuuare per Dominum nostrũ Iesum Christum.

Ad religiosas actiones hæc tria maximè pertinent.

Ieiunium Decembris ex Apostolica traditione manat.

Fructus horũ trium bonorum operum.

Quotiès ieiunatur in ieiunio 4. temporum.

Sanctorum preces.

3 ET sermone quarto de ieiunio decimi mensis: Curandis læsionib. &c. vt infrà quæstione seq. B 13.

4 BERNARDVS in sententijs sectione vndecima: Et quidem tria sunt, à quibus abstinere debeant quicunque iustificari debent, quicunq; iusticari desiderant. Primò vtiquè ab operibus prauis, secundò à carnalibus desiderijs, tertiò à curis seculi. Item tria sunt quibus debent insistere, quæ etiam continet sermo Domini in monte, eleemosyna, ieiunium, oratio. Sic enim adimpletur iustificatio, dum ab interdictis vitijs abstinent, & bona quæ præcepta sunt, fideliter exercent. Opponantur ergò prauis operibus opera

Matth.6.

Ad iustificationem tria hæc bonorũ operũ genera pertinent.

Universidad de Deusto
Biblioteca

misericordię, contra carnalia desideria adhibeantur ieiunia, & pro curis seculi, succedat amor Dei, & frequentia orationis.

Merces post hanc vitã nõ datur nisi promeritis.

5 AVGVSTINVS de perfectione iustitiæ, responsione decimaseptima: Post hanc autem vitam merces perficiens redditur, sed eis tantûm, à quibus in hac vita eiusdem mercedis meritum comparatur. Non enim ad saturitatem iustitiæ, cùm hinc exierit, quisque perueniet, nisi ad eam cùm hîc est, esuriendo & sitiendo cucurrerit. Beati quippe qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Quandiù ergò peregrinantes à Domino, per fidem ambulamus, non per speciem: vndè dictum est, Iustus ex fide viuit: hæc est nostra in ipsa peregrinatione iustitia, vt ad illam perfectionem plenitudinemq; iustitię, vbi in specie decoris eius iam plena & perfecta charitas erit, nunc ipsius cursûs rectitudine & perfectione tendamus, castigando corpus nostrum & seruituti subijciendo, & eleemosynas in dandis beneficijs, & dimittendis quæ in nos sunt commissa peccatis, hilariter & ex corde faciendo, & orationibus indesinenter insistendo, & hoc faciendo in doctrina sana, qua ædificatur fides recta, spes firma, charitas pura. Hæc est nunc nostra iustitia qua currimus, esurientes & sitientes ad perfectionem plenitudinemq; iustitiæ, vt ea postea saturemur. Vndè Dominus in Euangelio cùm dixisset, Nolite facere iustitiam vestram coram hominibus vt videamini ab eis: nè istum nostrum cursum fine humanæ gloriæ metiremur, non est in expositione iustitiæ ipsius executus, nisi tria ista: ieiunium, eleemosynas, orationes: Ieiunio scilicet vniuersam corporis castigationẽ significans, eleemosynis omnem beneuolentiam & beneficentiam vel dandi, vel ignoscendi: & oratione insinuans omnes regulas sancti desiderij &c.

Iustitia Christiani hominis in bonorum operum, quæ ex fide fiunt, exercitatiõe cõsistit.

Matth. 5.
2. Cor. 5.
Abac 2.

Matth. 6. Iustitia de qua saluator ait, in tribus consistit.

Ad hæc tria omnia alia bona opera reuocantur.

6 IDEM in psalmum quadragesimumsecundum: Hæc iustitia hominis in hac vita, ieiunium, eleemosyna, oratio: Vis orationem tuam volare ad DEVM? fac illi duas alas, ieiunium, & eleemosynam.

Eleemosynã quis corã hominibus faciat, & quis in abscondito

B AVGVSTINVS sermõne sexagesimo de tempore: Qui ideò facit eleemosynam, vt ab hominibus se laudari desideret, etiamsi occultè fecerit, publicè facit, quia laudem ab hominibus quærit. Qui verò eleemosynam pro solo amore DEI facit, vt ad opus bonum illum reliqui imitentur, & non ipse, sed Dominus collaudetur, etiam si publicè faciat eleemosynam, absconsè facit, quia pro eleemosyna illa non hoc quod videtur, sed quod non videtur

detur, desiderat, nec ab hominibus laudem, sed mercedem à DEO optat accipere. Hoc etiam & de ieiunio debemus accipere. Cùm enim ipse Dominus dicat, Vnge caput tuum & faciem tuam laua, nè videaris ieiunans hominibus: ergò contra Christi præcepta facimus, qui publicè ieiunium indicimus, & vidente toto populo pariter cum ipso ieiunamus? Et in hoc sensu oportet intelligi, vt nemo pro laude humana, sed pro peccatorum indulgentia vel pro misericordia diuina ieiunet, & vnusquisque interroget conscientiam suam, & si pro solo Deo facit eleemosynam, securus & publicè faciat, vt quicunque viderint, imitentur. Nam & illud quod dicit Dominus, Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua: ad hoc quod suprà diximus, pertinere cognoscitur. In dextera enim intelligitur amor DEI, in sinistra vanitas vel cupiditas mundi. Si pro laude humana dederis eleemosynam, totum sinistra facit, dextera omninò nihil facit. Si verò pro remissione peccatorum & amore vitæ æternæ eleemosynam dederis, totum dextera facit. Quid est ergò? Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua, nisi, quod facit amor Dei, non corrumpat aut perdat vanitas vel cupiditas mundi? Et paulò pòst: Si quandò oras Deum, & hoc ab illo petis quod videtur, publicè & aperto ostio oras, quia hoc à Deo vis accipere quod videtur. Si verò pro indulgentia peccatorum & pro vita æterna voluëris supplicare, etiã si publicè oraueris, clauso ostio oras, quia non petis quod videtur, sed quod nõ videtur. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna sunt.

Matth. 6. Ieiunium publicè indictũ.

Ieiunãdũ pro peccatorũ indulgẽtia, vel p misericordia diuina.

Nesciat sinistra quid faciat dextera, quomodò intelligendum.

Eleemosyna danda pro remissione peccatorum.

Orare clauso ostio & aperto, quando dicamur.

2. Cor. 4.

C CONCILIVM Tridentinum sessione sexta, capite decimosexto: Neque illud omittendum est, quòd licèt bonis operibus in sacris literis vsqueadeò tribuatur, vt etiam qui vni ex minimis suis potum aquæ frigidæ dederit, &c. absit tamen, vt Christianus homo in seipso cõfidat vel glorietur, & non in Dño: cuius tanta est erga omnes homines bonitas, vt eorum velit esse merita, quæ sunt ipsius dona, &c. vt suprà quæst. 2. E 3.

Matth. 10.

Christianus non in se, sed in Domino gloriari debet.

IIII

Quid est Ieiunium?

A Non simplex huius nominis est acceptio. Magnum & generale Ieiunium[a] Augustinus vocat,

[a] Aug. tract. 17. in Ioã. & l.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2. quæſt. Euang. capit. 18.

cat, abſtinere ab iniquitatibus & illicitis voluptatibus ſeculi. Deindè [b] Philoſophicum, vt quidam vocant, ieiunium, eſt parſimonia illa cibi ac potûs, moralisque ſobrietas, qua temperatè etiam ab Ethnicis ſecundùm rectam rationem viuitur. Tertiò [c] Eccleſiaſticum eſt ieiunium, Vtpotè cùm iuxta certum Eccleſiæ morem atque præſcriptum, certis diebus & carnium eſum nobis ſubtrahimus, & vnica duntaxàt refectione contenti ſumus.

b Hiero. lib. 2. ad. uersùs Iouinianũ.

c Clemẽs cõstitut. Apoſt. lib. 5. ca. 13. & 19. 20. & 21. Iſidor. li. 1. de Eccle. off. ca. 36. & ſequẽtib. Rabanus de inſtitutiõe Cle. c. 17. & ſequẽt. Iuo parte 4. c. 25. & ſequẽ. Burchard. lib. 13.

B Cuiuſcemodi Ieiunium piè & Chriſtianè [d] ſuſcipitur ad cultum diuinum religioſiùs exhibendum, ad carnem edomandam ſpiritui q; ſubijciendam, ad fructus pœnitentiæ dignos præſtandos, ad obedientiam exercendam, ac demùm ad quamlibet D E I gratiam conſequendam.

d Cypr. de ieiunio & tentationibus Chriſti. Athanaſ. de virgin. Chryſoſt. hõ. 1 & 2. in Gene. & ſer. de ieiun. Baſil. orat. 1. & 2. de ieiun. Au. de vtil. ieiunij. Amb. li. de Helia & ieiunio. & epi. 82. Leo in ſer. de ieiunio 7. & 10. mẽſis pentecoſtes & quadrageſimæ.

PATRES.

Ieiunium magnũ & generale quod ſit. Tit. 2.

1 A AVGVSTINVS tractatu decimoſeptimo in Euangelium Ioannis: Ieiunium magnum & generale eſt, abſtinere ab iniquitatibus & illicitis voluptatibus ſeculi, quod eſt perfectum ieiunium, vt abnegantes impietatem & ſeculares cupiditates, temperanter & iuſtè & piè viuamus in hoc ſeculo. Huic ieiunio quam mercedem addit Apoſtolus? Sequitur & dicit, Expectantes illam beatã ſpem, & manifeſtationem gloriæ beati Dei, & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti. In hoc ergò ſeculo quaſi quadrageſimam abſtinentiæ celebramus, cùm bene viuimus, cùm ab iniquitatibus & ab illicitis voluptatibus abſtinemus.

2 IDEM

2 IDEM libro ſecundo quæſtionum euangelicarum, capite decimooctauo: Scriptura docet generale ieiunium, non à concupiſcentia ciborum tantùm, ſed ab omni lætitia temporalium delectationum.

3 HIERONYMVS libro ſecundo aduersùs Iouinianum: Dicæarchus in libris antiquitatum, & deſcriptione Græciæ, refert, ſub Saturno, id eſt, aureo ſeculo, cùm omnia humus funderet, nullum comediſſe carnes, ſed vniuerſos vixiſſe frugibus & pomis, quę ſponte terra gignebat. Perſarum regis Cyri vitam Xenophon octo voluminibus explicat, polenta & cardamo & ſale ac pane cibario eos aſſerens victitare. Lacedæmoniorum menſæ frugalitatis que & ſupraſcriptus Xenophon, & Theophraſtus, & omnes penè ſcriptores Græciæ, teſtes ſunt. Cheræmon Stoicus, vir eloquentiſsimus narrat de vita antiquorum Aegypti ſacerdotum, quòd omnibus mundi negocijs curisque poſtpoſitis, ſemper in templo fuerint: & rerum naturas, cauſas que ac rationes ſiderum contemplati ſint: nunquàm mulieribus ſe miſcuerint, nunquàm cognatos & propinquos, ne liberos quidem viderint: ex eo tempore, quo cœpiſſent diuino cultui deſeruire, carnibus & vino ſe ſemper abſtinuerint, propter tenuitatem ſenſûs, & vertiginem capitis, quam ex paruo cibo patiebantur, & maximè propter appetitus libidinis, qui ex his cibis & ex hac potione naſcuntur. Pane rarò veſcebantur, nè onerarent ſtomachum: &, ſi quandò comedebant, tuſum pariter hyſopum ſumebant in cibo, vt eſcam grauiorem illius calore decoquerent: oleum tantùm in oleribus nouerant, verùm & ipſum parùm propter nauſeam & aſperitatem guſtûs leniendam. Quid loquar, inquit, de volatilibus, cùm ouum quoquè pro carnibus vitauerint, & lac? quorum alterum, carnes liquidas: alterum, ſanguinẽ eſſe dicebant, colore mutato. Cubile eis, de folijs palmarum, quas baias vocant, contextum erat: ſcabellum accliue, & ex vna parte obliquum, in terra pro puluillo capiti ſupponebãt, bidui triduiq; inediam ſuſtinentes. Humores corporis, qui naſcuntur ex ocio, & ex manſione vnius loci, nimia victûs caſtigatione ſiccabant. Ioſephus in ſecunda Iudaicæ captiuitatis hiſtoria, & in octauodecimo antiquitatũ libro, & contra Appionẽ duobus voluminibus, tria deſcribit dogmata Iudæorũ, Phariſæos, Sadducæos, Eſſænos: quorũ nouiſsimos miris effert laudibus, quòd & ab vxoribus, & vino, & carnibus ſemp abſtinuerint, & quotidianũ ieiuniũ

Abſtinentia Ethnicorum qualis fuerit. Perſarum.

Lacedæmoniorum.

Sacerdotum Aegyptiorũ.

Eſſænorum.

verte-

Universidad de Deusto
Biblioteca

verterint in naturam. Super quorum vita & Philo, vir doctiſsimus, proprium volumen edidit. Euanthes Cizycenus, Aſclepiades Cyprius, ætate, qua Pygmaleon in Oriẽte regnabat, ſcribunt eſum carnium non fuiſſe. Eubulus quoquè qui hiſtoriam Mithræ multis voluminibus explicuit, narrat apud Perſas tria genera Magorum: quorum primos, qui ſint doctiſsimi & eloquentiſsimi, excepta farina & olere, nihil ampliùs in cibo ſumere. Apud Eleuſinam etiam volucribus, & piſcibus, & quibuſdam pomis abſtinere, ſolenne eſt. Bardeſanes, vir Babylonius, in duo dogmata apud Indos gymnoſophiſtas diuidit: quorũ alterum appellat Bragmanas, alterum Samanæos, qui tantæ continentiæ ſint, vt vel pomis arborum iuxta Gangen fluuium, vel publico orizæ, vel farinæ alantur cibo: &, cùm rex ad eos venerit, adorare illos ſolitus ſit, pacemque ſuæ prouinciæ in illorum precibus arbitrari ſitam. Euripides, in Creta Iouis prophetas non ſolùm carnibus, ſed & coctis cibis abſtinuiſſe refert. Xenocrates philoſophus de Triptolemi legibus apud Athenienſes tria tantùm præcepta in templo Eleuſinæ reſidere ſcribit, honorandos parentes, venerandos deos, carnibus non veſcendum. Orpheus in carmine ſuo eſum carnium deteſtatur. Pythagoræ, Socratis, Antiſthenis & reliquorum frugalitatem referrem in cõfuſionem noſtram, niſi & longum eſſet, & propriũ operis indigeret.

Orientalium.

Magorum.

Eleuſinorũ.

Gymnoſophiſtarum.

Prophetarũ Iouis.

Eſus carniũ prohibitus apud Ethnicos.

4 CLEMENS pontifex & martyr Conſtitutionum Apoſtolicarum libro quinto, capite decimotertio: Poſt Epiphaniam ſeruandum eſt à vobis ieiunium quadrageſimæ, continens memoriam conuerſationis & legislationis Domini. Celebretur hoc ieiunium ante ieiunium Paſchæ, quod incipiens à ſecunda Sabbati, deſinat in Paraſceuen. Poſt quos dies ſoluto ieiunio, aggredimini ſanctam Paſchæ hebdomadam: ieiunantes in ea omnes cum timore & tremore, orantes per eos dies pro ijs qui pereunt.

Quadrageſimæ ieiunium Apoſtolicũ.

Ieiunium ante paſcha.

Hebdomada ante Paſcha ieiunijs ſacra.

5 ET capite decimoſexto: Præcepit igitur nobis, vt ieiunaremus ſex his diebus propter Iudæorum impietatem atque iniquitatem: admoneus nos, vt eos ob interitum lugeamus atque deploremus. Etenim ille quoq; illachrymatus eſt, ignorantibus tempus viſitationis ſuæ. In quarta feria & Paraſceue nobis ieiunium indixit: in illa ob proditionem, in hac ob paſsionem: deſinere autem ieiunium in ſeptima die in gallicantu. Iuſsit in ipſo ſabbato ieiunare.

Ieiuniũ proximè ante paſcha.

Lucæ 19.

6 CAPITE decimonono: In diebus Paſchæ ieiunate, incipientes

pientes à ſecunda ſabbati vſque ad Paraſceuen & ſabbatum dies ſex, ſolo pane vtentes, ſale atque oleribus, & aqua in potum. A vino & carnibus vos abſtinete in ijs diebus: ſunt enim dies luctuoſi, non feſti. Paraſceuen tamen & ſabbatum integrum ieiunent, qui quidem poſſunt, nihil guſtantes vſque ad gallicantum noctis. Quòd ſi quis non poteſt duorum dierum ieiunium continuare, ſeruet ſaltem ſabbatum: ait enim quodam in loco de ſe Dominus: Quandò diſcedet ab eis ſponſus, ieiunabunt in illis diebus, ijs igitur diebus ſublatus eſt à falſis Iudæis, & crucifixus eſt, & cum impijs reputatus.

Quaſis abſtinentia in ieiunio hebdomadæ ſanctæ.

Matth 9. Luc. 22.

7 CAPITE vigeſimo: Quarè monemus vos, vt ieiunetis per hos dies, quemadmodùm nos etiam ieiunauimus, cùm nobis ipſe ereptus eſt, vſque ad veſperam. In reliquis verò diebus ante Paraſceuen nona hora, vel veſperi quilibet cibum capiat, vel quemadmodùm quiſq; poterit.

8 ET capite vigeſimoprimo, eoq; vltimo: Poſt feſtum Pentecoſtes celebrate vnam hebdomadam, poſt quam ieiunate alteram hebdomadam: æquum eſt enim & lætari Dei dono, & ieiunare poſt hilaritatem. Etenim Moyſes & Helias ieiunauerunt per quadraginta dies, & Daniel hebdomadas dierũ tres panem cupiditatum non comedit, nec caro, neque vinum in os eius intrauit. Et beata Anna, rogans Samuelem, dicebat: Vinum & omne quod inebriat, non bibi, & effundam animam in cõſpectu Domini. Niniuitæ quoquè, cùm per tres dies & tres noctes ieiunâſſent, iræ Dei periculum effugerunt. Eſther quoquè, Mardochæus, Iudith impiorum inſultationem, id eſt, Holophernis & Aman, ieiunio declinauerunt. Daquidq; dicit, Genua mea infirmata ſunt à ieiunio, & caro mea immutata eſt propter oleum. Vos quoq; per ieiunium ſupplicationes veſtras Deo offerte. Poſt hebdomadam ieiunij, in omni quarta feria & Paraſceue præcipimus vobis vt ieiunetis, idq; quod à ieiunio ſupereſt, pauperibus præbeatis.

Ieiuniorum tempora.

Ieiuniũ quadrageſimæ.

Ieiunantium exempla.

Exo 24. & 34. 3 Reg. 19. Daniel. 10. 1. Reg. 1. Ionæ 3. Eſther 4. Iudith 9. Pſal. 108.

Omni feria 4 & 6. olim ieiunabatur.

9 ISIDORVS Hiſpalenſis libro primo de Eccleſiaſticis Officijs, capite trigeſimoſexto: Ieiuniorum tempora ſecundùm ſcripturas ſacras, quatuor ſunt, in quibus per abſtinentiam & lamentum pœnitentiæ, Domino ſupplicandũ eſt: & licet omnibus diebus orare & abſtinere conueniat, his tamen temporibus ampliùs ieiunijs & pœnitentiæ ſeruire oportet. Primum ieiunium quadrageſimarũ eſt, quod à veteribus libris cœpit ex ieiunio Moyſis & Heliæ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

liæ,& ex Euangelio,quia totidem diebus Dominus ieiunauit,mõ-
Exod.24. 3.Reg.19. Matth.4. ſtrans Euangelium non diſſentire à lege & Prophetis. In perſona quippe Moyſis, lex: in perſona Heliæ, Prophetæ accipiuntur, inter quos in monte Chriſtus glorioſus apparuit, vt euidentiùs emineret quod do illo dicit Apoſtolus: Teſtimonium habens ex lege & Prophetis. In qua ergò parte anni congruentiùs obſeruatio quadrageſimæ conſtitueretur, niſi confinis atque contigua Dominicæ paſſionis,quia in ea ſignificatur hæc vita laborioſa, cui etiam opus eſt continentia, vt ab ipſius mundi illecebris ieiunemus, in ſolo manna viuentes, id eſt, cæleſtibus ſpiritualibus que præceptis? In numero autem quadragenario vita iſta propterea figuratur, quia denarius eſt perfectio beatitudinis noſtræ:creatura autem ſeptenaria figuratur, quæ adhæret creatori, in quo declaratur vnitas Trinitatis per vniuerſum mundum temporaliter annunciata. Et quia mundus à quatuor ventis * delineatur, & à quatuor elementis erigitur,& à quatuor anni temporum vicibus variatur,denarius quater ductus,in quadraginta conſummatur:quo numero oſtenditur ab anni temporum delectatione abſtinendum ac ieiunandũ eſſe,& caſtè continenter que viuendum. Licèt & aliud Sacramenti myſterium exprimitur, quòd quadraginta diebus eadem ieiunia celebrantur. Lege enim Moſaica vniuerſo populo generaliter eſt præceptum,decimas & primitias Domino Deo offerre. Itaq; dum in hac ſententia principia voluntatum conſummationes que operum noſtrorum referre ad DEI gratiam admonemur,in ſuppurationem tamen quadrageſimæ, ſumma iſta legalium decimarum expletur. Totum enim anni tempus trigintaſex numero dierum decimatur. ſubtractis enim à quadrageſima diebus Dominicis, quibus ieiunia reſoluuntur, his diebus quaſi pro totius anni decimis ad Eccleſiam concurrimus, actuum que noſtrorum operationem DEO in hoſtiam iubilationis offerimus. Cuius quidem quadrageſimæ legibus, ſicut ait * noſter Caſsianus, quique perfecti ſumus non tenentur, nec exigui huius canonis ſubiectione contenti ſunt. Quem profectò illis,qui per totum anni ſpatium delicijs ac negocijs ſecularibus implicantur, Eccleſiarum principes ſtatuerunt, vt vel hac legali quodammodò neceſsitate conſtricti, his ſaltem diebus vacare Domino cogerentur, ac dierum vitæ ſuæ, quos tota quaſi quoſdam fructus fuerant voraturi, vel decimas Domino dedicarent.

Rom.3. Cõgruo anni tempore obſeruatur.

Ex S. Aug. epi.119 ad Ianuar cap.15.

Myſterium quadragenarij ieiunij.

* delimatur

Aliud myſterium.

Leuit.27. Num.5.

Vide B Greg homil. 16 in euangelia

In Quadrageſima dantur totius anni decimæ.

* Collat 21. cap.29.

Pro quibus potiſſimũ ſit inſtituta ieiuniũ Quadrag.

CAPITE trigeſimoſeptimo: Secundum ieiunium eſt,quod iuxta

iuxta canones poſt Pentecoſten alio die inchoatur, ſecũdùm quod & Moyſes ait, Initium menſis hordearij facietis vobis hebdomadas ſeptem &c. Deut.16.

CAPITE trigeſimooctauo agit de ieiunio ſeptimi menſis.

CAPITE trigeſimonono & quadrageſimo,de ieiunio calendarum Nouembrium & Ianuariarum.

CAPITE quadrageſimoprimo: Triduanis autem diebus ieiunare,de exemplo ſumptum eſt Niniuitarum, qui damnatis priſtinis vitijs, totos ſe tribus diebus ieiunio ac pœnitentiæ contulerunt, & operti ſaccis, DEVM ad miſericordiam prouocauerunt. Ionæ 3.

CAPITE quadrageſimoſecundo: Præter hæc autem legitima tempora ieiuniorum,omni ſexta feria propter paſsionem Domini à quibuſdam ieiunatur, ſed & ſabbati dies à pleriſque, propter quod in eo iacuit Chriſtus in ſepulcro,ieiunio conſecratus habetur, ſcilicet nè Iudæis exultando præbeatur, quod Chriſtus ſuſtulit moriendo. Die autem Dominico ſemper eſſe reficiendum, vt reſurrectionem Chriſti & gaudium noſtrum gentibus prædicemus, præſertim cùm Apoſtolica ſedes hanc regulam ſeruet. Poſt paſcha autem vſque ad Penteconſten licèt traditio Eccleſiarum abſtinentiæ rigorem prandijs relaxauerit, tamen ſi qui monachorum vel clericorum ieiunare cupiunt, non ſunt prohibendi, quia Antonius & Paulus & cæteri patres antiqui, etiam his diebus in eremo leguntur abſtinuiſſe, neque ſoluiſſe abſtinentiam, niſi tantùm die Dominico. Quis enim parſimoniam non lauder, ieiunium non prædicet? Ieiunium res ſancta eſt, opus cæleſte, ianua regni, forma futuri, quod qui ſanctè agit, DEO iungitur, alienatur mundo,ſpiritualis efficitur.Per hoc enim proſternuntur vitia,humiliatur caro,diaboli tentamenta vincuntur. Ieiunium feriæ 6. Sabbati ieiunium. Ieiunia extra ordinaria nõ prohibentur. Ieiunij laus eximia ab effectu.

CAPITE quadrageſimotertio: Hæc & alia multa ſunt,quæ in Eccleſijs Chriſti geruntur, ex quibus tamen quædam ſunt, quæ in ſcripturis canonicis commendantur,quædam non quidem ſcripta, ſed tamen tradita cuſtodiuntur. Sed illa quidem quæ toto terrarum orbe ſeruantur, vel ab ipſis Apoſtolis,vel ab authoritate principali Conciliorum inſtituta intelliguntur: ſicut Domini paſſio, & reſurrectio, & aſcenſio in cælum, & aduentus Spiritus ſancti,quæ reuoluto die anni ob memoriam celebrantur:ſed & ſi quid aliud eſt, quod ſeruatur ab vniuerſis, quòque ſe diffundit Eccleſia. Alia verò quæ variè per diuerſa loca obſeruantur, ſicuti eſt, Ex D. Au. epi. 118.ad Ianuar. cap.1.& 2. Traditiones apoſtolicæ,& vniuerſales. De vario eccleſiarum vſu tum in ie-

Universidad de Deusto
Biblioteca

iunijs,tum in Bijs.

quòd aliqui ieiunant sabbato, alij non : alij quotidiè communicant, alij certis diebus : alijs nullus dies prætermittitur, quo non offeratur sacrificium : alijs sabbato tantùm offertur & Dominico, alijs tantùm Dominico : & si quid aliud huiusmodi animaduerti potest, totum hoc genus rerum, vt quibuscunque placuit sacerdotibus Ecclesiæ, vel regionis cui præerant, instituerunt : nec disciplina in his melior est, graui prudentiq; Christiano, nisi vt eo modo agat, quo agere viderit Ecclesiam, ad quam fortè deuenerit. Quod enim neque contra fidem, neque contra mores bonos habetur, indifferenter sequendum, & propter eorum inter quos viuitur, societatem seruandum est, nè per diuersitatem obseruationum schismata generentur.

Conformare nos Ecclesiæ debemus ad quã venimus.

10 RABANVS Maurus de institutiõe Clericorum libro secundo, capite decimoseptimo: Ieiunium res est sancta, &c. ex Isidoro libro primo, capite secundo, vt suprà.

Ieiunij & stationis discrimen iuxta nonnullos.

CAPITE decimooctauo assignat differentiam inter ieiunium & stationem. Discernunt quidam, inquit, inter ieiunium & stationem. Nam ieiunium indifferenter cuiuslibet diei est abstinentia : non per legem, sed secundùm propriam voluntatem : statio, obseruatio statutorũ dierum vel temporum: dierum, vt quartæ feriæ & sextæ feriæ ieiunium, ex vetere lege præceptum, de qua statione in Euangelio dixit ille : Ieiuno bis in sabbato, id est, in quarta & sexta sabbati : Temporum autem, quæ legalibus aut propheticis institutionibus, terminatis temporibus statuta sunt, vt ieiunium quarti, ieiunium quinti, ieiunium septimi, & ieiunium decimi : vel sicut in Euangelio dies illi, in quibus ablatus est sponsus : vel sicut obseruatio quadragesimæ, quæ in vniuerso orbe institutione Apostolica obseruatur circa confinium Dominicæ passionis.

Luc. 18.

Zachar 8.

Matth. 9.

Quadragesima obseruatur in toto orbe ex institutione Apostolica.

CAPITE decimonono agit de ieiunio quarti, quinti, septimi, & decimi mensis, ex Hieronymi commentarijs in Zachariam prophetam. Sed quia, inquit, hæc ieiunia magis in veteri Testamento, quàm in nouo celebrata sunt, nè penitus illa prætermisisse videremur, (quia in propheta Zacharia commemorata sunt) breuiter adnotabimus, ad noui testamenti ieiunia exponenda transeuntes.

In caput 8.

Zachar. 8.

CAPITE vigesimo: Primum enim ieiunium quadragesimæ est, quod à veteribus libris cœpit, &c. ad verbum, vt suprà. Isidorus libro primo, capite trigesimosexto.

CAPITE vigesimoprimo & vigesimosecundo agitur de ieiunio

iunio Pentecostes, & noni ac decimi mensis.

Ieiuniũ 6 feriæ & sabbati.

CAPITE vigesimotertio : Præter hæc autem & alia legitima tempora ieiuniorũ sunt : sicut est omnis sexta feria, in qua propter Passionem Domini à fidelibus ieiunatur: & sabbati dies, qui à plerisque, propter quod in eo Christus iacuit in sepulcro, ieiunio consecratus habetur, sicut in decretis Innocentij Papæ constitutum inuenimus: scilicet nè Iudæis exultãdo præbeatur, quod Christus sustulit moriendo. Nam vtiquè constat, Apostolos biduo isto & in mœrore fuisse, & propter metum Iudæorum se occuluisse, quod vtiquè non dubium est, & ieiunâsse eos biduo memorato, quæ forma vtiquè per singulas tenenda est hebdomadas, propter id quòd commemoratio illius diei semper est celebranda. Quòd si putant, semèl atq; vno tantùm sabbato ieiunandum, ergò & Dominicum, & sexta feria, semèl in Pascha erit vtiq; celebrandum.

Innocent. 1. epi. 1. ad Decẽtium, ca. 4.

Ioan. 20.

De ieiunio 4. sabbatorũ in quatuor temporibus.

CAPITE vigesimoquarto: Sunt quoquè & quatuor sabbata, in quatuor mensibus, singula per singulos, in quibus specialia ieiunia sunt constituta, & officia his diebus maiora orationum & lectionum in Ecclesia celebrantur, id est, in Martio mense, primo sabbato, & in secundo sabbato quarti mensis, id est, Iunij. In septimi quoquè mensis, id est, Septembris, tertio sabbato, & in quarto sabbato decimi mensis, id est, Decembris. Quorum primum iuxta obseruationem quadragesimæ verno tempore celebratur, quandò mensis nouorum apud Iudæos habebatur. Secundum autem in Iunio post Pentecosten æstatis tempore, quandò apud Iudæos dies primitiarum ex legis præcepto custodiebantur, id est, de frugibus primi panes Deo offerebantur, & ocium legitimum ipsius diei colebatur. Tertium est in septimo mense, Autumni videlicet tempore, qui totus in lege varijs solennitatibus DEO dicatus erat, in quo dies expiationum erat, dicente Domino ad Moysen : Decima die mensis huius septimi, dies expiationum erit celeberrimus, & vocabitur sanctus, affligetisq; animas vestras in eo, & offeretis holocaustum Domino. Omne opus non facietis in tempore diei huius, quia dies propitiationis est, vt propitietur vobis Dominus Deus vester. Omnis anima, quæ afflicta non fuerit die hoc, peribit de populis suis, & reliqua. In quo & dies scenopegiæ fuerant, id est, tabernaculorum. Nam quintadecima die mensis huius veteres solennitates Tabernaculorum celebrabant, septem diebus eandem solennitatem exigentes. Quo quidem ieiunio vsos fuisse antiquos, Esdræ liber meminit. Postquàm enim rediêrunt, inquit, filij Israël

Primum. Leuit. 23.

Secundum.

Tertium.

Leuit. 23.

2. Esd. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in Hierusalem,& fecerunt sibi tabernaculorum lætitiam magnam, dehinc conuenerunt in ieiunio,in saccis,& humus super eos,& steterunt,& confitebantur peccata sua & iniquitates patrum suorum, & consurrexerunt ad standum, & legerunt in volumine legis Domini DEI sui quater in die, & quater in nocte confitebantur & adorabant Dominum Deum suum. Quartum verò est ieiunium sabbati in decimo mense ante diem Natalis Domini, quandò venturi Saluatoris salubris in sacris lectionibus prædicatur aduentus, vt fideles quique hac religione instructi, & medicamine sanctarum orationum simul cum sacro ieiunio confirmati, natiuitatem redemptoris læti expectent. Ante hæc videlicet quatuor sabbata in eadem hebdomada, semper quarta & sexta feria legitima ieiunia fieri, & canon orationum & lectionum in ijsdem ferijs ad sacrarum Missarum solennia constitutus indicat,& exempla præcedentium Patrum confirmant. Sacras autem ordinationes his diebus oportere fieri, decreta Gelasij Papæ * testantur, in quibus ità scriptum continetur: Ordinationes autem presbyterorum diaconorum que, nisi certis temporibus & diebus exercere non debeant, id est,in quarti mensis ieiunio,septimi,& decimi,sed & etiam quadragesimalis initij: ac mediana quadragesimæ die, sabbati ieiunio circa vesperam nouerint celebrandas. Officia autem horum quatuor sabbatorum, vulgò duodecim lectiones vocantur, eò quòd cum lectionibus quæ leguntur,& cum psalmis qui canuntur, duodenarius numerus adimpletur, qui benè lectiones possunt vocari, eò quòd inter canonicas scripturas annumerantur.

Quartum.

Quarta & sexta feria præcedẽti etiam ieiunatur.

Ordinatiões ministrorum ecclesiæ in sabbatis 4. temporum.

* In epistola ad episcopos p Lucaniã & Brutios & Siciliã constitutos, cap. 13.

Officia 4. sabbatorũ cæteris longiora.

CAPITE vigesimoquinto: Prætereà vnicuique licet, vt libet, ieiuniorum modum habere, seu inediam extendere, seruata præ omnibus constitutione legitimorum ieiuniorum, quæ suprà memorauimus, quæ generaliter sancta & Apostolica seruat Ecclesia. Necnon & illa omnimodò custodire oportet vnumquenque, quæ communiter omnibus facere, siue pro tribulatione, siue pro gratiarum actione proprius Ecclesiæ mandat Episcopus: quia qui constituta atque demandata ieiunia seruare neglexerit,peccat:qui autem expletis legitimis,priuata superexpenderit,propriam mercedem habebit. Nam leguntur aliqui Sanctorum per biduanas siue per triduanas, siue etiam per totam hebdomadam ieiunium extendere: pleriq; quòd nec vinum nec siceram biberint, nec aliquid manducauerint, præter panem siccum & olera: alij, quòd ab omni carne se abstinuerint: alij, quòd intantùm se abstinuerint, quòd

De priuatis ieiunijs.

Ieiunia statа Ecclesiæ ante omnia seruãda sunt.

Itẽ ab Episcopo indicta.

Peccãt q Ecclesiastica ieiunia violãt.

Pro priuatis ieiunijs merces accipitur.

Admiranda quorundam ieiunia.

Ciborũ delectus & abstinẽtia mira.

quòd nec pane in cibo vsi sunt, sed paucis carycis corpus suum sustentauerint. Et alia plurima sunt genera abstinentiæ: Sed ante omnia cauere debet, qui se abstinere vult ab aliquo cibo vel potu, nè mens eius occulta cogitatione polluatur, ità vt aliquam creaturam DEI damnet, Iudaica superstitione seductus, dicens, hoc licere, illud autem non: hoc mundum, illud autem immundum esse, cogitet: Quem huiusmodi cogitatio pulsat,videat Apostolum dixisse, Omnis creatura Dei munda est, & nihil reijciẽdum quod cum gratiarum actione percipitur.&, Malum est homini qui per offendiculum manducat.

Nõ abstinendũ à cibis ex superstitione Iudaica, vel hæreticè.

1.Tim 4.

Rom.14.

ITEM IVO Carnotensis Episcopus, parte quarta decretorum, capite vigesimoquinto ex Telesphoro septimo à Petro, in primo decreto suo ad omnes Episcopos, hæc verba citat: Cognoscite à nobis & cunctis Episcopis in hac sancta & Apostolica sede congregatis statutum esse, vt septem hebdomadas plenas ante sanctum Pascha, omnes Clerici in sorte Domini vocati, à carne ieiunent: quia sicut discreta debet esse vita Clericorum à laicorum conuersatione, ità & in ieiunio fieri debet discretio. Has ergò septem hebdomadas omnes Clerici à carne & delicijs ieiunent, & hymnis & vigilijs atque orationibus Domino inhærere die noctuq; studeant.

Ieiunijs quadragesimale accuratiùs à Clero obseruandum.

Abstinentia à carnibus.

CAPITE vigesimosexto ex Calixto Papa & Martyre,qui fuit decimusquintus à Petro,ad Benedictum fratrem suum & coëpiscopum: Ieiunium quod tèr in anno apud nos celebrari didicisti, cõuenientiùs nunc per quatuor tempora fieri decernimus: vt sicut annus per quatuor voluitur tempora, sic & nos quaternum solenne agamus ieiunium,per quatuor anni tempora.

Apud Grat. dist.76 cap. Ieiunium.

Ieiunium 4. temporum.

CAPITE vigesimooctauo ex Innocentio primo ad Decentium Eugubinum Episcopum,capite quarto: Sabbato verò ieiunandum esse ratio euidentissima demonstrat. Nam si diem Dominicum, ob venerabilem resurrectionem Domini nostri Iesu Christi,non solùm in Pascha celebramus,verumetiam per circulos hebdomadarũ, ipsius diei imaginẽ frequentamus, ac sicut sexta feria propter passionem Dñi ieiunamus,Sabbatũ prętermittere non debemus,quia inter tristitiam & lætitiam temporis illius videtur inclusum. Nam vtiq; constat,Apostolos biduo isto & in mœrore fuisse,& propter metum Iudæorum se occuluisse. Quod vtiq; non dubiũ est intãtùm eos ieiunasse biduo memorato,vt traditio Ecclesię habeat,isto biduo sacramẽta penitùs nõ celebrari. Quę vtiq; forma per

de cõsec dist. 3.e Sabbato.

Ieiunij sabbati,vndè nostra sabbatina abstinẽtia ꝓfecta videtur.

Ieiunium sextæ feriæ.

Ioan 20.

Biduo ante pascha nõ celebrantur sacra mysteria.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nō officium sabbati paschalis ad noctem sequentem pertinet potius.

per singulas tenenda est hebdomadas, propter id commemoratio illius diei semper est celebrāda. Quòd si putant semèl atq; vno sabbato ieiunādum, ergò Dominica & sexta feria semèl in Pascha erit vtiquè celebrandum.

Cap. Deniq; sacerdotes. dist. 4.

CAPITE vigesimonono ex Gregorio ad Augustinum Anglorum Episcopum: Deniquè sacerdotes, & diaconi, & reliqui omnes quos dignitas ecclesiastici gradus exornat, à quinquagesima propositum ieiunandi suscipiant, quo & aliquid ad pensum sanctæ institutionis adijciant, & eorum qui in laicali ordine consistunt, obseruantiam, sicut loco, ità & religione præcellant. Et post pauca: Par autem est, vt qui his diebus à carnibus animalium abstinemus, ab omnibus quoq; quæ sementiuam carnis trahunt originem, ieiunemus, à lacte videlicet, caseo, & ouis.

Ecclesiasticorū ieiunium quadragesimalè citiùs inchoatur.

In Quadragesima ab ouis & lacticinijs abstinēdum.

CAPITE trigesimoprimo ex Elibertino concilio, capite vigesimotertio: Ieiunia seu abstinentia per singulos menses placuit celebrari, exceptis diebus duorum mensium Iulio & Augusto, & hoc ob eorundem infirmitatem.

Ieiunium 4. & 6. feriæ.

CAPITE trigesimosecundo ex dictis sancti Apollonij: Ieiunia verò legitima, id est, quarta & sexta feria, non sunt soluenda, nisi grandis aliqua necessitas fuerit, quia quarta feria Iudas de traditione Domini cogitauit, & sexta feria crucifixus est Saluator. Videbitur ergò qui in his diebus sine aliqua necessitate soluerit statuta ieiunia, vel cum tradente tradere Saluatorem, vel cum crucifigentibus crucifigere.

Quantū crimē violantiū ieiunia ecclesiastica.

CAPITE trigesimotertio ex Concilio Salegunstadiensi, vt suprà de præceptis Ecclesiæ, quæst. 14.

Cap. Quadragesimo. de cōsec. dist. 5.

CAPITE trigesimoquarto ex epistola Gregorij Papæ, vel libro quadraginta homiliarum, homilia decimasexta: Quadragesima summa obseruatione est obseruanda, vt ieiunium in ea præter dies Dominicos qui de abstinentia subtracti sunt, nisi quem infirmitas impedierit, nullatenùs soluatur, quia ipsi dies, decimæ sunt anni. A prima igitur Dominica quadragesimæ vsque in Pascha Domini, sex hebdomadæ computantur: quarum videlicet dies quadragintaduo fiunt. Ex quibus dum sex Dominici dies subtrahuntur abstinentiæ, non plùs in abstinentia quàm triginta & sex dies remanent. Verbi gratia: Si per trecentos sexagintaquinque dies annus ducitur, & nos per trigintasex dies affligimur, quasi anni decimas DEO damus: & vt sacer numerus quadraginta dierum adimpleatur, quem Saluator noster suo sacro ieiunio consecrauit, qua-

Quadragesimalis ieiunij obseruatio.

Infirmitas excusat.

Cur ante Dominicā primā Quadragesimæ inchoamus Quadragesimale ieiunium.

quatuor dies prioris hebdomadæ ad supplementum quadraginta dierum tolluntur, id est, quarta feria, quæ caput ieiunij subnotatur, & quinta feria sequens, & sexta, & sabbatū. Nisi quatuor istos dies superioribus triginta & sex adiunxerimus, quadraginta dies in abstinentia non habemus. Iubemur etiam ab omnipotente Deo omnium bonorū nostrorum decimas dare. Quapropter vt omnis decima à nobis Deo ritè persoluatur, tollam⁹ decimā anni, & in ea peccata nostra confitendo, corrigendo nos, ieiunando, vigilando, orando, eleemosynas dando, abstergamus, & carnem nostram decimemus, vt ad sanctum Pascha securi peruenire possimus.

Decimæ anni dandæ sunt in quadragesima.

CAPITE trigesimoquinto & trigesimoseptimo ex Concilio Moguntino, vt suprà de præceptis Eccles. quæst. 13.

CAPITE quadragesimo ex Aurelianensi concilio, capite sexto: Cùm exigentibus peccatis, Galliarum populi, luporum rabie acriter interimerentur, nec illius flagelli aliquod remedium inuenire possent: congregati traduntur Galliarū Episcopi apud Viennam vrbem, atque in commune statuerunt, vt triduanum ieiunium facerent. Cumq; Dominus pestem misericorditer abstulisset, hi dies in consuetudinem annuæ celebritatis venerunt, vt per Galliarum prouincias ante Ascensionis Domini diem celebrarentur. Agamus & nos hos dies cum summa reuerentia & deuotione, cum abstinentia carnis, & humilitate mentis & cordis, vt non solùm visibilium luporum rabiem euadamus, sed vt inuisibilium, id est, spirituum immundorum tentamenta vincere valeamus. Nullus autem his diebus vestimentis preciosis induatur, quia in sacco & cinere lugere debemus. Prohibeantur ebrietates & comessationes, quæ fiunt in vulgari plebe. Nemo ibi equitare præsumat, sed discalceatis pedibus omnes incedant. Nequaquàm mulierculæ choros ducant, sed omnes in commune Kyrieeleison decantent, & cum contritione cordis, Dei misericordiam exorent pro peccatis, pro pace, pro peste, pro cōseruatione frugum, & pro cæteris necessitatibus: dies enim sunt abstinentiæ, non lætitiæ.

Vndè ieiuniū Rogationum originem habeat.

Vide Gregor. Turon. historiæ Francorū lib. 2. cap. 14.

Quomodò Rogationum ieiunia celebrari iussa sunt i Gallia.

Pro quibus rebus crādum in Rogationū diebus.

CAPITE quadragesimosecundo ex concilio Arausico, capite secundo: Vt in sabbato sancto, hoc est, in vigilia Paschæ, ieiunium ante noctis initium, nisi à paruulis aut infirmis, non soluatur.

Ieiuniū sabbati paschalis

CAPITE quadragesimoquinto ex concilio Cabilonensi, capite quinto: Solent plures qui se ieiunare putant, in quadragesima mox vt signum audierint ad horam nonam, manducare. Qui

Burchardus li. 11 c. 12 hæc tribuit Siluerio Papæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ante vespertinum officiũ manducare non licebat in quadragesima.

nullatenùs ieiunare credendi sunt, si antè mãducauerint, quàm vespertinũ celebretur officium. Concurrendum est enim ad Missam, & auditis Missarum solennibus & vespertinis officijs, largitis eleemosynis, ad cibum accedendum est. Si verò aliquis necessitate cõstrictus fuerit, vt ad Missam venire non valeat, æstimata vespertina hora, completa oratione sua, ieiunium soluat.

Ieiunia indicta non sunt soluenda.

CAPITE quadragesimonono ex decretis Eusebij Papæ, capite terrio: Vt in Ecclesia à sacerdotibus ieiunia constituta sine necessitate rationabili non soluantur.

Aduersitatis tempore quibus modis exorandus & placandus Deus.

CAPITE quinquagesimo ex eisdem, capite secundo: Si euenerit fames, aut pestilentia, aut inæqualitas aëris, vel alia qualiscunque tribulatio, statim ieiunijs & eleemosynis & obsecrationibus misericordia Domini deprecetur.

12 BVRCHARDVS Vuormatiensis Episcopus decretorum libro decimotertio, capite primo, ex Gregorio de obseruatione quadragesimæ, vt suprà apud Iuonem, capite quadragesimoquarto.

CAPITE secundo & quarto, vt apud Iuonem, cap. trigesimoquinto & trigesimoseptimo.

CAPITE quinto ex Concilio Gangrensi, vt apud Iuonem cap. 38. & infrà quæstione seq. D 28.

CAPITE septimo de ieiunio Rogationum, ex concilio Aurelianensi, capite sexto, vt suprà apud Iuonem capite 40.

CAPITE nono de sabbato sancto, ex concilio Arausico, capite secundo, vt suprà apud Iuonem capite 42.

CAPITE duodecimo ex decretis Siluerij Papæ, capite primo: Solent plures &c. vt suprà apud Iuonem capite 45.

Ieiunium vigiliarum.

CAPITE decimosexto ex concilio Aurelianensi, capite primo: Presbyteri cùm sacras festiuitates populo annunciant, etiam ieiunium vigiliarum eos omnimodis seruare moneant.

CAPITE decimoseptimo ex dictis Eusebij Papæ, vt suprà, capite quadragesimonono apud Iuonem.

CAPITE decimooctauo ex decretis Liberij Papæ, capite secundo: Si euenerit, &cæ. vt apud Iuonem capite quinquagesimo.

Ieiuniorũ vis & efficacia.

1 B CYPRIANVS de ieiunio & tentationibus Christi: Ieiunijs vitiorum sentina siccatur, petulantia marcet, concupiscentiæ languent, fugitiuæ abeunt voluptates. Extinguitur ardentis Aetnæ incendium, & flammiuomi fornax Vulcani extincta intrinsecùs,

secùs, montes conterminos non adurit. Ieiunium si discretione regatur, omnem carnis rebellionẽ edomat, & tyrannidem gulæ spoliat & exarmat. Ieiunium extraordinarios motus in cippo claudit & arctat, & appetitus vagos distringit & ligat. Ieiunium si humilitate ornetur, seruos DEI, mundi efficit contemptores. Ieiunium carnes azymas mundat & solidat: & putredines quæ ex adipe prodeunt, consumit & siccat. Ieiunium scripturarum delicijs pascitur, contemplatione reficitur, gratia stabilitur, cælesti pane nutritur. Danieli interpretatio somniorum reuelatur ieiunio, & tres pueri de Babylonio illæsi egrediuntur incendio. Moyses in monte quadraginta diebus cum Domino perseuerans, & DEI familiare colloquium, & legis ministerium ieiunio promeretur. Helias quoquè eodem dierum numero abstinens, in eremo conuersatur. Vtilitas ieiuniorum temporibus Christianis clariùs patuit, & à multis frequentata, in plurimos se effudit. Quotquot viros virtutum vidimus, sine ieiunio non legimus ascendisse: nec aliquid magnum moliti sunt, nisi priùs abstinentia præcessisset. Quotiès aliquid à DEO obtinere conati sunt, ieiunijs incubuêre & lachrymis, & pernoctantes in orationibus, cilicijs carni hærentibus supplices beneficia postulârunt. Nec defuit prouentus, vbi ad pedes Dei sacrificium contriti cordis offerens se prostrauit humilitas, sed propè fuit inuocantibus se Deus, & porrexit manum naufragis, & subuenit afflictis.

Dan 2 & 3. Exo. 24. 34.

3. Reg 19.

Frequens ieiunium apud Christianos, & quãta eius vtilitas.

2 ATHANASIVS in libro de virginitate siue de meditatione: Amplectamur valdè ieiunium. Magnum enim munimentũ est ieiunium, oratio item & eleemosyna, quũ ex morte hominem liberent. Vt enim ob escam & inobedientiã proturbatus est Adam ex Paradiso, ità rursùm per ieiuniũ & obedientiam in Paradisum, qui volet, redibit. In hac virtute cultũ corporis tui ornamentaq; quære, ô virgo, & placebis cælesti sponso. Nam quę cum mundo coalescunt & conserũtur, & vnguentis, aromatibus, & fragrãtijs, & amicctu precioso, & auro venustant sua corpora, vt placeãt hominibus, Deo placere non possunt: Christus aũt nihil horum à te requirit, nisi solùm cor mundum, & os incontaminatum, ieiunioq; lumidum. Quòd si accedant aliqui, & dicant tibi, Nè frequẽter ieiunes, nè imbecillior fias, nec illis credas, nec auscultes: Istos enim diaboli subornauit. Reminiscere eius quod scriptũ est, & quum Daniel & tres pueri capti essent à rege Babylõis Nabuchodonosore, & alij pueruli vnà cum illis, iussumq; esset ab eo, vt de sua regia mensa comederent,

Tob 12. & 4.

Per ieiunium reditur in paradisum.

Dissuasores frequentis ieiunij subornantur à diabolo.

Daniel. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rent, & de suo vino biberent, Danielem & tres pueros noluisse saturari ex mensa regia,& ad eunuchum dixisse, qui eos curabat: Da nobis de seminibus terræ, & vescemur. Quibus responsum est ab eunucho, Timeo ego regem, qui hunc cibum vobis & potum imperauit dari,nè facies vestræ regi præ cæteris pueris,qui regia mensa aluntur,appareant squalidiores,& puniat me. Cui ità responderunt,Experire id in seruis tuis plùs minùs decem diebus. Et dedit eis legumina ad cibum,& aquam ad potum.Et produxit eos ad regem,& visæ sunt species illorũ eximiæ super eos, qui ex regia mensa vescebantur. Vide igitur quid faciat ieiunium: morbos sanat, distillationes exsiccat, dæmones fugat,malasq; cogitationes expellit, & mentem nitidiorem reddit, & cor purgatius & corpus salubrius,& ad thronum Dei hominem sistit. Sed nè putes ista temerè dici,habes eius rei testimonium in Euangelijs,ab ipso Christo prolatum: Scisciati sunt ab eo discipuli, dicentes: Domine, declara nobis, quonam pacto immundi spiritus propelluntur? Quibus responsum est à Domino: Hoc genus non eijcitur nisi ieiunijs & orationibus.Quisquis igitur ab immundo spiritu vexatur,certum habere debet, hoc pharmaco, ieiunio inquam, statim spiritus malos afflictos abscedere,vim ieiunij metuentes. Valdè enim dæmones oblectantur crapula & ocio corporis. Magna vis in ieiunio, & magna & præclara fiunt per illud. Alioquì vndè fieri posset, vt homines tam mirifica præstent, vt Dominus per eos vel signa faciat, vel sanitatẽ laborantibus donet, nisi planè ob deuotas meditationes,& humilitatẽ animi,& conuersationem bonam? Ieiunium enim,angelorũ cibus est: & qui eo vtitur, ordinis angelici censendus est. Sed nè,mi dilecta,simplex quiddam & promiscuum ieiunium putes.Non enim qui à cibis ieiunat solũmodò,probè se gesserit,sed qui abstinet ab omni opere malo.

Ieiunij effectus.

Matth. 17. Marc. 9.

Angelorum cibus.

3 CHRYSOSTOMVS homilia prima in Genesim: Ea propter & ipse hodiè ingenti alacritate surrexi,vnà vobiscum lætitiæ illius spiritualis particeps futurus, & volens aduentus sanctæ Quadragesimæ, remedij, inquam, animarum nostrarum, vobis annunciator esse. Communis enim nostrî omnium Dominus, velutì pater filios indulgenter amans, cupiens ea quæ vnquàm peccauimus, nos abluere, hanc nobis quæ per ieiunium fit, curationem adinuenit. Nullus igitur sit mœstus &c. Hæ veræ feriæ sunt, vbi animarum salus, vbi pax & concordia est, vbi omnis huius vitæ apparatus abigitur, vbi clamor & tumultus & coquorum discursus,

Remediũ animarum Quadragesima.

Ieiunio eurũtur peccata.

Pecudum mactationes cessant in Quadragesima.

sus,& pecudum mactationes è medio tolluntur,&c. Vellem etiam vos purificata vestra mente,valeq; delicijs & voracitati dicto, matrem omnium bonorum, & pudicitiæ aliarumq; virtutum omnium magistram, ieiunium,inquam,explicitis vestræ mentis sinibus susscipere, vt & vos maiori fruamini voluptate, & illud congruam vobis suam medicinam conferat. Nam si medici, pharmaca dare volentes, vt putridum & corruptum humorem expurgent, à corporali hac voluptate abstinere præcipiunt, ità vt pharmaci efficaciæ defit obstaculum,& operari,suamq; vim illa declarare possint: multo magis nobis spirituale hoc remedium, hoc est, vtilitatem quæ ex ieiunio est, susscepturis, tenuitate victus nostram mentem expurgare & leuiorem reddere, conuenit, vt nè ebrietate demersa infrugiferam & inutilem vtilitatem quæ ex illo est, efficiat. Enimuerò sicut crapula humano generi innumerorum malorum causa est & adductrix, ità etiam ieiunium ventrisq; neglectus, omnium nobis bonorum semper causa fuit. Nam Deus quum ab initio hominem condidisset,& sciret quòd hoc remedio ad animæ salutem multùm haberet opùs: statim & in principio hoc mandatum protoplasto dedit,dicens: De omni ligno quòd est in paradiso,comedendo comedes: de ligno autem scientiæ boni & mali nè comedatis de ipso. Iam dicere, Hoc comede, hoc nè comedas: ieiunij figura erat. Et adductis exemplis Moysi, Heliæ,Danielis, Niniuitarum & ipsius Christi, ità subiungit: Cæterùm quoniã nobis manifestum factum est, quàm magna sit ieiunij vis, & quàm multiplex ex illo vtilitas, idq; per seruos ac Dominum est ostensum: proindè obsecro charitatem vestram, vt scientes,quantum ex illo sit lucrum, nè vtilitatem tantam quæ ex illo paratur, per desidiam repellatis:neque contristemini propter illius aduentum, sed gaudete & exultate, iuxta beatum Paulum, dicentem: Quanto externus noster homo corrumpitur, tanto internus innouatur. Ieiunium enim, animæ nostræ alimentum est: & sicut corporalis iste cibus impinguat corpus, ità & ieiunium animam habiliorem efficit & valentiorem. Leues ei pennas producit, vt in sublime feratur,& summa contemplari queat, voluptatibusq; & omnibus quæ in hoc mundo habentur suauia, ipsa sit superior. Et quemadmodùm leuiores naues maria velociùs transeunt,contrà, multis oneribus grauatæ submerguntur: ità ieiunium quidem leuiorem reddens mentem, efficit vt faciliùs huius vitæ pelagus transmittat, & in cælum ac ea quæ in cælis sunt, respiciat, & nihili faciat

Ieiunium mater omnium bonorum,& magistra virtutum.

Ieiuniũ omnium bonorum causa.

Remedio ieiunij opùs habet homo ad animæ salutem. Genes.2.

Ieiunij vtilitas nõ negligẽda, nec cõtristandũ propter eius aduentum. 2.Cor.4.

Animæ cibus ieiunium.

Mentem eleuat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ieiunij laus.

præsentia,sed vt vmbras & si quid minus,diffugere censeat.

4 ET homilia secunda in Genesim:Ieiunium est animarum nostrarum tranquillitas, senum decor, adolescentum pædagogus, continentium magister, quod omnem ætatem & sexum,quasi diademate quodam ornat. Nusquàm hodiè tumultus,vel clamor,vel carnium concisiones,vel coquorum discursus:sed omnia illa abiêrunt, & imitatur hæc ciuitas honestam quandam, continentem & sobriam matremfamiliâs.

Carniũ concisiones cessant ieiunij tempore.

Tempus ieiunij est tẽpus ppitiationis.

5 IDEM in sermone primo de Ieiunio: Propitiationis tẽpus adest,temporis opportunitatem nè cõtemnamus: abijciendorũ peccatorũ tempus est, gratiam nè negligamus, sed ieiunemus à cibis, sed primùm à peccatis. Bonum ieiunij lupatum, his qui diligunt ieiunij vtilitatem. Nè attẽdas ad solum laborem,sed etiam ad fructum.Nisi enim ad vsum spectaret,non semẽtem faceret, qui serit, vt nè reposita dispergere videretur. Respiciens aũt in spem,seminauit quæ habuit,vt quæ non habuit,metat.Dolet in ieiunijs caro, sed epulatur anima. Quid melius in nobis,anima vel corpus? Hæc accepit vt non doleat. Nutritur autem & hoc pulchriùs & meliùs. Oportet nos esse in ieiunio, nec est propterea corpori corruptio, sed medicina & cura. Nam qui ieiunant, & à fluxibus corporeis liberantur: & qui se præparant, superfluitatem carnium liquefaciunt, & animam deficientem nutriunt. Nè putetis paruum quoddam lucrum esse ieiunium. Ab vno ligno si abstinuisset Adam,si ab vno ieiunãsset, mortua fuisset mors, immò non fuisset mortua quæ non erat.Vides si hoc pharmaco vsus fuisset Adam,non fuisset mortale nostrum genus. Quantæ gratiæ fuit vsus, vt resoluatur quod inuenit Adam per intemperantiam?Quandò vides,quid mali operatum sit contrarium, hoc est quòd non abstinuit ab vno ligno Adam: cognosce,quantum bonum ieiunium & abstinentia ab his,quæ licita sunt,afferãt.Et adductis exemplis Moysi,Saluatoris, & Danielis, de propheta verba faciens, qui ad Ieroboam missus, contra Dei mandatũ manducauerat,& idcircò à leone occisus fuerat,ità ait:Et videre licebat de hoc triplicia mirabilia.Iacebat propheta, declarans inobedientiam: assidebat leo, declarans obedientiam: adstabat asina, neque leonis naturam timens, neque recedens, neque aliquid à leone patiens: vt clarum esset, non propter explendum ventrem accessisse leonem,vt accesserat,sed ideò quia ieiunium non seruârat ille cui præceptum erat.Et paulò pòst: Ieiunium, Angelorum imitatio est pro nostra virili: contemptus præsentium,schola precum, alimonia animæ: frenum oris: & mitigat concupiscentias: sciunt qui ieiunant: & mitigat voluptates, & non ignorant qui tentârunt: mollit furorem, compescit iram, sedat fluctus naturæ, excitat rationem, claram facit animam, alleuiat carnem, fugat fœdas intemperantias nocturnas, liberat ab ebrietate, tollit capitis dolores,claros affert & colores & adspectus.Benè compositi ieiunis sunt gestus, facilis lingua, abest risus ebriorum,recta est cogitatio:non enim effunduntur concupiscentiæ:hilaris est continentia,serenitas inualescit. Homo enim exterior ociosus est. In ebrietate ea quæ patimur, non recordamur:à quibus liberati simus,in ieiunijs habemus memoriam. Ieiunium enim & se ipsum scit, & quæ sibi sunt aduersaria: ebrietas autem & seipsam ignorat,& bona quæ ex ieiunio proueniũt. Cuius gratia occisi sunt filij Aaron sacerdotes?Nónne quia in ministerio vinum gustârunt? Quæ erat lex Nazaræorum? Nónne abstinere à vino, & omnibus quæ inebriant? Daniel cum suis legumina comedebant contemnẽtes mensâm tyranni Nabuchodonosor. Ieiunauit Daniel triginta-sex dierum hebdomadas: & vir ille desideriorum,quia à concupiscentijs sibi temperabat,cognomen sortitus est.Et quo modo ieiunauit nõ vnum Iudaicum diem & breuem, sed trigintasex dierum hebdomadas? Et ipse præfigurabat Ecclesiæ consuetudinẽ. Panem, ait,delicatum nõ comedebam. Alij aũt pro voluptate sua aliquandò bibunt. Vinum & caro non intrauit in os meum, à quibus ieiunat Ecclesia. Vide in veteri Christianam vitam.Figuræ enim in his qui infirmi & imperfecti:in prophetis aũt iam veritatis vestigia.Ieiunium sententiam Dei reuocauit. Dixit enim Deus,Subuerretur Niniue: & non subuersa est. Adhibuerunt enim ieiunium,& effugerunt. Ibidèm: Ieiuna,quia peccâsti:ieiuna,vt non pecces: ieiuna, vt accipias:ieiuna,vt & permaneant quæ accepisti. Hæc enim ieiunij genera sunt.Peccauit alius,ieiunauit seipsum castigans, vt effugiat pœnam.Ieiunemus,nè insurgant in nos concupiscentiæ.Vides vt ieiunium peccata sequatur, hoc est, quia peccata admissa sunt, sit ipsum propter conuersionem & pœnam. Aliud ieiuniũ peccata præcedit,non vt auferat peccatũ quod commissum sit,sed vt tollat quod futurũ,ni ieiunaretur. Aliud ieiuniũ,vt q legẽ quærit,legem accipiat. Etenim q petit,ieiunat vt Moyses ieiunauit,vt acciper legem.Iterùm alius ieiunat,vt nè amittat iure quę assecutus fuit.Ecclesia aũt simul ob gratiã ieiunat,Iesu opus agnoscens,vtporè vt cũ crucifixo crucifixa, & vt dũ patitur cũ Dño,& cũ Dño glorificatur: non

Magnũ ieiunij lucrum.

Genes.3.

3.Reg.13.

Propheta, qa ieiuniũ violauit,à leõe interfectus est.

Ieiuniũ angelorũ imitatio.

Effectus Ieiunij.

Propter gustatũ vinum filij Aaron interfecti. Leuit 10. Num 6. Daniel 1. Daniel 10.

Daniel præfigurauit Ecclesiæ ieiunium.

A carne & vino ieiunat Ecclesia.

Ieiuniũ sententiam Dei reuocat. Ionæ 3.

Ieiuniũ peccati remediũ, & quas ptereà ob causas assumatur. Deut.9.

Ecclesia ob gratiã ieiunat & vt Christo cõformetur. Rom. 8. 2.Cor.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2. Corinth. 1. 2. Timot. 2.

non vt Dominum lugeamus: viuit enim viuentis filius, sed dispensationis confiteamur beneficium. & si lugemus quòd crucifixerunt ipsum, non propter ipsum, sed propter audaciam eorum, qui ausi fuerunt: surrexit ex mortuis, stat in gloria, in qua antè cum patre fuit. Simul erat cum patre, à quo & erat. Non est luctu digna victoria Iesu: sed ieiunemus, nosipsos curâtes, operamq; dantes, vt passionum eius participes simus.

Per ieiunium passiõis Christi participes efficimur.

6 ITEM sermone secundo de ieiunio: Cùm igitur ieiunium aduersarijs nostris obsistat, & iugum seruitutis expellat, & ingenuitatis securitatem restituat: quid aliud argumenti est, omnium bonorum atque beneficiorum cardinem esse, nisi ieiunium constitutum? Et cùm in paradiso ieiunium pro magna cõmoditate indicitur, multo magis extra paradisum necessarium postulatur. Et cùm ante plagam remedium vtiliter demonstratum est, multo magis sauciatis appetendum est, vt præstet vulneribus sanitatem. Et cùm ante conflictum ad resistendum libidinosis voluptatibus, clypeus nobis abstinentiæ necessarius fuit: multo magis in ipso nostro certamine, ieiunij auxilium ad nostram victoriam flagitandum est.

Omnium beneficiorum cardo ieiunium. Genes. 2.

Præstat vulneribus sanitatem.

7 BASILIVS Magnus in homilia prima de laudibus ieiunij: Quemadmodùm vermes qui in puerorum intestinis germinant, pharmacis quibusdam vehementer acribus & amaris excutiuntur, ità peccatum in intimis secessibus habitans, extinguit, enecatq;, simulatquè in animam superuenerit ieiunium, ob hoc ipsum suo dignum nomine, quòd inedia purget animę viscera. Quicquid vetustate præcellit, idem venerabile est. Reuerere igitur ieiunij canitiem. Tam vetus est, vt simul cum homine condito cœperit. in paradiso præscriptum est. Primum illud præceptum accepit Adam, nè de ligno scientiæ boni ac mali ederet. Hoc autem verbum, Non edetis, ieiunij & abstinentiæ lex est. Si à ligno ieiunâsset Eua, nequaquàm hoc nunc ieiunio opùs haberemus. Neque enim qui valent, egent medico, sed qui malè habent. In morbum incidimus per peccatum, sanemur per pœnitentiam. Sed pœnitentia sine ieiunio, otiosa & infrugifera est. Maledicta terra, spinas & tribulos progignet tibi. In tristitia viuere iussus es, non indulgere deliciis. Per ieiunium satisfacito Deo. Quoniam non ieiunauimus, exulamus è paradiso. Ieiunemus igitur, vt ad illum postliminio reuertamur. Et paulò pòst, ostendens scripturæ exemplis ieiunij vim: Ieiunium, inquit, prophetas genetat, potentibus addit robur. Ie-

Ieiunium extinguit peccata.

Ieiunij vetustas.

Genes. 2.

Matth. 9.

Pœnitẽtia sine ieiunio infrugifera est. Genes. 3.

Per ieiunium satisfacimus.

Ieiunij effectia.

Ieiunium legumlatoribus subministrat sapientiam, bonæ animæ custodia, copori tutus conuictor, armatura fortiter belligerantibus, athletis exercitium. Hoc tentationes depellit, hoc vngit ad pietatem, vigiliæ familiaris comes, sobrietatis architectus. In bellis addit fortitudinem, in pace docet quietem. Nazaræum sanctificat, sacerdotem reddit sacris idoneum. Neque enim fieri potest, vt is absque ieiunio sanctum ministerium cum fiducia peragat, non tantùm in mystico horum temporum vero que cultu, verumetiam in eo qui iuxta legem in figuris peragebatur. Atque vt semèl omnia dicam, reperies quotquot fuêre sancti, omnes per ieiunium ad vitam DEO dignam fuisse institutos. Ieiunium restrinxit vim ignis, obturauit ora leonum. Ieiunium preces nostras subuehit in cælum, dum illis alarum vice fit, quò sursùm ferantur. Ieiunium, familiarum est incrementum, sanitatis mater, iuuentutis pædagogus, ornamentum senibus, bonus comes viatori, tutus conuictor coniugatis. Adde, quòd non solùm ad venturi seculi fugienda mala, & assequenda bona vtile est ieiunium, sed hic interim ipsi carni conducibilius est. Si cupis mentem reddere validam, fac carnem domes ieiunio. Hoc enim est quod ait Apostolus, quod quantũ externus homo corrumpitur, tãtum internus renouatur. Item illud: Cùm infirmor, tunc potens sum. Ieiunium armatura est ad confligendum cum impijs spiritibus. Nam hoc genus non ejcitur nisi per deprecationem ac ieiunium. Tam multa bona proueniunt è ieiunio. Caue tamen, nè ieiunij vtilitatem sola escarum abstinentia metiaris. Verum enim ieiunium est, ab omnibus vitijs esse alienum. Solue omne vinculum iniquitatis, condona proximo, si quid dolet animo, remitte illi debita. Nolite ad contentiones ac lites ieiunare. Carnes non edis? sed comedis fratrem tuum. A vino abstines, sed ab iniurijs tibi non temperas. Expectas vesperam, vt cibum capias, sed diem totum absumis apud tribunalia. Væ his qui ebrij sunt, non à vino. Ira, mentis est temulentia, eamq; à sobrietate excutit, haud aliter quàm vinum, &c.

Num. 6.

Leuit 10.

Per ieiunium ad vitam Deo dignã instituti Sancti.

Ad fugienda mala venturi seculi vtile.

2. Cor. 4 & 12.

Matth. 17. Marc. 9.

Ieiunium spirituale.

A carnibus & vino abstinetur.

Ad vesperum vsque ieiunabatur. Esa. 29.

8 ET homilia secunda: Quemadmodùm oleum oblinit athletam, ità ieiunium robur addit ei qui ad pietatem exercet sese. Itaque quantum subtraxeris carni, tanto reddes animam habitudine spirituali nitidiorem. Nam robur aduersùs inuisibiles hostes non superat corporis distensione, sed fortitudine spiritus, & erga afflictiones tolerantia. Ità ieiunium per omne quidem tempus vtile est ijs, qui illud sponte susc ipiunt: (Neque enim assultus dæmonum

Roborat ieiunium.

Ieiunio purgatis angeli diligentiùs adsunt.

quicquam audet aduersùs ieiunantem, ac vitæ nostræ custodes angeli diligentiùs adsunt ijs, qui ieiunio purgatam habent animam) sed multo magis hoc tempore, quo per vniuersum terrarum orbem vndiquè denunciatur ieiunij præconium. Nec vlla est insula, nec vlla terra continens, non ciuitas, non gens vlla, non extremus mundi angulus, vbi non sit auditum ieiunij edictum. Quin & exercitus, & viatores, & nautæ, & negociatores, omnes pariter audiunt edictum, & summo gaudio excipiunt. Nè quis igitur semet excludat à numero ieiunantium, in quo omne hominum genus, omnis ætas, omnes dignitatum formæ censentur. Angeli sunt, qui in singulis ecclesijs describunt ac recensent ieiunantium capita. Et post pauca: Ieiunium seruat paruulos, sobrium reddit iuuenem, venerabilem facit senem. Venerabilior enim est canities ieiunio decorata. Ieiunium fœminis ornatus est congruentissimus: ætate ac robore vigentibus, pro freno est. Ieiunium, matrimonij custodia est, virgmitatis nutritius. Atque hæc quidem commoda adfert priuatum ieiunium, in singulis ædibus in quibus colitur. At publicè vitam nostram quomodò gubernat? Totam semèl ciuitatem, totum´que populum ad tranquillitatem componit, consopit clamores, sedat lites, conuicijs imponit silentium. Excipite hoc pauperes contubernale vobis ac mensæ socium. Excipite serui, vt respirationem à perpetuis seruitij laboribus. Excipite diuites, quod noxæ luxu contractæ medeatur, quod´que vicissitudine & nouitate vobis iucundiora reddat ea, quæ nunc ob assuetudinem fastidiuntur. Excipite malè valentes sanitatis matrem. Qui bona estis habitudine, excipite bonæ habitudinis custodem. Interroga medicos, ac dicent tibi, nihil esse periculosiùs habitudine corporis extremè bona. Eo´que qui peritissimi sunt artis, per ieiunium detrahunt redundantiã, nè vis naturæ, pondere corpulentiæ fracta succumbat. Attamen ad hoc, vt laudem promereatur ieiunium, non est per se satis temperare à cibis, sed ieiunium ieiunemus acceptabile, Deo gratum. Verum ieiunium est, à vitijs immunem esse, continentia linguę, irę cohibitio, concupiscentiarum amputatio, obtrectationis, mendacij, periurij. Ab his abstinere, verum est ieiunium.

Angeli describunt ieiunantes.

Ieiunij priuati fructus.

Publici ieiunij fructus.

Sanitatis mater & bonæ habitudinis custos ieiunium.

Ieiuniũ à vitijs, alteri eõ iungendum.

9 AVGVSTINVS in tractatu de vtilitate ieiunij: Si carp in terram vergens, onus est animæ, & sarcina prægrauans præuolantem: quantum quisque delectatur superiore vita sua, tantum deponit de terrena sarcina sua. Eccè quod agimus ieiunantes. Non vobis

vobis ergò videatur leuis res aut superflua, nè quisquam fortè hoc faciens Ecclesiæ consuetudine, cogitet apud se, & dicat sibijpsi, vt suggerentem intrinsecùs audiat tentatorem: quid facis quia ieiunas? Defraudas animam tuam, non ei das quod eam delectat, tibijpsi ingeris pœnam? tuus ipse tortor & cruciator existis. DEO ergò placet, quia te crucias? Ergò crudelis est, qui delectatur pœnis tuis. Respondе huiusmodi tentatori: Excrucio me planè, vt ille parcat: Do de me pœnas, vt ille subueniat, vt placeam oculis eius, vt delectem suauitatem eius. Nam & victima excruciatur, vt in aram imponatur. Minùs premet mentem meam caro mea. Et tali dissuasori malo seruo ventris respondе per hanc similitudinem, & dic: Si iumento fortè insideres, si equo vtereris, qui te * gestiendo posset præcipitare: Nónne vt securus iter ageres, cibaria ferocienti subtraheres, & fame domares, quem freno non posses? Caro mea iumentum meum est, iterago in Hierusalem, plerunquè me rapit, & de via conatur excludere: Via autem mea CHRISTVS est. Ità exultantem non cohibebo ieiunio? Si quis hoc sapit, etiam ipso experimento probat, quàm vtiliter ieiunetur. Nunquid enim caro ista, quæ nunc domatur, semper domabitur? Dum temporaliter fluitat, dum mortalitatis conditione prægrauatur, habet exultationes suas manifestas & periculosas menti nostrę. Caro est enim adhuc corruptibilis, nondùm resurrexit. Nam nõ semper sic erit, nondùm habet statum proprium cælestis habitudinis. Nondùm enim facti sumus æquales angelis Dei.

Quid tẽtator respõdẽdum, quãdò ieiunij afflictionem exaggerat.

Similitudo.

* gestando

Nota cur ieiunio carnem affligamus.

10 AMBROSIVS in libro de Helia & ieiunio, capite secundo: Magna virtus est ieiunij. Denique tam speciosa militia est, vt ieiunare delectaret & Christum: tam valida, vt ad cælum homines eleuaret. Et vt humanis magis quàm diuinis vtar exemplis, Heliæ ieiuni ore vox emissa, cælũ clausit sacrilego populo Iudæorum. Quid eius reliqua contexam? Ieiunus filiũ viduæ ab inferis resuscitauit. Ieiunus pluuias ore deposuit, ieiunus ignes de cęlo: ieiunus curru raptus est ad cælum, & quadraginta dierum ieiunio diuinam acquisiuit præsentiã. Tunc deniq; plus meruit, quandò plus ieiunauit. Ieiuno ore statuit fluenta Iordanis, & redundantem fluminis alueum repentè siccatum, puluerulento transmigrat vestigio. Meritò illũ dignum cælo diuina iudicauit sententia, vt cum ipso raperetur corpore, quoniã cælestem vitam viuebat in corpore, ac supernæ vsum conuersationis exhibebat in terris.

Ieiunij magna virtus. Matth. 4 3. Reg. 17. & 18. 4. Reg 2. 3. Reg 19. Elias plus meruit quandò plus ieiunauit. 4. Reg 2.

CAPITE tertio: Quid est ieiuniũ, nisi substãtia & imago cælestis?

Ieiunij commendatio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Culpæ mors, excidium delictorum.

Ieiunium refectio animæ, cibus mentis est. Ieiunium vita est angelorum, ieiunium culpæ mors, excidium delictorum, remedium salutis, radix gratię, fundamentũ est castitatis. Hoc ad Deum gradu citiùs peruenitur.

Psal. 68.

CAPITE quarto: Gula nudos facit, ieiunia operiunt & exutos. Vndè Dominus ait: Operui in ieiunio animam meam. Bonum operimentum, quod animam tegit, nè à tentatore depræhendatur, nè à tentatore nudetur. Bonum velamen, quod tegit culpam,

Ieiuniũ culpam tegit. Psalm. 31.

tegit abstinentia, tegit gratia. Beati enim quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Tegit gratia, dum remittit, & omnem abolet errorem. Tegit abstinentia, dum abluit vitium, & mœsto abscondit affectu, atq; extenuat pœnitendo. Etenim ieiunij & eleemosyna à peccato liberant.

Abstinentia abluit vitiũ.

Daniel. 3. 6. Exod. 14. 17.

CAPITE septimo: Ieiunium virtutem ignis extinxit, ieiunium ora obstruxit leonum, ieiuniũ maris fluenta solidauit, ieiuniũ petram soluit in fontes aquarum. Virtute ieiunij, contra suam mutata naturam & fluctus obriguit, & petra inundauit.

CAPITE octauo: Ieiunium, continentiæ magisterium est, pudicitiæ disciplina, humilitas mentis, castigatio carnis, forma sobrietatis, norma virtutis, purificatio animæ, miserationis expensa, lenitatis institutio, charitatis illecebra, senilis gratia, custodia iuuentutis. Ieiunium est infirmitatis alleuamentum, alimentum salutis.

Ieiunium purificatio animæ.

Alimentum salutis.

CAPITE nono: Est ergò ieiunium reconciliationis sacrificium, virtutis incrementum, quod fecit etiam fœminas fortiores augmento gratiæ.

Reconciliationis sacrificiũ. Iudith 8. Esther. 4.

CAPITE decimo: Mystica quoquè mensa ieiunio comparatur. Illa mensa, de qua dicit Dauid: Parãsti in conspectu meo mensam aduersùs eos qui tribulant me. Mensa ista famis acquiritur precio, & poculum illud inebrians sobrietate, cælestium sacramentorum siti quæritur. Ergò si ad mensam illam venerabilem,

Psalm. 22.

ieiunia sancta nos perducunt, si hac fame, illa quę sunt æterna, mercamur: quid de ijs dubitamus quę in vsu humano sunt, quòd etiam suauiora hæc nobis faciat ieiunium? Non autẽ omnis fames acceptabile ieiunium facit, sed fames quæ Dei timore suscipitur. Nemo in ieiunio culpam includat, præferat innocentiam. Ieiunũ etenim,

Mercamur æterna.

Ieiunium culpæ interfector.

culpæ interfector est.

CAPITE vndecimo: Nemo à maioribus præopter dulciora. Dulcis voluptas videtur, amarum ieiunium. Hoc amaro illud dulce

dulce tollatur. Solent amara etiam ipsis plus prodesse corporibus. Sicut enim cùm in intimis puerorum visceribus vermes ex cibi indigestione nascuntur, extingui non queunt nisi cùm amarior potus infunditur, aut medicamẽtorum vis inolescit asperior, quorum odore moriantur: ità profundum animæ virtus ingressa ieiunij, culpam latentem interficit.

Ex D Basilio desumpta similitudo.

Culpam latẽtẽ interficit.

IDEM Ambrosius in epistola octogesimasecunda ad ecclesiam Vercellensem, quorundam Iouinianistarum errorem confutans: Audio homines * qui dicunt, nullum esse abstinentiæ meritum, nullum frugalitatis, nullam virginitatis gratiam, pari omnes æstimari precio, delirare eos qui ieiunijs castigent carnem suam, vt menti subditam faciant. Quod nunquàm fecisset, nunquàm scripsisset ad instruendum alios Paulus Apostolus, si deliramentum putãsset. Gloriatur itaque, dicens: Sed castigo corpus meum, & seruituti redigo, nè alijs prædicans, ipse reprobus inueniar. Ergò qui non castigãt corpus suum, & volunt prædicare alijs, ipsi reprobi habentur. An quicquã tam reprobum, q̃ quod ad luxuriam, ad corruptelam, ad lasciuiam prouocat, quàm incitamentum libidinis, incontinentiæ fomes, incendium cupiditatis? Quæ istos Epicureos noua schola misit, non philosophorum, vt ipsi aiunt, sed imperitorum, qui voluptatem prædicent, delicias suadeant, castimoniam nullius esse dicant vtilitatis? Fuerunt nobiscum, sed non fuerunt ex nobis. Neque enim pudet dicere quod dicit Euangelista Ioannes. Sed hic positi, primò ieiunabant, intrà monasterium continebantur, nullus erat luxurię locus, interdicta ludibrioſę disputationis licentia. Hoc delicati non potuerũt ferre. Abiẽrunt, deindè volentes redire, non sunt recepti. Pleraque enim audieram, quæ deberem cauere. Monueram, nihil profeceram. Efferuescentes itaque disseminare talia cœperunt, quibus incentores essent vitiorum omnium. Miserabiles, perdiderunt vtiq; quod ieiunauerunt: Perdiderunt, quòd se aliquo continuerunt tempore. Nunc itaque diabolico studio inuident aliorum operibus bonis, quorum ipsi fructu exciderunt. Et paulò pòst: Quomodò igitur voluptas ad paradisum reuocare nos potest, quæ sola nos paradiso exuit? Vndè & Dominus Iesus volens nos aduersùs diaboli tentamenta fortiores reddere, certaturus ieiunauit, vt sciremus quia aliter illecebras mali non possemus vincere. Deniquè ipse diabolus primum tentamentorum suorum spiculum de voluptate intorsit, dicens: Si filius DEI es, dic vt lapides isti panes fiant. Vndè ait Dominus: Non

Ex Epicureorum schola profecti.

1. Ioan. 2.

Hæresis ista ab apostatis monachis initiũ cepit.

Ieiunio & abstinẽtia redeundum ad paradisum, non voluptatẽ.

Matth. 4.

* aliàs audio veniſſe ad vos Sarmationẽ & Barbatianum vaniloquos hoſtes q̃ dicãt.
Confutatio. 1. Cor 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in pane solo viuit homo, sed in omni verbo DEI, & noluit facere cùm posset, vt magis lectionis studio quàm voluptatis, intendere nos salutari præcepto doceret. Et quia isti ieiunandum negant, qua causa Christus ieiunauerit, adstruant, nisi vt nobis exemplo esset eius ieiunij. Denicq; in posterioribus docuit, nõ facilè malum posse nisi nostro vinci ieiunio, dicens: Hoc genus non ejcitur, nisi in oratione & ieiunio. Quid etiam sibi vult scriptura, quæ docet ieiunâsse Petrum, & ieiunanti atque oranti de baptizandis gentibus reuelatum mysterium, nisi vt ostenderet etiam ipsos sanctos, cùm ieiunant, tunc fieri præstantiores? Deniquè Moyses cùm ieiunaret, legem accepit. Et ideò Petrus cùm ieiunaret, edoctus est noui testamenti gratiam. Daniel quoq; ieiunij merito ora clausit leonum, futurorumq; temporum vidit negocia. Aut quæ nobis salus esse potest, nisi ieiunio eluẽrimus peccata nostra: cùm scriptura dicat: Ieiunij & eleemosyna à peccato liberat? Qui sunt ergò hi præceptores noui, qui meritum excludant ieiunij? Nonne gentilium vox ista est, dicentium: Manducemus & bibamus? Quos benè irridet Apostolus, dicens: Si secundùm hominem pugnaui Epheſi ad bestias, quid mihi prodest, si mortui non resurgunt? Manducemus & bibamus, cràs enim moriemur. Et quibusdam interiectis: O stultum Helisæum qui syluestribus * ramis & amaris pascebat prophetas: Immemorem scripturarum Esdram, qui memoria scripturas reddidit: Insipientem Paulum, qui gloriatur ieiunijs, si nihil prosunt ieiunia. Sed quomodò non prosunt, quibus vitia purgantur? Quę si deferas cum humilitate, cum misericordia, vt Esaias spiritu diuino locutus est, Ossa tua pinguescent, & eris sicut hortus ebrius. Pinguescit igitur anima tua virtutesq; eius, spirituali adipe ieiunij, & fructus tui multiplicantur ab vbertate mentis tuæ, vt sic in te sobria ebrietas, sicut illud est poculum de quo ait Propheta: Et poculum tuum inebrians quàm præclarum est.

Christus ideò ieiunauit, vt nobis esset exemplo. Matth. 17.

Actor. 10. Sancti per ieiuniũ præstãtiores fiunt. Exodi 34. Daniel. 14. 9. & 10.

Tob 4 12. Gẽtilibus cõparãtur ij qui detrahũt merito ieiunij. 1. Corinth. 15.

* rhamnis 4. Reg. 4. 1. Esd. 8. 2. Cor. 11.

Ieiunijs vitia purgantur. Esaiæ 58.

Pinguescit anima.

Psalm. 22.

12 LEO Magnus sermone primo de ieiunio septimi mensis: Obseruantiam qdem vestram, dilectissimi, ità nouimus esse deuotam, vt animas vestras, non solùm legitimis, sed etiam voluntarijs ieiunijs excolatis. Veruntamen adijcienda est huic studio etiam nostræ admonitionis exhortatio, vt si q sunt in hoc exercitio tardiores, in his saltem diebꝰ communi abstinentiæ se obedienter adiungant, in qbus nos oportet sacratissimam cõsuetudinem attentiùs celebrare, vt per humilitatem ieiunij, contra omnes hostes nostros, diuinũ mereamur auxilium. Res enim est præcipui operis, quam ex authoritate indicimus, & ex charitate suademus, vt paululùm edendi libertate compressa, castigationi corporum & pauperum studeamus alimoniæ. Et ideò, dilectissimi, quia septimi mensis ieiunium nos celebrare conuenit, sanctitatem vestram monemus, vt quarta & sexta feria ieiunemus: sabbato verò apud beatum Petrum Apostolum pariter vigilemus, cuius suffragantibus meritis, ab omnibus tribulationibus mereamur absolui per Christum Dominum nostrum.

Ieiunia quædã voluntaria, siue priuata, quædã legitima siue indicta & cõta.

Per ieiunium cõtra oẽs hostes diuinum mereamur auxilium.

Ex authoritate indicit Pontifex ieiuniũ.

Ieiuniũ quatuor tempꝰrũ cõprehendit feriã 4. 6. & sabbatum.

Sanctorum merita.

SERMONE secundo: Misericordissimus rex saluberrimæ nos obseruantiæ ratione informauit, præfiniens nobis per temporum recursus, quosdam ieiuniorum dies, in quibus castigatione corporum victus roboraretur animorum. Huius aũt remedij munus, dilectissimi, etiam in isto qui septimus est, mense dispositũ est, quod nos prompta conuenit alacritate susc̃ipere, vt prꝫter abstinentiam, qua quisq; se peculiariter atq; priuatim secundùm modũ suæ possibilitatis exercet, hæc ipsa, quæ omnibus simul indicitur, animosiùs celebretur. Nam in omni agone certaminis Christiani, vtilitas continentię plurimùm valet, ità vt quidam sęuissimorum spiritus dæmonum, quia ab obsessis corporibus nullis exorcizantium fugantur imperijs, sola ieiuniorum & orationum virtute pellantur, dicente Domino: Hoc genus dæmoniorum non ejcitur, nisi in ieiunio & oratione. Grata ergò est Deo, & terribilis diabolo ieiunantis oratio, nec latet quantùm acquirit suæ saluti, quæ tantum præstat alienæ. In hac sanè obseruantia dilectissimi, quanuis nos omnes vnanimiter oporteat esse deuotos, si qui tamen sunt, quorum voluntati aliqua obsistat infirmitas, laborem, qui supra vires est corporum, redimant impendijs facultatum.

Stati ieiuniorum dies.

Ieiunium 7. mensis omnibus simul indicitur.

Matth. 7. Marc. 9. Terribilis diabolo ieiunãtis oratio.

SERMONE tertio: Ad exorandam, dilectissimi, misericordiam DEI, & ad renouandum statum fragilitatis humanæ, quantum valeant religiosa ieiunia, sanctorũ prophetarum prædicatione cognoscimus, q diuinæ iustitiæ commotionem, quam frequenter populus Israel merito iniqtatis inciderat, non nisi ieiunio protestantur posse placari. Vndè & Ioël propheta admonet, dicens: Hæc dicit Dominus Deus vester: Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, in fletu, & planctu: & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra: & conuertimini ad Dñm Deum vestrũ, quia misericors est, & patiens, & magnanimus, & multùm misericors. Et iterùm: Sanctificate ieiunium, prædicate curationem, congregate plebem, sanctificate Ecclesiam. Quæ cohortatio, dilectissimi, nostris

Ieiunij vis.

Ioel. 2.

Ibidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nostris quoquè est amplectenda temporibus, quia huius curationis remedia, etiam à nobis sunt necessariè prædicanda, vt in obseruantia sanctificationis antiquæ, quod perdidit Iudaica præuaricatio, acquirat Christiana deuotio. Diuinarum nanque reuerentia sanctionum, inter quælibet spontaneæ obseruantiæ studia, habet semper priuilegium suum, vt sacratius sit, quod publica lege celebratur, quàm quod priuata institutione dependitur. Exercitatio enim continentiæ, quam sibi quisque proprio arbitrio indicit, ad vtilitatem cuiusdam pertinet portionis. Ieiunium verò, quod vniuersa Ecclesia suscipit, neminem à generali purificatione seiungit: & tunc fit potentissimus Dei populus, quandò in vnitatem sanctæ obedientiæ, omnium fidelium corda conueniunt, & in castris militiæ Christianæ, similis ex omni parte præparatio, & eadem est vbiquè munitio. Et in fine: Quarta igitur & sexta feria ieiunemus: sabbato autem apud beatissimum Petrum Apostolum pariter vigilias celebremus, cuius meritis & orationibus confidimus nobis per omnia misericordiam DEI nostri esse præstandam.

Ieiunium publicũ priuato præstat.

Ieiunium 4. & 6. feriæ ac Sabbati in 4. temporibus.

Merita & orationes sancti Petri.

ET sermone quarto: Prædicationem nostram, dilectissimi, familiaris vobis adiuuat consuetudo, & ratio temporis commendat officium sacerdotis, nè aut onerosum videatur aut arduum, quod & præceptum exigit legis, & deuotio temperat voluntatis. Quæ cùm in vnum, gratia DEI auxiliante, conueniunt, non litera occidit, sed spiritus viuificat. Vbi autem spiritus Dei, ibi libertas, quæ legem non timore exequitur, sed amore. Obedientia enim mollit imperium: nec dura ibi necessitate seruitur, vbi diligitur, quod iubetur. Cùm ergò vos, dilectissimi, ad quædam quæ etiam in veteri testamento instituta sunt, cohortamur, non Iudaicæ vos obseruantiæ iugo subdimus, nec consuetudinem vobis carnalis populi indicimus. Excellit super illorum ieiunia continentia Christiana, & si quid nobis atque illis commune est in temporibus, non concordat in moribus. Habeant illi nudipedalia sua, & in tristitia vultum ostendant ociosa ieiunia: nos in nullo ad habitùs nostri honestatem dissimiles, nec à iustis & necessarijs operibus abstinentes, edendi licentiam simplici parcitate cohibemus, vt in vsu ciborum modus eligatur, non creatura damnetur. Quanuis enim vnicuique nostrùm liberum sit, voluntarijs castigationibus proprium corpus afficere, & nunc moderatiùs, nunc verò districtiùs, repugnantes spiritui carnales concupiscentias edomare, quibusdam

2 Cor. 3. Obedientia mollit imperium.

Alia Christianorum atq; Iudæorum ieiunia.

dam tamen diebus ab omnibus oportet pariter celebrare generale ieiunium, & tunc est efficacior sanctiorq; deuotio, qñ in operibus pietatis, totius Ecclesiæ vnus animus & vnus est sensus. Publica enim præferenda sunt proprijs: & ibi intelligenda est præcipua ratio vtilitatis, vbi vigilat cura communis. Teneant igitur diligẽtiam suam obseruantiæ singulorum, & contra nequitiam spiritalis insidias, implorato diuinę protectionis auxilio, celestia quisq; arma arripiat. Sed Ecclesiasticus miles, etiã si specialibus prǫlijs possit fortiter facere, tutiùs tamen & feliciùs dimicabit, si contra hostem palàm in acie steterit, vbi non suis tantùm viribus certamen ineat, sed sub inuicti regis imperio, fraternis consociatus agminibus, bellum vniuersale conficiat. Minore enim discrimine plures confligunt cum hoste, quàm singuli: nec facilè patet vulneri, quem oppositio scuto fidei, non sua tantùm, sed etiam aliorum fortitudo defendit, vt vbi est vna omnium causa, sit vna victoria. Et paulò pòst: Et cùm nos oporteat semper studere virtutibus, quidam tamen dies sunt ad castigationem communis obseruantię consecrati, vt anima, quæ terrenis adhuc desiderijs implicatur, & curis seculi impeditur, ex interuallo saltè ad diuina respiret, & quia portio diuini agri est, dignos cælestibus horreis adferat fructus. Ibi enim spes est metendi, vbi fuerit diligentia seminandi. Et in fine: Quarta igitur & sexta feria ieiunemus: Sabbato verò ad beatissimũ Petrum Apostolum vigilias celebremus, sperãtes nos ità eius orationibus adiuuãdos, vt Deus misericordiarũ, ieiunij nostri sacrificio placatus exaudiat.

Ieiuniũ generale & publicum præfertur priuato.

Cur certa ieiuniorum tẽpora instituta.

Quarta & sexta feria & sabbatũ ieiunij quatuor temporum. Orationes S. Petri.

Ieiunij sacrificio placatur Deus.

SERMONE quinto de eodem ieiunio septimi mensis: Sanciunt, dilectissimi, in septimo mense ieiunium, ad communis deuotionis exercitia prædicamus, fidenter vos paternis cohortationibus incitantes, vt quod fuit antè Iudaicum, vestra fiat obseruantia Christianum. Est enim omni tẽpore aptum & testamẽto vtriq; conueniens, vt per castigatiõem mentis & corporis, misericordia diuina quęratur: quia nihil est efficacius ad exorandum Deum, q̃ vt homo ipse se iudicet, & nunquàm desinat à venia postulãda, qui se scit nunq̃ esse sine culpa. Et in fine: Quod ergò & sanctificationi corporum, & reparationi prosit animarum, quarta & sexta feria ieiunemus, sabbato autem apud beatissimum Petrũ Apostolum vigilias celebremus, eius orationibus adiuuãdi, vt sanctorũ desideriorum consequamur effectum.

Ieiunia vtriq; testamento congruunt. Reparationi animarũ prodest ieiuniũ.

4. & 6. feriæ ieiuniorum cum sabbati vigilijs. Orationes S. Petri.

SERMONE septimo: Apostolica institutio, dilectissimi, quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dominum Iesum Christum ad hoc venisse in hunc mũdum nouerat, vt legem non solueret: ità veteris Testamenti sacramenta distinxit, vt quędam ex eis, sicut erant condita, Euangelicæ eruditiõi profutura decerperet, & quæ dudùm fuerant cõsuetudinis ludaicę, fierent obseruantiæ Christianę. Quanuis enim varietates hostiarum, differentię baptismatũ, & ocia sabbatorum, cum ipsâ carnis circuncisione cessauerint, manent tamen ex ipsis voluminibus, & apud nos præcepta plurima moralia. Quòd igitur, dilectissimi, ex veteris prędicatione doctrinę ad purificationem animarum corporumq; nostrorũ ieiunũ septimi mẽsis adsumimus, nõ legalibus nos oneribus subijcimus, sed vtilitatem continentiæ, quæ Christi Euangelio seruit, amplectimur: Quia in hoc potest super scribas & Pharisæos Christiana abundare iustitia, non euacuando legem, sed intelligentiam refutando carnalem. Nec enim talia nostra debent esse ieiunia, qualia erant illorum, quibus Esaias propheta, Spiritu sancto in se loquente, dicebat: Neomenias vestras, & sabbata, & diem magnum non sustineo, ieiunium & ferias, & dies festos vestros odit anima mea. Vndè Dñs ieiunandi formã discipulis tradens: Cũ ieiunatis, inquit, nolite fieri sicut hypocritę tristes. Et in fine: Quarta & sexta feria ieiunemus: sabbato autem apud beatũ Petrum vigilias celebremus, cuius nobis orationes suffragabũtur & merita, vt quantumcunq; fidelibus tribuitur bonum velle, tantum donetur & posse.

Ex veteri lege quæ nã Ecclesia obseruãda retinuerit, quæ non.

Ad purificationem animarum assumitur ieiunium.

Matth 5.

Esa. 1.

Matth 6. 4 & 6. feriæ ieiunium cũ vigilijs sabbati.

Orationes & merita D. Petri suffragantur nobis.

SERMONE octauo: Felicior semper parca tẽperantia, quàm profusa luxuria: maiorq; est lux humilibus, q̃ superbis, & sublimior mẽs, quę inter prohibita atq; permissa certùs habet sperare cælestia, q̃ amare terrena. Vt autem in hoc prouectu animus religiosus excellat, & ius suæ donationis obtineat, subigendo corpori castigatio est adhibenda ieiunij. Quod licèt generali nomine ad oẽm continentiam pertinere videatur, propriè tamen ad edendi diminutionem refertur, vt profit nunc voluntate non sumere, quod ab initio contra vetitum nocuit vsurpãsse, vt sicut illic concupiscentia vulneri, ità hic abstinentia sit saluti. Cui medicinę, dilectissimi, cùm omne tempus sit congruum, hoc tamẽ habemus aptissimum, quod Apostolicis & legalibus institutis videmus electum, vt sicut in alijs anni diebus, ità in mense septimo, spiritalibus nos purificationibus emundemus. Cõuenientibus aũt in vnum, ppositum tribus studijs, oratiõe scilicet & eleemosyna atq; ieiunio, præstabitur nobis à misericorde Deo & cohibitio cupiditatũ, & exauditio precum,

Ieiunium proprièad edendi diminutionem refertur.

Ieiunium 4. temporũ ab Apostolis institutum.

Remissio peccatorũ præstatur oratione, ieiunio & eleemosyna.

cum, & remissio peccatorum, per Dominum nostrum IESVM CHRISTVM.

SERMONE nono: Quod dudùm & traditio decreuit, & cõsuetudo firmauit, nec eruditio ignorat, nec pietas ptermittit. Sed quia sacerdotalis officij est, erga omnes Ecclesiæ filios curã habere communem, in id quod & rudibus prosit & doctis, quos simul diligimus, pariter incitamus, vt ieiunium quod nobis septimi mensis recurtus indicit, fide alacri per castigationem animi & corporis celebremus. Et post pauca: Ideò enim continentiæ obseruãtia, quatuor est assignata temporibus, vt in idipsum totius anni redeunte decursu, cognoscceremus nos indesinenter purificationibus indigere, semperq; esse nitendum, dum huius vitæ varietate iactamur, vt peccatum, quod fragilitate carnis & cupiditatum pollutione contrahitur, ieiunijs atq; eleemosynis deleatur. Et in fine: Quarta igitur & sexta feria ieiunemus: sabbato verò apud beatũ Petrũ Apostolum vigilias celebremus, cuius nos meritis & orationibus credimus adiuuandos, vt misericordi Deo ieiunio nostro & deuotione placeamus.

Traditio & consuetudo ieiunij Septẽbris.

Cur 4 tẽporũ ieiunia instituta.

Ad delendũ peccata.

Feriæ 4. 6. & sabbati ieiunũ & vigiliæ.

Meritis & orationibus S. Petri adiuuamur.

13. IDEM Leo de ieiunio decimi mensis, sermone primo: Tria verò sunt &c. vt suprà quæstione prætedenti, A 2.

SERMONE secundo de ieiunio decimi mensis: Quid potest esse efficacius ieiunio? cuius obseruantia appropinquamus Deo, & resistentes diabolo, vitia blanda superamus. Semper virtuti cibus, ieiunium fuit. De abstinentia prodeunt castæ cogitationes, ratiõabiles voluntates, salubria consilia. Et per voluntarias afflictiões caro concupiscentijs moritur, virtutibus spiritus innouatur. Sed qa non solo ieiunio animarum nostrarum salus acquiritur, ieiunium nostrum misericordijs pauperum suppleamus. Et in fine: Quarta igitur & sexta feria ieiunemus, sabbato autem apud beatum Petrũ Apostolum pariter vigilemus, cuius suffragantibus meritis, q̃ possemus, impetrare possimus.

Nota ieiunij efficaciam.

Feriæ 4. & 6. ieiunium cũ sabbati vigilijs.

Merita S. Petri.

SERMONE tertio: Enecato omni semine vitiorum, conualescat seges læta virtutum. Ad quam diligentiam omni quidẽ nos tempore pietatis magister adhortatur: sed in his diebus, qui huic operi sunt specialiùs prędestituti, maior animositas & cura est excitãda feruentior, nè quod pium est agere non indictum, impium sit negligere prædicatum. Decimi itaq; mẽsis ieiunium, ad quod charitatem vestram religioso proposito nouimus præparatam, vnanimiter auxiliante Christo celebrantes, hortamur monẽtes, vt vnusquisq;

Piũ est agere ieiunij non indictum, sed impiũ negligere prædicatum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Diabolus benè agentibus magis insidiatur.

quisque secundùm mensuram possibilitatis, quam accepit à Deō, in bonis operibus enitescat: quia & inimici nostri, qui nostra sanctificationæ torquentur, in his diebus, quos ad maiorem obseruātiam nobis dispositos esse nouerunt, vehementiùs sæuiunt, & subtiliore insidiantur astutia, vt alijs immittendo metum inopiæ de largitatis expensis, alijs immittendo tristitiam de labore ieiunij, quamplurimos à consortio huius deuotionis abducant.

Per ieiunium, orationem & eleemosynam Deus propitiatur, culpa deletur, tentator elidit.

SERMONE quarto: Curandis igitur læsionibus, quas sæpè incidunt, qui cum inuisibili hoste confligunt, trium maximè remediorum est adhibenda medicina: in orationis instantia, in castigatione ieiunii, in eleemosynę largitate. Quæ cùm pariter exercētur, Deus propitiatur, culpa deletur, tentator eliditur. Et ijs quidē præsidijs semper fidelis anima debet accingi, sed tunc studiosiùs præparari, cùm ij adsunt dies, qui propriè sunt ad hæc pietatis officia præstituti. De quorum ordine est etiam decimi huius mensis solenne ieiunium: quod non ideò negligendum est, quia de obseruantia veteris legis adsumptum est, tanq̄ hoc de illis sit, quæ inter discretiones ciborum, inter baptismatum differentias, & auiū pecudumq̄ hostias esse desiterunt. Illa enim quæ rerum futurarum figuras gerebāt, impletis quę significauēre, finita sunt. Ieiuniorum verò vtilitatem, noui Testamenti gratia non remouit, & continētiam corpori atq̄ animæ semper profuturam, pia obseruatiōe suscepit. Quoniam sicut permanet apud intelligentiam Christianam, Dominum Deum tuū adorabis, & illi soli seruies: &, Diliges proximum tuum sicut teipsum, & cætera talium mādatorum: ità quod in eisdem libris de ieiuniorum sanctificatione & curatione præceptum est, nulla interpretatione vacuatur. In omni enim tempore omniq̄ vita huius seculi, ieiunia nos contra peccata faciunt fortiores, ieiunia contra concupiscentias vincunt, tentationes repellūt, superbiam inclinant, iram mitigant, & omnes bonæ voluntatis affectus, ad maturitatem totius virtutis enutriunt: si tamen in societatem sibi beneuolentiam charitatis assumāt, & in operibus misericordiæ se prudenter exerceant. Hæc itaq̄, vt adiuuante Deo, pia deuotione curentur, quarta & sexta feria ieiunemus: sabbato verò apud beatum Petrum Apostolum vigilias celebremus, cuius orationibus adiuti, in omnibus misericordiam Dei mereamur.

Præcepta cæremonialia veteris legis cur abrogata.

Quō ieiuniū, quāuis in veteri lege præceptum, ad Christianos non pertineat. Ieiunij vis & energia.

Feriæ 4. & 6. ieiunium cū vigilijs Sabbati.

Orationibus S Petri adiuti, misericordiam Dei mereamur.

SERMONE quinto de eodem ieiunio. Huic autē operi (eleemosynarum) cùm omnia opportuna sint tempora, hoc nunc præcipuè aptum atq̄ conueniēs, in quo sancti Patres nostri diuinitùs inspira

spirati, decimi mensis sanxēre ieiunium, vt omnium fructuū collectione concluſa, rationabilis Deo abstinentia dicaretur, & memimisset quisq̄ ità vti abundantia, vt & circa se abstinentior, & circa pauperes esset effusior. Efficacissima enim pro peccatis deprecatio est in eleemosynis atq̄ ieiunijs, & velociter ad diuinas conscēdit aures talibus oratio eleuata suffragijs. Et in fine: Quarta igitur & sexta feria ieiunemus: sabbato autem apud præsentem beatissimum Petrum vigilias celebremus: qui sicut experimur & credimus, pro commendatis sibi ouibus indesinenter pastorales præbēdit excubias, exoraturus deprecationibus suis, vt Ecclesia Dei, quę ipsius est prædicationibus instituta, ab omni errore sit libera, per Christum Dominum nostrum.

Efficax vndè fiat pro peccatis oratio.

Feriæ 4. & 6. ieiunium est vigilijs sabbati.

S Petri cura & intercessio pro Ecclesia Romana.

SERMONE sexto de ieiunio decimi mensis: Euangelicis sanctionibus, dilectissimi, multùm authoritatis præbet doctrina legalis, cùm quædam de mandato veteri ad nouam obseruantiam transferuntur, & ex ipsa Ecclesiastica deuotiōe demōstratur, quòd dominus IESVS Christus non venit legem soluere, sed adimplere. Cessantibus enim significationibus, quibus Saluatoris nostri nunciabatur aduētus: & peractis figuris, quas abstulit ipsa præsentia veritatis, ea quæ ad regulas morum, vel ad simplicem Dei cultum, ratio pietatis instituit, in eadem apud nos forma, in qua sunt condita, perseuerant: & quæ vtriq̄ testamento erunt cōgrua, nulla sunt commutatione variata. Ex ijs autem est etiam decimi mēsis solenne ieiunium, quod à nobis nunc est annua consuetudine celebrandum: Quia plenum iustitiæ est atq̄ pietatis, gratias agere diuinæ largitati pro fructibus, quos in vsus hominum secundùm summæ prouidentiæ temperamentum terra produxit. Et in fine: Quarta igitur & sexta feria ieiunemus, sabbato autem apud beatissimum Apostolum Petrum vigilemus, cuius orationibus nobis per omnia obtineatur diuina protectio.

Quæ obseruationes Iudæorum abrogatæ, & quæ non.

Ieiunium decembris.

Feriæ 4. & 6. ieiun. cū vigilijs Sabbati

S Petri orationes.

SERMONE septimo: Subegit luxuriam continentia, humilitas arrogantiam propulsauit: & qui impudicitia sordueranr, castigatione nituerunt. His autem conuersionibus, dilectissimi, prouidēte gratia Dei, addita sunt sancta ieiunia, quæ in quibusdā diebus, ab vniuersa ecclesia deuotionē obseruātiæ generalis exigerēt. Quanuis enim pulchrū sit atq̄ laudabile, vt singula quęq̄ mēbra corporis Christi, pprijs ornentur officijs, excellentioris tñ est actiōis sanctificationisq̄ virtutis, cùm in vnum ppositum, pię plebis corda concurrunt: vt illi cui sanctificatio nostra suppliciū est, nō solū à parte,

Ieiunij generalis maior vis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed etiã à soliditate superetur. Cui nũc operi, dilectissimi, decimus mẽsis offertur, admonẽs quodãmodò pro qualitate tẽporis sui, nè quisquã frigore infidelitatis obtorpeat, sed potiùs charitatis spiritu concalescat. Et in fine: Quarta igitur & sexta feria ieiunemus, sabbato aũt apud beatissimũ Petrũ apostolũ vigilias celebremus.

Feriæ 4. & 6. ieiunium.

Ieiunia 4. tẽporũ ex doctrina spiritus sancti ꝓfecta.

ET sermone octauo: Ecclesiastica ieiunia ex doctrina sancti spiritus ità ꝓ totius anni circulum distributa sunt, vt lex abstinentiæ omnibus sit adscripta temporibus. Siquidẽ ieiuniũ vernũ in quadragesima, æstiuum in pentecoste, autumnale in mense septimo, hyemale aũt in hoc, qui est decimus, celebramus, intelligentes diuinis nihil vacuum esse præceptis, & verbo Dei ad eruditionẽ nostram, omnia elementa seruire, dũ per ipsius mundi cardines, quasi per quatuor Euangelia, incessãbili tuba discimus, quod & prædicemus, & agamus. Cùm ergò vniuersa vitia per continentiam destruantur, & quicquid auaritia sitit, quicquid superbia ambit, qẽquid luxuria concupiscit, huius virtutis soliditate superetur: quis non intelligat, quantum nobis per ieiunia conferatur, in quibus indicitur, vt nõ solùm à cibis, sed etiã ab omnibus carnalibus desiderijs temperetur? Et in fine: Quarta igitur & sexta feria ieiunemus, sabbato autem apud beatissimum Apostolum Petrũ vigilias celebremus, qui & oratiões & ieiunia & eleemosynas nostras precibus suis dignabitur adiuuare.

Per continẽtiam vniuersa vitia superantur.

4 & 6. feriæ ieiunium cũ vigilijs Sabbati.

S. Petri preces.

14. IDEM de ieiunio Pentecostes sermõe primo: Hodiernam, dilectissimi, festiuitatẽ descensiõe spiritus sancti consecratã, sequitur, vt nõstis, solenne ieiunium, quod animis corporibusq; curandis salubriter institutum, deuota nobis est obseruantia celebrandum. Repletis nanq; Apostolis virtute ꝓmissa, & in corda eorum Spiritu veritatis ingresso, non ambigimus inter cætera cælestis sacramenta doctrinæ, hanc spiritalis continentiæ disciplinam de paracleti magisterio primitùs fuisse conceptã, vt sanctificatæ ieiunio mentes, conferendis sibi charismatibus fierent aptiores. Ij itaque doctores, qui exemplis & traditionibus suis omnes Ecclesiæ filios imbuerunt, tyrocinij militiæ Christianæ sanctis ieiunijs inchoãrunt, vt contra spiritales nequitias pugnaturi, abstinentiæ arma raperent, qbus incẽtiua vitiorũ truncarẽt. Et in fine: Quarta igitur & sexta feria ieiunemus, sabbato aũt apud beatissimũ Petrũ Apostolum vigilias celebremus, cuius nos orationibus, & à spiritalibus inimicis, & à corporeis hostibus confidimus liberari.

Ieiuniũ Pentecostes ad curandas animas & corpora salubriter institutũ magisterio Spiritus sancti.

Feriæ 4. & 6. ieiunium cũ sabbatinis vigilijs.

S Petri orationes.

SERMONE secundo: Dubitandũ nõ est, dilectissimi, omnẽ ob-

obseruantiã Christianã eruditiõis esse diuinæ, & quicquid ab Ecclesia in consuetudinẽ est deuotiõis receptũ, de traditiõe Apostolica & de sancti spiritũs ꝓdire doctrina, qui nũc q̃q; cordibus fidelium suis ꝑsidet institutis, vt ea omnes & obedienter custodiant, & sapienter intelligant. Nam cùm in die Pentecostes, quem à Pascha Dñi quinquagesimũ celebramus, ꝓmissus à Dño spiritus sanctus, expectantiũ mentes maiori q̃ vnq̃ copia & clariore ꝑsentia suę maiestatis impleuerit: manifestissimè patet inter cætera Dei munera, ieiuniorũ quoq; gratiã, q̃ hodiernã festiuitatẽ indiuisa subsequitur, tunc fuisse donatã, vt sicut fuit concupiscentia initium peccatorum, ità sit continentia origo virtutum.

Ex traditiõe Apostolica quæ nam ꝓficiscantur.

Continentia virtutũ origo.

SERMONE quarto: Inter omnia, dilectissimi, Apostolicę institutа doctrinę, quæ ex diuinę institutiõis fonte manãrunt, dubiũ non est, influente in Ecclesię principes spiritu sancto, hãc primũm ab eis obseruantiã fuisse conceptã, vt sancti obseruatione ieiunij, oĩm virtutũ regulas inchoarent, quia multũ ad ꝓcepta Dei exequenda prodesset, si Christiana militia contra incentiua omnium vitiorũ continentiæ se sanctificatiõe muniret. Et in fine: Vndè charitatem vestrã solerter admonemus, vt ꝓ castigationẽ corporis & ꝓ opera pietatis, mundari ab omnium peccatorum sorde cupientes, quarta & sexta feria ieiunemus: sabbato autẽ apud beatissimũ Petrum Apostolũ vigilias celebremus, cuius meritis & orationibus ità nos ꝓ omnia credimus adiuuandos, vt misericordia Dei & ieiunijs nostris adsit & votis, per Christum Dominum nostrum.

Ieiunij vis.

Feriæ 4. & 6. ieiuniũ cum sabbatinis vigilijs.

S Petri meritis & oratiõnibus adiuuamur.

15. IDEM Leo Magnus de quadragesima sermone primo: Scientes dæmões agere nos sacratissimos Quadragesimæ dies, in quorum obseruantia omnes ꝓteritæ defidię castigãtur, omnes negligentię diluuntur, ad hoc totam vim suæ malignitatis intendunt, vt celebraturi sanctũ Pascha Dñi, in aliquo inueniamur indigni: & vndè nobis obtinenda erat ꝓpitiatio, indè cõtrahatur offensio. Accedentes ergò, dilectissimi, ad Quadragesimę initiũ, i. ad diligẽtiorem Dñi seruitutẽ, quia quasi ad quendã agõem sancti operis inuitamur, ad pugnas tentationũ animos ꝓparemus, & intelligamus quanto studiosiores pro nostra salute fuerimus, tãto nos vehementiùs ab aduersarijs impetendos. Sed fortior est, qui in nobis est, q̃ q aduersùm nos est, & ꝓ ipsum validi sumus, in cuius virtute confidimus: quia ob hoc Dominus se tentari à tentatore permisit, vt cuius munimur auxilio, eiusdem eruditemur exemplo.

Quadragesimalis obseruãtia ieiunij diluuntur negligentiæ.

Obtinetur propitiatio.

SERMONE secũdo: Parũ religiosus alio tẽpore demõstratur, qui

In quadrage-

Universidad de Deusto
Biblioteca

simæ religiosiùs viuendũ.

q in his diebus religiosior nõ inuenitur. Vndè opportunè auribus nostris lectio Apostolicæ prædicationis insonuit, dicens: Eccè nunc tẽpus acceptabile, eccè nũc dies salutis. Quid enim acceptius hoc tẽpore? quid salubrius his diebus? in quibus, vitijs bellum indicitur, & omnium virtutum profectus augetur.

2. Cor. 6.

Quandò magis sæuiat hostis.

SERMONE tertio: Quia dum mortali carne circundamur, non desinit nobis antiquus hostis laqueos peccati vbiq; p̃tendere, & tũc maximè aduersùs Christi mẽbra sæuire, qñ ab eis sunt celebranda sacratiora mysteria, meritò doctrina spiritus sancti hac eruditiõe imbuit populũ Christianũ, vt ad paschale festũ quadraginta dierũ continẽtia se p̃pararet. Cuius purificationis ratio etiã nos ad obseruantiã suæ salubritatis inuitat, & diligentiã nobis propositę castigatiõis indicit. Quãto enim sanctiùs quisq; hos dies inuenietur egisse, tanto p̃babitur Paschа Dñi honorâsse religiosiùs. In diebus igitur sanctorum ieiuniorum pietatis opera, quibus semp studendum est, abundantiùs exequamur.

Obseruantia religiosa Quadragesimæ.

SERMONE quarto: Prædicaturus vobis (dilectissimi) sacratissimũ maximumq; ieiuniũ, quo aptiùs vtar exordio, q̃ vt verbis Apostoli, in quo Christus loquebatur, incipiã, dicamq; quod lectũ est: Eccè nunc tẽpus acceptabile, eccè nũc dies salutis. Quãuis enim nulla sint tẽpora, q̃ diuinis nõ sint plena muneribus, & semper nobis ad misericordiã Dei p̃ ipsius gratiã p̃stetur accessus: nunc tamẽ oĩm mentes maiori studio ad spiritales p̃fectus moueri, & amplior fidutia oportet animari, qñ ad vniuersã pietatis officia, illius nos diei, in quo redempti sumus, recursus inuitat, vt excellens sup omnia passiõis Dñicę sacramentũ purificatis & corporibus & animis celebremus. Debebatur quidem tantis mysterijs ità ineffabilis deuotio, & continuata reuerentia, vt tales p̃maneremus in cõspectu Dei, quales nos in ipso Paschali festo dignũ est inueniri. Sed q̃a hæc fortitudo paucorũ est, & dum carnis fragilitate austerior obseruantia relaxatur, dumq; per varias actiones, vitę huius solicitudo distenditur, necesse est de mundano puluere etiã religiosa corda sordescere: magna diuinæ institutiõis salubritate prouisum est, vt ad reparandam mentiũ puritatẽ, quadraginta nobis dierum exercitatio mederetur, in quibus aliorũ tẽporum culpas, & pia opera redimerent, & ieiunia casta decoquerent. Ingressuri igitur, dilectissimi, dies mysticos, & purificandis animis atq; corporibus sacratiùs institutos, p̃ceptis Apostolicis obedire curemus, emundantes nos ab omni inquinamento carnis ac spiritus: Et in fine: Secundà igi-

2. Cor 6. Cur religiosiùs tranſigẽdum Quadragesimale tẽpus.

Ad reparãdã mentiũ puritatẽ certum hoc ieiunij tempus institutum.

Itẽ ad culpas aliorũ tẽporum redimẽdas per opera pia.

2. Cor. 7.

igitur & quarta & sexta feria ieiunemus: sabbato aũt apud S. Petrũ vigilias celebrem⁹, q̃ cõmendati sibi gregis curã habere nõ desinẽs, custodiã nobis de suis precib⁹ obtinebit, auxiliãte Deo nobis p̃ oĩa.

Feriæ 4. & 6. ieiun. cũ Sabbatinis vigilijs.

Sancti Petri preces.

SERMONE quinto: Quandò opportuniùs, dilectissimi, ad remedia diuina recurrimus, quàm cùm ipsã nobis sacramenta redemptionis nostræ tempora lege referuntur? quæ vt digniùs celebremus, saluberrimè nos quadraginta dierum ieiunio præparemus. Non enim ij tantùm, qui per mortis Christi resurrectionis q̃ mysterium in nouam vitam baptismo sunt regenerante venturi, sed etiam omnes populi renatorum vtiliter sibi & necessariè præfidium huius sanctificationis adsumunt: illi, vt quæ nondùm habent, accipiant: isti, vt accepta custodiant. Dicente nanque Apostolo: Qui stat, videat nè cadat: nemo est tanta firmitate suffultus, vt de stabilitate sua debeat esse securus. Vtamur igitur, dilectissimi, saluberrimi temporis venerabilibus institutis, & solicitiore cura, cordis nostri piacula tergamus.

Quadragesimæ ieiunium cur ab omnibus suscipiẽdum.

1. Cor. 10.

SERMONE sexto: Quod ergò, dilectissimi, in omni tempore vnumquemq; conuenit facere Christianũ, id nùc solicitiùs est & deuotiùs exequendum, vt apostolica institutiò quadraginta dierum ieiunijs impleatur, non ciborum parcitate tantummodò, sed potione maximè vinorum.

Apostolica institutio.

SERMONE nono: In omnibus solennitatibus Christianis non ignoramus paschale sacramentum esse præcipuum, cui condignè & congruè suscipiendo totius quidem nos temporis instituta reformant, sed deuotionem nostram præsentes vel maximè dies exigunt, quos illi sublimissimo diuinæ misericordiæ sacramento scimus esse contiguos. In quibus meritò à sanctis Apostolis per doctrinam Spiritus sancti maiora sunt ordinata ieiunia, vt per commune consortiũ crucis Christi etiam nos aliquid in eo, quod propter nos gessit, ageremus, sicut Apostolus ait: Si cõpatimur, & conglorificabimur. Certa atq; secura est expectatio promissæ beatitudinis, vbi est participatio Dominicæ passionis.

A sanctis apostolis cur ante passionem Domini Quadragesimale ieiunium institutum.

Rom. 8. Nota.

SERMONE decimo: Considerantes autem, quid per crucem Domini adepta est vniuersitas mundi, cognoscimus ad celebrandum paschę diem, meritò nos quadraginta dierũ ieiunio prę parari, vt digni possimus diuinis interesse mysterijs.

SERMONE vndecimo de Quadragesima: Appropinquante autem festiuitate paschali, adest maximum sacratissimumq; ieiunium, quod obseruantiã sui vniuersis fidelibus sine exceptione de-

Quadragesimæ ieiunium vniuersale.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nunciat: quia nemo tam sanctus est, vt non sanctior: nemo tam deuotus, vt non debeat esse deuotior.

ET sermone duodecimo: Appropinquante, dilectissimi, solennitate paschali, sic est præcurrenda consuetudo ieiunij, vt nos quadraginta dierum numerus ad sanctificationem corporis & mentis exerceat. Suscepturi enim festorum omnium maximum festum, ea nos debemus obseruantia præparare, vt in cuius sumus resurrectione conresuscitati, in ipsius inueniamur passione commortui. Et paulò pòst: Continentia nutriendis atque seruandis animi & corporis bonis, & incrementa præbet, & roborat. Vndè in cælestibus Ecclesiæ disciplinis, multùm vtilitatis adferunt diuinitùs institutæ ieiunia, vt dum continentiæ legibus carnalis subijcitur appetitus, motus quoq; interior temperetur, vt sicut corpus à cibis, ità mens ab iniquitate ieiunet.

Diuinitùs institutorũ ieiuniorum vtilitas.

V

Quid verò his respondendum est, qui legem Ecclesiastici Ieiunij conuellunt atque contemnunt?

A Primùm admonendi sunt isti, nè falsò Catholicis affingant, quod Apostolus [a] detestatur, & Ecclesia semper damnauit in Iudæis, Manichæis & Priscillianistis: quòd videlicet aut secundùm legem Mosaicam, aut ex superstitione à cibis quibusdam abstinent. Catholici enim, sicut Augustinus Fausto Manichæo [b] respondet, quòd à carnibus abstinent, edomandi corporis causa id faciunt, propter animam ab irrationalibus motibus ampliùs humiliandam, non quòd carnes esse immundas credant. Nec solùm à carnibus, verùm à quibusdam etiã terræ fructibus

a 1. Timot. 4. a Col. 2. c d Deut. 14 a b Can. Apost. 50. & 52. Cõc. Gangrens. can. 2. 1. Tolet. in assertione fidei Bracar. 4. canon. 14 & 32.

b lib. 30. cõtra Faust. ca. 5. & de morib. Manich. c 15. & 14. Cõt. Adimãt. ca. 14. Item Theodoret. in Epitome diuinorum decret. ca. de abstinent. Beru ser. 66. in Cantica Isidor li. 1. de Off. Eccl. ca. 44 Gene. 1. d 2. e 9. a Leu. 10. b Nu. 6. a Iudic. 13. a e Hie. 35. a b d Dan. 1. b c 10 a Matt 3. a Mar. 1. a Luc. 1. b Acto. 15. d e Rom. 14. d 1 Corint. 8. d 1. Tim. 5. d Sexta syn. Cõ.

ctibus abstinent, vel semper, sicutì pauci, vel certis diebus atque temporibus, sicutì per Quadragesimam fermè omnes. Sic Augustinus. Atque ante illum idipsum etiam docet Epiphanius: vbì cõfutat Aërianam [c] hæresim, quæ statà Ecclesiæ Ieiunia cuique libera esse vult, atq; ad ea neminem obligari.

B Quòd autem in publicis [d] ieiunijs, sicut & in precationibus & ferijs, ratio temporis obseruatur, id ordinem & concordiam publicam in Ecclesia cõfirmat, illustrat ac promouet. Deindè priuata ieiunia non ità multi quidem imponerent sibi, vtpotè naturali carnis amore ventrisq; studio ad suscipienda ea impediti.

C Iam quòd magni momẽti, & certi meriti sit, eiusmodi ieiunia reuerenter amplecti, sedulòque obseruare, tam apertè probat Hieronymus [e] contra Iouinianum, hac de re ampliùs vt à nullo possit dubitari. Quibus addenda sunt, quæ suprà docuimus de præceptis Ecclesiæ obseruandis, idque ad scandalum [f] euitandum, & ob disciplinam publicam retinendam, neq; modò propter iram, sed etiam propter conscientiam, vt Apostolus [g] dixit.

stantinop. can 56. Greg. ad Augu Anglo. Epist. teste Grat. dist. 4 & Iuo. p 4 c 29 Athan. in vita Antonij Hiero. in vita Pauli eremitæ & Hilarionis. Epiphan. in cõ. pen. doct. Eccl Cathol.

c Hæresi 75 & August. hæresi 53 Itẽ Damascenus de hæresibus.

d Hieron. in Epist. ad Galat cap. 4. Leo serm. 3. & 4. de Ieiunio 7. mens. is & serm 4. de quadragesima Basil. Orat 2. de Ieiunio.

e Lib. 2 Augustin. hæresi 82. & Ambr. epi. 82.

f Augustin. epist 118. ad Ianuar. cap. 2.

g Roman. 13. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

D Constat autem, sicut omnium ætatum [h] scriptores comprobant, Ecclesię disciplinam, consuetudinem, traditiõem, sanctionem hãc & esse constantem, & indè ab initio fuisse, vt diebus quibusdã, præsertim [a] Quadragesimę, Ieiunium hoc Ecclesiastico cum obseruaretur. Ità docent Canones [b] Apostolorũ & Sacrosanctæ [c] Synodi. Gangrensis quidem [d] Anathemate eos ferit, qui communia totius Ecclesiæ Ieiunia contemnunt: Toletana [e] verò communione eos priuari iubet, qui sine ineuitabili necessitate & euidenti languore carnibus in Quadragesima vescuntur.

E Et singularis Patrum est ardor in commendando, vrgendo, & exigendo [f] ieiunio, præsertim Quadragesimæ, quod quidem ab [g] Apostolis institutum videri volunt. Ab hoc Patrum spiritu sunt alieni, qui ieiuniorum legem sibi alijsque relaxant, & carnis licentiæ, non libertati Euangelicæ, pa-

h Augu. epist. 86. Epiphan. in cõpendiar. doct. Calixt epist. 1. ad Benedictum. Leo ser. 1. & 2. de pentecoste. Ité ser. 8. & 9. de ieiunio 7 mensis & sermo 8 de Ieiunio 10. mensis. Raba lib 2. de institut. cleric. capit 24 Concil. Mogunt cap. 34. Salegunstad. canon. 2. Bernard. in vigil. Andreæ.

a Ignat. ad Phil. Epiphan. in cõpendiar. doctr. Theophilus Alex. li. 3 Paschal. Maximus in ser.. de quadrag. Ité Ambr. Aug. Leo & Bernar. de eadem. Cyrill. lib. 10. in Leuit. Isidor. 1 Off. Ecc. cap. 36. August. epist. 119. cap. 15. & in psalm. 110.

b Canon. 68.

c Laodic. ca. 50. 2. Bracar. can. 9 4. Carth. cap. 63. Tribur. cap. 35. Agath. cap. 12.

d Ca. 19. Item Mogunt. ca. 35.

e 8 Tolet. cap. 9. Vide Telesph. in epist. ad vniuersos. Theophilum Alexan. lib. 3. Paschal. Augustin. serm. 64. de tempore. Niceph. lib. 17 cap. 31. Chrysost. homil. 6. ad popul. Item 1. & 2. in Genes.

f Basil. homil. 2. de ieiunio Aug. serm. 62. de temp. Ambros. serm. 23. 25. 34. 36. & 37.

g Hieron. epistol. 54. contra Montanum, ad Marcellam.

trocinantur. Hi [h] carnem cum vitijs & cõcupiscentijs nolunt crucifigi, ac proindè quæ sunt [a] spiritus, nõ sapiunt: sed spiritum [b] potiùs extinguunt, aduersùs doctrinam Apostolicam. Deindè palàm obsistunt Ecclesiæ matri, immò etiam [c] Christo in Ecclesia sponsa [d] loquenti atque præcipienti: vndè sibi certam [e] damnationem acquirunt, quandò sanctum & salutiferum, & ab Ecclesia nobis vsque commendatum ieiuniorum institutum, abrogant repudiant've.

h Galet 5. d

a 1. Corinth 2. d

b 1. Thessal 5. c Maximus in Litanijs.

c August. in epist. 86. ad Casulanum.

d Lucæ 10 e Matth. 18. e 1. Corinth. 14 g 1. Thessal. 2 c Actor. 15. e Hierem. 35. b d 2. Machab. 6. d e f 2. a

e Roman. 13 a Leuit. 23. e 1 Reg. 14. d f 3. Reg. 13 e Concil. Trident. sess. vlt. Augustin. tractat 71. in Ioann. Ambros. fermon. 25. & 36. Chrysost. homil. 12. in 1. ad Timot. Raba. lib. 2 de instit. cler. ca. 25.

SCRIPTVRAE.

A Prioris ad Timotheum quarto: Spiritus autem manifestè dicit, quia in nouissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium suam conscientiam, prohibentium nubere, abstinere à cibis, quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & ijs qui cognouerunt veritatem. Quia omnis creatura Dei bona est, & nihil reijciendum quod cum gratiarum actione percipitur. sanctificatur enim per verbum Dei et orationem.

A d Colossenses secundo: Nemo ergò vos iudicet in cibo aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, aut

Universidad de Deusto
Biblioteca

sabbatorum : quæ sunt vmbra futurorum, corpus autem Christi. Si ergò mortui estis cum Christo ab elementis huius mundi, quid adhuc tanquàm viuentes in mundo, decernitis? Nè tetigeritis, neque gustaueritis, neque contrectaueritis: quæ sunt omnia in interitũ ipso vsu, secundùm præcepta & doctrinas hominum. quæ sunt rationem quidem habentia sapientiæ in superstitione & humilitate, & non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis.

DEVTERONOMII decimoquarto: Nè comedatis quæ immunda sunt. Hoc est animal quod comedere debetis: Bouem, & ouẽ, et capram, ceruum & capream, bubalũ et tragelaphũ, pygargum, orygem, camelopardalum. Omne animal quod in duas partes findit vngulam, et ruminat, comedetis. De his aũt quæ ruminant, & vngulam nõ findunt, hæc comedere nõ debetis, camelum, leporem, chœrogryllum: quia ruminant, et non diuidunt vngulam, immunda erũt vobis. Sus quoq;, quoniam diuidit vngulã, & non ruminat, immũda erit: carnibus eorũ non vescemini, et cadauera non tangetis. Hæc comedetis ex oĩbus quæ morantur in aquis. Quæ habẽt pinnulas et squamas, comedite: q̃ absq; pinnulis et squamis sunt, nè comedatis, qa immunda sunt. Omnes aues mũdas comedite. Immũdas nè comedatis: aquilam scilicet, et gryphũ, et haliæetũ, ixon, et vulturẽ ac miluũ iuxta genus suũ: et oĩne coruini generis, et struthionẽ, ac noctuã, et larũ, atq; accipitrẽ iuxta genus suũ: herodiũ ac cygnũ, et ibin, ac mergulũ, porphyrionẽ, ac nycticoracẽ, onocrotalũ, et charadriũ, singula in genere suo: vpupã quoque, et vespertilionẽ. Et omne quod reptat et pẽnulas habet, immundũ erit, et non comedetur. Omne quod mundum est, comedite. Quicquid aũt morticinũ est, nè vescamini ex eo.

GENE-

GENESIS primo. Dixitq; Deus, Ecce dedi vobis oẽm herbam afferentẽ semen super terrã, & vniuersa ligna quæ habent in semetipsis sementẽ generis sui, vt sint vobis in escã.

ET capite secũdo: Præcepitq; ei dicẽs: Ex omni ligno paradisi comede: De ligno aũt scientiæ boni & mali nè comedas. In quocunq; enim die comederis ex eo, morte morieris.

CAPITE nono: Et omne quod mouetur & viuit, erit vobis in cibum: quasi olera virentia tradidi vobis omnia: Excepto, quòd carnem cum sanguine non comedetis.

LEVITICI decimo: Dixitq; Dominus ad Aaron: Vinũ & omne quod inebriare potest nõ bibetis tu et filij tui, quãdò intrabitis in tabernaculũ testimonij, nè moriamini: qa præceptum sempiternũ est in generationes vestras. Et vt habeatis scientiam discernendi inter sanctum & prophanũ, inter pollutum & mundum: doceatisq; filios Israel oĩa legitima mea, quæ locutus est Dominus ad eos per manum Moysi.

NVMERORVM sexto: Loquere ad filios Israel, & dices ad eos: Vir siue mulier cùm fecerint votũ vt sanctificentur, & se voluerint Domino consecrare: à vino & omni quod inebriare potest, abstinebunt. Acetũ ex vino, & ex alia qualibet potione, & quicqd ex vua exprimitur, non bibent: vuas recentes siccasque non comedent cunctis diebus quibus ex voto Domino consecrantur: quicquid ex vinea esse potest, ab vua passa vsque ad acinum, non comedent.

IVDICVM decimotertio: Erat quidam vir de Saraa & de stirpe Dan, nomine Manuë, habens vxorẽ sterilem. Cui apparuit angelus Dñi, & dixit ad eã: Sterilis es & absq; liberis: sed cõcipies et paries filiũ. Caue ergò nè bibas vinũ ac sicerã, nec immundũ qcquã comedas. Et paulopòst: Dixitq; angelus Dñi ad Manue: Ab oĩbus q̃ locutus sum vxori tuę, abstineat se: et qcqd ex vinea nascitur, nõ comedat: vinũ et sicerã

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non bibat, nullo vescatur immũdo: & quod ei præcepi, impleat atque custodiat.

HIEREMIAE trigesimoquinto: Verbum quod factum est ad Ieremiam à Domino in diebus Ioacim filij Iosiæ regis Iuda, dicens: Vade ad domum Rechabitarum: & loquere eis, & introduces eos in domum Domini in vnam exedram thesaurorum, & dabis eis bibere vinum. Et assumpsi Iozoniam filium Ieremiæ filij Hasaniæ, & fratres eius, & omnes filios eius, & vniuersam domum Rechabitarum. Et introduxi eos in domum Domini, ad gazophylacium filiorum Hanan filij Iegedeliæ hominis Dei, quod erat iuxta gazophylacium principum, super thesaurum Maasiæ filij Selum, qui erat custos vestibuli. Et posui coram filijs domus Rechabitarum scyphos plenos vino & calices: et dixi ad eos, Bibite vinum. Qui responderunt, Non bibemus vinum: qa Ionadab filius Rechab, pater noster, præcepit nobis, dicens: Non bibetis vinum vos & filij vestri vsque in sempiternum. Et domum non ædificabitis, & sementem non seretis, & vineas non plantabitis, nec habebitis: sed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus vestris, vt viuatis diebus multis super faciem terræ in qua vos peregrinamini. Obediuimus ergò voci Ionadab filij Rechab, patris nostri, in omnibus quæ præcepit nobis: ità vt non biberemus vinum cunctis diebus nostris: nos & mulieres nostræ, filij & filiæ nostræ: & non ædificaremus domos ad habitandum: & vineam et agrum & sementem non habuimus: sed habitauimus in tabernaculis, & obedientes fuimus iuxta omnia quæ præcepit nobis Ionadab pater noster, &c. Domui autem Rechabitarum dixit Ieremias: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Pro eo quòd obedistis præcepto Ionadab patris vestri, et custodistis omnia mandata eius, et fe-

feciſtis vniuersa quæ præcepit vobis: Propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Non deficiet vir de stirpe Ionadab filij Rechab, stans in cõspectu meo cũctis diebus.

DANIELIS primo: Proposuit autem Daniel in corde suo, nè pollueretur de mensa regis, neque de vino potus eius. & rogauit eunuchorum præpositum, nè contaminaretur. Dedit autem deus Danieli gratiam & misericordiam in conspectu principis eunuchorũ. Et ait princeps eunuchorum ad Danielem: Timeo ego dominum meum regem, qui constituit vobis cibum & potum: qui si viderit vultus vestros macilentiores præ cæteris adolescẽtibus coæuis vestris, condemnabitis caput meum regi. Et dixit Daniel ad Malasar, quem constituerat princeps eunuchorum super Danielem, Ananiam, Misaẽlem & Azariã: Tenta nos, obsecro, seruos tuos diebus decem & dentur nobis legumina ad vescendum, & aqua ad bibendum: & contemplare vultus nostros, & vultus puerorum qui vescuntur cibo regio: & sicut videris, facies cum seruis tuis. Qui audito sermone huiusce modi, tentauit eos diebus decem. Post dies autem decem apparuerunt vultus eorum meliores & corpulentiores prę omnibus pueris qui vescebantur cibo regio. Porrò Malasar tollebat cibaria, & vinum potũs eorum: dabatq; eis legumina. Pueris autem his dedit deus scientiam & disciplinam in omni libro & sapientia: Danieli autem intelligentiam omnium visionum & somniorum.

ET capite decimo: In diebus illis ego Daniel lugebam trium hebdomadarum diebus, panem desiderabilem non comédi, & caro & vinum non introierunt in os meum, sed neq; vnguento vnctus sum, donèc complerentur triũ hebdomadarum dies.

Universidad de Deusto
Biblioteca

MATTHAEI tertio: Ipſe autem Ioannes habebat veſtimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos ſuos: Eſca autē eius erat locuſtæ & mel ſylueſtre.

MARCI primo: Et erat Ioannes veſtitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos eius, & locuſtas & mel ſylueſtre edebat.

LVCAE primo: Ait autem ad illum angelus, Nè timeas Zacharia, quoniam exaudita eſt deprecatio tua: & vxor tua Eliſabet pariet tibi filium, & vocabis nomē eius Ioannem: & erit gaudiū tibi & exultatio, & multi in natiuitate eius gaudebunt. erit enim magnus coram DOMINO: & vinum et ſiceram non bibet: et Spiritu ſancto replebitur adhuc ex vtero matris ſuæ

ACTORVM decimoquinto: Propter quod ego iudico (ait Iacobus) non inquietari eos qui ex Gentibus conuertuntur ad Deum: ſed ſcribere ad eos, vt abſtineant ſe à contaminationibus ſimulacrorum, & fornicatione, et ſuffocatis, et ſanguine. Et paulopòſt: Viſum eſt ſpiritui ſancto et nobis, nihil vltrà impōere vobis oneris q̄ hæc neceſſaria: vt abſtineatis vos ab immolatis ſimulacrorum, et ſanguine, et ſuffocato, et fornicatione: à quibus cuſtodientes vos, bene agetis.

AD Romanos decimoquarto: Itaq; quæ pacis ſunt, ſectemur, et quæ ædificationis ſunt, inuicèm cuſtodiamus. Noli propter eſcam deſtruere opus DEI. Omnia quidem ſunt munda: ſed malum eſt homini qui per offendiculum manducat. Bonum eſt non manducare carnem, et non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur, aut ſcandalizatur, aut infirmatur.

PRIORIS ad Corinthios octauo: Videte autem nè forte hæc licentia veſtra offendiculum fiat infirmis. Si enim quis

quis viderit eum qui habet ſcientiam, in idolio recumbentem: nónne conſcientia eius cùm ſit infirma, ædificabitur ad manducandum idolothyta? Et peribit infirmus in tua conſcientia frater, propter quem Chriſtus mortuus eſt? Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conſcientiā eorum infirmam, in Chriſtum peccatis. Quapropter ſi eſca ſcandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, nè fratrem meum ſcandalizem.

PRIORIS ad Timotheum quinto: Noli adhuc aquam bibere, ſed modico vino vtere propter ſtomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.

C AD Romanos decimotertio: Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Non eſt enim poteſtas niſi à Deo. quæ autem ſunt, à Deo ordinata ſunt. Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt. nam principes nō ſunt timori boni operis, ſed mali. Vis autem nō timere poteſtatem? Bonum fac, & habebis laudem ex illa. Dei enim miniſter eſt, tibi in bonum. Si autem malum feceris, time. non enim ſine cauſa gladiū portat. Dei enim miniſter eſt, vindex in iram ei qui malum agit. Ideò neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam.

E AD Galatas quinto: Qui autem ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitijs & concupiſcentijs.

PRIORIS ad Corinthios ſecundo: Animalis homo nō percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei. ſtultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere, quia ſpiritualiter examinatur.

PRIORIS ad Theſſalonicenſes quinto: Spiritum nolite extinguere.

LVCAE decimo: Qui vos audit, me audit: & qui vos

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſpernit, me ſpernit. Qui autem me ſpernit, ſpernit eum qui miſit me.

MATTHAEI decimooctauo: Quòd ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ: ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Amen dico vobis, quæcunq; alligaueritis ſuper terrã, erunt ligata & in cælo: & quæcunq; ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo.

PRIORIS ad Corinthios decimoquarto: Si quis videtur Propheta eſſe, aut ſpiritualis, cognoſcat quæ ſcribo vobis, quia Domini ſunt mandata.

PRIORIS ad Theſſalonicenſes ſecundo: Ideò & nos gratias agimus Deo ſine intermiſſione: quoniã cùm accepiſſetis à nobis verbum auditus Dei, accepiſtis illud nõ vt verbum hominum, ſed (ſicut eſt verè) verbũ Dei, qui operatur in vobis qui credidiſtis.

ACTORVM decimoquinto: Viſum eſt ſpiritui ſancto & nobis, nihil vltrà imponere vobis oneris quàm hæc neceſſaria, &c.

HIEREMIAE trigeſimoquinto, vt ſuprà.

SECVNDI Machabæorũ ſexto: Eleazarus vnus de primoribus ſcribarum, vir ætate prouectus, & vultu decorus, aperto ore hians compellebatur carnem porcinam manducare. At ille glorioſiſſimam mortem magis quàm odibilem vitam complectens, voluntariè præibat ad ſupplicium. Intuens autem quemadmodùm oporteret accedere patiẽter ſuſtinens, deſtinauit non admittere illicita propter vitæ amorem. Hi autem qui adſtabant, iniqua miſeratione commoti propter antiquam viri amicitiam, tollẽtes eum ſecretò, rogabant afferri carnes, quibus veſci ei licebat, vt ſimularetur manducâſſe, ſicut rex imperauerat, de ſacrificij carnibus: vt hoc facto à morte liberaretur, & propter veterem viri

viri amicitiam, hanc in eo faciebant humanitatem. At ille cogitare cœpit ætatis ac ſenectutis ſuæ eminẽtiam dignam, & ingenitæ nobilitatis canitiem, atq; à puero optimæ conuerſationis actus, & ſecundùm ſanctæ & à Deo conditæ legis conſtituta, reſpondit citò, dicens præmitti ſe velle in infernum. Non enim ætati noſtræ dignum eſt, inquit, fingere: vt multi adoleſcentes, arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum tranſiſſe ad vitam alienigenarum: & ipſi propter meam ſimulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur, & per hoc maculam atq; execrationem meæ ſenectuti conquiram. Nam etſi in præſenti tempore ſupplicijs hominum eripiar, ſed manum omnipotentis nec viuus, nec defunctus effugiam. Quamobrem fortiter vita excedendo, ſenectute quidem dignus apparebo: adoleſcentibus autem exemplũ forte relinquam, ſi prompto animo, ac fortiter pro grauiſſimis ac ſanctiſſimis legibus honeſta morte perfungar.

ET capite ſeptimo: Contigit autem ſeptem fratres vnà cum matre ſua appræhenſos, compelli à rege edere contra fas carnes porcinas flagris & taureis cruciatos. Vnus aũt ex illis q erat primus, ſic ait: Quid quæris, & quid vis diſcere à nobis? Parati ſumus mori magis, quàm patrias Dei leges præuaricari. Iratus itaque rex, iuſſit sartagines & ollas æneas fucendi. Quibus ſtatim fuccenſis, iuſſit ei qui prior fuerat locutus, amputari linguam: & cute capitis abſtracta, ſummas quoq; manus & pedes ei præſcindi, cæteris eius fratribus & matre inſpicientibus, &c.

AD Romanos decimotertio, vt ſuprà.

LEVITICI vigeſimotertio: Decimo die menſis huius ſeptimi, dies expiationum erit celeberrimus, & vocabitur ſanctus: affligetisq; animas veſtras in eo, & offeretis holo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

caustum Domino. Omne opus seruile non facietis in tempore diei huius: quia dies propitiationis est, vt propitietur vobis dominus deus vester. Omnis anima quæ afflicta non fuerit die hac, peribit de populis suis: & quæ operis quippiam fecerit, delebo eam de populo suo.

Primi Regum decimoquarto: Viri Israel sociati sunt sibi in die illa: adiurauit autem Saul populum, dicens: Maledictus vir qui comederit panem vsque ad vesperam, donèc vlciscar de inimicis meis. Et non manducauit vniuersus populus panem: omneque terræ vulgus venit in saltum, in quo erat mel super faciem agri. Ingressus est itaque populus saltum, & apparuit fluens mel, nullusq; applicuit manum ad os suum. timebat enim populus iuramentum. Porrò Ionathas non audierat cùm adiuuaret pater eius populum: extenditque summitatem virgæ, quam habebat in manu, & intinxit in fauum mellis: & conuertit manum ad os suum, & illuminati sunt oculi eius. &c. Et consuluit Saul dominum, dicens: Num persequar Philistijm? si trades eos in manus Israel? Et non respondit ei in die illa. Dixitque Saul: Applicate huc vniuersos angulos populi: & scitote, & videte per quem acciderit peccatum hoc hodiè. Viuit dominus saluator Israel, quia si per Ionathan filium meum factum est, absque retractatione morietur. Ad quod nullus contradixit ei de omni populo. Et ait ad vniuersum Israël: Separamini vos in partem vnam, & ego cum Ionatha filio meo, ero in parte altera. Respõditque populus ad Saul: Quod bonum videtur in oculis tuis, fac. Et dixit Saul ad dominum Deum Israel: Domine deus Israel, da iudicium, quid est quod non responderis seruo tuo hodiè? Si in me aut in Ionatha filio meo est iniquitas hæc, da ostensionem: aut si hæc iniquitas est in populo tuo, da sanctitatem. Et deprehensus est Ionathas & Saul, populus autem exiuit. Et ait Saul: Mittite sortem inter me & Ionathan filium meum. Et captus est Ionathas. dixit autem Saul ad Ionathan: Indica mihi quid feceris. Et indicauit ei Ionathas, & ait: Gustans gustaui in summitate virgæ, quæ erat in manu mea, paululum mellis, & eccè ego morior. Et ait Saul: Hæc faciat mihi deus, & hæc addat, quia morte morieris Ionatha. dixitq; populus ad Saul: Ergone Ionathas morietur, qui fecit salutem hanc magnam in Israel? Hoc nefas est, &c.

Tertii Regum decimotertio: dixitque (propheta qui habitabat in Bethel) ad virum dei de Iuda: Veni mecũ domum, vt comedas panem. Qui ait, Non possum reuerti, neque venire tecum, nec comedam panem, neque bibam aquam in loco isto: quia locutus est dominus ad me in sermone domini, dicens: Non comedes panem, & non bibes aquam ibi, nec reuerteris per viam qua ieris. Qui ait illi: Et ego propheta sum similis tui. & angelus locutus est mihi in sermone domini dicens: Reduc eum tecum in domũ tuam, vt comedat panem, & bibat aquam. Fefellit eum & reduxit secum: Comedit ergò panem in domo eius, & bibit aquam. Cumque federent ad mensam, factus est sermo domini ad prophetam qui reduxerat eum. Et exclamauit ad virum dei, qui venerat de Iuda, dicens: Hæc dicit dominus, Quia non obediens fuisti ori domini, & non custodijsti mandatum quod præcepit tibi dominus deus tuus: & reuersus es, & comedisti panem, & bibisti aquam in loco in quo præcepit tibi ne comederes panem, neque biberes aquam. non inferetur cadauer tuum in sepulcrum patrum tuorum. Cumque comedisset & bibisset, strauit asinum suum propheta quem reduxerat. Qui cùm abijsset, inuenit eum leo in via, & occi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cídit, & erat cadauer eius proiectum in itinere: asinus autem ſtabat iuxta illum, & leo ſtabat iuxta cadauer.

PATRES.

Abſtinentes à cibis propter abominationem. Gen. 1.

1. A CANONE quinquageſimo Apoſtolorum: Si quis Epiſcopus, presbyter, vel diaconus, vel omninò ex ſacerdotali numero, à nuptijs, carnibus & vino, non propter exercitationem, ſed propter abominationem abſtinet, oblitus quòd omnia valdè bona, & quòd maſculinum & fœmininum fecit Deus hominem: ſed blaſphemans calumniatur opificium, vel corrigatur, vel deponatur, & ex Eccleſia eijciatur. Similiter & laicus.

2. ET canone quinquageſimoſecundo: Si quis Epiſcopus, vel presbyter, vel diaconus in feſtis diebus carnem & vinum non ſumit abhorrens, & non propter exercitationem, deponatur: vt qui habeat iniuſtam conſcientiam propriam, & ſit multis offenſionis cauſa.

3. CONCILIVM Gangrenſe canone ſecundo: Si quis eum, qui carnem, præter ſanguinem & idolothytum & ſuffocatum, cum pietate & fide comedit, condemnat, tanquàm eò quòd ea veſcatur, ſpem non habeat, ſit anathema.

4. CONCILIVM primum Toletanum in aſſertione fidei: Si quis dixerit vel crediderit, carnes auium ſeu pecudum, quæ ad eſcam datæ ſunt, non tantùm pro caſtigatione hominum abſtinendas, ſed execrandas eſſe, anathema ſit. Si quis in errore Priſcillianí ſectam ſequitur, vel profitetur, vt aliud in ſalubri baptiſmo contra ſedem ſancti Petri faciat, anathema ſit.

5. CONCILIVM primum Braccarenſe canone decimoquarto: Si quis immundos putat cibos carnium, quas Deus in vſum hominum dedit, & non propter afflictiõem ſui corporis, ſed quaſi immunditiam putans, ità abſtineat ab eis, vt nec olera cocta cum carnibus præguſtet, ſicut Manichæus & Priſcillianus docuerunt, anathema ſit.

6. ET canone trigeſimoſecundo: Item placuit, vt quicunq; in clero cibo carnium non vtuntur, pro amputanda ſuſpicione Priſcillianæ hæreſis, vel olera cocta cum carnibus tamẽ præguſtare cogantur. Quod ſi cõtempſerint, ſecundùm quod de talibus ſanctis Patres antiquitùs ſtatuerunt, neceſsè eſt pro ſuſpiciõe hæreſis huius, hos excommunicatos, ab officio omnimodè remoueri.

7. AVGVSTINVS libro trigeſimo contra Fauſtũ Manichæũ ca-

capite quinto: Audi quod cõfiteris te non videre, qua mente & conſilio hoc aduersùm vos capitulum proferamus: non quòd à carnibus abſtineatis: nam hoc à quibuſdam & primi patres noſtri fecerunt, ſicut commemoras: non tamen ea damnandi, ſed ſignificandi gratia, quod non intelligitis: & vndè iam quantùm ſufficere videbatur, in ſuperioribus partibus operis huius locutus ſum: & Chriſtiani, non hæretici, ſed catholici, edomandi corporis cauſa propter animam ab irrationalibus motibus ampliùs humiliandam, non quòd illa eſſe immunda credant, nõ ſolùm à carnibus, verùm à quibuſdam etiam terræ fructibus abſtinent: vel ſemper, ſicut pauci: vel certis diebus atque temporibus, ſicut per quadrageſimam ferè omnes: quanto magis quiſque vel minùs ſeu voluerit, ſeu potuerit? Vos autem ipſam creaturam negatis bonam, & immundam dicitis, quòd carnes diabolus operetur fœculentiore materia mali: ac per hoc eas, tanquàm immundiora & truculentiora DEI veſtri vincula, exhorrentes abijcitis. Et paulopoſt: Cùm enim Apoſtolus dixiſſet, Abſtinentes à cibis quos DEVS creauit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus: ſecutus, ait: Et ijs qui cognouerunt veritatem: quoniam omnis creatura Dei bona eſt, & nihil abijciendum, quod cum gratiarum actione percipitur: ſanctificatur enim per verbum DEI & orationem. Hæc ſunt quæ negatis, hoc animo, hac voluntate, hac opinione ab eſcis huiuſmodi temperatis, quòd non ſignificatione, ſed natura malæ & immundæ ſint. Qua in re creatorem earum ſine dubio blaſphematis: hoc eſt quod pertinet ad doctrinam dæmoniorum. Nolite ergò mirari hoc de vobis tantò antè à ſancto Spiritu prophetatum.

Cur Catholici abſtineant à carnibus &cæt.

Quæ intẽtione Manichæi abſtinent.

1. Tim. 4.

8 IDEM in libro de moribus Manichæorum, capite decimotertio: Niſi fortè quòd non veſcimini carnibus, & vinum non bibitis, ſignaculum oris mirandum & laudandum putatis. Quod quæro à vobis, quo fine faciatis. Finis enim, quò referuntur ea quæ facimus, id eſt, propter quem facimus quicquid facimus: ſi non ſolùm inculpabilis, ſed etiam laudabilis fuerit, tunc demùm etiam facta noſtra, laude aliqua digna ſunt: ſin ille iure merito'que culpatur, quem ſpectamus & intuemur, cùm in aliquo verſamur officio, id quoquè officium nemo improbandum vituperandumq; dubitauerit. De Catilina memoriæ proditum eſt, quòd frigus, ſitim, famem ferre poterat. Hæc erant illi ſpurco ſacrilegoq; etiam cum Apoſtolis noſtris communia. Vndè ergò diſcernitur parricida iſte ab Apoſtolis noſtris, niſi fine illo, quem diuerſiſsimum ſequebatur?

Quo fine quæque fiat, intuendum.

1. Tim. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur? Nanque ille ista tolerabat, vt immoderatissimas & immanissimas expleret cupiditates: illi econtrà, vt eas premerent,& dominanti rationi seruire cogerent. Soletis & vos, cùm catholicarum vobis virginum multitudo prædicatur, dicere: Etiam mula virgo est. Temerè id quidem, propter imperitiam Catholicæ disciplinæ, sed tamen significantes vanam esse continentiam istam,nisi ad aliquem rectissimum finem certa ratione referatur. Possunt & Catholici Christiani vestram à vino & carnibus abstinentiam, iumentis & multis passeribus, postremò etiam innumerabilibus generibus vermium comparare. Sed nè in vestram incidam temeritatem, non id præproperè faciam, sed discutiam primò, quo ista fine faciatis. Iam enim constat inter vos, vt opinor, huiusce modi moribus nihil aliud esse quærendum. Si ergò parsimoniæ gratia & coercendæ libidinis,qua escis talibus & potu delectamur & capimur,audio & probo.Sed non ità est.

Abstinentia probatur,quæ coercendæ libidinis & parsimoniæ causa suscipitur.

9 ET capite decimoquarto: Appáret igitur, vt opinor, quo fine à carnibus & à vino sit abstinendum. Is finis est triplex: Ad comprimendam delectationem, quæ in his maximè cibis haberi solet, atque in tali potu vsque ad ebriositatem peruenire. Ad tuendam infirmitatem, propter illa quæ sacrificantur atque libantur. Et quod maximè commendandum est, propter charitatem, nè imbecillíorum ab his continentium offendatur infirmitas. Vos autem immunda esse obsonia dicitis,cùm dicat Apostolus: Omnia munda esse, sed ei malum esse, qui per offensionem manducat. Et prorsùs credo vos istis epulis inquinari,eo ipso quo immunda esse arbitramini. Ait enim: Credo & confido in Domino Iesu, quia nihil commune per seipsum, sed ei qui existimat aliquid commune esse,illi commune est. Cui autem dubium est, cõmune illum immundum & inquinatum vocâsse?

Ad cõprimẽdam delectationem cibi aut potûs.
Ad tuendam infirmitatem.
Propter scandalum.
Rom.14.

ET in libro contra Adimantum Manichæi discipulum, capite decimoquarto: De carne autem non manducanda,& non bibendo vino, quod ait Apostolus, non quia illa immunda arbitratus est,hoc præcepit,sicut isti existimant,& errantes in errorem præcipitant, quibus talia persuaserunt: sed cùm ipse posuerit causam, cur hoc dixerit, non est nobis hæc interpretanda vel exponenda sententia. Sufficit enim ipsum de Apostoli epistola totum locum huic sermoni contexere,vt & causa manifestiùs appareat, cur hoc Apostolus dixerit, & istorum fraus, qui particulas quasdam de

Rom.14.

Hæreticorũ fraus in citandis scripturis.

de scripturis eligunt, quibus decipiant imperitos,non connectentes quæ suprà & infrà scripta sunt, ex quibus voluntas & intentio scriptoris posit intelligi. Sic ergò Apostolus ait: Infirmum autem in fide recipite, non in disceptationibus cogitationum, &c. Nunquid eget cuiusquam interpretatione, vt intelligatur cur hoc Apostolus dixerit: & quanta illi malitia de scripturis certa quæque discerpunt,quibus circunueniant imperitos? Nam & munda esse omnia dixit Apostolus secundùm fidem: & ei esse immunda, qui putat immunda: & tunc esse ab eis temperandum,cùm per offensionem accipiuntur:id est,cùm aliquis infirmus putat sibi ab omnibus carnibus temperandum, nè incidat in carnem immolatitiam: & ideò eum qui manducat, potest arbitrari in honorem idolorum id facere: & ex eo grauiter offendi,cùm ipsa immolatitia caro,si ex fide à nesciente accipiatur, neminem maculet. Vndè alio loco idem Apostolus interrogare vetat, cùm quid de macello emitur, vel ab aliquo infideli quisquam vocatus, in mensa eius exhibere sibi carnes videt,quas isti immundas arbitratur,non propter immolationem,sed quia carnes sunt,cùm Apostolus clamet omnia munda esse, & omnem creaturam Dei bonam esse, & omnia sanctificari per verbum & orationem: & tamen temperandum ab eis,si quis fortè infirmus offenditur. Et quodam loco apertissimè istos significauit,cùm dicit:In nouissimis temporibus futuros quosdam,prohibentes nubere,abstinẽtes à cibis quos Deus creauit.Hos enim propriè designat, qui non propterea temperant à cibis talibus, vt aut concupiscentiam suam refrenent, aut infirmitati alterius parcant: sed quia ipsas carnes immundas putãt, & earum creatorem Deum esse negant.

Rom.14. Expositio ea; 14 ad Rom.
1.Cor.10.
Rom 14. Tit. 1. 1.Tim.4.
De quibus loquatur Paulus in epist. ad Tim. ca 4.

10 THEODORETVS IN epitome diuinorum decretorum, capite de Abstinentia: A vino autem, & ab esu carnium, & ab alijs eiusmodi abstinentiam, non similiter àc hæretici amplectitur Ecclesia. Illi enim ab ijs, tanquàm abominandis, abstinendum esse censent. Ecclesia autem nihil horum decernit: neque enim eorum prohibet participationem, & ideò alij quidem permissis à lege bonis & voluptatibus securi fruuntur, alij verò ab eis abstinent: nullus autem qui sapit, & rectè sentit, condemnat eum qui comedit. Nam & abstinentia & esus participatio, sunt in mentis potestate.Porrò autem vita monastica non est ex necessitate, sed libera animi voluntate suscepta. Et hoc ex Apostolicis legibus didicimus. Qui comedit, inquit, non comedentem non sper-

Quis intentione hæretici Encratitæ, & qua Ecclesia à cibis abstinet.
Monachorũ abstinẽtia sit ut & vita,liberè suscipitur.
Rom.14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

spernat: & qui non comedit, comedentem non iudicet. Et rursùs: Omnia munda, sed malum est homini, qui per offendiculum comedit. Itaque ipsos impios in epistola ad Timotheum reprehendens, hæc scripsit. Spiritus autem manifestè dicit, quòd in nouissimis temporibus aberrabunt quidam à fide, &c. Et Corinthijs etiam iussit, quicquid in macello venditur, comedere, nihil interrogantes propter conscientiam, & eum qui ab aliquo infideli vocatur ad conuiuium, eorum quæ apponuntur, securè participem esse iussit, nisi fortè aliquis significauerit, aliqua ex obsonijs, fuisse immolata. Tantum abfuit vt diuinus ille vir carnibus vesci prohiberet. Iam verò ipse quoquè Dominus de seipso dixit: Venit filius hominis, comedens & bibens, & dicunt: Eccè homo vorax, & vini potor, publicanorum amicus & peccatorum. Et cùm pascha perageret, agnum comedit, scilicet cum discipulis: & ad nuptias vocatus, non solùm non prohibuit bibere, sed etiam conuiuantibus vinum admirabiliter fabricatus est. Encratitarum ergò seu Abstinentium errorem diuina etiam decreta pulchrè conuincunt. Dei autem Ecclesia aduersatur quidem fabulis hæreticorum, diuina verò decreta sequitur.

1.Tim.4.

1.Cor.10.

Matth.11.

Matth.26.

Ioann.2.

11 BERNARDVS sermone sexagesimosexto in Cantica: Superest vt & de residuo Apostolicæ prophetiæ istos aliquantulùm exagitemus. Abstinent nanque hi (vt prædixit ille) à cibis, quos creauit Deus ad percipiendum cum gratiarum actione: hinc quoquè hæreticos se probantes, non sanè quia abstinent, sed quia hæreticè abstinent. Nam & ego interdùm abstineo, sed abstinentia mea satisfactio est pro peccatis, non superstitio pro impietate. Num redarguimus Paulum quòd castigat corpus suum, & in seruitutem redigit? Abstineo à vino, quia in vino luxuria est: aut si infirmus sum, modicò vtor, iuxta consilium Pauli. Abstineo à carnibus, nè, dum nimis nutriunt carnè, simul & carnis nutriant vitia. Panem ipsum cum mensura studebo sumere, nè onerato ventre stare ad orandum tædeat, & nè improperet etiam mihi propheta, quia panem meum comederim in saturitate. Sed nè simplici quidem aqua ingurgitare me assuescam, nè distentio sanè ventris vsque ad titillationem pertingat libidinis. Hæreticus aliter. Nempe horret lac & quicquid ex eo conficitur: Postremò omne quod ex coitu procreatur, recte & Christianè, si non idcircò quia ex coitu, sed nè ad coitum prouocent. Cæterùm quid sibi vult, quòd ità generaliter omne quod ex coitu generatur, vitatur? Suspicionem generat mihi obseruatio ista

1.Tim.4. Nō abstinere, sed hæreticè abstinere, hæreticū facit.

Abstinet Bernardus, vt satisfaciat pro peccatis.

1.Cor.9.

Ephes.5

A carnibus cur abstinebat Diuus Bernardus.

Leuit.26.

Esaiæ 21.

A lacticinijs ouis &c quomodò Christianè abstinetur.

ista ciborum tam signanter expressa. Veruntamen si de regula Medicorum hæc profers nobis, non reprehendimus curam carnis, quam nemo vnquàm odio habuit, si tamen non nimia fuerit. Si de disciplina abstinentium, id est, spiritualium medicorum schola: etiam virtutem approbamus, qua carnem domas, frenas libidinem. At si de insania Manichæi præscribis beneficentiæ Dei, vt quod ille creauit & donauit ad percipiendum cum gratiarum actione, tu non modò ingratus, sed & censor temerarius, immundū decernas, & tanquàm à malo abstineas non planè abstinentiam collaudabo, sed execrabor malitiam & blasphemiam: te magis immundum dixerim, qui immundum quid putas.

Ephes.5.

Ad domandā carnem & libidinem frenandam.

1.Tim.4. Manichæi cur abstinent à cibis.

12 ISIDORVS Hispalensis libro primo de Officijs Ecclesiasticis, capite quadragesimoquarto: Carnes autem & vinum post diluuium hominibus in vsum cōcessa sunt. Nam initiò permissum non fuerat, nisi tantùm illud, vt scriptum est, lignum fructiferum & herbam seminalem dedi vobis in escam. Posteà verò per Noë data sunt in esum cuncta animalia, vini quoquè tunc attributa licentia est. Sed postquàm Christus, qui est principium & finis, apparuit hoc quod in principio suspenderat, etiam in temporum fine retraxit, loquens per Apostolū suum: Bonum est nō manducare carnem, & non bibere vinum. Et iterùm: Qui infirmus est, olera manducet. Non igitur quia carnes malæ sunt, ideò prohibentur, sed quia earum epulæ carnis luxuriam gignunt: fomes enim ac nutrimentum omnium vitiorum sunt. Esca ventri, & venter escis: Deus autem & hunc & hanc destruet. Piscem sanè, quia eum post resurrectionem accepit Dominus, possumus manducare. Hunc enim nec Saluator nec Apostoli prohibuerunt.

Carnis esus ac vini potus quando ēmerit.

Genes.1.

Gene.9.

Rom.14.

Cur esus carnis non prohibetur ab Ecclesia certis temporibus.

1.Cor.6.

Ioann.21.

13 CANON quinquagesimussextus sextæ Synodi Constantinopolitanæ: Accepimus in Armeniorum regione & in alijs locis, in Sabbatis & Dominicis sanctæ Quadragesimæ quosdam oua & caseum comedere. Visum est ergò & hoc, vt omnis Dei Ecclesia, quæ est in vniuerso terrarum orbe, vnum ordinem sequens ieiunium perficiat, & abstineat sicut ab omni mactabili, sic ab ouis & caseo, quæ quidem sunt fructus & fœtus eorum à quibus abstinemus. Si autē hoc non seruauerint, si sint quidem Clerici, deponantur: sin autem Laici, segregentur.

Abstinentia ab ouis & caseo, sicut ab omni mactabili, cōmunis toti Ecclesiæ in Quadragesima.

14 GREGORIVS Magnus ad Augustinum Anglorum Episcopum, teste Gratiano distinctione quarta, & Iuone parte quarta, capite vigesimonono, vt suprà quæstione præcedenti, A 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Antonij abstinentia.

15 ATHANASIVS in vita Diui Antonij: Inediæ autem & vigiliarum intantùm patiens erat, vt credulitatem viribus vinceret. Pernoctabat in oratione sæpissimè, edebat semèl in die post solis occasum, nonnunquàm biduo, triduoq; sic permanens, quarta demùm die reficiebatur. Sumebat verò panem & sal, potumq; aquæ perparuum. De carnibus verò & vino melius tacere puto, quàm quidquam dicere, quoniam nec apud plurimos quidē Monachorum istiusmodi escæ in vsu habeantur. Ibidèm: Sic Antonio impenetrabilia montium, & deserti interiora captanti, orationibus etiam dedito, introeuntes fratres magnis vix precibus extorserunt, vt oliuas & legumen, & oleum, quod post menses aliquot ministrabant, dignaretur accipere, & senili modicum laxaret ætati.

Delectus ciborum apud antiquos monachos.

16 HIERONYMVS in vita Pauli eremitæ: Cibum & vestimentum ei palma præbebat. Quod nè cui impossibile videatur, IESVM testor & sanctos angelos eius, in ea eremi parte, quæ iuxta Syriam Saracenis iungitur, vidisse me monachos, de quibus vnus, per triginta annos clausus, hordeaceo pane & lutulenta aqua vixit: alter in cisterna veteri, quam gentili sermone Syri cubam vocant, quinq; caricis per singulos dies sustentabatur. Hæc igitur incredibilia esse videbuntur ijs, qui non crediderint: quia omnia possibilia sunt credentibus.

Admirabilis abstinentia monachorū quorūdā, eaq; incredibilis ijs qui non credunt. Marc. 10.

17 IDEM Hieronymus in vita sancti Hilarionis: Erat aūt tunc annorum quindecim, &c. Igitur sacco tantùm membra cooperuus & pelliceum habens ependyten, quem illi beatus Antonius proficiscenti dederat, sagumq; rusticum, inter mare & paludem, vasta & terribili solitudine fruebatur, quindecim tantùm caricas post solis occasum comedens. Et paulò pòst: A vicesimoprimo anno vsq; ad vicesimumseptimum, tribus annis dimidium lentis sextarium madefactum aqua frigida comedit, & alijs tribus panem aridum cum sale & aqua. Porrò à vicesimoseptimo vsq; ad tricesimū, hertatus est. A tricesimo aūt primo vsq; ad tricesimumquintū, sex vncias hordeacei panis & coctum modicè olus absq; oleo in cibo habuit. Sentiens autem caligare oculos suos, & totū corpus impetigine & pumicea quadam scabredine contrahi, ad superiorem victum adiecit oleum: & vsq; ad sexagesimumtertiū vitæ suæ annum hoc continentiæ cucurrit gradu, nihil extrinsecùs aut pomorū, aut leguminis, aut cuiuslibet rei gustās. Indè cùm se videret corpore defatigatum, & propinquam putaret imminere mortē, à sexagesimoquarto

Hilariōis adhuc adolescē. tis abstinētia & delectus ciborum.

Post annū 21.

Post 27. annū.

Post 35. annū.

Ab anno sexagesimoquarto vsque ad octogesimū.

quarto anno vsque ad octogesimum pane abstinuit, incredibili feruore mentis, vt eo tempore quasi nouus accederet ad seruitutem Domini, quo cæteri solent remissiùs viuere. Fiebant autem ei de farina & comminuto olere sorbitiunculæ, cibo & potu vix quinq; vncias appendentibus: sicq; complens ordinem vitæ, nunquàm ante solis occasum, nec in diebus festis, nec in grauissima valetudine soluit ieiunium.

Nunquàm ante solis occasum soluit ieiunium.

18 EPIPHANIVS in compendiaria vera doctrina de fide Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ: Sunt præterea alię præeminentes vitæ conuersationes, quæ in eadem sancta Catholica Ecclesia seruantur, eorum inquam, qui ab omnibus carnibus abstinent, quadrupedibusq; & volatilibus ac piscibus, ouo item ac caseo, & alia diuersa vitæ instituta. Nam vnusquisq; secundùm propriū laborē accipiet mercedem. Et quidam sanè abstinent ab omnibus his, aliqui verò à quadrupedibus solùm, volatilibus verò & reliquis vescuntur. Alij verò à volucribus abstinent, vtuntur aūt ouis & piscibus. Alij neq; ouis vescuntur, alij piscibus solis. Alij etiam à piscibus abstinēt, caseo verò vescuntur. Alij aūt neque caseum sumunt. Iam verò adhuc alij etiam à pane abstinent, alij etiam ab arborum fructibus duris ac nucibus, & à coctis.

Abstinētia & delectus ciborū in Ecclesia varius. 1. Cor. 3.

19 IDEM Epiphanius hæresi septuagesimaquinta contra Aerium: Erat Aërio sermo furiosus magìs quàm humanæ conditionis, & dicebat: Quid est Episcopus ad presbyterum? &c. Sed neque ieiunium, inquit, erit ordinatum. Hæc enim Iudaica sunt, & sub iugo seruitutis. Iusto enim lex non est posita, sed patricidis ac matricidis & reliquis. Si verò omninò volo ieiunare, qualemcunque eligam diem à meipso, & ieiunabo propter libertatem. Vndè apud ipsos studium est, vt potiùs in die Dominica ieiunent, quarta verò & prosabbato edant. Sæpè verò etiam quarta ieiunant, non ex statuto, sed ex propria, vt inquit, voluntate. In diebus autem Paschatis, quandò apud nos fiunt humì dormitiones, castitates, afflictiones, siccorum esus, preces, vigiliæ, ac ieiunia, & omnes animarum salutes per sanctas afflictiones: ipsi à summo manè obsonantur, carne que ac vino venas suas explentes, cachinnantur, ridentes ac subsannantes eos qui sanctum hunc cultum hebdomadis Paschatis perficiunt. Tametsi enim renunciatorium habeant hi vitæ modum, non tamen exercetur apud ipsos, sed multo plùs carnis esus & vini potus: Nisi fortasse rari aliqui in medio ipsorum ex propria voluntate hoc

Certos ieiuniorum dies oppugnat Aēriana hæresis, ijsdē argumētis quibus Lutera. ni &c.

Abstinentia hebdomadæ sanctæ.

Attendant ad patres suos, qui in paraseue curant cutem.

velint,

Universidad de Deusto
Biblioteca

velint, verùm plerique ipsorum magis vtuntur largis edulijs, carnis esu & vini potu, velut sæpè dixi. Hæc sunt quæ Aërius in medium euomuit. Et paulò pòst confutans eius sententiã, ait Epiphanius: A quo verò non assensum est in omnibus orbis terrarum regionibus, quòd quarta & prosabbato ieiunium est in Ecclesia decretum? Si verò etiam oportet constitutionem Apostolorum proferre, quomodò illic decreuerunt quarta & prosabbato ieiunium per omnia, excepta Pentecoste, & de sex diebus Paschatis, quomodò præcipiunt nihil omninò accipere, quàm panem & salem & aquam, qualem'que diem agere, & quomodò dimittere in illucescentem Dominicam, manifestum est: Quis autem magis de his nouit? hic'ne seductus homo, qui etiam nunc supereſt, & hucusquè in mundo versatur, aut qui ante nos testes fuerunt? Habentes ante nos traditionem in Ecclesia, qui'que etiam à patribus traditum acceperunt, quemadmodùm etiam hi à suis patribus didicerunt, qui ante ipsos fuerunt, quomodò Ecclesia acceptam à patribus suis veram fidem vsque huc continet, item'que traditiones. Deindè verò si non de eodem argumento quartarum & prosabbatorum ijdem Apostoli in constitutione dixissent, etiam aliter vndiq; demonstrare possemus. Attamẽ de hoc exactè scribunt. Assumpsit autem Ecclesia, & in toto mundo assensus factus est, antequàm esset Aërius, & qui ab ipso appellantur Aëriani. Fortassis enim & ob hoc iustissimum nomẽ accepit: Aërium enim spiritum habebat ex immũditia, quod ab aërijs spiritibus prauitatis, in ipso contra Ecclesiam habitauit.

Ieiunium feriæ 4. & 6.

Citat cõstitutiones Apostolorum lib. 5 cap 21.

Delectus ciborum in hebdomada sancta

Ca. 19. lib 5. Constit. Apostol.

Traditio Ecclesiastica.

Ca 21 lib 5.

20 AVGVSTINVS in libro de hæresibus ad Quodvultdeum, hæresi quinquagesimatertia: Aëriani ab Aërio quodam sunt nominati, qui cùm esset presbyter, doluisse fertur, quòd Episcopus non potuit ordinari, & in Arrianorum hæresim lapsus, propria quoque dogmata addidisse nonnulla, dicens, orare vel offerre pro mortuis oblationem non oportere, nec statuta solenniter esse celebranda ieiunia, sed cùm quisque voluẽrit, ieiunandum, nè videatur esse sub lege.

Aëriana hæresis.

Statos ieiuniorũ dies abrogat Aëriũ, & volũt ieiunia esse libera

21 IOANNES Damascenus in libro de hæresibus: Aëriani ab Aërio Pontico dicti sunt. Fuit autem sacerdos Eustachij episcopi eius, cui Arianæ hæreseos crimen obiectum est, filius. Cumq; sibi episcopatum denegatum videret, multa contra Ecclesiam docere instituit, Arianorum nulli secũdus. Adiecit autem quædam de suo. Negat enim quicquam offerendũ esse pro mortuis. Ieiunium feria

feria quarta & sexta, & quadraginta diebus seruari, & pascha celebrari prohibet. statas hæc damnat omnia. Carnibus & cibis omnis generis vsus est sine religione. Quòd si quis ieiunium seruare velit, id ab eo certis statisq; diebus seruari negat oportere, sed quandò volet. Negat enim se lege teneri, negat etiam quicquam inter presbyterum & episcopum interesse.

Prohibet Aërius ieiunũ 4 & 6. feriæ, ac Quadragesimæ.

Abstinẽtiam à carnibus nihili facit.

Lege teneri non vult hæreticus.

1. B HIERONYMVS in caput quartum ad Galatas: Dicat aliquis: Si dies obseruare non licet, & menses, & tẽpora, & annos: nos quoq; simile crimen incurrimus, quartam sabbati obseruantes, & parasceuen, & diem Dominicam, & ieiunium Quadragesimæ, & Paschæ festiuitatem, & pentecostes lætitiam: & pro varietate regionum, diuersa in honore martyrum tempora cõstituta. Ad quod qui simpliciter respondebit, dicet, non eosdem Iudaicæ obseruationis dies esse quos nostros. Nos enim non azymorum Pascha celebramus, sed resurrectionis & crucis. Nec septem iuxta morem Israel numeramus hebdomadas in Pentecoste: sed spiritus sancti veneramur aduentum. Et nè inordinata congregatio populi fidem minueret in Christo, propterea dies aliquot constituti sunt, vt in vnum omnes pariter veniremus. Non quo celebrior sit dies illa, qua conuenimus: sed quo quacunq; die conueniendum sit, ex conspectu mutuo lætitia maior oriatur. Qui verò oppositæ quæstioni acutiùs respondere conatur, illud affirmat, omnes dies æquales esse, nec per parasceuen tantùm Christum crucifigi, & die Dominica resurgere: sed semper sanctum resurrectionis esse diem, & semper eum carne vesci Dominica. Ieiunia autem & congregationes inter dies propter eos à viris prudentibus constitutos, qui magis seculo vacant quàm Deo: nec possunt, immò nolunt toto in Ecclesia vitæ suæ tempore congregari, & ante humanos actus, Deo orationũ suarum offerre sacrificium. Quotus enim quisq; est, qui saltem hæc pauca quæ statuta sunt, vel orandi tempora, vel ieiunandi, semper exerceat? Itaq; sicut nobis licet vel ieiunare semper, vel semper orare, & diem Dominicam accepto Domini corpore indesinenter celebrare gaudentibus: Non ità & Iudæis fas est omni tempore immolare agnum, pẽtecosten agere, tabernacula figere, ieiunare quotidiè.

Argumentũ contra certos ieiuniorũ & feriarũ dies. Responsio vna.

Altera.

Ieiuniorum dies propter quos potissimùm instituti.

2. LEO sermone tertio & quarto de ieiunio septimi mensis, vt suprà quæstione præcedenti, B 12.

3. ITEM sermone quarto de quadragesima, ibidèm B 15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

4. BASILIVS in oratione secunda de ieiunio, vt quæstione præcedenti, B 8.

Ieiunia Deo grata esse, ex scripturis docebit Hieronymus.

1. C HIERONYMVS libro secundo aduersùs Iouinianum: Sequar ergò vestigia propositionis expositæ: & antequàm ad scripturas veniam, doceamq; ex eis Deo grata ieiunia, & acceptabilia continentiam, argumentis philosophorum argumenta componã: & probabo, non Empedoclis & Pythagoræ nos dogma sectari, qui propter μετεμψύχωσιν, omne quod mouetur & viuit, edendum non putant: & eiusdem criminis reos arbitrantur, qui abietem quercúmque succiderint, cuius parricidæ sunt & venefici: sed venerantur cõditorem nostrũ, qui in vsus hominum cuncta creauit. Et post nonnulla: Hæc de argumentis Philosophorum, exemplisq; diffusius.nunc ad exordium generis humani, id est, ad nostra transiens, docebo primum Adam in paradiso accepisse præceptum, vt, cæteris pomis comedens, ab vna arbore ieiunaret. Beatitudo paradisi absq; abstinentia cibi non potuit dedicari. Quandiù ieiunauit, in paradiso fuit: comedit, & eiectus est: eiectus, statim duxit vxorem. Qui ieiunus in paradiso virgo fuerat, satur in terra matrimonio copulatur: & tamen eiectus, non protinùs accepit licentiam carnium vescendarum: sed tantùm poma arborum, & fruges segetis, & herbarum olera ei traduntur in cibum: vt exul quoquè paradisi, non carnibus, quæ in paradiso non erant, sed similitudine frugum paradisi vesceretur. Posteà verò videns Deus, quòd diligenter appositum esset ad malitiam cor hominis ab adolescentia, & spiritus eius in his permanere non posset, quia erant caro, opera carnis diluuio condemnauit, & auidissimam hominũ gulã probans, dedit eis licentiã comedendarũ carniũ: vt, dum sibi intelligunt licere omnia, non desiderent magnoperè quod licebat, nè mandatum in causam verterent præuaricationis. Quanq; & tunc ex parte immundum ieiunium sit. Nam cùm alia munda dicantur, alia immunda: & in arca Noë de immundis bina, de mundis introducũtur imparia: & vtiq; immundorum esus ablatus sit, nè sine causa diceretur immunda: ex parte ieiuniũ dedicatũ est, docens abstinentiam omniũ in quorũdam recisiõe. Cur perdidit Esau primogenita sua? Nónne propter cibum? impatientiamq; gulę lachrymis emendare non potuit. Eiectus de Aegypto populus Israel, & in terram repromissionis lacte & melle manantem introducendus, Aegyptias carnes, & pepones, alliaq; desiderat. Vtinàm, inquit, obissemus per-

Gen.2.

Gen.4. Gen.1.

Gen.6.

Ibidem.

Gen.7.

Gen.25.

percusi à Deo in terra Aegypti, quandò super ollas carnium sedebamus. Et iterùm. Quis nos pascet carnibus? Venerunt in mentem nobis pisces, quos in Aegypto comedebamus gratis, & cucumeres, & pepones, & porri, & cepæ, & allia: at nunc anima nostra arida, nihil nisi manna oculi nostri conspiciunt. Angelorum cibũ contemnentes, carnes Aegyptias suspirabant. Moyses quadraginta diebus & noctibus ieiunus in monte Sina, etiam tunc probans nõ in pane solo viuere hominem, sed in omni verbo Dei, cum Domino loquitur: populus autem satur idola fabricatur. Ille, vacuo vẽtre, legem accipit, scriptam digito Dei: iste, manducans & bibens, consurgensq; ludere, aurum conflat in vitulum, & Aegyptium bouem præfert Domini Maiestati. Tot dierum labor, vnius horæ saturitate perit. Frangit audacter Moyses tabulas: sciebat enim Dei sermonem non posse audire temulentos. Incrassatus est, & pinguefactus, & dilatatus, & recalcitrauit dilectus, & dereliquit Dominũ qui fecerat eum, & abscessit à Deo salutari suo. Vnde & in eodem Deuteronomio præcipitur: Nè, cùm manducaueris & biberis, & domos optimas ædificaueris, ouibus & bubus tuis multiplicatis, & argento, & auro, extollatur cor tuũ, & obliuiscaris Domini tui. Deniquè manducauit populus, & incrassatum est cor eius, nè videret oculis, & audiret auribus, & corde conijceret: & vultum ieiunantis Moysi, & iuxta Hebraicam veritatẽ, Dei confabulatione cornutum, pastus & pinguior populus sustinere non potuit. Quãobrem & Dominus noster atq; saluator, non ob differentiam virginitatis & nuptiarum, vt quidam putant, sed ob ieiuniorum consortia, Moysen & Eliam, transfiguratus in monte, secum ostendit in gloria. Quanquàm Moyses & Elias typum propriæ legis prophetarumq; monstrauerint, sicut manifestè Euangelij scriptura retestatur: Dicebant ei exitum, quem completurus erat in Hierusalẽ. passionem enim Domini non virginitas & nuptię, sed lex nunciat & prophetæ. Quòd si contentiosè in Moyse nuptias, in Elia virginitatem dixerint demonstrari: breuiter audiant Moysen mortuũ & sepultum, Eliam igneo curru raptum, antè immortalem esse cœpisse, quàm mortuum. Sed nec secunda conscriptio tabularum absq; ieiunio potuit impetrari, quod ebrietas perdiderat, inedia reperit. Ex quo ostenditur, posse nos per ieiunium redire in paradisum, vndè per saturitatem fueramus eiecti. In Exodo aduersùs Amalech, oratione Moysi & totius populi, vsq; ad vespe-

Exod.16. Num.11.

Psal.77. Exod.24. Deut.8. Matt.4. Exod.32.

Deut.32.

Deut.8.

Matt.11. Exod.34.

Matt.17.

Deut.34. 4.Reg.2. Exod.34. Deut.9.

Per ieiunium reditur ad paradisum. Exod.17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ioſ 10. ram ieiunio dimicatum eſt. Ieſus filius Naue, ſtationem imperauit ſoli & lunæ:& inediam plùs quàm vnius diei, victoris exercitus protelauit.Saul,ſicut in Regnorum primo libro ſcribitur:Maledictus, inquit,qui ederit panem vſq; ad veſperã, donèc vlciſcar me de inimicis meis.Et non guſtauit omnis populus eius, & tota terra prandebat. Tantiq; fuit authoritas ſtationis ſemèl Domino deſtinatæ, vt Ionathas, qui cauſa victoriæ extiterat, deprehenderetur ſorte, & ignorantiæ crimen declinare non poſſet, patriſq; in ſe concitaret manũ, & vix populi precibus ſaluaretur. Elias, quadraginta dierum ieiunio præparatus, Deum vidit in monte Oreb, & audit ab eo: Quid tu hic Elia?Multo familiarior iſta vox, quàm illa in Geneſi: Adam,vbi es?Illa enim paſtũ terrebat & perditum, hæc ieiunanti famulo blandiebatur. Congregatum Samuel populum in Maſphat, indicto ieiunio roborauit,& fecit hoſtibus fortiorem. Aſſyriorum impetum & potentiam Sennacherib, Ezechiæ regis lachrymæ, ſaccus,& humiliatio victûs, fregit, proſtrauit, & vicit. Et econtrariò ciuitas Niniue imminentem iram Domini ieiuniorum miſeratione detorſit:quam & Sodoma placâſſet, & Gomorrha, ſi voluiſſent agere pœnitentiam, & lachrymas pœnitentiæ patrocinãte conciliare ieiunio. Achab,rex impijſimus,vt ſententiam Dei ſubterfugeret, & euerſio domûs eius differretur in poſteros,ieiunio impetrauit & ſacco.Anna,vxor Helcanæ,inanem cibo ventrem, filio meruit implere. Periclitantur in Babylone Magi, omnis cõiector & hariolus & haruſpex cæditur.Daniel & tres pueri reuelationem merentur ieiunio, & paſti leguminibus, pulchriores ſunt & prudentiores ijs, qui de menſa regis carnibus vescebantur. Deindè ſcriptum eſt, quòd Daniel tribus hebdomadibus ieiunauerit,panem ſuauem non manducauerit, caro & vinum non intrauerit in os eius, oleo vnctus non ſit, & venerit ad eũ angelus, dicens: Daniel, homo miſerabilis es. Qui Deo miſerabilis apparuerat, poſt ieiunium leonibus in lacu fuit horribilis. Quàm pulchra res,quæ placat Deum,leones mitigat,dæmões terret?Mittitur ad eum (licèt hoc in Hebraicis voluminibus non inueneramus)Habacuc,meſſorum prandium portans. talem enim diſciphorum inedia meruerat hebdomadis. Dauid, periclitante filio poſt adulterium,ἱξομολόγησιν in cinere & ieiunio facit, dicens: Quòd cinerem tanq; panem manducabam, & potum meum cum fletu miſcebã.Et infirmata ſunt in ieiunio genua mea. Et certè iam aridi-

Gen.3. 1 Reg. 7. 2.Para. 32. Eſa 37. Ion. 3. 3.Reg. 21. 1.Reg.1. Dan. 1. Dan.10. Dan.14. 3 Reg. 12. Pſal.101. Pſalm 108. 1.Reg.14. 3.Reg. 19.

dierat à Nathan: Dominus abſtulit à te hoc peccatũ.Samſon & Samuel vinum & ſiceram non bibunt. erant enim filij repromiſsionis, & per abſtinẽtiam ieiuniumq; concepti. Aaron & cæteri ſacerdotes ingreſſuri templum, omne quod poteſt inebriare, non potant, nè moriantur. ex quo intelligimus,mori eos, qui in Eccleſia non ſobrij miniſtrârint. Quamobrem exprobratur Iſraëli:Potum dabatis Nazaræis meis vinum. Ionadab,filius Rechab,præcepit filijs ſuis, vt non biberent vinum vſque in æternũ. Quibus cum offerret Hieremias vinum, vt biberent: & illi bibere noluiſſent: loquitur Dominus per Prophetam: Quia obediſtis præcepto Ionadab patris veſtri, non deficiet vir de ſtirpe Ionadab, filij Rechab, ſtans in conſpectu meo cunctis diebus. In foribus Euangelij Anna, filia Phanuẽlis,vniuira inducitur, ſemperq; ieiunans. Et Dominũ virginem longa caſtitas longæq; ieiunia ſuſcepêre. Præcurſor eius, & præco Ioannes locuſtis alitur, & ſilueſtri melle, nõ carnibus:habitatioq; deſerti, & incunabula monachorum,talibus inchoantur alimentis. Sed & ipſe Dominus baptiſma ſuum quadraginta dierum ieiunio dedicauit, & acriora dæmonia docuit non niſi oratione & ieiunijs poſſe ſuperari. Cornelius Centurio, vt Spiritum ſanctum acciperet antè, q̃ baptiſma,eleemoſynis meruit,crebrisq; ieiunijs.Paulus Apoſtolus poſt famem & ſitim, & cæteros labores ſuos, & pericula latronum, naufragia, ſolitudines, crebra ieiunia enumerat.Et diſcipulo Timotheo dolenti ſtomachũ, & infirmitates plurimas ſuſtinenti,ſuadet vini modicam potionem.Iam noli, inquit, aquam bibere. Cui autem dicit, Iam noli aquam bibere, oſtendit eum aquam antè potâſſe. quod non concederet, niſi crebrę infirmitates,& dolor ſtomachi poſtulâſſent.Reprobat quidem Apoſtolus eos, qui prohibebant nuptias, & iubebant cibis abſtinere, quos Deus creauit ad vtendum cum gratiarum actione: ſed Marcionem deſignat, & Tatianum, & cæteros hæreticos, qui abſtinentiam indicunt perpetuam, ad deſtruenda & contemnenda, & abominanda opera creatoris. Nos autem & creaturam omnem laudamus Dei, & maciem ſaginæ,abſtinentiam luxurię,ieiunia pũferimus ſaturitati.Vir quippe in laboribus laborat ſibi, & vim facit in interitum ſuum. Et à diebus Ioannis Baptiſtę,ieiunatoris & virginis, regnum cęlorum vim patitur,& violenti diripiunt illud. Timemus enim nè ab aduentu æterni iudicis, ſicut in diebus diluuij, & euerſionis Sodomæ & Gomorrhę, deprehendamur manducantes,& bibentes,& nubentes,& nuptui tradentes. nam & di-

Iud.13. 1.Reg.1. Leuit. 10. Amos 2. Hiere. 35. Luc.2. Matt 3. Matt.4. Matt.17. Actor.10. 2.Cor.11. 1.Tim.5. Aggreditur ſolutionẽ argumentorum contra ieiunium. 1.Tim. 4. Apoſtolus Paulus quos notet de ciborum abſtinentia. Matt. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

luuium,& ignis de cęlo ſaturitatem pariter & nuptias, quas deleret, inuenit. Nec mirum, ſi omne quod in macello venditur, Apoſtolus emi iubeat, & comedi: cùm idololatris, adhuc in templis idolorum, quaſi idolothyta veſcentibus, pro ſumma abſtinentia fuerit, cibis tantùm abſtinere gentilium. Quòd ſi loquitur ad Romanos: Is, qui manducat, non manducantem non ſpernat: &, qui non manducat, manducantem non iudicet: non inter ieiunia & ſaturitatem æqualia merita diſpenſat, ſed contra eos loquitur, qui in Chriſtum credentes, adhuc iudaizabãt, & eos, qui ex gentibus crediderant, monet, vt nè ſcandalizent illos cibo ſuo, qui adhuc in fide infirmiores erant. Deniq; & in conſequentibus hoc ipſum ſonat: Scio, & confido in Domino Ieſu, quòd nihil commune per ſe ipſum eſt, niſi ei, qui exiſtimat quid commune eſſe, illi commune eſt. ſi enim propter cibum frater tuus contriſtatur, iam non ſecũdùm charitatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Chriſtus mortuus eſt. Non ergò blaſphemetur bonum noſtrum. Non eſt enim regnũ Dei eſca & potus. Ac, nè quis putaret hoc de ieiunijs dici, & nõ de ſuperſtitiõe Iudaica, ſtatim ediſſerit: Alius credit manducari oĩa: qui aũt infirmus eſt, olera mãducat. Et rurſùm: Alius iudicat diẽ plũs, q̃ diẽ, alius iudicat omnẽ diẽ. Vnuſquiſq; in ſuo ſenſu abundet. Qui ſapit diẽ, Dño ſapit. & qui mãducat, Dño manducat: gratias enim agit DEO. &, q nõ mãducat, Dño nõ manducat: & gratias agit Deo. Qui enim adhuc infirmi erant in fide, & alias carnes mũdas, alias arbitrabãtur immũdas: & inter diẽ & diẽ eſſe aliqd exiſtimabãt, verbi gratia, ſanctius eſſe ſabbatũ, & neomenias, & ſcenopegiã, q̃ reliquos dies, iubentur olera mãducare: q̃ indifferẽter comeduntur ab omnibus. qui verò firmioris erũt fidei, omnes carnes & dies omnes, ęquales eſſe credebant. Illud autem, quod proponere aduerſarius viſus eſt, Dñm voratorem, & potatorem vini à Phariſæis appellatum: & quia ad epulas ierit nuptiarum, & conuiuia non deſpexerit peccatorũ: exiſtimo quòd nobiſcum faciat. Iſte eſt Dominus, vt arbitraris, vorator: qui quadrageſimata diebus Chriſtianorum ieiunium ſanctificauit: qui beatos appellat eſurientes & ſitientes: qui eſcam habere ſe dicit, non quam diſcipuli ſuſpicabantur, ſed quę in perpetuum nõ periret: qui de die craſtino cogitare prohibet: qui cùm eſuriſſe & ſitiſſe dicatur, & ſæpe frequenter ad prandia, excepto myſterio, quod in typum ſuæ paſsionis expreſsit, & probandi corporis veritate, nec gulę ſcribitur ſeruiſſe, nec ventri: qui diuitem purpuratum propter epulas nar-

Luc. 17. 1. Cor. 10. Quõ iubeat Apoſtolus omnia emi in macello.

Rom. 14. Quõ manducantem iudicari vetat.

Meritum ieiunij.

Matt 11. Ioann. 2.

Matt. 4. Chriſtus ieiunium quadrageſimale ſanctificauit. Matth. 5. Ioann 4. Matt. 6. Matth. 16.

narrat in tartaro, & Lazarum pauperem ob inediam dicit eſſe in ſinu Abrahæ: qui, quandò ieiunamus, vngi caput & lauari faciem p̃cipit, vt non gloriæ hominum, ſed Domino ieiunemus: qui comedit quidem poſt reſurrectionem partem piſcis aſsi, & fauum, non propter eſuriem, & gutturis ſuauitatem, ſed & veritatem ſui corporis comprobaret. nam, quotieſcunq; mortuum ſuſcitauit, iuſsit ei dare manducare, nè reſurrectio phantaſma putaretur. Et Lazarus, poſt reſurrectionem, ob hanc cauſàm ſcribitur cum Domino inſiſſe conuiuium. Nec hoc dicimus, quòd negemus piſces & cætera, ſi voluntas fuerit, in cibo eſſe ſumenda: ſed quo modo nuptiis virginitatem, ità ſaturitati & carnibus ieiunia ſpiritum q̃ præferimus. Si autem Petrus hora ſexta pranſurus aſcendit in cœnaculum, fortuita eſuries nõ facit præiudicium ieiuniorum. hoc enim modo & Dominus, quia ad puteum Samariæ hora ſexta ſeſſus reſedit, & bibere voluit: omnibus incumbet neceſsitas, velint nolint, hoc tempore bibendi: Potuit autem fieri, vt vel ſabbatum eſſet, vel dies Dominicus, & poſt biduj, triduiq; ieiuniũ hora ſexta eſurierit. nunquàm enim crediderim Apoſtolum, ſi ante vnam diem cœnauerat, epuliſq; diſtentus fuerat, alterius diei eſuriſſe meridie. quòd ſi cœnauit pridiè, & ſequenti die eſuriuit ante prandium: non exiſtimo, quòd vſq; ad ſatietatem comederit, qui tam citò potuit eſurire. Porrò, ſi per Eſaiam loquitur Deus, quòd non tale ieiunium elegerit, dicens, In diebus ieiuniorum veſtrorum inueniuntur voluntates veſtræ: & ſubiectos percutitis: & in iudicio, & in lites ieiunatis, & cæditis pugnis: non tale ieiunium elegi, dicit Dominus: quale elegerit, docet: Frange eſurienti panem tuum, & pauperes ſine tecto, induc in domum tuam. Si víderis nudum, veſti: & domeſticos ſeminis tui nè deſpicias. Non igitur ieiunium reprobauit, ſed, quale vellet, oſtendit. Neq; enim ventris eſuries accepta eſt Deo, quam lites & rapinæ & luxuria deſtruunt. Si nõ vult ieiuniũ Deus, quõ in Leuitico p̃cipit, vt ſeptimo mẽſe, decima mẽſis, omnis populus ieiunet vſq; ad veſperã: & q nõ afflixerit animã ſuã, moriatur, & exterminetur de populo ſuo? Quarè ſepulcra concupiſcẽtiæ, vbi carnibus deditus populus ruit, vſq; hodiè in ſolitudine pſeuerant, & craſſus populus ortygometrã ſcribitur ad choleram vſq; ructâſſe? Cur homo Dei, ad cuius propheriã manus aruerat regis Hieroboã, quia manducauit cõtra edictũ Dei, ilicò percuſſus eſt? & leo qui aſinã cuſtodiuit intactã, ꝓphetæ leuanti ſe de prandio non pepercit? Qui ieiunus miracula fecerat, pranſus, ilicò ſaturi-

Luc. 16. Matt. 6.

Luc. 24.

Marc. 5. Ioann. 12.

Ioan. 4.

Apud Eſaiam non reprobatur ieiuniũ.

Esa. 58.

Leuit. 16.

Num. 11.

1. Reg. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

saturitatis pœnas luit. Sed & Iohel clamitat: Sanctificate ieiunium: ꝑdicate curationẽ: vt mõstraretur, ieiuniũ sanctificari cæteris operibus, & sanctificatũ ieiuniũ curatiõi ꝓficere peccatorũ. Quo modo autẽ virginitati veræ non ꝓiudicat imitatio virginũ diaboli: ità nec veris ieiunijs cossorũ Isidis & Cybeles, & quorundã ciborũ in æternũ abstinentia: maximè cùm apud illos ieiunium panis, sagina carniũ cõpensetur. Et, sicut signa q̃ faciebat Moyses, imitabãtur signa Aegyptiorum, sed non erãt in veritate: nam virga Moysi virgas Magorũ deuorabat: ità ꝓ omnia, q̃ in æmulationem Dei facit diabolus, non religionis nostrę superstitio, sed nostra arguitur negligentia, id nolentium facere, quod bonum esse, etiã seculi homines non ignorant.

Iohe. 2. Ieiuniũ sanctificatur cæteris opibus bonis, & curationi peccatorum proficit.

Exod. 7.

2. AVGVSTINVS in libro de hæresibus ad Quoduultdeum, hęresi octogesimasecunda: A Iouiniano quodam monacho hæresis Iouinianistarum orta est ætate nostra, cùm adhuc iuuenes essemus. Hic omnia peccata, sicut Stoici philosophi, paria esse dicebat, nec posse peccare hominẽ lauacro regenerationis accepto, nec aliquid ꝓdesse ieiunia, vel à cibis aliquibus abstinentiam.

Iouiniana hæresis nihil prodesse ieiunia vel à cibis aliquibus abstinentia.

3. AMBROSIVS epistola octogesima secunda ad Vercellenses, vt suprà quæstione prȩcedenti, B 11.

4. AVGVSTINVS epistola centesima decimaoctaua ad Ianuarium, capite secundo: Alia verò q̃ ꝓ loca terrarũ regionesq; variantur, sicuti est ꝙ alij ieiunãt sabbato, alij verò non: Alij quotidiè cõmunicant corpori & sanguini Dñico, alij certis diebus accipiũt: Alibi nullus dies intermittitur quo non offeratur, alibi sabbato tãtùm & dominico, alibi tantũ dominico. Et si qd aliud huiusmodi animaduerti potest, totũ hoc genus rerum liberas habet obseruationes. Nec disciplina vlla est in his melior graui prudentiq; Christiano, q̃ vt eo modo agat, quo agere viderit Ecclesiã ad quã cumq; fortè deuenerit. Quod enim neq; cõtra fidẽ, neq; cõtra bonos mores iniungitur, indifferẽter est habendũ, & pro eorũ inter quos viuitur, societate seruandũ est. Credo te aliq̃ ex me audisse, sed tñ etiã nũc cõmemoro: Mater mea Mediolanũ ꝓmecõsecuta, inuenit Ecclesiã sabbato nõ ieiunantẽ: cœperat pturbari, & fluctuare quid ageret, cùm ego talia non curabam: sed propter ipsam consului de hac re beatissimæ memorię virum Ambrosium. Respondit se nihil docere me posse, nisi quod ipse faceret, quia si melius nosset, id potiùs obseruaret. Cúmque ego putâssem, nulla reddita ratione, authoritate sua sola nos voluisse admonere, nè sabbato

In Ieiunijs & similibus accommodare se quisq; debet ad Ecclesiam ad quã diuerterit.

Ambrosij sententia.

to ieiunaremus, subsecutus est, & ait mihi: Cùm Romam venio, ieiunio sabbato: cùm hic sum, non ieiuno. Sic etiam tu, ad quam fortè Ecclesiam veneris, eius morem serua, si cuiquam non vis esse scandalo, nec quenquam tibi. Hoc cùm matri renunciassem, libenter amplexa est. Ego verò de hac sententia etiam atque etiam cogitans, ità semper habui, tanquàm eam cœlesti oraculo susceperim.

1 DET epistola octogesimasexta ad Casulanum presbyterum: Quòd ergò me consulis, vtrùm sabbato liceat ieiunare: Respondeo, si nullo modo liceret, profectò quadraginta continuos dies nec Moyses, nec Helias, nec ipse Dominus ieiunâsset. Verùm ista ratione concluditur, etiam Dominico die non illicitum esse ieiunium. Et quisquis tamen hunc diem ieiunio decernendum putauerit, sicut quidam ieiunantes sabbatum obseruant, non paruo scandalo erit Ecclesiæ. Nec immeritò: In his enim rebus de quibus nihil certi statuit scriptura diuina, mos populi Dei, vel instituta Maiorum pro lege tenenda sunt. Et post multa: Si autem quoniam huic, quantum potui, sufficienter respondisse me puto, de hac re sententiam meam quæris, ego in Euangelicis & Apostolicis literis, totoq; instrumento quod appellatur testamentum nouum, animo id reuoluens, video præceptum esse ieiunium. Quibus autem diebus non oporteat ieiunare, & quibus oporteat, præcepto Domini vel Apostolorum non inuenio definitum. Et paucis interiectis: Et de die quidem sabbati facilior causa est, quia & Romana ieiunat Ecclesia, & aliæ nonnullæ, etiamsi paucæ, siue illi proximæ, siue longinquæ. Die autem Dominico ieiunare, scandalum est magnum, maximè postquàm innotuit detestabilis multumq; fidei Catholicæ, scripturisq; diuinis apertissimè contraria hæresis Manichæorum, qui suis auditoribus ad ieiuandum istum tanquàm constituerunt legitimum diem, per quod factum est, vt ieiunium diei Dominici horribilius haberetur. Nisi fortè aliquis idoneus sit, nulla refectione interposita, vltra hebdomadam perpetuare ieiunium, vt ieiunio quadraginta dierum, quantùm potuerit, appropinquet, sicut aliquos fecisse cognouimus. Nam & ad ipsum quadragenarium numerum peruenisse quendam, à fratribus fide dignissimis nobis assueratum est. Quemadmodùm enim veterum patrum temporibus, Moyses & Helias nihil contra prandia sabbatorum fecerunt, cùm diebus quadraginta ieiunauerunt: Ità qui potuerit septem dies ieiunando transire, non sibi ad ieiu-

De ieiunio Sabbati.

Consuetudo Ecclesiæ.

Ieiunij præceptum in nouo testamento.

Ieiunium Sabbati.

Diei Dominicæ ieiuniũ.

Ieiunium integrorũ quadraginta dierum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Votũ ieiunij.

nandum eligit Dominicum diem, sed in ijs eum inuenit, quos ieiunaturum se vouit plurimos dies. Ieiunium tamen etiam continuatum, si in hebdomade soluendũ est, nullo congruentiùs quàm Dominico die soluitur. Si autem post hebdomadam corpus reficitur, non vtiquè ad ieiunandum dies Dominicus eligitur, sed in numero quem voueri placuit, inuenitur. Rursùs post nonnulla: Cur autem quarta & sexta maximè ieiunet Ecclesia, illa ratio reddi videtur, quòd considerato Euangelio, ipsa quarta sabbati, quam vulgò quartam feriam vocant, consilium reperiuntur ad occidendum Dominum fecisse Iudæi. Intermisso autem vno die, cuius vespera Dominus Pascha cum discipulis manducauit, qui finis fuit eius diei, quem vocamus quintam sabbati: deindè traditus est ea nocte, quæ iam ad sextam Sabbati, qui dies passionis eius manifestus est, pertinebat. Hic dies primus azymorum fuit, à vespera incipiens. Sed Matthæus Euangelista quintam sabbati dicit fuisse primam diem azymorum, quia eius vespera sequente, futura erat cœna Paschalis, qua cœna incipiebat azymum & ouis immolatio manducari. Ex quo colligitur, quartam sabbati fuisse, quando ait Dominus: Scitis quia post biduum Pascha fiet, & filius hominis tradetur vt crucifigatur. Ac per hoc dies ipse ieiunio deputatus est: quia sicut Euangelista sequitur & dicit, Tunc congregati sunt principes sacerdotum & seniores populi in atrium principis sacerdotum, qui dicebatur Caiphas: & consilium fecerunt vt IESVM dolo tenerent & occiderent. Intermisso autem vno die, de quo dicit Euangelium: Prima autem azymorum accesserunt discipuli ad IESVM, dicentes: Vbi vis paremus tibi comedere pascha? Hoc ergò die intermisso, passus est Dominus, quod nullus ambigit, sexta sabbati: quapropter & ipsa sexta rectè ieiunio deputatur. Ieiunia quippe humilitatem significant. Vnde dictum est: Et humiliabam in ieiunio animam meam. Sequitur sabbatum, quo die caro CHRISTI in monumento requieuit, sicut in primis operibus mundi requieuit DEVS illo die ab omnibus operibus suis. Hinc exorta est ista in regia illa veste varietas, vt alij, sicut maximè populi Orientis propter requiem significandam mallent relaxare ieiunium: alij propter humilitatem mortis Domini ieiunare, sicut Romana & nonnullæ Occidentis ecclesiæ. Quod quidem vno die quo Pascha celebratur propter renouandam rei gestæ memoriam, quia discipuli humanitùs mortem Domini doluerunt, sic ab omnibus ieiunatur, vt etiam

Ieiunij 4 & 6 feriæ cur vsitatum. Matth. 26.

Ioan. 19.

Matth. 26.

Matth. 26.

Psalm. 34.

Cur quædam Ecclesiæ sabbato ieiunãt, quædam non item.

Sabbatum paschale vbiq; ieiunatur.

etiam illi sabbati ieiunium deuotissimè celebrent, qui cæteris per totum annum sabbatis prandent, vtrunque videlicet significantes, & in vno anniuersario die luctum discipulorum, & in cæteris sabbatis quietis bonum. Duo quippe sunt, quæ iustorum beatitudinem & omnis miseriæ finem sperari faciunt, mors & resurrectio mortuorum. Sed quoniam non inuenimus, vt iam suprà commemoraui, in Euangelicis & Apostolicis literis, quæ ad noui testamenti reuelationem propriè pertinent, certis diebus aliquibus euidenter præceptum, obseruanda esse ieiunia: & ideò res quoquè ista, sicut aliæ plurimæ, quas enumerare difficile est, inuenit in veste illius filiæ regis, hoc est, Ecclesiæ varietatis locum, indicabo tibi quid mihi de hoc requirenti responderit venerandus Ambrosius, à quo baptizatus sum, Mediolanensis Episcopus. Nam cùm in eadem ciuitate mater mea mecum esset, & nobis adhuc catechumenis, parùm ista curantibus, illa solicitudinem gereret, vtrùm secundùm morem nostræ ciuitatis sibi esset sabbato ieiunandum, an ecclesiæ Mediolanensis more prandendum, vt hac eam cunctatione liberarẽ, interrogaui hoc suprà dictum hominem DEI. Ait ille: Quid possum, inquit, hinc docere amplius quàm ipse facio? Vbi ego putaueram nihil cum ista responsione præcepisse, nisi vt sabbato pranderemus. Hoc quippe ipsum facere sciebam, sed ille secutus adiecit: Quandò hic sum, non ieiuno sabbato: quandò Romæ sum, ieiuno sabbato: & ad quamcunque Ecclesiam veneritis, inquit, eius morem seruate, si pati scandalum non vultis aut facere. Hoc responsum retuli ad matrem, eiq; suffecit, nec dubitauit esse obediendum. hoc etiam nos secuti sumus. Sed quoniam contingit, maximè in Aphrica, vt vna Ecclesia vel vnius regionis ecclesiæ, alios habeant sabbato prandentes, alios ieiunantes, mos eorum mihi sequendus videtur, quibus eorum populorum congregatio regenda commissa est.

Ambrosij responsio de ieiunio Sabbati.

2 EPIPHANIVS in compendiaria vera doctrina de fide Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ: Communiones autem siue synaxes fieri ordinatæ sunt ab Apostolis quarta, & prosabbato, & Dominica. Quarta verò & prosabbato ieiunium statutum est vsque ad horam nonam. Nam illucescente quarta, assumptus est Dominus, & prosabbato crucifixus est. ET tradiderunt Apostoli, vt in his diebus ieiunia fierent: ità vt impleatur dictum hoc: Quum ablatus fuerit ab ipsis sponsus,

Ieiunij 4 & 6. feriæ ab Apostolis institutum. Matth. 9. Marc. 2. Lucæ 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tunc ieiunabunt in illis diebus. Et non vt gratiam aut beneficium exhibeamus ei qui pro nobis passus est, ieiunium nobis constitutum est: sed vt confiteamur ad nostram salutem Domini passionem, quam pro nobis ipse suscepit: & vt pro peccatis nostris, ieiunia nobis apud DEVM supputentur. Et per totum quidem annum ieiunium hoc seruatur in eadem sancta Catholica Ecclesia, quarta, inquam & prosabbato, vsque ad horam nonam, exceptà sola Pentecoste, per totos quadraginta dies, in quibus neque genua flectuntur, neque ieiunium imperatum est. Cæterùm pro communionibus, quæ quarta & prosabbato ad horam nonam fiunt, in die Dominica matutinis horis communiones fiunt. Insuper verò, in quinquaginta diebus Pentecostes, de quibus dixi, non est ieiunium, neque in die Epiphaniorum, hoc est, apparitionis & aduentus, quandò natus est in carne Dominus, ieiunare licet, etiamsi contingat vt sit quarta aut prosabbatum. Verùm ex bono proposito, pietatis exercitatores in ipsa Ecclesia semper ieiunant, exceptà Dominica & Pentecoste, semper item vigilias agunt. At verò Dominicas omnes delicatas ducit sancta hæc Catholica Ecclesia, & communiones manè perficit, & non ieiunat. Inconsentaneum enim est in Dominica ieiunare. Porrò quadragesimam ante septem dies sancti Paschatis, similiter seruare solet eadem Ecclesia, in ieiunijs perseuerans, Dominicis verò omninò non, neque in ipsa quadragesima. Cæterùm per sex dies ipsius Paschatis, omnes populi in siccorum esu perseuerant, pane, inquam, & sale & aqua tunc vtentes ad vesperam. Sed & pietatis studiosi duplas & triplas ac quadruplas transmittunt, & aliqui totam hebdomadã, vsq; ad gallicinium Dominicæ illucescentis.

Pro peccatis supputantur apud Deum ieiunia.

Monachorũ ieiunia.

Quadragesimæ ieiunium.

Arctior abstinẽtia per sex dies ante pascha, & ciborũ delectus.

3 CALIXTVS primus pontifex & martyr in epistola ad Benedictum Episcopum, capite primo: Ieiunium, quod ter in anno apud nos celebrare didicisti, conuenientiùs nunc per quatuor tempora fieri decernimus, vt sicut annus per quatuor voluitur tempora, sic & nos quaternum solenne agamus ieiunium, per anni quatuor tempora. Et sicut replemur frumento, vino & oleo ad alenda corpora, sic repleamur ieiunio ad alendas animas, iuxta prophetæ Zachariæ vocem, qui ait: Factum est verbum Domini ad me, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum: Sicut cogitaui vt affligerem vos, quum ad iracundiam prouocâssent me patres vestri, & non sum misertus: sic conuersus cogitaui in diebus istis, vt benefaciam Hierusalem & domui Iuda. Nolite timere. Hæc sunt verba

Ieiunium 4. tẽporũ & cur institutum.

Ieiunium ad alendas animas confert. Zach 8.

verba quæ facietis: Loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo, veritatem & iudicium pacis iudicate in portis vestris, & vnusquisque malum contra amicum suum nè cogitetis in cordibus vestris, & iuramentum mendax nè diligatis. Omnia enim hæc sunt, quæ odiui, dicit Dominus exercituum. Et factum est verbum Domini exercituum ad me, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum: Ieiunium quarti, & ieiunium quinti, & ieiunium septimi, & ieiunium decimi erit domui Iudæ in gaudium, & in lætitiam, & in solennitates præclaras: veritatem tantùm & pacem diligite, dicit Dominus exercituum. In hoc ergò omnes nos vnanimes oportet esse, vt secundùm Apostolicam doctrinam, idipsum dicamus omnes, & non sint in nobis schismata. Simus autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia, in cuius operis deuotione gratulamur dilectionem tuam esse consortem. Non decet enim, à capite membra dissidere: sed, iuxta sacræ scripturæ testimonium, omnia membra caput sequantur. Nulli verò dubium est, quòd Apostolica Ecclesia mater sit omnium Ecclesiarum, à cuius vos regulis nullatenùs conuenit deuiare. Et sicut Dei filius venit facere voluntatem patris, sic & vos voluntatem vestræ impleatis matris, quæ est Ecclesia, cuius caput (vt prædictum est) Romana existit Ecclesia. Quicquid ergò sine discretione iustitiæ contra huius disciplinam actum fuerit, ratum haberi ratio nulla permittit.

1. Cor. 12.

Romana Ecclesia omniũ aliarũ mater.

4 LEO Magnus sermone primo de Pentecoste: Ipse enim spiritus veritatis, facit domum gloriæ suæ luminis sui nitore fulgere, & in templo suo nec tenebrosum aliquid vult esse, nec tepidum: De qua ope atque doctrina etiam ieiuniorum nobis atque eleemosynarum est collata purgatio. Nam hunc venerabilem diem sequitur saluberrimæ obseruantiæ consuetudo, quam vtilissimam sibi omnes sancti semper experti sunt, & ad quam sedulò celebrandam, pastorali vos solicitudine cohortamur, vt si quid maculârum proximis diebus negligentia incauta contraxerit, id & ieiunij censura castiget, & deuotio pietatis emendet. Quarta igitur & sexta feria ieiunemus: sabbato autem in idipsum consueta deuotione vigilias celebremus.

Ieiunij post Pentecosten.

Ieiunij cẽsura castigãtur maculæ peccatorum.

Feriæ 4 & 6. ieiunij cum vigilijs Sabbati.

5 ET sermone secundo de Pentecoste: Ad præsentem autem solennitatem etiam ista nobis est adsumenda deuotio, vt ieiunium, quod ex Apostolica traditione subsequitur, sancta obseruantia celebremus: quia & hoc inter maxima sancti Spiritus dona numeran-

Ieiunij post pẽtecosten ex Apostolica traditione obseruatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vtilitas ieiuniorum.

randum est, quod nobis aduersùm illecebras carnis & insidias diaboli, ieiuniorum sunt collata præsidia, quibus omnes tentationes, DEO adiuuante, vincamus. Quarta igitur & sexta feria ieiunemus: sabbato autem apud beatum Petrum Apostolum vigilias celebremus, patrocinante eodem spiritu orationibus nostris, vt in omnibus misericordiam Dei obtinere mereamur.

Feriæ 4. & 6. ieiuniũ cum vigilijs Sabbati.

6 IDEM Leo sermone octauo & nono de Ieiunio septimi mensis, vt suprà quæstione præcedenti, B 12.

7 ITEM sermone octauo de ieiunio decimi mensis, vt ibidem, B 13.

8 RABANVS Maurus libro secundo de institutione clericorum, capite vigesimoquarto, vt suprà quæstione præcedenti, A 10.

9 CONCILIVM Moguntinum capite trigesimoquarto, Salegunstadiense canone secundo, & Bernardus in vigilia S. Andreæ, vt suprà de præceptis Ecclesiæ, quæstione 14.

Quadragesimæ ieiunium D. Ignatij tempore.

10 IGNATIVS in epistola ad Philippenses: Quadragesimam verò nolite pro nihilo habere: imitationem enim continet Dei conuersationis. Hebdomadam etiam passionis nolite despicere. Quarta verò, & sexta feria ieiunate, reliquias pauperibus porrigentes.

Ieiunium hebdomadæ sanctæ. Item 4. & 6. feriæ.

11 THEOPHILVS Alexandrinus libro tertio Paschali ad totius Aegypti Episcopos: Iustum est, cunctos Domini timore purgatos, dignam peragere solennitatem, continentijs quoquè ac ieiunijs redimere castitatem, & dormientem sensum vigili suscitare fide, imitarique sapientissimum Danielem, de quo scribitur: Est vir in regno tuo, in quo est Spiritus DEI, & in diebus patris tui vigilantia & sapientia inuenta sunt in eo. Qui enim curam sui gerunt, vt ad meliora proficiant, habentes legem quasi fortissimum ducem, párent imperijs eius, & venientia contra se peccata subuertunt, splendore operum illustrantes Paschæ festiuitatem: & securitate conscientiæ, perturbationum iacula negligentes, spe anticipant victoriam. Qui autem horum imitatores sunt, antequàm ineant prælium, desiderio virtutis palmam occupant triumphorum, coronamque victores lubricæ voluptatis in cælestibus

Qualis debeat esse Quadragesimæ obseruatio. Daniel. 5.

Habacuc 3.

possident reuelata facie, animo contemplantes vociferabuntur & dicent: Dñs Deus fortitudo mea, & ponet pedes meos in consummationẽ, super excelsa statuens me, vt vincam in cantico eius. Nos putemus, fratres charissimi, certamen esse perpetuum, vt ideircò lasse-

lassemur, sed sciamus finem huius coronam esse iustitiæ, quam nulla seculorum corrumpit ætas. Studium vitæ istius & certaminis, temporale est: qui autem inoffenso cucurrerint gradu, & ad calcem venerint præmiorum, nouas inuenient mansiones, victoriam canticis demonstrantes. Itaque gratia Domini triumphos nobis de sceleratissimis dæmonibus pollicente, ieiunia ritè celebremus, vt solennitatis quoquè ritè participes simus. Nequaquàm diebus quadragesimæ, sicut luxuriosi diuites solent, vini poculum suspiremus: neque in procinctu & prælio, vbi labor & sudor est necessarius, carnium edulio delectemur. Qui autem legum præcepta custodiunt, ignorant vinum in ieiunijs, carnium esum repudiant, & insatiabilem auaritiam Dei timore compescunt. Vndè ad continentes scriptura quotidiè clamitat: Vinum & siceram non bibent. Et econtrariò Iudæi ob culpam audiunt: Dabatis liberè sanctis vinum & Prophetis. Non possunt suscipere correptionem, qui luxuriæ oblectatione capiuntur, neque ventris ingluuiem ratione & consilijs refrenare amore ieiunij. Qui desidia & peritura citò voluptate studium virtutis infamant, non erubescentes vinum clàm bibere, & auidis faucibus, arbitros declinantes, in cubiculis mulsa potare, vt inediam & ieiunia, quæ vltrò appetere debebant, ieiuniorum tempore luxuria & ebrietate commutent: nescientes quòd etiam si hominum conscientiam fugiant, & clausis parietibus, vescantur carnibus, atque aues altiles diebus quadragesimæ, & propinquante Pascha, immundis manibus lacerent, tristi vultu foris ieiunia promittentes, corripiat huiuscemodi Dominus, & dicat: Iniquitates magnas faciunt isti, vt recedant à sanctis meis. Non decet ieiunantes tempore agonis & prælij vesci carnibus, monente scriptura: Affligetis animas vestras. Neque Phasides aues solicito labore perquirere, & garrulas volucres, earumque pinguedinem hianti ingerere gulæ. Nec inuestigare macontusione mutatis, diuersoque ciborum sapore demulceant: sumantibus pateris & nidore sui, furori gutturis blandientibus, cum in iniuriam continentiæ diuersi saporis & coloris vina quærantur. Docet nos sancti Danielis historia, & trium puerorum virtus, consona appetere & honorare ieiunia. Et paulò pòst: Hæc idcircò, fratres charissimi, replicauimus, vt Pauli Apostoli de Sanctorum virtutibus prædicantis, verba noscentes, in quibus ait: Quorum considerantes exitum conuersationis, imitamini fidem: Suademus eis

A vino & carnibus abstinebant olim in quadragesima

Leuit. 10.

Amos. 2.

In eos q̃ clàm vescuntur carnibus in diebus ieiuniorum.

Non decet ieiunantes vesci carnibus.

Daniel. 1.

Hebr. 13.

qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui tempore ieiuniorum esu carnium delectantur, imitari Sanctorum continentiam: qui nulla vi superari potuerunt, vt rigorem virtutis amitterent, vt Babyloniorum imperia formidantes, captiuam in se ostenderent voluptatem: sed manserunt liberi, ventris desideria ratione superârunt, titillantem gulæ vicêre luxuriam, nobisq; suæ fortitudinis exempla reliquerunt, habitantes in Babylone corporibus, sed sensu & fide cum angelis in cœlesti Hierusalem morantes, vt omnem deincèps ætatem docerent, ieiuniorum tempore à vino & carnibus abstinendum, sumere de terra semina, & potandam aquam, quibus comitibus vtitur pudicitia. Quid memorem insignes Machabæorum victorias? qui nè illicitis carnibus vescerentur, & communes tangerent cibos, corpora obtulêre cruciatibus: totiusq; orbis in Ecclesijs Christi laudibus prædicantur, fortiores pœnis, ardentiores quibus comburebantur ignibus. Etgò qui ieiunia, id est, conuersationem angelicam imitantur in terris, meminerunt illius dicti: Regnum Dei non est cibus & potus, sed iustitia, & gaudium, & pax, & lætitia. Isti per continentiam, breui & paruo labore magna sibi & æterna conciliant præmia: & multo plus accipiunt, quàm offerunt, & futuri temporis gloria præsentes angustias mitigant.

Exemplo Danielis & trium puerorũ docet abstinendum à suprà dictis.

Machabæorũ exemplo idẽ docet. 2. Mach. 7.

Conuersatio angelica in terris, ieiunium. Rom. 14.

12 MAXIMVS Taurinensis Episcopus scripsit homilias quatuor de ieiunio quadragesimę, in quibus frequenter monet, vt bonis operibus sanctificemus quadraginta dierum ieiunium, & non solùm à cibis, sed etiam à vitijs ieiunemus. Inter alia sic ait homilia tertia: Nos verò, fratres, quibus propugnator inuictus hanc venerabilem quadragesimam dedicauit, repudiantes carnalia desideria, sic castigemus membra ieiunijs, vt animas virtutibus saginemus. Ieiunet in nobis pernicioſa luxuries, ieiunet omnis iniquitas, ieiunet odiosa contentio: abstineamus ab epulis, magis abstineamus à vitijs: sic nos temperemus, sic sobrij simus à vino, vt nulla nobis voluptatum dominetur ebrietas. Quid enim prodest, obseruatione quadraginta dierum ieiunandi nos tempora custodire, & legem non tenere ieiunij? Quid prodest vobis, vacare à conuiuijs, & diem litibus occupare? Quid prodest, proprium non edere panem, & victum diripere miserorum? Ieiunium Christiani, egentis debet esse refectio. Ieiunium Christiani pacem debet nutrire, non iurgia. Quale illud est autem, quòd non vesceris carnibus, & de ore tuo omni esca sordidius egreditur maledictum? Quale est, quòd sanctificatur venter ieiunio, & polluitur lingua mendacijs? Rectè

Quale ieiunium esse debeat, & cum quibus operibus coniunctum.

Abstinentia à carnibus.

Rectè sanè, frater, frequẽtabis Ecclesiam, si gressus tuos lethalibus laqueis auida illa non implicet & inuoluat vsura. Rectè orabis Dominum tuum, si precibus tuis obuia tibi cordis tui non obsistat inuidia. Rectè contundes manibus pectus, si omnem indè furorem malignæ voluntatis excusseris. Iustè etiàm dabis denarium pauperi, si alij illud pauperi non tulisti. Hæc ergò est, charissimi, religiosa esuries, hic fidelium pastus animarũ, vt ieiunium nostrũ sanctificet castitas, ornet patientia, benignitas foueat, misericordia lætificet, commendet humilitas. His quadragesimam Christi, prout possumus, virtutibus subsequamur, vt gemino quodam corporis animiq; ieiunio, diuinæ nos semper gratiæ commendemus.

Corporis ieiunio animi ieiuniũ iungendum.

13. AMBROSIVS agit de quadragesima sermõe vigesimotertio & sequentibus. Quo quidem vigesimotertio sermone sic ait: Sanctæ quadragesimæ rationem, cuius hodiè initium celebramus, frequenter edidimus, & cur tot dierum numero ieiunemus, sæpè docuimus. Diximus enim quòd Dominus IESVS Christus hunc eundem numerum ieiunij consecrârit, & continuatis diebus nectibusq; non capiens cibum, vnum ieiunij corpus effecerit: hoc est, licèt diei ordo noctis interrumperetur aduentu, non tamen interruptus est ordo ieiunij. Vndè erant apud eum plura temporũ curricula, sed abstinentiæ dies vna, ostendens nobis ità nos hunc numerum integrum ieiunare debere, vt quia totam quadragesimam complecti non possumus solido & vno ieiunio, vel quotidianis eãdem sine intermissione ieiunijs celebremus, vt si quisquam vnam diem abstinendo prætermiserit, totam quadragesimam violârit, & propter modici temporis cibum, magni fructum laboris amiserit. Et post pauca: Eodem, inquam, numero Moyses per mansiones peruenit ad requiem, quo & nos per ieiunia properamus ad cælum. Ieiunia enim nostra mansiones quædam sunt, per quæ iter spiritualiter facientes, animæ virtutibus ambulamus, & diurno profectu repromissæ nobis terræ viciniores efficimur, ità vt citiùs perueniat qui deuotiùs ieiunârit. Pedes enim quidã animę pernices, sunt fides atq; ieiunium, qui citò de humilibus ad altiora conscendunt, citò de terrenis ad cælestia gradiuntur.

Cur 40 diebus ieiunent Christiani. Matt. 4.

In Quadragesima quotidiè ieiunandũ: alioquin tota violatur. Num. 33.

Per ieiunium citius peruenitur ad terrã promissionis.

ET sermone vigesimoquinto: Sic ergò & nos propositum nobis quadraginta dierum iter debemus omni labore conficere, & quibusdam quasi castris nos ieiuniorum deuotione munire. Castra enim nobis sunt nostra ieiunia, quæ nos à diabolica oppugnatione defendunt. Deniq; stationes vocantur, quòd stantes & commo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Castrit cõparantur ieiunia.

rantes in eis inimicos insidiantes repellamus. Castra planè sunt ieiunia Christianis, à quibus si quis aberrauerit, à spirituali Pharaone inuaditur, aut peccatorum solitudine deuoratur. Peccatorum autem solitudinem patitur, qui deseritur societate sanctorum. Murus igitur quidam est Christiano ieiunium, inexpugnabilis diabolo, intransgressibilis inimico. Quis enim vnquàm Christianorum ieiunauit, & captus est? Quis sobrius mansit & victus est? Temulétum aggreditur diabolus, luxuriosum oppugnat inimicus. Vbi autem ieiunium viderit, fugit, metuit, pertimescit, terretur pallore eius, debilitatur inedia, infirmitate prosternitur. Prosternitur, inquam, infirmitate, quia Christiana infirmitas, fortitudo est. Vnde ait Apostolus: Cùm infirmor, tunc fortior sum. Sed requirit aliqs, quemadmodùm fortis infirmitas? Tunc est fortis infirmitas, quando caro tabescit ieiunijs, anima puritate pingueſcit. Quãtùm enim illi ciborum succus subtrahitur, tantùm huic iustitiæ virtus augetur. Tunc igitur homo imbecillis quidem est ad secularia, sed fortis est ad diuina opera. Tunc enim magìs de Deo cogitat, tunc iudicium metuit, tunc vincit inimicum. Ait enim saluator de diabolo: Hoc genus non eijcitur nisì in ieiunio & oratiõibus. Dicit vtiq; à diabolo energumenum non nisì ieiunijs posse purgari. Videte ergò quæ ieiunij virtus sit, quantam homini suo præstet gratiam, quantam præstet alteri medicinam: quemadmodùm proprium sanctificet hominem, quòd ità purificet alienum. Mira enim res est, alter ieiunat, & alteri prodest ieiunãtis vtilitas. Ergò, fratres, abstinentiæ arma minimè deponamus, & quadraginta dierum ieiunia sine intermissiõe curemus. Hic est enim perfectus numerus ad vincendum. Dominus enim diabolum posteà q̃ quadraginta dies ieiunauit, euicit: non quòd non & ante ieiunia eũ vincere potuisset: sed vt ostenderet nobis, tunc nos diaboli posse esse victores, cùm per quadraginta dies victores ieiunando desideriorum carnalium fuimus. Eum autem qui hunc numerum consecratum gulæ intemperantia violâsset, tanq̃ imbecillem & miserum, facilè eum abinimico posse superari. Quo modo enim potest in altero diaboli improbitatem vincere, qui gulæ intemperantiam in seipso non vincit? Priùs ergò homo tui victor esto, vt possis esse victor alterius. Sunt enim intrà te proprij tibi hostes, qui quotidiè te oppugnant. Eccè enim auaritia te diuitiarum ambitione circunuenit, luxuria epularum suauitate captiuat, hæresis scientiæ peruersitate peruertit. Vince ergò inimicos proprios, vt vincere possis alienos. Non enim

Murus quidã est Christiano ieiunium aduersùs diabolum.

2. Cor. 12.

Matt 17. Ieiuniũ etiã alijs prodest.

Cur Christus diabolũ vincere voluit post 40. dierum ieiuniũ.

enim fratres leue peccatum est, fidelibus indictam quadragesimã à Domino violare, & ieiunia consecrata ventris voracitate dissoluere. Scriptum est, Qui dicit se in CHRISTO manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Si vis ergò Christianus esse, debes, quod CHRISTVS, facere. Ille qui peccatum non habebat, Quadragesimam ieiunauit: tu non vis quadragesimam ieiunare qui peccas? Ille, inquam, peccatum non habebat, sed pro nostris ieiunauit peccatis. Qualis ergò apud conscientiam tuam Christianus es, cùm, CHRISTO pro te esuriente, tu prandes? Cùm, Saluatore pro te ieiunante, tu reficeris? Non igitur, sicut dixi, leue peccatum est, indictum violare ieiunium. Nam vt hoc exemplis breuiter approbemus, legimus in libris Regnorum, cùm Saul rex Israel bellum contra Philophylos gereret, vniuerso eum exercitui indixisse ieiunium, & abstinentibus cunctis, eum contra aduersarios pugnare cœpisse. Bonus planè rex, qui hostes suos non tam armis, quàm deuotione vincebat, & plus dimicabat religiõe quàm telis. Cùm ergò Saul abstinentiam diei suis omnibus indixisset, & Ionathas eius filius præcepti nescius, inter medias hostium acies victor incedens fauum mellis intincta sceptri summitate gustâsset, tanta indignatio repentè commota est, vt & differretur victoria, & diuinitas læderetur. Denique nec bello finis imponitur, nec regi responsum propheticum datur. Vndè intelligimus quòd Saul hostes non tam virtute militum, quàm militum abstinentia superabat. Denique vnius culpa cunctis confertur ignauia, & vnius delicto omnibus generatur infirmitas. Deficit enim virtus in exercitu, vbi deficit in obseruatione ieiunium. Quod vt peccatum Saul ex ipsa diuinitatis offensione cognouit, statim Ionathæ dixit non esse parcendum, sed peccatum admissum effusione eius sanguinis expiandum. Videte quanta apud Saul regem fuerit religionis obseruantia, qui offensum Deum optauit etiam parricidio mitigare. Et quanta sit resoluti culpa ieiunij, quæ non nisì sanguinis effusiõe punitur. Et si ignorans Ionathas indictum à patre ieiunium quia resoluerit, morti addicitur: qui sciens indictum à Christo resoluit ieiunium, quid meretur? Ergò fratres statutum nobis custodiamus obseruatione ieiunium, vt hostes nostros spirituales carnalésque vincamus. Habemus enim, sicut nõstis, carnales hostes. Ieiunemus igitur vt eos & exercitus noster & Saul superet & obtineat. Nec in abstinentia positi declinemus ad fauum. Fauus enim quidam mũdi est voluptas seu vitia, quæ, sicut scriptum est, ad tempus qui-

Nõ leue peccatum est indictum à Domino quadragesimale ieiunium violare.

1. Ioann. 2.

Non leue peccatum esse, indictum ieiunium violare, exemplo Ionathæ declarat.

1. Reg. 14.

Pro 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dem impugnant fauces, nouissima amariora sunt felle.

Pro.5. SERMONE vigesimoseptimo in fine: Igitur & nos, fratres dilectissimi, ieiunemus continuè & deuotè hoc spatio temporis, vt propitietur nobis dominus, pateant nobis cæli, inferna contra nos non valeant.

Ieiunandum vt propitietur nobis Dominus.

SERMONE trigesimotertio: Diximus superiore Dominica hoc esse fidei nostræ opus primum, vt horum quadraginta dierum curriculo deuotissimè ieiunemus, & istam esse causam salutis nostræ, si hoc tempore abstinentię operam commodemus. Atq; ideò fratres dilectissimi, inspicere debemus quæ sit huius formæ ieiunij, vt respiciamus quanta sit eius vtilitas. Est enim interdùm inutile & inane ieiunium, quod licèt ventrem & omnia viscera succo saturitatis exhaurit, non tamen acceptum est Deo, quia mentem & intimos sensus minimè vinculo iniquitatis euacuat. Et paulò pòst: Hæc voluntas est Domini, vt ieiunemus à cibis pariter & à peccatis. Abstinentiam indicamus corpori, vt à vitijs magis animam abstinere possimus. Frenum enim quoddam est luxuriantis animæ corpus exhaustum. Et quibusdam interiectis: Hoc est enim salutare ieiunium, vt sicut abstinetur corpus ab epulis, ità & anima refrenetur à vitijs. Illud etiam fratres ad perfectionem ieiunij tacendum non est, vt qui abstinemus & minimè prandemus, hoc tempore prandia nostra pauperibus prærogemus.

Ieiunium geminum.

SERMONE trigesimoquarto: Bonum est quidem cunctis temporibus ieiunare, sed melius, quadragesimam ieiunare cum Christo. Hanc enim Quadragesimam nobis Dominus suo ieiunio consecrauit. Quod dixi ieiunio, non ieiunijs. Vnum enim ieiunium Domini fuit, quia continuatis quadraginta diebus & noctibus cibum omninò non sumpsit. Quisquis ergò Christianus consecratam ieiunando non impleuerit Quadragesimam, præuaricationis & contumaciæ reus tenebitur, quòd legem diuinitùs pro salute sua datam prandendo ipse rescindit. Rescindis enim legem, qui exemplum ieiunij Dominici non custodis. Qualis autem Christianus es, cùm Domino ieiunante tu prandes? Qualis Christianus es, cùm CHRISTO esuriente tu reficeris? Ille pro salute tua famem sustinet, tu pro peccatis tuis ieiunare formidas? Dicite enim mihi, interrogo vos qui in Quadragesima prandetis, si non in conscientijs vestris rei estis, quòd abstinente toto populo vos soli contra præceptum Domini deuoratis: si non vobis rubor

Quadragesimã Christus suo ieiunio consecrauit.

Violator ieiunij quadragesimalis præuaricationis & cõtumaciæ reus tenebitur ob rescissam legem diuinitus constitutam.

rubor est cùm exitis in publicum, nè quis vobis ieiunus occurrat: aut si non cogitatis cùm ad Ecclesiam proceditis, quemadmodùm pacem Episcopo porrigatis, nè fortè ipso spiritu osculi vestri vos reprobet? Quòd si hæc non cogitatis forsitan, vehementer erratis. Scire debetis, cùm in quadragesimæ diebus ieiuno pransus occurrit, non benè de illo iudicat qui ieiunat. Hoc enim ideò dico, quia audio complures, quod grauius est, fideles, alternis in quadragesima hebdomadis abstinere, & consecratum illum dierum numerum gula intemperanti violare, hoc est, prandere septem dierum curriculo, & septem dierum spatio ieiunare. Quibus hoc dico, cur etiam per illos septem dies fraudem sibi faciant ieiunando, cùm illis ieiunium tale non profit? Quanuis enim abstineat quis certis diebus, quanuis ciborum dulciora alimenta non sumat, non tamen illi acceptò fertur quadragesimæ ieiunium, quòd non diebus quadraginta ieiunat. Pudet dicere, senes & aniculæ quadragesimam faciunt, iuuenes & iuuenculæ non faciunt. Omni igitur solicitudine tempus sacratissimum celebremus, non prætereat nos dies absque ieiunio, non nos transeat vna hebdomada absque vigilijs. Ille enim facit quadragesimam, qui ieiunando & vigilando ascendit ad Pascha. Nam sicut reliquo anno ieiunare præmium est, ità in quadragesima non ieiunare peccatum est. Illa enim voluntaria sunt ieiunia, ista necessaria: illa de arbitrio veniunt, ista de lege: ad illa inuitamur, ad ista compellimur. Et post pauca: Bonus ergò numerus, qui semper cælum aperit. Bonus, inquam, numerus, per quem iustitia Noë saluatur, & Israel filij saginantur. Vndè & nos obseruemus hunc numerum, vt aperiantur nobis cæli, quatenùs & pluuia nos gratiæ spiritualis irroret, & spiritualium sacramentorum manna reficiat.

Quadraginta diebus ieiunandum.

Voluntarijs ieiunijs præmiũ debetur: indicta violantes peccant.

Quadragenarius numerus Gene. 7. Iosue 5.

SERMONE trigesimosexto eiusdem Ambrosij: Ante dies deuotionem sanctæ quadragesimæ prædicantes, sacrarum literarum exempla protulimus, quibus approbaremus hunc quadragenarium numerum non esse ab hominibus constitutum, sed diuinitùs consecratum, nec terrena cogitatione inuentum, sed cælesti maiestate præceptum. Atque ideò qui constitutum numerum vna die manducando præterit, non vt vnius diei violator accusatur, sed vt totius quadragesimæ transgressor arguitur. Vndè bonum est homini, vt dictum numerum sine labore ieiunet, & totius quadragesimæ consequatur pariter sanctitatem. Hæc autem non tam sacerdotum præcepta quàm Dei sunt. Atque ideò qui spernit, non sacerdo-

diuinitùs cõsecratus numerus quadragenarius & cælesti maiestate præceptus.

Non tã ex sacerdotũ quã Dei præcepto quadragesimam obseruamus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cerdotem spernit,sed Christum qui in suo loquitur sacerdote. Videamus igitur quo tempore hanc obseruantiam nobis indixerit Dominus,si non veluti per istam deuotionem cuncta elementa voluerit habere profectum. Eccè enim indicta quadragesima, constricta hyemali gelu terra resoluitur, & aquarum fluenta meatus suos glacie liquefacta recipiunt: sic quoquè corporum nostrorum hoc eodem tempore contracta sceleribus peccata soluuntur, & vitæ nostræ purior cursus liquefacto rigore diaboli meatum suum pristinum recognoscit. Terra, inquam, indicta quadragesima asperitatem deponit hyemis, ego indicta Quadragesima asperitatem reijcio delictorum. Illa terra aratris scinditur, vt mundanis sit congrua frugibus: mea terra ieiunijs exaratur, vt cælestibus sit apta seminibus. Sicut enim reditum &c.

Tẽpore quadragesimæ cõtracta sceleribus peccata soluuntur.

SERMONE trigesimoseptimo: Si benè retinet, fratres, vestra dilectio, hac superiore Dominica p̃dicauimus, quòd sanctam quadragesimam abstinendo ipse Dominus cõsecrauerit, & tot dierum noctiumq; curriculo cibum omninò non capiens, vnum ac solidum ieiunij corpus effecerit, quod in totum non obseruare, sacrilegum est: ex parte violare, peccatum est. Hoc enim fecit causa salutis nostræ, vt rem vtilem non solùm doceret verbis, sed etiam exemplis instrueret, vt ijsdem vestigijs quibus ad fidem currimus, ad abstinentiam graderemur. Sed videamus quæ causa steterit vt ieiunia Saluator indiceret, & ipse sibi primùm, vt bonus humani generis medicus, ieiunaret. Bonus enim medicus poculum quod ægro daturus est, prior gustat, vt peritiam artis suæ antè in se ipse demonstret, & experimentum æger accipiens, securus sit de poculo, securior de salute. Deindè, quo loci hoc ipsum tempus ieiunij procurârit. Dicit enim Euangelista, abstinuisse Dominum quadraginta diebus & noctibus in deserto. Arbitror itaque causam hanc esse ieiunij, vt quia primus Adam in paradiso constitutus per intemperantiam gulę gloriam immortalitatis amiserat, eandem immortalitatem secundus Adam Christus per abstinentiam repararet. Et quia cõtra mandatum Dei gustans de interdicta arbore peccatum mortis inciderat, nunc secundùm mandatum Domini ieiunãs, vitæ iustitiam mereretur. Hoc enim agit Saluator, vt ijsdem vestigijs quibus admissa fuerint delicta, purgentur, hoc est, vt quia homo manducando deliquerat, corrigat abstinendo: vel quia epulando mulierem cognouerat, nunc eandem ieiunando despiciat. Adam enim Euam non nisi intemperantia prouocante cognouit.

Quadragesimam cõsecrauit dominus.

Sacrilegũ est Quadragesimæ ieiunium in totum non obseruare, ex parte violare, peccatum.

Matth. 4. Cur in deserto Christus ieiunauit.

Gene. 4.

Quan-

Quandiũ autem mansit in illis intemerata parcitas, mansit & impolluta virginitas: & quandiù ieiunauerunt ab interdictis epulis, tandiù & à pudendis ieiunauêre peccatis. Fames enim amica virginitatis est, inimica lasciuiæ. Saturitas verò castitatem prodigit, nutrit illecebram. Igitur, sicut dixi, hoc agit Dominus, vt ijs præiudicijs quibus homo obnoxius peccato fuerat, liberetur.

Indicta Quadragesimæ ieiunia ex Christi præcepto.

SERMONE trigesimooctauo: Propitia diuinitate eccè iam penè transegimus quadragesimæ indicta ieiunia, & præcepta Christi Domini abstinentiæ deuotione compleuimus. Superest nunc vt quemadmodùm famuli eius Moyses & Helias hũc sacratissimum numerum obseruando, gratiam meruerunt, ità & nos hoc ipsum tempus custodiendo mereamur, sitq; similis remuneratio in perceptione præmij, quorum similis labor est in obseruatione ieiunij.

Deut. 9. 3 Reg. 19.

Obseruatiõe ieiunij quadragesimalis meremur.

SERMONE quadragesimo: Legimus in Prophetis cum Niniuæ ciuitati submersio diuinitùs imminеret, & iuxta sententiam Dei, destruendi illam tempus ingrueret, consistentes in ea aliud nõ habuisse præsidium, nisi vt abiectis crapulosis epulis, ieiunia continuata susciperent, & diuitiarum ambitione sepulta, humilitate se paupertatis induerent, scilicet vt exindè remedium perciperent, vndè his perditio contingebat, hoc est, vt iram diuinitatis, quam luxuriando prouocauerant, abstinendo lenirent: & offensam quam in eos superbia contraxerat, humilitas mitigaret. Et paulopòst: Solent quidam homines quotiescunquè necessitatem arduam nimis patiuntur, ad proximas egentes auxilij causa destinare legatos. Nos, quod est melius, legationem ad DEVM per ieiunia destinemus, ab ipso imploremus auxilia, ad ipsum nos corde & orationibus conferamus. Auxilium enim illi non aliundè rogando petiuerunt, sed de suis ieiunando visceribus exegerunt. Cur enim petat ab altero, qui intrà se potest inuenire quod quærit? Quanto enim DEO viciniores fuerimus, tanto aduersarij nostri à nobis longiùs repellentur. Oportet igitur proximos nos fieri Deo, quoniam dicit Propheta: Eccè qui elongant se à te, peribunt. Quod si à DEO qui longè sunt, peribunt: vtiquè qui sunt proximi, saluabuntur. Aliter ergò proximi Deo esse non possumus, nisi ad eum ieiunijs, orationibus & eleemosynis propinquemus: DEVS enim ipse misericors, ieiunus & sanctus est. Atque ideò qui vult proximus Deo esse, debet imitari hoc esse quod est DEVS. Tota igitur in tribulatione Niniuitarum ciuitas ieiunauit. Benè dixi, tota: non solùm enim senes, iuuenes & infantes, sed etiam pecudes legimus ieiunâsse. Mira res,

Ionæ 1.

Abstinendo ira Dei leniitur.

Nõ nisi ieiunijs, orationibus & eleemosynis Deo propinquamus.

Pſal. 72.

Ionæ 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

res, ieiunant pro ciuitatis peccato, quæ peccati conditio non constringit. Vndè & nos, fratres, temporũ angustias sustinentes, omnes pariter ieiunare debemus, & misericordiam Dei cunctorum abstinentia deplorare. Nam quale sit, hoc Christianum pro salute sua non facere, quod pecudes pro hominum salute fecerunt? nisi quòd stolidior pecude est, qui indicto pro se à Sacerdote ieiunio non ieiunat. Nónne enim pecus est, qui non intelligit quid illi immineat, quid incumbat? Et pecus quidem videns declinat foueam, cauet præcipitia, tu autem non vis ieiunando periculum declinare quod cernis? Desperationis enim genus est, tunc te manducare cùm abstinere debeas: tunc gaudere, cùm debeas deplorare. De hac desperatione Apostolus dicit, quod à nobis auertat Deus: Manducemus & bibamus: cràs enim moriemur. Ieiunemus ergò fratres sine intermissione, vt hostes nostros orationibus & abstinentia superare possimus.

Pro salute sua quisq; ieiunare debet.

1. Cor. 15.

Matth. 17.

14. AVGVSTINVS sermone quinquagesimoquinto de tempore & multis sequentibus agit de quadragesimali ieiunio: eo verò sermone quinquagesimoquinto sic ait: Eccè, fratres charissimi, Deo propitio, tempus quadragesimæ venit: & ideò rogo dilectissimi, vt dies istos corporibus salubres & animæ medicinales ità cum Dei adiutorio sanctè ac spiritaliter celebremus, vt obseruatio sanctæ quadragesimæ non nobis iudicium pariat, sed profectum.

Diet quadragesimæ corporibus salubres & animæ medicinales.

Et post pauca: Infelix enim voluptas, infelicior cupiditas atque luxuria, per transitoriam dulcedinem præparant sempiternam amaritudinem. Abstinentia verò, vigiliæ, orationes atque ieiunium, per breuissimas angustias perducũt ad paradisi delicias, quia nõ mentitur veritas, quæ in euangelio dicit, Arcta & angusta via est quę ducit ad vitam, & pauci sunt qui inueniunt eam.

Abstinentia, vigiliæ, & orationes perducunt ad paradisi delicias.

Matth 7.

Luc. 13.

Matth 6.

SERMONE sexagesimo de tempore: Vnge caput tuum, & faciem tuam laua, nè videaris ieiunans hominibus: Ergò contra Christi præcepta facimus, qui publicè ieiunium indicimus, & vidente toto populo, pariter cum ipso ieiunamus? Et in hoc sensu oportet intelligi, vt nemo pro laude humana, sed pro peccatorum indulgentia vel pro misericordia diuina ieiunet.

Publicè indicitur ieiunia.

Ieiunandũ p peccatorũ indulgentia.

SERMONE sexagesimosecundo de tempore: Rogo vos, fratres charissimi, & admoneo, vt in isto legitimo ac sacratissimo tempore, exceptis Dominicis diebus, nullus prandere præsumat, nisi fortè ille, quem ieiunare infirmitas non permittit: quia aliis diebus ieiunare, remedium est aut præmium: in Quadragesima non

Soli dies Dominici i Quadragesima exciptuntur à ieiunio.

non ieiunare, peccatum est. Alio tempore qui ieiunet, accipiet indulgentiam: in quadragesima qui nõ ieiunat, sentiet pœnam: & tamen qui ieiunare non prævalet, secretiùs sibi soli, aut si est alius infirmus, cum ipso in domo sua præparet quod accipiat, & illos qui ieiunare prævalent, ad prandium non inuitet: quia si hoc fecerit, nõ solùm Deus, sed etiam homines possunt intelligere, illum non pro infirmitate non posse, sed pro gula ieiunare non velle. Sufficiat illi quòd ipse ieiunare non prævalet, & magis cum gemitu & suspirio & animi dolore manducet, pro eo quòd alijs ieiunantibus ille abstinere non potest. Pro eo tamen quòd non potest ieiunare, amplius debet erogare pauperibus, vt peccata quæ non potest ieiunando curare, possit in eleemosynis dandis redimere. Bonum est ieiunare, fratres: sed melius est, eleemosynam dare. Si aliquis vtrunque potest, duo sunt bona. Si verò non potest, melius est eleemosynam dare.

In Quadragesima nó ieiunántes, peccãt.

Peccata ieiunando curantur.

SERMONE sexagesimoquarto de tempore: Omne vitæ nostræ tempus, stadiũ quoddam debemus putare virtutum, & ad cæleste brauium tota virtute contendere. Sed hoc præcipuè in quadragesimæ diebus implendum est, qui abstinentiæ ac ieiunijs dedicati, tantum nobis ad virtutem animi conferunt, quantum & de corpore voluptatem decerpunt. Est autem legitimus numerus iste ieiunij, & qui in sanctis celebratur exemplis. Moyses legem acceпturus à DEO, quadraginta dies ac noctes absque cibo potuq; transegit, & ad susciпiendam Domini voluntatem ieiunus præparatus est. Helias post quadraginta dierum ieiunia, curru igneo ad superna cęlorum de hoc mundo translatus est. Ipse quoquè Dominus ac saluator noster quadraginta diebus ieiunans, de diaboli tentatione triumphauit, vt ad prædicationem Euangelij iam victor accederet. Meritò verò etiam nos hunc dierum numerum custodire debemus ieiunijs, quem per talia exempla leginus cõsecratum. Celebremus ergò hos dies cum omni alacritate mentis & gaudio, & eos omnibus epulis & corporalibus delicijs præferamus. In his enim præcipuè diebus ad implendam Domini voluntatem accenditur. Sed & illa est in quadragesimę diebus grandis vtilitas, quòd ta vitare. Qui enim abstinemus nos à carnibus, quibus alijs diebus vti licet: qui nos abstinemus à vino, quo moderatè vti licet: qui ergò ista vitamus, quæ aliquandò licent, inprimis peccata fugiamus,

Quadragesimale ieiuniũ quorũ exemplis cõsecratum sit.

Exod. 34.

3. Reg. 19.

Matth. 4.

Obseruãdum à nobis quadragesimale ieiunium, & quo fructu.

Abstinentia à carnibus in Quadragesima & à vino.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ omninò nunquàm licent. Itaque volumus benè ieiunare à cibis, ante omnia ieiunemus & à vitijs. Sic ergò, vt dixi, ieiunemus

Ieiunandũ & à cibis, & à vitijs, vt mereamur operũ retributione satiari.

à cibis, vt multo magis ieiunemus à vitijs, vt sanctorum morum vbertate saturemur, vt & in futuro mereamur ipsorum operum retributione satiari, sicut in Euangelio legimus: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.

Matth. 5.

SERMONE sexagesimoquinto de tempore: Adest nobis venerabile & medicinale tempus Quadragesimæ, charissimi, per

Medicinale tempus Quadragesimæ ad curanda peccatorum vulnera.

quod ieiunãtes, peccatorum nostrorum vulnera curare debemus. Quantum sit ergò bonum ieiunij, breui sermone exemplis additis disseramus. Moyses primus quadraginta diebus ac noctibus cùm ieiunâsset, legem Domini accipere meruit, per quam populis impetraret. Impetrauerunt vnius hominis ieiunia, quod totus populi saturitas desperauerat. Aduertamus ergò quanta sit inter ieiunium & saturitatem distantia, inter ventrem vacuum & pulmones epulis æstuantes. Moyses ergò quia ieiunauit, Dominum vidit: populus, quia manducauit & bibit, idola fabricatus, est. Sed quid de Moyse & Israelitica multitudine loquar? Princeps ille humani generis Adam, quandiù ieiunauit seruans mandatum, in paradiso fuit. Vbi verò comedit, eiectus est de paradiso. Et qui in paradiso DEI virgo fuerat, eiectus de paradiso, cognouit vxorem. Semper enim iuncta est saturitati lasciuia. Vicina sibi sunt venter & genitalia: & pro membrorum ordine, ordo vitiorum intelligitur. Eiecit ergò nos de paradiso cibus: reducat esuries, reducat ieiunium. Diximus ergò quid sanctus Moyses meruit ieiunando: deindè & cunctos videamus. Sancto Heliæ ieiunanti etiam elementa famulata sunt. Hic denique tribus annis & sex mensibus cælum clausit: Ad cuius vocem etiam supernum descendit incendium, Et cùm eum Iezabel regina vellet occidere, & fessus sub arbore frondosa iaceret in solitudine, angelus ad eum mittitur, & dicit ei: Surge paululum panis & aquæ. Videte quanta sit DEI clementia erga ieiunantes, charissimi: non sufficiebat, quia angelũ Dominus miserat, qui eum vt cibum sumeret, iuberet, sed etiam præcepit, vt longiùs fugiat persequentem. Ait ergò: Sume paululum panis & aquæ: quadraginta enim dierum ieiunio perrecturus erat per desertum vsque ad montem Sina. Nunquid enim Dominus qui cælum & terram fecerat, cuius omnis est creatura, non potuit in eremo per angelum prandium mittere, sicut Danieli in lacum leonum per Abacuc misit? Sed sciebat DEVS, prophetam suum tentatum

Exẽplis ostenditur ieiunij vim & efficaciam.

Exod. 24.
Deut. 9.
Exod. 32.

Genes. 3.

Gene. 4.

Ieiunijs reducit ad paradisum.

3. Reg. 17.
Iacob. 5.
4. Reg. 2.

3. Reg. 19.

Daniel. 14.

tem diabolum aliter superare non posse, nisi ieiunijs eruditus, infidiantis inimici tentamenta repelleret. Daniel quoquè ille futurorum gnarus, & aduentus Domini conscius, & euersionis Ierusalem manifestissimus prædicator, ideò vir desideriorũ appellatus est, qui panem desiderij non comedit, & potum concupiscentiæ non bibit, quia magis CHRISTVM quàm epulas desiderabat. Ioannes quoquè præcursor Domini locustis in eremo & agresti melle nutritur, non animalium carnibus, non volucrum suauitatibus pascitur: poterat vtiquè iuxta Iordanem positus, piscium sibi exhibere delicias: sed pœnitentiam prædicaturus, rigorem ieiunij exemplo suo magis debuit & factis ostendere, quàm voce. In Euangelio quoquè cùm quidam dæmone plenus Domino fuisset oblatus, quem Apostoli curare nequiuerant, interrogantes audiunt à Domino, istiusmodi genus non posse eijci nisi orationibus & ieiunijs. Videte ergò charissimi, quanta sit ieiuniorum virtus, vt id facere ieiunia valeant, quod Apostoli nequiuerant. Omitto cætera: sed vnusquisque consideret, quanta sit inter ieiunium & saturitatem distantia, inter ventrem vacuum & refertum, inter rubentem faciem & ora pallentia, inter os ieiunum & labia crapula dissoluta, inter oppressum epulis & inediæ tenuitate vigilantem. Non dico hebdomadas, non duplicata, non multiplicata ieiunia, sed vel singulos dies absque ciborum nimietate transeamus. Cessent lauacra, vina vel carnes, non quòd creaturam DEI iudicemus esse damnandam, sed qui toto anno nobis viximus, saltem vel paucos dies viuamus Domino. Sed ieiunia nostra vt plena sint & suffarta, misericordiæ pinguedine saginentur, demus esurientibus prandium nostrum. Nec putes ieiunia sola sufficere ad sananda vulnera peccatorum, ni medicamento eleemosynæ recreentur. Ieiunium ergò tuum te castiget, sed lætificet alterum, & ità fructuosæ erunt angustiæ tuæ, si alteri latitudinem præstent. Sic ieiuna, vt in alio manducante prandisse te gaudeas. Hilarem enim datorem diligit Deus. Nam manducante paupere de bonis tuis, prandet Christus qui se in paupere esurire testatur.

Matth. 4.

Matth. 17.

Cur à carnibus &c. abstinendum.

Ad sananda peccatorum vulnera conducũt ieiunia eleemosynis iuncta.

2. Cor. 9.
Matth 25.

SERMONE sexagesimonono de tempore: Hos sanctæ Quadragesimæ dies, fratres charissimi, debemus omni cum veneratione suscipere, nec longiorem numerum huius temporis fastidire: quia quanto plures dies sunt ieiunij, tanto maior est causa remedij. Quanto prolixior abstinentiæ cursus, tanto redemptio

Ieiunium est redẽptio salutis, medicina & remedium peccatorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ptio copiosior est salutis. Quanto austerior cura vulnerum, tanto medicina est salubrior peccatorum. DEVS enim, qui est nostrarum medicus animarum, congruens tempus instituit, quod & iustis satis sit ad orandum, & peccatoribus sufficiat ad rogandum. Illi requiem postulantes, hi veniam deprecantes. Congruens enim tempus est quadragesimæ, nec breue est ad exorandum, nec longum est ad promerendum. Quadraginta enim dierum ieiunijs, quæuis iniquitas peccatoris exorari potest, & quantauis seueritas iudicis mitigari. Illi longum & fastidiosum fortè sit tempus qui nec orat de culpa, nec sperat de venia. Desperatio enim nec confiteri de scelere, nec indulgentiam nouit sperare de iudice. Sanctus igitur & salutaris quadragesimæ cursus est, quo adducitur ad misericordiam peccator per pœnitentiam, iustus ad requiem. His enim diebus solito amplius & diuinitas miseretur, & delinquentia deprecatur, & iustitia promeretur. Patent enim omnia, & cæli ad indulgentiam, & peccator ad confitendum, & lingua ad postulandum. Salutaris, inquam, & mysticus est quadragenarius numerus. Nam primùm cùm mundi faciem iniquitas hominum possideret, tot dierum curriculo DEVS effusis de cælo imbribus, vniuersam terram diluuio superfudit. Vides ergò iam illo tempore mysterium in figura dispositum. Nam sicut tunc quadraginta diebus pluit ad purgãdum mundum, ità & nunc quadraginta diebus miseretur ad hominem purificandum. Et paulò pòst: Per hos quadraginta dies separantur mali à bonis, hoc est, luxuriosus à casto, à ieiuno intemperans, à Christiano gentilis. Separatur, inquam, malus à bono, hoc est, peccator à iusto, diabolus à sancto, hæreticus à fideli.

Ieiunijs iniquitates redimũtur, & Dei placatur ira.

Quã salutares sint dies quadragesimæ.

Quadragenarij numeri mysterium, Gene. 7.

In quadragesima discernuntur boni à malis, & hæreticus à fideli.

SERMONE septuagesimo septimo de tempore: omnia, vt suprà ex sermone trigesimo septimo Ambrosij.

15 LEO Magnus scripsit de Quadragesima sermones duodecim. Vide suprà quæst. præcedenti. B 15.

Quadragesimalis ieiunij obseruatio ad oēs Christianos pertinet.

16 BERNARDVS habet sermones septem de Quadragesima, in quorum primo sic ait: Hodiè, dilectissimi, sacrum quadragesimæ tempus ingredimur, tempus militiæ Christianæ. Non nobis singularis est hæc obseruatio: vna omnium est, quicunque in eandem fidei conueniunt vnitatem. Quidni commune sit Christi ieiunium omnibus Christianis? Quidni caput suum membra sequantur? Si bona suscepimus ab hoc capite, mala autem quarè non sustineamus? An respuere tristia volumus, & communicare iucundis? Si ità est, indignos nos capitis huius participatione probamus. Omne enim quod patitur ille, pro nobis est. Quòd si in opere salutis nostræ ei collaborare piget, in quo deinceps coadiutores nos exhibebimus illi? Non est magnum si ieiunet cum Christo, qui sessurus est ad mensam patris cum ipso. Non est magnum, si compatitur membrum capiti, cum quo & glorificandum est. Et in fine: Est ergò ieiunium corporis, capitis vnctio: & carnis inedia, refectio cordis. Quidni dixerim vnctionem, quę & medetur vulneribus, & exasperatas conscientias lenit?

Medetur ieiunium corporis vulneribus animi.

SERMONE tertio de Quadragesima. Rogo vos, dilectissimi, tota deuotione suscipite quadragesimale ieiunium, quod non sola abstinentia commendat, sed multo magis sacramentum. Nam si deuotè vsq; modò ieiunauimus, vtiq; sancto hoc tempore ieiunandum nobis est multo deuotiùs. Si quid enim additur ad solitũ abstinentiæ modum, nunquid non valdè indignum est, vt nobis onerosum sit, quod Ecclesia portat vniuersa nobiscum? Hactenùs vsque ad nonam ieiunauimus soli: nunc vsq; ad vesperam ieiunabunt nobiscum vniuersi reges & principes, clerus & populus, nobiles & ignobiles, simul in vnum diues & pauper. Sed quid de his loquor, quos habemus in hac ieiunij obseruatiõe consortes, quasi non multo excellentiores habeamus in ea duces, immò & consecratores? Quanta deuotione suscipiendum est nobis quod à sancto Moyse tanq; hæreditario iure traditur, cui speciali præ cæteris prophetis prærogatiua, facie ad faciem Dominus loquebatur? Quanto feruore amplectendum est, quod Helias ille commendat, igneo curru raptus in cælum? Ecce enim q̃ multa millia à diebus illis generalis conditio mortis inuasit. Helias tamen vsq; adhuc, conseruante Domino manus eius, euasit. Iam verò si commendant ieiunium præsens Moyses & Helias, quauis magni, tamẽ conserui nostri: quantùm commendat illud Iesus Dominus noster, qui & ipse diebus totidem ieiunauit? Qualis ille est nõ dicam monachus, sed Christianus, qui minùs deuotè ieiunium suscipit, quod ei tradit ipse Christus? Deniq; tanto deuotiùs imitandum nobis est, dilectissimi, Christi ieiunantis exemplum, quanto certius est, propter nos eum ieiunâsse, non propter seipsum. Et post pauca: Ergò quia toto hoc tempore misericordię proximus est: quærite Dominũ charissimi, dum inueniri potest, inuocate eum dum propè est. Veruntamen præsenti quadragesima maiore nobis est feruore quærendus, quæ non solùm pars, sed & sacramẽtum est totius temporis huius.

Tempore Bernardi in Quadragesima ieiunabãt reges & principes, clerus & populus & vniuersa Ecclesia vsq; ad vesperam.

Deut. 9. Exod 33. 3. Reg. 19. 4. Reg. 2.

Moyses, Helias & Christus commẽdant ieiuniũ Quadragesimæ.

Matth. 4.

Esa 55.

Quadragesima designat vitæ nostræ tempus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ieiunare debet non sola gula, sed cætera membra. Threu. 3.

Proptereà si fortè diebus cæteris studia vestra aliquatenùs intepuerant, dignum est vt nunc in feruore spiritus reualescant. Quòd si gula sola peccauit, sola quoq; ieiunet, & sufficit. Si verò peccauerunt & membra cætera, cur non ieiunent & ipsa? Ieiunet ergò oculus qui deprædatus est animam: ieiunet auris, ieiunet lingua, ieiunet manus, ieiunet etiam anima ipsa. Ieiunet oculus à curiosis aspectibus & omni petulãtia, vt benè humiliatus, coerceatur in pœnitentia, qui malè liber vagabatur in culpa. Ieiunet auris nequiter pruriens, à fabulis & rumoribus, & quæcunq; ociosa sunt, & ad salutem minimè pertinentia. Ieiunet lingua à detractiõe & murmuratiõe, ab inutilibus, vanis atq; scurrilibus verbis: interdùm quoq; ob grauitatem silentij, & ab ipsis quæ videri poterant necessaria. Ieiunet manus ab ociosis signis, & ab operibus omnibus, quæcunq; non sunt imperata. Sed & multo magis anima ipsa ieiunet à vitijs & propria voluntate sua. Etenim sine ieiunio hoc, cætera à Domino reprobantur, sicut scriptum est: quia in diebus ieiuniorum vestrorum voluntates vestræ inueniuntur.

Esa 58. Condonãtur illicitè perpetrata, per abstinentiam à licitis.

SERMONE quarto: de Quadragesima ait idem Bernardus: Quia ieiunij Quadragesimalis tempus aduenit, quod tota deuotione suscipere moneo charitatem vestram: dignum reor aliquatenùs exponere, quo fructu & quemadmodùm oporteat ieiunare. Primùm quidem fratres, pro eo quòd ab ipsis quoq; licitis abstinemus, ea nobis quæ priùs commisimus, illicita condonantur. Quid verò est condonari commissa, nisi ieiunio breui, ieiunia redimi sempiterna? Gehennam enim meruimus, vbi nullus vnquàm cibus est, consolatio nulla, terminus nullus: vbi guttam aquæ diues postulat, & accipere non meretur. Bonum ergò & salutare ieiunium, quo redimuntur æterna supplicia, dum remittũtur hoc modo peccata. Non solùm autem abolitio est peccatorum, sed extirpatio vitiorum. Nõ solùm obtinet veniam, sed & promeretur gratiam: nõ solùm delet peccata præterita quæ commisimus, sed & repellit futura quæ committere poteramus. Dicam vnum adhuc quod facilè capiatis, sæpiùs, ni fallor, experti. Ieiunium orationi deuotiõem & fiduciam donat. Et vide quemadmodùm sibi inuicem ieiunũ & oratio socientur, sicut scriptum est: Frater adiuuans fratrẽ, amabo consolabuntur. Oratio virtutem impetrat ieiunandi, & ieiunium gratiam promeretur orandi. Ieiunium orationem roborat, oratio sanctificat ieiunium, & Domino repræsentat. Quid enim ieiunium nobis proderit, si relinquatur in terra? quod absit. Subleuetur

Ieiunio breui ieiunia sempiterna redimuntur. Luc. 16.

Extirpantur ieiunio vitia, & gratiam promeremur.

Delet præterita peccata & repellit ieiunij futura.

Ieiunij quid orationi, & quid vicissim ieiunio præstet & conferat oratio.

Eccl. 35. Gratiã orandi promeretur ieiunium, & oratio sanctificat ieiunium.

tur ergò ieiunium penna quadam orationis. Verùm huic nè fortè minùs sufficiat, alteram quoq; necesse est sociari. Oratio iusti, ait scriptura, penetrat cælos. Sint ergò ieiunio nostro, vt facilè cælos penetret, alæ duæ, orationis scilicet atq; iustitiæ. Iustitia verò q̃ est, nisi quæ cuiq; reddit quod suum est? Noli ergò quasi solùm attendere Deum, debitor enim es etiam prælatis, etiã fratribus tuis: nec vult Deus vt parui pendas, quos ipse minimè parui pendit.

Eccle 35. Alæ ieiunij, oratio & iustitia.

17. CYRILLVS Alexandrinus libro decimo in Leuiticum: Abstinere à cibis, quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & hoc facere cum ijs qui Christum crucifixerunt, acceptum esse non potest Deo. Indignati sunt aliquandò Pharisæi Domino, cur non ieiunarent discipuli eius, quibus ille respondit: Quia non possunt filij sponsi ieiunare, quãdiù cum ipsis est sponsus. Illi ergò ieiunant, qui perdiderunt sponsum. Nos habentes nobiscum sponsum, ieiunare non possumus. Nec hoc tamẽ ideò dicimus, vt abstinentiæ Christianæ frena laxemus. Habemus enim quadragesimæ dies ieiunijs consecratos, habemus quartam & sextam septimanæ diem, quibus solenniter ieiunamus. Est certè libertas Christiano per omne tempus ieiunandi, non obseruantiæ superstitione, sed virtute continentiæ. Nam quomodò apud eos castitas incorrupta seruatur, nisi arctioribus continentiæ fulta subsidijs? quomodò scripturis operam dabunt, quomodò scientiæ & sapientiæ studebunt? nónne per continentiã ventris & gulæ? Quomodò quis seipsum castrat propter regnum cælorum, nisi ciborũ affluentiam resecet, nisi abstinentia vtatur ministra? Hæc ergò ieiunandi Christianis ratio est.

1. Tim 4. Iudaicè abstinere à cibis, Deo non est acceptũ. Matt. 9.

Habẽt Christiani Quadragesimæ dies ieiunijs consecratos. Ieiunium 4. & 6. feriæ.

Abstinentiæ Christianæ fructus.

18. ISIDORVS Hispalensis libro primo de officijs Ecclesiasticis, capite trigesimosexto, vt suprà quæstione præcedente, A 9.

19. AVGVSTINVS epistola centesima decimanona ad Ianuarium, capite decimoquinto: Quadragesima sanè ieiuniorũ habet authoritatem, & in veteribus libris ex ieiunio Moysi & Heliæ, & ex Euangelio: quia totidem diebus Dominus ieiunauit, demonstrans Euangelium non dissentire à lege & Prophetis. In persona quippe Moysi lex, in persona Heliæ Prophetæ accipiuntur, inter quos & in monte glorioſius apparuit, vt euidentiùs emineret, quod de illo dicit Apostolus, testimonium habens à lege & à Prophetis. In qua ergò parte anni congruentiùs obseruatio quadragesimæ constituretur, nisi confini & contiguę Dominicę passionis? quia in ea significatur hęc vita laboriosa, cui opùs est continẽtia, vt ab ipsius mũdi

Quadragesimale ieiunium & ex veteribus libris & ex Euãgelio authoritatẽ habet. Matt. 17.

Tempus quadragesimalis ieiunij q̃ opportunè cõstitutum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quadragesima designat vitã præsentem.

di amicitia ieiunetur,quæ vtiq; fallaciter blandiri,& illecebrarum fucos conspergere atq; iactare non cessat. Numero autem quadragenario vitam istam propterea figurari arbitror,quia denarius &c.

Vitæ præsentis error per Quadragesimam significatur.

20. IDEM in psalmum centesimum decimum: Sicut dies isti Paschales præteritis diebus Quadragesimæ,quibus ante resurrectionem Dominici corporis vitæ huius significatur mœror, solenniter grata hilaritate succedunt:sic dies ille qui post resurrectionẽ dabitur plenario corpori Domini, hoc est, sanctæ Ecclesiæ, cũctis vitæ huius ærumnis atq; doloribus exclusis, ppetua beatitudine succedet. Hæc autem vita de nobis exigit continentiam,vt etiam cum labore & luctamine ingemiscentes grauati,& habitaculum nostrũ, quod de cælo est,superindui cupientes,à secularibus delectationibus tẽperemus,& significatur quadragenario numero,quo & Moyses & Helias, & ipse Dominus ieiunauerunt. Præcipitur enim nobis & ex lege & prophetis,& ex ipso Euangelio,quod testimonium habet à lege & prophetis. Vndè etiam in monte & inter vtranque personam medius Saluator effulsit,vt ab omnibus illecebris, quibus captiui homines obliuiscuntur Deum, auiditatem nostrã tanq; ieiunio temperantiæ refrenemus, quandiù perfectio decalogi legis,tanq; psalterium decem chordarum per quatuor eiusdem mũdi partes, id est,toto orbe prædicatur,vt decem quatèr ducta,quadragenarium numerum signent. Quinquagenario verò numero post resurrectionem Domini, quo cantamus halleluia, non cuiusdam temporis finis & trãsitus, sed beata illa significatur æternitas, quia denarius additus quadragenario,laborãtibus in hac vita fidelibus merces illa persoluitur, quam & primis & nouissimis paterfamiliãs præparauit æqualem.

Exod. 34. 3. Reg. 19. Matt. 4. Ieiunij quadragesimalis sceptum ex lege,Prophetis & Euangelio.

Matt. 17.

Per quinquagesimam,hoc est,dies Paschales,vita æterna designatur.

21. CANON sexagesimus octauus Apostolorum: Si quis Episcopus,vel presbyter,vel diaconus,vel lector,vel cantor sanctam Paschæ Quadragesimam non ieiunat, vel quartum diem,vel parascheuen, præterq; si propter imbecillitatem corporalẽ impediatur, deponatur:Si sit autem laicus, segregetur.

Ieiunio quadragesimæ & feriæ 4. & 6. violantes.

22. CONCILIVM Laodicenum canone quinquagesimo:Nõ oportet in quadragesimę quinta feria vltimę hebdomadę ieiunium dissolui,& totam quadragesimam inhonorari, sed per totos hos dies ieiunare, & escis abstinentiæ conuenientibus, id est, aridioribus vti.

Quadragesima integra seruanda. Abstinentia sanctæ hebdomadæ.

23. CONCILIVM Braccarense secundum canone nono: Placuit, vt postq; omnia in concilio sacerdotum fuerint ordinata, illud

lud omnibus modis obseruetur vt superuenturum ipsius anni Pascha, quota Kalendarum die,vel quota luna debeat suscipi, à Metropolitano episcopo nuncietur. Quod cæteri episcopi vel clerus reliquus breuiculo subnotantes,vnusquisq; in sua ecclesia, aduenient natalis Domini die,adstante populo post lectionem Euangelicam nuncient.In cuius principio conuenientes in vnũ vicinæ Ecclesiæ, per triduum cum Psalmis, per sanctorum basilicas ambulantes, celebrent litanias. Tertio autem die, celebratis hora nona siue decima mensis,dimisso populo,præcipiant Quadragesimæ seruare ieiunia, & mediante Quadragesima, ex viginti diebus baptizandos infantes, ad exorcismi purgationem offerre.

Indictio ieiunij quadragesimalis.

24. CONCILIVM Carthaginense quartum, canone sexagesimotertio: Clericum qui tempore ieiunij, absq; ineuitabili necessitate ieiunium rumpit,minorem habendum.

Ieiunij violatores.

25. TRIBVRIENSE concilium canone trigesimoquinto:Secundùm sanctorum statuta Patrum, in hoc sancto præiudicamus concilio,vt nullus comes, nullusq; omninò secularis, diebus Dominicis vel Sanctorum in festis,seu Quadragesimę aut ieiuniorũ, placitum habere,sed nec populũ illo præsumat coërcere:Quia nidè irascitur Deus, cùm tantùm suo sancto seruitio debet populus desudare,inueniatur lites & contentiones frequentare. Diebus Quadragesimæ & ieiuniorum, summa deuotione ieiunãdum, & omni intentione est orandum, atq; vnicuiq; pro facultatibus suis eleemosynæ tribuendæ,& nullæ lites vel contentiones habendæ.

Quadragesimale ieiuniũ quò transigendum.

26. GANGRENSIS synodus canone decimonono: Si quis eorum,qui exercentur,absq; corporali necessitate se insolenter gerat, & tradita ieiunia, quæ communiter seruantur ab Ecclesia, dissoluat,perfecta in eo residente ratione,sit anathema.

Ieiuniorum ecclesiasticorum violatores anathemate feriuntur.

27. MOGVNTINVM concilium sub Carolo Magno celebratum Canõe trigesimoquinto: Quòd si quis indictum ieiunium superbiendo contempserit,& obseruare cum cæteris Christianis nodare se studeat.

Indictũ ieiunium violantes anathematizantur.

28. TOLETANVM concilium octauũ canõe nono:Nouæ intentionis admonitu detecta est ingluuies horrenda voracium,quæ frenо parsimoniæ non adstringitur, religioni cõtraire monstratur.Dicente enim scriptura, Qui spernit minima,paulatim dẽcidit:illi tanta edacitatis improbitate grassantur, vt cælestia & penè summa conténere videantur.Etenim cùm Quadragesimæ dies,

Eccl. 19.

Quadragesimæ dies toti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ni anni decimæ deputantur.

anni totius decimæ deputentur, q̃ & in oblatione ieiunij Dominõ consecrantur, quibus etiam saluberrimè conditio humani generis expiatur, dum à quatuor mũdi partibus ad hãc homo religionem crediturus adducitur, & ex quatuor elementis formatus, propter transgressionẽ decalogi quatèr deciès conuenienter affligitur: illis qui ausu temerario hæc omnia contemnunt, nec voracitatis ingluuiem frenãt, & (quod peius est) Paschalia festa illicitorum esuũ sceptione prophanant, ex hoc adeò acerrimè interdicitur, vt quisquis absq; ineuitabili necessitate atq; fragilitate, & euidenti languore, sed etiã impossibilitate ætatis, diebus Quadragesimæ esum carnium p̃sumpserint attentare, nõ solùm reus erit resurrectionis Dñicæ, verùm etiam alienus ab eiusdem diei sancta communione: & hoc illi cumuletur ad pœnam, vt ipsius anni tempore ab omni esu carnium abstineat gulam, quia sacris diebus abstinentiæ oblitus est disciplinam. Illi verò, quos aut ætas incuruat, aut languor extenuat, aut necessitas arctat, non antè prohibita violare præsumant, quàm à sacerdote permissum percipiant.

Contra violatores ieiunij Quadragesimalis.

Carnibus vescẽtes in quadragesima sine ineuitabili necessitate, rei existũt Dominicæ resurrectiõis.

Dispẽsatio sacerdotis est necessaria ijs qui cogũtur vetitis cibis vti.

29. TELESPHORVS põtifex & martyr in epistola ad omnes vniuersaliter capite primo: Cognoscite à nobis, & à cunctis episcopis in hac sancta & Apostolica sede congregatis, statutũ esse, vt septem hebdomadas plenas ante sanctũ Pascha, omnes clerici in sorte Domini vocati, à carne ieiunent: quia sicut discreta esse debet vita clericorum à laicorum conuersatione, ità & in ieiunio debet fieri discretio. Et sicut laici & seculares homines, nolunt eos recipere in accusationibus & infamationibus suis, ità nec clerici debẽt eos recipere in impulsationibus suis, quoniam in omnibus discreta debet semper esse & segregata vita & conuersatio clericorum, ac secularium laicorum. Et sicut hi amplius sunt applicati diuinis cultibus, & familiares Dñi dicuntur Saluatoris, ità moribus & cõuersatione atq; sanctitate debent esse distincti. Has ergò septem hebdomadas omnes clerici à carne & delicijs ieiunent, & hymnis & vigilijs atq; orationibus Dño inhærere die noctuq; studeant.

Clericorum abstinentia quadragesimalis, à laicorum abstinẽtia olim distincta.

Septẽ hebdomadarum à carnibus abstinentia.

30. THEOPHILVS Alexandrinus libro tertio Paschali, vt suprà hac eadem quæstione, D 12.

31. AVGVSTINVS sermone sexagesimoquarto de tempore, vt suprà, D 15.

32. NICEPHORVS Callistus libro decimoseptimo historiæ Ecclesiasticæ, capite trigesimosecundo: Et quum fames Byzantij increbuisset, rerum necessariarum inopia Imperator Iustinianus secun-

Mortem potiùs adire, q̃ carnibus vesci statuit populus Christianus, etiãsi maxima esset annonæ caritas.

Christiani olim quidvis pati malebãt, q̃ cibis vetitis vti ieiunij tempore.

secunda statim ieiunij hebdomade, carnes in foro venales proponendas promulgauit. Et hoc quidem sic per vim actum. Populus autem, qui pietatem sibi consectandam statuisset, nec eas emebat, nec edebat: mortem sibi potiùs adeundam esse censens, quàm vt quicquam de patrijs moribus & traditionibus mutaret.

33. CHRYSOSTOMVS homilia sexta ad populum Antiochenum: Consuetudo res est tam facilis & expedita, vt adueniente ieiunio, etsi milliès quis exhortetur, & infinita crucient, & cogant vinum delibare, vel aliud quid, ieiunij lege non concessum gustare, omnia quis mâllet pati, q̃ prohibitum tangere nutrimentum.

34. ITEM homilia prima & secunda in Genesim, vt suprà quæstione præcedenti, B 3. & 4.

1. E. BASILIVS Magnus homilia secunda de ieiunio, vt suprà quæst. præcedenti, B 8.

2. AVGVSTINVS sermone sexagesimosecundo de tempore, vt suprà in hac quæstione, D 15.

3. AMBROSIVS sermone vigesimotertio, vigesimoquinto, trigesimoquarto, trigesimosexto, & trigesimoseptimo, vt suprà hac eadem quæstione D. 14.

Quadragesimæ ieiunium ex traditione Apostolorũ obseruatur.

4. HIERONYMVS in epistola quinquagesimaquarta ad Marcellam aduersùs Montanum: Nos vnam quadragesimã secundùm traditionem Apostolorum, toto anno, tempore nobis congruo, ieiunamus: illi tres in anno faciunt quadragesimas, quasi tres pascha sint saluatores, non quo & per totum annum, excepta Pentecoste, ieiunare non liceat: sed quòd aliud sit necessitate, aliud voluntate munus offerre.

5. MAXIMVS Taurinensis Episcopus in homilia in litanijs & de ieiunijs Niniuitarum, quæ eadem est cum sermone quadragesimo D. Ambrosij, vt suprà D 14.

6. AVGVSTINVS epistola octogesimasexta ad Casulanum presbyterum, vt suprà hac eadem quæst. D 1.

7. CONCILIVM Tridentinum sessione vltima, quæ est vigesimaquinta, in decreto de delectu ciborũ, ieiunijs, & diebus festis: Insuper hortatur sancta Synodus, & per sanctissimum Domini nostri atq; Saluatoris aduentum Pastores omnes obtestatur, vt tanq̃ boni milites, illa omnia, quæ sancta Romana Ecclesia, omniũ Ecclesiarũ mater & magistra, statuit, necnon ea, q̃ tam in hoc cõcilio, q̃ in alijs œcumenicis statuta sunt, q̃buscunq; fidelibus sedulò

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ciborum delectus & ieiunia obseruãda.

commendent: omniq; diligentia vtantur, vt illis omnibus, & ijs ꝑcipuè sint obsequentes, quæ ad mortificandam carnem conducut, vt ciborum delectus & ieiunia, vel etiam quæ faciunt ad pietatem augendam, vt dierum festorum deuota & religiosa celebratio: admonentes populos crebrò obedire præpositis suis: quos qui audiunt, Deum remuneratorem audient: qui verò contemnũt, Deum ipsum vltorem sentient.

Præpositis non obtemperantes, Deum sentient vltorem.

8. AVGVSTINVS tractatu septuagesimotertio in Euangelium Ioannis: Non est malum carne vesci, cùm de hac re loquẽs Apostolus dicat: Omnis creatura Dei bona est, & nihil abijciendũ quod cum gratiarum actione accipitur: sed quia, sicut idem ipse ait, Malum est homini qui per offendiculum manducat. Et si per hominis offensionem, quantò magis Dei? Cuius in Israelitis non parua erat offensio, repudiare quod dabat sapientia, & petere id quo inhiabat concupiscentia, quanuis illi nec peterẽt, sed quia deerat, murmurarent: sed vt sciremus, non Dei creaturam esse culpabilem, sed inobedientiam cõtumacem, & inordinatam cupiditatem: non propter porcum, sed propter pomum mortem primus homo inuenit: & Esau primatus suos non propter gallinam, sed propter lenticulã perdidit.

1 Tim 4. Rom. 14.

Non propter cibum mors incurritur, sed propter inobedientiã contumaceam aut inordinatam cupiditatem.

Gen. 3. Gen. 25.

9. AMBROSIVS sermone vigesimoquinto & trigesimosexto, vt suprà hac eadem quæstione, D 14.

10. CHRYSOSTOMVS homilia duodecima in priorẽ epistolam ad Timotheum, in ea verba scribens: Omnis creatura Dei bona est, &c. Duo igitur capita ponit: vnum quidem, q̃ creatura nulla cõmunis est: secundò, q̃ etsi cõmunis sit, medicamentum in promptu est. Signũ illi crucis imprime, gratias age, Deo gloriã refer, & ꝓtinus immunditia omnis abscesit. Num verò, inquies, & quod idolis immolatum fuerit, eadem possimus ratione mundare? Licet, si quidem nescias idolothytum esse: sin verò sciens ac prudens illud percipias, immundus iam eris, non ideò quia idolothytum est, sed q̃, cùm tibi imperatum sit non communicare dæmonijs, ꝓ id cõmunicãsse cõuinceris. Itaq; neq; illud natura huiusmodi est, verùm ex sententia tua atq; inobediẽtia immundũ fit. Num tua illa caro immunda est? non, si cum gratiarũ actione ꝓcipitur, crucisq; signaculo: nec aliud quicquã immundũ est. Sola quippe voluntas erit immunda, quę gratias non exhibet Deo.

Idolothytus non maculãt ꝑ se hominẽ, sed inobedientia.

11. RABANVS libro secundo de institutione clericorum, capite vigesimoquinto, vt suprà, quæstione præcedenti, A 10.

VI

Quid de Ieiunio sacra scriptura tradit?

Diuina vox est, quæ per Ioëlem ad peccatores clamat: [a] *Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, fletu & planctu.* Nec multò pòst: [b] *Canite tuba in Sion*, inquit, *sanctificate ieiunium, vocate cœtum, congregate populum*, vel sicut alij legunt: Sanctificate ieiunium, prædicate curationem: Vt hinc discamus, Ieiunium sanctificari cæteris bonis operibus, & sanctificatum curationi proficere [c] peccatorum, vt Hieronymus [d] interpretatur. Nam vt idem è sacris literis [e] collegit, per ieiunia Daniel [f] vir desideriorum futura cognouit: & Niniuitæ [g] iram placauerunt DEI: & [h] Elias ac [a] Moyses quadraginta dierum esurie, Dei familiaritate saturati sunt: & ipse [b] Dñs totidem diebus in solitudine ieiunauit, vt nobis solennes ieiuniorum dies relinqueret: & acriora dæmonia docuit [c] non nisi

Iudic. 20. d 1. Reg. 7. h 31. d 2. Reg. 1. h 3. g 12. d e 3. Reg. 21. g 1. Paralip. 10 d 2 Paral. 20. a e 1. Esdræ. 8. d e 2. Esd. 1. a

a Ioel. 2. c & 1. c

b Ibidem. Gregor. homil. 16. in Euangel. Maximus homil. 1. de ieiunio Quadragesimæ.

c Aug. ser. 60 62. 69 210. de tempore. Bernar. serm. 4. de quadrag. Hieron. in caput 6. Daniel.

d Lib. 2. aduersùs Iouinian.

e Ibid. Vide & Aug. ser. 65. de tempore, & Chrysost. in homil. de Iona.

f Daniel. 9. a f g 10. b c

g Ionæ 3 d

h 3 Reg. 19. b

a Exod. 24. d 34. d Deut. 9. b. c

b Matth. & Luc. 4. a

c Matth. 17. c Marc. 9. d

Universidad de Deusto
Biblioteca

nisi oratione & ieiunijs posse superari: & Apostolus frequenter [d] se ieiunâsse dicit, & in psalmis pœnitẽs loquitur: [e] *Manducabam sicut cinerem panem meum, & potum meum cum fletu miscebam.* Et, [f] *Cùm mihi molesti essent, induebar cilicio, humiliabã in ieiunio animam meam.* Demùm quid eo manifestius, quàm quòd Christus affirmat[g] fore, vt cùm ipse sponsus, discipulis suis maximè dilectus, ablatus sit, tunc illos, licèt [h] Spiritu sancto plenos, ieiunaturos esse? Itaq; Paulus fideles omnes hortatur, [a] *Exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros, in multa patientia, in vigilijs, in ieiunijs, in castitate.* [b] *Qui enim sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & cõcupiscentijs.*

d 2. Corinth. 11. f

e Psalm. 101. b

f Psalm. 34 b

g Lucæ 5. g Marc. 2. e Matth. 9 b & ibidẽm Hieron.

h Actor. 13. a 14. d

a 2. Corinth. 6. a Luc. 2. f Matth. 6 b Tob 3. b Iudith. 4 b c 8. a Esther 4 a d 14. a Iere. 36. b Baruch 1. a 1. Mach. 3. f 2. Machabæorum 13. e d

b Galat. 5. d

SCRIPTVRAE.

IVDICVM vigesimo: Cumque filij Israel altera die contra filios Beniamin ad prælium processissent, eruperũt filij Beniamin de portis Gabaa: & occurrentes eis, tanta in illos cæde bacchati sunt, vt decem & octo millia virorum educentium gladium prosternerent. Quamobrem omnes filij Israel venerunt in domum dei, & sedentes, flebant coram DOMINO: ieiunaueruntque die illo vsque ad vesperam, & ob-

& obtulerunt ei holocausta atque pacificas victimas, & super statu suo interrogauerunt. Eo tempore ibi erat arca fœderis DOMINI, & Phinees filius Eleazari filij Aaron præpositus domus. Consuluerunt igitur DOMINUM, atq; dixerunt: Exire vltrà debemus ad pugnam contra filios Beniamin fratres nostros, an quiescere? Quibus ait Dominus: Ascendite, crãs enim tradam eos in manus vestras.

PRIMI Regum septimo: Dixit Samuel, Congregate vniuersum Israel in Masphath, vt orem pro vobis DOMINUM, Et cõuenerũt in Masphath: hauseruntq; aquam, & effuderunt in conspectu DOMINI, & ieiunauerunt in die illa, atq; dixerunt ibi: Peccauimus DOMINO. Iudicauitq; Samuel filios Israel in Masphath. Factum est autem cùm Samuel offerret holocaustum, Philisthijm inière prælium contra Israel. Intonuit autẽ DOMINUS fragore magno in die illa super Philisthijm, & exterruit eos, & cæsi sunt à filijs Israel. Egressique viri Israel de Masphath, persecuti sunt Philisthæos, & percusserunt eos vsq; ad locum qui erat subter BETHCHAR. Et humiliati sunt Philisthijm, nec apposuerunt vltrà vt venirent in terminos Israel. Facta est itaq; manus DOMINI super Philisthæos cunctis diebus Samuelis.

ET capite trigesimoprimo: Quod cùm audissent habitatores Iabes Galaad, quæcunque fecerant Philisthijm Saul, surrexerunt omnes viri fortissimi, & ambulauerũt tota nocte, & tulerunt cadauer Saul, & cadauera filiorum eius de muro Bethsan: veneruntque Iabes Galaad, & combusserunt ea ibi igni: & tulerunt ossa eorum, & sepeliérunt in nemore Iabes, & ieiunauerunt septem diebus.

SECVNDI Regum primo capite: Apprehendens aũt Dauid vestimenta sua scidit, omnesq; viri qui erant cum eo. & planxerunt, & fleuerunt, & ieiunauerunt vsq; ad vesperam

super

Universidad de Deusto
Biblioteca

super Saul, & super Ionathan filium eius, & super populum Domini, & super domum Israel, eô quòd corruissent gladio.

ITEM capite tertio: Dixit Dauid ad Ioab, & ad omnem populum qui erat cum eo: Scindite vestimenta vestra, & accingimini saccis, & plangite ante exequias Abner. Porrò rex Dauid sequebatur pheretrum. Cumque sepelissent Abner in Hebron, leuauit rex Dauid vocem suam, & fleuit super tumulum Abner: Fleuit autem & omnis populus &c. Cumque venisset vniuersa multitudo cibum capere cum Dauid, clara adhuc die, iurauit Dauid, dicens: Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, si ante occasum solis gustauero panem vel aliud quicquam.

ET capite duodecimo: Et reuersus est Nathan in domum suam. Percussit quoquè Dominus paruulum quem pepererat vxor Vriæ, Dauid, & desperatus est. Deprecatusque est Dauid Dominum pro paruulo: & ieiunauit Dauid ieiunio, & ingressus seorsùm, iacuit super terram. Venerunt autem seniores domûs eius, cogentes eum vt surgeret de terra: qui noluit, nec comedit cum eis cibum. Et paulò pòst: Dixerunt autem ei serui sui: Quis est sermo quem fecisti? propter infantem cùm adhuc viueret, ieiunâsti & flebas: mortuo autem puero, surrexisti, & comedisti panem. Qui ait: Propter infantem, dum adhuc viueret, ieiunaui & fleui: dicebam enim: Quis scit, si fortè donet eum mihi Dominus, & viuat infans? Nunc autem quia mortuus est, quarè ieiuno? Nunquid potero reuocare eum ampliùs? ego vadam magis ad eum, ille verò non reuertetur ad me.

TERTII Regum vigesimoprimo: Factus est igitur sermo Domini ad Eliam Thesbiten, dicens: Surge, & descende in occursum Achab regis Israel, qui est in Samaria: ecce ad vineam Naboth descendit, vt possideat eam: & loquéris ad eum, dicens: Hæc dicit Dominus: Occidisti, insuper & possedisti. Et post hæc addes: Hæc dicit Dominus, In loco hoc in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoquè sanguinem tuum. Et ait Achab ad Eliam: Num inuenisti me inimicum tibi? Qui dixit: Inueni, eô quòd venundatus sis, vt faceres malum in conspectu Domini. Eccè ego inducam super te malum, & demetam posteriora tua, & interficiam de Achab mingentem ad parietem, & clausum, & vltimum in Israel. Et dabo domum tuam sicut domum Ieroboam filij Nabat, & sicut domum Baasa filij Ahia: quia egisti, vt me ad iracundiam prouocares, & peccare fecisti Israel. Sed & de Iezabel locutus est Dominus, dicens: Canes comedent Iezabel in agro Iezrahel. Si mortuus fuerit Achab in ciuitate, comedent eum canes: si autem mortuus fuerit in agro, comedent eum volucres cæli. Igitur non fuit alter talis sicut Achab, qui venundatus est vt faceret malum in conspectu Domini: Concitauit enim eum Iezabel vxor sua, & abominabilis factus est intantùm, vt sequeretur idola quæ fecerant Amorrhæi, quos consumpsit Dominus à facie filiorum Israel. Itaque cùm audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam, ieiunauitque, & dormiuit in sacco, & ambulauit demisso capite. Et factus est sermo Domini ad Heliam Thesbiten, dicens: Nónne vidisti humiliatum Achab coram me? Quia igitur humiliatus est meî causa, non inducam malum in diebus eius, sed in diebus filij sui inferam malum domui eius.

PRIORIS Paralipomenon decimo: Arma Saul consecrauerunt in fano DEI sui, & caput affixerunt in templo Dagon. Hoc cùm audissent viri Iabes Galaad, omnia scilicet

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ Philisthijm fecerant super Saul, consurrexerunt singuli virorum fortium, & tulerunt cadauera Saul & filiorum eius: attuleruntque ea in Iabes, & sepelierunt ossa eorum subter quercum quæ erat in Iabes, & ieiunauerunt septem diebus.

POSTERIORIS Paralipomenon vigesimo: Post hæc congregati sunt filij Moab & filij Ammon, & cum eis de Ammonitis ad Iosaphat, vt pugnarent contra eum. Veneruntque nuncij, & indicauerunt Iosaphat, dicentes: Venit cõtra te multitudo magna de his locis quæ trans mare sunt, & de Syria, & eccè cõsistunt in Asasonthamar, quæ est Engaddi. Iosaphat aũt timore perterritus, totum se contulit ad rogandum Dominum: & prædicauit ieiunium vniuerso Iuda. Congregatusq; est Iudas ad deprecandum Dominum: sed & omnes de vrbibus suis venerunt ad obsecrandũ eum. Cumq; stetisset Iosaphat in medio cœtu Iudæ & Ierusalem, in domo Domini ante atrium nouum, ait: Domine Deus patrum nostrorum, tu es Deus in cælo &c.

PRIMI Esdræ octauo: Et prædicaui ibi ieiunium iuxta fluuium Ahana, vt affligeremur coram Domino Deo nostro, & peteremus ab eo viam rectam nobis & filijs nostris, vniuersæque substantiæ nostræ. Erubui enim petere regem auxilium & equites, qui defenderent nos ab inimico in via, quia dixeramus regi: Manus Dei nostri est super omnes qui quærunt eum in bonitate: & imperium eius & fortitudo eius, & furor super omnes qui derelinquunt eum. Ieiunauimus autem, & rogauimus Deum nostrum pro hoc: & euenit nobis prosperè.

SECVNDI Esdræ primo: Verba Nehemiæ filij Helchiæ: Et factum est in mense Casleu, anno vicesimo, & ego eram in Susis castro. Et venit Hanani vnus de fratribus meis,

is ipse, & filij Iuda: & interogaui eos de Iudæis, qui remanserant & supererant de captiuitate, & Ierusalem. Et dixerũt mihi: Qui remanserũt, & derelicti sunt de captiuitate ibi in prouincia, in afflictiõe magna sunt, et in opprobrio: & murus Ierusalem dissipatus est, & portæ eius combustæ sunt igni. Cumq; audissem verba huiusmodi, sedi, & fleui, & luxi diebus multis, & ieiunabam, & orabam ante faciem Dei cæli. Et dixi: Quæso Domine Deus cęli fortis, magne atque terribilis, qui custodis pactum & misericordiam cum his qui te diligunt, & custodiunt mandata tua, &c.

IOELIS secundo: Nunc ergò dicit Dominus: Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & in fletu, & in planctu. Et scindite corda vestra, & nõ vestimenta vestra: & conuertimini ad Dominũ Deum vestrum: quia benignus & misericors est, patiẽs & multæ misericordiæ, & præstabilis super malitia. Quis scit, si conuertatur, & ignoscat, & relinquat post se benedictionem, sacrificium & libamen Domino Deo nostro? Canite tuba in Sion, sanctificate ieiunium, vocate cœtum, congregate populum, sanctificate Ecclesiam, coadunate senes: congregate paruulos, & sugentes vbera: egrediatur sponsus de cubili suo, & spõsa de thalamo suo. Inter vestibulum & altare plorabũt sacerdotes ministri Domini, & dicent, Parce Domine, parce populo tuo: & nè des hæreditatem tuam in opprobrium, vt dominentur eis nationes. Quarè dicunt in populis, Vbi est DEVS eorum? Zelatus est Dominus terram suam, & pepercit populo suo. Et respondit Dominus, & dixit populo suo: Eccè ego mittam vobis frumentum, & vinum, & oleum, & replebimini eis: & non dabo vos vltrà opprobrium in gentibus, &c.

ET capite primo. Sanctificate ieiunium, vocate cœtum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

congregate senes, omnes habitatores terræ in domum Dei vestri:et clamate ad Dominum.

DANIELIS nono: ET posui faciem meam ad Dominum Deum meum rogare et deprecari in ieiunijs, sacco et cinere. Et oraui Dominum DEVM meum, et confessus sum,et dixi:Obsecro Domine Deus magne et terribilis, custodiens pactum et misericordiam diligentibus te, et custodientibus mandata tua, etc. Adhuc me loquente in oratione, eccè vir Gabriel, quem videram in visione à principio, citò volans tetigit me in tempore sacrificij vespertini. Et docuit me,et locutus est mihi,dixitq; : Daniel, nunc egressus sum vt docerem te, et intelligeres. Ab exordio precum tuarum egressus est sermo: EGO autem vèni vt indicarem tibi, quia vir desideriorum es: tu autem animaduerte sermonem, & intellige visiõem. Septuaginta hebdomades abbreuiatæ sunt super populum tuum & super vrbem sanctam tuam, vt consummetur præuaricatio, &c.

Et capite decimo:In diebus illis ego Daniel lugebam trium hebdomadarum diebus, panem desiderabilem non comedi,et caro et vinum non introiërunt in os meum,sed neque vnguento vnctus sum: donèc complerentur trium hebdomadarum dies. Die autem vicesima,&cæ.ET eccè manus tetigit me, & erexit me super genua mea, & super articulos manuum mearum. ET dixit ad me : Daniel, vir desideriorum, intellige verba quæ ego loquor ad te, & sta in gradu tuo: nunc enim sum missus ad te. Cumque dixisset mihi sermonem istum,steti tremens. ET ait ad me : Noli metuere Daniel, quia ex die primo quo posuisti cor tuum ad intelligendum, vt te affligeres in conspectu Dei tui, exaudita sunt verba tua:& ego vèni propter sermones tuos. Vèni autem

tem, vt docerem te, quæ ventura sunt populo tuo in nouissimis diebus, quoniam adhuc visio in dies.

IONAE tertio: Et surrexit Ionas, & abijt in Niniuen iuxta verbum Domini:& Niniue erat ciuitas magna itinere trium dierum. Et cœpit Ionas introire ciuitatem itinere diei vnius: & clamauit, & dixit: Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur. Et crediderunt viri Niniuitæ in Deũ, & prædicauerunt ieiunium, & vestiti sunt saccis à maiore vsque ad minorem. Et peruenit verbum ad regem Niniue: & surrexit de solio suo,& abiecit vestimentum suum à se, & indutus est sacco,& sedit in cinere. Et clamauit, & dixit in Niniue ex ore regis & principum eius,dicens: Homines,& iumenta,& boues, & pecora non gustent quicquã, nec pascantur, & aquam non bibant. Et operiantur saccis homines & iumenta,& clament ad Dominum in fortitudine:& conuertatur vir à via sua mala,& ab iniquitate quæ est in manibus eorum. Quis scit,si conuertatur et ignoscat Deus, et reuertatur à furore iræ suæ,& non peribimus? Et vidit DEVS opera eorum,quia conuersi sunt de via sua mala,et misertus est DEVS super malitia,quam locutus fuerat vt faceret eis,et non fecit.

TERTII Regum decimonono: Proiecitq; se (Elias) et obdormiuit in vmbra Iuniperi:et eccè angelus Domini tetigit eum,et dixit illi: Surge et comede.Respexit, et eccè ad caput suum subcineritius panis, et vas aquę: comedit ergò et bibit:et rursùm obdormiuit. Reuersusq; est angelus Domini secundò, et tetigit eum, dixitq; illi: Surge, comede. grandis enim tibi restat via. Qui cùm surrexisset, comedit et bibit:et ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus et quadraginta noctibus, vsque ad montem DEI Horeb.

Universidad de Deusto
Biblioteca

EXODI vigesimoquarto: Cumque ascendisset Moyses, operuit nubes montem, et habitauit gloria DOMINI super Sinai, tegens eum nube sex diebus: septimo autē die vocauit eum de medio caliginis. Erat autem species gloriæ DOMINI, quasi ignis ardens super verticem montis in conspectu filiorum Israel. Ingressusq; Moyses medium nebulæ, ascendit in montem: et fuit ibi quadraginta diebus, et quadraginta noctibus.

ET capite trigesimoquarto: DIXITQ; DOMINUS ad Moysen: Scribe tibi verba hæc, quibus et tecum et cum Israel pepigi fœdus. Fuit ergò ibi cum DOMINO quadraginta dies et quadraginta noctes: panem non comedit, et aquam non bibit, et scripsit in tabulis verba fœderis decem.

DEVTERONOMII nono: Nam et in Horeb prouocâsti eum, et iratus delere te voluit, quandò ascendi in montē, vt acciperem tabulas lapideas pacti quod pepigit vobiscum DEUS: et perseuerauí in monte quadraginta diebus ac noctibus, panem non comedens, et aquam non bibens. Deditq; mihi DOMINUS duas tabulas lapideas scriptas digito DEI, continētes omnia verba quę vobis locutus est in mōte de medio ignis, quandò concio populi congregata est. Cumq; transissent quadraginta dies, et totidem noctes, dedit mihi DOMINUS duas tabulas lapideas, tabulas fœderis. Cumq; de monte ardente descēderem, et duas tabulas fœderis vtraq; tenerem manu, vidissemq; vos peccâsse DOMINO DEO vestro, et fecisse vobis vitulum conflatilem, ac deseruisse velociter viam eius quam vobis ostenderat: proieci tabulas de manibus meis, confregiq; eas in conspectu vestro. Et prócidi ante DOMINUM sicut priùs, quadraginta diebus et noctibus panem non comedens, et aquam non bibens, propter omnia peccata vestra quæ gessistis contra DOMINUM, et eum ad iracundiam prouocâstis: timui enim indignationem et iram illius, qua aduersùm vos concitatus, delere vos voluit. Et exaudiuit me DOMINUS etiam hac vice.

MATTHAEI quarto: Et cùm ieiunâsset quadraginta diebus et quadraginta noctibus, posteà esurijt.

LVCAE quarto: Iesus autē plenus spiritu sancto, regressus est à Iordane, & agebatur in spiritu in deserto, diebus quadraginta, & tentabatur à diabolo. Et nihil manducauit in diebus illis: & consummatis illis, esurijt.

MATTHAEI decimoseptimo: Tunc accesserunt discipuli ad IESVM secretò, & dixerunt: Quarè nos non potuimus eijcere illum? Dixit illis IESVS: Propter incredulitatem vestram. Amen quippe dico vobis, si habueritis fidē sicut granum sinapis, dicetis monti huic, transi hinc illuc: & transibit, & nihil impossibile erit vobis. Hoc autē genus non eijcitur nisì per orationem & ieiunium.

MARCI nono: Et cùm introisset in domum, discipuli eius secretò interrogabant eum. Quarè nos non potuimus eijcere eum? Et dixit illis: Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione & ieiunio.

POSTERIORIS ad Corinthios vndecimo: Ter virgis cæsus sum, semèl lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte & die in * profundum maris fui, in itineribus sępè, periculis fluminum, &c. in labore & ærumna, in vigilijs multis, in fame & siti, in ieiunijs multis, in frigore & nuditate. * profundo

PSALMO centesimo primo: Quia cinerem tanquàm panem manducabam, & potum meum cum fletu miscebam.

ET trigesimoquarto, vt in textu.

LVCAE quinto: Quibus ipse ait: Nunquid potestis filios sponsi, dum cum illis est sponsus, facere ieiunare? Venient

Universidad de Deusto
Biblioteca

nient autem dies: & cùm ablatus fuerit ab illis sponsus, tunc ieiunabunt in illis diebus.

MARCI secundo: Venient autem dies cùm auferetur ab eis sponsus: & tunc ieiunabunt in illis diebus.

MATTHAEI nono: Et ait illis IESVS: Nunquid possunt filij sponsi lugere quandiù cum illis est sponsus? Venient autem dies cùm auferetur ab eis sponsus: & tunc ieiunabunt.

ACTORVM decimotertio: Erant autem in Ecclesia, quæ erat Antiochiæ, prophetæ & doctores, in quibus Barnabas, & Simon q vocabatur Niger, & Lucius Cyrenensis, & Manahen qui erat Herodis Tetrarchæ collactaneus, & Saulus. Ministrantibus autem illis Domino & ieiunantibus, dixit Spiritus sanctus: Segregate mihi Saulum & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos. Tunc ieiunantes & orantes, imponentesq; eis manus, dimiserunt illos. Et ipsi quidem missi à spiritu sancto, abierunt Seleuciam, & inde nauigauerunt Cyprum.

ET capite decimoquarto: Circundantibus autem eum discipulis, surgens intrauit ciuitatem, & postera die profectus est cum Barnaba in Derben. Cumq; euangelizâssent ciuitati illi, & docuissent multos, reuersi sunt Lystram & Iconium, & Antiochiam, confirmantes animas discipulorum, exhortantesq; vt permanerent in fide, & quoniam p multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Et cùm constituissent illis per singulas ecclesias presbyteros, & orâssent cum ieiunationibus, commendauerunt eos Domino in quem crediderunt.

POSTERIORIS ad Corinthios sexto, vt in textu.

LVCAE secundo: Et erat Anna prophetissa, filia Phanuel, de tribu Aser. Hæc processerat in diebus multis, & vixerat

rat cum viro suo annis septem à virginitate sua. Et hæc vidua vsque ad annos octogintaquatuor: quæ non discedebat de templo, ieiunijs & obsecrationibus seruiens nocte ac die.

MATTHAEI sexto: Attendite nè iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum qui in cęlis est. Cùm autem ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritę tristes, exterminant enim facies suas, vt pareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis quia receperunt mercedẽ suam. Tu autem cùm ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam laua: nè videaris hominibus ieiunans, sed patri tuo q est in abscõdito: & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.

TOBIAE tertio: Eadem itaque die contigit vt Sara filia Raguelis in Rages ciuitate Medorũ, & ipsa audiret improperium ab vna ex ancillis patris sui, quoniam tradita fuerat septem viris, & dæmonium nomine Asmodæus occiderat eos, mox vt ingressi fuissent ad eam. Ergò cùm pro culpa sua increparet puellam, respondit ei, dicens: Ampliùs ex te non videamus filium aut filiam super terram, interfectrix virorum tuorum. Nunquid & occidere me vis, sicut iam occidisti septem viros? Ad hanc vocem perrexit in superius cubiculum domus suæ: & tribus diebus & tribus noctibus nõ manducauit, neq; bibit: sed in oratione persistens cum lachrymis, deprecabatur Deum, vt ab ipso improperio liberaret eam.

IVDITH quarto: Et fecerunt filij Israel secũdùm quod constituerat eis sacerdos Domini Eliachim. ET clamauit oĩs populus ad Dominum instantia magna, & humiliauerunt animas suas in ieiunijs et orationibus, ipsi et mulieres eorum. ET induerunt se sacerdotes cilicijs, et infantes prostrauerunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

uerunt cõtra faciẽ templi Dñi, & altare Dñi operuerũt cilicio: Et clamauerũt ad Dñm Deũ Israel vnanimiter, nè daretur in prædã infantes eorũ, & vxores eorum in diuisionem, & ciuitates eorũ in exterminiũ, & sancta eorũ in pollutionem, & fierent in opprobrium Gentibus. Tunc Eliachim sacerdos Domini magnus circuiuit omnem Israel, allocutusque est eos, dicens: Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in ieiunijs & orationibus in conspectu Domini. Memores estote Moysi serui Domini, quia Amalec confidentem in virtute sua, & in potentia sua, & in exercitu suo, & in clypeis suis, et in curribus suis, et in equitibus suis, non ferro pugnãdo, sed precibus sanctis orando deiecit. sic erunt vniuersi hostes Israel, si perseueraueritis in hoc opere quod cœpistis. Ad hanc igitur exhortationem eius deprecantes Dominum, permanebant in conspectu Domini, ità vt etiam hi qui offerebãt Domino holocausta, præcincti cilicijs, offerrent sacrificia Domino, et erat cinis supra capita eorum. Et ex toto corde suo omnes orabant DEVM, vt visitaret populum suum Israël.

Et capite octauo: erat Iudith relicta eius vidua iam annis tribus et mensibus sex. et in superioribus domûs suæ fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum puellis suis clausa morabatur: et habens super lumbos suos cilicium, ieiunabat omnibus diebus vitæ suę, præter Sabbata, et Neomenias, et festa domus Israel.

Esther quarto: Quæ cùm audîsset Mardochæus, scidit vestimenta sua, et indutus est sacco, spargens cinerem capiti: et in platea mediæ ciuitatis voce magna clamabat, ostendens amaritudinem animi sui, et hoc eiulatu vsq; ad

ad fores palatij gradiens. Non enim erat licitum, indutum sacco, aulã regis intrare. In omnibus quoq; prouincijs, oppidis ac locis, ad quæ crudele regis dogma peruenerat, planctus ingens erat apud Iudæos, ieiunium vlulatus, & fletus, sacco & cinere multis pro stratu vtentibus. Et paulò pòst: Rursumq; Esther hæc Mardochæo verba mandauit: Vade, & congrega omnes Iudæos, quos in Susan repereris, & orate pro me. Non comedatis, & non bibatis tribus diebus & tribus noctibus: & ego cum ancillis meis similiter ieiunabo, & tunc ingrediar ad regem contra legem faciens, non vocata, tradensque me morti & periculo. Iuit itaque Mardochæus, & fecit omnia quæ ei Esther præceperat.

Et capite decimoquarto: Esther quoquè regina confugit ad Dominum, pauens periculum quod imminebat. Cumque deposuisset vestes regias, fletibus & luctui apta indumenta susceperit, & pro vnguentis varijs, cinere & stercore impleuit caput, & corpus suum humiliauit ieiunijs: omniaque loca, in quibus anteà lætari consueuerat, criniũ laceratione compleuit. Et deprecabatur Dominum Deũ Israel, &c.

Ieremiae trigesimosexto: Et fecit Baruch filius Neriæ, iuxta omnia quæ præceperat ei Ieremias propheta, legens ex volumine sermones Domini in domo Domini. Factum est autem in anno quinto Ioacim filij Iosiæ regis Iuda, in mense nono: prædicauerunt ieiunium in conspectu Domini omni populo in Ierusalem, & vniuersæ multitudini quæ confluxerat de ciuitatibus Iuda in Ierusalem. Legitq; Baruch ex volumine sermones Ieremiæ in domo Domini in gazophylacio Gamariæ filij Saphan scribæ, in vestibulo superiori, in introitu portæ nouæ domus Domini, audiente omni populo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

BARVCH primo: Et legit Baruch verba libri huius ad aures Iechoniæ filij Ioacim regis Iuda, & ad aures vniuersi populi venientis ad librum: & ad aures potentium filiorum Regum, & ad aures presbyterorum, & ad aures populi, à minimo vsque ad maximum eorum omnium habitantium in Babylonia ad flumen Sodi. Qui audientes, plorabant & ieiunabant, & orabant in conspectu Domini.

PRIMI Machabæorum tertio: ET congregatus est cõuentus, vt essent parati in prælium: & vt orarent & peterent misericordiam & miserationes. ET Ierusalem non habitabatur, sed erat sicut desertum: non erat qui ingrederetur & egrederetur de natis eius: & sanctum conculcabatur: & filij alienigenarum erant in arce, ibi erat habitatio gentium: & ablata est voluptas à Iacob, et defecit ibi tibia et cithara. ET congregati sunt, et venerunt in Maspha contra Ierusalem: quia locus orationis erat in Maspha antè in Israel. ET ieiunauerunt illa die, et induerunt se cilicijs, et cinerem imposuerunt capiti suo: et discidérunt vestimẽta sua, et expanderunt libros legis, de quibus scrutabantur gentes similitudinem simulacrorum suorum: et attulerunt ornamenta sacerdotalia, et primitias, et decimas, et suscitauerunt Nazaræos, qui impleuerant dies, et clamauerunt voce magna in cælum, dicentes: Quid faciemus istis, et quò eos ducemus? et sancta tua conculcata sunt, et contaminata sunt, et sacerdotes tui facti sunt in luctum et in humilitatem: et ecce nationes conuenerunt aduersùm nos, vt nos disperdant: tu scis quæ cogitant in nos. Quomodò poterimus subsistere ante faciem eorum, nisi tu Deus adiuues nos? ET capite sequenti: ET exiérunt de castris in prælium, et tuba cecinerunt hi qui erant cum Iuda. ET congressi

si sunt, & contritæ sunt Gentes, & fugerunt in campum. Nouissimi autem omnes ceciderunt in gladio, et persequuti sunt eos vsque Gezeron, et vsque in campos Idumææ: & Azoti, & Iamniæ: & ceciderunt ex illis vsque ad tria millia virorum. Et reuersus est Iudas, & exercitus eius, sequens eum.

SECVNDI Machabæorum decimotertio: Sed rex (Antiochus) mente effrenatus veniebat, nequiorem se patre suo Iudæis ostensurus. Quibus Iudas cognitis, præcepit populo, vt die ac nocte Dominum inuocarent, quô sicut semper, & nunc adiunaret eos: quippe qui lege & patria, sanctoque templo priuari vererentur, ac populum, qui nupèr paululùm respirâsset, nè sineret blasphemis rursùs nationibus subdi. Omnibus itaque simul id facientibus, et petentibus à Domino misericordiam cum fletu et ieiunijs, per triduum continuum prostratis, hortatus est eos Iudas, vt se præpararent. Ipse verò cùm senioribus cogitauit priùs quàm rex admoueret exercitum ad Iudæam, et obtineret ciuitatem: exire, et Domini iudicio committere exitum rei. Dans itaque potestatem omnium DEO mundi creatori, et hortatus suos vt fortiter demicarent, et vsque ad mortem pro legibus, templo, ciuitate, patria, et ciuibus starent: circa Modin exercitum constituit. ET dato signo suis DEI victoriæ, iuuenibus fortissimis electis, nocte aggressus aulam regiam, in castris interfecit viros quatuor millia, et maximum elephantorum cum his qui superpositi fuerant. summoque metu ac perturbatione hostium castra repleuerunt, rebusq; prosperè gestis abiêrunt.

PATRES.

1 GREGORIVS homilia decimasexta in Euangelia: Per Iohelem dicitur: Sanctificate ieiunium. Ieiunium quippe sanctificare, est adiunctis bonis alijs, dignam Deo abstinentiã carnis ostendere.

Ioel 2. Ieiunijs quomodò sanctificatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dere. Cesset ira, sopiantur iurgia. Incassùm enim caro atteritur, si à prauis suis voluptatibus animus non refrenatur.

1 Sanctificare ieiunium.

2 MAXIMVS homilia prima de ieiunio Quadragesimæ: Ieiunia nostra religiosis sanctificemus obsequijs. Quid autem est aliud, sanctificare ieiunium, nisi ieiunij causa sancta velle, iusta facere, iniqua vitare? Sanctificat ille ieiunium, cuius cor adulatio potentum, amicorum parentumq; gratia, cliétum etiam parua magnáve munuscula, à recti tramite non auertunt. Sanctificat ieiunium suum, cuius iustitia precio non vilescit. Sanctificat ille ieiunium, qui flammas sæuientis iracundiæ, mansuetæ mentis placabilitate restinguit. Sanctificat ieiunium, qui lasciuientes oculos, turpi ab aspectu habenis castitatis auertit. Sanctificat ieiunium, qui conuiciorum iacula, scuto patientiæ repercussa, dispergit. Sanctificat ieiunium, qui litigantium tumultus pacifici sanitate sermonis, & linguæ prudentioris arte compescit. Sanctificat ieiunium, qui consurgentes in semetipso vanarum cogitationum spinas, euangelico sulcante vomere, velut quidam pectoris sui arator excidit. Sanctificat ieiunium, qui inopias egenorum pro quantitate substantiæ suæ, miserantis manus humanitate solatur. Adprimè sanctificat ille ieiunium, qui per omnia præceptis diuinæ legis intentus, diabolica à corde suo respuit tentamenta. Et ideò, fratres charissimi, si volumus DEO placita exhibere ieiunia, simus in fide fortes, in iudicijs iusti, in amicitia fideles, in iniurijs patientes, in cõtentionibus moderati, refugientes turpiloquia, aduersùs iniqua constantes, in cõuiuijs sobrij, in voluptatibus continentes, in charitate simplices, inter subdolos cauti, condolentes tristibus, contumacibus resistentes, in suspicionibus parci, inter maliloquos taciti, inter humiles coæquales. Si huiusmodi virtutibus nostra voluerimus sanctificare ieiunia: tribuente Domino, ad festiuitatem Paschalis gratiæ, & ad gaudia cælestium promissionum indubitata fiducia, & cõscientia lætiore veniemus.

3 AVGVSTINVS sermone sexagesimo, sexagesimosecundo, & sexagesimonono de tempore, vt suprà quæstione præcedenti, D 15.

4 ET sermone ducentesimo trigesimo de tempore: Aduersùs dæmonum nequitiam, quæ nobis Dominus arma ostendit, debemus vtiquè retinere. Hoc, ait, genus in nullo ejcitur, nisi oratione & ieiunio. Hæc cùm plena fide exercentur, pietas est. Pietas autem ad omnia vtilis est, * professionem habens vitæ præsentis & futuræ. Io-

Matth. 17.
1. Tim. 4.

* promissionem

Inspiciamus ergò vtiliter orationis fructus & ieiunij, quia ipsa sunt arma aduersùs improbas cogitationes. Ieiunium purgat mentem, subleuat sensum, carnem spiritui subijcit. Ieiunium cor facit cõtribulatum & humiliatum, quod Deus non spernit. Ieiunium concupiscentiæ nebulas dispergit, libidinum ardores extinguit, castitatis verum lumen accendit. Ieiunium verbositatem non amat, diuitias superfluitatem iudicat, superbiam spernit, humilitatem cõmendat, præstat homini seipsum intelligere, quod est infirmum & fragile, atque dum ità se intelligit imbecillem, aptiorem virtutem Dei adiutorem quærit & accipit. Quærit autem per frequentes orationes & obsecrationes.

Ieiunij vis.

Psalm 50.

5 BERNARDVS sermone quarto in quadragesima, vt suprà quæstione præcedenti, D 17.

6 HIERONYMVS in caput sextum Danielis, super ea verba: Et abijt rex in domum suam, & dormiuit incœnatus. Quanta regis benevolentia, vt cibum nec die nec nocte caperet, somnum oculis non concederet, sed cum periclitante propheta ipse penderet affectu. Si autem rex nesciens Deum, hoc facit pro altero, quem vult de discrimine liberari: quanto magis nos pro peccatis proprijs inedia & vigilijs debemus Deum ad clementiam flectere?

Dan. 6.

Pro peccatis proprijs inedia &c. Deus ad clementiã flectendus.

7 IDEM libro secundo aduersùs Iouinianum, vt in textu, & suprà quæstione præcedenti, C 1.

8 AVGVSTINVS sermone sexagesimoquinto de tempore, vt suprà quæstione præcedenti, D 15.

9 CHRYSOSTOMVS in homilia de Iona propheta: Ebrietas & luxuria stantem euerterunt ciuitatem: commotam, ieiunium solidauit. Cum ieiunio Daniel in lacum leonum ingressus est. Et paulopòst: Mirate igitur ieiunium, & illud cũ omni auiditate tuis amplexibus festina suscipere. Quandò enim & in flamma prodest, & in lacu leonum subuenit, & spiritus propulsat immundos, & diuinam sententiam mitigare nouit, & ad libertatem reuocare consueuit: quis huius insaniæ reperitur, qui velit ieiunij tantorum bonorum materiam declinare? Sed dicis: corporibus exindè generatur infirmitas. Sed quantum exterior conteritur, tantum interior renouatur de die in diem. Immò si diligenter scrutari voluëris, inuenies ieiunio corpora validiùs roborari. Et si meum sermonem respuis, medicorum te doceat disciplina: qui parcitatem, salutis nominant matrem. Nam pedum dolores, capitis vertiginem, subitaneas mortes, &c. quibus febris atque languores corporis

Ionæ 3.

Dan. 6 & 14.

Ieiunij fructus.

Matth. 17.
Ionæ 3.

2. Cor. 4.

Ieiunio non animã tãtùm, sed etiã corpora roborari.

Ex medicorũ etiã sententia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ris comparantur, ex luxurijs atque voluptatibus aiunt generari, & tanquàm de fonte noxio riuos ad corporum læsionem, & ad animarum perturbationem commeare testantur.

VII

Quid est oratio?

a Damasc. lib 3. orthod fidei cap. 24 Augustin. lib 2. de serm. Domini in monte, cap. 7. & serm 230. de temp. Basil. in Iulittam martyrem. Chrysostom. homil. 30. in Genes. Nyssenus in libro de oratione.

A Est[a] pius nostræ mentis in Deum affectus, quo petuntur fideliter, quæcunque sunt nobis aut alijs salutaria: quo diuinam quoquè gratiam & virtutem celebramus, aut qualicunque ratione coram summa & æterna illa maiestate nos[b] deuotos testamur: Vt huc spectet non solùm precatio, sed etiam[c] adoratio, [d] oblatio seu sacrificium, [e] inuocatio, [f] laudatio, [g] gratiarum actio.

b Exod. 35. e d 2. Paralip 29. g

c Matth. 4. b

d Malach 1. c Esaiæ 56. c Ioann. 4. c

e Roman. 10. e

f Psalm. 17. a 145 a

g Esaiæ 56. c 1. Timot. 2. a Augustin. epistol. 59 ad Paulinum.

B [h] Modum autem precandi & formulam singularem CHRISTVS [a] præscripsit, sicut suprà declarauimus. Et nullum est sanè opus magis in scriptura[b] commendatum, nullum pijs sanctisque hominibus familiarius, nullum quod à pluribus & sæpiùs, & diligentiùs, magisque necessariò in hac vita sit exercendũ: atquè

h Aug. tract 73. in Euag. Ioã. Basil. c. 2. const. monast. Ber. ser. 4 & 5 in qua. drag. & in serm. de 4. modis orandi.

a Matth. 6. b Lucæ 11. a Vide suprà de oratione Dominica.

b Psalm. 140. a Tob. 12. c Actor. 10. a Exodi 32. c Psalm. 105. d Ierem. 7. e 27. d & ibidem Hieron. Item epistol. 13. ad Gaudentium.

atquè precatio. Verè dictum illud, [c] *Oratio humiliantis se, nubes penetrabit.* Item, [d] *Oportet semper orare,* ardenti scilicet cordis affectu, & citra hypocrisim, & absque laudis[e] humanæ respectu, hoc est, in[f] spiritu & veritate.

c Eccl 35. d Psal. 101. c 36. a Iudith. 9. d

d Lucæ 18. a Eccl 18. c 1. Thessal. 5. e

e Matth. 6. a

f Iohann. 4. c

C Interìm orantes, [g] externũ corporis gestum & habitum, ritusque nonnullos adhibent sæpè. Et rectè quidem, vt exempla scripturæ commonstrant. Nam & Christus Dominus, nunc[h] subleuatis in cælum oculis, nunc[a] elata voce, nũc in terram[b] prostratus patrem orauit. Tum [c] Danielis ac [d] Niniuitarum precatio, quia non sine ieiunijs, sacco & cinere instituta fuit, magìs commẽdatur. Nec frustrà de Publicano[e] dictum est, quòd humili facie, depressis oculis, pectorisque tunsione suam in templo precatiõem instruxit, Quæ quidem licèt externa videantur, & ab impijs etiam fieri ac ostentari queant, tamen hactenùs laudem illa merentur, quatenùs & pie

g Tertul in apologetico aduersùs gentes cap. 30. Aug. in lib. de cura pro mortuis gerenda, cap. 7. Hiero aduersùs Luciferianos. & in vita Pauli eremitæ. Item de viris illust. in Iacobo.

h Iohann. 17. a 11. e

a Matth. 27. e Lucæ 23. f

b Matth. 26. d Marc. 14. d Lucæ 22. e

c Daniel 9. a

d Ionæ 3. c d Iudith 4. b c d 9. a 1. Mach. 3. f

e Luc. 18. c Exo. 9. f g 17. c Deut. 9. c d Num. 20. a Psal 87. b 140. a 2 Para 6. b 29. f 3. Reg. 8. f Daniel. 6. c 1. Esdræ 9. b Matt 2. b Act. 7. 8 9 g 20. a Ep 1. e 1. Cor. 11. a Damasc. li. 4. orthod fidei c 15. De certis oràdi temporib. videatur. Augu. hæresi 57. Beda in cap 18. Luc. Ansel in ca 5. epist 1 ad Thessal. Clemẽs constitut. Apost lib 8 ca 40. Tertul. in apologetico ca 2. Cypr. de orat. dom. Athan. de virgin. Basil ser. 1. de instit monach. & c 37. in regulis iũgiorib. Chrys. hó 59. ad pop. Hier. in cap 6 Dan. & ad Eustoch. Concil. Aquisgran. ca 126 & seq. Psal. 117. 5 a 54 c Daniel 6. c Actor. 3. a 10. b 16. e

Universidad de Deusto
Biblioteca

piè corpus exercent, rediguntq; in obsequiũ creatoris, & animum excitant, fulciuntac promouent in cultu interiore. Prætereà sunt hæc testimonia quædam fidei, humilitatis atque pietatis non negligenda, vt quæ nõ solùm spectanti proximo, sed etiam Ecclesię adferunt ædificationem.

SCRIPTVRAE.

A Exodi trigesimoquinto: Egressaque omnis multitudo filiorum Israel de conspectu Moysi, obtulerunt mẽte promptissima atque deuota primitias Domino, ad faciendum opus tabernaculi testimonij. Quicquid ad cultum & ad vestes sanctas necessarium erat, &c. Et paulopòst: Omnes viri & mulieres mente deuota obtulerunt donaria, vt fierẽt opera quæ iusserat Dominus per manum Moysi. Cuncti filij Israel voluntaria Domino dedicauerunt.

Secvndi Paralipomenon vigesimonono: Ezechias autem etiam hæc addidit, Implestis manus vestras Domino: accedite, & offerte victimas, & laudes in domo Domini. Obtulit ergò vniuersa multitudo hostias, & laudes, et holocausta mente deuota.

Matthaei quarto: Tunc dicit ei Iesus: Vade Satana: scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.

Ioannis quarto: Dicit ei mulier: Domine, video quia Propheta es tu. Patres nostri in monte hoc adorauerunt, & vos dicitis, qa Hierosolymis est locus vbi adorare oportet. Dicit ei Iesus: Mulier, crede mihi, quia veniet hora, quando neq; in mõte hoc, neq; in Hierosolymis adorabitis Patrem. Vos adoratis quod nescitis: nos adoramus quod scimus: quia salus ex Iudæis est. Sed venit hora, & nunc est, quandò veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate. Nam & Pater tales quærit, qui adorẽt eum. Spiritus est Deus, & eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare.

Malachiae primo: Ab ortu solis vsque ad Occasum, magnum est nomẽ meum in Gentibus, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum est nomen meum in Gentibus, dicit Dominus exercituum.

Ad Romanos decimo: Non enim est distinctio Iudæi & Græci: nam idem Dominus omnium, diues in omnes qui inuocant illum. Omnis enim quicunque inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Quomodò ergo inuocabunt, in quem non crediderunt? Aut quomodò credent ei, quem non audiẽrunt? Quomodò autem audient sine prædicante?

Psalmo decimoseptimo: Laudãs inuocabo Dominum, & ab inimicis meis saluus ero.

Et psalmo centesimo quadragesimoquinto: Lauda anima mea Dominum, laudabo dñm in vita mea, psallam Deo meo quandiù fuero.

Esaiae quinquagesimosexto: Adducam eos in montem sanctum meum, et lętificabo eos in domo oratiõis meæ: holocausta eorũ et victimę eorum placebunt mihi super altari meo: qa domus mea, domus oratiõis vocabit cũctis populis:

Prioris ad Timotheum secũdo: Obsecro igitur primùm oẽium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones p omnibus hominibus, pro regibus & omnibus q in sublimitate sunt: vt quietam et tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate. hoc enim bonum est et acceptum coram saluatore nostro Deo.

B Matthaei sexto: Tu aũt cùm oraueris, intra in cubiculum tuum: & clauso ostio, ora patrem tuum in abscondito;

Universidad de Deusto
Biblioteca

to: & pater tuus qui videt in abscõdito, reddet tibi. Orantes autem nolite multùm loqui, sicut ethnici faciunt. Putant enim quòd in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergò assimilari eis: scit enim pater vester quid opùs sit vobis, antequàm petatis eum. Sic ergò vos orabitis: Pater noster qui es in cælis, sanctificetur nomẽ tuum. Adueniat regnum tuum. Fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in terra. Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodiè. Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Et nè nos inducas in tentationem. Sed libera nos à malo. Amen.

LVCAE vndecimo: Et factum est: cùm esset in quodam loco orans, vt cessauit, dixit vnus ex discipulis eius ad eum: Domine, doce nos orare, sicut docuit & Iohannes discipulos suos. Et ait illis: Cùm oratis, dicite: Pater, sanctificetur nomẽ tuum. Adueniat regnum tuum. Panem nostrum quotidianum da nobis hodiè, & dimitte nobis peccata nostra, siquidem & ipsi dimittimus omni debenti nobis. Et nè nos inducas in tentationem.

PSALMO centesimo quadragesimo: Dirigatur oratio mea sicut incensum in cõspectu tuo: eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum.

TOBIAE duodecimo: Quandò orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino.

ACTORVM decimo: Vir autẽ quidam erat in Cæsarea, nomine Cornelius, centurio cohortis quæ dicitur Italica, religiosus, ac timens Deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, & deprecans Deú semper: is vidit in visu manifestè, quasi hora diei nona, angelum Dei introeuntem

ad se, & dicentem sibi, Corneli. At ille intuens eum, timore correptus, dixit: Quis es Domine? dixit aũt illi: Orationes tuæ & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei.

EXODI trigesimosecundo: Rursumque ait Dominus ad Moysen: Cerno quòd populus iste duræ ceruicis sit: dimitte me, vt irascatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamq; te in gentem magnam. Moyses autem orabat Dominum Deum suum, dicens: Cur Domine irascitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxisti de terra Aegypti, in fortitudine magna, & in manu robusta? &c. Placatusq; est Dominus ne faceret malum quod locutus fuerat aduersùs populum suum.

PSALMO cẽtesimo quinto: Et dixit vt disperderet eos, si non Moyses electus eius stetisset in confractione in conspectu eius.

HIEREMIAE septimo: Tu ergò noli orare pro populo hoc, nec assumas pro eis laudem & orationem, & nõ obsistas mihi: quia non exaudiam te.

ET vigesimoseptimo: Et si prophetę sunt, & est verbum Domini in eis, occurrant Domino exercituum, vt non veniant vasa, quæ derelicta fuerant in domo Domini, & in domo regis Iuda & in Ierusalem, in Babylonem.

ECCLESIASTICI trigesimoquinto: Qui adorat Deũ in oblectatione, suscipietur: & deprecatio illius vsque ad nubes propinquabit. Oratio humiliantis se, nubes penetrabit: & donèc propinquet, non cõsolabitur: & nõ discedet donèc Altissimus adspiciat.

PSALMO centesimo primo: Respexit in orationem humilium, & non spreuit precem eorum.

ET psalmo trigesimosexto: Delectare in Domino, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

dabit tibi petitiones cordis tui. Reuela Domino viam tuã, & spera in eo: & ipse faciet. Et educet quasi lumen iustitiã tuam: & iudicium tuum tanquàm meridiem: subditus esto Domino, & ora eum.

IVDITH nono: Nõ enim in multitudine est virtus tua Domine, neque in equorum viribus voluntas tua est, nec superbi ab initio placuerunt tibi: sed humilium & mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. Deus cælorum, creator aquarum, & Dominus totius creaturæ, exaudi me miseram deprecantem, & de tua misericordia præsumentem.

LVCAE decimooctauo: Dicebat autem & parabolam ad illos, quoniam oportet semper orare, & non deficere.

ECCLESIASTICI decimooctauo: Nõ impediáris orare semper, & nè vetéris vsque ad mortem iustificari: quoniam merces Dei manet in æternum. Ante orationem præpara animam tuã, & noli esse quasi homo qui tentat deũ.

PRIORIS ad Thessalonicenses quinto: Sine intermissione orate: In omnibus gratias agite: Hæc est enim voluntas Dei in Christo IESV in omnibus vobis.

MATTHAEI sexto: Attendite nè iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum qui in cælis est. Et cùm oratis, non eritis sicut hypocritæ, qui amant in synagogis & in angulis platearum stantes orare, vt videantur ab hominibus: Amen dico vobis, receperunt mercedẽ suã. Tu autem cùm oraueris, intra in cubiculum tuum: & claso ostio, ora patrem tuum in abscondito: & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.

IOANNIS quarto, vt suprà.

C IOANNIS decimoseptimo: Hæc locutus est IESVS: &

& subleuatis oculis in cælum, dixit: Pater, venit hora, clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te.

ET capite vndecimo IESVS autem eleuatis sursùm oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi quoniam audísti me.

MATTHAEI vigesimoseptimo: Et circa horam nonam clamauit IESVS voce magna, dicens: Eli, Eli, lammasabacthani? hoc est, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? IESVS autem iterùm clamans voce magna, emisit spiritum.

LVCAE vigesimotertio: Et clamans voce magna IESVS, ait: Pater in manus tuas commendo spiritum meum.

MATTHAEI vigesimosexto: Et progressus pusillùm, prócidit in faciem suam, orans & dicens: Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste. Veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu.

MARCI decimoquarto: Et cùm processisset paululùm, prócidit super terram: & orabat, vt si fieri posset, transiret ab eo hora.

LVCAE vigesimosecundo: Et ipse auulsus est ab eis, quantum iactus est lapidis: & positis genibus, orabat, dicens: Pater, si vis, transfer calicem istum à me. Veruntamen non mea voluntas, sed tua fiat.

DANIELIS nono: Et posui faciem meam ad Dominũ Deum meum, rogare & deprecari in ieiunijs, sacco & cinere.

IONAE tertio: Et crediderunt viri Niniuitæ in Deum: & prædicauerunt ieiunium, & vestiti sunt saccis à maiore vsque ad minorem. Et peruenit verbum ad regem Niniue: & surrexit de solio suo, & abiecit vestimentum suum à se, & indutus est sacco, & sedit in cinere. Et clamauit, & dixit in Niniue ex ore regis & principum eius, dicens: Homines

Universidad de Deusto
Biblioteca

mines & iumenta, & boues, & pecora non guſtent quicquam, nec paſcantur, & aquam non bibant. Et operiantur ſaccis homines & iumenta, & clament ad Dominum in fortitudine, &c.

IVDITH quarto: Et clamauit omnis populus ad Dominum inſtantia magna, & humiliauerunt animas ſuas in ieiunijs & orationibus, ipſi & mulieres eorum. Et induerunt ſe ſacerdotes cilicijs, & infantes proſtrauerunt contra faciem templi Domini, & altare Domini operuerunt cilicio. Et clamauerunt ad DOMINUM DEUM Iſrael vnanimiter, nè darentur in prædam infantes eorum, & vxores eorum in diuiſionem, & ciuitates eorum in exterminium, & ſancta eorum in pollutionem, & fierent in opprobriũ Gentibus. Tunc Eliachim ſacerdos Domini magnus circuiuit omnem Iſraël, allocutusque eſt eos, dicens: Scitote quoniam exaudiet DOMINUS preces veſtras, ſi manentes permãſeritis in ieiunijs & orationibus in conſpectu Domini. Memores eſtote Moyſi ſerui Domini, qui Amalec confidentẽ in virtute ſua, & in potentia ſua, & in exercitu ſuo, & in clypeis ſuis, & in curribus ſuis, et in equitibus ſuis, nõ ferro pugnando, ſed precibus ſanctis orando deiecit. Sic erũt vniuerſi hoſtes Iſrael, ſi pſeueraueritis in hoc opere quod cœpiſtis. Ad hanc igitur exhortationem eius deprecantes Dominum, permanebant in conſpectu Domini, ità vt etiam hi qui offerebant DOMINO holocauſta, præcincti cilicijs offerrent ſacrificia Domino, et erat cinis ſupra capita eorum. ET ex toto corde ſuo omnes orabant Deum, vt viſitaret populum ſuum Iſraël.

ET capite nono: Quibus aſcendentibus, Iudith ingreſſa eſt oratorium ſuum: et induens ſe cilicio, poſuit cinerem ſuper caput ſuum: et proſternens ſe DOMINO, clamabat ad DOMI-

Dominum, dicens: Domine Deus patris mei Simeon, qui dediſti illi gladium in defenſionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione ſua, & denudauerunt femur virginis in confuſionem, &c.

PRIMI Machabæorũ tertio: Et cõgregati ſunt, & venerunt in Maſpha, contra Ieruſalem: quia locus orationis erat in Maſpha antè in Iſrael. Et ieiunauerunt illa die, & induerũt ſe cilicijs, & cinerem impoſuerunt capiti ſuo: & diſciderũt veſtimenta ſua.

LVCAE decimooctauo: Et publicanus à longè ſtans, nolebat nec oculos ad cælum leuare: ſed percutiebat pectus ſuum, dicens: Deus, propitius eſto mihi peccatori. Dico vobis, deſcendit hic iuſtificatus in domum ſuam ab illo: quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.

EXODI nono: Orate DOMINUM, vt deſinant tonitrua DEI, & grando: vt dimittam vos, & nequaquàm hìc vltrà maneatis. Ait Moyſes: Cùm egreſſus fuero de vrbe, extendam palmas meas ad Dominum, & ceſſabunt tonitrua, & grando non erit: vt ſcias quia DOMINI eſt terra. Egreſſusque Moyſes à Pharaone ex vrbe, tetendit manus ad Dominum, & ceſſauerunt tonitrua & grando, nec vltrà ſtillauit pluuia ſuper terram.

ET capite decimoſeptimo: Fecit Ioſue vt locutus erat Moyſes, & pugnauit contra Amalec: Moyſes autẽ & Aaron & Hur aſcenderunt ſuper verticem collis. Cumq; leuaret Moyſes manus, vincebat Iſrael: ſin autem paululùm remiſiſſet, ſuperabat Amalec. Manus autem Moyſi erãt graues: ſumẽtes igitur lapidẽ, poſuerũt ſubter eum, in quo ſedit: Aaron autẽ & Hur ſuſtentabãt manus eius ex vtraq; parte. Et factum eſt vt manus illius nõ laſſarẽtur vſq; ad occaſum

Universidad de Deusto
Biblioteca

solis. Fugauitq; Iosue Amalec, & populũ eius in ore gladij.

DEVTERONOMII nono: Et prócidi ante Dominum sicut priùs, quadraginta diebus & noctibus panem nõ comedens, & aquam non bibens, propter omnia peccata vestra quæ gessistis contra Dominum, & eum ad iracundiã ꝓuocãstis. ET iacui coram Dño quadraginta diebus ac noctibus, quibus cum suppliciter deprecabar, nè deleret vos vt fuerat comminatus: & orans dixi, &c.

NVMERORVM vigesimo: Ingressusq; Moyses & Aaron, dimissa multitudine, in tabernaculum fœderis, corruerunt proni in terram, clamaueruntq; ad Dominum, atque dixerunt: Domine Deus, audi clamorẽ huius populi, & aperi eis thesaurum tuum fontẽ aquæ viuæ, vt satiati, cessetmurmuratio eorum. Et apparuit gloria Domini super eos.

PSALMO octogesimoseptimo: Clamaui ad te Domine tota die: expandi ad te manus meas.

ET centesimo quadragesimo: Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum.

SECVNDI Paralipomenon sexto: Stetit ergò coram altari Domini ex aduerso vniuersæ multitudinis Israel, & extendit manus suas. Siquidẽ fecerat Salomon basim æneã, &c. stetitq; sup eam, & deincèps flexis genibus contra vniuersam multitudinem Israel, & palmis in cælum leuatis, ait, Domine Deus &c.

ET capite vigesimonono: Consurgensq; diluculo Ezechias rex, adunauit omẽs principes ciuitatis, & ascendit in domũ Domini &c. Cumq; finita esset oblatio, incuruatus est rex, & omnes qui erant cum eo, & adorauerunt.

TERTII Regum octauo: Factum est autem, cùm complẽsset Salomon orans Dominũ oẽm orationẽ, & deprecatio-

tionem hãc, surrexit de conspectu altaris Dñi: vtrunq; enim genu in terram fixerat, & manus expanderat in cælum.

DANIELIS sexto: Quod cùm Daniel comperisset, id est constitutã legẽ, ingressus est domũ suã: & senestris apertis in cœnaculo suo, contra Ierusalem tribus tẽporibus in die flectebat genua sua, & adorabat, cõfitebaturq; corã Deo suo, sicut & antè facere consueuerat.

PRIMI Esdræ nono: ET in sacrificio vespertino surrexi de afflictiõe mea, & scisso pallio & tunica, curuaui genũa mea, & expandi manus meas ad Dominum meum.

MATTHAEI secundo: ET intrantes domum, inuenerũt puerũ cũ Maria matre eius, & ꝓcidentes, adorauerũt eum.

ACTORVM septimo: ET lapidabant Stephanũ inuocantem, & dicentẽ: Dñe IESV, suscipe spiritum meũ. Positis aũt genibus, clamauit voce magna, dicens: Domine, nè statuas illis hoc peccatum.

ET capite nono: Eiectis aũt omnibus foràs, Petrus ponẽs genua orauit: & cõuersus ad corpus, dixit: Tabitha, surge. At illa aperuit oculos suos: & viso Petro, resedit.

ET capite vigesimo: Et cùm hæc dixisset (Paulus,) positis genibus suis, orauit cum omnibus illis.

ET vigesimoprimo: ET expletis diebus, profecti ibamus, deducentibus nos omnibus cum vxoribus & filijs vsq; foràs ciuitatem: & positis genibus in littore, orauimus.

AD Ephesios tertio: Propter quod peto nè deficiatis in tribulatiõibus meis ꝓ vobis, q̃ est gloria vestra. Huius rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi.

PRIORIS ad Corinthios vndecimo: Omnis vir orans aut prophetãs velato capite, deturpat caput suũ. Omnis aũt mulier orans aut ꝓphetans nõ velato capite, deturpat caput suum: vnũ enim est ac si decaluetur. Vos ipsi iudicate: decet

Universidad de Deusto
Biblioteca

mulierem non velatã orare Deũ? Si quis aũt videtur contentiosus esse: nos talem consuetudinem non habemus, neq; Ecclesia Dei.

Psalmo centesimo decimooctauo: Memor fui nocte nominis tui Domine, & custodiui legé tuam. Media nocte surgebam ad confitendum tibi super iudicia iustificationis tuæ. Septiès in die laudem dixi tibi super iudicia iustitię tuę.

Et psalmo quinto: Quoniam ad te orabo Domine, manè exaudies vocé meam. Manè adstabo tibi & videbo: quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.

Item quinquagesimoquarto: Vespere, & manè, & meridie narrabo et annunciabo, et exaudiet vocem meam.

Danielis sexto, vt suprà.

Actorvm tertio: Petrus autem et Iohannes ascendebant in templum, ad horam orationis nonam.

Et capite decimo: Postera autẽ die iter illis facientibus, et appropinquantibus ciuitati, ascendit Petrus in superiora, vt oraret circa horam sextam.

Item capite decimosexto: Media autem nocte, Paulus et Silas orantes, laudabant Deum. Et audiebant eos qui in custodia erant.

PATRES.

Oratio quid sit.

1. A DAMASCENVS libro tertio orthodoxæ fidei, capite vigesimoquarto: Oratio est ascensio mentis in Deũ, aut decẽtium à Deo petitio.

2. AVGVSTINVS libro secundo de sermõe Domini in mõte, capite septimo: Primò hic respondetur, non verbis nos agere debere apud Deum, vt impetremus quod volumus, sed rebus quas animo gerimus & intentione cogitationis cum dilectione pura & simplici affectu. Sed res ipsas verbis nos docuisse Dominum nostrum, quibus memoriæ mandatis, eas ad tempus orandi recordaremur. Et post pauca: Fit ergò in oratione cõuersio cordis ad eum, qui semper dare paratus est, si nos capiamus quod dederit.

In oratione fit mentis ad Deum conuersio.

3. IDEM sermone ducentesimo trigesimo de tempore: Oratio refe-

refectio est ieiuniorũ, aduocat gratiã Spiritus sancti: Oratio duritiã cordis mollit, austeritatem temperat, ieiunium dulcificat. Sicut enim sine potu non est plena refectio, sic & ieiunium sine oratione non potest animam perfectè nutrire. Quid autem oratio, nisi ascẽsio animæ de terrestribus ad cælestia, inquisitio supernorum, inuisibilium desiderium? Abeat dissensio secularium morum, quibus premitur mens humana quotidiè. Oratio conuinctio Spiritus sancti, si tamen orationi intentus sit animus: sicut clamat Propheta, Sitiuit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea. Quid autem sitiendum est, sequitur: Vt videat virtutem: Credite mihi, si ad videndam plenam virtutem Dei, plenè sitiant animæ humanæ substantiæ, nec fastidio victa dissimulet, replebitur adipe & pinguedine spiritali. Et sitiens illam Dei visitationem sensu proprio, cum fide clamabit: Adhæsit anima mea post te, suscepit me dextera tua. Ieiunium inertiam tollit de anima, impedimenta carnalia aufert. Oratio verò perseuerans iungit Deo, atque ità gaudens assistere se Domino gloriatur. Adhærens autem anima mea Domino, incipit securitatẽ habere & libertatem, nec pauores sustinet timoris. Susceptа anima tanto patrocinio dexteræ Dei, quomodò poterit noceri ab aliqua potestate? Sicut scriptum est, quòd nemo illud rapit de manu patris, hoc præstat ieiunium, hoc præstat oratio.

Oratio qd sit & quæ bona præstet.

Psal. 62.

Ioan. 10.

4 BASILIVS Magnus homilia in martyrem Iulittam, quæ est quinta inter homilias variorum argumentorum: Oratio est boni cuiuspiam petitio, quæ ad Deum à pijs effunditur. Sanè eiusmodi petitionem neutiquàm statuimus in solà verborum præcisione. Ipsi enim credimus, Deo nihil opùs esse verbis, quibus commoneat nostræ petitiõis: magis verò dicimus eum perspicacissimè scire, quæ nobis nec petentibus etiam profutura sint. Quid ergò, quod ipsi dicimus? Nimirùm, orationem non oportere nos plenè in syllabis constituere, quin potiùs ipsam suas vires plenius explicare, expleréve in animæ orantis libera electione ac proposito, simul & in actionibus, quæ per omnem vitam intento studio perficiuntur ad præscriptũ virtutis, iuxta Paulum: Siue comeditis, siue bibitis, siue quid facitis, omnia ad gloriam Dei facite. Accumbens mensæ, ora: esitans panem, largitori gratiam rependito. Sufulciens firmansq; infirmas corporis vires vino, eius fac memineris, qui hoc te dono impartiuit ad inferendam cordi tuo lætitiam, & ad multiplicium infirmitatum non mediocre solamen. Nulla tibi est sumẽdi edulij necessitas? Caue, nè prætereat eius memoria,

Oratio nõ sollicitis verbis cõstat ac perficitur.

Orationis vis & vtilitas.

1 Cor. 10. Colos. 3.

Orationi frequẽs refectio ante refectionem. Eccl. 11. Prou. 11. 1 Tim. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cuius liberali beneficio ventrem explêsti. Tunicam indueris? gratias agito benigno datori. Amiciris pallio? fac, in te augescat intentior erga DEVM charitas, qui integumenta gratuitò largitus est hyemi ęstatiq; accommodata, quibus & vita conseruetur, & obuelctur turpitudo. Tibi ne dies expletus abijt? Illi referto gratiam, qui solem quidem nobis nihil tale commeritis indulsit diurnæ operationis ministerium: ignem verò contulit illustrandæ nocti, vtiq; subseruiat reliquis vitę commoditatibus. Ipsa rursùs nox alias ad orationem suggerere possit conciliare 've occasiones. Etenim si quandò in cælum suspexeris, quum in eximiam siderum pulchritudinem oculorum aciem defixeris presiùs: horum visibilium supplica Domino, vniuersorum longè optimo artifici procide Deo, & cole eum qui cuncta hæc in sapientia condidit. Sanè ad eum modum indiuulsè & continenter oraueris, non quidem fi verbis modò orationem expleueris tuam: veriùs vbi omnis prorsùs vitæ tuæ ratio atque institutum diuinæ te conformârit voluntati, sic vt vita ipsa, dici & esse promereatur continens quædam & indiuulsa oratio.

Manè post somnũ in vestiendo se.

Vesperi ante somnum.

Ipsa nocte.

Tota vita oratio quædam esse potest.

5 CHRYSOSTOMVS homilia trigesima in Genesim: Magna arma sunt preces, magna securitas, magnus thesaurus, magnus portus, refugij locus, modò sobrij & vndequaquè mente nostra collecta, inimicoq; nostræ salutis nullo aditu permisso, Dominum adeamus. Et paulò pòst: Magnum bonum sunt preces. Nam si homini quis loquatur virtute prædito, non paruum indè fructum percipiet: quantis bonis fruetur is, cui cum Deo colloquium fuerit? Oratio enim colloquium est cum Deo. Quod vt scias, audi prophetam dicentem: Iucundum sit DEO eloquium meum, hoc est, sermo meus appareat DEO. An non enim præstare potest, vtcunq; petamus? Verùm propter hoc differt & expectat, vt occasionem accipiat, qua iustè nos sua cura dignos faciat. Siue autem consequamur quod petimus, siue nõ consequamur, perseueremus semper in oratione. Et non solùm gratias agamus si consequamur, sed etiam si repulsam passi fuerimus. Nam cùm Deus aliquid nobis denegat, non minus est quàm si concessisset. Nescimus enim nos, quæ nobis conducant, sicut ipse nouit.

Orationis cõmendatio.

Oratio est colloquium cum Deo. Psal 103.

Cur deus differat ea dare quæ postulamus.

☞ Cùm denegat postulata, beneficium præstat.

6 GREGORIVS Nyssenus in libro de oratiõe, circa principium: Et quid attinet singulatim exponere, quibus rebus multipliciter, multisq; modis peccatum humanæ vitæ committitur: cuius peccati nulla alia causa est, quàm quòd ad ea, quæ in manibus habent & studiosè tractant negocia, diuinum etiam auxilium homines non simul adhibent & assumunt. Quòd si oratio negocium præcesserit, peccatum aduersùs animam aditum non inueniet. Dei enim memoria in corde fixa atque fundata, irrita consilia aduersarij manent, iustitia sese mediam vbiquè controuersijs interponente. Prohibet item agricolam à peccato, oratio in exiguo agri modo fructùs multiplicans, nè posteà ampliùs vnà cum plus habendi cupiditate, peccatum ingrediatur: ità viator, ità qui expeditionem vel nuptias parat: ità quicunq; animum ad aliquod negocium adiecit, si cum oratione quodlibet agat, prospero atque felici successu negociorum à peccando abducetur, nullo aduersario animam ad vitium trahente. sin autem relicto Deo, negocio totus intentus fuerit, omninò necesse est, vt à Deo remotus, cum aduersario prorsùs versetur. recedit autem à Deo, qui per oratiõem sese Deo non coniungit. Ergò hoc priùs oratione docendi estis, quòd semper orare & non defatigari oporteat. Per orationem enim cum Deo esse contingit. At qui cum Deo est, ab aduersario remotus est. Oratio pudicitiæ præsidium atque tutamen est, iræ moderatio, superbiæ sedatio atque repressio, iniuriarum tenacis memoriæ expurgatio: inuidiæ profligatio, iniustitiæ sublatio, impietatis correctio. Oratio corporum robur est, abundantia domus, recta iuris ac legum in ciuitate constitutio, regni vires, belli trophæum, pacis securitas, dissidentium conciliatio, coniunctorum cõseruatio. Oratio virginitatis sigillum est, matrimonij fides, viatoribus scutum, dormientium custos, vigilantium fiducia, agricolarum fertilitas, nauigantium salus. Oratio reorum & causam dicentium patrona, nexorum ac vinctorum relaxatio atque solutio, fatigatorum requies, mœrentium consolatio, gaudentium animi delectatio, lugentium solatium, nuptias contrahentium corona, natalitij festi celebratio, morientium funus. Oratio, conuersatio sermocinatioq; cum Deo est: visum effugientium contemplatio: eorum, quæ concupiscuntur, certa fides: eiusdem cum angelis honoris conditio, bonorũ progressus & incrementum: malorum subuersio, peccatorum emendatio, præsentium fructus, futurorum repræsentatio. Oratio, Ionæ quidem cetum domum effecit: Ezechiam verò ex portis mortis ad vitam reduxit: tribus autem adolescentibus in ventum rorantem, flammam conuertit: Israelitis, aduersùs Amalechitas trophæum erexit, & centum octogintaquinque millia Assyriorum vna nocte gladio inuisibili prostrauit. Atq; sexcenta præter

Oratiõis neglectio quàm multorũ malorũ causa, in rebus etiam cõporalibus.

A Deo recedit qui orare negligit. Lucæ 18.

Oratiõis laus à fructu & vtilitate multiplici.

Oratio est cõuersatio & colloquutio cum Deo.

Ionæ 2. 4 Reg. 20. Dan 3. Exod 17. 4 Reg 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Oratio est petitio bonorũ, quæ Deo cũ supplicatiõe offertur.

ter hęc ex ijs, quę iam acciderũt, exempla licet inuenire quibus palàm fit, nihil ex ijs, quæ per hanc vitam coluntur & in precio sunt, orationi præstare. Et posteà προσευχὴ, id est, oratio, est petitio bonorum, quæ Deo cum supplicatione offertur.

7 AVGVSTINVS epistola quinquagesimanona ad Paulinum, quæstione quinta: Illa sanè difficilimè discernuntur, vbi ad

1. Tim. 2. Timotheum scribens Apostolus ait: Obsecro itaq; primùm omnium fieri obsecrationes, orationes, interpellationes, gratiarum actiones. Secundùm Græcum enim eloquium discernenda sunt. Et post pauca: Multa quippe hinc dici possunt, quæ improbanda non

Locum Pauli interpretatur Augustinus de precibus quæ in Missæ sacrificio fiũt. tint: sed eligo in his verbis hoc intelligere, quod omnis vel penè omnis frequentat Ecclesia, vt precationes accipiamus dictas, quas facimus in celebratione sacramentorum, antequàm illud quod est in Dñi mẽsa, incipiat benedici: orationes, cùm benedicitur & sanctificatur, & ad distribuẽdum comminuitur, quam totam petitionem ferè omnis Ecclesia Dominica oratione concludit. Ad quem intellectum etiam verbi Græci origo nos adiuuat. Nam eam quam dicunt ἐυχὴν, rarò ità scriptura ponit, vt intelligatur oratio, sed plerũnquè & multo vsitatiùs votum appellat ἐυχὴν: προσευχὴν, verò, quod verbum ità positum est, vndè tractamus, semper orationem vocat. Vndè hanc verbi originem, sicut superiùs dixi, nonnulli minùs eruditè inteuntes, προσευχὴν non orationem, sed adorationem dicere voluerunt, quæ potiùs προσκύνησις dicitur. Sed quia oratio interdùm dicitur, quæ vocatur ἐυχὴ, adoratio putata est προσευχὴ. Porrò si vsitatiùs, vt dixi, in scripturis votum appellatur ἐυχὴ, excepto nomine generali orationis, ea propriè intelligenda est oratio, quam facimus ad votum, id est, πρὸς ἐυχὴν. Vouentur autem omnia quæ offeruntur D E O, maximè sancti altaris oblatio, quo sacramento prædicatur nostrum aliud votum maximum, quo nos vouimus in Christo esse mansuros, vtiquè in com-

1. Cor. 10. page corporis CHRISTI. Cuius rei sacramentum est, quòd vnus panis, vnum corpus multi sumus. Ideò in huius sanctificatione & distributionis præparatiõe, existimo Apostolum iussisse propriè fieri προσευχὰς, id est, orationes: vel, vt nonnulli minùs peritè interpretati sunt, adorationes: hoc est enim ad votum, quod vsitatiùs in scripturis nuncupatur ἐυχὴ. Interpellationes autem, siue (vt vestri codices habent) postulationes, fiunt cùm populis benedicitur. Tunc enim antistites velut aduocati, susceptos suos per manus impositionem misericordissimè offerunt protestati. Qui-

Quibus peractis, & participato tanto sacramento, gratiarum actio cuncta concludit, quam in his etiam verbis vltimam commendauit Apostolus.

1 B AVGVSTINVS tractatu septuagesimotertio in Ioannem: Magnam spem Dominus suis promisit sperantibus, dicens: Quia ego ad Patrem vado, & quodcunque petieritis in nomine meo, hoc faciam. Sic ergò perrexit ad Patrem, vt non relinqueret indigentes, sed exaudiret petentes. Sed quid est, Quodcunque petieritis, cùm videamus plerunquè fideles eius petere, & non accipere? An fortè propterea quia malè petunt? Nam hoc exprobrauit Apostolus Iacobus, dicens: Petitis, & non accipitis, eò quòd malè petatis, vt in cõcupiscentijs vestris insumatis. Malè ergò vsurus eo quod vult accipere, Deo potiùs miserante non accipit. Proindè si hoc ab illo petitur, vndè homo lædatur e auditus, magis metuendum est, nè, quod posset non dare propitius, det iratus. An non vidimus Israelitas malo suo impetrâsse, quod culpabili cõcupiscentia petiérunt? Concupierant enim carnibus vesci, quibus pluebatur manna de cælo: fastidiebant quippe quod habebant, & quod non habebant, impudenter petebant: quasi non meliùs peterent, non vt cibus qui deerat, indecenti desiderio præstaretur, sed vt ille qui aderat, sanato fastidio, sumeretur. Quandò enim nos delectant mala, & non delectant bona, rogare debemus potiùs Deum, vt delectent bona, quàm vt concedantur mala. Et post pauca: Euigila igitur homo fidelis, & vigilanter audi quod illic positum est, in nomine meo. Ipsum enim quodcunque, non ait petieritis vtcunq; sed in nomine meo. Qui promisit ergò tam magnum beneficium, qui vocatur? vtiquè Christus Iesus. Christus significat regem, Iesus significat saluatorem. Non itaque nos saluos faciet quicunq; rex, sed rex saluator: ac per hoc quodcunque petimus aduersùs vtilitatem salutis, nõ petimus in nomine saluatoris: & tamen ipse saluator est, non solùm quandò facit quod petimus, verumetiam quandò non facit: quoniam quod videt peti contra salutem, non faciendo potiùs se exhibet saluatorem: nouit enim medicus, quid pro sua, quid contra suam salutem poscat ægrotus: & ideò contraria poscentis non facit voluntatem, vt faciat sanitatem: quapropter quandò volumus vt faciat quodcunq; petimus, non vtcunquè, sed in nomine eius, hoc est, in nomine saluatoris, petamus. Non ergò contra nostram salutem petamus: quod si fecerit, non vt saluator facit, quod est nomen eius, fidelibus eius. Est quippe impijs & damnator,

Ioan. 14.

Cur orantes nõ semper exaudiantur.

Iacob. 4.

Præstat aliquandò non exaudiri. Num. 11.

Qui nõ petũt in nomine Iesu, id est, saluatoris.

Nihil contra salutem postulandum.

y

Universidad de Deusto
Biblioteca

mnator, qui dignatur fidelibus esse saluator: Qui ergò credit in eũ, quodcunq; petierit in eo nomine, quod est illis qui credunt in eum, hoc facit, quoniam hoc sicut saluator facit. Si autẽ qui in eum credit, aliquid per ignorantiam contra suam salutem petit, non in nomine saluatoris petit, quia saluator ei non erit, si quod eius salutem impedit, fecerit. Vndè tunc expedit potiùs, vt non faciendo propter quod inuocatur, faciat quod vocatur. Propterea non solùm saluator, sed etiã magister bonus, vt faciat quodcunq; petierimus, in ipsa oratione quam nobis dedit, docuit quid petamus, vt etiam sic intelligamus, non petere nos in nomine magistri, quod petimus præter regulam eius magisterij. Sanè quædam quanuis in nomine eius petamus, id est, secundùm saluatorem & secundùm magistrum petamus, non tunc quandò petimus facit, sed tamen facit. Neque enim quia & illud petimus, vt veniat regnum D E I, propterea non facit quod petimus, quia non statim cum illo in æternitate regnamus: differtur enim quandò petimus, non negatur. Veruntamen orantes, tanquàm seminantes, non deficiamus: tempore enim proprio metemus. Et simul petamus, quandò benè petimus, vt non faciat quod non benè petimus, quia & ad hoc pertinet, quod in eadem oratione Dominica dicimus, Nè nos inferas in tentationem: neq; enim parua est tentatio, si contra tuam fit causam tua postulatio.

Ex Oratione Dominica discimus quid petẽdum sit.

Differuntur multa quæ petuntur, non negantur.

Orandum vt nõ tribuatur quod non benè petitur.

2. BASILIVS Magnus constitutionum monasticarum capite secundo (vel secundùm alios capite primo:) Duplex est orandi modus: quorum alter in glorificatione, adhibita animi submissione, cernitur: alter in petitione, qui quidem priori subijcitur. Cùm oras igitur, nolito confestim ad petitionem accedere: quòd si hoc non facis, indicio es ipse de voluntate tua, te scilicet, quòd necessitate vrgearis, Deo preces adhibere. Quapropter quodcunq; instituis orare, coniugem, liberos, teq; adeò ipsum relinquito, à terraq; procùl abscedito, cælumq; superato, & naturas omnes tam quę cernuntur, quàm quæ cerni non possunt, relinquito: & ab eius glorificatione exorditor, qui omnia cõdidit. Cumq; in eo satis fueris commoratus, non mente vaga, neq; huc, illúcve temerè deerrante, neq; (vt Græcorum mos est) fabulas garriens, sed de sacrosanctis literis carpẽs, quæ dicas, dic: Gratias ago tibi Domine propter incredibilem clementiam, & in ferendis hominum culpis facilitatem tuam, qui peccantem me quotidiè patientiæ tua sustines, & ad resipiscendum omnibus nobis potestatẽ facis. Propter hoc enim taces, & nos sustines

Oratio cõstat Dei glorificatione & petitione.

A gratiarum actione exordiẽda oratio.

Modus orãdi ex D Basilij sententia.

stines Domine, vt tibi gratias agamus, qui salutem generis nostri, modò terrendo, modò leniter exhortando moderaris, quiq; per prophetas primò, postremò etiam per aduentum Christi tui nos visitaueris. Tu enim finxisti nos, non autem ipsi nos. tu es Deus noster. Vbi verò iam satis gratias egeris, Deumq; petitis è diuina scriptura laudibus glorificaueris, tum iterùm adhibita humilitate, ordire, ac dic: Equidem non sum dignus Domine, qui coram te verbum faciam, quoniam vehementer peccator sum: & licèt nullius tibi culpæ conscius sis, nihilominùs tamen ità te oportet dicere. Etenim cùm multis in rebus offendamus omnes, maiorem tamen offensarum partem ne intelligimus quidem. Idcircò Apostolus dicebat: Nihil mihi conscius sum, sed in hoc iustificatus non sum. quod idem est ac si diceret, Multa delicta committo, quæ committere me non intelligo. Propter hanc causam etiam Propheta ait: Delicta quis intelligit? Vbi verò verbis humilitatem tuam satis ostenderis, dixerisq;, Gratias ago tibi Domine, quòd peccantem me tam diù patientia tua sustinuisti, & in hodiernum vsque diem nullas à me peccatorum meorum pœnas expetisti. Equidem Domine infinita iampridèm commeritus eram supplicia, dignusq; eram, qui longissimè à conspectu abspellerer tuo: verùm tua me patientissima lenitas peccantem clementissimè sustinuit. Gratias, inquam, ago tibi, tametsi ad parem tuæ in me clementiæ gratiarum actionem haudquaquàm esse me idoneum intelligo. Simulàc verò ambabus hisce partibus satisfeceris, gratiarum actionis videlicet, & humilitatis, tum demùm, quod petere debes, petito: non diuitias, (vt antè dixi) neque terrenam gloriam, non sanitatem corporis: (Ipse enim qui te creauit, ipsi curæ est incolumitas tua, neque non probè intelligit, quàm è re cuiusque sit, vel benè valere, vel malè) sed quemadmodùm iussus es, regnum cælorum pete tantummodò, & necessitatibus corporis tui ipse, (vt dixi) prouidebit. Munificentissimus est enim idem & augustissimus rex noster, & indignè fert, quandocunquè quis exiguum à se aliquid petit, quandocunquè quis nostrùm de rebus ipsum minimè ipsi conuenientibus rogat. Noli igitur illum tibi oratione tua iratum facere, sed ea petito tibi, quæ digna sunt & rege & D E O. Hæc autem petens ab eo, nè priùs recesseris, quàm quod petis impetraueris. Hoc enim fieri oportere, in euangelio subindicans Dominus dicit: Quis ex vobis habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & cæt. Hoc autem ex-

1. Ioan. 5.

1. Cor. 4.

Psal. 18.

Quid sit potissimũ à Deo postulãdum.

Magna à se peti vult Deus.

Perseuerantia in orando.

Luc. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

exemplum idcircò nobis proponitur à Domino, vt in fide acres ac pertinaces esse nos doceat. Exemplum enim ab homine ad alium hominem sumit, vt intelligas nulla laboris fatigatione debere te à suscepto proposito desistere, vt videlicet quandocunque aliquid petieris, neque impetraueris, tam diù perseueres, quoàd impetres: Si tamen (vt suprà dixi) ea petas, quæ voluntati Dei non repugnent. Neque verò tecum tacitus dixeris: Peccator sum, & propterea non exaudior. Vt enim diffidentiæ ille tibi causam omnem præcideret, illud adiecit: Et si non dabit illi surgens, eò quòd amicus eius sit, propter improbitatem tamen eius dabit illi quotquot habet necessarios. Decæterò autem, etsi mensis præterijt, etsi annus, etsi triennium, etsi quadriennium, etsi anni complures, acriter perseuerato tamen, donèc impetres. sed postula cum fide, neque interea rectè vnquàm viuere intermiseris. Si enim libidinibus se quis ex ignauia dediderit, sequemet ipse volens hostibus suis prodiderit, hunc nullo modo DEVS neque adiuuat, neque exaudit, quippe cùm prior ipse vitio suo à DEO se alienauerit. Qui enim à DEO se optat iuuari, is nunquàm deserit, quod se addecet, officium suum: qui autem hoc facit, is diuino auxilio nunquàm destituitur. Quapropter danda in eo opera est, nè vlla in re conscientia nostra nos condemnet: tum, vbi hoc fecerimus, implorandum est diuinum auxilium: implorandum autem non lentè, non mente huc illuc̃ temerè oberrante. Qui enim sic facit, is (tantum abest vt impetraturus sit, quod petit) perficiet priùs vt sibi Dominus irascatur. Etenim si qui coram principe aliquo stat, & ipsum alloquitur, magno cum metu stat, & cum corporis extrinsecùs, tum mentis etiam intrinsecùs attentos oculos tenet, periculi metu: quanto tandèm maiore cum metu trepidationeq; censendum est oportere nos stare in conspectu Dei, tota mẽte in illum vnum intenta, neque vsquàm aliò? cum ipse non hominis partem illam modò, quæ foris appáret, vt homines faciunt, sed illam etiam quæ intùs occulta, oculorũ adspectum fallit, clarissimè peruideat. Si igitur sic, quemadmodùm decet, steteris corã Deo, & quę in te sunt, omnia pro viribus p̃stiteris, perstà, donèc omninò tandèm impetres quod petis. Sin cõscientia te tua condemnat, tanquàm qui negligentiùs rem tractes, etsi in oratione aliud agens, animo minùs attento stes, cùm possis omnem abste repellere distractionem, nè præfidentior ausis consistere coram DEO, nè fiat tibi oratio tua in peccatum. Si verò propterea, quòd à pec-

Peccatores an etiã exaudiat Deus.

Perseuerantiæ orationis iungenda est bonæ vitæ perseuerantia.

Fugationes & peregrinationes mentis in oratiõe vitandæ.

à peccato debilior factus, hoc à teipso impetrare non potes, quin interìm dum oras, animo & mente distrahare: innitere cõtrà, quãtùm potes, & ipse tibimetipsi vim affer, & coram Deo stare perseuera, mentemq; tuam in illum defixam tene, ipsamq; ad seipsam aduoca. Si ità feceris, ignoscet tibi Deus, quoniam non ex contentione, sed ex infirmitate, eo modo quo conueniret, coram Deo stare non vales. Hoc modo si tibimetipsi vim feceris, téque ad omne opus bonum praueris, nè destiteris priùs, quàm illud impetres, quod rogas. Et quibusdam interiectis: At sæpè periui, inquis, neq; impetraui tamen. Prorsùs, quia non rectè petiuisti, videlicet aut dubitabundus, aut aliud agens, aut quæ tibi vtilia non erant futura. Quòd si & quæ tibi erant vtilia, sæpè petijsti, at non tamen perseuerantiam adhibuisti. Scriptum est enim, In perseuerantia vestra possidebitis animas vestras. Et qui perseuerauerit vsq; in finem, hic saluus erit. Et post pauca: Ea re fortasse differt quæ daturus est, vt hoc modo magis te ad assiduitatẽ vocet, & vt intelligas, q̃ sit donũ Dei, & vt datũ diligẽter custodias: Siquidẽ nititur vnusquisq; quod magno labore inuenit, id maiore etiã quadam diligẽtia custodire, nè eo amisso, labores etiã vnà cum eo suos multos amittat, néve neglecto Dei munere, æterna vita indignus efficiatur.

Distractio mentis cui proviribus resistitur, Deum non offendit.

Quibus de causis nonnunq; nõ impetramus quod petimus.

Luc. 21. Matt. 10. & 24.

Orationem maximè impedire conatur Dæmon.

3. BERNARDVS sermone quarto de Quadragesima: Oratio quanto est efficacior, si fiat vt debet, tanto callidiùs impediri ab aduersario solet. Interdùm enim grauiter impeditur oratio à pusillanimitate spiritus & timore immoderato. Hoc autem tunc solet fieri, cùm sic cogitat homo propriam indignitatem, vt non cõuertat oculos ad diuinam benignitatẽ. Abyssus enim abyssum inuocat: abyssus luminosa, abyssum tenebrosam: abyssus misericordiæ, abyssum miseriæ. Profundũ est nanq; cor hominis & imperscrutabile. Sed si magna est iniquitas mea, multo maior est Domine pietas tua. Ideoq; cùm ad meipsum turbata fuerit anima mea, memor sim multitudinis misericordiæ tuæ, & respiro in ea: & cùm introiero in potentias meas, nolo memorari iustitiæ tuæ solius. Veruntamen sicut periculum est, si fuerit oratio nimis timida, sic in contraria parte non minùs, immò & maius periculum est, si fortè fuerit temeraria. De his qui sic orant, audi quid loquatur ad prophetam Dominus: Clama, inquit, nè cesses: quasi tuba exalta vocẽ tuam, &c. Quasi tuba, inquit, quia in spiritu vehementi increpandi sunt temerarij. Me etenim quærunt, qui seipsos nondùm inuenerunt. Nec hoc dico, vt peccatoribus auferam orandi fiduciam, sed

Oratio non sit nimis timida.

Psalm. 41. Hiere. 17.

Nec sit temeraria.

Isa. 58.

Universidad de Deusto
Biblioteca

volo eos orare tanq̃ gentem quæ peccatum fecerit, non iustitiam. Orent pro indulgentia peccatorum suorum in animo contrito & spiritu humilitatis, quemadmodùm publicanus ille: Deus, inquit, Luc 18. propitius esto mihi peccatori. Temeritatem enim dico, quâ dõis, in cuius conscientia peccatum adhuc aut vitium aliquod regnat, ambulat in magnis & mirabilibus super se: minùs solicitus pro periculo animæ suæ. Tertiũ periculum est, si sit oratio tepida, & non ex viua affectione procedens. Timida quidẽ oratio cælum non penetrat, quia restringit animum timor immoderatus, vt oratio non dicam non ascendere, sed nec ꝓcedere queat. Tepida verò in ascẽsu languescit, & deficit, eô ꝙ non habeat vigorem. Nam temeraria ascendit, sed resilit: resistitur enim ei: nec tantùm non obtinet gratiam, sed meretur offensam. Quæ verò fidelis & humilis, & feruẽs oratio fuerit, cælum sine dubio penetrabit: Vndè certum est quòd vacua redire non poterit.

Non sit oratio tepida.

Oratio fidelis, humilis & feruens cælum penetrat.

4. ET sermone quinto de Quadragesima: Rogo vos fratres, vt semper ad manum habeatis tutissimũ orationis refugium, de qua etiã memini me pauloantè in fine sermonis esse locutum. Veruntamen quotiès de oratione loquor, verba quædam humanæ cogitationis audire mihi videor in corde vestro, quæ & ab alijs frequenter audiui, & nonnunq̃ expertus sum in corde meo. Quid enim est ꝓ licèt nunq̃ ab oratione cessemus, vix vnq̃ experiri videatur aliqs nostrũm, quis sit orationis suæ fructus? Sicut ad orationem accedimus, sic redire videmur: nemo nobis respõdet verbũ, nemo quicquam donat, sed laborâsse videmur incassum. Sed quid in Euangelio dicit Dominus? Nolite, ait, iudicare secundùm faciem, sed iustum iudicium iudicate. Quod est autem iustum iudicium, nisi iudicium fidei? quoniam iustus ex fide viuit. Ergò iudicium fidei sequere, & non experimentum tuum: quoniam fides quidem verax, sed experimentum fallax. Quæ est ergò veritas fidei, nisi quod promittit ipse filius Dei? Quicquid orantes petitis, credite quia accipietis, & fiet vobis. Nemo vestrũm, fratres, parui pendat orationẽ suã. Dico enim vobis, quia ipse ad quem oramus, non parui pẽdit eam. Priusquàm egressa sit ab ore nostro, ipse scribi iubet eam in libro suo. Et vnum indubitanter è duobus sperare possumus: quoniam aut dabit quod petimus, aut quod nobis nouerit esse vtilius. Nos enim quid oremus sicut oportet, nescimus: sed miseretur ille super ignorantiam nostram & orationem benignè suscipiẽs, quod nobis aut omninò non est vtile, aut non tam citò dari necesse est, minimè tri-

Tutissimum orationis refugium.

Ioan. 7.

Rom. 1.

Mar. 11.

Scribi iubet Deus orationem nostram in libro suo.

Rom. 8.

tribuit: oratio tamẽ infructuosa nõ erit. Ità sanè, si fecerimus quod monemur in psalmo, id est, si delectemur in Dño. Ait enim sanctus Dauid: Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Psal. 36.

5. IDEM in sermone de quatuor modis orandi: Propter quod fidutialiter iam postulare potest qui eiusmodi est, (id est, qui in lamentis pœnitentiæ aliquandiù perseuerans, hilaritatem quandam & fiduciam concepit indulgentiæ) tantùm caueat, nè fortè aut postulet non postulanda, aut minùs postulet quæ à Deo sunt postulãda: aut ea tepidè quærat, quæ toto affectu & omni tẽpore sunt quærenda. Petitis, & non accipitis, (ait Iacobus) eô quòd malè petatis, vtpotè in concupiscentijs vestris. Sic agit omnis qui terrena quærit vltra necessitatem, qui mundialem gloriam sectatur aut voluptatem. Tale est etiã quod solent seculares homines mortem inimicorum in orationibus postulare, cæteraq̃ similia quæ nõ oportet. At verò temporalia si defuerint, petenda quidem sunt, quãtùm necessitas humana requirit: sed iuxta beati Gregorij sententiã, nõ sunt hæc nimiũ requirenda. In quo genere etiã illa spiritualia sunt, sine quibus nihilominùs salus constare potest, vt sermo scientiæ, gratia curationum, omniaq̃ de quibus certum non habemus quid expediat nobis: vtpotè si te fatiget tentatio, supplicandum quidem pro ea, vt auferatur à te, sed nõ minùs obnixè, quoniam in talibus meminisse semper oportet Apostolicæ illius sententiæ: Nos enim quid oremus, sicut oportet, nescimus: & Deo magis committere, q̃ temerè aliquid apud nos definire. Hæc autem sunt toto affectu, & omni tempore postulanda: hæc sunt, pro quibus incessanter & q̃ obnixè poterunt, ad Deum clament desideria tua, vt habeas gratiã eius bonam, & placere possis in oculis pietatis ipsius, & in eo viuas, & moriaris in ipsõ, vt gloriam eius videre, & ipso frui in perpetuum mereari. De his enim dictum est: Sine intermissione orate. Vndè & Propheta: Exquisiuit, inquit, te facies mea, faciem tuam Domine requiram. Et alibi: Vnam petij à Domino, hãc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. Et post pauca; Quid aliud cogitare debet frater intrans ad orationem, q̃ propheticum illud: Ingrediar in locũ tabernaculi admirabilis, vsq̃ ad domum Dei? Omninõ siquidem oportet nos orationis tempore curiam intrare cælestem, illam vtiq̃ curiam, in qua rex regũ stellato sedet solio, circundante innumerabili & ineffabili beatorum spirituum exercitu. Vndè & ipse qui viderat, quia maiorem numerum non inuenit: Millia, ait, millium ministrabant ei, & deciès millès

Quæ impediant quo minùs exaudiatur oratio.

Iaco. 4.

An temporalia in oratione postulanda, aut spiritualia quæ non sunt ad salutem necessaria.

*Homilia 27. in Euangel.

Quæ semper & sine conditione postulanda.

1. Thess. 5. Luc. 18.

Pfal. 26. Ibidẽm.

Quõ ad orationem accedendum.

Pfal. 41.

Dan. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

liès centena millia aſsiſtebant ei. Quanta ergò cum reuerẽtia, quãto timore, quanta illuc humilitate accedere debet, à palude ſua ꝓcedens & repens ranuncula vilis? Quàm tremebundus, q̃ ſupplex, quàm deniq; humilis & ſolicitus, & toto intentus animo maieſtati gloriæ, in præſentia angelorum, in conſilio iuſtorum & congregatione aſsiſtere poterit miſer homuncio? In cunctis igitur actiõibus noſtris multa opùs eſt animi vigilantia, ſed præcipuè in oratione. Etenim ſicut in regula noſtra legimus, *licèt hora omni & omni loco oculi Domini ſuper nos ſpeculentur, maximè tamen in oratione. Licèt enim ſemper videamur, ſed nunc etiam præſentamus & oſtendimus nos, quaſi facie ad faciem cum Deo loquentes. Porrò quauuis vbiquè ſit Deus, in cælo tamen orandus eſt, ibiq; orationis tempore cogitandus: vt mens noſtra non oratorij tecto, non aeris ſpatio, non ipſa retardetur nubium denſitate, iuxta eam formam quæ nobis à Chriſto tradita eſt, vbi ait: Sic orabitis: Pater noſter q̃ es in cælis. Cælum enim quadam prærogatiua etiam ſedes ſiue thronus Dei vocatur: quia ad eam comparationem qua DEVM in cælis angeli ſancti & electorum animæ vident, nos miſeri & peregrini ſuper terram vix ſolum nomen habere videmur. Sic igitur oret qui orat, tanq̃ aſſumptus & præſentatus ei qui ſedet ſuper excelſum thronum in angelis qui minimè ceciderunt, & eleuatum in hominibus quos ſuſcitauit de puluere inopes, & erexit de ſtercore pauperes: ſic, inquam, ſemetipſum conſideret, & ſic attendat, tanq̃ præſentatum Domino maieſtatis, vt dicat cum Abraham: Loquar ad Dominum meum, cùm ſim puluis & cinis. Et quia tuo præcepto commonitus, tua inſtitutione formatus, id præſumo Domine fons pietatis.

In oratione ꝑcipuè opùs eſt animi vigilantia.

* In regula S. Benedicti cap. 19.

Pſalm. 32. Pro 15.

Præſentamus nos Deo.

Matt. 6.

Gen. 18.

6. HIERONYMVS in caput ſeptimum Hieremiæ, in ea verba ſcribens: Tu ergò noli orare, &c. Nè videatur rogans propheta non impetrare quod poſtulat, præcipit Deus, nè pro populo peccatore, & nullam agente pœnitentiam, deprecetur. Quod autẽ dicit, Et non reſiſtas mihi: illud oſtendit, quòd ſanctorum preces Dei iræ poſsint reſiſtere. Vndè & Dominus loquitur ad Moyſen: Dimitte me, vt percutiam populum iſtum: & faciam te in gẽtem magnã. Et in pſalmis legitur. Et ſtetit Phinees, & placauit, & ceſſauit quaſſatio, & reputatũ eſt ei ad iuſtitiam: Aaron quoq; arrepto thuribulo, inter ignem arſurumq; populũ medius ſtetit: & Dei ira ceſſauit.

Preces Sanctorum Dei iræ reſiſterẽ poſſunt.

Exod. 32. Pſalm. 105.

Num. 16.

7. ET in caput vigeſimum ſeptimum Hieremiæ, ſuper ea verba: Et ſi prophetæ ſunt, & eſt verbum Domini in eis, occurrant Domino exercituum: Quod ait, occurrant mihi ſiue Domino exercituũ: illud oſtendit, verum prophetam poſſe Domino precibus reſiſtere: ſecundùm quod & Moyſes ſtetit in percuſsione contra Dominum, vt auerteret iram furoris eius. Samuel quoq; idem fecit. Et Dominus ad Moyſen: Dimitte me, ait, vt percutiam populum iſtũ. Quandò autem dicit, Dimitte me, oſtendit ſe precibus ſanctorum poſſe retineri.

Exod. 32. 1. Reg. 8.

Precibus ſanctorum retineri poteſt Deus.

8. IDEM epiſtola duodecima ad Gaudentiũ de Pacatulæ infantulæ educatione: Legimus Aaron pontificem iſſe obuiàm furẽtibus flammis, & accenſo thuribulo, Dei iram cohibuiſſe. ſtetit inter mortem & vitam ſacerdos magnus: nec vltra veſtigia eius ignis ꝓcedere auſus eſt. Moyſi loquitur Deus: Dimitte me, & delebo populum iſtum. Quandò dicit, Dimitte me, oſtendit ſe teneri poſſe, nè faciat quod minatus eſt. Dei enim potentiam ſerui preces impediebant.

Num. 16.

Exod. 32.

DE EXTERNIS GESTIBVS ORANtium.

1. C TERTVLLIANVS in Apologetico aduersùs gẽtes capite trigeſimo: Illuc (in cælum) ſuſpicientes Chriſtiani manibus expanſis, quia innocuis, capite nudo, quia non erubeſcimus, deniq; ſine monitore, quia de pectore oramus, precantes ſumus omnes ſemp pro omnibus Imperatoribus, vitã illis prolixam, imperium ſecurum, domum tutam, exercitus fortes, ſenatum fidelem, populum probũ, orbem quietum, & quæcunq; hominis & Cæſaris vota ſunt. Hæc ab alio orare non poſſum, q̃ à quo ſcio me cõſecuturum: quoniam & ipſe eſt qui ſolus ꝓſtat, & ego ſum cui impetrare debetur, famulus eius &c. Sic itaq; nos ad Deum expanſos vngulæ fobeſtiæ inſiliant: paratus eſt ad omne ſupplicium ipſe habitus orantis Chriſtiani. Hoc agite boni præſides, extorquete animam Deo ſupplicantem pro Imperatore. Hic erit crimen, vbi veritas & Dei deuotio eſt.

Veterũ Chriſtianorũ geſtus & ritus in orando.

2. AVGVSTINVS in libro de cura pro mortuis agenda, capite quinto: Orãtes idem membris ſui corporis faciunt, quod ſupplicantibus congruit cùm genua figunt, cùm extẽdunt manus, vel etiam proſternuntur ſolo, & ſi quid aliud viſibiliter faciunt: quanuis eorum inuiſibilis voluntas, & cordis intentio Deo nota ſit, nec ille indigeat his indicijs, vt humanus ei pandatur animus: ſed his magis ſeipſum excitat homo ad orandum gemendumq; humiliùs

Orantiũ geſtus externi.

Externis geſtibus ſeipſũ magis exci-

Universidad de Deusto
Biblioteca

atq; feruentiùs. Et nescio quomodò, cùm hi motus corporis fieri, nisi motu animi præcedente, non possint, eisdemq; rursùs externis visibiliter factis, ille interior inuisibilis, qui eos fecit, augetur: ac ꝙ hoc cordis affectus, qui, vt fierent ista, præcesserit, quia facta sunt, crescit. Veruntamen si eo modo quisq; teneatur, vel etiam ligetur, vt hæc de suis membris facere nequeat, non ideò non orat interior homo, & ante oculos Dei in secretissimo cubili vbi compungitur, sternitur.

Si verè & perfectè credere-mus, qbus externis excitationibus & gestibus vteremur in oratione.

3. HIERONYMVS in dialogo aduersùs Luciferianos: Indubitata ad Deum fides arduè reperitur. Verbi gratia dictum sit, vt quod volumus, perspicuum fiat: ad orationē assisto: nō orarem, si nō crederē: sed, si verè crederem, illud cor, quo Deus videtur, mūdarem, manibus tunderem pectus, genas lachrymis rigarem, corpore inhorrescerem, ore pallerem, iacerem ad Domini mei pedes, eosq; fletu perfunderem, crine tergerem, hærerem certè trunco crucis, nec priùs amitterem, q̄ misericordiam impetrarem: nūc verò creberrimè in oratione mea aut per porticus deambulo, aut de fœnore computo: aut abductus turpi cogitatione, etiam quæ dictu erubescēda sunt, gero. Vbi est fides? Siccine putamus orāsse Ionam? sic tres pueros? sic Danielem inter leones? sic certè latronē in cruce?

Ionæ 2. Dan. 3. & 14. Luc. 23.

4. ET in vita Pauli Eremitæ: Introgressus speluncam Antonius, vidit genibus complicatis, erecta ceruice, extensisq; in altum manibus, corpus exanime. Ac primùm & ipse viuere eum credēs, patiter orabat. Postq; verò nulla, vt solebat, suspiria precantis audiuit, in flebile osculum ruens, intellexit ꝙ etiam cadauer sancti, Deum, cui omnia viuunt, officioso gestu precabatur.

Mortui Pauli Eremitæ cadauer officioso gestu Deum precabatur.

5. IDEM in libro de viris illustribus, siue in catalogo scriptorum ecclesiasticorū, de Iacobo fratre Domini: Hegesippus vicinus Apostolicorum temporum, in quinto commentariorum libro de Iacobo narrans ait: Suscepit ecclesiam Hierosolymæ post Apostolos frater Domini Iacobus, cognomento Iustus. multi siquidem Iacobi vocabantur. Hic de vtero matris sanctus fuit, vinum & siceram non bibit, carnem nullam comedit, nunq; attonsus est, nec vnctus vnguento, nec vsus balneo. Huic soli licitū erat ingredi sancta sanctorum. Siquidem vestibus laneis non vtebatur, sed lineis, solusq; ingrediebatur templum, & flexis genibus pro populo deprecabatur: intantùm, vt camelorum duritiem traxisse eius genua crederentur.

Sancti Iacobi genua camelorum duritiem cōtraxisse videbantur.

6. DAMASCENVS libro quarto de orthodoxa fide, capite decimo-

cimotertio: Nō simpliciter & fortuitò ad Orientē adoramus, sed quia ex visibili & inuisibili, id est, intellectuali & sensibili cōflati sumus natura, duplicem adorationem conditori nostro offerimus: vt & mente psallimus, & corporalibus labijs: & baptizamur aqua, & spiritu: & dupliciter Domino vnimur, mysterijs participantes, & gratia spiritus. Quia igitur Deus est lux intelligibilis, & sol iustitiæ, & Oriens in scripturis nominatur Christus: dedicē dus illi Oriens est ad adorationem: Nam omne præstantius magisq; bonū, Deo offerendum, à quo omne bonum benignè largitur. Dicit autem diuinus Dauid: Regna terræ cantate Deo, psallite Domino qui ascendit super cælum cæli ad Orientem. Et quia dicit scriptura: Plantauit Deus paradisum in Eden ad Orientem, vbi hominem quē plasmauit, posuit: quem transgredientem, exilio mulctauit, & eregionē paradisi ipsum habitare fecit, ab Occidēte videlicet. Antiquam igitur patriam requirentes, & ad ipsam suspirantes, Deum adoramus. Et Mosaicum tabernaculum ad Orientem habebat velum, & propitiatorium: & tribus Iuda, vt honorabilissima, ad Orientē castra ponebat. & in famigerato Salomonis templo, porta Domini ad Oriētem statuebatur. Verumetiā & Christus crucifixus, ad Occidētem respiciebat. Et sic adoramus ad ipsum suspirantes. Et assumptus, ad Orientem ferebatur, & sic ipsum Apostoli adorauerunt. Et sic veniet, quemadmodùm intuebantur ipsum euntem in cælum, vt angeli dixēre ad Apostolos, & vt ipse Dominus dixit: quemadmodum fulgur egreditur ab Oriente, & peruenit vsq; ad Occidentem, sic erit aduentus filij hominis. Ipsum igitur expectantes, ad Oriētem adoramus. Non scripta autem est hæc Apostolorum traditio: nam multa sine scripto nobis tradita sunt.

Cur Orientē versùs adoramus.

Adorandus Deus animo & corpore.

Zach. 3. & 6. Luc. 1.

Psal. 67.

Gen. 2.

Exo. 27. et 38. Num. 2. 3 Reg. 6.

Christus crucifixus, Occidentem respiciebat.

Actor. 1. Matt. 24.

Traditio Apostolica, adorare versùs Orientē.

DE CERTIS HORIS ORATIONIS.

7. AVGVSTINVS in libro de hæresibus ad Quoduultdeum, hæresi quinquagesimaseptima: Psallianorum postremam ponit Epiphanius hæresim, quod nomen ex lingua Syra est. Græcè autē dicuntur εὐχίται, ab orando sic appellati. Tantum enim orant, vt eis qui hoc de illis audiunt, incredibile videatur. Nam cùm Dominus dixerit, Oportet semper orare, & non deficere: Et Apostolus, Sine intermissione orate: quod sanissimè sic accipitur, vt nullo die intermittantur certa tempora orandi: isti ità nimis hoc faciunt, vt hinc iudicentur inter hæreticos nominandi.

Semper & sine intermissione orant, q orandi tempora non intermittunt.

Luc. 18. 1 Thess. 5.

8. BEDA in caput decimumoctauum Lucæ: Dicebat autē & parabolam ad illos, quoniā oportet semp orare, & nō deficere. Dicit

Luc. 18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1. Thess. 5. & Apostolus: Semper gaudete, sine intermissione orate. Quis autē potest ità semper orare, & sine defectu vel intermissione precibus insistere, vt nec alimentum sumendi, aut dormiendi tempus habeat? Aut ergò dicendum est, eum semper orare, & non deficere, qui canonicis horis quotidiè iuxta ritum ecclesiasticæ traditionis, psalmodijs, precibusq; consuetis Dominum laudare & rogare non desistit, & hoc esse quod Psalmista dicebat: Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Aut certè omnia quæ iustus secundùm Deum gerit & dicit, ad orationem esse reputanda. Quia enim iustus sine intermissione quę iusta sunt agit, per hoc sine intermissione iustus orabit, nec vnquàm ab oratione cessabit, nisi iustus esse desistat.

Canonicas horas obseruantes, semper orant.

Psal. 33.

9. ANSELMVS Cantuariēn Archiepiscopus in caput quintum prioris epistolæ D. Pauli ad Thessalonicēn: Sine intermissione orate, id est, vt nullo die intermittatis certa tempora orādi. Sed & cōtinuum cordis desiderium, continua oratio est. Nūquid enim sine intermissione possumus genu flectere, corpus prosternere, vel manus leuare, vt de hoc nobis dicatur, sine intermissione orate? Sed q nunc vult intermittere orare, non intermittat desiderare. Sic enim orabat Moyses, cui tacenti dixit Dominus: Quid clamas ad me? Clamabat enim corde, quanuis nihil diceret ore. Ità iuge desiderium & incessābilis amor, assidua est oratio Sanctorum.

Certa orandi tempora non intermittentes, orāt sine intermissiōe.

Exod. 14.

10. CLEMENS pontifex & martyr libro octauo constitutionū Apostolicarum, capite quadragesimo: Preces vestras facite diluculo, tertia hora, sexta, nona, vespere, & in gallicantu: diluculo gratias agentes, quoniā illuminauit nos Dominus expulsa nocte, & inducto die: hora tertia, quoniam illa hora Dominus sententiam Pilati accepit: sexta, quoniam tunc crucifixus est: nona, quoniam ossa commota sunt crucifixo Domino, perhorrescentia impiorum audaciam, & non ferentia ignominiam Domini: vespere gratias agētes, q̄ dedit nobis noctem diurnorum laborum requietem: in gallicantu, quoniam illo tempore nunciatur aduentus diei ad exercēcenda opera lucis.

Ab Ecclesiæ exordio quæ diei horæ, orationi destinatæ fuerint, & quibus de causis

11. TERTVLLIANVS in Apologetico aduersùs gentes, capite secundo: Plinius Secundus, cùm prouinciam regeret, damnatis quibusdam Christianis, quibusdam gradu pulsis, ipsā tamen multitudine perturbatus, quid decæterò ageret, consuluit tunc Traianum Imperatorem, allegans præter obstinationem non sacrificandi, nihil aliud se de sacris eorum comperisse, quàm cœtus antelucanos ad canendum Christo & Deo, & ad confœderandam disciplinam: homicidium, adulterium, fraudem, perfidiam, & cætera scelera prohibentes. Tunc Traianus rescripsit, hoc genus inquirendos quidem non esse, oblatos verò puniri oportere.

Cœtus antelucani ad canendū Deo.

12. CYPRIANVS de Oratione Dominica: In orationibus celebrandis inuenimus obseruâsse cum Daniele tres pueros in fide fortes & in captiuitate victores, horam tertiam, sextam, nonam, sacramento scilicet Trinitatis: quæ in nouissimis temporibus manifestari habebat. Nam & prima hora in tertiam veniens, consummatum numerum Trinitatis ostendit. Itemq; ad sextam quarta procedens, declarat alteram Trinitatem. Et quandò à septima nona completur, per ternas horas Trinitas perfecta numeratur: quæ horarum spatia iampridèm spiritaliter determinantes adoratores Dei, statutis & legitimis ad precem temporibus seruiebant: & manifestata postmodùm res est, sacramenta olim fuisse, quòd antè sic iusti precabantur. Nam super discipulos hora tertia descendit Spiritus sanctus, qui gratiam Dominicæ repromissionis impleuit. Item Petrus hora sexta in tectum superiùs ascendens, signo pariter & voce DEI monentis instructus est, vt omnes ad gratiam salutis admitteret, cùm de emundandis gentilibus antè dubitaret. Et Dominus hora sexta crucifixus, ad nonam peccata nostra sanguine suo abluit, & vt redimere & viuificare nos posset, tunc victoriam suam passione perfecit. Sed nobis fratres dilectissimi, præter horas antiquitùs obseruatas, orandi nunc & spatia & sacramenta creuerunt. Nam & manè orandum est, vt resurrectio Domini matutina oratione celebretur, quod olim Spiritus sanctus designabat, in psalmis dicens: Rex meus & DEVS meus, quoniam ad te orabo Domine, manè exaudies vocem meam: manè assistam tibi, & contemplabor te. Et iterùm per Prophetam loquitur Dominus: Diluculo vigilabunt ad me, dicentes: Eamus & reuertamur ad Dominum DEVM nostrum. Recedente item sole ac die cessante, necessariò rursùs orandum est. Nam quia Christus sol verus, & dies est verus, sole ac die seculi recedente, quandò oramus & petimus, vt super nos lux denuò veniat, Christi precamur aduentum, lucis æternæ gratiam præbiturum.

Daniel. 6.

Hora tertia, sexta & nona iam olim ad orationē destinata, & qua de causa.

Actor. 2.

Actor. 10.

Lucæ 23.

In noua lege plures horæ orationis q̄ in veteri.

Mar. 16.

Psalm. 5.

Osee 6.

13. ATHANASIVS in libro de virginitate siue de meditatione: Meditare in sacris scripturis: habe psalterium, & psalmos discе. Oriens sol videat librum in manibus tuis. Post tertiam synaxes conficies, quoniam ea hora defixum est lignum crucis: Sexta hora

Quæ horæ dici oratio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ni aut psal mi cõstituta fiat, & quis de causis.

absolues deprecationes cum psalmis, ploratu, & supplicationibus: quoniam hac hora pendit filius Dei in cruce. Nona hora rursùm in hymnis & glorificationibus eris, cum lachrymis & confessione peccatorũ tuorum Deo supplicabis, quoniam hac hora Dominus in cruce pendens reddidit spiritum suum.

Horarum canonicarũ approbatio.

14 BASILIVS Magnus sermone primo de institutione Monachorum: qui alijs est sermo quartus exercitamentorum pietatis: Cùm autem ad orationem nulla non vitæ pars opportuna habenda sit: quia tamen datis quibusdam interuallis ab illa psalmodiæ genuũq; flexionis acri contentione nonnunquàm est interquiescendum, is est maximè horarũ modus tenendus, qui à veteribus olim sanctis viris ad orationem descriptus est. Etenim eximius ille Dauid ait: Media nocte surgebam ad confitendum tibi super iudicia iustitiæ tuæ: quem sanè Paulus quoquè & Silas secuti reperiuntur, cùm in carcere positi, circiter mediam noctem Deum amabo collaudarent. Addit deindè idẽ Propheta: Vespere, manè, & meridie. Quin & Spiritus sancti aduentus circiter horam diei tertiam fuit, sicut ex Actis accepimus, quo tempore cùm propter variam illam linguarum efficacem vim Pharisæi discipulos irriderent, negauit Petrus eos ebrios esse, qui ea loquerentur: siquidem horam illam tertiam fuisse. Porrò nona Dominicæ passionis memoriam refert, illius quæ vitę nostrę causa susceptæ est. Verùm quoniã item hoc est apud eundem Dauid, Septiès in die laudem dixi tibi super iudicia iustitiæ tuæ: tempora autem illa, quæ diximus, neutiquàm septenarium orationis numerum conficiunt: bipartitò diuidenda meridiana oratio est, ità videlicet, vt pars vna cibum præcedat, altera subsequatur, quò ppetua hæc nobis formula sit Deum septiès per singulas dierum conuersiones laudibus celebrandi.

Hora noctis orationi destinata. Psal. 118. Acto. 16. Vespertina, matutina, & meridiana. Psal. 54. Hora tertia. Actor. 2. Hora nona. Psalm. 118. Septem horæ canonicæ.

15 ITEM in regulis fusiùs disputatis, interrogatione trigesimaseptima: Neq; verò tamẽ, quanquàm hanc assiduè, atq; adeò omnibus momentis adhiberi oportere gratiarũ actiõem, & lex ipsa præcepit, & nos eam vitæ nostræ necessariã esse, cùm natura, tum ratione docuimus: propterea illæ statis temporibus p̃scriptę orationes negligendæ veniunt, quas obseruari in conuentibus solenne est & quotidianum. Siquidem ea re à nobis necessariò huiusmodi tempora delecta sunt, quòd in eorum singulis peculiaris quædam Dei in nos beneficiorum est commemoratio. Ac matutinum quidem, vt primi animi ac mentis nostræ motus consecrentur Deo, neque vllius rei curæ antè aditum ad nos demus, quàm nos in cogitatione

Cur institutæ certæ orationis horæ.

Matutinæ horæ obseruatio quare fit

tione de DEO oblectauerimus, sicut scriptum est: Memor fui Dei, & delectatus sum. Neque corpus priùs ad functionem muneris alicuius moueamus, quàm illud fecerimus, quod dictum est: Orabo ad te Domine: manè exaudies vocem meam. Manè adstabo tibi. Tertia verò hora, vt in ea ad orationem surgatur, fratresq; omnes in vnum congregentur, licèt diuersis in locis, alij in alijs operibus sint occupati: idq; ea re, vt admoniti doni spiritus, quod circiter hanc ipsam horam Apostolis datum fuit, vno eodemq; animo cuncti illum venerentur, ab eoq; petant, vt & ipsi digni sint, qui sanctificationem suscipiant: simulq; vt salutaris sibi doctrinæ, & recti itineris dux esse & author velit, illum imitantes, qui dixit: Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis: Nè proijcias me à facie tua, & Spiritum sanctum tuum nè auferas à me. Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Et alio in loco: Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: atque ità denuò ad intermissa opera redeatur. Quòd si fors aliquos vel propter operum, vel propter locorum naturam eo tempore abesse longiùs contigerit, quàm vt vnà cum reliquis præstò esse possint: ij vbicunquè fuerint, ea necessariò ibi exequi debent, quæ communiter statuta sunt, nihil hæsitantes omninò: Quia vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, inquit Dominus, ibi in medio eorum sum. Porrò sexta hora, sanctorum exemplo, necessariam esse orationem iudicauimus, apud quos est: Vespere & manè & meridie narrabo, & annunciabo, & exaudiet vocem meam. In qua quidem, vt liberemur ab incursu & dæmonio meridiano, nonagesimus etiam psalmus recitetur. De nona verò, quòd ea ad orationem nobis necessaria sit, id Apostoli ipsi declarauerunt in Actis, in quibus est, quòd Petrus & Ioannes ascendebãt in templum ad horã orationis nonam. Cõpleto verò iam die, pro ijs omnibus, q̃ in eo data nobis fuerint, felicitérve nobis euenerint, gratiarũ actio succedat. eorumq; quę vel per consensum, aut secùs cõtra animi sententiã p̃termissa sint, cõfessio: ac sicubi latens delictũ aliq̃d admissum fuerit verbis, operibus ve, aut etiã corde, p̃ his omnibus oratione adhibita, veniã nobis à Deo cõprecabimur. Siquidẽ ad similia peccata iterùm euitanda, valdè vtilis est p̃teritorũ consideratio. Idcircò Dauid dicit: Quę dicitis in cordib⁹ vestris, in cubilibus vestris cõpungimini. Tũ aũt primis se iã noctis intendentibus tenebris, sequetur petitio, vt quies, quã sumus capturi, inoffensa & ab omni p̃turbatiõe ac vitio libera sit: qua

Tertiæ.

Actor. 2.

Sextæ horæ obseruatio.

Nonæ. Actor. 3.

Vesperarum. Completorij.

hora

Universidad de Deusto
Biblioteca

hora etiam necessariò nonagesimus recitari psalmus debet. De tempore autem dimidię noctis, quòd id ad oratiõem necessarium sit, traditum nobis est à Paulo & Sila in Actis: Scriptum est enim sic, Circiter autem mediam noctem Paulus & Silas laudabant Deum. Atq; hoc quidẽ etiam concentor psalmorum confirmat, sic dicens: Media nocte surgebam ad confitendum tibi super iudicia iustitiæ tuæ. Pòst anteuertendũ diluculum est, & ad oratiõem surgendum, cauendumq; nè dies nos in lectulo dormientes opprimat: & ille imitandus, qui dixit: Præuenerunt oculi mei diluculum, vt meditarer eloqa tua. Porrò ex his omnibus, quæ diximus, statis temporibus, nullum ab ijs prætermitti debet, quorum vitæ propositum est, vt quæ acturi sunt, omnia ad laudem Dei & Christi eius referãt, Atq; vtilis etiam, meo quidem iudicio, hæc in orationibus, & psalmorum decantationibus, quæ certis temporibus fiunt, diuersitas est atq; varietas, ob eam causam, quòd in perpetua similitudine & æqualitate rerum animo nescio quo modo torpedo quædam plerunq; oboritur atq; tædium, eaq; re aliud agens, ad futiles & vagas cogitationes aberrat. In vicissitudine autem varietateq; cùm psalmodiæ, tum singularum horarum orationis, & studium ipsum renouatur, & attentio instauratur.

Mediæ noctis Actor. 16.

Psalm. 118.

Laudum, vel auroræ.

Psal. 118.

Ad quid præterea cõferat ista horarum varietas & distinctio.

16 CHRYSOSTOMVS homilia quinquagesimanona ad populum Antiochenum: Dies lucescit, immò verò ante diem gallus cantauit, & non sicut domi, stertũt serui, ianuę clausæ, omnes mortuis similes sunt dormientes, mulio tintinabula concutit. Illic huiusmodi nihil, sed omnes statim cum reuerẽtia somnum deponentes, exurgunt, excitante eos prælato, & consistunt, sanctum constituentes chorum, & statim manus extendentes, sacros hymnos decantant. Et post pauca: Neq; cithara, neq; fistulæ, nec vllũ aliud musicum instrumentum talem emittit vocem, qualem audire licet in psfunda quiete & solitudine, sanctis cantantibus illis. At & ipsa cantica commoda, & in Deum charitate plena. In noctibus, inquit, extollite manus vestras ad Deum. Et de nocte vigilauit spiritus meus ad te Deus, quoniam lux præcepta tua super terram. Et Dauidica cantica, multos mouentia fontes lachrymarum. Quippe cùm cantet, dicens: Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Et iterùm: Quia cinerem tanquàm panem manducabam. Et iterùm: Quid est homo, quia innotuisti ei: aut filius hominis, quia reputas eum? Homo vanitati similis factus est, & dies eius sicut vmbra prætereunt: &, Nè

Horæ ac tempora orationis apud monachos D. Chrysostomi tempore distributa.

Psalm. 133.

Psalm. 6.

Psalm. 101.

Psalm. 143.

Psalm 48.

&, Nè timueris cùm diues factus fuerit homo, vel cùm multiplicata fuerit gloria domus eius. Et rursùm: Qui habitare facit vnius moris in domo. &, Septiès in die laudaui te super iudicia iustitiæ tuæ. Et iterùm: Media nocte surgebam ad confitendum tibi super iudicia iustitiæ tuæ. Facto autem die quisque nostrùm alterum vocat, egressorum ratiõem agit, in forum educit, assistit magistratui, tremiscit, & pœnas metuit. Alius in tabernaculo, ad suum alius opus. Illi verò cùm rursùm matutinas orationes celebrauerint & hymnos, ad scripturarum lectionem conuertuntur. Sunt autem & qui libros transcribere docti, assignatum quisque sumens habitaculum, semper agit quietem, nugante nemine, nemine quicquã dicente. Tertiam, sextam, nonã, & vespertinas orationes celebrant. Et in quatuor partes diem dispartiti, dum singulæ partes implentur, psalmodijs & hymnis Deum venerantur.

Pſal. 67. Pſal 118. Ibidẽm.

17 HIERONYMVS in caput sextum Danielis: Tria autẽ sunt tempora, quibus Deo flectẽda sunt genua: tertiam horam, sextam, & nonam, ecclesiastica traditio intelligit. Deniq; tertia hora descẽdit Spiritus sanctus super Apostolos. Sexta volens Petrus comedere, ad orationem ascendit in cœnaculum. Nona, Petrus & Ioannes pergebant ad templum.

Tertia, sexta & nona hora orationis ex Ecclesiastica traditione. Act. 2. & 3.

18 IDEM ad Eustochium de custodia virginitatis, epistola vigesimasecunda: Quanquàm Apostolus orare nos semper iubeat, & sanctis etiam ipse sit somnus oratio: tamen diuisas orandi horas debemus habere, vt, si fortè aliquo fuerimus opere detenti, ipsum nos ad officium tempus admoneat. Horam tertiam, sextam, nonam, diluculum quoquè & vesperam, nemo est qui nesciat. Nec cibi sumantur, nisi oratione præmissa: nec recedatur à mensa, nisi referatur creatori gratia. Noctibus bis terq; surgendum, reuoluenda, quæ de scripturis memoriter retinemus. Egredientes de hospitio, armet oratio: regredientibus de platea, oratio occurrat antequàm sessio: nec priùs corpusculum requiescat, quàm anima pascatur. Ad omnem actum, ad omnem incessum manus pingat crucem.

1. Thess. 5. Diuisas orandi horas cur habere debeamus.

19 AD eandem in Epitaphio Paulæ matris, epistola vigesimaseptima, de monasterijs virginum, quas illa fundauerat, agens: Manè, hora tertia, sexta, nona, vespere, noctis medio, per ordinem psalterium cantabant.

Horas canonicas decantabãt sacræ virgines D. Hieronymi ætate

20 AQVISGRANENSE Concilium sub Ludouico Pio Imperatore primo, capite centesimo vigesimosexto, ex capite de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tertia, sexta & nona hora orationi cõsecrata.

cimonono libri primi de officijs ecclesiasticis Isidori: Horam tertiam & sextam & nonam, Daniel & tres pueri supplicationibus deuouerunt, scilicet, vt ab ortu diei in tempus supplicationis tres horæ porrectæ, Trinitatis nobis reuerentiam declararent, pariliter à tertia ad sextam, atque indè ad nonam, per paria lucis interualla ratis dimensionibus terminata, Trinitas ter in die rogata coleretur. Illud etiam occurrit ad probationem venerabilis Trinitatis, quòd Spiritus sanctus hora tertia, hoc est, suo loco & numero & tempore, descendit ad terras, impleturus gratiam, quam Christus promisit. Nam & sexta hora Christus passus, in nonã patibuli cruciamenta porrexit. Tali enim sacramẽto legitimis ad precem temporibus, per ternas horas Trinitatis perfectio aut laudatur celebritatibus, aut precibus impetratur: & si computetur diurna celebritas, per quaternarium vsque in vespertinum officium, hoc est, quater ternis significatur: quia mundus quadrifariò diuisus, in Trinitate saluatur. Siquidem & in nocte stationes & vigiliæ militares, in quatuor partes diuisæ, ternis horarum spatijs secernuntur, vt & in ipsis nocturnis mundialibusq; officijs, Trinitatis mysterium veneretur.

Daniel. 6.

Actor. 2.

Matth. 27. Lucæ 23.

Vespertina hora orationi consecrata.

CAPITE centesimo vigesimoseptimo, ex capite vigesimo eiusdem libri Isidori: Vespertinum diurni finis officium, diurnæ & alternæ lucis occasus est, cuius ex veteri testamento solennis celebratio est. Deniquè hoc tempore veterum sacrificia offerri, adoleriq; altario aromata & thura, mos erat. Testis est hymnidicus ille, regio ac sacerdotali perfunctus officio, dicens: Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo, eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum. In nouo quoquè testamento eo tempore Dominus & Saluator noster, cœnantibus Apostolis mysterium sui corporis & sanguinis initiò tradidit, vt tempus ipsum sacrificij, vesperum ostenderet seculi. Proindè in honore ac memoria tantorũ sacramentorũ, his temporibus adesse nos decet Dei conspectibus, & personare in eius cultibus, orationum nostrarum illi sacrificium offerentes, atque in eius laudibus pariter exultantes. Vesperũ autem nominatur à sidere, quod vesper vocatur, & decidente sole exoritur. De quo Propheta dicit: Et vesperum super filios hominum consurgere facis.

Exod. 29.

Psal. 140.

Matth. 26. Marc. 14. Lucæ 22.

Iob 38.

Cõpletorij. Psal. 131.

CAPITE centesimo vigesimooctauo, ex vigesimoprimo capite Isidori: De Completis autem celebrandis, id etiam in patrum inuenitur exemplis, Dauid Propheta dicente: Si ascendero in lectũ strati mei, si dedero somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donèc inueniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob. Quis non stupeat, tantam in Dei amore animi deuotionem, vt somnum sibi, sine quo vtiq; corpora humana deficiunt, penitùs interdixerit, donèc locum ac templum Domino fabricandum in pectore suo rex & Propheta reperiret? Quæ res nos debet fortiter admonere, vt si ipsi locus Domini esse volumus, & tabernaculum eius aut templum cupimus haberi, inquantùm possumus, exempla sanctorum imitemur, nè de nobis dicatur, quod legitur: Dormierũt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis.

Psal. 75.

Matutinæ preces. Psal. 62. Psal. 118.

CAPITE centesimo vigesimonono, ex vigesimotertio capite eiusdem libri secundi Isidori: De matutinorum antiquitate & authoritate, testis est idẽ Dauid propheta, dicens: In matutinis meditabor in te, quia fuisti adiutor meus. Et alibi: Præuenerunt oculi mei ad te diluculo, vt meditarer eloquia tua. Diluculo autem proindè oratur, quòd resurrectio Christi celebretur. Matutina autem luce radiante, Dñs & Saluator noster ab inferis resurrexit, quandò cœpit oriri fidelibus lux, quæ moriente Christo occiderat peccatoribus. Siquidem & eo tempore cunctis spes futuræ resurrectionis creditur, cùm iusti & omnes ab hac temporaria morte, quasi à sopore somni resurgentes, euigilabunt.

Nocturnæ preces. Esa 26.

CAPITE centesimo trigesimo, ex vigesimosecundo capite libri primi Isidori: Antiqua est vigiliarum deuotio, familiare bonum omnibus sanctis. Esaias deniquè Propheta exclamat ad Dominum, dicens: De nocte vigilat spiritus meus ad te DEVS, quia lux præcepta tua sunt super terram. Item Dauid & regis & prophetico sanctificatus vnguento, ità canit: Media nocte surgebam ad cõfitendum tibi super iudicia iustitiæ tuæ. Hoc nanque tempore vastator angelus transiens, primogenita Aegyptiorum percussit. Vndè & nos vigilare oportet, nè periculo Aegyptiorum admisceamur. Ijsdem etiam horis venturum se esse, in Euangelio Saluator asseruit: vndè & ad vigilandum auditores suos exuscitans, dicit: Beati serui illi, quos, cùm venerit, Dominus inuenerit vigilantes. Et si vespertina (inquit) hora venerit, & si media nocte, & si in gallicantu, & inuenerit eos vigilantes, beati sunt serui illi. Itaque & vos estote parati, quia nescitis, qua hora filius hominis venturus est. Siquidem nec verbis solùm docuit vigilias, sed etiam confirmauit exemplo. Nam restatur

Psal. 118.

Exod. 12.

Marc. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Luc. 6. Acto. 16. Euangelium, quia erat Iesus pernoctans in oratione DEI. Paulus quoquè & Silas in custodia publica circa medium noctis orantes, hymnum, audientibus cunctis, vincti dixisse memorantur: vbi repentè terræmotu facto, & concussis carceris fundamentis, & ianuæ sponte apertæ, & omnium vincula sunt soluta. Vndè oportet his horis psallendi, orandiq; frequentiam nos in sanctis habere officijs, finemq; nostrum, vel si aduenerit sub tali actu, expectare securius. Est autem quoddam genus hæreticorum, superfluas existimantium sacras vigilias, & spiritali opere infructuosas, dicentium iura temerari diuina, qui noctem fecit ad requiem, sicut diem ad laborem. Qui hæretici Græco sermone Nyctazontes, hoc est, somniculosi vocantur.

Hæretici reprehendétes nocturnas preces siue Christianas vigilias.

ET capite centesimo trigesimoprimo: Studeant summoperè canonici prædictas horas vigilantissima cura custodire, & in his diuinum officium humiliter ac deuotè persoluere.

VIDE de horis Canonicis plura apud Rabanum libro secundo de institutione Clericorũ capite primo & sequentibus: item apud Rupertum Tuitiensem libro primo de diuinis officijs, capite primo & sequentibus.

VIII

Cur in orando seduli & assidui esse debemus?

Isidor. de summo bono l 1 c. 7. Aug. ser. 226. & 230 de temp. & epi. 121. Itẽ ser. 5. de verb. Dñ. Gypr. de orat. Do. Amb. li. 3 de virginib. & serm. 93. de Nazario & Celso.

Primùm, ob maximas & infinitas eorum, qui ritè precantur, vtilitates. Deindè, quòd oratio proprium & necessarium sit fidei exercitium. Habet præterea præceptum in diuinis literis [a] passim: neque modò frequentem, sed etiam eximiam plenamque consolationis & suauitatis promissionem. *Dico vobis*, inquit ipsa veritas [b] Christus: *omnia quæcunque orantes petitis, credite quia accipietis, & euenient vobis.* Et rursùm, [c] *Ego dico vobis: Petite, & dabitur vobis: quæ-*

a Mat. 26. d Marc. 13. d Luc 18 a 11. a b 21. g Ecci 18. c 21. a Rõ. 12. c Philip 4. b Col 4. a 1. Petr. 4. b 1. Thes 5. c Eph. 6. c 1. Timot. 5. a Hebr. 4. d Iac. 1. a 4. a 5. d b Marc. 11. c Matth. 21 b 18. c d. c Lu. 11. b Mat. 7. b

quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur. Atq; iterùm: *Si vos cùm sitis mali, nôstis bona data dare filijs vestris: quanto magis Pater vester qui in cælis est, dabit bona petẽtibus se?* Talibus quidem dictis, vt rectè colligit Chrysostomus, [c] ac tali spe prouocauit nos ad orandum vniuersorum Dominus. Nos verò decet obtemperantes Deo, semper omnem vitam in laudibus Dei, precibusque transigere, maiore studio curam agentes diuini cultus, quàm vitæ nostræ. Sic enim contigerit semper viuere vitam homine dignam. Hæc ille.

Ioan. 14 b 15. a 16 d 1. Ioan 3. d 5. c Psal. 49. c 144. d Pro. 15. d 2. Par. 7. c Eccl 2. b 3. a 38. a Leuit 4. f g. 5. c. d 6. a d Matt 7. b. Luc. 11. c

c lib. 1 de orando Deum. Vide etiam lib. 2 Item hom 5. de incomprælensib. Dei natura, & ad populum Antioch. hom 71. & 79 Gregor. homil. 27. in Euangel & in Psalmum 6. pœnitentialem.

SCRIPTVRAE.

MATTHAEI vigesimosexto: Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem.

MARCI decimotertio: Videte, vigilate, & orate: nescitis enim quandò tempus sit.

LVCAE decimooctauo: Dicebat autem & parabolã ad illos, quoniam oportet semper orare, & non deficere, dicens: Iudex quidam erat in quadam ciuitate, qui Deum nõ timebat, & hominem non reuerebatur. Vidua autem quædam erat in ciuitate illa: & veniebat ad eum, dicens: Vindica me de aduersario meo. Et nolebat per multũ tempus. Post hæc autem dixit intrà se: Etsi Deum non timeo, nec hominem reuereor: tamen quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam, nè in nouissimo veniens fugillet me. Ait aũt

Dominus: Audite quid iudex iniquitatis dicit: Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis? Dico vobis, quia citò faciet vindictam illorum.

Et capite vndecimo: Quis vestrûm habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes, quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum: & ille deintùs respondens, dicat: Noli mihi molestus esse, iam ostiũ clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili: non possum surgere & dare tibi. Et si ille perseuerauerit pulsans, dico vobis, etsi non dabit illi, surgens eô quòd amicus eius sit, propter improbitatem tamen eius surget, & dabit illi quotquot habet necessarios. Et ego dico vobis: Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit, & pulsanti aperietur. Quis autem ex vobis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi? Aut piscem: nunquid pro pisce serpentem dabit illi? Aut si petierit ouum, nunquid porriget illi scorpionem? Si ergò vos, cùm sitis mali, nôstis bona data dare filijs vestris: quanto magis pater vester de cælo dabit spiritum bonum petentibus se?

Item capite vigesimoprimo: Vigilate itaq;, omni tempore orantes, vt digni habeamini fugere ista omnia quę futura sunt, & stare ante filium hominis.

Ecclesiastici decimooctauo: Nõ impediaris orare semper, & nè vetéris vsque ad mortem iustificari, quoniam merces Dei manet in æternum.

Et vigesimoprimo: Fili, peccâsti? non adijcias iterùm: sed & de pristinis deprecare, vt tibi dimittantur.

Ad Romanos duodecimo: Orationi instantes. Ad

Ad Philippenses quarto: Nihil soliciti sitis: sed in omni oratione & obsecratione cum gratiarum actione petitiones vestræ innotescant apud Deum.

Ad Colossenses quarto: Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione, orantes simul & pro nobis, vt Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysteriũ Christi, (propter quod etiã vinctus sum) vt manifestem illud ità, vt oportet me loqui.

Prioris Petri quarto: Estote itaq; prudentes, & vigilate in orationibus.

Prioris ad Thessalonicenses quinto: Sine intermissione orate. In omnibus gratias agite. Hæc est enim voluntas Dei in Christo Iesv in omnibus vobis.

Ad Ephesios sexto: In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere: & galeam salutis assumite, & gladium spiritus, (quod est verbum dei) per omnem orationem & obsecrationem orantes omni tempore in spiritu: & in ipso vigilantes in omni instantia, & obsecratione pro omnibus sanctis: & pro me, vt detur mihi sermo in apertione oris mei cum fiducia, notũ facere mysterium Euangelij.

Prioris ad Timotheum quinto: Quæ autem verè vidua est & desolata, speret in Deum, & instet obsecrationibus & orationibus nocte & die.

Ad Hebræos quarto: Adeamus ergò cum fiducia ad thronum gratiæ, vt misericordiam consequamur, & gratiã inueniamus in auxilio opportuno.

Iacobi primo: Si quis autem vestrûm indiget sapientia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat: & dabitur ei. Postulet autem in fide nihil hæsitãs. Qui enim hæsitat, similis est fluctui maris, qui à vento mouetur

Universidad de Deusto
Biblioteca

uetur & circunfertur. Non ergò æſtimet homo ille quòd accipiat aliquid à Domino.

CAPITE quarto: Non habetis, propter quod nõ poſtulatis. Petitis, & non accipitis, eò quòd malè petatis, vt in concupiſcentijs veſtris inſumatis.

ET capite quinto: Confitemini ergò alterutrùm peccata veſtra: & orate pro inuicẽ, vt ſaluemini. Multùm enim valet deprecatio iuſti aſſidua. Helias homo erat ſimilis nobis paſſibilis: & oratione orauit vt nõ plueret ſuper terram, & non pluit annos tres & menſes ſex. Et rurſùm orauit, & cælum dedit pluuiam, & terra dedit fructum ſuum.

MARCI vndecimo: Propterea dico vobis, omnia quæcunq; orantes petitis, credite quia accipietis, & euenièt vobis. Et cùm ſtabitis ad orandũ, dimittite ſi quid habetis aduersùs aliquem: vt & pater veſter qui in cælis eſt, dimittat vobis peccata veſtra. Quòd ſi vos non dimiſeritis, nec pater veſter qui in cælis eſt, dimittet vobis peccata veſtra.

MATTHAEI vigeſimoprimo: Et omnia quæcunq; petieritis in oratione credentes, accipietis.

ET capite decimooctauo: Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quamcunq; petierint, fiet illis à patre meo qui in cælis eſt. ET paulò pòſt: Serue nequam, mne debitum dimiſi tibi, quoniam rogâſti me: nónne ergò &c.

LVCAE vndecimo: vt ſuprà, et in textu.

MATTHAEI ſeptimo: Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulſate, & aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulſanti aperietur. Aut quis eſt ex vobis homo, quem ſi petièrit filius ſuus panem, nunquid lapidem porriget ei? Aut ſi piſcem petierit, nunquid ſerpentem porriget ei? Si ergò vos, cùm ſitis mali, nôſtis bona data dare filijs veſtris: quãto magis pater veſter qui

qui in cælis eſt, dabit bona petentibus ſe?

IOANNIS decimoquarto: Et quodcunque petieritis in nomine meo, hoc faciam: vt glorificetur pater in filio. Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam.

ET capite decimoquinto: Si manſeritis in me, & verba mea in vobis manſerint: quodcunq; voluèritis petetis, & fiet vobis.

ITEM capite decimoſexto: Amen amen dico vobis, ſi qd petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Vſq; modò non petiſtis quicquam in nomine meo. Petite, & accipietis: vt gaudium veſtrum ſit plenum.

PRIMAE Ioannis tertio: Chariſſimi, ſi cor noſtrum nõ repræhenderit nos, fidutiam habemus ad Deum: & quicquid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mandata eius cuſtodimus, & ea quæ ſunt placita coram eo, facimus.

ET capite quinto: Et hæc eſt fidutia quam habemus ad eum: Quia quodcunque petierimus ſecundùm voluntatem eius, audit nos. Et ſcimus qa audit nos quicquid petierimus: ſcimus quoniam habemus petitiões quas poſtulamus ab eo.

PSALMO quadrageſimonono: Immola Deo ſacrificiũ laudis, & redde altiſſimo vota tua. Et inuoca me in die tribulationis: & eruam te, & honorificabis me.

ET pſalmo centeſimo quadrageſimoquarto: Propè eſt DOMINUS omnibus inuocantibus eum, omnibus inuocantibus eum in veritate. Voluntatẽ timentiũ ſe faciet, & deprecationem eorum exaudiet, & ſaluos faciet eos.

PROVERBIORVM decimoquinto: Lõgè eſt Dominus ab impijs, & orationem iuſtorum exaudiet.

SECVNDI Paralipomenon ſeptimo: Compleuitq; Salomon domum Domini, & domũ regis, & omnia quæ diſpoſuerat in corde ſuo vt faceret in domo DOMINI, & in do-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mo sua, & prosperatus est. Apparuit autem ei Dominus nocte, & ait: Audiui orationem tuam, & elegi locum istum mihi in domum sacrificij. Si clausero cælum, & pluuia non fluxerit, & mandauero & præcepero locustæ vt deuoret terram, & misero pestilentiam in populum meum: conuersus autem populus meus, super quos inuocatum est nomẽ meum, deprecatus me fuerit, & exquisierit faciem meam, & egerit pœnitentiam à vijs suis pessimis: & ego exaudiam de cælo, & propitius ero peccatis eorum, & sanabo terram eorum. Oculi quoquè mei erũt aperti, & aures meæ erectæ ad orationẽ eius qui in loco isto orauerit. Elegi enim, & sanctificaui locum istum, vt sit nomen meum ibi in sempiternum, & permaneant oculi mei & cor meum ibi cunctis diebus, &c.

ECCLESIASTICI secundo: Respicite filij nationes hominum: et scitote quia nullus sperauit in Domino, et confusus est.

ET capite tertio: Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis, et continebit se ab illis, et in oratione dierum exaudietur.

ITEM capite trigesimooctauo: Fili, in tua infirmitate nè despicias teipsum, sed ora Dominum, et ipse curabit te.

LEVITICI quarto: Adipem verò adolebit suprà, sicut in victimis pacificorum fieri solet: rogabitque pro eo sacerdos, et pro peccato eius, et dimittetur ei. Omnem autẽ adipem auferens, sicut auferri solet de victimis pacificorum, adolebit super altare in odorem suauitatis Domino, rogabitque pro eo, et dimittetur ei. Omnem quoq; adipem auferens, sicut auferri solet adeps arietis qui immolatur pro pacificis, cremabit super altare incẽsum Domini: rogabitq; pro eo et pro peccato eius, et dimittetur ei. ET

ET capite quinto: Alterum verò in holocaustum adolebit, vt fieri solet: rogabitque pro eo sacerdos et pro peccato eius, et dimittetur ei. Ipsumque quod intulit damni restituet, quintam partem ponet suprà tradens sacerdoti, qui rogabit pro eo offerens arietem, et dimittetur ei.

CAPITE sexto: Qui rogabit pro eo coram Domino, & dimittetur illi pro singulis quę faciendo peccauit.

PATRES.

1. ISIDORVS libro tertio de summo bono, capite septimo: Hoc est remedium eius, qui vitiorum tentamẽtis exæstuat, vt quotiès quolibet tãgitur vitio, totiès se ad orationem subdat, quia frequens oratio vitiorum impugnationem extinguit. Tamen perseueranter intendere oportet animum nostrum orando atq; pulsando, quousq; importunas desideriorum carnalium suggestiones, q̃ nostris obstrepunt sensibus, fortissima intentione superemus, ac tãdiù insistere, quousq; perlistendo vincamus. Nam negligentes orationes, nec ab ipso homine impetrare valent quod volunt. Quãdò quisq; orat, sanctum ad se spiritum aduocat: At vbi aduenerit, confestim tentamenta dęmonũ, qui se mentibus humanis immergũt, præsentiam eius ferre non sustinentes effugiunt. Oratio, cordis est, non labiorum. Neq; enim verba deprecantis Deus intẽdit, sed orãtis cor adspicit. Quòd si tacitè cor oret, & vox fileat: quanuis homines lateat, Deum latére non potest, qui conscientiæ præsens est. Melius est autem cum silentio orare corde sine sono vocis, q̃ solis verbis sine intuitu mentis. Nunq̃ est sine gemitu orandũ. Nam peccatorum recordatio mœrorem gignit. Dum enim oramus, ad memoriam culpam reducimus, & magis tunc reos nos esse cognoscimus. Ideoq; cùm Deo asistimus, gemere & flere debemus, remiscentes q̃ grauia sunt scelera q̃ commisimus, quamq; dira inferni supplicia quæ timemus. Mens qualem se in oratiõe offert, talẽ post orationem se conseruet. Nam nihil proficit oratio, si denuò committitur, vndè iam iterùm venia postuletur. Ille enim precis desideratũ effectũ sine dubio pcipit, q q̃d orãdo ablui postulat, delinquendo non iterat. Mens nostra cælestis est, & tunc orando Deũ benè contẽplatur, qñ nullis terrenis curis aut erroribus impeditur. Apta est enim ad bonũ in sua natura, in aliena verò turbatur. Pura est oratio, quã in suo tẽpore seculi nõ interueniũt curæ: longè autẽ

Oratio remedium est tentationum.

Perseuerãtia opus est.

Spiritũ sanctum aduocat feruens oratio.

Cum gemitu orandum.

Alienæ curæ & cogitationes arcendæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

est à Deo animus, q in oratiõe cogitationibus seculi fuerit occupatus. Tũc ergò veraciter oramus, qñ aliundè nõ cogitamus. Sed valdè pauci sunt qui tales oratiõs habeãt. Et licèt in quibusdã sint, difficile tñ est vt semper sint. Mens q̃ ante orationẽ vacans à Deo, in illicitis cogitationibus occupatur, dum in oratiõem venerit, confestim illi imagines rerum, quas nupèr cogitauit, occurrunt, aditũq; precis obstruunt, nè se mens libera ad cæleste desideriũ erigat. Purgandus est itaq; primùm animus, atq; à tẽporaliũ rerum cogitationibus segregandus, vt pura acies cordis ad Deũ verè & simpliciter dirigatur. Nam reuerà tũc impetrãda diuina munera credimus: qñ simplici affectu aſsistimus, cũ oramus. Multis modis interrũpitur oratiõis intentio, dũ se per incuriã vana mundi ingerunt in cuiuscunq; orantis animo. Tũc aũt diabolus magis cogitatiões curarum secularium humanis mentibus ingerit, qñ orantẽ adspexerit. Duobus modis oratio impeditur, nè impetrare quisq; valeat postulata: hoc est, si aut quisq; adhuc mala cõmittit, aut si delinquenti tibi debita non dimittit. Quod geminũ malum dum quisque à semetipso absterserit: ptinùs securus studio oratiõis incũbit, & ad ea q̃ impetrare precibus cupit, mentem liberè erigit. Qui læditur, nõ desiliat orare pro se lædentibus: alioquin iuxta Domini sententiã peccat, q̃ pro inimicis non orat. Sicut nullũ ꝓficit in vulnere medicamentũ, si adhuc ferrũ in eo sit: ità nihil ꝓficit oratio illius, cuius adhuc dolor in mente, vel odiũ manet in pectore. Tantus debet esse orantis erga Deũ affectus, vt nõ desperet precis effectũ. Inaniter autẽ oramus, si spei fidutiã nõ habemus. Petat ergò, vt Apostolus ait, vnusquisq; in fide nihil dubitans: nam qui dubitat, similis est vndæ maris, q à vento fertur atq; dispergitur. Diffidentia nascitur impetrãdi orata, si se adhuc animus sentiat circa peccãdi affectionẽ versãri. Nõ enim potest habere precis certam fidutiã, qui adhuc in præceptis Dei pigritat, & peccandi recordatiõe delectatur. Qui à præceptis Dei auertitur, quod in oratiõe postulat, accipere nõ meretur, nec impetrat ab illo bonum quod poscit, cuius legi non obedit. Si enim id quod Deus p̃cepit, facimus: id q̃d petimus, sine dubio obtinemus. Nam sicut scriptũ est, Qui auertit aurẽ suã nè audiat legẽ, oratio eius execrabilis erit. Multũ apud Deũ vtraq; sibi necessariò cõmendatur, vt oratiõe operatio, & opere fulciatur oratio. Vndè etiã Hieremias ait: Leuemus corda nostra cũ manibus ad Deũ. Cor enim cũ manibus leuat, q orationẽ cũ ope sublevat. Nam quicunq; orat & nõ operatur, cor leuat, & manus nõ leuat. Quisq; verò operatur

Dæmon oratiões nostras impedire conatur.

Similia habet Gregorius ii. 10. Moraliũ, capi. 17 & 18.

Gemina orationis impedimenta

Matt. 5.

Fidutia impetrãdi adsit.

Iac. 1.

Diffidentiæ causa quæ sit.

Pro. 28.

Orationi iungenda est bona operatio.

Thren. 3.

Greg. 18. Moral. cap. 3 & Hierõ. in ca. 3. Thren. idẽ dicunt.

ratur, & non orat, leuat manus, & cor non leuat. Sed q̃ operari necesse est & orare, benè iuxta vtrunq; dictũ est, Leuemus corda nostra cum manibus ad Dominum, nè de negligentia mandatorum corde repræhendamur, dum salutem nostram obtinere aut sola oratione, aut sola operatione contendimus. Postquàm bonum opus agimus, lachrymæ orationum fundantur, vt meritum actionis humilitas impetret precis. Culpabiliter manus ad Deum expandit, qui facta sua orando iactanter prodit, sicut Pharisæus in templo iactanter orabat, seq; magis quàm Deum de operibus iustis laudari volebat. Quorundam oratio in peccatum conuertitur, sicut de Iuda proditore scribitur. Qui enim iactanter orat, laudem appetendo humanam, non solùm eius oratio non delet peccatum, sed etiam ipsa vertitur in peccatum. Sic Iudæi & Hæretici qui licèt ieiunare & orare videantur, eorum tamen oratio non delet peccatum, nec ad purgationis proficit meritum, sed mutatur potiùs in peccatum. Ideò interdùm oratio electorum in pressuris eorũ differtur, vt impiorum peruersitas augeatur. Verùm dum iusti temporaliter audiuntur, pro eorum fit salute, qui eos affligunt: vt dum illis temporali remedio subuenitur, prauorum oculi ad conuersionem aperiantur. Vndè & trium puerorum frigidus ignis fuit, vt Nabuchodonosor Deum verum agnosceret. Sicut & propheta in psalmis ait: Propter inimicos meos eripe me. Proindè tardiùs exaudiuntur quorundam orationes, vt dum differuntur, fortiùs excitati, maioribus præmijs cumulentur, exemplo pruinarum & repressione messium, in quibus quanto tardiùs fata semina exeunt, tanto ad frugem cumulatiùs crescunt. Quotiès orantes non citò exaudimur, nostra nobis facta in oculis proponamus, vt hoc ipsum quod differtur, diuinæ reputetur iustitiæ, & culpæ nostræ. Interdùm, quòd perseueranter orantes, non citò exaudimur, vtilitatis nostræ est, non aduersitatis. sæpè enim multos Deus non exaudit ad voluntatem, vt exaudiat ad salutem. Multi orantes non exaudiuntur, quia prouidendo illis Deus meliora quàm petunt, reseruat, sicut contingere solet paruulis, qui nè in scholis vapulent, Deum exorant: sed non datur illis postulationis effectus, quia impeditur talis auditio ad profectum. Non aliter quibusdam contingit electis. Deprecantur enim Deum pro nonnullis vitæ huius commodis vel aduersis. Prouidentia verò diuina temporaliter eorum desiderio minimè consulit: quia meliora illis in æternum promittit. Oratio priuatis locis opportunis funditur, magisq; obtentum impetrat, dum

Iactantia euitanda in orando. Luc. 18.

Psal. 108.

Dani. 3. Psal. 68.

Cur quidam tardiùs exaudiantur.

Orare in absconditio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matth. 6.

DEO tantùm teſte depromitur. Proprium autem hypocritarũ eſt, offerre ſe in oratione videntibus, quorum fructus eſt non Deo placere, ſed gloriam ab hominibus comparare. Nõ in multiloquio exaudiuntur homines à Deo, quaſi plurimis eum verbis conentur inflectere. Neque enim conciliat eum multiplex orantis ſermo, ſed

Oratio vocalis.

pura ſinceraq; orationis intentio. Bonum eſt, corde ſemper orare: bonum etiam, & ſono vocis Deum ſpiritalibus hymnis glorificare. Nihil eſt, ſola voce canere ſine cordis intentiõe: ſed ſicut ait Apoſtolus, Cantantes in cordibus veſtris, hoc eſt, non ſolùm voce, ſed

Ephes. 5.

& corde pſallentes. Vndè & alibi: Pſallam ſpiritu, pſallam & mente. Sicut orationibus regimur, ità pſalmorum ſtudijs delectamur.

1 Cor. 14.

Pſallendi vtilitas.

Pſallendi etiam vtilitas triſtia corda conſolatur, gratiores mentes facit, faſtidioſos oblectat, inertes exuſcitat, peccatores ad lamenta inuitat. Nam quanuis dura ſint carnalium corda, ſtatìm vt pſalmi dulcedo inſonuerit, ad affectum pietatis animum eorum inflectit. Dum Chriſtianum non vocis modulatio, ſed tantùm verba diuina, quæ ibi dicuntur, debeant commouere: neſcio tamen quo pacto modulatione canentis maior naſcitur compunctio cordis. Multi enim reperiuntur, qui cantus ſuauitate commoti, ſua crimina plangunt, atque ex ea parte magis flectũtur ad lachrymas, ex qua pſallentis inſonuerit dulcedo ſuauiſsima. Oratio in præſenti tantùm vita pro remedio peccatorum effunditur: pſalmorum autem decantatio, perpetuam DEI laudem demonſtrat in gloriam ſempiternam, ſicut ſcriptum eſt: Beati qui habitant in domo tua

Pſal. 83.

Domine, in ſecula ſeculorum laudabunt te. Cuius operis miniſterium quicunq; fideliter intentaq; mente exequitur, quodammodò angelis ſociatur.

2 AVGVSTINVS ſermone ducenteſimo vigeſimoſexto: Oratio iuſti, clauis eſt cæli. Aſcendit precatio, & deſcendit Dei miſeratio. Licèt alta ſit terra, altũ cælum, audit tamen Deus hominis linguam, ſi mundam habeat conſcientiam.

Oratio iuſti clauis eſt cæli.

3 IDEM ſermone ducenteſimo trigeſimo de tempore: Oratio refectio eſt ieiuniorum, aduocat gratiam Spiritus ſancti. Oratio duritiam cordis mollit, auſteritatem temperat, ieiunium dulcificat. Sicut enim ſine potu non eſt plena refectio, ſic & ieiunium ſine oratione non poteſt animã perfectè nutrire. Quid autem oratio &c. vt ſuprà quæſtione præcedenti, A 3.

Ieiunio adeſſe debet oratio.

4 ET epiſtola centeſima vigeſimaprima ad Probã, capite octauo: Propter hanc adipiſcendam vitam beatam, ipſa vera vita beata nos

nos orare docuit non in multiloquio, tanquàm eò fiat, vt exaudiamur, quo loquaciores ſumus, cùm eum oremus, qui nouit, ſicut ipſe Dominus ait, quid nobis neceſſarium ſit, priuſquàm petamus ab eo. Vndè mirum videri poteſt, quannis multiloquium prohibuerit, cur nos ſic orare adhortatus ſit, qui nouit quid nobis neceſſarium ſit priuſquàm petamus ab eo, vt diceret: Oportet ſemper orare, & non deficere, viduæ cuiuſdam propoſito exemplo, quæ de ſuo aduerſario cupiens vindicari, iudicem iniquum ſæpè interpellando flexit ad audiendum, non iuſtitia nec miſericordia permotum, ſed tædio ſuperatum: vt hinc admoneremur, quanto certiùs nos exaudiat miſericors & iuſtus Dominus Deus ſine intermiſsione orantes, quãdò illa nec ab iniquo & impio iudice potuit aſsidua interpellatione contemni: & quàm libens atque plauit ignoſci, ſi, quò cupiebat, illa peruenit, quæ voluit vindicari. Ille quoquè cui amicus de via venerat, nec quod ei apponeret habebat, ab amico ſibi tres panes cupiens commodari, quibus forſitaſsè ipſa Trinitas vnius ſubſtantiæ figurata eſt, iam cum ſuis ſeruis dormientem petitor inſtantiſsimus & moleſtiſsimus excitauit, vt daret ei quantos volebat, magis & ipſe vitando tædium, quàm beneuolentiam cogitando: vt hinc intelligeremus, ſi dare cogitur, qui cùm dormiat, à petente excitatur inuitus: quanto det benigniùs, qui nec dormire nouit, & dormientes nos excitat vt petamus. Hinc eſt & illud: Petite, & accipietis: quærite, & inuenietis: pulſate, & aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit: & quærens, inuenit: & pulſanti aperietur: Aut quis eſt ex vobis homo, à quo filius ſuus panem petit, nunquid lapidem porrigit ei? Aut ſi piſcem petit, nunquid ſerpentem porrigit illi? aut ſi ouum petit, nunquid porrigit ei ſcorpium? Si ergò vos, cùm ſitis mali, nôſtis bona data dare filijs veſtris, quanto magis pater veſter cæleſtis dabit bona petentibus ſe? Cùm ergò ſecunſce, vel propter aquam baptiſmi, vel quòd in huius ſeculi fluctibus integra eſt: cui contrarius eſt ille ſerpens, qui vt nõ crederetur Deo, venenoſa fraude perſuaſit: ſpes in ouo, quia vita pulli nondùm eſt, ſed futura eſt: nec iã videtur, ſed adhuc ſperatur. Spes enim quæ videtur, non eſt ſpes: cui contrarius eſt ſcorpius, quoniam qui ſperat æternam vitam, quæ retrò ſunt obliuiſcitur, & in anteriora ſe extendit: cui noxiũ eſt retrò reſpicere: ſcorpius autem ex ea parte

Matth. 6.

An repugnẽt ſemper orare, & in oratiõe multiloquũ eſſe. Luc. 18.

Explicatio parabolæ de iniquo iudice.

Lucæ 11. De amico dormiente & tribus panibus.

Matth. 7. Lucæ 11. De pane, piſce & ouo.

Rom. 8. Philip. 3.

ca-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cauendus est, qua venenatam & aculeatam caudam retrorsùm habet. Charitas in pane. Maior enim horum charitas, & in cibis vtiq; vincit cætera panis vtilitas: cui contrarius est lapis, quoniam dura corda respuunt charitatem: siue aliud aliquid congruentiùs ista significent, tamen qui nouit bona data dare filijs suis, petere nos & quærere & pulsare compellit. Quod quarè faciat, qui nouit quid nobis necessarium sit priusquàm petamus ab eo, mouere animum potest, nisi intelligamus quòd Dominus & Deus noster non voluntatem nostram sibi velit innotescere, quam non potest ignorare: sed exerceri in orationibus desiderium nostrum, quò possimus capere quod præparat dare. Illud enim valdè magnum est, sed nos ad accipiendum parui & angusti sumus. Ideò nobis dicitur: Dilatamini, nè sitis iugum ducentes cum infidelibus. Tanto quippe illud quod valdè magnum est, quod nec oculus vidit, quia non est color: nec auris audiuit, quia non est sonus: nec in cor hominis ascendit, quia cor hominis illuc debet ascendere, sumemus capaciùs quãto id & fideliùs credimus, & speramus firmiùs, & desideramus ardentiùs.

1. Cor. 13.

Cur Deus orari velit, cũ tamen non ignoret quæ sint nobis necessaria.

2. Cor. 6.

1. Cor. 2.

CAPITE nono: In ipsa ergò fide & spe & charitate continuato desiderio semper oramus. Sed ideò per certa interualla horarũ & temporũ etiã verbis rogamus Deũ, vt illis rerũ signis nosipsos admoneamus: quãtumq; in hoc desiderio profecerimus, nobisipsis innotescamus, & ad hoc agendũ nosipsos acriùs excitemus. Dignior enim sequetur effectus, quẽ feruẽtior præcedit affectus. Ac p hoc & quod ait Apostolus, Sine intermissione orate: quid est aliud, q̃ beatã vitã, quę nulla nisi æterna est, ab eo qui solus eã dare potest, sine intermissione desiderate? Semper ergò hanc à Domino DEO desideremus, & oremus semper. Sed ideò ab alijs curis atque negocijs, quibus ipsum desiderium quodammodò tepescit, certis horis ad negociũ orandi mentem reuocamus, verbis orationis nosipsos admonentes in id, quod desideramus, intendere: nè quod tepescere cœperat, omninò frigescat, & penitùs extinguatur, nisi crebriùs inflammetur. Vndè & illud quod idem Apostolus ait: Postulationes vestræ innotescant apud DEVM: non sic accipiendum est, tanquàm Deo innotescant, qui eas & antequàm essent, vtiq; nouerat, sed nobis innotescant apud Deum per tolerantiam, non apud homines per iactantiam. Aut fortè etiam innotescant angelis, qui sunt apud Deum, vt quodammodò eas offerant Deo, & de his consulant, & quod eo iubẽte implendum esse cognouerint, sicut oportere

Cur verbis oramus, idq; certis horarũ interuallis.

1. Thess. 5.

Coloss. 4.

Angeli offeruntorationes nostras Deo.

tere ibi cognouerint, hoc nobis vel euidẽter, vel latẽter apportent. Dixit enim angelus homini: Et nunc quandò orabas tu & Sara, ego obtuli orationem vestram in conspectu claritatis Dei. Tob. 12.

CAPITE decimo: Quæ cùm ità sint, etiam cùm diù orare vacat, id est, cùm alia bonarum & necessariarum actionum non impediuntur officia, quanuis & in eis, vt dixi, desiderio illo semper orandum sit, non est improbum nec inutile. Neque enim, vt nonnulli putant, hoc est orare in multiloquio, si diutiùs oretur. Aliud est sermo multus, aliud diuturnus affectus. Nã & de ipso Domino scriptum est, quòd pernoctauerit in orando, & q; prolixiùs orauerit: vbi quid aliud, q̃ nobis præbebat exemplum, in tempore precator opportunus, cum Patre exauditor æternus? Dicuntur fratres in Aegypto crebras quidem habere orationes, sed eas tamen breuissimas & raptim quodammodò iaculatas, nè illa vigilanter erecta, quæ oranti plurimùm necessaria est, per productiores moras euanescat atq; hebetetur, intentio. Ac per hoc etiam ipsi satis ostendunt, hanc intentionem, sicut non est obtundenda, si perdurare nõ potest, ità si perdurauerit, non citò esse rumpendam. Absit enim ab oratione multa locutio, sed non desit multa precatio, si feruẽs perseuerat intentio. Nam multũ loqui, est in orando rem necessariam superfluis agere verbis. Multum aũt precari, est ad eum quem precamur, diuturna & pia cordis excitatione pulsare. Nam plerunq; hoc negocium plùs gemitibus, quàm sermõibus agitur: plùs fletu, quàm affatu. Ponit autem lachrymas nostras in conspectu sito, & gemitus noster non est absconditus ab eo, qui omnia per verbum condidit, & humana verba non quærit.

Orare in multiloquio & diù orare, non idem valent. Luc. 6. & 22.

Orationes breues.

Multũ loqui & multũ precari, quomodò differant.

Psal. 55. & 37.

CAPITE vndecimo: Nobis ergò verba necessaria sunt, quibus commoneamur & inspiciamus quid petamus, non quibus Dominum seu docendum seu flectendum esse credamus. Cùm ergò dicimus, Sanctificetur nomen tuum: nosipsos admonemus desiderare, vt nomen eius quod semper sanctum est, etiam apud homines sanctum habeatur: hoc est, non contemnatur, quod non Deo, sed hominibus prodest. Et in eo quod dicimus, Adueniat regnum tuum, quod, seu velimus, seu nolimus, vtiquè veniet: desiderium nostrũ ad illud regnum excitamus, vt nobis veniat, atque nos in eo regnare mereamur. Cùm dicimus, Fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra: nobis ab illo precamur ipsam obedientiam, vt sic in nobis fiat voluntas eius, quemadmodùm fit in cælestibus ab angelis eius. Cùm dicimus, Panem nostrum quotidianum da nobis

Luc. 11. Matth. 6. Breuis expositio Orationis Dominicæ.

1. petitio.

2. petitio.

3. petitio.

Quarta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bis hodiè: per id quod dicitur, Hodiè: significatur, hoc tempore: vbi vel illam sufficientiam petimus, à parte quæ excellit, id est, nomine panis totam significantes, vel sacramentum fidelium, quod in hoc tempore necessarium est, non tamen ad huius temporis, sed ad illam æternam felicitatem assequendam. Cùm dicimus, Quinta. Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: nos admonemus & quid petamus, & quid faciamus, vt accipere mereamur. Cùm dicimus, Sexta. Nè nos inferas in tentationem: nos admonemus hoc petere, nè deserti eius adiutorio, alicui tentationi vel consentiamus decepti, vel cedamus afflicti. Cùm dicimus, Septima. Libera nos à malo: nos admonemus cogitare, nondùm nos esse in eo bono, vbi nullum patiemur malum. Et hoc quidem vltimum, quod in Dominica Oratione positum est, tam latè, tamq; euidenter & manifestè patet, vt homo Christianus in qualibet tribulatione constitutus, in hoc gemitus edat, in hoc lachrymas fundat, hinc exordiatur, in hoc immoretur, ad hoc terminet orationem. His enim verbis res ipsas memoriæ nostræ commendare oportebat.

Quæcunque postulanda sunt à Deo, oratione Dominica continentur.

CAPITE duodecimo: Nam quanlibèt alia verba dicamus, quæ affectus orantis vel præcedendo format vt clareat, vel consequendo attendit vt crescat, nihil aliud dicimus, quàm quod in ista Dominica oratione positum est, si rectè & congruenter oramus. Quisquis autem id dicit, quod ad istam euangelicam precem pertinere non possit, etiam si non illicitè orat, carnaliter orat: quod nescio quemadmodùm non dicatur illicitè, quandoquidem spiritu renatos, non nisi spiritaliter decet orare. Qui enim dicit, verbi gratia: Clarificare in omnibus gentibus, sicut clarificatus es in nobis, & pphetæ tui fideles inueniantur: quid aliud dicit, quàm, Sanctificetur nomen tuum? Qui dicit, Deus virtutum conuerte nos, & ostende faciē tuam, & salui erimus: quid aliud dicit, quàm, Veniat regnum tuum? Qui dicit, Itinera mea dirige secundùm verbum tuum, & nè dominetur mei omnis iniquitas: quid aliud dicit, quàm, Fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in terra? Qui dicit, Paupertatē & diuitias nè dederis mihi: qd aliud dicit, quàm, Panē nostrū quotidianū da nobis hodiè? Qui dicit, Memento Dñe Dāuid & oīs mansuetudinis eius: aut, Dñe si feci istud, si est iniquitas in manibus meis, si reddidi retribuentibus mihi mala: quid aliud dicit, quàm, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris? Qui dicit, Aufer à me concupiscentias ventris, & desideriū cōcubitus nè apprehendat me: quid aliud dicit, quàm, Nè nos inferas in tentatiōem? Qui dicit, Eruē me de inimicis meis Deus, & ab insurgentibus super me libera me: quid aliud dicit, quàm, Libera nos à malo? Et si per omnia precationum sanctarum verba discurras, quantùm existimo, nihil inuenies quod non ista Dominica cōtineat & concludat oratio. Vndè liberum est, alijs atq; alijs verbis, eadem tamen in orando dicere, sed non debet esse liberū alia dicere. Nō sunt aliis postulanda, quanuis alijs atq; alijs verbis vti liceat. Hæc & pro nobis, & pro nostris, & pro alienis, atq; pro ipsis inimicis sine fluctu dubitatiōis oranda sunt: quanuis alius pro isto, alius pro illo, sicut se habent propinquitates vel longinquitates necessitudinum, in corde orantis oriatur aut extollat affectus. Qui aūt dicit in oratiōe, verbi gratia: Domine, multiplica diuitias meas: aut, da mihi tantas quantas illi vel illi dedisti: aut, honores meos auge: aut, fac me in hoc seculo prepotentem atque clarentem: vel, si quid huiusmodi est, & hæc dicit, eorum habens concupiscentiam, non id attendens, vt ex his secundùm Deū prosit hominibus: puto eum non inuenire in oratiōe Dominica, quò possit hæc vota coaptare. Quamobrē pudeat saltē petere, quę non pudet cupere: aut si & hoc pudet, sed cupiditate vincit: quanto meliùs hoc petitur, vt etiā ab isto cupiditatis malo liberet, cui dicimus, Libera nos à malo?

Ad primā petitionē cuiusmodi preces referantur. Eccl 36.

Ad secūdam. Psalm. 79.

Ad tertiam. Psalm. 118.

Ad quartam. Prouer. 30.

Ad quintam. Psalm. 131. Psalm. 7.

Ad sextam. Eccl 23.

Ad septimā. Psalm. 58.

CAPITE decimoquarto: Nonnullis impatientibus Dominus Deus, quod perebant, cōcessit iratus, sicut contrà Apostolo negauit propitius. Nam legimus, Israelitæ quid & quomodò rogauerint & acceperint: sed expleta cōcupiscentia, impatientia est grauiter castigata. Dedit & regem petentibus secundùm cor eorum, sicut scriptum est, non secundùm cor suum. Dedit etiam quod diabolus postulauit, vt probādus eius famulus tētaretur. Exaudiuit rogantes & immūdos spiritus, vt in multas sues legio dæmonū mitteretur. Hęc scripta sunt, nè fortè se quisq; magni pendat, si fuerit exauditus, cùm aliquid impatienter petit, quod non impetrare plùs prosit: aut se abijciat, & de diuina erga se miseratiōe desperet, si nō exaudiatur, cùm fortè aliquid petit, quo accipiēdo affligatur atrociùs, vel à prosperitate corruptus penitùs euertatur. In talibus ergò, qd oremus sicut oportet, nescimus. Vndè si aliquid contrà, q̄ oramus, acciderit: patienter ferendo, & in omnibus gratias agēdo, hoc potiùs oportuisse, quod Dei, nō quod nostra voluntas habuit, minimè dubitare debemus. Nā & huiusmodi exemplū præbuit nobis ille mediator, qui cùm dixisset: Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste: humanā in se voluntatē ex hominis susceptione transfor-

Impetrare quod petitur nō est semper salutare. Num. 11. 1. Reg. 8. Iob 1. & 2. Luc. 8. Rom. 8. Matth. 26.

Universidad de Deusto
Biblioteca

formans, continuò subiecit: Verùm non quod ego volo, sed quod
Rom 5. tu vis pater. Vndè non immeritò per vnius obedientiam iusti constituuntur multi.

5 IDEM Augustinus sermone quinto de verbis Domini: Si vis habere iustitiam, esto mendicus DEI, qui te paulò antè ex euangelio, vt peteres, quæreres, pulsares, monebat. Mendicum suum sciebat, & eccè paterfamilias & magnus diues, diuitiarum scilicet spiritalium & æternarum, hortatur, & dicit tibi: Pete, quære, pulsa.
Deus monet vt petamus. Matth. 7. Qui petit, accipit: quærens inueniet, pulsanti aperietur. Hortatur vt petas: negabit quod petis? Attende à contrario similitudinem vel comparationem, de illo diuite iniquo, hortantem nos ad orationem, quandò ait Dominus: Erat quidam iudex in ciuitate, q
Lucæ 18. nec DEVM timebat, nec hominem reuerebatur. Quædam vidua interpellabat eum quotidiè, & dicebat: Vindica me. Nolebat ille per tempus, illa interpellare non desinebat: & fecit taLucæ 11. dio, quod nolebat beneficio. Sic enim à contrario nos admonuit vt petamus: Venit, inquit, ad amicum suum, cui hospes venerat, & cœpit pulsare & dicere: Hospes mihi venit, commoda mihi tres panes: respondit ille, Iam requiesco, & mecum serui mei requiescunt: ille non cessat, adstat, instat, pulsat, & tanquàm amicus ab amico mendicat. Et quid ait? Dico vobis, quia surgit, & non propter amicitiam eius, sed propter improbitatem dat illi quantos voluerit. Non propter amicitiam, quia amicus eius fit, sed propter improbitatem. Quid est, propter improbitatem? Quia pulsare non destitit, quia & cùm esset negatum, non se auertit. Ille qui nolebat dare, quod petebatur, fecit, quia illa in petendo nõ
Cur differat dare nõnunquàm. defecit. Quanto magis dabit Deus bonus, qui nos hortatur vt petamus: cui displicet, si non petamus: sed cùm aliquandò tardiùs dat, commendat dona, non negat. Diù desiderata, dulciùs obtinentur: citò autem data, vilescunt: Pete, quære, insta. Petendo & quærendo crescis vt capias. Seruat tibi DEVS, quod non vult citò dare, vt & tu discas magna magnè desiderare. Indè oportet semper orare, & non deficere. Sed petitur & à nobis: mendici
Sumus Dei mendici. enim Dei sumus: vt agnoscat ille mendicos suos, agnoscamus nos nostros.

Quantũ vim habeat apud Dei patrem oratio Dominica. Ioan. 16. 6 CYPRIANVS de oratione Dominica: Cùm Christum habeamus apud Patrem aduocatũ pro peccatis nostris: quàdò peccatores pro delictis nostris petimus, aduocati nostri verba promamus. Nam cùm dicat, quia quodcunque petierimus à patre in nomine

mine eius, dabit nobis: quanto efficaciùs impetramus, quod petimus in Christi nomine, si petamus ipsius oratione? Sit autem orantibus sermo & precatio cum disciplina, quietem continens & pudorem. Cogitemus nos sub conspectu Dei stare: placendum est diuinis oculis & habitu corporis, & modo vocis. Et post pauca: Qua-
Oratiõe Dominica ofa lia autem sunt, fratres dilectissimi, orationis Dominicæ sacramẽta q̃ multa, q̃ magna, breuiter in sermone collecta, sed in virtute spiritaliter copiosa? vt nihil omninò prætermissum sit, quod nõ in precibus atq; orationibus nostris cælestis doctrinæ compendio cõprehendatur: Ibidẽm: Nec verbis tantùm, sed & factis Dominus
Exemplo suo ad orandum orare nos docuit, ipse orans frequenter & precans: & quid facere nos oporteret, exempli sui contestatione demonstrans, sicut scriSaluator nos excitauit. ptum est: Ipse autem fuit secedens in solitudinem, & adorans. Et Mar. 1. iterùm: Exiuit in montem orare, & fuit pernoctans in oratiõe Dei. Luc. 6. Quòd si ille orabat qui sine peccato erat, quanto magis peccatores oportet orare? Et si ille per totam noctem iugiter vigilans continuis precibus orabat: quanto nos magis in frequentanda oratione debemus nocte vigilare? Orabat autem Dominus, & rogabat nõ pro
Christus non pro se, sed p nobis orabat Luc. 22. se: quid enim pro se innocens precaretur? sed pro delictis nostris, sicut & ipse declarat, cùm dicit ad Petrum: Eccè satanas expetiuit, vt vos vexaret quomodò triticum: ego autem rogaui pro te, nè deficiat fides tua. Et postmodùm pro omnibus patrem deprecatur, dicens: Non pro his autẽ rogo solis, sed & pro illis qui crediturus sunt
per verbum ipsorum in me, vt omnes vnum sint, sicut tu pater in Ioann. 17. me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint. Magna Domini propter salutem nostram benignitas pariter & pietas, vt non contentus quòd nos sanguine suo redimeret, adhuc ampliùs & rogaret,
Quàm attẽto animo incũbendum sit orationi. Quandò autem stamus ad orationẽ, fratres dilectissimi, vigilare & incumbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio omnis carnalis & secularis abscedat, nec quicquam tunc animus, q̃ id solum cogitet quod precatur. Ideò & sacerdos ante orationem præfatiõe p-
missa, parat fratrum mentes, dicẽdo, Sursùm corda: vt dum respõ-
Sursùm corda. det plebs, Habemus ad Dominũ, admoneatur nihil aliud se, quàm Dominum cogitare debere. Claudatur cõtra aduersarium pectus, & soli Deo pateat, nec ad se hostem Dei, tempore orationis adire patiatur: obrepit enim frequenter & penetrat, & subtiliter fallens, preces nostras à Deo auocat, vt aliud habeamus in corde, & aliud in voce, quandò intentione syncera Dominum debeat non vocis sonus, sed animus & sensus orare. Quæ autem segnitia est, alienari

Universidad de Deusto
Biblioteca

Inuehitur in eos, qui sub oratione peregrinantur animo.

& rapi ineptis cogitatiõibus & prophanis, cùm Dominum deprecaris, quasi sit aliud quod magis debeas cogitare, q̃ quod cum Deo loqueris? Quo modo te audiri à Deo postulas, cùm te ipse non audias? Vis esse Deum memorem tuî cùm rogas, quandò tu ipse memor tuî non sis? Hoc est, ab hoste in totum non cauere: hoc est, quãdò oras Deum, maiestatem Dei negligẽtia orationis offendere, hoc est, vigilare oculis, & corde dormire, cùm debeat Christianus, & cùm dormit oculis, corde vigilare: sicut scriptum est ex persona Ecclesiæ loquentis in Cãtico Canticorum: Ego dormio, & cor meũ vigilat. Quapropter solicitè & cautè Apostolus admonet, dicens: Instate orationi, vigilantes in ea: docens scilicet & ostẽdens, eos impetrare quod postulant de Deo posse, quos Deus videat in oratiõe vigilare. Orantes autem, non infructuosis, nec nudis precibus ad Deum veniant. inefficax petitio est, cùm precatur Deũ sterilis oratio. Nam cùm omnis arbor non faciens fructũ, excidatur & in ignẽ mittatur: vtiq; & sermo non habens fructum, promereri Deũ non potest, qui nulla est operatione fœcundus. Et ideò scriptura diuina instruit, dicens: Bona est oratio cum ieiunio & eleemosyna. Nam q̃ in die iudicij præmiũ pro operibus & eleemosynis redditurus est, hodiè quoq; ad orationem cum operatione venienti benignus auditor est. Sic deniq; Cornelius Centurio cùm oraret, meruit audiri: Fuit faciens multas eleemosynas in plebem, & semper orãs Deũ: Huic circa horam nonam oranti adstitit angelus, testimoniũ reddens sui operis, & dicens: Corneli, orationes tuæ & eleemosynæ tuæ ascenderunt ad memoriam coram Deo. Citò oratiões ad Deũ ascendunt, quas ad Deum merita nostri operis imponũt. Sic & Raphaël angelus Tobiæ oranti semper, & semper operanti, testis fuit, dicens: Opera Dei reuelare & confiteri, honorificum est. Nam quãdò orabas tu & Sara, ego obtuli memoriam orationis vestræ in cõspectum claritatis Dei.

Cant 5. Coloss. 4.

Oratiõi opa bona iungenda sunt. Matt. 3. & 7.

Tob. 12.

Act. 10. Merita nostri operis.

Tob. 12.

Oratio sit frequens. Psalm. 118.

Matt. 26. Quibus horis quotidiè orandum.

7. AMBROSIVS libro tertio de virginibus: Oratio quoquè nos Deo crebra commendet. si enim propheta dicit, Septiès in die laudem dixi tibi: qui regni erat necessitatibus occupatus, quid nos facere oportet qui legimus, Vigilate & orate, nè intretis in tentationem? Certè solennes orationes cum gratiarum actione sunt defe-rendæ, cùm è somno surgimus, cùm p̃dimus, cùm cibũ paramus sumere, cùm sumpserimus, & hora incensi, cùm deniq; cubitũ pergimus. Sed etiã in ipso cubili volo psalmos cum oratione Dominica frequenti contexas vice, vel cùm euigilaueris, vel anteq̃ corpus

pus sopor irriget, vt te in ipso quietis exordio rerum secularium cura liberam, diuina meditantem somnus inueniat. Deniq; etiam ille philosophiæ ipsius qui nomen inuenit, quotidiè priusquàm cubitum iret, tibicinem iubebat molliora canere, vt anxia curis secularibus corda mulceret. Sed ille, sicut is qui laterem lauat, secularia secularibus frustrà cupiebat abolere. Magis enim se oblinebat luto, qui remedium à voluptate quærebat. Nos autem terrenorũ vitiorum colluuione detersa, ab omni inquinamento carnis mẽtium interna mundemus. Symbolum quoq; specialiter debemus, tanq̃ nostri signaculum cordis, antelucanis horis quotidiè recensere. Quò etiam, cùm horremus aliquid, animo recurrendum est. Quãdò enim sine militiæ sacramento miles in tẽtorio, bellator in p̃lio?

Symboli quotidiana recitatio.

8. IDEM in sermone nonagesimotertio in natali sanctorum martyrum Nazarij & Celsi, (qui in alijs est nonagesimus secundus:) Oratio quæ castitatis, iustitiæ, eleemosynarũ operibus adiuuatur, excedit mundũ, penetrat paradisum, euolat vsq; ad ipsum summæ maiestatis, angelo conferẽte, conspectum, sicut quodam loco vox testatur angelica: Et cùm tu, inquit, orares, ego obtuli orationẽ tuã in cõspectu claritatis Dei. Beata anima, charissimi, cui⁹ votũ, cuius compunctionis incensum, cuius supplicationis holocaustum, nulla infidelitate fumidũ, nullo carnalis illecebræ fœtore pollutum, nulla sæuitia cruentum, nulla odij simultate maculatum, sed fide igneum, conscientia nitidum, sinceritate cordis odoriferum, concordia & charitate perfectum, vsq; ad Dei vultum per cælestium nunciorum defertur obsequia.

Vis orationis operibus honis cõiũcta.

Tob. 12.

9. CHRYSOSTOMVS libro primo de orando Deũ: Quemadmodùm sol lucem præbet corpori, sic animæ lumen est precatio. Proindè si cæco damnosum est, non intueri solem: quanto grauius damnum est homini Christiano, si nõ assiduè deprecetur, neq; obstupescat & admiretur tantam benignitatem ac beneuolẽtiam, quam in nos homines declarat Deus? qui mortalibus tãtum honoris largiatur, vt dignos nos habuerit, qui cum ipso colloquamur, nostraq; vota apud ipsum deponamus. Nam verè, p̃fectò cum Deo confabulamur, quotiès vacamus deprecationi: per quam simul & angelis copulamur, & societatem, quam cum brutis animantibus habebamus, procùl effugere videmur. Angelorum enim opus est, deprecatio, superans interim etiam illorum dignitatem, si tamen maius est angelorum dignitate, colloquium miscere cum Deo.

Oratio lumẽ est animæ.

Colloqui cũ Deo.

Atquì

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quō ad orationem accedendum.

Atquì quòd id ſublimius ſit, ipſi nos docent, multo quidem cum tremore vota ſua offerentes, cæterùm nobis exemplum præbētes, vndè ſciamus ac diſcamus, quòd quiſquis Deum adit, multo cum gaudio, multoq; rursùm cum tremore id facere oporteat. Tremore quidem, dum metuimus, nè videamur indigni qui Deum precibus alloquamur: rursùs gaudio repleamur, reputantes honoris magnitudinem, quòd Deus mortalium genus tāta ac tali ſua cura dignatus ſit, vt aſſiduò diuino colloquio frui liceat: per quod etiam illud aſſequimur, vt & mortales temporarij eſſe deſinamus, natura quidem mortales, ſed colloquio conuictuq; quem agimus cū Deo, ad immortalem vitam tranſeuntes. Etenim ſi qui cum Cæſare miſcent ſermones, familiariterq; cum eo verſantur, & hoc honoris ab illo ſunt adepti, non poſſunt eſſe pauperes: multo minùs fieri poteſt, vt qui Deum deprecantur, cum eo familiariter colloquentes, animas habeant mortales. Nam mors animæ eſt impietas, ac vita pugnās cum lege diuina. Ex quo conſequitur, animæ vitam eſſe Dei cultum, ac vitā eo cultu dignam. Porrò vitam piam, ac Dei cultu dignam, miris modis oratio conciliat, cōciliatam auget, ac eeu theſaurum recondit animis noſtris. Neq; enim fieri poteſt, non poteſt, inquam, fieri, vt qui poſtulāt à Deo pudicitiam, iuſtitiam, manſuetudinem ac benignitatem, nō aſſequantur id quod petunt. Petite enim, inquit Dominus, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulſate, & aperietur vobis. Quiſquis enim petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulſanti aperietur. Et rursùs alibì: Quis eſt, inquit, ex vobis, à quo ſi filius petat panem, det illi lapidem? aut ſi piſcem poſtulet ille, porrigat ei ſerpentem? Quòd ſi vos cùm ſitis mali, nōſtis bona munera dare filijs veſtris: quanto magis pater veſter cæleſtis dabit ſpiritum ſanctum his, qui nunc ab ipſo petūt? Talibus quidem dictis, ac tali ſpe prouocauit nos ad orandum vniuerſorum Dominus. Nos verò decet obtemperantes Deo, ſemper omnem vitam in laudibus Dei precibuſq; tranſigere, maiore ſtudio curam agentes diuini cultus, quàm vitæ noſtræ. Sic enim contigerit, ſemper viuere vitam homine dignam. Quiſquis enim non orat Deum, nec diuino colloquio cupit aſſiduè frui, is mortuus eſt, & vita carens, expersq; ſanæ mentis. Nam hoc ipſum euidentiſſimum eſt argumentum amentiæ, non intelligere magnitudinem huius honoris, nec amare deprecandi ſtudium, nec hoc habere perſuaſum, quòd animæ mors ſit, non prouolui ad Dei genua. Quin inſuper quod oportet quauis morte triſtius exiſtimare, ſi quis deprecatione priuetur, pulchrè nos docet Daniel ille propheta magnus, qui maluerit emori, q̄ triduo duntaxàt arceri ab orādo. Nec enim hoc ab eo exigebat rex Perſarum, vt impietatem admitteret: tantùm illud obſeruabat, ſi quis intrà triduum quicquam petere deprehenderetur ab vllo deorum aut hominum, præterq; ab ipſo. Sed propheta ne tantulum quidem temporis ſuſtinuit ab orando ceſſare: propterea quòd niſi Deus propenſus ſit in nos, nihil omninò bonorum in animas noſtras venire poſſit: Dei verò propenſio ſimul adiuuat labores noſtros, horaq; pulchrè ſubleuat, ſi conſpexerit nos amare precandi ſtudium, ſi continenter orare Deum, ſi viderit expectantes, omnia bona nobis illinc defluxura. Itaq; cùm videro quempiam non amantem orandi ſtudium, nec huius rei feruida vehementiq; cura teneri: continuò mihi palàm eſt, eum nihil egregiæ dotis in animo poſſidere. Rursùs vbi quem conſpexero, inſatiabiliter adhærentem cultui diuino, idq; in ſummis dāmis numerantem, ſi non continenter orauerit, coniecto talem omnis virtutis firmum eſſe mediatorem, ac Dei templum. Etenim ſi veſtitus hominis, ſi pedum inceſſus, ſi riſus dentium declarat qualis ſit, quemadmodùm ſapiens dixit Salomon: multo magis deprecatio cultusq; Dei, ſignum eſt totius iuſtitiæ, cùm ſit ornatus ſpiritualis ac diuinus, multam pulchritudinem ac decorem concilians mentibus noſtris, dum vniuſcuiuſq; vitam componit, nec ſinit quicquā ſordidum aut abſurdum dominari noſtro animo, dum perſuadet reuereri Deum, & honorem quem illi debemus præſtare, dum docet vniuerſam mali ſpiritus impoſturam reijcere, turpes & abſurdas cogitationes profligans: deniq; dum cuiuſq; mentem conſtabilit in contemptu voluptatum: Nam hæc ſuperbia ſola decet eos qui Chriſtum venerantur, videlicet, nulli ſeruire turpitudini, ſed mentem ſeruare in libertate morumq; puritate. Arbitror itaque cunctis eſſe manifeſtum, quòd ſimpliciter impoſsibile ſit, abſque precatiōis præſidio cum virtute degere, cumq; hac huius vitæ curſum peragere. Etenim qui fiat vt quiſq; virtutem exerceat, niſi cōtinenter adeat, & ſupplex ad genua accidat ei, qui virtutem omnē ſuppeditat ac largitur hominibus? Rursùm quî fiat, vt aliquis cōcupiſcat eſſe temperatus ac iuſtus, niſi lubens cum eo conſuetudinem & colloquiū habeat, qui cùm hæc, tum his etiàm plura exigit à nobis? Quin & illud paucis demonſtrare volo, quòd etiam ſi nos peccatis refertos precatio deprehenderit, celeriter purgatos reddit. Quid itaq; maius aut diuinius obtingere poſsit, q̄ deprecatio,

Honor quo afficiuntur orantes.

Quantū conferat ad vitā piam oratio.

Matt. 7.

Luc. 11.

Amens eſt qui orare negligit.

Morte triſtius eſt ab oratione arceri. Dan. 6.

Iudicium Chryſoſtomi de iis, qui precandi deſiderio non tenentur.

De iis qui amant orandi ſtudium. Eccl. 19.

Sancta ſuperbia ſeruorum Chriſti.

Sine oratiōis præſidio impoſſibile eſt cum virtute degere.

Oratio, peccatorum remedium eſt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cùm hanc animis ægrotantibus pharmacum quoddam esse liqueat? Et paulò pòst: Iam verò quòd animam peccatis obnoxiam de-
Luc 18. precatio facilè puram reddit, docet nos publicanus ille, qui petijt à Deo remissionem peccatorum, & impetrauit. Docet & lepro-
Matt. 8. sus, qui simul vt procidit ad pedes Dei, mundatus est. Quòd si Deus corpus morbo corruptum celeriter sanauit: multò magis animam, quæ morbo tenetur, humaniter sanabit. Etenim quãto pretiosior est anima corpore, tanto magis consentaneum est, hãc Deo maiori curæ futuram. Quanq; innumera recenseri possint exempla tum vetera, tum noua, si quis velit omnes enumerare, qui deprecationis beneficio seruati sunt. Verùm aliquis forsitan ex eorum numero, qui socordiæ segnitiæq; dediti, nolunt attentè ac diligenter
Matt. 7. orare, persuasurus sit in hoc Deum illa verba dixisse: Non omnis
Sola oratio tametsi non sufficiat ad salutem, est tamen bonorum omnium caput & radix bonæ vitæ. qui dicit mihi, Domine Domine, intrabit in regnum cælorum, sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cælis est. Atqui ego si crederem solam precationem ad salutem nostram sufficere, non iniuria sermonem hunc nobis obijceret aliquis. Nunc cùm profitear, deprecationem caput esse bonorum omnium, basim ac radicem vitæ frugiferæ, non est quod quisquam illis verbis abutatur ad excusationem suæ socordiæ. Neq; enim sola temperantia potest homini salutem adferre, si cætera desint bona, neq; cura pauperum, neque benignitas, neq; quicquam aliorum quæ cum virtute gerũtur, sed oportet vt omnia simul concurrant in animas nostras. Cæterùm precatio, ceu radix & basis, omnibus cæteris substernitur. Neq; secùs ac nauem & domum, ea quæ substrata sunt, valida reddunt, ac nè soluatur, continent: ità nostram vitam orandi studium & continet, & vbiq; firmam reddit, adeò vt absq; hoc nihil nobis
Coloss. 4. boni possit contingere, neq; quod ad salutem conducat. His de causis Paulus tanto studio non cessat huc adhortari nos, dicens: De-
1. Thess. 5. precationi instate, vigilantes in ea cum gratiarum actione. Atque
Ephe. 6. alibi iubet, vt citra intermissionem oremus, in omnibus gratias agentes: Hæc est enim, inquit, voluntas Dei: Ac rursùs alio in loco: Orate omni tempore in spiritu, in hoc ipsum vigilãtes cum omni instantia & obsecratione. Adeò multis ac diuinis vocibus ad orandum nos assiduè prouocat ille Apostolorum princeps. Decet igitur nos ab illo doctos, cum precatione vitæ cursum peragere, atq;
Similitudo. hac mentem assiduè rigare: Siquidem hoc omnes homines nõ minùs opùs habemus, quàm arbores aquarum humore. Neque enim valent illę fructus producere, nisi bibant humorem radicibus: neq;

nos preciosis pietatis fructibus poterimus esse grauidi, nisi precibus irrigemur. Quapropter oportet, & stratis relictis, diuino cultu præuenire Solis exortum, & cùm ad mẽsam accedimus, & cùm nos ad nocturnam quietem recipimus: quin potiùs oportet, singulis horis vnam precationem offerre Deo, vt orandi cursus, diei cursum æquet. Cæterùm hyberno tempore decet etiam noctis maximam partem precibus impendere, ac flexis genibus, multo cum tremore instare deprecationi, hoc ipso nos beatos existimantes, q Dei cultui vacamus. Dic mihi, qua fronte Solem intueberis, nisi priùs adoraueris, qui lumen illud dulcissimum oculis tuis mittit? Quo pacto fruéris mensa, nisi priùs adoraueris eum, qui tibi tantum bonorum largitur ac suppeditat? Qua spe trades teipsum nocturno tempori, qualibus cum insomnijs putas tibi rem fore, nisi teipsum præmunieris orando, sed incustoditus ad somnum accesseris? Nimirùm cõremptibilem captuq; facilem teipsum præbebis sceleratissimis spiritibus, qui continenter obambulant, obseruantes nos, vt si quem deprehenderint nudatum deprecationis præsidio, protinùs abripiant. Si nos conspexerint deprecatiõe communitos, ilicò resiliunt, non aliter q prædones ac facinorosi, vbi conspiciunt militis gladium in caput suum vibrari. Quòd si contingat aliquem esse nudum precationis præsidio, hic auulsus deportatur à dæmonibus, & in calamitates variaq; mala impellitur. Oportet igitur, vt hæc omnia metuentes, precibus & hymnis semp nosipsos circunuallemus, vt Deus omnium misertus, dignos efficiat regno cælorum per vnicum filium suum.

Quibus temporibus orãdum quotidiè.

Mũlt oratio aduersùs spiritus malignos.

10. IDEM libro secundo de orando Deum, cùm multa summatim repetiuisset ex superiori libro, inter alia sic ait: Iam verò si quis dicat animę neruos esse deprecationem, mea quidem sententia, videbitur verum dicere: nimirùm quẽadmodùm corpus neruis cohæret, currit, viuit, stat, & compactum est, adeò, vt si neruos incideris, vniuersam corporis harmoniam dissolueris: itidèm animæ per sanctas preces sibi constant, & compinguntur, ac pietatis cursum facilè peragunt. Quòd si teipsum destitueris precatione, pindè feceris, àc si piscem ex aquis extraxeris. Vt enim pisci vita est aqua, ità tibi deprecatio: per hanc datur velut ex aquis subuolare, cælumq; transcendere, ac proximum fieri. Itaq; quæ hactenùs dicta sunt, sufficiunt ad declarandum, quanta sit vis sanctę deprecatiõis. Sed fortasse præstiterit, vt ad diuinas scripturas veniam, vt ex ipsius Christi verbis discamus opes, quas deprecatio comparat his, q

Animæ nerui oratio.

Simile.

Animæ vita oratio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Luc. 18.

studeant per omnem vitam in ea versari. Dicebat autem, inquit, eis etiam parabolam huc spectantem, quòd oporteat semper orare. Si is qui nunquàm cogitârat quicquam humanitatis cuiquam præstare, subitò mutatus, misertus est viduę rogantis: quantam erga nos Dei solicitudinem è cælo deportabit deprecatio? Adhæc quantum valeat ac possit sancta precatio, vel hinc cognoscas licebit, si consideres, quâtum bonorum singulis diebus, ac singulis horis accipiant hi, qui iugiter Deo supplicant. Quem enim fugit, quòd solis, lunæ stellarumq; lumen, quòd cæli temperiem, ac variam alimẽtorum copiam, quòd opes, quòd vitam, deniq; quòd alia innumerabilia bona cuncta ex æquo mortalibus largitur Deus, iustis pariter atque impijs, videlicet ob immensam suam humanitatem, qua afficitur erga nos? Porrò si nec rogantes, nec postulantes, tanta quotidiè misericordia prosequitur ac refocillat: quantis bonis probabile est fruituros eos, qui omnem vitam precibus & obsecrationibus vacârunt? Agè iam & illud exponamus vobis, quàm multis sanctis datum sit, deprecationis præsidio seruare non solùm gẽtes ac ciuitates, verùm etiam orbem vniuersum. Deprecatio incẽdij vim exercuit, leones mites reddidit, hoc quidem in Daniele, illud verò in tribus pueris, per quos nimirùm declaratum est omnibus, quòd quoscunque deprehenderit in periculo constitutos, facilè exurgentibus malis eripiat deprecatio, salutis causâ, immortalitatis animæ conciliatrix, Ecclesiq; murus qui rũpi non possit, munimentum inconcussum, dęmõibus quidem formidabile, pijs verò, nimirùm nobis, salutiferum.

Multa largiri Deũ assiduè precãtibus.

Matt. 7.

Orationis commendatio ab effectu.

Dan. 3. & 6.

Orationis laus eximia.

11. ITEM homilia quinta de incomprehensibili Dei natura cõtra Anomœos: Aptissima arma oratio est, thesaurus certè perpetuus, diuitiæ inexhaustæ, portus quietus, occasio tranquillitatis, demiq; author, parens, fons, & radix bonorum omnium & innumerabilium oratio est, atq; etiam regia ipsa facultate potior & superior. Et paulò pòst: Vis orationis, vim ignis extinxit, impetum leonum cohibuit, bella composuit, prælia remouit, tempestates sustulit, dæmonia expulit, cæli fores aperuit, vincula mortis disrupit, languores eiecit, offensas repressit, vrbes terræmotu nutantes firmauit, plagas cælitùs irruentes, insidias hominum, mala deniq; omnia deleuit oratio. Orationẽ aũt, vt iterũ dicã, nõ eam cõmendo, q̃ fruſtrà in ore habeatur, sed q̃ ab imis animi ꝑdeat. Vt enim arbores, q̃ radicẽ altiùs miserint, quanuis summũ ventorũ excipiant impetũ, nõ frangi aut euelli possint, ꝙm plãta & firmissima stirpe in-

innitantur: sic orationes, quas animus de suo imo reddiderit, perquàm tutè affixæ, efferunt sese in excelsum, nulloq; peruertuntur aggressu cogitationum. Vndè propheta insignis ait: De profundis clamaui ad te Domine. Nihil penitus nos dolore afficere poterit, si orationem intentam exquisitamq; habeamus: quicquid enim acciderit, facilè per orationis facultatem repellemus. Nec mirum si casus humanos tollere vires possunt orationis, quandò & ipsam peccatorum naturam extinguunt, & compendio excidunt ac delent.

Psal. 129.

Peccata extinguit oratio.

12 ET homilia septuagesimaprima ad populum Antiochenum: At si fide quidem opùs est, quid est opùs ieiunio? quoniam & illud cum fide nõ modicam inducit fortitudinem: multam enim adfert disciplinam, & angelum ex homine reddit, & cùm corporeis pugnat virtutibus, sed non per se: opùs enim est & orationę, & orationę primò. Nam adspice, quot ex ambobus bona nascuntur. Orans enim & vt oportet ieiunans, non multis eget: qui verò multis non eget, nunquàm fiet auarus, & ad eleemosynam magis est aptus. Ieiunans, leuis est & alatus, & cum solertia orat, & improbas extinguit concupiscentias, DEVM placat, & insurgentem animum humiliat. Propterea & Apostoli ferè semper ieiunabant. Orans cum ieiunio, geminas habuit alas, & ipsis quidẽ vẽtis leuiores: nec enim oscitat, & distenditur, & orans langueſcit, quod multi patiuntur: sed est igne vehementior, & terra superior & propterea talis, maximè dæmonibus est infestus & hostis. Nihil enim fortius homine legitimè orante. Nam si sæuum principem quendam, qui neq; Deum timebat, nec hominẽ reuerebatur, placare potuit mulier: multo magis Deum alliciet, qui ei iugiter assistit, vincit ventrem, & delicias eliminat.

Non sola fide opùs est, sed etiam ieiunio ac præterea oratione.

Fructuosa ieiunantis oratio.

Luc. 18.

13 ITEM homilia septuagesimanona ad populum Antiochenum: Si beatus Dauid cùm esset rex, & innumeris immersus curis, & vndiquè distractus, septiès in die Dominum rogabat: quam nos veniam habuerimus & excusationem, tantum habentes otij, nec ipsi continuè supplicantes, & hæc cùm tantum lucri capere debeamus? Impossibile enim, impossibile, hominem congruo precantem studio, Deoq; cõtinuè supplicantem, vnquàm peccare. Et paulò pòst de Anna Samuelis matre loquens: Nónne poterat & sine oratione Deus præbere? nónne sciebat & ante orationem mulieris desiderium? Sed si ante petitionem dedisset, non apparuisset mulieris studium, non virtus fuisset manifesta, non indè præmium

Exemplo Dauid ad frequẽter precandũ incitamur. Psal. 118.

Oratio cõtinet hominẽ à peccatis. 1. Reg. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Oratio ante & post refectionem corporis.

possedisset. Opùs est itaque, nos & mensam petentes, & desistentes, Deo gratias agere. Ad hoc enim paratus, nunquàm in ebrietatem decidet aut insolentiam, nunquàm crapula disrumpetur: sed orationis expectationem pro freno sensibus habens impositam, cum debita modestia ex omnibus appositis sumet, & multa quidem animam, multa verò benedictione corpus implebit. Mensa nanque ab oratione sumens initium, & in orationem desinens, nunquàm deficiet: sed fonte largiùs omnia nobis afferet bona. Nè tantum itaque prætermittamus emolumentum. Absurdum est enim, seruos quidem nostros, si quam appositorum partem à nobis accipiant, nobisq; gratias agere, & cum benedictione recedere: nos autem tot bonis potientes, nec tantum honoris Deo rependere. Propterea nanque multa tam in communibus, quàm in priuatis rebus, præter sententiam nobis eueniunt: quoniam non circa spiritualia primùm, tum verò circa secularia studium exhibemus. Neque mihi quispiam dicat, quòd nequit homo secularis, affixus foro, continuè per diem orare, & ad ecclesiā concurrere: potest enim & quàm facilimè. Nam licèt in ecclesiam non sit facilè concurrere, illic ante fores constitutus, & affixus tribunali, potest orare. Si mentem nanque mundam habeas ab immundis motibus, licèt in foro sis, siue in via, siue in foro constitutus, siue in mari, siue in diuersorio, siue in officina positus, siue sis vbicunquè, DEO poteris inuocato petitionem obtinere. Et domi quidem orari potest: sic autem vt in ecclesia, non potest, vbi tanta patrum multitudo, vbi clamor ad DEVM vnanimiter emittitur. Non ità Dominum per te solum orans, audiris, vt cum fratribus tuis. Hic enim maius aliquid est, putà vnanimitas & consonantia, charitatisq; vinculum, & sacerdotum orationes. Propterea nanque sacerdotes præpositi sunt, vt multitudinis orationes cùm sint infirmiores, hisce potentiores adiungentes, pariter cum illis in cælum ascendant. Si nanque Petrum Ecclesiæ adiuuit oratio, & illam ex carcere columnam eduxit, quo modo tu ipsius potentiam contemnis? Sicut enim charitatis virtus interuallo non arcetur, ità nec orationis efficacia: sed ficut illa inter se distantes coniungit, itidèm & hæc, & procùl positos plurimùm adiuuare potest. Et paulò pòst: Bonum est igitur, sanctorum oratione frui: sed cùm & nos simus cooperatores: quod si non adfuerit, nihil aliorum prodest auxilium, verùm & cum illo perimus. Quid enim Iudæis profuit Ieremias?

Etiā extra ecclesiam orari potest, & quodpetitur, impetrari.

Cómodiùs & fructuosiùs oratur in ecclesia.

Actor. 12.

Sanctorum orationes quibus potissimùm gaudent.

mias? Nónne tèr ad DEVM accessit, & tèr audiuit: Nè ores, neque petas pro populo isto, quoniam te non exaudiam? Quid Sauli profuit Samuel ad vltimum vsque diem orans, & pro eo lugens? Quid autem & Israelitis profuit? Nónne dicebat, Mihi autem absit peccare pro vobis orare cessanti? Nónne cuncti periērunt? Nam DEVM audi dicentem per prophetam: Si steterint Noe, Iob, & Daniel, non liberabunt filios suos & filias: quoniam inualuit eorum malitia. Quid ergò? Nihil prosunt orationes? Prosunt, & quàm plurimùm: sed cùm nos quoquè cooperamur. Et si vis discere, quantùm contulerint: cogita mihi Cornelium, & Thabitam: audi quoquè DEVM dicentem: Protegam ciuitatem istam propter me, & propter Dauid puerum meum. Sed quandò? Tempore iusti Ezechiæ. Alioquin si malorum quoquè valebant preces, quarè Nabuchodonosor regi quoquè DEVS hoc non dixit, sed ciuitatem tradidit? quoniam inualuerat peccatum. Et hic ipse rursùm Samuel pro Israelitis orauit, & obtinuit: sed quo tempore? Cùm & ipsi DEO grati fuerunt, tunc hostes in fugam verterunt. Et quid est, ait ille, mihi opùs alienis orationibus, cùm ego gratus sim? Quid ais homo? Paulus non dixit, Mihi non est opùs oratione, licèt orantes eo digni non essent: immò nec ipsi pares, & tu dicis, Quid mihi opùs est oratione? Petrus non dixit, Quid mihi opùs est oratione? ait enim: Oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo: & statim liberauit eum ex vinculis: & tu dicis, Quid mihi est opùs oratione? Propter hoc & indiges, quoniam indigere non te credis. Nam si Deus nostrum in orationibus torporem & negligentiam exquirat, & quòd in eius conspectu positi & orantes, neque tantum ei præbemus honorem, quantum dominis serui, quantum ducibus milites, quantum amicis amici: amicum enim alloquens, hoc cùm attentione facis: DEO autem pro peccatis occurrens, pro totq; criminibus veniam petens, & rogans tibi remissionem fieri, torpes, & genibus tuis humi prostratis, circa forum & domum mentem tuam vagari frequenter dimittis, ore tuo frustrà nugante & incassùm: nec hoc semèl & bis, verùm & frequenter patimur. Si hoc tantùm exquirere DEVS voluerit, nunquid veniam habebimus? nunquid excusationem assequi poterimus?

14 GREGORIVS homilia vigesimaseptima in euangelia: Si omne quod petimus in nomine filij, dat nobis pater. quid ergò

Ierem. 7.
1. Reg. 15.
1. Reg. 12.
Ezech. 14.
Quibus prosint.
Act. 10. & 9.
4 Re. 19. & 20.
Esaiæ 37.
4 Reg. 25.
1 Reg. 7.
In eos qui putant se nō indigere precibus aliorum.
Rom. 15.
Ephes. 6.
Coloss. 4.
1. Thess. 5.
2. Thess. 3.
Hebr. 13.
Act. 12.
Ioan. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ergò est, quòd Paulus tèr Dominum rogauit, & exaudiri non meruit, sed dictum est illi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur? Nunquid ille tam egregius prædicator in filij nomine non petijt? Quarè autem non accepit quod petijt? Quomodò ergò verum est, quia quicquid petierimus patrem in nomine filij, dat nobis pater: si auferri à se angelum satanæ petijt Apostolus in nomine filij, & tamen quod petijt, non accepit? Sed quia nomen filij, IESVS est: IESVS autem, saluator vel etiam salutaris dicitur: illo ergò in nomine Saluatoris petit, qui illud petit, quod ad veram salutem pertinet. Nam si id, quod non expedit, petitur: non in nomine IESV petitur pater. Vndè & eisdem Apostolis, adhuc infirmantibus, Dominus dicit: Vsque modò non petistis quicquam in nomine meo. Ac si apertè diceretur: Non petistis in nomine Saluatoris, qui nescitis quærere æternam salutem. Hinc est quòd & Paulus non exauditur: quia si liberaretur à tentatione, ei non prodesset ad salutem. Eccè vidimus, fratres charissimi, quàm multi ad solennitatem martyris conuenistis, genua flectitis, pectus tunditis, voces orationis ac confessionis emittitis, faciem lachrymis rigatis. Sed pensate, quæso, petitiones vestras: videte si in nomine IESV petitis: id est, si gaudia salutis æternæ postulatis. In domo enim IESV IESVM non quæritis, si in æternitatis templo importunè pro temporalibus oratis. Eccè alius in oratione petit vxorem, alius petit villam, alius postulat vestem, alius dari sibi deprecatur alimentum. Et quidem cùm hæc desunt, ab omnipotente DEO petenda sunt. Sed meminisse continuò debemus, quod ex mandato eiusdem nostri redemptoris accepimus: Quærite primùm regnum DEI & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis. Et hæc itaque à IESV petere, non est errare: si tamen non nimis petantur. Sed adhuc, quod est grauius, alius postulat mortem inimici: eúmque quem gladio non potest persequi, persequitur oratione. Et viuit adhuc cui maledicitur: & tamen is qui maledicit, iam de morte illius reus tenetur. Iubet autem DEVS, vt diligatur inimicus: & tamen rogatur DEVS vt occidat inimicum. Quisquis itaque sic orat, in ipsis suis precibus contra conditorem pugnat. Vndè & sub Iudæ specie dicitur: Fiat oratio eius in peccatum. Oratio autem in peccatum est, illa petere quæ prohibet ipse qui petitur. Hinc veritas dicit: Cùm statis ad orandum, remittite si quid habetis in cor-

2. Cor. 12.

In nomine saluatoris q petere dicantur.

Ioan. 16.

Temporalia quomodò petenda sint.

Matth 6.

Postulantes inimicorum mortem.

Matth 5.

Psal. 108.

Marc. 11.

dibus vestris. Quam virtutem remissionis apertiùs ostendimus, si vnum testimonium Testamenti veteris proferamus. Certè cùm Iudæa conditoris sui iustitiam culpis exigentibus offendisset: prophetam suum ab oratione Dominus prohibet, dicens: Non assumas laudem & orationem pro eis. Si Moyses & Samuel steterint coram me, non est anima mea ad populum istum. Quid est, quòd intermissis relictis que tot patribus, soli Moyses & Samuel ad medium deducuntur: quorum mira virtus obtinendi ostenditur, dum nec ipsi posse intercedere dicuntur? Ac si apertè Dominus dicat: Nec illos audio, quos propter magnum petitionis suæ meritum minimè contemno. Quid est ergò, quòd Moyses & Samuel cæteris patribus in postulatione præferuntur: nisi quòd hi duo tantummodò in cuncta Testamenti veteris serie etiam pro inimicis suis leguntur exorâsse? Vnus à populo lapidibus impetitur, & tamen pro lapidatoribus suis Dominum deprecatur. Alter ex principatu ejicitur: & tamen petitus vt exoraret, fatetur dicens: Absit à me hoc peccatum in Domino, quo minùs cessem orare pro vobis. Si Moyses & Samuel steterint coram me, non est anima mea ad populum istum. Ac si apertè dicat: Nec illos modò pro amicis audio, quos magnæ virtutis merito, orare etiam pro inimicis scio. Virtus ergò veræ orationis, est celsitudo charitatis. Et tunc quisque quod rectè petit, adipiscitur, cùm eius animus in petitione, nec inimici odio fuscatur.

Hiere. 15.

Orationes Moysis & Samuelis cur magis efficaces.

Exod. 18.

1. Reg. 12.

15 IDEM in psalmum sextum pœnitentialem: Vult DEVS rogari, vult cogi, vult quadam importunitate vinci. Ideò tibi dicit: Regnum DEI vim patitur, & violenti rapiunt illud. Esto ergò sedulus in oratione, esto in precibus importunus: caue nè ab oratione deficias. Si dissimulat audire quem rogas, esto raptor, vt regnum cælorum accipias: esto violentus, vt vim etiam ipsis inferas cælis. Quid hac rapina locupletius? quid hac gloriosius violentia? Bona violentia, qua Deus non offenditur, sed placatur: proximus non læditur, sed iuuatur: peccatum minuitur, non multiplicatur. Bona inquam violentia, qua non quæritur lucrũ citò periturum, sed regnum acquiritur sine fine mansurum.

Matth. 11.

Perseuerãtia orationis Deo grata est.

IX

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quibus exemplis vim Orationis & fructum colligemus?

A Iacobus Apostolus, vt orationis virtutem explicaret exemplo, ità scripsit: [a] *Elias homo erat similis nobis, passibilis: & oratione orauit, vt non plueret super terram, & non pluit annos tres, & menses sex. Et rursùm orauit, & cælum dedit pluuiam, & terra dedit fructum suum.* Pluribus exemplis Augustinus [b] rem eandem comprobat: Oran-te [c] Moyse & [d] Samuele, vincuntur à Iudæis hostes Amalechitę atq; Philisthæi. Orans Hieremias [e] confortatur in carcere. Orans [f] Daniel inter leones exultat. Orantes [g] tres pueri in fornace tripudiant. Orans [h] de cruce Latro, inuenit paradisum. Susanna [a] per orationem inter senes falsò accusantes defenditur. [b] Stephanus orans, in cælum suscipitur, & inter lapidantes pro Saulo exauditur.

B Quibus [c] exemplis nõ modò fructus Orationis ostenditur, sed etiam precandi studium ac sedulitas nobis commendatur. Quarè Scriptura quoquè Apostolica cohortatur: [d] *Sine intermissione orate, in omnibus gratias agite.* Et rursùs: [e] *Orate pro inuicèm vt saluemini: multùm enim valet deprecatio iusti assidua.* Item, *Hæc* [f] *est fiducia quam habemus ad Deũ, quia quodcunque petierimus secundùm voluntatem eius, audit nos.* Prætereà: [g] *Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita.*

a Iacob. 5. d 3 Reg. 17. a d & 18. f g Lu. 4. d Eccl. 48. a

b Aug. serm. 22. ad fratres in eremo.

c Exodi 17. c d Iudith 4. c d d 1. Reg. 7. c d

e Hierem. 32. c d f

f Daniel. 6. c f

g Daniel. 3. c e

h Lucæ 23. f

a Daniel. 13. e

b Act. 7. g Hieron. cõtra Vigilãtium Augu. serm. 1. & 4. de sanctis.

c Gene. 25. c Exod. 8. c g 9. g 10. c 14. c d 32. e f Nũ. 11. a 12. d 14. c 16. c e g 21. b 1. Reg. 1. b d 12. c 4. Reg. 19. c g 20. a 2. Par. 20. a c 33. c 1. Esd. 8. e Tob. 3. a b d Iudit. 9. a d 13. a Psal. 17. a 119. a Ion. 2. a 1. Mach. 3. f 4. a b Actor. 12. a d 1. Thessal. 5. c e Iacob. 5. d f 1. Ioann. 5. e

g 1. Ioan. 5. d

SCRIPTVRAE.

A Iacobi quinto: Orate pro inuicèm vt saluemini: multùm enim valet deprecatio iusti assidua. Elias homo erat similis nobis, passibilis: &c. vt in textu.

Tertii Regum decimoseptimo: Et dixit Elias Thesbites de habitatoribus Galaad ad Achab: Viuit Dominus Deus Israel, in cuius conspectu sto: si erit annis his ros & pluuia, nisi iuxta oris mei verba. Ibidèm: Et exaudiuit Dominus vocem Eliæ: & reuersa est anima pueri intrà eum, & reuixit.

Et capite decimooctauo: Et accedens Elias propheta, ait: Domine Deus Abraham &c. Cecidit autem ignis Domini, & vorauit holocaustum. Et paulò pòst: Et ait Elias ad Achab, Ascende, comede, & bibe: quia sonus multæ pluuiæ est. Ascendit Achab, vt comederet & biberet. Elias autem ascendit in verticem Carmeli, & pronus in terram posuit faciẽ suã inter genua sua, & dixit ad puerũ suum: Ascẽde, & prospice contra mare. Qui cùm ascendisset, & contemplatus esset, ait: Non est quicquam. Et rursùm ait illi: Reuertere septem vicibus. In septima autem vice, eccè nubecula parua quasi vestigium hominis ascendebat de mari. Qui ait: Ascende, & dic Achab: Iunge currum tuum, & descende, nè occupet te pluuia. Cumque se verteret huc atq; illuc, eccè cæli contenebrati sunt, et nubes, et ventus, et facta est pluuia grandis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

LVCAE quarto: In veritate dico vobis, multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Israel, quandò clausum est cælum annis tribus & mensibus sex, cùm facta esset fames magna in omni terra: & ad nullam illarum missus est Elias, nisi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem viduam.

ECCLESIASTICI quadragesimooctauo: Et surrexit Elias propheta quasi ignis, & verbum ipsius quasi facula ardebat. Qui induxit in illos famem, & imitantes illum inuidia sua, pauci facti sunt. Non enim poterãt sustinere præcepta Domini. Verbo Dñi continuit cælum, & deiecit à se ignem terræ. sic amplificatus est Elias in mirabilibus suis. Et quis potest similiter sic gloriari tibi?

EXODI decimoseptimo: Venit autem Amalec, & pugnabat contra Israel in Raphidim. Dixitque Moyses ad Iosue: Elige viros: & egressus, pugna contra Amalec: crãs ego stabo in vertice collis, habens virgam Dei in manu mea. Fecit Iosue, vt locutus erat Moyses, & pugnauit contra Amalec: Moyses autem & Aaron, & Hur ascenderunt super verticem collis. Cumque leuaret Moyses manus, vincebat Israel: sin autem paululùm remisisset, superabat Amalec. Manus autem Moysi erant graues: sumentes igitur lapidem, posuerunt subter eum, in quo sedit: Aaron autem & Hur sustentabant manus eius ex vtraq; parte. Et factum est vt manus illius non lassarentur vsque ad occasum solis. Fugauitq; Iosue Amalec, & populum eius in ore gladij. Dixit aũt Dominus ad Moysen: Scribe hoc ob monumentum in libro, & trade auribus Iosue: delebo enim memoriam Amalec sub cælo.

IVDITH quarto: Tunc Eliachim sacerdos Domini magnus circuiuit omnem Israel, allocutusque est eos, dicens: Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manen-

manentes permanseritis in ieiunijs & orationibus in conspectu Domini. Memores estote Moysi serui Domini, qui Amalec confidentem in virtute sua, & in potentia sua, & in exercitu suo, & in clypeis suis, & in curribus suis, & in equitibus suis, non ferro pugnando, sed precibus sanctis orando deiecit. sic erunt vniuersi hostes Israel, si perseueraueritis in hoc opere quod cœpistis. Ad hanc igitur exhortationem eius deprecantes Dominum, permanebant in conspectu DOMINI ità, vt etiam hi qui offerebant Domino holocausta, præcincti cilicijs, offerrent sacrificia DOMINO, & erat cinis supra capita eorum. Et ex toto corde suo omnes orabant Deum, vt visitaret populum suum Israel.

PRIMI Regum septimo: Dixit autem Samuel, Congregate vniuersum Israel in Masphath, vt orem pro vobis DOMINUM. Et conuenerũt in Masphath: Hauseruntq; aquam, & effuderunt in conspectu Domini, & ieiunauerũt in die illa, atq; dixerunt ibì, Peccauimus DOMINO. Iudicauitq; Samuel filios Israel in Masphath. Et audiêrunt Philisthijm q congregati essent filij Israel in Masphath, & ascenderũt Satrapæ Philisthinorum ad Israel. Quod cùm audissent filij Israel, timuerunt à facie Philisthinorum. Dixeruntq; ad Samuelem: Nè cesses pro nobis clamare ad DOMINŨ DEVM nostrum, vt saluet nos de manu Philisthinorum. Tulit autem Samuel agnum * lactantẽ vnum, & obtulit illum holocaustum integrum Domino: & clamauit Samuel ad DOMINUM pro Israel, & exaudiuit eum DOMINUS. Factum est autẽ cùm Samuel offerret holocaustum, Philisthijm inière prælium contra Israel: intonuit autem DOMINUS fragore magno in die illa super Philisthijm, & exterruit eos, & cæsi sunt à filijs Israel. Egressíque viri Israel de Masphath, persecuti sunt Philisthæos, & percusserunt eos vsque ad locum qui erat

* lactentem

Universidad de Deusto
Biblioteca

subter Bethchar. Tulit autem Samuel lapidē vnum, & posuit eum inter Masphath & inter Sen: & vocauit nomē loci illius, Lapis adiutorij. Dixitque, Hucusquè auxiliatus est nobis DOMINUS. Et humiliati sunt Philisthijm, nec apposuerunt vltrà vt venirent in terminos Israel. Facta est itaq; manus DOMINI super Philisthæos, cunctis diebus Samuelis.

HIEREMIAE trigesimosecundo: Tunc exercitus regis Babylonis obsidebat Ierusalem: & Ieremias propheta erat clausus in atrio carceris, qui erat in domo regis Iuda. Clauserat enim eum Sedecias rex Iuda, dicens: Quarè vaticinaris, dicēs: Hæc dicit Dominus, Ecce ego dabo ciuitatē istam in manu regis Babylonis, & capiet eā? ET paulopòst: ET oraui ad DOMINUM postq̄ tradidi librum possessionis Baruch filio Neri, dicens: Heu, heu, heu DOMINE DEUS: eccè tu fecisti cælum & terram in fortitudine tua magna, & in brachio tuo extento: non erit tibi difficile omne verbum, &c. ET factum est verbum DOMINI ad Ieremiam, dicens: ECCE ego Dominus DEUS vniuersæ carnis: nunquid mihi difficile erit oñe verbum? Propterea hæc dicit DOMINUS &c. ET nunc propter ista hæc dicit DOMINUS DEUS Israel ad ciuitatem hāc, de qua vos dicitis, quòd tradatur in manus regis Babylonis in gladio, & in fame, & in peste: ECCE ego congregabo eos de vniuersis terris ad quas eieci eos in furore meo, & in ira mea, & in indignatione grandi: & reducam eos ad locum istum, & habitare eos faciā confidenter. ET erunt mihi in populū, &c.

DANIELIS sexto: Quod cùm Daniel cōperisset, id est, constitutam legem, ingressus est domum suam: & fenestris apertis in cœnaculo suo contra Ierusalem, tribus temporibus in die flectebat genua sua, & adorabat, confitebaturque coram DEO suo, sicut & antè facere consueuerat. Viri ergò illi curiosiùs inquirentes, &c. ET Daniel regi respōdens, ait:

Rex, in æternum viue. Deus meus misit angelum suum, & conclusit ora leonum, & non nocuerunt mihi: quia coram eo iustitia inuenta est in me: sed & coram te, rex, delictum non feci. Tunc vehementer rex gauisus est super eo, & DANIELEM præcepit educi de lacu, eductusq; est Daniel de lacu, & nulla læsio inuenta est in eo, quia credidit DEO suo.

ET capite tertio: Viri autem hi tres, id est, Sidrach, Misach & Abdenago, ceciderunt in medio camino ignis ardētis, colligati. ET ambulabant in medio flammæ, laudantes DEUM, & benedicentes DOMINO. Stans autem Azarias, orauit sic, aperiensque os suum in medio ignis, ait: Benedictus es DOMINE DEUS patrum nostrorum, & laudabile & gloriosum nomen tuū in secula, &c. Angelus autē DOMINI descēdit cum Azaria & socijs eius in fornacē, et excussit flammā ignis de fornace, et fecit medium fornacis quasi ventū roris flantem, et non tetigit eos omninò ignis, neq; contristauit, nec quicquam molestiæ intulit. Tunc hi tres quasi ex vno ore, etc.

LVCAE vigesimotertio: DICEBAT ad IESVM: DOMINE, memento meî cùm véneris in regnum tuum. ET dixit illi IESVS: Amen dico tibi, Hodiè mecum eris in paradiso.

DANIELIS decimotertio: Credidit eis multitudo quasi senibus et iudicibus populi, et condemnauerunt eam ad mortem. EXCLAMAUIT autem voce magna Susanna, et dixit: DEUS æterne, qui abscōditorū es cognitor, qui nôsti omnia antequàm fiant, tu scis quoniam falsum testimonium tulerunt contra me: et eccè morior, cùm nihil horum fecerim quæ isti malitiosè composuerunt aduersùm me. EXAUDIUIT autem DOMINUS vocem eius, etc.

ACTORVM septimo: Cùm autem esset plenus Spiritu sancto, intendens in cælum, vidit gloriam DEI, et IESVM stā-

tem

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem à dextris Dei. Et lapidabant Stephanum inuocantem, & dicentem: Domine Iesu, suscipe spiritum meum. Positis autem genibus, clamauit voce magna, dicens: Domine, nè statuas illis hoc peccatũ. Et cùm hoc dixisset, obdormiuit.

B Genesis vigesimoquinto: Deprecatusq; est Isaac dominum pro vxore sua, eò quòd esset sterilis: qui exaudiuit eum, & dedit conceptum Rebeccæ.

Exodi octauo: Egressiq; sunt Moyses & Aaron à Pharaone: & clamauit Moyses ad Dominum pro sponsione ranarum, quam condixerat Pharaoni. Fecitq; Dominus iuxta verbum Moysi: & mortuæ sunt ranæ de domibus, & de villis, & de agris. Egressusq; Moyses à Pharaone, orauit Dominum: Qui fecit iuxta verbum illius, & abstulit muscas à Pharaone, & à seruis suis, & à populo eius: non supersuitne vna quidem.

Et capite nono: Egressusq; Moyses à Pharaone ex vrbe, tetendit manus ad Dominum, & cessauerunt tonitrua & grando, nec vltrà stillauit pluuia super terram.

Item capite decimo: Egressusq; est Moyses de conspectu Pharaonis, & orauit Dominum. Qui flare fecit ventum ab occidente vehementissimum, & arreptam locustam proiecit in mare rubrum: non remansit ne vna quidem in cunctis finibus Aegypti.

Capite decimoquarto: Dixitq; Dominus ad Moysen: Quid clamas ad me? Loquere filijs Israel vt proficiscantur. Tu autem eleua virgam tuam, & extende manum tuam super mare, & diuide illud: vt gradiantur filij Israel in medio mari per siccum. Cumq; extendisset Moyses manum super mare, abstulit illud Dominus, flante vento vehementi & vrente tota nocte, et vertit in siccum: diuisaq; est aqua. Et ingressi sunt filij Israel per medium sicci maris: erat enim aqua

aqua quasi murus à dextra eorum & læua.

Capite trigesimosecundo: Rursumq; ait Dominus ad Moysen: Cerno quòd populus iste duræ ceruicis sit: dimitte me, vt irascatur furor meus contra eos, & deleã eos: faciamq; te in gentem magnam. Moyses autem orabat Dominum Deum suum, dicens: Cur Domine irascitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxisti de terra Aegypti, in fortitudine magna, & in manu robusta? Nè, quæso, dicant Aegyptij, Callidè eduxit eos, vt interficeret in montibus, & deleret è terra: quiescat ira tua, & esto placabilis super nequitia populi tui. Recordare Abraham, Isaac, & Israel seruorum tuorũ: quibus iurâsti per temetipsum, dicens: Multiplicabo semen vestrum sicut stellas cæli: & vniuersam terram hanc, de qua locutus sum, dabo semini vestro, & possidebitis eam semper. Placatusq; est Dominus nè faceret malum quod locutus fuerat aduersùs populum suum. Et paulopòst: Facto autem altero die locutus est Moyses ad populum: Peccâstis peccatum maximum: ascẽdam ad Dominum, si quo modo quiuero eum deprecari p scelere vestro. Reuersusq; ad Dominum, ait: Obsecro, peccauit populus iste peccatum maximum, feceruntq; sibi deos aureos: aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti. Cui respondit Dominus: Qui peccauerit mihi, delebo eum de libro meo: tu autẽ vade, & duc populum istum quò locutus sum tibi. angelus meus præcedet te. Ego autem in die vltionis visitabo & hoc peccatum eorum. Percussit ergò Dominus populum pro reatu vituli, quem fecerat Aaron.

Numerorvm vndecimo: Intereà ortum est murmur populi, quasi dolentium pro labore, contra Dñm. Quod cùm audisset Dominus, iratus est. Et accensus in eos ignis

Universidad de Deusto
Biblioteca

Domini, deuorauit extremam castrorum partem. Cumque clamâsset populus ad Moysen, orauit Moyses ad Dominum, & absorptus est ignis.

CAPITE duodecimo: Clamauitque Moyses ad Dominum, dicens: Deus, obsecro, sana eam. Cui respondit Dominus: Si pater eius spuisset in faciem illius, nónne debuerat saltem septem diebus rubore suffundi? Separetur septé diebus extra castra, & postea reuocabitur. Exclusa est itaque Maria extra castra septem diebus: & populus non est motus de loco illo, donec reuocata est Maria.

CAPITE decimoquarto: Et dixit Dominus ad Moysen: Vsquequò detrahet mihi populus iste? Quousquè non credet mihi in omnibus signis quæ feci coram eis? Feriam igitur eos pestilentia, atque consumam: te autem faciã principem super gentem magnam & fortiorem quàm hæc est. Et ait Moyses ad Dominum: Vt audiant Aegyptij, de quorum medio eduxisti populum istum &c. Dimitte, obsecro, peccatum populi tui huius secundùm magnitudinem misericordiæ tuæ, sicut propitius fuisti egredientibus de Aegypto vsque ad locum istum. Dixitque Dominus: Dimisi iuxta verbum tuum. Viuo ego, & implebitur gloria Domini vniuersa terra &c.

CAPITE decimosexto: Iratusque Moyses valdè, ait ad Dominum: Nè respicias sacrificia eorum: tu scis quòd nec asellum quidem vnquàm acceperim ab eis, nec afflixerim quempiam eorum. Et paulopòst: Confestim igitur vt cessauit loqui dirupta est terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum, deuorauit illos cum tabernaculis suis & vniuersa substantia eorum: descenderuntque viui in infernum operti humo, & periêrũt de medio multitudinis. Ibidèm: Cumq; iacerent in terra, dixit Moyses ad Aaron: Tolle thuribulũ, &

& hausto igne de altari, mitte incensum desuper, pergẽs citò ad populum, vt roges pro eis: iam enim egressa est ira à Domino, & plaga desæuit. Quod cùm fecisset Aaron, & cucurrisset ad mediam multitudinẽ, quam iam vastabat incendium, obtulit thymiama: & stans inter mortuos ac viuentes, pro populo deprecatus est, & plaga cessauit.

CAPITE vigesimoprimo: Quamobrem misit Dominus in populum ignitos serpentes, ad quorum plagas & mortes plurimorum, venerunt ad Moysen, atque dixerũt: Peccauimus, quia locuti sumus contra Dominum & te: ora vt tollat à nobis serpentes. Orauitque Moyses pro populo, et locutus est Dominus ad eum: Fac serpentem æneum, & pone eum pro signo: qui percussus adspexerit eum, viuet.

PRIMI Regum primo: Cùm esset Anna amaro animo, orauit ad Dominum, flens largiter, & votum vouit, dicens: Domine exercituum, si respiciens videris afflictiõem famulæ tuæ, & recordatus mei fueris, nec oblitus ancillæ tuæ, dederis seruæ tuæ sexum virilem: dabo eum Domino omnibus diebus vitæ eius, & nouacula non ascendet super caput eius. Et paulopòst: Respondens Anna, Nequaquàm, inquit, Domine mi: nam mulier infelix nimis ego sum, vinumq; & omne quod inebriare potest, non bibi, sed effudi animam meam in conspectu Domini. Nè reputes ancillã tuam quasi vnam de filiabus Belial: quia ex multitudine doloris & mœroris mei locuta sum vsque in præsens. Tunc Heli ait ei: Vade in pace: & Deus Israel det tibi petitionem tuam, quam rogâsti eum. At illa dixit: Vtinàm inueniat ancilla tua gratiam in oculis tuis. Et abijt mulier in viam suã, et comedit, vultusq; illius nõ sunt ampliùs in diuersa mutati.

CAPITE duodecimo: Nunquid non messis tritici est hodiè? inuocabo Dominum, & dabit voces & pluuias: &

Universidad de Deusto
Biblioteca

scietis & videbitis, quia grande malum feceritis vobis in cõspectu domini, petentes super vos regem. Et clamauit Samuel ad dñm, & dedit Dominus voces & pluuias in illa die.

Qvarti Regum decimonono: Itaque cùm accepisset Ezechias literas de manu nunciorum, et legisset eas: ascendit in domum domini, et expandit eas coram Domino: et orauit in conspectu eius, dicens: domine deus Israel, qui sedes super Cherubim, tu es deus solus regum omnium terræ: tu fecisti cælum et terram etc. Factum est igitur in nocte illa, venit angelus domini, et percussit in castris Assyriorũ centum octogintaquinque millia. Cumque diluculo surrexisset, vidit omnia corpora mortuorum. Eadem habentur Isaię trigesimoseptimo.

Capite vigesimo: In diebus illis ęgrotauit Ezechias vsque ad mortem: et venit ad eum Isaias filius Amos, propheta, dixitque ei: Hæc dicit dominus deus: Præcipe domui tuæ: morieris enim tu, et non viues, Qui cõuertit faciem suã ad parietẽ, et orauit dñm, dicens: Obsecro dñe, memẽto qsõ quomodò ambulauerim coram te in veritate, et in corde perfecto, et quod placitum est coram te, fecerim. Fleuit itaque Ezechias fletu magno, et anteq̃ egrederetur Isaias mediam partem atrij, factus est sermo domini ad eum, dicens: Reuertere, et dic Ezechiæ duci populi mei: Hæc dicit dñs deus dauid patris tui, Audiui orationẽ tuã, et vidi lachrymã tuam: et eccẽ, sanaui te, die tertio ascendes tẽplum domini. Et addam diebus tuis quindecim annos: sed et de manu regis Assyriorũ liberabo te et ciuitatẽ hanc, et ꝓtegam vrbem istam ꝓpter me, et ꝓpter dauid seruũ meũ. Eadem habentur Isaiæ trigesimooctauo.

Secvndi Paralipomenon vigesimo: Post hæc congregati sunt filij Moab et filij Ammõ, et cum eis de Ammonitis.

tis ad Iosaphat, vt pugnarẽt cõtra eũ. Iosaphat aũt timore perterritus, totũ se cõtulit ad rogandũ dominum: et prædicauit ieiunium vniuerso Iuda. Congregatusque est Iudas ad deprecandum Dominum: sed & omnes de vrbibus suis venerunt ad obsecrandum eum. Cumque stetisset Iosaphat in medio cœtu Iudæ & Ierusalem, in domo Domini ante atrium nouum, ait: Domine Deus &c. Deus noster, ergò non iudicabis eos? In nobis quidem non est tanta fortitudo, vt possimus huic multitudini resistere, quæ irruit super nos. Sed cùm ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te. Omnis verò Iuda stabat coram Domino cum paruulis & vxoribus & liberis suis. cumque cœpissent laudes canere, vertit Dominus insidias eorum in semetipsos, filiorum scilicet Ammon, & Moab, et montis Seir, qui egressi fuerant vt pugnarent contra Iudam, & percussi sunt. Nanque filij Ammon & Moab consurrexerunt aduersùm habitatores montis Seir, vt interficerent & delerent eos: cumque hoc opere perpetrâssent, etiam in semetipsos versi, mutuis concidêre vulneribus.

Capite trigesimotertio: Igitur Manasses seduxit Iudam & habitatores Ierusalem, vt facerent malum super omnes gentes, quas subuerterat Dominus à facie filiorum Israel. Locutusque est dominus ad eum, & ad populum illius, & attendere noluerunt. Idcircò superinduxit eis principes exercitus regis Assyriorum: ceperuntque Manassen, & vinctum catenis atque compedibus, duxerunt in Babylonem. Qui postquàm coangustatus est, orauit dominum deum suum: et egit pœnitentiam valdè coram Deo patrum suorum. Deprecatusque est eum, et obsecrauit intentè: et exaudiuit orationem eius, reduxitque eum Ierusalem in

Universidad de Deusto
Biblioteca

regnum suum: et cognouit Manasses quòd Dominus ipse esset Deus.

Primi Esdræ octauo: Ieiunauimus autem, et rogauimus Deum nostrum pro hoc: & euenit nobis prospere.

Tobiae tertio: Tunc Tobias ingemuit, & cœpit orare cum lachrymis, dicens: Iustus es Domine, & omnia iudicia tua iusta sunt: & omnes viæ tuæ, misericordia & veritas & iudicium. Et nunc Domine memor esto mei, & nè vindictam sumas de peccatis meis, neque reminiscaris delicta mea, vel parentum meorum, &c. Eadem itaque die contigit vt Sara filia Raguelis in Rages ciuitate Medorum, & ipsa audiret improperium ab vna ex ancillis patris sui: Nunquid & occidere me vis, sicut iam occidisti septem viros? Ad hanc vocem perrexit in superius cubiculum domus suæ: & tribus diebus & tribus noctibus non manducauit, neque bibit: sed in oratione persistens cum lachrymis, deprecabatur Deum, vt ab isto improperio liberaret eam. Factum est autem die tertia, dum compleret orationem, benedicens Dominum, &c. In illo tempore exauditæ sunt preces amborum in conspectu gloriæ summi Dei: & missus est angelus Domini sanctus Raphael, vt curaret eos ambos, quorum vno tempore sunt orationes in conspectu Domini recitatæ.

Iudith nono: Quibus ascendentibus, Iudith ingressa est oratorium suum: & induens se cilicio, posuit cinerem super caput suum: & prosternens se Domino, clamabat ad Dominum, dicens: Domine Deus patris mei Simeon, qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione sua, & denudauerunt femur virginis in cõfusionem, &c. Non enim in multitudine est virtus tua Domine, neque in equorum viribus

bus voluntas tua est, nec superbi ab initio placuerunt tibi: sed humilium & mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. Deus cælorum, creator aquarum, & Dominus totius creaturæ, exaudi me miseram deprecantem, & de tua misericordia præsumentem.

Capite decimotertio: Stetitque Iudith ante lectum, orans cum lachrymis & labiorum motu in silentio, dicens: Confirma me Domine Deus Israel, & respice in hac hora ad opera manuum mearum, vt sicut promisisti, Ierusalem ciuitatem tuam erigas: & hoc quod credens per te posse fieri cogitaui, perficiam. Et cùm hæc dixisset, accessit ad columnam, quæ erat ad caput lectuli eius, & pugionem eius qui in ea ligatus pendebat, exoluit. Cumque euaginâsset illum, apprehendit comam capitis eius, & ait: Confirma me Domine Deus in hac hora. & percussit bis in ceruicem eius, & abscidit caput eius, & abstulit conopœum eius à columnis, & euoluit corpus eius truncum.

Psalmo decimoseptimo: In tribulatione mea inuocaui Dominum, & ad Deum meũ clamaui: Et exaudiuit de templo sancto suo vocem meam: & clamor meus in cõspectu eius, introiuit in aures eius.

Psalmo centesimo decimonono: Ad Dominum, cùm tribularer, clamaui, & exaudiuit me.

Ionae secundo: Et orauit Ionas ad Dominum Deum suum de ventre piscis. Et dixit: Clamaui de tribulatione mea ad Dominum: & exaudiuit me: de ventre inferi clamaui, & exaudisti vocem meam. Cùm angustiaretur in me anima mea, Domini recordatus sum: vt veniat ad te oratio mea ad templum sanctum tuum. Qui custodiunt vanitates frustrà, misericordiam suam derelinquunt. Ego autem in voce laudis immolabo tibi: quæcunq; voui, reddam

Universidad de Deusto
Biblioteca

dam pro salute Domino. Et dixit Dominus pisci, & euomuit Ionam in aridam.

Primi Machabæorum tertio: Et elegit Lysias Ptolemæum filium Dorymini, & Nicanorem & Gorgiam, viros potentes ex amicis regis: & misit cum eis quadraginta millia virorum, & septem millia equitum: vt venirent in terram Iuda, & disperderent eam secundùm verbum regis. Et processerunt cum vniuersa virtute sua, & venerunt, & applicuerunt Emmaum in terra campestri. Et audiêrunt mercatores regionum nomen eorum: & acceperunt argentum & aurum multum valdè, & pueros: & venerunt in castra, vt acciperent filios Israel in seruos, & additi sunt ad eos exercitus Syriæ & terræ alienigenarum. Et vidit Iudas, & fratres eius, quia multiplicata sunt mala, & exercitus applicabant ad fines eorum, & cognouerunt verba regis quæ mandauit populo facere in interitum & consummationem: & dixerunt vnusquisque ad proximum suum, Eligamus deiectionem populi nostri, & pugnemus pro populo nostro & sanctis nostris. Et congregatus est conuentus, vt essent parati in prælium: & vt orarent & peterent misericordiam & miserationes. Et Ierusalem non habitabatur, sed erat sicut desertum: non erat qui ingrederetur et egrederetur de natis eius: et sanctum conculcabatur: et filij alienigenarum erant in arce, ibi erat habitatio gentium: et ablata est voluptas à Iacob, et defecit ibi tibia et cithara. Et congregati sunt, et venerunt in Maspha contra Ierusalem: quia locus orationis erat in Maspha antè in Israel. Et ieiunauerunt illa die, et induerunt se cilicijs, et cinerem imposuerunt capiti suo, et discinderunt vestimenta sua, etc.

Capite quarto: Et cùm dies factus esset, apparuit Iudas in campo cum tribus millibus virorum tantùm: qui tegumenta & gladios non habebant: et viderunt castra Gentium valida, et loricatos, et equitatus in circuitu eorum, et hi docti ad prælium. Et ait Iudas viris qui secũ erant: Nè timueritis multitudinem eorum, et impetum eorum nè formidetis. Mementote qualiter salui facti sunt patres nostri in mari rubro, cùm sequeretur eos Pharao cum exercitu multo. Et nunc clamemus in cælum: et miserebitur nostrî Dominus, et memor erit testamenti patrum nostrorum, et conteret exercitum istum ante faciem nostram hodiè: & scient omnes Gentes, quia est qui redimat et liberet Israel. Et eleuauerunt alienigenæ oculos suos, & viderunt eos venientes exaduersò. Et exiêrunt de castris in prælium, & tuba cecinerunt hi qui erant cum Iuda. Et congressi sunt: & contritæ sunt gentes, et fugerunt in campum. Nouissimi autem omnes ceciderunt in gladio, et persecuti sunt eos vsq; Gezeron, et vsque in campos Idumææ, et Azoti, et Iamniæ: et ceciderunt ex illis vsque ad tria millia virorum. Et reuersus est Iudas, et exercitus eius, sequens eum. Et sequenti anno congregauit Lysias virorum electorum sexaginta millia et equitum quinque millia, vt debellarent eos. Et venerunt in Iudæam, et castra posuerunt in Bethoron, et occurrit illis Iudas cum decem millibus viris. Et viderunt exercitum fortem, et orauit, et dixit: Benedictus es saluator Israel, qui cõtriuisti impetum potentis in manu serui tui Dauid, et tradidisti castra alienigenarum in manu Ionathæ filij Saul et armigeri eius. Conclude exercitum istum in manu populi tui Israel, et confundatur in exercitu suo et equitibus. Da illis formidinẽ, et tabefac audaciã virtutis eorum, et cõmoueãtur contritione sua. Deijce illos gladio diligentiũ te, et collaudẽt te oẽs, qui nouerũt nomẽ tuũ, in hymnis. Et cõmiserũt pliũ, et ceciderũt de exercitu Lysiæ quinq; millia virorũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ACTORVM duodecimo : ET Petrus quidem seruabatur in carcere. Oratio autem fiebat sine intermissione ab ECclesia ad DEum pro eo. ET eccè angelus DNI adstitit, et lumen resulsit in habitaculo. percussoq; latere Petri, excitauit eũ, dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius &c.

PRIORIS ad Thessalonicenses quinto, Iacobi quinto, Primæ Ioannis quinto, vt in textu.

PATRES.

1 A AVGVSTINVS sermone vigesimosecundo ad fratres in eremo: Valdè seruis Dei & solitarijs est necessaria ipsa oratio, per quam Deus placatur, per quam Deus ad nos inclinatur. Adorauerat enim populus Iudaicus vitulum conflatilem, & ait Dominus Moysi: Dimitte vt irascatur furor meus cõtra eos. cui Moyses: Quæso, ô Domine, quiescat ira tua, & esto placabilis super malitiam populi tui. Et eccè placatus est Dominus. O quàm grandis est ipsius orationis causa, ô quàm grande mysterium. Eccè Moyses orabat in monte, & Iosue Amalech deuincebat. Per oratiõem Ezechias sanatur, & salutem animæ & corporis adipiscitur. Per orationem Saulus efficitur Paulus, & Doctor gentium, & prædicator ortis terræ. Et post pauca: Nec in oratione locutio tantum quæritur, quantum sensus. Eccè enim Hieremias confortatur in carcere, Daniel inter leones exultat, tres pueri in fornace tripudiant, Iob in sterquilinio nudus triumphat, paradisum de cruce latro inuenit, Susanna inter senes defenditur, Stephanus de torrente in cælum suscipitur, & inter lapidantes pro Saulo exauditur. Non est igitur locus in quo orare non debeamus, quia DEVS vbiquè est, vbiquè nos exaudire dignatur. Orate igitur semper, & in omni loco, vt saluemini. Non solùm vnusquisque pro se, sed pro omnibus orare debemus. Nam vt ait pater Ambrosius, Si pro te tantùm rogaueris, solùm tuum meritum possidebis: sed si pro omnibus rogaueris, omnes pro te rogabunt. Oratio sancta, columna sanctarum virtutum, Deitatis scala, viduarum maritus, angelorum cognata, fundamentum fidei, monachorum corona, coniugatarum leuamen. Beatus qui te amat, beatior qui te frequentat. Beatus qui te adstringit, sed beatior qui in te perseuerat. Beatus qui tecũ lachryma

Orationis vis per exempla ostenditur. Exod. 32.

Exod. 17. 4 Reg 20. Act. 7. 9.

Hiere. 20. Dan. 3. & 6. Iob 2. Lucæ 23. Daniel. 13. Actor. 7.

Orationis laus.

mas fundit, quoniam holocaustum sanctum Deo et immaculatum offerre non dubitamus.

2 HIERONYMVS aduersùs Vigilantium: Si Apostoli & martyres, adhuc in corpore constituti, possunt orare pro cæteris, quandò pro se adhuc debent esse soliciti: quanto magis post coronas, victorias & triumphos? Vnus homo Moyses sexcẽtis millibus armatorum impetrat à DEO veniam. & Stephanus imitator Domini sui, & primus martyr in Christo, pro persecutoribus veniam deprecatur: & postquàm cum Christo esse cœperint, minùs valebunt? Paulus Apostolus ducentas septuagintasex sibi dicit in naui animas condonatas: & postquàm resolutus, esse cœperit cum Christo, tunc ora clausurus est, & pro ijs, qui in toto orbe ad suum euangelium crediderunt, mutire non poterit?

Efficacia orationis sanctorum. Exod. 32. Actor. 7. Actor. 27.

3 AVGVSTINVS sermone primo de sanctis, qui est etiam primus de sancto Stephano: Olim quidem debui perdere te, sed Stephanus meus orauit pro te. Saule Saule, quid me persequeris? Sed quia insanis contra nomen meum, ego te faciam seruum meum. O Saule lupe rapax, comedisti: expecta paululùm, & digeres. Dicam planè, elisus est filius perditionis. Nam si sanctus Stephanus sic non orâsset, Ecclesia Paulum non haberet. Sed ideò erectus est Paulus, quia in terra inclinatus, exauditus est Stephanus. Sic ergò exauditus est sanctus Stephanus, vt eius orationibus delereturpeccatum quod commiserat Saulus. Commendemus ergò nos orationibus eius. Multo magis enim nunc exauditur pro benè oratoribus suis.

Actor. 7.

Nisi Stephanus orâsset, Ecclesia Paulum non haberet.

4 ET sermone quarto de sanctis, siue de sancto Stephano: Illi lapides mittebant, ille orationes præmittebat, tanquàm dixisset: Domine, si istos modò occideris inimicos, quos posteà facies amicos? Denique fratres, vt noueritis quãtum valuerit oratio sancti martyris Stephani, recurrite nobiscum ad illum adolescentem nomine Saulum. Qui, cùm sanctus Stephanus lapidaretur, omnium vestimenta seruabat, & tanquàm manibus omnium lapidabat. Elisus est filius perditionis, erectus est vas electionis. Elisus est Saulus, erectus est Paulus. Nam si martyr Stephanus non sic orâsset, Ecclesia Paulum non haberet. Sed ideò de terra erectus est Paulus, quia in terra inclinatus exauditus est Stephanus.

Actor. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE ELEEMOSYNA ET OPERIBVS MISERICORDIAE.

X

Quid est Eleemosyna?

Vide Chryso. homil. 13 in 2. Cor. & Au. ser. 30. de verbis Domini.

EST beneficium seu munus, quo alterius miseriæ ex nostro commiserationis affectu subuenitur. Quò spectat id, quod apud Tobiam Raphael Angelus testatur: [a] *Bona est oratio cum ieiunio & Eleemosyna:* Vt intelligamus, sicut [b] Cyprianus admonet, orationes nostras ac Ieiunia minùs posse, nisi eleemosynis adiuuentur. Bona misericordia, inquit [c] Ambrosius, quæ & ipsa perfectos facit, quia imitatur perfectum Patrem. Nihil tam commendat Christianam animam, quàm misericordia. Sic ille: [d] *Estote ergò misericordes, sicut & Pater vester misericors est, vt sitis filij Patris vestri qui in cælis est, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos.* Ità Christus Saluator & [e] Samaritanus noster, omni gratia & misericordia plenus, qui [f] pertransijt benefaciendo, & sanando omnes oppressos à diabolo.

a Tob. 12 b.

b De Ope & eleemosynis. Item Petr. Chrysolog. ser. 43. Leo ser 3 de ieiun. Pétec. Ose. 6. c Mat. 5. b 13. a Prou. 21. a Phili 4. d Hebr. 13. e

c Lib. Offi. ca. 21. Chrys. ser. 36. ad pop. Antioch. Au. ser. 76. de tẽp. & hõ. 19 ex 50. Leo serm 5. & 10. de quadr. Greg. Nysse. de beatitud. d Lucæ 6. f Psalm. 31. a 118. h 144. b e Lucæ 10. f f Actor. 10. f

TOBIAE duodecimo: Bona est oratio cum ieiunio: & eleemosyna magis, quàm thesauros auri recondere. Secundùm Septuaginta verò: Bonum est oratio cum ieiunio & eleemosyna & iustitia. Bonum parùm cum iustitia, quàm multum cum iniustitia. Bonũ, facere eleemosynam: quàm thesaurizare aurum.

OSEAE sexto: Quia misericordiam volui, & non sacrificium: & scientiam Dei plùs, quàm holocausta.

MATTHAEI nono: Non est opùs valentibus medicus, sed malè habentibus. Euntes autem, discite quid est, Misericordiam volo, & non sacrificium.

PROVERBIORVM vigesimoprimo: Facere misericordiam & iudicium, magis placet Domino, quàm victimæ.

AD Philippenses quarto: Habeo autem omnia, & abundo: repletus sum, acceptis ab Epaphrodito q̃ misistis, odorẽ suauitatis, hostiam acceptam, placentem Deo.

AD Hebræos decimotertio: Beneficentiæ autem & communionis nolite obliuisci: talibus enim hostijs promeretur Deus.

LVCAE sexto: Sed vobis dico qui auditis, Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos. Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro calumniantibus vos. Et qui te percutit in maxillam, præbe & alteram. Et ab eo qui aufert tibi vestimentum, etiam tunicam noli prohibere. Omni autem petenti te, tribue: & qui aufert quæ tua sunt, nè repetas. Et prout vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis similiter. Et si diligitis eos qui vos diligunt, quæ vobis est gratia? nam & peccatores, diligentes se diligunt. Et si benefeceritis his qui vobis benefaciunt, quæ vobis est gratia? siquidem & peccatores hoc faciunt. Et si mutuum dederitis his, à quibus speratis recipere: quæ gratia est vobis? nam

Universidad de Deusto
Biblioteca

& peccatores peccatoribus fœnerantur, vt recipiant æqualia. Veruntamen diligite inimicos vestros: benefacite, & mutuum date, nihil indè sperantes, & erit merces vestra multa, & eritis filij Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos & malos. Estote ergò misericordes, sicut & pater vester misericors est. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini. Dimittite, & dimittemini. Date, & dabitur vobis. Mensuram bonam & confertam & coagitatam & superefluentem dabunt in sinum vestrum. Eadem quippe mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis.

PSALMO trigesimosecundo: Diligit misericordiam & iudicium: misericordia Domini plena est terra.

PSALMO centesimo decimooctauo: Misericordia tua Domine plena est terra.

PSALMO centesimo quadragesimoquarto: Miserator & misericors Dominus, patiens & multùm misericors: Suauis Dominus vniuersis, & miserationes eius super omnia opera eius. Alleuat Dominus omnes qui corruũt, & erigit oẽs elisos. Oculi omnium in te sperant, & tu das escam illorum in tempore oportuno. Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione.

LVCAE decimo: Samaritanus autem quidam iter faciẽs, venit secus eum: & videns eum, misericordia motus est, &c.

ACTORVM decimo: Ait Petrus: Vos scitis quod factũ est verbum per vniuersam Iudæam: incipiens enim à Galilæa, post baptismum quod prædicauit Ioannes, Iesum à Nazareth quomodò vnxit eum Deus Spiritusancto & virtute, qui pertransijt benefaciendo, & sanando omnes oppressos à diabolo, quoniam Deus erat cum illo.

PATRES.

1. CHRY-

1. CHRYSOSTOMVS homilia decimatertia in posteriõrem epistolam ad Corinthios. Eleemosyna est, non dare opes, sed cum misericordia illas dare.

2. AVGVSTINVS sermone trigesimo de verbis Dñi: Quid est, facite eleemosynam? Facite misericordiam. Quid est, facite misericordiam? Si intelligis, à te incipe. Quomodò enim es misericors alteri, si crudelis sis tibi? Date eleemosynam, & omnia munda sunt vobis. Facite veram eleemosynam. Quid est eleemosyna? Misericordia. Luc. 11.

3. CYPRIANVS de ope & eleemosynis: Raphael quoq; angelus paria testatur, & vt eleemosyna liberet ac largiter fiat, hortatur, dicẽs: Bona est oratio cum ieiunio & eleemosyna: qa eleemosyna à morte liberat, & ipsa purgat peccata. Oftẽdit oratiões nostras ac ieiunia minùs posse, nisi eleemosynis adiuuentur. Deprecatiões solas parùm ad impetrãdum valere, nisi factorum & operum accessione farciantur. Reuelat angelus & manifestat, & firmat eleemosynis petitiones nostras efficaces fieri, eleemosynis vitam de periculis redimi, eleemosynis à morte animas liberari. Tob. 12. Orationi & ieiunio eleemosynæ iungendæ sunt.

4. PETRVS Chrysologus sermone quadragesimotertio, vt suprà quæstione tertia de bonis operibus, A 1.

5. LEO Magnus sermone tertio de ieiunio Pentecostes: Tũc demùm ad animæ curationem proficit medicina ieiunij, cùm abstinentia ieiunantis esuriem reficit indigentis. Quia ergò scimus apud misericordem Deum ieiunijs præcellere eleemosynæ largitatem, dicente ipso Domino: Date eleemosynam, & omnia munda sunt vobis: si animas nostras à peccatorum sordibus cupimus emundari, eleemosynam pauperibus non negemus, vt in die retributionis ad promerendam Dei misericordiam, misericordiæ operibus adiuuemur. Ieiunium si comitem habeat eleemosynam, ad animæ curationem proficit. Luc. 11.

6. AMBROSIVS libro primo Officiorum, capite vndecimo: Bona etiam misericordia, quæ & ipsa perfectos facit, quia imitatur perfectum patrem. Nihil tam commendat Christianam animã, quàm misericordia. Primùm in pauperes, vt communes iudices partus naturæ, quæ omnibus ad vsum generat fructus terrarum: vt quod habes, largiaris pauperi, & consortem & conformem tuum adiunes. Tu nummum largiris, ille vitam accipit. Tu pecuniam das, ille substantiam suam æstimat. Tuus denarius, census illius est. Adhæc plus ille tibi confert, cùm sit debitor salutis: Si nudum vestias, teipsum induis iustitiam. Si peregrinum sub tectum inducas tuum, Misericordia perfectos facit. Iustitiam induit seipsum, qui nudum vestit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tuum,si susciпias egẽtem,ille tibi acquiret sanctorum amicitias & æterna tabernacula.Nõ mediocris ista gratia. Corporalia seminas, & recipis spiritualia.Miraris iudicium Domini de sancto Iob? mirare virtutem eius,qui poterat dicere: Oculus eram cæcorum, & pes claudorum.Ego eram infirmorum pater, velleribus agnorum meorum calefacti sunt humeri eorum. Foris non habitabat peregrinus:ostium meum omni venienti patebat. Beatus planè,de cuius domo nunquàm vacuo sinu pauper exiuit.Neq; enim quisquam magis beatus,quàm qui intelligit super pauperis necessitatẽ, & infirmi atq; inopis ærumnam.In die iudicij habebit salutem à Domino, quem habebit suæ debitorem misericordiæ.

1 Cor. 9. Iob 29.

Misericordia reddit nos Deo similes.

7. CHRYSOSTOMVS sermone trigesimosexto ad populum Antiochenum:Nõ dixit,Si ieiunetis,similes eritis patri vestro: neq; dixit,Si suppliciter oraueritis,similes eritis patri vestro: neq; Si virginitatem illæsam seruaueritis, similes eritis patri vestro. Nihil enim horum est circa Deum, nec horum quicquam Deus operatur. Sed quid?Estote misericordes, sicut & pater vester qui in cælis est. Hoc Dei est opus,Hoc si non habeas, quid habes? Misericordiam volo,inquit,& non sacrificium. Fecit cælum Deus, fecit terram,mare: magna hæc,& ipsius digna sapientia. Sed horum nullo tantum humanam attraxit naturam,quantum misericordia & clementia:ait enim,Hoc quidem opus est sapientiæ & potentiæ,& bonitatis,multò magis autem quòd seruus factus est. Nónne magis in hoc eum admiramur?Non in hoc magis acceptamur? Nihil ità Deum attrahit sicut misericordia. Et multa de hoc passim omnes prophetæ loquuntur.

Luc 6. Osee 6 Matt. 9. & 12.

8. AVGVSTINVS sermone septuagesimosexto de tempore: Facilè curatur vulneribus peccatorum,qui necessitatem curauerit pauperum: & misericordiam accipiet,qui proximo pietatis nõ denegat officia.Deniq; cui dare præcipitur, gaudeat quòd non ea sorte natus sit vt indigeat. Sufficit ad gloriã dantis, quòd alterius miseria in paupere locuples donando existat,q; misericordia fœneret Deum,quòd pascat in paupere Christum, q; peralterius inopiam peccatorum accipiat indulgentiam. Obiurgantis Domini vox est, Si in alieno mammona fideles non fuistis, quod vestrum est, quis dabit vobis? Talem enim se exhibere quis pauperi debet,qualẽ sibi alium exhibere vellet si pauper ipse fuisset. Cæterùm dispendium magnum est,si Deum de Dei dono promereri nolueris,aut cùm tibi Dominus ad hoc dederit vt dispenses, eius delegata non seruesSemi-

Misericordiã præstando, peccatorum accipimus indulgẽtiam.

Luc. 16. Deum promeremur de Dei dono.

Semper enim sua Dominus tibi dispensanda interìm commendauit,de re sua pauperibus te dare præcepit. Cur dantis iussa contemnis?Cur pactum destituis? Cur Dominum iubentem dare, non audis?Facilè enim poterit pecuniam acceptam amittere, qui quod accepit,in lucrum noluerit erogare.Estote misericordes,sicut & pater vester cælestis misericors est vestri.Similitudinem patris, actus indicent sobolis. Similitudo operis, similitudinem indicet generis. Actus nomen confirmet, vt nomen genus demonstret. Quod contulit pater,filius seruet,vt & filio pater promissa præmia repræsentet.Patrimonium quod habes,si operaris,tuum est:si cessas,alienum est.Pecunia quæ seruatur,casibus seruit: quæ in misericordia reseruatur,præmium futurum acquirit. Quid vereris Christo committere, quod à latronibus vix poteris reseruare? Qui dat,inquit, pauperi, non egebit. Diuidis patrimonium tuum hæredi, & Christus est indignus de tuo aliquid tecum tollere,aliqua tecum in futura secula deportare?Quid hæredi seruas,quo si vtatur ignoras? Quid substantiam cumulas, quam fortassis ingrato relinquis?forsitan illi præstabis,quicquid misericordiæ causa de eius portiõe detraxeris. Quarè fac primò quod iubetur, vt possis accipere quod promittitur. Non potest vsuras accipere, qui Dominum noluerit fœnerare.Qui dat,inquit,pauperibus, Deũ fœnerat. Nec enim potest diuina promissa percipere, qui præcepta cælestia noluerit obseruare.

Luc. 6.

Adhortatio ad largiendas eleemosynas.

Pro. 28.

9. IDEM in libro quinquaginta homiliarum,homilia trigesimanona, exponens illud Psalmi, Beatus qui intelligit super egenum:Felix operarius cultor eleemosynarum, eõ quòd ære suo cõparauerit cælum,& dans panem esurientibus,delictorum suorum præsit incendium.Cui Propheta tale exhibet testimonium, & patronum habet Spiritumsanctum. In tali causa operarius felix viuit, & securus iam moritur, cum quo ambulat patrimonium in immortale horreum, in quo debitorem fecit Dominum,dum pascit alterum dando. Si accepit in se modicum panis in pera, comparauit in se vitam cælestem,se faciens hęredem in die iudicij.Nullam poterit incurrere perniciem, qui cõparauerit eleemosynis pietatem.Et post pauca:Perfecta est ergò misericordia,fratres charissimi, vt antè occurrat esurienti cibus, quàm roget mendicus. Non enim est perfecta misericordia q̃ precibus extorquetur. Sed si taceat mendicus,loquitur pallor in facie,penè lassus, fessus est,cælisq; suspectus.Festina pietas succurrere,nè audias rogãtem,nè quod de-

Psal 40. Felicitas eius qui eleemosynas elargitur.

Misericordia promptè & citò præstetur,Dei patris exẽplo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matt.5. betur Dõmino, vendices tibi. Imitare Deũ tuum, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Et eccè venit tibi pluuia antequàm roges, descendit vbertas nocte dũ stertis, dum adhuc in lecto es, ex præcepto vigilat dies, excubãt elementa, fructus te nesciente effunduntur. Iactat cælum & parturit terra: tot cellaria messium, dum nescimus, sic accipimus, & tantas Matt.15. opes comedimus anteq̃ rogemus. Et tu homo, modicus es? ipse panis, & precibus vendis? Nõ rogauerunt quatuor millia Iesum in deserto septem panes & paucos pisces, vt infinita agmina pranderent, quo prandio vicisset saltem vsura mensuram. Qui cùm erogãsset, Colligite, inquit, fragmenta, nè quid depereat: quia sanctum fuerat totum quod ipse confecerat, Redigantur septem sportæ buccellarum, saturata sunt tanta millia, & nihil minoratum est. Et creuit eis cibus dum impenditur victus, sic & eleemosyna si indigẽtibus erogetur. Magnũ opus est eleemosyna, fratres charissimi, vt faciat homo quod facit Deus, quia hos paruos esurientes in terra dimisit, q

Eleemosyna est veluti secundus baptismus. vno vasculo orbem cæli pascit, per quẽ & nobis liceat erogare. Sed si vbiquè fuisset abundans, perierat misericordia, dedit nobis Deus secundum baptismum. Quis enim sine peccato? Nam sicut aqua Eccl 3. extinguit ignem, sic & eleemosyna extinguit peccatum. In horreis nostris habeamus abundãtiam, quæ flammas nostras oblatiõe vnius panis extinguat: & ante fores gehẽnæ stat misericordia, & neminem permittit in carcerem mitti. Et quicunq; misertus fuerit, miserebitur ei: & si quis non fuerit misertus, non miserebitur ei. Da panem cùm potes, quia nemo esurit in inferno, nec habebis post mortem frumentum, nec inuenies illic aliquandò mendicum, qa non erit tempus miserendi. Bonorũ enim malorumq; discretio &

Matt 25. in suis actibus permanebit, ipso Christo Domino nostro rege ac iudice secernente agnos ab hœdis, dexteram ac sinistram sequestrãs, qui esurisse & sitisse se dicit, & cætera in suis ministris perpessum fuisse se asserit. Date ergò omnibus, dilectissimi fratres, date, præcipuè ad domesticos fidei, date omnibus, nè cui non dederitis, ipse sit Christus, cuive dederitis, ipse est Christus.

Per largitatẽ fit homo sui authoris imitator. 10. LEO sermone quinto de quadragesima: Clementes & mites animos etiam largitas decet. Nihil est enim dignius, quàm vt homo sit sui authoris imitator, & secũdùm modum propriæ facultatis, diuini sit operis executor. nam cùm aluntur esurientes, vestiũtur nudi, fouentur infirmi, nónne auxilium Dei manus explet ministri, & benignitas serui, munus est Domini? Qui cùm ad effectus mi-

sericordiæ suæ adiutore non egeat, ità suam omnipotentiã temperauit, vt & laboribus hominum per homines subueniret, & meritò Deo gratiæ referrentur de pietatis officijs, cuius opera viderẽtur in famulis. Propter quod ipse Dominus discipulis ait: Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & Matt.5. magnificent patrem vestrum qui est in cælis.

11. ET sermone decimo de quadragesima: In pauperes quoquè & diuersis debilitatibus impeditos benignior nunc largitas exeratur, vt gratiæ Deo multorum voce referantur, & ieiunijs nostris egentium refectio suffragetur. Nulla enim deuotiõe fidelium magis Dominus delectatur, quàm asta, quæ pauperibus eius impenditur, & vbi curam misericordiæ inuenit, ibi imaginem suæ pietatis agnoscit. Non timeatur in ijs expensis defectio facultatum, quoniam ipsa benignitas, magna substantia est: nec potest largitatis deesse materies, vbi Christus & pascit, & pascitur. In omni hoc opere illa interuenit manus, quæ panem frangendo auget, erogando multiplicat. Securus & hilaris sit eleemosynæ distributor, quia tũc maximum lucrum habebit, quandò sibi minimum reseruauerit, dicente beato Apostolo Paulo: Qui autem administrat semen semi- 2 Cor. 9. nanti, & panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semẽ vestrum, & augebit incrementa frugum iustitiæ vestræ in Christo IESV Domino nostro.

Imago diuinæ pietatis agnoscitur in operibus misericordiæ

12. GREGORIVS Nyssenus in libro de beatitudinibus, exponens illud Christi dictum, Beati misericordes: Scio, inquit, in multis locis diuinæ scripturæ, nomine misericordis sanctos viros diuinam potentiam appellare: sic Dauid in Psalmis: sic Ionas in sua pro- Matt.5. phetia: item magnus Moyses in multis locis suæ sanctionis nomi- Psal. 85. 102. 110. 111. Ionæ 4. Exod 34. Deut. 4. nat numen diuinum. Si ergò misericordis appellatio Deum decet: ad quid aliud te sermo hortatur, nisi vt Deus fias, tanquàm formatus & insignitus propria nota deitatis? Nam si Deus misericors à diuina scriptura nominatur: quod autem verè beatum iudicandũ sit, id deitas est: perspicuum fuerit quid ex consequenti intelligatur, videlicet, si vel ex hominibus aliquis existat, qui misericors sit, beatitudine diuina dignus habeatur, qppe quũ id assecutus sit, quo numẽ diuinum denominatur. Misericors Dñs & iustus, & Deus noster miseretur. Qui ergò non beatum est illud & fieri & vocari homine, quo Deus ex eo, quod facit, denominatur? Et paulopòst: Vt igitur ea pars, cui deest, ad eandem commoditatẽ perueniat cum ea, cui quid supereſt: & suppleatur id quod deest, ab eo quod redun-

Misericordia deitatis nota est, & homem quodammodò Deũ facit.

Psal. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dat: misericordiam aduersùs tenuiores & inferiores hominibus ꝓscribit. Nam nisi misericordia animum ad eiusmodi motũ emolliuerit, non poterit alioquì quis in animum inducere & impelli, vt in calamitate proximum subleuet. ex cõtrario enim, videlicet, inhumanitate, misericordia intelligitur. Vt igitur ferus, sæuus, & immitis appropinquantibus inaccessus est: ità & qui misericors est, & incommodis proximi condolescit, affectione quasi contemperatur cum eo, qui vel rogat, vel aliqua re opùs habet, ad id sese dolẽti atq; solicito accommodans, quod mens anxia molestijsq; circũuenta, requirit.

XI

Quo pacto nobis scriptura commendat eleemosynã?

MVLTIS [a] quidem & apertis præceptis, promissionibus & exemplis. Quin Cyprianus [b] docet, in Euangelio nihil præcipi frequentiùs, quàm vt insistamus eleemosynis dandis: nec terrenis possessiõibus incumbamus, sed cælestes thesauros potiùs recondamus. Hinc illæ Christi sententiæ: [c] *Quod superest, date eleemosynã: & eccè* [d] *omnia munda sunt vobis.* [e] *Vendite quæ possidetis & date eleemosynam. Facite vobis sacculos, qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in cælis.* Atque alibì: [f] *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Breuiter: [g] *Date, & dabitur vobis.* Proindè Daniel Propheta impio regi consulit: [h] *Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperũ.* Tum

a Deut. 15 b 2 Esd. 8 c Tob. 4 b Psal. 40 a Prou. 11 c 14 c d 19. c 22 b 25. c 28 d Eccl. 4 a b d 7. a d 12. a 17. c 29 b Eze. 18 b c Matt. 25 d Luc. 14. c

b de opere & eleemosynis. Vide etiam Aug. ser. 50 & 227. de tẽp. Itẽ hom. 38. 19. 29 & 47. ex quibus. Nazian. de paup. amore. Chrysost. hom. 32 ad pop. & sequentib.

c Luc. 11 f Hierõ. ad Hedibiam quæst. 1.

d Aug. in Enchir. cap. 75. & 76. & ser. 30. de verb. Dõ.

e Luc. 12 d 33 c Matt. 6. a c 19. c d Mar. 10. c d 1. Tim. 6 d

f Luc. 16. c Aug. ser. 25. & 35. de verb. Domini.

g Luc. 6 f 2. Cor. 8. b c 9. b 1 Tim. 4 c Rõ. 12. c d Iac. 1. d

h Dan. 4. e Pro. 13 b Ambro. ser. 30. & 31. Item de Helia & ieiunio, cap. 20. Leo in serm. de collectis. Chrysost. hom. 25. in Act. Apostolorum.

Tum alibì legitur: [a] *Ignem ardentẽ extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis.* Neq; hominis verò, sed Angeli vox ea fuit, [b] *Eleemosyna à morte liberat, & ipsa est quæ purgat peccata, & facit inuenire misericordiam & vitam æternam.* Quin & Christus ipse pronunciat: [c] *Quicunque potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ, tantùm in nomine discipuli, Amen dico vobis, non perdet mercedem suam.* [d] *Beati* igitur *misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* E contrario autem, vt Iacobus affirmat, [e] *Iudicium sine misericordia illi, qui non facit misericordiam.*

a Eccl. 3 d Ambr. ser. 15. Chrys. hom. 34. in Genesi. Prosper p. 2. de promiss. & predicatiõib. c. 7.

b Tob. 12. b 4 b Esa. 1. e Prou. 15 d 16. a 10. b 1. Petr. 4 b Iacob 5. d

c Matt. 10. d Greg. hõ. 5. in euangelia. Ambr. in li. de Viduis. Leo ser. 4 & 6. de quad. & ser. 6. de ieiun. 10. mens.

d Matth. 5. a

e Iac. 2. b Pro. 21. b

SCRIPTVRAE.

DEVTERONOMII decimoquinto: Si vnus de fratribus tuis, qui moratur intrà portas ciuitatis tuæ in terra quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, ad paupertatem deuenerit: non obdurabis cor tuũ, nec contrahes manum, sed aperies eam pauperi, & dabis mutuum quo eum indigere perspexeris, &c. Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ: idcircò ego præcipio tibi, vt aperias manum fratri tuo egeno & pauperi, qui tecum versatur in terra.

SECVNDI Esdræoctauo: Et legerunt in libro legis Dei distinctè & apertè ad intelligendum: & intellexerunt, cùm legeretur. Dixit autem Nehemias (ipse est Athersata) & Esdras sacerdos & scriba, & Leuitę interpretantes vniuerso populo, Dies sanctificatus est Dño Deo nostro, nolite lugere, et nolite flere. Flebat enim oĩs populus, cùm audiret verba legis. Et dixit eis: Ite, comedite pinguia, & bibite mulsũ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& mittite partes his qui non præparauerunt sibi, quia sanctus dies Domini est, & nolite contristari, gaudium etenim Domini est fortitudo nostra.

TOBIAE quarto: Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli auertere faciem tuam ab vllo paupere: ità enim fiet vt nec à te auertatur facies Domini. Quo modo potueris, ità esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. Præmium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis, quoniam eleemosyna ab omni peccato & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Fiducia magna erit coram summo Deo, eleemosyna omnibus facientibus eam.

PSALMO quadragesimo: Beatus vir qui intelligit super egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus. Dominus conseruet eum, & viuificet eum, & beatum faciat eum in terra, & non tradat eum in animã inimicorum eius. Dominus opem ferat illi super lectũ doloris eius: vniuersum stratum eius versâsti in infirmitate eius.

PROVERBIORVM vndecimo: Benefacit animæ suæ vir misericors: qui autem crudelis est, etiam propinquos abijcit. Impius facit opus instabile: seminanti autem iustitiam merces fidelis. Alij diuidunt propria, & ditiores fiunt: alij rapiunt non sua, & semper in egestate sunt. Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis: benedictio autem super caput vendentium.

CAPITE decimoquarto: Qui despicit proximum suum, peccat: qui autẽ miseretur pauperis, beatus erit. Qui credit in Dño, misericordiam diligit. Qui calumniatur egentem, exprobrat factori eius: honorat autem eum, qui miseretur pauperis.

CA-

CAPITE decimonono: Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis, & vicissitudinem suam reddit ei.

CAPITE vigesimosecundo: Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur; De panibus enim suis dedit pauperi.

CAPITE vigesimoquinto: Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitierit, da ei aquam bibere: prunas enim congregabis super caput eius, & Dominus reddet tibi.

CAPITE vigesimooctauo: Qui dat pauperi, non indigebit: qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam.

ECCLESIASTICI quarto: Fili, eleemosynam pauperis nè defraudes, & oculos tuos nè trãsuertas à paupere. Animã esurientem nè despexeris: & non exasperes pauperem in inopia sua. Cor inopis nè afflixeris, & non protrahas datum angustianti. Rogationẽ cõtribulati nè abijcias: & non auertas faciem tuam ab egeno. Ab inope nè auertas oculos tuos propter iram: & non relinquas quærentibus tibi retrò maledicere. Maledicentis enim tibi in amaritudine animæ exaudietur deprecatio illius. exaudiet autem eum qui fecit illum. Congregationi pauperum affabilem te facito, & presbytero humilia animam tuam: & magnato humilia caput tuum: declina pauperi sine tristitia aurem tuam, & redde debitum tuum, & responde illi pacificè in mansuetudine. Libera eum qui iniuriã patitur, de manu superbi. & non acidè seras in anima tua. In iudicando esto pupillis misericors vt pater, & pro viro matri illorum: & eris tu velut filius Altissimi obediens, & miserebitur tuî magis quàm mater. Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta.

CAPITE septimo: Exorare, & facere eleemosynam nè despicias. Pauperi porrige manum tuam, vt perficiatur

pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

propitiatio, & benedictio tua. Gratia datus in conspectu omnis viuentis, & mortuo non prohibeas gratiam. Non desis plorantibus in consolatione, & cum lugentibus ambula. Non te pigeat visitare infirmum : ex his enim in dilectione firmaberis.

CAPITE duodecimo: Si benè feceris, scito cui feceris, & erit gratia in bonis tuis multa. Benefac iusto, & inuenies retributionem magnam : & si non ab ipso, certè à Domino. Non est enim ei benè qui assiduus est in malis, & eleemosynas non danti: quoniã & Altissimus odio habet peccatores, & misertus est pœnitentibus. Da misericordi, & nè suscipias peccatorem: & impijs & peccatoribus reddet vindictam, custodiens eos in diẽ vindictæ. Da bono, et non receperis peccatorem, Benefac humili, & non dederis impio: prohibe panes illi dare, nè in ipsis potentior te sit.

CAPITE decimoseptimo: Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso: & gratiam hominis quasi pupillam conseruabit: & posteà resurget, & retribuet illis retributionẽ, vnicuique in caput ipsorũ, & conuertet in interiores partes terræ.

CAPITE vigesimonono: Conclude eleemosynam in * corde pauperis, & hęc pro te exorabit ab omni malo. Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso, & gratiã hominis quasi pupillam conseruabit: & posteà resurget, & retribuet illis retributionem vnicuiq; in caput illorum.

* sinu

EZECHIELIS decimooctauo: Et vir, si fuerit iustus, & fecerit iudicium & iustitiam, &c. Et hominem non contristauerit, pignus debitori reddiderit, per vim nihil rapuerit, panem suũ esurienti dederit, et nudũ operuerit vestimento: in prẽceptis meis ambulauerit, & iudicia mea custodierit, vt faciat veritatẽ: hic iustus est, vita viuet, ait Dñs Deus. Quòd si genuerit filium, qui videns oĩa peccata patris sui quę fecit, timuerit, & non fecerit simile eis, &c. Et virum non contristauerit, pignus non retinuerit, et rapinam non rapuerit, panem suum esurienti dederit, & nudum operuerit vestimento: à pauperis iniuria auerterit manum suam, vsuram & superabundantiam non acceperit, iudicia mea fecerit, in præceptis meis ambulauerit: hic non morietur in iniquitate patris sui, sed vita viuet.

MATTHAEI vigesimoquinto : Tunc dicet rex his qui à dextris eius erunt, Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare. Sitiui, & dedistis mihi bibere. Hospes eram, & collegistis me. Nudus, & operuistis me. Infirmus, & visitâstis me. In carcere erã, & venistis ad me. Tũc respondebunt ei iusti, dicentes : Domine, quandò te vidimus esurientem, & pauimus : sitientem, & dedimus tibi potum? Quandò autem te vidimus hospitem, et collegimus te? aut nudum, & cooperuimus te? aut quandò te vidimus infirmum, aut in carcere, & vénimus ad te. Et respondens rex, dicet illis: Amen dico vobis, quandiù fecistis vni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Tunc dicet & his qui à sinistris erunt : Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare. Sitiui, et non dedistis mihi potum. Hospes eram, & non collegistis me. Nudus, & non operuistis me. Infirmus, et in carcere, & non visitâstis me. Tunc respondebunt ei & ipsi, dicentes: Domine, quandò te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitẽ, aut nudum, aut infirmũ, aut in carcere: & non ministrauimus tibi? Tunc respondebit illis, dicens: Amen dico vobis, quãdiù non fecistis vni de minoribus his, nec mihi fecistis. Et ibunt hi in supplicium æternum, iusti autemin vitam æternam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

LVCAE decimoquarto: Dicebat autem ei qui se inuitauerat: Cùm facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neq; fratres tuos, neq; cognatos, neq; vicinos diuites: nè fortè te & ipsi reinuitent, & fiat tibi retributio. Sed cùm facis conuiuium, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos: & beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum.

LVCAE vndecimo: Nũc vos Pharisæi quod deforis est calicis & catini, mũdatis: quod aũt intùs est vestrum, plenum est rapina & iniquitate. Stulti, nónne qui fecit quod deforis est, etiam id quod deintùs est, fecit? Veruntamẽ quod superest, date eleemosynam: & eccè oñia munda sunt vobis.

ET capite duodecimo: Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam. Facite vobis sacculos qui nõ veterascũt, thesaurum non deficientem in cælis: quò fur non appropiat, neque tinea corrumpit. Vbi enim thesaurus vester est, ibi & cor vestrum erit.

ITEM capite tertio: Et interrogabant eum (Ioannem) turbæ, dicentes: Quid ergò faciemus? Respondens autem, dicebat illis: Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat.

MATTHAEI sexto: Attendite nè iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis: alioquin mercedem nõ habebitis apud patrem vestrũ qui in cælis est. Cùm ergò facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritę faciunt in synagogis & in vicis, vt honorificentur ab hominibus: Amen dico vobis, receperũt mercedẽ suam: Tu aũt faciẽte eleemosynã, nesciat sinistra tua qd faciat dextera tua, vt sit eleemosyna tua in abscondito: & pater tuus qui videt in abscõdito, reddet tibi. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra: vbi ærugo & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt

diũt & furanẽ. Thesaurizate aũt vobis thesauros in cęlo: vbi neq; ęrugo, neq; tinea demoliẽ, et vbi fures nõ effodiũt nec furantur. Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.

CAPITE decimonono: Si vis perfectus esse, vade, vende q̃ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurũ in cælo: & veni, sequere me. Et omnis qui reliquerit domũ, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum: centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.

MARCI 10. Iesus aũt intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei: Vnum tibi deest: vade, quæcunq; habes vẽde, & da pauperibus, & habebis thesaurũ in cælo: & veni, sequere me. Respõdens Iesus, ait: Amen dico vobis, nemo est q̃ reliquerit domũ, aut fratres, aut sorores, aut patrẽ, aut matrẽ, aut filios, aut agros propter me & propter Euangeliũ: qui non accipiet centiès tantum nunc in tempore hoc: domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, et agros, cum persecutiõibus: et in seculo futuro vitam æternam.

PRIORIS ad Timoth. 6. Diuitibus huius seculi p̃cipe, non sublimè sapere, neq; sperare in incerto diuitiarũ, sed in DEO viuo, (qui præstat nobis omnia abundè ad fruendum) benè agere, diuites fieri in bonis operibus, facilè tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, vt appræhendant veram vitam.

LVC. 16. Facite vobis amicos de mammona iniqtatis: vt cùm defeceritis, recipiãt vos in ęterna tabernacula. Qui fidelis est in minimo, et in maiori fidelis est: & qui in modico iniquus est, & in maiori iniquus est. Si ergò in iniquo mãmona fideles non fuistis: quod verũ est, qs credet vobis? Et si in alieno fideles non fuistis: quod vestrum est, quis dabit vobis?

ET cap. 6. Date, et dabitur vobis, mensurã bonã et confertã

Universidad de Deusto
Biblioteca

& coagitatam et superefluentẽ dabũt in sinum vestrũ. Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis.

Posterioris ad Corinth. 8. Et consiliũ in hoc do: hoc enim vobis vtile est, q̃ nõ solùm facere, sed & velle cœpistis ab anno priore: nũc verò & facto pficite, vt quẽadmodùm prompta est animus voluntatis, ità sit et pficiendi ex eo quod habetis Si enim volũtas prompta est, secũdùm id quod habet, accepta est, nõ secundùm id quod non habet. Non enim vt alijs sit remissio, vobis autem tribulatio: sed ex æqualitate. In præsenti tempore vestra abundantia, illorum inopiam supleat: vt & illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum, vt fiat æqualitas.

Et cap. nono: Necessariũ ergò existimaui rogare fratres, vt perueniant ad vos, & præparẽt repromissam benedictionem hanc paratã esse sic, quasi benedictionem, nõ tanquàm auaritiam. Hoc autem dico: Qui parcè seminat, parcè & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Vnusquisque prout destinauit in corde suo, non ex tristitia aut ex necessitate. Hilarem enim datorem diligit Deus. Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis, vt in omnibus semper omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bouum, sicut scriptum est: Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in æternum. Qui autem administrat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum, & augebit incrementa frugum iustitiæ vestræ: vt in omnibus locupletati, abũdetis in omnem simplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum actionem Deo: Quoniam ministerium huius officij non solũ supplet ea quæ desunt sanctis, sed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino.

Prio-

Prioris ad Timotheum quarto: Ineptas autẽ & aniles fabulas deuita: exerce autem teipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum vtilis est: pietas autem ad omnia vtilis est, promissionem habens vitæ quæ nũc est, & futuræ.

Ad Romanos duodecimo: Necessitatibus sanctorum communicantes, Hospitalitatem sectantes. Si esurit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi: Hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius.

Iacobi primo: Religio mũda & immaculata apud Deũ & Patrem hæc est, Visitare pupillos & viduas in tribulatione eorum: & immaculatum se custodire ab hoc seculo.

Danielis quarto: Quamobrem, rex, consiliũ meũ placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperũ: forsitan ignoscet delictis tuis.

Proverbiorvm decimotertio: Redemptio animę viri, diuitiæ suę: qui autẽ pauper est, increpationẽ nõ sustinet.

Ecclesiastici tertio: Ignẽ ardentẽ extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis: & Deus prospector est eius qui reddit gratiam. Meminit in posterum, & in tẽpore casus sui inueniet firmamentum.

Tobiae duodecimo, vt in textu.

Et capite quarto, vt suprà.

Esaiae primo: Lauamini, mundi estote, auferte malũ cogitationum vestrarum ab oculis meis: quiescite agere peruersè, discite benefacere: quærite iudiciũ, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam. Et venite, & arguite me, dicit Dominus: si fuerint peccata vestra vt coccinũ, quasi nix dealbabuntur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt.

Proverbiorvm decimoquinto: Cõturbat domum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſuam qui ſectatur auaritiam: qui autem odit munera, viuet. Per miſericordiam & fidem purgantur peccata: per timorem autem Domini declinat omnis à malo.

Et decimoſexto: Miſericordia & veritate redimitur iniquitas: & in timore Domini declinatur à malo.

Item capite decimo: Odium ſuſcitat rixas: & vniuerſa delicta operit charitas.

Prioris Petri quarto: Ante omnia mutuam in vobiſmetipſis charitatem continuã habentes: quia charitas operit multitudinem peccatorum.

Iacobi quinto: Fratres mei, ſi quis ex vobis errauerit à veritate, & conuerterit quis eum: ſcire debet, quoniã qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſaluabit animam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum.

Matthaei decimo, & quinto: item Iacobi 2. vt in tex.

Proverbiorvm vigeſimoprimo: Qui obturat aurem ſuã ad clamorẽ pauperis, & ipſe clamabit, & nõ exaudietur.

PATRES.

1. CYPRIANVS de opere & eleemoſynis: Cũ Dominus adueniens ſanãſſet illa quæ Adam portauerat vulnera, & venena antiqui ſerpentis curãſſet, legem dedit ſano, & præcepit nè vltrà iam peccaret, nè quid peccati grauius eueniret. Coarctati eramus, & in anguſtum innocentiæ præſumptione concluſi. Nec haberet quid fragilitatis humanæ infirmitas atq; imbecillitas faceret, niſi iterũ pietas diuina ſubueniens, iuſtitiæ & miſericordiæ operibus oſtenſis, viam quandam tuendæ ſalutis aperiret, vt ſordes poſtmodùm quaſcũq; contrahimus eleemoſynis abluamus. Loquitur in ſcripturis diuinis ſpiritus ſanctus & dicit: Eleemoſynis & fide delicta purgantur. Non vtiq; illa delicta, quæ fuerant antè contracta: nam illa Chriſti ſanguine & ſanctificatione purgantur. Item denuò dicit: Sicut aqua extinguit ignẽ, ſic eleemoſyna extinguit peccatum. Hic quoq; oſtenditur & probatur, quia ſicut lauacro aquę ſalutaris gehennæ ignis extinguitur, ità eleemoſynis atq; operibus iuſtis delictorũ flãma ſopitur. Et qa ſemèl in baptiſmo remiſsio peccatorũ datur, aſsidua & iugis opatio, baptiſmi inſtar imitata, Dei rurſus indul-

Ioann. 5.

Eleemoſynis abluuntur ſordes peccatorum. Tob. 4. Pro. 15. Eccli. 3.

Eleemoſynis & iuſtis operibus delictorum flamma ſopitur.

indulgentiã largitur. Hoc & in Euãgelio Dñs docet: nã cùm denotarẽtur diſcipuli eius q̃ ederent, nec priùs manus abluiſſent reſpõdit & dixit: Qui fecit q̃d intùs eſt, fecit & q̃d foris eſt: verùm date eleemoſynam, & eccè vobis munda oſa: docens ſcilicet & oſtendẽs non manus lauandas eſſe, ſed pectus & ſordes intrinſecùs potiùs q̃ extrinſecùs detrahẽdas: verùm qui purgauerit quod eſt intùs, eum quoq; id quod foris eſt, repurgãſſe: & emundata mente, cute quoq; & corpore mundum eſſe cœpiſſe. Porrò autem monens & oſtendens, vndè mũdi & purgati eſſe poſsimus, addidit eleemoſynas eſſe faciendas. Miſericors monet miſericordiam fieri, & quia ſeruare quærit, quos magno precio redemit, poſt baptiſini gratiam ſordidatos docet denuò poſſe purgari. Agnoſcamus itaq;, fratres chariſſimi, diuinæ indulgentiæ munus ſalubre, & emundandis & purgãdis peccatis noſtris, qui ſine aliquo cõſcientiæ vulnere eſſe nõ poſſumus, medelis ſpiritualibus vulnera noſtra curemus. Nec quiſquã ſic ſibi de puro atq; immaculato corde blandiatur, vt innocentia ſua fretus, medicinam non putet adhibendã eſſe vulneribus, cùm ſcriptum ſit: Quis gloriabitur caſtum ſe habere cor, aut quis gloriabitur mundum ſe eſſe à peccatis? Et iterùm in epiſtola ſua Ioãnes ponat & dicat: Si dixerimus quia peccatum nõ habemus, nosipſos decipimus, & veritas in nobis non eſt. Si autem confeſsi fuerimus peccata noſtra, fidelis & iuſtus eſt Dominus, qui nobis peccata dimittat. Si autem nemo eſſe ſine peccato poteſt, & quiſquis ſe inculpatum dixerit, aut ſuperbus, aut ſtultus eſt: quàm neceſſaria, quàm benigna eſt diuina clementia? quæ cùm ſciat non deeſſe ſanitatis q̃dam poſtmodùm vulnera, dedit curandis denuò ſanandisq; vulneribus remedia ſalutaria. Nunquàm deniq;, fratres dilectiſsimi, admonitio diuina ceſſauit, nunquàm & tacuit, quo minùs in ſcripturis ſanctis tam in veteribus, quàm nouis, ſemper & vbiq; ad miſericordiæ opera Dei populus prouocaretur, & canente atq; exhortante ſpiritu ſancto quiſquis ad ſpem regni cæleſtis inſtruitur, facere eleemoſynas iubetur. Mandat & præcipit Eſaiæ Deus: Exclama, inquit, in fortitudine, & noli parcere: ſicut tuba exalta vocem tuã, & annuncia plebi meæ peccata ipſorum, & domui Iacob facinora eorum. Et cùm peccata eis ſua exprobrari præcepiſſet, cumq; eorũ facinora pleno indignitatis impetu protuliſſet, dixiſſetq; eos, nec ſi orationibus & precibus & ieiunijs vterentur, ſatisfacere pro delictis poſſe, nec ſi in cilicio & cinere voluerentur, iram Dei poſſe leniri, in nouiſsima tamen parte demonſtrans ſolis eleemoſynis Deũ

Eleemoſynarum remedio indigent oẽs mortales poſt baptiſmum. Pro. 20. 1. Ioan.

Eleemoſynarum præceptum frequens in diuinis ſcripturis.

Eſa. 58.

poſſe

Universidad de Deusto
Biblioteca

posse placari,addidit dicens:Frange esurienti panem tuum,& egenos sine tecto,induc in domum tuam. Si videris nudum, vesti eũ: domesticos seminis tui non despicies. Tunc erumpet temporaneũ lumen tuum, & vestimenta tua citò orientur, & præibit ante te iustitia, & claritas Dei circundabit te. Tunc exclamabis,& Deus exaudiet te:dum adhuc loqueris,dicet:eccè adsum. Remedia propiciando Deo ipsius Dei verbis data sunt: quid deberent facere peccantes,magisteria diuina docuerunt: operationibus iustis Deo satisfieri,misericordiæ meritis peccata purgari. Et apud Salomonem legimus:Conclude eleemosynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Et iterũ: Qui obturat aures nè audiat imbecillum,& ipse inuocabit Deum,& non erit qui exaudiat eũ. Neq; enim promereri misericordiam Domini poterit, qui misericors ipse non fuerit:aut impetrabit de diuina pietate aliquid in precibus,qui ad precem pauperis non fuerit humanus. Quod item in psalmis spiritus sanctus declarat & probat,dicens:Beatus qui intelligit super egenum & pauperem:in die mala liberabit eum Dominus. Quorum præceptorum memor Daniel,cùm rex Nabuchodonosor aduerso somnio territus æstuaret,pro auertendis malis, ad diuinam opem impetrandam remedium dedit, dicens: Propterea rex,consilium meum placeat tibi,& peccata tua eleemosynis redime,& iniustitias tuas miserationibus pauperum,& erit Deus patiens peccatis tuis. Cui rex non obtemperans, aduersa quæ viderat & infesta perpessus est, quæ euadere & vitare potuisset, si peccata sua eleemosynis redemisset. Raphael angelus quoq; paria testatur, & vt eleemosyna libenter ac largiter fiat,hortatur,dicens:Bona est oratio cum ieiunio & eleemosyna:quia eleemosyna à morte liberat,& ipsa purgat peccata. Ostẽdit orationes nostras ac ieiunia minùs posse,nisi eleemosynis adiuuentur. Deprecationes solas parũ ad impetrandum valere, nisi factorum & operum accessione fanciantur. Reuelat angelus & manifestat & firmat, eleemosynis petitiones nostras efficaces fieri,eleemosynis vitam de periculis redimi,eleemosynis à morte animas liberari. Nec sic, fratres charissimi,ista proferimus, vt non quod Raphael angelus dixit, veritatis testimonio comprobemus. In Actibus Apostolorum facti fides posita est,& quod eleemosynis nõ tantùm à secũda, sed à prima morte animæ liberentur, gestæ & impletæ rei probatione compertũ est, Tabitha operationibus iustis & eleemosynis præstandis plurimùm dedita,cùm infirmata esset & mortua, ad cadauer examinie Petrus acci-

Ad propitiãdum Deum & satisfaciẽdum pro peccatis remedia

Eccl 29.
Pro.21.

Psalm. 40.

Dan 4.

Tob.12.

Orationes & ieiunia sine eleemosynis minùs possunt.

Act. 9.

accitus est:Mors suspenditur, & spiritus redditur: & mirãtibus ac stupentibus cunctis,ad hanc mundi denuò lucem rediuiuum corpus animatur. tantum potuerunt misericordiæ merita, tantũ opera iusta valuerunt. Quæ laborantibus viduis largita fuerat subsidia viuendi,meruit ad vitam,viduarum petitione,reuocari. Itaque in Euangelio Dominus,doctor vitæ nostræ, & magister salutis æternæ,viuificans credentium populũ, & viuificatis cõsulens in æternum,inter sua mandata diuina & præcepta cælestia nihil crebriùs mandat & præcipit, quàm vt insistamus eleemosynis dandis: nec terrenis possessionibus incubemus, sed cælestes thesauros potiùs recondamus. Vendite,inquit,res vestras, & date eleemosynam. Et iterùm:Nolite vobis condere thesauros super terra,vbi tinea & comestura exterminat,& vbi fures effodiunt & furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros in cælo,vbi neq; tinea neq; comestura exterminant,& vbi fures non effodiunt nec furantur. Vbi enim fuerit thesaurus tuus,ibi erit & cor tuum: Et cùm obseruata lege perfectum & consummatum vellet ostendere:Si vis, inquit, perfectus esse,vade,& vende omnia tua,& da egenis, & habebis thesaurum in cælo,& veni,sequere me. Item alio loco negociatorem cælestis gratiæ & comparatorem salutis æternæ,distractis omnibus rebus suis, pretiosam margaritam,hoc est, vitam æternam Christi cruore pretiosam, de quantitate patrimonij sui dicit debere mercari. Simile est,inquit,regnum cælorum homini negociatori quærenti bonas margaritas. Vbi autem inuenit pretiosam margaritam,abijt,& vendidit omnia quæ habuit,& emit illam. Eos deniq; & Abrahæ filios dicit, quos in iuuandis alendisque pauperibus operarios cernit. Nam cùm Zachæus dixisset, Eccè dimidium ex substantia mea do egenis:& si cui quid fraudaui,quadruplum reddo: respondit Iesus,& dixit: Quia salus hodiè huic domui facta est, quoniam & hic filius est Abrahæ. Nam si Abraham credidit Deo, & deputatũ est ei ad iustitiam: vtiq; qui secundùm præceptum Dei eleemosynas facit, Deo credit:& qui habet fidei veritatem,seruat Dei timorem:qui autem Dei timorem seruat, in miserationibus pauperum Deum cogitat. Operatur enim ideò,quia credit,quia scit vera esse quæ prædicta sunt verbis Dei, nec scripturam sanctam posse mentiri: arbores infructuosas,id est,steriles homines excidi,& in ignem mitti,misericordes autem ad regnum vocari. Qui & alio in loco operarios & fructuosos, fideles appellat: infructuosis verò & steribus fidem derogat,dicens:Si in iniusto mammona fideles non fuistis,

Christus nihil frequentiùs præcipit quàm eleemosynas.

Luc.12.
Matt. 6.

Matt.19.

Matt.13.

Luc.19.

Gen. 15.

Matt.3.
Matt. 25.

Luc. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

istis,quod est verum,quis credet vobis?Et si in alieno fideles nō fuistis, quod est vestrum, quis dabit vobis? Si vereris & metuis, nè si operari plurimùm cœperis,patrimonio tuo larga operatione finito,ad penuriam fortè redigaris:esto in hac parte intrepidus:esto securus.finiri non potest,vndè in vsus Christi impēditur, vndè opus cæleste celebratur. Nec hoc tibi de meo spondeo,sed de sanctarum scripturarum fide,& diuinæ pollicitationis authoritate promitto.

Non timendum nè eleemosynarum causa, rerum necessariarū penuria laboraturi simus.

Pro.28. Loquitur per Salomonem Spiritussanctus,& dicit:Qui dat pauperibus,nūquàm egebit:qui autem auertit oculum suum, in magna penuria erit:ostendens misericordes atq; operantes egere non posse:magis parcos & steriles ad inopiam postmodùm deuenire. Item

2.Cor 9. beatus Apostolus Paulus Dominicæ inspiratiōis gratia plenus:Qui administrat, inquit, semen seminanti, & panem ad edendum præstabit,& multiplicabit seminationem vestram,& augebit incremēta frugum iustitiæ vestræ,vt in omnibus locupletemini.Et iterùm: Administratio huius officij non tantùm supplebit ea quæ sanctis desunt,sed & abundabit per multam gratiarum actionem in Deū. Quoniam dum gratiarum actio ad Deum pro eleemosynis atque operationibus nostris pauperum oratione dirigitur, census operātis, Dei retributione cumulatur. Et Dominus in Euangelio iam tunc eiusmodi hominum corda considerans,& perfidis atq; incre-

Matt. 6. dulis præscia voce denuncians,contestatur & dicit:Nolite cogitare dicentes:quid edemus,aut quid bibemus,aut quid vestiemur?Hæc enim nationes quærunt.Scit autem pater vester quia omnium horum indigetis.Quærite primùm regnum Dei, & omnia ista apponentur vobis. Eis omnia apponi dicit & tradi,qui regnum & iustitiam Dei quærūt. Eos enim Dominus,cùm iudicij dies venerit,ad percipiendum regnum dicit admitti, qui fuerint in ecclesia eius operati.Metuis nè patrimonium tuum fortè deficiat, si operari ex eo largiter cœperis:& nescis miser,quia dum times nè res familiaris deficiat, vita ipsa & salus deficit: & dum,nè quid de rebus tuis minuatur,attendis,nō respicis quòd ipse minuaris: amator magis

1.Tim.6. mammonæ,quàm animæ tuæ:vt dum times nè pro re patrimoniū tuum perdas,ipse pro patrimonio tuo pereas.Et ideò benè Apostolus clamat & dicit:Nihil intulimus in hunc mundum, verūm nec auferre quid possumus:habentes itaque exhibitionem & regumētum,his contenti simus. Qui autem volunt diuites fieri, incidunt in tentationem,& in muscipulam, & desideria multa & nocentia, quæ mergunt hominem in perditionem & in interitū. Radix enim omnium

omnium malorum est cupiditas, quā quidam appetentes,naufragauerunt à fide,& inseruerunt se doloribus multis. Metuis nè patrimonium tuū fortè deficiat, si operari ex eo largiter cœperis? qñ enim factum est vt iusto possent deesse subsidia vitæ,cùm scriptum sit:Non occidet fame Dominus animam iustam. Helias in solitu-

Pro. 10. dine coruis ministrantibus pascitur: & Danieli in lacu ad leonum 3.Reg 17. prædam iussu regis incluso,prandiū diuinitùs apparatur:& tu me- Dan.14. tuis nè operanti tibi & Dominum promerenti desit alimētum? qñ ipse in Euangelio ad exprobrationem eorum, quibus mens dubia est & fides parua,cōtestetur & dicat: Adspicite volatilia cæli,quoni- Matt. 6. am non seminant,neq; metunt,neq; colligūt in horrea, & pater vester cælestis alit illa:nónne vos pluris estis illis? Volucres Deus pascit,& passeribus alimenta diurna præstantur, & quibus nullus diuinæ rei sensus est,eis nec potus, nec cibus deest: tu Christiano, tu Dei seruo,tu operibus bonis dedito,tu Domino suo charo aliquid existimas defuturū?Nisi si putas quia qui Christum pascit, à Chri- Pharisæis cōparantur qui promissionibus diuinis non credunt. sto ipse nō pascitur.aut eis terrena deerunt, quibus cælestia & diuina tribuuntur.Vndè hæc incredula cogitatio?vndè impia & sacrilega ista meditatio?quid facit in domo fidei perfidum pectus?quid qui Christo omninò non credit, appellatur & dicitur Christianus? Pharisæi tibi magis congruit nomen.Nam cùm Dominus in Euangelio de eleemosynis disputaret,& vt nobis amicos de terrestribus lucris prouida operatione faceremus, qui nos postmodùm in tabernacula æterna susciperent, fideliter ac salubriter præmoneret, addidit post hæc scriptura,dicēs: Audiebant autē hæc omnia Pha- Luc.16. risæi qui erāt cupidissimi,& irridebāt eū:Et paulopòst: Quid diuitijs tuis solus incubas?quid in pœnā tuā patrimonij tui pondus exaggeras,vt quo locupletior seculo fueris,pauperior Deo fias?Reditus tuos diuide cum Domino Deo tuo: fructus tuos partire cum Christo,fac tibi possessionum terrestriū Christū participem, vt & ille te sibi faciat regnorū cælestiū cohęredē.Et nōnullis interiectis, de vidua loquens q̄ Heliā pauit:Et illa inquit, nondū Christū scie- 3.Reg.17. bat,nōdùm p̄cepta eius audierat:nō cruce & passiōe eius redēpta, cibū & potū pro sanguine rependebat, vt ex hoc appareat quātum Filiorū multitudo nō excusat parentes ab eleemosynarum largitione. in Ecclesia peccet,qui se & filios Christo anteponens, diuitias suas seruat,nec patrimonium copiosum cum indigentium paupertate cōmunicat. Sedenim multi sunt in domo liberi, & retardat te numerositas filiorū,quo minùs largiter bonis operibus insistas: atq; hoc ipso ampliùs operari debes, quo multorum pignorū pater es.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Plures sunt pro quibus Dominum depreceris: multorum delicta redimenda sunt, multorum purgandæ conscientiæ, multorum animæ liberandæ. Vt in hac vita seculari alendis sustinendisq; pignoribus quo maior est numerus, hoc maior & sumptus est: ità & in vita spiritali atq; cælesti, quo amplior fuerit pignorum copia, esse & operum debet maior impensa. Sic & Iob sacrificia numerosa pro liberis offerebat: quantusq; erat in domo pignorum numerus, tantus dabatur Deo & numerus hostiarum. Et quoniam quotidiè deesse non potest quod peccetur in conspectu Dei, sacrificia quotidiana non deerant, quibus possent peccata tergi. Qui studes terreno magis quàm cælesti patrimonio, filios tuos diabolo magis cõmendare quàm Christo, bis delinquis, & geminum ac duplex crimen admittis: & quòd non præparas filijs tuis Dei patris auxiliũ, & quòd doces filios patrimonium plùs amare quàm Christum. Esto potiùs liberis tuis pater talis, qualis Tobias extitit. Et post pauca: Quid potuit nobis maius Christus edicere? quo modo magis potuit iustitiæ ac misericordiæ nostræ opera prouocare, quàm quòd præstari dixit sibi, quicquid egenti præstetur & pauperi? & se dixit offendi, nisi egenti præstetur & pauperi, vt qui respectu fratris in Ecclesia non mouetur, vel Christi contemplatione moueatur: & q non cogitat in labore atque egestate cõseruum, vel Dominum cogitet in ipso illo, quem despicit, cõstitutum. Et sub finem: Qui possessor in terris redditus ac fructus suos cum fraternitate partitur, dum largitionibus gratuitis cõmunis ac iustus est, Dei patris imitator est. Quæ illa erit, fratres charissimi, operantium gloria, quàm grandis & summa lætitia, cùm populum suum Dominus cœperit recensere: & meritis atque operibus nostris præmia promissa contribuens, pro terrenis cælestia, pro temporalibus sempiterna, pro modicis magna præstare, offerre nos patri, cui nos sua sanctificatione restituit, æternitatẽ nobis immortalitatemq; largiri, ad quam nos sanguinis sui viuificatiõe reparauit, reduces ad paradisum denuò facere, regna cælorum fide & veritate suæ pollicitationis aperire? Hæc hæreant firmiter sensibus nostris, hæc intelligantur plena fide: hæc corde toto diligantur: hæc indefinentium operum magnanimitate redimantur. Præclara & diuina res, fratres charissimi, salutaris operatio, solatium grande credentium, securitatis nostræ salubre p̃sidium, munimentũ spei, tutela fidei, medela peccati: res posita in potestate faciẽtis, res & grãdis & facilis, fine periculo persecutionis, corona pacis, verũ Dei munus & maximũ, infirmis necessa-

Iob 1.

Tob. 4.

Matt. 25.

Liberalitas Dei similem facit.

Retributio bonorũ operum & eleemosynarum.

Operum bonorum laus.

riũ, fortibus glorioſum, quo Christianus adiutus pfert gratiã spiritalẽ, promeretur Christũ iudicem, Deum computat debitorem.

2 AVGVSTINVS sermone quinquagesimo de tempore: Quid sunt pauperes quibus damus, nisi laturarij nostri, per quos in cælum de terra migramus? Da, laturario tuo das, ad cælum portat quod das. Quomodò, inquis, ad cælum portat? Et video quia manducando consumit. Prorsùs non tenendo, sed manducando transportat. An excidit tibi, Venite benedicti, percipite regnum, Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: Et cùm vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis? Et paulopòst: Quàm multa posset in impios dicere, quoniam si quærerent, quarè imus in ignem æternum, quarè quæris adulter, homicida, fraudator, sacrilege, blasphemator, infidelis? Nihil horum, sed quia esuriui, & non dedistis mihi manducare. Video vos moueri, sicut moueor. Et verè mira res. Huius autem admirabilis rei rationem colligo vt possum, quam vos non celabo. Scriptum est: Sicut aqua extinguit ignem, ità eleemosyna extinguit peccatum. Item scriptum est, Include eleemosynam in corde pauperis, & ipsa pro te deprecabitur Dominum. Item scriptum est: Consilium meum audi rex, & peccata tua eleemosynis redime. Et alia multa sunt diuini eloquij documenta, quibus ostenditur multùm valere eleemosynam ad extinguenda & delenda peccata. Proindè illis quos damnaturus est, immò plus illis quos coronaturus, solas eleemosynas imputabit, tanquàm dicens: Difficile est, vt si examinem vos, & appendam vos, & scruter diligentiſsimè facta vestra, non inueniam vndè vos damnem: Sed ite in regnũ, Esuriui enim, & dedistis mihi manducare. Non ergò itis in regnũ, quia non peccâstis, sed quia vestra peccata eleemosynis redemistis. Rursùs & illis: Ite in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Et illi tanquàm noxij, olim rei, serò trementes, attendentes peccata sua, quandò auderent dicere, immeritò se damnari, immeritò in se hanc depromi à iudice tam iusto sententiam? Considerando conscientias suas, considerando omnia vulnera animæ suæ, quandò auderent dicere, iniustè damnamur? De quibus antè in Sapientia dictum est: Traducent eos exaduersò iniquitates eorum: Sine dubiò videbunt se iustè damnari pro sceleribus & criminibus suis: & quasi eis diceret, Non indè, vndè putatis: sed quia esuriui, & non dedistis mihi manducare. Si enim ab illis omnibus vestris factis auersi, & ad me cõuersi, illa omnia crimina atque peccata eleemosynis redemissetis, ipsæ eleemosynæ modò liberarent vos, & à

Pauperes sunt laturarij nostri.

Matth 25.

Cur in die iudicij tantùm fiet mentio operum misericordiæ.

Eccli 3.

Eccli 29.

Dan. 4.

Eleemosynã valere multũ ad deléda peccata sacræ literæ conuincunt.

Matth 25.

Sapien. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matth.5. reatu tantorum criminum absoluerent. Beati enim misericordes, quoniam ipsis misericordia præstabitur. Modò autem ite in ignem
Iacob.2. æternum. Iudicium sine misericordia ei qui non fecit misericordiam. Breuiter ergò audiant homines, digneq; considerent, quantum sit meritum, Christum pauisse esurientem: & quale sit crimẽ, Chri-
Pœnitẽtia ab operibus misericordiæ, nõ fit sterilis. Luc.3. stum contempsisse esurientem. Mutat quidem hominem in melius pœnitentia peccatorum, sed nec ipsa videtur aliquid profutura, si ab operibus misericordiæ sterilis fuerit. Testatur hoc veritas per Ioannem, qui veniẽtibus ad se dicebat: Generatio viperarum, quis vobis ostẽdit fugere ab ira ventura? Facite ergò dignos fructus pœnitentiæ, &c. Omnis enim arbor non faciens fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur. De hoc itaque fructu superiùs ait, Facite fructus dignos pœnitentiæ. Quisquis itaque hos fructus non fecerit, sine causa putat per sterilem pœnitentiam se mereri veniam peccatorum. Qui sint autẽ isti fructus, ipse consequenter ostendit. Nam post hæc eius verba interrogabant eum turbæ, dicentes:
Ad pœnitentiæ fructus, pertinent opera misericordiæ. Quid ergò faciemus? id est, qui sunt isti fructus quos vt faciamus hortaris & terres? Respondens autem dicebat illis: Qui habet duas tunicas, det vnam non habenti: & qui habet escas, similiter faciat. Quid manifestius fratres mei? Quid certius? quid expressius? Quid ergò aliud sonat, quod superiùs ait, Omnis arbor non faciens
Matth.25. fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur: nisi quòd sinistri audituri sunt, Ite in ignem æternum: Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare? Parùm est itaq; recedere à peccatis, si præterita curare neglexeris.

3 ITEM sermone ducentesimo vigesimoseptimo de tempore: Sed dicet aliquis, Pauper sum, ideò eleemosynam dare non possum. Vt nullus se pauper excusare posset, Dominus & Saluator no-
Matth.10. ster pro calice aquæ frigidæ mercedem se redditurum esse promisit. Dicis ergò, pauper sum. Si nihil amplius habes in substantia
Bona voluntas sufficit, cùm facultates desunt. tua, quàm tibi aut in victu aut vestitu rationabili aut mediocri sufficiat, sola tibi potest bona voluntas sufficere. Sed rogo te, diligenter conscientiam tuam interroga, nè aliquotiès per ebrietatem perdas, quod per eleemosynam dare potueras, nè fortè per gulam studeas in terra consumere, quod per eleemosynam debueras in cælum recondere. Nè fortè delicias præparando, ornamenta ad luxuriam comparando, non habeas quod pro remedio animæ tuę possis pauperibus erogare. Et cùm pretiosæ vestes nostræ à ti-

à tineis soleant deuorari, pauperes nec vilia vestimenta merentur accipere. Si ergò ista omnia impedimenta non aggrauant animam nostram, & hoc solùm habemus quod nobis vel nostris sufficere possit, non apparebimus rei si eleemosynam pauperibus non erogamus. Si verò, vt iam dictum est, frequenter luxuria deuorat quod misericordia in cælo thesaurizare potuerat, corrigamur dum tempus est & quod hucusquè aut non fecimus, aut fortè minùs quàm oportuit fecimus, implere totis viribus studeamus.
Matth.25. Et in fine: Quã diù fecistis vni ex minimis meis, mihi fecistis. Nónne ego quæ accepi, terrena accepi? Cælestia reddam, dabo æternum præmium, & ad partẽ dexteram regnum. Non quia non peccâstis, sed quia peccata vestra eleemosynis redemistis.

4 ET homilia decimaoctaua libri quinquaginta homiliarum:
Esaiæ 58. Nemo tibi dicturus est post resurrectionem mortuorum in regno DEI, Frange esurienti panem tuum, &cæt. In isto autem tempore, vt nouerimus, quantum nobis commendat DEVS opera
Luc.16. misericordiæ, etiam ipsos suos sanctos egere fecit: vt cùm fiunt hic amici de mammona iniquitatis, recipiant & ipsi amicos suos in æterna tabernacula: id est, vt cùm serui DEI pij, dum iugiter DEO vacant, aliquotiès indigent, illi qui habent mundi diuitias, eleemosynas largiantur. Quomodò eos participes faciunt in terrena substantia, sic cum illis partem habere merebuntur in vi-
Cur aliquando ꝓbi egẽt. ta æterna. Videtis nempe, & manifestum est, quòd aliquandò serui DEI ideò non habent, vt probentur qui habent. Hic bonorum operum messem cum labore serimus, sed in futuro fructus illius cum gaudio colligemus, secundùm illud quod scriptum est,
Retributio eleemosynæ. Pſal 125. Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua: Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos. Illud enim pro signo factum est, non pro dono. Nam si vidua illa quòd pa-
3 Reg 17. uit hominem DEI, hîc recepit, non est magnum quod seminauit, quia non magnam segetem messuit. Temporale est enim quod accepit, non deficientem farinam, nec diminutum oleum, quousquè daret Deus pluuiam super terram, ac sic tunc magis cœpit egere, quãdò dignatus est Deus pluere. Tunc enim laboratura erat, expectatura agri fructus & collectura. Quandò autem non pluebat, victus eius facile veniebat. Signum hoc ipsum quod DEVS illi ad paucos dies præstiterat, signum erat futuræ vitæ, vbi merces nostra deficere nesciet, vbi farina nostra DEVS erit.

Quo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quomodo illa per illos non deficit dies, sic ille dies non deficiet in æternum. Talem mercedem speremus quandò bona facimus, nè fortè aliquis vestrûm tentetur tali cogitatione vt dicat, Pascam aliquem seruorum Dei esurientem, vt lagena mea non deficiat, & in cupa mea semper vinum inueniam. Noli hoc hîc quærere, Semina securus, messis tua seriùs veniet, tardiùs veniet, sed cùm venerit, finem non habebit.

In iudicio solùm opa misericordiæ quarè cómemorantur.

5 ITEM homilia decimanona: Tacuit omnia mala facta iniquorum, & solam sterilitatem eleemosynæ increpandam esse iudicauit, non nisi ad nos commonendos. Quarè hoc? Quia omnia crimina eleemosynis redimuntur. Ideò illam laudauit fœcunditatem, istam culpauit & damnauit ariditatem. Sed audistis, omnia

Quibus ad delenda peccata prosint eleemosynæ.

malefacta eleemosynis redimi, nolite sic intelligere, vt intelligunt quidam peruersè. Eleemosynæ enim possunt tibi prodesse ad delenda peccata præterita, si mores mutaueris: Si autem in eisdem malis perseueraueris, eleemosynis tuis non corrumpes iudicium Dei. Ego dico propter illa scelera & crimina, quæ omnes modò vitare debent, qui accipiunt corpus Christi & sanguinem.

Eleemosynæ sacrificium Christianorũ quo fit Deus peccatis propitius.

6 ET homilia vigesimanona ex eodem libro quinquaginta hodie miliarum: Sacrificium Christiani, est eleemosyna in pauperem. Hinc enim fit Deus peccatis propitius. Nisi autem peccatis propitius fiat Deus, quis remanebit nisi reus? Ab eis peccatis & delictis, sine quibus vita ista nõ ducitur, mundantur homines per eleemosynas. Quæ sunt duorum generum, erogando & remittendo. Erogando quod habes bonum, remittendo quod pateris malum. Hæc duo genera eleemosynarum Dominus magister bonus, qui verbum breuiauit super terrã, vt esset fructuosum, & non onerosum, quàm breuiter fuerit complexus: audite, Remittite, inquit, & remittetur vobis: pertinet ad ignoscendum. Date, & dabitur vobis: pertinet ad erogandum. Ex illa eleemosyna qua ignoscis homini, nihil perdis. Eccè statim veniam petit, ignouisti, nihil amisisti. Charitate amplior domum redisti. Illud aliud genus eleemosynarum, vbi iubemur erogare indigentibus, graue videtur, quia quod quisque dederit, hoc ipsum quod dabit, non habebit. Equidem & hinc securos nos facit Apostolus qui dixit, Prout quisque habet, nõ vt alijs sit refectio, vobis angustia. Metiatur ergò vnusquisq; vires suas, non thesaurizare attendat in terra: det, non perit quod dat. Non dico, hoc non perit: sed dico, hoc solùm non perit. Alia verò q̃ non dederis, & abundant tibi, aut cùm viuis, amittis: aut cùm mo-

Duo eleemosynarum genera.

Lucæ 6.

2. Cor 8.

Quæ nõ dantur, ea sola pereunt.

rieris, dimittis. Deindè, fratres mei, tanta promissio quẽ non hortatur? Dimittite, inquit, et dimittetur vobis: Date, & dabitur vobis. Quandò dicit, date, & dabitur vobis, attendite cui dicat: Homini dicit Deus, mortali dicit immortalis, mendico dicit tantus paterfamiliãs. Neque enim hoc reuocaturus est quod dedimus, inuenimus quem fœneremur. Demus in vsuram, sed Deo, non homini. Ei damus qui abundat, ei damus qui dedit quod demus, & pro modicis rebus profert nobis, pro mortalibus, pro putribilibus, pro terrenis quæ æterna sunt & incorruptibilia, & sine fine manentia. Quid multa dicturus sum? Se promittit, qui promittit. Si amas illum, eme illum ab illo. Et vt noueris te ipsi dare, audi illum dicentem: Esuriui, & dedistis mihi manducare: Sitiui, & dedistis mihi potum: Hospes fui, & suscepistis me, &c. Et dicunt illi, Quandò te vidimus in his necessitatibus constitutum, & ministrauimus tibi? Et ille, Quandò vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Dat de cælo, accipit in terra. Ipse dat, ipse accipit, quasi fœnus traiectitium facis, hîc das, ibi recipis. Hîc das res perituras, ibi recipis res sine fine mansuras.

Luc. 6.

Matth. 25.

7 HOMILIA quadragesimaseptima eiusdem libri: Remedia peccatorum, fratres, medicina eleemosyna. Eleemosyna enim à morte liberat, & non patitur hominem ire in tenebras. Patrocinatur in die iudicij homini, vt flammas æternas non timeat. Sicut Iacobus in epistola sua dicit, Superexaltat misericordia iudicium: Et iudicium sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam. Sed talis debet esse ipsa misericordia, fratres, quæ suscipiatur, non quæ repellatur: quæ peccata purget, non quæ animam grauet. De bono, de iusto labore, de propria facultate, non de pauperum egestate. Fratres, non vult Deus hominem à misericordia cessare, nec libenter adspicit Deus quenquam de fraudibus dantem, sicut Salomon propheta dicit: Honora Dominum Deum tuum de tua substantia, ac de iustis laboribus. De iustis laboribus iussit dari, de iniustis verò rapinis prohibuit dari. Sed cùm iudicare cœperit Deus, dicturi sunt hi qui de fraudibus viuunt, & de spolijs miserorum eleemosynã faciunt: Domine, præcepta tua seruauimus, & in nomine tuo misericordias fecimus, pauperes pauimus, nudos operuimus, & pegrinos hospitio suscepimus. Quibus dicturus est Deus, Quòd dedistis dicitis, quòd rapuistis non dicitis. Quos pauistis memoramini, quarè non recordamini quos necãstis? Quos operuistis, gaudent: quos expoliãstis, plangunt. Quos hospitio recepi-

Tob. 4. In die iudicij patrocinatur eleemosyna. Iacob. 2.

De iusto labore & propria facultate danda eleemosynæ. Prou. 3.

Qui ex rapinis eleemosynas largiuntur. Matth. 25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

stis, retinetis: & obliti estis, quantos de suis habitaculis expulistis. Ego misericordiam fieri iussi, fraudes & rapinas exerceri non mandaui. Vnus repletur panibus, quem de rapinis satiâsti, & benedicet Dominus non te, sed eum quem necâsti. Ille miser necatus ingemuit, & exaudiuit gemitum eius qui vidit quod feceris ei. De malo acquiris & gaudes, rapis & lætaris: pauper rogat, & contristaris, prandium paras, & tales ad tuum prandium vocas, qui tibi vicem rependant. Ornas cõuiuium nè quid desit, & cum amicis tuis epularis, & ante ianuam tuam rogantem pauperem non audis. Tu diuersis bonis repleris, & egenti non misereris. Multis epulis distentus, & multo vino madidus, pauperem rogantem contemnis, oblitus es dictum prophetæ, dicentis: Qui, inquit, auerterit aurem suam ab egeno, & ipse inuocabit Dominum, & non exaudiet eum. Inclina aurem tuam, audi egentis vocem & fame pereuntis, vt & tuam vocem Deus exaudiat tribulantis. Da de quo dederit tibi Deus. Ipse te diuitem fecit, ideò illi redde quod suum est. Ipse se dicit accipere quod pauperibus datur: sibi collatum conclamat, quod in corde pauperis fuerit seminatum, sicut in Euangelio dicit, Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, qui recipiant vos in æterna tabernacula. Eccè habes Christiane æternũ tabernaculum, si dederis pauperibus victũ. Si quid das, illuc transmittis: tibi in futuro reponis, non vndè carnaliter saturetis, sed vndè spiritaliter glorieris: non vndè ventrem repleas, sed vndè flammas extinguas, quia scriptum est: Eleemosyna à morte liberat, & non patitur hominem ire in tenebras. Misericordia est, fratres, quæ iram Dei auertit, & peccata dimittit, ignes futuros extinguit, sicut Salomon dicit: Sicut aqua extinguit ignem, sic eleemosyna resistit peccatis. Da ergò egenti, confer non habenti, succurre fame pereunti. Crudele est, vt de quo habes, non des ei quem scis non habere. Graue est, vt de tua abundantia non sustentes egentis inopiam. Vndè semper flagellamur in frugibus, quia benè egentibus non facimus. Reuerà si consideres homo vndè damna, vndè periçula, vndè calumniæ, nisi de sterilitate nostra. Tu non das indigenti quod potes, quod te nõ grauat: venit vna calumnia, & perdes quod non habes. Ventre pleno ambulas, & vacuum pauperis ventrem non consideras. Benè est tibi de bonis Dei, nihil indiges, honestis vestibus vteris, & nudum & trementem frigore non vestis.

In eos qui liberaliter expendunt sua in cõuiuia & res superfluas. Lucæ 14.

Prouer 21.

Adhortatur ad eleemosynas faciẽdas.

Luc. 16.

Tob. 4. Misericordia vis. Eccl. 3.

Cur in frugibus flagellamur.

S GREGORIVS Nazianzenus in oratione de pauperum amore: Si ex Pauli atque ipsius etiã Christi sententia & authoritate ch

charitatem, vt legis & prophetarum caput, præceptorũ omnium primum maximumq; cẽsendum est: huius potissimam partem in eo sitam esse cõperio, vt pauperes amore & beneuolentia complectamur, atq; eorum, qui nobis cognationis iure sunt coniuncti, calamitate moueamur atq; doleamus. Neque enim vlla omninò res est, quæ Dei beneuolentiã perindè cõciliet, àc misericordia: (quandoquidem nec quicquam est quod Deo congruentiùs offerri possit, vtpotè quem misericordia & veritas antecedant, eiq; misericordia ante iudicium offerenda sit:) nec vlli alij rei potiùs, quàm humanitati & commiserationi commiseratio & humanitas ab eo rependi solet, qui summa æquitate quenq; remuneratur, atq; in lance & mensura misericordiam constituit. Et post multa: Cura, vt proximo tuo idcircò præstantior sis, quia benignior: fac calamitoso sis Deus, Dei misericordiam imitando. Nihil enim tam diuinum homo habet, quàm de alijs benè mereri: tametsi ille maiora, hic minora beneficia conferat, vterq; nimirùm, p suis viribus. Egenti paruum aliquid dato: neq; enim paruum est ei, qui oĩbus rebus caret, immò ne ipsi quidẽ Deo, si viribus tuis parcit. Summi muneris loco alacritatẽ dona: si nihil habes, collachryma. Magnũ est infortunato remediũ, miseratio ex animo collata: ac syncerè cõdolescere, calamitatẽ magno perè leuat. Nè sit tibi iumẽto vilior homo, ô homo, quòd in foueã lapsum, aut oberrãs erigere, ac reducere tibi lex præscribit. In quo quidẽ profundiúsne aliquid & magis arcanũ occultet, (cuiusmodi pleraq; veteris legis obscuritas sensuumq; varietas habet) nõ est meũ scire, verùm spiritus sancti oĩa perscrutãtis & cognoscentis: quantũ aũt ipse ratione atq; intelligentia assequi possum, hoc ideò sanxit, vt nos ab humanitate, quã in rebus paruis adhibemus, ad maiorẽ plenioremq; benignitatẽ exerceat. Et qbusdã interiectis: Cæterùm multo magis mandato diuino atq; exemplo moueri debemus. Quodnã porrò hoc mandatũ est? Ac videte quæso, quàm constans sit minimeq; fucatũ. Neq; em̃ hominibus Spiritu sancto afflatis fuit satis, semèl atque iterùm de pauperibus sermonem habuisse: nec quidam duntaxàt de his rebus verba fecerunt, reliqui minimè: aut alij copiosiùs, alij parciùs, velut de re non ità magna, nec admodùm necessaria: verùm & omnes in vniuersum, & sedulò quisque, vel primùm, vel in primis ad eam rem nos inhortantur, nunc admonentes, nunc comminantes, nunc exprobrantes, nonnunquàm etiam eos, qui hanc virtutem assequuntur, laudibus efferentes: nimirùm vt assidua commonitione nos

Charitas in qua re potissimùm cernatur.

Misericordiæ laus. Psal 84. 88. Iacob 2.

Benè mereri de alijs, diuinum est.

Pro suis quisque viribus eleemosynam præstet qualemcunque.

Deut. 15. Exod. 23.

De eleemosyna curtã crebra vbiquè mentio in sacris literis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal.11. ad præcepti huius expletionem inflamment. Propter miseriam inopum & gemitum pauperum nũc exurgam, dicit Dominus. Quis exurgentem Dominum non extimescat? Et alio loco: Exurge Domine Deus meus, exaltetur manus tua, nè obliuiscaris pauperum. Elationem huiusmodi deprecemur, nec nobis in mẽtem veniat, videre velle manum illam aduersùs contumaces & rebelles homines sese efferentem: quodq; eo grauius est, in duros atque præfractos immissam. Et rursùs, Non est oblitus clamoris pauperum. Et, Non in finem obliuioni erit pauper. Et, Oculi eius ad pauperem respiciũt, (quod quidem palpebris melius est, & efficacius) palpebræ autem eius explorant filios hominum, id est, minor, vt ità dicam, ac secundaria inspectio. Verùm dixerit fortassè aliqs, Hæc de pauperibus & egenis illis dicuntur, qui per iniuriam læsi fuerint. Sit ità sanè. nam de hoc litem nullam mouebo. At hoc quoquè tamen ad colenda humanitatis officia te extimulet. Nam quorum iniuria affectorum tanta ratio habetur, quid afferri potest, quin ijsdem beneficio affectis magis oblectetur Deus? Nam cùm is, qui pauperem aspernatur, ipsius creatorem ad iram concitet: non dubium est, quin Creatorem honore afficiat, qui creaturam ipsius cõplectitur. Rursùs cùm audis, Pauper & dives inuicẽ sibi occurrerunt: vtrunque aũt creauit Dominus: ne illum quidem pauperem, hunc aũt diuitem ab eo creatum intelligas, ex eoq; insectandi pauperis ansam arripias. Neque enim constat, an à Deo huiusmodi diuitio profecta sit: verum Dei figmentum, inquit ille, vterq; æquè est, tametsi quod ad res externas attinet, dispari conditione sint. Hoc te ad cõdolentiam & charitatem pudore pertrahat: vt cùm cogitatio illa tibi animos extulerit, hæc eosdem dimittat, teq; moderatiorem efficiat. Quid prætereà? Qui miseretur pauperis, inquit, DEO fœneratur. Quis huiusmodi debitorem recuser, æs alienum in tempore non sine fœnore redditurum? Et rursùs: Misericordia & fide peccata purgantur. Ergò miseratione purgemur, animiq; labes & inquinamenta egregia illa herba detergamus, ac dealbemus, alij vt lana, alij vt nix, pro misericordiæ videlicet proportione. Atq;, vt formidabilius aliquid dicam, si nulla est in te comminutio, nec liuor, nec plaga tumens, nec vlla animæ lepra, aut significationis tactus, aut candor, quæ lex prisca leuiter curabat, ac medicam Christi manũ requirunt: at eũ certè, q salutis nostræ causa vulneribus & languore affectus est, venerare. Veneraberis autẽ, si te Christi membro benignum atque humanum præbeas. Quòd si te fortassè animarum nostrarum prædo ac tyrannus vel à Hierusalem in Hiericho descẽdentem, vel alibi vspiam inermem & imparatum nactus, vsqueadeò sauciauit, vt meritò his verbis vti queas, Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices à facie insipientię meæ. siquidem ità es affectus, vt ne medicinam quidem postules, nec morbi curandi rationẽ intelligas: heu plagam sanè grauissimam, calamitatémque altissimè grassantem: Sin autem salus tua nondùm prorsùs deplorata est, nec immedicabili morbo laboras, ad medicum accede, obsecra, vulneribus per vulnera medere: idem eodem acquire, vel potiùs minoribus remedijs grauiores morbos depelle. Dicet animæ tuæ, Salus tua ego sum. Et, Fides tua te saluum fecit. Et, Ecce sanus factus es: atque humanissimis quibusq; verbis te alloquetur: modò te afflictis hominibus benignum & clementem esse videat. Beati, inquit, misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur: Non in postremis beatitudinum partibus est misericordia. Et, Beatus qui intelligit super egenum & pauperem. Ac rursùs, Benignus vir, qui miseretur & commodat. Et alio loco: Tota die iustus miseretur, & commodat. Benedictionem arripiamus, intelligẽtes vocemur, benigni simus, nè vox quidem misericordiæ officia interrumpat. Nè dixeris, Rediens redi, & crastino die dabo tibi: nè quid inter propositum tuum & beneficentiam intercedat. Vna enim est beneficentia, quæ moram non patitur. Frange esurienti panem tuum, & egenos ac tecto carentes induc in domũ tuam, idq; læto atq; alacri animo. Qui enim miseretur, inquit ille, cum hilaritate misereatur: ac beneficij gratia promptitudine & celeritate congeminatur. nam quod mœsto animo defertur, aut necessitate extorquetur, ingratũ est, parumq; glorioſum. Lætandum est autem, non lugendum, cùm beneficium damus. Si vinculum & electionem sustuleris, inquit Ie, hoc est, tenacitatem & explorationem animiq; dubitationem, ac querulam orationem, quid futurum est? quàm magnum & admirandum, quantaq; huius rei merces? Erumpet matutinum lumẽ tuum, & sanitas tua citò coorietur. Quis ergò est, qui lucem & sanitatem non expetat? Quin me mouet quoq; Christi crumena, qua nos ad pauperes alendos exhortatur, Pauliq; etiam & Petri conuentio, qui ità inter se Euangelij promulgationem partiti sunt, vt pauperes interim communiter complexi sint: ac deniq; vitæ perfectio Adolescenti illi in eo definita & constituta, vt facultates suas pauperibus erogaret. An tu beneficentię officium tibi liberum esse, ac non necessariò præstandum existimas, ac non legis, sed consilij ratio-

Ibidẽm.

Prouer.12.

Prouer.19.

Prouer.19. Remediũ peccatorum eleemosyna.

Luc.10.

Psal.37.

Psalm.14.
Luc.7.
Ioann.5.

Matt.5.

Psalm.40.
Psalm.111.
Psal.36.

Pro.3. Quõ eleemosyna danda.

Esa.58.

Rom.12.

2.Cor.9.
Esa.58.

Alia ad eleemosynã erogandam incitamenta.
Ioan.12.
Gal.2.
Matt.19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionem habere? Hoc quoquè ipſe magnoperè vellem & exiſtimarem: ſed me ſiniſtra illa manus exterret, hœdi, & probra, eaſq; in ſceleratos homines ab eo, à quo in ea parte collocati ſunt, conijciuntur, non quia manus alienis bonis attulerunt, nec quia fana diripuerunt, aut adulterium admiſerunt, aut aliud quiddam ex ijs, quæ interdicta ſunt, perpetrârunt, hoc ordine condẽnati: ſed quia Chriſtum per pauperes minimè curârũt. Quocirca ſi quid mihi auſcultandum putabitis, ſerui Chriſti, & fratres, & cohæredes, Chriſtum, quandiù licet, inuiſamus, Chriſtum curemus, Chriſtum alamus, Chriſtum induamus, Chriſtum colligamus, Chriſtum honoremus non menſâ ſolùm, vt quidam, nec vnguentis, vt Maria, nec ſepulcro dũtaxàt, vt Ioſeph Arimathæus, nec rebus ad ſepulturam accõmodatis, vt ille dimidia tantùm ex parte Chriſtum amans Nicodemus, nec denique auro, thure & myrrha, vt Magi ante eos omnes, quos diximus: ſed quoniã omnium Dominus miſericordiam maluit quàm ſacrificium, ac pinguium agnorum myriades commiſeratio ſuperat. hanc per pauperes hunmq; hodierno die prouolutos ipſi conferamus, vt cùm hinc exceſſerimus, in æterna tabernacula nos accipiant.

Adhortatio ad liberalitatis ſtudiũ in egentes.

Luc. 7. & 14.

Ioan. 12 & 19. Matth. 2.

Oſeæ 6.

9 CHRYSOSTOMVS homilia trigeſimaſecunda ad populum Antiochenum: Vndè verò Deus ità mundum dilexit? Ex nulla quidem alia re, ſed ex charitate ſola. Reuereamur eius itaque charitatem, miſerationis exceſſum erubeſcamus. Ipſe nanq; nec vnigenito pepercit propter nos, nos autem & pecunijs parcimus contra noſipſos. Ipſe & legitimum pro nobis filium tradidit: nos verò nec argentum propter eum contemnimus, ſed neque propter nos. Et qd dico pecunias? Nónne ſi innumeras haberemus animas, omnes oportuerat pro eo ponere? Seruis quidẽ & mulis, & equis, torques aureos circumponentes, Dominum verò nudum circumeuntem, & fores ex foribus mutantem, & ſemper in exitibus morantem, & manus porrigentem deſpicientes, frequenter aũt & toruo reſpicientes oculo, licèt & hoc ipſum propter nos patiatur. Libẽter enim eſurit, vt tu paſcaris: & nudus circumit, vt incorruptiõis indumenti tibi præbeat occaſionem: ſed nec ità veſtrorum aliquid erogatis. Sed veſtimentorũ hæc quidem iacent tineis eſca: hæc aũt arcæ ſarcina, ſuperfluaq; poſſidentibus cura. Qui verò iſta, cæteraq; dedit omnia, nudus errat. Sed in arcam ipſã non reponitis, ſed ipſi vos circumamicientes ornamini. Et quid vobis ex his amplius? vt forenſium turba vos ſpectet? Et quid hoc? Non enim his amictum admirã-

Dei miſericordia imitanda.

In immiſericordes homines.

In immoderatũ veſtitũ.

mirabuntur, ſed eum qui indigentibus largitur. Itaque ſi vis in admiratione haberi, alios potiùs induens, infinitos aſſequeris applauſus. Tunc & ipſe Deus te cum hominibus laudabit: nunc autẽ laudabit quidem nemo, at omnes inuidebunt, corpus quidem cernẽtes ornatum, animam verò neglectam habentem. Hic & meritorijs mulieribus eſt ornatus, at & precioſiores apud eas frequenter, & pulchriores ſunt veſtes. Animæ verò ornatus penès eos eſt ſolos, q cum virtute viuunt. Hæc continuè dico, neque dicere deſinam, non tam pauperum, quàm animarum curam gerens veſtrarum.

10 ET homilia trigeſimatertia ad populum Antiochenum: eademq; habentur ad verbum homilia quinquageſimatertia in Matthæum: Eià chariſſimi prius dicta reſumamus, & hodie oſtendamus qualiter eſt ars omnium artium quæſtuoſiſsima eleemoſyna. Si enim artis eſt proprium, ad aliquam vtilitatem peruenire, eleemoſyna verò nihil eſt vtilius: clarum eſt profectò, quòd & ars, & omnium eſt artium optima. Non enim nobis conficit calceamenta, neque veſtimenta contexit, nec has luteas domos ædificat: verũ & æternam miniſtrat vitam, ex mortis manibus eripit, & in vtraq; vita claros exhibet, & manſiones ædificat in cælis, & æterna parat illa tabernacula. Hæc lampades noſtras non ſinit extingui, nec ſordidis indutos veſtibus in nuptijs videri: ſed lauat, & niue mundiores reddit. Si nanque fuerint peccata veſtra vt coccinum, quaſi nix dealbabuntur. Non ſinit nos eò decidere, vbi diues ille: nec audire verba tremenda, ſed in Abrahæ ſinus deducit. Et artium quidem ſecularium vnaquæque vnum habet, quod accepit, meritum. Verbi gratia, Agricultura paſcit, textoria veſtit, immò verò nec hoc vlla poteſt à ſemetipſa vobis conferre. Et ſi libet, agriculturam examinemus primam. Nam niſi cuſoriam habuerit, à qua ligonem & vomerem, falcem, ſecurim & alia plura mutetur: & carpentariam, vt aratrum pangat, & iugum paret & plauſtrum, vt ſpicas excutiat: & coriariam, vt & lorum faciat: & ædificatoriam, vt & arantibus tauris ſtabulum ædificet, & ferentibus agricolis domum: & ſuccioriam, vt ligna ſecentur: & piſtoriam: poſt hæc omnia nuſquàm apparebit. Similiter & textoria, cùm aliquid faciat, multas ſecum artes conuocat, vt propoſita ſecum expediant: quòd ſi non acceſſerint, & manum porrexerint, hæc quoquè ſimiliter vt illa remanebit inops. Et artium quęq; alterius indiget artis. Cùm autem oporteat miſereri, nihil aliud nobis opùs eſt, ſed ſola voluntas eſt neceſſaria. Quòd ſi di-

Ars omnium artium quæſtuoſiſſima eleemoſyna.

Vtilitas eleemoſynarum.

Eſa. 1. Luc. 16.

Facilitas in conferendis eleemoſynis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Luc.12.

si dicas, quid pecunijs opùs est, & habitationibus, & vestimentis, & calceamētis: illa lege Christi verba, quæ de vidua dixit: & ab angustia desiste, licèt valdè sis pauper, & mendicantibus pauperior, si duo minuta contuleris, totum explêsti. Et si des panem, eum habens solum, ad perfectionem artis venisti. Hanc itaq; suscipiamus artem & scientiam, & obeamus. Melius enim est hanc scire, quàm esse regem, & diademate coronari. Non enim est hæc sola eius prærogatiua, quòd aliarum non indiget, verùm & diuersarum rerum est expeditoria, & multarum quidem & omnigenarum. Domos enim ædificat in cælis semper mansuras, & qui se cōsecuti fuerint, docet quemadmodùm immortalem fugiant mortem: & tibi thesauros donat, qui nunq̄ absumuntur, sed omne damnum effugiūt, tam à latronibus, quàm à vermibus & tempore. Si quis circa frumentorum conseruationem hoc solùm te docuisset: quid non reddidisses, vt inabsumptum multos annos posses cōseruare frumētum? Eccè autem hæc non in frumento tantùm, verùm & in omnibus docet, & quo modo parta, & anima & corpus indiminuta conseruentur, ostendit. Et quid opùs est omnia particulatim dicere artis huius merita? Hæc nanq; te docet, quo modo possis Deo similis fieri, quod est omnium summa bonorum. Vides quo modo non vnum huius est opus, sed multa? non alterius indigens artis domos ædificat, texit vestes, inabsumptos parat thesauros, facit vt mors superetur, diabolum cohibet, Deo reddit similes. Quid igitur hac arte fuerit vtilius? Nam aliæ quidem cum dictis, & cum præsenti soluuntur vita, & morbo laborantibus artificibus nusquàm apparent, & earum opera durare non possunt, & laboris indigent & tēporis multi, & aliorum mille: hæc autem cùm mundus præteriérit, maximè tunc appáret, cùm fuerimus mortui, maximè tunc coruscat, & opera monstrat à se gesta, nec laboris indiget: nec alterius huiusmodi cuiuspiam operationis: verùm & ægrotante te fructum affert, & annis confecto, & ad futuram tecum vitam emigrat, nec vnquàm te deserit. Hæc & sophistis & oratoribus te potentiorem efficit. Nam illi quidem in suis præcellentes artibus, multos habēt æmulos: hac autem pollentes, infinitos habent pro se orantes. Et illi quidem hominum assistunt tribunalibus, iniuriam patientibus exhibentes patrocinium, at & frequenter iniuriam facientibus: hæc autem Christi adstat tribunali, non tantùm patrocinans, verùm & ipsi persuadens iudici, vt reo patrocinium præstet, & pro eo sentētiam ferat: & licèt milliès peccauerit, coronat, & victoré promulgat:

Melius est hanc artem scire, quàm regem esse.

Quàm mira operetur eleemosyna.

Docet hæc eri Deo similem fieri.

Post mortem maximè appáret eleemosynæ vis apud tribunal iudicis.

gat: ait enim: Date eleemosynam, & omnia erunt munda. Et quid de futuris loquor? In præsenti vita si homines interrogemus, quid málint, sophistas se esse magnos & oratores, an eleemosynarios & humanos? Audies eos secundum eligētes: & meritò. Sublata nanq; dicendi facultate, vita nihil lædetur. Nam & ante hanc multum stetit temporis. Sed si misericordiam auferes, omnia transibūt & pierint. Et sicut mare non potest nauigari, portibus & stationibus obrutis: ità nec hæc vita constare, si misericordiam & veniam tollas ac humanitatem. Quamobrem non tantùm eam rationi Deus mandauit, verùm & multas ipsius partes insperfit naturæ tyrannidi. Sic & filiorum patres miserentur, ità matres, ità parentum geniti. Nec verò tantùm in hominibus, verùm in omnibus brutis: ità fratrum fratres, & consanguinei, & necessarij, sic hominis homo. Habemus enim aliquid ad misericordiam inclinatum & à natura. Et propterea pro patientibus iniuriam indignamur, & iugulatos cernentes flectimur, & lugentes aliquos videntes lachrymas impēdimus. Quoniam enim id vult Deus præstari, naturam ad hoc multū cōferre mandauit, ostendēs quòd hoc est sibi valdè gratum. Hæc itaq; cogitantes, & nosipsos, & filios, & necessarios, in eleemosynæ disciplinam ducamus. Et hoc super omnia discat homo, quoniam & hoc est homo. Magnum enim homo, & precioſum vir misericors. Itaq; nisi hoc habeat, esse desijt homo. Hoc sapientes præstat. Et qd admiraris, si hoc est Deus, & hoc homo? Ait enim, Estote misericordes, sicut pater vester. Discamus itaq; misericordes esse omniū causa, maximè quoniam & nos multę indigemus misericordię, & neq; viuere putemus per id temporis, quo non misereamur. Eleemosynam autem dico ab auaritia puram: nam si suis contentus, & alijs non impertiens, non est misericors: aliena rapiens, quo modo misericors? Non est misericors profectò, licèt infinita largiatur. Nam si proprijs frui simpliciter, est inhumanitatis: multo magis, alios expilare.

Luc. 12.

Sine misericordia vita constare nequit.

Innata est nobis & insita misericordia.

Qui misericors non est, homo esse desijt. Luc. 6.

IN eadem homilia trigesimatertia ad populum Antiochenum. Hic quidem quæcunque dederis, recipere nō licet: illic verò cum multo rursùm honore recipies, & maiora lucraberis, & spiritualiora lucra. Hæc quæ hîc erogas, illic sunt repetitio, mutuum, & fœnus, & debitum. Nam chirographa tibi Deus fecit. Ait enim, Qui miseretur inopis, fœnerat Deo. Arrhabonem tibi dedit & vades, & hæc cùm Deus sit. Quem arrhabonem? Præsentis vitæ sensibilia, spiritualia futurorum primordia. Quid itaque differs & tor-

Eleemosynarum fructus & vtilitas.

Pro 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Beneficia Dei in hominem.

pes,cùm iam tanta receperis,& tot expectes? Quæ nanq; accepisti, sunt ista: Corpus tibi formauit,animam ipse intulit honorauit te ratione solum ex animalibus terrenis:omnium tibi visibiliũ vsum contulit, suî præstitit scientiam, pro te tradidit filium: baptismã tot plenum bonis donauit,sacram tibi dedit mensãm, regnum promisit & arcana bona. Cùm igitur tot acceperis,tot itidèm acceprurus,(iterùm enim idem referam) circa pereuntes pecunias pusillanimiter agis.Et quam habebis veniam?

Dispensatore pecuniarum sumus constituti à Deo.

11 ITEM homilia trigesimaquarta ad populum Antiochenum, & homilia septuagesimaquarta in Matthæum: Tuarum es ô homo pecuniarum dispensator, nõ minùs q̃ qui Ecclesiæ bona dispensat. Sicut igitur ille potestatem non habet, ea quæ propter pauperes à vobis erogantur, temerè & vt casu venit dispergendi, quoniam in pauperum data sunt alimentum: ità neq; tu tuã. Etsi nanq; paternam accepisti hæreditatem, & ità possides quæcunq; tibi sunt, ità quoq; tamen Dei sunt omnia. Posteà verò tu quod erogãsti quidẽ, tali vis dispensari diligentia:Deum verò sua non censes maiori nos repetiturum vehemẽtia,sed ea simpliciter passurum pereuntia?Nõ ità est,nequaquàm. Hæc enim propterea tibi concessit, vt dares illis escam in tempore opportuno,egenis, esurientibus:sicut tu conseruo dispensanda dedisti, itidèm & Deus te vult hæc incongrua erogare.Propterea quoquè cùm auferre posset,ea dimisit, vt exhibẽdæ virtutis occasionẽ habeas, vt alterũ alterius indigẽtem cõstituens,mutuam charitatẽ redderet feruentiorẽ.Nõ enim ad hoc accepisti,vt in delicias absumeres,sed vt in eleemosynã erogares.Nũquid eñ tua possides?Res pauperũ tibi sunt creditæ,siue ex laboribus iustis, siue ex hæreditate paterna possideas. Nũqd enim nõ potuit tibi Deus hęc auferre?Verũ hoc nõ facit,in potestate tua ponẽs liberã in pauperes liberalitatem.Tu verò,q̃so,considera,q̃ modo p omnes parabolas non suis congruè pecunijs vtẽtes punit.Nec enim virgines aliena rapuerant, sed propria non dederunt. Neque qui talentum in terram desodit,iniustum vsum sibi vendicauit, sed ea non geminauit: nec esurientem despicientes,quòd aliena rapuerint, puniuntur,sed quoniam sua non dispersérunt, sicut & hic seruus. Audiamus itaque quotquot ventri indulgemus,quotquot inopiparas cœnas expendimus diuitias, nihil nobis pertinentes, sed indigentibus debitas:non enim quoniam ex benignitate multa de tuis erogare iussus es, hæc ideò putes esse tua.Tibi mutuauit,vt laudabilis fieri posses:nè tua igitur esse putes, ei sua præbens:nec enim si cui

Cur non auferat Deus à diuitibus opes quas possideat.

Matt. 25.

Facultates & opes nõ sunt nostræ,sed pauperum, quòd ad vsũ scilicet attinet

Via abluendi peccata post baptismum.

si cui tu mutuâsses, vt abiens aliquas posset quæstuum occasiones inuenire,illius pecunias esse diceres. Igitur & tibi Deus tradidit, vt cælum lucrari posses: ergò benignitatis excessum nè facias ingratitudinis materiam.Cogita quantis dignum votis posse post baptisma viam inuenire peccata lauãtem:nisi dixisset, Da eleemosynam:quot dixissent,Vtinàm posset fieri vt pecuniæ darentur, & futuris malis absolueremur?Sed,quoniam hoc possibile factũ est, rursùm redditi sunt supini.Et post pauca:Ieiunare quidem,& humi cubare,& exercere virginitatem,& temperãter agere, solis hæc obeuntibus vtilitatem asserunt:quę verò proximis à nobis exhibẽtur,vt eleemosyna,doctrina & charitas:hæc & nobisipsis,& proximis,ad quos à nobis transeunt,prosunt.Has quæramus virtutes,q̃ præter salutem nostram proximis quoq; plurimùm prodesse possint: tale quid est eleemosyna:tale oratio,quin potius & hæc ab altera fit potens,& eleuatur:ait enim, Orationes tuæ & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam coram Deo: nec verò solùm oratio, verùm & ieiunium hinc neruos habet. Et si absque eleemosyna ieiunes, nec bonum opus ieiunium censetur,sed crapulante & ebrio peior est huiusmodi,& tanto peior, quanto delicijs crudelitas grauior.Et quid dico ieiunium? Et si nanq; contimens degas,siue virginitatem serues, charitatem non habens,extra sponsi thalamum remanes.Et quid par virginitati, quæ nec in nouo testamento propter excellentiam sub legis venit necessitatem?Et tamen expellitur, si eleemosynam non habeat. Si verò virgines excluduntur, eô quòd hanc congrua non habuerint cum largitate, quis absque ea veniam assequi poterit? Nemo, sed hanc non habentem omninò perire necessarium est.Si enim in secularibus sibi viuit nemo, verum & artifex, & miles, & agricola, & mercator, ad communem & proximorum vtilitatem omnes operantur: multo magis in spiritualibus oportet hoc facere:hoc enim est maximè viuere. Qui nanque sibi viuit soli,& omnes neglígit, superfluus est, & nec homo, nec generis nostri.

Ab eleemosyna roborãtur oratio & ieiunium.

Act. 10.

Quàm sint necessaria opera misericordiæ.

Qui sibi soli viuit,superfluus est, & nec homo, nec generis nostri.

IN eadem homilia trigesimaquarta ad populum Antiochenũ, & homilia quinquagesimaqnta in Genesim de eleemosyna loquẽs: Nè simpliciter,quęso,animarum nostrarum pertranseamus emolumentum,nostrorum medicinam vulnerum. Hoc enim medicamen, hoc maximè tantum nobis præstabit remedium, & tantum animarum nostrarum vulnera delebit, vt neque vestigium, neque cica-

Eleemosyna talis medicina vulnerũ, vt nec cicatricem relinquat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cicatrix relinquatur: quod in corporalibus fieri non potest vulneribus. Sed licèt infinita quis medicorum imponat remedia, cicatricem in corpore remanere necessarium est: & meritò: corpus enim est quod curatur. Hic verò quoniam est anima, cùm propriam præ se tulerit gratitudinem, validam suscipit in melius mutationem: & sic omnia tolluntur vlcera, sicut vento puluis excitatus vehementi. Et his omnibus exemplis plenæ sunt nobis scripturæ. Videamus autem & huius vim mandati, & quantam potentiæ superabundantiam habeat liberalis eleemosyna, vt lucrum ex ea nobis conflatum agnoscentes, eam promptè transigamus. Nam fortè tanta est ipsius facultas, vt non tantùm peccata detergat, verùm & ipsam effugiet mortem. At inquies: Quis eleemosynam exhibens, morte superior factus est? omnes enim videmus sub mortis imperio positos. Nè tumultueris amice, sed ipsis ex rebus disce, quo modo eleemosynæ virtus & huius superauit imperium. Tabitha quædam mulier fuit, quæ Dorcas dicitur interpretata &c. Vidisti medicaminis virtutem? Hoc omnes nobis comparemus: nec enim preciosum est, licèt tantam habeat potentiam, sed valdè vili venale, nec multa opùs habet impensa. Nam eleemosynæ magnitudo non in pecuniarum multitudine iudicatur, sed in dantium promptitudine. Et propterea qui calicem aquæ frigidæ dederit, factus est acceptabilis: & quæ duo minuta erogauit, vt discamus quòd vbique mentem Dominus inquirit. Licet & habentem pauca, magnam exhibere largitatem, cùm efficax fuerit promptitudo: & multa possidentem, pauca habentibus inferiorem videri propter mentis pusillanimitatem. Et post pauca: Et quid dico, quòd ea multiplicans illa manus præbet? Non enim ea solùm, verùm & cum his regnum donat cælorum, & p̃dicat, & coronat, & infinita largitur bona, si qd ex rebus ab eo datis paruum erogare velimus. Nũquid enim graue quippiã & onerosum à nobis inquirit? Necessitatem excedentia vult nos facere necessaria, & q̃ nequicquã & inutiliter reposita sunt, hæc vult benè distribui, vt hinc occasione sumpta nos coronet: festinat enim & properat, & omnia facit, vt nos his q̃ pollicitus est, dignos constituat. Nè nos itaq; tot bonis priuemus. Nam si circa terram laborantes, horrea exhaurientes, terræ semina mandant, & congregata dispergunt, & hoc faciunt cum voluptate, se ampliorum spe consolantes. & hæc cùm sciant quòd frequenter & aëris inæqualitas, & sterilitas terræ, & alij multi incursus, vel locustarum exercitus, vel rubiginis impetus ab expectatione decidere facit, bonis tamen se pascentes expectationibus, in horreis congregata terræ committunt: multo magis nos inaniter reposita in cibos pauperum dispergere congruum est, vbi nunquàm accidit aberrare, nec infortunium, quod in terra fit, vereri: ait enim, Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculũ seculi. Breui tempore distributionem fecit, & perenni æuo permanet eius iustitia. Quid hoc vnq̃ possit esse beatius? Propterea cohortor, per eleemosynam attrahamus iustitiam, vt & de nobis hoc dicatur: Dispersit, dedit pauperibus. Postquàm enim dixit, Dispersit, nè putares quod dispersa perijssent, propterea statim intulit, Iustitia eius manet in seculum seculi. Ex illis, inquit, dispersis inconsumpta manet iustitia, cum omnibus pariter seculis extensa. Et cum eleemosyna reliquarum quoquè virtutum multam geramus curam, & carnis vitia corrigamus.

Mortem profligat.

Actor. 9.

Eleemosynæ vis nõ ex magnitudine vel multitudine, sed ex promptitudine iudicatur Matt 10. Luc. 21.

Retributio eleemosynæ.

Ex superfluis vult Deus eleemosynã præberi.

Perennis iustitia cõparatur ex eleemosyna. Psal. 111.

12 ET homilia trigesimaquinta ad populum Antiochenum, & in sermone de misericordia: Amabile sanctorum omne genus, charissimi, propterea& Paulus dicebat: Induite vos ergò sicut electi Dei, sancti & dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem. Vides verbi virtutem, & quomodo nos semper vult esse misericordes? Nõ enim dixit, Miseremini, simpliciter: sed, induite vos, vt sicut vestimentum semper nobiscum est, sic & eleemosyna. Nec simpliciter dixit, misericordiam: sed, viscera misericordiæ, vt naturalem imitemur amorem. At nos contraria facimus, & si quis vnum quidem petens obolum accedat, contumelijs & conuicijs infectamur, ac impostorem vocamus. Non horres homo & erubescis, impostorem propter panem vocans? Si verò talis & impostura facit, propterea cui misericordia tribuatur dignus est, quòd ità fame premitur, vt talem subeat personam. Quæ hoc & nostræ crudelitatis est redargutio. Nam quoniam facilè dare non sustinemus, innumeras coguntur artes excogitare, vt inhumanitatem nostram fallere possint, & emollire sæuitiam.

Coloss 3.

In exigitatores pauperũ.

13 IDEM homilia trigesimasexta ad populum Antiochenum: Magnum est & pulchrum & preciosum, eleemosyna: Donum est magnum, immò verò magnum bonum: si pecunias contemnere discamus, alia quoquè discemus. Hinc enim intuere quot bona pariantur. Dans eleemosynam, sicut oportet dare, discit aspernari diuitias: qui pecunias didicit aspernari, malorum radicem excidit:

Quãm sit vtile eleemosynam dare.

itaque non minùs accipit quàm præstat beneficium, non eò solùm, quòd debitũ & retributio sit eleemosynæ reposita, verùm & quòd anima sapiens & alta fiat & diues. Qui dat eleemosynã, discit non admirari pecunias, neque aurum. Hoc autem instructa mente maximum in cælum ascendendi principiũ accepit, & innumeras contentiõis & litis & inuidiæ ac tristitiæ sustulit occasiones. Nõstis eñ, nõstis & vos, quòd omnia propter pecunias, & infinita propter pecunias bella: qui aũt has contemnere didicit, semetipsum in tranquillitate constituit, non ampliùs iacturam formidat, hoc enim docuit eleemosyna, non ampliùs res proximi concupiscit. Quo modo nanque qui sua dispergit, & largitur? Non vltrà locupleti inuidet: quo modo nanque, cùm velit pauper fieri, suæ purgat oculũ animæ? Et hæc quidem in hoc seculo: quæ verò sunt in illo, nec dicere licet quanta consequentur bona. Non extrinsecùs cum fatuis

Matth. 25.

manebit virginibus, sed cum prudentibus ingredietur cum sponso, ardentes habens lampadas, & in virginitate tabefactis, qui nes illos quidem gustauit labores, erit melior. Tanta vis est eleemosynæ: cum multa fiducia suos introducit alumnos: est enim cæli nota

Eleemosyna nota est cæli ianitoribus.

ianitoribus, sponsalis thalami fores obseruantibus, quin & venerabilis, & quos sui cultores agnouerit, cũ multa introducet libertate, & contradicet nemo, sed omnes cedent. Nam si Deum in terram deduxit, & hominem fieri persuasit, multo magis in cælum hominem poterit reducere: magna enim est ipsius potentia. Si igitur ex misericordia & clementia Deus homo factus est, & vt seruus fieret, persuasum: multo magis seruos in ipsius inducet domum. Hanc amemus, hanc diligamus, nõ vno die vel altero, sed in omni tempore, vt nos agnoscat. Si ipsa nos agnouerit, & Dominus agnoscet: si non agnouerit ipsa, ignorabit & Dominus, & dicet: Nescio vos: ait enim, Magna res, homo: & preciosa, vir misericors. Hæc maior est gratia, quàm mortuos resuscitare: Multo nanque maius est, quàm in nomine Iesu mortuos suscitare, elurientem pascere Christum. Nam hìc quidẽ tu de Christo benè mereris, illic autem ipse de te. At merces est in benè gerendo, non in benè patiendo. Hic enim, in signis, inquam, ipse Deo debes, in eleemosyna verò Deum habes debitorem. Est autem eleemosyna, cùm promptè præstatur cum largitate: cùm non dare, sed accipere te putaueris: cùm tanquàm beneficium accipiens, & quæstum faciens, non autem iacturam. Et paulò pòst: Absque eleemosyna sterilis oratio, omnia immunda absque hac, omnia inutilia, maior virtutis pars est ampura-

Matth. 25.

Misericordiã præstare maius est, quàm excitare mortuos.

In eleemosyna habemus Deum debitorem.

Sine eleemosyna sterilis oratio &c.

ta. Qui non diligit fratrem suum, inquit, Deum non nouit: tu verò quo modo diligis, neque parua hæc & vilia volens ei communicare? Si propterea rapis vt misereris, nihil hac pius eleemosyna. Cùm enim ex rapina nascatur, hoc eleemosyna non est: sæuitia quædam est & crudelitas, hoc est, in Deum contumelia. Si suorum deteriora Cain offerens sic offendit, aliena offerens quo modo non offendit? Oblatio non aliud est quàm sacrificium, non immunditia. Et

1. Ioan. 4.

Eleemosyna ex rapina, nõ est eleemosyna.

Gene. 4.

post nõnulla Consuetudinis vis & in bonis, & in malis magna: ipsa nos trahente, laboris iam non indigebimus. Multi sunt in se signandi consuetudine confirmati, nec iam commonente opũs habent: quin & mente frequenter aliò vagante, tanquàm à quodam animato præceptore manus sponte trahitur ad signum faciendum. In consuetudine quidam se constituerunt, nè iurent, & hoc neque volentes, nec inuiti patientur. Igitur & in hac eleemosynæ nosipsos consuetudine constituamus. Quot opũs erat nobis laboribus, vt hoc inueniretur remedium? Dic enim mihi, nisi foret eleemosynæ subsidium, cùm multis criminibus admissis nos vltionis reos stauissemus, nónne multùm doleremus? nónne diceremus, vtinàm per pecunias à peccatis ablui liceret, & omnia daremus? Vtinàm pecunijs Dei liceret iram expellere, neque rebus vllis parceremus. Nam si hoc in ægritudine facimus, & in morte dicimus: Si mors redimi posset, ille omnia sua dedisset, multo magis hoc. Et vide quãta sit Dei misericordia: temporalẽ redimere mortẽ tibi nõ cõcessit, sed concessit æternã mortem. Nè breuem, inquit, emas vitã hanc, sed vitã illã æternã: Illã tibi vendo, non hanc: non illudo tibi.

Consuetudo crucem se signandi.

Consuetudo tribuẽdi eleemosynam paranda est.

Mors æterna redimitur eleemosynis.

14 ITEM homilia trigesimaseptima ad populum Antiochenum: Furor est & manifesta dementia, vestibus quidem arcas parare, ad DEI verò factum imaginem & similitudinem, nudum & trementem præ gelu, vixq; stantem rectum, negligere. At inquies: Simulat tremorem & infirmitatem. Non times nè fulmen ab hoc verbo cælitùs accensum in te feratur? Disrumpor enim ab hac indignatione, parcite. Tu quidem ventre tumẽs & pinguis, & ad profundam potum producens vesperam, & mollibus calescens stragulis, non te dignum dare pœnas censes, cùm tam iniquè Dei muneribus vtaris: (nec enim vt inebriemur, est vinum: nec vt crapulemur, esca fuit facta: nec vt ventrem disrumpamus, cibi) pauperem verò miserum nihilo melius mortuo habentem, exquisitas exigis rationes? Nec CHRISTI times tribunal illud horrendum & terribile? Nam & si simulat, ex necessitate simulat & egestate, propter

In eos qui est vestibus abũdant, pauperes nudos relinquunt.

In eos qui dicit pauperes simulare tremorem &c.

sæui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sæuitiam & inhumanitatem tuam, quę talibus personis supplicantibus ad misericordiam non flectitur. Quis enim tam miser & grumnosus, vt nulla premente necessitate, pro solo pane velit ità deturpari & plangere, talemq; pœnam sustinere? Igitur illius simulatio fertur inhumanitatis tuæ præco. Et post pauca: Si parùm argenti dederitis, tanquàm totum exolueritis, ità vos geritis: nescientes quòd non dare, sed cum copia dare, præsertim hoc est eleemosyna. Propterea q; Propheta non dantes simpliciter prædicat & beatificat, sed copiosè præbentes. Nec enim simpliciter dixit, dedit: sed quo modo? Disperſit, dedit pauperibus. Quid enim vtiliratis, cùm tantum abundans dederis, quantum si quis ex mari cyathum hauserit, & neque generositim viduæ mulieris animum imitatus fis? Quomodò verò dices: Miserere mei Deus secundùm magnã misericordiam tuam, & secundùm multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam: cùm secundùm eius misericordiam ipse nõ miserearis, fortè verò neque secundùm paruam? Sed solent dicere, habent communia bona Ecclesiæ. Et quid hoc ad te? Nec enim si ego dedero, saluaberis ipse: neque si Ecclesia præbuerit, tu peccata tua deleueris. Nam si propterea nõ erogas, quòd egenis Ecclesia dare debeat: quoniam orant sacerdotes, tu nunquàm orabis? Et quoniã alij ieiunant, tu iugiter ebrius eris? Nescis quòd non tam propter pauperes eleemosynam Deus, quàm propter ipsos impendentes instituit?

Largè, abundanter & copiosè dandũ

Psalm. 111. 1

Luc. 21. Psalm. 50.

Excusatio diuitum.

Eleemosynã deus instituit nõ tam ꝓpter pauperes quã ꝓpter diuitei & impendentes eam.

15 HIERONYMVS epistola centesima quinquagesima ad Hedibiam quæstione prima: Vis esse perfecta, & in primo stare fastigio dignitatis? fac, quod fecerunt Apostoli: vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & sequere saluatorem, & nudam solamq; crucem nuda sequaris & sola: Non vis esse perfecta, sed secundum vis tenere gradum virtutis: dimitte omnia, quæcunque habes, da filijs, da propinquis. Nemo te reprehendit, si inferiora secteris: didummodò illam scias tibi iure prælatam, quæ elegerit prima. Dices: Hoc Apostolorum est, & virorum: mulierem autem nobilem non posse omnia vendere, quæ multis adiumentis huius vitæ indigeat. Audi igitur Apostolum commonentem: Non vt alijs refrigerium, vobis autem tribulatio: sed ex æqualitate, vestra abundantia illorum sustentet inopiam: vt & illorum abundantia, vestræ inopiæ sit supplementum. Vndè inquit Dominus: Qui habet duas tunicas, det alteram non habenti. Quid si Scythiæ frigora sint, & Alpinæ niues, quæ non duabus & tribus tunicis, sed vix pecudum pelli-

Ad perfectiõẽ via suprema, ośa dare pauperibus.

x. via, dare amicis ośa.

1. eleemosynas dare de suis facultatibus ex eo quod supest. 2. Cor. 8.

Lucæ 3.

pellibus repelluntur? Quidquid ergò corpori nostro sufficere potest, & humanæ succurrere imbecillitati, quos nudos natura profudit, hoc vna appellanda est tunica: & quicquid in præsentibus alimentis necessarium est, hoc vnius diei victus appellatur. Vndè præceptum est: Non cogitetis de crastino, hoc est, de futuro tempore. Et Apostolus: Habentes, inquit, victum & vestitum, his contenti simus. Si plus habes, quàm tibi ad victum vestitum q; necessarium est: illud eroga, & in illo debitricem esse te noueris.

Matth. 6.

1. Tim. 6.

Vide B. Thomã 2. 2. quæst. 32. artic. 5. & 6.

16 AVGVSTINVS in Enchiridio ad Laurentium, capite septuagesimoquinto: Sanè qui sceleratissimè viuunt, nec curant talem vitam moresq; corrigere, & inter ipsa facinora & flagitia sua eleemosynas frequentare non cessant: frustrà sibi ideò blandiuntur, quoniã Dominus ait, Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Hoc enim quàm latè pateat, non intelligunt. Sed vt intelligant, attendant quibus dixerit. Nempe in Euangelio sic scriptum est: Cùm loqueretur, rogauit illum quidam Pharisæus, vt prandere at apud se: & ingressus recubuit. Pharisæus autem cœpit intrà se reputans dicere, quarè non baptizatus esset ante prandium. Et ait Dominus ad illum: Nunc vos Pharisæi quod deforis est calicis & catini, mundatis: quod autem intùs est vestrum, plenum est rapina & iniquitate. Stulti, nónne qui fecit quod foris est, etiam id quod intùs est, fecit? Videte vt etiam id quod intùs est, mundum fiat. Veruntamen quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia mũda sunt vobis. Itáne hoc intellecturi sumus, vt Pharisæis non habentibus fidem Christi, etiam si non in eum crediderint, nec renati fuerint ex aqua & Spiritu sancto, mũda sint omnia, tantùm si eleemosynas dederint, sicut isti eas dandas putant: cùm sint immundi omnes, quos non mundat fides Christi, de qua scriptum est, Mundans fide corda eorum: & dicat Apostolus, Immundis autem & infidelibus nihil est mundum, sed polluta sunt eorum & mens & conscientia? Quomodò ergò Pharisæis omnia munda essent, si eleemosynas darent, & fideles non essent? Aut quomodò fideles essent, si in Christum credere atque in eius renasci gratia noluissent? Et tamen verũ est quod audierant, Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.

An sine fide & baptismo vel pœnitẽtia mundet hominem eleemosyna.

Luc. 11.

Ioan. 3.

Act. 15.

Tit. 1.

Luc. 11.

17 ET capite septuagesimosexto: Qui autem vult eleemosynam ordinatè dare, à seipso debet incipere, & eam sibi primùm dare. Est enim eleemosyna opus misericordiæ, verissimeq; dictum est, Miserere animę tuę placens Deo. Propter hoc renascimur, vt Deo pla-

Nobis ipsis animæq; nostræ primùm dãda est eleemosyna. Eccl. 30.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ceamus,cui meritò displicet quod nascendo contraximus.Hæc est prima eleemosyna quam nobis dedimus.ET capite septuagesimo-septimo: Non ergò se fallant,qui per eleemosynas quaslibet largissimas fructuum suorum vel cuiusq; pecuniæ,impunitatem se emere existimant,in facinorum suorum immanitate ac flagitiorum nequitia permanendo. Non solùm enim hæc faciunt,sed ità diligũt, vt in eis semper optẽt tãtùm,si possint, impunè versãri. Qui autem diligit iniquitatem,odit animam suam: & qui odit animam suam, non est misericors,sed crudelis.Diligendo eam quippe secundùm seculum,odit eam secundùm Deum.Si ergò vellet ei dare eleemosynam, per quam munda illi essent omnia, odisset eam secundùm seculum,& diligeret eam secundùm Deum.

psalm.10.

18 IDEM Augustinus sermone trigesimo de verbis Dñi: Quomodò eis dicit,Date eleemosynam,& eccè oĩa mũda sunt vobis?Si audirent illũ Pharisæi, & darent eleemosynas, iam secundùm verbum eius munda illis essent oĩa, qd opùs esset vt crederẽt in eum? Si aũt mundari non possent,nisi credentes in eum qui fide mundat cor,quid est,Date eleemosynã,& eccè oĩa munda sunt vobis?Quid est,facite eleemosynam?Facite misericordiã.Quid est,facite misericordiã?Si intelligis,à te incipe. Quomodò enim es misericors alteri,si crudelis sis tibi? Dãte eleemosynam,& oĩa mũda sunt vobis. Facite verã eleemosynam.Quid est eleemosyna?Misericordia. Audi scripturã,Miserere animæ tuæ placens Deo.Fac eleemosynã,Miserere animæ tuæ placens Deo.Mendicat à te anima tua:redi ad cõscientiam tuã.Quicunq; malè viuis,quicunq; infideliter viuis,redi ad conscientiã,& ibi inuenis mendicantẽ animã tuã, inuenis egentem,inuenis pauperẽ,inuenis ærumnosam, inuenis fortè nec egentem,sed egestate obmutescentẽ. Nam si mendicat,esurit iustitiam. Quandò inueneris animã tuã talẽ, intùs in corde tuo sunt illa. Fac priùs eleemosynã,da illi panẽ.Quem panem?Si Pharisæus interrogaret,diceret illi Dñs:Fac eleemosynam cum anima tua.Hoc enim illi dixit,sed ille non intellexit,quandò illis enarrauit eleemosynas quas faciebant, & putabant latére Christum.& ait illis, Noui quid facitis:decimatis mentham & anethum,cyminũ & rutam.Sed ego alias eleemosynas loquor. Contemnitis iudiciũ & charitatem. In iudicio & charitate fac eleemosynã cum anima tua. Quid est iudicium?Respice & inueni, displice tibi, pronuncia in te. Et quid est charitas? Dilige Dominum in toto corde tuo,& tota anima tua,& tota mente tua: dilige proximũ tanquàm teipsum, & fecisti misericordiam priùs cum anima tua, in conscientia tua. Hanc autem eleemosynam si prætermittis, de quanto vis dona, quantum vis retrahe de fructibus tuis,non decimas,sed dimidias:nouem partes da,& vnam tibi dimitte:nihil facis,quandò tecum non facis,& tecum pauper es.

Lucæ 11.

Eleemosyna non mundat non credentes aut impœnitentes.

Animæ propriæ primùm dãda est eleemosyna.

Eccl.30.

Iudicium & misericordiã facere,ad eleemosynã animæ pertinet

Matth.22.

19 ET sermone vigesimoquinto de verbis Domini:Diues & pauper duo sibi sunt cõtraria,sed iterùm duo sunt sibi necessaria.Nullus indigeret,si inuicèm supportarent: & nemo laboraret,si se ambo iuuarent.Dines propter pauperem factus est, & pauper propter diuitem. Pauperis est orare, & diuitis erogare. Dei est pro paruis magna pensare.De misericordia eius parua,magna nascitur cõpia. Fœcundus est ager pauperũ, citò reddit donantibus fructum. Via cæli est pauper,per quam venitur ad patrem. Incipe ergò erogare, si non vis errare. Patrimonij tui, quo es ligatus, compedem in hac vita resolue, vt liberè ad cælum possis accedere. Abijce abs te diuitiarum onera, abijce vincula voluntaria, abijce anxietates & tædia,quæ te pluribus in annis inquietant. Da petenti, vt possis ipse accipere: tribue pauperi,si nõ vis flammis exuri.|Da in terra Christo,vt tibi reddat in cælo. Obliuiscere quod es,& attende quid futurus es.Præsens vita fragilis est,& in mortẽ procliuis. Nemo potest stare, sed omnes cogimur transire. Nolentes imus, inuiti eximus,quia mali sumus. Si autem ante nos aliquid mitteremus, non ad inane hospitium veniremus. Quod enim pauperi damus, ante nos præmittimus: quod autem rapimus, hîc totum dimittimus.

Diues & pauper sunt sibi mutuò necessaria.

Paup est via cæli.

20 SERMONE trigesimoquinto de verbis Domini:Recens euangelica lectio admonuit facere amicos de mammona iniquitatis,vt eos qui faciunt,recipiant & ipsi in æterna tabernacula. Qui sunt qui habebunt tabernacula æterna, nisi sancti Dei? Et qui sunt qui ab ipsis accipiendi sunt in tabernacula æterna, nisi qui eorum indigentiæ seruiunt, & quod eis opùs est, hilariter subministrant? Quandò vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Minimi ergò qui sunt Christi ? Hi illi sunt, qui omnia sua dimiserunt, & secuti sunt eum,& quicquid habuerunt,pauperibus distribuerunt,vt Deo sine seculi cõpede expediti seruirẽt,& ab oneribus mũdi liberatos, velut pennatos sursùm humeros tollerẽt.Quod Hebræi dicũt mãmona, Latinè diuitiæ vocantur. Vt ergò Latinè totũ dicamus,hoc ait Dñs noster Iesus Christus,Facite vobis amicos de diuitijs iniquitatis. Hoc quidã malè intelligẽdo rapiunt res alienas, & aliqd indè

Luc.16.

Qui nos recipiant in æterna tabernacula Matth.25.

Minimi qui dicantur.

Luc.16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mammona iniquitatis.

pauperibus largiuntur,& putant se facere quod præceptum est. Dicunt enim, rapere res alienas, mammona est iniquitatis : erogare indè aliquid, maximè egentibus sanctis, hoc ità est facere amicos de mammona iniquitatis. Intellectus iste corrigendus est, immò de tabulis cordis vestri omninò delendus est. Nolo sic intelligatis. De iustis laboribus facite eleemosynas : ex eo quod rectè habetis, date. Non enim corrupturi estis iudicem Christum, vt non vos audiat cum pauperibus quibus tollitis. Noli velle eleemosynas facere de fœnore & vsuris. Et post pauca : Ait Zachæus : Dimidium rerum mearum do pauperibus. Eccè quomodò currit, qui currit facere amicos de mammona iniquitatis. Et nè reus aliundè teneretur, si cui aliquid tuli, ait, quadruplum reddam. Inflixit sibi condemnationem, nè incurreret damnationem. Ergò qui habetis de malo, facite indè bonum. Qui non habetis de malo, nolite acquirere de malo. Esto bonus tu qui bonum facis de malo, & cùm cœperis boni aliquid facere de malo, noli remanere tu malus. Nummi tui conuertuntur in bonum, tu autem remanes malus? Est quidem & alius intellectus, nec ipsum tacebo. Mammona iniquitatis, diuitiæ sunt seculi omnes, vndecunquè sint. Vndecunquè congregentur, mammona iniquitatis est, id est, diuitiæ sunt iniquitatis. Quid est, diuitiæ sunt iniquitatis? Pecunia est, quam nomine diuitiarum appellat, iniquitatis. Si enim veras diuitias quæris, aliæ sunt. Talibus Iob nudus abundabat, quandò in Deum cor plenum habebat, & laudes Deo, perditis omnibus rebus, tanquàm gemmas preciosissimas proferebat. Habes illas diuitias? non reprehendo. hæreditas venit, pater tuus diues fuit, & dimisit tibi. Honestè acquisisti, de iustis laboribus plenam domum habes, non reprehendo. Tamen etiam sic non illas dices diuitias: Nam si dicis illas diuitias, amabis illas. Et si amaueris illas, peribis cum illis. perde nè pereas, dona vt acquiras, semina vt metas. Has diuitias noli appellare, quia veræ non sunt. Paupertate plenæ sunt, & semper obnoxiæ cæsibus. Quales diuitiæ sunt, propter quas latronem times, propter quas times seruum tuum, nè te occiso auferat & fugiat? Si veræ diuitiæ essent, securitatem tibi darent. Ergò illæ sunt veræ diuitiæ, quas, cùm habuerimus, perdere non possumus. Et nè fortè propter illas furem timeas, ibi erunt vbi nullus auferet. Audi Dominum tuum : Thesaurizate vobis thesauros in cælo, quò fur non accedat. Tunc erunt diuitiæ, quandò eas migraueris. Quandiù in terra sunt, diuitiæ non sunt : sed diuitias vocat illas mundus, iniquitatis

De iustis laboribus eleemosyna facienda.

Nõ de vsuris & iniustè acquisitis eleemosyna facienda, sed restitutio.

Vide R. Thõ. 2. 2 quæst. 32. artic. 7.

Lucæ 19.

Mammona iniquitatis.

Iob 1 & 2.

Diuitiæ licèt iustè acquisitæ, veræ diuitiæ non sunt.

Quæ sint veræ diuitiæ.

Matth 6.

tatis vocat Deus. Ideò mammona iniquitatis, quia diuitias vocat iniquitatem.

21 AMBROSIVS sermone trigesimo, & Maximus Episcopus sermone primo de eleemosynis : Dicit scriptura diuina, Sicut aqua extinguit ignem, ità eleemosyna extinguit peccatum. Magna planè & cunctis ambienda sententia, quæ hominibus iam mortuis & peccatorum suorum incendio arefactis rediuiuum quoddam beneficium pollicetur, vt interueniente eleemosyna, sicut aqua intermortuis, succus refrigerium arescentibus infundatur, hoc est, vt miseri homines qui in mortem peccatis aruerant, ad vitam eleemosynis reuiuiscãt: sitq; illis misericordia fons salutis, quibus auaritia fuerat mortis incendium, vt flammas quas sibi peccando incenderant, largiendo restinguant, atque vtiliore commercio, qui pecuniam quondàm dederat vt adulterium perpetraret, nunc pecuniam eroget vt adulter esse iam desinat, & emat sibi quodammodò innocentiam, qui sibi emerat aliquandò peccatum. Dicit enim Dominus ad discipulos suos : Date eleemosynam, & eccè omnia munda sunt vobis. Quanuis ergò pollutus, quanuis multis criminibus circunseptus, si eleemosynas feceris, innocens esse cœpisti. Abstergit enim eleemosyna quod auaritia polluebat, & maculam, quam res alienas diripiendo cõtraxeras, tuas erogando purificas. Vide ergò quę sit misericordię gratia, quę vna & sola virtus, cunctorum est redemptio peccatorum.

Eccl 3. Peccatorum remedium eleemosyna.

Luc. 11.

22 ITEM sermone trigesimoprimo, & Maximus sermone secundo de eleemosynis: Mundius planè misericordia, quàm puteus, detergit maculas : quia putei aqua tantùm corporis cutem abluit, misericordiæ autem bonitas animæ interna purificat. Et sub finem: Ità igitur eleemosyna extinguit peccata, sicut aqua baptismi gehennæ extinguit incendium. Ergò eleemosyna quodam modo animarum aliud est lauacrum, vt si quis fortè post baptismum humana fragilitate deliquerit, superest ei vt iterùm elemosynis emundetur, sicut ait Dominus: Date eleemosynam, & eccè omnia munda sunt vobis. Nisi quòd, salua fide dixerim, indulgentior est eleemosyna, quàm lauacrum. Lauacrum enim semèl datur, & semèl veniam pollicetur. Eleemosynam autem quotiès feceris, totiès veniam promereris. Hi ergò duo misericordiarum fontes sunt, qui & vitã tribuunt, & peccata cõdonant. Qui vtrunq; custodierit, regni cæleſtis honore ditabitur. Qui aũt maculato fonte viuo, ad misericordiæ se fluenta contulerit, & ipse misericordiam consequetur.

Misericordia operibus anima purgatur.

Eleemosyna aliud quodãmodo est lauacrum animarum. Luc. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eleemosynis peccata condonantur, & redimuntur.

23 IDEM Ambrosius in libro de Helia & ieiunio, capite vigesimo: Habemus etiam plura subsidia, quibus peccata nostra redimamus. Pecuniam habes, redime peccatum tuum. Non venalis est Dominus, sed tu ipse venalis es. Peccatis tuis venundatus es, redime te operibus tuis, redime te pecunia tua. Vilis pecunia, sed preciosa est misericordia. Eleemosyna, inquit, à peccato liberat. Et alibi dicit: Redemptio viri, diuitiæ eius. Et in Euangelio Dominus dicit: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Et veneno frequenter antidoton temperatur, hoc est, venenum veneno excluditur. Veneno mors repellitur, vita seruatur. Fac & tu quasi bonus dispensator de instrumento auaritiæ subsidium misericordiæ, sinceritatis gratiam de corruptionis illecebra.

Tob 12. Prouer. 13.

Lucæ 16.

Eleemosynarũ vis & meritum.

24 LEO Magnus sermone primo de collectis: Multis diuinarum scripturarum testimonijs edocemur, quantum eleemosynarum meritum, & quanta sit virtus. Certum est enim, vnumquenque nostrũm animæ suæ benefacere, quotiès misericordia sua inopiæ succurrit alienæ. Prompta ergò & facilis, dilectissimi, apud nos largitas esse debet, si credimus sibi vnumquenque id præstare, quod indigentibus tribuit. Thesaurum enim suum condit in cælo, qui Christum pascit in paupere. Benignitatem itaque in hoc & dispensationem diuinæ pietatis agnosce. Idcircò enim te abundare voluit, vt per te alius non egeret, & per ministerium operis tui, pauperẽ ab egestatis labore, teq; à peccatorum multitudine liberaret. O mira prouidentia & bonitas creatoris, vt vno facto duobus vellet esse succursum.

Eleemosyna velut alter baptismus est.

SERMONE secundo: Scientes præter illud regenerationis lauacrum, in quo vniuersorum ablutæ sunt maculæ peccatorum, hoc remedium infirmitati humanæ diuinitùs esse donatum, vt si quid culparum in hac terrena habitatione contrahitur, eleemosynis deleatur: Eleemosynæ enim opa charitatis sunt, & scimus quòd charitas operit multitudinem peccatorum.

1. Petr. 4.

Largitas fidelium non ex quantitate muneris æstimatur.

SERMONE tertio: Et si non est omnium æqualis facultas, debet esse par pietas: quoniam fidelium largitas non de muneris pensatur pondere, sed de beneuolentiæ quantitate. Habeant in hoc misericordiæ commercio etiam pauperes lucrum, & ad sustentationem egentium de quantacunque substantia aliquid, quod eos non contristet, excerpant. Sit diues munere copiosior, dum

dum pauper animo non sit inferior. Quanuis enim maior speretur reditus de maiore semente, potest tamen de exigua satione multus fructus prouenire iustitiæ. Iustus enim est iudex & verax, qui neminem fraudat mercede meritorum.

Mercede meritorũ nemo fraudatur.

SERMONE quarto: Misereantur pauperum, qui sibi volunt parcere CHRISTVM. Faciles sint in alimenta miserorum, qui cupiunt ad societatem peruenire fidelium. Non sit vilis homini homo, nec in quoquam despiciatur illa natura, quam rerum conditor suam fecit. Cui enim laborantium licet negare, quod CHRISTVS sibi profitetur impendi? Iuuatur conseruus, & gratiam refert Dominus. Cibus egeni, regni cælestis est precium: & largitor temporalium, hæres efficitur æternorum. Vndè autem exigua ista impendia, tanta æstimari taxatione meruerunt, nisi quia pondera operum charitatis lance pensantur, & quum amatur ab homine, quòd DEVS diligit, meritò in eius ascenditur regnum, in cuius transitur affectum? Beatus qui intelligit super egenum & pauperem. Ad quem intelligendum, dilectissimi, solita benignitate vigilandum est, vt quem modestia tegit, & verecundia præpedit, inuenire possimus. Sunt enim qui palàm poscere ea, quibus indigent, erubescunt, & mâlunt miseria tacitæ egestatis affligi, quàm publica petitione confundi. Intelligendi ergò isti sunt, & ab occultata necessitate subleuandi, vt hoc ipso amplius gaudeant, quum & paupertati eorum consultum fuerit & pudori. Rectè enim in egeno & paupere, ipsius Iesu Christi Domini nostri persona sentitur, qui cùm esset diues, sicut dicit Apostolus, inops factus est, vt nos sua paupertate ditaret. Et nè deesse nobis sua præsentia videretur, ità humilitatis & gloriæ suæ temperauit mysterium, vt quem regem & Dominum in maiestate patris adoramus, eundem in suis pauperibus pasceremus, liberandi ab hoc in die mala à damnatione perpetua, & pro intellecti pauperis cura, regni cælestis consortijs inserendi.

Operum põdera, charitatis lance pensantur.

Ad eleemosynã hortatio.

Psalm 40. Quid sit intelligere super egenũ & pauperem.

2. Cor. 8.

SERMONE quinto de collectis: Non solùm spiritales opes & dona cælestia DEO donante capiuntur, sed etiàm terrenæ & corporeæ facultates ex ipsius largitate proueniunt, vt meritò rationem eorum quæsiturus sit, quæ non magis possidenda tradidit, quàm dispensanda commisit. Muneribus igitur DEI iustè & sapienter vtendum est, nè materia boni operis

Facultates diuitibus nõ tã possidendas, quàm dispensandas commisit Deus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Diuitiæ per se malæ non sunt.

ris fiat causa peccati. Nam diuitiæ quidem, quantùm ad ipsas species earum atque substantias pertinet, bonæ sunt, & humanæ societati plurimùm prosunt, cùm à beneuolis habentur & largis, nec illas aut luxuriosus prodigit, aut auarus abstrudit, vt tam pereant malè conditæ, quàm insipienter. Sed fortè sunt aliqui diuitum, qui licèt nullis largitionibus pauperes Ecclesiæ soleant adiuuare, alia tamen mandata Dei custodiunt, & inter diuersa fidei & probitatis merita, venialiter sibi æstimant vnam deesse virtutem. Verùm hæc tanta est, vt sine illa cæteræ, etsi sint, prodesse non possint. Quanuis enim quis fidelis sit, & castus, & sobrius, & alijs moribus ornatus insignibus, misericors tamen si non est, misericordiam non meretur. Ait enim Dominus: Beati misericordes, quoniam ipsorum miserebitur Deus. Illo magno summóque iudicio tanti æstimabitur vel largitatis benignitas, vel tenacitatis impietas, vt pro plenitudine omnium virtutum, & pro summa omnium commissorum, & per vnum bonum isti introducantur in regnum, & per vnum malum illi mittantur in ignem æternum. Nemo igitur, dilectissimi, de vllis sibi bonæ vitæ meritis blandiatur, si illi defuerint opera charitatis: nec de sui corporis qualitate securus sit, qui nulla eleemosynarum purificatione mundatur. Eleemosynæ enim peccata delent, mortem perimunt, & pœnam perpetui ignis extinguunt. Sed qui ab earum fructu fuerit vacuus, erit ab indulgentia retribuentis alienus, dicente Salomone: Qui obturat aures ne audiat imbecillem, & ipse vocabit Dominum, & non erit qui exaudiat eum. Vndè & Tobias filium suum præceptis pietatis instituens: Ex substantia, inquit, tua fac eleemosynam, & noli auertere faciem tuam ab vllo paupere: ità fiet, vt nec à te auertatur facies Dei. Hæc virtus omnes facit vtiles esse virtutes, quæ ipsam quoquè fidem, ex qua iustus viuit, & quæ sine operibus mortua nominatur, sui admixtione viuificat. Quia sicut in fide operum ratio est, ità in operibus fidei fortitudo. Dum ergò tèpus habemus, sicut ait Apostolus, operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei. Bonum autem facientes, non deficiamus: tempore enim suo metemus. Præsens itaque vita tempus est sationis, & retributionis tempus est messis, quandò vnusquisque seminum fructus secundùm sationis suæ percipiet quantitatem. De prouentu autem istius segetis nemo falletur, quia animorum ibi magis, quàm impendiorũ mensura taxabitur: & tantum reddent exigua de exiguis, quantum magna de magnis.

Sine misericordiæ virtute cæteræ prodesse non possunt.

Matth 5.

Quanti æstimabitur misericordia in die iudicij.

Peccata delèt & pœnã perpetui ignis extinguunt eleemosynæ. Prouer. 21.

Tob. 4.

Iacob. 2.

Galat. 6.

Animorũ magis q̃ impendiorũ mensura taxabitur.

25 CHRY-

25 CHRYSOSTOMVS homilia vigesimaquinta in Acta Apostolorum: Nunc autem & nos & pauperes fame laboramus. nam illi quidem necessario alimento egent, nos verò rarissimè misericordiæ sumus dediti. Hoc autẽ alimento nullũ magis necessarium. Nihil pulchrius, nihil suauius anima quæ sic pascitur, omni superior est morbo, omni fame, omni intemperie & ægritudine, nullus illã poterit rapere, sed sicut adamantinum corpus nec ferrum cædere valet, nec aliud quiddam, ità & animam ob eleemosynam confirmatã nihil tollere potest. Quid enim, dic oro, hãc rapere vnquàm posset? Paupertas? minimè. habitat enim in regalibus promptuarijs. Num latro & fur? sed illos parietes nullus perfodere valet: num vermis? sed etiam hoc incommodo superiorem habet thesaurum. Num inuidia & odium? sed neq; ab illis capitur. num calumniæ & insidiæ? neq; illæ. Indefectibilis enim thesaurus est, sed fœdum fuerit, si hæc sola demonstrâro quæ eleemosynæ accidunt, & non contraria. Non enim ab inuidẽtia solùm liberata est, sed etiã multa beneficentione fruitur etiam ab his, quibus non est benefactum. Nam quemadmodùm crudeles ac inhumani nõ eos duntaxàt habẽt aduersarios, quos afflixerunt, sed etiã eos qui nihil passi, illis condolent: nam & isti accusant & vituperant. Sic qui multa bona fecerũt, non solùm eos quibus benè fecerunt, sed etiã eos quibus nullũ beneficium impenderunt, inueniunt laudatores. Quid dicam liberos ab inuidia & insidiatoribus, & latronibus, & parietum effractoribus? Non hoc solùm bonum habet, sed adhuc cum eo quòd nõ imminuuntur, crescunt etiã opes, & multiplicantur. Quid Nabuchodonozore turpius? quid deformius? quid iniquius? Impius homo erat, plurima signa & iudicia vidit, & noluit resipiscere, sed seruos Dei in caminum iniecit, & postea adorauit. Quid igitur propheta? Rex, ait, consilium meum placeat tibi: peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas miserationibus pauperum: forsan erit venia delictis tuis. Hoc sic dixit, nõ ambigens: valdè enim persuasum erat prophetæ. sed volens illum amplius terrere, & cogere vt hoc faciat. Si enim affirmando hoc dixisset, negligentior factus esset ille. Ità & nos tunc maximè quosdam vrgemus, quãdò dicimus, obsecra illum: & non adijcimus omninò auditurũ, sed fortè auditurum. Metus enim à dubitatione profectus, magis impellit. & propter hoc, certum & manifestum istud nõ fecit. Quid dicis? tantisne impietatibus erit venia? Etiã nõ est peccatum, quod nõ possit purgare eleemosyna, quódve non possit extinguere. Omne peccatum

Anima misericordi nihil pulchrius & fortius.

Eleemosynæ præstantia.

Dan. 4.

Cur dixit Daniel, Forsitan Deus ignoscet delictis tuis.

Non est peccatum quod non possit purgare eleemosyna.

Universidad de Deusto
Biblioteca

infra illam ſtat. Remedium eſt ad omne vulnus vtile. Quid publi-
Luc. 18. & 19 cano deterius? omnis iniuſtitiæ fomes eſt auaritia, ſed hãc omnem
abluit Zachæus. Vide quomodò & Chriſtus hoc mõſtrat, dum cu-
Ioan. 12. rauit & marſupium habere, & portare ea quæ immittebantur. Pau
Galat. 2. lus autem dicit: Tantùm vt memores pauperum eſſemus. Et p oẽm
vbiq; ſcripturam ſuper hac re ſermo eſt. Precium animæ viri, inqt,
Pro 13. diuitiæ propriæ. Et Chriſtus: Si vis perfectus eſſe, vende tuas facul-
Matt. 19. tates, & da pauperib⁹, & veni, ſequere me: hæc meritò perfectio eſt.

26 AMBROSIVS ſermone decimoquinto: Si mulierculæ ſo-
lent aliquas ſuſceperint, maculas veſtium ſuarum aqua diluere, cur
non magis nos accepturi natalem Domini, maculas animarum no-
ſtrarum fletibus abluamus? Et illæ quidem ſi adeò infectæ & obſcu-
Nullum tam grauc delictũ quod non purgetur abſtinentia & eleemoſynis extinguatur. ræ ſordibus fuerint, vt maculas ſola aqua non purget, adducunt
mollitiem olei, ſaponis etiam acrimoniam: nos quoq; ſi tam graue
peccatum fuerit, vt minimè ſolis fletibus abluatur, addamus miſe-
ricordiæ oleum, acrimoniam q; ieiunij. Nullum enim tam graue
Eccl. 3. delictum eſt, quod non purgetur abſtinentia, eleemoſynis extin-
guatur. Ait enim ſanctus Propheta: Sicut aqua extinguit ignem, ità
eleemoſyna extinguit peccatum. Magna ergò eſt eleemoſyna, quæ
ardentium criminum globos beneuolẽtiæ ſuæ fonte refrigerat, &
quodam irriguo largitatis obruit incendia delictorum, vt quamuis
offenſus Deus, quamuis criminibus prouocatus, cogatur liberare
Cogitur quodammodò à nobis Deus operibus noſtris. eleemoſynis, quem diſpoſuerat punire peccatis. Cogitur enim à
nobis quodammodò, dum compellitur pro actibus noſtris muta-
re ſententiam, & in vno eodemq; homine nũc ſeueritate iudicis ſ-
moueri, nũc patris pietate blãdiri. Pater eñ nobis Deus eſt, cũ benè
agimus: iudex noſter eſt, cùm peccamus. Cõpelitur ergò operibus
Matt. 12. noſtris Dñs, vt nobis ſuam miſericordiã largiatur: atq; ideò ipſe in
euãgelio ſancto dicit, A diebꝫ Ioãnis Baptiſtæ regnũ cælorũ cogitur.

27 CHRYSOSTOMVS homilia trigeſimaquarta in Gene-
ſin: Hic eruditamur, vt magna in dandis eleemoſynis largitate vta-
Peccatorum remiſſio obtinetur eleemoſynis. mur, quô datis paruis, adipiſcamur magna. Quo modo enim pa-
ria ſunt, dic obſecro, dare parũm argenti, & obtinere peccatorum
remiſſionẽ? paſcere eſurientẽ, & in die illa horribili fiduciam aſſeq;
Matt. 25. & audire verba nulli regno conferenda: Eſurijui, & dediſti mihi ſ̃d
comederem? num qui tibi tantã rerum dedit vbertatem, potuit &
illius inopiam leuare & ſolari? Hac de cauſa reliquit illum inopia
vexari, vt & ipſe patientia multùm mercedis acquireret, & tu per
eleemoſynam tibi fiduciæ materiã illuc p̃mitteres. Vidiſti miſeri-
cordiã Dñi, quo modo ꝓpter noſtrã ſalutẽ diſpẽſat oĩa? Iraq; dum

cogitas, q; ꝓpter te & ꝓpter tuã vtilitatẽ, ille cũ inopia cõflictãs fa-
me perit, nẽ abſq; miſericordia tranſeas, ſed eſto fidelis eorũ, q̃ tibi
à Dño cõceſſa ſunt, bonorũ diſpẽſator, vt adiutus illius penuria, ti-
bi ſupernã cõcilies gratiã. Et glorifica Dñm tuũ, q; ꝓpter te & ꝓpter
ſalutẽ tuã p̃mittat illũ in paupertate verſari, vt tibi via pateat, ꝑ quã Peccata abluẽdi via.
peccata poſsis abluere: & diſpẽſatis benè ijs q̃ à Dño tibi ſunt cõceſ-
ſa, laudes illas mereare, q̃ oẽm ſermonẽ & rationẽ tranſcendũt. Au-
dies enim: Euge ſerue bone & fidelis, ſup pauca fuiſti fidelis, ſuper Matt. 25.
multa te conſtituã: ingredere in gaudiũ dñi tui. Talia animaduertẽ-
tes, ità reſpiciamus pauperes, q̃ſi operarios, q occaſiões ſalutis dare Benignitas & elementia in pauperes.
nobis poſſunt, & eis largiter, hilariq; ꝓmptitudine cõmunicemus,
nunq; renuẽtes dare, ſed magna lenitate cũ eis colloquẽtes, & multã
manſuetudinẽ declarãtes: Inclina, inqt, pauperi aurẽ tuã, & reſpõde Eccl. 3.
ei pacificè in mititate, vt & anteq; des, verborũ clemẽtia deiectũ eꝝ
animũ erigas. Adeò etiam verbũ animã roborare, cõſolationemq;
multã afferre ſolet. Igitur nõ tantũ attendẽtes eũ q accipit, in dan-
dis eleemoſynis ſimus liberales: ſed ratiocinãtes potiũs, qs ille ſit q
ea q̃ in pauperẽ collocata, vt tibi facta, vindicat, & pro datis ſoluti-
onem pollicetur. Atq; ità animo illũ intuentes, magna ꝓmptitudi-
ne dare ſtudeamus, & largã, dum adhuc tempus eſt, ſementẽ facia-
mus, vt & vbertim metamus. Nam q ſeminat parcè, inqt, parcè &
meteret. Manu igitur minimè parca, ſemina illa bona ſpargamus, vt 2. Cor. 9.
ſuo tẽpore multũ metamus. Nũc enim ſeminãdi tẽpus eſt, q̃d nẽ p̃-
tereamus, obſecro: vt in die retributiõis pro ijs q̃ hic ſeminauimus,
fructus percipiam⁹, & Dñi miſericordiã aſſequamur. Nullũ eñ oĩnò Incendium peccatorum reſtinguit eleemoſynæ largitas.
aliud bonũ ſic poterit reſtinguere peccatorũ noſtrorum incendiũ,
vt eleemoſynę largitas: iſta & peccatorum noſtrorum abolitionem
operatur, & magnam nobis fiduciam conciliat & præparat, vt in-
effabilibus illis bonis frui tunc liceat.

28. PROSPER in libro de p̃miſsionibus & p̃dictionibus Dei Eleemoſynæ vis.
parte ſecunda, capite 7. Scribis & phariſæis ſingulare ſacrificiũ oſtẽ-
dit, dicẽs: Veruntñ dico vobis, date eleemoſynã, & ecce vobis mũ- Luc. 9.
da ſunt oĩa. O q̃ breue cõpendioſumq; ſacrificiũ, q̃d intrinſecùs atq;
extrinſecùs totũq; hominẽ mũdat. Eleemoſyna à morte liberat, & Tob. 4.
ipſa purgat peccata. Eleemoſyna munus bonũ eſt oĩbus facientibus
eã corã ſummo Deo. Hęc eſt q̃ ꝓpetuos ignes extinguit: hęc eſt q̃ re-
ſiſtit peccatis. Hęc eſt q̃ Chriſtũ paſcit eſurientẽ in paupe. Hęc veſtit Matt. 25.
nudũ: hęc viſitat infirmũ: hęc pegrinũ hoſpitio accipit: hęc, q̃ omnẽ
anguſtiã carceris tollit: hęc omnẽ inopiã finit: hęc diuitibus cõfert

remedia:hæc vitam æternam comparat:hęc fœnerat Deũ:hæc continet regnum cælorum:hæc est quæ discernit agnos ab hœdis: hæc est quæ ad dexteram collocat iudicis,hæc angelis sociat:hæc ex seruis filios Dei fieri præstat.Cõcurrite omni ex genere peccatores:cõcurrite omnes ex vitijs erroribusq; leprosi:concurrite omnes quolibet flagitio maculati atq; immundi pœnitentes vouentesq;: concurrite ad tam magnum,compendiosum,vtileq; sacrificium, cum omni lætitia offerentes.Hilarem enim datorem diligit Deus. Prout quisq; quod offerat habuerit,hoc offerat munus. Quod ità noster princeps sacerdotum instituit, acceptumq; præ omnibus esse mandauit,vt vsq; ad duo minuta calicemq; aquæ frigidæ mensuras huius perduxerit sacrificij:pacem promittens,& si hæc desunt, hominibus bonæ voluntatis.

Magnũ, vtile & compendiosum sacrificium.

2.Cor.9.

Mar. 12. Matt.10. Luc.2.

29 GREGORIVS homilia quinta in Euãgelia:Exteriora nostra Domino, quamlibèt parua, sufficiunt:cor nanq;,& non substãtiam,pensat.Nec perpẽdit quantùm in eius sacrificio, sed ex quanto proferatur. Nam si exteriorem substantiam perpendamus, ecce sancti negociatores nostri perpetuam angelorum vitam,datis retibus & naui,mercati sunt.Aestimationem quippe precij rectè nõ habet:sed tamen regnum Dei tantum valet, quantum habes. Valuit nanq; Zachæo dimidium substantię: quia dimidium aliud ad hoc quod iniustè abstulit,restituendum in quadruplum reseruauit. Valuit Petro & Andreæ dimissis retibus & naui.Valuit viduæ duobus minutis. Valuit alteri calice aquæ frigidæ. Regnum itaque Dei, vt diximus, tantum valet quantum habes. Pensate igitur fratres, quid vilius,cùm emitur:quid carius,cùm possidetur? Sed fortassè nec calix aquę frigidæ suppetit,qui indigenti præbeatur:etiã tunc securitatẽ nobis promittit sermo diuinus. Redemptore etenim nato, cæli ciues ostensi sunt,qui clamarent:Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.Ante Dei nanq; oculos nunq; est vacua manus à munere:si fuerit arca cordis repleta bona voluntate. Hinc etenim Psalmista dicit: In me sunt,Deus, vota tua: quæ reddam laudatiões tibi.Ac si apertè dicat: Etsi exteriùs munera oferenda non habeo,intrà memetipsum tamen inuenio quod in ara tuæ laudis impono:quia qui nostra datione non pasceris, oblatiõe cordis melius placaris.Nihil quippe offertur Deo ditius voluntate bona.

Voluntas bona & animus potiùs spectatur q̃ eleemosynæ quãtitas.

Luc.19. Matt. 4. Luc.21. Matt 10.

Regnum Dei tãtum valet, quantum habet.

Luc 2.

Psalm. 55.

Nihil ditius bona voluntate offertur Deo.

30. AMBROSIVS in libro de viduis: Non professione, sed meritò videtur vnaquæque prędstare, & hospitalitatis apud Deum gratiam nõ perire,qui potum aquæ frigidæ, sicut in Euangelio ipse memorauit, præmio æternitatis remuneret amplissimo, & farinæ breuis oleiq; mensuram indeficienti affluentium copiarum vbertate compensat.Et posteà:Liberalitas non cumulo patrimonij, sed largitatis definitur affectu. Deniquè Dñica voce illa viduа omnibus antefertur, de qua dictum est: Vidua hæc plus omnibus misit, In qua moraliter Dominus instituit vniuersos,nè quis à collatione ministerij, paupertatis pudore reuocetur : nec sibi diuites blandiantur,quòd plus videantur conferre,quàm pauperes. Vberior est enim nummus è paruo,quàm thesaurus è maximo: quia nõ quantum detur,sed quantum resideat,expenditur. Nemo plus tribuit, quàm qui sibi nihil relinquit. Quid tu diues egeni comparatione te iactas,& cùm tota onereris auro,preciosam per humum trahens vestẽ, quasi inferior tuis & parua, diuitijs honorari desideras, quia inopem collatione vicisti?Et flumina superfluunt cùm redundant. Gratior tamen haustus è riuulo est. Spumant & musta dum feruent, nec damnum putat agricola quod defluxerit. Gementibus areis dum cæditur messis, frumenta defolliunt. Sed deficientibus messibus,non deficit de hydria farina,& plena olei testa dẽsudat.Exinaniuit tamen dolia diuitum siccitas,cùm viduæ pauxillulum olearių redundaret. Non ergò quid fastidio expuas,sed quantum deuotione conferas,æstimandum est.Deniq; nulla plus tribuit, quàm illa quæ de filiorum alimentis pauit Prophetam. Et ideò quia nulla plus contulit,nulla plus meruit.

Ex affectu & animo iudicatur liberalitas.

Luc.21.

3.Reg.17.

31 LEO Magnus sermone quarto de Quadragesima:Non timeatur inter opera misericordiæ terrenarum diminutio facultatum. Semper diues est Christiana paupertas, quia plus est quod habet, quàm quod non habet. Nec pauet in isto mundo indigentia laborare,cui donatum est, in omnium rerum Domino omnia possidere.Operantibus ergò quæ bona sunt,non est omninò metuendum, nè eis desit facultas operandi,quum & in duobus nummis euangelicæ illius viduæ sit laudata deuotio,& pro calice aquę frigidę prędmium habeat gratuita largitio. Ex affectibus enim piorum, benignitatis mensura taxatur, & nunquàm eum miserendi efficacia deserit, in quo misericordia ipsa non deficit.Experta est hoc vidua de Sarepta.

Luc 21. Matth.10.

Ex affectu benignitatis mensura taxatur.

3.Reg.17.

32 ET sermone sexto:Rationabilibus sanctisq; ieiunijs nulla vtilius,quàm eleemosynarum,opera copulantur,quę vno misericordiæ nomine multas laudabiles pietatis cõtinent actiones,vt omni-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ũm fidelium pares animi esse possint etiam inter impares facúltã-
tes. Dilectio enim q̃ simul Deo hominiq; debetur, nullis vnquàm
impeditur obstaculis, vt non ei semper benè velle sit liberum. Di-
Bona vo-luntas. Lucæ 2. centibus quippe angelis, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax ho-
minibus bonæ voluntatis: non solùm virtute beneuolentiæ, sed
etiam pacis bono beatus efficitur, quicunque alijs quacunque mi-
seria laborantibus, charitate compatitur. Latissima enim sunt ope-
ra pietatis, quę ipsa sui varietate id veris cõferunt Christianis, vt in
distributione eleemosynarum non solùm diuites & abundantes,
sed etiam mediocres & pauperes, suas habeant portiones: & qui
largitatis sunt viribus inæquales, mentis tamen affectione sint si-
Luæ 21. Marc 12. miles. Nam cùm sub oculis Domini multi in gazophylacio ex opu-
lentia sua multa conferrent, vidua quędam duos intulit nummos,
& tali Iesu Christi testimonio meruit coronari, vt in tã paruo mu-
neris modo, omnium fuerit collationi condigna præferri: quia in-
ter magna eorũ dona, quibus multa residebant, illius quod fuit ex-
iguum, fuit totum. Si verò aliquis tantæ paupertatis coarctatur an-
gustijs, vt nec ad duo æra inopi impartienda sufficiat, habet in præ-
Matth. 10. ceptis Dñi, vndè impleat bonæ voluntatis officium. Siquidem qui
sitienti pauperi calicem aquę frigidę ministrárit, mercedem est sui
operis adepturus: tanta seruis suis Dño ad obtinẽdum regnum su-
um prępparante compendia, vt etiam præbitio aquę, cuius vsus gra-
tuitus atq; cõmunis est, præmio non careret. Quod nè vlla includé-
ret difficultas, de aqua frigida forma est propolita pietatis, nè pu-
taret se mercede carituru, cui de calefactiõe potiùs lignorũ impen-
Fides efficit preciosa quæ per se sunt vilia. dium defuisset. De quo tamen calice frustrà non admonet Dñs, vt
in nomine ipsius præbeatur: quia hæc, quæ per se sunt vilia, fides ef-
ficit preciosa: & quæ ab infidelibus ministrantur, & si fuerint sum-
ptu magna, omni tamen iustificatione sunt vacua.

33 ITEM sermone 6. de ieiunio decimi mensis: Efficacissima est ad
exorandũ Deũ postulatio, cui pietatis opera suffragãtur. Quoniã q̃
suũ ab inopenõ auertit animũ, citò ad se Dñi cõuertit auditũ, alicè-
te Dño: Eligite misericordes, sicut & pater vester misericors est. Di-
Lucæ 6. mittite, & dimittetur vobis. Quid hac iustitia benignius? Quid hac
retributiõe clemẽtius, vbi sentẽtia iudicaturi, in potestate ponitur
iudicãdi? date, inqt, & dabitur vobis. Quã citò diffidẽtię solicitudo
& auaritię est amputata cũctatio, vt q̃d redditurã se, promittit veritas,
secura expendat humanitas. Cõstans esto Christiane largitor: da q̃d
accipias, sere q̃d metas, sparge q̃d colligas. Noli metuere dispẽdij, noli

noli de dubio suspirare prouentu. Substantia tua cùm benè eroga-
tur, augetur: & concupiscere iustum misericordiæ lucrum, æterni
quæstus est sectari commercium. Munerator tuus vult te esse mu-
nificum, & qui dat vt habeas, mandat vt tribuas, dicens: Date, & da-
bitur vobis. Amplectenda est tibi promissionis istius gratulanda
conditio. Quanuis enim non habeas, nisi quod acceperis, non po-
tes tamen non habere, quod dederis. Qui ergò pecunias amat, &
multiplicare opes suas immodicis optat augmẽtis, hoc potiùs san-
ctum fœnus exerceat, & hac vsurarum arte ditescat.

XII

Quibus exemplis Eleemosynæ Virtus & fructus declaratur?

In sacris quidem literis Abraham [a] & Lot propter hospitalitatem & Deo placuisse, & angelos [b] hospitio excepisse dicuntur. [c] Tobiæ & [d] Centurionis eleemosynæ tantum valuerunt, vt in memoriam ascenderint in conspectu Dei, & non solùm testes, sed etiam collaudatores habuerint sanctos Angelos. Zachæus Christi verbis permotus, & ex principe Publicanorum speculum misericordiæ factus, dimidium bonorũ dat pauperibus, et mox Abrahæ filius à Christo ipso [e] pronunciatur. Tabitha, [f] vt plena operibus bonis & eleemosynis, quas viduis præsertim faciebat, à Luca celebratur. Sic pię matronę laudem habent in [g] Euangelio singularẽ, quæ cum Magdalena & Martha Christo Domino eiusque pauperibus di-

[a] Genes 18. a 19. a
[b] Hebræ 13. a
[c] Tob. 12. c 13. d
[d] Act. 10. a Exẽpla Ioãnis Eleemosynarij & aliorũ vide apud Leõtiũ in eius vita: Mart. apud Sulpitium: Paulæ apud Hie. Paulini apud Turonẽs. de gloria Cõfes. c. 107. & apud Gre. 3. dial. cap. 1. Tiberij apud Turó. l. 5. hist. Fræc. ca. 19. Bened. apud Greg. 2. dial. c. 28. & 29. Mart. apud eundẽ hó. 19. in euãge. Græ. apud Ioã. diac. l. 1. vitæ eius c. 10. & l. 2. c. 11. & 13. Ostual. apud Bedam hist. Angl. lib. 1. cap. 6.
[e] Luc. 19. a b
[f] Ac. 9. f g. Vide etiã Pratũ Spirituale Sophronij cap. 175. 185. 195. & 201.
[g] Luc. 8. a & 10. g glos. 12. a 3 Reg. 17. b c d 4. Reg. 4. b c f

Universidad de Deusto
Biblioteca

scipulis liberaliter de suis facultatibus inseruiebant. Et de[h] Laurentio Leuita & martyre iustissimè canitur:[a] *Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in seculum seculi.*

[h] Ambr. li. 2. off. cap. 28.

[a] Psalm. 111. b Chrysost. hō. 55. in Genes.

SCRIPTVRAE.

GENESIS decimooctauo: Apparuit autem ei (Abraham) Dominus in conualle Mambre sedenti in ostio tabernaculi sui in ipso feruore diei. Cumque eleuâsset oculos, apparuerunt ei tres viri stantes prope eum: quos cùm vidisset, cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi sui, & adorauit in terram. Et dixit: Domine, si inueni gratiam in oculis tuis, nè transeas seruum tuum: sed afferam pauxillum aquę, & lauentur pedes vestri, & requiescite sub arbore. Ponamque buccellam panis, & confortetur cor vestrum: posteà transibitis: idcircò enim declinâstis ad seruum vestrum. Qui dixerunt: Fac vt loquutus es. Festinauit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque ei: Accelera, tria sata similę commisce, & fac subcineritios panes, &c.

ET capite decimonono: Veneruntque duo angeli Sodomam vespere, sedente Lot in foribus ciuitatis. Qui cùm vidisset eos, surrexit, & iuit obuiàm eis: adorauitque pronus in terram, & dixit: Obsecro, Domini, declinate in domum pueri vestri, & manete ibi: Lauate pedes vestros, & manè proficiscemini in viam vestram. Qui dixerunt: Minimè, sed in platea manebimus. Compulit illos oppidò vt diuerterent ad eum. ingressisq; domum illius, fecit conuiuium, & coxit azyma, & comederunt, &c.

AD Hebræos decimotertio: Charitas fraternitatis maneat in vobis. Et hospitalitatem nolite obliuisci: per hanc enim placuerunt quidam, angelis hospitio receptis.

TOBIAE duodecimo: Quandò orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, et mortuos abscōdebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino.

ET capite primo: Tobias quotidie pergebat per omnem cognationem suam, & consolabatur eos, diuidebatq; vnicuique, prout poterat, de facultatibus suis. Esurientes alebat, nudisq; vestimenta præbebat, & mortuis atq; occisis sepulturam solicitus exhibebat.

ACTORVM decimo: Vir autem quidam erat in Cæsarea, nomine Cornelius, centurio cohortis quę dicitur Italica, religiosus, ac timens Deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, & deprecans Deum semper: is vidit in visu manifestè, quasi hora diei nona, angelū Dei introeuntem ad se, & dicentem sibi: Corneli. At ille intuens eum, timore correptus, dixit: Quis es Domine? Dixit autem illi: Orationes tuæ & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei, &c.

LVCAE decimonono: Et ingressus, perambulabat Iericho. Et ecce vir nomine Zachæus, & hic princeps erat publicanorum, & ipse diues, &c. Stans autem Zachæus, dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorū meorum, Domine, do pauperibus: & si quid aliquē defraudaui, reddo quadruplum. Ait Iesus ad eum, Quia hodiè salus domui huic facta est, eò quòd & ipse filius sit Abrahæ.

ACTORVM nono: In Ioppe autem fuit quædam discipula nomine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas. Hæc erat plena operibus bonis & eleemosynis quas faciebat. Factum est autem in diebus illis, vt infirmata moreretur. Quam cùm lauissent, posuerunt eam in cœnaculo. Cùm

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem propè esset Lydda ab Ioppe, discipuli audientes quia Petrus esset in ea, miserunt duos viros ad eum, rogantes: Nè pigriteris venire vsque ad nos. Exurgens autem Petrus, venit cum illis. Et cùm aduenisset, duxerunt illũ in cœnaculum: et circunsteterunt illum omnes viduæ flentes, et ostendentes ei tunicas & vestes, quas faciebat illis Dorcas. Ejectis autem omnibus foràs, Petrus ponens genua, orauit: et conuersus ad corpus, dixit: Tabitha, surge. At illa aperuit oculos suos: et viso Petro, resedit. Dans aũt illi manum, erexit eam. Et cùm vocâsset sanctos et viduas, assignauit eam viuam.

Lvcae octauo Et factum est deincèps, et ipse iter faciebat per ciuitates et castella, prędicans & euangelizans regnũ Dei: et duodecim cum illo, et mulieres aliquę quæ erant curatæ à spiritibus malignis et infirmitatibus, Maria quæ vocatur Magdalene, de qua septem dæmonia exierant, et Iohanna vxor Chusæ, procuratoris Herodis, et Susanna, et aliæ multæ quæ ministrabant ei de facultatibus suis.

Et capite decimo: Factum est autem dum irent, et ipse intrauit in quoddã castellum: et mulier quædam Martha nomine, excepit illum in domum suam, &c.

Ioannis duodecimo: Iesus ergò ante sex dies Paschę venit Bethaniam, vbi Lazarus fuerat mortuus, quem suscitauit Iesus. Fecerunt aũt ei cœnam ibi, et Martha ministrabat. Lazarus verò vnus erat ex discumbentibus cum eo.

Tertii Regum decimoseptimo: Factus est sermo Domini ad Eliam, dicens: Surge, et vade in Sareptha Sidoniorum, et manebis ibi: præcepi enim ibi mulieri viduæ vt pascat te. Surrexit, et abijt in Sareptha. Cumq; venisset ad portam ciuitatis, apparuit ei mulier vidua colligẽs ligna, et vocauit eam, dixitq; ei: Da mihi paululùm aquæ in vase, vt bibam. Cumq; illa pergeret vt afferret, clamauit post tergum eius,

eius, dicẽs: Affer mihi, obsecro, et buccellam panis in manu tua. Quæ respondit: Viuit Dñs Deus tuus, quia non habeo panem, nisi quantũ pugillus capere potest farinæ in hydria, et paululùm olei in lecytho: en colligo duo ligna, vt ingrediar, et faciam illud mihi et filio meo, vt comedamus, et moriamur. Ad quam Elias ait: Noli timere, sed vade, et fac sicut dixisti: veruntamen mihi primùm fac de ipsa farinula subcinericium panẽ paruulum, et affer ad me: tibi aũt et filio tuo facies posteà. Hęc aũt dicit Dominus Deus Israel: Hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur vsq; ad diem in qua Dñs daturus est pluuiam super faciẽ terræ. Quę abijt, et fecit iuxta verbũ Eliæ: et comedit ipse, et illa, et domus eius: et ex illa die hydria farinæ nõ defecit, et lecythus olei nõ est imminutus, iuxta verbum Dñi quod locutus fuerat in manu Eliæ, &c. Et post pauca: Et exaudiuit Dominus vocem Eliæ: et reuersa est anima pueri intrà eum, et reuixit. Tulitq; Elias puerum, et deposuit eum de cœnaculo in inferiorem domum, et tradidit matri suæ, & ait illi: En viuit filius tuus.

Qvarti Regum quarto: Facta est autem quædam dies, et transibat Eliseus per Sunam: erat autem ibi mulier magna, quæ tenuit eum vt comederet panem: cumque frequẽter indè transiret, diuertebat ad eam, vt comederet panem. Quæ dixit ad virum suum: Animaduerto quòd vir Dei sanctus est iste, qui transit per nos frequenter. Faciamus ergò ei cœnaculum paruum, et ponamus ei in eo lectulum, et mensam, et sellam, et candelabrum, vt cùm venerit ad nos, maneat ibi, etcæt. Et concepit mulier, et peperit filium in tempore, et in hora eadem qua dixerat Eliseus. Creuit autem puer. Et cùm esset quædam dies, et egressus isset ad patrem suum ad messores, ait patri suo: Caput meum doleo,

caput meum doleo. At ille dixit puero: Tolle, duc eum ad matrem suam. Qui cùm tulisset, & duxisset eum ad matrem suam, posuit eum illa super genua sua vsque ad meridiem: & mortuus est. Ascendit autem, & collocauit eum super lectulum hominis DEI, & clausit ostium: & egressa vocauit virum suum, &c. Ingressusque clausit ostium super se & super puerum: & orauit ad Dominum. Et ascendit, & incubuit super puerum: posuitque os suum super os eius, & oculos suos super oculos eius, & manus suas super manus eius: & incuruauit se super eum, & calefacta est caro pueri. At ille reuersus, deambulabat in domo semèl huc atque illuc: & ascendit, & incubuit super eum: & oscitauit puer septiès, aperuitque oculos. Et ille vocauit Giezi, & dixit ei: Voca Sunamitidem hanc. Quæ vocata, ingressa est ad eum.

PSALMO centesimo vndecimo, vt in textu.

EX PATRIBVS EXEMPLA.

Vidē authoris cōmendationem in 2. synodo Nicena, actione 4.

1 LEONTIVS Episcopus Neapoleos insulæ Cypri, in vita S. Ioannis Eleemosynarij patriarchæ Alexandrini: Humilis Zacharia, (inquit patriarcha ad ministrum suum) esto misericors, & verbum promissionis habe ex Deo per infirmitatem meam, quia neque in vita mea, neque post mortem deerit tibi Deus, quod seruas vsque hodiè. Multas enim benedictiones mittit ei Deus, sed non dimittit quidquam, quod non statim det pauperibus, propemodùm constringens & in nihilum redigens domum suam. Multotiès in exultatione inuenerunt eum quidam, dicentem Deo: Sic sic, aut tu mittendo, aut ego dispergendo, videbimus quis vincat. Liquet enim quoniam tu diues Domine, & vitæ nostræ miserator es. Porrò autē quandò iuxta euentum non habet, ad horam aliquid quod det à se petenti, contristatus, dicit ad tabernarium aut ad negociatorem, Da mihi vnum tremissem, id est, tertiam partem solidi aurei, & seruiam tibi vno mense vel duobus, vt vis, & vbi vis, quoniam esuriunt valdè qui in domo mea sunt. Et sumens dat egenti, rogans vt nemini dicat. Ibidēm: Non iustum est (ait ipse Ioannes in die

Zachariæ eleemosynarij exemplum.

die, cùm in patriarcham electus esset) ô fratres, antè alterius cuiusquam curam habere, quàm Christi. Omni verò multitudine quæ conuenerat, audito verbo cōpuncta ac sustinente, dicit iterùm ille beatus: Euntes ergò per totam ciuitatem, conscribite mihi vsque ad vnum omnes Dominos meos. Illis autem non intelligentibus qui hi Domini essent, sed rogantibus dicere, & mirantibus, quinam patriarchæ Domini existerent, respondit rursùs angelicum illud os, & ait: Quos vos egenos & mendicos vocatis, illos ego Dominos & auxiliatores prædico. Ipsi enim nobis verè & auxiliari, & cælorum regnum donare poterunt. Et cùm hoc multa velocitate vidisset factum Christi imitator, præcepit eis, per singulos dies stipendia tribui, & per proprium dispensatorem præberi eis sufficientem necessitatem: plus autem erant, quàm septem millia quingenti. Tunc quasi pastor verus & non mercenarius, cum sacrosancto ouili, & cum conuenientibus sanctis viris episcopis ad Ecclesiam sanctam pergens, consecratus est de diuino iudicio.

Ioannis eleemosynarij cura & solicitudo erga pauperes.

CVM essem (inquit patriarcha) adhuc in Cypro iuuenis quasi annorum quindecim, vidi vna noctium in somnis puellam quandam, cuius species supra solem splendebat, ornatam supra omnem humanum sensum, quæ venit & stetit ante lectum meum, & pulsauit me in latere. Expergefactus verò, vidi eam in veritate stantem, & æstimaui eam esse mulierem. Figura igitur crucis signatus, dixi ei: Quæ es tu? & quomodò ausa es intrare ad me dum dormirem? Habebat autem & coronam de oliuarum ramis super caput suum. Tunc illa hilari vultu & subridendo dicit mihi, Ego sum prima filiarum Regis. Cùm hæc audissem, statim adoraui eam. Tunc dicit mihi: Si me possides amicam, ego te ducam in conspectu Imperatoris. Etenim nemo habet potestatem apud eum, sicut ego. Ego quippe feci eum in terris hominem fieri, & saluare homines. Et hæc dicens, disparuit. Ego verò in memetipsum reuersus, intellexi visionem, & dixi: Credo, compassio ac eleemosyna est, & ideò habet in capite ex oliuæ foliis coronam. Etenim veraciter compassio & benignitas erga homines, Deum carne vestiri fecit. Statim ergò vestij me, & nullum domus meæ excitans, in Ecclesiam abij. Erat enim iam aurora. Et cùm irem obuiàm fratri frigore vexato, expoliaui me indumento caprino, & dedi ei, dixiq; intrà me: Eccè in hoc sciam, si vtiquè vera est visio quā vidi, an dæmoniaca. Et veritate testante, nondùm Ecclesiam compræhenderam, & subitò obuians mihi quidam, albis indutus vestimentis, dat mihi ligaturam

Visio eius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

centum numismatum, dicens: Accipe hæc frater, & dispensa vt vis. Ego autem præ gaudio statim hæc suscipiens, reuersus sum, volens reddere ei ligaturam illam, quasi nihil indigens, & amplius non vidi aliquem. Tunc dixi, veraciter non esse phantasiam. Ex illa verò hora sæpè dabam confratri aliquid, & dicebam: Videbo si mittat Deus mihi, vt dixit, centupla. Et cùm tentâssem Dominum, malè faciens, & satisfactum mihi esset diuersis modis per eas res, dixi: Cessa misera anima, tentando intentabilem. Adrione existente eadem populi multitudine in ciuitate, quidam peregrinorum videns tantam compassionem eius, voluit tentare eum, & indutus vestimẽta vetera, accessit ad eũ, euntẽ ad visitandos q in Nosocomio, id est, in Infirmario iacebant: (bis enim per hebdomadam vel tèr ibat illuc) Et dicit ad eum: Miserere meî, quoniam captiuus sum. Dicit datori, da ei sex numismata. Deindè cùm hæc accepisset, vadit & mutat habitum, & obuiat ei aliundè, & procidit ei, dicens: Miserere mei, quia coarctor. Dicit denuò patriarcha datori: Da ei sex nummos aureos. Cùm verò isset, dicit ille distributor ad aurem illius patriarchæ: Per orationes tuas Domine, idem ipse accepit secundò. Fecit verò seipsum patriarcha tanquàm nesciret. Venit itaque tertiò iterùm accipere, & tetigit dator patriarcham qui aurum ferebat, significans quòd ipse esset. Tunc respondit ei DEI amicus, ille veraciter misericors: Da ei duodecim numismata, nè fortè Christus meus sit, & tẽtet me. Referebat semèl coram omnibus iste sanctus, dicens: Habebam, inquit, quendam ministrum in apotheca mea in Cypro, fidelem valdè, & virginem vsque ad obitum suum. Hic ergò narrabat mihi, quia in Africa existente me, facta est res huiusmodi: Permanebam enim, ait, cum quodam Telonario, diuite vehementer & immisericordi. Semèl ergò pauperibus in hyeme sedentibus ad solem, seq; calefacientibus, cœperunt singuli domos Eleemosynatorum collaudare, & pro eis orare per singulos eorum: similiter & domos eleemosynam non facientium vituperare. Inter quæ venit in medium eorum & nomen senioris mei Telonarij, & cœperunt singuli interrogare proximum: Verè tu frater accepisti aliquãdò de domo illa benedictionem? Et omnibus interrogãtibus inuicèm, nullus inuentus est accepisse aliquandò de domo eius aliqd. Dicit ergò vnus ex eis: Quid dabitis mihi, & ego accipiã hodiè ex eo benedictionẽ? Et faciẽtibus cũ eo pactum, venit, & stat foris portam domus, expectans quandò ad domum suam reuerteretur. Ex dispensatione DEI peruenerunt simul, ipse ingre-

Abaduena quodam tentatur Ioãnes eleemosynarius.

Historia de Petro publicano siue Telonario.

diens portam, & animal portans siligines à mancipio causa prandij ipsius. Videns igitur egenum, non inueniens lapidem, per furorem arripit siliginem de clitella, & iactauit in faciem eius. Ille verò suscepit eam, & abijt vt satisfaceret confratribus suis, quod ex eisdem manibus accepisset eam. Itaque post duos dies ægrotauit infirmitate ad mortẽ idem Telonarius, & vidit in somnis seipsum rationem ponentem, & omnes actus suos super stateram appendi. In vna quidem acie congregabantur mauri quidam deformes, altera autem acies aliorum quorundam erat candidatorum & terribilium specie. Qui nihil inuenientes boni, vt & ipsi appenderent econtrà aduersùm mala opera, quæ collecta erant à mauris, in acie ipsorum nimis turbabantur & tristabantur, & mente consternabantur ad alterutrum, & dicebant: Ergò nihil nos hic habemus? Tunc dicit vnus eorum: Verè nihil habemus, nisi vnam * siliginem, quam dedit ante duos dies Christo, & ipsam non voluntariè. Et mittentibus eis siliginem, æqualitas facta non est. Tunc dicunt Telenario hi, qui apparuerant ei candidati: Vade, & auge ad siliginem hanc: alias verè mauri isti te appræhendent. Euigilans ergò, agnouit, quæ visa sunt ab eo, non esse mendacia, sed vera. Omnia verò quę à iuuentute sua commiserat, & quorum ipse erat oblitus, videbat Aethiopes illos congregare, & deportare ad libram, & dicebat: Papè, si vna filigo quam iactaui per furorem, ità profuit: à quantis malis se liberat, qui dat in simplicitate sua bona indigentibus? Et decæterò ità modestus & prudens atque summus eleemosynator factus est, vt etiam corpori proprio non parceret. Hæ sunt beatissimi à Deo honorati Ioannis Patriarchæ narrationes. Non solùm enim de vita sua contentus erat volentem proficere ædificare, verùm etiam de Deo acceptis & veracibus relationibus suis, & docebat semper hæc audientibus: Si proprio sanguini non pepercerũt quidam hominum, sed hunc dederunt in manus fratrum, immò Christi, quomodò putas nos cum alacritate & humilitate debemus de facultatibus nostris dare CHRISTO, & egenis atque pauperibus, vt recompensationem recipiamus à iusto & mercedum redditore DEO, in illa timenda & horrenda retributionis die? Qui nunc seminat parcè, parcè & metet: quòd qui seminat in benedictionibus, id est, largè & magnanimiter, multipliciter & metet, hoc est, bona illa hæreditabit, quæ omnem mentem transcendunt.

Actus hominum velut in trutina ponderãtur. Vide Damascenũ in oratiõe de defunctis.

* panem

2. Cor. 9.

POSTEA de Troilo agẽs author, qui à Ioãne monitus, inuitus Troilum epi-

elec-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Scopum auxrũ quomodò ab auaritiæ morbo curârit Ioannes.

eleemosynam dederat, & ideò cœperat ægrotare: Igitur (inquit) cùm hoc audisset Patriarcha, mox agnouit causam, quia propter exitum viginti librarum infirmatus est ille inuitus eleemosynator. Erat enim (vt prædictum est) valdè immisericors, & amator pecuniæ. Non sufferens ergò beatus se quidem super mensam reficere, illum autem super lectum cruciari grauiter, peruenit celeriter ad eum ille verè fine superbia, & dixit ad eum hilari vultu: Fac charitatem fili Troile. Aestimàs quòd in veritate dixerim tibi, fratribus huiuscemodi dare, crede mihi, per iocum dixi tibi dare. Ego enim volui præstare eis singula numismata propter sanctã festiuitatem: sed quia non habebat distributor meus secum sufficientem quantitatem, huius rei gratia mutuam dedisti eam mihi, & eccè attuli tibi illas triginta libras. Vt verò vidit quantitatem Episcopus amator pecuniæ, in honorabili manu sapientis existentis medici & pastoris, febris quidẽ subitò disparebat, frigus etiam recedebat, fortitudo quoquè, & corporis eius calor ad eum reuertebantur, vt ex hoc non posset latére, hanc esse causam repentè comprehendentis eum commutationis. Suscipiens verò aurum ab honorandis manibus Patriarchę, & nihil omninò contradicens, expectabat ab eo Patriarcha conscriptionem abrenunciationis mercedis earum, quæ datæ sunt, triginta auri librarum. Fecit autẽ hoc cum gaudio Troilus episcopus, scribens proprijs manibus ità: Deus, Domino meo Ioanni beatissimo Patriarchæ huius Alexandrinorum magnæ ciuitatis, da mercedem triginta librarum, quæ datæ sunt tibi, quoniam ego recepi mea. Hoc scriptum itaque sanctus accipiens, sumpsit secum & eundem Episcopum ad prandium. vt enim iam dictum est, statim sanus factus est. Volens ergò mercedis redditor Deus corripere eum, simul autem & ad miserationem contribulatorum & compassiõem erigere, ostendit eadem die dormienti post prandium Patriarchæ in somnis, qua mercede priuatus esset. Vidit enim (vt ait) domum, cuius pulchritudinem atque magnitudinem non potest ars hominum imitari, & ianuam huius totam auream & super ianuam titulum conscriptum, Mansio æterna, & requies Troili episcopi. Cumq; hoc, inquit, legissem, gauisus sum: sciebam enim donandam mihi ab Imperatore talis domus epulationem. Nondùm autem huiusmodi tituli superscriptionem perlegeram, & eccè quidam regius cubicularius, habens secum & alios obsequij diuini, & cùm peruenisset ad talem nitentis domus ianuam, dixit ad proprios officiales: Deponite titulum istum. Et cùm depo-

posuissent, iterùm dixit: Mutate eum, & ponite quẽ misit orbis terrarum rex. Et attulerunt, & affixerunt aliud, adspiciente me, superscriptum ità, Mansio æterna ac requies Archiepiscopi Alexandriç, empta libris triginta. Et cùm hoc vidisset, surrexit à somno, & magno summoq; pastori, quæ visa sunt ei in somnis, enarrauit, proficiens ea de causa Troilus episcopus, factus extunc eleemosynator magnificus.

Ad extremam paupertatem peruenienti cuidam de domesticis ministris, ppria manu iste sanctus, vt nullus sciret, duas libras auri dedit: & audiens ab accipiente, quoniam hæc accipiens, domine (inquit) vlteriùs non habeo vultum intendendi in honorabilẽ & angelicam faciem tuam. verè dignum laude, vt sapiens, locutus est verbum: Nondùm, inquiens, sanguinem meum pro te frater effudi, sicut mandauit mihi Dominus meus Christus. Aliud exemplum.

Si verò aliquandò audiebat sapientissimus, quoniam eleemosynarius est talis, adducebat eum in hilaritate seorsùm, & dicebat ei: Quomodò factus es eleemosynator? naturaliter, an te ipsum cogens? Vndè quidam eorum qui ab eo interrogabantur, verecundati, occultabant se: quidam autem dicebant ei. Propter quod vnus interrogatus à sancto, respondit ità: Crede mihi Domine, quia nihil do aut facio boni, veruntamen ipsum quod facio & præbeo, ex quibus & orationes tuæ largiuntur, ità facere assueui. Eram priùs valdè immisericors & crudelis, & semèl damna pertuli, & in subtilitatem deueni: Cœpit autem cogitatio mea dicere mihi: Verè si esses eleemosynator, non relinqueret te Deus. Statui ergò per singulos dies dare quinq; æreos nummos pauperibus, & cùm cœpissem dare, statim satanas prohibebat me, dicens: Verè quinq; nummi sufficiunt domui tuæ ad olera aut ad balneum percipiendum: & statim, tanq; sicut de faucibus natorum meorum priuarem eos, nihil dabam. Cùm verò vidissem quòd superarer à vitio, dico puero meo: Per singulos dies furare, me nesciente, quinq; nummos, & da eleemosynam. Sum enim ego trapezita, Domine. Ille verò, benè faciens, cœpit furari denarios. Erat autem aliquandò & sibi qua. Cùm ergò vidisset, quia benedicebamur, & diuitijs abundabamus, cœpit & tremisses furari & dare. Semèl itaq; admirans benedictiones Dei, dixi ei: Verè multùm profuerunt illi quinq; nummi illi, volo ergò vt des decem. Tunc dicit mihi & puer subridendo: Vade, ora furtis meis. Nam verè hodiè non haberemus quem manducãssemus panem, sed si est fur iustus, ego sum. Tunc ergò dixit, Modus quo trapezitã qdã tentantem de auaritia dæmonem superauit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

xit,quoniam tremisses dabat & siliquas, & iam ex fide illius, assueui dñe ex animo dare. Aedificatus ergò sanctus valdè,dixit ad eum: Crede mihi, multas cõuersationes patrũ legi, tale aliqd nõ audiui.

Liberalitas S. Martini.

2 SEVERVS Sulpitius in vita sancti Martini: Quodã tempore cùm iam nihil præter arma & simplicem militiæ vestem haberet media hyeme,quæ solito asperior inhorruerat, (adeò vt plerosque vis algoris extingueret)obuium habuit in porta Ambianẽsium ciuitatis pauperem nudum.Qui cùm prætereuntes, vt sui miserentur,oraret, omnesq; miserum præterirẽt,intellexit vir Deo plenus sibi illum,alijs misericordiam non præstãtibus,reseruari. Quid tamen ageret?Nihil præter chlamydem,qua indutus erat, habebat. Iam enim reliqua in opus simile consumpserat.Arrepto itaq; ferro, quo erat accinctus, mediam diuidit,partemq; eius pauperi tribuit: reliqua rursùs induitur.Interea de circunstãtibus ridere nonnulli, quia deformis esset,& truncatus habitu videretur. Multi tamen quibus erat mens sanior,altiùs gemere,qui simile nihil feciſſent, cùm vtriq; plus habentes,vestire pauperem sine sua nuditate potuissent. Nocte igitur insecuta,cùm se sopori dedisset,vidit Christum chlamydis suæ,qua pauperem texerat,parte vestitum. Intueri diligentiſsimè Dominum,vestemq; quam dederat,iubet agnoscere. Mox ad angelorum circunstantium multitudinem audiuit Iesum clara voce dicentem: Martinus adhuc catechumenus hac me veste contexit.Verè memor Dominus dictorum suorum,qui antè prædixerat. Quãdiù feciſtis hæc vni ex minimis istis,mihi feciſtis:se in pauMatt 25. pere professus est fuisse vestitum. Et ad confirmandum tam boni operis testimonium,in eodem se habitu, quem pauper acceperat, est dignatus ostendere.

Paulæ viduæ liberalitas erga pauperes.

HIERONYMVS ad Eustochium in epitaphio Paulæ, epistola vigesimaseptima: Si pauperem videbat,sustentabat, si diuitẽ, ad benè faciendum hortabatur.Liberalitas sola excedebat modũ. Et vsuras tribuens,versuram quoq; sæpiùs faciebat, vt nulli stipem 2. Cor 8. rogantium denegaret.Fateor errorem meum: cùm in largiẽdo esser profusior,arguebam, illud proferens de Apostolo: Non vt alijs refrigerium,vobis autem tribulatio:sed exæqualitate in hoc tempore,vt vestra abundantia sit ad illorum inopiam, & illorum abũLuc 3. dantia sit ad vestram inopiam. Et hoc de Euãgelio Saluatoris: Qui habet duas tunicas, det alteram non habenti.Et prouidendum esse,nè quod libenter faceret, semper facere non posset:multaq; huiusce modi,quæ illa mira verecundia & sermone parcissimo diſſoluebat, testem inuocans Deum,se pro illius nomine cuncta facere, & hoc habere voti, vt mendicans ipsa moreretur, & vnum nummum filiæ nõ dimitteret, & in funere suo aliena sindone inuolueretur.Ad extremum inferebat:Ego si petiero, multos inueniã, qui mihi tribuant:iste mendicans si à me non acceperit, quæ ei possim etiam de alieno tribuere,& mortuus fuerit, à quo eius anima requiretur? Ego cautiorem in re familiari esse cupiebam: sed illa ardentior fide,toto Saluatori animo iungebatur: & pauperem Dominum pauper spiritu sequebatur,reddens ei quod acceperat,pauper pro ipso effecta. Deniquè consecuta est, quod optabat, & in grandi ære alieno filiam dereliquit:quod hucusq; debens,non suis viribus,sed Christi se confidit misericordia reddituram. Solent pleriq; matronarũ buccinatoribus suis dona conferre, & in paucos largitate profusa,manum à cæteris retrahere: quo illa omninò carebat vitio:Ità enim singulis suam pecuniam diuidebat, vt singulis necessarium erat, non ad luxuriam, sed ad necessitatem. nemo ab ea pauperum vacuus reuersus est:quod obtinebat non diuitiarum magnitudine, sed prudentia dispensandi, illud semper replicans: Matt.5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam cõsequentur: Et, Eccl 3. Sicut aqua extinguit ignẽ,ità eleemosyna extinguit peccatum. Et, Facite vobis amicos de iniquo mammona,qui vos recipiãt in æter- Luc. 16. na tabernacula: Et,Date eleemosynam,& ecce omnia munda sunt Luc. 11. vobis. Et verba Danielis, regem Nabuchodonosor monentis, vt Dan.4. eleemosynis redimeret peccata sua.

S.Paulini Nolani exemplum.

4 GREGORIVS Turonensis in libro de gloria Cõfessorum, capite centesimo septimo: Fuit vir venerabilis Paulinus Nolanæ vrbis ex nobili stirpe ortus.Tarasiam similem sibi sortitus est cõiugem, habens diuitias multas: & tam in fundorũ possessiõe, q̃ in ꝑfidio domorum valdè diues erat ac locuples.Sed cùm primùm aures eius euangeliorum lectio illa penetrauit, in qua Dominus adolescentem pro diuitijs arguit,dicens: Vade, vende omnia quę ha- Matt. 19. bes,& da pauperibus,& habebis thesaurum in cælo:& veni, sequere me:facilius est camelum per foramen acus transire, q̃ diuitẽ introire in regnum Dei:statim venditis omnibus quæ habebat, pauperibus erogauit.Exoneratus à cũctis cupiditatibus,magistrũ liber sequitur, per hęc se putans paradisi diuitijs locupletari, si videretur nihil de transitorijs possidere. Cui Maiestas diuina tribuit, vt quod impossibile dixerat per euangelium, hic possibiliter adimplere mereretur per actum. Quadam verò die venit ad eum

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui stipem peteret,& ait coniugi: Vade, & da ei quod habet necessarium:quæ respondit,Non est nobis ampliùs q̃ vnus panis: cui ille,vade,inquit, porrige eum: Dominus enim dabit nobis victum: sed illa quasi strenua reseruari cupiens,nè aliquid deesset, porrigere noluit. Intereà aduenerunt quidam, dicentes, missos se à dominis suis,vt illi annonæ ac vini deferrent speciem: sed p̃ hoc se moratos, quòd orta tempestas, vnam eis cum tritico abstulerit naué. Tunc vir Dei conuersus ad mulierem,ait:Intellige te nunc pauperi vnum panem fuisse furatum:& ideò hanc nauem esse mersam. Perrexit ergò cum coniuge quasi peregrinaturus in aliam regionem, nihil habens præter statum proprium.

Eiusdē Paulini exemplū aliud.

5 GREGORIVS Magnus libro tertio dialogorū, capite primo:Cùm sæuientium.Vuandalorū tempore fuisset Italia in Campaniæ partibus depopulata, multiq; essent de hac terra in Africanam regionem traducti, vir Domini Paulinus,cuncta quę ad Episcopi vsum habere potuit,captiuis indigētibusq; largitus est. Cūq; iam nihil omninò superesset quod petentibus dare potuisset, quodam die quædam vidua aduenit,quæ à regis Vuandalorum genero suum filium in captiuitatem fuisse ductum perhibuit, atq; à viro Dei eius precium postulauit,si fortè illius dominus hoc dignaretur accipere,& hunc concederet ad propria remeare. Sed vir Dei magnoperè petenti fœminæ quid dare potuisset inquirens, nihil apud se aliud nisi se inuenit, petentiq; fœminæ respondit, dicens:

Semetipsum donat.

Mulier,quod possim dare,non habeo,sed memetipsum tolle, seruum me iuris tui esse profitere, atq; vt filium tuum recipias, me vice illius in seruitium trade.Quod illa ex ore tanti viri audiēs, irrisionem potiùs credidit, q̃ compassionem. At ille,vt erat vir eloquētissimus,atq; apprimè exterioribus quoq; studijs eruditus, dubitanti fœminæ citiùs persuasit, vt audita crederet, & pro recepti-one filij sui in seruitium Episcopum,tradere non dubitaret. Perrexēre igitur vtriq; ad Africam. Procedente autem regis genero, qui eius filium habebat,vidua rogatura se obtulit,ac priùs petijt vt ei filium donare debuisset. Quod cùm vir barbarus, typo superbiæ turgidus,gaudio transitoriæ prosperitatis inflatus, non solùm faceret,sed etiam audire despiceret,vidua subiunxit,dicens:Eccè hūc hominem pro eo vicarium præbeo: solummodò pietatem in me exhibe,mihiq; vnicum filium redde.Cumq; ille venusti vultus hominem conspexisset,quā artem nōsset,inquisiuit. Cui vir Dei Paulinus respondit,dicens:Artem quidem aliquam nescio,sed hortum benè

benè excolere scio.Quod vir gentilis valdè libenter accepit,cùm in nutriendis oleribus quia peritus esset,audiuit. Suscepit itaque seruum,& roganti viduæ reddidit filium.Quo accepto,vidua ab Africana regione discessit. Paulinus verò excolendi horti suscepit curam. Cumq; idem regis gener crebrò ingrederetur hortū,suumq; hortulanum quædam requireret,& sapientem valdè hominem videret, amicos cœpit familiares deferre, & sæpiùs cum suo hortulano colloqui,atque eius sermonibus delectari.Cui Paulinus quotidiè ad mensam olera, virentesq; herbas deferre consueuerat, & accepto pane ad curam horti remeare. Cumq; hoc diutiùs ageret, quadam die suo domino secum secretiùs loquenti, ait : Vide quid agas, & Vuandalorum regnum qualiter disponi debeat, prouide : quia rex citiùs & sub omni celeritate est moriturus. Quod ille audiens, quia ab eodem rege præ cæteris diligebatur, ei minimè tacuit,sed quid à suo hortulano, sapienti scilicet viro,agnouisset,indicauit:Quod dum rex audisset,ilicò respondit:Ego vellē hunc de quo loqueris,hominem videre. Cui gener eius, venerabilis Paulini temporalis dominus respondit,dicens : Virentes herbas mihi ad prandium deferre consueuit. Has itaque ad mensam eum, deportare facio, vt quis sit, qui mihi hæc est locutus,agnoscas. Factumq; est. Et dum rex ad prandendum discubuit, Paulinus ex suo opere olera quæq; & virentia delaturus aduenit. Cumq; hunc rex subitò conspexisset,intremuit,atque accersito eius domino sibi per filiam propinquo,ei secretum,quod priùs absconderat,indicauit,dicens: Verum est quod audisti. Nam nocte hac in somnio,sedentes in tribunalibus contra me iudices vidi,inter quos iste etiam simul sedebat, & flagellum quod aliquandò acceperam,eorum mihi iudicio tollebatur. Sed percontare quisnam sit. nam ego hunc tanti meriti virum,popularem,vt conspicitur,esse non suspicor. Tunc regis gener secretò Paulinum tulit,& quisnam esset,inquisiuit. Cui vir Domini respondit : Seruus tuus sum, quem pro filio viduæ vicarium suscepisti. Cumq; instanter ille requireret,vt nō quis esset,sed quis in terra sua fuisset,indicaret, atque hoc ab eo iteratione frequentis inquisitionis exigeret, vir Domini constrictus, magnis coniurationibus, iam non valens negare quid esset, Episcopum se fuisse testatus est.Quod possessor eius audiens,valdè pertimuit,atq; humiliter obtulit,dicēs : Pete quod vis, quatenùs ad terrā tuā à me cum magno munere reuertaris. Cui vir Domini Paulinus ait:Vnum est, quod mihi impendere beneficium potes, vt omnes ciuitatis meæ

Paulinus captiuos suæ ciuitatis liberauit seruitute sua.

Universidad de Deusto
Biblioteca

captiuos relaxes. Qui cuncti protinùs in Africana regione requisiti, cum onustis frumento nauibus pro venerandi viri Paulini satisfactione, in eius comitatu laxati sunt. Post non multos verò dies Vuandalorum rex occubuit, & flagellum quod ad suam perniciem, dispensante Deo pro fidelium disciplina, tenuerat, amisit. Sicq; factum est, vt omnipotētis Dei famulus Paulinus vera prædiceret: & qui se in seruitium solum tradiderat, cum multis à seruitio ad libertatem rediret: illum videlicet imitatus, qui formam serui assumpsit, nè nos essemus serui peccati. Cuius sequens vestigia Paulinus, ad tempus voluntariè seruus factus est solus, vt esset postmodùm liber cum multis.

6 GREGORIVS Turonensis historiæ Francorum libro quinto, capite decimonono: Cùm Iustinus Impator amisso sensu amens effectus esset, & per solā Sophiam Augustam eius imperium regeretur, populi Tiberium Cæsarem elegerunt, vtilem, strenuum, atq; sapientem, eleemosynarium, inopumq; optimum defensorem. Qui cùm multa de thesauris quos Iustinus aggregauit, pauperibus erogaret, & Augusta illa eum frequentiùs increparet, quòd rempublicam redegisset in paupertatē: diceretq;, Quod ego multis annis congregaui, tu infra paucum tempus prodigè dispergis, aiebat ille: Non deerit fisco nostro: tantùm pauperes eleemosynam accipiant, aut captiui redimantur. Hic est enim magnus thesaurus, dicente Domino: Thesaurizate vobis thesauros in cælo, vbi neque ærugo, neque tinea corrumpit, & vbi fures non effodiunt, nec furātur. Ergò de quo Deus dedit, congregemus per pauperes in cælo, vt Dominus nobis augere dignetur in seculo. Et qa, vt diximus, magnus & verus Christianus erat, dum hilari distributione pauperibus opem præstat, magis ac magis ei Dominus subministrat. Nam deambulans per palatium, vidit in pauimento domus, tabulam marmoream, in qua crux Dominica erat sculpta, & ait: Cruce tua Domine frontē nostram munimus & pectora, & ecce crucem sub pedibus conculcamus. Et dicto citiùs, iussit eam auferri, defossāq; tabula atque erecta, inueniunt subtèr & aliam hoc signum habentem. Nunciantesq; iussit & illam auferre. Qua amota, reperiunt & tertiam: iussuq; eius & hæc aufertur. Qua ablata, inueniunt magnū thesaurum habentem supra mille auri centenaria. Sublatumq; aurū, pauperibus adhuc abundantiùs, vt consueuerat, subministrat: nec ei Dominus aliquid deficere permittebat pro bona voluntate sua. Quid ei in posterum Dñs transmiserit, nō omittam. Narsēs ille dux

Tiberij erga pauperes clementia.

Matth. 6.

Thesaurum reperit.

dux Italiæ, cùm in quadam ciuitate domum magnam haberet, * in Italiam cū multis thesauris egressus; ad suprà memoratam vrbem aduenit: ibiq; in domo sua occultè cisternam magnam fodit, in qua multa millia centenariorum auri argentiq; reposuit: ibiq; interfectis conscijs, vni tantummodò seni per iuramentum condita commēdauit. Defunctoq; Narsete, hęc sub terra latebant. Cúmq; suprà dictus senex, huius eleemosynas assiduè cerneret, pergit ad eū, dicens: Si, inquit, mihi aliquid prodest, magnam rem tibi Cæsar edicam. Cui ille, dic, ait, quod voluēris. Proderit enim tibi, si quiddā nobis profuturum narraueris. Thesaurum, inquit, Narsetis reconditū habeo, quod in extremo vitę positus celare non possum. Tunc Cæsar Tiberius gauisus, mittit viq; ad locū pueros suos. Precedente verò sene, hi sequuntur attoniti. Peruenientesq; ad cisternam, deopertamq; ingrediuntur, in qua tantum aurum argentumq; reperiūt, vt per multos dies vix euacuaretur à deportantibus. Ex hoc ille ampliùs hilari erogatione dispensauit egenis.

* ex Italia eū

7 GREGOR. Magnus libr. 2. dial. in vita sancti Benedicti, capit. 28: Eo quoq; tempore quo alimentorum inopia Campaniam grauiter affligebat, vir Dei diuersis indigentibus monasterij sui cuncta tribuerat, vt penè nihil in cellario, nisi parùm quid olei in vitreo vase remaneret. Tunc quidā subdiaconus Agapitus nomine, aduenit, magnoperè postulans, vt sibi aliquantulùm olei dari debuisset. Vir aūt Dñi qui cuncta decreuerat in terra tribuere, vt in cęlo oſa reseruaret, hoc ipsum parùm quod remanserat olei, iussit petenti dari. Monachus verò q cellariū tenebat, audiuit quidē iubētis verba, sed implere distulit. Cumq; post paululùm, ti id ſid iusserat, datū esset, inqreret, respōdit monachus se minimè dedisse: qa si illud ei tribueret, oīnò nihil fratribus remaneret. Tūc iratus, alijs p̄cepit, vt hoc ipsum vas vitreū in quo parùm olei remāsisse videbatur, per fenestrā, pijcerēt, nè in cella aliqd p inobedientiā remaneret. Factumq; est. Sub fenestra aūt eadem ingens præcipitium patebat, saxorum molibus asperum. Proiectum itaq; vas vitreum, venit in saxa, sed sic māsit incolume, àc si proiectū minimè fuisset, ità vt neq; frangi, neq; oleum effundi potuisset. Quod vir Dñi p̄cepit leuari, atq; vt erat integrū, petēti tribui. Tūc collectis fratribus, inobedientē monachum de infidelitate sua & superbia coram omnibus increpauit.

S. Benedicti misericordia & liberalitas in egentes.

Miraculum

8 ET capite vigesimonono: Qua increpatione cōpleta, sese cum eisdem fratribus in orationem dedit. In eo autem loco vbi cum fratribus orabat, vacuū erat ab oleo doliū & cuopertū. Cumq; sanctus

Miraculum

vir

Universidad de Deusto
Biblioteca

vir in oratione persisteret, cœpit operimentum eiusdem dolij oleo excrescente subleuari. Quo commoto atq; subleuato, oleum quod excreuerat, ora dolij transiens, pauimentum loci in quo incubuerat, inundabat. Quod Benedictus Dei famulus vt adspexit, protinùs orationem compleuit, atque in pauimentum oleum effluere cessauit. Tunc diffidentem inobedientemq; fratrem latiùs admonuit, vt fidem habere disceret & humilitatem. Idem verò frater salubriter correptus, erubuit: quia venerabilis pater virtute omnipotentis Dei, quam admonitione intimauerat, miraculis ostendebat, nec erat iam vt quisquam de eius promissionibus dubitare posset: qui in vno eodemq; momento, pro vitreo vase penè vacuo plenum oleo dolium reddidisset.

9 IDEM homila trigesimanona in Euangelia: Sed quia ad amorem DEI & proximi plerunquè corda audientium plùs exempla, quàm verba, excitant: charitati vestræ indicare studeo, quòd is qui præstò est filius meus, Epiphanius Diaconus, Isauria prouincia exortus, in vicina factum terra Lycaoniæ solet narrare miraculum. Ait enim, quòd in ea quidam Martyrius nomine, vitæ valdè venerabilis monachus fuit, qui ex suo monasterio visitationis gratia ad aliud monasterium tendebat, cui spiritalis pater præerat. Pergens itaque, leprosum quendam, quem densis vulneribus elephantinus morbus per membra fœdauerat, inuenit in via, volentem ad suum hospitium redire, sed præ lassitudine non valentem. In ipso verò itinere se habere perhibebat hospitium, quò idem Martyrius monachus ire festinabat. Vir autem DEI eiusdem leprosi lassitudine misertus, pallium quo vestiebatur, in terram protinùs proiecit & expandit, ac desuper leprosum posuit, eumq; suo pallio vndiq; cõstrictum super humerũ leuauit, secumq; reuertens detulit. Cumq; iam monasterij foribus propinquaret, spiritalis pater eiusdẽ monasterij magnis vocibus clamare cœpit: Currite, ianuas monasterij citiùs aperite, quia frater Martyrius venit Dominum portans. Statim verò, vt Martyrius ad monasterij aditũ peruenit, is qui leprosus esse putabatur, de collo eius exiliens, & in specie apparens, qua recognosci ab hominibus solet redemptor humani generis, Deus & homo Christus Iesus, ad cælum, Matyrio adspiciente, rediit, eiq; ascendens dixit: Martyri, tu me non erubuisti super terram, ego te non erubescam super cælos. Qui sanctus vir mox, vt est monasterium ingressus, ei pater monasterij dixit: Frater Martyri, vbi est quẽ portabas? cui ille respondens dixit: Ego si scissem quis esset, pedes illius

Martyrij misericordia erga ægrotos.

Christus in forma leprosi portatur.

illius tenuissem. Tunc idẽ Martyrius narrabat: quia cùm eum portâsset, pondus eius minimè sensisset. Nec mirum: quomodò enim pondus sentire poterat, qui portantem portabat?

10 IOANNES Diaconus in vita Diui Gregorij Papæ, libro primo, capite decimo: Hunc de more quædam scribentem angelus Dei reperiens, misereri sibi flebiliter sub habitu naufragi postulasmatibus datis, abire præcepit. Nec multò pòst eadẽ die idem naufragus redijt, seq; multa pdidisse, pauca verò suscepisse perhibuit: à quo pari modo senis numismatibus sumptis, lætabundus abscessit. Sed die tertia rediens, identidẽm adiutorium naufragus importunis vocibus requirebat. Cui liberalissimus pater, accersito vestiario, alia sex numismata dari præcipiens, cognouit in vestiario nihil numismatum, vndè posset consolari naufragum, remansisse. Quid faceret, nesciebat. Aestuabat DEO deuoti pectoris pietas, non sufferens vacuam proximi reliquisse miseriam. Rursùm vestiariũ suum, si fortè vas quodlibet aut vestimentũ haberet interrogans, audiuit nil penitùs remansisse, præter matris argẽteam, quæ cum infusis leguminibus mitti solita erat, scutellam. Moxalacrior factus, Ergò, inquit, frater hanc defer: nè tristis abeat, qui cõsolari quæritur pauper. Itaque delatam scutellam Gregorio satis hilariter largiente, pauper qui putabatur, lætus amplectitur, non iam ad expetenda, sed ad conferenda suffragia rediturus. A quo videlicet angelicæ visitationis tempore tantis miraculis, tantis est virtutibus publicatus, vt omnibus secum viuentibus exemplo fuerit & terrori: quippe qui non solus, sed socialiter cum beato Andrea Apostolo, suo monasterio signis euidentibus sit præfuisse putatus.

S. Gregorij eleemosynæ.

Angelus in forma naufragi eleemosynam flagitat.

11 ET libro secundo, capite vigesimosecundo: Tantæ hospitalitatis Gregorius in ipso etiam Patriarchio permansit, vt exceptis his quos tam per diuersas regiones, quàm Romæ quoquè Longobardorum perfidiæ gladio fugientes, ecclesiastica stipe misericorditer nutriebat, ad mensam suam quotidiè peregrinos quoslibet inuitaret. Inter quos die quadam vnus accesisit, in cuius manibus dum ipse ex humilitatis ministerio aquam fundere vellet, conuersus, vrceum accepit: sed repètè eum, in cuius manibus aquam fundere voluerat, inuenire non potuit. Cumq; hoc factum secum ipse miraretur, eadem nocte Dominus ei per visionem dixit: Cæteris diebus me in membris meis, hesterno autem die me in memetipso suscepisti.

Hospitalitas Gregorij.

Christus in forma hospitis suscipitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

12 ITEM capite vigesimotertio : Alio quoquè tempore ident Gregorius iuxta consuetudinem suam præcepit sacellario, vt duodecim peregrinos inuitaret. Qui pergens iussa compleuit, eosq; ad mensam pariter ordinauit. Dum aũt simul discumberent, intuens Papa tredecim numerauit, & accersito sacellario, cur contra iussionem suã tertiumdecimũ inuitare præsumpserit, inquisiuit. Ille obstupefactus, cõuiuantes peregrinos curiosiùs numerauit: & duodecim solos inueniẽs, veluti securus respondit: Crede honorabilis pater, non sunt nisi duodecim, sicut ipse iussisti. Ergò dum conuictus sæpiùs duodecim identidèm numeraret, ac tertiumdecimũ, quem solus Papa videre poterat, non videret: animaduertit spiritualis pater Gregorius virũ propiùs discumbentem, vultus crebrò conuertere, & nunc adolescentem, nunc verò se vetulum veneranda quadam canitie simulare. Finito conuiuio, duodecim quidẽ abire permisit: tertiumdecimum verò manu suscipiens, in cubiculum suum induxit, vehementer adiurans, vt ei se nomenq; suum simpliciter prodere dignaretur. Qui respondẽs, dixit: Et cur interrogas de nomine meo, quod est mirabile? Veruntamẽ scito memoria recognoscens, qa ego sum naufragus ille, qui quondàm veni ad te quandò scribebas in cella monasterij tui ad cliuum Scauri, cui dedisti duodecim numismata, & argenteam scutellam, quam tibi miserat cum infusis leguminibus beata Syluia mater tua. Et hoc tibi pro certo sit cognitum, quia ab illo die quo mihi hæc hilari animo tribuisti, destinauit te Dñs fieri præsulem sanctæ suæ Ecclesiæ, pro qua & proprium sanguinem fudit, & esse te successorem atq; vicariũ Apostolorum principis Petri, cuius & virtutem imitatus es, cùm substantiam offerentiũ diuideret, prout cuiq; opùs erat. Hęc audiens Gregorius, dixit: Et tu quomodò nõsti quòd tunc me Dñs præesse sanctæ suæ Ecclesiæ destinârit? At ille, inquit, quoniam ego, angelus eius sum, & tunc ab eo ad tuũ inquirendum propositum destinatus. Tunc Gregorius, quia nondùm manifestè viderat angelum, prorsùs expauit: sibiq; hunc taliter dicentẽ audiuit: Nè timeas neq; formides. Eccè enim remisit me Dñs, vt sim tibi custos, quãdiũ fueris inisto mortali seculo: quatenùs quãcunq; rem petieris, q me apud eum fidutialiter valeas impetrare. Ilicò Gregorius in faciem suam corruit, dicens: Si propter meę paruitatis munusculum tanta mihi retribuit omnipotentissimus Dominus, vt & pontificem me sanctæ suæ Ecclesiæ faceret, & custodem mihi suum angelum deputaret: quanta putem mihi restitui, si in præceptis eius totis viribus per-

Angelus fuit conuiua B. Gregorij.

permanẽs, plura studuero de pluribus erogare? Vide etiam sequentia capita.

13 BEDA libro tertio Anglicanæ historiæ, capite sexto : Huius antistitis Aidani doctrina rex Osuuald cum ea, cui præerat gente Anglorum instituitur : & non solùm incognita progenitoribus suis regna cælorũ sperare didicit, sed & regna terrarum plusquàm vllus Maiorum suorum, ab eodem vno DEO, qui fecit cælum & terram, consecutus est. Denique omnes nationes & prouincias Britanniæ, quæ in quatuor linguas, id est, Britonum, Pictorum, Scotorum, & Anglorum diuisæ iunt, in ditione accepit. Quo regni culmine sublimatus, nihilominùs (quod mirum dictu est) pauperibus & peregrinis semper humilis, benignus, & largus fuit. Denique fertur quòd tempore quodam, cùm die sancto Paschæ cum præfato episcopo consedisset ad prandium, positusq; esset in mensa coram eo discus argenteus regalibus epulis refertus, iamq; essent manus ad panem benedicendum missuri, intrauit subitò minister ipsius, cui suscipiendorum inopum erat cura delegata, & indicauit regi, quia multitudo pauperum vndecunque aduenies maxima, per plateas sederet, postulans aliquid eleemosynæ à Rege. Qui mox dapes sibimet appositas deferri pauperibus iussit: sed & discũ confringi, atque eisdem minutatim diuidi præcepit. Quo viso pontifex qui assidebat, delectatus tali facto pietatis, apprehendit dexteram eius, & ait : Nunquàm inueterascat hæc manus. Quod & ità iuxta votũ benedictionis eius prouenit. Nam cùm interfecto illo in pugna, manus cum brachio à cætero essent corpore resectæ, contigit vt hactenùs incorruptæ perdurent. Denique in vrbe Regia, quæ à Regina quadã nomine Debba cognominatur, loculo incluſæ argenteo, in Ecclesia sancti Petri seruantur, ac digno à cunctis honore venerantur.

Regis Osuual di misericordia in pauperes.

Manus incorruptæ manẽt.

14 IN Prato spirituali Sophronij Archiepiscopi Hierosolymorum, capite centesimo septuagesimoquinto : Narrauit nobis quidam patrum de Zenone Imperatore, dicens: quòd mulierem quandam in filia ipsius iniuriosè tractauerit. Hęc autem vacabat in templo dominæ nostræ sanctæ Dei genitricis, orans eam & deprecans, & cùm lachrymis dicẽs : Vindica me de Zenone imperatore. Cùm ergò multis diebus hoc faceret, apparuit ei sancta DEI genitrix, dicens : Crede mihi, mulier, vltionem tuam sæpè facere volui, sed manus eius prohibet me. Erat enim valdè misericors, & eleemosynas faciens.

Huius libelli meminit Damascenus lib. 1. de imaginibus. & Synodus 2. Nicena actione 4. & plures alij.

Zeno Imperator eleemosynarius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

15 CAPITE centesimo octogesimoquinto: Cùm in Samo insula essemus, narrabat nobis venerabilis pauperum cultrix Maria mater domni Pauli candidati, dicens: Cùm essem in ciuitate Nisibe, erat ibi Christiana mulier virum habẽs gentilem. Erant autem pauperes, habebant tamen quinquaginta numismata. Die verò quadam ait vir vxori suæ: Demus hæc numismata fœneratori, vt aliquod solatium ex eis capiamus. Ea enim singulatim consumimus, & deficiunt. Respondens autẽ illa bona vxor, ait viro: Si placet ea fœnerari: veni, demus illa sub fœnore Deo Christianorum. Dicit ei vir eius: Et vbi est Deus Christianorum, vt demus ei? Ait illa: Ego tibi ipsum ostendam. Si enim huic dederis illa, non solùm nõ illa perdes, sed & vsuras tibi persoluet, & capitale duplum reddet. Qui ait illi: Eamus, ostende mihi illum, & demus ei. Illa verò assumens virum suum, duxit in sanctã ecclesiam. Habet autem ecclesia illa quinq; magnas ianuas. Cùm ergò induxisset illum in ecclesiæ porticum, ostendit ei pauperes, dicens: Istis si præbueris, Deus Christianorum ipsa accipit. Isti enim omnes sui sunt. Qui mox cùm gaudio numismata cœpit erogare pauperibus. Reuersiq; sunt in domũ suam. Cùm verò post menses tres necessitate sumptuum angustarentur, ait vir vxori suæ: Soror, nihil, vt video, daturus est nobis Deus Christianorum ex debito illo, & nunc angustamur inopia. Respõdit mulier, & ait illi: Profectò dabit. Vade vbi illa dedisti, & exhibebit ea tibi cum omni alacritate. Quo audito, ille currẽs abijt in sanctam ecclesiam, veniensq; in loco, vbi erogauerat numismata pauperibus, & circuiẽs totam ecclesiam, neminem vidit, qui sibi debitũ redderet, nisi solos pauperes denuò sedentes. Cùm ergò cogitaret in seipso, cui diceret aliquid, vel à quo exigeret, adspexit ante pedes suos in marmore iacere numisma vnum ex illis, quæ pauperibus ipse erogârat: inclinansq; se, & accipiens illud, abijt in domum suam, & ait coniugi suæ: Eccè profectus sum in Ecclesiam, & crede mihi, mulier, quia Deum Christianorum non vidi, vt dixisti: nullusq; mihi aliquid dedit, nisi quòd hoc numisma ibi positum vidi, vbi ego priùs erogaueram. Tunc ait ad eum mulier illa mirabilis: Ipse est, qui hoc tibi inuisibiliter præstitit. Ille enim inuisibili potestate manus suæ disponit hunc mundum. Sed vade, domine mi, eme nobis aliquid, vt comedamus hodiè, rursusq; ipse prouidebit nobis. Abijt ille, & emit sibi panẽ, & vinum, & piscem, & veniens domũ dedit vxori. Quæ accipiens piscem, cœpit ipsum purgare, exenteransq; illũ, inuenit in visceribus eius lapidem valdè

Festiua historia de ijs qui fœnori dederant pecuniã suã Deo Christianorum.

dè mirabilem, ità vt miraretur mulier illius pulchritudinem. Non tamen sciebat quid esset. Seruatum autem ostendit reuertenti viro, dicens: Eccè hunc lapidem in pisce reperi. Videns autem & ipse miratus est quidem ipsius pulchritudinem, ignorabat tamen, quid esset. Cùm autem comedisset, ait vxori: Da mihi lapidem, vt vadam, & vendam illum, si quid fortasis precij de illo accipere contingat. Neque enim, vt dixi, nouerat & ipse, quid esset, vtpotè simplex & rudis. Tulit itaque lapidem, & abijt ad trapezitam, cuius erat proprium talia emere, & vendere, inuenitq; illum iam clausis omnibus egredientem, (ad vesperum enim iam dies erat) & ait illi: Vis emere hunc lapidem? Ille verò considerans lapidem, dixit ei: Quid vis, vt tibi pro eo solnam? Ait autem ille: Da quicquid vis. Ad quem ipse: Accipe, inquit, quinque numismata. Putans autem venditor quia illuderet sibi, dicit ei: Et tantùm vis pro illo persoluere? Existimans trapezita, quòd ità ille per ironiam loqueretur, ait ipsi: Accipe decem pro eo numismata. Venditor iterùm se irrideri arbitrãs, tacuit. Dicit illi trapezita: viginti numismata accipe. Ille autem tacebat, nihil respondẽs. cùm verò ad triginta, quadraginta, & quinquaginta numismata emptor ascenderet, & se daturum ea iuramẽto affirmaret, cœpit ille ampliùs lapidem æstimare: paulatim verò emptor ascendens, vsque ad trecenta numismata peruenit, deditq; illa vendenti. Ipse igitur, dato lapide, acceptaq; pecunia, venit ad vxorem suam gaudens. Quæ cùm videret illum exultantem, dixit: Quanti illum vendidisti? Putabat autem, quòd illum quinque vel decem minutis vendidisset. Tunc ille trecenta numismata profe-rens, dedit illa vxori suæ, dicens, tanto se illum vendidisse. Illa verò summam diuinæ bonitatis clemẽtiam admirans, dixit ei: Eccè Deus Christianorum qualis est, quàm bonus, quàm gratus, quàm dilues. Vides quia non solùm quinquaginta numismata tibi reddidit, quæ tu illi mutuâsti, sed paucis diebus ipsa tibi sexcuplicata restituit? Agnosce igitur, quia non est Deus alius, neque in terra, neque in cælo, nisi ipse solus. Ille verò miraculo admonitus, cùm experimẽto didicisset & ipse veritatem, effectus est repentè Christianus, & glorificauit Deum, & Saluatorem nostrum Christum cum patre & Spiritu sancto, plurimas referẽs gratias prudentissimæ vxori suæ, per quam vera Dei notitia ipsi in veritate concessa est.

16 CAPITE centesimo nonagesimoquinto Prati spiritualis: Cùm Alexandriæ essemus, Leontius Apameensis vir religiosus, ac fidelissimus, venit ex Pentapoli. multis enim iam annis Cyrenæ

Pulchra historia de Philosopho q̃ chi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rographũ ab episcopo postulauit, quo testaretur retributionem futuram elee. mosynarũ in vita æterna.

moratus fuerat. Venit autem diebus Eulogij sancti Alexandrini Patriarchæ, eiusdem Cyrenensis vrbis futurus Episcopus. Cumq; in familiari colloquio essemus, narrauit nobis, dicens: Fuit temporibus Theophili beatissimi Patriarchæ Alexandrini, Cyrene Episcopus Synesius Philosophus. Qui cùm venisset Cyrenen, reperit illic philosophum quendam, Euagrium nomine, qui sodalis suus in studijs liberalibus fuerat, amicum sibi charissimum, sed religione gentilem, & culturæ idolorum maximè deditum. Eum Episcopus Synesius ab idololatria transferre ad culturam Christi satagebat, curamq; ingentem eius rei sibi assumpserat pro charitate, quam erga ipsum à principio habuerat. Ille verò minimè id patiebatur, neque illius doctrinam admittere volebat. Episcopus tamen præ nimio ad illum amore, ne sic quidem tædio victus desistebat diebus illum singulis hortari, & instruere, ac inducere, vt CHRISTO crederet, ipsiusq; sacramenta susciperet. Cumq; illi quotidiè ista monita dare perstisteret, dixit ad eum semèl Philosophus: Verè, mi Domine Episcope, cum cæteris, quæ mihi displicent in Christianis, hoc est, quòd consummationem seculi istius futuram dicunt, & post consummationem omnes, qui ab initio seculi fuerunt, homines, in isto corpore resurrecturos, carnemq; hanc incorruptibilem recepturos & immortalem, atque ità in perpetuum victuros, sicq; eorum, quæ in corpore gesserunt, præmia percepturos: eum etiam, qui miseretur pauperi, fœnerari DEO: & qui dispergit in pauperes & inopes, in cælo sibi thesauros reponere, & centuplicata, quæ erogauerit, in regeneratione cum æterna vita à Christo esse reddenda. Quæ omnia cùm dicuntur, deceptio & irrisio & fabula mihi videntur. Episcopus autem Synesius asseuerabat omnia Christianorum vera esse, nihilq; omninò habere falsum, vel veritati contrarium, idq; multis documentis asserebat, & persuadere illi nitebatur. Post multum verò temporis, cùm illum induxisset Christianũ fieri, baptizauit ipsum, & filios eius, cunctosq; domesticos illius. Cæterùm non multò posteà quàm baptizatus fuerat, dedit Episcopo auri tria centenaria in vsum pauperum, dicens: Accipe aurum istud, & distribue illud pauperibus, & fac mihi cautionem manu tua, quòd Christus mihi ipsum reddet in futuro seculo. Qui suscepto auro, promptè illi, vt petebat, cautionem fecit. Vixit itaq; post baptismum annos aliquot philosophus, ac tandèm infirmatus est ad mortem. Cùm verò morti proximus esset, dixit filijs suis: Quandò curabitis funus meum, chartam istam in meis

meis manibus ponite, & me cum illa sepelite. Mortuo autem illo, fecerunt filij, sicut eis ipse præceperat, sepelierúntque eum cum chirographo. Tertia verò post sepulturam die, apparuit episcopo Synesio nocte quiescenti, dicens: Veni ad sepulcrum, vbi iaceo, & accipe chirographum tuum. Accepi enim debitum, satisfactumq; mihi est, atque vt certior eius rei fias, propria mea subscripsi manu. Ignorabat autem Episcopus, quòd chirographum illud consepelissent ei. Manè autem facto, accersitis filijs eius, dixit: Num aliquid cum patre vestro in monumento posuistis? Illi putantes, quòd eos de pecunijs interrogaret, dixerunt ei: Nihil, Domine, præter pannos consuetos. Quid igitur? Nunquid vel chartam aliquam consepelistis ei? Tunc recordati illi (ignorabant enim, quòd de chirographo diceret) dixerunt ei: Ità sanè, Domine. Chartam enim quandam moriens dedit nobis, & ait: Quandò sepelietis me, chartam istam mihi in manibus date, nullo penitùs sciente. Tunc dixit illis Episcopus somnium, quod nocte illa viderat, sumensq; illos, cum clericis ac primarijs ciuitatis accessit ad philosophi tumulum. Quo aperto, inuenerunt iacentem philosophum, chirographumq; manu Episcopi conscriptum, suis manibus tenentem. Accipientes autem chirographum ex illius manibus, aperuerunt, inueneruntq; in eo nouiter manu philosophi subscriptum ità: Ego Euagrius philosophus tibi sanctissimo Domino Synesio Episcopo salutem: Accepi debitum in his literis manu tua conscriptum, satisfactumq; mihi est, & nullum contra te habeo ius propter aurum, quod dedi tibi & per te Christo DEO & Saluatori nostro. Qui verò conuenerant, hoc videntes obstupuerunt, & per multas horas clamauerunt, Kyrie eleison glorificantes DEVM, qui facit mirabilia, talemq;, ac tantam promissionum suarum euidentiam dat seruis suis. Asserebat autem & hoc idem dominus Leontius, cautionem illam manu philosophi subscriptam, seruari vsq; hodiè, atque in sacrario sanctæ Cyrenensis Ecclesiæ custodiri, & quicunq; sacrarij custos ingrederetur, hanc illi cum exteris vasis sacris assignari custodiendam cum omni diligentia, atque eum deincèps successori suo integram illam, inuiolatamq; reconsignare.

17 ET capite ducentesimo primo: Narrauit quidam patrum, dicens: Ascendi aliquandò Constantinopolim cuiusdam necessitatis gratia. Cumque in Ecclesia sederem, ingressus est qui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quidam secularis, maximè illustris atque fidelissimus. Is cùm adspexisset me, accedens salutauit cum omni charitatis officio. Et post salutationem sedit iuxta me, & cœpit interrogare de his, quæ pertinent ad animæ salutem. Cumq; ego illi dicerem, quòd his, qui ritè terrena disponunt, cælestia quoquè donantur: Benè, inquit, pater dixisti. Nam verè beatus est, qui spem suam in Deum ponit, & seipsum totum cõmittit Deo. Et dicebat: Ego filius fui cuiusdam secularis gloria clarissimi. Erat autẽ ipse pater meus eleemosynis maximè deditus, & plurima pauperibus distribuebat. Die ergò quadam vocauit me, & ostendit mihi omnes pecunias, dicens: Fili, quid tibi gratius est, vt dimittam tibi pecunias istas, an Christum curatorem tuum? Ego, cùm placerent mihi, quæ faciebat, respondi me Christum mãlle. Ista enim omnia prætereunt, & hodiè sunt, & crãs non erunt, Christus autem manet in æternum. Quod ille cùm audisset, omnia iam liberè & larga manu pauperibus erogabat, ità vt moriens pauca admodùm mihi relinqueret. Ego autem iam pauper effectus, humilis procedebã, spem meam habens in Christum, cui me ille reliquerat. Erat autem alius quidam dives valdè & primarius, habens vxorem fidelem Christo, & timentem Dominum: Habebat autem & filiã vnicam. Dixit ergò illa viro suo: Hanc solam habemus filiam, tantaq; bona nobis largitus est Deus: cuius ergò rei indiget? Si quæsierimus dare illã alicui primario & diuiti, qui non sit bonis moribus, affliget eam semper. Quæramus illi virum humilem, & timentem Dominum, qui secundùm Deum illam diligat, & foueat. Qui dixit illi: Rectè dixisti. Perge ergò in Ecclesiam, & ora intensissimè, atque illic reside, & qui primus ingressus fuerit, hic illi à Domino missus est sponsus. Fecit igitur, vt iusserat vir eius. Cumq; orãsset & sederet, ingressus sum ego primus. Mittens ergò illa seruum suum, continuò accersiuit me, cœpitq; interrogare, dicens: Vndè es? Ego autem dixi illi: Ex hac ciuitate sum talis filius. Dixit autem mihi: Illius eleemosynarij? Et dixi: Ità, illius sum filius. Tunc ait mihi: Habes vxorem? Et dixi, Non. Narrauitq; illi, quæ mihi dixerat pater meus, & quæ ego responderam ipsi. Illa verò glorificans Dominum, ait: Ecce bonus curator tuus misit tibi vxorẽ & pecunias, vt vtaris vtrisque cum timore Dei. Deditq; mihi filiam suam & pecunias. Ego autem oro, vt patris mei viam vsque in finem teneam.

Filius eleemosynarij ad paupertatem redactus, quo modo diuina prouidentia diues effectus sit.

18 AMBROSIVS libro secundo Officiorum, capite vigesimo octauo: Hoc maximum incentiuum misericordiæ, vt compatiamur alienis calamitatibus, necessitates aliorum, quantùm possumus, iuuemus, & plùs interdùm q̃ possumus. Melius est enim pro misericordia causas præstare, vel inuidiam perpeti, quàm prætendere inclementiam: vt nos aliquandò in inuidiam incidimus, qui confregerimus vasa mystica, vt captiuos redimeremus: quod Arianis displicere poterat, nec tam factũ displicere, quàm vt esset quod in nobis repræhenderent. Huic muneri proficere debuit aurum redemptoris, vt redimeret periclitantes. Agnosco infusum auro sanguinem Christi, non solùm irrutilâsse, verum etiam diuinæ operationis impressisse virtutem redemptiõis munere. Tale aurum sanctus martyr Laurentius Domino reseruauit, à quo cùm quærerentur thesauri Ecclesiæ, promisit demõstraturum se. Sequẽti die pauperes produxit. Interrogatus vbi essent thesauri quos promiserat, ostendit pauperes, dicens: Hi sunt thesauri Ecclesiæ: & verè thesauri, in quibus CHRISTVS est, in quibus CHRISTI fides est. Denique Apostolus ait: Habemus thesaurum in vasis fictilibus. Quos meliores thesauros habet CHRISTVS, quàm eos in quibus se esse dixit? Sic enim scriptum est: Esuriui, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me. Et infrà: Quod enim vni horum fecistis, mihi fecistis. Quos meliores Iesus habet thesauros, quàm eos in qbus amat videri? Hos thesauros demonstrauit Laurentius, & vicit, quòd eos nec persecutor potuit auferre. Itaq; Ioachim qui aurum in obsidione seruabat, nec dispensabat alimoniæ comparandæ: & aurum vidit diripi, & se in captiuitatem perduci. Laurentius qui aurum Ecclesiæ maluit erogare pauperibus, quàm persecutori reseruare, & singulari interpretationis viuacitate sacram martyrij accepit cõronam.

Laurentius martyr ecclesiæ thesauros in persecutione pauperibus distribuit.

2. Cor. 4.

Matt. 25.

4 Reg. 25. 2. Para. 36.

19 CHRYSOSTOMVS homilia quinquagesimaquinta in Genesim, vt suprà in homilia trigesimaquarta ad populum Antiochenum, authoritate 11. quæstione præcedenti.

XIII

Quid est misericordia?

A EST, sicut[a] Augustinus affirmat, alienæ miseriæ quædam in nostro corde compassio, qua ff vtiq;

[a] Lib. 9. de Ciuit Dei ca. 5 Isidorus de summo bono lib 3. cap. 64. Greg. Nysse. in lib de beatitudinibus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vtiquè si possimus, subuenire cõpellimur. Quod misericordiæ nomen pro eleemosyna dici & accipi persæpè solet. *Omnis autem misericordia*, teste diuina [b] scriptura, *faciet locum vnicuique secundùm meritum operum suorum*.

b Eccl 16 b

c hom 32 in epist ad Heb. hom 9 de pœnitent 53. in Matt & 36 ad popu. Antio

d Chrysost. hom de misericordia & duabus viduis.

BHANC sæpè & mirificè commẽdat [c] Chrysostomus, nec dubitat alicubì dicere, [d] Misericordia est salutis præsidium, fidei ornamentum, propitiatio peccatorum: Hæc est quæ iustos probat, sanctos roborat, Dei cultores ostentat. Quinetiam, si Ambrosio [e] credimus, omnis summa disciplinæ, in misericordia & pietate est.

e in epist. 1. ad Timo. ca. 4. Vide eundem in caput 3 Luc.

SCRIPTVRAE.

ECCLESIASTICI decimosexto, vt in textu.

PATRES.

Misericordia quid sit.

1 AVGVSTINVS libro nono de ciuitate Dei, capite quinto: Quid est autem misericordia, nisi alienæ miseriæ quædam in nostro corde compassio, qua vtiquè, si possimus, subuenire compellimur? Seruit autem motus iste rationi, quandò ità præbetur misericordia, vt iustitia conseruetur: siue cùm indigenti tribuitur, siue cùm ignoscitur pœnitenti.

Abutentes diuitijs.

2 ISIDORVS libro tertio de summo bono, capite sexagesimoquarto: Grauiter in Deum delinquunt, qui diuitijs à Deo concessis, non in rebus salutaribus, sed in vsibus prauis vtuntur. Nesciunt impartire pauperibus, oppressis subuenire despiciunt: & indè magis augent delicta, vndè redimere debuerũt. Hoc habet tandem bonum possessio præsentium rerum, si vitam reficiat miserorum: Præter hoc tentatio est mundi lucrum, tantoq; maiora supplicia in futurum dabunt, quanto & ipsa maiora sunt. Potentes enim potenter tormenta patientur. Terrena omnia seruãdo amittimus, largiendo seruamus. Patrimoniũ enim retentum perit, manet asit erogatum: Diù enim cum rebus nostris durare non possumus, qa aut nos illas moriendo deserimus, aut illæ nos viuentes deserunt. Pro diuersitate vsus alij de rebus mundanis pereunt, quas cupiditùs rapiunt: alij verò saluantur, dum in eorum pulchritudine conditoris pulcherrimam prouidentiam laudantes mirantur, vel dum pro misericordiæ operibus ex eis cælestia bona mercantur. Misericordia à compatiendo alienæ miseriæ vocabulum sortita est. Nullus autem in alio misericors esse potest, qui prauè viuendo in se misericors non est. Qui enim sibi, nequã est, cui bonus erit? Nulla scelera eleemosynis posse redimi, si in peccatis voluntariè quis permanserit. Tunc autem fructus eleemosynarum indulgentiam consequitur, qñ ab scelerum opere definitur. Verum est quòd peccata omnia misericordiæ operibus expurgantur, sed si iam caueat peccare, qui misericordiam impartitur. Cæterùm nulla est delicti venia, quandò sic procedit misericordia, vt eam sequantur peccata. Non est eleemosyna, quæ gloriæ magis causa, quàm misericordiæ impartitur intuitu. Quali intentione ab vnoquoq; largitur, taliter & apud Deum recipitur. Qui ergò hic de bono opere laudem præsentem appetit, spem perdit, & gloriam mercedis in futuro non recipit. Dum causa iactantiæ pauper pascitur, etiam ipsum misericordiæ opus in peccatum conuertitur. Intantùm eleemosynarum opera peccata extinguunt, atq; intantùm ad regnum seculi futuri proficiunt, vt etiam iudex cælestis in futuro iudicio veniens, in dextera consistentibus dicat: Esuriui, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me: nudus erã, & cooperuistis me. Quibus etiàm benè promittit, dicẽs: Venite benedicti patris mei, percipite pparatum vobis regnum. His autem quos nulla pcedentia eleemosynarum facta sequuntur, æterni iudicis voce sic dicitur: Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare: sitiui, & non dedistis mihi bibere. Quibus iustè dicitur: Discedite à me maledicti in ignẽ æternũ, qui paratus est diabolo & angelis eius. Qui hic misericordiã non impartit, illic pietatis fructũ nõ inuenit: exẽplo ardẽtis diuitis, q in inferno ad tenuissima petenda cõpulsus est, qui hic tenuissima negare studuit. Quid tribui subtiliùs, qd districtiùs petere poterit? Guttã aquæ ardẽs petijt, qui micas panis negauit. Serò diues oculos aperuit, quãdò Lazarum pauperem requiescentem vidit, quem iacentem ante ianuas videre despexit. Non solùm qui esurienti & sitienti & nudo beneficium largitatis

Sap. 6.

Misericordia vndè dicta sit.

Eleemosynæ eorum qui in peccatis perseuerant.

Intẽtio bona adesse in eleemosynarum largitione debet.

Eleemosynarum vis in die iudicij, & futura vita.

Matt 25.

Immisericordes quid mererentur.

Luc. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eleemosynæ quædam sunt spirituales.

impendit, vel si quid aliud indigenti largitur, sed & qui inimicũ diligit, & qui lugenti affectum compassionis & consolationis impartit, aut errantem fratrem charitatiuè corrigendo, ad viam veritatis reuocat, aut in quibuslibet necessitatibus consilium dat, eleemosynam procul dubio facit. Nam & doctrinæ vel disciplinę bonum, eleemosyna est, & misericordia carnali eminentior est. Quicunq; egens poscit, etiamsi indigentem se simulet, ex toto illi corde commiserari oportet. Et licèt ille fortassè falsam indigẽtis speciem præferat, is tamen qui simpliciter impartit, frũctum misericordiæ non amittit. Quantumuis quis sit egens, nullus tamen vndè tribuat indigenti, excusationem inopiæ potest obtendere: quandò ex præcepto Saluatoris etiam calicem aquę frigidæ prȩcipiamur indigenti præbere. Nam si aliud non habentes, idipsum benignè tribuamus, mercedem proculdubiò non amittimus. Cæterùm si ampliùs possumus, & egestatem simulando minùs largimur, non egentem, sed Deum fallimus, cui conscientiam nostram abscondere nõ possumus. Duæ sunt eleemosynę: vna corporalis, scilicet egẽti dare quicquid potueris: Altera spiritalis, dimittere à quo læsus extiteris. Harum prima adhibenda est miseris, secunda malis. Erit ergò quod semper impartias, etsi non pecuniam, saltem vel gratiã. Non est eleemosyna cum murmuratione præbenda, nè comitante tristitia, merces pereat dispensata. Tuncautem benè tribuitur, qñ cum mentis hilaritate præbetur. Vndè & Apostolus: Hilarem, inquit, datorem diligit Deus. Metuendum est itaq;, nè pauper aut cũ tædio nostra oblata suscipiat, aut nè omninò prętermissus, mœrẽs tristisq; recedat. De rapinis alienis eleemosynam facere, non est officium miserationis, sed emolumentum magnum sceleris. Vndè & Salomon: Qui offert, inquit, sacrificium de rapina pauperum, tanq̃ si quis victimet filium in conspectu patris sui. Qui enim iniustè tollit, iustè nunquàm distribuit: nec benè alteri prębet, quod ab alio malè extorquet. Magnum scelus est, rem pauperum prȩstare diuitibus: & de sumptibus inopũ, acquirere fauores potentum: arenti terræ aquam tollere, & flumina quæ non indigent, irrigare. Nonnunquàm largitas diuitum prodiga, non ad vtilitatem, sed ad elationem effunditur: comparata hypocritis, qui non ad ædificationẽ docent audientium, sed ad suæ gloriæ exaggerandum cothurnum. Reprehensibilis est superflua effusio largitatis. Nam qui modum seruat, auarus nulli est, sed omnibus largus est. Dispensator nõ debet esse prodigus, sed discretus: largiri enim debet quãtum oportet,

Simultatibus inopiam, eleemosynæ etiã tribuendæ.

Tribuendum pro viribus & pro cuiusque facultate. Matt 10.

Duplex eleemosynæ genus.

Libenter & cum hilaritate præbenda eleemosyna. 2 Cor 9.

Ex rapinis vel alienis rebus eleemosynam facere. Eccl 34.

Nimium dare.

tet, vt tenendo mensuram in vno sufficiat pluribus.

3 GREGORIVS Nyssenus in libro de beatitudinibus: Ac misericordia, vt eam aliquis definitione compræhensam interpretari & explicare possit, voluntaria tristitia est, quæ conflatur ob incommoda aliena. Quòd si non plenè, quid per eam intelligatur, expressimus: forsitan alia ratione magis dilucidè ac planiùs explicari possit: Misericordia est erga eos, qui ob res aliquas tristes ac molestas sese discruciant, cum dilectione coniuncta affectio. Quemadmodùm enim inhumanitas & feritas ab odio causam & originem habent, sic ex dilectione quodammodò misericordia enascitur: nec aliundè existeret, nisi ex hac. at si quis plenè misericordiæ proprietatem, intentionem & vehemẽtiam exquisiuerit, inueniet diligendi affectionẽ cum affectu tristitiæ commixtam. Nam participationem quidem bonorum omnes similiter appetunt & amici & inimici: at vt incommodorum, & rerum tristium atque acerbarum participes esse velint, eorum duntaxàt proprium est, qui dilectione tenentur. Atquì ex omnibus rebus, quæ per vitam coluntur & exercentur, constat rem præstantissimam esse dilectionem. Dilectionis autem intentio atque incrementum, misericordia est. Et post pauca: Ergò misericordia, vt definitio quidem ostendit, beneuolentiæ mater est, dilectionis pignus, vinculum omnis amicæ affectionis. Hac verò cautione atq; securitate, quid in vita firmius & tutius excogitari possit?

Misericordia quid sit.

Oritur ex dilectione misericordia.

Misericordia quid efficiat.

4 CHRYSOSTOMVS homilia trigesimasecunda in epistolam ad Hebræos: In ædificia cælestia studeamus nostras euacuare pecunias, nec fabris, nec structoribus, nec operarijs opùs habebimus. Manus nanque pauperum, tales domos ædificant: claudi, cæci, vel debiles isti sunt, qui domos illas ædificant: & non mireris. Siquidem per istos nobis & regnum cæleste prouidetur, per istos etiam fiduciam accepimus apud Deum. Eleemosyna quippe artifex magna consistit, & auxiliatrix eorum, qui ipsam faciunt. Amica nanque Dei consistit, & semper ei propinqua est: pro quibuscunque voluerit, facilè gratiæ munus impetrat: tantùm si à nobis non lædatur, si nullam patiatur iniuriam. Iniuriam autem patitur, cùm ex rapinis eam volumus operari. Si verò fuerit munda, magnam præstat confidentiam tribuentibus eam, interuenit etiam pro delinquentibus. Tanta est eius virtus, tantaq; potentia. Sed etiam vincula peccatorũ ipsa dissoluit, fugat tenebras, extinguit ignem, mortificat vermem, expellit stridorem dentium. Huic cum multa

Eleemosynæ vis in flectẽdo iudice cælesti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fidutia portæ cæli aperiuntur, & veluti regina intrante, nullus ianitorum, nullus custodum, qui portis assistunt, audet dicere: Quæ tu es, vel vndè? sed omnes eam è regione suscipiunt. Sic etiam misericordia: regina nanque est, verè regina, similes faciens homines Deo. Estote, inquit, misericordes, sicut & pater vester cælestis misericors est. Pennata nanq; est & valdè leuis, habens alas aureas & volatum, qui angelos ipsos deceat. Scriptum est enim: Pennæ tuæ, sicut pennæ columbæ deargẽtatæ, & collũ eius in fulgore auri. Sicut colũba quædam nitens, & aurea venustate decorata, mites & affabiles oculos habens, per cuncta peruolat: sic & misericordia nitet magno decore festiua: nihil est illis oculis melius. Pulcher quidem est pauo, sed in illius comparatione deformis appáret. Ità enim hęc auis quædam pulchra est & mirabilis, ab ipso initio per tempora cuncta perdurans: & multa diuina gloria decoratur. Virgo est, habens alas aureas, circunspecta per omnia, venustéq; succincta, vultum habens candidum atque mansuetum: pennata est & leuis, & semper ante solium regale consistit. Quandò iudicamur, repentè subuenit: & nos à supplicijs liberat imminentibus, alis suis nos contegens. Hanc amplius desiderat Deus, quàm sacrificia numerosa: multa de illa loquitur, sic eam diligit. Scriptum est enim: Viduam & pupillum & pauperem suscipiet Dominus. Ex eius vocabulo Deus desiderat appellari miserator & misericors, Deus longanimis, & multùm misericors, & verax. Misericordia nanque Dei super omnem terram. Ista est quæ salutem humano generi contulit. Si enim non misereretur nostri Deus, irent prorsùs cuncta perditum. Ipsa nos quippe, cùm inimici essemus, reconciliatos reddidit: ipsa plura bona perfecit, ipsa filio DEI persuasit, vt fieret seruus, & exinaniret semetipsum. Hanc igitur æmulemur, per quam nos constat esse saluos. Hanc diligamus, hanc pecunijs præponamus vniuersis, & sine pecunijs vel diuitijs habeamus animam misericordem. Nihil ità exprimit Christianum, sicut misericordia: nihil sic & fideles & infideles simul admirantur, sicut quandò nos vident eleemosynas impendere. In multis enim & nos indigemus misericordia. Nam & ad Dominum clamamus: Secundùm magnam misericordiam tuam miserere nostri. Nos ergò initium faciamus, quanquàm nos non facimus initium, quandoquidem iam nos ipse antecesit, & suam in nobis misericordiam

Misericordia regina est, similes faciens homines Deo. Lucæ 6.

Psalm. 67.

Misericordiæ pulchritudo, & commendatio.

Psal. 145.

Psal. 102.

Psal. 50.

am reddidit manifestam: saltem posteriores sequamur. Si enim homines eius, qui misericors est, etiamsi innumera peccata commiserit, miserentur: multo ampliùs DEVS. Aduerte prophetam dicentem: Ego autem sicut oliua fructifera in domo Domini. Tales ergò efficiamur: sicut oliua fructifera, ex omnibus partibus misericordias germinemus. Non enim sufficit oliuam esse, sed opùs est eam esse fructiferam. Sunt enim misericordes, sed modica per totum annum tribuentes, aut per singulas septimànas, aut si quandò fortè fortuna progrediuntur: isti oliuæ quidem sunt, sed non fructiferæ, quinetiam aridæ: & quandoquidem miserentur, oliuæ sunt: quoniam verò non largè, neque magnificè, non sunt fructiferæ. Nos efficiamur oliuæ fructiferæ. Sæpiùs iam dixi, & nunc quoquè dico, quoniam non mensura vel quantitate datorum iudicatur misericordiæ magnitudo, sed ex voluntate largientis. Scitis enim illius viduæ factum. Commodum quippe est, hoc proferre semper exemplum, vt neque pauper de opere suo desperet, respiciens ad viduam duo minuta conferentem: neque diues glorietur, cùm de magnis parua largitur. Obtulerunt quidam etiam setas, & pilos, & capillos, in templi constructionem, & spreti penitùs non sunt: sed hi, si aurum habentes, capillorum munera deportâssent, maledicti protinùs extitissent. Si verò istud tantùm habentes obtulerunt, acceptabiles in suo munere facti sunt. Propterea & Cain culpatus est: non quia abiecta obtulit, sed quia omnium quæ habebat, abiectiora obtulit DEO. Maledictus inquit scriptura, qui habet meliora, & sacrificat corrupta DEO: non absolutè dixit: qui sacrificat corrupta Deo: sed qui habet, inquit, & auaritia compellente reuocatur. Si igitur quisquam non habet, omni culpa caret, liber est: magis autem mercedem facilè conquirit. Quid enim duobus minutis abiectius, vel quid capillis vilius, vel quid inferius parua similagine? Et tamen inuenies ista similiter approbata, sicut vitulos & aurum quod diuites obtulerunt. Secundùm quod quis habet, secundùm hoc acceptabilis efficitur, non secundùm quod non habet. Quantum habet manus tua, inquit, benefacito. Propterea obsecro, vt euacuemus cum alacritate substantias nostras in pauperes: etiam si parua sint quæ habemus, mercedem similem consequemur illis, qui plura videntur offerre. Vel potiùs maiorem, quàm illi, qui obtulerunt multitudinem talentorum. Si hæc igitur faciamus, inæstimabiles

Misericordia nõ spectatur ex datorum quantitate.

Marc. 12. Luc. 21.

Exod 35.

Gene. 4.

Luc. 21.

Eccl 9.

Dei

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dei thesauros adipiscimur: si tamen non solùm audiamus, verum etiam faciamus: si non tantùm laudemus, sed etiam ipsis operibus ostendamus.

Eleemosyna inter pœnitentiæ fructus annumeratur.

5 IDEM homilia nona de pœnitentia: Agè, quartam proferamus pœnitentiæ viam. Et quænam ea est? Eleemosyna regina illa virtutum, homines celerrimè ipsorum in cælorum axes adducet, aduocati optimi loco fungens. Magna res eleemosyna, præcidit aerem, transit lunam, solis radios cædit, ad ipsum venit cælorum culmen, ipsos pertransiens cælos: & angelorum populos decurrens, archangelorumq; choros, & omnes superiores potestates, ipsi assistit regali throno. Quod ex ipsa disce scriptura: Corneli, eleemosynæ, inquit, & orationes tuæ ascenderunt in conspectu Dei. Tametsi multa habueris peccata, aduocatrix eleemosyna est, nè timeas. Nulla enim super omnibus virtutibus huic sese opposuerat. Christum requirit, quem ipsa lucrifecit proprijs in manibus baiulans. Ipsius enim Domini est vox: Si quis fecerit vni ex minimis his, mihi fecit. Ità ergò quotquot talia habueris peccata, eleemosyna tua omnibus est grauior. Aut non intellexistis in Euangelio decem virginum parabolam, quòd eleemosynam non habentes, virginitati indulgentes, à nuptijs exclusæ sunt? Abeuntes, inquiunt, emite vobis à vendentibus. Qui nanque sunt mercatores olei huius? Pauperes ad eleemosynã sedentes. & quanti emitur? quanti libuerit. Precium non appono, nè obijcias inopiam. Quanti potes, tãti eme. habes denarium, eme cælum: non quòd venale sit cælum, sed quòd clemens sit Dominus. Non habes denarium, da calicem frigidæ aquæ. Inquit enim: Quicunque dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ propter me, non perdet mercedem suam. Mercatura negociatioq; cælum est, atque ipsi pigritamus: Da panem, & accipe paradisum: parua da, & magna suscipe. Da mortalia, & immortalia recipe: Da corruptibilia, & incorruptibilia accipe. Si celebritas adesset, epulum habens, atque in ea ciborum abundantia, multaq; paruo emerentur, num substantiam vendentes, cunctaq; postponentes, in partem eius negociationis veniretis? Et vbi quidem corruptio, tanto studio laboratis: vbi immortalis est negociatio, pigritatis, atque adeò conciditis. Da inopi, quanuis tu tacueris orare pro te, respondebunt infinita. Eleemosyna tua stanto & declinante, precium redemptionis animæ eleemosyna est. Præterea pelues & lauacra cũ aqua sunt, quò manus, laues * qua vestes aqua: sic & eleemosyna, quò per eam animæ manus diluas. Nè inopiam

Vis eleemosynæ apud Deum.

Actor. 10.

Peccata delet eleemosynæ.

Matth. 25.

Ibidem.

Quanti ematur cælum.

Matth. 10.

for * quõ vestes abluas sic

opiam proferas. Vidua in vltimo cœnaculo Heliam hospitabatur, ac paupertas non affuit impedimento, sed eximio cum gaudio suscepit eum, quarè & dignos recepit fructus, & metens eleemosynæ spicam legit. Sed fortassè auditor dicet, Da & mihi Heliam. Quî quæris Heliam? Dominum Heliæ do tibi, nec ipsum cibas: Heliam si inueneris, quo modo hospitaberis? Christi Domini sententia est: Quicunque vni ex minimis fecerit, mihi fecerit. Si fortè rex quempiam de populo appellauerit, atque ad seruos dixerit: Reddite gratias huic meo nomine quamplures, qui me inopia laborantem nutriuit, qui mihi beneficia in tempore permulta contulit: cùm certatim quisque pecunias eius omnes apprehenderit, cui rex gratias dederit? Si ergò in hominem regem tantum honoris res ipsa tribuit, cogita Christum in illa die ad angelos dicentem: Hic me in terra suscepit hospitio, hic mihi innumera contulit beneficia, hic me peregrinum existentem confouit inducens. Cogita deæterò fidutiam, inter angelorum populos gaudium. Igitur cui testimonium Christus perhibet, non fidutiam super angelos habuerit? Magna igitur res eleemosyna, fratres. Hanc amando faciamus, cui nihil æquale: potens est enim peccata alia delere, iudiciumq; propulsare. Te tacente, infinita pauperum ora gratias referunt: imò verò minùs verbo aut ore necesse est, rebus ipsis clamantibus. Tam adeò exuberans, tamq; magnum est eleemosynæ bonum, & ipsi pigritamus & concidimus? Da panem pro posse: non habes panem, da denarium, da vel frigidæ aquæ calicem: atquî neque id habes, vel malis oppresso compatere, atque appensam mercedem habes.

Inopia nõ excusat ab eleemosyna. 3. Reg. 17.

Quod pauperibus tribuitur, hoc ipsi Christo. Matth. 25.

Peccata delẽt eleemosynæ & iudiciũ propulsant.

6 ET homilia quinquagesimatertia in Matthæum, vt suprà homilia trigesimatertia ad populum Antiochenum. authoritate 10. quæst. 11.

7 ITEM homilia trigesimasexta ad populum Antiochenum, vt suprà authoritate 13. quæst. 11.

8 IDEM Chrysostomus in homilia de misericordia & duabus mulieribus viduis: Tria sunt quæ in misericordiæ opere optanda sunt Christiano, vt possit facere, vt velit, vt compleat. Vt possit, id est, vt substantia faciendi non desit: vt velit, hoc est, voluntas adsit qua faciat, quia substantia non deest qua fiat. Tertium est vt compleat, id est, quæ possit & velit, sine dilatione perficiat: his enim tribus opus tantum, tamq; præclarum impletur. Nam sunt qui possunt facere, sed nolunt: sunt qui volunt, & non possunt: sunt

Tria in opere misericordiæ requiruntur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& qui volunt & possunt, sed differendo non faciunt. Cæterùm qui potest facere, oret vt velit: & qui vult facere, oret vt possit: & qui in vtroque paratus est, det operam vt misericordiam instanter efficiat, nè quod vult & potest, differendo non compleat. Est enim misericordia salutis præsidium, fidei ornamentum, propiciatio peccatorum. Hæc est quæ iustos probat, sanctos roborat, Dei cultores ostentat: cuius exercitium lætum efficit Dominum, placatum exhibet Christum, dum cernit subsidijs huiusmodi foueri pauperē, inopem subleuari. Hæc misericordia cùm à cunctis impleri ꝑcipitur, tum maximè ab his qui signati sunt, vt dent quã accipiant, tribuant quam sumant, donent alijs qua ipsi indigeant.

Misericordiæ commẽdatio.

9 AMBROSIVS in caput quartum epistolæ prioris ad Timotheum, ea D. Pauli verba exponens: Pietas ad oſa vtilis est, &c. Si quis ergò, quia misericordia magna res est, lubricũ tamen carnis patiatur, huiusmodi quid fiet? sine dubio vapulabit, quia illud oportuit fieri, & hoc minimè ꝑtermitti. Si aũt solius corporis habuit exercitium, perennes pœnas patietur, sicut in Euangelio Dñs repromisit. Oĩs enim summa disciplinæ nostræ, in misericordia & pietate est.

Summa disciplinæ Christianæ in misericordia & pietate consistit.

10 IDEM in Lucæ caput tertium: Singulis quoq; generibus hominum conueniens tribuit sanctus Baptista Ioannes responsum, vnum omnibus, ità: Publicanis, nè vltra præscriptum exigant: militibus, nè calumniam faciant, nè prædam requirant. Docens scilicèt ꝰ stipendia constituta militiæ, nè, dum sumptus quæritur, prædo grassetur. Sed hæc & alia officiorum præcepta, propria singulorũ, misericordiæ cõmunis est vsus. Ideò commune præceptum omnibus officijs, omnibus ætatibus necessaria, & ab omnibus deferenda. Non publicanus, non miles excipitur, nõ agricola vel vrbanus, diues & pauper: oĩs in commune admonentur, vt conferant non habenti. Misericordia enim plenitudo virtutum est. Et ideò omnibus est proposita perfectæ forma virtutis, nè vestimentis alimentisq; suis parcant. Misericordiæ tamen ipsius pro possibilitate conditionis humanę mensura seruatur, vt nõ sibi vnusquisq; totũ ꝓripiat, sed quod habet, cum paupere partiatur.

Misericordia ad omnes pertinet.

ANNOTATIO. Quandò Scriptura sacra vel S. Patres suprà adducti, tribuunt eleemosynis, ieiunio, alijsque pietatis operibus vim delendi aut redimendi peccata, præsertim lethalia, (nam de venialibus nulla est controuersia) aut aliquid simile: id accipiendum est & intelligendum, quatenùs ijs præparatur & disponitur peccator ad remissionem peccatorum in Sacramẽto pœnitentiæ consequendam, & amissam iustificationis gratiam recuperandam. Est enim hoc Sacramentum lapsis post Baptismum ad salutem necessarium, iuxta S. Tridentini Concilij sententiam, vt non dùm regeneratis ipse Baptismus: Vel quatenùs per ea opera post reconciliationem factam satisfacimus pro peccatis, quo ad pœnam temporalem, quæ sæpè redimenda restat post culpam remissam. Quod S. Thomas his verbis expressit: Actus misericordiæ operatur circa peccatum vel per modum satisfactionis, & sic sequitur iustificationem: vel per modum præparationis, inquantùm misericordes misericordiam consequentur: & sic etiam potest præcedere iustificationem, vel etiam ad iustificationem concurrere simul cum alijs virtutibus requisitis, secundùm quod misericordia includitur in dilectione proximi. Et alio loco. Per opera pietatis ille qui lubricum carnis patitur, liberatur à perditione æterna, inquantùm per huiusmodi opera disponitur ad hoc, quod gratiam consequatur per quam pœniteat: & inquantùm per huiusmodi opera satisfacit de lubrico carnis cõmisso. Non autem ità, quòd si in eo peccato perseueret impœnitens vsque ad mortem, per pietatis opera liberetur. Huc pertinet B. Augustini doctrina in enchiridio ca. 75. 76. & 77. & in serm. 30. de verbis Domini, quam habes suprà quæst. 11. authorit. 16. 17. & 18.

Sess. 14 cap. 2.

1.2 q. 113 art. 4 ad 1.

2.2 q. 114. art. 2. ad 5.

XIIII

Sunt'ne vnius generis misericordiæ opera?

A Duplicis ea generis esse[a] inueniuntur: cùm alia sint corporalia, alia spiritualia. Corporalia quidem dicta, quoniam ad corporalẽ miseriam proximi subleuandam exercentur: Spiritualia verò, quòd in his saluti proximi spirituali benè consulamus atq; operam demus.

a Aug lib. de morib Ecclesiæ Cathol. c. 27. & 28. Item in enchirid. cap. 72. & ser. 205. de tempore.

B Huius multiplicis misericordiæ clarum præbet exemplum Iob benignissimus, qui de seipso testatur: [b] *Ab infantia mea creuit mecum miseratio, & de vtero matris meæ egressa est mecum.* [c] *Oculus fui cæco, & pes claudo: pater eram pauperum, & causam quam nesciebam, diligentissimè inuestigabam. Conterebam mo-*

b Iob 31. b & ibidem Greg.

c Iob 29. e

Universidad de Deusto
Biblioteca

las iniqui, & de dentibus illius auferebã prædam. Item,

d Iob 31 d [d] *Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit.*

SCRIPTVRAE.

IOB trigesimoprimo: Si negaui, quod volebant, pauperibus, & oculos viduæ expectare feci. Si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea? (Quia ab infantia mea creuit mecum miseratio, & de vtero matris

* prætereuntem meæ egressa est mecum) Si despexi * pereuntẽ, eô quòd non habuerit indumentum, & absque operimento pauperem? Si non benedixerunt mihi latera eius, & de velleribus ouium mearum calefactus est? Si leuaui super pupillum manum meam, etiam cùm viderẽ me in porta superiorem? Humerus meus à iunctura sua cadat, et brachiũ meum cum suis ossibus confringatur. Foris nõ mansit peregrinus, ostiũ meum viatori patuit.

ET capite vigesimonono: Auris audiens beatificabat me, & oculus videns, testimonium reddebat mihi. Eô quòd liberâssem pauperem vociferantem, & pupillum cui non esset adiutor. Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduæ consolatus sum. Iustitia indutus sum: & vestiui me, sicut vestimento & diademate, iudicio meo. Oculus fui cæco, & pes claudo. Pater eram pauperum: & causam quam nesciebam, diligentissimè inuestigabam. Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam. Si voluissem ire ad eos, sedebam primus: cumque sederem quasi rex circunstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator.

PATRES.

b AVGVSTINVS in libro de moribus Manichæorum, ca-

pite vigesimoseptimo: Homo igitur, vt homini appáret, anima rationalis est, mortali atque terreno vtens corpore. Partim ergò corpori, partim verò animæ hominis benè facit, qui hominem diligit. Ad corpus quod pertinet, medicina nominata est: ad animam autem, disciplina. Sed medicinam nunc voco, quidquid omninò corporis vel tuetur, vel instaurat salutem. Ad hanc itaque pertinent non ea tantùm, quæ ars eorum exhibet, qui propriè medici nominantur: sed etiam cibus & potus, tegmen & tectum, defensio denique omnis atque munitio, qua nostrum corpus aduersùs etiam externos ictus actusq; seruatur. Nam & fames & sitis, & frigus & æstus, & quicquid extrinsecùs grauiter infligitur, salutem de qua nunc agitur, manere non sinunt. Quarè illa omnia, quibus huiusmodi malis incommodis've resistitur, qui officiosè atque humaniter præbent, misericordes vocantur, etiam si sapiẽtes vsqueadeò sint, vt iam nullo animi dolore turbentur. Nam quis ignoret, ex eo appellatam esse misericordiam, quòd miserum cor faciat condolentis alieno malo? Et quis non concedat, ab omni miseria liberum esse debere sapientem, cùm subuenit inopi, cùm esurienti cibũ præstat, potumq; sitienti, cùm vestit nudum, cùm peregrinum tecto recipit, cùm oppressum liberat, cùm denique humanitatem suam vsque ad sepulturam porrigit mortuorum? Etiamsi id faciat mente tranquilla, nullis aculeis doloris instinctus, sed adductus officio bonitatis, misericors tamẽ vocandus est. Huic enim nihil obest nomen, cùm absit miseria.

Quia partim animo, partim corpori benẽfacimus, ideirco duplicia sunt opera misericordiæ. Corporalia.

Misericordia vndè dicta.

a ET capite vigesimooctauo: Quòd autem attinet ad disciplinam, per quam ipsi animo sanitas instauratur, quæ si absit, nihil ad depellendas miserias salus ipsa corporis valet, difficilima omninò res est. Atque vt in corpore dicebamus, aliud esse morbos & vulnera curare, quòd pauci homines benè facere possunt: aliud autem, famem sitimq; sopire, & cætera in quibus subuenire hominem homini vulgò passimq; conceditur: Sic in animo sunt quædam, in quibus excellentia illa & rara magisteria non admodùm desiderantur: vt cùm hortamur & monemus, vt hæc ipsa indigẽtibus exhibeantur, quæ corpori exhibenda esse diximus. Cùm enim hæc facimus, ope corpori: cùm autem docemus vt fiant, disciplina animo subuenimus. Sunt verò alia, quibus multimodi varijq; morbi animorum magna quadam & prorsùs ineffabili ratione sanantur. Hæc tamen disciplina, de qua nunc agimus, quæ animi medicina est, quantùm scripturis ipsis diuinis colligi licet, in duo distribui-

Spiritualis misericordiæ opera.

Animi medicina coercitione & institutione perficitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur, coercitionem, & instructionem. Coercitio timore, instructio verò amore perficitur, eius dico, cui per disciplinam subuenitur: nam qui subuenit, nihil horum duorum habet, nisi amare. Qui ergò diligit proximum, agit quantùm potest, vt sanus corpore, sanusq; animo sit: Sed cura corporis ad sanitatem animæ referenda est. Agit ergò his gradibus, quòd ad animum pertinet, vt primò timeat, deindè diligat Deum. Hi mores sunt optimi, per quos nobis etiam ipsa prouenit, ad quam omni studio rapimur, agnitio veritatis.

Opera misericordiæ corporalia.

Spiritualia.

3 IDEM Augustinus in Enchiridio ad Laurentiũ, capite septuagesimosecundo: Non solùm qui dat esurienti cibum, sitienti potum, nudo vestimentum, peregrinanti hospitium, fugienti latibulum, ægro vel incluso visitationem, captiuo redemptionem, debili subuectionem, cæco deductionem, tristi consolationem, non sano medicinam, erranti viam, deliberanti consilium, & quod cuiq; necessarium est indigenti: verumetiam & qui dat veniam peccanti, eleemosynam dat: & qui emendat verbere in quem potestas datur, vel coërcet aliqua disciplina, & tamen peccatum eius, quo ab eo læsus est aut offensus, dimittit ex corde, vel orat vt ei dimittatur: non solùm in eo quod dimittit atq; orat, verumetiam in eo quod corripit, & aliqua emẽdatoria pœna plectit, eleemosynam dat: quia misericordiam præstat. Multa enim bona præstantur inuitis, quandò eorum consulitur vtilitati, non voluntati: quia ipsi sibi inueniuntur esse inimici, amici verò eorum potiùs illi, quos inimicos putant, & reddunt errando mala pro bonis, cùm reddere mala Christianus nõ debeat pro malis. Multa itaq; sunt genera eleemosynarum, quæ cùm facimus, adiuuamur vt dimittantur nobis nostra peccata.

Multa bona inuitis præstantur.

Dimittere in nos peccantibus. Matth. 25.

Spiritualia opera misericordiæ.

4 ET sermone ducẽtesimotertio de tempore: Multa genera sunt miserationum, quæ cùm facimus, adiuuamur vt dimittantur nobis nostra peccata. Sed ea nihil est maius, qua ex corde dimittimus quod quisq; peccauit. Non solùm enim qui dat esurienti cibum, sitienti potum, nudo vestimentum, peregrinantibus hospitium, & cætera huiusmodi, verumetiam qui dat veniam peccanti, eleemosynam dat: & qui emendat verbere in quem potestas datur, vel coërcet aliqua disciplina: & tamen peccatum eius qui ab illo læsus aut offensus est, dimittit ex corde, vel orat vt ei dimittatur: non solùm in eo quod dimittit atque orat, verumetiam in eo quod corripit & aliqua emendatoria pœna plectit, eleemosynam dat, quia misericordiam præstat.

1 B GREGORIVS in caput trigesimumprimum Iob scribẽs libro vigesimoprimo Moralium, capite duodecimo: Si negaui, quod volebant, pauperibus, & oculos viduæ expectare feci. Per hæc dicta vir sanctus ostenditur non solùm ad inopiam paupertatis, sed etiam ad habendi desiderium deseruisse. Sed quid si ipsa vellent pauperes, quæ fortasse accipere non expediret? An quia in scriptura sacra dici pauperes humiles solent, ea sola æstimanda sunt accipere pauperes, quæ humiles petunt? Et proculdubiò oportet vt incunctanter detur, quicquid cum vera humilitate requiritur, id est, quod non ex desiderio, sed ex necessitate postulatur. Perentem se viduam expectare noluit, vt non solùm ex munere, sed ex celeritate quoquè muneris bonorum operum merita augeret. Vndè aliàs scriptum est: Nè dicas amico tuo, vade & reuertere, & crãs dabo tibi, cùm statim possis dare. Sed nonnulli solent exteriùs multa largiri: communis autem vitæ gratiam repellentes, habere pauperes socios in domestica conuersatione refugiunt. Vndè beatus Iob vt non solùm se insinuet exteriùs multa præbuisse, sed apud se quosque inopes etiam in domestica conuersatione recepisse, protinùs adiungit: Si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea. Scilicet pietati se præiudicium facere æstimans, si solus comederet, quod Dominus omnium communiter creâsset. Quæ profectò communio conuersationis esse cum talibus intrà domesticos parietes debet, ex quibus æternæ proficiant merita retributionis. Vndè sanctus vir non quemlibet, sed ad manducandum, socium pupillum se habuisse perhibet, sed tanta hæc pietatis viscera, vtrùm à semetipso habuerit, an conditoris sui gratia sit consecutus, innotescit: Quia ab infantia mea creuit mecum miseratio, & de vtero matris meæ egressa est mecum. Miseratio etenim & si eius fuerit arbitrij, vt cùm ipso proficeret: liquet tamen quia eius arbitrij non fuit, vt cum ipso de vtero exiret. Constat ergò quia suæ virtuti nihil tribuit, qui profectò testatur, quia hoc ex conditoris munere accepit. Bonum igitur quod à conditore habuisse se intimat, liquet proculdubiò, quia ad laudem conditoris narrat, indicans ab ipso se accepisse vt pius esset, à quo accepit vt esset: quia sicut suo opere in vtero conditus non fuit, ità nec sua virtute ab vtero pius fuit.

Quanta Diui Iob misericordia fuerit erga pauperes & afflictos.

Bonorũ operum merita. Prou. 3.

Consuetudo cum pauperibus.

Merita æternæ retributionis.

2 ET capite decimotertio: Quòd pauperem non despexit, virtutem humilitatis exhibuit; quòd autem operuit, pietatis, Iob 31.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pietas humilitatis socia.

tis. Duæ quippe istæ virtutes ità sibimet connexæ esse debent, vt vicario semper opere fulciantur, quatenùs nec humilitas, cùm veneratur proximum, largitatis gratiam deferat: nec pietas, cùm largitur, intumescat. Erga indigentiam itaque proximi humilitatem pietas fulciat, humilitas pietatem, vt cùm indigentem, rebus necessarijs naturæ tuæ cõsortem videris, nec per impietatem desinas tegere, nec per superbiam negligas venerari quem tegis. Nam sunt

Contumelijs excipientes pauperes antequã dõnent quicquam.

nonnulli qui mox, vt ab egenis fratribus fuerint necessaria postulati, pòst dona largituri, in eos priùs contumelioſa verba iaculantur. Qui &si rebus ministerium pietatis perficiunt, verbis tamen gratiam humilitatis perdunt, ità vt plerunquè videatur, quia illatæ iam iniuriæ satisfactionem soluunt, cùm post contumeliam dona largiuntur. Nec magni est operis quòd postulata tribuunt, quia ipso donationis suæ munere, vix eundem excessum sermonis

Eccl 18.

regunt. Quibus benè per Ecclesiasticum librum dicitur: Omni dato non des tristitiam verbi mali. Et rursùm: Adde verbum super datum bonum, & vtraque cum homine iustificato: videlicet vt datum exhiberi debeat per pietatem, & bonum verbum tribui per

Verbis tãtùm misericordiã præstantes. Iacob. 2.

humilitatem. At contrà alij egenos fratres non student rebus fulcire cùm possint, sed blandis tãtùm sermonibus fouere. Quos vehementer Iacobi prædicatio sancta reprehendit, dicens: Si autem frater aut soror nudi sunt, & indigent victu quotidiano, dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefiamini & saturamini, non

1. Ioan. 3.

dederitis autem eis quæ necessaria sunt corpori, quid vobis prodesit? Quos Ioannes quoq; Apostolus admonet, dicens: Filioli mei, nõ diligamus verbo, nec lingua, sed opere & veritate. Dilectio nanque nostra semper exhibenda est & veneratione sermonis, & ministerio largitatis.

3 CAPITE decimoquarto: Multum verò ad edomandam dantis superbiam valet, si cùm terrena tribuit, verba solicitè ma-

Lucæ 16.

gistri cælestis penset, qui ait: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Si enim eorum amicitijs æterna tabernacula acquirimus, dantes

Patronis potiùs munera largimur, q egenis. 2. Cor. 8.

procul dubiò pensare debemus, quia patronis potiùs munera offerimus, quàm egenis dona largimur. Hinc per Paulum dicitur: Vestra abundantia illorum inopiam suppleat, vt & illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum. Vt videlicet solicitè perpendamus, quia eos quos nunc inopes cernimus, abundantes quandoquè videbimus: & qui abundantes adspicimur, si largiri negligemus,

mus, quandoq; inopes erimus. Qui itaq; nunc temporale subsidiũ pauperi tribuit, ab eo postmodùm perpetua recepturus, vt ità dicam, quasi ad frugem terram excolit, quæ quod acceperit, vberiùs reddit. Restat ergò vt nunq̃ elatio surgat ex munere, quandò videlicet diues ex eo quod pauperi tribuit, agit vt in perpetuum pau-

Iob humilitatem cũ misericordia coniunxit: Iob 31.

per non sit. Beatus igitur Iob, vt diligenter ostenderet, humilitas atq; misericordia quanta in eo fuerit, consideratione sociata, ait: Si despexi prætereuntem, eò q̃ non habuerit indumẽtum, & absq; operimento pauperem, si non benedixerunt mihi latera eius, & de velleribus ouium mearum calefactus est. Ac si apertè diceret: In amore proximi, vno eodemq; ordine & superbiæ vitium, & impietatis premens, prætereuntem quempiam, & humiliter adspiciẽs non despexi, & misericorditer calefeci. Quisquis enim super cùm cui aliquid tribuit, fastu se elationis extollit, maiorem culpam intrinsecùs superbiendo peragit, q̃ extrinsecùs largiendo, mercedẽ: fitq; ipse bonis interioribus nudus, cùm nudum despicit vestiens, eoq; agit vt seipso deterior fiat, quo se indigenti proximo meliorẽ

Quid cogitãdum cùm egẽtes intuemur.

putat. Minùs quippe inops est qui vestem non habet, q̃ qui humilitatem. Vndè necesse est, vt cùm naturæ nostræ consortes exteriora non habere conspicimus, q̃ multa nobis desint bona interiora, pensemus, quatenùs sese super inopes cogitatio nostra nõ eleuet, cùm solerter videt, quia nos tanto veriùs, quanto & interiùs indigentes sumus. Et quia sunt nõnulli, qui pietatis suæ viscera tẽ-

Ignotis etiã misericordia exhibenda.

dere vsq; ad incognitos nesciunt, sed solis quos per assiduitatẽ notitiæ didicerint, miserentur, apud quos nimirùm plùs familiaritas, q̃ natura valet, dum quibusdam necessaria, non quia homines, sed quia noti sunt, largiuntur, benè nũc per beatum Iob dicitur: Si despexi prætereuntem, eò quòd non habuerit indumentum. Ignoto enim proximo misertum se indicat, quem prætereuntem vocat, qa & vnusquisque qui indiget, eo ipso quo homo est, & iam incognitus non est. Sequitur: Si leuaui super pupillũ manum meam, etiam

Misericordia Iob erga pupillos, in iudicio causa cadentes.

cùm viderem me in porta superiorem. Mos apud veteres fuit, vt ad portam seniores sederent, qui certantium iurgia iudiciaria examinatione discernerent, quatenùs vrbem, in qua concorditer oporteret viuere, discordes minimè intrarent. Vndè & per Prophetam Dominus dicit: Constituite in porta iudicium. Hoc itaq; loco quid

Amos 5.

portæ nomine exprimitur, nisi id quod agebatur in porta? Sicut enim pugnare castra dicimus, pro eo quòd pugnatur ex castris, ità

Universidad de Deusto
Biblioteca

iudicium quod in porta agi cõsueuerat, porta nominatur. In porta ergò se superiorem videt, qui se melioris partis esse in iudicio æquitatis merito conspicit. Beatus igitur Iob, quia nec tunc cõtra pupillum manum exercuit, cùm se etiam per iustitiæ meritum potentiorem vidit, nobis timoris regulam insinuans, dicit: Si leuaui super pupillum manum, cùm viderem me in porta superiorem. Ac si patenter dicat: Neq; tunc vtilitatis meæ negocia virtute contra pupillum exequi volui, quandò me in iudicio etiam ex iustitia potiorem vidi.

XV

Quot sunt opera misericordiæ tum corporalia, tum spiritualia?

A SEPTEM in vtroq; genere numerantur. Ac primùm quidē corporalia hæc sunt: [a] Esurientes pascere, potum dare sitiētibus, operire nudos, captiuos redimere, ægrotos inuisere, hospitio pegrinos suscipere, [b] mortuos sepelire.

a Mat.25.d

b Tob.1.d 2.a b 12.c a.Re.2 a Aug li 1 de ciuit.Dei cap.13 & de cura pro mortuis cap.1 c Mat.18 b 1.Tim.5 c d Eccl 18.b 2.Tim.4 a Esa.32.b Hier.15 d Dan 12 a Iaco.5.d Gal 6.a Chry hom 3 & 10. in Gene. Clemens Ale. 2.Stromatum. Bernard. serm.36.in Cant. Greg. hom.17.in Euang. e Prou. 27.b Eccl 5.c f Mat.5 g Iac. 5.d g Ecc 7 d 2.Cor. 2 a h Tit.3.a 1.Thess 5.c Rom. 15.a a Matt 5 d 6.b 18. c d Marc.11 c Ecc 28.a

B SPIRITVALIA verò hæc: [c] Peccantes corrigere, [d] ignorantes docere, [e] dubitantibus rectè consulere, [f] pro salute ꝓximi Deū orare, [g] consolari mœstos, [h] ferre patienter iniurias, offensam [a] remittere. Quę humanę pietatis officia, hominibus pręsertim Christianis, nec barbaris planè, tam aperta sunt, vt longa tractatione neutiquàm egeant.

SCRIPTVRAE.

MATTHAEI vigesimoquinto: Tunc dicet rex his qui à dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei

mei, possidete paratum vobis regnum à constitutiõe mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me: nudus, & operuistis me: infirmus, & visitâstis me: in carcere eram, & venistis ad me &c.

TOBIAE primo: Tobias quotidiè pergebat per omnem cognationem suam, & consolabatur eos, diuidebatq; vnicuiq;, ꝓut poterat, de facultatibus suis: esuriētes alebat, nudisq; vestimenta præbebat, & mortuis atq; occisis sepulturã solicitus exhibebat.

ET capite secundo: Post hæc verò cùm esset dies festus Domini, & factũ esset prandiũ bonũ in domo Tobiæ, dixit filio suo: Vade, & adduc aliquos de tribu nostra, timentes Deũ, vt epulentur nobiscũ. Cumq; abijsset, reuersus nũciauit ei, vnũ ex filijs Israel iugulatũ iacere in platea. Statimque exiliens de accubitu suo, relinquens prandiũ, ieiunus pervenit ad corpus: tollensq; illud, portauit ad domũ suam occultè, vt dum sol occubuisset, cautè sepeliret eũ. Cumq; occultâsset corpus, mãducauit panẽ cũ luctu & tremore, memorans illũ sermonẽ quẽ dixit Dñs per Amos ꝓphetam, Dies festi vestri cõuertentur in lamentationẽ & luctũ. Amos 8. Cùm verò sol occubuisset, abijt, & sepeliuit eum. Arguebant autem eum omnes proximi eius, dicentes: Iam huius rei causâ interfici iussus es, & vix effugisti mortis imperiũ, & iterùm sepelis mortuos? Sed Tobias plùs timens Deum quàm regẽ, rapiebat corpora occisorum, & occultabat in domo sua, & medijs noctibus sepeliebat ea.

CAPITE 12. ait Raphael: Quandò orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SECVNDI Regum secundo: Veneruntque viri Iuda, & vnxerũt ibi Dauid, vt regnaret super domum Iuda. Et nunciatum est Dauid, quòd viri Iabes Galaad sepelissent Saul. Misit ergò Dauid nuncios ad viros Iabes Galaad, dixitq; ad eos: Benedicti vos Domino, qui fecistis misericordiã hanc cum Domino vestro Saul, et sepelistis eũ. Et nunc retribuat vobis quidem Dominus misericordiam & veritatem: sed & ego reddam gratiam, eô quòd fecistis verbum istud.

MATTHAEI decimooctauo: Si autem peccauerit in te frater tuus, vade, et corripe eum inter te et ipsum solum: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum: si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum vel duos, vt in ore duorũ vel trium testium stet omne verbum.

PRIORIS ad Timotheum quinto: Peccantes, coram omnibus argue, vt et cæteri timorem habeant.

ECCLESIASTICI decimooctauo: Qui misericordiam habet, docet et erudit quasi pastor gregem suum. Miserea-tur excipiens doctrinam miserationis, et qui festinant in iudicijs eius.

PRIORIS ad Timotheum quarto: Prædica verbum, insta oportunè, importunè: argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina. Erit enim tempus cùm sanam doctrinam non sustinebunt: sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros, prurientes auribus.

ESAIAE quinquagesimosecundo: Quàm pulchri super montes pedes annunciantis et prędicantis pacem, annunciantis bonum, prædicantis salutem, dicentis Sion, Regnabit Deus tuus?

HIEREMIAE decimoquinto: Propter hoc hęc dicit Dominus: Si conuerteris, conuertam te, et ante faciem meã stabis: et si separaueris precioſum à vili, quasi os meũ eris. Cõuer-

uertentur ipsi ad te, & tu non conuertéris ad eos.

DANIELIS duodecimo ait angelus: Et multi de his qui dormiunt in terræ puluere, euigilabunt: alij in vitam æternam, & alij in opprobrium vt videant semper. Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.

IACOBI quinto: Fratres mei, si quis ex vobis errauerit à veritate, & conuerterit quis eum: scire debet, quoniam qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte, & operit multitudinem peccatorum.

AD Galatas sexto: Fratres, & si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans teipsum, nè & tu tenteris.

PROVERBIORVM vigesimoseptimo: Vnguento & varijs odoribus delectatur cor: & bonis amici cõsilijs anima dulcoratur.

ECCLESIASTICI quinto: Si est tibi intellectus, respõde proximo: sin autem, sit manus tua super os tuum, nè capiaris in verbo indisciplinato, et confundaris.

MATTHAEI quinto: Ego autem dico vobis, Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos: & orate pro persequentibus & calumniantibus vos: vt sitis filij patris vestri qui in cælis est, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos.

IACOBI quinto: Confitemini ergò alterutrùm peccata vestra: & orate pro inuicèm vt saluemini. multùm enim valet deprecatio iusti assidua.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ECCLESIASTICI septimo: Non desis plorantibus in consolatione, & cum lugentibus ambula. Non te pigeat visitare infirmum: ex his enim in dilectione firmaberis. In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, et in æternum non peccabis.

POSTERIORIS ad Corinthios primo: Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra: vt possimus & ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt, per exhortationem qua exhortamur & ipsi à Deo.

AD Titũ tertio: Admone illos principibus & potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse, neminem blasphemare, nõ litigiosos esse, sed modestos, omnẽ ostendentes mansuetudinem ad oẽs homines.

PRIORIS ad Thessalonicenses quinto: Rogamus autem vos fratres, corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. Videte nè quis malum pro malo alicui reddat: sed semper quod bonum est, sectamini inuicem & in omnes.

AD Romanos decimoquinto: Debemus autem nos firmiores, imbecillitates infirmorum sustinere, & non nobis placere. Vnusquisque vestrũm proximo suo placeat in bonum ad ædificationẽ. Etenim Christus non sibi placuit, sed sicut scriptum est, Improperia improperantium tibi, ceciderunt super me.

MATTHAEI quinto: Si ergò offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersùm te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vadè priùs reconciliari fratri tuo: & tunc veniens, offeres munus tuum.

CA-

CAPITE sexto: Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater vester cælestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus, nec pater vester dimittet vobis peccata vestra.

CAPITE decimooctauo: Sic & pater meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.

MARCI vndecimo: Et cùm stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis aduersùs aliquem: vt & pater vester qui in cælis est, dimittat vobis peccata vestra. Quòd si vos non dimiseritis, nec pater vester qui in cælis est, dimittet vobis peccata vestra.

ECCLESIASTICI vigesimooctauo: Qui vindicari vult, à Domino inueniet vindictam, & peccata illius seruans seruabit. Relinque proximo tuo nocenti te: & tunc deprecanti tibi peccata soluentur. Homo homini reseruat iram: & à DEO quærit medelam? In hominem similem sibi non habet misericordiam: & de peccatis suis deprecatur? Ipse dum caro sit, reseruat iram: & propitiationem petit à DEO? quis exorabit pro delictis illius?

PATRES.

I A AVGVSTINVS libro primo de ciuitate Dei, capite decimotertio: Non ideò tamen contemnenda & abijcienda sunt corpora defunctorum, maximeq; iustorum atque fidelium, quibus tanquàm organis & vasis ad omnia bona opera, sanctus vsus est Spiritus. Si enim paterna vestis & annulus, ac si quid huiusmodi, tanto charius est posteris, quanto erga parentes maior extitit affectus: nullo modo ipsa spernenda sunt corpora, quæ vtiquè multo familiariùs atque coniunctiùs, quàm quælibet indumenta, gestamus. Hæc enim non ad ornamentum vel adiutorium, quod exhibetur extrinsecùs, sed ad ipsam naturam hominis pertinent.

Corpora defunctorũ fidelium quarè cum honore sepelienda.

Vndè

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gen.23 & 25. Sepultura & exequiæ iustorum. Tob.2.& 12.

Vndè & antiquorum iustorum funera officiosa pietate curata sunt, exequiæ celebratæ,& sepultura prouisa: ipsiq; dum viuerent,de sepeliendis vel etiam transferendis suis corporibus filijs mandauerunt. Et Tobias sepeliendo mortuos, Deum promeruisse,teste angelo,commendatur. Ipse quoquè Dominus die tertio resurrecturus, religiosæ mulieris bonum opus prædicat,prædicandumq; cõmendat, quòd vnguentum pretiosum super membra eius effuderit,atque hoc ad eum sepeliendum fecerit.Et laudabiliter commemorantur in Euangelio,qui corpus eius de cruce acceptum,diligenter atque honorificè tegendum sepeliendumq; curârunt.Verùm istæ authoritates non hoc admonent, quòd insit vllis cadaueribus sensus : sed ad DEI prouidentiam,cui placent etiam talia pietatis officia,corpora quoquè mortuorum pertinere significant, propter fidem resurrectionis adstruendam. Vbi & illud salubriter discitur, quanta possit esse remuneratio pro eleemosynis, quas viuentibus & sentientibus exhibemus, si neque hoc apud DEVM perit,quod exanimis hominũ membris officij diligentiæq; persoluitur.Sunt quidem & alia,quæ sancti Patriarchæ de corporibus suis vel condendis, vel transferendis,prophetico spiritu dicta intelligi voluerunt.

Matth.26. Ioann.12.

Ioann.19.

Deo placent officia pietatis,quæ exhibentur mortuis.

2 IDEM in libro de cura pro mortuis gerenda,capite tertio,repetit eadem ad verbum ex supradicto libro de ciuitate Dei.

Animarũ salutem quanti faciat Deus. 1.Timot.2. Ezech.18.

1 B CHRYSOSTOMVS homilia tertia in Genesim : Nihil ità gratum est Deo, & ità curæ,vt animarum salus, sicut clamat Paulus,dicens: Qui vult omnes homines saluos fieri,& ad agnitionem veritatis venire.Et iterùm Deus ipse ait:Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur,& viuat. Et propter hoc etiam creaturam hanc omnem produxit, & nos formauit, non vt pereamus, negq; vt supplicijs nos torqueat : sed vt saluer,& ab errore liberatis, regno frui nobis concedat. Talẽ igitur habentes Dominum, tam misericordem,tam benignũ, tam mansuetum:cùm nostræ, tum fratrum nostrorum salutis curam geramus.Nam & hoc nostræ salutis argumentum erit & occasio, si non solùm pro nobisipsis soliciti, sed & proximo vtiles fuerimus,ipsum ad vitam veritatis manuducẽtes. Et vt sciatis quantum bonum sit,cum salute nostra & alios lucrari, audi prophetam ex persona Dei dicentem:Qui educit pretiosum à vili,quasi os meum erit.Quid hoc est ? Qui ab errore ad veritatem, ait,manuduxerit, vel à peccato ad virtutem proximum induxerit: pro virili humano me imitatur.Etenim ipse cùm Deus sit,propter nihil

Proximũ ad salutem perducere,quàm præclarũ sit. Hiere.15.

nihil aliud nostram induit carnẽ, & alia omnia humana sustinuit, & crucem quoquè susceptit,nisi vt nos peccato obnoxios à maledicto liberaret. Et hoc quoquè Paulus clamat,dicens : Christus nos redemit à maledicto legis, factus pro nobis maledictum. Si igitur ipse, qui Deus est ineffabilis essentiæ, ob misericordiam ineffabilem hæc omnia propter nos & salutem nostram suscepit:cur non & nos erga fratres iusti sumus,agnoscentesq; eos, vt membra nostra, & eripientes ex diaboli faucibus,in viam virtutis inducimus?Nam vt anima corpore melior est:ità his qui indigentibus pecunias & facultates suppeditant, maioribus præmijs digni sunt hi, qui admonendo & continuè docendo, in viam rectam supinos & desides inducunt,monstrando eis diuinarum virtutum fragrantiam,& vitiorum maleuolẽtiam. Hæc omnia cùm sciamus, præ omnibus alijs huius vitę curis,de salute animarum loquamur proximis,eandem illis solicitudinem ingerentes.

Galat 3.

Animarũ lucrum quanti faciendum.

2 ET homilia decima in Genesim : Cuius studium est docere proximum, is non tam illi benefacit, quàm sibijpsi magnam mercedem parat : dupliciq; augetur lucro, dum maiorem à Deo retributionem assequitur,& dum fratrem docere aggreditur, docendo interim sibijpsi memoriam eorum quæ audiuit, renouat.Igitur cogitantes tantum lucrum vestrum, nè inuideatis fratribus vestris, sed à vobis discant,quæ nunc à nobis dicuntur.

Docere proximum.

3 CLEMENS Alexandrinus libro primo stromatum,in principio : Iam autem cernitur ipse seruator, qui ex redundanti copia, pro eius qui accipit viribus, quæ ex exercitatione seruis augentur, facultates distribuerat,reuersus cum eis rationem ponere,quandò ijs quidem qui eius pecuniam auxerant, qui in modico fuerant fideles, exceptis, eos super multa constituturum pollicitus, in Domini gaudium iussit ingredi : ei autem qui pecuniam ad fœnerandam creditam occultauerat, & eam ipsam quam acceperat, absq; vllo emolumento reddebat:Serue,inquit,nequam & ignaue,oportebat te pecuniam meam dare nummularijs, & ego veniens meam recepissem. Propter hæc seruus inutilis inijcietur in tenebras exteriores.Tu ergò fortis esto, ait quoquè Paulus,in gratia quæ est in Christo Iesu,& quæ audijsti à me per multos testes,ea committe fidelibus hominibus, qui quidem idonei erunt alios quoquè docere.Et rursùs : Sude teipsum Deo probum exhibere operarium,inconfusibilem, rectè tractantem verbum veritatis. Si ambo ergò verbum prædicant, hic quidem scripto, ille verò voce,quomodò

Luc.19. Matth.25. Talẽta nobis cõcredita,benè collocãda sunt,& expẽdẽda in vtilitatẽ aliorum.

2.Tim.2.

Ibidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non sunt ambo admittendi, qui effecerunt, vt fides operetur per dilectionem? A culpa autem eius, qui quod est optimum, non elegit, Deus est prorsùs alienus, & minimè eius causa. Iam verò illorum quidem munus est, verbum fœnerari: horum autem, probare, & aut accipere, aut non. Iudicium autem in ipsis iudicatur. Sed prædicandi quidem scientia, est quodammodò Angelica, vtrouis modo iuuans, seu per manum, seu per linguam operetur: quoniam qui seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. Et paulò pòst: Operamini, inquit Dominus, non cibum qui perit, sed qui manet in vitam æternam. Sumitur autem nutrimentum & per cibos, & per verba: & reuerà beati sunt pacifici, qui eos qui in hac vita & errore, ab ignoratione oppugnantur, contraria docendo transmouent, & traducunt ad pacem quæ est in Verbo, & vita quæ est ex Deo, & eos qui esuriunt iustitiam, panis distributione nutriunt.

Prædicandi verbi Dei scientia est quodammodò angelica. Ioan 6.

Ab errore ad veritatem reducere alios.

4 BERNARDVS sermone trigesimosexto in Cantica canticorum: Videar forsan nimius in suggillatione scientiæ, & quasi reprehendere doctos, ac prohibere studia literarum. Absit. Non ignoro quantum Ecclesiæ profuerint & prosint literati sui, siue ad refellendos eos qui ex aduerso sunt, siue ad simplices instruendos. Denique legi, Quia tu repulisti scientiam, repellam & ego te, vt nō fungaris mihi sacerdotio. Legi, Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiā erudiūt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Et paulò pòst: Est autem (quòd in se est) omnis scientia bona, quæ tamen veritate subnixa sit: sed tu qui cum timore & tremore tuam ipsius operari salutem pro temporis breuitate festinas, ea scire prius amplius 've curato, quæ sensueris vicinora saluti. Nónne medici corporum, medicinæ portionem diffiniunt, eligere in sumendis cibis quid priùs, quid posteriùs, & quēadmodùm quidq; sumi oporteat? Nam etsi bonos constat esse cibos, quos Deus creauit, tu tamen ipsos tibi, si in sumendo modum & ordinem non obserues, reddis planè non bonos. Ergò quod dico de cibis, hoc sentite & de scientijs. Sed meliùs mitto vos ad magistrum. Non est enim nostra ista sententia, sed illius: immò & nostra, quoniam veritatis. Qui se, inquit, putat aliquid scire, nondùm scit quomodò oporteat eum scire. Vides quoniā non probat multa scientem, si sciendi modum nescierit? Vides, inquam, quomodò fructū & vtilitatē scientiæ in modo sciendi cōstituit? Quid ergò dicit modum sciendi? Quid, nisi vt scias, quo ordine, quo studio, quo fine quæq; nôsse oporteat? Quo ordine? vt id prius, quod māturius ad

Scientia literarum, Ecclesiæ multùm prodest. Osee 4. Daniel. 12.

Quarū rerum scientia & cognitio inprimis quærēda.

2. Cor. 8.

Modus sciendi cū primis necessarius.

ad salutē. Quo studio? vt id ardentius, quod vehementius ad amorem. Quo fine? vt non ad inanem gloriā, aut curiositatē, aut aliquid simile, sed tantùm ad ædificationē tuam vel proximi. Sunt nanque qui scire volunt eo fine tantùm, vt sciant: & turpis curiositas est. Et sunt qui scire volunt, vt sciantur ipsi: & turpis vanitas est. Qui profectò nō euadent subsannantem Satyricum, & ei qui eiusmodi est, decantantem:

Quo fine sciētiā appetere debeamus. Abusus scientiæ 1. 2.

Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter.

Et sunt item qui scire volunt, vt sciētiam suam vendant, verbi causa, pro pecunia, pro honoribus: & turpis quæstus est. Sed sunt quoque, qui scire volunt vt ædificent, & charitas est. Et item qui scire volunt vt ædificentur, & prudentia est. Horum omnium soli vltimi duo nō inueniuntur in abusione scientię, quippe qui ad hoc volunt intelligere vt benefaciant. Denique intellectus bonus omnibus facientibus eum. Reliqui omnes audiant: Scienti bonum & nō facienti, peccatum est ei. Ac si per similitudinem dicat: Sumenti cibum, & non digerenti, pernicioſum est ei. Cibus siquidem indigestus, & qui bonam non habet decoctionem, malos generat humores, & corrumpit corpus, & non nutrit. Ità & multa scientia ingesta stomacho animæ, quæ est memoria, si decocta igne charitatis non fuerit, & sic per quosdam artus animæ, mores scilicet atque actus, transfusa atque digesta, quatenùs ipsa de bonis quæ nouerit, vita attestante & moribus, bona efficiatur: Nónne illa scientia reputabitur in peccatum, tanquàm cibus conuersus in prauos noxiosq; humores? Et initio sermonis trigesimiseptimi: Non tamen dico contemnendam aut negligendam scientiam literarum, quæ ornat animam, & erudit eam, & facit vt possit etiam alios erudire. Sed duo illa (nôsse Deum & seipsum) oportet & expedit vt præcedant, in quibus summa salutis constituitur.

Persius Satyra 1. 3.

Rectus vsus 1. 2.

Psal. 110. Iacob. 4. Similitudo accōmodata.

Scientia per se laude digna.

5 GREGORIVS homilia decimaseptima in Euangelia: Pensemus ergò, qui vnquàm per linguam nostram conuersi, qui deuerso suo opere nostra increpatione correpti, pœnitentiam egerunt, quis luxuriam ex nostra eruditione deseruit, quis auaritiam, quis superbiam declinauit? Pensemus quod lucrum Dei fecimus nos, qui accepto talento, ab eo ad negocium missi sumus. Etenim dicit: Negociamini dum venio. Eccè iam venit, eccè de nostro negocio lucrum requirit. Quale ei animarum lucrum de nostra negociatione monstrabimus? Quot eius conspectui animarum manipulos de prædicatiōis nostræ segete illaturi sumus? Ponamus ante

Ad pastores & concionatores qui nullas animas Deo lucrifecerunt. Luc. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

oculos noſtros illum tantæ diſtrictionis diem, quo iudex veniet, & ratiõem cum ſeruis ſuis, quibus talenta credidit, ponet. Eccè in maieſtate terribili, inter angelorum atq; archangelorum choros videbitur. In illo tanto examine, electorum omnium & reproborum multitudo deducetur, & vnuſquiſq; quid ſit operatus, oſtendetur. Ibi Petrus cum Iudæa conuerſa, quam poſt ſe traxit, apparebit. Ibi Paulus, conuerſum, vt ità dixerim, mundum ducens. Ibi Andreas poſt ſe Achaiam, ibi Ioannes Aſiam, Thomas Indiam, in conſpectũ ſui iudicij conuerſam ducet. Ibi omnes Dominici gregis arietes, cum animarum lucris apparebunt, qui ſanctis ſuis prædicationibus Deo poſt ſe ſubditum gregem trahunt. Cùm tot paſtores cum gregibus ſuis ante æterni paſtoris oculos venerint, nos miſeri quid dicturi ſumus, qui ad Dominum noſtrum poſt negocium vacui redimus, qui paſtorum nomẽ habuimus, & quos ex nutrimento noſtro debeamus oſtendere, non habemus? Hic paſtores vocati ſumus, & ibi gregem non ducimus.

Apoſtoli quos populos conuerterint, in die iudicij videbitur.

XVI

Quomodò iſthæc ſcripturis oſtenduntur?

A Pulchrè quidem ac paſsim, ſicut in primis illa Iſaiæ verba, aut potiùs DEI præcepta commonſtrant: [a] *Frange, inquit, eſurienti panem tuum, egenos vagosque indùc in domum tuam. Cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam nè deſpexeris.* Quorum officiorum ingens quoquè fructus ibidèm ſubijcitur: [b] *Tunc anteibit faciem tuam iuſtitia tua, & gloria Domini colliget te.* Et Ioãnes, qui in charitate & miſericordia fraterna nobis commendanda totus eſt, inter cætera docet: [c] *Qui habuerit ſubſtantiam huius mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſè habere, & clau-*

a Eſaiæ 58.b

b Ibidèm c

c 1 Ioan. 3. c Iac 2. c Baſil. hom. 7. in diuites aua.

clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodò charitas Dei manet in eo? Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, ſed opere & veritate. In hoc cognoſcimus, quoniam ex veritate ſumus.

ror. Amb. ſer. 81. & apud Grat diſt. 86. Idẽ li. 3. Off. c. 6. & 7. Greg. 3. p. curæ paſt. admonit. 22. Itẽ Greg. Turon in glor. cõfeſſ. ca. 108.

B Hæc ſunt fidelium, vereque iuſtorum opera, quæ in [d] extremo illo iudicio Chriſtus agnoſcet, & palàm approbabit: propter quæ regnum promiſſum decernet, iuſtitiæq; coronam reddet miſericordibus, quos & ipſe iuſtos prædicat.

d Matth. 25. d Luc. 14. e

C Quæ [e] quidem opera tanto plùs veræ laudis æterniq; præmij porrigunt, quanto fiunt ab animo Chriſtiano ſinceriùs, alacriùs, liberaliùs, nimirùm vt in illis humanæ vanitati atque cupiditati quàm minimum loci relinquatur: ea verò ad Dei gloriam proximique cui ſeruiunt, commodum propriè referantur. Hinc illæ ſcripturæ voces obſeruandæ: [f] *Qui tribuit in ſimplicitate: qui miſeretur in hilaritate.* [g] *Noli auertere faciem tuam ab vllo paupere. Quomodò potueris, ità eſto miſericors.* [h] *Hilarem datorem diligit Deus.* [a] *In omni dato hilarem fac vultum tuum.* [b] *Iucundus homo qui miſeretur & commodat.* Certè Chriſtus apud Lucam [c] talem depingit Samaritanum, qui præclarum exemplum præbeat ſummæ humanitatis perfectæq; miſericordiæ, ignotis etiam [d] & immerentibus vltrò præſtandæ. [e] *Qui verò parcè ſeminat, parcè & metet,* Apoſtolo teſte. Sa-

e Greg. curæ paſt. part. 1 admonit 21. Ambro li. 1. officiorũ c. 30. & l. 2. c. 21. & 22. Chryſ. hõ. de miſericordia & duabus viduis. Itẽ hõ. 30 in epiſt. ad Corint.

f Rom. 12. b

g Tob. 4 b

h 2. Cor. 9. b

a Eccl 35. b

b Pſal. 111. a

c Luc. 10. f

d Naz. in ora. de funere patris. Chryſo. hõ. 21. in epiſt. ad Rõ. Itẽ hõ. 35. & 37. ad po. Antioch

e 2. Cor. 9 b

Universidad de Deusto
Biblioteca

tis autem hactenùs de corporalibus præcipuè operibus misericordiæ.

SCRIPTVRAE.

ESAIAE quinquagesimooctauo : Clama, nè cesses: quasi tuba exalta vocẽ tuam, & annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. Me etenim de die in diem quærunt, & scire vias meas volunt : quasi gens quæ iustitiam fecerit, & iudicium Dei sui non dereliquerit, rogãt me iudicia iustitiæ, appropinquare Deo volũt. Quarè ieiunauimus, & non adspexisti? humiliauimus animas nostras, & nescisti? Eccè in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis. Eccè ad lites & contentiones ieiunatis, et percutitis pugno impiè. Nolite ieiunare sicut vsq; ad hanc diem, vt audiatur in excelso clamor vester. Nunquid tale est ieiunium quod elegi, per diem affligere hominem animam suam? Nunquid contorquere quasi circulum caput suum, et saccum et cinerem sternere? Nunquid istud vocabis ieiunium, et diẽ acceptabilem Dño? Nónne hoc est magis ieiunium quod elegi? dissolue colligatiões impietatis, solue fasciculos deprimentes, dimitte eos qui confracti sunt, liberos, & omne onus dirumpe: Frange esurienti panem tuum, et egenos vagosq; induc in domum tuam. cùm videris nudum, operi eum, et carnẽ tuam nè despexeris. Tunc erumpet quasi manè lumen tuũ, et sanitas tua citiùs orietur, et anteibit faciem tuam iustitia tua, & gloria Dñi colliget te. Tunc inuocabis, et Dñs exaudiet: clamabis, et dicet, Eccè adsum. si abstuleris de medio tui catenam, & desieris extendere digitũ, et loqui quod non prodest. Cùm effuderis esuriẽti animam tuam, et animam afflictam repleueris: orietur in tenebris lux tua, et tenebræ tuæ erunt sicut meridies. Et requiem tibi dabit Dominus semper, & implebit

bit splendoribus animam tuam, et ossa tua liberabit, et eris quasi hortus irriguus, & sicut fons aquarum, cuius nõ deficient aquæ. Et ædificabũtur in te deserta seculorum: fundamenta generationis & generationis suscitabis: & vocaberis ædificator sepium, auertens semitas in quietem.

PRIMAE Ioannis tertio, vt in textu.

IACOBI secundo: Iudicium sine misericordia illi qui non fecit misericordiam. Superexaltat autem misericordia iudicium. Quid prodest, fratres mei, si fidẽ quis dicat se habere, opera autẽ non habeat? Nunquid poterit fides saluare eum? Si aũt frater aut soror nudi sint, et indigeant victu quotidiano: dicat autem aliquis ex vobis, illis: Ite in pace, calefacimini & saturamini: nõ dederitis autẽ eis quæ necessaria sunt corpori: quid proderit? Sic & fides, si non habeat opera, mortua est in semetipsa.

MATTHAEI vigesimoquinto: Tunc dicet rex his qui à dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnũ à constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: Sitiui, et dedistis mihi bibere: Hospes eram, et collegistis me, &c. Tunc respondebunt ei iusti, dicentes: Dñe, quandò te vidimus esurientem, & pauimus: sitientem, & dedimus tibi potum? &c. Et ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam.

LVCAE decimoquarto Dicebat autem ei qui se inuitauerat: Cùm facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neq; fratres tuos, neq; cognatos, neq; vicinos diuites: nè fortè te & ipsi reinuitent, & fiat tibi retributio. sed cùm facis conuiuium, voca pauperes, debiles, claudos, et cæcos, et beatus eris, quia non habent retribuere: retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum.

AD Romanos duodecimo, Tobiæ quarto, Posterioris ad

Co-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Corinthios nono, Eccleſiaſtici trigeſimoquinto, & pſalmo centeſimo vndecimo, vt in textu.

LVCAE decimo: Samaritanus autem quidam iter faciens, venit ſecus eum: & videns eum, miſericordia motus eſt. Et appropians, alligauit vulnera eius, infundens oleum & vinum: & imponens illum in iumentum ſuum, duxit in ſtabulum, & curam eius egit. Et altera die protulit duos denarios, & dedit ſtabulario, & ait: Curam illius habe: & quodcunque ſupererogaueris, ego cùm rediero, reddam tibi.

PATRES.

1 A BASILIVS homilia in diuites auaros, quæ eſt ſeptima inter homilias variorum argumentorum, vt ſuprà in tertia parte de peccatis capitalibus, quæſt. 4. A 2.

2 AMBROSIVS ſermone octogeſimoprimo, qui eſt idem cum homilia ſexta Baſilij in diteſcentes auaros. Quòd ſi difficile tibi putas, ô homo, magnificentiam diuinæ largitionis imitari, imitare terram: ſi leuare ſursùm oculos non potes, ſaltem ea quæ deorsùm ſunt, & in pedibus tuis, intuere. Affer tu fructum ſicut terra. noli eſſe deterior inſenſibili elemento. Illa enim fructus quos affert, non ſuis vſibus vindicat, ſed ſuis miniſtrat obſequijs. Tu verò fructus illius ſolus inuadis, & tibi ſoli concludis. Quòd ſi tantum auiditatis te morbus adſtringit, vt tua velis facere omnia, accipe & ad hoc ſalutare remedium: Beneficium largientis, præbenti magis permanet, quàm ſuſcipienti. Nam miſericordia quidem ad indigentem peruenit, gratia autem multiplicatæ mercedis permanet tribuenti. Eſurienti dediſti panem: ille quidem paſtus eſt & refectus, ſed ad te redit, quod dediſti, cum fructibus & vſuris. Quod ſi difficile putas, conſidera frumentum quod ſeminatur in terra, ſi non ad ſeminantis potiùs, quàm ad ſuſcipientis, lucra cedit: ità etiam dum cibus tribuitur indigentibus, cum multo fœnore diuinæ gratiæ reſtituetur in poſterum. Sit ergò tibi finis agriculturæ huius initium cæleſtium ſationum. Seminate enim, inquit, vobis ad iuſtitiam. Quid ergò afflictaris? quid temetipſum excrucias, luto & lateribus concludens humanæ vitæ ſubſidia? Scriptum non legis, Melius eſt nomen bonum ſuper diuitias multas? Si ergò & tu gloriam ex

Creaturarum exemplo prouocamur ad miſericordiã.

Fructus eleemoſynarũ in donantem redundat.

Gratis & iuſtitia acquiruntur.

Oſeæ 10.

Prouer 22.

ex diuitijs quæris, cognoſce quia melius eſt mille filiorum, quòs p miſericordiam filios adquiſieris, ſ patrem vocari, quàm mille aureorum dominum dici. Facultates nanq; relinquentur hîc, etiam ſi nolumus: bonorum verò operum conſcientia nobiſcum pariter pergit ad Deum. Et conſidera, quanta tibi tum erit gloria, cùm te omnis ille populus, qui ex promptuarijs tuis paſtus eſt & refectus, pro tribunali magni illius & iuſtiſsimi iudicis caterua conſtipante circundabit, paſtorem te ſuum, ac tutorem pium, & miſericordem patrem omni gratiarum voce teſtabitur. Quòd ſi magiſtratus in theatris mimis & athletis & gladiatoribus, alijſq; huiuſmodi generibus hominum totum penè patrimonium ſuum largitur ac prodigit, vt vnius horæ fauorem, vulgi nimirûm, acquirat, nihil ſibi ſ vlteriùs profuturum: tu dubitas & cunctaris munificus eſſe in huiuſmodi largitiõibus, in quibus iudex reſidet Deus, fauentiũ & acclamantium vulgus eſt angeli: vbi omnes qui à ſeculo fuerunt ſancti, laudatores & prædicatores tui ſunt: vbi laus & fauor non ſimul eum die ſ ceſſat, ſed cum ſeculis permanet: vbi corona tibi non auri, ſed iuſtitiæ dabitur: vbi non honores vnius vrbis, ſed cælorum regna mereberis? Et hæc omnia acquiruntur, per miſericordias pauperum, per diſpenſationes indigentiũ, in quibus cibi corruptibilis precio, incorruptibilem regni cælorum gloriam, æternamq; mercaris. Et poſt pauca: Sicut ij qui per inſaniã mente trãſlati ſunt, non iam res ipſas, ſed paſsionis ſuæ phantaſias vident: ità etiam mens auari ſemèl vinculis cupiditatis adſtricta, ſemper aurum, ſemper argentum videt, ſemper reditus computat. Gratiùs aurum intuetur, quàm ſolem videt. Ipſa eius oratio & ſupplicatio ad Dominum, aurum quærit, & vellet atque optaret vt omnia ei in aurum conuerterentur. Vos autem fratres, ſi mihi auſcultatis, reſerate aditus prõptuariorum veſtrorum, & largior diuitijs veſtris atq; fluentior exitus procuretur, quàm dudùm fuerat quæſitus ingreſſus, tanquàm affluentiſsimus fluuius ad ſegetes rigandas multis deriuationibus trahitur per omnem terram miſericordiæ affluentia. An neſcitis quia puteorum aqua, ſi frequentiùs hauriatur, & ſalubrior efficitur, & abundantior: quòd ſi ocioſa remanſerit & immobilis, inutilior & corruptior ſit: ſi moueatur & operetur, communẽ omnibus & vtilem proferet fructum? Mete ergò vberes pecuniæ tuę fructus, orationes dico pauperum, interceſſionemq; ſanctorum, qui pro te, officiorũ tuorum memores apud iuſtum iudicem Deum dignis operum tuorum allegationibus poſtulent.

Gloriam parit eleemoſynæ in futura vita.

Corona iuſtitiæ dabitur & cælorũ regna merebetur.

Auarorũ cogitationes quæ ſint.

Facultates noſtræ erogando multiplicantur.

Similitudo pulchra.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Luc.12. stulent. Caueamus exemplum diuitis istius, qui dum præsentes diuitias concludit, & de futuris solicitudinem gerit, diuitijs pariter abreptus & vita, protrahitur ad tribunal horrificum, in quo accusatrix quidem huius asistit ipsa illa, quæ & totius vitæ eius comes extitit, auaritia: defensor verò & intercessor nusquàm vllus apparet. Circunspectat nanq; sanctorum multitudinem diuinis tribunalibus assistentem, & intentis ac solicitis oculis circunlustrat, si quem fortè videat charum sibi ac familiarem in hac vita obsequio suo factum, nec vsquàm tamen vllum inuenit. Nullus est qui dicat: Domine, dignus est cui ignoscas: dilexit enim gentem nostram, & ecclesiam ipse ædificauit. Nullæ viduæ quæ procedentes & flentes rogent Petrum, ostendentes vestimenta sua, quę eis largitus est dines. Nullus ergò miserebitur ei qui non est misertus. Scriptum est enim: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Et iterùm: Date, & dabitur vobis. Et, Qua mensura mensi fueritis, eadem remetietur vobis: Et paulò pòst: Non oportebat te gratias agere Deo, exultare & lætari, quòd non ipse mendicans alienas circuis fores, sed alij ante tuas ianuas sedent, à te misericordiam postulantes? Tu verò difficilis es ad præbendum, contristaris ac declinas, nè quis tibi paulò molestior, cogente necessitate paupertatis, existat: quasi non potuisset fieri vt esses vnus ex ijs, qui ante ianuam tuam fame perditi iacent, & tu quidem satis dignè: Nam vomito, mète, ac proposito pauper es, & totius boni egenus. Cùm enim non habes charitatem, cùm tibi desit humanitas, desit fides, desit spes in Deo, cùm tibi desit misericordia, qd te egestuosius? quidve mendicius? Pars tua cum tineis & muribus horreorum tuorũ romanere & consumi, quis tibi suadere posset aliquid indè largiri? Sed ais: Quid iniustum est, si cùm aliena non inuadam, propria diligentius seruo? O impudens dictum, propria dicis? quæ? ex quibus recõditis in hunc mundum detulisti? Quandò in hanc ingressus es lucẽ, quandò de ventre matris existi, quibus quæso facultatibus, quibusq; subsidijs stipatus ingressus es? Aduentum tuum in hunc mundum discę ab Apostolo Paulo, dicente: Nihil enim intulimus in hũc mundum, sed nec auferre quidem quid possumus: habẽtes autem victum & vestitum, his contenti simus. Terra communiter omnibus hominibus data est. proprium nemo dicat, quod è communi plus, quàm sufficeret, sumptum, & violenter obtentum est. Veruntamen nudus ex ventre matris existi: nudus nihilominùs re-

Auaritia auaros accusat coram summo iudice.

Luc.7. Act.9.

Matt.5. Luc.6.

In eos qui difficiles se præbent ad largiendum.

In eos qui se propria licitè seruare dicunt.

1.Tim.6.

Iob.1.

uertêris in terram. Et si quidem terræ elementum putas fortuitò subsistitisse, impius es, qui ignoras conditorem Deum: si verò agnoscis beneficium largitoris, gratus esto creatori, & require apud temetipsum rationem, cur plus tibi quàm cæteris præstitit. Nunquìd iniquus est Deus, vt nobis non æqualiter distribuat vitę subsidia, & tu quidem esses assiuens & abundans, alijs verò deesset, & egerent? An idcircò magis, quia & tibi voluit benignitatis suę experimenta conferre, & alium per virtutem patientiæ coronare: tu verò susceptis Dei muneribus, etsi in sinum tuum redactis, nihil te putas agere iniquum, si tam multorum vitæ subsidia solus obtineas? Quis enim tam iniustus, tam auidus, tam auarus, quàm qui multorum alimenta, suum non vsum, sed abundantiam & delicias facit? Neque enim minus est criminis, habenti tollere, quàm cùm posśis & abundes, indigentibus denegare. Esurientium panis est, quem tu detines: nudorum indumentum est, quod tu reeludis: miserorum redemptio est & absolutio, pecunia quam tu in terra defodis. Tot ergò scias inuadere bona, quot possis præstare quod velis.

Cur Deus alios ditauit, alios pauperes esse voluit.

Diuitum bona sunt pauperũ quo ad vsum. Vide S. Tho. 2.2.q.32. art.1.

5 IDEM Ambrosius apud Gratianum distinctione octogesimasexta: Pasce fame morientem. quisquis enim pascendo hominem seruare poteris, si non pascas, fame occidisti.

Occidit hominem, qui famẽ morientem non pascit cùm potest.

4 ET libro tertio Officiorum, capite sexto: Non vincat honestatem vtilitas, sed honestas vtilitatem. Hanc dico vtilitatem, quæ æstimatur secundùm vulgi opinionem. Mortificetur auaritia, moriatur concupiscentia. Sanctus in negociationem introisse se negat: quia preciorum captare incrementa, non simplicitatis, sed versutiæ est. Et alius ait: Captans precia fruméti, maledictus in plebe est. Et post pauca: Cur ad fraudem conuertis naturæ industriam & indulgentiam? Cur inuides vsibus hominum publicos partus? Cur populis minuis abundantiam? Cur affectas inopiam? Cur optari facis à pauperibus sterilitatem? Cùm enim nõ sentiant beneficia fœcunditatis, te auctionante precium, te condente frumentum, optãt potiùs nihil nasci, quàm te de fame publica negociari. Ambis frumentorum indigentiam, alimentorum penuriam, vberis soli partus ingemiscis, faces publicam fertilitatem, horrea frugũ plena deploras, exploras quandò sterilior prouentus sit, quandò exilior partus: votis tuis gaudes arrisisse maledictum, vt nihil vsquàm naſceretur. Tunc messem tuam veniſſe lætaris, tunc tibi de omni-

Famis tẽpore subueniendũ communitati

Pro. 11.

In eos qui frumenta recondunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

um miseria congeris opes, & hanc tu industriam vocas, hanc diligentiam nominas, quæ calliditatis versutia, quæ astutia fraudis est: & hoc tu remedium vocas, quod est commentum nequitiæ. Latrocinium hoc, an fœnus appellem? Captantur tanquàm latrocinij tempora, quibus in viscera hominum durus insidiator obrepas. Augetur precium tanquàm sorte cumulatum fœnoris, quo periculum capitis aceruatur. Tibi conditæ frugis multiplicatur vsura, tu frumentum quasi fœnerator occultas, quasi venditor auctionaris. Quid imprecaris malè omnibus, quia maior futura sit fames, quasi si nihil frugum superfit, quasi infœcundior annus sequatur? Lucrũ tuum, damnũ publicũ est. Ioseph sanctus omnibus aperuit horrea, non clausit: nec precia captauit annonæ, sed perenne subsidium collocauit: nihil sibi acquisiuit, sed quemadmodùm fames etiam in posterum vinceretur, prouida ordinatione disposuit. Legisti quemadmodùm hunc frumentarij precij captatorem exponat in Euangelio Dominus IESVS, cuius possessio diuites fructus attulit, & ille quasi egens dicebat: Quid faciam? non habeo quo congregem. Destruam horrea mea, & maiora faciam: cùm scire non posset, vtrùm sequenti nocte anima sua ab eo repetereretur. Nesciebat quid faceret, quasi ei alimenta deessent, hærebat ambiguo. Nõ capiebant horrea annonam, & ille se egere credebat. Rectè igitur Salomon: Qui continet, inquit, frumentum, relinquet illud nationibus, non hæredibus: quoniam auaritiæ emolumentum ad successorum iura non peruenit. Quod non legitimè acquiritur, quasi ventis quibusdam ità extraneis diripientibus dissipatur. Et addidit: Captans annonam, maledictus in plebe est: benedictio autem in capite eius qui participat. Vides ergò quòd largitorem frumenti esse deceat, non precij captatorem. Non est igitur ista vtilitas, in quo plus honestati detrahitur, quàm vtilitati adiungitur.

Latrocinijs comparatur ea mercatorũ industria.

Exemplũ Ioseph.

De diuite Euangelico. Luc. 12.

Pro. 11.

Peregrinos tempore famis vrbe non arceados.

§ CAPITE septimo eiusdem libri: Sed & illi qui peregrinos vrbe prohibent, nequaquàm probandi: expellere eo tẽpore, quo deberent iuuare, separare à commercijs communis parentis, fulgos omnibus partus negare, inita iam consortia viuendi auerruncare: cum quibus fuerint communia iura, cum his nolle in tempore necessitatis subsidia partiri? Feræ nõ expellũt feras, & homo excludit hominem? Feræ ac bestiæ communem putant omnibus victum quem terra ministrat. Illę etiam conformem sui generis adiuuant: homo impugnat, qui nihil à se alienũ debet credere quicquid humani est. Quãto ille rectiùs, qui cùm iam prouecta ætate, & fa-

& famem toleraret ciuitas, atque (vt in talibus solet) peterent vulgò, vt peregrini vrbe prohiberentur, præfecturæ vrbanæ curam cæteris maiorem sustinens, conuocauit honoratos, & locupletiores viros popposcit, vt in medium consulerent, dicens: Quàm immanè esset peregrinos ejici, quàm hominem exueret, qui cibum morienti negaret. Canes ante mensam impastos esse non patimur, & homines extrudimus? Quàm inutile quoquè tot populos mundo perire, quos dira conficeret tabes: quantos vrbi suæ perire, qui solerent adiumento esse, vel in conferendis subsidijs, vel in celebrandis commercijs, neminem fame aliena iuuari: protrahere vt plurimùm diem posse, non inopiam repellere: immò tot cultoribus extinctis, tot agricolis occidentibus, occasura in perpetuum subsidia frumentaria. Hos igitur excludimus, qui victum nobis inferre consueuerunt? Hos nolumus in tempore necessitatis pascere, qui nos omni ætate pauerunt? Quanta sunt quæ ab ipsis nobis hoc ipso tempore ministrantur? Non in solo pane viuit homo. Deut. 8. Matth 4. Nostra illic familia, plerique etiam nostri parentes sunt. Reddamus quod accepimus. Sed veremur, nè cumulemus inopiam. Primùm omnium misericordia nunquàm destituitur, sed adiuuatur. Deindè subsidia annonæ, quæ his impartienda sunt, collatione redimamus, reparemus auro. Nunquid his deficientibus, non alij nobis redimendi cultores videntur? Quanto vilius est pascere, quàm emere, cultores? Vbi etiam repares? Vbi inuenias quam reformes? Adde: si inuenias quem ignarum, & alieni vsus: numero possis substituere, non cultui. Quid plura? Collato auro, coacta frumẽta sunt. Ità nec abundantiam vrbis minuit, & peregrinis alimoniam subministrauit. Quantæ hoc commendationis apud Deum fuit sanctissimo seni? Quantæ apud homines gloriæ? Hic magnus verè probatus, qui verè potuit imperatori dicere, demonstrans prouinciæ totius populos: Hos tibi omnes reseruaui, hi viuunt beneficio tui senatus, hos tua curia iam morti abstulit.

Senis cuiusdã oratio, qua persuasit non esse eos pellendos.

6 GREGORIVS Magnus in tertia parte curæ pastoralis, admonitione vigesimasecunda: Admonendi sunt qui nec aliena appetunt, nec sua largiuntur: vt sciant solicitè, quòd ea de qua sumpti sunt, cunctis hominibus terra communis est: & idcircò alimenta quoquè omnibus communiter profert. Incassùm ergò se innocentes putant, qui commune Dei munus sibi priuatum vendicant: qui cùm accepta nõ tribuũt, in proximorum nece grassantur: quia tot penè quotidiè perimunt: quot morientium pauperum apud se

Ad eos qui sua non largiuntur.

Perimũt pauperes morientes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Opus misericordiæ, est iustitiæ etiam opus.

subsidia abscondunt.] Nam cùm quælibet necessaria indigentibus ministramus, sua illis reddimus, non nostra largimur: iustitiæ debitum potiùs soluimus, quàm misericordiæ opus implemus. Vndè & ipsa veritas cùm de misericordia cautè exhibenda loqueretur, ait: Attendite nè iustitiam vestram faciatis coram hominibus. Cui quoquè sententiæ etiam Psalmista concinens, dicit: Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in æternum. Cùm enim largitatem impensam pauperibus præmisisset, non hanc vocare misericordiam, sed iustitiam maluit: quia quod à communi Domino tribuitur, iustum profectò est vt qui accipiunt, eo communiter vtantur. Hinc etiam Salomon ait: Qui iustus est, tribuit: & non cessabit. Admonendi sunt quoquè vt solicitè attendant, quòd ficulnea quæ fructum non habuit, contra hanc districtus agricola queritur quòd etiam terram occupauit. Terram quippe ficulnea sine fructu occupat, quandò mens tenaciũ hoc quod prodesse multis poterat, inutiliter seruat. Terram ficulnea sine fructu occupat, quandò locum quem exercere alius per solem boni operis valuit, stultus per desidiæ vmbram premit. Hi aũt dicere nonnũquàm solent: Concessis vtimur, aliena non quærimus: & si digna misericordiæ retributione nõ agimus, nulla tũ peruersa perpetramus. Quod idcircò sentiunt: quia videlicet aurem cordis à verbis cælestibus claudunt. Neq; enim dives in Euangelio, qui induebatur purpura & bysso, qui epulabatur quotidiè splendidè, aliena rapuisse, sed infructuosè proprijs vsus fuisse perhibetur: eumq; post hanc vitam vltrix gehenna suscepit, non quia aliquid illicitum gesserit, sed quia immoderato vsu totum se licitis tradidit. Admonendi sunt tenaces, vt nouerint quòd hanc primam iniuriã faciunt Deo: quia danti sibi omnia, nullam misericordiæ hostiã reddunt. Hinc etenim Psalmista ait: Non dabit Deo placationem suam, nec precium redemptionis animæ suæ. Precium nanq; redemptiõis dare, est opus bonũ prævenienti nos gratiæ reddere. Hinc Ioannes exclamat, dicens: Iam enim securis ad radicem arboris posita est. Omnis arbor quæ non facit fructum bonũ, excidetur, & in ignem mittetur. Qui ergò se innoxios, quia aliena non rapiunt, æstimant: dictum securis vicinæ præuideant, & torporem improvidæ securitatis amittant: nè cùm ferre fructũ boni operis negligunt, à præsenti vita funditùs quasi ex viriditate radicis exsecentur.

Matth. 6. Psal 111.

Prouer 21.

Lucæ 13. Per ficulneam infructuosam tenaces homines designantur.

Non est satis ab alienis abstinere, sed etiã sua erogãda alijs. Lucæ 16.

Ad tenaces.

Psalm 48.

Lucæ 3.

6 GREGORIVS Turonensis in libro de gloria Confessorum, capite centesimo octauo: Sic & quodam loco in portu maris ge-

gestum fuisse multorum confirmat relatio. Quidam pauper & senex marsupijs oneratus, venit ad litus maris: & accedens ad portũ, petere eleemosynam à naucleris cœpit. Atq; illi, qui primus carinæ erat, importunior adsistebat, dicens: Da mihi aliquid. Tunc ille cõmotus ait: Absiste quæso decrepite, & noli à nobis quærere quicquam: nihil enim hîc aliud præter lapides habemus. At ille ait: si lapides dicis esse quæ in tuis ditionibus nauis hæc continet, omnia vertantur in lapides. & statim cũctum nauis onus quod mandi potuit, in saxum conuersum est. Ego enim ex his & dactylos vidi, & oliuas adspexi marmore duriores. Nam cùm in lapidis duritiam conuersa fuissent, nunquàm tamen colorem quem habuerunt, perdiderunt, nisi eadem forma eademq; species erat. Dominus autem nauis pœnitentia motus, inquisitum senem nunquàm potuit reperire: & sicut ferunt, per multas ciuitates de ijs quæ in saxum mutata fuerant, ad videndum direxit, vt scilicet exemplum esset omnibus, nè similia perpetrarent. Eccè quid agis impudens auaritia: fecisti hominem pauperem, qui non porrigendo pauperi, putauit se posse fieri ditiorem.

Esculenta ollæ versũtur imprecatione pauperis in lapides.

1 C GREGORIVS Magnus parte tertia curæ pastoralis, admonitione vigesimaprima: Admonẽdi sunt qui iam sua misericorditer tribuunt, vt à cælesti Domino dispensatores se positos subsidiorum temporaliũ agnoscant, & tanto humiliter præbeant, quanto & aliena esse intelligunt quæ dispensant. Cumq; in illorum ministerio quibus accepta largiuntur, constitutos se esse considerant, nequaq; eorũ mẽtes tumor subleuet, sed timor premat. Vndè & necesse est, vt solicitè perpendant, nè cõmissa indignè distribuant, nè quædam qbus nulla, nè nulla qbus quędam, nè multa quibus pauca, nè pauca præbeant, quibus impendere multa debuerũt: nè præcipitatione hoc quod tribuunt, inutiliter spargant: nè tarditate pertentes nociuè crucient, nè recipiendę hîc gratiæ intentio subrepat, nè dationis lumen laudis transitorię appetitio extinguat, nè oblatũ munus cõiuncta tristitia absorbeat, nè in benè oblato munere animus plusquàm decet hilarescat, nè sibi quicquam, cùm totũ rectè impleuerint, tribuant, & simul oĩa postquàm peregerint, perdant. Nè enim sibi virtutẽ suæ liberalitatis deputent, audiant quod scriptum est: Si qs administrat, tãquàm ex virtute quã administrat Deus. Nè in benefactis immoderatiùs gaudeant, audiãt quod scriptũ est: Cùm feceritis hæc oĩa, q̃ p̃cepta sunt vobis: dicite, serui inutiles sumus: q̃ debuimus facere, fecimus. Nè largitatẽ tristitia corrũpat, audi-

Quid in eleemosynarũ largitiõe obseruandũ, quid cauendum.

Scripturis singula p̃bat. 1. Petr. 4.

Luc. 17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 Cor 9. audiant quod ſcriptum eſt: Hilarem enim datorem diligit Deus.
Matth.6. Nè ex impenſo munere tranſitoriam laudem quærant, audiant quod ſcriptum eſt: Neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua, id eſt, piæ diſpenſationi nequaquàm ſe gloria vitæ præſentis admiſceat, ſed opus rectitudinis, appetitionem ignoret fauoris. Nè impenſæ gratiæ viciſſitudinẽ requirant, audiant quod ſcriptum eſt: Cùm
Lucæ 14. facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos diuites, nè fortè te ipſi reuocent, & fiat tibi retributio. Nè quæ prębenda ſunt citiùs, ſerò prębeantur, audiant quod ſcriptum eſt: Nè dixeris amico tuo, Vade &
Prouer.3. reuertere, & cràs dabo tibi, cùm ſtatim poſsis dare. Nè ſub obtentu largitatis ea quæ poſsident, inutiliter ſpargant, audiant quod ſcriptum eſt: Sudet eleemoſyna in manu tua. Nè cùm multa neceſsè
2 Cor.9. ſunt, parua largiantur, audiant quod ſcriptum eſt: Qui parcè ſeminat, parcè & metet. Nè cùm pauca oportet, plurima præbeant, &
1 Cor.8. ipſi poſtmodùm nimiè inopiam tolerantes, ad impatiẽtiam erumpant, audiant quod ſcriptum eſt: Non vt alijs ſit remiſsio, vobis autem tribulatio, ſed ex æqualitate veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat, vt & illorum abundãtia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum. Cùm enim dãtis mens ferre inopiam neſcit, ſi multa ſibi ſubtrahit, occaſionem contra ſe impatientiæ exquirit. Priùs namque præparandus eſt patientiæ animus, & tunc aut multa ſunt, aut cuncta largienda, nè, dum minùs ęquanimiter inopia irruens fertur, &
præmiſſæ largitatis merces pereat, & adhuc mẽtem deteriùs murmuratio ſubſequens perdat. Nè omninò nihil eis præbeant, quibus
Lucæ 6. conferre aliquid paruum debẽt, audiant quod ſcriptum eſt: Omni
Eccl 12. petenti te tribue. Nè ſaltem aliquid præbeant, quibus omninò cõferre nihil debent, audiant quod ſcriptum eſt: Da bono, & noli re-
Tob.4. cipere peccatorem. Benefac humili, & non dederis impio. Et rurſùm: Panem tuum & vinum ſuper ſepulturam iuſti conſtitue, & noli ex eo manducare & bibere cum peccatoribus. Panem enim ſuum & vinũ peccatoribus præber, qui iniquis ſubſidia, pro eo quòd iniqui ſunt, impendit. Vndè & nonnulli huius mundi diuites, cùm fame crucientur Chriſti pauperes, effuſis largitatibus nutriunt hiſtriones. Qui verò indigenti etiam peccatori panem ſuum, nõ quia peccator, ſed quia homo eſt, tribuit, nimirùm non peccatorem, ſed iuſtum pauperem nutrit, quia in illo non culpam, ſed naturam diligit. Admonendi ſunt etiam, qui iam ſua miſericorditer largiuntur, vt ſolicitè cuſtodire ſtudeant, nè, cùm commiſſa peccata eleemoſy-

emoſynis redimunt, adhuc redimenda committant. Nè venalem Dei iuſtitiam æſtiment, ſi cùm curant pro peccatis nummos tribuere, arbitrentur ſe poſſe multè peccare. Melior quippe eſt anima quàm eſca, melius corpus quàm veſtimentum. Qui ergò eſcam aut veſtimentum pauperibus largitur, ſed tamen animæ vel corporis iniquitate polluitur, quod minus eſt iuſtitiæ, obtulit: & quod maius eſt culpæ, commiſit, ſua enim Deo dedit, & ſe diabolo.

Non ideò tribuendæ eleemoſynæ, vt liberiùs peccetur.
Matth.6. Luc.12.

2 AMBROSIVS libro primo Officiorum, capite trigeſimo: Sed iam de beneficentia loquamur, quæ diuiditur etiam ipſa in beneuolentiam & liberalitatem. Ex his igitur duobus cõſtat beneficentia, vt ſit perfecta. Non enim ſatis eſt benè velle, ſed etiam benefacere. Nec ſatis eſt iterùm benefacere, niſi id ex bono fonte, hoc eſt, ex bona voluntate proficiſcatur. Hilarẽ enim datorẽ diligit Deus. Nam ſi inuitus facis, quæ tibi merces eſt? Vndè Apoſtolus generaliter inquit: Si volens hoc ago, mercedem habeo: ſi inuitus, diſpenſatio mihi credita eſt. In Euangelio quoquè multas diſciplinas accepimus iuſtæ liberalitatis. Pulchrum eſt igitur benè velle, & eo largiri conſilio, vt proſis, non vt noceas. Nam ſi luxurioſo ad luxuriæ effuſionem, adultero ad mercedem adulterij largiendum putes, non eſt beneficentia iſta, vbi nulla eſt beneuolentia. Officere enim iſtud eſt, non prodeſſe alteri: ſi largiaris ei qui conſpiret aduerſùs patriam, qui congregare cupiat tuo ſumptu perditos, qui impugnent Eccleſiã. Non eſt probabilis liberalitas, ſi adiuues eum qui aduerſùs viduã & pupillos graui decernit iurgio, aut vi aliqua poſſeſsiones eorum eripere conatur. Nõ probatur largitas, ſi quod alteri largitur, alteri quis extorqueat: ſi iniuſtè quærat, & iuſtè diſpenſandum putet: niſi fortè, vt ille Zachæus, reddas quadruplum priùs ei quẽ fraudaueris: & gentilitatis vitia, fidei ſtudio & credentis operatione compenſes. Fundamentum igitur habeat liberalitas tua. Hoc primùm quæritur, vt cum fide conferas, fraudem non facias oblatis, nè dicas te plus conferre, & minus cõferas. Quid enim opùs eſt dicere? Fraus promiſsi eſt: in tua poteſtate eſt largiri quod velis. Fraus fundamentum ſoluit, & opus corruit. Nunquid Petrus ità indignatiõe efferbuit, vt Ananiam extingui vellet, vel vxorem eius? Sed exemplo eorum noluit perire cęteros. Nec illa perfecta eſt liberalitas, ſi iactantiæ cauſa magis, quàm miſericordiæ, largiaris. Affectus tuus nomen imponit operi tuo. Quomodò à te proficiſcitur, ſic æſtimatur. Vides quàm moralem iudicem habeas? Te cõſulit, quomodò opus tuum ſuſcipiat, mentem tuam

Non ſatis eſt benè velle, ſed etiam benè facere ex bona voluntate.
1.& 2.Cor.9.

Dare oportet vt proſis, non vt obſis.

Ex alieno nõ largiendum.

Sine fraude largiendum.

Actor.5.

Non iactantiæ cauſa.

Matth.6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

priùs interrogat: Nesciat, inquit, sinistra tua quid faciat dextera tua. Non de corpore loquitur, sed etiam vnanimus tuus, frater tuus, quod facis, nesciat: nè, dum hic quæris mercedem iactantiæ, illic remunerationis fructum amittas. Perfecta autem est liberalitas, vbi silentio quis tegit opus suum, & necessitatibus singulorum occultè subuenit: quē laudat os pauperis, & non labia sua. Deindè perfecta liberalitas fide, causa, loco, tempore commodatur, vt primùm opereris circa domesticos fidei. Grandis culpa, si sciente te fidelis egeat, si scias eum sine sumptu esse, fame laborare, ęrumnam perpeti, qui præsertim egere erubescat: si in causam ceciderit, aut captiuitatis suorum, aut calumniæ, & non adiuues: si sit in carcere, & pœnis & supplicijs propter debitum aliquod iustus exercitetur: (nam & si omnibus debetur misericordia, tamen iusto amplius:) si tempore afflictiōis suæ nihil à te impetrer, si tempore periculi quo rapitur ad mortē, plus apud te pecunia tua valeat, quàm vita morituri. De quo pulchrè Iob dixit: Benedictio perituri in me veniebat. Personarum quidem Deus acceptor non est, quia nouit omnia: Nos autem omnibus quidem debemus misericordiam. Sed quia plerique fraude eam quærunt, & fingunt ærumnam, ideò vbi causa manifestatur, persona cognoscitur, tēpus vrget, largiùs se debet profundere misericordia. Non enim auarus Dominus est, vt plurimum quærat. Beatus quidem qui dimittit omnia, & sequitur eum. Sed & ille beatus, qui quod habet, ex affectu facit. Demię duo æra viduæ illius, diuitum muneribus prætulit: quia totū illa quod habuit, contulit: illi autē ex abundanti partem exiguam contulerunt. Affectus igitur diuitem collationem aut pauperem facit, & precium rebus imponit. Cæterùm Deus nō vult simul effundi opes, sed dispensari, nisi fortè vt Helisæus qui boues suos occidit, & pauit pauperes ex eo quod habuit, vt nulla cura teneretur domestica, sed relictis omnibus, in disciplinam se propheticam daret. Est etiam illa probanda liberalitas, vt proximos seminis tui non despicias, si egere cognoscas. Melius est enim, vt ipse subuenias tuis, quibus pudor est ab alijs sumptum deposcere, aut alicui postulare subsidium necessitati, nō tamē vt illi ditiores eo fieri velint, quod tu potes cōferre inopibus. Causa enim præstat, non gratia. Neq; enim propterea te Dño dicāsti, vt tuos diuites facias, sed vt vitam tibi perpetuam fructu boni operis acquiras, & precio miserationis peccata redimas tua. Putant se parùm poscere precium tuū quęrunt, vitę suę fructū adimere contendūt. Et accusat q; cū diuitē non feceris, cùm te

Ordinata sit liberalitas.

Domestici fidei ꝓferatur.

Iustis magis benè faciendū quàm alijs

Iob 29.

Munus ex affectu, non ex quantitate spectatur.

Matth. 19.

Lucæ 21. Marc. 12.

An liceat ofa simul erogare.

3. Reg. 19.

Cognatorum etiā habenda est ratio si egeant.

Non ꝓpterea se Deo dicāt religiosi, vt suos amicos diuites faciāt, sed facultatē in pauperes distributiōe peccata redimāt, & vitā æternā acquirant.

te ille velit æternæ vitæ fraudare mercede. Et post qdam: Considerāda etiā in largiendo ætas atq; debilitas, nonnunq; etiam verecundia, q ingenuos prodit natales, vt senib⁹ plus largiaris, q sibi labore iam nō queūt victū quærere. Similiter & debilitas corporis, & hæc iuuanda promptiùs. Tum si qs ex diuitijs cecidit in egestatē, & maximè si non vitio suo, sed aut latrocinijs, aut ꝓscriptione, aut calumnijs q habebat, amisit. Sed fortè dicat aliqs: Cæcus vno loco sedet & ꝓteritur, & iuuenis validus frequenter accipit. Verū est, qa obrepit propter importunitatem. Nō est illud iudicij, sed tædij. Nam & Dñs ait in Euāgelio, de eo q iam clauserat ostium suū, si qs ostiū eius ꝓcacius pulset, quia surgit & dat illi propter importunitatem.

Cōsideranda ætas, debilitas & verecundia in pauperibus.

Luc. 11.

3 ET lib. 2. officiorū, cap. 21. Adiuuat hoc quoq; ad profectū bonæ existimationis, si de potētis manibus eripias inopem, de morte damnatū eruas, quantū sine perturbatiōe fieri potest, nè videamur iactantię magis causa facere, q misericordię, & grauiora inferre vulnera, dū leuioribus mederi desideramus. Iam si oppressum opibus potētis, & factiōe magis quàm sceleris sui precio grauatū liberauerit, egregię cōualescit opiniōis testimoniū. Cōmendat plerosq; etiam hospitalitas. Est enim publica species humanitatis, vt peregrinus hospitio nō egeat, suscipiatur officiosè, pateat aduenientī ianua. In officijs aūt hospitalibus omnibus qdem humanitas impartiēda est, iustis aūt vberior deferenda honorificētia. Quicunq; enim iustū receperit in nomine iusti, mercedem iusti accipiet, vt Dñs pronunciauit. Tanta aūt est apud Deum hospitalitatis gratia, vt ne potus qdem aquæ frigidæ à præmijs remunerationis immunis sit. Vides quia Abraham Deum recepit hospitio dum hospites quærit? Vides qa Loth angelos susćepit? Qui scis an & tu, cùm susćipis hospitem, susćipias Christū? Licèt in hospite sit Christus, qa Christus in paupere est, sicut ipse ait: In carcere eram, & venistis ad me: nudus eram, & operuistis me. Suaue est igitur non pecuniæ, sed gratiæ studere. Et post pauca: Pulchra liberalitas, erga ipsos quoq; pauperes mentem tenere, vt abundes pluribus, non conciliandi fauoris gratia vltra modū fluere. Quicqd ex affectu puro ac sincero ꝓmitur, hoc est decorū. Non superfluas ædificatiōes aggredi, nec prętermittere necessarias. Et maximè sacerdoti hoc cōuenit, ornare Dei templū &c.

Ex hospitalitate.

Matth. 10.

Ibidem.

Gene. 18.

Gene 19.

Matth 25.

4 CAPITE vigesimoquinto: Quid aūt tibi prodest fauere diuiti? An qa citiùs amantem remuneret? His enim fauemus frequentiùs, à quibus referendæ vicem speramus gratiæ. Sed eo magis infirmo & inopi nos studere conuenit, quia pro eo qui non habet, remu-

Beneficia magis in pauperes, quàm diuites conferenda.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nerationem speramus à Domino Iesu: qui sub specie conuiuij generalem virtutis edidit formam, vt his potiùs nostra conferamus beneficia, qui nobis ea non possunt repræsentare, dicens, ad conuiuium atque epulas, non eos qui diuites sunt, sed pauperes inuitandos. Diuites enim rogari videntur, vt ipsi quoquè nobis reddant conuiuium. Pauperes (quia non habent quod restituant) cùm acceperint, remuneratorem nobis faciunt Dominum, qui se pro paupere obligandum obtulit. Ad ipsum quoquè seculi vsum, collatio beneficij facta in pauperes, magis quàm in locupletes, plùs iuuat: quia diues dedignatur beneficium, & pudet eum debitorem esse gratiæ. Quinetiam id quod collatum est sibi, meritis suis arrogat, quòd vel vt debitum acceperit, vel ideò datum sit, eò quòd is qui dedit, reddendũ sibi à diuite vberiùs existimauerit. Ità in accipiendo beneficio, eo ipso ǫd acceperint diuites, dedisse se magis quàm accepisse existimant. Pauper verò & si non habeat vndè reddat pecuniam, refert gratiam. In quo certum est, quòd plus reddat quàm acceperit. Pecunia enim nummo soluitur, gratia nunquàm exinanitur. Reddendo vacuatur pecunia, gratia autem & habendo soluitur, & soluendo retinetur. Deindè quod diues refugit, pauper fatetur, quòd sit obligatus debito, sibiq; subuentum, non honori suo delatum, putat: donatos sibi arbitratur filios, vitam redditam, seruatam familiam. Quanto igitur melius, apud bonos, quàm apud ingratos, locare beneficium? Vndè Dominus ad discipulos ait: Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam, qua velut falce pullulantem in pectoribus humanis succidit auaritiam. Petrus quoquè claudo (qui ex vtero matris suæ portabatur) ait: Argẽtum & aurum non habeo: sed quod habeo, do tibi. In nomine Iesu Christi Nazareni surge & ambula. Itaque pecuniam non dedit, sanitatem dedit. Quanto melius est, salutẽ habere sine pecunia, quàm pecuniam sine salute? Surrexit claudus, quod non sperabat: pecuniam nõ accepit, quam sperabat. Sed hæc vix in sanctis Domini reperiuntur, vt diuitiæ contemptui sint.

Lucæ 14.

Matth. 10.

Actor. 3.

☞

Miser ille solus est, q misereri nõ vult.

Nũ sunt desinit precia misericordiæ.

5 CHRYSOSTOMVS in homilia de misericordia & duabus viduis, vt suprà, quæstione 13. authoritate 8. Ibidèm: Nullus miser est, nisi qui misereri noluerit: quia nec quisquã misereri desiderans, poterit non habere quod tribuat: nullus petentem paupere rem poterit inanem relinquere, nisi qui ei noluerit commodare. Non enim misericordiæ definita sunt precia, aut nisi quis multum dederit, acceptabile esse quod datur, nõ poterit: aut inopes tantum à quoquam exposcunt, quantum qui poscuntur, dare non possunt: aut ex modico multum, aut de exiguo plurimum dare quispiam cogitur, cùm libenter ex modico modicum attributum diuina pietas gratuletur. Dominus diuitum & viduæ operationes expendens, non quantum quisque obtulerit, sed quanto quis fecerit, singulorum animos & facultates ostendit, & viduam in opere perfecto laudauit. Certabat enim animo cum diuitibus vidua, cum locupletibus pauper, mediocris cum opulentissimis, fide ac deuotione certabat: sed vincit animo, deuotione superat, deniquè inuenitur potior, melior conspicitur, maior omnibus à iudice pronũciatur. Amen, inquit, dico vobis, vidua ista plus omnibus fecit. Prouocaris Christiane, prouocaris, & à vidua in certamen deduceris.

6 IDEM homilia trigesima in priorem epistolam ad Corinthios: Mendicis quid esse vilius potest? sed illi tamen ipsi, vsum Ecclesiæ, templorum foribus admoti, pulcherrimum quendam, & ornamentum maximum præstant, vt his sine, plenitudo Ecclesiæ perfecta esse non possit. Quod & Apostoli principiò statim intelligentes, vt cætera quidem omnia, ità illhuc quoquè viduæ vt essent, præclarè constituerunt, tantam in ea re diligentiam collocantes, vt illis ministros septem præficerent. Neque verò mẽdicus quisquam ferro manu ve admotis sic accuratè putrida vulnera secat, vt pauper egena manu porrecta stipem flagitando vulnerum cicatrices tollit. Et quod mirum, citra dolorem, citra suspirium pulcherrimam conferunt medicinam. Neque minùs ille, per silentium, soloq; cõspectu, pro templi foribus mendicus sedens, suadendo potest, quàm qui populum moderamur, & pro concione quotidiè declamamus. Quid enim aliud nos vobis inculcamus quotidiè docendo, nisi vt nè altum sapias ô homo? Res est subitò inclinans, & omnigenis casibus quàm maximè obnoxia hominum natura: ad senectam iuuentus festinat, dilabitur gratia in deformitatem, ad imbecillitatem robur decrescit, sanitas in languorem deficit: in contemptum gloria, diuitiæ in penuriam, honor in despectum abit: præcipiti flumini nec vsquàm consistenti, sed ad prona continuò & per omnia ruenti, nostra similia sunt. Hæc & his plura mendicus ille, non verbis & oratione ad hoc concinnata, sed ipsa & vero vultu (quod genus hortationis potentissimum est) assiduè contestatur.

Mendici Ecclesiæ ornamentum.

Acto. 6.

Mendici ante fores Ecclesiæ sedentes, quid concionentur.

7 GREGORIVS Nazianzenus in oratione de funere patris: Quis pauperibus, hoc est, naturæ pari honore præditæ, contem-

Liberalitas patris Gregorij Nazianzeni.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ptissimę parti vel animo condolentior, vel manu liberalior ac munificentior? Sic enim haud dubiè quasi alienorum bonorum procurator de bonis suis existimabat, pauperũ inopiam, quantùm poterat, subleuãs, nec superflua duntaxàt, sed necessaria quoq; in eam rem insumens, (id quod hominis amicissimè erga pauperes affecti clarissimum est argumentum) partemq; dans, non septem duntaxàt, sicut Salomonis lex ferebat, sed ne octauo quidem accedente, sordidi tamen perparciq; animi specimen vllum edens, verùm libentiùs sua profundens, quàm alij amplificent, vinculum & electionem tollens, hoc est, vt quidem interpretor, illiberalitatem, atq; eius qui stipem accepturus est, explorationem, sit ne videlicet ea dignus, an indignus, nec murmuris verbum cum largitione coniungens: Quo vitio pleriq; laborant, qui quanuis largiantur, nequaquàm tamen promptè & libenter tribuunt: quod quidem erogatione ipsa maius est & excellentius. Multò enim præstat, ob eos qui opem merentur, immerentibus quoquè porrigere, quàm dum metuimus, nè in indignos beneficiũ conferamus, dignis etiam misericordiæ officia denegare. Atq; eò pertinere videtur, quod Scriptura inquit, panem in aquam quoq; mittendam esse: vtpotè nec defluxurum, nec periturum apud iustum harum rerum ponderatorem, sed eò peruenturũ, vbi omnia nostra collocabũtur, ac tempestiuè occurrent, vt cunq; aliter existimemus.

Eccles 11. Exploratio pauperum reprehenditur. Eccles 11.

§ CHRYSOSTOMVS homilia vigesimaprima in epistolam ad Romanos & in sermone, Nè scrutemur pauperes curiosè: Quàm multi diuites erant tẽporibus prophetæ Elisæi, & tamen sola Sunamitis hospitalitatis fructũ vindemiauit. Quemadmodùm & Abraham suo tempore largiter ac promptè fecit. Et profectò potissimũ est quod quis admiretur, quòd ista fecerit cùm ignoraret, qui essent, qui aduenerant peregrini. Itaque neq; tu pauperes curiosè inquiras. Propter Christum enim illos suscipis. Quòd si perpetuò curiosè scrutaturus es pauperes, fiet, vt sæpenumerò probatũ coram Deo virum prætergrediare, mercedemq; quam ex eo habiturus eras, perdas. Atqui etiam is, qui reprobum recipit, sine culpa erit, immò & mercedẽ habebit. Prophetam enim in nomine prophetæ recipiens, mercedem prophetæ accipiet. Qui verò intempestiua sua curiositate præcipuũ quenquam neglexerit, pœnas etiam dabit. Nè scruteris igitur curiosè pauperũ vitam atq; negocia: nam extremæ illud insolentiæ est, pro vno pane totam hominis miseri vitam curiosè inquirere. Nam etiam si homicida, si latro, aut aliud

4. Reg. 4. Pauperes nõ curiosè inquirendi. Matth. 10.

id huiusmodi fuerit: an non videtur tibi vel pane, vel modicõ argento dignus? Et tamen Dominus tuus solem suum illi producit: tu verò quotidiano cibo indignum iudicas? Dominus tuus diligit, labijsq; osculando excipit eum, qui statim sanguinem illum suum pretiosum fusurus erat: tu verò pauperem neq; planè dignaris, neque legẽ quam Christus dedit, reuereris? Per hæc enim, quæ recensui, satis ostendit, quòd non solùm pauperes, sed & eos qui nos ad mortem vsque impellunt, auersari non oporteat. Nè dicas igitur mihi, quòd vel hoc, vel illud operatus sit mali: sed perpende quid Christus fecerit, qui ad crucem vsq; proditorem suum osculo, quo tradendus erat, emendare studebat. Et in fine: Non succurris paupertati? Quid & conteris? Non erigis iacentem? vt quid & deijcis? Non tollis pauperis tristitiam? Quid & auges? Non das pecuniam? Cur verbis etiam conuiciaris? Non audisti quantam datura sint pœnam, qui pauperes non pascunt? Quibus supplicijs condemnandi sint? Ite, inquit, in ignem, præparatum diabolo & angelis illius. Si ergò non pascentes ità condemnabuntur, quam putas pœnam dabunt, qui non solùm non pascunt, sed & conuiciantur? Quantum patientur supplicium? quantam gehennam? Nè itaque tanta mala erga nosipsos incendamus: donèc facultas est, malum hunc morbum corrigamus, linguæq; frenum imponamus, non solùm non conuiciantes, sed & consolantes tam verbis quàm factis, quatenùs multa nobis recondita in futurũ misericordia, promissa bona apprehendamus.

Matth. 5. Luc. 22. Matth. 26. In eos q pauperes offendunt. Matth. 25.

9 IDEM homilia trigesimaquinta & trigesimaseptima ad populum Antiochenum, vt suprà quæstione vndecima, authoritate 12. & 14.

XVII

De spiritualibus quid porrò Scriptura testatur?

A *Debemus,*[a] inq;, *nos firmiores imbecillitatẽ infirmorũ sustinere, & nõ nobis placere. Vnusq; q; vestrùm proximo suo placeat in bonũ ad ædificationẽ. Etenim Christus nõ sibi placuit.* Ac rursùs:[b] *Estote inuicèm benigni, misericordes, donãtes inuicẽ, sicut & Deus in Christo donauit vobis.*

a Rom. 15. a

b Ephes. 4. g

Universidad de Deusto
Biblioteca

c Ephes.5.a

d Coloss.3.b

e Aug in Enchir.ca.71.& 74 hom.6.29. & 40.ex quinquaginta & serm.20.de tẽp.Greg.4. dialog.c.vit. f 1.Thess.5.c

g 1.Cor.9.d

h 2.Cor.11.g

a Rom.9.a

b 2. Cor. 12.c

vobis. Item: [c] *Estote ergò imitatores Dei, sicut filij charissimi, & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos.* Præterea, [d] *Induite vos sicut electi Dei, sancti & dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes inuicèm, & donantes vobismetipsis, si quis aduersùs aliquem habet querelam: sicut Dominus donauit vobis, ità & vos.* Iterùm verò: [f] *Corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes.*

B Hæc aliaque id genus permulta passim inculcat Paulus: qui, vt [g] omnes faceret saluos, omnibus omnia factus est: vt hinc ipse testetur: [h] *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror?* Et iterùm: [a] *Tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi meo. Optabam enim ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis.* Tum alibi: [b] *Ego libentissimè impendam, & superimpendar ipse pro animabus vestris, licèt plùs vos diligens, minùs diligar.*

SCRIPTVRAE.

AD Romanos decimoquinto, ad Ephesios quarto ac quinto, ad Colossenses tertio, prioris ad Thessalonicenses quinto, prioris ad Corinthios nono, posterioris ad Corinthios vndecimo, ad Romanos nono, & posterioris ad Corinthios duodecimo, vt in textu.

PATRES.

1 A AVGVSTINVS in Enchiridio ad Laurentium, capite

pite septuagesimotertio: Postq̃ in fine præcedentis capitis dixisset, multa esse genera Eleemosynarum, quæ cùm facimus, adiuuamur vt dimittantur nobis nostra peccata: Sed ea, inquit, nihil est maius, qua ex corde dimittimus, quod in nos quisque peccauit. Minùs enim magnũ est, erga eum esse beneuolum, siue etiam beneficũ, q̃ tibi mali nihil fecerit. Illud multo grãdius & magnificẽtissimę bonitatis est, vt tuum quoq; inimicum diligas, & ei qui tibi malum vult, &, si potest, facit, tu bonum semper velis, faciasq; cùm possis, illius memor exempli, qui in cruce pendens, pro suis exorat persecutoribus, suosq; admonuit, dicens: Diligite inimicos vestros, benefacite eis qui vos oderunt, & orate pro eis qui vos persequuntur. Sed quoniam perfectorum sunt ista filiorum Dei, quò quidem se debet omnis fidelis extendere, & humanum animum ad hũc affectum orando Deum, secumq; agendo luctandoq; perducere: tamen quia hoc tam magnum bonum tantæ multitudinis non est, quantam credimus exaudiri, cùm in oratione Dominica dicitur: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: proculdubiò verba sponsionis huius implentur, si homo qui nondùm ità profecit, vt iam diligat inimicum, tamen quandò rogatur ab homine qui peccauit in eum, vt ei dimittat, dimittit ex corde: quia etiam sibi roganti vult vtiquè dimitti, cùm orat & dicit, Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: id est, sic dimitte nobis debita nostra rogantibus nobis, sicut & nos dimittimus rogantibus debitoribus nostris.

Matt.5. Contẽdendũ ad perfectam dilectionem, quæ ad inimicos vsq; se extendat.

Matt.6. Vt minimùm veniam petẽti condonãda est culpa.

2 ET capite septuagesimoquarto: Iam verò qui eum in quẽ peccauit, hominem rogat, si peccato suo mouetur vt roget, non est adhuc deputandus inimicus, vt eum diligere sit difficile, sicut difficile erat quandò inimicitias exercebat. Quisquis autem roganti & peccati sui pœnitenti non ex corde dimittit, nullo modo existimet à Domino sua peccata dimitti, quoniam mentiri veritas non potest. Quem verò lateat euangelij auditorem siue lectorem, quis dixerit, Ego sum veritas? Qui cùm docuisset orationem, hanc in ea positam sententiam vehemẽter commendauit, dicens: Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater vester cælestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus, nec pater vester dimittet vobis peccata vestra. Ad tam magnum tonitruum qui non expergiscitur, non dormit, sed mortuus est: & tamen potens est ille etiam mortuos suscitare.

Ioan.14.

Matt.6. Magno tonitruo comparatur Christi commination.

3 LIBRO quinquaginta homiliarum, homilia sexta: Potes mi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ab hoc ope misericordiæ nihil nos excusat.

hi dicere, non habeo quod tribuam indigenti, non possum ieiunare frequenter,& à vino & carnibus abstinere non possum. Nunquid potes mihi dicere, charitatẽ te habere non posse? Ipsa est, cuius possessio tanto plûs augetur, quanto ampliùs erogatur. Dimitte ergò quod tenebas, nè aduersùs te ille teneat aliquid, cui non habes q̃d dimittas. Dimittite,& dimittetur vobis: date,& dabitur vobis. Scitote fratres charissimi, quia duæ sunt eleemosynæ, Vna cordis, alia pecuniæ. Eleemosyna cordis est, dimittere ei à quo læsus es. Nam dare aliquid indigenti aliquandò quæris, & non habes. Indulgere peccanti quantum voluëris, redundabit tibi. Aurum & argentum, vestem, frumentum, vinum & oleum potest fieri vt aliquotiès non habeas, vndè pauperibus tribuas: vt autem omnes homines diligas,& hoc alijs quod tibi ipse velis,& inimicis tuis indulgeas, nunq̃ te poteris excusare. Quia si in cellario vel in horreo nõ habes quod dare possis, de thesauro cordis tui potes proferre quod tribuas. Et quod omnibus hominibus, etiamsi sola sit bona volũtas, sufficiat, & eleemosyna cordis multo maior sit, quàm eleemosyna corporis, quis est qui vel vmbram excusationis possit prætendere? Et illud attendite fratres, quia charitatis eleemosyna sine terrena substãtia sufficit sibi: illa verò quæ corporaliter datur, si non benigno corde tribuitur, omninò non sufficit. Et quia sicut ipsi videtis fratres charissimi, ad remissionem omnium peccatorum, si substãtia terræ non fuerit, charitas & dilectio inimicorũ satìs abundeq̃ sufficiunt, nulla nobis excusatio de hac re in die iudicij remanebit, nec dicere aliquis poterit non se habuisse vndè sua peccata redimeret. Et ideò omnes homines studeamus toto corde diligere, orantes, vt q̃ boni sunt, meliores fiant,& in opere bono permaneant: qui mali sunt, citò se corrigant, timentes illud quod Dñs comminatus est, dicens: Si non dimiseritis hominibus peccata eorum, nec pater vester dimittet vobis peccata vestra. Sed magìs cùm ipsius adiutorio laboremus, vt illud in nobis possit impleri, Date,& dabitur vobis: dimittite,& dimittetur vobis. Cùm ergò secundùm p̃fatam Dñi sententiã, qua dixit, Si dimiseritis hominibus peccata eorũ, dimittet vobis pater vester cælestis peccata vestra: in potestate nostra positum sit, qualiter in die iudicij iudicemur: dimittamus omnibus inimicis nostris, vt libera conscientia possimus in oratione Dñica dicere, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

Luc. 6. Eleemosyna cordis & pecuniæ.

Eleemosyna cordis facilè tribuitur.

Matt. 6.

Luc. 6.

In nostra potestate positũ est, qualiter iudicemur. Matt. 6.

4 ET homilia vigesimanona: Ex illa eleemosyna qua ignoscis homini

mini, nihil pdis. Eccè statim veniam petit, ignouisti, nihil ãmisisti. Charitate amplior domũ redisti. Illud aliud genus eleemosynarũ, vbi iubemur erogare indigentibus, graue videtur: quia quod q̃sq̃ dederit, hoc ipsum quod dabit, non habebit.

5 ITEM homilia 40. Si mordet conscientia fragilitatis, & in hoc seculo vbiq̃ abundãt iniqtates: dic ergò, dimitte nobis debita nostra. Sed q̃d sequitur, vide. noluisti eẽ dimittere peccatũ fratri tuo, & dicturus es, Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. An non es dicturus? Si nõ es dicturus, nihil es accepturus, si falsum es dicturus. Ergò dic,& verũ dic. Quõ dicturus es verũ, qa fratri tuo noluisti laxare peccatum? Illũ admonui, modò cõsulo. O q̃s es, si tu es, q̃ dixisti fratri tuo: Dimitte mihi quod in te peccaui: si dixisti ex toto corde tuo, si vera humilitate, nõ ficta charitate, quõ Deus videt in corde, vndè dixisti, sed ille noluit tibi dimittere, noli esse solicitus: Serui estis ambo, habetis Dñm: conseruo tuo debes, noluit tibi dimittere, interpella Dñm amborũ. Quod tibi dimiserit Dñs, si potest, exigat seruus. Dico aliud, Admonui ergò eũ q̃ noluit dimittere fratri suo, cùm petat ille dimitti, vt sibi faciat quod nolebat, nè, q̃n orat, nõ accipiat quod desiderat. Admonui & illũ, q̃ petiuit veniam peccati sui à fratre suo,& non accepit, vt in eo q̃d non impetrauit à fratre suo, securus sit de Dño suo. Est & illud quod moneã: Peccauit in te frater tuus,& noluit tibi dicere, Dimitte mihi quod peccaui in te. Si abundant verba ista, vtinàm Deus eradicet illa de agro suo, hoc est, de cordibus vestris. Quàm multi enim qui sciunt se peccâsse in fratribus suis,& nolũt dicere, dimitte mihi. Nõ erubuerũt peccare,& erubescũt rogare. Ipsos ergò inprimis admoneo, quicunq̃ habetis discordiã cũ fratribus vestris, & reuocatis ad vos & considerate vos,& iustũ iudiciũ fertis in vobis, intùs in cordib⁹ vestris, & inuenietis vos non debuisse facere quod fecistis, nõ debuistis dicere quod dixistis. Petite veniã fratres à fratribus vestris, facite fratribus q̃d ait Apostolus, donãtes vobisipsis, sicut & Deus in Christo donauit vobis: facite, nolite erubescere veniã petere. Proindè omnibus dico viris & fœminis, minoribus & maiorib⁹, laicis & clericis: dico & mihijpsi. Omnes audiamus, oẽs timeamus, si peccauimus in fratres nostros. Et post pauca: Sunt personæ humiles p ordinẽ seculi huius, à q̃bus si petamus veniã, extolluntur in superbiã: hoc est quod dico, aliquãdò dominus peccat in seruum suũ, quia si ille dñs est, ille seruus: ambo tamẽ alieni serui sunt, quia ambo Christi sanguine redẽpti sunt. Tñ durum videtur vt etiã iubeã: hoc p̃cipiam,

De eo qui petiuit ab alio remissiõem, & non acquieuit.

De eo qui offensus est ab alio qui veniam non deprecatur.

Ad eos qui erubescunt veniam petere.

Ephe. 4.

An ab inferioribus petẽda sit venia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt si fortè dñs homo peccat in seruũ suum iniustè litigando, iniustè cædendo, dicat ille, Ignosce mihi, da mihi veniã. Nõ qa nõ debet facere, sed nè ille incipiat supbire, si pœniteat eũ. Quid ergò? Ante oculos Dei pœniteat, ante oculos Dei puniat cor suum: & si non potest dicere seruo suo, quia non oportet, Da mihi veniam, blandè illum alloquatur. Blãda enim appellatio, veniæ est postulatio. Fortè cogitando loquimini, & dicitis vobis, Volo concordare: sed ille me læsit, ille in me peccauit, & non vult veniam postulare. Quid ergò dicturus sum? Vade ad illum, & tu pete veniam: Absit. Nolo mentiaris. Nolo dicas, Da mihi veniam, qui te nòsti nõ peccâsse in fratrem tuũ. Quid enim, pdest tibi, cũ tu fueris tuus accusator? Quid expetis tu tibi ignosci ab eo, quem non læsisti, aut in quo non peccâsti? Nihil tibi, pdest, nolo facias, nôsti benè, discussisti, scisti, quia in te peccauit, non tu in illum. scito inquam, in tua scientia, scit tua scientia, noli venire ad fratrẽ tuũ qui in te peccauit, & vltrò ab illo petere veniam. Debent inter vos esse alij pacifici qui illum obiurgent, vt à te priùs veniam petat, tu tantùm paratus esto ignoscere, prior paratus esto ex toto corde dimittere. Si paratus es dimittere, iam dimisisti: Habes adhuc quod ores. Ora pro illo, vt petat à te veniam, quia scis ei nocere, si non petat. Ora pro illo vt petat, dic Dño in oratione tua: Dñe, scis me non peccâsse in illum fratrẽ meũ, sed illum potiùs peccâsse in me, & obesse illi ꝙ peccauit in me, si veniã nõ petat à me: Ego bono animo peto vt ignoscas ei. Eccè dixi vobis, ꝙ maximè per istos dies ieiuniorum vestrorum, obseruationum quoq; vestrarũ continẽtiæ vestræ mecũ agere debeatis, vt cũ fratribus vestris concordetis. Gaudeã & ego de pace vestra, qui cõtristor litibus vestris: vt omnes donãtes vobismetipsis, si quis habet aduersùs aliquem querelam, securi agamus pascha, securi celebremus eius passiõem, qui nihil cuiquã debebat, & precium quod pro debentibus soluit Dominus IESVS Christus, dico, qui in neminem peccauit, & propè in illum omnis mundus peccauit, nec exigit supplicia, sed promisit præmia. Habetis ipsum testẽ in cordibus vestris, quia si in aliquem peccauimus, vero corde veniã postulemus, si aliquis in nos peccauit, veniam dare parati simus, & ꝙ inimicis nostris oremus, non expectemus vindicari fratres. Quid est vindicari, nisi malo alieno pasci? Scito quotidiè venire hominẽ, genua figere, fronte terram concutere, aliqnandò vultum suum lachrymis rigare, & in ista tanta humilitate ac perturbatione, dicit: Domine, vindica me, occide inimicum meum. Planè ora vt occidat

Blãda appellatio, veniæ est postulatio

An qui læsus vel offensus est, offendentem accedere teneatur.

Repetitio breuis.

De expetentibus vindictam.

dat inimicum tuum, & saluet fratrem tuum. Occidat inimicitias, saluet naturam. Sic ora vt vindicet te Deus, pereat qui te persequebatur, sed maneat qui tibi reddatur.

6 IDEM Augustinus sermone ducentesimo tertio de tempore: Non potest peccator misericordiam à Deo sperare, qui misericordiam non facit peccantibus in se. Ergò dimittat homo temporale debitum, vt mereatur recipere æternale bonum. Si animas nostras cupimus peccatorum sordibus emundari, misericordiam in nos peccantibus non negemus, vt in die retributionis ad promerẽdam Dei misericordiam, misericordię operibus adiuuemur. Quomodò misericordiam à Deo expectat vel sperat, qui crudelis est in cõseruos suos? Si quis cupiat Deum sibi misereri, ità & misereatur debitoribus suis. Certissimè indulgentiam sperare poterit, qui alijs indulgere nouit. Ad misericordiæ opus optimè nos in euangelio Dominus exemplo roborauit, vbi ait: Estote ergò misericordes, sicut pater vester cælestis misericors est: Qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Omnis misericordia faciet locum vnicuiq; secundùm meritum operum suorum. Et paulò pòst: Igitur ex nostro iudicio iudicat nos DEVS. Quodammodò in potestate nostra est, quomodò iudicemur à iudice. Si misericorditer iudicemus in nos delinquentibus, misericorditer iudicat Deus de nobis in se peccantibus. Intendamus ergò in exemplum illius: sicut doctor gentium nos admonens, ait: Donate vobismetipsis, si quis aduersùs aliquem habet querelam, sicut Deus in Christo donauit vobis, ità & vos facite: hoc est, quomodò Deus in Christo nobis peccata donauit, sic etiam nos qui in nos peccant, dimittamus. Item alibi idem Apostolus ait: Nulli malum pro malo reddentes. Et alio loco: Noli vinci à malo, sed vince in bono malum. Sciendum est certissimè, quòd vnusquisq; talem indulgentiam accepturus est à Deo, qualem & ipse dederit proximo suo. Tunc oratio pro peccatis nostris ad aures omnipotentis Dei citò perueniet, si delinquentium preces in nostris auribus acceptabiles erunt. Qui clementer peccantibus ignoscere nouit, clementiam diuinæ pietatis certissimè accipiet. Vndè & scriptum est: Qui pronus est ad misericordiam, benedictus à Domino. Sic enim remittitur nobis, vt nos remiserimus eis, qui nobis quacunque malignitate nocuerũt. Multa itaq; genera sunt miserationum, quæ cùm facimus, adiuuamur vt dimittantur nobis nostra peccata. Sed ea nihil est maius, qua ex corde dimittimus quod quisq; peccauit.

Remittẽda est offensio.

Operibus misericordiæ iuuamur ad promerendã Dei misericordiã.

Indulgẽdum alijs.

Luc. 6.
Matth. 5.
Eccl 16.

Coloss 3.

Rom 12.
Ibidem.

Prou 22.

Miserationes iuuamur vt dimittantur nostra peccata.

Universidad de Deusto
Biblioteca

7 GREGORIVS Magnus libro quarto Dialogorum, capite sexagesimo, eoq; vltimo: Sed inter hæc sciendum est, quia ille rectè sui delicti veniam postulat, qui priùs hoc quod in ipso delinquitur, relaxat. Munus enim non accipitur, nisi antè discordia ab animo repellatur, dicente veritate: Si offers munus tuum ante altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersùm te, relinque munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo: & tunc veniens, offeres munus tuum. Qua in re pensandum est, cùm omnis culpa munere soluatur, q̃ grauis est culpa discordiæ, pro qua nec munus accipitur. Debemus itaq; ad proximum, quanuis longè positum, longeq; disiunctum, mente ire: eiq; animum subdere, humilitate illum ac beneuolentia placare: vt sicut licet conditor noster dum tale placitum nostræ mentis adspexerit, à peccato nos soluat, qui munus pro culpa sumit. Veritatis autem voce attestante didicimus, quia seruus qui decem millia talenta debebat, cùm pœnitentiam ageret, absolutionem debiti à Domino accepit. Sed quia conseruo suo centum sibi denarios debenti, debitum non dimisit: & hoc est iussus exigi, quod ei fuerat iam dimissum. Ex quibus videlicet dictis constat, quia si hoc quod in nos delinquitur, ex corde non dimittimus: & illud rursùs exigitur, quod nobis iam per pœnitentiam dimissum fuisse gaudebamus. Igitur dum per indulti temporis spatium licet, dum iudex sustinet, dum conuersationem nostram is qui culpas examinat, expectat: conflemus in lachrymis duritiam mentis: formemus in proximis gratiam benignitatis. Et audenter dico, qa salutari hostia post mortem non indigebimus, si ante mortem Deo ipsi hostia fuerimus.

Matth. 5.

Discordiæ fraternæ culpa quàm magna sit.

Placandus est proximus quẽ offendimus.

Matth. 18.

Debita remissa rursùs exigũtur ab ijs q̃ iniurias non remittunt. Vide S. Thomã p. 3. q. 88.

Post mortem quinã salutari hostia non egeant.

XVIII

Quæ summa est doctrinæ omnis de misericordiæ operibus præstandis?

Apostolus rem omnem hoc quasi vnico verbo complexus est, [a] *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi,* Putà legem charitatis. De qua lege rursùs idem: [b] *Si quod est mandatum, in hoc*

a Galat. 6. a

b Rom. 13. e Galat 5. c

hoc verbo instauratur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Et Petrus Apostolus: [c] *Ante omnia,* inquit, *mutuam in vobismetipsis charitatem continuam habentes: quia charitas operit multitudinem peccatorum.* Quod charitatis misericordiæq; præstandę præceptum ac officium, vt est naturæ ac rationi maximè consentaneum: sic ad omnes etiam se porrigit, vt hinc scriptũ legamus, [d] *Vnicuique mandauit Deus de proximo suo.* Ità verò mãdauit, veluti Christus interpretatur: [e] *Omnia quæcunq; vultis vt faciant vobis homines, ità & vos facite illis.* Hęc est em̃ lex & prophetę.

c 1. Petr. 4. b

d Eccl 17. b

e Matth. 7. b Luc. 6. e

SCRIPTVRAE.

AD Galatas sexto, ad Romanos decimotertio, prioris Petri quarto, Ecclesiastici decimoseptimo, Matthæi septimo, vt in textu.

AD Galatas quinto: Omnis enim lex in vno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut teipsum.

LVCAE sexto: Et prout vultis vt faciant vobis homines, et vos facite illis similiter.

DE VIRTVTIBVS CARDINALIBVS.

I

Quid sibi vult nomẽ & ratio Cardinaliũ virtutum?

Cardinales quædã virtutes idcircò [a] dicuntur, quòd sint tanq̃ aliarũ fontes & cardines: & quemadmodũ ostiũ in cardine, sic oĩs honestę vitę ratio in

a Vide Ambr. in c. 6. Luc. & li. 1. off. c. 24. & sequent. Itẽ Prosp. de vita contẽplatiua lib. 3 cap. 18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in illis versetur, ac boni operis vniuersa structura
a S. Greg. lib. 2. moral. in Iob. cap. 36. b eisdem inniti quodammodò videatur. Eiusmodi verò c quatuor numerantur: Prudentia, Iustitia, Temperantia, & Fortitudo: de quibus ità scriptum extat: d *Sobrietatem & prudentiam docet, & iustitiam, & virtutem: quibus vtilius nihil est in vita hominibus.* Vbi per sobrietatem c temperantia, per virtutẽ fortitudo haud obscurè designatur: oẽsq; illæ nobis ità commendantur, vt ab æterna f Sapientia, qui Deus est, eas propriè conferri, & ingenti cum fructu humanæ salutis accipi atque exerceri, certò intelligamus. Quæ virtutes etiam Officiales dictæ sunt, quoniam ab ijs, vt g Ambrosius annotauit, nascũtur officiorum genera, cunctaq; communis vitæ officia secundùm suam cuiusq; vocationem deriuantur.

c Ambro lib. 3. de virginib. & lib. 2. off. cap 9.

d Sapient. 8. b

e Aug. lib. 1. retract. ca. 7.

f Prou. 8. b ed Eccl 24. a c.

g libr. 1. offi. cap. 25.

SCRIPTVRAE.

SAPIENTIAE octauo: Et si diuitiæ appetuntur in vita, quid sapientia locupletius, quæ operatur omnia? Si autem sensus operatur: quis horum quæ sunt, magis quàm illa est artifex? Et si iustitiam quis diligit, labores huius magnas habent virtutes: sobrietatem enim & prudentiam docet, & iustitiam, & virtutem, quibus vtilius nihil est in vita hominibus.

PROVERBIORVM octauo: Ego sapientia habito in consilio, & eruditis intersum cogitationibus. Timor Domini odit malum: arrogãtiam & superbiam & viam prauam

tuam, & os bilingue detestor. Meum est consiliũ & æquitas, mea est prudentia, mea est fortitudo. Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Per me principes imperant, & potentes decernunt iustitiam. Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequàm quicquam faceret à principio. Ab æterno ordinata sum, & ex antiqs antequàm terra fieret, &c.

ECCLESIASTICI vigesimoquarto: Ego ex ore altissimi prodiui, primogenita ante omnem creaturam. Ego feci in cælis vt oriretur lumen indeficiens, & sicut nebula texi omnem terram. Ego in altissimis habitaui, & thronus meus in columna nubis: gyrum cæli circuiui sola, & profundum abyssi penetraui, & in fluctibus maris ambulaui, & in omni terra steti. Et in omni populo & in omni gente primatum habui. Ab initio & ante secula creata sum, & vsque ad futurum seculum non desinam, & in habitatione sancta coram ipso ministraui. Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, et sanctæ spei. In me gratia omnis vitæ et veritatis, in me omnis spes vitæ et virtutis.

PATRES.

Quatuor virtutes Cardinales.

1 AMBROSIVS in caput sextum Lucæ: Quatuor tantùm beatitudines sanctus Lucas Dominicas posuit, octo verò sanctus Matthæus: sed in istis octo illæ quatuor sunt, & in quatuor istis illæ octo. Hic enim quatuor velut virtutes amplexus est cardinales, ille in illis octo mysticum numerum reseruit. Pro octaua enim multi scribũtur psalmi, & mandatum accipis, octo illis partem dare fortasse benedictionibus. Sicut enim spei nostræ octaua perfectio est, ità octaua summa virtutũ est. Et post multa: Nunc dicamus quemadmodùm in quatuor benedictionibus sanctus Lucas beneditiones octo sit complexus. Et quidem scimus virtutes esse quatuor cardinales, Temperantiam, Iustitiam, Prudentiam, Fortitudinem. Qui pauper est spiritu, auarus nõ est. Qui flet, nõ superbit: sed mitis est & pacatus. Qui luget, humiliatur. Qui iustus est, nõ negat quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit omnibus ad vsum communiter datum. Qui miseretur, largitur de suo. Qui suam donat, non quærit alienum, nec dolum proximo suo struit. Connexę igitur sibi sunt concatenatæq; virtutes, vt qui vnam habet, plures habere videatur : & sanctis vna cõpetit virtus, sed eius quæ fuerit vberior, vberius est præmium. Quanta hospitalitas in Abraham, quanta humilitas, quanta sanctitas, vt fratris filium ab hoste seruaret? & quanta abstinentia, vt nihil de præda quæreret? Sed quia fide præstitit, fidei præ cæteris meruit principatum. Ergò vnicuique plura præmia, quia plura incentiua virtutum. Sed quod in aliquo merito copiosius, hoc etiam in præmio redundantius. Beati igitur pauperes spiritu. Habes temperantiam, quæ à peccato abstinet, seculum calcat, illecebrosa non quærit. Beati qui esuriunt & sitiunt. Qui enim esurit, esurienti compatitur, compatiendo largitur, largiendo fit iustus : quia iustitia eius manet in æternum. Vndè & in Matthæo sitim & famem intelligimus spiritalẽ, qua cibus iustitiæ desideratur aut potus : quæ virtus quasi materia quædam virtutum est, vt iustus æqualem se inferioribus præster, dolum excludat, veritatem requirat. Beati qui nunc fletis, quia ridebitis. Habes prudentiam, cuius est flere occidua, & ea quæ æterna sunt, quærere, lugere secularia, quæ seipsa compugnent : DEVM pacis inquirere, qui stulta mundi elegit, vt confundat sapientes : & qui ea quæ non sunt destruat, vt quæ sunt, possit adipisci. Beati eritis cùm vos oderint homines. Habes fortitudinem, sed eam quæ non odium mereatur ex crimine, sed persecutionem patiatur ex fide. Sic enim ad passionis peruenitur coronam, si gratiam hominum negligas, diuinam sequaris. Denique vt scias consummationem esse fortitudinis passionem. Secundùm hæc, inquit, faciebant prophetis patres eorum : quia prophetas Iudæi vsq; ad mortem corporis persecuti sunt. Est etiam fortitudinis, irant vincere, indignationémque cohibere : ac per hoc fortitudo animum iuxtà corpúsque confirmat. Nec perturbari sinit timoremum aliquo vel dolore, quibus velut prauis interpretibus plerunquè percellimur. Ergò temperantia cordis habet, animique mundiciam, iustitia misericordiam, pacem prudentia, mansuetudinem fortitudo.

Connexæ cõcatenatæque virtutes.

Gen. 18 14.

Genes. 15. Roman 4. Galat. 3.

Merito ꝓmiã respondet.

Comparãtur 4 virtutes cũ beatitudinibus 4.

Temperantia

Iustitia.

Matth. 5.

Prudentia.

2. Cor. 1.

Fortitudo.

2 IDEM libro primo Officiorum, capite vigesimoquarto : Quod his viris (Abraham, Iacob, Ioseph, Dauid) principalium virtutum officium defuit? Quarum primo loco constituerunt prudentiam, quæ in veri inuestigatione versatur, & scientiæ plenioris infundit cupiditatem. Secundo iustitiam, quæ suum cuique tribuit, alienum non vendicat : vtilitatem propriam negligit, vt communem æquitatem custodiat. Tertio fortitudinem, quæ & in rebus bellicis excelsi animi magnitudine & domi emicet, corporisq; præstat viribus. Quarto temperantiam, quæ modum ordinemq; seruat omnium, quæ vel agenda, vel dicenda arbitramur.

Principales virtutes.

Prudentia.

Iustitia.

Fortitudo.

Temperãtia.

3 PROSPER libro tertio de vita contemplatiua, capite decimooctauo : Videamus nunc, an vera sit philosophorum illa sententia, qua quatuor virtutes, velut quosdam virtutum omnium fontes : vitia quoquè quatuor, velut quasdam origines omnium malorum definiunt. Principales quatuor esse virtutes, non solùm philosophi sentiunt, sed etiam nostri consentiunt. Sed quarè quatuor, vel quæ sint operæ singularum, hoc Domino illuminante debemus breuiter demonstrare : Quaternarium numerum perfectioni sacratum, penè nullus ignorat. Siquidem totus orbis Oriente & Occidente, Aquilone & Meridie, quatuor determinari partibus siue angulis inuenitur : & ipse Adam qui est humani generis pater, vel generale nomen, quod dicitur homo, quatuor literis explicatur. Corpus quoquè quatuor elementis extructum, quaternarij numeri in se continet sacramentum. Ipsius etiam animæ quatuor esse affectiones, quibus vel ad bona vtimur, vel ad mala, & antiqui subtiliter inuenerunt, & eorum inuenta probantes posteri susceperunt. Sed & quatuor flumina, quæ de paradisi fonte procedunt, vel quatuor Euangelia, diuini currus rotæ quatuor & animalia, alæ eorum quatuor ac facies, dignitatem numeri huius abundè commendant : & ideò virtutes istæ, quæ tantùm continent perfectionis in numero, solicitè considerare debemus, quantam sanctitatem conferant animo Christiano, & quàm nihil perfectionis vsquàm sit, quod in istis virtutibus non sit. Nam si temperantia facit temperantem, prudentia prudentem, iustitia iustum, fortitudo fortem : eo qui temperanter & iuste & prudenter agit ac fortiter, nescio quid possit esse perfectius. Itaque difficile quidem est nobis, nomina virtutum, quæ ex illis quatuor, quas principales diximus, oriuntur, ostendere : sed cùm proprietates & actus earum cœperint aperiri, ex ipsis affectio-

Principales virtutes 4.

Quaternarij numeri mysterium.

Gen. 2. Ezech 1.

Omnem perfectionẽ in se cõprehendũt 4. istæ virtutes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sunt Dei dona.

nibus singularum, quæ virtutes ex quibus existant, forsitan apparebit. Veruntamen hoc in primis nôsse, & tenere debemus, quòd istæ quatuor virtutes, vel omnes quæ ex illis existunt, dona sint Dei: & quòd nullus eas habet, habuit, aut habebit, nisi cui Deus, qui est omnium virtutum proprietas & origo, contulerit: quoniam quicunque, quocunque tempore, in quacunque gente in Deum credentes ex fide vixerunt, illius dono temperantes ac prudentes, iusti ac fortes fieri vtiquè potuerunt. Qui autem nescientes Deum, vel etiam blasphemantes, sine fide vixerunt, nihil earum virtutum à Deo accipere, vel habere potuisse credendi sunt.

4 GREGORIVS Magnus libro secundo Moralium in Iob, capite trigesimosexto de tranquillitate conscientiæ loquens: In quatuor verò angulis domus ista consistit: quia nimirùm solidæ mentis nostræ ædificium, prudentia, temperantia, fortitudo, iustitia sustinet. In quatuor ergò angulis domus ista subsistit: quia in his quatuor virtutibus tota boni operis structura consurgit. Vndè & quatuor paradisi flumina terram irrigant: quia dum his quatuor virtutibus cor infunditur, ab omni desideriorum carnalium æstu temperatur. Sed nonnunquàm dum menti ignauia surrepit, Prudentia frigescit: nam cùm tessa torpet, ventura non prouidet. Nonnunquàm dum nonnulla menti delectatio surrepit, Temperantia nostra marcescit. Inquantùm enim ad delectationem præsentiũ ducimur, intantùm minùs ab illicitis temperamus. Nonnunquàm timor cordi insinuat, & vires nostræ fortitudinis turbat: & eo minores contra aduersa existimus, quo quædam perdere immoderatiùs dilecta formidamus. Nonnunquàm verò amor sui se menti ingerit, eamq; latenti motu à rectitudine iustitiæ diuertit: & quo se totam authori reddere negligit, eo in se iustitiæ iuri contradicit. Ventus ergò vehemens quatuor angulos domus cõcutit, dum fortis tentatio occultis motibus quatuor virtutes quatit: & quasi quatis angulis domus obruitur, dum pulsatis virtutibus conscientia turbatur. Intrà hos autem quatuor domus angulos filij conuiuantur: quia intrà arcana mentis, quæ principaliter his quatuor virtutibus ad summæ rectitudinis culmen erigitur, virtutes cæterq; quasi quædam cordis soboles se inuicèm pascunt: Donum quippe spiritus, quod in subiecta mente, ante alia prudentiam, temperantiam, fortitudinem, iustitiam format: eandem mentem, vt contra singula quæque tentamenta erudiat, in septem mox virtutibus temperat: vt contra stultitiam, sapientiam: cõtra hebetudinem, intelle-

In 4 virtutibus tota boni operis structura consurgit.

Prudẽtia quãdò frigescat.

Temperantia quandò marcescit.

Fortitudinis vires quomodò turbantur.

Iustitia quando debeneruatur.

Dona spiritus sancti mẽtẽ informant

tellectum: contra præcipitationem, consiliũ: contra timorem, fortitudinem: contra ignorantiam, scientiam: contra duritiam, pietatem: contra superbiam, dei timorem.

5 AMBROSIVS libro tertio de virginibus: In omni sapiente viro prudẽtes Græcię esse memorauerũt λογιστικὸν, θυμικὸν, ἐπιθυμητικὸν, καὶ δικαιοπρακτικὸν. Latini verò Prudentiam, Fortitudinem, Temperantiam, atq; Iustitiam. Prudentia enim rationis humanę est. Fortitudo vim quandam ferocientis virtutis habet, mortisq; contemptum. Temperantia sacratę vinculo charitatis, mysteriorumq; contemplatione cælestium negligit corporis voluptates. Iustitia in alto quodam suggestu locata videt explorátque omnia: quæ alijs potiùs nata quàm sibi, non tam suas vtilitates, quàm publica emolumenta rimatur.

Prudentia. Fortitudo. Temperãtia. Iustitia.

6 ET libro secundo Officiorum, capite nono: Est ergò individuum sapientiæ atq; iustitiæ contubernium, sed vulgi vsu diuiditur vna quædam forma virtutum, vt temperantia sit in despiciendis voluptatibus: Fortitudo spectetur in laboribus & periculis, prudentia in delectu bonorum, sciens commoda & aduersa distinguere: iustitia quę sit bona custos iuris alieni, & vindex proprietatis, suũm cuiq; conseruans. Sit igitur nobis communis opinionis gratia, quadripartita hæc facta diuisio.

Temperãtia, fortitudo, &c. in quibus consistant.

7 AVGVSTINVS libro primo retractationum, capite septimo: Codices veriores habent: Sobrietatem enim & sapientiam docet, & iustitiam & virtutem. His enim nominibus Latinus interpres quatuor illas virtutes, quæ maximè in ore Philosophorum esse assolent, nominauit, sobrietatẽ appellans temperantiam, & prudentiæ imponens nomen, sapientiam: fortitudinem verò, virturis vocabulo enunciãs, solam iustitiam suo nomine interpretatus est. His autem quatuor virtutes in eodem libro Sapientiæ suis nominibus appellatas, sicut à Græcis vocantur, longè posteà rẽperimus in codicibus Græcis.

Sap. 8.

8 AMBROSIVS libro primo Officiorũ, capite vigesimoquinto: Ab his quatuor virtutibus nascuntur officiorum genera.

II

Quomodò Cardinales Virtutes definiuntur?

Universidad de Deusto
Biblioteca

Definit eadē Aug. l 1. de libero arbit ca. 13. & l. de moribus Eccl. Catholi. ca. 11 De his in libris offic. disserit Amb Prosp. l. 3 de vita cō. templ. c 18. & sequēt. Bern. ex paruis sermonib. ser. 35. & in Cantica serm. 22.

A Prudentia est virtus, quæ secundùm honesti ratiōem quid expetendum, quidve fugiendū sit, homini prescribit. Iustitia est virtus, qua cuiq; sua tribuuntur. Temperantia est virtus, voluptatum carnis, quæ gustu atq; tactu percipiuntur, moderatrix. Fortitudo est virtus, qua labores mortisque pericula constanter & suscipiuntur, & perferuntur.

B Hæc est nobilis quadriga Virtutum, qua in cælum vehimur: hæc[a] flumina quatuor paradisi, vt[b] Augustinus vocat, cuius & hoc dictum extat memorabile: Illa est, inquit, [c] humanarum rerum scientia, quæ nouit lumen prudentiæ, temperantiæ decus, fortitudinis robur, iustitiæ sanctitatem. Hæc enim sunt, quæ nullam fortunam metuētes, verè nostra dicere audemus.

a Genes. 2 b

b Li. 2. de genesi cōtr. Manich cap. 10. Item Amb. in lib de paradiso cap 3.

c Lib. 1. cōtra Academicos cap 7.

SCRIPTVRAE.

GENESIS secundo: Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandū paradisum, qui indè diuiditur in quatuor capita. Nomē vni Phison: ipse est qui circuit omnē terram Heuilath, vbi nascitur aurum: & aurum terræ illius optimum est, ibique inuenitur bdellium, & lapis onychinus Et nomen fluuij secundi Gehon. ipse est qui circumit omnem terram Aethiopiæ. Nomen verò fluminis tertij Tigris: ipse vadit contra Assyrios. Fluuius autem quartus, ipse est Euphrates.

PATRES.

1 A AV-

1 A AVGVSTINVS libro primo de libero arbitrio, capite decimotertio: Considera nunc, vtrūm tibi videatur esse prudentia appetendarū & vitandarū rerū scientia. EVODIVS. Viderur. AVG. Quid fortitudo? Nónne illa est animæ affectio, qua omnia incommoda & damna rerum, non in nostra potestate constitutarum, cōtemnimus? EV. Ità existimo. AV. Porrò temperantia est affectio cōercens & cohibens appetitum ab ijs rebus, quæ turpiter appetuntur. An tu aliter putas? EV. Immò ità, vt dicis, sentio. AV. Iam iustitiam qd dicamus esse, nisi virtutem, qua sua cuiq; tribuuntur. EV. Nulla mihi alia iustitiæ notio est.

Prudentia quid sit.

Fortitudo.

Temperātia.

Iustitia.

2 ET in libro de moribus Ecclesiæ Catholicæ, cap. 15. Quòd si virtus ad beatam vitam nos ducit, nihil omninò esse virtutem affirmauerim, nisi summū amorem Dei. Nanq; illud quòd quadripartita dicitur virtus, ex ipsius amoris vario quodam affectu, quātùm intelligo, dicitur. Itaq; illas quatuor virtutes, quarū vtinàm ità sit in mentibus vis, vt nomina in ore sunt omniū, sic etiam definire nō dubitem, vt temperantia sit amor, integrum sē præbens ei, quod amatur: fortitudo amor, facile tolerans omnia propter quod amatur: iustitia amor soli amato seruiens, & propterea rectè dominās: prudentia amor, ea quibus adiuuatur, ab eis à quibus impeditur, sagaciter seligens. Sed hunc amorem non cuiuslibet, sed Dei esse diximus, id est, summi boni, summæ sapientiæ, summæq; concordiæ. Quarè definire etiam sic licet, vt temperantiam dicamus esse amorem, Deo sese integrum incorruptumq; seruantem: fortitudinem, amorē omnia propter Deū facilè perferentem: iustitiā, amorem Deo tantùm seruientē, & ob hoc benè imperantē cæteris, quæ homini subiecta sunt: prudentiam, amorē benè discernentē ea, quibus adiuuetur in Deum, ab ijs quibus impediri potest.

Virtus est summus amor Dei.

Quadruplex virtus.

Temperātia.

Fortitudo.

Iustitia.

Prudentia.

Definitiones earundem.

3 PROSPER vt suprà, quæstione 1. authoritate 3.

4 BERNARDVS in paruis sermonibus, sermōe trigesimoquinto: Ad consilium impiorum (dæmonis scilicet suggerentis, carnis sese oblectantis, & spiritus consentientis) itur quatuor modis. Quidam enim trahuntur inuiti, alij attrahuntur illecti, alij seducuntur ignari, alij sequuntur spontanei. Istis necessariæ sunt quatuor virtutes, per quas armati resistant, nè in consilio eant. Inuitis necessaria est fortitudo, qua resistant vsque ad mortem minis, cruciatibus, & damnis. Illi qui attrahuntur illecti, indigent temperantia, quæ reprimit illicita desideria, nec cedit promissionibus, nec

Ad consiliū impiorum 4. modis itur.

Fortitudo quibus necessaria.

Temperantia

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prudentia.

Iustitia.

Vbi sedē habeant virtutes singulæ.

Prudentia quid sit.

Iustitia quid sit.

Ethnici cur frustrà de his virtutibus Cardinalibus disseruerint. 1 Cor. 1.

Temperantia sanctificatio quædam est.

1. Thess. 4.

Ibidem.

nec emollitur blanditijs. Illis qui seducuntur ignari, est opùs prudentia, quæ ab vtilibus inutilia discernit, & docet quid tenendum, quid've reijciendum sit. Iustitia indigent illi, qui sequuntur spontanei. Iustitia est rectitudo voluntatis, quæ nec amat peccare, nec peccato consentire. Iustitia & fortitudo sedem habent volūtatem: quia voluntas, iusta debet esse & fortis. Est autem iustitia ordinata hoc modo, scilicet mala respuens, bonis meliora præponens. Hanc non habuisse videtur Adam, qui malo consentiens, quod vtile erat deseruit. Prudentia & temperantia sedem habent in ratione, quia ratio prudens debet esse & temperata. Est quippe prudentia, ratio docta, scilicet à gratia, vitare contagia iniustitiæ propter iustitiam. Vitat quidem non solùm iniustitiam apertam, sed etiam illa quæ sunt aliquo modo contra iustitiam, attendens non quod licet, sed magis quod expedit. vitans diuitias & quædam alia, non quia illicita, sed quia iustitiæ solent esse impedimenta. Sed propter quosdam qui ex hypocrisi hoc faciunt, additur, propter iustitiam. Iustitia est perfectio animæ rationalis. Aliæ virtutes sunt ad eius acquisitionem vel conseruationem, fortitudo, temperantia, prudentia: quæ iustitiam conseruant, nè amittatur aut minuatur. Postquàm verò perfecta est iustitia, & transit in affectum cordis, idem est quod illa tria: quia fortis est, prudens, temperata.

5 IDEM sermone vigesimosecundo in Cantica canticorum: Frustrà huius seculi sapiētes de quatuor virtutibus tàm multa disputauerunt, quas tamen apprædendere omninò nequiuerunt, cùm illum nescierint qui factus est nobis à Deo sapientia, docens prudentiam: & iustitia, delicta donans: & sanctificatio, in exemplū temperantię continenter viuens: & redemptio, in exemplum patientiæ fortiter moriens. Forsitan dicit aliquis: Cætera benè conueniunt, sed sanctificatio ad temperantiam minùs propriè referri videtur. Ad quod respondetur primùm, id esse continentiam, quod temperantiam. Deindè, vsitatum in scripturis, sanctificationem pro continentia seu munditia poni. Denique quid illæ apud Moysen tam crebræ sanctificationes aliud erant, quàm quædam purificationes hominum, temperantium se à cibo, à potu, à concubitu, huiusq; similibus? Sed audi ipsum præcipuè Apostolum, quàm familiare habeat vel vti, vel vsurpare sanctificationem in hoc sensu: Hæc est, inquit, voluntas Dei, sanctificatio vestra, vt sciat vnusquisque vestrum suum vas possidere in sanctificatione, & non in passione desiderij. Item: Non enim vocauit nos Deus in immunditiam, sed in

in sanctificationem. Liquet q; sanctificationem pro tēperantia posuit. Educto itaque in lucem quod subobscurum videbatur, redeo ad id vndè digressus erā. Quid vobis cum virtutibus, qui Dei virtutem Christum ignoratis? Vbinam quæso vera prudentia, nisi in Christi doctrina? Vndè vera iustitia, nisi de Christi misericordia? Vbi vera temperantia, nisi in Christi vita? Vbi vera fortitudo, nisi in Christi passione? Soli ergò qui eius doctrina imbuti sunt, prudentes dicendi sunt: soli iusti, qui de eius misericordia veniam peccatorum consecuti sunt: soli temperantes, qui eius vitam imitari student: soli fortes, qui eius patientię documenta fortiter in aduersis tenent. Incassùm proindè quis laborat in acquisitione virtutum, si aliundè eas sperandas putat, quàm à Domino virtutū, cuius doctrina, seminarium prudentiæ: cuius misericordia, opus iustitiæ: cuius vita, speculum temperantiæ: cuius mors, insigne est fortitudinis.

Soli Christiani sunt prudentes, iusti, fortes, aut temperantes.

1 B AVGVSTINVS libro secundo de Genesi contra Manichæos, capite decimo: Flumen autem quod procedebat ex Eden, id est, ex delicijs & voluptate & epulis, quod flumen à Propheta significatur in psalmis, cùm dicit: Torrente voluptatis tuæ potabis eos: hoc est enim Eden, quod Latinè voluptas dicitur: diuiditur in quatuor partes, & quatuor virtutes significat: prudentiam, fortitudinem, temperantiā, iustitiam. Prudentia ergò quæ significat ipsam contemplatiōem veritatis, ab omni ore humano alienam, quia est ineffabilis: quam si eloqui velis, parturis eam potiùs, q̄ paris, quia ibi audiuit & Apostolus ineffabilia verba, quæ nō licet homini loqui. Hæc ergò prudentia terram circumit, quę habet aurum, & carbunculum, & lapidem prasinum, id est, disciplinam viuēdi, quę ab omnibus terrenis sordibus quasi decocta nitescit, sicut aurum optimum & verum, quod nulla falsitas vincit, sicut carbunculi fulgor nocte nō vincitur: & vitam æternam, quæ viriditate lapidis prasini significatur, propter vigorem qui non arescit. Fluuius autem ille, qui circumit terram Aethiopiam multùm calidam atq; feruentē, significat fortitudinem calore actionis alacrem atq; impigrā. Tertius autem Tigris, vadit contra Assyrios, & significat temperantiā, quæ resistit libidini, multùm aduersanti consilijs prudentiæ. Vndè plerunq; in scripturis Assyrij aduersariorum loco ponuntur. Quartus fluuius, non dictum est, contra quid vadat, aut quam terram circumeat: iustitia enim ad omnes partes animæ pertinet, quia ipse ordo & æquitas animæ est, qua sibi ista tria concorditer copulātur,

4 flumina paradisi, 4 virtutes significant.

Prudētia designatur per Phison.

2. Cor. 12.

Fortitudo per Gehon.

Temperantia per Tigrim.

Iustitia per Euphratem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

prima prudentia, secunda fortitudo, tertia temperãtia, & in ista tota copulatione atq; ordinatione perficiunt iustitiam.

Sapientia veluti fons est virtutum.

2 AMBROSIVS in libro de paradiso, capite tertio: Sicut ergò fons vitæ est sapientia, fons gratiæ spiritalis: ità fons virtutum est cæterarum, quæ nos ad æternæ cursum dirigunt vitæ. Ex hac igitur anima quæ culta est, non ex ea quæ inculta est, fons iste procedit, vt irriget paradisum, hoc est, quædam diuersarum fruteta virtutum, quarum sunt quatuor initia, in quę sapientia ista diuiditur. Quæ sunt quatuor initia virtutum, nisi vnum prudentiæ, aliud temperantiæ, tertium fortitudinis, quartum iustitiæ? quę etiam sapientes istius mundi ex nostris assumpta, in suorum scripta librorum trãstulerunt. Itaq; sicut fons sapientiæ, ità etiam flumina ista quatuor, quędam ex illo fonte manantia sunt fluenta virtutum. Phison igitur prudentia est &c. Sic per Gehon temperãtiam, per Tigrim fortitudinem, & per Euphratem iustitiam intelligi docet Ambrosius. Et paulò pòst: In his ergò fluminibus quatuor, virtutes principales quatuor exprimuntur, quæ veluti mundi istius incluserunt tẽpora. Primum igitur tempus ex mundi principio vsq; ad diluuium, prudentiæ fuit: quo in tempore iusti numerantur, Abel à Deo iustus dictus &c.

Ethnici scriptores 4. virtutũ descriptionem ex nostrorum libris hausere.

Prudentiam designat Phison.

Temperantiã Gehon, iuxta Amb. Fortitudinem Tigris iuxta Amb. Iustitiã Euphrates.

3 AVGVSTINVS libro primo contra Academicos, capite septimo, agens de definitione Sapientiæ, qua dicitur, Sapientiam esse rerum humanarum diuinarumq; scientiam, ait: Res humanas esse vt concedam res hominum, quicquam tu existimas nostrum esse, quod nobis vel dare, vel eripere casus potest? Aut cùm rerum humanarum scientia dicitur, ea dicitur, qua quisquam nouit vel quot, vel quales fundos habeamus: quid auri, quid argenti, quidq; denique alienorum carminum cogitemus? Illa est humanarum rerum scientia, quæ nouit lumen prudentiæ, temperantiæ decus, fortitudinis robur, iustitiæ sanctitatem. Hæc enim sunt quæ nullam fortunam metuentes, verè nostra dicere audemus, &c.

Humanarum rerum scientia quæ sit.

III

Quo pacto Prudentia nobis sacris literis commendatur?

Pru-

PRVDENTER monet Ecclesiasticus in hunc modum: [a] *Fili, sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebis.* Item, [b] *Sapiẽs cor & intelligibile abstinebit se à peccatis, & in operibus iustitiæ successus habebit.* Tũ fons [c] omnis sapientię prudentiæq; Christus, verus ille [d] Salomon, ità docet: [e] *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ:* vt intelligamus, ad perfectã prudentiã vtrunq; coniũctim requiri, columbinam videlicet simplicitatem, quæ innocentes mitesq; facit: & serpentinã prudentiã, quæ homines cautos ac pauidos reddit, vt nec fallant ipsi, neque ab vllo fallantur. Id fiet, si Paulinæ doctrinę nos accommodemus: [f] *Videte fratres,* inquit, *quomodò cautè ambuletis: non quasi insipientes, sed vt sapientes, redimentes tẽpus, quoniã dies mali sunt. Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes, quæ sit voluntas Dei,* [g] *bona* scilicet *& beneplacens & pfecta.* Atque huc pertinet dictum Salomonis, [h] *Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus stultorum similis efficietur.* Et illud, [a] *In facie prudentis lucet sapientia.* Demũ quod idẽ affirmat, [b] *Cor prudentis possidebit scientiam, & auris sapientũ quærit doctrinam.*

a Basil. in cõstit. monast. cap. 15 & homil. 12. in principium Prouerbiorum Bernard. ser. 43. in Cantica.
a Eccl 32. d 37. c Prou. 12. c 13. h
b Eccl 3. d 18. d 33. a Pro. 14. b Iob 28. d Deu. 4. a 32. d Vide Pro. 3. h
c Sap. 6. a c d 7. a b d
d Eccl 1. a
d Matt. 22. d Luc. 11. d
e Matt. 10. b & ibidem Theophylact. & Hierõ. Item Aug. quæst. 8. ex Matthæo Greg. 1. mora. cap. 2. & hũil 30 in Euã. Prosper lib 3. de vita contempl. cap 29 & 39.
f Ephe 5. d Coloss 4. 1 Pet. 4. b Prou. 4. d Eccl. 2. c
g Rom. 12. a 1. Thess. 4. a
h Prouer. 13. d Eccl 6. d
a Pro. 17. d Eccl. 8. a
b Pro. 18. c

SCRIPTVRAE.

ECCLESIASTICI trigesimosecundo, vt in textu.

ET trigesimoseptimo: Ante omnia opera verbum verax præcedat te, & ante omnem actum consilium stabile.

PROVERBIORVM duodecimo: Via stulti recta in oculis eius: qui autem sapiens est, audit consilia.

ET capite decimotertio: Inter superbos semper iurgia sunt: qui autem agunt omnia cum consilio, reguntur sapientia.

ECCLESIASTICI tertio, vt in textu.

CAPITE decimooctauo: Homo sapiens in omnibus metuit, & in diebus delictorum attendet ab inertia.

CAPITE trigesimotertio: Sapiens non odit mandata & iustitias, & non illidetur quasi in procella nauis. Homo sensatus credit legi Dei, & lex illi fidelis.

PROVERBIORVM decimoquarto: Sapiens timet, & declinat à malo: stultus transilit & confidit.

IOB vigesimooctauo: Et dixit homini, Eccè timor Domini, ipsa est sapientia: & recedere à malo, intelligentia.

DEVTERONOMII quarto ait Moyses: Scitis quòd docuerim vos præcepta atque iustitias, sicut mandauit mihi Dominus Deus meus: sic facietis ea in terra quam possessuri estis, & obseruabitis, & implebitis opere. Hæc est enim vestra sapientia, & intellectus coram populis, vt audientes vniuersi præcepta hæc, dicant: En populus sapiens & intelligens, gens magna.

ET trigesimosecundo: Gens absque consilio est, & sine prudentia. Vtinàm saperent & intelligerent, ac nouissima prouiderent.

PROVERBIORVM tertio: Beatus homo qui inuenit sapientiam, & qui affluit prudentia: melior est acquisitio eius ne-

negociatione auri & argenti: primi & purissimi fructus eius. Preciosior est cunctis opibus: & omnia quæ desiderantur, huic non valent comparari. Longitudo dierum in dextera eius, & in siniftra illius diuitiæ et gloria. Viæ eius viæ pulchræ, et omnes semitæ illius pacificæ.

CAPITE octauo: Melior est sapientia cunctis opibus pretiosissimis: & omne desiderabile ei non potest comparari. Ego sapientia habito in consilio, & eruditis interfum cogitationibus. Meum est consilium & æquitas, mea est prudentia, mea est fortitudo. Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Per me principes imperant, & potentes decernunt iustitiam. Ego diligentes me, diligo: & qui manè vigilant ad me, inuenient me. Mecum sunt diuitiæ & gloria, opes superbæ & iustitia. Melior est enim fructus meus auro & lapide precioso, et genimina mea argento electo.

SAPIENTIAE sexto: Melior est sapientia, quàm vires: & vir prudens, quàm fortis. Clara est, & quæ nunquàm marcescit sapientia, & facilè videtur ab his qui diligũt eam, & inuenietur ab his qui quærunt illam. Præoccupat qui se concupiscunt, vt illis se prior ostendat. Qui de luce vigilauerit ad illam, non laborabit: assidentem enim illam foribus suis inueniet. Cogitare ergò de illa, sensus est consummatus: & qui vigilauerit propter illam, citò securus erit. Si ergò delectamini sedibus & sceptris, ô reges populi, diligite sapientiam, vt in perpetuum regnetis. Diligite lumen sapientiæ omnes qui præestis populis. Multitudo autem sapientum, sanitas est orbis terrarum: & rex sapiens, stabilimentum populi est.

CAPITE septimo: Propter hoc optaui, & datus est mihi sensus: & inuocaui, & venit in me spiritus sapientiæ:

Universidad de Deusto
Biblioteca

& præposui illam regnis & sedibus, et diuitias nihil esse duxi in comparatione illius. Nec comparaui illi lapidem pretiosum: quoniam omne aurum, in comparatione illius, arena est exigua, et tanquàm lutum æstimabitur argentum in conspectu illius. Super salutem et speciem dilexi illam, & proposui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile est lumen illius. Venerunt autem mihi omnia bona pariter cũ illa, et innumerabilis honestas per manus illius, & lætatus sum in omnibus: quoniam antecedebat me ista sapientia, et ignorabam quoniam horum omnium mater est. Omnibus enim mobilibus mobilior est sapientia: attingit autem vbiq; propter suam munditiam. Vapor est enim virtutis Dei, & emanatio quædam est claritatis omnipotentis Dei syncera: & ideò nihil inquinatum in eam incurrit. candor est enim lucis æternæ, & speculum sine macula Dei maiestatis, & imago bonitatis illius. Et cùm sit vna, omnia potest: & in se permanens, omnia innouat, et per nationes in animas sanctas se transfert, amicos Dei & prophetas constituit. Neminem enim diligit Deus, nisi eum qui cum sapientia inhabitat. Est enim hæc speciosior sole, & super omnem dispositionem stellarum, luci comparata, inuenitur prior. Illi enim succedit nox, sapientiam autem non vincit malitia.

Ecclesiastici primo: Omnis sapientia à Domino Deo est, et cùm illo fuit semper, et est ante æuum. Sapiẽtiam Dei præcedentem omnia, quis inuestigauit? Prior omnium creata est sapientia, & intellectus prudentiæ ab æuo. Fons sapientiæ verbũ Dei in excelsis, et ingressus illius mandata æterna. Vnus est altissimus creator omnipotẽs, et rex potens et metuendus nimis, sedens super thronum illius et dominãs Deus. Ipse creauit illam in Spiritu sancto, et vidit, et dinumerauit, & mensus est. Et effudit illam super omnia opera sua, & super omnem carnem secundùm datum suum, & præbuit illam diligentibus se.

Matthaei duodecimo: Regina Austri surget in iudicio cum generatione ista, & condemnabit eam: quia venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis, et ecce plus quàm Salomon hîc.

Lucae vndecimo: Regina Austri surget in iudicio cum viris generationis huius, & condemnabit illos: quia venit &c. vt apud Matthæum.

Matthaei decimo: Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum. Estote ergò prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.

Ad Ephesios quinto, vt in textu.

Ad Colossenses quarto: In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt, tempus redimentes. Sermo vester semper in gratia sale sit conditus: vt sciatis quomodò oporteat vos vnicuiq; respondere.

Prioris Petri quarto: Estote itaque prudentes, & vigilate in orationibus.

Proverbiorvm quarto: Oculi tui recta videãt, & palpebræ tuæ præcedant gressus tuos.

Ecclesiastis secundo: Transiui ad contemplandam sapientiam, errores q; & stultitiam, (quid est, inquam, homo, vt sequi possit regem factorem suum?) & vidi quòd tantum præcederet sapientia stultitiam, quantum differt lux à tenebris. Sapientis oculi in capite eius: stultus in tenebris ambulat.

Ad Romanos duodecimo: Et nolite conformari huic seculo: sed reformamini in nouitate sensus vestri, vt probetis quæ sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta.

Prio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

PRIORIS ad Theſſalonicenſes quarto: Hæc eſt enim voluntas Dei, ſanctificatio veſtra: vt abſtineatis vos à fornicatione.

PROVERBIORVM decimotertio, vt in textu.

ECCLESIASTICI ſexto: Fili, ſi attenderis mihi, diſces: & ſi accommodaueris animum tuum, ſapiens eris. Si inclinaueris aurem tuam, excipies doctrinam: & ſi dilexeris audire, ſapiés eris. In multitudine presbyterorum prudentium ſta, & ſapientiæ illorum ex corde coniungere, vt omnem narrationem Dei poſſis audire, & prouerbia laudis non effugiant à te. Et ſi videris ſenſatum, euigila ad eum, & gradus oſtiorum illius exterat pes tuus. Cogitatum tuum habe in præceptis DEI, & in mandatis illius maximè aſſiduus eſto: & ipſe dabit tibi cor, & concupiſcentia ſapientiæ dabitur tibi.

PROVERBIORVM decimoſeptimo: In facie prudẽtis lucet ſapientia: oculi ſtultorum in finibus terræ.

ECCLESIASTIS octauo: Sapiẽtia hominis lucet in vultu eius, & potentiſſimus faciem illius commutabit.

PROVERBIORVM decimooctauo, vt in textu.

PATRES.

Prudẽtia quã ſit in omni actione neceſſaria.

1 BASILIVS in conſtitutionibus monaſticis, capite decimoquinto: Cæterùm in omni, quæ ſuſcipitur, actione antecedere prudentia debet. Nam prudentia remota, nihil cuiuſuis generis eſt, quod licèt bonum videatur, non in vitium recidat, ſi aut alieno tempore, aut non adhibita moderatione fiat. Ratio verò & prudentia, vbi rebus bonis idoneum tempus ac modum definiunt, mirabile eſt, quantus ex earum vſu cùm ad dantes, tum in recipientes fructus redundet.

2 ET homilia in principium Prouerbiorum, quæ eſt duodecima inter homilias variorum argumentorum: Prudentiam igitur vnam ex virtutibus præclaris exiſtere palàm eſt, qua bonorum & malorum & indifferentium nos homines ſcientes reddimur. Prudens

dens verò vtiquè à prudentia per denominationem dictus eſt. Sed quandò ferarum prudentiſſimus ſerpens eſſe Domini teſtimonio dicitur: Eſtote, inquit, prudentes ſicuti ſerpentes: item prudens œconomicus iniuſtitiæ: manifeſtum, quòd duplex eſt Prudentiæ nomen. Vna quidem proprij commodi cuſtos, & alieni doli obſeruatrix, qualem ſerpens habet. Ille ſi quid periculi incurrere viderit, caput ante omnia cuſtodit. Ea videtur eſſe verſutia illa, quæ prona eſt ad proprium commodum, & ſimpliciores defraudandos. Quali prudentia fuit ille ſeculi prudens & iniuſtitiæ œconomus apud Euangelium: Vera autẽ prudentia, eorum quæ agenda & non agenda ſunt, cognitio eſt: quam ſi quis ritè ſectatus fuerit, nunquàm ab officio virtutẽq; abſcedet, nunquàm vitiorum peſtem incurret. Matth. 10. Luc. 16. Prudẽtia carnis ſine mundana. Prudentia vera.

3 BERNARDVS ſermone quadrageſimonono in Cantica: Importabilis abſque ſcientia eſt zelus. Vbi ergò vehemens æmulatio, ibi maximè diſcretio eſt neceſſaria, quæ eſt ordinatio charitatis. Semper quidem zelus abſque ſcientia minùs efficax minusq; vtilis inuenitur, plerunquè autem & pernicioſus valdè ſentitur. Quo igitur zelus feruidior, ac vehementior ſpiritus, profuſiorq; charitas: eo vigilantiori opùs ſcientia eſt, quæ zelum ſupprimat, ſpiritum temperet, ordinet charitatem. Diſcretio quippe omni virtuti ordinem ponit, ordo modum tribuit & decorem, etiam & perpetuitatem. Deniquè ait: Ordinatione tua perſeuerat dies: diem, virtutem appellans. Eſt ergò diſcretio non tam virtus, quàm quædam moderatrix & auriga virtutum, ordinatrixq; affectuum, & morũ doctrix. Tolle hãc, & virtus vitium erit, ipſaq; affectio naturalis in perturbationẽ magis conuertetur, exterminiumq; naturæ. diſcretio quã ſit neceſſaria. Pſalm. 118.

4 THEOPHYLACTVS in caput decimum Matthæi: Volo vos manſuetos eſſe, ſicut oues, & ſic magis vincere. Eſtote igitur prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices velut columbæ. Vult diſcipulos etiam prudentes. Idcircò cùm audieritis Chriſtianos dici oues, non intelligas quòd oporteat eos ſtupidos eſſe. Nam & prudentes oportet eſſe, & ſcire qnomodò verſandũ ſit in medio multorum inimicorum. Sicut enim ſerpens totum corpus obijcit vt percutiatur, caput autem ſeruat: ità & Chriſtianus, inquit, omnia ſua det, atque etiam corpus ſuum, percutientibus: caput autẽ quod eſt Chriſtus, & fidem in illum ſeruet. Et ſicut ſerpens in anguſtam quandam cauernam circungyrat ſe, & trãſiens pellem veterẽ exponiat: ità & nos per anguſtam viã incedamus, veterem exuamus hominem. Veruntamen quia & ſerpens nociuus eſt, iubet nos ſimpli- Matth. 10. Serpẽtis prudentia in quo imitanda. Simplicitas columbæ in quo imitãda.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ces esse, hoc est, synceros, & absque malitia, nullúmque offendentes, sicut columbæ. illę enim, cùm auferuntur eis fœtus, & persecutionem patiuntur, rursùs ad dominos suos reuertuntur. Esto igitur prudens sicut serpens, ità vt nè deridearis ob vitam ab alijs, sed oĩa tua citra labem perficias. Erga alios autem, nè illis noceas, lis velut columba, hoc est, neutiquàm malignus.

Serpẽtis astutia & columbæ simplicitas imitanda

5 HIERONYMVS in caput decimum Matthæi: Estote ergò prudentes &c. Vt per prudentiam deuitent insidias, per simplicitatem non faciant malum. Serpentis astutia ponitur in exemplum: qa toto corpore occultat caput: & illud in quo vita est, proregit. Ità & nos toto periculo corporis caput nostrũ, qui Christus est, custodiamus. Simplicitas columbarum ex spiritus sancti specie demonstratur. Vndè dicit & Apostolus: Malitia paruuli estote.

1. Cor 14.

6 AVGVSTINVS in libro quæstionum ex Matthæo, capite octauo: Estote ergò prudentes sicut serpentes: ad cauẽdum malum, in capite custodiendo, quod est Christus. Nam serpens totũ corpus pro capite obijcit persequenti. Vel quòd per angustias se coarctãs, veteri tunica exutus innouetur. Quod imitantur quibus dictũ est, Intrate per angustam portam, cùm vetere homine exuuntur. Nam si cauendum malũ ità moneret, vt violenter resistendum esset malis, nõ suprà dixisset, Mitto vos sicut oues in medio luporum. Simplices autem sicut columbas esse voluit, ad nulli nocendum. Nam hoc genus auis nullum omninò animalium necat, nõ solùm grandium, contra quæ vires non habet, sed etiam minutissimorum, quibus etiam perparui passeres aluntur. Est autem omnibus irrationabilibus animantibus vna quædam inter se societas, sicut etiam rationabilibus sua, id est, hominibus, non solùm secum, sed etiam cum angelis. Discunt ergò ex similitudine columbarum nulli prorsùs nocere ad societatẽ suã pertinenti participatione rationis.

Matth. 7. Ephe. 4.

Matth. 10.

Colũbæ simplicitas.

7 GREGORIVS libro primo Moraliũ in Iob, capite secundo: Nonnulli ità sunt simplices, vt rectum quid sit, ignorent. sed eõ verg

Simplicitati coniungenda est prudẽtia.

simplicitatis innocentiam deserunt, quo ad virtutem rectitudinis non assurgunt: quia dum cauti esse per rectitudinẽ nesciunt, nequaquàm innocentes persistere per simplicitatem possunt. Hinc est ĩd

Rom. 16. 1 Cor. 14.

Paulus discipulos admonet, dicẽs: Volo vos sapientes esse in bono, simplices aũt in malo. Hinc rursùs dicit: Nolite pueri effici sensibus sed malitia paruuli estote. Hinc per semetipsum veritas discipulis

Matth. 10.

præcipit, dicens: Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Vtraq; enim necessariò in admonitione coniunxit: vt & simplicitatẽ columbæ astutia serpentis instrueret, & rursùs serpẽtis

austtiã columbæ simplicitas tẽperaret. Hinc est q̃ sanctus Spiritus præsentiam suã hominibus, non incolumba solummodò, sed etiam in igne patefecit. Per columbam quippe simplicitas, per ignem verò zelus indicatur. In columba ergò, & in igne, sanctus Spiritus ostenditur: quia quicunq; illo pleni sunt, sic mansuetudini simplicitatis inseruiunt, vt contra culpas delinquentium etiam zelo rectitudinis accendantur.

Actor. 2

8 IDEM homilia trigesima in Euangelia: In columba Spiritus sanctus & in igne mõstratus est: quia oẽs quos repleuerit, simplices & ardẽtes facit: Simplices puritate, ardẽtes æmulatione. Neq; enim placere Deo, aut simplicitas sine zelo, aut zelus sine simplicitate potest. Hinc ipsa veritas dicit: Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Qua in re notandum est, q̃ discipulos suos, nec de columba sine serpente, nec de serpente sine columba voluit Dñs admonere: quatenùs & columbæ simplicitatẽ astutia serpentis accenderet, & serpentis astutiam columbæ simplicitas temperaret. Hinc Paulus ait: Nolite pueri effici sensibus. Eccè prudentiã serpẽtis audiuimus, nunc de simplicitate columbæ moneamur. Sed malitia paruuli estote. Hinc de beato Iob dcitur: Erat vir simplex & rectus. Quæ est aũt rectitudo sine simplicitate, aut quæ simplicitas sine rectitudine? Quia ergò & rectitudinem docet iste spiritus, & simplicitatẽ, & in igne mõstrari debuit, & in columba, quatenùs omne cor quod eius gratia tangitur, & mansuetudinis lenitate tranquillum, & zelo iustitiæ accensum fiat.

Matth. 10.

1. Cor. 14.

Iob 1.

9 PROSP. lib. 3. de vita contemplatiua, cap. 29. Prudentiã ac sapientiam plerique in indagatione veri & inuentione cõstituunt: Credo propterea, q̃ nec sapiens ritè dici possit, cui prudentia, nec prudẽs, cui sapiẽtia desit. Qua, ppter, si nihil aliud prudẽtiæ ac sapiẽtiæ munus accipitur, nisi inquisitio & cõprehensio veritatis: qui veritatẽ prudenter quærere, & sapienter inuenire poterit, is prudẽs, is sapiẽs iure vocabitur. Hoc idcircò præmiserim, vt quicquid de prudentia fuerit disputatum, id totũ etiam de sapientia dictum possit intelligi: quia ità sibi hæ duæ virtutes implicatæ sunt & vnitæ, vt vnaquæ libet earum sine altera non possit esse: vt nec imprudens sapientia, nec insipiens possit dici prudentia. Si ergò tota humanę vitæ perfectio in actione & cognitione consistit: sicut in plerisq; actionẽ tẽperatię, ac fortitudinis, atq; iustitię cõsummatione, q̃ bauimus: ità cognitionem rerum, prouenire consecutione prudentiæ comprobemus. Cognitio rerũ, quæ de prudentiæ fonte confertur, spirituales

Prudentia sapientiæ connexa est.

Rectũ de rebus iudicium ad prudentiam pertinet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnes à carnalibus vitijs defæcatos illustrat, & ab omni delectatione noxiæ curiositatis auersos, desiderio contemplandæ virtutis inflammat, vt humanarum rerum, diuinarumq; scientiam consecuti, prudentes ac sapientes veraciter fiant, prospiciant imminentia mala simul & caueant: nec putent vlla esse mala, nisi ea quæ malos efficiant: nec eis vllæ perturbationes, velut ignaris earum, modestiæ aliquid, aut tranquillitatis excutiant: inter fallentia & solida bona discernant: nihil in hoc mundo casu aut iniustè, sed omnia, Deo volente ac permittente fieri, prudenter accipiãt: aliter intelligentes aut doceant sapienter, aut arguant: dolores varios ac diuersas infirmitates, quæ mortaliter viuentes affligunt, nõ semper peccatis præcedentibus sequi, sed plerunquè ex ipsâ conditione mortalitatis accidere corruptibiliter natis intelligant: & scientes se non damnari aduersis præsentibus, sed probari ex ipsâ tolerantia passionum, occasionem comparandæ sibi patientiæ viriliter agentes arripiant: nec ipsi alijs noceant, nec sibi nocere permittant. Tales Dominus in Euangelio fieri præcepit: Estote prudentes, sicut serpentes, & simplices sicut columbæ: quia nec simplices circunuenire aliquos possunt, nec prudentes se circunueniri permittunt. Cæterùm si in contractu quolibet, siue in colloquio, vel in alia quaque re, se decipi quisque non sinit, & alium tamen ipse decipiat: iste non habet prudentiam, quæ salutis magis quàm perditionis est causa, sed simulat. Quoniamquidem hæc virtus à vitio distat, quod illud corrumpit sana, hæc sanat vitij accessiõe corrupta: ac sic, aut omnibus quibus potest, prodesse festinat veraciter prudens, vt eius meritis omnium, qui per eum Deo adqruntur, fructus accrescat: aut si cogitat de perditione cuiuspiam, vel de casu pereuntis exultat, necesse est vt prius pereat ipse, quàm alium perdat: & ab ipso ea perditio, qua perire alium cupit, incipiat.

Matth. 10. Simplices & prudẽtes nos esse oportet.

Prudentia simulata.

10 CAPITE trigesimo: Hi ergò, qui prudentiæ participes, prudentes effecti, Deo suo non pedibus, sed sanctis moribus appropinquant: ex ea parte, qua sunt dono Dei prudentes, nec suo perire possunt, nec alieno peccato. Ex eo autem quòd necdùm ità est eorum perfecta prudentia, sicut in illa vita erit, vbi perfectè viuentibus vllus error obrepere omninò non poterit, etiam prudentes aliquotiès peccatis fallentibus acquiescunt: non voluntate deprauati, sed humano errore, vt homines, lapsi, nec adhuc tota prudentiæ ac sapientiæ perceptione perfecti, sicut ibi erunt, vbi nec ignorare aliquid, nec peccare iam poterunt.

In hac vita non habetur omninò perfecta prudentia.

IIII

IIII

De Iustitia quid porrò Scriptura tradit?

Iustitia[a] *eleuat gentem:*[b] *Iustitia firmatur solium. Melius est parùm cum iustitia, quàm multi fructus cum iniquitate.* Cuius quidem iustitiæ officium nobis per Apostolum his verbis explicatur: [c] *Reddite omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem:* Huc spectant iusti & beati viri partes, sic in psalmo[d] decantatæ: *Qui non egit dolum in lingua sua, nec fecit proximo suo malum, & opprobrium non accepit aduersùs proximos suos: Qui iurat proximo suo, & non decipit: qui pecuniam suam non dedit ad* [e] *vsuram, & munera super innocentem non accepit.* Ex quo facilè constat, iustitiæ nomen contractiùs hîc accipi, quàm vbì generatìm de Iustitia Christiana disserimus.

a Prouer. 14. d 15. b 21. c Eccl. 4. d

b Pro. 16. b 25. a Aug. lib. 4. de ciuit. Dei c. 4. & lib. 19. cap. 21. Gregor. lib. 7. epist. 120. ad reges Franciæ Theodoricum & Theobertum.

c Rom. 13. c Matth. 22. c 17. d Luc. 2. a 3. c 1. Tim. 5. c Bernar. serm. 3. de aduentu Domini Aug. serm. 19. de verb. Domini & lib. 22. contra Faustum cap. 74. & 45 Theophylactus in cap. 13. ad Roman.

d Psalm. 14. a b Matth. 5. a Chrysost. homil. 15. in Matth. Ambros. lib. 1. Offic. cap 28. & 29. & serm. 16 in Psalm. 118. & in lib. de paradiso cap. 3. Augustin. lib. 4. de doctr. Christ. cap. 18. Vide septimum & 8. præceptum decalogi.

e Exod. 22. d Leuit 25. e Deute. 23. c Ezech. 18. b c d 22. c Lucæ 6. c Leo serm 6. de ieiunio decimi mens. Bernardus epist. 322. ad Spirenses. Ambros. de Tobia cap. 14. & 15. Hieron. in 18. cap. Ezechiel. Concil. Lateranense sub Alexandro 3. parte 1. capite 25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PROVERBIORVM decimoquarto, vt in textu.

CAPITE decimoquinto: Abominatio est Domino via impij: qui sequitur iustitiam, diligitur ab eo.

CAPITE vigesimoprimo: Gaudium iusto est facere iudicium: & pauor operantibus iniquitatem: Qui sequitur iustitiam & misericordiam, inueniet vitã, iustitiam et gloriam.

ECCLESIASTICI quarto: Pro iustitia agonizare pro anima tua, et vsq; ad mortem certa pro iustitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos.

PROVERBIORVM decimosexto: Melius est parùm cum iustitia, quàm multi fructus cum iniquitate. Abominabiles regi qui agunt impiè: quoniam iustitia firmatur solium. Voluntas regum, labia iusta: q recta loquitur, dirigetur.

CAPITE vigesimoquinto: Auser impietatem de vultu regis, et firmabitur iustitia thronus eius.

AD Romanos decimotertio, vt in textu.

MATTHAEI vigesimosecundo: Reddite quæ sunt Cęsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo.

ET capite decimoseptimo: Et cùm venissent Capharnaum, accesserunt qui didrachma accipiebant, ad Petrũ, et dixerũt ei: Magister vester non soluit didrachma? Ait, Etiã Et cùm intrâsset in domũ, præuenit eum Iesus, dicens: Quid tibi videtur, Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel censum? à filijs suis, an ab alienis? Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Iesus: Ergò liberi sunt filij. Vt aũt non scandalizemus eos, vade ad mare, et mitte hamum: et eum piscem qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore eius, inuenies stateręm: illum sumens, da eis pro me & te.

LVC. 2. Factum est aũt in diebus illis exijt edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis. Hæc descriptio

ptio prima, facta est à præside Syrię Cyrino. Et ibant omnes vt profiterentur, singuli in suam ciuitatem. Ascendit aũt & Ioseph à Galilæa de ciuitate Nazareth, in Iudæam, ciuitatẽ Dauid, q̃ vocatur Bethlehem: eõ q; esset de domo et familia Dauid, vt ꝓfiteretur cũ Maria despõsata sibi vxore, ꝓgnante.

LVCAE tertio: Venerunt & publicani vt baptizarentur, & dixerunt ad Ioannem: Magister, quid faciemus? At ille dixit ad eos: Nihil amplius quàm quod constitutum est vobis, faciatis. Interrogabant autem eum & milites, dicentes: Quid faciemus & nos? Et ait illis: Neminem cõcutiatis, neq; calumniam faciatis: & contenti estote stipendijs vestris.

PRIORIS ad Timotheum quinto: Qui benè presunt presbyteri, duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo & doctrina. Dicit enim scriptura: Nõ infrenabis os boui trituranti. &, Dignus est operarius mercede sua.

PSALMO decimoquarto, vt in textu.

MATTHAEI quinto: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.

EXODI vigesimosecundo: Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui habitat tecum, non vrgebis eum quasi exactor, nec vsuris opprimes.

LEVITICI vigesimoquinto: Si attenuatus fuerit frater tuus & infirmus manu, & susceperis eum quasi aduenam & peregrinum, & vixerit tecum, nè accipias vsuras ab eo, nec amplius q̃ dedisti. Time Deũ tuũ, vt viuere possit frater tuus apud te. Pecuniã tuã nõ dabis ei ad vsurã, & frugũ supabundantiã nõ exiges. Ego Dñs Deus vester, q̃ eduxi vos de terra Aegypti, vt darẽ vobis terrã Chanaan, et essem vester Deus.

DEVTERONOMII 23. Non fœnerabis fratri tuo ad vsurã pecuniã, nec fruges, nec quamlibet aliã rem: sed alieno. Fratri aũt tuo absq; vsura id quo indiget, cõmodabis: vt benedicat

tibi

Universidad de Deusto
Biblioteca

tibi Dominus Deus tuus in omni opere tuo in terra ad quã ingredieris possidendam.

EZECHIELIS decimooctauo: Et vir si fuerit iustus, & fecerit iudicium & iustitiam, &c. ad vsuram non cõmodauerit, & amplius non acceperit: ab inquitate auerterit manum suam, & iudicium verum fecerit inter virum & virum: in præceptis meis ambulauerit, & iudicia mea custodierit, vt faciat veritatem: hic iustus est, vita viuet, ait Dominus Deus. Quòd si genuerit filium latronem effundentem sanguinem, & fecerit vnum de istis &c. ad vsuram dantem, & amplius accipientem: Nunquid viuet? non viuet. Cùm vniuersa hæc detestanda fecerit, morte morietur: sanguis eius in ipso erit. Quòd si genuerit filium, qui videns omnia peccata patris sui quæ fecit, timuerit, et non fecerit simile eis &c. à pauperis iniuria auerterit manum suam, vsuram et superabundantiã non acceperit, iudicia mea fecerit, in præceptis meis ambulauerit: hic non morietur in iniquitate patris sui, sed vita viuet.

ET vicesimosecundo: Viri detractores fuerunt in te ad effundendum sanguinem, et super montes comederunt in te, scelus operati sunt in medio tuî etc. Munera acceperunt apud te ad effundendum sanguinem: vsuram et superabundantiam accepisti, et auarè proximos tuos calumniabaris: meique oblita es, ait Dominus Deus. Eccè, complosi manus meas super auaritiã tuam quam fecisti, et super sanguinem qui effusus est in medio tui. Nunquid sustinebit cor tuum, aut præualebunt manus tuæ in diebus quos ego faciam tibi? Ego Dominus locutus sum, et faciam. Et dispergam te in nationes, et ventilabo te in terras, et deficere faciam immũditiam tuam à te.

LVCAE sexto: Veruntamen diligite inimicos vestros: Benefacite, & mutuum date, nihil indè sperantes: et erit merces vestra multa, et eritis filij altissimi, quia ipse benignus est super ingratos et malos.

PATRES.

1 AVGVSTINVS libro quarto de Ciuitate Dei, capite quarto: Remota iustitia, qd sunt regna, nisi magna latrocinia? Quia & ipsa latrocinia, quid sunt, nisi parua regna? Manus etenim ipsa hominũ cùm imperio principis regitur, pacto societatis adstringitur, placiti lege præda diuiditur. Hoc malum si intantùm perditorum hominum accessibus crescit, vt & loca teneat, sedes constituat, ciuitates occupet, populos subiuget, euidentiùs regni nomen assumit, quod ei iam in manifesto confert non adempta cupiditas, sed addita impunitas. Eleganter enim & veraciter Alexandro illi magno quidam compræhensus Pirata respondit: Nam cùm idem rex hominem interrogâsset quid ei videretur, vt mare haberet infestum? ille libera contumacia, quid tibi, inquit, vt orbem terrarum? Sed qa id ego exiguo nauigio facio, latro vocor: quia tu magna classe, imperator.

Regna sunt latrocinia, si iustitia remoueatur

Ex Cicerone li. 3 de repub. teste Nonio Marcello de genere nauigiorum.

2 Et libro decimonono, capite vigesimoprimo: Quapropter nũc est locus, vt quàm potero breuiter ac dilucidè expediam, quod in secundo huius operis libro me demonstraturum esse promisi: secundùm definitiones, quibus apud Ciceronem vtitur Scipio in libris de republica, nunquàm Rempublicam fuisse Romanam. Breuiter enim Rempublicam diffinit esse rem populi: quæ diffinitio si vera est, nunquàm fuit Romana Respublica, quia nunquàm fuit res populi: quam diffinitionem voluit esse reipublicæ. Populum enim esse diffiniuit cœtum multitudinis, iuris consensu & vtilitatis cõmunione sociatum. Quid autem dicat iuris consensum, disputando explicat: per hoc ostendens, geri sine iustitia non posse Rempublicam. Vbi ergò iustitia vera nõ est, nec ius potest esse. Quod enim iure fit, profectò iustè fit. Quod autem fit iniustè, nec iure fieri potest. Non enim iura dicenda sunt, vel putanda iniqua hominũ constituta, cùm illud etiam ipsi ius esse dicant, quod de iustitiæ fonte manauerit: falsumq; esse, quod à quibusdam non rectè sentientibus dici solet: id esse ius, quod ei, qui plus potest, vtile est. Quocirca vbi non est vera iustitia, iuris consensu sociatus cœtus hominũ non potest esse, & ideò nec populus: iuxta illam Scipionis vel Ci-

Vbi iustitia non est, Rempublicam nõ esse.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ceronis diffinitionem. Et si non populus, nec res populi sed qualiscunq; multitudinis, quæ populi nomine digna nō est: ac per hoc si Respublica res populi est, & populus non est, qui consensu non sociatus est iuris. Non est autem ius, vbi nulla iustitia est: procul dubiò colligitur, vbi iustitia non est, non esse Rempublicam. Iustitia porrò ea virtus est, quæ sua cuiq; distribuit. Quæ igitur iustitia est hominis, quæ ipsum hominem Deo vero tollit, & immūdis dæmonibus subdit? Hóccine est sua cuiq; distribuere? An qui fundum aufert eius, à quo emptus est, & tradit ei, qui nihil in eo habet iuris, iustus est: & qui seipsum aufert dominanti DEO, à quo factus est, & malignis seruit spiritibus, iustus est?

Apud ethnicos non est vera iustitia.

3 GREGORIVS Magnus libro septimo, epistola centesima vigesimia ad Theodoricum & Theobertum reges Frāciæ: Summū in regibus bonum est, iustitiam colere, ac sua cuique iura seruare: & subiectis non sinere quod potestatis est fieri, sed quod æquū est custodire.

Regum officium maximè proprium.

4 BERNARDVS sermone tertio de Aduentu Domini: Beatus in quo sapientia ædificat sibi domum, excidens columnas septem: beata anima quæ sedes est sapientiæ. Quænam illa? Anima vtiquè iusti. Meritò planè, quia iustitia & iudicium præparatio sedis tuæ. Quis in vobis est, fratres, qui desiderat in anima sua sedem parare Christo? Eccè quænam illi serica, quæ tapetia, quod pulvinar oporteat præparari. Iustitia, inquit, & iudicium præparatio sedis tuæ. Iustitia virtus est, quod sunm est, vnicuique tribuens. Tribue ergò tribus quæ sua sunt: Redde superiori, redde inferiori, redde æquali, cuique quod debes, & dignè celebras aduentum Christi, parans ei in iustitia sedem suam. Redde, inquam, reuerentiam prælato & obedientiam, quarum altera cordis, altera corporis est. Nec enim sufficit, exteriùs obtemperare Maioribus nostris, nisi ex intimo cordis affectu sublimiter sentiamus de eis. Quòd etsi tam manifestè innotuerit indigna prælati alicuius vita, vt nihil omninò dissimulationis, nihil excusationis admittat, propter eum tamē à quo est omnis potestas, ipsum quem modò talem nouimus, excelsum reputare debemus, non præsentibus personæ meritis, sed ordinationi Diuinę, & dignitati ipsius officij deferentes. Sic & fratribus nostris inter quos viuimus, ipso iure fraternitatis & societatis humanæ, consilij sumus & auxilij debitores. Hæc enim volumus, vt & ipsi nobis impendant: consilium quo eruditatur ignorātia nostra, auxilium quo iuuetur infirmitas nostra. Sed forte erit inter vos

Prouer. 9. Iustitia & iudicio paratur sedes sapientiæ.

Psal. 88. Iustitia in quo cōsistat.

Quid superiori reddendum.

Rom. 13.

Quid reddēdum æquali.

vos qui tacitus respondeat, dicens: Quod ego consilium dabò fratri, cui nec vnum quidē dicere verbum fas est absq; licētia? Quod ei auxilium impendere est, cùm nec minimum aliquid agere liceat absque obedientia? Ad quod ego: Non deerit certè quod facias: tantummodò charitas fraterna non desit. Nullum ego consilium melius arbitror, quàm si exemplo tuo fratrem docere studeas quæ oporteat, quæ non oporteat fieri, prouocans eum ad meliora, & consulens ei non verbo neque lingua, sed opere & veritate. An verò vtilius aut efficacius auxilium aliquod est, quàm vt ores deuotè pro eo, vt non dissimules redarguere culpas eius: vt non modò nullum ei offendiculum ponas, sed & solicitus sis, quantùm prævales, tanquàm angelus pacis, de regno Dei scandala tollere, & occasiones scandalorum penitùs dimouere? Si talem te fratri auxiliarium & consiliarium exhibes, reddis ei quod debes, nec habet vndè causetur. Porrò si cui fortè prælatus es, huic sine dubio teneris debitor solicitudinis amplioris. Exigit à te & ipse custodiam & disciplinam. Custodiam quidem, vt possit cauere peccatum: disciplinam verò, vt quod minùs cauit, minimè maneat impunitū. Quòd etsi nemini fratrum præesse videris, habes tamen sub te cui custodiam hanc & disciplinam oporteat exhiberi. Dico autem corpus tuum, quod sine dubio regendum accepit spiritus tuus. Debes ei custodiam, vt non regnet in eo peccatum, nec membra tua arma fiant iniquitati. debes & disciplinam, vt dignos faciat pœnitentiæ fructus castigatum, & subditum seruituti. Longè tamen grauiori & periculosiori debito tenentur adstricti, qui pro multis animabus reddituri sunt rationem. Et in fine: Audi denique manifestius quæ præcepta sunt vobis, dicite: Serui inutiles sumus. Hæc planè, quo ad in hominem, est digna sedis præparatio Domino maiestatis: vt & iustitię mandata studeat obseruare, & semper indignum sese & inutilem arbitretur.

Quid reddēdum inferioribus.

Quō iudicare nosipsos debemus. Luc. 17.

5 AVGVSTINVS sermone decimonono de verbis Domini, (& Ambrosius sermone septimo:) Non, militare, delictum est sed propter prædam militare, peccatum est. Nec Rempublicā gerere criminosum est: sed ideò agere Rempublicam, vt rem familiarem potiùs augeas, videtur esse damnabile. Propterea enim prouidentia quadam militantibus sunt stipendia constituta, nè, dum sumptus quęritur, præda grassetur. Illud autem quale est, cùm

Militare vel Remp. administrare quādò cum peccato sint cōiuncta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Excusatio militū quādò de rapinis & alijs criminibus præsumuntur.

ob errorem aliquem à senioribus arguuntur, & imputatur alicui de illis cur ebrius fuerit, cur res alienas peruaserit, cædem cur turbulentus admiserit. statim respondeat, quid habebam facere, seculares aut miles? nunquid monachum sum professus aut clericum? quasi omnis qui clericus nō est aut monachus, possit ei licere quod non licet. Cunctis igitur officijs sacris literis præscribitur norma viuendi, omnis ad benè viuendum prouocatur sexus, ætas & dignitas. Igitur nemo se excuset publicis actibus, nemo de occupatione militię conqueratur. Apud omnem Christianum prima honestatis debet esse militia. Nam vt id quod dicimus, authoritate euāgelica cōprobemus, videamus lectionē quę paulò antè decursa est:

Lucæ 3.

ait enim Euangelium: Venerunt autem & publicani ad Ioannem, vt baptizarentur ab eo, & dixerunt ad eum: Magister, quid faciemus? At ille dixit: Nihil amplius exigatis, quàm quod constitutum est vobis. Honesta planè publicanorum interrogatio, ac sancti Prophetæ iusta responsio. Illi enim solicitè interrogant, nè aut ignorantes, plus exigendo in peccatum incidant, aut cessantes, publicam decipiant functionem. Hic autem moderatè præcipit, vt & iniquitas locum non habeat, & constitutum habeat vectigal effectum. Non enim dixit, Nihil exigatis: sed, nihil amplius exigatis.

Vestigalia iusta.

Vndè intelligimus quòd apud Deum non tam exactio, quàm exactio iniqua damnetur: Dicit enim ipse Dominus, Reddite quæ Dei sunt, Deo: & quę Cæsaris, Cęsari. Igitur quod Cęsar pręcipit, ferendum est: quod Imperator indicit, tolerandum est: sed fit intolerabile, dum illud præda exactionis accumulat. Et post pauca: Interrogauerunt illum & milites, Quid faciemus & nos? Ait illis Ioannes: Neminem concutiatis, neq; calumniam faciatis, sed contenti estote stipendijs vestris. Hic iam cognoscere se debet omnis homo qui militat. non enim tantùm de his militantibus scriptura loquitur, qui armata militia detinentur, sed quisq; militiæ suæ cingulo vtitur, dignitatis suæ miles asscribitur, atq; ideò hæc sententia pōtest dici: Verbi gratia, militibus, protectoribus, cunctisq; rectoribus. Quicunque stipendia sibi publicè decreta consequitur, si amplius quærit, tanquàm calumniator & concussor, Ioannis sententia condemnatur. Hæc autem diuina sententia quæ ad milites loquitur, potest etiam ad Clericos retorqueri, quia etiamsi non militare videamur seculo, tamen DEO & Domino militamus, sicut ait Apostolus: Nemo militans DEO, obligat se negocijs secularibus. Videmur, inquam, non militare remissis ac fluentibus tunicis, sed habemus militiæ nostræ cingulum, quo castimoniæ interiora constringimus: de quo cingulo dominus ait ad discipulos suos: Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris. Milites igitur Christi sumus, & stipendiū ab ipso donumq; percipimus, sicut dicit Apostolus: Qui dedit nobis pignus spiritus, hoc est, qui spiritus sancti nos remuneratione ditauit. Si quis ergò Christianorum hoc donatiuo contentus fortè non fuerit, & quærit amplius, incipit hoc ipso carere quod meruit. Et in fine: Nec interest apud Deum, vtrū vi an circunuentione quis res alienas occupet, dummodò quoquo pacto teneat alienū.

Milites sunt varij.

Clerici etiam sunt milites.

2. Tim 2.

Luc 12.

2. Cor. 1.

Aliena restituenda sunt.

6 IDEM libro vigesimosecundo contra Faustum Manichæum, capite septuagesimoquarto: Quid culpatur in bello? An quia moriuntur quandoq; morituri, vt dominentur in pace victuri? Hoc reprehendere, timidorum est, non religiosorum: nocendi cupiditas, vlciscendi crudelitas, impacatus atq; implacabilis animus, fœditas rebellandi, libido dominandi, & si qua similia, hæc sunt quę in bellis iure culpantur, quæ plerunq; ità culpantur, vt etiam iure puniantur. Aduersus violentiam resistentium, siue Deo, siue aliquo legitimo imperio iubente, gerenda ipsa bella suscipiūtur à bonis, cùm in eo rerum humanarum ordine inueniuntur, vbi eos vel iubere tale aliquid, vel in talibus obedire iustè ordo ipse constringit. Alioquin Ioannes, cùm ad eum baptizandi milites venirent, dicētes, Et nos quid faciemus? responderet eis, Arma abijcite, militiam istam deserite, neminem percutite, vulnerate, prosternite neminē. Sed quia sciebat eos, cùm hęc militando facerent, non esse homicidas, sed ministros legis, & non vltores iniuriarum suarum, sed salutis publicæ defensores, respōdit eis: Neminem concusseritis, nulli calumniam feceritis, sufficiat vobis stipendium vestrum. Sed quia Manichæi Ioannem apertè blasphemare consueuerunt, ipsum Dominum IESVM Christum audiant, hoc stipendium iubentem reddi Cæsari, quòd Ioannes dicit debere sufficere militi: Reddite, inquit, Cæsari quæ Cæsaris sunt, & Deo quę Dei sunt. Ad hoc enim tributa præstantur, vt propter bella necessario militi stipendium præbeatur. Meritò & illius Centurionis, dicentis: Et ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, & dico huic, vade, & vadit: & alij, veni, & venit: & seruo meo, fac hoc, & facit: fidem laudauit, non illius militię desertiōem imperauit. Sed de iustis quidem iniustisq; bellis nunc disputare longum est, & non necessarium.

An bellū gerere licitū sit.

Luc. 3.

In iusto bello q occidunt homines, nō sunt homicidæ.

Luc 3. Matth 22.

Cur tributa principibus præstantur. Mat. 8. Luc 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De iustis bellis.

7 ET capite septuagesimoquinto: Interest enim quibus causis, quibusq; authoribus homines gerenda bella suscipiant: ordo tamen ille naturalis, mortalium paci accommodatus hoc poscit, vt suscipiendi belli authoritas atq; consilium penès principem sit: exequendi autem iussa bellica ministerium, milites debeant paci salutiq; communi. Bellum autem, quod gerendum Deo authore suscipitur, rectè suscipi, dubitare fas non est: vel ad terrendam, vel ad obterendam, vel ad subiugandam mortalium superbiam: quandò ne illud quidem, quod humana cupiditate geritur, non solùm incorruptibili Deo, sed nec sanctis eius obesse aliquid potest: quibus potiùs ad exercendam patientiam, & ad humiliandam animam, ferendamq; paternam disciplinam etiam prodesse inuenitur. Neq; enim habet in eos quisquam vllam potestatem, nisi cui data fuerit desuper. Non est enim potestas, nisi à Deo, siue iubente, siue sinente. Cùm ergò vir iustus, si fortè sub rege homine etiam sacrilego militet, rectè possit, illo iubente bellare ciuicæ pacis ordinem seruans: cui, quod iubetur, vel non esse cõtra Dei præceptum, certum est, vel vtrùm sit, certum non est: ità vt fortassè reum regem faciat iniquitas imperandi, innocentem autem militem ostendat ordo seruiendi: quanto magis in administratione bellorum innocentissimè diuersatur, qui Deo iubente belligerat, quem malè aliquid iubere non posse, nemo qui ei seruit, ignorat?

Ioann 19. Roman. 13.

An milites in omnibus suo duci obtẽperare debeant.

Magistratus quanti pro. sit Reipub.

8 THEOPHYLACTVS in caput decimumtertium epistolæ ad Romanos: Plurimùm prosunt Rebuspublicis magistratus: per ipsos enim vita nostra consistit. Qui nisi essent, iam olim omnia perijssent, potentioribus imbecilliores deuorantibus. Conscientia igitur tua persuadeat tibi, vt suo honore tanta tibi bona donantes, nunquàm non digneris. Ideò enim & tributa præstatis. Tu, inquit, testaris, quòd à magistratu beneficio afficeris, quatenùs mercedem ei pendis, vt ei videlicet qui rebus tuis prospiciat. Non enim principiò tributum soluissemus, nisi agnouissemus, nostrum nobis lucrum, adeoq; commodum ex huiusmodi præfectura sanè accrescere. Siquidem ipsi nos, citra curam ducentes vitam, principes habemus pro nobis excubias agentes. Ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum incumbentes. Quarè Deo etiam placet, vt ipsius ministris tributa pendamus: vult enim DEVS pacem in republica versari, necnon virtutem, vitium autem profligari. Atque in hoc principes ministrant voluntati DEI, pro communi constitutione & salute laborantes, inq; idipsum perseueranter incumbentes, vt

Tributorum solutio.

vt nos in pace ac tranquillitate ætatem quisque suam transigamus. Sin quisquam malè magistratu suo & publica functione abutatur, id mihil aduersùs rei ipsius pulcherrimæ elegantiam facit. Reddite ergò omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem. Irrefragabiliter, inquit, dèbes impositam tibi erga magistratum gratitudinem & beneuolentiam. Redde igitur, quæ debes ijs, quibus varij magistratus sunt commissi: cui tributum debetur, siue exactio, capitum 've census, ei tributum da: cui vectigal, vectigal: vel pro terra censum. Nec solùm pecunias reddite, sed timorem etiam, hoc est, reuerentiam atque verecundiam atque eximium honorem. Quarè infert, Cui honorem, honorẽ. Est enim duplex metus: alter, quo terrentur scelera patrantes, ex mali conscientia profluens, quem iam anteà reiecit Apostolus: alter verò, quo diligentes erga dilectos rapiuntur, hoc est, excellens & eximius honor, quemadmodùm dictum est: Non est inopia timentibus eum. Et, Timor Domini permanens in seculum seculi. Pietatem enim hìc siue reuerentiam subindicat.

Psal. 33. & 18.

9 CHRYSOSTOMVS homilia decimaquinta in Matthæum: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam. Quam verò iustitiam? an in genere virtutem ipsam, an speciem illam iustitiæ, quæ aduersò auaritiæ collocatur? Quia enim cõmendaturus erat misericordiã, ostendens quo modo misereri oporteat: id est, non ex auaritia, nec rapina, opportunè beatificat iustitiam acquirentes. Et cõsidera quanta idipsum exaggeratiõe cumulauerit. Non enim dixit, Beati qui iustitiam seruant: sed, Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam: vt non vtiq; mediocriter, sed cum omni illam cupiditate teneamus. Quia enim hoc est auaritiæ proprium, neque sic cibum desideramus ac potum vt possidere latiùs, induiq; preciosiùs: concupiscentiam istam quæ habendi amore flagrat, iubet in meliora conuerti: deindè rursus sensibile præmium statuens, ait: Quoniam ipsi saturabuntur. Quia enim plurimos diuites facere putatur auaritia, dicit hoc esse contrarium, magisq; id præstare iustitiam. Noli igitur iustitiam exercens, formidare pauperiem, neq; famem timere, cùm certè illi magis omnibus bonis excidant, qui aliena diripiunt: vt exaduersò ille qui iustitiam diligit, tutissimè omnia bona possidet. Si verò qui aliena non inuadunt, tanta rerum vbertate potiuntur: quanto magis, qui propria fideliter largiuntur?

Iustitiæ nomẽ aliàs generale, aliàs minùs latè patens.

Iustitiæ præmium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Magnaiusti. tiæ splendor.

10 AMBROSIVS libro primo officiorum, capite vigesimooctauo: Magnus iustitiæ splendor, quæ alijs potiùs nata quàm sibi, communitatem & societatem nostram adiuuat, excelsitatem tenet, vt suo iudicio omnia subiecta habeat, opem alijs ferat, pecuniam conferat, officia non abnuat, pericula suscipiat aliena. Quis non cuperet hanc virtutis arcem tenere, nisi prima auaritia infirmaret atque inflecteret tantæ virtutis vigorem? Etenim dum augere opes, aggerare pecunias, occupare terras possessionibus cupimus, præstare diuitijs, Iustitiæ formam exuimus, beneficentiam communem amittimus. Quomodò enim potest iustus esse, qui studet eripere alteri quod sibi quærat? Potentiæ quoquè cupiditas, formam iustitiæ virilem effœminat. Quomodò enim potest pro alijs interuenire, qui alios sibi subijcere conatur: & infirmo aduersùs potẽtes opem ferre, qui ipse grauem libertati affectat potentiam?

Auaritia iustitiã corrũpit.

Iustitiæ dignitas.

ET capite vigesimonono: Quanta aũt iustitia sit, ex hoc intelligi potest, quòd nec locis, nec personis, nec temporibus excipitur, quę etiam hostibus reseruatur: vt si constitutus sit cum hoste aut locus aut dies prælio, aduersùs iustitiam putetur, aut loco prænenire, aut tempore. Interest enim, vtrùm aliquis pugna aliqua & cõflictu graui capiatur, an superiore gratia, vel aliquo euentu. Siquidem vehementioribus hostibus & infidis, & his qui amplius læserint, vehementior refertur vltio: vt Madianitis, qui per mulieres suas plerosque peccare fecerant ex plebe Iudæorum, vndè & Dei in populum Patrum iracundia effusa est. Et ideò factum est, vt nullum Moyses victor superesse pateretur: Gabaonitas autem qui fraude magis quàm bello tentauerant plebem Patrum, non expugnaret Iesus, sed conditionis impositæ afficeret iniuria: Syros verò Helisæus, quos obsidentes in ciuitatem duxerat, momentanea excitate percussos, cùm, quò ingrederentur, videre non possent, volenti regi Israel percutere non acquieuerit, dicens: Non percuties quos non captiuâsti in lancea & in gladio tuo. Pone eis panem & aquam, vt manducent & bibant, & remittãtur, & eant ad Dominum suum: vt humanitate prouocati, gratiam repræsentarent. Deniquè postea in terram Israel venire Piratæ Syriæ destiterunt. Si ergò etiam in bello iustitia valet, quanto magis in pace seruanda est? Et post pauca: Liquet igitur, etiam in bello fidem & iustitiam seruari oportere, nec vllum decorum esse posse, si violetur fides.

Num. 31.

Iosue 9.

4. Reg. 6.

Belli æquè ac pacis tempore iustitia seruanda.

11 ITEM in psalmum centesimum decimumoctauum, sermone decimosexto: Hoc est ergò, Feci iudicium & iustitiam: in iudicio non contempsi pauperem, non oppressi viduam, personam diuitis non recepi, in omnibus operibus iustitiam seruaui. Iudicij finis iustitia est. In altero veritatis custodia, in altero fructus est æquitatis: vtraque tamen non priuata virtus, sed publica. Nam immaculatum corpus à virili permixtione seruare, & palmam castimoniæ limoso in corpore vsque ad angelorum conuersationem custodia integritatis euehere, vtilitas priuata, laus publica est. Frugi esse ac modestum, & sobriæ parcitatis tenere mensuram: probatur à pluribus, sed sibi soli proficit. Fortitudo in prælijs eminet, in ocio friget: cuius opus in tempore necessarium, in voto aduersum. Mâlunt enim homines non pugnare, quàm vincere. Sola iustitia est, quæ omnibus temporibus alijs potiùs nata quàm sibi, quotidiano vsu & fructu, publico suo damno alienas custodit vtilitates, quæ nihil habeat vtilitatis, & plurimum laudis.

Iustitia in quo cæteris virtutibus præstet.

12 IDEM Ambrosius in libro de paradiso, capite tertio: Quartus est fluuius Euphrates, qui Latinè fœcunditas atque abundantia fructuum nuncupatur, præferens quoddam insigne iustitię, quę omnem pascit animam. Nulla enim abundantiores videtur habere fructus virtus, quàm æquitas atque iustitia, quæ magis alijs quàm sibi prodest, vtilitates suas negligit, communia emolumenta præponens. Plerique Euphratem ἀπὸ τῦ ἐυφραίνεσθαι dictum putant, hoc est, à lætando, eò quòd hominum genus nullo magis, quàm iustitia & æquitate, lætetur. Causam autem, cur, cæteri quà commeant fluuij, describuntur regiones locorum: quà Euphrates commeat, non describatur: illam accipimus, quia aqua eius vitalis asseritur, & quæ foueat atque augeat. Vndè Auxen eum Hebræorum & Assyriorum prudentes dixerunt: contrà autem fertur esse aqua aliorum fluminum. Deindè quia vbi prudentia, ibi & malitia: vbi fortitudo, ibi iracundia: vbi temperantia, ibi intemperantia plerunq; est, aut alia vitia sunt. Vbi autem iustitia, ibi concordia virtutum est cæterarum: ideò non ex locis quà fluit, hoc est, non ex parte, cognoscitur. Non enim pars est iustitia, sed quasi mater est omnium.

Iustitiæ fructus vberes.

Vbi iustitia, ibi concordia est cæterarũ virtutum.

13 AVGVSTINVS libro quarto de doctrina Christiana, capite decimooctauo: In istis autem nostris (negocijs Ecclesiasticis) quãdoquidem omnia, maximè quæ de loco superiore populis dicimus, ad hominum salutem, nec temporariam, sed æternam referre debemus: vbi etiam cauendus est æternus interitus, omnia ma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gna sunt quæ dicimus: vsqueadeò, vt nec de ipsis pecuniarijs rebus vel acquirendis, vel amittendis parua videri debeant, quæ doctor Ecclesiasticus dicit, siue sit illa magna, siue parua pecunia. Nequo enim parua est iustitia, quam profectò & in parua pecunia custodire debemus, dicente Domino: Qui in minimo fidelis est, & in magno fidelis est. Quod ergò minimum est, minimum est: sed in minimo fidelem esse, magnum est. Nam sicut ratio rotunditatis est, vt à puncto medio omnes lineæ pares in extrema ducantur, eadem est & in magno disco, quæ in nummulo exiguo: ità vbi parua iustè geruntur, non minuitur iustitiæ magnitudo. De iudicijs denique secularibus, quibus vtiquè nisi pecuniarijs cùm loqueretur Apostolus, Audet quisquam vestrûm, inquit, aduersùs alterum habens negocium, iudicari ab iniquis, & non apud sanctos? &cæt. Quid est quòd sic indignatur Apostolus, sic corripit, sic exprobrat, sic increpat, sic minatur? Quid est quòd sui animi affectum tam crebra & tam aspera vocis mutatione testatur? Quid est postremò, quòd de rebus minimis tam granditer dicit? Tantum ne de illo negocia secularia meruerũt? Absit. Sed hoc facit propter iustitiam, charitatem, pietatem, quæ nulla sobria mente dubitante, etiam in rebus quamlibèt paruulis magna sunt.

Iustitia custodiẽda est etiam in parua pecunia. Lucæ 16. In minimo fidelẽ esse, magnum est.

Iustitia, charitas, pietas, etiam in rebus paruis magna sunt.

DE VSVRA.

14 LEO Magnus sermone sexto de ieiunio decimi mensis: Iniusta & impudens auaritia, quæ beneficium se dicit præstare cùm decipit, non credit DEO veraciter promittenti, & credit homini trepidè pacisceti: dumq; certiora existimat præsentia, quàm futura, meritò in hoc frequenter incurrit, vt ei cupiditas iniusti lucri, non iniusti causa sit damni. Vndè quilibet sequatur euentus, mala semper est ratio fœnerantis, cui pecuniam & minuisse & auxisse peccatum est: vt aut miser sit, amittendo quod dedit, aut miserior, accipiendo quod non dedit. Fugienda prorsùs est iniquitas fœnoris, & lucrum, quod omni caret humanitate, vitandum est. Multiplicatur quidem facultas iniustis & tristibus incrementis, sed mentis substantia contabescit: quoniam fœnus pecuniæ, funus est animæ. Quid enim de huiusmodi sentiat DEVS, sacratissimus propheta Dauid manifestat. Qui cùm diceret: Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? responso diuinæ vocis instruitur, & eum ad æternam requiem pertinere cognoscit, qui inter alias piæ conuersationis regulas

Iniquitas fœnoris. Lucrũ omni humanitate carens. Nota. Fœnus pecuniæ, funus est animæ Psalm. 14.

gulas, pecuniam suam non dedit ad vsuram: & à tabernaculo Dei ostenditur alienus, & sancto monte eius extraneus, qui dolosum quæstum de pecuniæ suæ captat vsuris: & dum per aliena cupit damna ditari, æterna dignus est egestate puniri.

15 BERNARDVS epistola trecentesima vigesimasecunda ad Episcopum, clerum & populum Spirensem: Sicubi desunt Iudæi, potiùs iudaizare dolemus Christianos fœneratores, si tamen Christianos, & non magis baptizatos Iudæos conuenit appellari.

Vsurarij, recè baptizati Iudæi appellantur.

16 AMBROSIVS in libro de Tobia, capite decimoquarto: Non nouum, nec perfunctorium hoc malum est, quod veteris atque diuinæ præscripto legis inhibetur. Populus qui despoliauerat Aegyptum, qui pede transierat mare, monetur à fœnoris pecunia cauere naufragia. Et cùm de alijs peccatis semèl aut multùm iterata admonitione præscripserit, de fœnore sæpiùs intimauit. Habes in Exodo: Quòd si pecuniam fœneraueris pupillo, orphano, pauperi apud te, non suffocabis eum, non impones illi vsuram. Ostendit quid sit suffocare, id est, vsuram imponere. Strangulat enim, & quod peius est, animam laqueat creditoris. Quo seruitio & prædonis violentiam, & deformis nodum mortis expressit. Quòd si pignus acceperis vestimentum proximi tui, ante solis occasum restitues. Illud est enim opertorium eius tantùm, hoc vestimentum turpitudinis eius in quo dormiet. Quòd si itaque proclamauerit ad me, exaudiam eum. Audistis fœneratores quid lex dicat, de qua dixit Dominus: Non veni legem soluere, sed adimplere? Quam Dominus non soluit, vos soluitis? Vsuram, inquit, petere, suffocare est. Hoc quoquè foris ferò est dictum à quibusdam eorum prudentibus: Quid est, inquit, fœnerare? Hominem, inquit, occidere. Sed vtiquè non Cato prior, quàm Moyses qui legem accepit. Multo ille posterior. In Deuteronomio quoquè scriptum est: Non exiges à fratre tuo vsuram pecuniæ, & vsuram escatum, & vsuram omnium rerum quascunque fœneraueris fratri tuo. Si alienigenæ credideris, vsuram exiges ab eo, à fratre autem tuo non exiges. Vides quantum pondus in verbis sit: Noli, incommunia, ab eo tu vsuram exigis? Frater tuus consors naturæ & cohæres gratiæ. Noli ab eo exigere amplius, à quo durum est repetere quod dederis, nisi cùm habuerit vnde dissoluat. Et plerique refugientes præcepta legis, cùm dederint pecuniam

Exod 22. Vsurarij suffocant & strãgulant homines.

Matth. 5. Vsurã petere suffocare est.

Catonis dictum. Deut 23.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vsura nō cōmittitur tantùm in pecunijs. Ibidem.

negociatoribus, non in pecunia vsuras exigunt, sed de mercibus eorum tanquàm vsurarum emolumenta percipiunt, ideò audiant quid lex dicat: Neque vsuram, inquit, escarum accipies, neq; omnium rerum quas fœneraueris fratri tuo. Fraus enim ista & circunscriptio legis est, non custodia. Et putas te piè facere, quia à negociatore velut mutuum suscipis? Indè ipse fraudem facit in mercium precio, vndè tibi soluit vsuram. Fraudis illius tu author, tu particeps: tibi proficit quicquid ille fraudauerit. Et esca vsura est, & vestis vsura est, & quodcunque sorti accedit, vsura est. Quod velis ei nomen imponas, vsura est. Si licitum est, cur vocabulum refugis? cur velamen obtexis? Si licitum est, cur incrementum requiris?

Quicquid sorti accedit, vsura est.

17 ET capite decimoquinto: Sed fortè dices, quia scriptum est:

Deut. 23.

Alienigenæ fœnerabis: & non consideras quid Euangelium dicat, quod est plenius. Sed hoc interìm sequestremus: legis ipsius verba considera: Fratri tuo, inquit, non fœnerabis ad vsuram, sed ab alienigena exiges. Quis erat tunc alienigena, nisi Amalech, nisi Amorrhæus, nisi hostes? Ibi, inquit, vsuram exige. Cui meritò nocere desideras, cui iure inferuntur arma, huic legitimè indicantur vsuræ. Quem bello non potes facilè vincere, de hoc eitò potes cenesima vindicare te. Ab hoc vsuram exige, quem non sit crimen occidere. Sine ferro dimicat, qui vsuram flagitat: sine gladio & de hoste vlciscitur, qui fuerit vsurarius & exactor inimici. Ergò vbi ius belli, ibi etiam ius vsuræ. Frater autem tuus omnis fidei primùm, deindè Romani iuris est populus. Narrabo nomen tuum fratribus meis, in medio ecclesiæ laudabo te. Denique in Leuitico præscribit etiam lex, vsuram à fratre non esse poscendam. Sic enim habes: Et viuet frater tuus tecum, pecuniam tuam non dabis illi in vsuram, & in amplius recipiendū non dabis illi escas tuas. Generaliter hæc sententia Dei omne sortis excludit augmentum. Vndè & Dauid & benedictum æstimauit, & dignum habitatione cælesti, qui pecuniam non dedit in vsuram. Si ergò q nō dedit, benedictus: sine dubiò maledictus qui ad vsuram dedit. Cur ergò maledictionem potiùs eligis, quàm benedictionem? Potestis enim benedicti esse, si velitis, potestis iusti esse. Homo enim iustus, secundùm Ezechiel, qui pignus debitori reddiderit, & pecuniam suam in vsuram non dederit, & superabundantiam non acceperit, & ab iniustitia auerterit manum suam. Iustus est, inquit, iste: vita viuet, dicit Dominus. Qui autem pignus non reddidit, & in simulacra appositi oculos suos, ini-

An permissum fuerit Iudæis exigere vsurā à gentibus propter duritiā cordis tātum & insatiabilē auaritiā ipsorū, vt nè fideles grauarent vsuris.

Psalm 21.

Leuit. 25.

Omne sortis augmentum prohibetur. Psalm 14.

Maledictus q ad vsurā dat

Ezech 18. Iustus est, qui superabundātiam non accipit.

iniquitatem fecit, cum vsura dedit, & superabundantiam accepit, hic vita non viuet. Omnes iniquitates istas fecit, morte morietur, sanguis eius super ipsum manet. Vide quomodò fœneratoré cum idololatra copulauit, quasi crimen æquaret.

Morte morietur, q superabundantiam acceperit. Fœnus cum idololatria comparatur.

18 HIERONYMVS in caput decimumoctauum Ezechielis: Duodecimum numerum in catalogo virtutum patris tenet: Et ad vsuram non commodauerit, siue vt LXX. transtulerunt, pecuniam suam ad vsuram non dederit. In Hebraico, cunctarum specierū vsura prohibetur: in LXX, tantùm pecuniæ. Iuxta quod & in quartodecimo psalmo scriptum est: Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram. Et quomodò dicitur, Fratri tuo non fœnerabis, alieno autem fœnerabis. Sed vide profectum: In principio legis, à fratribus tantùm fœnus tollitur:, in prophetaab omnibus vsura prohibetur, dicente Ezechiele: Pecuniam suam non dedit ad vsuram. Porrò in Euangelio virtutis augmentum est, præcipiente Domino: Fœnerami his à quibus non speratis recipere. Sequitur in tertiodecimo loco: Et amplius non acceperit. Putant quidam vsuram tantùm esse in pecunia. Quod præuidens scriptura diuina, omni rei aufert superabundantiam, vt plus non recipias, quàm dedisti: Solent in agris frumenti & milij, vini & olei, cæterarumq; specierum vsuræ exigi: siue (vt appellat sermo diuinus) abundantiæ: Verbi gratia: vt hyemis tempore demus decē modios, & in messe recipiamus quindecim, hoc est, ampliùs partem mediam. Qui iustissimum se putauerit, quartam plùs accipiet portionem, & solent argumentari ac dicere: Dedi vnū modium, qui satus, fecit decem modios. Nónne iustum est, vt medium modium de meo plùs accipiam, cùm ille mea liberalitate nouem & semis de meo habeat? Nolite errare, inquit Apostolus, Deus non irridetur. Respondeat enim nobis breuiter fœnerator misericors, vtrùm habenti dederit, an non habenti. Si habenti, vtiquè dare non debuerat, sed dedit quasi non habenti. Ergò quarè plus exigit quasi ab habente? Alij pro pecunia fœnerata solent munuscula accipere diuersi generis, & non intelligunt vsuram appellari & superabundantiā, quicquid illud est, si ab eo quod dederint, plus acceperint.

Psalm. 14. Deut. 15. & 23. In Ezechiele

Vsura prohibetur vsura nō tātùm à fratribus, sed ab omnibus. Lucæ 6.

Vsura non est tantùm in pecunia.

Nō est amplius recipiendum, quàm mutuò datum est.

Galat. 6.

Vsuræ & superabūdātiæ nomine appellatur, quod recipitur ampliùs supra sortem.

19 CONCILIVM Lateranense sub Alexandro tertio celebratum, parte prima, capite vigesimoquinto: Quia in omnibus ferè locis tantum vsurarum ità inoleuit, vt multi alijs negocijs prætermissis, quasi licitè vsuras exerceant, & qualiter vtriusque testamenti pagina condemnentur, nequaquàm attendant: ideò con-

Vsura prohibita in nouo & veteri testamento.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vsurarijs manifestis communio & Christiana sepultura negatur.

Vide plura in tit. de vsuris lib. 5. decretal. Item in 6. & in Clementinis.

statuimus, vt vsurarij manifesti nec ad communionem admittantur altaris, nec Christianam, si in hoc peccato decesserint, accipiant sepulturam. Sed nec eorum oblationem quisquam accipiat. Qui autē acceperit, aut eos Christianæ tradiderit sepulturæ: & ea quæ acceperit, reddere compellatur, & donèc ad arbitrium sui Episcopi satisfaciat, ab officij sui maneat executione suspensus.

V

Quomodò Temperantiam Scriptura docet?

A Ad vitandam intemperantiam, hoc Scriptura nobis iniungit, [a] nè carnis curam in desiderijs faciamus, [b] néve per gulam corda nostra in crapula & ebrietate aliquādò grauemus. Cæterùm ad exercitandam temperātiam hortatur, vbì [c] vult nos esse sobrios & vigilare, hoc est, sacris vigilijs & orationibus aptos esse, vt nullum Sathanæ locum [d] demus. Monet igitur & Ecclesiasticus: [e] *Vtere quasi homo frugi his, quæ tibi apponuntur, vt non cùm manducas multū, odio habeaberis. Neque tacet idem de fugienda ebrietate.* [f] *Vinum quippe multum potatum, iritationem & iram & ruinas multas facit.* Quin etiam, vt idem ait, [g] *Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes.* Igitur de potu vini temperatè sumēdo, hoc etiam addit: [h] *Exultatio animæ & cordis, vinum moderatè potatum. Sanitas est animæ et corpori sobrius potus.* Quarè alibì quoq; scriptum legimus: [a] *Beata terra, cuius*

a Rom. 13. d 1. Pet. 2. e Galat. 5. e 1. Corinth. 9. d

b Lu. 21. g Vide supra de Gula, & de Ieiunio.

c 1. Pet. 5. e 1. Thess. 5. b 1. Timo. 3. a c 2. Tim. 4. a Tit. 1. c 2. a b c Leuit. 10. b

d Ephes. 4. f

e Eccl. 31. b

f Ibidem d

g Eccl. 19. a

h Eccl. 31. d

a Eccles. 10. e

principes comedunt in tempore suo ad reficiendum, & non ad luxuriam. [b] *Qui autem abstinens est, adijciet vitam.*

b Eccl. 37. d

B Sed hæc temperantiæ virtus etiam [c] latiùs, quàm ad moderatam cibi potusq; sumptionem, se porrigit: [d] Ioannes Baptista, si quis vnquàm alius, temperantiæ, abstinentiæ, immò & continentiæ omnis exemplum se nobis absolutum præbuit, cùm luxum omnem in victu habituque sibi præscidit, & summa frugalitate contentus, vitā in eremo traduxit.

c Vide Prosp. l. 3. de vita cōtempl. c. 19. & Ambr. li. 1. de Iacob & vita beata cap. 2. Hier. in c. 44. Ezechielis. d Matt. 3. a 11. a Mar. 1. a Lu. 1. b 7. d e Bernar. in ser. de natiuit. Ioan. Bapti. & Greg. homil. 6. in Euangelia.

SCRIPTVRAE.

Ad Romanos decimotertio: Sicut in die honestè ambulemus: non in comessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitijs, non in contentione & æmulatione: sed induimini Dominum Iesum Christum, & carnis curam nè feceritis in desiderijs.

Prioris Petri secūdo: Charissimi, obsecro vos tanquàm aduenas & peregrinos, abstinere vos à carnalibus desiderijs quæ militant aduersùs animam.

Ad Galatas quinto: Dico autem: Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis. Caro enim concupiscit aduersùs spiritum, spiritus autem aduersùs carnem. Hæc enim sibi inuicèm aduersantur: vt non quæcunque vultis, illa faciatis.

Prioris ad Corinthios nono: Omnis autem qui in agone cōtendit, ab oībus se abstinet: & illi quidem, vt corruptibilē coronā accipiāt: nos aūt incorruptā. Ego igitur sic curro, non quasi in incertū: sic pugno, nō quasi aērē verberans:

sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, nè fortè cùm alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar.

LVCAE vigesimoprimo: Attendite autem vobis, nè fortè grauentur corda vestra in crapula & ebrietate & curis huius vitæ: & superueniat in vos repentina dies illa: tanquàm laqueus enim superueniet in omnes qui sedent super faciem omnis terræ. Vigilate itaque, omni tempore orantes, vt digni habeamini fugere ista omnia quæ futura sunt, & stare ante filium hominis.

PRIORIS Petri quinto: Sobrij estote & vigilate, quia aduersarius vester diabolus tanquàm leo rugiens circuit, quæ rens quem deuoret. Cui resistite fortes in fide.

PRIORIS ad Thessalonicenses quinto: Omnes enim vos, filij lucis estis, & filij diei: non sumus noctis neque tenebrarum. Igitur non dormiamus sicut & cæteri, sed vigilemus & sobrij simus. Qui enim dormiunt, nocte dormiunt: & qui ebrij sunt, nocte ebrij sunt. Nos autem qui diei sumus, sobrij simus, induti loricam fidei & charitatis, & galeam spem salutis.

PRIORIS ad Timotheum tertio: Oportet ergò Episcopum irreprehensibilem esse, vnius vxoris virum, sobrium, &c. Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectãtes. Mulieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus.

POSTERIORIS ad Timotheum quarto: Tu verò vigila, in omnibus labora, opus fac Euangelistæ, ministeriũ tuum imple. Sobrius esto.

AD Titum primo: Oportet enim Episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorẽ: non superbum, non iracundum, non vinolentum, &c. sed hospitalem, benignum, sobrium, iustum, sanctum, continentem. CA-

CAPITE secundo: Tu autem loquere quæ decent sanam doctrinam. Senes, vt sobrij sint, pudici, prudentes, sani in fide, in dilectione, in patiẽtia. Anus similiter in habitu sancto, non criminatrices, non multo vino seruientes: benè docentes, vt prudentiam doceant adolescentulas, vt viros suos ament, filios suos diligant, prudentes, castas, sobrias, &c. Iuuenes similiter hortare vt sobrij sint.

LEVITICI decimo: Dixitque Dominus ad Aaron: Vinum, & omne quod inebriare potest, non bibetis tu & filij tui, quandò intrabitis in tabernaculum testimonij, nè moriamini: quia præceptum sempiternum est in generationes vestras. Et vt habeatis scientiam discernendi inter sanctum & prophanum, inter pollutum & mundum: docetisque filios Israel omnia legitima mea, quæ locutus est Dominus ad eos per manum Moysi.

AD Ephesios quarto: Nolite locum dare diabolo.

ECCLESIASTICI trigesimoprimo: Supra mensam magnam sedisti? non aperias super illam faucem tuam prior. Non dicas, si multa sunt, quæ super illam sunt. Nè extendas manum tuam prior, & inuidia contaminatus erubescas. Nè comprimaris in conuiuio. Vtere quasi homo frugi his quę tibi apponuntur, vt non cùm manducas multũ, odio habearis. Cessa prior, causa disciplinæ: & noli nimius esse, nè fortè offendas. Et si in medio multorum sedisti, prior illis nè extendas manum tuam: nec prior poscas bibere. Quàm sufficiens est homini erudito vinum exiguum: & in dormiendo non laborabis ab illo, & non senties dolorẽ. Diligentes in vino noli prouocare: multos enim exterminauit vinum. Ignis probat ferrum durum: sic vinum corda superborum arguet in ebrietate potatum. Aequa vita hominibus, vinum in sobrietate: si bibas illud moderatè, eris

sobrius. Quę vita est quæ minuitur vino? Quid defraudat vitam? Mors. Vinum in iucunditatẽ creatum est, & non in ebrietatem ab initio. Exultatio animæ & cordis, vinũ moderatè potatum. Sanitas est animæ & corpori sobrius potus. Vinum multum potatum, iritationem, & iram, & ruinas multas facit. Amaritudo animæ, vinum multum potatum. Ebrietatis animositas, imprudentis offensio, minorans virtutem, & faciens vulnera. In conuiuio vini non arguas proximum: & non despicias eum in iucunditate illius. Verba improperij non dicas illi, & non premas illum in repetendo.

CAPITE decimonono: Operarius ebriosus non locupletabitur: & qui spernit modica, paulatim decidet. Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes, & arguent sensatos.

CAPITE trigesimoprimo, vt suprà.

ECCESIASTIS decimo: Væ tibi terra, cuius rex puer est, & cuius principes manè comedunt. Beata terra, cuius rex nobilis est, & cuius principes vescuntur in tempore suo, ad reficiendum, & non ad luxuriam.

ECCLESIASTICI trigesimoseptimo: Noli auidus esse in omni epulatione, & nõ te effundas super omnem escam. in multis enim escis erit infirmitas, & auiditas appropinquabit vsque ad choleram. Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est, adijciet vitam.

MATTHAEI tertio: Ipse autem Ioannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lũbos suos: esca autem eius erat locustæ & mel syluestre.

CAPITE vndecimo: Sed quid existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Venit Ioannes neque manducans,

cans, neque bibens: & dicunt, Dæmonium habet. Venit filius hominis manducans & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus. Et iustificata est sapientia à filijs suis.

MARCI primo: Et erat Ioannes vestitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos eius: & locustas & mel syluestre edebat.

LVCAE primo: Erit enim magnus coram Domino: & vinum & siceram non bibet: & Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ, & multos filiorum Israel conuertet ad Dominum Deum ipsorum. & ipse præcedet ante illum in spiritu & virtute Eliæ: vt conuertat corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam iustorum, parare Domino plebem perfectam. Puer autem crescebat, & confortabatur spiritu, & erat in desertis vsque in diem ostensionis suæ ad Israel.

CAPITE septimo: Sed quid existis videre? hominem mollibus vestimentis indutum? Ecce, qui in veste preciosa sunt & delicijs, in domibus regum sunt. Venit Ioannes Baptista neque manducans panem, neque bibens vinum: & dicitis, Dæmonium habet. Venit filius hominis manducans & bibens, &cæt.

PATRES.

1 B Prosper libro tertio de vita contemplatiua, capite decimonono: Temperantia temperantem facit, abstinentem, parcum, sobrium, moderatum, pudicum, tacitum, serium, verecundum. Hæc virtus si in animo habitat, libidines frenat, affectus temperat, desideria sancta multiplicat, vitiosa castigat, omnia intrà nos confusa ordinat, ordinata corroborat, cogitationes prauas remouet, inserit sanctas, ignem libidinosæ voluptatis extinguit, animi teporem desiderio futuræ remunerationis accendit, mentem placida

Temperantia quid efficiat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tranquillitatè cõponit,& totam ſemper ab omni vitiorum tempeſtate defendit. Temperantia intemperantiam noſtram ad honeſtum modum redigit in cibo ipſo vel potu, vt contenti ſimus appoſitis,nè poſcamus impudenter, quod aut ille qui poſcitur, fortè non habeat: aut alios,quod deſiderio noſtro placet, offendat: aut gulæ noſtræ intemperans appetitus appareat: nec iudicemus eos, qui volunt cibis, quos ipſi percipimus, abſtinere: nec eis verecundiam faciamus,qui ea quibus ipſi abſtinemus, fortè percipiunt, & Deo gratias agunt: certi quòd ſatis miſerum ſit, aliquos de cibi vel potus perceptione damnare, aut nobis arrogare per abſtinentiam ſanctitatem. Temperantiæ eſt, quòd reuerentiam ſenioribus exhibemus,æquales germanitùs honoramus, iunioribus gratiam paternæ dilectionis impendimus, quòd præſtamus loquenti ſeniori ſilentium. quòd ipſius ad loquendum præſtolamur imperium, q̃ non attollimus immoderatum in collocutionibus ſonum, quòd riſui prorumpere non permittimus in cachinnum, quòd nulli detrahimus, nec detrahentes æquanimiter ſuſtinemus: ſcientes quòd tam illi qui detrahunt, quàm illi qui detrahentibus acquieſcunt, vanitatis morbo corrupti ſunt. Qui ad hoc alios viles videri volũt, vt ſe commendent eorum comparatione quos carpunt, & videantur ea vitia non habere, quæ malitioſè in alijs reprehendunt: quod malum temperantia tollit: cui qui ſeruire voluerit, non quod reprehendat in fratribus, ſed vndè Deum laudet, attendit. Ac per hoc, ipſius temperantiæ eſt, quòd non ſolùm temperantes in omnium membrorum officijs ſumus: ſed etiam quòd omnia libenter, quæ nos moderatos ac ſobrios faciunt, obſeruamus.

Paſſiones ſine affectus præcipui.

2 AMBROSIVS libro primo de Iacob & vita beata, capite ſecundo: Paſſionum autem velut duces ſunt naturalis delectatio & dolor, quas ſequuntur cæteræ. Illæ enim complectuntur vniuerſas, quarum vtraque non ſolùm corporis, ſed etiam ſecundùm animam paſſiones ſunt. Et quia diximus ſubeſſe his alias paſſiones, animam paſſiones ſunt. Et quia diximus ſubeſſe his alias paſſiones, animam te delectationem concupiſcentia, poſt delectatiõem gratulatio eſt. Ante dolorem autem eſt timor, poſt dolorem triſtitia. Commotio autem animi, cõmunis paſsio & delectationis & doloris eſt. Trãſcurram alias, id eſt, ſuperbiam, auaritiam, ambitionem, contentionem, inuidiam, quæ ſunt ſecundùm animam paſsiones: tranſcurram etiam inexplebilem vorandi libidinem, effuſionemq; luxuriæ atque laſciuiæ, quæ vitia nexa ſunt corpori, & ſecundùm illud operantur. Meritoq; temperantia quàm maximè iſtarum paſſionũ reſtinguit ardorem, quæ primùm ſobrietate atque moderamine animum temperat, mentem informat. Deindè etiam deliciarum abſtinentia reſtinguit habenas corporalis ferocitatis. Ideò lex recidit ciborum licentiam, epularum copias, non ſolùm vt reſecaret luxuriam, verùm etiam vt inhibentis contemplatione præcepti viam tractationi rationis aperiret, quæ iritamenta gulæ cæterasq; recideret cupiditates, corporeas paſsiones motusq; cohiberet. Temperantia eſt igitur correctionis præuia, diſciplinæ magiſtra. Ab hac profectus Iacob ſanctus, primatus à fratre quos non habebat, accepit: eiusq; prælatus aſſenſu, docuit in reliquum intemperantes proprio ſibi viles eſſe iudicio. Ab hac profectus Ioſeph & calorem iuuentutis edomuit, & tentatum adulterinis animum illecebris, rectæ rationis inductione firmauit. Et poſt pauca: Nam de excludendo vel mitigando iniuriæ dolore quis melior magiſter quàm patri archa Iacob, qui ꝓprios coarguens filios Simeon & Leui, ait: Odio ſum me feciſtis, ità vt fœuus videar. Et vtiquè vlti fuerant ſororis iniuriam, quæ contra inſtituta patria violato fuerat pudore temerata: nec potuit Iacob præceptor diſciplinæ, cuſtos pudoris, ſtuprum probare commiſſum, ſed maluit inſolentes ratione cohiberi, ſciens quòd indignationem ratio temperare poſſet. Temperantia eſt igitur, quę reſecat cupiditates. Hanc primis hominibus tenẽdam mandauit Deus, dicens: De fructu autem ligni quod eſt in paradiſo, nõ edetis, neq; tãgetis illud, nè moriamini. Et quia nõ eſt retenta, ideò trãſgreſſores virtutis egregiæ, paradiſi exules facti ſunt, & immortalitatis exortes. Hanc lex docet, & vniuerſorum infundit affectibus.

Temperantia quas paſſiões potiſſimũ ſedet.

Gene. 25. Temperantia Iacob & Ioſeph.

Gene. 39.

Gene. 34.

In paradiſo præcepta tẽperantia. Gene. 2.

3 HIERONYMVS in caput quadrageſimumquartum Ezechielis ſuper ea verba: Omnis alienigena incircunciſus corde, & incircunciſus carne, non ingredietur ſanctuarium meum: Sin autem cœperint Iudæi & Hebionitæ circuncisionem aurium interpretari, quandò nihil turpe & inhoneſtum audire nos patimur: & circunciſionem labiorum, quandò nihil indecens loquimur: dicamus eis, Eandem expoſitionem etiam in corde & in carne ſeruare debetis. Cor circuncidimus cultello DEI, & aufertur de corde noſtro præputium: quandò turpes cogitationes nequaquàm exeũt de corde noſtro, nec de nobis dicitur: Impinguatum eſt cor populi huius, & auribus ſuis grauiter audiẽrunt. Ergò & caro ſimiliter circunciditur, vt nequaquàm faciamus terrena opera, quæ pro neceſſitate corporis facere compellimur: cibum capere, & potum, & ſomnum,

Circũciſio & moderatio auriũ, labiorũ, cordis & carnis quomodò fiat.

Acto 28.

Tẽperãtia cibi, potus, ſo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mnum, & vti vestibus: quæ tunc circuncidimus, si non ad delicias,
& ad luxuriam & ad inertiam, sed ad necessitatem naturæ & cor-
1.Tim.5. poris istius sustentaculum cuncta faciamus. Qui bibit vinum mo-
dicum propter stomachũ & frequentes infirmitates, & odit ebrie-
Proue 3. tatem, circuncidit carnem suam. Qui dormit quantùm natura pa-
titur, audiet à Salomone: Si sederis, absque timore eris: si dormie-
1.Cor.7. ris, suauiter dormies, & non timebis pauorem superuenientem ti-
bi, neque impetus impiorum superuenientes. Et qui fugit fornica-
tionem, & vxori debitum reddit, reuertens ad idipsum, nè tentet
eum Satanas: audiet cum populo Israel, In hac die abstuli opprobri-
um Aegypti à vobis. Vestibus quoquè vtetur, quæ frigus repellant,
Iosue 5. non quæ tenuitate suî corpora nuda demonstrent. Attenuata ieiu-
nijs caro & circuncisa continentia, fugit opprobrium Aegyptio-
rum qui sunt magnis carnibus: & illud potest dicere, quod in ple-
risque iuxta editionem Septuaginta legitur: Quomodò contabuit
Psal. 62. caro mea: in terra deserta, inuia, & inaquosa sic in sancto apparui
tibi. Si quandò ergò alienigenas introducere voluerimus in tem-
plum Dei, circũcidamus aures eorũ, & labia, & cor, & omnẽ carnẽ,
oculosq; gustũ & odoratũ, vt oĩa cũ Dei timore & ratiõe faciamus.

Luc. 1. 4 BERNARDVS in sermone de natiuitate sancti Ioannis
Baptistæ: Considera hominem angelico promissum oraculo, con-
ceptum miraculo, sanctificatum in vtero, & nouum in nouo homi-
Ioannis baptistæ temperantia. 1.Tim 6. Matth.11. ne pœnitẽtiæ mirare feruorem. Victum & vestitum (ait Apostolus)
habentes, his contenti simus. Apostolica perfectio ista est, sed Ioan-
nes etiam hæc contempsit. Deniquè audi Dominum in Euangelio:
Venit (inquit) Ioannes non manducans, nec bibens: planè nec vesti-
mentis fiditiã, alacritatẽ, cõstantiã atq; magna-
nimitatẽ cõmendat.[b] *Fugit impius nemine pſequẽ-*
te, inqt Salomon: *Iustus aũt quasi leo cõfidens absq;*
terrore erit. Et Petrus de fidei ac pietatis hostilibus
hoc admonet:[c] *Timorem eorum nè timueritis, ne-*
que conturbemini. Quis est, inquit,[d] *qui vobis no-*
ceat, si boni æmulatores fueritis? Sed & si quid pati-

[a] Mat.10.c 8.c Lu. 12.a d Esa.8.c 35.a 41.c d 43.a 44.a 51. c d Hier.10.a Eccl 7.a 34.b Proue.3.c Psal.3.b 22.a 26.a 55.b 117.a Esai.12. Hebr.12.a b c d
[b] Pro 28.a Iob 15.c 6.c Pro.29.d Eccl 22.c Pſ 13.c Ioſ.12. f Ap.21.b 2.Cor.11. c Matt.11.a Gal.3.a Prouer.15.a 27.b Eccl.27.b
[c] 1 Petr.3.c
[d] Ibidẽm & 2.d 4.c

In rot q feri. ãs natalitias S. Ioãnis ma- lè celebrant. desertum videre filij Babylonis? arũdinem vento agitatã? Quid igi-
tur? Hominẽ mollibus vestitum? Nutritum mollibus? In his nem-
pe tota versatur hæc vestra celebritas: in popularis fauoris aura se-
ctanda, in gloria vestiũ & voluptate ciborũ. Sed quid hæc ad Ioan-
nem? Neque enim Ioannes fecit sic, aut talibus vnquàm potuit de-
lectari. Multi (inquit angelus) in natiuitate eius gaudebunt. Verùm Lucæ 1.
id quidem: multi in natiuitate eius gaudent: & paganis ipsis (vt au-
diuimus) læta est & solennis. Illi celebrant quod ignorant, sed non
ità debuerant Christiani. Nunc verò & ipsi in hac beati Ioannis Ba-
ptistæ natiuitate gaudent: sed vtinàm de natiuitate, nõ de vanitate.

5 GREGORIVS homilia sexta in Euangelia: Camelorum
pilis contextis, vt scitis, vestitus Ioannes fuisse describitur. Et quid Matth.11.
est dicere, Eccè qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt?
nisi aperta sententia demonstrare, quia non cælesti, sed terreno regi
militant hi, qui pro Deo perpeti aspera fugiunt, & solis exteriori-
bus dediti, præsentis vitæ mollitiem & delectatiõem quærunt? Ne-
mo ergò existimet in fluxu atque studio preciosarum vestium pec- In precioso vestitu nõ de. est peccatũ.
catum deesse? quia si hoc culpa nõ esset, nullo modo Ioannem Do-
minus de vestimẽti sui asperitate laudâsset. Si hoc culpa non esset,
nequaquàm Paulus Apostolus per epistolam fœminas à preciosa-
rum vestium appetitu compesceret, dicens: Non in veste preciosa, 1.Tim.2.
Pensate ergò quæ culpa sit, hoc etiam viros appetere, à quo curauit
Pastor Ecclesiæ & fœminas prohibere. 1.Petr.3.

VI

De Fortitudine quid Scriptura monet?

A Ad hanc colẽdam satìs hortatur, cùm[a] ti-
morem improbum nobis adimit, et Christiane
mentis fiditiã, alacritatẽ, cõstantiã atq; magna-
nimitatẽ cõmendat.[b] *Fugit impius nemine pſequẽ-*
te, inqt Salomon: *Iustus aũt quasi leo cõfidens absq;*
terrore erit. Et Petrus de fidei ac pietatis hostilibus
hoc admonet:[c] *Timorem eorum nè timueritis, ne-*
que conturbemini. Quis est, inquit,[d] *qui vobis no-*
ceat, si boni æmulatores fueritis? Sed & si quid pati-
mini

Universidad de Deusto
Biblioteca

c Matt 5.a Luc.6.e

mini propter iustitiam,[c] *beati.* Paulus verò, cùm esset ipse Christi miles [f] inuictus, ad veram & Christianam fortitudinem alios sæpè excitat

f 1.Cor.4.c 2.Cor. 4.b c 6.a b 11.f 12.c Actor.20 c 21.c 2.Tim.4.b Ró 8.f g

Fratres, inquit, [g] *mei dilecti, stabiles estote & immobiles, abundantes in omni opere Domini semper, scientes quòd labor vester non est inanis in Domino.*

g 1.Cor.15.g 16.c 9.d Ró.11.c gal.6.c 2.Thes.3.c Tob.2.c Eccés 10 a Eccl 4 d 5.c 11.c 2 Par.15.b Iaco.5.b Hebr.10.f Mat.10.c 24.b Ber. epi.129.ad Ianuen.

Ac rursùm: [h] *Fratres, confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius. Induite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersùs insidias Diaboli, & resistere in die malo, & in omnibus perfecti stare.*

h Eph.6.b Ef.40.g Pco.14.c 2.Par.16.c Iaco.4.b 1.Petr.5.c Vide Prosp.li.3.de vita cõtẽpl.c 20.& Ambr.lib 1.offic. ca 15.& sequentib.

B Fortis viri voces hæ sunt propriæ:[a] *In Deo speraui, non timebo quid faciat mihi caro.* [b] *Dominus protector vitæ meæ: à quo trepidabo? Si consistant aduersùm me castra, non timebit cor meum.* [c] *Si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.* [d] *Quis nos separabit à charitate Christi?* [e] *Omnia possum in eo qui me confortat.* Hoc est quod Rex [f] fortissimus Dauid ad omnes Dei filios suosque commilitones, velutì classicum canens, dixit: [g] *Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino.* [h] *In Deo faciemus virtutem, & ipse ad nihilum deducet tribulantes nos.*

a Psalm.55.a c
b Psalm.26.a
c Psalm.22.a
d Roman.8.g
e Philip.4.e
f 1.Re.17.d c 2 Re. 14.d 16.b c 17.b 23.a Psalm.17.c
g Psalm.30.d
h Psal.107.d Heb. 11.f g Daniel.3.b 1.Machab 2.b f g 2.Mach.7.a f Act. 4.c 5.f g Apocal. 2.b c g 3.a c d

C Ea verò demùm vita homine Christiano digna est, qua prudenter, iustè, temperatè, fortiterque viuitur. Hinc aurea [a] mediocritas constat,

a Bernard.libr.2. de cõsideratione.

stat, vt nè quid nimìs, & nè quid minùs. Hoc est, quod Scriptura loquitur:[b] *Nè declines ad dexteram, neque ad sinistram.* b Pron 4.b

SCRIPTVRAE.

MATTHAEI decimo: Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potiùs timete eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam.

ET capite octauo: Et accesserunt ad eum, & suscitauerunt eum, dicentes: Domine, salua nos, perímus. Et dicit eis: Quid timidi estis modicæ fidei? Tunc surgens imperauit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna.

LVCAE duodecimo: Dico autem vobis amicis meis, Nè terreamini ab his qui occídunt corpus, & post hæc non habent amplius quid faciant. Ostendam autem vobis quem timeatis: timete eum qui postquàm occíderit, habet potestatem mittere in gehennam.

ESAIAE octauo: Hæc ait Dominus ad me. Sicut in manu forti eruditi me, nè irem in via populi huius, dicens: Non dicatis, coniuratio. omnia enim quę loquitur populus iste, coniuratio est, & timorem eius nè timeatis, neq; paueatis. Dominum exercituum ipsum sanctificate: ipse pauor vester, & ipse terror vester.

CAPITE trigesimoquinto: Confortate manus dissolutas, & genua debilia roborate. Dicite pusillanimis: confortamini, & nolite timere. Ecce Deus vester vltionem adducet retributionis: Deus ipse veniet, & saluabit vos.

CAPITE quadragesimoprimo: Et tu Israel serue meus, Iacob quem elegi, semen Abraham amici mei, in quo apprehendi te ab extremis terræ, & à longinquis eius voca-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ui te,& dixi tibi: Seruus meus es tu,elegi te,& nõ abieci te, Nè timeas,quia ego tecum sum: nè declines,quia ego Deus tuus:cõfortaui te,& auxiliatus sum tibi,& suscepi te dextera iusti mei. Quia ego Dominus Deus tuus appræhendens manum tuam,dicensque tibi: Nè timeas,ego adiuui te,Noli timere vermis Iacob, qui mortui estis ex Israel: ego auxiliatus sum tibi,dicit Dominus, & redemptor tuus sanctus Israel.

CAPITE quadragesimotertio: Et nunc hæc dicit Dominus, creans te Iacob, et formans te Israel: Noli timere,qa redemi te,et vocaui te nomine tuo:meus es tu. Cùm transieris per aquas, tecum ero,et flumina nõ operient te: cùm ambulaueris in igne, non combureris, et flamma nõ ardebit in te. Ex quo honorabilis factus es in oculis meis et gloriosus, ego dilexi te, et dabo homines pro te, et populos pro anima tua Noli timere,quia ego tecum sum: ab Oriente ducam semen tuum, et ab Occidente congregabo te.

CAPITE quadragesimoquarto: Hæc dicit Dominus, faciens et formans te, ab vtero auxiliator tuus: noli timere seruе meus Iacob,& rectissime quẽ elegi. Et paulopòst: Nolite timere,neq; conturbemini.

CAPITE quinquagesimoprimo: Audite me qui scitis iustũ, populus meus, lex mea in corda eorũ. nolite timere opprobrium hominum, et blasphemias eorum nè metuatis. Sicut enim vestimentum, sic comedet eos vermis: & sicut lanam, sic deuorabit eos tinea: Salus aũt mea in sempiternum erit,et iustitia mea in generationes generationum.

HIEREMIAE decimo: Hæc dicit Dominus, iũxta vias Gentium nolite discere: & à signis cæli nolite metuere, quæ timent Gentes: quia leges populorum vanæ sunt.

ECCLESIASTICI 7. Noli esse pusillanimis in animo tuo. CA-

CAPITE trigesimoquarto: Qui timet Dñm, nihil trepidabit,& non pauebit: quoniam ipse est spes eius.

PROVERBIORVM tertio: Nè paueas repentino terrore, & irruentes tibi potentias impiorum. Dñs enim erit in latere tuo,& custodiet pedem tuum nè capiaris.

PSALMO tertio: Non timebo millia populi circundantis me: exurge Domine, saluum me fac Deus meus. Quoniam tu percussisti omnes aduersantes mihi sine causa: dentes peccatorum contriuisti.

PSALMO vigesimosecũdo: Naṁ et si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala: quoniã tu mecum es.

PSALMO vigesimosexto: Dominus illuminatio mea & salus mea: quem timebo? Dominus protector vitæ meæ: à quo trepidabo? Si consistant aduersùm me castra, non timebit cor meum: Si exurgat aduersùm me prælium, in hoc ego sperabo.

PSALMO quinquagesimoquinto: In Deo speraui, non timebo quid faciat mihi homo.

PSALMO centesimo decimoseptimo: Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo. Dñs mihi adiutor: & ego despiciam inimicos meos.

ESAIAE duodecimo: Eccè Deus saluator meus, fiducialiter agam, & non timebo: quia fortitudo mea & laus mea Dominus,& factus est mihi in salutem.

HEBRAEORVM duodecimo: Ideoq; & nos tantã habẽtes impositã nubẽ testiũ: deponentes omne pondus & circunstans nos peccatũ, p patientiã curramus ad propositũ nobis certamen, adspicientes in authorem fidei & consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucẽ, confusione contempta, atque in dextera sedis Dei sedet. Recogitate enim eum qui talẽ sustinuit à peccatoribus aduersùm

Universidad de Deusto
Biblioteca

semetipsum contradictionem: vt nè fatigemini, animis vestris deficientes. Nondùm enim vsque ad sanguinem restitistis, aduersùs peccatum repugnantes: & obliti estis consolationis, quæ vobis tanquàm filijs loquitur, dicens: Fili mi, noli negligere disciplinam Domini: neque fatigeris dum ab eo argueris. Omnis autem disciplina in præsenti quidem videtur non esse gaudij, sed mœroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam, reddet iustitiæ. Propter quod remissas manus & soluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris: vt non claudicans quis erret, magis autem sanetur.

PROVERBIORVM vigesimooctauo, vt in textu.

IOB decimoquinto: Cunctis diebus suis impius superbit, & numerus annorum incertus est tyrannidis eius. Sonitus terroris semper in auribus illius: & cùm pax sit, ille semper insidias suspicatur. Non credit quòd reuerti possit de tenebris ad lucem, circunspectans vndiq; gladium. Terrebit eum tribulatio, & angustia vallabit eum, sicut regem q̃ præparatur ad prælium.

CAPITE sexto: Qui timent pruinam, irruet super eos nix.

PROVERBIORVM vigesimonono: Qui timet hominem, citò corruet: qui sperat in Domino, subleuabitur.

ECCLESIASTICI vigesimosecundo: Cogitatus sensati in omni tempore vel metu non deprauabitur. Sicut paleæ in excelsis, & cæmenta sine impensa posita contra faciem venti non permanebunt: sic & cor timidum in cogitatione stulti contra impetum timoris non resistet. Sicut cor trepidum in cogitatione satui, omni tempore non metuet: sic & qui in præceptis Dei permanet semper.

PSALMO decimotertio: Dominum non inuocauerunt, illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor. Ioannis duodecimo: Veruntamen & ex principibus multi crediderunt in eum: sed propter Pharisæos non confitebantur, vt è synagoga non ejicerentur. Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quàm gloriam Dei.

APOCALYPSIS vigesimoprimo: Qui vicerit, possidebit hæc, & ero illi Deus: & ille erit mihi filius. Timidis autem & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus, pars illorũ erit in stagno ardenti igne et sulphure, quod est mors secunda.

POSTERIORIS ad Corinthios primo: Cùm ergò hoc voluissem, nunquid leuitate vsus sum? Aut quæ cogito, secundùm carnem cogito, vt sit apud me Est, & Non? Fidelis autem Deus, quia sermo noster qui fuit apud vos, non est in illo Est, & Non. Dei enim filius Iesus Christus, qui in vobis per nos prędicatus est, per me & Syluanum & Timotheum, non fuit Est & Non; sed Est in illo fuit.

MATTHAEI vndecimo: Illis aũt abeuntibus, cœpit Iesus dicere ad turbas de Iohanne: Quid exîstis in desertum videre? arundinem vento agitatam?

AD Galatas tertio: Sic stulti estis, vt cùm spiritu cœperitis, nunc carne consummemini?

PROVERBIORVM decimoquinto: Domus iusti plurima fortitudo: & in fructibus impij conturbatio.

CAPITE vigesimoseptimo: Sicut auis transmigrãs de nido suo, sic qui derelinquit locum suum.

ECCLESIASTICI vigesimoseptimo: Homo sanctus in sapientia manet sicut sol: nam stultus sicut luna mutatur.

PRIORIS Petri tertio, vt in textu.

CAPITE secundo: Hæc est enim gratia, si propter Dei con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

conſcientiam ſuſtinet quis triſtitias, patiens iniuſtè. Quæ enim eſt gloria, ſi peccantes, et colaphizati ſuffertis? Sed ſi benè facientes patienter ſuſtinetis, hæc eſt gratia apud Deum. In hoc enim vocati eſtis: quia et Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius.

CAPITE quarto: Si exprobramini in nomine Chriſti, beati eritis: quoniam quod eſt honoris, gloriæ, et virtutis DEI, et qui eſt eius Spiritus, ſuper vos requieſcet. Nemo aût veſtrûm patiatur vt homicida, aut fur, aût maledicus, aut alienorum appetitor. Si aût vt Chriſtianus, nõ erubeſcat, glorificet autem Deum in iſto nomine.

MATTHAEI quinto: Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam: quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. BEATI eſtis cùm maledixerint vobis homines, et perſecuti vos fuerint, et dixerint omne malum aduersùm vos, mentientes, propter me: gaudete et exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis. ſic enim perſecuti ſunt prophetas, qui fuerunt ante vos.

LVCAE ſexto: Beati eritis cùm vos oderint homines, et cùm ſeparauerint vos, et exprobrauerint, et eiecerint nomen veſtrum tãquàm malum, propter filium hominis. Gaudete in illa die et exultate: eccè enim merces veſtra multa eſt in cælo. Secundùm hæc enim faciebant Prophetis patres eorum.

PRIORIS ad Corinthios quarto: Puto enim quòd Deus nos Apoſtolos nouiſſimos, oſtẽdit tanquàm morti deſtinatos: quia ſpectaculum facti ſumus mundo, & angelis, et hominibus. Nos ſtulti propter Chriſtum, vos autem prudentes in Chriſto: nos infirmi, vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles. Vſq; in hanc horã et eſurimus, et ſiti-

ſitimus, & nudi ſumus, et colaphis cędimur, & inſtabiles ſumus, & laboramus operãtes manibus noſtris. maledicimur, & benedicimus: perſecutionem patimur, & ſuſtinemus: blaſphemamur, & obſecramus. tanquàm purgamenta huius mundi facti ſumus, omnium peripſema vſque adhuc.

POSTERIORIS ad Corinthios quarto: In omnibus tribulationem patimur, ſed non anguſtiamur: aporiamur, ſed non deſtituimur: perſecutionem patimur, ſed non derelinquimur: deijcimur, ſed non perimus: ſemper mortificationem Ieſu in corpore noſtro circunferentes, vt & vita Ieſu manifeſtetur in corporibus noſtris. Semper enim nos qui viuimus, in mortẽ tradimur propter Ieſum: vt & vita Ieſu manifeſtetur in carne noſtra mortali.

CAPITE ſexto: Adiuuantes autẽ exhortamur, nè in vacuum gratiam Dei recipiatis. nemini dantes vllam offenſionem, vt nõ vituperetur miniſterium noſtrum: ſed in omnibus exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei miniſtros, in multa patientia, in tribulationibus, in neceſſitatibus, in anguſtijs, in plagis, in carceribus, in ſeditionibus, in laboribus, in vigilijs, in ieiunijs, in caſtitate, in ſciẽtia, in longanimitate, in ſuauitate, in Spiritu ſancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute DEI, per arma iuſtitiæ à dextris et à ſiniſtris, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam et bonam famam: vt ſeductores, & veraces: ſicut qui ignoti, & cogniti: quaſi morientes, & eccè viuimus: vt caſtigati, & non mortificati: quaſi triſtes, ſemper autem gaudẽtes: ſicut egentes, multos autem locupletantes: tanquàm nihil habẽtes, & omnia poſſidentes,

CAPITE vndecimo: Miniſtri Chriſti ſunt, & ego: (vt minùs ſapiens dico) plùs ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis ſupra modũ, in mortibus frequen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quenter. A Judæis quinquiès quadragenas, vna minùs, accepi. Tèr virgis cæsus sum, semèl lapidatus sum, tèr naufragium feci, nocte & die in profundum maris fui, in itineribus sæpè, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex Gentibus, periculis in ciuitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus, in labore & ęrumna, in vigilijs multis, in fame & siti, in ieiunijs multis, in frigore & nuditate, ṗter illa quæ extrinsecùs sunt: instantia mea quotidiana, solicitudo omnium ecclesiarum.

Capite duodecimo: Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus, in contumelijs, in necessitatibus, in persequutiõibus, in angustijs ꝓ Christo. Cùm enim infirmor, tunc potens sum.

Actorvm vigesimo: Et nunc eccè (ait Paulus) alligatus ego spiritu, vado in Ierusalem: quæ in ea ventura sint mihi ignorans, nisi quòd Spiritus sanctus per omnes ciuitates mihi protestatur, dicens: quoniam vincula & tribulationes Hierosolymis me manent. Sed nihil horum vereor: nec facio animam meam preciosiorẽ quàm me, dummodò consummem cursum meum & ministerium quod accepi à Domino Iesu, testificari euangelium gratiæ Dei.

Et capite vigesimoprimo: Tunc respondit Paulus, & dixit: Quid facitis flentes & affligentes cor meum? Ego enim nõ solùm alligari, sed et mori in Ierusalem paratus sum propter nomen Domini Iesu.

Posteriorisad Timotheum quarto: Ego enim iam delibor: & tempus resolutionis meæ instat. Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui. In reliquo, reposita est mihi corona iustitiæ, quã reddet mihi Dominus

minus in illa die, iustus iudex: non solùm autem mihi, sed & ijs qui diligunt aduentum eius.

Ad Romanos octauo: Quid ergò dicemus ad hæc? Si Deus pro nobis, quis contra nos? Quis ergò nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? (sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die: æstimati sumus sicut oues occisionis.) Sed in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos, Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neq; fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neq; creatura alia poterit nos separare à Charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.

Priorisad Corinthios decimoquinto, vt in textu.

Capite decimosexto: Vigilate, state in fide, viriliter agite, & confortamini. omnia vestra in charitate fiant.

Capite nono: Nescitis quòd ij qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed vnus accipit brauium? Sic currite, vt compræhendatis.

Ad Romanos vndecimo: Vide ergò bonitatem & seueritatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt, seueritatem: in te autem bonitatẽ Dei, si permanseris in bonitate, alioquin & tu excideris.

Ad Galatas sexto: Bonum autem facientes, non deficiamus. Tempore enim suo metemus non deficientes.

Posteriorisad Thessalonicenses tertio: Vos autem fratres nolite deficere benefacientes.

Tobiae secundo: Filij sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quã deus daturus est his qui fidem suam nunquàm mutant ab eo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ECCLESIASTIS decimo: Si ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te, locum tuum nè dimiſeris: quia curatio faciet ceſſare peccata maxima.

ECCLESIASTICI quarto: Pro iuſtitia agonizare pro anima tua, & vſq; ad mortem certa pro iuſtitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos.

CAPITE quinto: Non ventiles te in omnem ventum, & non eas in omnem viam. Sic enim omnis peccator probatur in duplici lingua. Eſto firmus in via Domini, & in veritate ſenſus tui & ſcientia: & proſequatur te verbum pacis & iuſtitiæ.

CAPITE vndecimo: Sta in teſtamento tuo, & in illo colloquere, & in operè mandatorum tuorum veteraſce. Nè manſeris in operibus peccatorum, Confide autem in Deo, & mane in loco tuo.

SECVNDI paralipomenon decimoquinto: Azarias autē filius Obed, facto in ſe ſpiritu Dei, egreſſus eſt in occurſum Aſa, & dixit ei: Audite me Aſa, & omnis Iuda & Beniamin: Dominus vobiſcum, quia fuiſtis cum eo. Si quæſieritis eum, inuenietis: ſi autem dereliqueritis eum, derelinquet vos, &c. Vos ergò cōfortamini, & non diſſoluantur manus veſtræ: erit enim merces operi veſtro.

IACOBI quinto: Patientes igitur eſtote, fratres, vſq; ad aduentum Domini. Eccè agricola expectat precioſum fructū terræ, patiēter ferens donèc accipiat temporaneum & ſerotinum: patientes eſtote & vos, & confirmate corda veſtra: quoniam aduentus Domini appropinquabit. Nolite ingemiſcere fratres in alterutrum, vt non iudicemini. Eccè, iudex ante ianuam aſſiſtit. Exemplum accipite, fratres, laboris & patientiæ, Prophetas: qui locuti ſunt in nomine Domini. Eccè beatificamus eos qui ſuſtinuerunt. Sufferētiam Iob audi-

audiſtis, & finem Domini vidiſtis, quoniam miſericors Dominus eſt & miſerator.

AD Hebræos decimo: Nolite itaque amittere confidentiam veſtram, quæ magnam habet remunerationem. Patientia enim vobis neceſſaria eſt: vt voluntatem Dei faciētes, reportetis promiſſionem.

MATTHAEI decimo: Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem perſeuerauerit vſq; in finem, hic ſaluus erit.

ET capite vigeſimoquarto: Qui autē perſeuerauerit vſq; in finem, hic ſaluus erit.

AD Epheſios ſexto, vt in textu.

ESAIAE quadrageſimo: Nunquid neſcis, aut non audiſti? Deus ſempiternus Dominus, qui creauit terminos terræ, non deficiet, neq; laborabit, nec eſt inueſtigatio ſapientiæ eius. Qui dat laſſo virtutem: & his qui non ſunt, fortitudinem & robur multiplicat. Deficient pueri, & laborabunt, & iuuenes in infirmitate cadent. Qui autem ſperant in Dño, mutabunt fortitudinē, aſſumēt pennas ſicut aquilæ, current & nō laborabunt, ambulabunt & nō deficient.

PROVERBIORVM decimoquarto: In timore Domini fidutia fortitudinis, & filijs eius erit ſpes.

SECVNDI Paralipomenon decimoſexto ait Hanani propheta ad Aſam regem Iuda: Oculi Dñi contemplantur vniuerſam terrā, & præbent fortitudinē his qui corde perfecto credūt in eum. Stultè igitur egiſti, & propter hoc ex præſenti tempore aduersùm te bella conſurgent.

IACOBI quarto: Subditi eſtote Deo, reſiſtite aūt diabolo, & fugiet à vobis.

PRIORIS Petri quinto: Sobrij eſtote & vigilate, quia aduerſarius veſter diabolus tanq̄ leo rugiens circuit, quærens quē

deuoret. Cui resistite fortes in fide: scientes eandem passionem ei quæ in mundo est, vestræ fraternitati fieri. Deus autem omnis gratię, qui vocauit nos in ęternam suam gloriam in Christo Iesu, modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque.

B PSALMO quinquagesimoquinto, vigesimosexto, & vigesimosecundo: Item ad Romanos octauo, & Philippenses quarto, vt in textu.

PRIMI Regum decimoseptimo: Audita sunt autem verba quæ locutus est Dauid, & annunciata in conspectu Saul. Ad quem cùm fuisset adductus, locutus est ei: Non cóncidat cor cuiusquam in eo: ego seruus tuus vadam, & pugnabo aduersùs Philisthæum. Et ait Saul ad Dauid: Non vales resistere Philisthæo isti, nec pugnare aduersùs eum: quia puer es, hic autem vir bellator est ab adolescentia sua. Dixitque Dauid ad Saul: Pascebat seruus tuus patris sui gregem, & veniebat leo vel vrsus, & tollebat arietem de medio gregis: & persequebar eos, & percutiebam, eruebamq; de ore eorum: & illi consurgebant aduersùm me, & appræhendebam mentum eorum, & suffocabam, interficiebamque eos. Nam & leonem & vrsum interfeci ego seruus tuus: erit igitur & Philisthæus hic incircuncisus, quasi vnus ex eis. Nunc vadam, & auferam opprobrium populi, quoniam quis est iste Philisthæus incircuncisus? qui ausus est maledicere exercitui Dei viuentis. Et ait Dauid: Dominus qui eripuit me de manu leonis, & de manu vrsi, ipse me liberabit de manu philisthæi huius. Dixit autem Saul ad Dauid Vade, & Dominus tecum sit, &c.

SECVNDI Regum decimoquarto ait mulier Thecuitis ad Dauid: Dicat ergò ancilla tua, vt fiat verbum Domini mei regis sicut sacrificium. Sicut enim angelus Domini,

ni, sic est Dominus meus rex, vt nec benedictione, nec maledictione moueatur: vndè & Dominus Deus tuus est tecum.

CAPITE decimosexto: Venit ergò rex Dauid vsque Bahurim: et eccè egrediebatur indè vir de cognatione domus Saul, nomine Semei, filius Gera, procedebatque egrediens, & maledicebat. Mittebatque lapides contra Dauid, & contra vniuersos seruos regis Dauid: omnis autem populus, & vniuersi bellatores à dextro & à sinistro latere regis incedebant. Ità autem loquebatur Semei, cùm malediceret regi: Egredere, egredere vir sanguinum, & vir Belial. Reddidit tibi Dominus vniuersum sanguinem domus Saul: quoniam inuasisti regnum pro eo, & dedit Dominus regnum in manu Absalom filij tui: Et eccè premunt te mala tua, quoniam vir sanguinum es. Dixit autem Abisai filius Saruiæ, regi: Quarè maledicit hic canis moriturus Domino meo regi? vadam, & amputabo caput eius. Et ait rex, Quid mihi & vobis est filij Saruiæ? dimittite eum vt maledicat: Dominus enim præcepit ei, vt malediceret Dauid: & quis est qui audeat dicere, quarè sic fecerit? Et ait rex Abisai, & vniuersis seruis suis: Eccè filius meus qui egressus est de vtero meo, quęrit animam meam: quanto magis hic filius Iemini? dimittite eum, vt maledicat iuxta præceptũ Domini, si fortè Dominus respiciat afflictionem meam, & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac, die hodierna. Ambulabat itaque Dauid & socij eius per viam cum eo. Semei autem per iugum montis ex latere, contra illum gradiebatur, maledicens, & mittebat lapides aduersùm eũ, terramq; spargens.

CAPITE decimoseptimo: Non est bonum consilium quod dedit Achitophel hac vice. Et rursùm intulit Chu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sai : Tu nôsti patrem tuum, & viros qui cum eo sunt, esse fortissimos & amaro animo, velutì si vrsa raptis catulis in saltu sæuiat: sed & pater tuus vir bellator est, nec morabitur cum populo.

Capite vigesimotertio: Hæc nomina fortium Dauid. Dauid sedens in cathedra sapientissimus princeps inter tres, ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu vno. Post hunc Eleazar filius patrui eius Ahohites inter tres fortes, qui erant cum Dauid, quandò exprobrauerunt Philisthijm, & congregati sunt illuc in prælium, &c.

Psalmo decimoseptimo: Quoniam in te eripiar à tentatione, & in Deo meo transgrediar murum.

Psalmo trigesimo, & psalmo centesimo septimo, vt in textu.

Ad Hebræos vndecimo: Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enarrãtem de Gedeon, Barac, Samson, Iephte, Dauid, Samuel, & Prophetis: qui per fidem deuicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones, obturauerunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugauerunt aciem gladij, conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum: acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos: alij autem distenti sunt, non suscipientes redemptionem, vt meliorem inuenirent resurrectionem. Alij verò ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres: lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occasione gladij mortui sunt, circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes, in montibus & speluncis, & in cauernis terræ.

Da-

Danielis tertio: Respondẽtes Sidrach, Misach & Abdenago, dixerunt regi Nabuchodonosor: Non oportet nos de hac re respondere tibi. Ecce enim Deus noster quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardẽtis, & de manibus tuis, ô rex, liberare. Quòd si noluerit, notum sit tibi, rex, quia deos tuos non colimus, & statuam auream quam erexisti, non adoramus.

Primi Machabæorum secundo: Et respondit Mathathias: & dixit magna voce: Etsi omnes gẽtes regi Antiocho obediunt, vt discedant vnusquisq; à seruitute legis patrum suorum, & consentiant mandatis eius: ego & filij mei, et fratres mei obediemus legi patrũ nostrorum. propitius sit nobis Deus: non est nobis vtile relinquere legem & iustitias Dei. non audiemus verba regis Antiochi, nec sacrificabimus trãsgredientes legis nostræ mandata, vt eamus altera via, &c. Et appropinquauerunt dies Mathathię moriendi, & dixit filijs suis: Nunc confortata est superbia, et castigatio, et tempus euersiõis, et ira indignatiõis. Nunc ergò, ô filij, æmulatores estote legis, & date animas vestras pro testamento patrum vestrorum, et mementote operum patrum, quæ fecerunt in generationibus suis: & accipietis gloriam magnam, & nomen æternũ. Abrahã nónne in tentatiõe inuẽtus est fidelis, et reputatũ est ei ad iustitiã? Ioseph in tempore angustiæ suæ custodiuit mandatũ: et factus est Dominus Aegypti. Phinees pater noster zelãdo zelum Dei, accepit testamentũ sacerdotij ęterni. Iesus dum impleuit verbũ, factus est dux in Israel. Caleb dum testificatur in ecclesia, accepit hęreditatẽ. Dauid in sua misericordia cõsecutus est sedem regni in secula. Elias dum zelat zelum legis, receptus est in cælum. Ananias et Azarias et Misael, credentes, liberati sunt de flamma. Daniel in sua simplicitate liberatus est de ore leonum. Et ità

co-

cogitate per generationem & generationem : quia omnes qui sperant in eum, non infirmantur. Et à verbis viri peccatoris nè timueritis : quia gloria eius, stercus & vermis est : hodiè extollitur, & crás non inuenietur : quia conuersus est in terram suam, & cogitatio eius perijt. Vos ergò filij confortamini, & viriliter agite in lege : quia in ipsa gloriosi eritis.

SECVNDI Machabæorum septimo : Contigit autem septem fratres vnà cum matre sua appræhensos, compelli à rege edere contra fas carnes porcinas, flagris & taureis cruciatos. Vnus autem ex illis qui erat primus, sic ait : Quid quæris, & quid vis discere à nobis? parati sumus mori magis quàm patrias Dei leges præuaricari. Iratus itaque rex, iussit sartagines & ollas æneas succendi, &cæt. Ait mater adolescentiori : Peto te nate, vt adspicias ad cælum & terram, & ad omnia quæ in eis sunt : & intelligas quia ex nihilo fecit illa Deus & hominum genus : ità fiet vt non timeas carnificem istum, sed dignus fratribus tuis effectus particeps, suscipe mortem, vt in illa miseratione cum fratribus tuis te recipiam. Cùm hæc illa adhuc diceret, ait adolescens : Quem sustinetis? non obedio præcepto regis, sed præcepto legis, quæ data est nobis per Moysen. Tu verò qui inuentor omnis malitiæ factus es in Hebræos, non effugies manum Dei, &c.

ACTORVM quarto : Videntes autem Petri constantiam & Iohannis, comperto quòd homines essent sine literis & idiotæ, admirabantur, & cognoscebant eos quoniam cùm Iesu fuerant : hominem quoquè videntes stantem cum eis qui curatus fuerat, nihil poterant contradicere. Et vocántes eos, denunciauerunt, nè omninò loquerentur, neque docerent in nomine Iesu. Petrus verò & Ioannes respóden-

dentes, dixerunt ad eos : Si iustum est in conspectu DEI, vos potiùs audire quàm DEVM, iudicate. Non enim possumus, quæ vidimus & audiuimus, non loqui.

CAPITE quinto : Et cùm adduxissent illos, statuerunt in concilio. Et interrogauit eos princeps sacerdotum, dicens : Præcipiendo præcepimus vobis, nè doceretis in nomine isto : & eccè replestis Ierusalem doctrina vestra, & vultis inducere super nos sanguinem hominis istius. Respondens autem Petrus & Apostoli, dixerunt : Obedire oportet DEO magis, quàm hominibus, &cæt. Et conuocantes Apostolos, cæsis denunciauerunt, nè loquerentur in nomine Iesu, & dimiserunt eos. Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.

APOCALYPSIS secundo : Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesijs : Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei. Et angelo Smyrnæ ecclesiæ scribe : Hæc dicit primus & nouissimus, qui fuit mortuus, & viuit : Scio tribulationem tuam & paupertatem tuam, sed diues es : & blasphemaris ab his, qui se dicunt Iudæos esse, & non sunt, sed sunt synagoga sathanæ. Nihil horum timeas quæ passurus es. Eccè missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerem, vt tentemini : & habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesijs : Qui vicerit, non lædetur à morte secunda. Et qui vicerit, & custodierit vsque in finem opera mea, dabo illi potestatem super Gentes, & reget eas in virga ferrea, & tanquàm vas figuli confringentur, sicut & ego accepi à patre meo : & dabo illi stellam matutinam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et capite tertio: Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis, et non delebo nomen eius de libro vitæ, et confitebor nomen eius coram patre meo, et coram angelis eius. Ecce venio citò: tene quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo DEI mei: & foràs non egredietur ampliùs: & scribam super eum nomen Dei mei, & nomen ciuitatis Dei mei nouæ Ierusalem, quæ descendit de cælo à Deo meo, & nomẽ meum nouum. Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut & ego vici, & sedi cum patre meo in throno eius.

Proverbiorvm quarto, vt in textu.

PATRES.

Perseuerantiæ laus.

1 A BERNARDVS epistola centesima vigesimanona ad Iacobum: Et nunc quid restat, charissimi, nisi vt admoneamini de perseuerãtia, quæ sola meretur viris gloriam, coronam virtutibus? Prorsùs absq; perseuerãtia, nec qui pugnat, victoriam, nec palmam victor consequitur. Vigor virium, virtutum consummatio est, nutrix ad meritum, mediatrix ad præmium. Soror est patientiæ, constantiæ filia, amica pacis, amicitiarum nodus, vnanimitatis vinculum, propugnaculum sanctitatis. Tolle perseuerentiam: nec obsequium mercedem habet: nec beneficium gratiam: nec laudem fortitudo. Deniq; nõ qui cœperit, sed qui perseuerauerit vsque in finẽ, hic saluus erit. Saul cùm esset paruulus in oculis suis, rex est super Israel constitutus: non perseuerans in humilitate, & regnum amisit & vitam. Si cautela Samson, si Salomonis deuotio perseuerantiam retinuissent: nec is, pfectò priuaretur sapientia, nec ille viribus. Hoc summæ honestatis insigne, hanc totius probitatis vnicam fidamq; custodem, custodiri à vobis firmiter hortor & precor.

Mat. 10. & 24.

2. Reg. 15.

Iud. 16.

3. Reg. 11.

Ad animi fortitudinem qd pertineat.

2 PROSPER libro tertio de vita contemplatiua, capite vigesimo: Animi fortitudo ea debet intelligi, quę nõ solùm diuersis pulsata molestijs, inconcussa permaneat, sed etiam nullis voluptatũ illecebris resoluta succumbat. Alioquin si impetus quidem malorũ fquientium frangat, si calamitatibus quibuslibet impactis obsistat, si inter iniuriarum sæua, inter procellas angentium pressurarum, inter inimicitias ac damna præsentia, atque multimodas persecutiones infatigata persistat: & tamen de ipsa se aduersariorum sti-

stinentia iactet, nec de dono Dei, quo illustratur, exulter: sed carnaliter se de vulgi fauore, quo prædicatur, oblectet: plusq; gaudeat ex eo quòd laudatur, quàm ex eo quòd habet vndè laudetur: & p hoc humanam laudem diuinis muneribus anteponat: quis dubiter, hanc animi intentionem virtutem dici non posse? Quæ si virtus esset, fortiter etiam blandimentis talibus repugnaret, nec acquiesceret mollibus, quæ adiuuante Domino, dura quæque vel aspera superâsset. Quosdam nanque insuperabiles asperis passionibus facit mundi cupiditas: in quibus non patientia laudanda est, sed miranda duritia. Eos verò quos ad tolerantiam passionum fortes Dei Charitas reddit, nulla delectatio carnis, nulla voluptas malè blanda corrumpit: quoniam si non quid, sed propter quid patiamur, plurimùm refert, non in eis patientia est, qui æquanimiter patiuntur angentia, sed in eis tantùm, quos fortiter facit sustinere iustitia. Deniquè Dominus non ait, Qui persecutionem patiuntur, & tacuit: sed adiecit, Propter iustitiam: vt euidenter ostenderet, quòd patientiam veram non facit pœna, sed causa: & ideò beatitudinem, non persecutionem patientibus, sed propter iustitiam patientibus, repromisit. Quod si ità est, superãdorum malorum sustinentia, tunc est vera patientia, si fuerit iusta: & in eis iusta est patientia, quorum nec doloribus, nec voluptatibus cedit mentis inuictæ constantia. Sed hæc animi fortitudo ab illo est nobis, cui cum Propheta cãtamus: Fortitudo mea & laus mea Dominus, & factus est mihi in salutem. Fortitudo nostra est, quia ità nos contra omnia vitia inuicta protectione corroborat, vt animum nostrum nec blanda dissoluant, nec aduersa deijciant: & tunc laus nostra Dominus fit, si non nos de muneribus Dei, sed diuina in nobis cupiamus munera prædicari. Nec illi suam possunt iactare virtutem, quibus Dominus factus est in salutem. Is ergò cui Dominus est animi fortitudo, nullis carnalibus desiderijs cedat, nullis voluptatibus acquiescat, ambitionem ac popularem gloriam vincat. Non eum pecuniæ amor addicat, non acerbitas passionum damnorumqué subijciat. Sit illi DEVS laus tota, perfecta gloria, delectatio pura, spes certa, securitas firma, possibilitas sana, sanitas incorrupta: vt ei quicquid carnalibus placet, in hoc mundo displiceat: quicquid precium videtur esse, vilescat: quicquid nitidum, futurorum contemplatione fordescat: nec ab his quæ iam per gratiam Dei elisit, se patiatur elidi: quia & turpius videtur, animum ab his virijs vinci, quæ vicerat: & nihil ei profit aliqua superâsse, si alicui, quod neglexerit

Aliud est patientia, aliud duritia.

Matth. 5.

Veram patiẽtiam non facit pœna, sed causa.

Author veræ fortitudinis.

Esaiæ 12.

Verè fortes quales esse debeant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

xerit superare, subiaceat: quandò non ille fortis haberi solet, qui in adeundis laboribus periculisq; claruerit, aut frenandis voluptatibus ac domandis insiterit: sed ille magnus & sublimis, ille potens atque dignus fortitudinis appellatione censendus est, qui nihil sibi vitij rebellare, aut dominari permiserit, modò absit ignauia, nè nos id desperemus posse, quod possumus: absit præsumptio vitiosa, nè nobis hoc quoq; per Dei gratiam possumus, asscribamus: quia siue de munere Dei, quo fortes efficimur, desperemus: siue nos de nostra possibilitate iactemus, idonei ad resistendum vitijs esse nō possumus. Et vtiquè animi fortitudo tam desperandi ignauiam debet excutere, quàm iactantiæ contraire.

Fortitudinis partitio.

3 AMBROSIVS libro primo Officiorum, capite trigesimoquinto: Nunc de fortitudine tractemus, quæ velut excelsior cæteris, diuiditur in res bellicas & domesticas. Sed bellicarum rerum studium à nostro officio iam alienum videtur, quia animi magis quàm corporis officio intendimus, nec ad arma iam spectat vsus noster, sed ad pacis negocia. Maiores nostri, vt Iesus Naue, Hierobo al, Samson, Dauid, summam rebus quoquè bellicis retulère gloriam. Est itaque fortitudo velut excelsior cæteris, sed nunquàm incomitata virtus. Sed non hæc sola præclara fortitudo est, sed etiam

Hebræ. 11.

illorum gloriosam fortitudinem accipimus, qui per fidem magnitudine animi obstruxeruut leonum ora, extinxerunt virtutè ignis, effugerunt aciē gladij, conualuerunt de infirmitate fortes, qui non comitatu & legionibus succincti, communem cum multis victoriam, sed nuda virtute animi singularem de perfidis retulerunt triumphum. Quàm insuperabilis Daniel, qui circa latera sua rugientes non expauit leones. Fremebant bestiæ, & ille epulabatur.

Daniel 14.

ortitudinē maximè in animo sitam esse.

4 CAPITE trigesimosexto: Non igitur in viribus corporis & lacertis tantummodò fortitudinis gloria est, sed magis in virtute animi. Neque in inferenda, sed in depellenda iniuria lex virtutis est. Qui enim non repellit à socio iniuriam, si potest, tam est in vitio, quàm ille qui facit. Et paulò pòst: Et reuerà iure ea fortitudo vocatur, quandò vnusquisque seipsum vincit, iram continet, nullis illecebris emollitur atque inflectitur, non aduersis perturbatur, non extollitur secundis, & quasi vento quodam variarum rerum circunfertur mutatione. Quid autem excelsius & magnificentius, quàm exercere mentem, afficere carnem, & in seruitutem redigere, vt obediat imperio, consilijs obtemperet, vt in adeundis laboribus impigrè exequatur propositum animi ac voluntatem? Hæc igitur pri-

Seipsum vincere, viri fortis est.

prima vis fortitudinis, quoniam in duobus generibus fortitudo spectatur animi. Primo, vt externa corporis pro minimis habeat, & quasi superflua despicienda, magis quàm experenda ducat. Secūdo, vt ea quæ summa sunt, omnesq; res in qbus honestas & illud κρίνον cernitur, præclara animi intentione vsq; ad effectum persequatur. Quid enim tam præclarum, quàm vt ità animum tuum informes, vt neque diuitias, neque voluptates, neque honores, in maximis constituas, neque in his studium omne conteras? Quod cùm ità affectus animo fueris, necesse est, vt illud honestum ac decorū præponendum putes, illíque mentem ità intendas tuam, vt quicquid acciderit quo frangi animi solent, aut patrimonij amissio, aut honoris imminutio, aut obtrectatio infidelium, quasi superior non sentias. Deindè vt te salutis ipsius pericula pro iustitia susceptа non moueant. Hæc vera fortitudo est, quam habet Christi athleta: qui nisi legitimè certauerit, non coronatur.

Duobus perficitur animi fortitudo.

Rerum laborū tiū cōceptus.

Periculorum despicientia.

2. Tim. 2.

5 CAPITE trigesimoseptimo: Sed quia in omnibus quæ agimus, non solùm quid honestum, sed etiam quid possibile sit quærimus, nè fortè aggrediamur aliquid quod non possimus exequi: vndè nos tempore persecutionis de ciuitate in ciuitatem cedere, immò vt ipsius verbo vtar, fugere vult Dominus: nè temerè aliquis dum martyrij desiderat gloriam, offerat se periculis, quæ fortassè caro infirmior, aut remissior animus, ferre ac tolerare nō queat.

Fortitudo nè sit temeraria.

Matth 10.

6 CAPITE trigesimooctauo: Nec rursùs propter ignauiam cedere quis ac deserere fidem debet metu periculi. Qua gratia præparandus est animus, exercenda mens, stabilienda ad constantiam: vt nullis perturbari animus possit terroribus, nullis frangi molestijs, nullis supplicijs cedere. Quæ difficilè quidem sustinentur. Sed quia omnia supplicia grauiorum suppliciorum vincuntur formidine, ideò si consilio firmes animū tuum, nec à ratione discedendū putes, & proponas diuini iudicij metum, perpetui supplicij tormenta, potes animi subire tolerantiam.

Media qbus animi cōstantia paratur.

7 CAPITE trigesimonono: Non est mediocris nec discreta à cęteris animi fortitudo, quæ bellum cum virtutibus gerat, sed quę sola defendat ornamenta virtutum omnium, & iudicia custodiat, & quę inexpiabili prælio aduersùs omnia vitia decernat, inuicta ad labores, fortis ad pericula, rigidior aduersùs voluptates, dura aduersùs illecebras, quibus aurē deferre nesciat, nec (vt dicitur) Aue dicat, pecuniam negligat, auaritiam fugiat tanquàm labem quan-

Fortitudo ad uersùs omnia vitia dimicare debet, & principuè contra auaritiam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dam, quæ virtutem effœminet. Nihil enim tam contrarium fortitudini, quàm lucro vinci. Fortitudo igitur tam immanem pestem repellat & proterat, nec tetetur cupiditatibus, nec frangatur metu, quia virtus sibi constat, vt fortiter omnia persequatur vitia, tanquàm virtutis venena: iracundiam velut quibusdam propulset armis, quæ tollit consilium, & tanquàm ægritudinem vitet. Gloriæ quoque caueat appetentiam, quę frequenter nocuit; immoderatiùs appetita, semper autem vsurpata. Quid horum sancto Iob, vel in virtute defuit, vel in vitio obrepsit? Quomodò laborem ægritudinis, frigoris, famis pertulit? Quomodò despexit salutis periculum? Nunquid rapinis diuitiæ coaceruatæ, de quibus tanta inopibus affluebant? Nunquìd auaritia, census aut voluptatis studia cupiditatesq; excitauit? Nunquid trium regum iniuriosa cõtentio, vel seruorum contumelia in iram excusit? Nunquid gloria sicut leuem extulit, qui imprecabatur grauia sibi, si vnquàm vel non voluntariam celauisset culpam, vel reueritus esset multitudinem plebis, quô minùs annunciaret eam in conspectu omnium? Neq; enim consentaneæ sunt vitijs virtutes, sed sibi constant. Quis igitur tam fortis, quàm sanctus Iob? Cui secundus adiudicari potest, qui parem vix reperit?

Fortitudo beati Iob.

Iob 1. & seq.

Iob 31.

S CAPITE quadragesimo & quadragesimo primo profert ex sacris literis petita exempla fortitudinis bellicę, & eius quæ in tolerandis rebus aduersis cernitur.

C BERNARDVS libro secundo de consideratione: Tene medium, si non vis perdere modum. Locus medius tutus est. Medium, sedes modi: & modus, virtus. Omnem extra modum habitationem, sapiens exilium reputat. Propterea non est illi habitare in longo, quod vltra modum sit, sed nec in lato quidem quod extra sit: porrò nec in alto vel imo, quòd alterum suprà, alterum infrà sit. Deniq; & longitudo exterminium habere solet, & dilatio scissuram, & altitudo ruinam, & profundum absorptionem. Dico hæc planiùs, nè me putes ea loqui quæ Apostolus comprehendere hortatur cum omnibus sanctis, longitudinem, latitudinem, sublimitatem, & profundum: quod alterius erit & disputationis, & temporis. Nunc autem longum dico, cùm sibi homo longiorem promittit vitam. Latum, cùm in superfluas animus distenditur curas. Altum, cùm de se plùs præsumit. Profundum, cùm se plùs deijcit. Qui ergò longa sibi metitur tempora, nónne verè ingreditur iter exterminij, transiens vitæ terminos productiori solicitudine? Indè est

Mediocritas tenenda.

Ephes. 3.

est, quòd homines in præsentia sese exules per obliuiõem t, in alia per inanem solicitudinem migrant secula, non profutura, immò nec futura. Similiter animus distentus in multa, multis laceretur curis necesse est. Nempe immoderata extensio extenuationem, & extenuatio nimia scissionem facit. Iam verò alta præsumptio, quid nisi ruinosa præcipitatio est? Legisti nanque: Ante ruinam exaltatur cor. Quid eregionè nimiæ pusillanimitatis deiectio, nisi desperata quædã absorptio est? In hanc fortis nõ deijcietur. Prudens longioris vitæ non abducetur incerto. Modestus moderabitur curas, temperabit à superfluis, non deerit necessarijs. Porrò iustus altiora se non præsumet, sed loquetur cum iusto: Si iustus fuero, non leuabo caput. Tu ergò in hac consideratione tui cautè ambules, & tota æquitate verseris: vt nec plus vero tibi tribuas, nec plus iusto parcas.

Prouer. 16.

Qui fortis, prudẽs, tẽperans & iustus est, medium facile tenet. Iob 19.

DE DONIS ET FRVCTIBVS SPIRITVS SANCTI.

I

Quot sunt dona Spiritus sancti?

EA septem apud Esaiam [a] Prophetam & Ecclesiæ Patres inueniuntur: Spiritus sapientiæ, Intellectus, Consilij, Fortitudinis, Scientiæ, Pietatis, ac demùm Spiritus timoris Domini.

B Quæ quidem dona, vel Spiritus in Christo Iesu Domino nostro [b] perfectiùs, quàm in vllo alio, reperiuntur. Is enim plenus [c] est gratiæ & veritatis: *In illo inhabitat omnis plenitudo Diuini-*

a Esa. 11. a & ibidẽ Hierõ. Ambr li. 1. de Spiritu sancto c. 20. Aug ser 209. de temp. & 17. de sanctis. Itẽ li. 1. de ser Dom. in monte ca. 9. & lib. 2. de doct. Christ ca. 7. Gre. hõ. 19 in Eze. & li. 1. mora. ca 28. Hiern. in Ser de donis Spirit. sancti.

b Orig. homi 3. in Esa & hom. 6. in Numeros.

c Ioan. 1. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

d Colos. 2. b
e Ioan. 1 b
f 1. Ioan. 4 c
g Rom. 8 b

uinitatis [d] *corporaliter. De plenitudine* [e] *eius nos omnes accepimus:* [f] qui & de Spiritu ſancto ſuo dedit nobis. [g] *Si quis* autem *Spiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius*, ſi Apoſtolo credimus.

SCRIPTVRAE.

ESAIAE vndecimo: Et egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet. Et requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis. Et replebit eum ſpiritus timoris Domini.

IOANNIS primo: Et verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis, (& vidimus gloriã eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre) plenum gratiæ & veritatis.

AD Coloſſenſes ſecundo: Videte nè quis vos decipiat per philoſophiam, & inanem fallaciam: ſecundùm traditionem hominum, ſecundùm elementa mundi, & non ſecundùm Chriſtum. quia in ipſo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter.

IOANNIS primo: Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia: quia lex per Moyſen data eſt, gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt.

PRIMAE epiſtolæ Ioannis quarto: In hoc cognoſcimus quoniam in eo manemus, & ipſe in nobis: quoniam de Spiritu ſuo dedit nobis.

AD Romanos octauo, vt in textu.

PATRES.

1 HIERONYMVS in caput vndecimum Eſaiæ prophetæ: Super hunc florem, qui de trunco & radice Ieſſe per Mariam virginem repentè conſurget, requieſcet Spiritus Domini, quia in ipſo complacuit omnem plenitudinem diuinitatis habitare corporaliter.

Coloſſ. 2. Spiritus ſanctus cur aliter in Chriſto, & in cæteris habitat.

ter: nequaquàm per partes, vt in cæteris ſanctis, ſed iuxta euangelium eorum quod Hebræo ſermone conſcriptum legunt Nazaræi: Deſcendet ſuper eum omnis fons Spiritus ſancti. Dñs autem Spiritus eſt: & vbi ſpiritus Domini, ibi libertas. In eodem Matthæi volumine legimus illud, quod in cõſequẽtibus ſcribitur: Eccè puer meus quem elegi: electus meus in quo complacuit animæ meæ: ponam ſpiritum meum ſuper illum: iudicium gentibus proferet: ad ſaluatoris referri intelligentiam, in quo requieuit ſpiritus Domini, id eſt, æterna habitatione permanſit: non vt auolaret, & rurſùm ad eum deſcenderet: ſed iuxta Ioannis Baptiſtæ teſtimonium, iugiter permaneret, qui ait: Vidi ſpiritum deſcendentem quaſi columbam de cælo, & manentem in eo, & ego neſciebam illum: ſed qui me miſit baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem in eo, ipſe eſt qui baptizat in Spiritu ſancto. Porrò in euangelio, cuius ſuprà fecimus mentionem, hęc ſcripta reperimus: Factum eſt autem cùm aſcendiſſet Dominus de aqua, deſcendit fons omnis Spiritus ſancti: & requieuit ſuper eum, & dixit illi: Fili mi, in omnibus prophetis expectabam te, vt venires, & requieſcerem in te. Tu es enim requies mea, tu es filius meus primogenitus, qui regnas in ſempiternum. Qui ſpiritus Domini appellatur & ſpiritus ſapiẽtię: Omnia enim per ipſum facta ſunt: & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt. Et in pſalmis canitur: Quàm magnificata ſunt opera tua Domine, omnia in ſapientia feciſti. Et Apoſtolus ſcribit: Chriſtus DEI virtus & DEI ſapientia. Et in Prouerbijs legitur: DEVS in ſapientia ſua fundauit terram, & parauit cælos in prudentia. Et quomodò idem ſermo Dei vocatur lux, & vita, & reſurrectio: ſic ſpiritus ſapientiæ & intellectus, conſilij & fortitudinis, & ſcientiæ, & pietatis, & timoris Domini nuncupatur: nõ quòd diuerſus ſit iuxta differentias nominum, ſed vnus atq; idem cunctarum virtutum fons ſit atq; principium. Abſq; Chriſto igitur nec ſapiens quis eſſe poteſt, nec intelligens, nec conſiliarius, nec fortis, nec eruditus, nec pius, nec plenus timoris Dei. Et hoc notandum, quòd ſpiritus Domini ſapientiæ & intellectus, conſilij & fortitudinis, & ſcientiæ, & pietatis, & timoris Domini: id eſt, ſeptenarius numerus, qui ſeptem oculi in vno lapide dicuntur in Zacharia: requieſcat ſuper virgam & florem, qui de Ieſſe, ac per hoc Dauid ſtirpe ſurrexit: Specialiter autem ſpiritus timoris Domini impleuerit eum, propter eos qui timore Domini indigent: quia paruuli ſunt, quem foràs mittit perfecta

Ioan. 1.

Spiritus ſapientiæ.

Pſal. 103.
1 Cor. 1.
Prouer. 3.

Vnus idemq; ſpiritus eſt ſpiritus ſapientiæ, intellectus &c. Sine Chriſto nemo ſapiẽs, intelligẽs &c.

Zacha. 3.

Spiritus timoris domini cur eũ impleuiſſe dicatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 Ioan 4. Rom. 8. fecta dilectio. Qui enim timet, pœnam habet, & non est perfectus. Vndè & Apostolus loquitur ad credentes: Non enim accepistis spiritum seruitutis iterùm in timore: sed accepistis spiritum adoptionis, in quo clamamus, abba pater. Et in Malachia legimus: Si pater

Malach. 1. ego sum, vbi est gloria mea? & si Dominus ego sum, vbi est timor

Psal. 33. meus? de quo timore cantatur in psalmo: Venite filij, audite me: timorem Domini docebo vos.

2 AMBROSIVS libro primo de Spiritu sancto, capite vigesimo: Discant non solùm aquam, sed etiam flumen dictum Spiritũ sanctum, secundùm quod lectum est: Flumina de ventre eius fluẽt

Ioan 7. aquæ viuæ. Hoc autem dicebat de Spiritu sancto, quem accepturi erant qui crediturí erant in eo. Ergò flumen est Spiritus sanctus, &

Spiritus sanctus flumini comparatur. flumen maximum, quod secundùm Hebræos de Iesu fluxit in terris, vt ore Esaiæ sepè accepimus prophetatum. Magnum hoc flumẽ quod fluit semper, & nunquàm deficit. Nec solùm flumen, sed etiã profusi impetus, & magnitudinis redundantis, sicut etiam Dauid

Psal. 45. dixit: Quia fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. Neque enim ciuitas Dei illa Ierusalem meatu alicuius fluuij terrestris abluitur, sed ille ex vitæ fonte procedens Spiritus sanctus, cuius nos breui satiamur haustu, in illis cœlestibus, thronis, dominationibus, & potestatibus, angelis & archangelis redundantiùs videtur effluere pleno septem virtutum spiritalium feruens meatu. Si enim fluuius riparum editis superfusus exundat, quanto magis Spiritus omnem supereminens creaturam, cùm reliqua tanquàm inferiora nostræ mentis arua perstringat, cælestem illam creaturarum naturam effusiore quadam sanctificationis vbertate lætificat? Nec mo-

Esa. 11. ueat quod vel hìc dixit, flumina: vel alibì, septem spiritus: his enim

Septem spiritaliũ virtutũ plenitudo. sanctificationibus septem spiritaliũ (sicut Esaias dixit) significatur plenitudo virtutum, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij atque virtutis, spiritus cognitionis atque pietatis, spiritus timoris Dei. Vnũ ergò flumen, sed multi spiritaliũ donorũ meatus.

Multi spiritalium donorũ meatus in vno flumine. Ioan 6. Matth 15. Esa. 11. 3 AVGVSTINVS sermone ducentesimo nono de tempore: Ibi quinq; panes fuerunt, hoc est, quinq; libri Moysi. Hìc verò septẽ panes, qui sunt septiformis spiritus dona, sicut ait sanctus Esaias propheta: Spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini. Ibi duodecim cophini pleni spiritu sancto, hìc septem Ecclesiæ, siue septẽ cãdelabra aurea. Ibi duo pisces, qui sunt duo testamẽta, siue vnus liber omniũ prophetarũ, vel sancti Ioãnis prædicatio:

catio: hìc indefinitus numerus ponitur, quæ sunt dona gratiarum, sicut ait Apostolus, Alij per Spiritum datur sermo sapiẽtiæ, alij ser- 1. Cor. 12.
mo scientiæ, alij prophetia, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum, omnia verò hæc operatur vnus atq; idem Spiritus. Ibi super fœnum recumbunt, & hìc super terram. Vtrinq; vna conuersatio, vna gratia, vna virtus, vna Deitas. Ibi super fœnum discũbunt, hoc est, mortificata opera carnis: quia omnis caro fœnum, ait Esa. 40.
propheta. Hìc super terram discumbunt, id est, opera terrena conculcant. Ibi quinq; millia refecti, qui numerus pertinet ad Iudæos. Nam post ascensionem Domini, loquẽte sancto Petro, quinq; mil- Acto 4.
lia sunt baptizati. Hìc autem quatuor millia, hoc est, de tota terra omnes gentes à quatuor cardinibus cæli, de septiformis sancti Spi- Septiformis
ritus gratia esse repletas in vitam æternã. Et ideò, dilectissimi, nos Spiritus sancti gratia.
qui non per legẽ, sed per fidẽ credimus in Dño nostro Iesu Christo, qui non ex operibus, sed ipsius gratia sumus redempti, qui non ex quinq; panibus, id est, ex quinque libris Moysi, sed ex septiformis gratia Spiritus sancti sumus repleti, sicut beatus Esaias prophetauerat, dicens: Spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & Esa. 11.
fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini. In hac ergò septiformi Spiritus sancti gratia maneamus, in qua vocati sumus, repleti dono spiritus sancti.

4 ET sermone decimoseptimo de sanctis, qui est primus de annunciatione Dominica: Esaias propheta cùm septem illa notissima dona spiritalia commendaret, incipiens à sapientia, peruenit ad ti- Ordo inter se
morem DEI, tanquàm de sublimi descendens ad nos, vt nos ptem dona
Dominus doceret ascendere. Indè ergò cœpit, quò volumus per- Spiritus sancti.
uenire: & illuc peruenit, vndè debemus incipere. Requiescet in eo, inquit, spiritus Dei, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus cõ- Esa. 11.
silij & fortitudinis, spiritus sciẽtiæ & pietatis, spiritus timoris Dñi. Sicut ergò ille non deficiendo, sed docẽdo à sapientia vsq; ad timorem descendit, sic nos non superbiendo, sed proficiendo à timore vsque ad sapientiam oportet ascendere. Initiũ enim sapiẽtiæ timor Eccl. 1.
Dñi. Ipsa est enim illa conuallis plorationis, de qua psalmus dicit: Ascensiones in corde eius disposuit in conualle plorationis. Per cõuallem quippe humilitas significatur. Quis est aũt humilis, nisi ti- Psal. 83.
mens Deum? & eo timore conterens cor in lachrymis confessionis & pœnitentię, quia cor contritum & humiliatum Deus nõ spernit. Psal. 50.
Ergò illẽ cùm ꝓposuisset sapientiã, lumẽ scilicet mẽtis indeficiens, adiunxit intellectum, tanq; ꝙrentibus, vndè ad sapientiã veniretur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

responderet,ab intellectu: vndè ad intellectum,à consilio: vndè ad consilium,à fortitudine: vndè ad fortitudinem,à scientia: vndè ad scientiam,à pietate: vndè ad pietatem,à timore.Ergò ad sapiẽtiam à timore,quia initium sapientiæ timor Domini.

Eccl 1.

Matth 5.

5 IDEM libro primo de sermone Domini in monte,capite nono, comparans beatitudines cum donis Spiritus sancti : Septem sunt, inquit, quæ perficiunt : nam octaua clarificat,& quod perfectum est,demonstrat, vt per hos gradus perficiantur & cæteri,tanquàm à capite rursùm exordiens. Videtur ergò mihi etiam septiformis operatio spiritus sancti, de qua Esaias loquitur, his gradibus sententijsq; cõgruere. Sed interest ordinis. Nam ibi enumeratio ab excellentioribus cœpit,hîc verò ab inferioribus. Ibi nanque incipit à sapientia Dei, & desinit ad timorem Dei : sed initium sapientiæ timor Domini est.Quapropter si gradatim tanquàm ascendentes numeremus, primus ibi est timor Dei, secunda pietas,tertia scientia, quarta fortitudo, quintum consilium, sextus intellectus,septima sapientia. Timor Dei congruit humilibus, de quibus hîc dicitur : Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum:id est,non inflati,non superbi, de quibus Apostolus dicit: Noli altum sapere,sed time:id est,noli extolli.Pietas congruit mitibus. Qui enim piè quærit, honorat sanctam scripturam, & non reprehendit quod nondùm intelligit,& propterea non resistit,quod est mitem esse.Vndè hîc dicitur:Beati mites,quoniam ipsi hæreditate possidebunt terram.Scientia congruit lugentibus,qui iam cognouerunt in scripturis, quibus malis vincti teneantur, quæ tanquàm bona & vtilia ignorantes appetierunt,de quibus hîc dicitur, Beati qui lugent nunc. Fortitudo congruit esurientibus & sitientibus,Laborant enim desiderantes gaudium de veris bonis, & amorem à terrenis & corporalibus auertere cupientes. De quibus hîc dicitur: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam. Consilium congruit misericordibus:hoc enim vnũ remediũ est de tantis malis euadendi,vt dimittamus sicut nobis dimitti volumus : & adiuuemus, in quo possumus alios,sicut & nos,in quo nõ possumus,cupimus adiuuari.De quibus hîc dicitur: Beati misericordes,quoniam ipsorũ miserebitur Deus: & reliqua. Intellectus congruit mundis corde, tanquàm purgato oculo, quo cerni possit quod corporeus oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. De quibus hîc dicitur, Beati mundicordes: & reliqua. Sapientia congruit pacificis,in quibus iam ordinata sunt omnia,nullusq; motus ad-

Septiformis operatio Spiritus sancti, gradibus beatitudinum respondet. Esaiæ 11. Eccl 1.& Psalm. 110.

Panperibus timor respondet.

Roman.11. Mitibus pietas.

Lugẽtibus cõgruit scientia.

Esurientibus fortitudo.

Misericordibus consiliũ.

Mũdis corde intellectus. Esaiæ 64. 1.Cor 2.

Pacificis sapientia.

uersùs rationem rebellis est, sed cuncta obtemperant spiritui hominis,cùm & ipse obtemperet Deo,de quibus hîc dicitur, Beati pacifici:vnum autem præmium quod est regnum cælorum,pro his gradibus variè nominatum est.In primo,sicut oportebat,positum est regnum cælorum, quod est perfectæ summæq; sapientiæ animæ rationalis. Sic itaque dictum est, Beati pauperes spiritu,quoniam ipsorum est regnum cælorum:tanquàm diceretur, Initium sapientiæ timor Domini.

Eccl 1.

LIBRO secundo de doctrina Christiana,capite septimo : Ante omnia igitur opùs est Dei timore conuerti ad cognoscendam eius voluntatem, si quid nobis appetendum fugiendumq; præcipiat. Timor autem iste cogitationem de nostra immortalitate,& de futura morte necessè est incutiat, & quasi clauatis carnibus omnes superbiæ motus ligno crucis affigat.Deindè opùs est mitescere pietate, neque contradicere diuinæ scripturæ, siue intellectæ,si aliqua vitia nostra percutit, siue non intellectæ, quasi nos meliùs sapere meliusq; percipere possimus: sed cogitare potiùs & credere id esse melius & verius quod ibi scriptũ est, etiam si lateat,quàm id quod nos per nosmetipsos sapere possumus. Post istos duos gradus timoris atque pietatis, ad tertium venitur scientiæ gradum, de quo nunc agere statui. Nam in eo se exercet omnis diuinarum scripturarum studiosus,nihil aliud in eo inueniens,quàm diligendum esse Deum propter Deum, & proximũ propter Deum : & illum quidem ex toto corde,ex tota anima,ex tota mente diligere,proximũ verò tanquàm seipsum, id est,vt tota dilectio proximi, sicut etiam nostri,referatur in Deum. Necesse est ergò,vt primò se quisque in scripturis inueniat amore huius seculi, hoc est, temporalium rerum implicatum,longè seiunctum esse à tanto amore Dei, & tanto amore proximi,quantum scriptura ipsa præscribit. Tum verò ille timor quo cogitat de iudicio Dei, & illa pietas qua non potest nisi credere & credere authoritati sanctorum librorum, cogit eum sẽtem,sed lamentantem facit.Quo affectu impetrat sedulis precibus consolationem diuini adiutorij, nè desperatione frangatur, & esse incipit in quarto gradu,hoc est, fortitudinis,quo esuritur & sititur iustitia. Hoc enim affectu ab omni mortifera iucunditate rerum transeuntium sese extrahit,& indè se auertens,conuertit ad dilectionem æternorum, incommutabilem scilicet vnitatem,eandemq; trinitatem. Quam vbi adspexerit quãtùm potest, in longinqua ra-

Timor in primis necessarius.

Tum pietas.

Deindè scięt. tia succedit.

Summa diuinarũ literarũ. Matth.22. Luc.10.

Esaiæ 11.

Sciẽtia rerum diuinarũ lamẽtãtẽ facit.

Fortitudo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Consilium

diantem, suiq; adspectus infirmitate sustinere se illam lucem non posse persenserit, in quinto gradu, hoc est, in consilio misericordiæ purgat animam tumultuantem quodammodò atque obstrepentem sibi de appetitu inferiorum conceptis sordibus. Hinc verò se in dilectione proximi gnauiter exercet, in eaq; perficitur, & spe iam plenus atque integer viribus, cùm peruenerit vsque ad inimici di-

Intellectus.

lectionem, ascendit in sextum gradum, vbi iam ipsum oculum purgat, quo videri Deus potest, quantùm potest ab ijs qui huic seculo moriuntur quantùm possunt. Nam intantùm vident, inquantùm moriuntur huic seculo. Inquantùm autem huic viuunt, nō vident. Et ideò quanuis iam certior & non solùm tolerabilior, sed etiam iucundior species lucis illius incipiat apparére, in ænigmate tamen

1. Cor. 13.

adhuc & per speculum videri dicitur, quia magis per fidem quàm per speciem ambulatur, cùm in hac vita peregrinamur, quanuis

1. Cor. 15. Philip. 3.

conuersationem habeamus in cælis. In hoc autem gradu ità purgat oculum cordis, vt veritati ne ipsum quidem præferat aut conferat proximum: ergò nec seipsum, quia nec illum quem diligit sicut seipsum. Erit ergò iste sanctus tam simplici corde atque mundato, vt neque hominibus placendi studio detorqueatur à vero, nec respectu deuitādorū quorumlibet incōmodorum suorū quę aduersantur huic vitæ. Talis filius ascēdit ad sapiētiā q̄ vltima & septima

Sapientia.

est, qua pacatus tranquillusq; pfruitur. Initiū enim sapiētiæ timor Dñi. Ab illo enim vsq; ad ipsam p hos gradus tēditur atq; puenitur.

7 GREGORIVS Magnus homilia decimanona in Ezechielem: Septē gradibus ad portam ascenditur, quia per sancti Spi-

Per septiformem Spiritus gratiā aditus regni cælestis aperitur. Esaiæ 11.

ritus septiformem gratiam aditus nobis regni cælestis aperitur. Quam septiformem gratiam Esaias in ipso nostro capite, vel in eius corpore quod sumus, enumerans dicit: Requiescet super eum spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini. Quos gradus, de cęlestibus loquēs, descendēdo magis quàm ascendendo numerauit, videlicet sapientiam, intellectum, consilium, fortitudinem, scientiam, pietatem, timorem. Et cùm scriptum sit,

Proue 9.

Initium sapientiæ timor Domini: constat proculdubiò, quia à timore ad sapientiam ascenditur. non autem à sapientia ad timorem reditur, quia nimirùm perfectam habet sapientia charitatem. Et scriptum est: Perfecta charitas foràs mittit timorē. Propheta ergò,

1. Ioan. 4.

qa de cælestibus ad ima loquebatur, cœpit magis à sapientia, & descendit ad timorem. Sed nos q à terrenis ad cælestia tendimus, cōs-

dem

dem gradus ascendēdo enumeramus, vt à timore ad sapientiā peruenire valeamus. In mente etenim nostra primus ascensiōis gradus est timor Domini: secundus, pietas: tertius, scientia: quartus, fortitudo: quintus, consilium: sextus, intellectus: septimus, sapientia. Est enim timor Domini in mente. Sed qualis est iste timor, si cum eo pietas non est? Qui enim misereri proximo ignorat, qui compati eius tribulationibus dissimulat: huius timor ante omnipotētis Dei oculos nullus est, quia non subleuatur ad pietatem. Sed sæpè pietas per inordinatam misericordiam errare solet, si fortassè pepercerit quæ parcenda nō sunt. Peccata etenim quæ feriri gehennæ ignibus possunt, disciplinæ verbere sunt corrigenda. Sed inordinata pietas cùm temporaliter parcit, ad æternū supplicium pertrahit. Vt ergò vera & ordinata sit pietas, ad gradum est alium subleuāda, id est, ad scientiam, vt sciat vel quid ex misericordia puniat, vel quid ex pietate dimittat. Sed quid si sciat quid agere quis debeat, virtutē verò agendi non habeat? Scientia ergò nostra crescat ad fortitudinem: vt cùm videt quid agendum sit, hoc agere per mentis fortitudinem possit, nè timore trepidet, & pauore collapsa, non valeat bona defendere q̄ sentit. Sed sæpè fortitudo si improuida fuerit, & minùs circa vitia circunspecta, ipsa suî præsumptione in casum ruit. Ascēdat ergò ad cōsilium, vt prouidendo præmuniat omne quod agere fortiter potest. Sed esse consiliū non potest, si intellectus deest: quia qui non intelligit malum quod agentem grauat, quomodò potest bonum solidare quod adiuuat? Itaq; à cōsilio ascendamus ad intellectum. Sed quid si intellectus magno acumine vigiler, & moderari se nescíat per maturitatem? Ab intellectu ergò ascendamus ad sapientiam: vt hoc quod acutè intellectus inuenit, sapiētia maturè disponat. Quia igitur per timorē surgimus ad pietatem, per pietatem ad scientiā ducimur, p scientiā ad fortitudinē roboramur, per fortitudinē ad consiliū tēdimus, per consiliū intellectu, pficimus, per intellectū ad maturitatem sapientiæ peruenimus: septem gradibus ad portā ascendimus, per quā nobis aditus vitæ spiritalis aperitur.

Gradus septē per quos ascēditur.

Timori iungenda est pietas.

Deindè scientia.

Fortitudo.

Consilium.

Intellectus.

Sapientia.

Conclusio.

§ ITEM lib. 1. Moral. ca. 28. Nati sunt Iob septē filij & tres filiæ. Septem qppe filij nobis nascuntur, cū per conceptionē bonæ cogitationis, sancti Spiritus septē in nobis virtutes oriūtur. Hanc nanq; internā prolē Propheta dinumerat, cùm spiritus mentē fœcūdat, dicēs: Requescet super eū spiritus Dñi, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus cōsilij & fortitudinis, spiritus sciētiæ & pietatis, & replebit eū spiritu timoris Dñi. Cū ergò p aduentū Spiritus sancti, sapiētia, in-

Iob 1.

Esa. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

intellectus,consilium,fortitudo,scientia,pietas ac timor Domini in animo vnicuique nostrûm gignitur: quasi mansura posteritas in mente propagatur,quæ supernæ nostræ nobilitatis genus eo ad vitam longiùs seruat, quo amori æternitatis sociat.Sed habent in nobis septem filij,tres proculdubiò sorores suas,quia quicquid virile hi virtutum sensus faciunt, spei,fidei, charitatiq; coniungunt: Neque enim ad denarij perfectionem septem filij perueniunt: nisi in fide,spe,& charitate fuerit omne quod agunt.

Septenarij numeri mysterium.

9 ITEM libro trigesimoquinto Moralium, capite septimo: Septenario numero sanctæ Ecclesiæ vniuersitas designatur. Vndè Ioannes in Apocalypsi septem Ecclesijs scribit, sed per eas quid aliud quàm vniuersalem Ecclesiam intelligi voluit? Quæ nimirùm vniuersalis Ecclesia vt plena septiformis gratiæ spiritu signaretur, He-

4.Reg.4. lisæus super puerum mortuum septiès oscitâsse describitur. Super extinctum quippe populum Dominus veniens, quasi septiès oscitat:quia ei dona spiritus septiformis gratiæ misericorditer tribuit. Quia igitur sæpè septenario numero sanctæ Ecclesiæ vniuersitas figuratur,veniant ad beatum Iob amici illius,& iussum diuinitùs

Iob 42. offerant holocaustum. Sed vigilanter omninò septenarij numeri arcana custodiant,vt videlicet hi qui extrà sunt positi,priùs se vniuersitati sanctæ Ecclesię misceant,& tunc demùm veniam de reatu pristinæ elationis exquirant: pro culpa sua septem sacrificia offerant, quia reatus sui ablutionem nõn accipiunt, nisi gratiæ septiformis spiritu vniuersali paci,à qua exciſi fuerant,aggregentur.

Primum donum Spiritus sancti. Pſal. 118.

10 BERNARDVS in sermone seu tractatu de donis Spiritus sancti, capite primo:Prima gratia est timor Domini. Qui hanc habet gratiam, omnem odit iniquitatem, iuxta illud psalmistæ: Iniquitatem odio habui, & abominatus sum. Et alio loco, Omnem

Prou 8. Prou 3. Iob 1. viam iniquitatis odio habui. Scriptum nanq; est: Timor Domini odit malum. Et iterùm: Time Deum, & recede à malo. & de Iob dicitur: Vir timens Deum,& recedens à malo. Sine hac gratia pri-

Timor Domini q necessarius. ma gratiarum,quæ totius religionis exordium est,nullum bonum pullulare vel manare potest.Sicut enim securitas vel desidia,causa est & mater omnium delictorum: sic timor Domini, radix est &

Eccl 27. custos omnium bonorum. Vndè scriptum est: Si non in timore Domini tenueris te instanter,citò subuertetur domus tua. Omne nanque virtutum ædificium ilicò vergit in præcipitiũ,si huius gratiæ amiserit præsidium.Vndè Salomon ait:In timore Domini esto

Prou 23. quotidiè,quia habebis spem in nouissimo,& ꝓstolatio tua nõ auferetur.

Hinc & Apostolus: Cum metu & tremore vestram salutem operamini.Et quid plura?Connexa sunt timor & religio,nec manere potest alterum absque altero. Vndè Cornelius vir religiosus ac timẽs Deum,& Simeon iustus & timoratus. Vndè Salomon: Deum,inquit,time,& mandata eius obserua.Hunc verò sic habere debemus quomodò se asserit habuisse Iob beatissimus: Semper quasi tumẽtes super se fluctus Deum timuit. Per hunc timorem Dei vniuersa deserimus,mundo abrenunciamus,nosq; ipsos,sicut Dominus ait, abnegamus nobis: Si qs vult post me venire,abneget semetipsum. Iste ergò diuinus timor qui eum quem perfectè imbuit,pauperetati subijcit,& à malo diuidit, ità est primus in ordine gratiarum, sicut paupertas in serie beatitudinum. De qua Dominus in cæterarum fundamento virtutum eam ponẽs,ait: Beati pauperes spiritu,quoniam ipsorum est regnum cælorum.

Philip.2. Actor 10. Lucæ 2. Eccles 12. Iob 31. Matth.16. Lucæ 9. Cõgruit prũmum donum primæ beatitudini. Matth.5.

ET capite secundo:Secundum charisma est spiritus pietatis,illi secundæ, quæ in euãgelio ponitur,beatitudini simile,de qua Dominus sic ait: Beati mites,quoniam ipsi possidebunt terram.De talibus Dominus in Esaia ait: Spiritus Domini super me,ad annunciandum mansuetis misit me. Moyses quoquè mitissimus erat super omnes homines qui morabantur in terra. De talibus Iob dicit: Dominus ponit humiles in sublime: & mœrentes erigit sospitate. Vndè illud de Domino dicitur: Humiles spiritu saluabit. Econtrà de superbis dicitur:Dominus superbis resistit.Ante ruinam exaltatur cor. Superbia de supernis ad ima præcipitat,humiltas de imis ad superna eleuat.Angelus enim in cælo superbiens,ad tartara corruit:homo in terra se humilians,ad cælos ascẽdit.Tanto verò quisque debet esse humilior, quanto est sublimior. Vndè scriptum est: Quanto magnus es,humilia te in omnibus,& coram Deo inuenies gratiam.Hinc ipse Dominus ad discipulos ait: Qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus. Item cùm feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis,dicite: Serui inutiles sumus. Item ipse dicit: Discite à me quia mitis sum & humilis corde. Sine hac humilitatis virtute, reliquæ virtutes nequeunt prodesse. Vndè beatus Gregorius ait:Qui virtutes sine humilitate cõgregat, est quasi qui in ventum puluerem portat. Sicut enim puluis venti validi flatu dispergitur, sic omne bonum sine humilitate, inanis vẽto gloriæ rapitur. Multo etiam melius est, peccatorem esse humilem, quàm iustum arrogantem. Quod à Domino euidenter ostenditur, vbi publicanus & pharisæus in exẽmplum adducuntur, sicut quidam sapiens

Secũdi donũ secundæ. Matth.5. Esaiæ 61. Num.12. Iob 5. Pſal.33. Iacob 4. Prou.16. Eccl 3. Matth 20. Luc.17. Matth.11. Homil.7.in euangelia. Luc.18.

 ait:

Universidad de Deusto
Biblioteca

ait: Melior est in malis factis humilis confessio, quàm in bonis factis superba gloriatio.

Scientiæ donũ 3. beatitudini cõgruẽs. Eccles. 1.

CAPVT tertium: Tertium donum est spiritus scientiæ, de quo Salomon ait: Qui addit scientiam, addit & dolorem. Vera nanq; scientia est, scire nos mortales & caducos & fragiles esse, & in hoc exilio, & in hoc ergastulo, in hac peregrinatione, in hac valle lachrymarũ dolendũ & lugendũ esse. Vndè dicitur in tertia beatitudine, huic tertio dono congruenti: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Item: Væ vobis qui nunc ridetis, quia plorabitis. Hinc Salomon ait: Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat.

Matt. 5. Luc. 6. Prou. 14.

Donũ fortitudinis cũ 4. beatitudine. Matt 5.

CAPVT quartum: Quarta gratia est spiritus fortitudinis, quartæ in euangelio beatitudini similis, de qua dicitur: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Qui enim iustitiam esurit & sitit, contra quælibet aduersa fortis, insuperabilis, & imperterritus existit. Vndè Salomon ait: Iustus vt leo confidit, & absq; terrore erit. Item: Non contristabitur iustus quicquid ei acciderit. Hoc spiritu erant ꝑditi omnes de quibus loquitur Apostolus: Sancti ludibria & verba experti, insuper & vincula & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt. Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus: in solitudinibus errantes, in montibus & speluncis, & in cauernis terræ. Hæc & Apostolus ipse, qui ait: Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio? &c. Iste spiritus omnem alienam malitiam sustinet, & aduersùs hostiles insidias instruit & munit. Vndè sponsus in sponsæ præconio ait: Pulchra es amica mea, suauis & decora sicut Hierusalem, terribilis vt castrorum acies ordinata.

Prou. 28. Prou. 12. Hebræ. 11. Rom. 8. Canti 6.

Cõsilij donũ cum quinta.

CAPVT quintum: Quintum donum est consilij spiritus, qui alijs facit compati & misereri, illi competens de qua dicitur, quintæ beatitudini: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Hinc & Salomon ait: Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur. Hanc principaliter trifariàm exercemus, vel quandò sex eius, quæ in euangelio leguntur, opera implemus, vel quandò delinquentes corrigere, & ad bonum reducere studemus: vel quandò iniurias nobis illatas, facilè indulgemus. Iste secundus clementiæ modus, siue consilij spiritus, DEVM fecit semetipsum exinanire, formam serui accipere, scilicet vt sic posset

Matt 5. Prou. 22. Matt 25. Ephe. 4. Colos 3. 1. Thessal. 5. Philip 2.

ouem errantem corrigere, & ad proprium ouile reducere. Vndè Apostolus ait: Semetipsum dedit pro peccatis nostris, vt nos eriperet de præsenti seculo nequam. Huic consulendi modo sic oportet insistere, vt iniungitur ab Apostolo monente: Insta opportunè, importunè. Est & alius consulendi modus, scilicet discretionis virtus, qua veras à palliatis atq; simulatis virtutibus discernimus, qua etiam ipsum satanam hypocrisis authorem dignoscimus. Ipse enim satanas (vt ait Apostolus) transfigurat se in Angelum lucis: & iuxta B. Cypriani dictum, ministros iniustitiæ subornat, noctem offerentes pro die, interitum pro salute. Ista quidem cæterarum virtutum magistra ac domina, omnes alias proindè temperat, ac supernè gubernat, & nè vltrà vel citrà euagentur licenter, imperialiter ac discretè conseruat. Vndè Boëthius: Virtutes medium tenent. Sivel vltrà vel infrà quàm oportuerit fiat, à virtute disceditur.

Gal 1. 1. Tim 4. 2. Cor. 11. lib. de vnite ecclesi.

CAPVT sextum: Sexta gratia est spiritus intelligentiæ, illi sextæ beatitudini congruus: Beati mundo corde, quoniam ipsi DEVM videbunt. Nisi enim mentis intuitus diligenter purificatus fuerit, mystica ac diuina liquidè intelligere nequit. Nam scriptũ est: Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se à cogitationibus quæ sunt sine intellectu. Vndè Salomon: Abominatio Domini, cogitationes malæ. Peruersæ cogitationes separant à Deo. Qui ergò vult sincerum ac lucidum intellectum habere, prauarum cogitationum phantasias ac nebulas studeat effugare, & omni diligentia & cautela cor seruare. Vndè Salomon: Omni custodia serua cor tuum, quoniam ex ipso vita procedit.

Donũ intellectus cũ 6. Matt 5. Sapi. 1. Prou 15. Sap. 1. Prou 4.

CAPVT septimum: Septimum donum est spiritus sapientiæ, quidam internus sapor, ac suauissimus gustus. Vndè psalmista: Gustate & videte quoniam suauis est Dominus. Et item: Vacate & videte. Et iterùm: Accedite ad eum, & illuminamini. Hoc diuinæ sapientiæ interno gustu superna prælibamus, videlicet contemplantes quàm amœnum sit angelicis cœtibus interesse, vbi nil poterit quod displiceat esse, nil quod placeat abesse. Ista septima gratia illi veræ beatitudini congruit, de qua ait Dominus: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Qui enim mentem pacificam & serenam habent, de supernis dulciùs sapiunt, & subtiliùs vident. Nam quisquis patientior, eo probatur esse sapientior. Vndè Salomon: Doctrina viri per patientiam dignoscitur. De talibus alibi dicitur: Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis

Donũ sapiẽtiæ cũ 7 beatitudine congruens. Pſal. 33. Pſal 45. Pſal. 33. Matt. 5. Prou. 19. Pſal. 118.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Septẽ donorum figuræ. Esa 4 11. Exo 23 37. Apocal,1

scandalum. Hæ septem gratiæ sunt septem mulieres virum vnum appræhendentes, septem spiritus super florem requiescentes, septem in candelabro lucernæ fulgentes, septem in lapide oculi, septem Spiritus ante thronum Dei.

Esa.4. Per septẽ mulieres designãtur septẽ spiritus. Esa.11.

11 ORIGENES homilia tertia in Esaiam: Septem mulieres patiuntur opprobrium, & circumeunt quærentes eum recipere, qui posſit auferre opprobrium earum. Septem mulieres vna sunt. Spiritus enim Dei sunt. Et ista vna, septem sunt. Spiritus enim DEI est spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & virtutis, spiritus scientiæ & pietatis, spiritus timoris Domini. Ista sapientia patitur opprobrium à multis sapientijs insurgentibus in se. Iste verus intellectus sustinet opprobrium ab intellectibus falsis. Istud magnum consilium opprobratur à multis cõsilijs non bonis. Ista virtus maledicitur à quadam, quæ cùm non sit virtus, repromittit se esse virtutem. Ista scientia patitur opprobrium à quasi falsi nominis scientia, nomen suum surripiente. Ista pietas exprobratur ab ea, quæ cùm se dicat esse pietatem, impietas est, & impios instruit. Iste timor patitur opprobrium ab eo qui putatur esse timor. Multi enim pollicentur diuinum metum, sed non cum scientia metuunt. Exijt virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum septem mulieres spiritus Domini, spiritus sapientiæ & intellectus requiescet super eum. Spiritus enim sapientiæ non requieuit in Moyse, spiritus sapientię non requieuit in Iesu Naue, spiritus sapientiæ non requieuit in singulis prophetarum, in Esaia, in Hieremia. Nec verò quasi blasphemantem me lapidetis, dum velim glorificare Dominum meum Iesum Christum: sed sustinentes considerate quod dicitur, & videbitis quia in nullo eorum requieuerit spiritus, non quòd ad nullum eorũ venerit, sed quòd in nullo requieuerit. Venit super Moysen, & non credidit Moyses post spiritum sapientiæ qui venit ad eum. Audite enim, ait, contumaces. Nunquid ex petra ista educam vobis aquam? Venit super omnes iustos, venit & super Esaiam, sed quid ait? Immunda labia habens, & in medio populi immunda labia habentis, ego habito. Venit spiritus sapientiæ post illã forcipem, & ignem, venit ad immũda labia habentem, sed non requieuit. Ministro quidem eo vsus est, non autem requieuit. Tribulatur ad quemcunque venerit hominem. Peccat enim omnis homo, nec est iustus super terram qui faciat bonum, & non peccet. Nemo mundus à sordibus, neque si vna dies sit vita eius, numerati autem menses eius. Igitur super nul-

Esa 11.

In solo Christo propriè requeuit Spiritus Domini.

Numer.20.

Esa.6.

Iob 15. Eccẽs 7. Iob 14. iuxta XX.

lum

lum requiescit. Possumus & de euangelio probare, quia venit spiritus super multos, & non mansit in eis. Ante paululum lectum est: Non permanebit spiritus meus in hominibus istis in æternum. Non ait, Non erit: sed, Non permanebit. Vndè vidit Ioannes solum in quo permansit, & signum hoc erat: Super quem videris spiritum descendentem, & manentem in eo, iste est filius DEI. Et in fine: Reuerà abstulit opprobrium Iesus. Idcircò surgentes, oremus DEVM qui hunc misit hominem, vt septem mulierum spiritus in eo requiesceret, vt & nobis iste homo tribuat communionem harum mulierum: vt assumentes eas, fiamus sapientes, intelligentes in Deo & hominibus, virtutibus adornantes animam nostram in Christo Iesu.

Gene.6.

Ioann.1.

12 ITEM homilia sexta in librum Numerorum: Quod dixit, quia assumens de spiritu Moysi, dedit septuaginta senioribus spiritum: non ità intelligas, quasi materialem aliquam corporeamq; substantiam auferens Deus à Moyse, in septuaginta secuerit portiones, & ità vnicuique seniorum exiguam particulam dederit. Impium est ità intelligere naturam Spiritus sancti. Sed hoc modo figurã mystici huius sermonis aduerte, quasi Moyses, & spiritus qui erat in Moyse, clarissimi cuiusdam luminis fuerit lucerna, ex qua alias septuaginta lucernas accenderit Deus, ad quas ità principalis illius luminis splendor peruenerit, vt origo ipsa luminis nihil damni ex cõmercio deriuationis acceperit. Et hoc modo piè intelligitur quod scriptum est, quia abstulit Dominus de spiritu Moysi, & dedit septuaginta senioribus. Sed videamus quid est quod ait in consequentibus: Et requieuit, inquit, super eos spiritus, & prophetârunt omnes. Requiescere spiritum non in quibuscunque hominibus legimus, sed in sanctis & beatis. Requiescit enim spiritus Dei in ijs qui mundo sunt corde, & in ijs qui purificant animas suas à peccato: sicut econtrariò non inhabitat in corpore subdito peccatis, etiam si habitauit aliquandò in eo. Non enim potest Spiritus sanctus cõsortium pati & societatem spiritus mali. Certũ est enim, peccati tempore adesse in corde vniuscuiusque spiritum malum, & agere partes suas. Cui vtiq; cùm locus datur, & recipitur à nobis per cogitationes malas, & concupiscentias pessimas, contristatus, & (vt ità dicam) coangustatus fugatur de nobis Spiritus sanctus. Propter quod & Apostolus sciens hæc ità accidere, monebat, dicens. Nolite contristare Spiritum sanctum, in quo signati estis in die redemptionis. Igitur peccantes, contristamus spiritum

Num.11. Quomodò dominus auferẽs de Spiritu qui erat in Moyse, dederit 70. viris.

In qbus Spiritus sanctus requiescat.

Sapient.1.

Ephes.4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sanctum: iustè verò agentes & sanctè, requiem ei paramus in nobis: Vndè & quod nunc ait de septuaginta presbyteris, quia requieuit in eis spiritus, laudem vitæ eorum, & virtutes exposuit. Deniquè quia pro puritate cordis eorum, & syncteritate mentis, atq; intelligentiæ capacitate requieuit Spiritus sanctus, continuò & operatur in eis, nec ocium patitur, vbi operandi materia digna suppeditat. Ait enim scriptura: Et requieuit in eis spiritus, & prophetârunt. In omnibus ergò qui prophetârunt, requieuit Spiritus sanctus. nec tamẽ in aliquo ipsorũ ità requieuit, sicut in Saluatore. Propter quod & scriptum est de eo, quia exibit virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum Spiritus Dei, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & virtutis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini. Sed fortasse dicit aliquis: Nihil ampliùs ostẽdisti scriptum de Christo, quàm de reliquis hominibus. Sicut enim de cæteris dictum est, quia requieuit super eos spiritus, ità & de Saluatore dictum est, regescet super eum spiritus Dei. Sed vide quia super nullum alium spiritus Dei requieuisse septẽplici hac virtute describitur, per quod sine dubio ipsa illa diuini spiritus substantia, quæ quia vno nomine non poterat, diuersis vocabulis explanatur, regescere super virgam, quæ de stirpe Iesse procederet, prophetatur. Habeo & aliud testimonium, quo docere possum, in Domino & Saluatore meo Spiritum sanctum eximio quodam genere, & longè aliter requieuisse, quàm refertur in cæteris. Dicit enim Ioannes Baptista de eo: Qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem, & manentem in eo, ipse est. Si dixisset spiritum descendentem, & non addidisset, manentem in eo: nihil præcipuum præ cæteris habere videretur. Nunc aũt addidit, & manẽtem in eo, vt esset hoc signũ in Saluatore, quod in nullo alio posset ostendi. De nullo enim scriptũ est, qa manserit in eo Spiritus sanctus. Et nè quis me putet in hoc derogare prophetis, sciunt ipsi quia nõ eis derogo, præferens eis Dñm meum Iesum Christum. Recolunt enim singuli dicta sua, & inueniunt quòd de nullo alio dictũ est, quia peccatũ non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Et post nonnulla: Sed in hæc per excessum quendam incurrimus, dum ostendere volumus, super solum Dñm & Saluatorem meũ Iesum, manssisse semper spiritũ Dei: in cæteris aũt oibus sanctis, sicut & in LXX. senioribus, à quibus verbi huius processit exordium, requieuisse tantùm spiritum Dei, & operatum esse in tempore eo, quo expediebat ijs per quos operabatur, & vtile erat ijs, quibus ministrabatur.

Num. 11. Aliter in Saluatore quàm in alijs requieuit Spiritus sanctus. Esaiæ 11.

Ioan. 1.

1. Petr. 2. Esaiæ 53.

II

Quot sunt fructus spiritus?

Ab eodem Apostolo [a] Paulo duodecim numerantur: Primus est [b] CHARITAS, fructus quidem generosissimus, ac radix etiam bonorũ omnium: sine [c] qua non possunt prodesse cætera bona, & quæ ipsa non potest haberi sine cæteris bonis, quibus homo efficitur bonus, vt inquit [d] Augustinus. Alter fructus est [e] GAVDIVM, hoc præstans, vt homo spiritualis alacriter lætéque seruiat Deo. Tertius [f] PAX, quæ eò spectat, vt in huius mundi procellis animi seruetur tranquillitas. Quartus [g] PATIENTIA, quæ in duris ferendis est sita. Quintus [h] LONGANIMITAS, quæ magnitudinem animi in futuris bonis expectandis declarat. Sextus [a] BONITAS, quæ nulli nocet, sed benè vult omnibus. Septimus [b] BENIGNITAS, inuitans ad familiaritatem, dulcis alloquio, moribus temperata. Octauus [c] MANSVETVDO, quæ omnes iræ motus sedat & mitigat. Nonus [d] FIDES, in proximum, vt fideles, pactorumque ac promissorum obseruatores simus. Decimus [e] MODESTIA, quæ omnem fastus & arrogantiæ suspitiõem excludit. Vndecimus [f] CONTINENTIA, qua non solùm ab escis, sed etiam ab omni nequi-

a Gal. 5. d & ibidem Hier. Chrys. Theophylact &c.
b Coloss. 3. e 1. Ioann. 4. e Aug. trac. 87. in euãg. Ioan. Hier. in cap. 5 ad Galat. e 1. Cor. 13. a Aug. in epist. Ioan. tract. 5. d In Euang. Ioã. tract. 87.
c Philip. 4. a
f Lucæ 2. b Philip. 4. b Psal. 118. x
g Lucæ 21. d Iacob. 1. a
h Abacuc 2. a 2. Cor. 6. b Matth. 10. e
a Ephes. 5. b
b Coloss. 3. b
c Mat. 5. a 11. d Prouerb. 3. d
d 1. Tim. 3. e Prou. 12. d
e Philip. 4. a
f Eccl. 37. d Tobiæ 1. b 1. Thess. 5. d

Universidad de Deusto
Biblioteca

nequitia abstinemus. Duodecimus § CASTITAS, quæ mentem castam in corpore casto conseruat. § Sap. 4. 2. 1. Cor. 7. f

SCRIPTVRAE.

AD Galatas quinto: Fructus autem Spiritus est charitas, gaudium, pax patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continẽtia, castitas. Aduersùs huiusmodi non est lex.

AD Colossenses tertio: Super omnia autem hæc, charitatem habete, quod est vinculum perfectionis.

PRIMAE Ioannis quarto: Et nos cognouimus, & credidimus charitati, quam habet Deus in nobis. Deus charitas est: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.

PRIORIS ad Corinthios decimotertio: Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam: factus sum veluti æs sonans, aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam, & nouerim mysteria omnia, & omnem scientiam, & si habuero omnem fidem ità vt montes transferam, charitatem autem non habuero: nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ità vt ardeam, charitatem autem non habuero: nihil mihi prodest.

AD Philippẽses quarto. Gaudete in Domino semper: iterùm dico, gaudete.

LVCAE secundo: Gloria in altissimis Deo: & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

AD Philippenses quarto: Et pax Dei quæ exuperat omnẽ sensum, custodiat corda vestra & intelligentias vestras in Christo Iesu.

PSAL-

PSALMO centesimo decimooctauo: Pax multa diligentibus legem tuam: & non est illis scandalum.

LVCAE vigesimoprimo: In patientia vestra possidebitis animas vestras.

IACOBI primo: Omne gaudium existimate fratres mei, cùm in tentationes varias incideritis: scientes quòd probatio fidei vestræ patientiam operatur. Patientia autem opus perfectum habeat, vt sitis perfecti & integri, in nullo deficientes.

ABACVC secundo: Et respondit mihi Dominus, & dixit: Scribe visum, & explana eum super tabulas: vt percurrat qui legerit eum. Quia adhuc visus procùl, & apparebit in finem, & non mentietur. si moram fecerit, expecta illum: quia veniens veniet, & non tardabit. Ecce, qui incredulus est, nõ erit recta anima eius in semetipso: iustus autem in fide sua viuet.

POSTERIORIS ad Corinthios sexto: Sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustijs, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in Spiritu sancto, in charitate non ficta.

MATTHAEI decimo: Et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Qui autem perseuerauerit vsq; in finem, hic saluus erit.

AD Ephesios quinto: Eratis aliquandò tenebræ, nunc autem lux in Domino. Vt filij lucis ambulate, (fructus enim lucis, est in omni bonitate, & iustitia, et veritate) probantes qd sit beneplacitum Deo.

AD Colossenses tertio: Induite vos ergò sicut electi Dei, sancti, & dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

MATTHAEI 5. Beati mites: quoniã ipsi possidebunt terram.

CAP. 11. Tollite iugũ meũ super vos, & discite à me qa mitis sum & humilis corde: & inuenietis requiẽ animabus vestris.

PROVERB. 3. Ipse deludet illusores, & mãsuetis dabit gratiã.

PRIORIS ad Timotheum tertio: Mulieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus.

PROVERBIORVM duodecimo: Abominatio est Domino labia mendacia: qui autem fideliter agunt, placent ei.

AD Philippenses quarto: Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Dominus propè est.

ECCLESIASTICI trigesimo septimo: Propter crapulam multi obiẽrunt: qui autem abstinens est, adijciet vitam.

TOBIAE primo: Cùm verò Tobias factus fuisset vir, accepit vxorem Annam de tribu sua: genuitq; ex ea filium, nomen suum imponens ei, quem ab infantia timere Deum docuit, & abstinere ab omni peccato.

PRIORIS ad Thessal. 5. Ab omni specie mala abstinete vos.

SAPIENTIAE quarto: O q̃ pulchra est casta generatio cũ claritate: immortalis est enim memoria illius, quoniã et apud Deũ nota est, & apud homines. Cùm p̃sens est, imitãtur illã.

PRIORIS ad Corinthios septimo: Et mulier innupta & virgo, cogitat q̃ Dñi sunt: vt sit sancta & corpore & spiritu.

PATRES.

Iohan. 15.

1 AVGVST. tract. 87. in euang. Ioannis: Posuit nos vt fructũ afferamus, hoc est, inuicem diligamus: quẽ fructũ sine illo afferre nõ possumus, sicut palmites facere sine vite nihil possunt. Charitas ergò

1. Tim. 1.

est fructus noster, quẽ definit Apostolus, de corde puro, & cõscientia bona, & fide nõ ficta. Hac diligimus inuicem, hac diligimus Deum: neq; enim vera dilectiõe diligeremus inuicem, nisi diligentes Deũ.

Matth. 22. Charitas est primarius fructus Spiritus. Galat. 5.

Diligit enim vnusquisq; pximũ suũ tanq̃ seipsum, si diligit Deũ: nã si nõ diligit Deũ, nõ diligit seipsum. In his enim duob⁹ p̃ceptis charitatis, tota lex pẽdet & ꝓphetę: hic est fructus noster. De fructu itaq; nobis mãdãs, Hęc mãdo, inqt, vobis, vt diligatis inuicem: vndè & Apost. Paulus, cũ cõtra opa carnis cõmẽdare fructũ spiritus vellet, à capite hoc posuit: Fructus, inqt, spiritus charitas est: ac deindè cætera tanq̃ ex isto cap. exorta & religata cõtexuit, q̃ sunt, gaudiũ, pax, longanimitas, benignitas, bonitas, fides, mansuetudo, continentia, castitas. Quis autem benè gaudet, qui bonum nõ diligit vndè gaudet? Quis pacem veram nisi cum illo potest habere, quem veraciter diligit? Quis est longanimis in bono opere perseueranter manendo, nisi ferueat diligendo? Quis est benignus, nisi diligat cui opitulatur? Quis bonus, nisi diligendo efficiatur? Quis salubriter fidelis, nisi ea fide quæ per dilectionem operatur? Quis vtiliter mansuetus, cui non dilectio moderetur? Quis ab eo continet vndè turpatur, nisi diligat vndè honestatur? Meritò itaque magister bonus dilectionem sic sæpè commendat, tanquàm sola præcipienda sit, sine qua non possunt prodesse cætera bona, & quæ non potest haberi sine cæteris bonis, quibus homo efficitur bonus.

Charitas q̃ sit vtilis & necessaria.

Charitas cur primatũ tenet inter fructus Spiritus. Deut. 6. Matt. 22.

2 HIERONYMVS in caput quintum ad Galatas: Quæ alia inter fructus spiritus debuit tenere primatum, nisi charitas: sine qua virtutes cæteræ nõ reputantur esse virtutes: & ex qua nascũtur vniuersa q̃ bona sunt? Siquidẽ & in Lege, & in Euangelio, ipsa obtinet principatũ: Diliges Dñm Deũ tuũ ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua: & diliges proximũ tuũ sicut teipsum.

3 AVGVSTINVS in epistolam primã Ioannis, tractatu quinto: In hoc manifestati sunt filij Dei & filij diaboli: Omnis qui non est iustus, non est à DEO, & qui non diligit fratrem suum. Certè iam manifestum est vndè dicat, Et qui non diligit, inquit, fratrem suum. Dilectio ergò sola discernit inter filios Dei & filios diaboli. Signent se omnes signo crucis Christi: Respondeant omnes, Amen. Cantent omnes halleluia: Baptizentur omnes, intrent omnes Ecclesias, faciant parietes basilicarum, non discernuntur filij Dei à filijs diaboli nisi charitate. Qui enim diligit alterum, legem implevit, ait Apostolus. & plenitudo legis, charitas. Puto istam margaritam esse illam. Homo negociator describitur in Euangelio, qui inuenit vnam margaritam, & vendidit omnia quæ habebat, & emit eam: hæc est margarita preciosa charitas, sine qua nihil tibi prodest quodcunq; habueris. Quam si solam habeas, sufficit tibi.

Dilectio sola discernit inter filios Dei & filios diaboli.

Rom. 13. Matt. 13. Sine charitate nihil prodest, sola sufficit.

ITEM in Euangelium Ioannis tractatu 87. vt suprà, pauloantè.

III

Quomodò doctrina de donis & fructibus Spiritus ritè vtemur?

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Ità videlicet, si gratis animis, vndè illa nobis proueniant, agnoscamus, ac eorundem virtutem & vsum in nobis efficacem sentiamus, exprimamus, atque conseruemus. Proueniunt certè ab omnis gratiæ fonte Patre [a] illo luminum, qui nobis suam bonitatem & charitatem immensam in his commendat, dum per Christum in nos [b] tam abundè Spiritum suum effundit. [c] *Charitas enim Dei*, vt Apostolus testatur, *Diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis*, secundùm hanc gratiam scilicet septiformem, Christo nobis ità promerente. [d] *Qui credit in me*, inquit, *sicut dicit Scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum*, vt ipse explicat Euangelista. Alioquin absque Christo, sicut Hieronymus [e] dixit, nec sapiens quis esse potest, nec intelligens, nec consiliarius, nec fortis, nec eruditus, nec pius, nec plenus timoris Dei.

a Iacob.1.c
b Tit 3 b
c Rom.5 a
d Ioan.7.f
e In caput Esaiæ 11.

B Virtus autem & vsus horum donorum spiritualium eò spectat, vt virtutes Theologicæ simul & Cardinales, quas diximus, suam in nobis vim & operationem legitimam expediant, & expeditè perficiant. Efficiunt quoquè, vt homines prorsùs lubentes & habiles, ducem [f] Spiritum sanctum vbiquè sequantur, atque eodem incitati & cõfirmati,

f Psal. 142 c 50.c Sap.1.a b

mati, in via [g] mandatorum Dei indefessè procurrant, vereque spirituales & Dei filij efficiantur. [h] *Quicunque* enim *Spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei*, Apostolo teste.

g Psal.118 d
h Rom.8.e

C De his donis prolixum esset nunc agere singulatìm: Indè porrò suauissimi fructus Spiritus consequuntur, qui nos velutì frugiferas [a] arbores in Ecclesiæ agro commendant atque ostendunt, secundùm illud: [b] *Omnis arbor bona fructus bonos facit: mala autem arbor malos fructus facit. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos.* Qui fructus etiam illud commodi afferunt, vt homo Christianus aduersùs carnis opera, velut spirituali quadam armatura, sit instructus & confirmatus. Nunquàm enim fallet Canon Apostolicus: [c] *Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis.* Et alibì scriptum est: [d] *Si spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.*

a Psal 51.e
b Matth 7.e Hierõ. in ca. 5. ad Galat.
c Galat.5.e
d Rom.8.e

SCRIPTVRAE.

IACOBI primo: Omne datum optimum, & omne donum perfectum, desursùm est, descẽdens à patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.

AD Titum tertio: Non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundùm suam misericordiam saluos nos fecit, per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abundè per Iesum Christum salua-

Universidad de Deusto
Biblioteca

torem nostrum: vt iustificati gratia ipsius, hæredes simus secundùm spem vitæ æternæ.

AD Romanos quinto, & Ioannis septimo, vt in textu.

PSALMO centesimo quadragesimosecundo: Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.

PSALMO quinquagesimo: Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis. Nè proijcias me à facie tua, & Spiritum sanctum tuum nè auferas à me. Redde mihi lætitiam salutaris tui, & Spiritu principali confirma me.

SAPIENTIAE primo: Quoniam in maleuolam animam non introibit sapiẽtia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Spiritus enim sanctus disciplinę effugiet fictum, & auferet se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, & corripietur à superueniente iniquitate. Benignus est enim spiritus sapientię, & non liberabit maledictum à labijs suis: quoniam renum illius testis est Deus, & cordis illius scrutator est verus, & linguæ eius auditor. Quoniã spiritus Dñi repleuit orbem terrarum: & hoc quod cõtinet omnia, scientiam habet vocis. Propter hoc qui loquitur iniqua, non potest latére, nec præteriet illum corripiens iudicium.

PSALMO centesimo decimooctauo: Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilatâsti cor meum.

AD Romanos octauo, vt in textu.

PSALMO quinquagesimoprimo: Ego autem sicut oliua fructifera in domo Dei, speraui in misericordia Dei in æternum, & in seculum seculi.

MATTHAEI septimo, ad Galatas quinto, ad Romanos octauo, vt in textu.

PA-

1 HIERONYMVS in caput vndecimum Esaiæ vt in textu, & vt suprà quæstione prima, A 1.

2 IDEM in caput quintum ad Galatas: Illud quoquè quod a Saluatore dicitur: Non potest arbor bona fructus afferre malos: neque arbor mala, fructus afferre bonos: non tam de hominibus, quàm de fructibus carnis & spiritus, arbitror pronunciatũ: quia nec spiritus vnquàm potest ea vitia, quæ in carnis operibus numerata sunt, facere: nec caro his fructibus, qui oriuntur ex spiritu, redundare. Potest autem fieri per negligentiam possidentis: vt spiritus qui versatur in homine, fructus non habeat suos: & econtrariò caro, operibus suis mortificatis, peccare desistat. Non tamen illò vsque procedunt, vt & neglecta arbor spiritus, opera carnis afferat: & arbor carnis exculta, fructus germinet spirituales. Matt. 7. Arboris bonæ fructus.

IIII.

Quæ sunt carnis opera?

EA sunt, de quibus Apostolus ità disserit:[a] *Manifesta sunt opera carnis: quæ sunt, fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum seruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dißensiones, sectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia: quæ prædico vobis, sicut prædixi: quoniam qui talia agunt, regnum DEI non consequentur.* Et subiungit:[b] *Qui autem CHRISTI sunt, carnẽ suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs.* Tum alibi:

[c] *Qui*

a Gal. 5 c d Vide Augustil. 14. de ciuit Dei cap. 3.

b Ibidem. d

Universidad de Deusto
Biblioteca

c Rom.8.b

[c] *Qui in carne sunt*, vt secundùm carnis videlicet desideria ambulent, *Deo placere non possunt.* Monet igitur idem Apostolus: [d] *Nolite errare: Deus non irridetur. Quæ enim seminauerit homo, hæc & metet: quoniam qui seminat in carne sua, de carne metet & corruptionem. Qui autem seminat in Spiritu, de spiritu metet vitam æternam.*

d Galat.6.b

SCRIPTVRAE.

AD Galatas quinto, ad Romanos octauo, & ad Galatas sexto, vt in textu.

PATRES.

Secundũ carnẽ viuere, an gulæ aut luxuriæ deditis solùm conueniat. Galat.5.

1 AVGVSTINVS libro decimoquarto de ciuitate Dei, capite secundo: Cùm igitur multis modis, quos perscrutari & colligere longum est, diuina scriptura nuncupet carnem, quid sit secundùm carnem viuere: quod profectò malum est, cùm ipsa carnis natura non sit malum, vt indagare possumus: inspiciamus diligenter illum locum epistolæ Pauli Apostoli, quam scripsit ad Galatas, vbi ait: Manifesta autem sunt opera carnis, quæ sunt adulteria, fornicationes, immunditiæ, luxuriæ, idolorum seruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, animositates, dissensiones, hæreses, inuidiæ, ebrietates, commessationes, & his similia, quæ prædico vobis, sicut & prædixi: quoniam qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt. Iste totus epistolæ Apostolicæ locus, quantùm ad rem præsentem satis esse videbitur, consideratus, poterit operibus nanq; carnis, quæ manifesta esse dixit, eaque commemorata damnauit, non illa tantùm inuenimus, quæ ad voluptatem pertinent carnis: sicut sunt fornicationes, immunditiæ, luxuriæ, ebrietates, commessationes: verùm etiam illa, quibus animi vitia demonstrantur à voluptate carnis aliena. Quis enim seruitutem, quæ idolis exhibetur, veneficia, inimicitias, contentiones, æmulationes, animositates, dissensiones, hæreses, inuidias, non potiùs intelligat animi vitia esse, quàm carnis? Quandoquidem fieri potest, vt propter idololatriam, vel hæresis alicuius errorem à voluptatibus carnis

Inter opera carnis numerantur etiam animi vitia.

nis temperetur: & tamen etiam tunc homo quamuis carnis libidines continere atque cohibere videatur, secundùm carnem viuere hac Apostolica authoritate cõuincitur: & in eo quod abstinet à voluptatibus carnis, damnabilia opera carnis agere demonstratur. Quis inimicitias non in animo habeat: aut quis ità loquitur, vt inimico suo, vel quem putat inimicum, dicat, malam carnem, ac non potiùs, malum animum habes aduersùm me? Postremò sicut carnalitates, vt ità dicam, si quis audisset, non dubitaret carni tribuere: ità nemo dubitat animositates ad animum pertinere. Cur ergò hæc omnia, & his similia, doctor gentium in fide & veritate, opera carnis appellat, nisi quia eo locutionis modo quo totum significatur à parte, ipsum hominẽ vult nomine carnis intelligi?

Quomodò carnis opera dicantur ea quæ Apostolus enumerauit.

2 ET capite tertio: Hæc autem vitia (superbia & inuidia) quæ tenent in diabolo principatum, carni tribuit Apostolus, quam certũ est diabolum nõ habere. Dicit enim inimicitias, cõtentiones, æmulationes, animositates, inuidias, opera esse carnis: quorum omnium malorum caput & origo superbia est, quæ sine carne regnat in diabolo. Quis autem illo est inimicior sanctis? Quis aduersùs eos contentiosior, animosior, & magis æmulus, atque inuidus inueniatur? Et hæc omnia cùm habeat sine carne, quomodò sunt ista opera carnis, nisi quia opera sunt hominis: quem, sicut dixi, nomine carnis appellat? Non enim habendo carnem, quam non habet diabolus, sed viuendo secundùm seipsum, hoc est, secundùm hominẽ, factus est homo similis diabolo: quia & ille secundùm seipsum viuere voluit, quandò in veritate non stetit, vt non de ꝟ Dei, sed de suo mendacium loqueretur, qui non solùm mendax, verùm etiam mendacij pater est. Primus est quippe mẽtitus, & à quo peccatum, ab illo cœpit esse mendacium.

Galat.5.

Opera carnis dicũtur, quia sunt opera hominis.

Ioan.8.

3 ITEM sermone sexto de verbis Apostoli: Quid est secundùm carnem ambulare? Carnalibus concupiscentijs consentire. Quid est secundùm spiritum ambulare? Adiuuari spiritu in mente, & cõcupiscentijs carnis non obedire. Sic ergò impletur in nobis iustitia Dei: modò interim impleatur, Post concupiscentias tuas non eas. Post concupiscentias tuas, cùm audis, impletur in nobis iustitia Dei: modò interim impleatur, Post concupiscentias tuas non eas, debet impleri ex voluntate nostra. Adiuta gratia Dei debet impleri, Post concupiscentias tuas non eas. Quicquid enim illa concupiscentia carnis egit in nobis præteritorum peccatorum, siue in factis, siue in dictis, siue in cogitatiõibus, totum deletũ est sacro baptismate, omnia debita

Secundũ carnẽ ambulare, est cõsentire carnalibus cũ cupiscẽtijs.

Eccl.18.

Baptismi vis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cõcupiscentia post baptismum.

bita deleuit vna indulgẽtia. Restat ergò cũ carne cõflictus, qa delecta est iniqtas: sed manet infirmitas, inest, titillat delectatio illicitæ concupiscentiæ: pugna, resiste, noli cõsentire, & impletur hîc, Post concupiscẽtias tuas non eas: quia & si qñ surrepũt, & vsurpant sibi

Qui dicantur esse in carne apud Paulũ.

oculum, aurem, linguam, volaticam cogitationem, nec sic desperemus de salute nostra. Et post pauca: Qui aũt in carne sunt, id est, qui in carne confidunt, qui concupiscentias suas sequuntur, qui in his habitant, qui earum voluptatibus oblectantur, qui in earum delectationibus beatam felicemq; vitam constituunt, ipsi sunt in carne, Deo placere non possunt. Non enim sic dictum est, Qui autem in carne sunt, DEO placere non possunt: quasi dictum esset, in hac vita cùm sunt homines, Deo placere non possunt. Ergò non placuerunt sancti Patriarchæ? Ergò non placuerunt sancti Apostoli? Non placuerunt sancti martyres, qui antequàm corpus patiendo deponerent Christum confitendo, non solùm voluptatem contemnebant, sed dolores quoquè patientissimè perferebant? Placuerunt,

Ioan. 5.

sed in carne non fuerunt. Portabant carnem, non portabantur à carne. Iam enim paralytico dictum erat, Tolle grabatũ tuum. Qui enim in carne sunt, quemadmodùm dixi, quemadmodùm iam exposui, non in hoc seculo viuendo, sed carnis concupiscentijs consentiendo, Deo placere non possunt.

DE OCTO BEATITVDINIBVS.

I

Quænam sunt euangelicæ legis Beatitudines?

Vide Aug li. 1. de ser Domini in mõte ca. 2 & sequẽt Chromatiũ Episcopũ in declamatiõe de octo Beatitudinib. Greg Nysse de beatitudinib. Leonẽ in homil. omniũ Sanctorũ. Iré Bern ser. 1. de Festo omniũ Sanctorũ & ser. 4 de Aduentu Domini.

a Ambros. in 6 cap. Lucæ.

b Matth. 5 a & ibid. Hilar. Chrysost. Hierõ. Chromatius, Theophylact. Euthymius, Anselmus &cæt.

Illæ sanè sunt, quas & Dominicas Beatitudines & Benedictiones Ambrosius[a] vocat, quæ apud[b] Matthæum Euangelistam octonario numero recensentur in hunc modum:

1. *Beati*

1. *Beati*[c] *pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cælorum.*
2. *Beati*[d] *mites: quoniam ipsi possidebunt terram.*
3. *Beati qui*[e] *lugent: quoniam ipsi consolabuntur.*
4. *Beati qui*[f] *esuriunt & sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur.*
5. *Beati*[g] *misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur.*
6. *Beati*[h] *mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt.*
7. *Beati*[a] *pacifici: quoniam filij Dei vocabuntur.*
8. *Beati qui*[b] *persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum cælorum.*

c Luc. 6. c Esa. 66. a Iac. 2. a Mat. 18. a

d Psal. 36. b Matth. 11. d Psal. 36. d

e Luc. 6. c 16. f 1 Reg. 15. g Ios. 16. c Esa. 61. a Mat. 26. g

f Sap. 1 a Psal. 15 b 16. d Esa. 65. b

g Psal. 40 a Prouer. 11. c Eccl. 29. b Luc. 6. e

h Psal. 23. a. Psal. 50. c

a Psal. 36. d Ioann. 14. d

b Luc. 6. e 1 Pet. 3. e 2 Timoth. 3. c. Act. 14. d Augu. de ser. Domini in monte lib. 1. cap 9.

SCRIPTVRAE.

MATTHAEI quinto: Videns autem turbas, ascendit in montem: & cùm sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius: & aperiens os suum, docebat eos, dicens: Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cælorum, &cæt. vt in textu.

LVCAE sexto: Et ipse eleuatis oculis in discipulos suos dicebat: Beati pauperes: quia vestrum est regnum Dei.

ESAIAE sexagesimo sexto: Omnia hæc manus mea fecit, & facta sunt vniuersa ista, dicit Dominus. ad quem autẽ respiciam, nisi ad paupculum, & contritũ spiritu, et tremẽtem sermones meos?

IACOBI secundo: Audite fratres mei dilectissimi: nónne Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & hæredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se?

Universidad de Deusto
Biblioteca

MATTHAEI decimooctauo: Quicunq; humiliauerit se sicut paruulus iste, hic est maior in regno cælorum.

PSALMO trigesimosexto: Mansueti autem hęreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis.

MATTHAEI vndecimo: Tollite iugum meũ super vos, & discite à me quia mitis sum & humilis corde: & inuenietis requiem animabus vestris.

PSALMO vigesimosexto: Credo videre bona Domini in terra viuentium.

LVCAE sexto: Beati qui nunc esuritis, quia saturabimini. Beati qui nunc fletis, quia ridebitis.

ET capite decimosexto: Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc aũt hic consolatur, tu verò cruciaris.

PRIMI Regum decimoquinto: Et non vidit Samuel vltrà Saul vsq; ad diem mortis suæ: veruntamẽ lugebat Samuel Saulem, quoniam Dominum pœnitebat quòd constituisset regem Saul super Israel.

IOANNIS decimosexto: Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Mulier cùm parit, tristitiam habet, quia venit hora eius: cùm autem pepererit puerum, iam nõ meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum. Et vos igitur, nunc quidem tristitiam habetis, iterùm autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum: & gaudiũ vestrum nemo tollet à vobis.

ESAIAE sexagesimoprimo: Spiritus Domini super me, eõ quòd vnxerit Dominus me: ad annunciandum mansuetis misit me, vt mederer contritis corde, & prædicarem captiuis indulgentiam, & clausis apertionem: Vt prædicarem an-

annum placabilem Domino, et diem vltionis Deo nostro: vt consolarer omnes lugentes. Vt ponerem lugentibus Sion, & darem eis coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris: & vocabuntur in ea fortes iustitiæ, plantatio Domini ad glorificandum. Pro confusione vestra duplici & rubore laudabunt partẽ eorum: propter hoc in terra sua duplicia possidebunt, lætitia sempiterna erit eis.

MATTHAEI vigesimosexto: Et egressus Petrus foràs, fleuit amarè.

SAPIENTIAE primo: Diligite iustitiam qui iudicatis terram. Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum.

PSALMO decimoquinto: Notas mihi fecisti vias vitæ: adimplebis me lætitia cum vultu tuo: delectatiões in dextera tua vsq; in finem.

ET psalmo decimosexto: Ego autem in iustitia apparebo conspectui tuo: satiabor cùm apparuerit gloria tua.

ESAIAE sexagesimoquinto: Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce serui mei comedẽt, & vos esurietis: ecce serui mei bibent, & vos sitietis: Ecce serui mei lætabuntur, & vos confundemini: Ecce serui mei laudabunt præ exultatione cordis: & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ cõtritione spiritus vlulabitis.

PSALMO quadragesimo: Beatus vir qui intelligit super egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus. Dominus conseruet eum, & viuificet eum, & beatum faciat eum in terra, & nõ tradat eum in animam inimicorũ eius.

PROVERBIORVM vndecimo: Benefacit animæ suæ vir misericors: qui autem crudelis est, etiam propinquos abijcit. Impius facit opus instabile: seminanti autem iustitiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

merces fidelis. Clementia præparat vitam: & sectatio malorum mortem.

ECCLESIASTICI vigesimonono: Conclude eleemosynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso, & gratiam hominis quasi pupillam conseruabit: & posteà resurget, & retribuet illis retributionem vnicuique in caput illorum.

LVCAE sexto: Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est. Date, & dabitur vobis. mensuram bonam & confertam & coagitatam & supereffluentem dabunt in sinum vestrum. Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis.

PSALMO vigesimotertio: Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus & mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec iurauit in dolo proximo suo. Hic accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à Deo salutari suo.

PSALMO quinquagesimo: Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis.

PSALMO trigesimosexto: Custodi innocentiam, & vide æquitatem: quoniam sunt reliquiæ homini pacifico. Iusti autem disperibunt simul: reliquiæ impiorum interibunt.

IOANNIS decimoquarto: Pacem relinquo vobis, pacé meam do vobis. non quomodò mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor vestrum, neque formidet.

LVCAE sexto: Beati eritis cùm vos oderint homines, & cùm separauerint vos, & exprobrauerint, & eiecerint nomen vestrum tanquàm malum, propter filium hominis.

PRIORIS Petri tertio: Et quis est qui vobis noceat, si boni

ni æmulatores fueritis? Sed & si quid patimini propter iustitiam, beati.

POSTERIORIS ad Timotheum tertio: Et omnes qui piè volunt viuere in Christo Iesu, persecutionẽ patientur.

ACTORVM decimoquarto: Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnũ Dei, aiũt Paulus & Barnabas.

PATRES.

1 AMBROSIVS in caput sextum Lucæ: Quatuor tantùm beatitudines sanctus Lucas dominicas posuit, octo verò sanctus Matthęus: sed in istis octo illę quatuor sunt, & in quatuor istis illę octo & cæt. Beati, inquit, pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cælorum. Primam benedictionem hanc vterq; Euangelista posuit. Ordine enim prima est, & parens quædam generationũ virtutum: quia qui cõtempserit secularia, ipse merebitur sempiterna: nec potest quisquam meritum regni cælestis adipisci, qui mundi cupiditate possessus, emergendi non habet facultatem. Secunda benedictio: Beati, inquit, mites. Tertia: Beati qui lugent. Quarta: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam. Quinta: Beati misericordes. Sexta: Beati mundo corde. Septima. Beati pacifici. Et benè septima, quoniã eo die ab omnibus mundi operibus requieuit Deus. Dies enim quietis & pacis est. Octaua: Beati qui persecutionem patiũtur propter iustitiam.

Matt. 5.
Octo benedictiones.
Merętur sempiterna, qui secularia cõtemnunt.

2 AVGVSTINVS de sermone Domini in monte, libro primo, capite nono: Non ista perpeti fructuosum est, sed ista pro Christi nomine non solùm æquo animo, sed etiam cum exultatione tolerare. Nam multi hæretici, nomine Christiano animas decipientes, multa talia patiuntur. Sed ideò excluduntur ab ista mercede, quia non dictum est tantùm, Beati qui persecutionẽ patiuntur: sed additum est, propter iustitiam. Vbi autem sana fides non est, nõ potest esse iustitia. Quia iustus ex fide viuit. Neq; schismatici aliqd sibi ex ista mercede promittant, quia similiter vbi charitas non est, non potest esse iustitia. Dilectio enim proximi malum non operatur. Quã si haberẽt, non dilaniarẽt corpus Christi quod est Ecclesia. Et post pauca: Quid est sanè ꝙ etiã hoc nõ est nudè positũ, vt dicere, Et dicẽt omne malũ aduersùm vos: sed additũ est, mẽtientes: additũ est etiã, ꝓpter mę? Propter eos additum puto, qui volunt de perse-

Hæretici & schismatici nó patiũtur persecutionẽ ꝓpter iustitiã.
Vbi sana fides nõ est, nõ potest esse iustitia.
Abacuc 2.
Rom. 1.
Rom. 13.
Charitatẽ nõ habẽt, q̃ Ecclesiã dilaniant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

persecutionibus & de famæ suæ turpitudine gloriari: & ideò dicere ad se pertinere Christum, quia multa de illis dicuntur mala; cùm & vera dicantur, quandò & de illorum errore dicuntur: etsi aliquā-dò etiam nonnulla † facta iactantur, quod temeritate hominū plerunquè accidit, non tamen propter Christum ista patiuntur. Non enim Christum sequitur, qui nō secundùm veram fidem & Catholicam disciplinam Christianus vocatur.

† ficta

Hæretici non propter Christum malè audiunt.

II

Quarè hæc de Beatitudinibus doctrina est obseruanda?

Quoniā prima & maxima pars est legis Euangelicæ, quam Christus [a] Legifer noster in monte tradidit ore suo sacrosancto, vt considerarent omnes, quid Christiana iustitia vltra fidem complectatur & postulet: deindè scirent, quomodò iustis corona iustitiæ, vt Paulus [b] vocat, vel merces [c] plena æternaque non sine [d] labore obueniat. Nam hinc etiam Iacobus affirmat: [e] *Beatus vir qui suffert tentationem: quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ.*

a Esaiæ 33. d Iacob 4. c Matth. 5. a

b 2. Tim 4. b

c 2 Ioā epi. c Lucæ 6 c

d 1. Cor. 3. b Matth. 11. b Lucæ 16 d

e Iacob. 1. b

SCRIPTVRAE.

ESAIAE trigesimotertio: Dominus iudex noster, Dominus legifer noster, Dominus rex noster: ipse saluabit nos.

IACOBI quarto: Vnus est enim legislator, & iudex qui potest perdere & liberare.

MATTHAEI quinto: Videns autem turbas, ascendit in montē: & cùm sedisset, accesserūt ad eum discipuli eius &c.

POSTERIORIS ad Timotheum quarto: In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die, iustus iudex: non solùm autem mihi, sed & ijs qui diligunt aduentum eius.

IN secunda epistola Ioannis: Videte vosmetipsos, nè perdatis quæ operati estis: sed vt mercedem plenam accipiatis.

LVCAE sexto: Date, & dabitur vobis: mensuram bonam & confertam & coagitatam & supereffluentem dabunt in sinum vestrum. Eadem quippe mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis.

PRIORIS ad Corinthios tertio: Vnusquisq; autem propriam mercedem accipiet secundùm suum laborem.

MATTHAEI vndecimo: A diebus autem Ioannis Baptistæ vsque nunc, regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.

LVCAE decimosexto: Lex & prophetæ, vsque ad Ioannem: ex eo regnum Dei euangelizatur, & omnis in illud vim facit.

IACOBI primo, vt in textu.

III

Quid verò circa hāc de Beatitudinibus doctrinam præcipuè notandum est?

A Primùm quidem obseruari debet, gradus inter eas distinctos esse, vt ex ipso tum numero, tum ordine perspicitur.

Ambrosius in sextum caput Luc.

B Deindè quolibet in gradu coniunctim duo

Universidad de Deusto
Biblioteca

proponuntur, quorum alterum ipse sit actus virtutis, seu meritum, & Beatitudo (vt nuncupant) huius vitæ: alterum verò, æternæ vitæ præmium suo merito congruens, quam beatitudinem patriæ licet appellare. Sicutì autem prior pars laborem & difficultatem offert credentibus: ità posterior quæ statìm in singulis gradibus adijcitur, magnitudine propositi præmij consolationem admiscet, lenitque labores, sudores & agones in Christiana militia omnibus perferendos. [a] *Non enim coronabitur, nisì qui legitimè certauerit.* [b] *Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundùm suum laborem.* [c] *Quæ seminauerit homo, hæc & metet*, vt constanter gentium doctor asseuerat. Quamobrem Dominus priusquàm [d] tremendum se iudicem orbi sistat, ad expectationem aduentus sui nos omnes his verbis excitat: [e] *Eccè venio citò*, inquit, *& merces mea mecum est, reddere vnicuique secundùm opera sua.* [f] *Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo*: quæ demùm summa, æterna & absoluta est Beatitudo.

a 2. Tim. 2. a
b 1. Cor. 3. b
c Galat. 6. b
d Hebr. 10. c g Act. 17. g
e Apoc. 22. c
f Apoc. 3. d Matth. 19. d Luc. 22. e

C At [g] vana est prorsùs mundi de beatitudine sententia, quæ permultos interìm fallit ac perdit. Nam beati ferè vulgò putantur diuites, præpotentes, gloria & authoritate clari, bonis fortunæ affluentes, voluptatibus indulgentes. Verùm

g Eccles. 2. a b 5. c 11. c d Psal. 143. c d Sapient. 2. a b

Verùm Christus [h] væ væ istis opponit, & liberè sic Esaias [a] acclamat: *Populo meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant.* [b] *Beatus populus, cuius Dominus Deus eius*, nimirùm vt authorem suum benè beateque viuendo semper prædicet.

h Luc. 6. d
Esa. 5. b e d 65. b e
Amos 6. a b
a Esa. 3. c
b Psal. 143. d 32. c Et ibidē Aug. conc. 2. & in Psal. 118. concione 1.

SCRIPTVRAE.

Posteriorisad Timotheum secundo, prioris ad Corinthios tertio, & ad Galatas sexto capite, vt in textu.

Ad Hebræos decimo: Teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem, (fidelis enim est qui repromisit) & consideremus inuicèm in prouocationem charitatis & bonorum operum: non deserentes collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam: sed consolantes, & tanto magìs quanto videritis appropinquantem diem. Voluntariè enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia, terribilis autem quædam expectatio iudicij & ignis æmulatio, quæ consumptura est aduersarios. Mihi vindictā, ego retribuam. Et iterùm: Quia iudicabit Dominus populum suum. Horrendum est incidere in manus Dei viuentis. Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem. Patientia enim vobis necessaria est: vt voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem. Adhuc modicum aliquantulumque, qui venturus est, veniet, & non tardabit.

Actorvm decimoseptimo ait Paulus: Et tempora quidem huius ignorantiæ despiciens Deus, nunc annunciat hominibus, vt omnes vbique pœnitētiam agant, eò quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

statuit diem, in quo iudicaturus est orbem in æquitate, in viro in quo statuit, fidem præbens omnibus, suscitans eum à mortuis.

APOCALYPSIS vigesimosecundo & capite tertio, vt in textu.

MATTHAEI decimonono: Iesus autem dixit illis, Amen dico vobis, quòd vos qui secuti estis me, in regeneratione cùm sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum: centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.

LVCAE vigesimosecundo: Vos autem estis qui permansistis mecum in tentationibus meis. Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus, regnum: vt edatis & bibatis super mẽsam meam in regno meo, & sedeatis super thronos iudicantes duodecim tribus Israel.

ECCLESIASTIS secundo: Dixi ergò in corde meo, Vadam, & affluam delicijs, & fruar bonis. Et vidi quòd hoc quoquè esset vanitas. Risum reputaui errorem: & gaudio dixi, Quid frustrà deciperis? Cogitaui in corde meo abstrahere à vino carnem meam, vt animum meum transferrem ad sapientiam, deuitaremq; stultitiam, donèc viderem quid esset vtile filijs hominum, quo facto opùs est sub sole numero dierũ vitæ suæ. Magnificaui opera mea, ædificaui mihi domos, & plantaui vineas: feci hortos & pomaria, & cõseui ea cunctigeneris arboribus. Et extruxi mihi piscinas aquarum, vt irrigarem syluam lignorum germinantium. Possedi seruos & ancillas, multamque familiam habui: armenta quoquè & magnos ouium greges vltra omnes qui fuerunt ante me in Ierusalem. Coaceruaui mihi argentum & aurum, & substantias regum & prouinciarum. Feci mihi cantores, & cantatrices, & delicias filiorum hominum, scyphos, & vrceos in ministerio ad vina fundẽda. Et supergressus sum opibus omnes qui ante me fuerunt in Ierusalem. sapientia quoquè perseuerauit mecum. Et omnia quæ desiderauerunt oculi mei, non negaui eis: nec prohibui cor meum quin omni voluptate frueretur, & oblectaret se in his quæ præparaueram: & hanc ratus sum partem meam, si vterer labore meo. Cumq; me conuertissem ad vniuersa opera quæ fecerant manus meæ, & ad labores in quibus frustrà sudaueram, vidi in omnibus vanitatem & afflictionem animi, & nihil permanere sub sole.

CAPITE quinto: Auarus non impletur pecunia: & qui amat diuitias, fructum non capiet ex eis. & hoc ergò vanitas. Vbi multæ sunt opes, multi & qui comedunt eas. Et quid prodest possessori, nisi quòd cernit diuitias oculis suis?

CAPITE vndecimo: Si annis multis vixerit homo, & in his omnibus lætatus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis, & dierum multorum: qui cùm venerint, vanitatis arguentur præterita. Lætare ergò iuuenis in adolescentia tua, & in bono sit cor tuum in diebus iuuentutis tuę. & ambula in vijs cordis tui, & in intuitu oculorũ tuorum: & scito quòd pro omnibus his adducet te Deus in iudicium. Auser iram à corde tuo, & amoue malitiam à carne tua. Adolescentia enim & voluptas, vana sunt.

PSALMO centesimo quadragesimotertio: Eripe me, & ërue me de manu filiorum alienorum, quorum os locutum est vanitatem: & dextera eorum dextera iniquitatis. Quorum filij sicut nouellæ plantationes in iuuentute sua.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Filiæ eorum compositæ, circumornatæ vt similitudo templi. Promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud. Oues eorum fœtosæ, abundantes in egressibus suis: boues eorum crassæ. Non est ruina maceriæ, neque transitus, neque clamor in plateis eorum. Beatum dixerunt populum cui hæc sunt: beatus populus, cuius Dominus Deus eius.

SAPIENTIAE secundo: Dixerunt impij, cogitantes apud se non rectè: Exiguum, & cum tædio est tempus vitæ nostræ, & non est qui agnitus sit reuersus ab inferis: quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus tanquàm non fuerimus: quoniã fumus flatus est in naribus nostris, & sermo scintillæ ad commonendum cor nostrum: quia extincto cinis erit corpus nostrum, & spiritus diffundetur tanquàm mollis aër, & transibit vita nostra tanquàm vestigium nubis, & sicut nebula dissoluetur, quæ fugata est radijs solis, & à calore illius aggrauata: & nomen nostrum obliuionem accipiet per tempus, & nemo memoriam habebit operum nostrorum. Vmbræ enim transitus est tempus nostrum, & non est reuersio finis nostri: quoniam consignata est, & nemo reuertitur. Venite ergò, & fruamur bonis quæ sunt, & vtamur creatura tanquàm in iuuentute celeriter. Vino precioso & vnguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis. Coronemus nos rosis, antequàm marcescant: nullum pratum sit quod non pertranseat luxuria nostra. Nemo vestrûm exors sit luxuriæ nostræ: vbique relinquamus signa lętitię: quoniam hęc est pars nostra, & hæc est sors nostra.

LVCAE sexto: Veruntamen væ vobis diuitibus, quia

quia habetis consolationem vestram. Væ vobis qui saturati estis: quia esurietis. Væ vobis qui ridetis nunc: quia lugebitis & flebitis. Væ cùm benedixerint vobis omnes homines. secundùm hæc enim faciebant pseudoprophetis patres eorum.

ESAIAE quinto: Væ qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis vsque ad terminum loci. Nunquid habitabitis vos soli in medio terræ? In auribus meis sunt hæc, dicit Dominus exercituum: Nisi domus multæ desertæ fuerint grandes & pulchræ, absque habitatore. Decem enim iugera vinearum facient lagunculam vnam, & triginta modij sementis facient modios tres. Væ qui consurgitis manè ad ebrietatem sectandam, & potandum vsque ad vesperam, vt vino æstuetis. Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conuiuijs vestris: & opus Domini non respicitis, nec opera manuum eius consideratis. Propterea captiuus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam, & nobiles eius interiêrunt fame, & multitudo eius siti exaruit, &cæte. Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustri iniquitatem. Qui dicitis, Festinet, & citò veniat opus eius vt videamus: & appropiet & veniat consilium sancti Israel, & sciemus illud. Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, et dulce in amarum. Væ qui sapientes estis in oculis vestris, et coram vobismetipsis prudentes. Væ qui potêtes estis ad bibendum vinũ, et viri fortes ad miscendam ebrietatem. Qui iustificatis impium pro muneribus, et iustitiam iusti aufertis ab eo. Propter

Universidad de Deusto
Biblioteca

pter hoc sicut deuorat stipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit: sic radix eorum quasi fauilla erit, et germen eorum vt puluis ascendet. Abiecerunt enim legem Domini exercituum, et eloquium sancti Israel blasphemauerunt, etc.

CAPITE sexagesimoquinto: Numerabo vos in gladio, et omnes in cæde corruetis: pro eo quòd vocaui, et non respondistis: locutus sum, et non audistis, et faciebatis malum in oculis meis: et quæ nolui, elegistis. Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce serui mei comedent, et vos esurietis: ecce serui mei bibent, et vos sitietis: Ecce serui mei lætabuntur, et vos confundemini: Ecce serui mei laudabunt præ exultatione cordis: et vos clamabitis præ dolore cordis, et præ contritione spiritus vlulabitis.

AMOS sexto: Væ qui opulenti estis in Sion, et confiditis in monte Samariæ: optimates capita populorum, ingredientes pompaticè domum Israel. Qui separati estis in diem malum, et appropinquatis solio iniquitatis. Qui dormitis in lectis eburneis, & lasciuitis in stratis vestris: qui comeditis agnũ de grege, et vitulos de medio armenti. Qui canitis ad vocem psalterij: sicut Dauid putauerunt se habere vasa cantici. Bibentes vinum in phialis, et optimo vnguento delibuti: et nihil patiebantur super contritione Ioseph. Quapropter etc.

ESAIAE tertio, et psalmo centesimo quadragesimotertio, vt in textu.

PSALMO trigesimosecundo: Beata gens cuius est Dominus, DEVS eius: populus quem elegit in hæreditatem sibi.

PATRES.

I A AM-

I A AMBROSIVS in caput sextum Lucæ: Veni Domine Iesu, doce nos ordinem beatitudinum tuarum. Neque enim sine ordine dixisti, primò beatos pauperes spiritu, secundò beatos mites, & tertiò beatos qui lugent. Et post nonnulla: Vsque ad finem teducit, vsque ad martyrium prosequitur, & constituit beatitudinum palmam. Vide igitur ordinem. Oportet te pauperem fieri spiritu. Humilitas enim spiritus, diuitiæ virtutum sunt. Nisi pauper fueris, mitis esse non poteris. Qui mitis est, potest lugere præsentia: qui inferiora luget, potest desiderare meliora: qui superiora quærit, inferiora deuitat, vt & ipse à superioribus adiuuetur: qui miseretur, cor suum mundat. Quid enim est mundare animum, nisi sordem mentis abluere? Eleemosyna enim à morte liberat: patientia verò, perfectio est charitatis. Qui autem patitur persecutionem, in vltimo certamine constitutus probatur aduersis, vt cùm legitimè certauerit, coronetur. Hos quidem gradus volunt esse virtutum, per quos ab vltimo ad superiora possimus ascendere. Deniq; sicut incrementa virtutum, ità etiam sunt incrementa præmiorum. Plus est enim, Dei esse filium, quàm possidere terram, & consolationem mereri. Sed quia & primum præmium regnum cælorum est, & vltimum præmium regnum cælorum est: nunquid æquale præmiũ incipientibus atque perfectis est? Ne fortè mysticè docemur, quia est primum regnum cælorum, illud Apostolicum, Dissolui & esse cum Christo? Habes primum regnum, quandò sancti rapiuntur in nubibus obuiàm Christo in aëra. Multa enim dormientium surgent, isti in vitam æternam, illi in opprobrium. Primum ergò regnum cælorum sanctis propositum, est in absolutione corporis: secundum regnum cælorum est, post resurrectionem esse cum Christo. Cùm fueritis in regno cælorum, tunc processus est mansiõum: & si vnum regnum, diuersa tamen merita sunt in regno cælorum. Post resurrectionem terram tuam incipies possidere, absolutus à morte. Absolutus per Dominicam crucem, si tamen intrà iugum Domini fueris inuentus, consolationem in ipsa possessione reperies: consolationem sequitur delectatio, delectationem diuina miseratio. Quem autem miseratur Dominus, & vocat: qui vocatur, videt vocantem: qui Deũ viderit, in ius diuinæ generationis assumitur. tunc demùm quasi Dei filius, cælestis regni diuitijs delectatur. Ille igitur incipit, hic repletur. Nam & intrà hoc seculum multi in imperio Romano sunt: sed maiorem imperij gratiam, qui propiores imperatori sunt, consequuntur.

Ordo beatitudinum.

Tob. 12.

2. Tim. 2.

Præmiorũ incrementa respõdẽt incrementis virtutum.

Philip. 1. 1. Thess. 4.

Dan. 12.

Duplex status regni cælorũ: alter statim post mortẽ, alter post generalẽ resurrectionẽ.

Ioan 14.

Diuersitas meritorũ in regno cælorum.

Gen. 3.

Beatitudinẽ amãt omnes, tam mali quã boni.

1 C AVGVSTINVS in psalmum trigesimum secundum concione secunda: Amant omnes beatitudinem, & ideò peruersi sunt homines, qui mali volunt esse, miseri nolunt. Et cùm sit malitiæ indiuidua comes miseria, isti peruersi non solùm mali esse volunt, & miseri nolunt, quod fieri non potest: sed ideò volunt mali esse, nè miseri sint. Quid est hoc quod dixi, ideò volũt mali esse, nè miseri sint? Considerate hoc paululum in omnibus hominibus qui malè faciunt, beati semper esse volunt. Furtum facit, quæris quarè? propter famem, propter necessitatem. Ergò, nè miser sit, malus est: & ideò miserior est, quia malus est. Depellendæ ergò miseriæ causa, & acquirendæ beatitudinis causa, faciunt omnes homines quicquid vèl boni faciunt, vel mali. Semper ergò beati esse volunt. Siue malè viuentes, siue benè viuentes, beati esse volunt, & non contingit omnibus quod omnes esse volunt. Omnes enim beati esse volunt, non autem erunt nisi illi, qui iustè esse voluerint. Et eccè nescio quis vt malè faciat, beatus vult esse. Vndè? Ex pecunia, ex argento & auro, ex prædijs, fundis, domibus, mancipijs, pompa seculi, honore volatico & perituro: habendo aliquid volunt beati esse. Quære ergò qd habeas, vt beatus sis. Cùm enim beatus fueris, melior vtiquè eris, quàm cùm miser es. Fieri autem non potest, vt res deterior te faciat meliorem. Homo es: deterius te est, quicquid cupis quo beatus esse desideras. Aurum, argentum, quælibet corpora, quibus inhias acquirendis, possidendis, fruẽdis, inferiora sunt te. Tu melior es, tu fortior es: & vtiq; vis melior esse quàm es, cùm beatus esse vis, quia miser es. Melius est enim vtiq;, beatũ esse, quàm miserum. Vis esse melior te: & quæris & perquiris, per quæ id fiat, deteriora sunt te. Quicquid-quę fieris in terra, deterius est quàm tu. Hoc omnis homo optat amico suo, sic eum adiurat: sic melior fis, sic meliorẽ te videamus, sic de te meliore gaudeamus. Quod optat, hoc & ipse vult. Accipe ergò fidele consilium. Melior te vis esse, noui: omnes nouimus, omnes volumus: quære quod est melius te, vt indè efficiaris melior te. Intuere nunc cælum & terram: non tibi sic hæc pulchra corpora placeant, vt eis fieri beatus velis. In animo est quod quæris. Beatus enim esse vis. Ipso animo tuo quære quid sit melius. Cùm enim duo sint quædam, hoc est, animus & corpus, eò quòd istis duobus illud melius fit, quod animus dicitur, potest corpus tuum melius fieri per meliorem, quia subiectum est corpus animo. Potest ergò melius fieri corpus tuum per animum tuum, vt cùm fuerit iustus animus tuus, sit posteà immortale etiam

Omnis actio humana instituitur vel beatitudinis acqrẽdæ causa, vel miseriæ depellendæ.

Beatitudinẽ suã in quo cõstituant filij huius seculi.

Id in quo beatitudo ponenda est, oportet vt sit homine melius.

Corpus fit melius per animum.

corpus tuum. Per animi enim illuminationem meretur corpus incorruptionem, vt fiat inferioris reparatio per meliorem. Si ergò corporis tui bonum animus est, quia corpore tuo melior est, cùm quæris bonum tuum, illud quære quod melius est animo tuo. Quid est autẽ animus tuus attende, nè fortè contemnens animum tuum, & putans nescio quid esse vile & abiectum, & viliora quæras quibus beatificetur animus tuus. In animo tuo est imago DEI, mens hominis capit eam: Accepit eam, & inclinando se ad peccatum, decolorauit eam. Ipse ad eam venit reformator, qui erat eius antè formator: quia per verbum facta sunt omnia, & per verbum impressa est hæc imago. Venit ipsum verbum, vt audiremus ab Apostolo: Reformamini in nouitate mentis vestræ. Iam ergò supereſt, vt quæras quid sit melius quàm animus tuus. Quid erit, obsecro, nisi Deus tuus? Non inuenis aliquid melius animo tuo, quia cùm fuerit perfecta natura tua, angelis æquabitur. Iam suprà non est nisi creator. Erige te ad illum, noli desperare, noli dicere, multùm est à me. Magis multùm est ad te, habere aurum quod quæris. Aurum & si voluẽris, fortè non habebis: DEVM, cùm voluẽris, habebis: quia & antequàm velis, venit ad te: & cùm auersa voluntate esses, vocauit te: & cùm conuersus esses, terruit te: & cùm territus confitereris, consolatus est te. Iste qui tibi præstitit omnia, iste qui fecit te vt esses, qui his qui tecum sunt, etiam malis, præstat solem, præstat pluuiam, præstat fructus, fontes, vitam, salutem, tantas consolationes, seruat tibi aliquid quod non det, nisi tibi. Quid est autem quod tibi seruat, nisi se? Pete aliud, si melius inueneris, se tibi seruat Deus. Auare, quid inhias cælo & terræ? Melior est qui fecit cælum & terram: ipsum virsurus, ipsum habiturus es. Quæris vt tua sit illa villa, & transiens per illam, dicis: Beatus cuius est possessio ista. Hoc dicunt quàm multi qui transeunt per illam, possunt caput agitare & suspirare, nunquid & possidere? Sonat cupiditas, sonat iniquitas, sed non concupiscas rem proximi tui. Beatus cuius est villa illa, cuius est domus ista, cuius est ager iste. Compesce iniquitatem, audi veritatem. Beata gens cuius est. Quid? Iam nõstis quid dicturus sum. Ergò desiderate vt habeatis, tunc demùm beati eritis. Hæc sola beati eritis, re meliore quàm vos estis, meliores eritis. DEVS est, inquam, melior te qui te fecit. Beata gens, cuius est Dominus Deus eorum. Hoc ama, hoc posside: hoc cùm vis, habebis, hoc gratis habebis.

Gene. 1.

Ioann. 1.

Rom. 12.

Matth. 22. Deus melior animo.

Deũ, cùm volueris, habebis.

Matth. 5.

In auaros.

Sola re meliore nobis, erimus beati

Universidad de Deusto
Biblioteca

ET in psalmum centesimum decimumoctauum concione prima: Ab exordio suo magnus psalmus iste, charissimi, exhortatur nos vt quæramus beatitudinem, quam nemo est qui non expetat. Quis enim vnquàm vel potest, vel potuit, vel poterit inueniri, qui esse nolit beatus? Quid igitur ea exhortatione opùs est ad eam rem, quam sua sponte appetit animus? Nam profectò qui exhortatur, id agit, vt excitetur voluntas eius cum quo agit, ad illud propter quod exhortatiõis adhibetur alloquium. Vt quid ergò nobiscum agitur, vt velimus quod nolle non possumus, nisi quia omnes quidem beatitudinem concupiscunt, sed quomodò ad eam perueniatur, plurimi nesciunt? Ideoq; hoc docet iste qui dicit: Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Tanquàm diceret: Scio quid velis: beatitudinem quæris. Si vis ergò esse beatus, esto immaculatus. Illud enim omnes, hoc autem pauci volunt, sine quo non peruenitur ad illud quod omnes volunt. Sed vbi erit quisque immaculatus, nisi in via? in qua via, nisi in lege Domini? Ac per hoc, Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini: non superfluò vobis dicitur, sed exhortatio necessaria vestris mentibus adhibetur. Quid enim boni sit, ad quod multi pigri sunt, id est, immaculatos ambulare in via quæ lex est Domini: sic ostenditur, cùm beatos esse qui hoc faciunt, indicatur, vt propter illud quod omnes volunt, etiam hoc fiat quod plurimi nolunt. Beatum quippe esse, tam magnum est bonum, vt hoc & boni velint, & mali. Nec mirum est, quòd boni propterea sunt boni: sed illud est mirum, quòd etiam mali propterea sunt mali, vt sint beati. Nam quisquis libidinibus deditus, vt luxuria stupris; corrumpatur, in hoc malo beatitudinem quærit, & se miserum putat, cùm ad suæ concupiscentiæ voluptatem, lætitiam; non peruenit: beatum verò non dubitat se iactare, cùm peruenit. Et quisquis auaritiæ facibus inardescit, ad hoc congregat quocunque modo diuitias, vt beatus sit. Quicunque molitur inimicorum sanguinem fundere, quicunque desiderat dominationem, quisquis affectat crudelitatem suam explere, quisquis alienis cladibus pascitur, in omnibus sceleribus beatitudinem quærit. Nos igitur errantes, & vera miseria falsam beatitudinem requirentes, reuocat ad viam: si audiatur vox ista diuina, Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini: tanquàm dicens, Quò itis? Peritis, & nescitis. Non illàc itur quò pergitis, quò peruenire desideratis. Nam vtiquè beati esse cupitis, sed miseria sunt, & ad maiorem miseriam ducunt itinera ista quæ curritis.

Nemo non vult esse beatus.

Quomodò perueniatur ad beatitudinem, ignorãt multi. Psalm 118.

Mali propterea sunt mali, vt sint beati.

Vera miseria falsam beatitudinem requirentes.

tis. Tam magnum bonum quærere per mala nolite. Si ad illud peruenire vultis, huc venite, hàc ite. Viæ peruersæ relinquite malignitatem, qui non potestis relinquere beatitudinis voluntatem. Frustrà tendendo fatigamini, quò perueniendo inquinamini. Non autem beati inquinati in errore, qui ambulant in peruersitate seculi: Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Et paulò pòst: Quomodò ergò iam beati, cùm adhuc testimonia eius scrutantur, & exquirũt eum, cùm hoc facere possint & impij & iniqui? Beatos autem esse impios & iniquos, quis vel impius dixerit aut iniquus? Ergò spe beati, sicut, Beati q̃ persecutionem patiuntur, ꝓpter iustitiã: nõ, ꝓpter quod adest, q̃diù mala patiuntur, sed, ꝓpter quod aderit, quoniam ipsorũ est regnũ cælorum. Et, Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam: non quia esuriunt & sitiũt, sed, ꝓpter quod, sequitur, quoniam ipsi saturabuntur: &, Beati qui plorant, non quia plorant, sed propter quod, sequitur, quia ridebunt. Proindè, Beati qui scrutantur testimonia eius, in toto corde exquirunt eum: non quia scrutantur & exquirunt, sed quia inuenturi sunt quod exquirunt. In toto enim corde, non negligenter, exquirunt.

Spe beati sumus in hac vita. Matt. 5.

DE CONSILIIS EVANGELICIS.

I

Quæ dicuntur euangelica Consilia?

EA[a] videlicet, quæ cùm ad salutem consequendam simpliciter necessaria non sunt, tamen vt parandæ salutis ratio expeditior habeatur ac facilior, à Christo proponuntur atq; consuluntur.

[a] Aug. ser. 61. de tẽp. & in enchirid. cap. 121. Ité lib. 1. de adulterinis cõiugijs cap. 14. & li. de sancta virginitate cap. 14. Idem lib. 2. quæst. euãg. cap. 19. & Paulinus ad Seuerũ epist. 4.

B Vndè discrimen, quod Scriptura inter

Universidad de Deusto
Biblioteca

præcepta, & consilia [b] statuit, est sedulò retinendum, vt illa quidem, tanquàm obseruatu necessaria, præscribi: hæc verò, vt perfectam præceptorum obseruationem promouentia, suaderi ac [c] sponte suscipi intelligamus. Hinc Apostolus, quum de obseruando cælibatu docere vellet, ità pronunciat: [d] *De virginibus præceptum Domini non habeo: Consilium autem do, tanquàm misericordiam consecutus à Deo, vt sim fidelis.*

b 1. Cor. 7. d Matth. 19. c 16. d Luc. 10. f

c 1. Cor. 9. b c Matth. 26. a Marci 14. a 1. Reg. 8. b Genes. 8. d Num. 6. a

d 1. Cor. 7. d Cyprian. in ser. de natiuitate Christi.

C Quò spectat quod Augustinus perspicuè dixit: [e] Aliud est consilium, aliud præceptum. Consilium datur, vt virginitas conseruetur, vt à vino & à carnibus abstineatur, vt vendantur omnia, & pauperibus erogentur: Præceptum verò datur, vt iustitia custodiatur, vt omnis homo diuertat à malo, & faciat bonum. Et rursùm: [f] Consilium qui libenter audierit, & fecerit, maiorem habebit gloriam: Præceptum qui non impleuerit, nisi pœnitentia subuenerit, euadere pœnam non poterit.

e Serm. 16. de temp.

f Ibidem.

D Augustino consonat Ambrosius, cùm ità [g] scribit: Non præcipitur quod supra legem est, sed magis dato suadetur consilio, & quod tutius est, demonstratur. Item: Consilium inuitat voluntarios: præceptum etiam adstringit inuitos.

g Amb. epist. 82. ad eccles. Vercellēsem. Vide eundem in libro de viduis.

E Neque aliter sensit Hieronymus, vt hæc eius verba

verba [h] declarant: Vbi consilium datur, offerentis arbitrium est: vbi præceptum, necessitas est seruientis. Sed maioris est mercedis, inquit, [a] quod nō cogitur, & offertur.

h Li. 1. aduersùs Iouinian.

a Epist. 22. ad Eustochiū de virginitatis custodia.

SCRIPTVRAE.

PRIORIS ad Corinthios septimo: De virginibus autem præceptum Domini non habeo: consilium autem do, &c. Beatior autem erit, si sic permanserit secundùm meum consilium.

MATTHAEI decimonono: Si vis perfectus esse, vade: vende omnia quæ habes, &c.

ET capite decimosexto: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, &c.

LVCAE decimo: Et altera die protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait: Curam illius habe. & quodcunq; supererogaueris, ego cùm rediero, reddam tibi.

PRIORIS ad Corinthios nono: Si nos vobis spiritualia seminauimus: magnū est, si nos carnalia vestra metamus? Si alij potestatis vestræ participes sunt: quarè non potiùs nos? Sed non vsi sumus hac potestate: sed omnia sustinemus, nè quod offendiculum demus Euangelio Christi. Nescitis quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt: & qui altari deseruiunt, cum altari participant? Ità & Dominus ordinauit ijs qui Euangelium annunciant, de Euangelio viuere. Ego autem nullo horum vsus sum. Non aūt scripsi hæc, vt ità fiant in me: bonum enim est mihi magis mori, quàm vt gloriā meam quis euacuet. Nam & si euangelizauero, non est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit: Væ enim mihi est, si non euangelizauero. Si enim volens hoc ago, mercedem habeo: si autem inuitus, dispen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dispensatio mihi credita est, Quæ est ergò merces mea? Vt Euangelium prædicans, sine sumptu ponam Euangelium, vt non abutar potestate mea in Euangelio. Nam cùm liber essem ex omnibus, omnium me seruum feci, vt plures lucrifacerem.

MATTHAEI vigesimosexto: Cùm autem Iesus esset in Bethania in domo Simonis Leprosi, accessit ad eum mulier habens alabastrum vnguenti pretiosi, & effudit super caput ipsius recumbentis. Videntes autem discipuli, &cæ. Sciens autem Iesus, ait illis: Quid molesti estis huic mulieri? opus enim bonum operata est in me. Nam semper pauperes habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis. Mittens enim hæc vnguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me, fecit. Amen dico vobis, vbicunquè prædicatum fuerit hoc euangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit, in memoriam eius.

MARCI decimoquarto: Iesus autem dixit: Sinite eam, quid illi molesti estis? Bonum opus operata est in me. Amẽ dico vobis, vbicunquè prædicatum fuerit Euãgelium istud in vniuerso mundo, & quod fecit hæc, narrabitur in memoriam eius.

TERTII Regum octauo ait Salomon: Voluitque Dauid pater meus ædificare domum nomini Domini Dei Israel: & ait Dominus ad Dauid patrem meum, Quod cogitâsti in corde tuo ædificare domum nomini meo, bene fecisti, hoc ipsum mente tractans.

GENESIS octauo: Aedificauit autem Noe altare Domino: & tollens de cunctis pecoribus & volucribus mundis, obtulit holocausta super altare. Odoratusq; est dñs odorem suauitatis, & ait ad eum: Nequaquàm vltrà maledicam terræ propter homines. Nu-

NVMERORVM sexto: Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere ad filios Israel, & dices ad eos: Vir siue mulier cùm fecerint votum vt sanctificentur, & se voluerint Domino consecrare: à vino & omni quod inebriare potest, abstinebunt. Acetum ex vino, & ex alia qualibet potione, & quicquid ex vua exprimitur, non bibent: vuas recentes siccasq; non comedent cunctis diebus, quibus ex voto Dño consecrantur: quicquid ex vinea esse potest, ab vua passa vsq; ad acinum, non comedent.

PATRES.

1 AVGVSTINVS sermone sexagesimoprimo de tempore: Aliud est consilium, aliud præceptum. Consilium datur, vt virginitas conseruetur, vt à vino & à carnibus abstineatur, vt vendantur omnia, & pauperibus erogentur. Præceptum verò datur, vt iustitia custodiatur, vt omnis homo diuertat à malo, & faciat bonum. Deniquè de virginitate dicitur: Qui potest capere, capiat. De iustitia verò non dicitur: Qui potest facere, faciat: sed, Omnis arbor quæ nõ facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur. Consilium qui libenter audierit & fecerit, maiorem habebit gloriam. Præceptũ qui non impleuerit, nisi pœnitentia subuenerit, euadere pœnam non poterit.

Consilij & præcepti discrimen.
1. Cor. 7.
Rom. 14.
Matth. 19.
2. Tim. 2.
Psalm. 33.
Matth 19.
Matt. 3. & 7.

2 IDEM in Enchiridio ad Laurentium, capite centesimo vigesimoprimo: Quæcunque ergò mandat Deus, ex quibus vnum est, Non mœchaberis: & quæcunque non iubentur, sed speciali consilio monentur, ex quibus vnum est: Bonum est homini mulierem non tangere: tunc rectè fiunt, cùm referuntur ad diligendum Deum, & proximum propter Deum.

Exod. 20.
Consilia à mandatis distincta.
1. Cor. 7.
Finis consiliorum.

ITEM libro primo de adulterinis coniugijs ad Pollentium, capite decimoquarto: Multa sunt autem facienda non iubente licere at nobis etiam non impendere, tamen causa dilectionis impendimus. Vndè prior ipse Dominus cùm se tributum non debere monstrâsset, soluit tamen, nè scandalizaret eos, quibus ad æternam salutem gerens hominem consulebat. Iam verò Apostolus quemadmodùm ista cõmendet, eius verba testantur, vbi dicit: Cùm enim liber sim ex omnibus, omnium seruum me feci, vt plures lu-

Gratiora sunt quæ nõ tenemur impẽdere, & tamen impendimus ex charitate.
Matth. 17.
Exẽpla scripturæ de ogibus liberis.
1. Cor. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lucrifacerem. Cùm paulò superiùs dixisset, Nunquid non habemus potestatem manducandi & bibendi? Nunquid non habemus licentiam sororem mulierem circunducendi, sicut & cæteri Apostoli,& fratres Domini, & Cephas? An ego solus & Barnabas non habemus potestatem hoc operandi? Quis militat suis stipendijs vnquàm? Quis plantauit vineam, & de fructu eius non edit? Quis pascit,&cæ. Item alio loco de quibusdam, quæ ad escā pertinent,

1.Cor.6. Omnia, inqt, mihi licita sunt,sed nō oīa expediūt: Omnia mihi licita sunt,sed ego sub nullius redigar potestate. Esca ventri,& vēter escis:Deus aūt & hūc & has euacuabit.Itē alibi de hoc ipso:Omnia licita sunt,sed nō omnia expediunt. Oīa licita sunt,sed nō oīa ædi-

2.Cor.10. ficant. Nemo quod suū est quærat,sed id quod alterius est. Atq; vt ostenderet vndè loqueretur: Omne,inqt,q̄d in macello vēnit, māducate,nihil interrogantes propter conscientiam. Et tamen alibi

1.Cor.8. dicit,Non manducabo carnem in æternum,nè fratrem meū scandalizem.Itemq; alibi, Omnia quidem munda, sed malum est ho-

Rom.14. mini qui per offensionem manducat. Quid est, omnia licita sunt? ipsum est,omnia quidem munda.Et quid est,sed non omnia expediunt? ipsum est,sed malum est homini qui per offensionem manducat.Ità ostendit ea quæ licita sunt, id est,nullo præcepto Domi-

Opera supererogationis. Luc.10 ni prohibentur,sicut expedit potiùs esse tractanda non præscripto legis,sed consilio charitatis.Hæc sunt quæ ampliùs eroganturſau-cio,qui curandus ad stabulum Samaritani illius miseratione perductus est.Et ideò dicuntur non à Domino præcipi,quanuis à Domino moneantur offerri,vt tanto intelligantur esse gratiora,quan-

Tanto gratiora,quanto magis indebita. 1 Cor.7. Consilij & precepti discrimen. to magis ostenduntur indebita.

4 ET libro de sancta virginitate, capite decimoquarto: De virginibus,inquit, præceptum Domini non habeo. Præcepto enim quisquis non obtemperat,reus est & debitor pœnę. Proindè quia vxorem ducere vel nubere, peccatum non est. si autem peccatum esset, præcepto vetaretur: propterea præceptum Domini de virginibus nullum est.Sed quoniam deuitatis remissis ve peccatis, adeunda est vita æterna,in qua est quędam egregia gloria, non omnibus in æternum victuris,sed quibusdam ibi tribuenda, cui consequendę parùm est,liberatum esse à peccatis,nisi aliquid ipsi liberatori voueatur,quod nō sit criminis non vouisse,sed vouisse ac reddidisse sit laudis: Consiliū, inquit,do,tanq̄ misericordiā cōsecutus à Deo,vt fidelis essem. Neq; enim inuidere debeo fidele cōsiliū,qui non meis meritis,sed Dei misericordia sum fidelis. Existimo ita-

Maiorē gloriā cōsequūtur,q̄ amplectuntur consilia. Vouere rē liberā, consilij est. 1.Cor.7.

que

que hoc bonum esse propter præsentem necessitatem. Hoc est,inquit,vndè præceptum Domini non habeo: sed consilium do,hoc est,de virginibus existimo bonum esse propter præsentem necessitatem.Noui enim quid præsentis temporis,cui coniugia seruiunt, necessitas cogat,vt ea quæ DEI sunt,minùs cogitentur, quàm sufficit adipiscendę illi gloriæ,quæ non erit omnium,quanuis in ęterna vita ac salute manentium.Stella enim ab stella differt in gloria, sic & resurrectio mortuorum.Bonum est ergò homini sic esse.

Virginū maior gloria in vita æterna. 1 Cor.15. 1 Cor.7.

5 ITEM libro secundo quæstionum euangelicarum, capite decimonono: Stabulum est Ecclesia,vbi reficiuntur viatores de peregrinatione redeuntes in ęternam patriam.Altera dies est post resurrectionem Domini. Duo denarij, sunt duo præcepta charitatis, quam per Spiritum sanctum acceperunt Apostoli ad euangelizandum cæteris, vel promissio vitæ præsentis & futurę. Secundùm enim duas promissiones dictum est,Accipiet in hoc seculo centiès tantum,& in seculo futuro vitam æternam consequetur. Stabularius ergò est Apostolus.Quod supererogat, aut illud est consilium quod ait,De virginibus autem præceptum Domini non habeo,cō-filiū aūt do: aut quod etiam manibus suis operatus est,nè infirmorum aliquem in nouitate euangelij grauaret, cùm ei liceret pasci ex euangelio.

Luc.10. Matt.19. Opera supererogationis. 1.Cor.7. 2.Thess.3.

6 PAVLINVS Nolanus epistola quarta ad Seuerum Sulpitium: Hic Samarites hominem suum prætermissum à præuijs, nec curatum,miseratus accessit,& iumento suo,hoc est,verbi incarnatione susceptt,& oleo gratiæ & vino passionis suæ commendatum stabulario, profecto illi magistro gentium in duobus testamentis denarij mercede sanauit, redditurus illi & beatæ virginitatis de innumeris huius boni fructibus vberes gratias, & innumerabiles coronas, quia hoc consilium præcepto adijciens, de suo supererogauit.

Luc.10. Virginitas opus supererogationis.

B CYPRIANVS in sermone de natiuitate CHRISTI: De virginibus, ait Apostolus, præceptum Domini non habeo, consilium autem do,tanquàm misericordiam consecutus. Vult & laudat ex imperio Domini, vt quæ nupserint, sic permaneant: quæ verò virgines sunt DEI, cumulatione castitatis integritatem exhibeant CHRISTO: & in hunc modum quæcunque authoritate diuina immobilia constant, sic maneant: quæ verò in alterutrum potest libertas arbitrij flectere,locū eligant priorem: quia etsi bona sunt,& à Deo instituta coniugia, melior tamen est continentia

1 Cor.7. Cōiugio melior & excellentior virginitas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Virginitatem suadet perfectionis consiliũ.

& virginitas excellentior : quam non cogit necessitas aut mandatum, sed perfectionis suadet consilium. Quòd si diuinis consilijs obuiauerint tentamenta, & liberas mentes ad carnales reuocauerint appetitus, adest Deus fortis, nec spem ponat homo in homine, nec in brachio carnis suæ confidat, quia qui mundum vicit, victoriam suis promittit militibus : & qui victores sunt sui, cælo vim inferunt, quoniam sicut scriptum est: Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.

Matt. 11.

C AVGVSTINVS sermone sexagesimoprimo de tempore, vt in textu, & vt suprà.

D AMBROSIVS epistola octogesimasecunda ad Ecclesiam Vercellensem : Qua reuerentia virginitatis locutus est sanctus

1. Cor. 7.

Apostolus, De virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do, tanquàm misericordiam consecutus à Domino. Præceptum non habet, consilium habet. Non enim præcipitur

Cõsulitur, nõ præcipitur, virginitas.

quod supra legem est, sed magis dato suadetur consilio. Nec authoritas præsumitur, sed demonstratur gratia : nec à quocunque demonstratur, sed ab eo qui misericordiam Dei meruit. Horum ergò meliora, quàm Apostolorum, consilia? Apostolus dicit, Con-

1 Cor. 7.

Cõtra dissuasores virginitatis Iouinianistas.

filium do, isti dissuadendum putant, nè qua studeat virginitati. Et paulopòst: Bonum ergò consilium, quia in consilio vtilitas est, & in

Cõsilij & præcepti differimẽ

præcepto laqueus. Consilium inuitat voluntarios, præceptum adstringit inuitos. Si qua ergò secuta fuerit consilium, & eam non pœnituerit, acquisiuit vtilitatem. Si quam verò pœnituerit, non habebet quod accuset Apostolum. Ipsa enim de infirmitate sua iudicare debuit, & ideò sibi voluntatis suæ rea est, cuius grauiore, quàm ferre posset, laqueo se ac nodo ligauit. Itaque tanquàm bonus medicus, qui & fortibus stabilitatem virtutis conseruare cupiat, & infirmis salubritatem dare, alijs dat consilium, alijs demonstrat remedium. Qui infirmus est, olera manducet, accipiat vxorem: qui validior est, fortiorem virtutis cibum expectet. Meritoq; adiunxit: Nã

Rom 14. 1. Cor 7.

qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis, & hoc iudicauit in corde suo

Meliora suadet & tutiora demonstrat Paulus cũm virginitatem cõsulit, & matrimonium permittit.

seruare virginem suam, bene facit : & qui non iungit, melius facit. Mulier vincta est legi, quanto tempore vir eius viuit. Quòd si dormierit vir eius, libera est : cui vult nubat, tantùm in Domino. Beatior autem erit, si sic permanserit, secundùm meum consilium. Puto enim quòd & ego spiritum Dei habeam. Hoc est consilium Dei habere, explorare diligenter omnia, & quæ meliora sunt suadere, &

& quæ tutiora demõstrare. Prouidus doctor multas ostendit vias, vt qua vult vnusquisq; quam sibi accommodatam arbitratur, incedat, dummodò occurrat quò possit incaptus ꝙ prætendere. Bona virginitatis via, sed sublimis & ardua, validiores requirit. Bona etiam viduitatis, non tam difficilis vt superior, sed confragosa & aspera cautiores exigit. Bona etiam matrimonij, plana & directa, longiore circuitu ad castra sanctorum peruenit: ea plurimos recipit. Sunt ergò virginitatis præmia, sunt merita viduitatis, est etiam coniugali pudicitiæ locus. Gradus singularum sunt & incrementa virtutum.

ꝙ prẽdere.

Cõparat virginitatis viã cum viduitatis & matrimonij via.

Per viã matrimonij lõgiore circuitu ad castra sanctorum peruenitur.

2 IDEM in libro de viduis: Honorabile coniugium, sed honorabilior integritas: nam & qui matrimonio iungit virginem suam, benefacit: & qui non iungit, melius facit. Quod igitur bonum est, non vitandum est: & quod est melius, eligendum est. Itaq; non imponitur, sed præponitur. Et ideò benè Apostolus dixit: De virginibus autem præceptum Domini non habeo, consilium autem do. Etenim præceptum in subditos fertur, consilium amicis datur. Vbi præceptum est, ibi lex est: vbi consilium, ibi gratia est. Præceptum vt ad naturam reuocet, consilium vt ad gratiam prouocet. Et ideò lex Iudæis lata est, gratia autem electioribus reseruata est: lex, vt à naturæ finibus culpæ studio demeantes, ad naturæ obseruantiam pœnæ terrore reuocaret: gratia autem, vt electos tum studio bonorum, tum propositis etiam præmijs prouocarer. Et vt intelligas distantiam præcepti atq; consilij, illum recorderis, cui in Euangelio antè præscribitur, nè homicidium faciat, nè adulterium admittat, nè falsum testimonium dicat. Præceptum etenim ibi est, vbi est pœna peccati. At verò cùm se præcepta legis memorâsset implêsse, consilium ei datur vt vendat omnia, & sequatur Dominum. Hæc enim non præcepto imperantur, sed pro consilio deferuntur. Duplex nanq; forma mandati est: vna præceptiua, altera voluntaria. Vndè & Dominus in alia dicit: Nõ occides. vbi præcepit. In alia: Si vis perfectus esse, vende omnia tua. Ergò hic liber est à præcepto, cuius defertur arbitrio. Itaq; qui præceptum impleuerint, possunt dicere: Serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus. Hoc virgo non dicit. Non dicit ille, qui bona sua vendidit, sed quasi reposita expectat præmia, sicut sanctus Apostolus ait: Eccè nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Quid ergò nobis erit? Sunt enim spadones, qui seipsos castrauerunt propter regnum cælorum. Sed hoc non omnibus imperatur, sed ab omnibus flagitatur. Etenim

Matth. 19.

Consilium voluntariæ paupertatis.

Duplex forma mandati.

Luc. 17.

Liber est à præcepto, cuius defertur arbitrio.

Luc. 17.

Matth 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nim qui mandata dat decretorum, semper tenere debet mensuram: & qui pensa distribuit, æquitatem debet examinis reseruare. Et ità diuidet virtutem, vt vires æstimet singulorum. Et ideò dicit: Qui potest capere, capiat. Scit enim creator omnium, affectus esse varios singulorum. Et ideò præmijs virtutem prouocauit, non infirmitatem vinculis alligauit. Scit & ille gentium Doctor, bonus morũ auriga nostrorũ, & quidam interiorũ rector affectuum, q̃ de seipso didicerat, legi mẽtis legẽ corporis repugnare, eandẽ tamen Christi gratiæ cedere. Scit, inquã, varios cursus mẽtiũ repugnare. Et ideò neq; intãtùm adhortationẽ integritatis intẽdit, vt aboleret gratiam nuptiarũ: neq; ità coniugiũ prætulit, vt studia integritatis extingueret. Sed à continentiæ persuasione incipiés, ad incontinẽtiæ remedia descendit. Et cùm brauium supernæ vocationis fortioribus demonstrâsset, deficere tamen in via neminem passus est, ità plaudens prioribus, vt non despiceret & sequentes. Didicerat enim & ipse, quia Dominus Iesus alijs panem hordeaceum, nè in via deficerent, alijs corpus suum, vt ad regnum contenderent, ministrauit. Nec Dominus ipse præceptum imposuit, sed voluntatem inuitauit. Nec Apostolus præceptum statuit, sed consilium dedit. Virgo prouocatur consilijs, non vinculis alligatur. Sed nec vidua præceptum accipit, sed consilium: cõsilium autem non semèl datum, sed sæpè repetitum. Et primò dixit: Bonum est enim mulierem non tangere. Et iterùm: Volo sic omnes homines esse, sicut & meipsum. Et tertiò: Bonum est illis, si sic maneant sicut & ego. Et quartò: Bonum est propter instantem necessitatem: & hoc placere Domino, & hoc honestum est. Postremò beatiorem esse in viduitate perseuerantem, non tantùm suo consilio, sed etiam DEI spiritu definiuit. Quænam igitur talis consiliarij benignitatem recusset, qui & volũtati habenas indulgeat, & id suadeat alijs, quod in se expertus vtile iudicauit, non facilè compræhendi, nec fastidiosius æquari? Quænam igitur refugiat sancta fieri corpore & spiritu, cùm supra laborem sit præmium, supra vsum gratia, supra opus merces?

Rom. 7. Discretio & prudentia D. Pauli.

1. Cor. 7.

Ioann. 6. Matth. 16. Christus turbæ panẽ hordeaceũ, Apostolis verò corpus suum ministrauit.

Cõsilium D. Pauli de continentia. 1. Cor. 7.

Supra laborẽ præmium, & supra vsum gratiæ.

E HIERONYMVS libro primo aduersùs Iouinianum, & epistola vigesimasecunda ad Eustochium de custodia virginitatis, vt in textu.

Quot sunt euangelica consilia?

A Omnia enumerare hoc loco non attinet: principalia verò tria sunt, de Paupertate, Castitate, & Obedientia complectenda, sicut è sacris literis Patres intellexerunt. [a] Paupertas ad eos pertinet, qui semèl omnia relinquunt, vt Christum exemplo Petri & Apostolorum perfectè sequantur. [b] Castitas eorum est, qui seipsos castrauerunt propter regnum cælorum, &, vtì Tertullianus [c] dixit, se voluntarios probant spadones. Obedientiam verò præstant, qui vt seipsos plenè [d] abnegent, non solùm à cupiditatibus, verumetiam voluntate sua, quod Scriptura [e] admonet, prorsùs auertuntur, dum eius, quem sibi superiorem Christi loco elegerunt, voluntati sese totos subijciunt.

a Mat. 19 c d Act. 4 g Vide vitam S. Marci, Cypriani, Antonij, Hilarionis, Chrysostomi, Paulini, Augustini, Benedicti, Gregorij, Iosaphat, Damasceni &c.

b Matt. 19. b Euseb. lib. 2. histo cap. 26. & Nicepho. lib. 2. cap. 16. ex Philone de vita contemp.

c Lib. 1. ad vxorem.

d Matt. 16 d Luc. 9. e

e Eccl 18 d Galat. 5 c Basilius in regulis breuioribus, quæstione 69.

B Huiusmodi consilia Christus perfectionis Euangelicę absolutum exemplar, nõ verbo tantùm docuit, vtì mox ostẽdemus, sed etiam exemplo vitę suę sanctissimę cõfirmauit: qui cùm [f] diues esset, propter nos pauper factus est, non [g] habens vbì caput reclinaret: qui virgo etiam ex virgine [h] natus, & sanctarum virginum [a] sponsus perseuerat: quitam sedulus demùm in præstanda

f 2. Corinth 8 b

g Matth. 8 c

h Esaiæ 7. c

a Hieron epist 22. ad Eustoch. Ambros lib. 1. de Virginibus, & sermo. 50.

Universidad de Deusto
Biblioteca

b Lucæ 8
Matth 17.d
c Philip. 2.b
Matth 26.d
Rom. 5 d
d Ioan 6.d
4.c 5.c

da obedientia fuit, vt [b] matri virgini adeoque fabro subditus, & ad [c] mortē vsque crucis obediens factus, de seipso testetur: [d] *Descendi de cælo, non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me.*

SCRIPTVRAE.

MATTHAEI decimonono: Si vis perfectus esse, &c. vt infrà quæstione 3. Eccè nos reliquimus omnia, &c.

ACTORVM quarto: quotquot enim possessores agrorū, &c. vt infrà quæst. 3.

MATTHAEI decimonono: Sunt enim Eunuchi, &c. vt infrà quæst. 4.

ET decimosexto: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, &c. vt infrà quæst. 5.

LVCAE nono: Si quis vult post me venire, &c.

ECCLESIASTICI decimooctauo: Post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua auertere. Si præstes animæ tuæ concupiscentias eius, facies te in gaudium inimicis tuis.

AD Galatas quinto: Vt non quæcunq; vultis, illa faciatis.

POSTERIORIS ad Corinthios octauo: Scitis enim gratiam Domini nostri IESV Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cùm esset diues: vt illius inopia vos diuites essetis.

MATTHAEI octauo: Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos: filius autem hominis nō habet vbi caput suum reclinet.

ESAIAE septimo: Eccè virgo concipiet & pariet filium, et vocabitur nomen eius Emmanuel. LV-

LVCAE secundo: Et descendit cum eis, & venit Nazareth: & erat subditus illis.

MATTHAEI decimoseptimo: Et cùm venissent Capharnaum, accesserunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei: Magister vester non soluit didrachma? Ait, Etiam. Et cùm intrâsset in domum, præuenit eum Iesus, dicens: Quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel censum? à filijs suis, an ab alienis? Et ille dixit, Ab alienis. Dixit illi Iesus: Ergò liberi sunt filij. Vt autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piscem qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore eius, inuenies staterem: illum sumens, da eis pro me & te.

AD Philippenses secundo: Humiliauit semetipsum, factus obediens vsq; ad mortem, mortem autem crucis.

MATTHAEI vigesimosexto: Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste. Veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu. Iterùm secundò abijt, & orauit, dicens: Pater mi, si non potest hic calix transire, nisi bibam illum: fiat voluntas tua.

AD Romanos quinto. Sicut enim per inobedientiam vnius hominis, peccatores constituti sunt multi: ità & per vnius obeditionem, iusti constituentur multi.

IOANNIS sexto, vt in textu.

CAPITE quarto: Dicit eis Iesus: Meus cibus est vt faciam voluntatem eius qui misit me, vt perficiam opus eius.

CAPITE quinto: Iudicium meum, iustum est: quia non quæro voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me.

PATRES.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 A SANCTI Marci vitam habes apud Hieronymum in catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum : vbi inter cætera sic ait de Marco: Assumpto Euangelio, quod ipse confecerat, perrexit Aegyptum, & primus Alexandriæ Christum annuncians, constituit Ecclesiam, tanta doctrina & vitæ continentia, vt omnes sectatores Christi, ad exemplum sui cogeret. Deniquè Philo, disertissimus Iudæorum, videns Alexandriæ primam ecclesiam adhuc iudaizantem, quasi in laudem gentis suæ librum super eorum conuersatione scripsit. Et quomodò Lucas narrat, Hierosolymæ credentes omnia habuisse communia : sic & ille, quod Alexandriæ sub Marco fieri doctore cernebat, memoriæ tradidit. Latiùs autem hæc prosequitur Hieronymus in eodem catalogo, cùm Philonem describens, ait : Philo Iudæus, natione Alexandrinus, de genere Sacerdotum, idcircò à nobis inter Scriptores Ecclesiasticos ponitur, quia librum de prima Marci Euangelistæ apud Alexandriam scribens ecclesia, in nostrorũ laude versatus est, non solùm eos ibi, sed in multis quoq; prouincijs esse memorans, & habitacula eorũ dicés monasteria. Ex quo appáret, talem primò Christo credentium fuisse Ecclesiam, quales nunc monachi esse nituntur & cupiunt, vt nihil cuiusquam proprium sit, nullus inter eos dines, nullus pauper, patrimonia egentibus diuidantur, orationi vacetur & psalmis, doctrinæ quoq; & continentiæ, quales & Lucas refert, primùm fuisse Hierosolymæ credentes.

Omnia cõia inter discipulos S. Marci.
Act. 2. & 4.
Philonis liber.
Monasteria tempore S. Marci.
Nihil apriũ apud Monachos, sicut & apud S. Marci discipulos, & primos Christianos.

2 CYPRIANI vitam conscripsit Pontius eius Diaconus, in qua sic ait : Inter fidei suæ prima rudimenta nihil aliud credidit DEO dignum, quàm si continentiam tueretur : tunc enim posse idoneum fieri pectus, & sensum ad plenam veri capacitatem peruenire, si concupiscentiam carnis robusto atque integro sanctimoniæ vigore cælearet. Quis vnquàm tanti miraculi meminit ? Nondùm secunda natiuitas nouum hominem splendore toto diuinæ lucis oculauerat, & iam veteres ac pristinas tenebras sola lucis paratura vincebat. Deindè quod maius est, cùm delectione diuina quædam iam non pro conditione nouitatis, sed pro fidei festinatione didicisset : statim rapuit quod inuenit promerendo Domino profuturum. Distractis rebus suis ad indigentiam pauperum sustentandam, tota prædia precio dispensans, duo bona simul iunxit, vt & ambitionem seculi sperneret, qua pernitiosius nihil est, & misericordiam, quam Deus etiam sacrificijs suis præ-

Coti n entia Cypriani.
Matt. 19.
Cyprianus ex euãgelio edoctus, sua pauperibus distribuit.

prætulit, quam nec ille qui legis omnia mandata seruâsse se dixerat, fecit, impleret: & præpropera velocitate pietatis, penè antè cœpit perfectus esse, quàm disceret.

Ose. 6.
Matt. 9. & 12
Matt. 19.

3 IN vita sancti Antonij beatus Athanasius : Post mortem parentum, annorum circiter decem & octo, seu viginti, cum sorore admodùm paruula derelictus, & domus & sororis honestam curam gerebat. Necdùm verò sex fluxerant menses, quibus ad Ecclesiam (vt solebat) occurrens, recordabatur quomodò & Apostoli, omnibus spretis, secuti fuissent Saluatorem : & multi, vt legitur in Actis Apostolorum, facultatibus suis venditis, precia ad pedes eorum detulissent egentibus partienda, quæ've, aut quanta spes ijsdem reposita esset in cælis. Talia secum voluens, intrauit Ecclesiam : & accidit vt tunc legeretur Euangelium, in quo Dominus dicit ad diuitem : Si vis perfectus esse, vade : vende omnia tua, quæcunque habes, & da pauperibus : & veni, sequere me, & habebis thesaurum in cælo. Quo audito, quasi diuinitùs huiusmodi ante memoriam concepisset, & veluti propter se hæc esset scriptura recitata, ad se Dominicum traxit imperium : statimq; regressus, possessiones, quas habebat, vendidit. Erant autem ei trecentæ palmæ vberes, & valdè optimæ, quas vicinis largitus est, nè in aliquo aut sibi, aut sorori molestia gigneretur. Cætera verò, quæ in mobilibus posidebat, vniuersa vendidit, & aggregato non exiguo precio, indigentibus dedit, paucis tamen ob sororem reseruatis, quæ & sexu, & ætate videbatur infirmior. Rursùs autem ecclesiam ingressus, cùm audisset Dominum in euangelio dicentem, Nolite cogitare de crastino, reliquam quoquè portionem pauperibus distribuit: neque se versari passus est domi, sed sorore fidelibus ac notis virginibus commendata, vt earum nutriretur exemplo, ipse iam omnibus seculi vinculis liber, asperum atq; arduum arripuit institutum.

Matt. 4.
Act. 4.
Matt. 19.
Matt. 19.
Dominicum imperiũ siue consiliũ ad se traxit Antonius & pos. sessiones suas vẽdidit, & pẽciũ pauperibus distribuit.
Matth. 6.

4 IN vita sancti Hilarionis Hieronymus : Parentibus iam defunctis, partem substantiæ fratribus, partem pauperibus largitus est, nihil sibi omninò reseruans, timens illud de Actibus Apostolorum, Ananiæ & Saphiræ vel exemplum, vel supplicium, maximéque Domini memor, dicentis : Qui non renunciauerit omnibus quæ habet, non potest meus esse discipulus. Erat autem tunc annorum quindecim. Sic nudus & armatus in CHRISTO, solitudinem, quæ in septimo milliario à Maioma, Gazæ

Hilarionis exemplum.
Acto. 5.
Luc. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ex hac vita Damascenus citat ad verbũ historiã de imagine D. Pauli libro 1. de veneratione S Imaginũ aduersùs Iconomachos.

emporio, per littus euntibus Aegyptum, ad lęuam flectitur, ingressus est.

5 IN vita sancti Ioannis Chrysostomi Georgius Patriarcha Alexandrinus: Excurso nõ ità multo post tempore, & ipsius beata mater vitæ finem accepit, relictis ei diuitijs permultis in auro, argento, veste preciosa, prædijs, mancipijs, iumentis, alijsq; id genus peculijs, ac perquàm multis facultatibus. Matrem igitur vt primùm decenti funere ac religiosè extulit, in cõditorio depositi beati patris iuxta sanctæ matris præscriptum. Sanè quidem aurum in pauperes & indigos incunctanter dilargitus est. quod autem nulla insigni nota erat percussum, in ecclesias dispertiuit, ac finitima monasteria proximè adiacentia ciuitati ad exornandas preciosis reliquias. Seruos & ancillas ad vnum omnes seruitutis vinculo emancipatos asseruit libertati. His tandèm exolutus vinculis negociorũ, superfluè mentem vrgentium, quicquid resederat è suis facultatibus, in vsum ciuitatis distribuit, vt vacuus maximè esset ab omni intemperie & molestia exactorum publici tributi. Veritatis concertator hic sua hæc omnia ad hunc modum dispensabat. Proindè in perquàm amœna requie vitam transmittebat, iugi meditationi & assiduæ lectioni diuinarum scripturarum aduigilans, custos pernigil sui ipsius corporis factus, studio fugitans & à se quàm longissimè submouens iritamenta gulæ, turpium q; concupiscentiarum indecoras permistiones propellens, in corpore suo quasi in templo quopiam sancto locum tribuebat capacem virginitatis ac sanctimoniæ. Porrò is cùm probè nõsset extimulante conscientia, præsertim vigente ætatis flore, (tametsi saluo esset & incolumi sensu ditus) se haud quaquàm esse parem tot sustinendis molestijs, quas faceßit Respublica suis administratoribus, finitima ciuitati inuisit monasteria. A suæ cognationis hominibus, à ciuitate quum se sequestrâsset, in numerũ adscitus ciuiũ supernæ Hierusalem, studio festinabat, ac flagranti desiderio vrebatur, vt vel ibi innotescceret. Illic igitur cœpit primordia iacere monasticæ exercitationis, ac tenaciùs tueri.

Chrysostomus Georgius Patriarcha Alexandrinus.

Vixit fortè author circa annũ Domini 620. videturq; is esse Georgius qui successit Ioanni eleemosynario.

Chrysostomus sua partim in pauperes dispertitur, partim ad vsum ecclesiarũ & ornatũ S. reliquiarũ confert.

Chrysostomus monachus factus.

6 IN vita sancti Paulini Nolani episcopi Gregorius Turonensis libro in gloriam Confessorum, capite centesimo septimo: Fuit vir venerabilis Paulinus Nolanæ vrbis ex nobili stirpe ortus. Tarasiam similẽ sibi sortitus est coniugem, habens diuitias multas, & tam in fundorum possessione, quàm in præsidio domorum valdè diues erat ac locuples. Sed cùm primùm aures eius euangeliorum lectio illa

illa penetrauit, in quo Dominus adolescentem pro diuitijs arguit, dicens: Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere me: facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem introire in regnum Dei: statim venditis omnibus quæ habebat, pauperibus erogauit. Exoneratus à cunctis cupiditatibus, magistrum liber sequitur, per hæc se putãs paradisi diuitijs locupletari: si videretur nihil de transitorijs possidere. Cui maiestas diuina tribuit, vt quod impossibile dixerat per euangelium, hic possibiliter adimplere mereretur per actum.

Matt. 19. Paulinus, audito euangelico cõsilio, facultates suas pauperibus erogauit.

DE eodem ità scribit D. Ambrosius epistola trigesimasexta ad Sabinum episcopum: Paulinum splẽdore generis in partibus Aquitaniæ nulli secundum, venditis facultatibus tam suis quàm etiam coniugalibus, in hos se induisse cultus ad fidem comperi, vt ea in pauperes conferat, quæ redegit in pecuniam, & ipse pauper ex diuite factus, tanquàm deoneratus graui sarcina, domui, patriæ, cognationi quoquè valedicebat, quo impensiùs Deo seruiat. Elegisse secretum affirmatur Nolanæ vrbis, vbi tumultum fugitans æuum exigat. Matrona quoquè virtuti & studio eius proximè accedit, neque à proposito viri discrepat. Deniquè transcriptis in aliorum iura suis prædijs, virum sequitur, & exiguo illic coniugis contenta cespite, solatur se religionis & charitatis diuitijs. Soboles eis nulla, & ideò meritorum posteritas desiderata. Hęc vbi audierint proceres viri, quæ loquẽtur? Ex illa familia, illa prosapia, illa indole, tanta præditum eloquentia migrâsse à senatu, interceptam familiæ nobilis successionem? ferri hoc non posse. Et cùm ipsi capita & supercilia sua radant, si quandò Isidis suscipiunt sacra, si fortè Chrisstianus vir attentior sacrosanctæ religioni vestem mutauerit, indignum facinus appellant. Equidem doleo tantam esse in mendacio obseruantiam, in veritate negligentiam, vt confundantur plerique attentiores ad sacrosanctam religionem videri, non considerantes vocem dicentis: Qui me confusus fuerit coram hominibus, &c.

Ambrosij testimonium de Paulino.

Luc. 9.

ET de sancto Martino scribit Seuerus Sulpitius: Sermo Martini non alius apud nos fuit, quàm mundi huius illecebras, & seculi onera relinquenda, vt Dominum Iesum liberi expeditiq; sequeremur. Præstantissimumq; nobis præsentium temporum illustris viri Paulini exemplum ingerebat, qui summis opibus abiectis, Christum secutus, solus penè his temporibus euangelica præcepta complesset. Illum nobis sequendum, illum clamabat imitandum, beatumq;

Martini testimonium de eodẽ Paulino.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tumq; esse præsens seculum tantæ fidei, virtutisq; documento: cùm secundùm sententiam Domini diues, & possidens multa, vendendo omnia & dando pauperibus, quod erat facto impossibile, possibile fecisset exemplo.

Matth. 19.

7 IN vita sancti Augustini Possidonius, vel Possidius Calamensis episcopus, capite secundo: Mox (post baptismum) ex intimis cordis medullis ad Deum conuersus, spem omnem quam habebat in seculo, dereliquit: Iam non vxorem, non filios carnis, non diuitias, non honores seculi quærens: sed soli Deo cum suis seruire statuit, & in illo & ex illo pusillo grege esse studens, quem Dominus alloquitur, dicens: Nolite timere pusillus grex, quoniam complacuit patri vestro dare vobis regnum: Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam: Facite vobis sacculos non veterascentes, thesaurum non deficientem in cælis. Et illud quod iterùm dicit Dominus, idem vir sanctus facere cupiens: Si vis esse perfectus, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælis: & veni, sequere me, & cæt. DEINDE capite quinto: Factus ergò presbyter, monasterium intrà ecclesiam mox instituit, & cum Dei seruis viuere cœpit secundùm modum & regulam iub sanctis Apostolis constitutam: Maximè, vt nemo quicquam proprium in illa societate haberet, sed eis essent omnia communia, & distribueretur vnicuique prout cuiq; opùs erat, quod iam ipse prior fecerat, dum de transmarinis ad sua remeâsset. ET capite trigesimo primo: Testamentum nullũ fecit, quia vndè faceret, pauper Christi non habuit. ITEM de seipso scribens Augustinus, ait epistola octogesimanona ad Hilarium: Ego qui hæc scribo, perfectionem de qua Dominus locutus est, quandò ait diuiti adolescenti: Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere me: vehementer adamaui, & non meis viribus, sed gratia ipsius adiuuante sic feci. Neque enim quia diues nõ fui, ideò minùs mihi imputabitur. Nam neque ipsi Apostoli, qui priores hoc fecerunt, diuites fuerunt. Sed totum mundum dimittit, qui & illud quod habet, & quod optat habere, dimittit. Quantum autem in hac perfectionis via profecerim, magis quidem noui ego, quàm quisquam alius homo: sed magis Deus, quàm ego. Et ad hoc propositum quantis possum viribus alios exhortor, & in nomine Domini habeo consortes, quibus hoc per meum ministerium persuasum est: sic tamen, vt præcipuè sana doctrina teneatur, nec eos qui ista non faciunt, vana contumacia iudicemus.

Mundum cõtemnit Augustinus.

Lucæ 12.

Augustinus deamplectẽda perfectione euãgelica cogitauit.

Monasterium instituit Augustinus.

Lege vtrunq; sermonem de cõmuni vita Clericorum.

Act. 2 & 4.

Ofa cõmunia in Societate Augustini.

Renunciauit Augustinus proprietati.

Pauper Christi.

Matth. 19.

Augustinus fatetur se cõsiliũ euãgelicũ de voluntaria paupertate amplexum fuisse.

Alios totis viribus ad idẽ propositum exhortabatur.

8 IN vita sancti Gregorij Magni Ioannes Diaconus libro primo, capite quinto: Tandem patre orbatus, vbi liberam disponendarum rerum suarum nactus est facultatem, sex monasteria in Sicilia fabricans, sufficientibus fratribus cumulauit: quibus tantùm prædiorum cõtulit, quantum posset ad victum quotidianum Deo illic militantiũ sine indigentia suffragari. ET capite sexto: Septimũ intrà Romanę vrbis mœnia sub honore sancti Andreę Apostoli iuxta basilicam sanctorum Ioannis & Pauli ad eliuum Scauri, monasterium in proprio domate fabricauit. In quo relictis sericis, auro gemmisq; radiantibus togis, simulq; supellectilibus reliquis, in vsum pauperum erogatis: ex huius naufragio nudus euasit, diuique desideratum monachicum capiens indumentum, primò sub Hilarionis, deindè sub Maximiani venerabilium patrum regimine, multis sibi sociatis fratribus, regulari tramite militauit. Pòst verò, cùm subesse mallet, fratrum votiua concordia imminẽte, præesse non renuit.

Gregorius Magnus ex suis facultatibus sex aut septem monasteria fabricauit.

Omnibus relictis, monasticã vitam & habitũ monasticũ assumit.

SIMILITER Gregorius Turonensis libro decimo historiæ Francorum, capite primo: Gregorius de senatoribus primis, ab adolescentia deuotus Deo, in rebus proprijs sex in Sicilia monasteria congregauit: septimũ intrà vrbis Romæ muros instituit: quibus tantam delegans terrarum copiam, quãta ad victum quotidianum prębendum sufficeret, reliqua vendidit cum omni præsidio domus, ac pauperibus erogauit: & qui antè serico cõtexu ac gemmis micantibus solitus erat per vrbem procedere trabeatus, nunc vili contectus vestitu, ad altaris Dominici ministeriũ consecratur. Septimusq; leuita ad adiutorium Papæ adsciscitur.

Turonensis æqualis Gregorij, idẽ de eo testatur.

9 IN vita Iosaphat & Barlaam duorum Christi militum Ioannes Damascenus de rege Iosaphar, Auenniri regis Indiæ filio loquens: Octaua die (post mortem patris) ad palatium regressus, cunctas diuitias & pecunias indigentibus distribuit, ità vt nullus iam relinqueretur inopiam patientium. In paucis ergò diebus huiusmodi perficiẽs ministerium, & omnes thesauros euacuans, quatenùs per angustam intraturum portam, nõ impediret pondus pecuniarum: quadraginta dies obitus patris sui memoriã ei perficiens, conuocat oẽs principes & militari præcinctos balteo, & vrbani populi nõ paucos, sedensq; pro tribunali, ait in audientia omnium: Eccè sicut videtis, rex Auẽnir pater meus, quasi vnus de pauperibus mortuus est: neq; diuitię, neq; regalis gloria, neq; ego dilectus filius illius, neque aliquis de cæteris amicis suis & cognatis, adiuuare illũ præualue-

Iosaphat rex cuncta indigentibus distribuit.

luerunt, vt ineuitabilem sententiam præteriret: sed abijt ad illa iusta iudicia, rationem redditurus conuersationis præsentis vitæ, nullum de omnibus ducens secum adiutorem, nisi tantùm, quæ egit opera, qualiacunq; sint. Et post pauca: Iam ergò tempus est, vt decæterò compleam, quæ promisi Deo, opera. Tempus est eundi, quò ipse deducet me, & reddam vota mea, quæ voui ei. Nunc ergò vos considerate, quemcunque velitis præesse vobis & regnare.

Votũ de relinquẽdo seculo emisserat rex.

10 IN vita Ioannis Damasceni Ioannes Patriarcha Hierosolymitanus: Verùm cùm duo in manibus haberet, vnum, vt iuxta mandatum Domini venderet omnem substantiam suam, & distribueret pauperibus: alterum, vt dimitteret agros, domos, & alia omnia propter nomen Domini, in vtroque diligens fuit, & circa primum quidem, nè mora in periculo esset: circa secundum verò, nè (vt fieri solet) prætextu aliquo iuris orirentur lites ac pugnæ consanguineorum, dum varias quisque causas afferunt, quasi iusti hæredes sint ipsi. Facultates enim, vt potuit, diuisit pauperibus, captiuis, seruis suis, quos cognatis, templisq; sanctis obtulit, libertatẽq; donauit. Ipse verò sicut exiuit nudus de ventre matris suæ, ità nudus exiuit mundum, exceptis his, quæ maximè necessaria erant. Et primùm profectus Hierosolymas, factaq; in venerabilibus locis adoratione decenti, mox velut ceruus sitiens Deum, in deserta abijt, & ad beati Sabbæ monasterium perrexit, comite, eiusdemq; instituti socio, beatissimo Cosma, qui ei anteà & conuictu, & disciplinatu cõiunctus fuit. Rectè diceres ipsos sacrum parare currere ad iugum Dei, ceruicibus suis ferendum.

Damasceenus sua paupibus distribuit anteq̃ mundum relinqueret.

Peregrinatio ad loca sancta

11 EVSEBIVS Cæsareensis libro secundo historiæ Ecclesiasticæ, capite decimosexto, ex libro Philonis Iudæi de vita contemplatiua siue de supplicibus, quædam commemorans de Christianis Alexandriæ degẽtibus sub disciplina Diui Marci, ait: Cùm temperantiam quasi quoddam fundamentum in animis suis fecerint, alia virtutum genera suprà ædificant. Ista Philonis tam perspicua tamq; rata testimonia, de nostræ religionis viris solùm tradita esse pro certo arbitramur. Quòd si quisquam adeò obstinato animo sit, vt hisce etiam voluerit refragari, sic tamen euidentioribus argumentis (quæ apud nullos alios præterquàm solos Christianos, religionis euangelicæ professores reperiuntur) obsecutus, de contumacia & incredula mentis sententia tandèm desistat. Nam Philo cum illis viris, de quibus habetur oratio, mulieres etiam vnà vidisse ait: quarum complures ad extremam senectutem virgines per-

Temperantia tanq̃ virtutũ fundamentũ.

Philonem loqui de Christianis.

permanent. Quæ quidem non necessitate, (sicut non paucæ Græcarum ac gentilium sacerdotum faciunt) sed suæ voluntate adductæ, castitatem propter incredibilem sapientiæ cupiditatem & desiderium, quo incẽduntur, summa cura & cogitatione amplexantur obseruantq;. In cuius perquisitione, dum ætatem terere student, voluptates, quibus corpus titillari solet, penitùs respuunt: neq; mortales fœtus & caducos, sed immortales & perpetuò duraturos edere cupiunt: quos quidem certè sola anima, Dei amore inflammata, ex se potest procreare.

Virgines anus, voluntariè amplectẽtes castitatẽ.

12 NICEPHORVS libro secundo historiæ ecclesiasticæ, capite decimosexto, eadem quæ Eusebius ex Philone recitat.

13 TERTVLLIANVS libro primo ad vxorem: Voluntarijs spadonibus pro cupiditate cælesti saluo matrimonio, abstinentia toleratur, quanto magis ademptò? &c. cæt.

14 BASILIVS in regulis breuioribus, quæstione nonagesimasexta: Cùm Apostolus dicat, vt non quæcunque vultis, illa faciatis: in vnaquaque re quicquid ex voluntate propria optabile est, id si alicuius arbitrio permittatur, calamitosum est. Contraq;, quicquid antistites rectum statuerint, in eo manere vnusquisq; debet, etiamsi contra voluntatem ipsius sit.

Gal 5. Abnegatio propriæ voluntatis.

1 B HIERONYMVS epistola vicesimasecunda ad Eustochium virginem: Hæc idcircò, domina mi Eustochium, scribo, (dominam quippe vocare debeo sponsam Domini mei) vt ex ipso principio lectionis agnoscerem, & cæt. Ibidem: Nolo habeas cõsortium matronarum: nolo ad nobilium domos accedas: nolo te frequenter videre, quod contemnens, virgo esse voluisti. Sic sibi solent applaudere mulierculæ de iudicibus viris, & in aliqua positis dignitate. Si ad imperatoris vxorem cõcurrit ambitio salutantiũ, cur tu facis iniuriam viro tuo? Ad hominis coniugem Dei spõsa qd apperas? Disce in hac parte superbiã sanctã: scito te illis esse meliorẽ.

Virgo sacra, spõsa est Domini: sed Lucerus in spurco suo Epithalamio appellare nõ dubitat sponsam diaboli.

Virgo sponsum habet in cælo.

Dei sponsa.

2 AMBROSIVS libro de virginibus: Nec immeritò virginitas viuendi sibi vsum quæsiuit è cælo, quę sponsum inuenit in cælo. Hæc nubes, aëra, angelos, sideraq; transgrediens, verbum Dei in ipso sinu patris inuenit, & toto hausit pectore. Nam quis tãtum, cùm inuenerit, relinquat boni? Vnguentum enim exinanitum est nomen tuum. Propterea adolescentulæ dilexerunt te, & attraxerũt te. Postremò non meum est illud, quoniam quæ non nubunt neque nubentur, erunt sicut angeli Dei in cælo. Nemo ergò miretur, si angelis comparentur, quæ angelorum Domino copulantur. Quis igi-

Cant. 1. Matt. 22. Angelorum Domino copulantur virgines.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ioan.1. tur neget hanc vitam fluxisse de cælo, quam non facilè inuenimus in terris? Nisi postquàm Deus in hæc terreni corporis membra descendit, tunc in vtero virgo concepit, & verbum caro factum est: vt

Sacrarũ virginũ sponsus quis sit. Psal. 44. quod caro factum est, caro fieret Dei. Et post nonnulla: Quòd nupturæ præ cæteris concupiscunt, vt sponsi decore se iactent, eo necesse est impares sacris se fateantur esse virginibus, quibus solis contingit dicere: Speciosus forma præ filijs hominum, diffusa est gratia in labijs tuis. Quis est iste sponsus? Non vilibus addictus obsequijs, non caducis superbus diuitijs, sed cuius sedes in seculum seculi, filiæ regum in honore eius. Adstitit regina à dextris eius in vestitu deaurato, varietate circumamicta virtutum. Audi igitur filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum & domum patris tui, quoniam cõcupiuit rex speciem tuam, quia ipse est Deus tuus. Et aduerte quantum tibi spiritus sanctus scripturæ diuinæ testificatione detulerit: Regnum, aurum, pulchritudinem.

Sponsa regis æterni. Regnum, vel quia sponsa es regis æterni, vel quia inuictum animũ gerens, ab illecebris voluptatum non captiua haberis, sed quasi regina dominaris. Aurum, quia sicut illa materies examinata igne pretiosior est, ità corporis species virginalis spiritu consecrata diuino, formæ suæ acquirit augmentum. Pulchritudinem verò quis potest maiorem existimare decore eius, quæ amatur à rege, probatur à iudice, dicatur Domino, cõsecratur Deo, semper sponsa, semper innupta, vt nec amor finem habeat, nec damnum pudor? Hæc profectò vera pulchritudo est, cui nihil deest.

3 ITEM in sermone nonagesimo dũ agit de passiõe beatę Agnetis virginis: Discede à me, (ait B. Agnes ad præfecti filium) quia iam alio amatore præuenta sum, qui mihi satis meliora re obtulit ornamenta, & annulo fidei suæ subarrauit me, longè te nobilior & genere & dignitate. Ornauit me inæstimabili dextrocherio. Dexteram meã & collum meum cinxit lapidibus pretiosis. Tradidit auribus meis inæstimabiles margaritas, & circundedit me vernantibus atq; coruscantibus gemmis. Posuit signũ in facie mea, vt nullum præter ipsum amatorẽ admittam. Induit mè cyclade auro texta, & immẽsis monilibus ornauit me. Ostẽdit mihi thesauros incomparabiles, quos mihi se daturũ, si ei perseuerauero, repromisit. Non ergò potero ad cõtumeliã prioris amatoris vel adspicere aliũ, & illum derelinquere, cũ quo sum charitate deuincta. Cuius generositas celsior, posibilitas fortior, adspectus pulchrior, amor suauior, & omni gratia elegantior. A quo mihi iam thalamus collocatus est, cuius

Sponsus B. Agnetis virginis, quis & qualis sit.

cuius mihi organa modulatis vocibus cantãt. Iam mel & lac ex ore eius suscepi. Iã amplexibus eius castis adstricta sum, iã corpus eius corpori meo sociatũ est, & sanguis eius ornauit genas meas. Cuius mater virgo est, cuius pater fœminã nescit. Cui angeli seruiũt, cuius pulchritudinem sol & luna mirantur, cuius odore reuiuiscũt mortui, cuius tactu fouentur infirmi, cuius opes nunquàm deficiunt, cuiusq; diuitiæ nõ decrescunt: Ipsi soli seruo fidem, ipsi me tota deuotione committo. Quem cùm amauero, casta sum: cùm tetigero, munda sum: cùm accepero, virgo sum. Nec deerũt nuptijs filij, vbi partus sine dolore succedit, & fœcunditas quotidiana cumulatur. Audiens hæc insanus iuuenis, amore corripitur cæco, &c. Abnegat Agnes beatissima, & se nullo pacto prioris asserit sponsi fœdera violare. Cumq; pater diceret, in fascibus præfecturę se agere, & idcirco non sibi quemuis illustrissimũ virũ etiam posse præferri: cœpit tamen vehemẽtissimè inquirere, qs esset sponsus, de cuius se Agnes potestate iactaret. Tunc extitit quidam ex parasitis eius, qui diceret hãc Christianã esse ab infantia, & magicis artibus ità occupatam, vt sua dicat Christum suum sponsum.

Christus spõs. Agnetis

III

Vbi consilium Paupertatis Euangelicæ à Christo docetur?

A Apud [a] Matthæum in eo loco ostenditur, qui sequitur diuinorum præceptorum eumeratiõem: de quibus præceptis vnicuique citra exceptionem dictum est: *Si vis ad vitam ingredi, serua mãdata.* Ac deindè consilium de voluntaria [b] paupertate sectãda proponitur, addita verborum formula singulari, quæ illud capessentis arbitrio relinqueret. Ait enim Dominus: [c] *Si vis perfectus esse, vade,*

[a] Matth. 19. c

[b] Hier. ad Heliod. Itẽ in ca. 19. Matt. & ad Demetriadẽ de seruanda virginit. Quæst. 1. ad Hedibiam, & ad Pammachiũ super obitu Paulinæ. Basil. quæst. 9. in regulis fusiùs disputatis. Damasc. in hist. Barlaam & Iosaphat. Chrysost. in illud Pauli, Salutate Priscam & Aquilam.

[c] Ibidẽm. Luc. 18. c Marc. 10. d & ibidẽm Beda & Theophylact.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere me.

B Vbi non solùm ità cõsulit Dominus, verùm etiam quasi calcar addit, & vt homines ad consilium hoc amplectendum lubentiores faciat, præmij proponit magnitudinẽ, quo eos alliciat atq; consoletur. Sic enim fore promittit, vt qui omnibus propter Christum relictis pauper est, is habeat thesaurum in cælo, accipiat [d] cẽtuplum, & possideat vitam æternam, quæ diuitibus alioquin aditu est [e] perdifficilis.

C Huiusmodi paupertatis [f] cultores ac [g] professores erant Apostoli, quorum nomine fidẽter dixit Petrus ad Christum: [h] *Eccè nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.*

D His accedunt nascentis Ecclesiæ Christiani, qui, vti Lucas [a] testatur, vendebant possessiones, & pecuniam ex his conflatam, in communem vsum conferebant, ità vt nemo suũ esse diceret aliquid, quoniam

d Matt. 19 d & ibidẽm Hier. Euthym. & Anselmus Item Theophylact & Beda in Marcũ & Lucã. Cassian. collat. 24. c. 26 Gregor. homil. 18 in Ezechielem. Bernard. in declamat de deferendis facultatibus. Damianus in sermone de S. Benedicto.

e Matth 19.

f Luc. 6. c & ibid. Amb. Leo. in ser. de omnib Sanctis. Chromat. in c. 5. Mat. Bernar. ser. 1. de festo omnium Sanct. Tertull. lib. 4. contra Marcionem.

g August. lib. 17. de ciuit Dei cap. 4.

h Matth. 19 d

a Acto 4 g 2 g Hieron. ad Demetriadem, & in catal. virorum illustri. de Philone August. in epist. 89. ad Hilarium. Possidon in vita August. cap. 3. Cassian. libr. 7. & collat. 3.

niam indiscreta & communia apud ipsos manebant omnia.

E Quæ paupertas demùm requirit, vt voluntaria plenaq; sit abdicatio facultatum, quarum nulla [b] proprietas retineatur.

F Atque hîc locum habet celebris & antiquis probata [c] sententia: Bonum est, facultates cum dispẽsatione pauperibus erogare: melius est, pro intentione sequendi Dominum insimul donare, & absolutum à solicitudine, cum Christo egere.

b Act. 5. a Hier. ad Demetriad. Basil. ser. 1. de instit. monach. & in cõstitut. monast. ca. 19. & 35. Itẽ quæst 85. in regulis breuiorib. Aug. epist. 109. & ser. 1. de cõmuni vita cler. Itẽ lib. de moribus eccl. cathol. c. 31. Hier. ad Eustoch. Greg. 4 dialo. ca 55. & lib 10 epist. 22.

c Lib. de eccles. dogmatib. cap 71. Ambros. 1. Officiorũ cap. 10. & Hier. aduersus Vigilantium. Prosp. lib. 2. de vita contemplat. cap 9. August. libr. de bono coniug cap. 8.

SCRIPTVRAE.

MATTHAEI decimonono: Et eccè vnus accedens, ait illi: Magister bone, quid boni faciam vt habeam vitam æternam? Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? Vnus est bonus, Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, serua mandata. Dicit illi: Quæ? Iesus autem dixit: Non homicidium facies, Non adulterabis, Non facies furtum, Non falsum testimonium dices, Honora patrem tuum & matrem tuam, Diliges proximum tuum sicut teipsum. Dicit illi adolescens: Omnia hæc custodiui à iuuentute mea: quid adhuc mihi deest? Ait illi Iesus: Si vis perfectus esse, vade: vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere me. Cùm audisset autem adolescens verbum, abijt tristis: erat enim habens multas possessiones. Iesus autem dixit discipulis suis: Amen dico vobis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia diues difficilè intrabit in regnum cælorum. Et iterùm dico vobis: facilius est, camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cælorum. Auditis autem his, discipuli mirabantur valdè, dicentes: Quis ergò poterit saluus esse? Adspiciens autem Iesus, dixit illis: Apud homines hoc impossibile est: apud Deũ autem omnia possibilia sunt. Tunc respondens Petrus, dixit ei: Eccè nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergò erit nobis? Iesus autem dixit illis: Amen dico vobis, quòd vos qui secuti estis me, in regeneratione cùm sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum: centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.

LVCAE decimooctauo: Et interrogauit eum quidam princeps, dicens: Magister bone, quid faciens vitam æternam possidebo? Dixit autem ei Iesus: Quid me dicis bonum? nemo bonus nisi solus Deus. Mandata nôsti: Non occides, Non mœchaberis, Non furtum facies, Non falsum testimonium dices, Honora patrem tuum & matrem. Qui ait: Hæc omnia custodiui à iuuentute mea. Quo audito, Iesus ait ei: Adhuc vnum tibi deest: omnia quæcunque habes, vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere me. His ille auditis contristatus est: quia diues erat valdè. Videns autem Iesus illum tristem factum, dixit: Quàm difficilè, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt. Facilius est enim, camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum Dei. Et dixerunt qui audiebant: Et quis potest saluus fieri? Ait illis: Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deũ.

Ait

Ait aũt Petrus: Eccè nos dimisimus omnia, & secuti sumus te. Qui dixit eis: Amen dico vobis, nemo est qui reliquit domum aut parentes, aut fratres, aut vxorem, aut filios propter regnum Dei, & non recipiat multo plura in hoc tempore, & in seculo venturo vitam æternam.

MARCI 10. Et cùm egressus esset in via, ꝓcurrens quidam genu flexo ante eũ, rogabat eum: Magister bone, qd faciã vt vitam æternã percipiam? Iesus aũt dixit ei: Quid me dicis bonum? Nemo bonus, nisi vnus DEUS. Præcepta nôsti, Nè adulteres, Nè occidas, Nè fureris, Nè falsum testimoniũ dixeris, Nè fraudẽ feceris. Honora patrẽ tuũ & matrẽ. At ille respõdẽs, ait illi: Magister, hęc oĩa obseruaui à iuuentute mea. Iesus aũt intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei: Vnũ tibi deest: vade, quæcunq; habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurũ in cælo: & veni, sequere me. Qui cõtristatus in verbo, abijt mœrens. erat enim habens multas possessiones. Et circunspiciens Iesus, ait discipulis: Quàm difficilè, qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt? Discipuli autem obstupescebant in verbis eius. At Iesus rursùs respondens, ait illis: Filioli, quàm difficile est, confidentes in pecunijs, in regnum Dei introire. Facilius est, camelum per foramen acus trãsire, quàm diuitem intrare in regnum Dei. Qui magis admirabantur, dicentes ad semetipsos: Et quis potest saluus fieri? Et intuens illos Iesus, ait: Apud homines impossibile est, sed non apud DEVM. omnia enim possibilia sunt apud Deum. Et cœpit ei Petrus dicere: Eccè nos dimisimus omnia, & secuti sumus te. Respondẽs Iesus, ait: Amen dico vobis, nemo est qui reliquerit domũ, aut fratres, aut sorores, aut patrẽ, aut matrẽ, aut filios, aut agros, ꝓpter me & propter Euangeliũ: qui non accipiet cẽtiès tantùm nunc in tẽpore hoc: domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios,

&

Universidad de Deusto
Biblioteca

& agros cum persecutionibus: & in seculo futuro vitam æternam.

ACTORVM quarto: Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna: nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Et virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Iesu Christi Domini nostri: & gratia magna erat in omnibus illis. Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant precia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum. Diuidebatur autem singulis prout cuique opùs erat. Ioseph autem qui cognominatus est Barnabas ab Apostolis, (quod est, interpretatum, filius consolationis) Leuites, Cyprius genere, cùm haberet agrum, vendidit eum, & attulit precium, & posuit ante pedes Apostolorum.

ET capite secundo: Omnes etiam qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia. Possessiones & substantias vendebant, & diuidebant illa omnibus, prout cuiq; opùs erat.

CAPITE quinto: Vir autem quidam nomine Ananias, cum Sapphira vxore sua vendidit agrum, & fraudauit de precio agri, conscia vxore sua: & afferens partem quandam, ad pedes Apostolorum posuit. Dixit autem Petrus: Anania, cur tentauit satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto, & fraudare de precio agri? Nónne manens tibi manebat, & venundatum in tua erat potestate? Quarè posuisti in corde tuo hanc rem? Non es mẽtitus hominibus, sed Deo. Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit, & expirauit. Et factus est timor magnus super omnes qui audiêrũt. Surgentes autem iuuenes, amouerunt eum, & efferentes sepeliêrunt.

êrunt. Factum est autem quasi horarum trium spatium, & vxor ipsius, nesciens quod factum fuerat, introiuit. Respondit autem ei Petrus: Dic mihi mulier, si tanti agrum vendidistis? At illa dixit: Etiam tanti. Petrus autem ad eam, Quid vtiquè conuenit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce pedes eorum qui sepelierunt virum tuum, ad ostium, & efferent te. Confestim cecidit ante pedes eius, & expirauit. Intrantes autem iuuenes, inuenerunt illam mortuam: & extulerunt, & sepelierunt ad virum suum. Et factus est timor magnus in vniuersa Ecclesia, & in omnes qui audiêrunt hæc.

PATRES.

1 A HIERONYMVS ad Heliodorum epistola prima: Sed forsitan dicturus es: Quid ergò? quicunque in ciuitate sunt, Christiani non sunt? Non est tibi eadem causa, quæ cæteris. Dominum ausculta dicentem: Si vis perfectus esse, vade. vende omnia tua, & da pauperibus: & veni, sequere me. Tu autem perfectum te fore pollicitus es, nam cùm derelicta militia, te castrâsti propter regna cælorum: quid aliud quàm perfectam secutus es vitam? Perfectus autem seruus Christi, nihil præter Christum habet: aut, si quid præter Christum habet, perfectus non est: &, si perfectus non est, cùm se perfectum fore Deo pollicitus sit, ante Deum mentitus est. Os autem quod mentitur, occidit animam. Igitur vt concludam: si perfectus es, cur bona paterna desideras? Dominum fefellisti, si perfectus non es. Diuinis Euangelium vocibus contonat: Non potestis duobus Dominis seruire: & audet quisquam mendacem Christum facere, mammonæ & Domino seruiendo? Vociferatur ille sæpè: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Et ego onustus auro, arbitror me Christum sequi? Qui dicit se in Christum credere, debet, quo modo ille ambulauit, & ipse ambulare. Quòd si nihil habes, vt te respondurum scio: cur, tam benè paratus ad bella, non militas? Votum perfectionis. Matt 19. Sap. 1. Matt. 6. Luc. 9.

2 IDEM in caput decimumnonum Matthæi super ea verba, Si vis perfectus esse &c. In potestate nostra est, vtrùm velimus esse perfecti. Tamen quicunque perfectus esse voluerit, debet vendere quæ habet: & non ex parte vendere, sicut Ananias fecit & Sapphira, In nostra potestate est perfectio. Act. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Non pars, sed totū vendendum, & pauperibus dandum.

sed totum vendere: & cùm totum vendiderit, omne dare pauperibus: & sic sibi præparare thesaurum in regno cælorum. Et hoc ad perfectionem non sufficit, nisi post contemptas diuitias saluatore sequatur: id est, relictis malis, faciat bona. Faciliùs enim saeculus contemnitur, quàm voluptas. Multi diuitias relinquentes, Dominum non sequuntur. Sequitur autem Dominum, qui imitator eius est, & per vestigia illius graditur. Et in illud: Eccè nos reliqmus &c.

Matt 19.

Grandis fiducia: Petrus piscator erat, diues non fuerat: cibos manu & arte quærebat: & tamen loquitur confidenter, reliquimus omnia. Et quia non sufficit tantùm reliquere, iungit quod perfectum est: & securi sumus te. Fecimus quod iussisti, quid igitur nobis dabis præmij? Iesus autem dixit illis: Amen dico vobis, quòd vos qui secuti estis me, in regeneratione, cùm sederit &cæ. Non dixit, qui reliquistis omnia: hoc enim & Socrates fecit philosophus, & multi alij diuitias contempserunt: sed, qui secuti estis me: quod propriè Apostolorum est atque credentium. Deindè in illud, Et omnis qui reliquerit domum &c. Locus iste cum illa sententia cõgruit, in qua Saluator loquitur: Non véni pacem mittere, sed gladium. Véni enim separare hominem à patrẽ suo, & matrem à filio, & nurum à socru: & inimici hominis, domestici eius. Qui ergò propter fidem Christi, & prædicationem Euangelij omnes affectus cõtempserint, atq; diuitias & seculi voluptates: isti centuplum recipient, & vitam æternam possidebunt.

Non satis est ossa relinquere, sed & Christus sequendus est.

Matt, 10.

Apostolici fastigij perfectæq; virtutis.

3 ITEM ad Demetriadem de seruanda virginitate epistola octaua: Apostolici fastigij est, pfectæq; virtutis, vendere omnia, & pauperibus distribuere, & sic leuem atq; expeditum, cum Christo ad cælestia subuolare. Nobis, immò tibi, diligẽs credita est dispẽsatio, quanquàm in hoc omni ætati omniq; personæ libertas arbitrij relicta sit. Si vis, inquit, esse perfectus. Non cogo, non impero: sed pono palmam, ostendo prẽmia: tuum est eligere, si volueris in agone, atq; certamine coronari. Et consideremus quàm sapienter sapientia sit locuta: Vende, quę habes. Cui ista præcipiuntur? nempe illi, cui dictũ est: Si vis esse perfectus. Nõ partem bonorũ tuorum, sed omnia vende. Cumq; vẽdideris, quid sequitur? Et da pauperibus. Non diuitibus, non propinquis, nõ ad luxuriã, sed ad necessitatẽ. Siue ille sacerdos sit, siue cognatus, & affinis, nihil in illo aliud consideres, quàm paupertatem. Laudent te esurientium viscera, nõ ructantium opulenta conuiuia. In Actis Apostolorum, quandò Domini nostri adhuc calebat cruor, & feruebat recens in credentibus

Libertas relinquitur circa defectionẽ facultatum.

Matt. 19.

Proponitur palma, & ostẽditur gmia.

Nõ partẽ, sed omnia vẽde.

Da paupibus, nõ diuitibus, aut propinquis, nisi sint pauperes.

fides, vendebant omnes possessiones suas, & precia earum ad Apostolorum deferebant pedes, vt ostenderẽt pecunias esse calcandas: dabaturq; singulis, prout cuiq; opus erat. Ananias & Sapphira, dispensatores timidi, immò corde duplici, & ideò condemnati, quia post votum obtulerunt quasi sua, & non eius, cui semèl ea vouerãt: partemq; sibi iam alienæ substantiæ reseruârunt, metuentes famẽ, quam vera fides non timet: præsentem meruêre vindictam, non crudelitate sententiæ, sed correptionis exemplo. Deniq; & Apostolus Petrus nequaquàm imprecatur eis mortem, vt stultus Porphyrius calumniatur, sed Dei iudicium prophetico spiritu annunciat, vt pœna duorum hominum sit doctrina multorum. Ex eo tempore, quo virginitati perpetuę consecrata es, tua non sunt, immò verè tua, quia Christi esse cœperunt, quæ auia viuente vel matre, ipsarũ arbitrio dispẽsanda sunt. Sin autem obierint, & somno sanctorum requieuerint: scio enim & hoc illas optare, vt te habeant superstitem, cùm ætas maturior fuerit, & voluntas grauior, firmiorq; sententia: facies quod tibi visum fuerit, immò quod Dñs imperat, scitura nihil te habiturã, nisi quod in bonis operibus erogaueris.

Votũ paupertatis violârunt Ananias & Sapphira.

Ibidem.

Virginitatẽ ppetuæ cõsecrata Demetrias.

4 IDEM Hieronymus quæstione prima ad Hedibiam, epistola centesima quinquagesima: Interrogas quo modo perfectus esse qs possit, & quo modo viuere debeat vidua, quæ sine liberis derelicta est. Hoc idem in Euangeliõ legis doctor interrogat: Magister, quid faciens, vitam æternam possidebo? Cui respondit Dominus: Mandata nõsti? Dicit ille: Quæ? Iesus autem dixit: Non homicidium facies, non adulterium, non furtum, non falsum dices testimonium: honora patrem & matrẽ, & diliges proximũ tuum sicut teipsum. Et illo dicente, Hæc omnia feci, Dominus intulit: Vnum tibi deest: Si vis perfectus esse: vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus: & veni, sequere me. Itaq; & ego tibi Domini nostri respondebo sermonibus: Si vis esse perfecta, & tollere crucem tuam, & sequi Dominum saluatorem, & imitari Petrum dicentem: Eccè nos dimisimus omnia, & secuti sumus te: vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & sequere saluatorem. Non dixit, da filijs, da fratribꝰ, da propinquis: quos etiam si haberes, iure ijs Dñs pferretur: sed da paupibus, immò da Christo, qui in paupibus pascit: Quicùm diues esset, p nobis paupfactꝰ est. Et paulopòst: Dicut Apostoli se oĩa quę sua fuerãt, dimisisse: & mercedẽ p hac virtute audacter exposcũt. Quibus respõdit Dñs: Omnis q reliqt domũ, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrẽ, aut vxorem, aut filios, aut agros,

Nõ dixit, da filijs, da fratribus, da propinquis, sed pauperibus. 2. Cor. 8. Marc 10. Matt. 19.

Pro paruis magna recipere, & habere Dominum debitorem.

propter nomen meum: centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. O quanta beatitudo, pro paruis magna recipere, æterna pro breuibus, pro morituris semper viuentia, & habere Dominum debitorem. Si qua autem vidua habet liberos, & maximè si nobilis familiæ est, egentes filios non dimittat, sed ex æqualitate eos amet, vt & meminerit primùm animæ suæ, & ipsam putet esse de filijs, & partiatur potiùs cum liberis, quàm omnia filijs derelinquat: immò Christum liberorum suorum faciat cohæredem. Respondebis: Difficile est, durum est, & contra naturam. Sed Dominum audies tibi respondentem: Qui potest capere, capiat. Et si vis esse perfecta, non tibi iugum necessitatis imponit, sed potestati tuæ liberũ concedit arbitrium. Vis esse perfecta, & in primo stare fastigio dignitatis: fac, quod fecerunt Apostoli: vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & sequere Saluatorem, & nudam solamq; crucem nuda sequaris & sola. Non vis esse perfecta, sed secundum vis tenere gradũ virtutis: dimitte omnia, quæcunque habes, da filijs, da propinquis, nemo te reprehendit, si inferiora secteris, dummodò illam scias tibi iure prælatam, quæ elegerit prima. Dices: hoc Apostolorum est, & virorum: mulierem autem nobilem non posse omnia vendere, quæ multis adiumentis huius vitæ indigeat. Audi igitur Apostolũ commonentem: Non vt alijs refrigerium, vobis autem tribulatio: sed ex æqualitate, vestra abundantia illorum sustentet inopiam: vt & illorum abundantia, vestræ inopiæ sit supplementum. Vndè, inquit, Dominus: Qui habet duas tunicas, det alteram non habenti. Ananias & Sapphira Apostoli meruêre sententiam, quia sua timidè reseruârunt. Ergóne, inquies, puniendus est, qui sua non dederit? Minimè: ideò puniti sunt, quia mentiri voluerunt Spiritui sancto, & reseruantes necessaria victui suo, quasi perfectè seculo renunciantes, vanam gloriam sectabantur. Alioqui licet liberè dare, vel nõ dare. quanquàm ei, qui cupiat esse perfectus, præsens paupertas futuris diuitijs compensanda sit.

Vidua diues Christũ faciat suorũ liberorum cohæredem. Matt. 19.

Non præcipit, nec iugũ necessitatis imponit Christus.

Primũ dignitatis fastigiũ, omnia pauperibus dare.

Secũdus virtutis gradus, dare propinquis &c.

2. Cor. 8.

Luc. 3. & 6. Act. 5. Ananias & Sapphira cur puniti.

Cẽtuplicato fœnore Christi promissa redduntur. Gene. 26. Matt 19.

In audientiũ arbitrio grãdia ponũtur, contiũ paupertatis scilicet & castitatis.

1 Cor. 7.

§ IDEM in consolatione ad Pammachium super obitu Paulinæ vxoris, epistola vigesimasexta: Parua dimisimus, & grandia possidemus. Centuplicato fœnore CHRISTI promissa redduntur. Ita tali & Isaac quondàm agro seuerat: qui paratus ad mortem, ante euangelium euangelicam portauit crucem. Si vis, inquit, perfectus esse, vade: vende omnia, quæ habes, & da pauperibus: & veni, sequere me. Si vis perfectus esse. Semper grandia in audientium potestate ponuntur arbitrio. & ideò virginitatem Apostolus non imperat, quia

quia Dominus disputans de eunuchis, qui se castrâssent propter regna cælorum, ad extremum intulit: Qui potest capere, capiat. Non est enim volentis, neq; currentis, sed miserentis Dei. Si vis perfectus esse. Non tibi imponitur necessitas, vt voluntas præmium cõsequatur. Si vis ergò esse perfectus, & desideras esse quod prophetæ, quod Apostoli, quod Christus est: vende nõ partem substantiæ, nè timor penurię infidelitatis occasio sit, & cum Anania & Sapphira pereas, sed vniuersa quæ possides. Cumq; vendideris, da pauperibus, non locupletibus, non superbis: da quo necessitas sustentetur, nõ augeantur opes. Pars sacrilegij est, rem pauperum dare non pauperibus. Et tamen non est satis perfecto & consummato viro opes contemnere, pecuniam dissipare, & proijcere, quod in momento & perdi, & inueniri potest. Fecit hoc Crates Thebanus, fecit Antisthenes, fecerunt plurimi, quos vitiosissimos legimus. Plus debet Christi discipulus præstare, q̃ mundi philosophus, glorię animal, & popularis aurę, atq; rumorũ venale mancipium. Tibi non sufficit opes cõtemnere, nisi Christum sequaris. Christum aũt sequitur, qui peccata dimittit, & virtutũ comes est. Christũ scimus sapientiam. Hic thesaurus in agro scripturarũ nascitur: hæc gemma multis emitur margaritis. Sin autẽ adamaueris captiuã mulierem, id est, sapiẽtiam secularem, & eius pulchritudine captus fueris, decalua eam, & illecebras criminũ atq; ornamẽta verborũ cum emortuis vnguibus seca. Laua eam prophetali nitro, & tunc requiescens cũ illa, dicito: Sinistra eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me, & multos tibi fœtus captiua dabit, ac de Moabitide efficietur Israelitis. Christus sanctificatio est, sine qua nemo videbit Deũ. Christus redemptio, idem redemptor, & precium. Christus omnia, vt, qui omnia propter Christum dimiserit, vnum inueniat pro omnibus, & possit liberè proclamare: Pars mea Dñs.

Ethnici philosophi cõtẽpserũt pecuniam.

Thesaurus. Matt. 13. Deut. 21.

Secularium literarũ vsus. Hier. 2. Cant. 2.

Psal. 15.

6 BASILIVS in regulis fusiùs disputatis, interrogatione nona: Cùm Dominus noster Iesus Christus dixerit, Vende quæ habes, & da paupibus, & habebis thesaurũ in cælo, & veni, sequere me: & item, Vendite quæ possideris, & date eleemosynam: Equidem ex hoc colligo, qui hac mente à suis discedat, hunc huiuscemodi curam de parte patrimonij sua nullo modo oportere negligere, contrahq; illud accurare, vt cùm eam omnem diligentissimè secum abstulerit, eam veluti rem iam Domino consecratam, summa cum religione distribuat, vel ipse per se, si huiuscemodi muneri scienter administrando esse ipse par possit, vel per alios, quos antè maxima

Matt 19. Rom. 9.

Vẽde nõ partẽ substãtiæ. Act. 5.

Da pauperibus, non locupletibus.

Matt. 19. Luc. 12.

Quãta diligẽtia patrimonii distribuendũ ei, q cõsilii paupertatis amplecti statuit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

adhibita diligentia delegerit, quiq; certissima dederint documenta, posse se illam fideliter ac prudenter distribuere, cùm illud pertsuasum sit, nō vacare periculo, siue ppinquis suis illā relinquat, siue in ea distribuēda, cuiusuis, nulla adhibita delectione, opera vsus fit. Etenim si, qui præfectus est procurandæ regiæ pecuniæ, esto derebus ijs, quę partę iam sunt, nihil interuerterit omninò, ad seq; trāstulerit: is tamen, si quæ prætereà acquiri potuerant, negligentia sua non acquisiuerit, sed passus sit deperire, nihilominùs tamen vtiq; in crimine est: quàm graue tandèm censere debemus iudicium illis imminere, qui in rebus Dei nomini iam consecratis, vindicandis, lentè ac negligenter se gesserint? An non in eadem cum illis iudicij causa futuros, de quibus scriptum est, Maledictus homo, qui facit opera Domini negligenter? Hier. 48.

Doctrina de consilio Paupertatis euāgelicæ, vtrùm recens an antiqua sit.

7 DAMASCENVS in historia duorum Christi militum Barlaam & Ioasaphat: Ioasaphat verò ait: Cuncta ergò despicere, & istam laboriosissimam assumere vitam (sicut dixisti superiùs) traditio est antiqua, ab Apostolorū descendens doctrina: an modò nouiter vobis sic visum est, mentis vestræ scientia quasi melius eligentibus istud? Respondens senex, ait: Non legem recenter introductam doceo te, (absit hoc à me) sed ab antiquo nobis traditam. Dixit enim Deus cuidam diuiti, qui interrogabat eum, quid faciendo, vitam æternam possideret: & glorianti omnia se custodisse quæ scripta erant in lege: Vnum (inquit) tibi deest. Vade, & quæcunque habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere me, tollendo crucem. Ille verò hoc audiens, tristis effectus est. Erat enim dives valdè. Videns eum contristatum Dominus, dixit: Quàm difficilè, qui pecunias habent, intrabunt in regnum cælorum. Facilius enim est, camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cælorum. Hoc ergò mandatum cuncti audiērunt sancti, & leparari ab omni tali diuitiarum difficultate studuerunt, cuncta sua dispergentes in pauperum erogationem, & diuitias sibi æternas reponentes, tulerunt crucem, & secuti sunt Christum. Alij quidem martyrio, sicut iam dixi tibi, consummati sunt. Alij verò eremiticè agonizantes, & nihil eorum quæ ad conuersationem huius veracis philosophiæ pertinent, emiserunt. Mandatum igitur hoc esse noueris Christi regis nostri & Dei, quod nos ab amore temporalium retrahit, & æternorum participes efficit. Cùm igitur, inquit Ioasaphat, sic antiqua & necessaria huiusmodi sit philosophia, cur non hodiè hanc multi sequuntur? Matth. 19.

Christi consiliū amplexi sunt Sancti.

Cur non ità multi amplectantur.

Senex

Senex verò ait: Multi quidē imitati sunt, & imitantur: plurimi verò pigri remanent, & negligentes. Pauci enim sunt (sicut ait Dominus) qui strictam & arctam pergant viam, amplam verò & latam plures. Qui enim semèl ab auaritia & voluptate malorum capiuntur, inani ac vanæ dediti gloriæ, inextricabiliter ipsis adstricti remanent, & quasi seruos semetipsos voluntariè venundantes alieno Domino, & exaduersò stantes, ista præcipienti Deo, & vincti ab eo tenentur: Anima enim quæ semèl de sua salute desperat, habenasq; suas irrationabilibus laxat cupiditatibus, vbiquè fertur. Matth. 7.

8 CHRYSOSTOMVS homilia in locum Pauli ad Romanos, Salutate Priscam & Aquilam: Cùm dicit, Si vis perfectus esse: consulendo & admonendo dicit. Non est autem idem consulere, & legem ponere. Nam qui legem statuit, modis omnibus fieri vult, quod præcipit. Qui verò consulit & adhortatur, sententiæ & arbitrio auditoris permittit, vt ex dictis quod voluērit eligat, sicq; faciendorum dominus auditor relinquitur. Propterea non simpliciter dixit, Vade, vende facultates tuas: sed vt discas, quòd in arbitrio audientium res sitæ sint. Matth 19. Consulit Dominus, nō peripit facultatū distributionē

9 BEDA in caput decimumoctauum Lucæ: Non est putandus hic princeps, cùm legis se mādata custodisse dicebat, esse mentitus, sed simpliciter, vt vixerit, esse confessus. Quia si mendacij noxa reus teneretur, nequaquàm Marcus Euangelista de illo scribens adjeceret: Iesus autem intuitus eum, dilexit eum. Et dixit illi: Vnum tibi deest. Vade, quæcunq; habes, vēde, &c. Diligit enim Dominus eos, qui legis mandata, quanuis minora, custodiunt: sed nihilominùs quod in lege minus fuerat, ijs qui perfecti esse desiderant, ostendit. Omnia quæcunque habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere me. Quicunq; perfectus esse voluerit, debet vendere quæ habet, & nō ex parte vendere, sicut Ananias fecit & Sapphira, sed totum vēdere: & cùm vendiderit, dare omne pauperibus, & sic sibi præparare thesaurum in regno cælorum. Nec hoc ad perfectionem sufficit, nisi post contemptas diuitias Saluatorem sequatur, id est, relictis malis, faciat bonum. Faciliùs enim sacculus contemnitur, quàm voluntas. Non esse mētitum adolescentem diui. tem de obseruatione mandatorum, ex Marco. Mare. 10. Consilia sunt supra mandata. Actor. 5.

10 ITEM in caput decimū Marci: Non est putandus homo iste vel voto tētantis (vt quidā putauēre) Dñm interrogâsse, vel de sua esse vita mēritus, cū se legis mādata custodisse dicebat, sed simpliciter, vt vixerit, esse cōfessus: Quia si mēdacij aut simulationis noxa reus te- Reprehendit eorum sententiā ex euāgelio, q̄ aiunt adolescentē fuisse mentitum de obseruatione mādatorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

teneretur, nequaq̃ intuitus arcana cordis eius, eũ diligere dicere-
tur Iesus. Diligit enim Dñs eos, q mandata legis quãuis minora cu-
stodiunt: sed nihilominùs quod in lege minus fuerat, ijs q perfe-
cti esse desiderant, ostendit: qa non vẽni soluere legẽ aut prophetas,
sed adimplere. Ad quam profectò adimpletionem pertinet, quod
hic consequenter adiungatur: Vade, quæcunque habes vende, & da
pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere me.

Perfectionẽ appetẽtibus ostẽdit, quod lege minus erat.

11 THEOPHYLACTVS in caput decimumoctauũ Lu-
cæ: Postquàm autem adolescens se omnia hæc seruâsse dixit à iu-
uentute, præscripsit ei Dominus paupertatem, caput omnium vir-
tutum. Vide autem legem Christiana vita dignam: Omnia quæ-
cunque habes, vende, inquit. Nam si quid reliqueris, illius seruus
es. Et distribue non diuitibus cognatis, sed pauperibus. Habet au-
tem & distribuendi verbum emphasim quandam, vt cum dijudi-
catione, & non fortuitò, dispergantur bona. Quoniam autem cum
paupertate & alias habere virtutes Christianum oportet, propter-
eà dicit: Et veni, sequere me: hoc est, & in omnibus alijs esto disci-
pulus meus, & semper sequere, non hodiè quidem, crâs autem non:
Et paulopòst: Postquàm diues audijt abijciendas diuitias, mœrore
affectus est. Vndè dicit Dominus admirabili figura, quomodò dif-
ficile sit, habentes pecunias in regnum cælorum ingredi. Non dicit
quòd impossibile sit eos ingredi, sed difficile. Non enim impossibile
est saluari tales. possibile enim expendere pecuniam, & superna as-
sequi. Et difficile quidem hoc. Tenaciores enim viscо adhærent pe-
cuniæ, & difficilè abstrahitur, qui à talibus est cõprehensus. Ibidem:
Quæ impossibilia apud hoĩes sunt, possibilia sunt apud Deum. Qui
enim habent mentem humanam, quæ ad inferiora vergit, & terre-
na desiderat, saluari non possunt, sicut dictum est. Deo autem pos-
sibile hoc est, quandò quis consiliarium habet Deum, & iustificati-
ones Dei, & mandata Magistri de paupertate suscipit, & illius inuõ-
cat auxilium. Possibile enim est hoc. Nostrum est enim velle hoc:
Dei autem perficere. Et aliter, Si quidem transcenderimus huma-
nam illam infirmitatem diuitum, & voluerimus nobis facere ami-
cos ex mammona iniustitiæ, saluabimur per eas, & recipiemur in
æterna tabernacula. Nam melius quidem fuerit dimittere omnia.
Hoc aũt si minùs, saltem facere partiarios pauperes, & sic impossi-
bile fiet possibile. Impossibile quidem esset non omnibus dimissis
saluari, veruntamen & est propter misericordiam Dei, si partes de-
derimus in vsum congruum.

Paupertas caput omnium virtutum.

Distribue nõ diuitibus cognatis, sed pauperibus.

Prior modus quo diuites possunt ingredi in regnũ cælorũ, nimirũ dimittẽdo omnia: Alter modus per eleemosynar. Lucæ 12.

Melius est dimittere ola, quàm p partes ex bonis suis eleemosynas dare.

1 B HIE-

1 B HIERONYMVS in caput decimumnonum Mat-
thæi, in ea verba, Centuplum accipiet: Ex occasione huius senten-
tiæ, quidam introducunt mille annos post resurrectionem, dicen-
tes tunc nobis centuplum omnium rerum quas dimisimus, & vi-
tam æternam esse reddendam: non intelligentes, quòd si in cæteris
digna sit repromissio, in vxoribus appareat turpitudo: vt qui vnam
pro Domino dimiserit, centum recipiat in futuro. Sensus ergò iste
est: Qui carnalia pro saluatore dimiserit, spiritualia recipiet: quæ
comparatione & merito sui ità erunt, quasi si paruo numero cente-
narius numerus comparetur. Vndè dicit & Apostolus, qui vnam
tantùm domum & vnius prouinciæ paruos agros dimiserat: Quasi
nihil habentes, & omnia possidentes.

Per cẽtuplum quid intelligatur.

Spiritualia ad carnalia cõparãtur, sicut cẽtenarius numerus ad parvum numerũ. 2. Cor. 6.

2 EVTHYMIVS in caput decimumnonum Matthæi: Mar-
cus & Lucas manifestiùs de his recitantes, centuplam retributio-
nem hoc tempore rependi dicunt, in hoc videlicet seculo, vitam
autem æternam in venturo siue futuro. Centupla verò, hoc est, va-
riè multiplicata, aut multo plura, sicut dixit Lucas. Sed quomodò
multiplicatam accipiet quis hanc retributionem in præsenti
seculo? Quomodò? Sicut acceperunt Apostoli & Martyres, cæterique
omnes iusti. Vide enim quòd omnium fidelium domus sibi habe-
bant apertas: fratres etiam & sorores parauerunt omnes sanctos &
sanctas: patres verò, omnes ipsos colentes, ipsorumq̃ curam ha-
bentes, ac erga ipsos compassionis affectu tactos: nam hæc sunt
propria patris: matres quoquè, omnes pari modo se habentes: vxo-
res verò, omnes ministrantes, subseruientes ac curantes eos: hæc
siquidem vxoris sunt opera: filios præterea, omnes discipulos. Ad-
hæc omnes fideliũ agros in sua potestate habebant: quodq̃ omni-
um est maximè admirabile, omnia hæc habebant cum persequuti-
onibus, prout addidit Marcus, hoc est, à fidei inimicis persecutio-
nem sustinentes. Potest etiam esse multiplicatio, gratia sanitatum,
aut prophetia, aut aliud quippiam simile.

Cẽtupla retributio in præsenti seculo.

Apostoli quas domos in hac vita receperunt.

Fratres & sorores.

Patres & matres.

Quas vxores.

Quos filios & agros.

Cum persecutionibus. Marc. 10.

Dona spiritualia nomine cẽtupli etiam intelligũtur.

3 ANSELMVS in caput decimumnonum Matthæi: Sic
illud centuplum intelligendum est: qui reliquerit carnalia, recipi-
et spiritualia. Centenarius enim numerus ad cælestia pertinet, quia
centenarius de læua in dexteram translatus est in computatione:
sicut aũt læua ad tẽporalia, sic dextera ad cælestia refertur. Cùm
ergò centenarius dexteræ accidat, meritò cælestia significat. Quod
aũt subdit, & vitã æternã possidebit: expositio est & determinatio:
velc entuplum accipiet, id est, voluntatem nihil habendi.

Spiritualia nomine cẽtupli intelliguntur.

Volũtat nihil habẽdi, nomine cẽtupli intelligi potest.

4 THEOPHYLACTVS in caput decimũnonum Matthæi: Nè quis suspicetur quod dictum est, solis congruere discipulis: dilatat promissionem ad omnes qui similia faciunt. Habebunt enim pro carnalibus cognatis, familiaritatem & fraternitatẽ cum Deo; pro agris paradisum, & pro lapideis ędibus supernam Hierusalem; pro matre presbyteram ecclesiam, pro patre presbyteros, pro vxore omnes fideles mulieres: num nuptijs? absit, sed spirituali affectione, & misericorde erga se cura.

Cognatos quos recipient

Quos agros, domos, parẽtes, aut vxores.

5 ET in Marci caput decimum: Cumq; solus Petrus rogãsset, omnibus generaliter loquitur Christus, dicens: Omnis qui reliquerit vxorem vel patrem. Hæc dicit, non vt velit parentes auxilio deesse, & ab vxoribus separari, sed docet nos præferre pietatem erga Deum omnibus carnalibus. Quia enim verè bellum à prædicatione accensum erat, & negaturi erant pueri parentes propter pietatem, dicit: Quisquis reliquerit cognatos quos sibi natura dedit, & in summa, corporalia omnia propter Euangelium: centuplà omnia accipiet in præsenti seculo, & in futuro vitam æternam. Nũquid ergò & mulieres centum accipiet? Etiam. Tametsi maledictus Iulianus hoc irriserit. Quid confert vxor domui viri? Omninò curam admit viro. Vide itaq; hoc etiam in Apostolis. Quot mulieres fuêre, quibus cura erat de amictu & esu illorũ, & quæ ministrârunt eis, qui nihil horum curabant, sed solùm sermonem & doctrinam? Similiter matres & patres multos habuerunt Apostoli, qui diligerent, & amico affectu erga se essent. Et Petrus qui vnam domum reliquerat, posteà omnium discipulorum suorum domos habebat. Et nunc quoquè vbiq; terrarum erecta sunt templa in nomine eius, quæ sunt claræ domus. Et quod maius, hæc omnia in persequutionibus, id est, persequutionem passi, & malè affecti atque afflicti.

Pietas erga Deum, ofibus carnalibus ferenda est.

Quomodò centũ mulieres receperũt Apostoli.

Matres & patres Apostolorum.

Domos quales receperũt.

6 IN Lucæ caput decimumoctauum: Tuguriola quidem reliquerant Apostoli omnes, & nunc habent fulgentissima templa, & res familiares, & agros, & vxores multas, quæ illis feruore fidei adhærent, aliáque omnia. In futuro autem seculo, non agros tales multiplices & corporales retributiones, sed vitam æternam.

Domus Apostolorũ sunt templa.

7 BEDA in caput decimum Marci: Sensus iste est: Qui propter euangelium CHRISTI carnalia reliquerit, spiritalia bona recipiet: quæ comparatione & meritò sui ità erunt, quasi paruo numero centenarius numerus comparetur. Quia nimirùm à fratribus atque consortibus propositi sui, qui ei spiritali glutino colligãtur, multo gratiorem etiam in hac vita recipiet charitatem. Lege Actus Apostolorum, quòd multitudinis credentium erat cor vnũ & anima vna, & erant illis omnia communia, nullusq; egens erat inter eos qui sua pro Domino reliquerant. De quibus & Apostolus ait: Tanquàm nihil habẽtes, & omnia possidentes. Potest sanè hoc quod ait, Accipiet centiès tantum nunc in tempore hoc, domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros cum persecutionibus, per significationem altiùs intelligi. Centenarius quippe numerus de læua translatus in dexteram, licèt eandem in flexu digitorum videatur tenere figuram quam habebat denarius in læua, nihilòminùs tamen quantitatis magnitudine supercrescit: Quia videlicet omnes qui propter regnum Dei temporalia spernunt, etiam in hac vita persequutiõibus plenissima, eiusdem regni gaudium fide certa degustant, atque in expectatione patriæ cælestis (quæ iure in dextera significatur) omnium pariter electorum syncerissima dilectione perfruuntur.

Spiritualia bona quæ in hac vita pro carnalibus recipiũtur.

Charitas fraterna.

Actor. 4.

2. Cor. 6.

Alia expositio de centuplo.

Degustatio gaudij cælestis, & expectatio cælestis patriæ.

8 ET in caput decimumoctauum Lucæ: Sensus iste est: Qui propter regnum DEI acquirendum omnes affectus contempserit, omnes seculi delicias luxusq; calcauerit, multo plura in præsenti recipiet, quia à fratribus atq; consortibus propositi sui, qui ei spiritali glutino colligantur, multo gratiorem etiam in hac vita recipiet charitatem. Hanc siquidem quam inter parentes, ac filios, atq; germanos, coniuges vel propinquos siue societas copulæ, seu consanguinitatis necessitudo coniungit, satis breuem esse constat ac fragilem. Deniq; interdùm etiam honesta causa interueniente dissoluitur. Soli perpetuæ coniunctionis retinent vnitatem, atque indiscretè possident vniuersa, qui omnia sua esse quæ fratrum, oĩa fratrum credunt esse quæ sua sunt. Lege Actus Apostolorum, quia multitudinis credentium erat cor & anima vna, & erãt illis omnia communia, nullusq; egens erat inter eos, qui sua pro Domino reliquerunt. De quibus & Paulus ait: Tanquàm nihil habentes, & omnia possidentes. Recipietur sanè etiam de continentia coniugali multo maior suauitas ab illa, quæ eis inuicèm per commixtiõem

Gratior charitas recipitur in hac vita.

Act. 4.

2. Cor. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sexuum præbebatur. Vxorẽ antè in lasciua passione desiderij pos-
sidebam, hanc eandem in honore sanctificationis & vera Christi
Centuplum crescit meritũ castitatis. dilectione possideo. Vna est mulier, sed centuplum creuit meritũ
castitatis. Nam quod secundùm Marcũ dicitur, accipiet centiès tãtum nunc in tempore hoc, domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros, cum persequutionibus: potest altiùs accipi. Centenarius quippe numerus, &c. vt suprà in Marco.

9 CASSIANVS Collatione vigesimaquarta Abbatis Abraham, capite vigesimosexto: Multo credibilius, multoq; manifestius est, eum qui aliquid secularium vel affectuum vel bonorum Christo
Cẽtuplo gratior charitas ab eo recipitur, q̃ secularẽ affectũ, propter Christũ relinquit. suadente contempserit, à fratribus atq; consortibus propositi sui, qui ei spiritali glutino colligãtur, centuplo gratiorem etiam in hac vita recipere charitatem. Hanc siquidem quam inter parentes ac filios atque germanos, coniuges vel propinquos, siue societas copulæ, seu consanguinitatis necessitudo coniũgit, satis breuem esse cõstat ac fragilem. Deniq; etiam boni ac pij cùm adoleuerint filij, à parentum domibus nonnunquàm ac substantijs excluduntur, cõmunio quoquè consortij coniugalis interdùm etiam honesta causa intercueniente diuellitur, fratrum dirimit charitatem contentiosa diuisio. Monachi soli perpetuę coniunctionis retinent vnitatem, atq; indiscretè possident vniuersa, qui omnia sua esse quæ fratrum, omnia fratrum credunt esse quæ sua sunt. Si ergò istis diebus quibus carnalis copulatur affectio, dilectionis nostræ gratia conseratur, profectò centuplo hæc dulcior atque sublimior est. Recipietur sanè etiam de continentia coniugali maior centuplo suauitas, ab illa quæ eis inuicèm per commixtionem sexuum præbebatur.
Pro agrorũ & domorũ possessione quid recipiatur. Pro lætitia quoquè illa, quam in vnius agri ac domus possessione quis habuit, centuplo maiore diuitiarum gaudio perfruetur, qui in adoptionem transiens filiorum Dei, vniuersa quę æterni sunt patris, vt propria, possidebit, & affectu atque virtute ad imitationem
Ioan. 17. veri illius filij proclamabit: Omnia quæ habet pater, mea sunt: nec
1. Cor. 3. iam cum vlla pœnali distensionis ac solicitudinis cura, sed securus ac lætus velut in proprijs vbiq; succedit, audiens quotidiè sibimet ab Apostolo prædicari, Omnia enim vestra sunt, siue mundus, siue
Centupli retributio in magnitudine meriti. p̃sentia, siue futura. Et à Salomõe: Fidelis viri totus mũdus diuitiarũ est. Habes ergò istã cẽtupli retributionẽ, in magnitudine meriti, & in discretione tã incõparabilis qualitatis expressam. Neq; enim si pro æris, aut ferri, aut vilioris cuiusquam metalli certo pondere, tantundem ponderis, sed auri quispiam reddidisset, non etiam amplius

plius quàm centuplum restituisse videretur: ità cùm pro contemptu voluptatum atque affectuum terrenorum, spiritale gaudium
Gaudiũ spiritale pro contemptu voluptatum terrenarum rependitur. Marc. 10. & precioſissimæ charitatis iocunditas repensatur, etiamsi ipse sit numerus, centuplo tamen hæc maior atque præclarior est. Et post pauca: Nunc ad quantitatem earum rerum, quas pro contemptu mũdialium commodorum nobis in hoc seculo Christus restituit, transeamus, præcipuè secundùm euangelium Marci ità dicentis: Nemo est qui reliqt domum, aut fratres, aut sorores, aut matrem, aut filios, aut agros propter me & propter euangelium, qui non accipiat centiès tantum nunc in tempore hoc, domos, fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros cum persecutionibus, & in seculo futuro vitam æternam. Centuplam nanque fratrum, parentum 've recipiet quantitatem, quisquis patris vnius vel matris seu filij pro Christi nomine charitate cõtempta, in omnium quæ Christo deseruiunt, dilectionem sinceriſsimam transit, pro vno scilicet tot inueniens patres fratresq;, feruentiore ac præstantiore sibi affectione deuinctos. Multiplicata etiam domorum atque agrorum possessione ditabitur, quisquis vna domo pro Christi dilectione reiecta, innumera monasteriorum habitacula tanquàm propria possidebit, in quacunque orbis parte velut in suæ domus iure succedens. Quomodò enim non centuplum, & si Domini nostri sententię superadijci aliquid fas est, plus quàm centuplum recipit, qui decem vel viginti seruorum ministeria infida & coactitia derelinquens, tot ingenuorum ac nobilium spontaneo fulcitur obsequio? Quod ità, esse etiam vestris experimentis probare potuistis, qui singulis patribus matribusq; ac domibus derelictis, quamlibet mundi partem fueritis ingressi, patres, matres, fratresq; innumeros, domos quoquè & agros seruosq; fideliſsimos, absque vllo solicitudinis labore conquiritis, qui vos vt proprios dominos summis suscipiunt, amplectuntur, fouent, venerantur officijs. Sed hoc, inquam, sancti ministerio meritò ac fidentialiter perfruentur, qui priùs in seruitutem fraternitatis semetipsos suaq; omnia voluntaria deuotione subdiderint. Quisquis autem hæc humilitate sincera consortibus suis nõ detulerit, quomodò deferri sibi ab alijs patienter admittit, cùm grauari se eorum obsequijs intelligat potiùs quàm fouere, qui accipere mauult fratrum, quàm deferre, famulatum? Hæc tamen omnia non cum remissa securitate, nec cum inerti oblectatione percipiet, sed secundùm verbum Domini, cum persecutionibus, id est, cũ pressuris seculi huius, ac summis angoribus passi-
Centupla retributio monachorũ & religioſorũ, pro parentum & fratrum dimiſſione.
Pro dimiſſis poſſeſſionibus.
Pro dimiſſione ſeruorum & miniſtrorũ
Cum perſecutionibus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

onum. Et sub finem: Postremò, vt iam disputationis huius sermo claudatur, nónne obsecro etiam in hoc centuplam gratiam euidentissimè, qui fideliter Christo deseruiunt, consequuntur, dum pro nomine eius à summis principibus honorãtur, ac licèt ipsi humanam gloriam non requirant, venerabiles tamen etiam in persecutionum angustijs iudicibus cunctis ac potestatibus fiunt, quorũ vilitas etiã mediocribus forsitan despicabilis esse potuisset, vel pro obscuritate natalium, vel pro conditione seruili, si in seculari conuersatione mansissent.

10 GREGORIVS homilia decimaoctaua in Ezechielem: Denarius numerus per semetipsum multiplicatus, in centenariũ surgit. Vndè rectè per centenariũ magna perfectio designatur, sicut de electis dicitur: Omnis qui relinquit domũ vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorẽ, aut filios, aut agros propter nomen meum: centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Neque enim sanctus quisque ideò terrena deserit, vt hæc possidere in hoc mundo multipliciùs possit: quia quisquis terreno studio terrã relinquit, terram non relinquit, sed appetit. Nec qui vnam vxorem deserit, centum recepturus est, sed per centenariũ numerum perfectio designatur. Quia quisquis pro Dei nomine temporalia atq; terrena contemnit, & hìc perfectionem mentis recipit: vt iam ea non appetat, quæ contemnit, & in sequenti seculo ad æternæ vitæ gloriam peruenit. Centiès itaq; recipit quod dedit, qui perfectionis spiritum accipiens, terrenis non indiget, etiam si hæc non habet. Ille aũt pauper est, qui eget eo quod nõ habet. Nam qui & non habens, habere nõ appetit, diues est. Paupertas quippe in inopia mentis est, non in quantitate possessionis. Nam cui in paupertate benè conuenit, non est pauper.

Matth. 19.

Nõ sunt terrena deserẽda vt terrena recipiamus.

Per centenariũ numerũ perfectio mentis designatur.

Volũtas & desideriũ nihil habendi.

Paupertas in quo cõsistat.

11 BERNARDVS in declamationibus de deserendis facultatibus super Euangelium, Eccè nos reliquimus omnia: Sed audiui, ait homo, qui perditiõis sumit occasiõem, & (vt vulgò dicitur) festucam quærit vndè sibi eruat oculũ: audiui, inquit, de illo & illo, qui reliquerãt omnia, & ad vomitũ suũ sunt reuersi. Quomodò illi acceperant centuplum? Exurge Domine, iudica causam tuam, & istorum nempe calumniam, & murmur ipsorũ qui fortè omnia relinquere visi sunt, & minimè tamen centuplum acceperunt: Non contra nos, sed contra te est, qui dixisti: Omnis qui reliquerit patrem &c. centuplum accipiet. Quid tamen dicimus? An ex collegio discipulorũ reprobari quis potest, nisi loculos habens? Sunt enim lo-

Apostatæ à Religione, an acceperint centuplũ pro dimissis parentibus &c.

Matth. 19.

loculi non modò pecuniæ, sed propriæ voluntatis. Scrutetur prorsùs indè vias suas & studia sua, qui promissam cẽtupli gratiam sibi deesse causatur: nec dubium quin inueniat angulum & diuersoriũ reclinatorium; non quidem filij hominis, sed aut foueam vulpis, aut volucris nidum. Magis autem perfectiùs, obsecro, relinquat omnia: & solum sequatur Christum, iactans cogitatum suũ in Deo, enutriẽdus ab eo, & centuplum sine dubio percepturus. Neq; enim potest solui scriptura, quæ tam certa veritate subnixa, omnibus id sine exceptiõe promittit. Nihil sibi retineat, nihil suis, nè modicũ fermentum totã massam corrumpat. Sunt enim qui sibi retinent aliquid, Dominicæ vocis obliti, qui non suã venit facere voluntatẽ: & in ipsis quoq; sanctorũ collegijs proprio, aut desiderio, aut fortassè consilio importunius adhærentes, sciolos sese faciunt, de se sibi aliqd retinentes: quos penitùs abnegâsse, & diuinæ prudentiæ, ac obedientiæ patrũ, consilijs quoq; spiritualiũ virorum debuerant commisisse. Sunt enim qui propinquis retinent & amicis, quod abijciũt à seipsis, pro eorũ prosperitate psenti, inani prsũs & seculari solicitudine æstuantes: Crudeles planè, qui nequaq; proximos diligant tanq; se. crudeles, inquã, vel in se, vel in suos: immò quod verius est, in vtroq;. Nemo ergò cùm se videt non oĩa reliquisse, centuplũ nõ accepisse miretur. Preciosa siquidẽ diuina consolatio est, nec omnino tribuitur admittẽtibus alienam. Et post pauca: Sic nimirùm, sic vsq; hodiè, dilectissimi, cuius ad alias cõsolationes mens inhiat, & penitùs in caducis & trãsitorijs nõ renuit cõsolari, ipse sibi pfectò cælestis subtrahit gratiã cõsolationis. Quã si digna deuotiõe, pleno affectu, desiderio vehemẽti petere, qrere, pulsare satageret, sine dubio petens acciperet, qrens inueniret, pulsanti aperiretur. Alioquin si fortè (quod absit) pudendũ illũ apostasiæ saltũ psumpserit, certũ omnimò sit testimoniũ veritatis accipiẽtibus, aut nunq; eum omnia reliqsse: aut ipsum quoq; posteà deseruisse cẽtuplũ quod acceperit. Nonnulli siquidẽ cùm spiritu cœperint, heu carne posteà consummantur. Centuplũ, inquit, accipiet, & vitã æternã possidebit. Illud enim in via, hęc in patria est. Immò hęc patria, illud via. Illud cõsolatio psentis laboris, hæc futuræ felicitatis cõsummatio est. Sic nimirũ & ogarijs huius seculi solet cibus in ope, merces in fine dari. sic militãtibus & stipendia ministrantur pro necessitate laboris, & nouissimè donatiuũ maius erogatur pro quantitate laboris. Sic & filijs Israel donèc terrã promissionis intrarent, in deserto manna nõ defuit. Et ab ecclesia post quæsitũ regni cælestis aduentũ, qtidianus pa-

Propriam voluntatẽ nõ relinquẽs, non dimittit ola. Matth. 8.

Cõsolatio diuina non tribuitur admittentibus alienam.

Pudẽdus apostasiæ saltus.

Quidam posteà deseruerunt cẽtuplũ quod acceperunt. Galat. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

panis petitur in oratione, quam ipse Saluator instituit. Habes hanc duplicem promissionem, & in propheta euidenter expressam, vbi ait: Reddet Deus mercedem laborũ sanctorum suorum. & deducet illos in via mirabili. Ipsa est enim via testimoniorum Domini, in qua propheta alius sicut in omnibus diuitijs delectatum se esse testatur. Vt quid ergò in incredulitate moriemini filij hominum? At fortè adhuc secularis ad hæc quispiam dicat: Ostende mihi centuplum quod promittis, & libens vniuersa relinquo. Vt quid ostendam? Fides enim non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. An potiùs homini ostendenti, quàm veritati credere promittenti? Deficis scrutans scrutinio. Nisi credideris, non intelliges. Manna absconditum est, quod in Apocalypsi Ioannis victori promittitur. Nouum nomen est, quod nemo scit nisi qui accipit. Videtur enim fortè nonnullis, præsentem sanctorum communionem facultatum pariter & voluntatum, hoc loco centupli nomine designari. Et magna quidem hæc ipsa consolatio, sed non adeò generalis, vt possit vniuersaliter omnibus conuenire. Quantos enim sanctorum, aut voluntariè eam deseruisse, vt Anachoretas: aut violentia persecutionis, vt martyres exilio relegatos, humana consolatione nouimus caruisse? Datum optimum est centuplum hoc, desursùm descendit à patre luminum. An non deniq; omnia possidet, cui omnia cooperantur in bonum? An non centuplum habet omnium, qui impletur Spiritu sancto, qui Christum habet in pectore? Nisi quòd longè plus, quàm centuplum, est visitatio paracleti spiritus, & præsentia Christi. Quàm magna, inquit, multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te, perfecisti eis qui sperant in te. Vides quomodò memoriam abundantiæ suauitatis huius eructuet anima sancta: quomodò exprimere gestiens verba multiplicet? Quàm magna, inquit, multitudo. Hoc ergò centuplum, adoptio filiorum est, libertas & primitiæ spiritus, deliciæ claritatis, gloria conscientiæ, regnum Dei quod intrà nos est, non vtiq; esca vel potus, sed iustitia, & pax, & gaudium in Spiritu sancto. Gaudium sanè non modò in spe gloriæ, sed etiam in tribulationibus. Hic est ignis quem voluit Christus vehementer accendi. Hæc virtus ex alto, quæ Andreã fecit amplecti crucem, Laurentium ridere carnificem, Stephanum pro lapidantibus flectere genua ad orationem. Hæc illa pax quam suis reliquit Christus, quandò dedit & suam. Siquidem donum & pax est electis Dei: pax vtiquè præsentis, & donum futuræ. Illa superat omnem sensum, sed

Sap. 10.
Psal. 118.

Quid dicatur centuplum.
Esa. 7 iuxta LXX.
Apoc. 2.
Nõ tã externa q̃ interna consolatio & visitatio Spiritus sancti, nomine centupli intelligitur.
Iacob. 1.
Rom. 8.

Psal. 30.

Scriptura ea q̃ variis modis appellat hoc centuplum.
Rom. 8.
2. Cor. 3. & 1.
Acto 17.
Rom. 14. & 5.
Luc. 12.
Act. 7.
Sap. 3.

sed & hinc quicquid sub sole placet, quicquid in mundo concupiscitur, non poterit comparari. Hæc gratia deuotionis, & vnctio docens de omnibus, quam expertus nouit, inexpertus ignorat: quoniam nemo scit, nisi qui accipit.

1. Ioan. 2. Expertus nouit, inexpertus ignorat.

12 PETRVS Damianus in sermone de S. Benedicto Abbate: Quid est centuplum istud, nisi consolationes, visitationesq;, & primitiæ Spiritus, qui super mel dulcis est, nisi testimonium conscientiæ nostræ, nisi læta & iucundissima expectatio iustorum, nisi memoria abundãtiæ suauitatis Dei, & magna verè multitudo dulcedinis eius, quã nec expertis necesse est dicere, nec inexpertis vllis verbis exprimere quisquam potest?

Centuplũ quid significet.

1 C AMBROSIVS in caput sextum Lucæ: Beati, inquit, pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Primam benedictionem hanc vterque Euangelista posuit. Ordine enim prima est, & parens quædam generatioq; virtutum: qa qui contempserit secularia, ipse merebitur sempiterna: nec potest quisquam meritum regni cælestis adipisci, qui mundi cupiditate possessus, emergendi non habet facultatem. Et paulopòst: Non omnes beati pauperes. Pauptas enim media est, possunt & boni esse & mali paupertes. Nisi fortè ille intelligendus pauper beatus, quem Propheta describit, dicẽs: Quia melior pauper iustus, quàm diues mendax. Beatus pauper qui clamauit, & Dominus exaudiuit eum. Pauper à crimine, pauper à vitijs, pauper in quo mundi princeps nihil inuenit. Pauper illius æmulus pauperis, qui cùm diues esset, propter nos pauper factus est. Vndè plenè Matthæus aperuit, dicens: Beati pauperes spiritu. Pauper enim spiritu non inflatur, nõ extollitur mente carnis suæ. Quid enim mihi prodest carere secularibus, nisi furo mitis atq; mansuetus?

Per pauperes spiritu, quos intelligat Ambrosius.
Qui contẽnit secularia, merebitur æterna.
Prouer. 19.
Psal. 33.
2 Cor. 8.
Matth. 5.

2 LEO Magnus in homilia de festo ὸmnium Sanctorum: De quibus pauperibus Veritas loqueretur, fortè esset ambiguum, si dicens, Beati pauperes, nihil adderet de intelligenda pauperum qualitate: & sufficere videretur ad promerendum regnum cælorũ ea sola inopia, quam multi sub graui & dura necessitate patiuntur. Sed cùm dicit, Beati pauperes spiritu: ostendit eis regnum cælorum tribuendum, quos humilitas commendat animorum, magis quàm indigentia facultatum. Dubitari autem non potest, quòd humilitatis istius bonũ faciliùs pauperes, quàm diuites assequantur, dum & illis in tenuitate amica est mansuetudo, & istis in diuitijs familiaris elatio. Beata illa paupertas, quæ rerum temporalium amore

Matth. 5.
Qui pauperes beati.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Apostolicales fuêre pauperes. Matth. 4.

non capitur, nec mundi opibus augeri appetit, sed cælestibus bonis direscere concupiscit. Huius nobis magnanimæ paupertatis exemplum primi post Dominum Apostoli præbuerunt, qui omnia sua sine differentia relinquentes, ad vocem cælestis magistri, à captura piscium in piscatores hominum alacri conuersione mutati sunt, & multos sui similes fidei suæ imitatione fecerunt, quandò illis primitijs Ecclesiæ vnum cor omnium & anima vna erat credentium, qui vniuersis suis rebus possessionibusq; distractis, p deuotissimã paupertatem bonis ditabãtur æternis, & ex Apostolica prædicatione gaudebant nihil habere de mundo, & oĩa possidere cũ Christo.

Item nascentis Ecclesiæ Christiani. Actor. 4.

Illi pauperes fiebãt, qui cõtemptis diuitijs, studebant Deo fieri diuites.

3 CHROMATIVS Romanus, episcopus Aquileiensis in dissertatione super caput quintum Matthæi: Hos vtiq; pauperes significat esse beatos, qui contemptis mundi diuitijs, spretaq; seculi facultate, vt Deo fierent diuites, mundo esse pauperes voluẽrunt. Hi tales, pauperes quidem sæculo videntur, sed Deo diuites sunt, egentes sæculo, sed Christo locupletes. Cuius beatæ paupertatis exemplum nobis primum se Apostoli præbuerunt, qui contempta omni facultate, statim sequuti Domini vocem, ipsius esse discipuli meruerunt. Hos tales pauperes etiam Apostolorum temporibus inuenimus, qui primi credentes, vniuersis rebus suis possessionibus q; distractis, sub hac deuota paupertate Domini diuitias quæsiẽrunt. Vndè & Apostolus in tali paupertate diuitias inesse cælestes ostendit, dicens: Tanquàm nihil habentes, & omnia possidentes. Indè deniq; Petrus, cùm ascendens ad templum, à claudo eleemosynam peteretur, ait: Argentum & aurum non est mihi: quod autem habeo, hoc tibi do, in nomine Domini Iesu CHRISTI surge & ambula. O verè beata paupertas, quæ cùm nihil de mundi facultate habeat, tantum de cælo largitur. Non dat quidem argentum vel aurum, sed quod plus est diuitijs omnibus, reddit corporis sanitatem: imaginem Cæsaris in nummo, quam dare non habuit, sed Christi imaginem in homine reformauit. De huiusmodi pauperibus in p̃senti loco Dominus loquitur, de quibus & Dauid multis locis testatur, dicendo: Edent pauperes, & saturabuntur, & viuit cor eorum in seculum seculi. Et iterùm: Iudicabit pauperes populi, & saluos faciet filios pauperum: Iste pauper clamauit, & Dominus exaudiuit eum. Talium ergò pauperum Dominus docet esse regnum cælorum, qui se causa religionis ac fidei, sæculo pauperauerunt, vt locupletem sanctum Spiritum possiderent: vel certè beatos pauperes dicit, qui nulla superbia diaboli inflantur, nulla ambitione sæculi extolluntur, sed humilitatem spiritus cum fidei deuotione custodiunt.

Exẽplũ paupertatis dederũt Apostoli, oĩa propter Christum relinquentes. Actor. 4. Et primi Christiani. 2 Cor. 6.

Actor. 3.

Pſal. 21. Pſal. 71. Pſal. 33. Qualiũ pauperum est regnũ cælorũ.

4 BERNARDVS sermone primo in festo omnium Sanctorum: Aperiens os suũ, docebat eos, dicẽs: Beati pauperes spiritu. Verè apertũ est os eius, in quo oẽs thesauri sapientiæ & scientiæ sunt reconditi. Et verè eius hæc doctrina, q̃ in Apocalypsi loquitur: Ecce noua facio omnia, qui per ꝓphetam antè p̃dixerat: Aperiã os meũ, eructabo abscondita à cõstitutione mundi. Quid enim tam absconditum, q̃ paupertatẽ esse beatã? Attamẽ veritas loqtur, quæ nec falli nec fallere potest: & ipsa est q̃ dicit, quoniã beati pauperes spiritu. Sic vos insensati filij Adã diuitias quæritis, diuitias desideratis vsq; adhuc, cùm iam beatitudo pauperũ diuinitùs cõmendata, p̃dicata mũdo, credita sit ab hominibus? Quærat eas paganus, q̃ sine Deo viuit. Quærat Iudæus, qui terrenas ꝓmissiones accepit. Sed qua frõte, magis aut qua mente Christianus diuitias quærit, postquàm Christus beatos esse pauperes p̃dicauit? Quousq; filij alieni, quousq; vanitatem loquetur os vestrum, vt beatum dicatis populum cui hæc sunt, hæc visibilia, hæc p̃sentia: cùm filius Dei os suum aperiens, locutus sit veritatẽ, beatos esse pauperes, & væ diuitibus? Sed diligenter attende q̃ non simpliciter pauperes nominat, propter plebeios pauperes necessitate miserabili, nõ laudabili volũtate. Spero equidem ꝓfuturam eis apud diuinę bonitatis misericordiã hanc ipsam afflictionis suæ miseriam: scio tamen Dñm hoc in loco non de huiusmodi fuisse locutũ, sed de his q̃ possunt dicere cum ꝓpheta: Voluntariè sacrificabo tibi. Attamẽ nec voluntaria quidẽ paupertas oĩs, laudẽ habet apud Deũ. Nam & Philosophi oĩa sua reliquisse leguntur, vt expediti mundialibus curis, studio vanitatis possent vacare liberiùs, & nolebãt censu abundare terreno, vt abundarẽt magis in sensu suo. Hos discernit quod dictũ est, spiritu, id est, spirituali volũtate. Beati verò paupes spiritu, spirituali scilicet intẽtione, desiderio spirituali, ꝓpter solum beneplacitũ Dei, & animarũ salutem: quoniã ipsorũ est regnũ cælorũ. Et attende q̃ sapienter ordinauerit sapientia, contra peccatũ primũ, remediũ primum opponens. Ac si apertiùs dicat: Vis obtinere cælũ, quod pdidit superbiens angelus, q̃ cõfisus est in virtute sua, & in multitudine diuitiarũ suarũ? Paupertatis vilitatẽ amplectere, & tuũ erit. Et in fine sermonis: Veruntamẽ q̃d sibi vult, ꝙ eadẽ ꝓmissio facta est paupibus & martyribus, nisi q̃a verè martyrij genus pauptas volũtaria est? Beat⁹ vir, ait ꝓpheta, q̃ post aurũ nõ abijt, nec sperauit in thesauris pecuniæ. Quis est hic,

In eos qui ad hue diuitias quærũt, cùm pauperes beati prædicentur.

Pſal. 143.

Luc. 6. Soli voluntarij pauperes beati.

Pſal. 53.

Non oĩs voluntaria paupertas beatos efficit, sed voluntaria paupertas spiritus siue euangelica.

Pauptas volũtaria, martyrij genus est.

Eccl 31.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in vita sua. Quid mirabilius, aut quod martyrium grauius est, quàm inter epulas esurire, inter vestes multas & preciosas algere, paupertate premi inter diuitias, quas offert mundus, quas ostentat malignus, quas desiderat noster iste appetitus? An non meritò coronabitur qui sic certauerit, mundum abijciens promittentem, irridens inimicum tentantem, & (quod gloriosius est) de semetipso triumphans, & crucifigens cupiscentiam prurientem? Denique propterea pauperibus pariter, & martyribus regnum cælorum promittitur, quia paupertate quidem emitur: sed in passione pro CHRISTO absque omni dilatione percipitur.

Pauptate emitur regnum cælorum.

Christus appellat apud Lucã cap. 6. mendicos beatos.

Μακάριοι ὁι πτωχοὶ. Gene. 1. Psal. 44.

5 TERTVLLIANVS libro quarto aduersùs Marcionem: Beati mendici (sic enim exigit interpretatio vocabuli, quod in græco est) quoniam illorum est regnum Dei. Iam hoc ipsum quod à benedictionibus cœpit, creatoris est: qui vniuersa prout edidit, nulla alia voce quàm benedictionis dedicauit. Eructauit, inquit cor meum sermonem optimum. Hic erit sermo optimus, benedictionis scilicet, qui & noui quoquè testamenti initiator agnoscitur de veteri exemplo. Quid ergò mirum, si & ab effectibus creatoris ingressus est per huiusmodi dictionem, semper mendicos, & pauperes, & humiles, ac viduas, & pupillos vsque diligentis, consolantis, asserentis, vindicantis? vt hanc Christi quasi priuatam benignitatem, riuulum credas de fontibus saluatoris.

Psal. 111. Matt. 19. 1. Reg. 2. Apostoli voluerũt votum paupertatis.

6 AVGVSTINVS libro decimoseptimo de ciuitate Dei, capite quarto: De terra ergò suscitatus est supra oẽs diuites ille pauper, & de illo stercore erectus est supra omnes opulentos ille inops, vt sedeat cum potentibus populi, quibus ait: Sedebitis super duodecim sedes. Et sedem gloriæ hæreditatem dans eis. Dixerant enim potẽtes illi: Eccè nos dimisimus omnia, & secuti sumus te: hoc vorum potentissimi vouerant. Sed vndè hoc eis, nisi ab illo, de quo hîc continuò dictum est: Dans votum vouenti? Alioquin ex illis essent potentibus, quorum infirmatus est arcus, dans, inquit, votum vouenti. Non enim Domino quisquam quicquam ratum voueret, nisi qui ab illo acciperet quod voueret.

1 D HIERONYMVS epistola octaua ad Demetriadem de virginitate seruanda, vt suprà A 3.

2 ITEM in catalogo scriptorũ Ecclesiasticorum siue in libro de viris illustribus, vt suprà quæstione 2. A 1.

3 AVGVSTINVS in epistola octogesimanona ad Hilarium, quæ-

quæstione quarta: Audi iam pauca de diuitibus, quod in epistola tua sequitur inquirẽdum. Hoc enim posuisti quosdã dicere: Diuitẽ manentem in diuitijs suis, regnũ Dei non posse ingredi, nisi omnia sua vendiderit: nec ei prodesse, si fortè ex ipsis diuitijs mandata fecerit. Magister bonus mandata legis ab ista excellentiore perfectione distinxit. Ibi enim dixit: Si vis venire ad vitam, serua mandata: hic autem, Si vis perfectus esse, vade: vende omnia q̃ hãbes, &c. Cur ergò negamus diuites, quanuis ab illa perfectione absint, venire tamen ad vitam, si mandata seruauerint, & dederint, vt detur illis, & dimiserint, vt dimittatur illis? Et post nonnulla: Hac lege & conditione, non illi tantùm qui mentis excellentia perfectionis consilium receperunt, vt vendita sua, pauperibus distribuerent, & humeris ab omni seculi huius sarcina liberioribus leuem Christi sarcinam ferrent: sed etiam quisquis infirmior, & illi glorioliss. mæ perfectioni minùs idoneus, qui tamẽ se meminit veraciter esse Christianũ, cùm audierit sibi proponi, quòd nisi hæc omnia dimiserit, dimissurus est Christum: apprehendet potiùs turrim fortitudinis à facie inimici &c. Ac profectò renunciat etiam diuitijs suis, si quas habet: aut sic, vt eas omninò non diligens, totas distribuat indigentibus, & superfluis exoneretur sarcinis: aut sic, vt pius diligens Christum, spem ab eis transferat in ipsum, atque ità vtatur illis, vt facilè tribuens & communicans, thesaurizet in cælo: paratusq; sit quemadmodùm parentes & filios & fratres & vxorem, hoc modo & istas relinquere, si talis conditio proposita fuerit, vt nisi dimisso Christo, eas habere non possit. Nam si aliter huic seculo renunciat, quandò accedit ad fidei sacramentum, facit quod de lapsis beatus Cyprianus ingemuit, dicẽs: Seculo solis verbis renunciantes, & non factis. Et post pauca: Multi quos rerum suarum venditione piguerat antè perfici, Christi imitata passione, sunt repentè perfecti: & qui nonnullam infirmitatem carnis & sanguinis suis diuitijs perfecerunt, subitò aduersùs peccatum pro fide vsque ad sanguinem certârunt. Quibus autẽ non prouenit corona martyrij, neque illius perfectionis de vendendis rebus suis, consilium tam grãde, tamq; præclarum receperunt, & tamen à damnabilibus immunes criminibus, esurientem Christum pauerunt, sitienti potum dederunt, nudum vestiẽrunt, peregrinãtem susceperunt non sedebunt quidem cum Christo sublimiter iudicaturi, sed ad ipsius dexteram stabunt misericorditer iudicandi. Beati enim misericordes, quoniam ipsorum miserebitur Deus. Et iudicium sine miseri-

Contra eos q̃ asserũt esse perceptũ oibus diuitibus, vt oẽs facultates vendant.

Matth. 19. Luc. 6.

Consiliũ perfectionis.

Matth. 11.

Quo casu teneatur vnusquisq; Christianus ois sua dimittere

Martyrum perfectio.

Martyrum, & euãgelic. paupiatẽ ampletentiũ priuilegium.

Cõsiliũ grãde & pclarum de vẽden. diuitibus suis.

Matt 25 & 19.

Diuites Christiani et boni, nõ iudicabũt cũ Christo, sed iudicabũtur.

Matth 5. Iacob. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad maiora sic excitét, vt minora non damnent.

cordia fiet illi, qui non fecit misericordiam. Superexultat autem misericordia iudicio. Proindè isti desinant contra scripturas loqui, & in suis exhortationibus ad maiora sic excitent, vt minora nō damnent. Ego qui hęc scribo, pfectionē de qua Dñs locutus est, quandò ait diuiti adolescenti: Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo, & veni, sequere me: vehementer adamaui, & non meis viribus, sed gratia ipsius adiuuante sic feci. Neque enim quia diues non fui, ideò minùs mihi imputabitur. Nam neque ipsi Apostoli qui priores hoc fecerunt, diuites fuerunt. Sed totum mundum dimittit, qui & illud quod habet, & quod optat habere, dimittit. Quantum autem in hac perfectionis via profecerim, magis quidem noui ego, quàm quisquam alius homo: sed magis Deus, quàm ego. Et ad hoc ꝓpositum quātis possum viribus alios exhortor, & in nomine Dñi habeo consortes, quibus hoc per meū ministerium persuasum est: sic tamen, vt præcipuè sana doctrina teneatur, nec eos qui ista non faciunt, vana contumacia iudicemus.

Augustinus euangelicum hoc consiliū amplexus est. Matth. 19.

Alios ad idē propositum exhortatur.

4 POSSIDONIVS in vita Diui Augustini, capite quinto, vt suprà quæstione secunda, A 7.

Cōtra monachos ꝓprietarios, vt vocāt.

5 CASSIANVS libro septimo de institutis cœnobiorum, capite decimoquarto: Triplex itaq; est huius valetudinis morbus, qui ab vniuersis patribus æquali detestatione damnatur. Vnus hic, cuius superiùs descripsimus labē, qui decipiēs miserabiles quosq;, Primus auaritiæ morbus. ea quæ ne anteà quidem, cùm in seculo degerent, possidebant, cōgregare persuader. Alius, q hęc quę in primordijs suę renunciatiōis Secundus. abiecerāt, posteà resumere, ac rursùm desiderare cōpellit. Tertius, qui initio malo vitioso; contractus, & ab imperfectione incipiēs, Tertius. eos quos semèl hoc tepore mentis infecerit, paupertatis ac diffidentiæ timore perterritos: spoliare se cunctis mundi facultatibus non sinit: eos; pecunias vel substantias, quas vtiq; renūciantes abijcere debuerant, reseruantes, ad euangelicam perfectionem nunq; peruenire concedit. Quarum trium ruinarum exempla, in scripturis sanctis etiam inuenimus non leui pœna fuisse damnata. Nam Giezi ea quæ ne anteà quidem possederat, volēs acquirere, nō modò gratiam prophetiæ non meruit possidere, quam per successionem velut hæreditariam à suo habuit magistro suscipere: verùm etiam è cōtrario æterna lepra, sancti Heliæi maledictione, perfunditur. Iudas autem volens resumere pecunias, quas anteà Christum secutus, non solùm ad proditionem Domini lapsus, Apostolatus

4. Reg. 5. Exemplum Giezi.

Exemplū Iudæ ꝓditoris. Matth. 27. Actor. 1.

latus perdidit gradum, sed etiam vitam ipsam communi exitu finire non meruit, eamq; violenta morte conclusit. Ananias verò & Sapphira reseruantes partem quandā ex his quæ possederant, Apostolico ore morte mulctantur.

Ananiæ & Sapphiræ exemplum. Actor. 5.

ET capite decimoseptimo: Quasi verò illi qui Hierosolymis cùm essent possessores agrorum vel domorum, vendentes omnia, & nihil sibi penitùs ex his reseruantes, afferebant precia eorum: & ponebant ante pedes discipulorum, non potuerint necessitatem corporis sui facultatibus proprijs sustinere: si hoc perfectius fuisset ab Apostolis iudicatum, vel ipsi esse vtilius probauissent? sed vniuersas simul abijcientes substantias, maluērunt labore proprio vel collatione gentium sustentari. De quorum sumptu sanctus Apostolus ad Romanos scribens, suumq; eis in hoc ministerium prædicans, ac subtiliter eos ad hanc collationem prouocans, ait: Nunc autem proficiscar Hierusalem ministrare sanctis. Complacuit enim Macedoniæ & Achaiæ, collationem aliquam facere in pauperes sanctorum qui sunt Hierusalem: placuit enim eis, & debitores sunt eorum. Quoniam si spiritalium eorum participes factæ sunt gentes, debent & in carnalibus ministrare eis. Ad Corinthios quoq; horum solicitudinem similiter gerens: monet eos, vt anteā aduentum suum collationem, quam ad vsus eorum mittere disponebāt, solicitiùs prepararent. De collectis autem quę fiunt in sanctis, sicut ordinaui ecclesijs Galatiæ, ità & vos facite. Vnusquisque vestrùm per vnam sabbati thesaurizet apud semetipsum, recondens quod ei benè placuerit, vt non cùm venero, tunc collectæ fiant. Cùm autem venero, quos probaueritis per epistolas, hos transmittam perferre gratiā vestram in Hierusalem. Et vt eos ad largiorē collationem prouocaret, infert: Quòd si dignum fuerit vt & ego eam, mecum ibunt, id est, si talis fuerit oblatio vestra, quæ mea quodq; mereatur prosecutione deferri. Ad Galatas quoquè dum prædicationis ministerium cum Apostolis partiretur: in hoc idem se destinatum à Iacobo, Petro & Ioanne testatur, vt licèt prædicationem susciperet gentium, pauperum tamen qui erant Hierosolymis, nequaquàm solicitudinem curam; que respueret, qui propter CHRISTVM vniuersis rebus suis renuncIantes, spontaneam subiērant egestatem. Et cùm vidissent, inquit, gratiam DEI quæ data est mihi, Iacobus & Cephas & Ioannes qui videbantur columnæ esse, dextras dederunt mihi & Barnabæ

Alebantur ab alijs Christianis illi qui Hierosolymis perfecti. onem euāgelicam sectabantur. Rom. 15.

1. Cor. 16.

Galat. 2.

so-

Universidad de Deusto
Biblioteca

societatis, vt nos inter gentes prædicaremus, ipsi autem *in circumcisione*, tantùm vt pauperum memores essemus. Quam rem omni solicitudine se testatur implêsse, dicens: Quod etiam solicitus fui hoc ipsum facere. Qui igitur sunt beatiores, vtrúmnam hi qui nupèr de numero gentium congregati, nec prævalentes euangelicam perfectionem conscendere, adhuc suis substantijs inhærebant, in quibus magnus fructus ab Apostolo ducebatur, si saltem ab idolorum cultura, & fornicatione, & suffocatis, & sanguine reuocati, fidem Christi cum suis facultatibus suscepissent, an illi qui euangelicæ satisfacientes sententiæ, crucem Domini quotidiè portantes, nihil sibi de proprijs facultatibus superesse voluerunt? Cumq; ipse beatus Apostolus vinculis & carceribus obligatus, seu vexatione itineris impeditus, & ob hoc consuetam victus substãtiam parare, vt erat solitus suis manibus, non occurrens, à fratribus qui de Macedonia venerunt, supplementum suę necessitatis se asserit accepisse: Nam quod mihi, inquiens, deerat, suppleuerunt fratres qui venerunt à Macedonia. & ad Philippenses ipse referens, Scitis enim & vos Philippenses, quia in principio Euangelij quandò profectus sum à Macedonia, nulla ecclesia mihi communicauit in ratione dati & accepti, nisi vos soli: qa & Thessalonicã & semèl & bis in vsum mihi misistis: erunt secundùm istorum sententiam, quam mẽte concipida conceperunt, & isti beatiores Apostolo, quia de suis inueniuntur ei substantijs impartisse? Quod amens quilibet dicere non audebit?

Perfectiores erãt Christiãi Hierosolymitani, q̃ ij q̃ inter Gentiles habitabãt. Vide Aug. lib. 3. de doctrina Christi. cap. 6.

Lucæ 9.

2. Cor. 11.

Philip. 4.

6 IDEM in collatione tertia, quæ est Abbatis Paphnutij, capite sexto: Nunc de abrenunciationibus dicendum est, quas tres esse, & patrum traditio, & scripturarum sanctarum demonstrat authoritas, quásque vnumquenque nostrûm omni studio oportet implere. Prima est, qua corporaliter vniuersas diuitias mundi facultates q̃ contẽnimus: Secunda, qua mores ac vitia affectusq; pristinos animi, carnisq; respuimus: Tertia, qua mentem nostrã de præsentibus vniuersis ac visibilibus euocantes, futura tantummodò contemplamur, & ea quæ sunt inuisibilia, concupiscimus. Quæ tria vt simul perficiantur, ad Abrahã legimus à Domino fuisse præcepta, cùm dicit ad eum: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui. Primùm dixit, de terra tua, id est, de facultatibꝰ mũdi huius, opibusq; terrenis: secundò, de cognatiõe tua, id est, de cõuersatione & moribus vitijsq; prioribus, quę nobis à nostra natiuitate cohærentia, velut affinitate quadam & consanguinitate videntur

Triplex est abrenũciatio.

Genes. 12.

tur esse cognata: tertiò, de domo patris tui, id est, omni memoria mundi huius, quæ oculorum occurrit obtutibus.

1 E HIERONYMVS epistola octaua ad Demetriadem de seruanda virginitate, vt suprà A 3.

2 BASILIVS sermone primo de institutiõe monachorum: Danda omninò nobis sedulò opera est, nè quid quoquo pacto professione nostra indignum faciamus, néve simili atquè Ananias, iudicio efficiamur obnoxij. Licebat enim initiò Ananiæ professiunculam suam Deo non polliceri atque vouere: sed postquàm humanæ gloriæ cupiditate inductus, quicquid in bonis habebat, per professionẽ Deo consecrauit, q̃ videlicet egregio istiusmodi facto hominum de se admirationẽ excitaret, de precio autem callidè posteà nescio quid interuertit: eiusmodi aduersùm se indignationem Dei prouocauit, cuius Petrus minister fuit, vt ne ad pœnitentiam adytum inuenire potuerit. Quocircà ante religiosæ istius vitæ professionem liberum est vnicuique, quatenùs per Dei indulgentiam leges permittunt, communem cum cæteris viuendi morem sequi, sibiq; vxorem adiungere. Vbi verò iam quis sponte sua ipse professus est, hic Deo custodire seipsum debet, veluti eorum aliquid, quæ dicata sunt Deo, nè sacrilegij iudiciũ incurrat, cùm videlicet corpus, quod semèl Deo consecrauit, ministerio rursùm communis vitæ contaminet:

Ananiæ vitium. Actor. 5.

In votifragos

3 IDEM Basilius in constitutionibus monasticis, capite decimonono: Perfectissimam ego vitæ communionem illam appello, à qua priuata omnis rei cuiusque exclusa possessio est & eliminata: itémque vndè dissensio omnis, ac perturbatio omnis, contentio omnis abest, & rixæ: contrà q̃ vniuersa communia, animi, mentes, corpora, eaq̃, quibuscunq; necessariò ad victum cultumq; vtimur: communis Deus, communis pietatis mercatura, communis salus, communia certamina, communes labores, communia præmia & certaminum exantlatorum coronæ, vbi multi vnus, & vnus non solus, sed in pluribus. Huic vitæ instituto, quid est tandèm quod iure æquiparari possit? quid eo beatius dici? quid hac cõiunctione, vnitate, & necessitudine aptius excogitari? Quid mutua inter se morum, animorumq; contemperatione gratiosius fingi? Homines ex diuersis nationibus ac regionibus profectos, per exactam morum ac disciplinæ similitudinem, adeò in vnum veluti coaluisse, vt in pluribus corporibus vnus modò esse animus videatur, vicissimq; plura corpora, mentis vnius instrumenta cernantur. Et paulopòst:

Priuata possessio exclusa est à vita communi.

Vitæ communis laus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Religiosi in cõmuni viuẽtes, Christi & Apostolorũ vitam imitãtur.

Hi liberatoris nostri, eiusq; vitæ, dum inter nos versaretur, institutorum, veri perfectiq; imitatores existunt. Quemadmodùm enim ille coacto discipulorum choro communia cuncta, seq; ipsum cõmunem apostolis præbuit, item hi quoquè antistiti suo obtemperantes (qui modò vitæ suæ præscripta rectè conseruant) genus viuendi Apostolorum ac Domini imitantur. Hi vitæ diligenter communitate retenta, angelorum viuendi ritum æmulantur. Nulla est inter angelos lis, nulla contentio, nulla controuersia: sed cùm habeat quisque quæ omnium sunt, omnes tamen integras apud se suas diuitias conseruant. Et post pauca: Hi perfectè rerum omnium pauperratem tenent, in quibus nihil proprium cuiusquam sit, sed communia omnium omnia.

Angelorũ vitã imitantur.

Pauptas euãgelica ꝓprũ excludit.

Proprietas cur monacho & religioso vitanda

Corrumpit disciplinam.

Diffidentiæ signum.

4 ET capite trigesimoquinto: Debet autem pietatis cultor, qui eam, quam suprà exposuimus, in vita communitatem amplexus sit, ab omni priuata rerum, quæ in materia consistunt, possessione liber esse. Etenim nisi hoc facit, primùm quidem societatis exactã disciplinam priuata possessione corrumpit: tum ipse etiam magnoperè de se indicio est, vt qui Deum perpetuò ijs alimenta suppeditaturum diffidat, qui in nomine ipsius congregati sint, neque illud audiuerit, quod dicitur à propheta: Iunior fui, etenim senui, & non vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panes, vel eos nimirùm, qui intelligentia percipiuntur, prudentiæ scilicet, vel qui sensu, quibus corpus alitur. Nam si vbi duo vel tres congregati sunt in nomine Christi, ibi ipse in medio illorum est: multo certè verisimiliùs ibi idem esse credendus est, vbi multo copiosior ac frequentior hominum congregata multitudo sit. Aut igitur necessarium nihil nobis deerit, si Christus nobiscum affuerit: siquidem neque Israelitis in vasta illa solitudine ipsorum vsui necessarium quicquam defuit: aut si etiam defuerit, ad probationem nostram, satius est inopia laborare, & cum Christo esse, quàm disiunctos ab eius societate, in rerum vitæ huius omnium affluentia versari. Porrò incommodum, quod ex istiusmodi possessione nascitur, nequaquàm hìc tantùm resistit, sed vlteriùs etiam progreditur. Etenim qui proprium habere studet, is sine dubio nihil aliud, quàm disiunctionem ac defectionem à cæteris meditatur. Nam cui hoc in animo non est, quid est tandèm quod ipse possidere seorsùm velit? cùm id certum sciat, CHRISTI beneficio seruos ipsius in necessariarum rerum copia assiduè versari. Proindè perspicuum est, qui talis sit, eum de præcidenda ac morte afficienda ani-

Psal. 36.

Matt. 18

Proprietarij meditantur disiunctionẽ & defectionẽ à cæteris.

Animæ mor-

tẽ meditãtur.

ãnima sua meditari, qui exiguis obolis salutem suam addicere ac prodere paratus sit, & (liceat mihi quæso per vos aliquantulùm loqui audaciùs, quod sentio) alter Iudas efficiatur, nempe qui à furto exordiatur, (Furtum est enim priuata possessio) & in perditionem desinat: quandò vt ille Dominum, sic iste etiam veritatis verbum prodit. Quandò enim instituti nostri regula hoc habet, non licere nobis neque ab ea societate, ad quam aggregati sumus, disiungi, neque priuatam vllam pecuniam acquirere, neque denique clancularium quiduis moliri, aut eiusmodi, quod exempli peruersitate reliquorum fratrum saluti possit obesse, dum neglecto aliquis Dei timore, & legibus Spiritus sancti violatis, societatem primum expilare, (societatis enim expilatio est, rei cuiuscunq;, & vndecunq; in priuatum vsum seuocatio) deindè defectionem etiam ac separationem cogitauerit: qui defendi potest, hunc non verbum veritatis prodidisse, & alterum Iudam factum esse? qui, quantùm in ipsa re sit, veritatem prodat? Quocircà omni modo fugiendum nobis est, nè priuatim quicquam possideamus, præter ea, quæ promiscuè omnibus simul comparantur. neque hac ratione solùm integram ab omni labe mentem nostram conseruemus, sed internum etiam hominem ab omnibus sordibus expurgemus: nimirùm impuris ac prauis primùm cogitationibus, quæ interius spiritus domicilium sua intemperie exagitant & conturbant, idq; contingit à dolo, simulatione, inuidentia, cõtentione, q̃ vitia & charitatẽ radicitùs euellũt, & Deũ ex eorũ animis, in qbus sunt, fugãt.

Iudæ ꝓditori cõparantur Religiosi ꝓprietarij.

5 ITEM quæstione octogesimaquinta in regulis breuioribus: Nunquid priuatim aliquid haberi cõueniat in societate fratrũ? Responsio: Hoc contrarium est testimonijs his, quæ habentur in Actis, de ijs qui crediderant: in quibus scriptum est, Neq; quisquam eorũ, quæ possidebat, aliquid suũ esse dicebat. Quarè qui dicit suum aliquid esse, is seipsum alienum reddit ab ecclesia Dei & charitate Domini: qui quidem & verbo & re docuit ponendam esse animã pro amicis, nedùm res externas.

In fratrũ societate priuatim nihil possidendum. Act. 4.

Ioan. 15. Rom. 5.

6 AVGVSTINVS in epistola centesima nona ad Monachas: Hæc sunt q̃, vt obseruetis, ꝓcipimus, in monasterio constituq;. Primùm propter quod estis in vnum congregatæ, vbi vnanimes habitetis in domo, & sit vobis cor vnum & anima vna in DEO. Et non dicatis aliquid proprium, sed sint vobis omnia communia, & distribuatur vnicuique vestrùm à Præposita vestra victus & tegumentum: nõ æqualiter omnibus, quia non æqualiter valetis oẽs, sed

Regula B. Augustini.

Nihil ꝓprij habere poterãt ssctimoniales D Augustĩ tẽpore.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed vnicuique sicut opùs fuerit. Sic enim legitis in Actibus Apostolorum: Quia erant eis omnia communia, & distribuebatur singulis prout cuique opùs erat. Quæ aliquid habebant in seculo, quandò ingressæ sunt monasterium, libenter velint illud esse commune. Quæ autem non habebant, non ea quærant in monasterio, quæ nec foris habere potuerunt: sed tamen earũ infirmitati quod opùs est tribuatur, & si pauperies earum quandò foris erant, nec ipsa necessaria poterat inuenire.

Act. 2. & 4.

7 ITEM in sermone primo de disquisitione & communi vita Clericorum suorum, ad populum Hipponensem: Nõstis omnes aut penè omnes, sic nos viuere in ea domo, quæ dicitur domus episcopi, vt quantùm possumus, imitemur eos sanctos, de quibus loquitur liber Actuum Apostolorum: Nemo dicebat aliquid proprium, sed erant illis omnia communia. Quia fortè aliqui vestrùm non sunt tam diligẽtes vitæ nostræ scrutatores, vt hoc sic nouerint quomodò volo vos nõsse: dico quod frequenter dixi. Ego, quem Deo propitio videtis Episcopum vestrum, iuuenis vẽni ad istam ciuitatem, vt multi vestrùm nouerunt, & quærebam vbi constituerẽ monasterium, & viuerem cum fratribus meis. Spem quippe omnẽ seculi reliqueram, & quod esse potui, esse nolui: nec tamen quæsiui esse quod sum. Et post pauca: Et quia hìc disponebam esse in monasterio cum fratribus, cognito instituto & voluntate mea, beatæ memoriæ senex Valerius dedit mihi hortum illum, in quo nũc est monasterium. Cœpi boni propositi fratres colligere cõpares meos nihil habentes, sicut nihil habebam, & imitantes me: vt quomodò ego tenuem paupertatem meam vendidi, & pauperibus erogaui, sic facerent & illi qui mecum esse voluissent, vt de communi viueremus. Commune autem nobis erat magnum & vberrimũ pregdium ipse Deus. Peruẽni ad Episcopatum, & vidi necesse habere Episcopum exhibere humanitatem assiduam quibusque venientibus siue transeuntibus. Quod si non fecissem, episcopus inhumanus dicerer. Si autem consuetudo ista in monasterio permissa esset, indecens esset. Et ideò volui habere in ista domo episcopi mecum monasterium clericorum. Eccè quomodò viuimus. Nulli licet in societate nostra habere aliquid proprium: sed si fortè aliquid habẽt, nulli licet: & q habuerint, faciũt quod nõ licet. Et paulopòst, plangẽs Ianuariũ presbyterũ, q reseruatã pecuniã moriens Ecclesiæ legauerat, ait: Testamentũ fecit presbyter, socius noster, nobiscum manens, de Ecclesia viuens, communem vitam profitens: testamẽtum

Eundem sermonẽ habes in Concilio Aquisgranẽsi celebrato anno 816 tẽpore Ludouici Imperatoris, filij Caroli Magni.

Act 2 & 4. Augustinus monasterium constituit.

Pauptas euãgelica, in cõmuni viuere.

Nulli licebat in societate Augustini habere aliqd proprium.

tum fecit, hæredes instituit. O dolor illius societatis: ô fructus natus non de arbore quam plantauit Dominus. sed Ecclesiam scripsit hæredem. Nolo munera ista: non amo amaritudinis fructum. Ego illum Deo quærebam, Deo societatem professus erat: hanc teneret, hanc exhiberet, nihil haberet, testamentum non faceret: habeat aliquid, non se nostrum socium quasi Dei pauperem fingeret. Magnus indè mihi dolor est, fratres.

Eum plangit, qui tanquàm propriũ aliquid reseruárat.

ET in eodem sermone: Qui societatem communis vitæ iam susceptam, quæ laudatur in Actibus Apostolorũ, deserit, à voto suo cadit, & à professione sancta cadit. Obseruet iudicem, scilicet Deũ, non me. Ego scio quantum mali sit, profiteri sanctum aliquid, nec implere: Vouete, inquit, & reddite Domino Deo vestro. Et melius est non vouere, quàm vouere, & non reddere. Virgo & si nunquàm fuit in monasterio, & virgo sacrata est, illi nubere nõ licet, quanuis esse in monasterio non compellitur. Si autem cœpit esse in monasterio, & deseruit, & tamen virgo est, dimidiata ruit. Sic & clericus duas res professus est, & sanctitatem, & clericatum: Interiùs sanctitatem: nam clericatum propter populum suum DEVS imposuit ceruicibus ipsius, cui magis onus est quàm honor. Sed quis sapiens, & intelliget hæc? Ergò professus est sanctitatem, professus est communiter viuendi societatem: & professus est, quàm bonum & quàm iucundũ habitare fratres in vnũ. Si ab hoc proposito cecidit, & extrà manẽs clericus fuerit, dimidius & ipse cecidit. Quid ad me? non eum iudico. Si foràs seruat sanctitatem, dimidius cecidit. Si verò intùs habuerit simulationem, totus cecidit. Nolo quòd habeat necessitatẽ simulandi. Scio quomodò homines ament clericatum, nemini eum tollo nolenti mecum communiter viuere, sed habet Deum qui mecum manere vult. Si paratus est pasci à Deo per Ecclesiam ipsius, non habere debet aliquid proprium, sed aut erogare pauperibus, aut in commune mittere: maneat mecum. Qui hoc non vult, habeat libertatem, & videat vtrùm habere possit felicitatis æternitatem.

Societatẽ cõmunis vitæ deserentes, à voto & professione sancta cadunt. Act. 2. & 4. Votũ pauperratis violare. Psal. 75. Eccles 5. Virgini sacræ nubere non licet.

Deut. 32. Clerici Augustini profitebantur communẽ vitam. Psal. 132.

Clerici Augustini nõ debebant habere aliquid proprium.

§ IDEM Augustinus in libro de moribus Ecclesiæ Catholicæ, de monachis cœnobitis agens: Contemptis, inquit, atque desertis mundi huius illecebris, in communem vitam castissimam & sanctissimam congregati, simul ætatem agunt &c. Nemo quicquam possidet proprium.

Cœnobitæ monachi nihil proprij possidebant.

9 HIERONYMVS ad Eustochium de custodia virginitatis, epistola vigesimasecunda: Quid ante non plures an-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nos Nitriæ gestum sit, referemus. Quidam ex fratribus parcior magis, quàm auarior, & nesciens triginta argenteis Dominum venditum, centum solidos, quos lino texendo acquisierat, moriens dereliquit. Initum est inter monachos consilium, (nam in eodem loco circiter quinque millia diuisis cellulis habitabant) quid facto opùs esset. Alij pauperibus distribuendos esse dicebant, alij dandos ecclesiæ, nonnulli parentibus remittendos. Macarius verò, & Pambo, & Isidorus, & cæteri, quos patres vocant, sancto in eis loquente spiritu, decreuerunt infodiendos esse cum eodem, dicētes: Pecunia tua tecum sit in perditionem. Nec hoc crudeliter quisquā putet factum. Tantus cunctos per totam Aegyptum terror inuasit, vt vnum solidum dimisisse sit criminis.

Matth. 26. Nota pœnam monacho ꝓprietario spiritus sancti instinctu inflictam.

Actor. 8.

10 GREGORIVS Magnus libro quarto Dialogorum, capite quinquagesimoquinto: Neque hoc silendum puto, quod actum in meo monasterio ante hoc triennium reminiscor. Quidam namque monachus, Iustus nomine, medicinali arte fuerat imbutus, qui mihi in eodem monasterio constituto, sedulò obsequi, atque in assiduis ægritudinibus meis excubare consueuerat. Hic itaq; languore corporis ꝓuentus, ad extremū deductus est. Cui in ipsa sua molestia frater germanus, nomine Copiosus, seruiebat, qui ipse quoq; nunc in hac vrbe per eandem medicinæ artem temporalis vitæ stipendia sectatur. Sed prædictus Iustus cùm iam se ad extremū peruenisse cognouisset, eidem Copioso fratri suo, quia occultatos tres aureos haberet, innotuit. Quod nimirùm fratribus nō potuit celari, sed subtiliter indagantes, atque illius omnia medicamenta perscrutantes, eosdem tres aureos inuenerunt absconsos in medicamine. Quod mox vt mihi nunciatum est tantum malum de fratre, qui nobiscum communiter vixerat, æquanimiter ferre non valui: quippe quia eiusdē mei monasterij semper regula fuerat, vt cuncti fratres ità communiter viuerent, quatenùs eis singulis nulla haberet propria liceret. Tunc nimio mœrore percussus cogitare cœpi, vel quid ad purgationem morientis facerem, vel quid ad exemplum viuentibus fratribus præuiderem. Precioso igitur eiusdem monasterij præposito ad me accersito, dixi: Vide vt nullus ex fratribus se ad eum morientem iungat, nec sermonem consolationis ex cuiusliber eorum ore percipiat: sed cùm in morte constitutus fratres exquisierit, ei suus carnalis frater dicat: Quia propter aureos quos occultatos habuit, à cunctis fratribus abominatus

Aliud exemplū de monacho ꝓprietario, quali ille dedecore affectus est ante & post mortē, B. Gregorij iussu.

Monasterij regula prohibebat proprium.

tus sit: vt saltem in morte de culpa sua mentem ipsius amaritudo transuerberet, atq; à peccato quod perpetrauit, purget. Cùm verò mortuus fuerit, corpus illius cum fratrum corporibus non ponatur, sed quolibet in sterquilinio fossam facite, & in ea corpus eius proijcite: ibiq; super eum tres aureos, quos reliquit, iactate, omnes simul clamantes: Pecunia tua tecum sit in perditione, & sic eum terra operite. In quibus vtrisq; rebus, vnam morienti, alteram verò voluit prodesse fratribus viuentibus: vt & illum amaritudo mortis à culpa solubilem faceret, & istos auaritię tanta damnatio terreret, atq; à culpa ꝓhiberet: quod ità factum est. Nam cùm idem monachus peruenisset ad mortem, atque anxiè se quæreret commendari fratribus, & nullus è fratribus ei applicari & loqui dignaretur, ei carnalis frater, cur ab omnibus fratribus esset abominatus, indicauit. Qui protinùs de reatu suo vehementer ingemuit, atque in ipsa sua tristitia è corpore exiuit. qui ità est sepultus vt dixeram. Sed fratres omnes ex eadem eius sententia conturbati, cœperunt singuli extrema quæque & vilia, & quæ eis habere regulariter semper licuerat, ad mediū proferre, vehementerq; formidare, nè quid apud eos esset, vndè repræhendi potuissent.

Actor. 8.

Causa facti.

11 IDEM libro decimo, epistola vigesimasecunda ad Ioannem Subdiaconum Rauennæ: Cognoui quòd Constantius peculiaritati studeat. Quæ res maximè restatur, eum cor monachi non habere. Et paulò pòst: Hoc autem prædicto fratri & Coēpiscopo nostro omninò dicere stude, vt peculiaritatem à quatuor aut quinque monasterij monachis, in quibus corrigi hactenùs minimè potuit, studiosissimè cōpescat, & hoc ipsum monasterium à tali peste mundare festinet: quia si ibi peculiaritas à monachis habetur, nec concordia, nec charitas in congregatione eadem poterit permanere. Quid est autem habitus monachi, nisi contemptus mundi? Quomodò igitur mundum despiciunt, qui in monasterio positi aurum quærunt?

Peculiaritati studens, cor monachi nō habet.

Incommoda quæ secum affert.

1 FILIBER de Ecclesiasticis dogmatibus, capite septuagesimoprimo, vt in textu.

2 AMBROSIVS libro primo Officiorum, capite trigesimo: Beatus quidem qui dimittit omnia, & sequitur eum: &c. Affectus diuitem collationem aut pauperem facit, & precium rebus imponit. Cæterùm DEVS non vult simul effundi opes, sed dispensari, nisi fortè vt Helisæus, qui boues suos occidit, & pauperes ex eo quod habuit, vt nulla cura teneretur domestica,

Relinquere omnia. Luc. 21.

3 Reg. 19.

sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

In distribuēdo seruādus est ordo.

sed relictis omnibus, in disciplinam prophetică daret. Est etiam illa probanda liberalitas, vt proximos seminis tui non despicias, si egere cognoscas. Melius est enim, vt ipse subuenias tuis, quibus pudor est ab alijs sumptum deposcere, aut alicui postulare subsidium necessitati: non tamen vt illi ditiores eo fieri velint, quod tu posses conferre inopibus. Causa enim præstat, non gratia. Neque enim propterea te Domino dicâsti, vt tuos diuites facias, sed vt vitam tibi perpetuam fructu boni operis acquiras, & precio miserationis peccata redimas tua. Putant se parùm poscere? precium tuum quærunt, vitæ tuæ fructum adimere contendunt. Et accusat quòd eum diuitem non feceris, cùm te ille velit æternæ vitæ fraudare mercede?

Non ideò dimittunt sua religiosi, vt amicos ditēt.

Vigilātiana doctrina de facultatum distributiõe.

3 HIERONYMVS aduersùs Vigilantium: Quòd autem asseris eos meliùs facere, qui vtuntur rebus suis, & paulatim fructus possessionum suarum pauperibus diuidunt, quàm illos, qui possessionibus venundatis, semèl omnia largiuntur: non à me eis, sed à Domino respondebitur: Si vis esse perfectus, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus: & veni, sequere me. Ad eum loquitur, qui vult esse perfectus, qui cum Apostolis patrem, naviculam & rete dimittit. Iste, quem tu laudas, secundus & tertius gradus: quem & nos recipimus, dummodò sciamus, prima secundis & tertijs præferenda. Nec à suo studio monachi deterrendi sunt à te lingua viperea, & morsu sæuissimo, de quibus argumentaris, & dicis: Si omnes se clauserint, & fuerint in solitudine, quis celebrabit Ecclesias? quis seculares homines lucrifaciet? quis peccantes ad virtutes poterit cohortari? Hoc enim modo, si omnes tecũ fatui sint, sapiens quis esse poterit? & virginitas non erit approbanda. Si enim omnes virgines fuerint, nuptiæ non erunt: interibit humanum genus: infantes in cunis non vagient: obstetrices absq; mercedibus mendicabunt, &, grauissimo frigore, solus, atq; contractus Dormitantius vigilabit in lectulo. Rara est virtus, nec à pluribus appetitur. atq; vtinàm hoc oēs essent, quod pauci sunt, de quibus dicitur: Multi vocati, pauci asit electi. vacui essent carceres.

Matt. 19.

Matth. 4. Melius est ota simul relinquere, quã paulatim in vsus pauperũ suas facultates diffŭgere

Apta respõsio.

Matt 20.

Episcopi qui ota dimiserũt ecclesiasticorũ bonorum dispẽsatores fiebant.

4 PROSPER libro secundo de vita Contemplatiua, capite nono: Quisquis omnibus quæ habuit, dimissis aut venditis, fit rei suæ contemptor, cùm præpositus fuerit factus Ecclesiæ, omnium quæ habet Ecclesia, efficitur dispensator. Deindè sanctus Paulinus (vt ipsi meliùs nõstis) ingentia prædia, quę fuerũt sua, vendita pauperibus erogauit: sed cum postea factus esset Episcopus, non contemsit Ecclesiæ facultates, sed fidelissimè dispensauit. Quo facto satis ostendit, & propria debere propter perfectionem contemni, & sine impedimento pefectionis, posse quæ sunt communia Ecclesiæ, possideri. Quid sanctus Hilarius? nónne & ipse omnia bona sua aut parentibus reliquit, aut vendita pauperibus erogauit? Is tamen cùm merito perfectionis suæ fieret ecclesiæ Arelatensis episcopus, quod illa tunc habebat ecclesia, non solùm possedit, sed etiam acceptis fidelium numerosis hæreditatibus amplauit.

Luc. 8. Meliùs fecerũt qui ota dimiserunt, quã Christo de suis facultatibus ministrárunt.

5 AVGVSTINVS in libro de bono coniugali, capite octauo: Bonum erat quod faciebant, qui de substantia sua Christo ac discipulis suis necessaria administrabãt: sed meliùs, qui omnem substantiã suam dimiserunt, vt expeditiores eundẽ Dñm sequerentur.

IIII

Vbi Castitatis consilium commendatur?

Tum in Euangelicis, tum in Apostolicis literis. Laudat enim[a] Christus illud genus Eunuchorum, qui propter Regnum cælorum seipsos castrauerunt. Et nè præceptum hoc esse magìs quàm consilium putaremus, mox subijcit: *Qui potest capere, capiat.* Quæ vox quasi hortantis est Domini, vt rectè[b] Hieronymus interpretatur, & milites suos ad pudicitiæ præmium concitantis: perindè ac si dicat, Qui potest pugnare, pugnet, superet, ac triumphet. Id ille potest, cui[c] datum est: datur autem omnibus qui, vt[d] Hieronymus idem testatur, petierint, qui voluerint, qui, vt accipiant, laborauerint. Omni enim petenti[e] dabi-

a Matth. 19. b Hier. ad Ephes. 5. & Ibidẽm Hier. Ité lib. 1. aduersùs Iouinian. Basil. de virgini. Epipha. hæresi 78 cõtra Valesios. Augu. de sancta virginit. cap 25. & 26.

b Hieronymus in cap. 19. Matt & lib. 1 aduer. Iouin. Cypria. in tract de disciplina & habitu virginũ.

c Sapient 8. d

Ibidẽ & Origẽ. tract. 7. in Matt. Aug. lib. 6. confess. cap. 11. Chrys. homi. 63. in Matt. Nazianze. in orat. in dictum euangelij.

e Matt. 7. a Luc. 11. b Trid. sess. 24. cano 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur, & quærens inueniet, & pulsanti aperietur.

f Sap.3.e 4.a Eccl 26.c Matth.13.a e 22 c Marc. 12.c Lucæ 20.f

B Cui quidem castitati præmium [f] diuina scriptura decernit, singulare autem virginum castitati. Etenim [g] qui cum mulieribus nõ sunt coinquinati, sed virgines permanserunt, sine macula ante thronum Dei assistunt, cantantque nouum canticum coram Deo & Agno, ac sequuntur agnum quocunq; ierit.

g Apocal.14.a Esa.56.b Psal 44. c d Cyril catech. 4. 12. & 15. illumin Martialis in epi. ad Tolosan. cap.8 9 & 10 Hieron. in epist. ad Philemonẽ Aug. in lib. de sancta virginit cap.14.27. & sequẽtib. Grego. in 3. parte curæ past. admonit.29.

C Apostolus verò planissimè dixit: [h] *Bonum est homini mulierem non tangere:* Ac rursùm: [a] *De virginibus præceptum Domini non habeo: consilium autem do, tanquàm misericordiam consecutus à Deo, vt sim fidelis. Existimo enim hoc bonum esse propter instantem necessitatem: quoniam bonum est homini sic esse.* Atque iterùm de vidua scribens, *Cui vult,* [b] *inquit, nubat, tantùm in Domino. Beatior autem erit, si sic permanserit secundùm meum consilium: Puto autem, quòd & ego Spiritum Dei habeam.*

h 1.Corinth.7.a

a Ibidẽm e Vide Hieron. libr. 1 aduers. Iouinian. Ambr in 1.Cor 7. & ibidẽm Theodoretum. Item eundẽ in epit. diuin. decret. ca. de virgini. Chrys. in libro de virginitate.

b Ibidẽm g Iudith. 8.a 16.c. Luc 2.e

D Apostolo pulchrè suffragatur [c] Ambrosius, vbi in hæc verba scribit: Iure laudatur bona vxor, sed meliùs pia virgo præfertur, dicente Apostolo: [d] *Qui iungit virginem suam, benè facit: & qui non iungit, meliùs facit:* Hæc enim cogitat quæ DEI sunt, illa quæ mundi: illa coniugalibus vinculis colligata est, hæc libera vinculorum: illa sub lege, ista sub gratia. Bonum coniugium, per quod est inuenta posteritas successiõis humanæ: sed melior virginitas, per quam regni cælestis hæreditas acquisita, & cælestium meritorum reperta successio. Per mulierem cura successit, per Virginem salus euenit. Ità Ambrosius.

e Ambros. in epist 81. ad Syricium papam, & 82. ad Vercellenses.

d 1.Cor 7.g Legatur idẽ Amb. de viduis & in 3. libris de virginib. Itẽ in exhortat ad virgines & in institutione virginis. Et Damascenus l.4. orthod. fidei c.25. Præterea Athanasius, Basilius, Nazianz. Augustin. Niss. de virginitate. Itẽ Fulgentius epist. 3. ad Probam. Hier. ad Eustoch. & lib. 1. contra Iouin. Itẽ in apologia pro libris contra Iouin Ignatius ad Philadelphien. Cypri. de bono pudicitiæ. Isidorus li. 2. de summo bono, cap 40.

E Requirit autem isthęc Castitas, vt quis consilio deliberato [e] atq; cõstanti ab omni carnis sorde, seu Venerea voluptate, incorruptus viuere studeat, atque vitam cælibem agat continenter: vt sit sanctus [f] & corpore, & spiritu propter Christum. Eoque spectans Apostolus dixit: [g] *Qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis, & hoc iudicat in corde suo seruare virginem suam, benè facit.*

e Basil in præfatione in Ascetica & in constitutionibus monasticis, cap. 1. Cassian. collat. 12. cap 4. & 7.

f 1.Corinth.7.g

g 1.Corinth.7.g Basil. homil. in Psalm. 44.

SCRIPTVRAE.

MATTHAEI decimonono: Dico aũt vobis, quia quicunq; dimiserit vxorem suam, nisi ob fornicationẽ, & aliam duxerit, mœchatur: et qui dimissam duxerit, mœchatur. Dicunt ei discipuli eius: Si ità est causa hominis cum vxore, non expedit nubere. Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum

istud, sed quibus datum est. Sunt enim eunuchi qui de matris vtero sic nati sunt: & sunt eunuchi qui facti sunt ab hominibus: & sunt eunuchi qui seipsos castrauerunt propter regnum cælorum. Qui potest capere, capiat.

ESAIAE quinquagesimosexto: Et non dicat eunuchus, Eccè ego lignum aridum. Quia hæc dicit Dominus eunuchis: Qui custodierint sabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum: dabo eis in domo mea & in muris meis locum, & nomẽ melius à filijs & filiabus: nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit.

SAPIENTIAE octauo: Et vt sciui, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientia, scire cuius esset hoc donum: adij Dominũ, & deprecatus sum illum, & dixi ex totis præcordijs meis, &c.

MATTHAEI septimo: Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur.

LVCAE vndecimo: Et ego dico vobis: Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, &c. vt apud Matthæum.

SAPIENTIAE tertio: Felix est sterilis & incoinquinata quæ nesciuit torum in delicto, habebit fructum in respectione animarum sanctarum, & spado qui non operatus est per manus suas iniquitatem, nec cogitauit aduersùs Deum nequissima. dabitur enim illi fidei donum electum, & sors in templo Dei acceptissima. Bonorum enim laborum gloriosus est fructus, & quæ non concidit radix sapientiæ.

CAPITE quarto: O quàm pulchra est casta generatio cum claritate: immortalis est enim memoria illius: quoniam apud Deum nota est, & apud homines. Cùm præsens est, imi-

itantur illam: & desiderãt eam cùm se eduxerit, & in perpetuum coronata triumphat, incoinquinatorum certaminum præmium vincens.

ECCLESIASTICI vigesimosexto: Omnis aũt ponderatio non est digna continentis animæ.

MATTHAEI decimotertio: Alia autem ceciderunt in terram bonam: & dabant fructum, aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud tricesimum. Et post nonnulla: Qui verò in terram bonam seminatus est: hic est qui audit verbum, & intelligit, & fructum affert: & facit aliud quidem centesimum, aliud autem sexagesimum, aliud verò tricesimum.

CAPITE vicesimosecundo: In resurrectione neque nubent, neque nubentur: sed sunt sicut angeli Dei in cælo.

MARCI duodecimo: Cùm enim à mortuis resurrexerint, neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut angeli in cælis.

LVCAE vigesimo: Et ait illis Iesus, Filij huius seculi nubunt, & traduntur ad nuptias: illi verò qui digni habebuntur seculo illo & resurrectione ex mortuis, neque nubunt, neque ducunt vxores, neque vltrà mori poterunt: æquales enim angelis sunt: & filij sunt Dei, cùm sint filij resurrectionis.

APOCALYPSIS decimoquarto: Et vidi, & eccè Agnus stabat supra montem Sion, & cum eo centum quadragintaquatuor millia, habentes nomen eius, & nomen Patris eius scriptum in frontibus suis. Et audiui vocem de cælo, tanquàm vocem aquarum multarum, & tanquàm vocem tonitrui magni: & vocem quam audiui, sicut citharœdorum citharizantium in citharis suis. Et cantabant quasi

Universidad de Deusto
Biblioteca

canticum nouum ante ſedem & ante quatuor animalia, & ſeniores, & nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadragintaquatuor millia, qui empti ſunt de terra. Hi ſunt qui cum mulieribus non ſunt coinquinati. Virgines enim ſunt. Hi ſequuntur Agnum quocunquè ierit.

PSALMO quadrageſimoquarto: Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam: & obliuiſcere populũ tuum, & domum patris tui. Et concupiſcet rex decorem tuum: quoniam ipſe eſt Dominus Deus tuus, & adorabunt eum. Et filiæ Tyri, in muneribus vultum tuum deprecabuntur, omnes diuites plebis. Omnis gloria eius filiæ regis abintùs, in fimbrijs aureis circumamicta varietatibus. Adducentur regi virgines poſt eam: proximæ eius afferentur tibi. Afferentur in lætitia & exultatione: adducentur in templum regis.

PRIORIS ad Corinthios ſeptimo: De quibus autem ſcripſiſtis mihi: Bonum eſt homini, mulierem non tangere. Propter fornicationem autem vnuſquiſque ſuam vxorem habeat, & vnaquæque ſuum virum habeat. Volo autem omnes homines eſſe ſicut meipſum: ſed vnuſquiſque proprium donum habet ex Deo: alius quidem ſic, alius verò ſic. Dico autem non nuptis & viduis: bonum eſt illis, ſi ſic permaneant, ſicut & ego. Quòd ſi non ſe continent, nubant. Melius eſt enim nubere, quàm vri. Ijs autem qui matrimonio iuncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, vxorem à viro non diſcedere: quòd ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari, &cæ. De virginibus autem præceptum Domini non habeo: conſilium autem do, tanquàm miſericordiã conſecutus à Domino, vt ſim fidelis. Exiſtimo ergò hoc bonum eſſe propter inſtantem neceſſitatem, quoniam bonum eſt homini ſic eſſe. Alligatus es vxori? Noli quærere ſolutionem. Solutus es ab vxore? noli quærere vxorem. Si autem acceperis vxorem, non peccâſti. Et ſi nupſerit virgo, non peccauit. tribulationem tamen carnis habebunt huiuſmodi. Ego autem vobis parco. Volo autem vos ſine ſolicitudine eſſe. Qui ſine vxore eſt, ſolicitus eſt quæ Domini ſunt, quomodò placeat Deo. Qui autem cum vxore eſt, ſolicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodò placeat vxori. & diuiſus eſt. Et mulier innupta & virgo, cogitat quæ Domini ſunt: vt ſit ſancta & corpore, & ſpiritu. Quæ autem nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi: quomodò placeat viro. Porrò hoc ad vtilitatem veſtram dico: non vt laqueum vobis injiciam, ſed ad id quod honeſtũ eſt, & quod facultatem præbeat ſine impedimento Dominum * obſeruandi. Si quis autem turpem ſe videri exiſtimat ſuper virginem ſua, quòd ſit ſuperadulta, & ità oportet fieri: quod vult faciat. non peccat, ſi nubat. Nam qui ſtatuit in corde ſuo firmus, non habens neceſſitatem, poteſtatem autem habens ſuæ voluntatis, & hoc iudicat in corde ſuo, ſeruare virginem ſuam: benè facit. Igitur & qui matrimonio iungit virginem ſuam, benè facit: & qui non iungit, meliùs facit. Mulier alligata eſt legi quanto tempore vir eius viuit. quòd ſi dormierit vir eius, liberata eſt: cui vult nubat: tantùm in Domino. Beatior autem erit, ſi ſic permanſerit ſecundùm meum conſilium. Puto autem quòd & ego ſpiritum Dei habeam.

* obſecrandi.

IVDITH octauo: Erat autem Iudith relicta eius (Manaſſis) vidua iam annis tribus, & menſibus ſex. Et in ſuperioribus domus ſuæ fecit ſibi ſecretum cubiculum, in quo cum puellis ſuis clauſa morabatur: & habẽs ſuper lumbos ſuos cilicium, ieiunabat omnibus diebus vitæ ſuæ, præter ſabbata & neomenias, & feſta domus Iſrael.

CAPITE decimoquinto: Ioachim aũt ſummus pontifex de

Universidad de Deusto
Biblioteca

de Ierusalem, venit in Bethuliam cum vniuersis presbyteris suis, vt videret Iudith. Quæ cùm exisset ad illum, benedixerunt eam omnes vna voce, dicentes: Tu gloria Ierusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi nostri, quia fecisti viriliter, & confortatum est cor tuum, eò quòd castitatem amaueris, & post virum tuum, alterum nescieris: ideò & manus Domini confortauit te, & ideò eris benedicta in æternum.

LVCAE secundo: Et erat Anna prophetissa, filia Phanuel, de tribu Aser: hæc processerat in diebus multis, & vixerat cum viro suo annis septem à virginitate sua. Et hæc vidua erat vsque ad annos octogintaquatuor: quæ non discedebat de templo, ieiunijs & obsecrationibus seruiens nocte ac die.

PRIORIS ad Corinthios septimo, vt suprà.

PATRES.

1 A HIERONYMVS in caput quinquagesimum sextum Esaiæ, vt suprà de sacramento Matrimonij, quæst. 5. B 5.

2 IDEM libro primo aduersùs Iouinianum, qui docebat virgines, viduas & maritatas, quæ semèl in Christo lotæ sunt, si non discrepent cæteris operibus, eiusdem esse meriti: Dominus tentatus à Pharisæis, vtrùm secundùm legem Moysi vxores liceret dimittere, omninò fieri prohibuit. quod discipuli considerantes, dixerunt ei: Si talis est causa hominis cum vxore, non expedit nubere. Quibus ille respondit: Non omnes capiunt verbum, sed quibus datum est. Sunt enim eunuchi, qui de vtero matris ità sunt: & sunt eunuchi qui se castrauerunt propter regnum cælorum. Qui potest capere, capiat. In propatulo est, cur Apostolus dixit: De virginibus autem præceptum Domini non habeo. profectò quia præmiserat Dominus: Non omnes capiunt verbum, sed quibus datum est: & qui potest capere, capiat. Proponit ὁ ὠνησίτιμος præmium: inuitat ad cursum: tenet in manu virginitatis brauium: ostendit purissimum fontem, & clamitat: Qui sitit, veniat, & bibat: qui potest capere, capiat. Non dicit,

Marc. 10. Matth. 19.

1. Cor. 7.

Qui potest capere, capiat: quomodò intelligatur. Ioan. 7.

Qui sitit, veniat & bibat: qui potest capere, capiat. Non dicit, velitis nolitis, bibendum vobis est, atque currendum: sed qui voluerit, qui potuerit currere, atque potare, ille vincet, ille satiabitur. Et ideò plus amat virgines Christus, quia sponte tribuunt, quod sibi non fuerat imperatum. Maioris ijq; gratiæ est, offerre quod non debeas, quàm reddere quod exigaris. Apostoli, vxoris onera contemplati, si talis est, inquiunt, causa hominis cum vxore, non expedit nubere. Quorum Dominus sententiam probans, Rectè quidè sentitis, ait, quòd non expediat homini, ad cælorum regna tendenti, accipere vxorem: sed difficilis res est, & non omnes capiunt verbum istud, verùm quibus datum est. Alios eunuchos natura facit, alios vis hominum: mihi illi eunuchi placent, quos castrauit non necessitas, sed voluntas. libenter illos in meos sinus recipio, q se castrauerunt propter regnum cælorum: & ob mei cultum noluerunt esse, quod nati sunt. Simulq; tractanda sententia: Qui se, inquit, castrauerunt propter regnum cælorum. Si castrati mercedem habent regnum cælorum: ergò, qui se non castrauerunt, locum non possunt accipere castratorum. Qui potest, inquit, capere, capiat. Grandis fidei est, grandisq; virtutis, Dei templum esse purissimum, totum se holocaustum offerre Domino: &, iuxta eũdem Apostolum, esse sanctum corpore & spiritu. Hi sunt Eunuchi, qui se lignum aridum ob sterilitatem putantes, audiunt per Esaiam, quòd pro filijs & filiabus locum habeãt in cælis paratum. Horum typus est Abdemelech eunuchus in Hieremia, & spado ille reginæ Candaces in Actis Apostolorum: quòd ob robur fidei, viri nomen obtinuit. Ad hos & Clemens, successor Apostoli Petri, cuius Paulus Apostolus meminit, scribit epistolas, omnemq; penè sermonem suum de virginitatis puritate contexuit: & deinceps multi Apostolici, & martyres, & illustres tam sanctitate quàm eloquentia viri, quos ex prolijs scriptis nõsse perfacile est.

Impar ꝓmiß continẽtiß & incõtinentiß.

1. Cor 7.

Esa. 56. Esaias de Eunuchis euangelicis agit. Hier. 38. Acto. 8. Clemẽs põtifex scripsit de virginitate, & præterea multi alij. Philip 4.

3 BASILIVS in libro de vera virginitate, vt suprà de Sacramẽto Matrimonij, quæst. 5. B 6.

4 EPIPHANIVS hæresi quinquagesimao octaua contra Valesios: Et sunt, inquit, eunuchi qui seipsos castrauerunt propter regnũ. Quinam igitur hi fuerunt, quàm generosi Apostoli, ac monasticam vitam degentes, & deinceps virgines. Ioannes quidem & Iacobus filij Zebedæi, qui manserunt in virginitate, neque tamen proprijs manibus membra resecuerunt, neque nuptias contraxerunt, sed proprio corde decertârunt, & mirabiliter gloriam coronæ huius

Matt. 19. Eunuchi euãgelici fuerũt Apostoli & monachi. Ioannes & Iacobus virgines.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Multitudo cõtinentiũ & virginum.

certaminis abstulerunt. Post ipsos verò quot millia in mundo solitariam vitam degentes, & à monasterijs, & à virgineis conuentibus huius certaminis gloriam abstulerunt? qui corporibus mulierum non mixti sunt, sed in perfectissimo certamine decertauerũt. Vel-

Helias & Paulus cælibes & continentes. 2. Cor. 7.

uti etiam Helias in veteri testamento reperitur, & Paulus dum dicit: Dico autem inconiugatis, bonum est ipsis si manserint sic, vt & ego. Si verò se non continent, contrahant matrimonium. Quomodò igitur ipse mansit? Siquidem enim refectus erat, & secundùm ipsum manserunt assimilati ipsi, vt implerét hoc, sicut & ego. Quomodò exectus aliquis potest matrimonium contrahere, si se non continet? Sed & matrimonium contrahant, & nè vrantur: vides quomodò de continentia dicit, & non de membrorum ablatione.

5 AVGVSTINVS in libro de sancta virginitate, capite vigesimoquinto & vigesimosexto, vt suprà de Sacramento matrimonij, quæst. 5. B 7.

6 HIERONYMVS in caput 19. Matthæi, vt suprà de Sacramẽto matrimonij quæst. 5. C 7.

7 IDEM libro primo aduersùs Iouinianũ, vt suprà in hac quęst.

8 CYPRIANVS in tractatu de disciplina & habitu virginum: Prima sententia crescere & generare præcepit: secunda continentiam suasit. Cùm adhuc rudis mundus & inanis est, copiam fœcunditate generãtes, propagamur & crescimus ad humani generis augmẽtum. Cùm iam refertus est orbis, & mundus impletus, qui capere continentiam possunt, spadonum more viuentes, castrantur ad regnum. Nec hoc iubet Dominus, sed hortatur: nec iugum necessitatis imponit, quandò maneat voluntatis arbitrium liberum. Sed cùm habitatiões multas apud Patrem suum dicat, melioris habitaculi hospitia demonstrat: habitacula ista meliora vos petitis, carnis desideria castrantes, maioris gratiæ præmium in cælestibus obtinetis.

Mũdo iam referto hominibus, suadetur cõtinẽtia. Matt 19. Ioan. 14.

Maius pmiũ virginum in cælestibus.

9 ORIGENES tractatu septimo in Matthæi caput decimumnonum, vt suprà de Sacramento Matrimonij, quæst. 5. C 6.

10 AVGVSTINVS libro sexto Confessionum, capite vndecimo: Ibidẽm 4.

11 CHRYSOSTOMVS homilia sexagesimatertia in Matthæum: Ibidẽm 8.

Matt 19.

12 GREGORIVS Nazianzenus in dictũ illud Euangelij, Quũ consummãsset Iesus hos sermones, & cæt. Non omnes, inquit, capiunt verbum hoc, sed quibus datum est. Cùm audis hoc, Datum est, nè

Explicat illud, Nõ oẽs capiũt verbũ

nè hęretica vlla opinione inficiaris, nè naturas comminiscaris & introducas, nè terrenos, & spirituales, & medios. Sunt enim quidam ità peruersè affecti, vt alios omninò perditæ naturæ esse, alios beatæ & saluandæ, alios autem, prout eos vel ad virtutem, vel ad vitiũ libera voluntas duxerit, ità se habere arbitrẽntur. Ego verò aptitudinem quidem alios alijs vel maiorem, vel minorem habere fateor: cæterùm ad perfectionem adipiscendam nequaquã aptitudinẽ solam sufficere contendo: rationem enim esse, quæ eam excitet, vt natura in opus prodeat, quemadmodùm silex ferro pulsatus, atque ità ferrũ fiat. Cùm audieris, Quibus datum est: adde, Volentibus datum est, atq; ijs qui animi inclinatione ità feruntur. Etenim cùm illud audis, Non est volentis, neque currentis, sed miserantis Dei: idem tibi existimandum censeo. Quoniam enim nonnulli sunt, qui ob rectè facta ità animis efferuntur, vt id totum sibijpsis asscribant, nec quicquam Creatori, sapientiæq; eorum authori, ac bonorum omnium suppeditatori, his verbis eos docet Paulus, quòd ipsum etiam rectè velle, diuino auxilio indiget: immò, vt rectiùs loquar, propositum quoquè ipsum atque electio eorum, quæ recta & cum officio coniuncta sunt, diuinum quoddam beneficium est, atque à Dei benignitate manans. Idcircò ait, Non volentis, id est, nõ solùm volentis, nec currentis solùm, sed etiam miserantis Dei. Ità, quoniam velle quoq; ipsum à Deo est, optimo iure totum Deo assignauit. Et paulò pòst: Illic quoq; his verbis, Et quibus datum est: hoc adiunge, qui digni sunt, quiq; vt tales sint, non modò à Patre acceperunt, sed sibijpsis etiam dederunt. Ibidẽm paulò antè: Bonum est matrimonium: sed quòd virginitate præstantius sit, dicere non possum. Neq; enim magnum aliquid esset virginitas, nisi re aliqua bona melior & præclarior esset. Nolite hoc molestè ferre, qui matrimonij iugo subditæ estis. Obedire oportet Deo magìs quàm hominibus. Quæ coniugio mancipata est, aliqua ex parte Christi sit: quæ virginitatẽ amplexata est, tota Christi sit. Illa mundo nõ prorsus adstringatur: hæc nullo modo animum mundo addicat. Quod enim coniugatæ est pars, id virgini totũ est. Angelorũ vitam elegisti, in eorum ordinem te aggregãsti, qui iugum nesciunt: nè in carnem prolabaris, nè in materiam crassitiẽq; deijciaris, nè cum materia matrimonio iungaris, etiamsi alioquì in cælibatu perstes. An nõ planè angelicum, eam, quæ carnis vinculis alligata sit, non secundùm carnem viuere, sed natura ipsa excelsiorem esse?

hoc, sed ijbus datum est.

Volentibus datum est. Rom 9.

Volũtatis et Dei gratia cooperatio.

Matrimoniũ nõ est virginitate præstantius.

Act 5.

Angelorũ vitam eligunt virgines.

13 CONCILIVM Tridentinum sessione vicesimaquarta, ca-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cælibatus Clericorũ & Religiosorũ.

none nono: Si quis dixerit, Clericos in sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares, castitatem solenniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumq; validum esse, non obstante lege ecclesiastica, vel voto: & oppositum nil aliud esse, quàm damnare matrimonium, posseq; omnes contrahere matrimonium, qui non sentiunt se castitatis, etiam si eam vouerint, habere donum: anathema sit. cùm Deus id rectè petentibus non deneget, nec patiatur nos supra id, quod possumus, tentari.

Castitatis donum non habentes. Matt 7. 1. Cor. 10.

1 B CYRILLVS Hierosolymitanus catechesi quarta illuminatorum: Ac præcipuè de temperantia sermonẽ audito, secundùm ordinem solitariam vitam agentium, ac virginum vitam æqualem angelis ducentium. Magna vobis reposita est, fratres, corona. Nè parua voluptate vendatis magnam dignitatem. Audite quid dicat Apostolus: Est ne aliquis impurus sicut Esau, qui pro esca vendidit primogenita sua? Sed tu in libros Euangelicos inscriptus cùm sis, propter institutũ continentiæ, caue igitur, nè delearis, ppter scortationem. Neq; rursùs cùm magnoperè studes temperantiæ, sis inflatus aduersùs illos, qui occupati sunt nuptijs: nam & hi mundi sunt. Honorabile enim coniugium, & torus immaculatus, dicit Apostolus. & tu quid ignoras, nunquid nõ ex nuptijs natus es? Non ergò ideò, quòd aurum possides, argentum reprobes.

Virgines vitã æqualẽ angelis ducunt. Corona virginitatis magna. Hebr. 12.

Heb. 13.

2 CATECHESI duodecima illuminatorum: Adoretur qui de virgine natus Christus, & agnoscant virgines sui status vel dignitatis coronam. Agnoscat eorum ordo & institutum, qui vitam solitariam agunt, castitatis gloriam: neq; enim priuamur castitatis dignitate. In ventre enim Virginis fuit nouem mensium tempore Saluator. Itaq; si veneratur virgo propter nouem mẽsium tempus, multo magis nos, propter multorum annorum tempus. Omnes autem castitatis cursum, Dei gratia curramus iuuenes & virgines, senes cum iunioribus: non intemperantias exercentes, sed laudantes nomen Domini. Non ignoremus castitatis gloriam: angelica enim est corona, & supra hominem hæc perfectio: parcamus corporibus, quæ lucere debent sicut sol. Nè propter paruam voluptatem, tantum ac tale corpus polluamus. Paruum enim est ad horã peccatum, longeua autem est ex eo & æterna verecundia. Angeli obambulantes in terra, sunt castitatis operatores. Virgines cum Maria virgine habebunt partem.

Virginum corona. Castitatis monachorũ gloria.

Angelica corona.

Virgines cũ Maria habebunt partem.

3 CATECHESI decimaquinta illuminatorum: Inscripta est oĩs tua oratio, & psalmodia: descripta est tua omnis eleemosyna: inscriptũ est omne ieiuniũ: inscriptũ est omne coniugiũ rectè custoditũ: inscripta est cõtinẽtia, ppter Deũ institutã. Præcipuã eñ coronam in scripturis habet virginitas & castitas, cuius gratia lucebis sicut angelus.

4 MARTIALIS Apostolus in epistola ad Tolosanos, capite octauo: Virgo Valeria sponsa regis terrestris, sed meliùs sponsa regis cælestis, quæ per meam prædicationem virginitatem mentis & corporis Deo deuouerat, gladio decollata, dum vitam temporalem contempsit, æternam inuenit, & temporalem mortem pro Christo suscipere non recusans, æternam mortem deuicit. Et paulopòst: Sponsus autem virginis adeò est effectus testis passionum Christi, vt in corpore suo cælestem conuersationem iam præbeat subditis, desideria carnis suæ crucifigẽs, regnum diaboli minuens: nec solùm Christo cui credidit, Ecclesias per suum regnum, secundùm quod Spiritui sancto & nobis visum est disponere, & fabricare gaudeat, sed antiqua templa dæmoniorum, & spurcissima fana idolorum destruere perfectus in fide videatur. Cui etiam obedire debetis in omnibus, quia princeps à Deo vobis est constitutus, à quo omnis potestas & paternitas in cælis & in terra originem ac fortitudinem sumpsit. Quem principem bonum ad hoc tantum munus perduxit grauem & nouellæ fidei, per quam nouus homo factus, nouo homini coniunctus est, vt pro suauitate quoquè præmij futuri electus, copulam carnalium nuptiarum deuitauerit per meam prædicationem, quatenùs liberior Deo famulari posit, & multas cateruas populorum subdere fonti regenerationis.

Valeria sponsa regis cælestis, virginitatem vouit.

Ecclesiarum fabricatio.

Castitas spõsi sanctæ Valeriæ.

5 CAPITE nono: Nec ideò tamen prohibemus nubere legitimo connubio, cùm & hoc coniugiũ honestum concessum sit & cõstitutum à DEO ab initio mundi in multplicationem generis humani. Vltra hunc autem gradum homini licitè concessum, viduitatem in præmio maiori constituit. Sed & tertium excellentem gradum honestatis in virginitate demonstrauit nobis perfectum, & per omnia similem angelicæ dignitati. Ad quem inuitabat nos, dicens: Non omnes capiunt verbum hoc: sed qui potest capere, capiat.

Castitas coniugalis. Gene. 1.

Vidualis.

Virginitas similis angelicæ dignitati. Matth. 19.

6 CAPITE decimo: Ideò prædico vobis, quicunque in vobis viduitatem propter recompensationem elegerint, non fraudabuntur munere claritatis Dei. Qui verò in sublimitate excelsiori permanserint, virgines esse eligentes, centuplicatatam in perpetua benedictione gloriam consequentur. Nam qui in virgini-

Virginum cẽtuplicata gloria.

tate singulari virginitatem matris suæ, elegit, qui mortuus & resurrexit primogenitus ex mortuis, magnificentiùs secum, qui tales esse elegerint, in benedictione & regno patris exaltabit.

Virginũ gloria sublimior

7 CYPRIANVS in tractatu de disciplina & habitu virginum: Nunc nobis ad virgines sermo est, quarũ quo sublimior gloria est, maior & cura est. Flos est ille ecclesiastici germinis, decus atque ornamentum gratiæ spiritalis, læta indoles, laudis & honoris opus integrum atque incorruptum, Dei imago respondẽs ad sanctimoniam Domini, illustrior portio gregis Christi, &cæ. Quæ se Christo dicauerint, & à carnali concupiscentia recedentes, tam carne quàm mente se D E O vouerint, consumment opus suum magno præmio destinatum: nec ornari iam aut placere cuiquam, nisi Domino suo, studeant, à quo & mercedem virginitatis expectant, dicente ipso: Non omnes capiunt verbum, sed illi quibus datum est. Sunt enim spadones &c. Denuò quoquè per hanc angeli vocem continentiæ munus ostenditur, virginitas prædicatur: Hi sunt qui cum mulieribus se non coinquinauerunt, virgines enim permanserunt: hi sunt qui sequuntur Agnum quocunquè ierit. Ibidèm: Si p̃mium pollicitationis attendas, minus est quod laboras. immortalitas perseueranti datur, perpetua vita promittitur, regnum Dominus pollicetur. Seruate virgines, seruate quod esse cœpistis, seruate quod eritis. Magna vos merces manet, præmium grande virtutis, munus maximum castitatis. Domini vox est illa, dicentis: Filij seculi huius generant & generantur: qui autem habuerint dignationem seculi illius & resurrectionis à mortuis, non nubunt, neq; matrimonium faciunt: neq; enim incipiẽt mori, æquales enim sunt angelis Dei, cùm sint filij resurrectionis. Quod futuri sumus, iam vos esse cœpistis: vos resurrectionis gloriã in isto seculo iã tenetis: p̃ seculũ sine seculi cõtagione transitis. Cùm castæ p̃seueratis & virgines, angelis Dei estis æquales: tantũ maneat & duret solida & illæsa virginitas, & vt cœpit fortiter, iugiter perseueret.

Deo se vouẽt virgines.

Opus magno præmio destinatum.

Matt. 19.

Apoc. 14.

Præmiũ virginitatis cuiusmodi sit.

Lucæ 20.

8 HIERONYMVS in cõmentarijs super epistolã ad Philemonẽ: Si aũt Philemon hęc ad hominis p̃ceptum facit: quãto magis faciet ob dilectionẽ Dei? Vndè meritò Apostoli voce laudatur, q̃ mãdata eius opere p̃uertat, & posit dicere: Volũtaria oris mei cõplaceant tibi Domine: plusq; faciens q̃ præceptum est, vincat eos qui tantũmodò impata fecerunt, & iubentur dicere: Serui inutiles sumus: q̃d debuimus facere, fecimus. Virginitas quoq; ꝓpterea maiori p̃mio coronatur, quia p̃ceptum Dñi nõ habet: & vltra imperata se tendit:

Psalm 18.

Plus faciẽs q̃ præceptũ est. Lucæ 17.

Virginitas cur maiori præmio coronetur.

9 AV-

9 AVGVSTINVS in li. de sancta virginitate, capite decimoquarto: Sed quoniã deuitatis remissis ve peccatis, adeunda est vita æterna, in qua est quædã egregia gloria, nõ oĩbus in æternũ victuris, sed quibusdã ibi tribuẽda, cui cõsequẽdæ parùm est liberatũ esse à peccatis, nisi aliqd ipsi liberatori voueatur, q̃d nõ sit criminis non vouisse, sed vouisse ac reddidisse sit laudis. Consiliũ, inquit, do. Noui enim quid p̃sentis tẽporis, cui cõiugia seruiunt, necessitas cogat, vt ea quæ Dei sunt, minùs cogitẽtur, quàm sufficit adipiscẽdæ illi gloriæ, quæ nõ erit omnium, quãuis in æterna vita ac salute manentium. Stella enim ab stella differt in gloria, sic & resurrectio mortuorum. Bonum est ergò homini sic esse.

Singularis gloria eorum in cælis, qui Deo virginitatem vouerunt. 1. Cor. 7.

Quædã gloria nõ erit omnium beatorũ. 1 Cor. 15.

10 ET capite vigesimoseptimo: Pergite itaq; sancti Dei, pueri ac puellę, mares ac fœminę, cęlibes & innuptę, p̃gite p̃seueranter in finem. Vos afferetis ad nuptias agni canticũ nouum, quod cantabitis in citharis vestris, hoc est, in cordibus dicatis laudibus. Nõ vtiq; tale, quale cãtat vniuersa terra, cui, dicitur: Cantate Dño canticũ nouum, cãtate Dño vniuersa terra: sed tale, quale nemo poterit dicere nisi vos. Et post pauca: Quò ire putamus hunc agnũ? Quò nemo eũ sequi vel audeat, vel valeat, nisi vos. Quò putamus eũ ire? In quos *saltus & prata? Vbi credo sunt *gramina gaudia, non gaudia seculi huius vana, insaniæ mẽdaces, nec gaudia qualia in ipso regno Dei cęteris nõ virginibus erunt, sed à cæterorũ omniũ gaudiorũ sorte distincta: gaudiũ virginũ Christi, de Christo, in Christo, cũ Christo, post Christum, per Christum, propter Christum: gaudia propria virginum Christi: Non sunt eadem non virginum, quanuis Christi. Nam sunt alijs alia, sed nullis talia.

Apoc. 14.

Canticũ virginum singulare.

Psal. 95.

*grandia

Gaudiũ virginũ in cælo à cæterorum gaudiorũ sorte distinctũ.

Sũt alijs alia, sed nullis talia gaudia.

11 CAP. vigesimooctauo: Sequantur itaq; agnũ cæteri fideles, qui virginitatẽ corporis amiserũt: nõ quocũq; ille ierit, sed quousq; ipsi potuerint. Possunt aũt vbiq;, ꝓter cũ in decore virginitatis incedit.

12 CAP. 29. Vos itaq; sequmini eũ, tenendo p̃seuerãter q̃d vouistis, ardenter facite cùm potestis, Nè virginitatis honũ à vobis pcat, cui facere nihil potestis vt redeat. Videbit vos cętera multitudo fidelium, q̃ agnũ ad hoc seq nõ potest. videbit, nec inuidebit: & collętãdo vobis, q̃d in se nõ habet, habebit in vobis. Præsumite itaq;, fidite, roboramini, pmanete q vouetis, & redditis Dño Deo vestro vota p-petuę continẽtię, nõ ꝓpter p̃sens seculũ, sed ꝓpter regnũ cælorũ.

Votum virginitatis.

Votũ ꝓpetuæ cõtinẽtiæ nõ ꝓpter p̃sens seculũ, sed ꝓpter regnum cælorum. Matt. 19.

13 CAPITE trigesimo: Vos etiam qui hoc nondùm vouistis, qui potestis capere, capite: perseueranter currite, vt comprehendatis. Tollite hostias quisq; suas, & introite in atria Domini, nõ ex necessita-

1. Cor. 9. Psal. 85

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exodi 20.

Supererogationis opus, vouere castitatem.

Lucæ 10.

Esaiæ 56.

Gloria virginũ singularis.

Transuolare coniugia.

sitate, sed potestatem habentes vestræ voluntatis. Neque enim, sicut Non mœchaberis, Non occides: ità dici potest, Non nubes. Illa exiguntur, ista offeruntur. Si fiant ista, laudantur: nisi fiant illa, damnantur. In illis Dominus debitum imperat vobis: in his autem si quid ampliùs supererogaueritis, in redeundo reddet vobis. Cogitate quicquid illud est, in muro eius locum nominatum, meliorem multo quàm filiorum atque filiarum. Cogitate illic nomen æternum. Quis explicat quale nomen erit? Quicquid tamen erit, æternum erit. Hoc credendo & sperando & amando, potuistis coniugia non deuitare prohibita, sed transuolare concessa.

Præmia castitatis.

14 GREGORIVS in tertia parte curæ pastoralis, admonitione vigesimanona: Admonendi sunt, peccata carnis ignorantes, vt incessanter præmia suspiciant: & libenter proculdubiò tentationum quas tolerant, labores calcabunt. Si enim attendatur felicitas, quæ sine transitu attingitur, leue fit quod transeundo laboratur. Audiant quod per Prophetam dicitur: Hæc dicit Dominus eunuchis: Qui custodierint sabbata mea, & elegerint quæ volui, & fœdus meum tenuerint: dabo eis in domo mea & in muris meis locum, & nomen melius à filijs & filiabus. Eunuchi quippe sunt, qui compressis motibus carnis, affectum in se praui operis abscindũt. Quo autem apud patrem loco habeantur, ostenditur, quia in domo patris, videlicet æterna mansione, etiam filijs præferuntur. Audiant quod per Ioannem dicitur: Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt: & sequuntur agnum quocunquè ierit. Et quòd canticum cantant, quod nemo potest dicere, nisi illa centum quadragintaquatuor millia. Singulariter quippe canticum agno cantare, est cum eo in perpetuum præ cunctis fidelibus etiam de incorruptione carnis gaudere. Quod tamen electi cæteri canticum audire possunt, licèt dicere nequeãt: quia per charitatem quidem in illorum celsitudine læti sunt, quamuis ad eorum præmia non assurgant.

Esaiæ 56.

Eunuchi euãgelici q sint.

Continentiũ & virginũ peculiaris gloria in vita.

Apoc. 14.

Cãticum singulare.

1 C HIERONYMVS libro primo aduersùs Iouinianum, explicaturus caput 7. prioris ad Corinthios, inter cætera inquit: Corinthij per literas quæsierant, vtrùm post fidem Christi cælibes esse deberent, & continentiæ causa, quas habebant, vxores dimittere: an si virgines credidissent, inirent matrimonia. &, cùm è duobus ethnicis vnus credidisset in Christum, vtrùmnam credens reinqueret non credentem: & si essent ducendæ vxores, Christianas tãtùm accipi iuberet, an & ethnicas. Et post nõnulla: Noli igitur ad-

Scopus capitis 7 prioris epistolæ ad Corinthios.

admirari, si inter titillationem carnis, & incentiua vitiorum, angelorum vitam non exigimur, sed docemur. Quia vbi consilium datur, offerentis arbitrium est: vbi præceptum, necessitas est seruientis. Præceptum, inquit, Domini non habeo, consilium autem do, tanquàm misericordiam consecutus à Domino. Si non habes præceptum Domini, quarè audes dare consilium, de quo non habes iussionem? Respondebit mihi Apostolus: Et vis vt ego iubeam ꝗd Dominus obtulit potiùs, quàm præcepit? Ille creator, & figulus, sciens fragilitatem vasculi, quod operatus est, virginitatem in audientis potestate dimisit: & ego doctor gentium, qui omnibus oĩa factus sum, vt omnes lucrifacerem, onus perpetuæ castitatis statim in principio credentium imponam ceruicibus infirmorum? Et postea: Quid ergò cogitat innupta & virgo? Quæ Domini sunt: vt sit sancta & corpore, & spiritu. Vt nihil aliud esset, vt nulla merces virginem amplior sequeretur: sufficeret ei hæc sola prælatio, cogitare quæ Domini sunt. Statimque docet quæ sit ipsa cogitatio, vt sit sancta & corpore, & spiritu. Nonnullæ quippe sunt virgines carne, non spiritu: quarum corpus integrum est, & anima corrupta. Sed illa virginitas hostia Christi est, cuius nec mentem cogitatio, nec carnem libido maculauit. Ac, nè forsitã putaretur onus grauissimum castitatis nolentibus imponere, statim iungit causas suadẽdi, & ait: Hoc autem ad vtilitatem vestram dico: non vt laqueum vobis injiciam, sed vt ad id, quod honestum est, & intentè facit seruire Domino absq; vlla distractione, vos adhorter. Et paulopòst: Et qui nõ iungit, meliùs facit. Nisi illaturus esset, meliùs facit: nunquàm præmisisset, benè facit. Vbi autem bonum, & melius est, ibi boni & melioris non vnum est præmium: & vbi non vnum præmium, ibi vtiquè dona diuersa. Tantum igitur est inter nuptias & virginitatem, quantum inter non peccare & benefacere: immò vt leniùs dicam, quantum inter bonum & melius. Finita disputatione coniugiorum, & virginitatis, & inter vtrunque cauto moderamine præceptorum, vt nec ad sinistram, nec ad dexteram diuerteret, sed via regia graderetur, & illud impleret: Nè sis iustus multùm: rursùm monogamiam digamiæ comparat: & quomodò nuptias subdiderat virginitati, ità digamiam primis nuptijs subijcit, & ait: Mulier alligata est, quanto tempore vir eius viuit, quòd si dormierit vir eius, libera est: cui vult, nubat, tantùm in Domino. Beatior autem erit, si sic permanserit, secundùm consilium meum. Puto autem, quòd & ego spiritum DEI habeam. Concedit

Cõsiliũ virginitatis, non pceptũ datur. 1. Cor. 7.

1. Cor. 5.

1. Cor. 7. Cogitare quæ Domini sunt, magna dignitas est.

Differẽtia & distãtia inter nuptias & virginitatẽ. Eccl. 7.

Monogamia melior digamia.

1 Cor. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundas nuptias, sed volentibus, sed ijs, quæ se continere non possunt, nè, luxuriatæ in Christo, nubere velint, habentes damnationẽ, q̃ primam fidẽ irritam fecerint: & hoc concedit, q̃a multæ abiêrunt retrò post sathanam. Cæterùm beatiores, inquit, erũt, si sic permãserint: continuoq̃ subiungit apostolicam authoritatem, secundùm meũ cõsilium. Porrò nè authoritas Apostoli, quasi hominis, leuior videretur, addidit: Puto aũt, quòd & ego spiritũ Dei habeam. Vbi ad continentiã prouocat, ibi non hominis, sed spiritus Dei consiliũ est: vbi aũt nubendi concedit veniam, spiritum Dei non nominat, sed prudentiæ librat consilium, ità singulis relaxans, vt vnusquisq̃ ferre possit. Quàm sancta sit digamia, hinc ostenditur, quòd digamus in Clerum eligi non potest: & ideò Apostolus ad Timotheum: Vidua, inquit, eligatur non minùs sexaginta annorum, quæ fuerit vnius viri vxor. Hoc omne præceptum de his est viduis, quæ ecclesiæ pascũtur eleemosynis. Nõ dãno digamos, immò nec trigamos, &, si dici potest, octogamos. plus aliq̃d inferã, etiã scortatore recipio pœnitentem. Quicq̃d æqualiter licet, æqua lance pensandũ est.

1. Tim. 5.

Digamus eligi nõ potest in Clerum. 1. Tim 5.

Bigamiã non damnat Hieronymus.

IBIDEM: Ac de Adam quidem & Eua illud dicendum, quod ante offensam in paradiso virgines fuerint, post peccatum autem & extra paradisum protinùs nuptiæ. Nuptiæ terram replent, virginitas paradisum. Sicut legimus, quòd Moyses, id est, lex, habuerit vxorem: ostende mihi Iesum Naue vel vxorẽ habuisse, vel filios: &, si potueris mõstrare, victũ me esse fatebor. Item: Obsecro te lector, & idipsum sæpè cõmoneo, vt scias me, quæ loquor, necessitate dicere: nec detrahere ijs, qui in lege præcesserint, sed seruisse eos tẽporibus & conditionibus suis, & illã Dñi implêsse sententiam: Crescite, & multiplicamini, & replete terram: &, quod his maius est, futurorum typos præbuisse: nobis aũt, quibus dicitur: Tempus in collecto est: supereſt, vt q̃ habent vxores, sic sint, quasi non habeant, aliud præcipi, & virginitatẽ à saluatore virgine dedicari. Eliam, & Elisæũ quã stultè Iouinianus in Catalogo posuerit maritorum, me tacente manifestum est. Si enim Ioannes Baptista venit in spiritu & virtute Eliæ, & Ioãnes virgo est: vtiq; nõ solùm in spiritu eius venit, sed etiã in corporis castitate. Superfluũ autẽ est de Daniele dicere, cùm Hebræi vsq; hodiè autument, & illũ, & tres pueros fuisse eunuchos, ex illa Dei sentẽtia, quã Esaias loquitur ad Ezechiã: Et de filijs tuis, qui nascẽtur ex te, tollẽt, & faciẽt eunuchos in domo regis. Et post pauca: Venit Iouinianus ad euangeliũ, & ꝓponit nobis Zachariã & Elizabeth, & Petrũ & socrũ eius: & cõsueta vecordia nõ intelligit istos quoq; inter eos, q̃ legi seruierint, debuisse numerari. neq; enim euãgelium ante crucẽ Christi est, q̃d passiõe & sanguine ipsius dedicatur. Iuxta q̃ regulam Petrus, & cæteri Apostoli, vt ei ex supfluo interim concedã, habuerunt quidẽ vxores, sed quas eo tẽpore acceperãt, quo euangeliũ nesciebãt. qui assumpti postea in apostolatũ, relinquũt officiu cõiugale. Nã cùm Petrus ex ꝑsona Apostolorũ dicit ad Dñm: Eccè nos reliquimus oĩa, & secuti sumus te: respondet ei Dñs, Amen dico vobis, quoniã nemo est, q̃ dimiserit domũ, aut parentes, aut fratres, aut vxorẽ, aut filios, ꝓpter regnum Dei, qui nõ recipiat multo plura in seculo isto, & in seculo futuro vitã æternã. Si aũt illud nobis opposuerit, ad ꝓbandum quòd oẽs Apostoli vxores habuerint: Nunquid non habemus potestatẽ mulieres, vel vxores circunducendi, (quia γυναῖκας apud Græcos vtrunq; significet) sicut ceteri Apostoli, & Cephas & fratres Dñi? iungat & illud, q̃d in Græcis codicibus est: Nunquid nõ habemus potestatẽ sorores mulieres, vel vxores circunducẽdi? Ex quo appáret, eũ de alijs sanctis dixisse mulieribus, quę iuxta moré Iudaicũ, magistris de sua substãtia ministrabãt, sicut legimus ipsi quoq; Dño factitatũ. nam & ordo verborũ hoc significat. Nunquid nõ habemus potestatẽ manducãdi, & bibendi, aut sorores mulieres circunducẽdi? Vbi de comedẽdo, & bibẽdo, ac de administratiõe ĩmpruũ ꝑmittitur, & de mulieribus sororibus inferꝛ: ꝑspicuum est, nõ vxores debere intelligi, sed eas vt diximus, q̃ de sua substãtia ministrabãt. q̃d & in veteri lege de Sunamitide illa scribitur, q̃ solita sit Elisæũ recipere, & ponere ei mẽsam & panẽ, & candelabrũ &c. Aut certè, si γυναῖκας vxores accipimus, nõ mulieres: id q̃d additur, sorores, tollit vxores, & ostẽdit, eas seu germanas in spiritu fuisse, nõ cõiuges. Quanq̃ excepto Apostolo Petro non sit manifestè relatũ de alijs Apostolis, q̃ vxores habuerint: & cũ de vno scriptũ sit, ac de ceteris tacitũ, intelligere debemus, sine vxoribꝰ eos fuisse, de qbus nihil tale scriptura significet. Et tñ ille, q̃ nobis obiecit Zachariã & Elisabeth, Petrũ & socrũ eiꝰ: sciat de Zacharia & Elisabeth Ioannẽ fuisse generatũ, id est, de nuptijs virginẽ, de lege euãgeliũ, de matrimonio castitatẽ: vt à ꝓpheta virgine, virgo Dñs & annũciaretur, & baptizaretur. Ioãnes, vnus ex discipulis q̃ minimus traditur fuisse inter Apostolos, & quẽ fides Christi virgi nẽ reperat, virgo pmansit: & ideò plùs amatur à Dño, & recũbit super pectus Iesu. Et q̃ Petrus q̃ vxorẽ habuerat, interrogare nõ audet, illũ rogat vt interroget &c. Dicit Petro Dominus: Si eũ sic volo esse q̃d ad te? Vndè & sermo exiuit inter fratres, illum discipulum non moriturũ. Ex quo ostenditur, virginitatẽ non mori, nec sordes nuptia-

Eliã & Elisæũ cælibes fuisse Lucæ 1.

Danielis castitas. Esaiæ 39.

Iosue cælebs vixit.

Cur in lege veteri nõ ità viguit cælibatus & cõtinentia. Genes. 1. 1. Cor. 7.

Apostoli antẽ euangeliũ vxores suas duxerant: postea verò reliquerunt officiũ cõiugale. Matth 19. Marc 10. Luc. 18.

1. Cor. 9. An ex Pauli verbis cõuincatur, omnes Apostolos vxores habuisse. Luc. 8.

An vxores circũducebãt Apostoli.

4. Reg. 4.

Vox græca nõ admittit hoc loco significationẽ vxoris. Vide etiã Augu. in lib. de opere monach. cap 4. Luc. 1.

Ioãnes baptista virgo. Luc 4. Ioãnes Apostolus virgo. Ioan 13. Ioan 21. Virginitas nõ moritur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ptiarum ablui cruore martyrij, sed manere cum Christo, & dormitionem eius transitum esse, non mortem. Si autem obnixè contenderit, Ioannem virginem non fuisse, & nos amoris præcipuè causam, virginitatem diximus: exponat ille, si virgo non fuit, cur cæteris Apostolis plùs amatus sit.

Ob virginitatem Ioannes plùs amatus.

IBIDEM: Non nego beatas esse viduas, quæ ità post baptismum manserint: nec illarum detraho merito, quæ cum viris in castitate perdurant: sed, sicut hæ maioris apud Deum præmij sunt, quàm nuptæ coniugali officio seruientes, ità & ipsæ æquo animo patiantur virginitatem sibi præferri. Si enim illas fœra pudicitia, post despumatas corporis voluptates, erigit contra maritas: cur non infra perpetuam castitatem esse se nouerint? Frustrà, inquit, hæc loqueris: quia & Episcopi, & Presbyteri, & Diaconi vnius vxoris viri, & habentes filios, ab Apostolo cõstituuntur. Quo modo de virginibus Apostolus dicit se non habere præceptum: & tamen dat consilium, quasi misericordiam consecutus à Domino: & hoc agit in omni illa disputatione, vt virginitatem præferat matrimonio: & suader, quod imperare nõ audet, nè iniijcere videatur laqueum, & plus imponere ponderis, quàm hominum potest sustinere natura: ità & in Ecclesiastico ordine constituendo, quia rudis ex gentibus constituebatur Ecclesia, leuiora nupèr credentibus dat præcepta: nè territi ferre non possent. Sed & ipsa episcopalis electio mecum facit. Nõ enim dicit, eligatur Episcopus qui vnam ducat vxorem &c. vt suprà de Sacramento Matrimonij, quæst. 4. C. 15. Alioquì si iuxta sententiam Apostoli, non erunt episcopi nisì mariti, ipse Apostolus episcopus esse non debuit, qui dixit: Volo autem oẽs sic esse, sicut ego sum. Et Ioannes indignus hoc gradu existimabitur, & omnes virgines & continentes, quibus quasi pulcherrimis gemmis Ecclesiæ monila decoratur. Noli metuere, nè omnes virgines fiant. difficilis res est virginitas: & ideò rara, quia difficilis: Multi vocati, pauci electi. incipere, plurimorum est: perseuerare, paucorum. Vndè & grande præmium eorum, qui perseuerauerint. Si omnes virgines esse possent, nunquàm & Dominus diceret: Qui potest capere, capiat: & Apostolus in suadendo non trepidaret: De virginibus autem præceptum Domini non habeo. Et post multa ex Paulo allata testimonia: Dies, inquit, me deficiet, si voluero omnia castitatis de Apostolo præcepta memorare. Ista sunt, de quibus ad Apostolos Dominus loquebatur: Adhuc multa habeo vobis dicere: sed non potestis ea portare modò. Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Transeamus ad Iacobum, qui frater Domini dicebatur, tantæ sanctitatis, tantæq; iustitiæ, & perpetuæ virginitatis, vt Iosephus quoquè, historicus Iudæorum, propter huius necem Hierosolymam subuersam referat. Et ex Apocalypsi citans: Si virgines, inquit, primitiæ DEI sunt: ergò viduæ, & in matrimonio continentes, erunt post primitias, id est, in secundo & tertio gradu: nec priùs perditus populus saluari poterit, nisi tales hostias castitatis DEO obtulerit, & immaculatum agnum purissimis victimis reconciliauerit. Infinitum est, de euangelio decem virginum exponere sacramentum, quinque stultarum, & quinque sapientum. Hoc solùm nũc dico, quòd quo modo absque cæteris operibus virginitas sola non saluat, sic omnia opera absque virginitate, puritate, continentia, castitate, imperfecta sunt. Et concludens ait: Satis abundeq; Christianæ pudicitiæ & virginitatis angelicæ de diuinis libris exempla præbuimus: sed quoniam intellexi in commentarijs aduersarij, prouocari nos etiam ad mundi sapientiam, quod nunquàm hoc genus in seculo sit probatum, & nouum dogma contra naturam religio nostra prodiderit, percurram breuiter Græcas, & Latinas, barbarasq; historias: & docebo virginitatem semper tenuisse pudicitiæ principatum. Referunt fabulę, &c.

Castitas viduarum superat castitatẽ coniugũ, & à virginitate superatur.

Obiectio de Clericis nascentis ecclesiæ.

1. Tim. 3.

1. Cor. 7.

Paulus in septimo capite omnia agit, vt virginitatem ꝓferat matrimonio.

Cur in initio Ecclesiæ in Episcopos cõiugati etiã ordinabantur.

Ineptũ est asserere nõ nisi maritos episcopos esse debere.

1. Cor. 7.

Virginibus tã gẽmis ornatur Ecclesia.

Rara virginitas.

Matth. 20.

Matth. 19.

1. Cor. 7.

Castitatis ꝑcepta.

Ioan. 16.

2 AMBROSIVS in caput septimum prioris epistolæ ad Corinthios: Non diceret, Bonum est innuptis vt sint sicut & ego, nisì esset integer corpore. Nec diceret, Omnes homines volebam esse sicut meipsum. Si enim habuerit vxorem, & hoc dixit, virgines esse noluit: sed abfit. Sic enim à pueritia spiritui seruiuit, vt huius rei studium non haberet: quippe cùm iuuenculus anticipatus sit à gratia DEI. Et paulò pòst: Bonum dicit esse, virginem permanere. Et vt hoc absolutiùs ostenderet, propter præsentem necessitatem, ait: quia optimum est, vt inter bonum & optimum, nihil tam præclarum atque vtile esse cognosceretur, quàm est virginitas: quia non solùm apud DEVM virginitatem commendatiorem docet, sed & apud vitam præsentem, dum necessitates temporis nescit, quas patitur coniugatio & mœroris partus, simúlque orbitates filiorum ignorat. Vt ergò ad hanc affectandam hortaretur, præsentis necessitatis exitia lucrari docet has quæ illam dilexerint, vt cùm non solùm hanc apud DEVM locum meliorem habere discunt, verumetiam in præsenti, omni industria hanc appeterent. Et in fine: Apostolus his loquitur, qui

Pauli cælibatus & continentia.

1. Cor. 7.

Iacobus perpetuæ virginitatis fuit.

Apoc. 14.

Gradus continentiæ coniugum, viduarum, & virginum.

Matth. 25.

Opera omnia absq; continẽtia imperfecta sunt.

Ex ꝓfanis authoribus ꝓbat virginitatẽ semper tenuisse pudicitiæ principatum.

Virginitas & apud Deũ & apud vitam præsentem commendatior.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Per virginitatẽ tanquàm compẽdium quoddam citiùs itur ad Deum.

mira deuotione obsequi desiderant cælestibus præceptis, ostẽdens & docens quo compẽdio citiùs itur ad Deũ: quia qui propter Deũ ꝓmerendum virgo manere vult, sciens quale ꝓmium possit accipere, qui à licito temperat: vt melior fiat, simul omnia impedimẽta carnis spernit, non nescius hæc esse, quæ gressum currentis velut oneribus compedum detinent.

Matth. 19.

3 THEODORETVS in caput septimum prioris ad Corinthios: De virginibus autem præceptum Domini non habeo. Dominus enim, cùm dixissent Apostoli, Si ità est lex vxoris, sexpedit vxorem non ducere: respondit, Non omnes capiunt verbum hoc. & rursùs, Qui potest capere, capiat. Propterea diuinus quoquè dixit Apostolus, Præceptum Domini non habeo. Si ergò legem non accepisti, quid sibi vult quod dicis, Consilium autem do? Non legem fero, sed consilium affero. Etenim Deus cùm quæ sunt secundùm naturam præcepisset, adhortatur ad ea quæ sunt supra naturam. Quoniam autem verisimile erat futurum, vt quidam huic rei tanquàm rei nouæ contradicerent, consilio adiecit: Tanquàm misericordiam consecutus à Domino, vt sim fidelis. Cum solita modestia Apostolicam authoritatem ostendit. Sum consiliarius fidelis dignus, inquit, per multam Domini misericordiam vocatus, & cui credita est prædicatio. Quid autem consulis? Existimo enim hoc bonum esse propter instantem necessitatem. quoniam bonum est sic esse: Alligatus es vxori? noli quærere solutionem. Solutus es ab vxore? noli quærere vxorem. Illud, Existimo, adiecit, non dubitans virginitatem esse bonum & bonorum optimum ac præstantissimum: sed nè adhortatio lex fieret, adiecit dubitationem. Legem enim consequitur obseruatio & transgressio, & eorum qui transgrediuntur, punitio: & ideò quæ magna sunt, non præcipit, sed ad ea hortatur. Et paulò pòst in ea verba, Qui sine vxore est, &cæ. Ostendit breuiter differentiam solicitudinis eius qui eligit iugum matrimonij, & eius qui cælibatum amplectitur. Facilè autem scire potest qui vult, eorum qui in vita versantur, labores & solicitudines. Eas autẽ nos quoq; fusiùs ostendimus, dum de virginitate orationes scriberemus, & ad eius opes bonorum amatores adhortaremur.

Præceptorũ & cõsilij discrimen.

Consiliarius fide dignus.

Virginitas bonorũ optimum ac præstantissimũ.

Theodoretus scripsit orationes de virginitate.

IBIDEM super ea verba: Volo autem omnes esse sicut meipsum: In continentia & perfectionem indicauit, & quæ minora sunt, concessit: & imbecillitati quidem opem ferentia medicamẽta oratio protulit, ad ea autem quæ sunt optima & præstantissima eligenda, archetypum exemplar excitat: seipsum autem exemplar proposuit, suæ castitatis thesaurum nobis reuelare coactus. Dico autem non nuptis & viduis: Bonum est illis, si sic permanserint sicut ego. Ostendit rursùs se esse ex ordine cælibum & eorum qui vxores non duxerunt. Neque enim quis eum iure inter viduos collocet, cùm adhuc esset adolescẽs, qñ vocatiõe dignus est habitus.

Pauli cælibatus.

4 IDEM in epitome diuinorũ decretorum, capite de virginitate: Dominus autem Deus non tulit quidem leges de virginitate: intellexit enim esse rem supra nuturam: eam autem laudibus prosequendo, eos qui vellent, ad certamen adhortatus est. Cùm enim dixissent Apostoli: Si ità est causa hominis cum vxore, non expedit vxorem ducere: respondens Dominus, dixit: Non omnes &c. & sunt Eunuchi qui castrauerunt seipsos propter regnum Dei. Hoc autem non de testium, sed de prauarum cogitationum dixit amputatione. deindè subiunxit: Qui potest capere, capiat. Qua de causa diuinus etiam Apostolus, de virginitate loquens, dixit: Præceptum autem Domini non habeo. De virginitate enim legem non tulit Dominus. Consilium autem do, &c. Huic nempe, sic esse, addidit illud, existimo: non dubitans de ijs quę consulebat, sed orationem moderans, vt non esset lex. Lex enim habet etiam transgressionem, transgressio autem inducit etiam supplicium. Ea autem de causa adiecit illud, Puto: vt ostenderet id quod dicitur, non esse legem, sed cõsilium. Hoc autem, Non peccat si nubat: dicit de ijs, q̃ virginitatis pacta, conuenta seu vota nondùm fecerant.

Matt. 19.

1. Cor. 7.

Cur dixit, existimo.

Virginibus quæ voto adstrictæ nõ sunt, nubere licet.

5 CHRYSOSTOMVS in libro de virginitate, capite decimo: Mihi ipse persuadeo, virginitatem coniugio multo esse prẽstantiorem: neque tamen propterea connubium in malis pono, quin etiam ipsum magnis laudibus afficio. CAPITE vndecimo: Virginitas est bonũ. id ego quoq; fateor. Atqui nuptijs etiã melior, & istud tibi assentior: ac, si liber, illud adiungam, tanto nuptijs eam ꝓstare, quanto cælũ terræ, quãto hominibus angeli antecellũt: ac, si qd ꝓtereà audẽdũ est, etiã magis. Nã si neq; nubũt angeli, neq; vxorem ducũt, non etiam carne & sanguine coagmentati sunt, in terris prætereà non commorantur: non cupiditatum aut libidinum perturbationibus sunt obnoxij, non cibi indigent aut potus: non sunt eiusmodi, vt eos dulcis sonus, aut cantus mollire, aut præclara species posit allicere: nulla deniq; eius generis capiuntur illecebra: sed quemadmodùm cælum summo meridie, nullis perturbatum nubibus, purum & lucidum appáret, sic angelorum natura, nullis com-

Meminit huius libri Nicepho. lib. 11. hist eccle. cap. 2.

Virginitas coniugio præstantior.

Angelis præferuntur virgines. Luc. 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

commota perturbationibus, necessariò clara permanet, & illustris.

Virgines qua in re angelorum imitentur mores.

CAPITE duodecimo: At humanum genus cùm natura beatis illis mentibus inferius sit, omni vi, studioq; contendit, vt, quoàd eius fieri potest, illas assequatur: quomodò? non nubunt angeli, neque vxorem ducunt: at neq; etiam virgo. assistentes illi semper ad Deum, eidem inseruiunt: & istud ipsum virgo. Quamobrem Paulus ab omnibus curis eas auocat, vt attentè & assiduè Deo seruire, neq; vlla indè re distrahi possint. Vides 'ne virginitatis præstantiam? quo modo terrarum incolas sic afficiat, vt eisdem illi, quibus cœlites, muneribus perfungãtur, & qui corpore vestiti sunt, eos incorporeis mentibus cxæquet, & homines ipsos æmulos studij efficiat angelorum? Pijs autem virginibus multa & maxima

Inexplicabilis virginum merces.

præstò erunt bona, & planè ea, quæ non modò supra sunt oculorũ & aurium sensum, sed omnem hominum mentem, & cogitationem superant.

Pulchritudo virginitatis.

CAPITE vigesimoprimo: Quid virginitate suauius? quid pulchrius? quid illustrius? etenim ipsis solis radijs fulgores spendidiores emittit: nos verò ab omnibus terrenis rebus auocans, sic afficit, vt solem iustitiæ puris & intentis oculis intueamur.

1. Cor. 7.

CAPITE vigesimooctauo: Mulier sui corporis potestatem nõ habet, sed vir: similiter vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. quæ cùm de nuptijs videatur dicere, re tamẽ vera tanquàm hamum vsitata piscator esca circunuestiens, sic ipse in audientium aures inserit orationem, eo consilio, vt illo ipso sermone de nuptijs, eosdem à nuptijs deterreat: nam qui illud audit, se per coniugium non in sua, sed in vxoris esse potestate: confestim operam dabit, vt ab acerbissima seruitute liberetur, vel potiùs id primùm cauebit, nè ipsum subeat iugum seruitutis.

Nuptias occultè diffuadet Paulus.

Inter nuptias & virginitatẽ magnum interuallum.

CAPITE trigesimoquarto: Etiam 'ne, quæso, nuptias quisquam cum virginitate conferre, vel omninò in eius conspectu ponere audeat? at non id permittit diuus Paulus, qui magnum inter vtrunque ponit interuallum. hæc enim, inquit, cogitat, quæ Domini sunt: illa autem cogitat, quæ sunt mundi. Et paulò pòst: Quo magis virginitas, diutiusq; seruatur, eo maiorem habet laudem: coniugio verò cum quis ad satietatem abutitur, tum maximè omni laude priuatur. Hoc autem, inquit, dico secundùm indulgentiam. at cui indulgentia tribuitur, nullus ipsi in ea re locus ad laudem relinquitur. De virginibus autem cùm differeret, Præceptum, inquit, Domini non habeo, consilium autem do. An igitur coniugium propterea virginitati confert? Minimè is quidem: nam de virginitate consilium dat, hic tri-

tribuit indulgentiam, neutrum certè iubet. Quòd si eius sententiam nõsse vis, audi quæ dicat ipse: Volo, inquit, omnes homines, sicut meipsum, continentes esse. Si igitur vis, omnes vti se contineant, neminem vis iungi coniugio. At enim eos qui connubio iungi volunt, neque propterea prohibeo, nec accuso: omnes tamẽ oro, & exopto ab omnibus, vti similes mei sint. concedo illis connubium, propter fornicationes: quòd verò illud mihi optatius est, propterea dixi initiò, Bonum esse homini mulierem non tangere.

Pauli callidatus.

CAPITE trigesimosexto: Cùm illud acceperis ab eo, Vnusquisque proprium donum habet, nè concidas animo, neve sic tecum loquaris: nihil mihi ad hanc rẽ labore aut studio meo opùs est: donum enim eam Paulus vocauit. Neque enim ità dixit, quòd continentiam in numerum cælestium munerum vellet referre, sed modestiæ causa donum appellauit. non enim adeò & à se ipse, & à Christo dissentiret, cuius illud est, Sunt eunuchi qui seipsos castrauerunt propter regnum cælorum: & illud, Qui potest capere, capiat. Sibi certè ijs condemnatis, quæ, cùm viduitatem elegissent, non manserunt in sententia, minùs ipse constaret. nam si donum id est, quid ipsis eominaris? Habentes damnationem, qui primam fidem irritam fecerunt. nusquàm enim Christus in eos animaduertit, q dona non habuerunt: at illos semper pœna afficit, qui honestè vitam non agunt. Atque illud, quod ab ipso maximè quæritur, optima vitæ ratio est, & actiones eiusmodi, quæ nullam habeant ansam reprehensionis: partes verò facere diuinorum munerum, eaq; distribuere, non accipientis est optio, sed dantis iudicium. Non miraculis, sed honestis actionibus tribuuntur beatitudines, quemadmodùm nec cessationi, sed prauis actibus supplicia proponũtur. Sed quid opùs fuit in eiusdem rei admonitione permanere, si nostri illa non sit arbitrij, si, præter diuinæ gratiæ momenta, non etiam opera ac studium nostrum nobis sint ad eius facultatem necessaria? cùm enim dixisset, Volo omnes homines, sicut ego sum, continentes esse: rursùs inquit, Dico autem non nuptis, & viduis: bonum est ipsis, si sic permanserint, sicut & ego.

Virginitatis donũ non ità datur, vt homo & eo adipiscendo aut conseruando laborare non debeat.

Matth. 19.

1. Tim. 5.

Bonam vitam requirit Christus.

Matth. 5.

1. Cor. 7.

CAPITE trigesimonono: Cùm dixit virginem, quia nupserit, non peccare, de ea non est locutus, quæ coniugium renunciarit, quippe quam deliquisse, & intolerabili scelere se adstrinxisse perspicuum est omnibus, sed de illa, quæ expers adhuc nuptiarum, nihildum statutum habet, verùm etiam nunc inter vtrunque ancipiti cogitandi cura distrahitur. Et pòst pauca: Viduę omninò, si voluerit, potestatem nubẽdi facit: at eam,

Quænam virgo si nubat, non peccat.

Cui viduæ licet denuò nubere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quę, coniuge mortuo, se in reliquum tempus Deo castam fore prę-
1.Tim 5. fessa sit, si posteà nupserit, vehementer accusat, vt quæ pacta, quæ cum Deo fecerat, tanquàm obtrita neglexerit. non his ergò, sed illis dixit, Si se non continent, nubant: melius est enim nubere, quàm vri. Non dixit, si quadam libidinis vi coguntur, si transuersi agun-
Nemo cogitur ad incontinentiam. tur, si non possunt: nihil omninò posuit eiusmodi, quod aut vim allatam ostendat, aut venia dignum sit: verùm quid inquit? Si
Quòd quidã se nõ cõtinent, voluntati tribuẽdũ est & pigritiæ. verò se non continent, nubant. quod eorum voluntati tribuendũ est, qui propter pigritiam nolũt elaborare. Demonstrat enim ipsos rei facultatem habentes, ob id minùs eam perficere, quòd laborem defugiunt. CAPITE quadragesimo: Quemad modùm vir-
Virgini sacræ nubere non licet. gini, viuo eius viro (immortalis autem is est) nunquàm licet nubere: sic nuptæ, tantùm coniuge mortuo. CAPITE quadragesi-
Matt 19. moprimo: Illud, Qui potest capere. capiat, liberam dat auditori optionem eligendi. CAPITE quadragesimonono: Virgo, si nupsit, non illa quidem peccauit, sed ipsa se virginitatis corona priuauit, nempe magnis muneribus, & inexplicabilibus. Quid verò
Corona virginitatis inexplicabilis. bona non exposuit ea, quæ, certamine confecto, ipsis sunt reseruata? quo modo sponso obuiàm prodeunt, quo modo fulgentes gestabunt lampades, quo modo gloriosè admodùm, fidenterq; vnà
Cur Paulus nõ meminit coronæ virginũ, sed tantũ vacuitatis molestiarum huius vitæ. cum Rege spõso in thalamum introeant, quo modo ad regium solium accedentes, omnium maximè fulgeant? At de illis ne verbum quidem fecit, passim verò meminit vacuitatis molestiarum, quas
1.Cor.2. vita hæc habet. Ad Corinthios loquebatur, apud quos se nihil scire iudicauit, præter Christum, & eum crucifixum: quibus cum age-
3.Cor 3. re tanquam cum ijs, qui rebus cælestibus dediti essent, minimè potuit: ac, quòd hærerent in corpore, & in cura terrenarum rerum essent defixi, lac etiam tum illis adhibuit: ad quos cùm illa mitteret, sic est locutus: Lac vobis potum dedi, non escam: nondùm enim poteratis: sed ne nunc quidem potestis: adhuc enim carnales estis, & secundùm hominem ambulatis. Idcircò terrenarum rerum cõ-
Christus verò meminit. memoratione, & eorum, quæ sub oculos & sensus cadunt, eos & ad virginitatem cohortatur, & à coniugio deterret. At non idem fecit Dominus noster Iesus Christus, cùm de virginitate disseruit: sed in illis quidẽ cælestis regni meminit: Sunt enim eunuchi, qui seipsos
Matt 19. castrauerunt propter regnum cælorum. CAPITE septuagesimooctauo: Christum loquentem attende: Neque nubent, neque
Luc 20. vxorem ducẽt, sed sunt sicut angeli in cælo. Vide interuallũ, quàm in excelsum locum virginitas, cùm eiusmodi est, mortale corpus extol-

extollat. CAPITE septuagesimonono: Qua enim, quæso, re differebant ab angelis Helias, Helisæus, Ioannes, veri virginitatis amatores? nulla, nisi quòd mortali natura constabant. nam cætera si quis diligenter inquirat, hi nihilo minùs affecti reperiẽtur, quàm beatæ illæ mentes: & id ipsum, quo inferiore conditione videntur esse, in magna est eorum laude ponendum. Vt enim terrarum incolæ, & ij, qui essent mortali natura, possent ad illam virtutem vi & contentione peruenire, vide, quanta eos fortitudine, quanta vitæ ratione præditos fuisse oporteat. Virginitatem autem fuisse, quę tales eos reddiderit, ex eo perspicuum est. nam si vxores habuissent & liberos, haud facilè adducti essent, vt & in solitudine viuerent, & suas familias contemnerent, & reliqua, quæ necessaria essent ad vitam, non cõpararent. Nunc verò his omnibus soluti vinculis, tanq̃ in cælo, sic in terris diuersantes, non parietibus, non tecto, nõ lecto, non mensa, non alijs eius generis rebus indigebant: quin illis cælum erat pro tecto, solum pro strato, pro mensa solitudo, & quæ sterilitas solitudinis, alijs famis effectrix videtur, sanctis illis viris suppeditabat rerum omnium copiam. CAPITE octogesimotertio: Quod initiò dixi, id repetam etiam in præsentia, non eundem à nobis, & ab illis virtutis modum requiri. neque enim nunc quisquã perfectus esse potest, nisi vendiderit omnia, nisi omnibus renunciauerit, neque pecuniæ solùm, aut domus, sed propriæ etiam vitæ curam abiecerit. at nullum tantæ perfectionis tum specimen fuit. Quid ergò est? perfectior 'ne, inquit, nostræ huius vitæ ratio est, quàm tum Patriarchæ Abraham fuerit? deberet quidem, & ea lege sumus adstricti: sed hac viuendi regula non vtimur.

Helię, Helisæi & Ioannis virginitas, iideq; angelis cõferũtur.

Virginitas eos euexit.

Nõ idẽ virtutis modus in veteri & nouo testamẽto.

1 D AMBROSIVS epistola octogesimaprima ad Syricium Papam: Agrestis vlulatus est, nullam virginitatis gratiam, nullum castitatis ordinem seruare, promiscuè omnia velle cõfundere, diuersorum gradus abrogare meritorum, & paupertatem quandam cælestium remunerationum inducere, quasi Christo vna sit palma quam tribuit, ac non plurimi abundent tituli præmiorũ. Simulant se donare coniugio. Sed quæ potest laus esse coniugij, si nulla est virginitatis gloria? Neque verò nos negamus sanctificatum à CHRISTO esse coniugium, diuina voce dicente: Erunt ambo in carne vna, & in vno spiritu. Sed prius est quod nati sumus, q̃ quod effecti, multoq; pstantius diuini operis mysterium, quàm humanæ fragilitatis remediũ. Iure laudatur bona vxor &c. vt in textu. Et in fine: Iouinianum, Auxentium, Germinatorem,

Inter castitatis & meritorũ gradus nõ discernere, agrestis vlulatus est.

Gene.2. Matt.19.

Iouinianistæ damnati.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Felicem, Protinum, Genialem, Martianum, Ianuarium, & Ingeniosum, quos sanctitas tua damnauit, scias apud nos quoq; secundùm iudicium tuum esse damnatos.

2 IDEM in epistola octogesimasecunda ad Ecclesiam Vercellensem: Audio venisse ad vos Sarmationem & Barbatianum vaniloquos homines, qui dicunt nullum esse abstinentiæ meritum, nullum frugalitatis, nullam virginitatis gratiam, pari omnes æstimari precio. Et post nonnulla: Quid autem loquar quanta sit virginitatis gloria, quæ meruit à Christo eligi, vt esset etiam corporale Dei templum, in qua corporaliter (vt legimus) habitauit plenitudo diuinitatis? Virgo genuit mundi salutem, virgo peperit vitam vniuersorum. Sola ergò non debet esse virginitas, quæ omnibus in Christo profuit? Virgo portauit, quem mundus iste capere aut sustinere nõ potest. Denique qua reuerentia virginitatis locutus est sanctus Apostolus, &c. vt suprà, quæstione 1. D 1.

Virginitatem deprimũt vaniloqui homines.

Virginitatis gloria.

3 IN libro de viduis, vt suprà quæst. 1. D 2.

4 IDEM Ambrosius in libro primo de virginibus: Inuitat nũc integritatis amor, & tu soror sancta vel mutis tacita moribus, vt aliquid de virginitate dicamus, nè velutì transitu quodam præstricta videatur, quæ principalis est virtus. Non enim ideò laudabilis virginitas, quia in martyribus reperitur, sed quia ipsa martyres faciat. Quis autem humano eam possit ingenio compræhendere, quam nec natura suis inclusit legibus? Aut quis naturali voce complecti, q̃d supra vsum naturæ sit? E cælo accersiuit, q̃d imitaretur in terris. Nec immeritò viuendi sibi vsum &c. vt suprà quæst. 2. B 2. dicet aliquis: Sed etiam Helias nullis corporei coitus fuisse pmixtus cupiditatibus inuenitur. Ideò ergò curru raptus ad cælum, ideò cũ Domino appáret in gloria, ideò Dominici venturus est præcursor aduentus. Et post nonnulla: Ego licet laudationem non fuisse perim virginitatis, sed expressionem, ad rem tamen pertinere arbitror, vt quæ sit ei patria, quis author, appareat. Ac priùs vbì sit patria, deniamus. Si enim ibì est patria, vbì genitale domicilium: in cælo profectò est patria castitatis. Itaq; hìc aduena, ibi incola est. Quid autè est castitas virginalis, nisì expers contagionis integritas? Atque eius authorem quem possumus existimare, nisì immaculatum Dei filium, cuius caro non vidit corruptionem, diuinitas non est experta contagionem? Videte igitur quanta virginitatis merita sint. Conferamus, si placet, bona mulierum cum vltimis virginum. Lætet licèt fœcundo se mulier nobilis partu, quo plùs generauerit, plùs laborat. Numerat solatia filiorum, sed numeret pariter & molestias. Nubit, & plorat. Qualia sunt vota quæ flentur? Et post pauca: Audistis parentes, quibus erudire virtutibus, quibus instituere disciplinis filias debeatis, vt habere possitis quarum meritis vestra delicta redimantur. Virgo Dei donum est, munus parentum, sacerdotium castitatis. Virgo matris hostia est, cuius quotidiano sacrificio vis diuina placatur. Non vtiquè dissuadeo nuptias, si fructus sacræ virginitatis enumero. Paucarum quippe hoc munus est, illud omnium. Nec potest esse virginitas, nisì habeat vndè nascatur. Bona cum bonis comparo, quò facilius, quid præstet, eluceat. Neque meam sententiam affero, sed eam repeto, quam edidit spiritus sanctus per Prophetam, Melior est, inquit, sterilitas cum virtute Vobis virgines sanctæ speciale præsidium est, quæ intemerato pudore sacrum Domini seruatis cubile. Neque mirum, si pro vobis angeli militant, quæ angelorum moribus militatis. Meretur eorum præsidium castitas virginalis, quorum vitam meretur. Et quid pluribus exequar laudem castitatis? Castitas enim angelos fecit. Qui eam seruauit, angelus est: qui perdidit, diabolus. Nam de resurrectione quid dicam, cuius præmia iam tenetis? In resurrectione autem neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut angeli, inquit, in cælo. Quod nobis promittitur, vobis præstò est, votorum q̃ nostrorum vsus apud vos est. Dicet aliquis: Tu nobis quotidiè virginum canis laudes: quid faciam, qui eadem quotidiè cantito, & proficio nihil? Sed non mea culpa. Denique de Placentino sacrandæ virgines veniunt, de Bononiensi veniunt, de Mauritania veniunt, vt hìc velentur: magnam rem videtis: hìc tracto, & alibì persuadeo. Si ità est, alibi tractemus, vt vobis persuadeamus. Quid, q̃ etiam qui me non audiunt, sequuntur: qui audiunt, nõ sequuntur? Nam plerasq; virgines cognoui velle, & prohiberi etiam prodire à matribus, & quod grauius est, viduis, cum quibus hic mihi sermo est. Nempe si hominem amarent filiæ vestræ, per legem possent eligere quem vellent. Quibus igitur hominem eligere licet, Deum nõ licet? Contuemini quàm dulcis pudicitiæ fructus sit, qui Barbaricis quoq; inoleuit effectibus. Ex vltimis infra vltraq; Mauritaniæ partibus deductæ virgines hìc sacrari gestiunt. Bonum est, si virginum studia parentum quasi flabra pudoris adspirent. Sed illud gloriosius, si teneræ ignis ætatis, etiam sine veteribus nutrimentis spõtè se rapiat in fomitem castitatis. Dotem negabunt parentes? sed habes diuitem sponsum, cuius contenta thesauro, patrię succesio-

4 Reg. 2. Helias virgo. Malach. 4.

Virginitatis & castitatis patria in cælo est.

Virginalis castitas qd sit. Author eius est Dei filius.

Cõfert virginũ felicitatẽ cum bonis coniugum.

Meritis filiarũ virginũ redimũtur parẽtũ delicta.

Sap. 4.

Virginalis castitas meretur angelorũ præsidium.

Castitas angelos fecit. Matt. 22.

Ad Ambrosium cõfluebãt virgines ex alijs prouincijs, vt ab eo velarentur.

Cõtra parentes, q̃ filiabus in cõplectẽdo virginitatis statu obsistunt.

Vide Cõcil. Trid. sess. 25 de Regulari. & monialib. cap. 18.

Laudat filias, quæ parentibus inuitis amplectũtur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis emolumenta non quæras. Quanto dotalibus præstat compendijs casta paupertas. Vince priùs puella pietatem. Si vincis domũ, vincis & seculum. Memoriæ nostræ puella dudùm nobilis in seculo, nunc nobilior Deo, cùm vrgeretur ad nuptias à parentibus & propinquis, ad sacrosanctum altare confugit. Quò enim melius virgo recurreret, quàm vbi sacrarium virginitatis offertur? Nec is quidem finis audaciæ. Stabat ad aram Dei pudoris hostia, victima castitatis, nunc capiti dexteram sacerdotis imponens, precem poscens, nunc iustæ impatiens moræ, ac summũ altari subiectans verticem. Num meliùs, inquit, mater tu me quàm altare velabis, quod significat ipsa velamina? Plùs talis decet flammeus, in quo caput omnium Christus quotidiè cõsecratur. Quid agitis vos propinqui? quid exquirẽdis adhuc nuptijs solicitatis animum? Iam dudùm prouisas habeo. Sponsum offertis? meliorem reperi. Quaslibet exaggerate diuitias, iactate nobilitatem, potẽtiam prædicate. Habeo eum cui nemo se comparet, diuitem mundo, potentem imperio, nobilem cælo. Si talem habetis, non refuto optionem: si non reperitis, non prouidetis mihi, sed inuidetis. Silentibus cæteris, vnus abruptiùs: Quid si, inquit, pater tuus viueret, innuptam te manere pateretur? Tum illa maiori religione, moderatiore pietate: & ideò fortassè defecit, nè quis impedimentum posset afferre. Quod ille responsum de patre, de se oraculum, maturo suí probauit exitio. Ità cæteri eadem quisque metuentes, fauere cœperunt qui impedire quærebant: nec dispendium debitarum attulit virginitas facultatũ, sed etiam emolumẽtum integritatis accepit. Habetis puellæ deuotionis præmium, parentes cauete offensionis exemplum.

Exemplũ de virgine nobili, quæ parentibus & amicis inuitis eõ fugit ad altare, vt virgo cõsecraretur.

Sponsus Christus.

Nota vindictam Dei.

5 ET libro secundo de virginibus: Superiore libro, quãtum virginitatis munus sit, euoluimus, (non enim potuimus explicare) vt per se cælestis gratia muneris inuitet legentem. Secundo libro virginem instituí decet, & tãquàm competentium præceptorum magisterijs erudiri.

Virginitatis munus quodammodò inexplicabile.

6 LIBRO tertio de virginibus: At certè ipsis gentilibus inter aras & focos venerabilis solet esse virginitas: & in quibus nulla est meritorum pietas, nulla mentis integritas, in ijs tamen carnis virginitas prædicatur. A prophanis igitur cæremonijs virgines nemo prohibebit, ab Ecclesia Dei virginitas arcebitur? Illic coguntur, quæ non docentur: hîc interdicitur, quod nõ licet non doceri. Illic præmijs reuocantur à nuptijs, hîc ad nuptias coarctabuntur iniurijs? Illic violentia fit vt capiantur, hîc fiet violentia nè profiteantur? Et po-

Virginitas venerabilis apud Gẽtiles.

Contra eos q prohibẽt virginitatẽ, aut impedisse virginitatis obtionem.

test esse patientia sacerdotum, vt non vel morte oblata, si ità necesse est, integritatis sacrificium vindicetur. Accusati sumus: & nisi fallor, accusatores nostri plerique de vobis sunt. Horum ego affectus redarguere malo, quàm personas prodere. Criminis autem inuidia hęc est, quia suadeo castitatem. Qui hoc nõ libenter accipit, ipse se prodit. Virginitatem, inquit, doces, & persuades plurimis. Vtinàm conuincerer, vtinàm tanti criminis probaretur effectus. Non vererer inuidiam, si efficaciam recognoscerem. Atque vtinàm me exẽplis potiùs arguueretis, quàm sermonibus cæderetis. Sed vereor nè præuaricatores mihi apposuisse videar, qui me alienis cõmendent laudibus. Initiatas, inquit, sacris mysterijs, & consecratas integritati puellas nubere prohibes. Vtinàm potuissem reuocare nupturas. Vtinàm possem flammeum nuptiale pio integritatis velamine mutare. An indignum videtur, vt sacratæ virgines à sacrosanctis altaribus non abducantur ad nuptias? Et quibus licet sponsum eligere, non licet Deum præferre? In me ergò facti conditio mutatur, vt pro opprobrio mihi cedat, quod semper spectauit ad gratiam sacerdotum, iacere semina integritatis, & virginitatis studia prouocare. Quæro enim, vtrùm quasi improbum hoc, an quasi nouum, an quasi inutile repræhẽdatur? Si quasi improbum, improba ergò vota sunt omnium, improba vita est angelorũ, quam gratia resurrectionis imitatur. Qui enim non nubunt neque nubentur, erunt sicut angeli in cælo: qui hoc vtiquè repræhendit, resurrectionis vota condemnat. Itaque improbum videri non potest, quod hominibus pro præmio constitutum est. Nec potest eius rei species displicere, cuius veritas & in fructu est, & in voto. Sed esto, non sit improbum, nunquid nouum est? Nos enim noua omnia quæ Christus non docuit, iure damnamus, quia fidelibus via Christus est. Si igitur Christus non docuit quod docemus, etiam nos id detestabile iudicamus. Discutiamus ergò, vtrùm Christus integritatem docuerit, an repudiandam putauerit. Et sunt, inquit, spadones, qui seipsos castrauerunt propter regnum cælorum. Est ergò pclara militia, quę regno cęlorum militat. Itaq; iam tunc Dñs docuit, esse debere intemerata studia castitatis. Vndè & Apostoli eam cęteris prę eminere cernẽtes, si ità est causa, aiunt, viri cũ vxore, nõ expedit nubere. Quo dicto & grauiora iudicârunt onera vincula coniugalis, & veræ integritatis gratiam prætulerunt. Sed Dominus qui sciret prædicandam omnibus integritatem, imitandam paucis: Nõ omnes, inquit, capiunt verbum istud, sed quibus datum est, hoc

Ambrosius accusatus fuit eõ q virginitatem suaderet.

Respõsio accommodata.

Ad Sacerdotes pertinet virginitatis studia prouocare.

Vita angelorum. Matth 22. Luc. 20.

Nõ est nouũ docere vel consulere castitatem.

Christus eõ. suluit integritatem. Matth. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc est, non est communis plurimis, & vulgaris integritas, nec pro infirmitate permittitur, sed pro virtute conceditur. Deniquè cùm dixisset, Et sunt spadones qui seipsos castrauerunt propter regnum cælorum: vt ostenderet hoc non mediocris esse virtutis, Qui potest, inquit, capere, capiat. Et ideò post hoc verbum offeruntur pueri ad benedicendum, qui corruptelæ expertes, integritatis munus immaculata ætate seruarent. Talium enim est regnum cælorum, qui in puerilem castimoniam tanquàm in naturam infantium corruptelæ ignoratione remeauerint. Est ergò etiam cælesti voce prouata virginitas, Dominicisq; expetenda præceptis. Et post nónulla: Si quis putat consecratione virginum minui genus humanum, cõsideret quia vbi paucæ virgines, ibi etiam pauciores homines: vbi virginitatis studia crebriora, ibi numerum quoq; hominum esse maiorem. Discite, quantas Alexandrina, totiusq; Oriétis & Africana ecclesia quotannis sacrare consueuerint. Pauciores hìc homines prodeunt, quàm illic virgines consecrantur. Aiunt etiam plerique maturioris ætatis virgines esse velandas. Neq; ego abnuo, sacerdotalis esse cautionis debere, vt non temerè puella veletur. Spectet planè, spectet ætatem sacerdos, sed fidei vel pudoris. Spectet & maturitatem verecundiæ, examinet grauitatis canitiem, morum senectam, pudicitiæ annos, animos castitatis. Tum deindè si matris tuta custodia, comitum sobria sedulitas, si hæc præstò sunt, nõ deest virgini longæua canities. Si hæc desunt, differatur puella moribus q̃ annis adolescentior. Non ergò ætas reijcitur florentior, sed animus examinatur. Et certè Teclam non senectus, sed virtus probauit. Et hinc quid plura contexam, cùm omnis ætas habilis Deo, perfecta sit Christo? Deniq; non virtutem ætatis appendicem dicimus, sed virtutis ætatem. Nec mirere in adolescentulis professionem, cùm légeris in paruulis passionem &c.

Cur pueri benedicẽdi offeruntur post consilium castitatis.

Virginũ consecratione nõ minuitur genus humanũ.

Multitudo seruarũ virginũ in Oriente, Aegypto, & Africa.

De ætate virginũ quæ cõsecrãdæ sunt & velandæ.

Vide cõciliũ Tridentinum sess 25 de Regularibus & Monial. c. 17.

1. Cor. 7. Esaiæ 56. Matt. 19.

7 IDEM Ambrosius in exhortatione ad virgines, cùm citãsset D. Paulum de virginitate, Esaiã & Matthæum de Eunuchis: Audistis, inquit, filiæ, quantũ sit præmium integritatis. Regnum acquirit, & regnum cæleste, vitam angelorum exhibet. Hoc vobis suadeo, quo nihil pulchrius, vt inter homines angeli sitis, qui nulla sibi ligantur nuptiali copula. Quoniam quæ non nubunt, & vxores non ducunt, sicut angeli in terris sunt, vt tribulationem carnis non sentiant, seruitutem ignorent, à mundanæ cogitationis ableuentur contagio, diuinis rebus mentẽ intẽdãt: vt tanq̃ exuti corporis infirmitate, nõ quę hominis sunt, sed q̃ Dei sunt, cogitẽt. Quis vobis potest melius consilium dare, quàm ille vas Dñicæ electionis? Quid igitur dicat, percipite auribus: Volo autẽ omnes homines esse sicut meipsum. Et iterùm dicit de non nuptis & viduis: Bonum est illis, si sic maneant, sicut & ego. Volo vos imitatrices esse tanti Apostoli, vt vitam eius sequamini, qui coniugij vinculũ refugit, vt vinctus esset Christi Iesu. Non potuisset ad tantam Apostolatus sui peruenire gratiam, si fuisset alligatus coniugij contubernio. Quòd si ille qui & doctrina præstantissimus erat, & tantum Christi donum habebat, iudicauit tanti momenti esse, si abstineret ab vsu copulæ coniugalis, & ideò sic mansit, nè plurimum suo muneri decerperetur: quòd neq; orationi vacare semper liceret, neque semper diuinis intendere mandatis, quem coniugij cura reuocaret vt placere vxori esset necesse: quid vtiq; vos eligere oportet, quibus sola virginitas potest libertatem dare? Quoniam quæ nupserit, ad seruitutem pecunia sua venditur.

Inter homines angeli Lucæ 20. 1. Cor. 7.

1. Cor. 7.

S. Pauli calibatus.

8 IN institutione virginis, capite sexto: Nulli Dominus vberiora quàm virginitati deputauit munera, sicut scriptura nos docet. Si enim per Esaiam Dominus locutus est: Nè dicat spado & cæt. CAPITE decimoquinto: Christi lilia sunt specialiter sacræ virgines, quarum est splendida & immaculata virginitas. CAPITE decimoseptimo: In virginibus sacris angelorum vitam videmus in terris, quam in paradiso quondàm amiseramus. Hæc quoq; famula tua ad huiusce modi virtutis gratiam lacessita, tuis assistit altaribus, non rutilanti cæsarie flauum deferens crinẽ, flammeo nuptiali dicatum: sed illum crinem, quo euangelica illa mulier sancta Maria pedes Christi sedula pietate detersit, & domũ totam effuso impleuit vnguento, sacro offerens velamine conse-crandum.

Virginitati vbertima præmia deputata.

Esa. 56.

Angelorũ vita cernitur in virginibus.

Luc. 7. Ioan. 12.

Sacro velamine conse-crandum.

9 IOANNES Damascenus libro quarto orthodoxæ fidei, capite vigesimoquinto: Detractant carnali virginitati, & in testimonium citant voluptatis adamatores, quòd maledictus omnis homo qui non suscitat semen in Israel. Nos autem respondemus, Deo verbo ex virgine incarnato freti, quòd virginitas desupèr est, & à principio insita naturæ hominũ. Ex virgine enim terra, homo plasmatus est: ex solo Adam, Eua creata est. Dicit enim diuina scriptura &c. Helias qui igneo curru in cælum sublatus est, nónne nuptias valere permisit, & in sublimatione super homines testimonium accepit? Quis cælos clausit? quis mortuos suscitauit? quis Iordanem diuisit? nónne virgo Helias? Helisæus verò huius assectator, æqualẽ

Contra Iouinianos.

Deut. 25.

Virginitas desupèr est.

Gen 1.

4. Reg. 2.

3. Reg 17.

4. Reg 2.

Helias & Helisæus virgines ac cælibes.

4 Reg 2. Tres pueri virgines. Daniel 3. Daniel virgo. Daniel 6. Exod. 19.

virtutẽ prę ferens, nónne cùm duplari gratiam Spiritus sancti perijsset, hæreditauit? Quid aũt, nónne tres pueri virginitatem colẽtes, igne superiores euasẽre, per virginitatem corporibus ab igni inexpugnabilibus factis? Nónne Danielis corpori, virginitate solidato, ferarũ dentes infigi non potuerunt? Nónne cùm videndus esset Deus ab Israëliticis, castum corpus esse præcepit? Nónne etiam sacerdotes seipsos castos seruabant, & ità adyta intrabant, offerebantq; hostias? Nónne lex magnum votum castitatem appellauit? Virgin-

Exod. 28. Virginitas angelorum cõuersatio.

tas angelorum conuersatio est, hæc omnis incorporeæ naturæ proprietas. Hæc enim dicimus, non nuptijs derogantes: Absit enim. Nam scimus, Dominum præsentia sua nuptias benedixisse: & eum q dixit, Honorabiles nuptiæ, & torus immaculatus. Sed bonis nuptijs meliorem virginitatem agnoscimus: in virtutibus enim & intensiones, & remissiones sunt: similiter & in vitijs. Cælibatus, angelorum est (ceu diximus) imitatio. Quãto igitur angelus hominibus superior, tanto virginitas nuptijs honorabilior.

Joann. 2. Hebr. 13. Cælibatus angelorum est imitatio.

10 ATHANASIVS de virginitate siue de meditatione: Si illi qui se mundo copulant, relinquuntq; patrem & matrem, mortalibus hominibus copulantur: quanto magis virgo continens relinquere debet terrestria omnia, & Domino soli agglutinari? A quo tempore statuisti Deo casta esse, corpus tuũ sanctificatum, & templum Dei est. Et in fine: Magna virtus continentia, ingens gloriatio puritas, magna encomia virginis: ô virginitas opulentia indefectiẽs, ô virginitas corona immarcescibilis, ô virginitas templum Dei, & domicilium sancti Spritus: ô virginitas margarita speciosa, vulgo inconspicua, & quæ non nisi à paucis inuenitur: ô continentia amica Dei, & à Sanctis deprædicata: ô continẽtia apud multos odiosa, sed apud dignos spectata: ô continentia mortem & infernum profligans, & quæ ab immortalitate possidetur: ô continentia, Angelorum Prophetarum, & Apostolorum gloriatio: ô continentia, Angelorum vita, & Sanctorum corona: Beatus est qui te tenet, beatus qui obdurat in tolerantia, quoniam pauxillulùm fatigatus, multùm in te gaudebit.

Virgo continẽs Domino agglutinari debet.

Continentiæ, castitatis & virginitatis laus.

Angelorũ vita & sanctorũ corona.

11 BASILIVS in libro de vera virginitate, in principio: Magnum reuerà quiddam ac præclarum, virginitas est: quæ (vt totum simul explicem) hominem incorruptibili DEO similimum facit. Hæc autem profectò non à corporibus ad animas manat: sed cùm incorporalis animæ propria & præcipua sit, eius præcipuissima integritate corpora quoquè incorrupta seruantur. Et post

Virginitas hominẽ incorruptibili Deo similimũ facit.

post libri medium: Virginitas vitam nostram de corruptiõe ad sanctitatis gloriam colligit. Præoccupârunt virtutis opere virgines, quod in regeneratione per eam corporum mutationem, quæ in resurrectione continget, in ipsis DEI virtute perficiendum est: hìc enim angelorum instàr, neque nubent, neque nubentur: verùm & virtute animæ, & corporis integritate angelis æquales sunt. Nusquàm Dominus virginitatẽ inter veteris vel noui testamenti mandata constituit. Voluit quippe eximiæ virtutis meritum non iussionis necessitati obnoxium fieri: sed egregij ac singularis animi specimen atque indicium esse, dum sponte sua, nulla imperij necessitate cogente, quod mandata omnia excellit, & supra humanæ naturæ modum est, desiderio affectúque virtutis efficeret. Coniugium quippe naturale est, vbì etiam lex conuenientia naturæ disponit. Virginitas verò supergressa naturam, legis vinculis non tenetur adstricta, quæ incorruptionis excellentem virtutem creatori & authori legis iure precioſi muneris offert, Et post multa: Quocirca quoniam hæc integerrima castitas preciosissima omnium est, maximaq; possessio, hisq; qui hanc fuerint adepti, reposita sunt gloriosissima præmia, doctrinæ Domini obtemperantes, ea ratione sabbatizare studeamus, impollutamq; & ab omni macula intactam asfiduè naturalẽ diuinæ effigiei seruemus pulchritudinem. Et Esaiæ verba de eunuchis interpretatus, ait: Pro humano, inquit, nomine, angelorum immortalium eis nomen dabo, quod non deficiet, vt cælum & cæli pulcherrimam partem habeant ad immorandum, atque in cæli pulcherrima sede, hoc est, in domo mea intrà sepra habitantes, non angelorum iam naturã tantùm, ac dignitatem perpetuæ successionis accipiant, ipsi sibi in æterna vita pro successione generis sufficientes, verùm & locum inter angelos habeant illustrem, atque insignissimum, nomenq; pro eximię virtutis splendore indelebile.

Virginitas nõ est præcepta.

Virginitas preciosissima omniũ est maximaq; possessio, cui gloriosissima præmia sunt reposita.

Esa. 56. Præmium virginũ in cælis.

12 GREGORIVS Nazianzenus in carmine de virginitate:

Salue virginitas, diuino tradita dono,
Mater inoffensæ vitæ, bona maxima fundens,
Christi pars, & spiritibus sociata supernis
Ignaris thalami: nam magnus coniugis expers
Est Deus, atque Dei rutilans chorus omnipotentis.

Virginitas angelicã vitam amplectitur. Matth. 22. Lucæ 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

13 AVGVSTINVS in libro de sancta virginitate, capite secundo: Cùm ipsa igitur vniuersa Ecclesia virgo sit, desponsata vni viro Christo, sicut dicit Apostolus: quãto digna sunt honore membra eius quæ hoc custodiũt, etiam in ipsa carne, quod tota custodit in fide? Proindè cùm Ecclesia vniuersa sit sancta & corpore & spiritu: nec tamen vniuersa sit corpore virgo, sed spiritu: quanto sanctior est in his membris, vbi virgo est & corpore & spiritu? CAPITE quarto: Quomodò, inquit Maria, fiet istud, quoniam virum non cognosco? Quod profectò nõ diceret, nisi Deo virginem se antè vouisset. Virginitatem Deo dicauit, cùm adhuc, quid esset conceptura, nesciret: vt in terreno mortalisq; corpore, cælestis vitæ imitatio, voto fieret, non præcepto, amore eligendi, nõ necessitate seruiendi: ità Christus nascendo de virgine, quæ antequàm sciret, quis de illa fuerat nasciturus, virgo statuerat permanere, virginitatem sanctam approbare maluit, quàm imperare. Ac sic etiam in ipsa fœmina, in qua formam serui accepit, virginitatem esse liberam voluit. CAPITE octauo: Nulla carnis fœcunditas sanctæ virginitati etiam carnis comparari potest. Neque enim & ipsa quia virginitas est, sed qa Deo dicata est, honoratur, quæ licèt in carne seruetur, spiritus tamen religione ac deuotione seruatur. Ac per hoc spiritalis est etiam virginitas corporis, quam vouet & seruat continẽtia pietatis. CAPITE vndecimo: Nec nos hoc in virginibus prædicamus, quòd virgines sunt, sed quòd Deo dicatæ pia continentia virgines. CAPITE decimotertio: Virginalis integritas & perpiam continentiam ab omni cõcubitu immũnitas, angelica portio est, & in carne corruptibili incorruptionis perpetuæ meditatio. Cedat huic omnis fœcunditas carnis, omnis pudicitia coniugalis: illa non est in potestate, illa non est in æternitate: fœcunditatem carnalem non habet liberum arbitrium, pudicitiam coniugalem non habet cælum. Profectò habebunt magnum aliquid præter cæteros in illa communi immortalitate, qui habent aliquid iam non carnis in carne. Vndè mirabiliter desipiunt, qui putant huius continentiæ bonum non esse necessarium propter regnum cælorum, sed propter præsens seculum: quòd scilicet coniugia terrenis curis pluribus atque arctioribus distendũtur, qua molestia virgines & continentes carent: quasi ob hoc tantùm melius sit non coniugari, vt huius temporis relaxentur angustiæ, nõ quòd in futurum seculum aliquid prosit. Hanc vanam sententiam nè cordis propria vanitate protulisse videantur, adhibent ex Apostolo testimoniũ, vbi ait, &c. Con-

2 Cor. 11. Inter Ecclesiæ membra dignitate præstãt virgines.

Lucæ 1. Virginitatem vouerat B. Maria.

Virginitas qa Deo dicata est, honoratur.

Virgines Deo dicatæ, potissimũ commẽdantur.

Virginalis integritas angelica portio est.

Præmiũ singulare.

Virginitas ꝓpter regnũ cælorũ seruatur, nõ autem ꝓpter vanitatẽ molestiarum tantùm huius vitæ.

Vana sententia.

Confutat autem posteà Augustinus ex professo hanc sentẽtiam capite vigesimosecundo, & sequentibus: & contrarium probat ex ijs scripturæ verbis: quomodò placeat Deo: castrauerunt seipsos propter regnum cælorum. CAPITE vigesimoprimo: Nos secũdùm scripturarum sanctarum fidem sanamq; doctrinam, nec peccatum esse dicimus nuptias, & earum tamen bonum non solùm infra virginalem, verùm etiã infra vidualem continentiã cõstituimus: præsentemq; necessitatem coniugatorum, non quidẽ solùm ad vitam æternã, verùm etiam ad excellentem gloriam & honorẽ, qui perpetuæ continentiæ reseruatur, impedire eorũ meritum dicimus, neq; hoc tempore, nisi eis qui se non continẽt, nuptias expedire: & tribulationem carnis ex affectu carnali venientẽ, sine quo nuptiæ incontinentium esse nõ possunt, nec tacere voluisse Apostolum veraq; ꝓmonentem, nec plenius explicare hominũ infirmitati parcẽtem.

1 Cor. 7. Matt. 19. Esa. 56. Doctrina sana de continentia virginum, viduarum, & coniugum.

Nuptiæ non expediũt, nisi eis qui se nõ continent. 1. Cor. 7.

CAPITE vigesimoquarto: Ita ne tanta dementia quisquã est cõtrarius veritati, vt in carne factos eunuchos meliorẽ quàm cõiugatos locum in domo Dei habere credat, & pio ꝓposito continentes, corpus vsq; ad contemptas nuptias castigantes, seipsos non in corpore, sed in ipsa concupiscentiæ radice castrantes, cælestem & angelicam vitam in terrena mortalitate meditantes, cõiugatorum meritis pares esse cõtendat? CAPITE trigesimosexto: Respice agmina virginum, puerorũ, puellarumq; sanctarum: in Ecclesia tua eruditum est hoc genus, illic tibi à maternis vberibus pullulauit, nomen tuum ad loquendum linguam soluit, nomen tuum velut lac infantiæ suæ suxit infusum. Non potest quisquã ex hoc numero dicere, Qui priùs fui blasphemus & ꝓsecutor & iniurioſus, sed misericordiam consecutus sum, quoniam ignorans feci in incredulitate: immò etiã quod non iussisti, sed tantummodò volentibus arripiendum proposuisti, dicens: Qui potest capere, capiat: arripuerũt, vouerunt, & propter regnum cęlorum seipsos, nõ quia minatus es, sed quia hortatus es, castrauerũt. CAPITE quadragesimoquarto: Quis nesciat obedientem mulierem, inobedienti virgini prępondẽdam? Sed cùm ambæ sint obedientes præceptis Dei, ità ne trepidabit sanctam virginitatem etiam castis nuptijs, & continẽtiam ꝓferre connubio, fructum centenum præire triceno? Immò verò nõ dubitet, hanc rem illi rei præponere. Hìc tamen vel hæc virgo obediens & Deum timens, illi vel illi mulieri obedienti & Deum timenti se anteferre non audeat: alioquìn non erit humilis, & Deus superbis resistit. CAPITE quinquagesimosexto, eoq; vltimo: Pro

Dementia est veritati contraria dicere virgines & coniugatos meritis pares esse.

Innocẽtia virginũ sacrarũ D. Augustini tempore.

1. Tim. 1.

Matth. 19. Votum castitatis.

An quæuis virgo, cuiuis cõiugatæ ꝓferẽda sit, quẽadmodũm secundùm præferatur virginitas castis etiam nuptijs. Matth. 13. Iacob 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sanctimoniales à sanctitate dictæ.

modulo itaque nostro & de sanctitate qua sanctimoniales propriè dicimini,& de humilitate qua conseruatur quicquid magnum dicimini,satis locuti sumus.

14 FVLGENTIVS Ruspensis Episcopus epistola tertia ad Probam: Veruntamen vtriusque rei congrua discretione momenta pensantes, tantum dicimus à sanctis nuptijs, vbi nubunt qui se continere non possunt,sanctam virginitatem merito potiore distare,quantum distant à bonis meliora,ab humilibus celsa, à terrenis cælestia,à beatis beatiora, à sanctis sanctiora,à mundis mundiora, à mortali connubio immortale connubium,à carne spiritus,ab infirmitate virtus: à fœtu trâsitiæ prolis, permansuri germinis fructus: à tribulatione securitas,à perturbatione tranquillitas,à bono quod est cum angustia momentaneum,melius quod est cum lætitia sempiternum.Nec dubitamus dicere, tantum à sancta virginitate carnis & spiritus,fidelium coniugatorum (licet à Deo concessum) infirmæ mortalisq; carnis huius distare concubitum, quantũ similitudo pecorum,ab imitatione discernitur angelorum.

Inter virginitatem & castas nuptias quanta sit differentia.

15 HIERONYMVS epistola vigesima secunda ad Eustochium de custodia virginitatis: Dicat aliquis: Et audes nuptijs detrahere, quæ à Deo benedictæ sunt? Non est detrahere nuptijs, cùm illis virginitas antefertur. Nemo malũ bono comparat. Gloriantur & nuptæ, cùm à virginibus sint secundæ: Crescite, ait & multiplicamini, & replete terram. Crescat, & multiplicetur ille, qui impleturus est terram. Tuum agmen in cælis est. Laudo nuptias,laudò coniugium: sed quia mihi virgines generant, lego de spinis rosam,de terra aurum,de concha margaritum. De virginibus,inquit Apostolus,præceptum Domini non habeo.cur? quia & ipse vt esset virgo,non fuit imperij,sed propriæ voluntatis. Neque enim audiendi sunt,qui eum vxorem habuisse confingunt: cùm de continentia differens, & suadens perpetuam castitatem, intulerit: Volo omnes esse sicut meipsum. Et infrà: Dico autem innuptis, & viduis: Bonum est illis,si sic permaneant, sicut & ego. Et in alio loco: Nunquid non habemus potestatem circunducendi mulieres, sicut & cæteri Apostoli? Quarè ergò non habet Domini de virginitate præceptum? Quia maioris est mercedis, quod non cogitur, & offertur: quia,si fuisset virginitas imperata,nuptiæ videbantur abolatæ: & durissimum erat contra naturam cogere, angelorumq; vitam ab hominibus extorquere,& id quodã modo damnare, quod conditum est.Alia fuit in veteri lege felicitas, ibi dicitur beatus, qui

Non detrahit nuptijs, qui anteponit ijs virginitatẽ. Genes.1.

1.Cor.7. Paulus virgo.

1.Cor.9.

Angelorum vita.

qui habet semen in Sion,& domesticos in Hierusalem. Et maledicta sterilis,quæ non pariebat. Et filij tui sicut nouellæ oliuarum in circuitu mensæ tuæ.Nunc eunuchis dicitur: Nè te lignum arbitreris aridum.Habes locum pro filijs & filiabus in cælestibus sempiternũ. Virgo Helias, Helisę virgo,virgines multi filij propheratũ. Statim vt filius Dei ingressus est sup terram,nouã sibi familiã instituit, vt, q ab angelis adorabatur in cælo,haberet angelos in terris.

Esa.31. Psal.127. Esa.56. Helias & Helisæus cum multis filijs & pphetarum virgines fuere.

16 ET libro primo contra Iouinianum: Neque verò nos Marcionis & Manichæi dogma sectantes,nuptijs detrahimus: nec Tatiani principis Encratitarum errore decepti, omnem coitum spurcum putamus: qui non solùm nuptias,sed cibos quoq; quos Deus creauit ad vtendum,damnat,& reprobat.Scimus in domo magna non solùm vasa esse aurea & argentea,sed & lignea,& fictilia: & super fundamentum Christi, quod Paulus architectus posuit, alios ædificare aurum, argentum, lapides pretiosos, alios è contrario fœnum,ligna,stipulam.Nõ ignoramus honorabiles nuptias & torum immaculatum.Legimus primam Dei sententiam: Crescite,& multiplicamini,& replete terram: sed ità nuptias recipimus, vt virginitatem,quæ de nuptijs nascitur,præferamus.Nunquid argẽtum non erit argentum,si aurum argento pretiosius est? aut arboris & segetis contumelia est,si radici & folijs, culmo & aristis, poma præferantur & fructus? Vt poma ex arbore,frumentum à stipula,ità virginitas è nuptijs. Centesimus & sexagesimus & tricesimus fructus,quanquàm de vna terra & de vna semente nascatur, tamen multùm differt in numero. Triginta referuntur ad nuptias: Nam & ipsa digitorum coniunctio,quasi molli se complexans osculo & fœderans,maritum pingit & coniugem.Sexaginta verò ad nuptias,eò quòd in angustia & tribulatione sunt positæ:vndè & superiori digito deprimuntur: quantoq; maior est difficultas expertæ quondàm voluptatis illecebris abstinere, tanto maius est præmium. Porrò centesimus numerus, diligenter quæso lector attende, de sinistra transfertur ad dexteram, & eisdem quidem digitis, sed non eadem manu, quibus in læua nuptæ significantur & viduæ, circulum faciens,exprimit virginitatis coronam.

Hieronymi sentẽtia de nuptijs & virginitate. 1.Tim.4. 2.Tim.2. 1.Cor.3. Heb.13. Gen.1.

Per centesimũ fructũ virginitas, p sexagesimum viduitas,p tricesimũ verò cõiugium significatur.

17 IDEM in apologia pro libris aduersùs Iouinianum ad Pammachium: Reprehendunt me quidam,quòd in libris,quos aduersùs Iouinianum scripsi,nimius fuerim vel in laude virginum, vel in suggillatione nuptiarum: & aiunt condemnationem quodam modo esse matrimonij,intantùm pudicitiã prædicare, vt nulla videatur

Purgat se Hieronymus.

Iouiniani & Hieronymi sentẽtiæ discrepãtes de nuptijs & virginitate.

Hieronymũ non dãnasse nuptias. Matt.13.

deatur inter vxorem & virginem comparatio derelinqui. Egoſi benè problematis memini, inter Iouinianum & nos iſta contentio eſt, quòd ille exæquet virginitati nuptias, nos ſubijciamus: ille parùm, vel nihil, nos multum intereſſe dicamus. Deniq; idcircò, te poſt Dominum faciẽte, damnatus eſt, quòd auſus ſit perpetuę virginitati matrimonium comparare. Et paulò pòſt: Aurum virginitatem, argentum diximus matrimonium. centeſimum & ſexageſimum & triceſimum fructum de vna terra expoſuimus, & de vna ſemente generari, licèt multùm differat in numero. & quiſquam tam iniquus lector erit, vt non ex meis dictis, ſed ex ſuo me ſenſu iudicet? Et certè multo clementiores erga coniugia fuimus, omnibus penè latinis & græcis tractatoribus: qui centeſimum numerum ad martyres referunt, ſexageſimum ad virgines, triceſimum ad viduas. atq; ità fit iuxta illorum ſententiam, vt de bona terra, & de patriſfamilijs ſemine excludantur mariti. Et in fine: Igitur hoc extrema voce proteſtor, me nec damnâſſe nuptias, nec damnare: reſponſſe aduerſario, nõ meorum inſidias formidâſſe. Quandò aliquid tibi aſperum videtur in noſtro opuſculo, non ad mea verba reſpicias, ſed ad ſcripturam, vndè mea tracta ſunt verba. Chriſtus virgo, virgo Maria, vtriuſque ſexũs virginitatem dedicauêre. Apoſtoli vel virgines, vel poſt nuptias continentes: Epiſcopi, presbyteri, diaconi aut virgines eliguntur, aut vidui, aut certè poſt ſacerdotium in æternum pudici.

Antiquiores patres minus tribuiſſe viſi ſunt nuptijs, quã Hieronymus tribuit.

Hieronymi proteſtatio.

Ex ſcriptura hauſit Virginitatis commendationẽ tantam.

Continentia Apoſtolorũ & Clericorũ.

18 IGNATIVS in epiſtola ad Philadelphiẽſes: Virgines, ſolùm Chriſtum præ oculis habete, & cæt. Vtinàm fruar veſtra ſanctitate, ſicut Heliæ, ſicut Ieſu Naue, ſicut Melchiſedec, Heliſæi, Hieremiæ, Ioãnis Baptiſtæ, dilecti illius diſcipuli, ſicut Timothei, Titi, Euodij, Clementis, qui in caſtitate de vita exierunt.

Virgines veteris & noui teſtamenti.

Pudicitiæ laus.

19 CYPRIANVS in libro de diſciplina & bono pudicitiæ: Pudicitia eſt honor corporum, ornamentum morum, ſanctitas ſexuum, vinculum pudoris, fons caſtitatis, pax domus, cõcordiæ caput. Hæc nos commendat Domino, connectit Chriſto: hæc expugnat omnia de membris illicita deſideriorum prælia, pacem noſtris corporibus inducit: beata ipſa, & beatos efficiens apud quoſcunque habitare dignatur. Sedenim pudicitia locum primum in virginibus tenet, ſecundum in continentibus, tertium in matrimonijs. Et poſt pauca: Virginitas æquat ſe angelis: ſi verò exquiramus, etiam excedit, dum in carne luctata, victoriam etiam contra naturam refert, quam non habent angeli: Virginitas quid aliud eſt, quàm

Triplex exſtitit.

Virginitatis laus.

quàm futuræ vitæ glorioſa meditatio? Virginitas neutri ſexus eſt: virginitas eſt perſeuerans infantia: virginitas eſt voluptatum triumphus: virginitas filios non habet, ſed quod plus eſt, filiorum cõtemptum habet: non habet fœcunditatem, ſed non habet orbitatem. Et ſub finem: Nihil animum fidelem ſic delectat, quàm integra immaculati pudoris conſcientia. Voluptatem viciſſe, voluptas eſt maxima: nec vlla maior eſt victoria, quàm ea quæ de cupiditatibus refertur. Qui hoſtem vicit, fortior fuit, ſed altero: qui libidinem repreſsit, ſeipſo fortior fuit: qui inimicum proſtrauit, externum hoſtem perculſit: qui cupiditatem depreſsit, hoſtem domeſticum ſuperauit. Malum omne faciliùs vincitur, quàm voluptas: quia illud quicquid eſt, horridum eſt: hoc blandum eſt.

Victoria virginum.

20 ISIDORVS libro ſecundo de ſummo bono, capite quadrageſimo: A Deo datur continentia, ſed petite, inquit, & accipietis. Tunc autem tribuitur, quandò Deus gemitu interno pulſatur. Prælatam virginitatem eſſe nuptiarum coniugio. Illud enim bonum, hoc optimum. Coniugium conceſſum eſt, virginitas admonita tantùm, non iuſſa. Sed ideò tantùm admonita, quia nimis excelſa: Geminum eſt bonum virginitas, quia & in hoc mundo ſolicitudinem ſeculi adimit, & in futuro æternum caſtitatis præmiũ percipit. Virgines feliciores ſunt in vita æterna, Eſaia teſtante: Hæc dicit Dominus eunuchis: Dabo eis in domo mea, & in muris meis locum: & nomẽ melius à filijs & filiabus, nomen ſempiternum dabo eis quod non peribit. Nec dubium, quòd qui caſti perſeuerant & virgines, Angelis Dei efficiuntur æquales. Amanda eſt pulchritudo caſtitatis, cuius deguſtata delectatio dulcior inuenitur, quàm carnis. Caſtitas enim fructus ſuauitatis eſt, & pulchritudo inuiolata ſanctorum. Caſtitas ſecuritas mentis eſt, & ſanitas corporis: vndè & aliquos gentilium gymnicos legimus perpetuã Veneris abſtinẽtiam exercuiſſe, nè virtutem libidine frangerent. Luxurioſa nanq; vita carnem citò debilitat, fractamq; celeriter ducit ad ſenectutẽ. Omne peccatum per pœnitentiam recipit vulneris ſanitatem: Virginitas autem ſi labitur, nullatenùs reparatur. Nam quanuis pœnitendo veniæ fructum percipiat, incorruptionem tamen nullatenùs recipit priſtinam.

Vndè & quomodò obtineatur continentia.

Virginitas præſtat nuptijs.

Virginitatis & caſtitatis cõmendatio. Eſa.56.

Matt.22. Luc.20.

1 E BASILIVS Magnus in pfatione in Aſcetica (alijs eſt ſermo primus exercitamentorũ pietatis) ſic ait: Non te vlla impediat, illigetq; de coniuge cupiditas: non de filijs ſolicitudo, quãdò alienum hoc eſt penitùs à cæleſtis militiæ diſciplina. Siquidem

Propoſitum eorũq; caſtitatẽ & cælibatũ amplecti volunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propositum corũ q castitatẽ & cælibatũ amplecti volunt.

arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt, ſed potentia DEO. Corporis te natura non vincit, neque vim affert inuito: Non te de ſoluto conſtrictum facit. Non enim tu id quæris, vt ſobolem in terris relinquas, ſed vt in cælum ſurſùm educas: non vt attingentibus te corpus connubijs adglutines, ſed vt quæ ſpiritui conuenientia ſunt, perſequare: vt animabus videlicet præſis, & ſpiritualiter liberos gignas. Imitare ſponſum cæleſtem: inſurgentes aduerſùm te crebrò inuiſibiles hoſtes in fugam dato: bellum cum poteſtatibus illis ac principatibus gerito: ſtudetoq; vt eos ex animo primùm expellas tuo, neque omninò illis quicquam ſit apud te loci.

Castitatẽ p. feſſurus quid ſibi propoſitũ habeat.

2 IDEM in Conſtitutionibus Monaſticis, capite primo (ſecundùm alios in præfatione Conſtitutionum exercitatoriarum) ità ait: Qui à mundi vinculis eſſe liber gliſcit, hic coniugium veluti compedes quaſdam profugit, & DEO vitam ſuam conſecrauit, & caſtitatem profeſſus eſt ea re, nè ſibi ampliùs liberum eſſet vxorem ducere, ſed aſsiduè vſque pro tenenda caſtitate aduerſùs naturam decertaret, & naturæ impetus illos qui omnium habentur acerrimi. Qui enim eiuſmodi eſt, hic cùm DEVM vnicè ſibi amandum propoſuerit, & eius ab omnibus perturbationibus vacuitatem aliquatenùs ſaltem, quantùm poſſit, cupiat conſequi, & ſpiritualem puritatem tranquillitatemq; mentis, & ab omni intemperie ſubmotam placiditatem, & quæ ex his naſcuntur, lætitiam & gaudium optet deguſtare, in eo elaborat, vt ab omni concretione materiæ, corporaliq; affectione animum turbulenter exagitante, longiſsimè cogitationes abducat ſuas, & cæleſti lumine citra vllam ſatietatem largiter hauſto, puro, neque vmbra vlla præpedito mentis oculo res diuinas vndiquè contemplatur. Is autem vbi ad huiuſmodi habitum, ſtatumq; hoc modo animum ſuum iugi exercitio deduxerit: Deo, quatenùs DEI ſimilitudinem mortalis poteſt attingere, ſimilis efficitur, ab eóque ſummè & diligitur, & charus cum primis habetur: vt qui factu difficilimum certamen confecerit, & mente ab omni penitùs materiæ contagione ac corporea labe expedita, atque pura affectionum iſtarum effecta, familiariter cum DEO congredi potuerit. Proindè qui per eam, quam dixi, exercitationem, ad huiuſmodi habitum peruenerit, hic flagitioſiſsimè ac perniciоſiſsimè fecerit, ſi voluptatum blanditijs delinitus,

Ad Dei ſimilitudinẽ pducit perfecta caſtitas.

De ijs qui ad carnis vitia relabuntur.

nitus, ad carnis vitia denuò delabatur, & ſi ſuſcipiendis quæ indè ſurſùm aſcendunt, exhalationibus animi oculos ſibi veluti craſſiſsima quadam nebula offuſos eſſe patiatur, vellicatáque ab libidinum fumo mentis acie, excidat à contemplatione rerum diuinarum.

Caſtitas pfecta an ſolis opibus cõparari poſſit.

3 CASSIANVS in collatione duodecima, quæ eſt Abbatis Cheremonis, capite quarto: Certos tamen eſſe nos conuenit, quòd licèt omnem continentiæ diſtrictionem, famem ſilicet ac ſitim, vigilias quoquè & operis iugitatem, atque inceſſabile ſubeamus ſtudium lectionis, perpetuam tamen caſtimoniæ puritatem horum laborum merito contingere nequeamus, niſi in his iugiter deſudantes, experientiæ magiſterio doceamur incorruptionem eius diuinæ gratiæ largitate concedi. Ob hoc ſanè ſolummodò ſe vnuſquiſque infatigabiliter in his exercitijs perdurare debere cognoſcat, vt per illorum afflictionem miſericordiam Domini conſecutus, de impugnatione carnis ac dominatione præpotentium vitiorum diuino mereatur munere liberari, non quo adepturum ſe per illa confidat iſtam, quam cupit, inuiolatam corporis caſtitatem. Tanto autem erga acquiſitionem caſtimoniæ deſiderio atque amore inflammemur, quanto quis pecuniarum cupidiſsimus appetitor, vel qui ſumma honorum ambitione diſtenditur, vel qui intolerabili pulchræ mulieris amore raptatur, deſiderium ſuum impatientiſsimo ardore optat expleri.

Deſiderijs acquirendæ caſtitatis.

Caſtitatis gradus ſex.

4 ET capite ſeptimo: Primus pudicitiæ gradus eſt, nè vigilans impugnatione carnali monachus elidatur. Secundus, nè mens illius voluptuarijs cogitationibus immoretur. Tertius, nè fœmineo nec tenuiter ad concupiſcentiam moueatur adſpectu. Quartus, nè vigilans vel ſimplicem carnis perferat motum. Quintus, nè cùm memoriam generationis humanæ, vel tractatûs ratio, vel neceſsitas lectionis ingeſſerit, ſubtiliſsimus mentem voluptuariæ actionis perſtringat aſſenſus, ſed velut opus quoddam ſimplex ac miniſterium humano generi neceſſariò contributum, tranquillo ac puro cordis contempletur intuitu, nihilq; ampliùs de eius recordatione concipiat, quàm ſi operationem laterum vel cuiuſlibet alterius officinæ mente pertractet. Sextus caſtimoniæ gradus eſt, nè illecebroſis phantaſmatibus fœminarum vel dormiens illudatur.

5 BASILIVS Magnus homilia in pſalmum quadrageſimum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psalm. 44. quartum: Audiant hæc quæ virginitatem Domino vouerunt, quòd virgines regi adducentur, virgines planè quæ proximæ sunt Ecclesiæ, nempe ponè ipsam affectantes, nusquàm aberrantes ab Ecclesiastica disciplina. Hæ porrò virgines in lætitia & exultatione adducentur, ducentur in templum regis. Non quæ virginitatis voto se

Votum virginitatis liberè nunc pari Deo debet. substrauerunt vi adactæ, non item quæ ex tristitia aut necessitate vitæ virginalis sanctimoniam susceperunt: sed quæ in lætitia & exultatione gaudent, & se exhilarant, tali officio perficiundæ virtutis addictæ: Hæ demùm adducentur regi, & adducentur, non in vnum plebeium & vulgarem locum, sed in templum regis. Vasa

Singularis virginum locus in cælo. nanque sacerdotalia, quæ humanus vsus nō commaculauit, in sancta sanctorum adducentur, & ad adyta accedendi potestatem habebunt, vbi contaminati pedes non ambulabunt.

V

Quomodò consilium Euangelicum de Obedientia nobis proponitur?

De Obedientiæ laude & perfectione vide Aug. lib. 14. de ciuitat. Dei cap. 12. Hieron. epistol. 8. ad Demetriad. Greg. lib. 35. moral. ca. 12. Item in primum Regum lib. 2. cap. 4. lib. 4. cap. 5. & lib. 6. cap. 2. Cass. lib. 4. cap. 10. Collat. 2. cap. 11. & collat. 4. cap. 20. Bernar. in sermone de 3 ordinib. ecclesiæ. Item ad milites templi cap. 13. & in sermone de virtute obed.

A CHRISTVS Dominus primùm exemplo vitæ sanctissimæ, sicut antè meminimus, deindè verbo suo huius Obedientiæ rationē perfectam nobis proposuit atque commendauit. Venit enim non suam [a] facere voluntatem, sed patris, & eorum quibus fuisse [b] subditus legitur: venit idem [c] ministrare, & non ministrari, adeò vt humiliârit semetipsum, factus [d] obediens vsq; ad mortem, mortem autem Crucis.

a Ioann. 6. d 4. e 5. e

b Lucæ 2. g Bernard. sermone 3. de circuncis. Domini.

c Matth. 20. d Lucæ 22. c

d Philip. 2. b

B Tum ad suî imitationem nos ver-

verbo excitans, dixit: [e] *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Quæ verba, vt generatim ad omnes dicta, rectè quidem possunt accipi, sed peculiariter tamen atque perfectiùs ad eos pertinēt, qui pro suo modulo se Christo ità cōformāt, vt nulla in re suî esse iuris velint, & alieno potiùs, quàm suo arbitratu viuere satagūt, dum alterius, quem Christi loco sibi præposuerunt, voluntatem & imperium vltrò sequuntur.

e Matth. 16. d Lucæ 9. e Hiero ad Rusticum monachum epistola 4. Basil. in sermone de abdicatione rerum & in sermone de institutione monachorum & quæst. 96. in regulis breuioribus. Item in constitutionibus monasticis cap. 23. Gregor. lib. 32. Moral. capit. 21. Niceph. libr. 11. ecclesiast. histor. cap. 37.

C Horum præfectus, vtì Basilius [f] docet, Christi personam obtinet, ac velutì mediator Dei & hominū factus, salutem obediētium, Deo sacrificat. Vndè quēadmodùm oues pastori obediūt, ea pergentes via, qua pastor ipsas duxerit: ità conuenit huiusmodi pietatis exercitatores suis obedire præfectis, non curiosè inuestigando p̄cepta, vbì à peccato aliena fuerint, sed cum omni alacritate ac studio explendo ea quæ demandantur. De quo præfecto sic etiam post Basilium Bernardus [g] affirmat: Ipsum quem pro Deo habemus, tanquàm Deum in his, quæ non sunt apertè contra Deum, audire debemus.

f Basil. in constitutionibus monasticis cap. 23. 1. Reg. 15. c Eccēs 4. d Lucæ 10. c Ephes. 6. a Colos. 3. d

g Bernardus in tractatu de præcepto & dispensatione. Vide eundem in epistola 7. ad Adam monachum.

D Huiusmodi [h] autem fideles & excellentes Christi imitatores, qui dictis consilijs obseruandis seriò vacarent, vti veteres ostendunt annales, Ecclesia semper habuit, & in his delectos probatosque cœtus piorum ac religiosorum hominum, qui supra vulgi morem ac exemplum, abdicatis semèl bonis omnibus & relictis carnis illecebris, ex professo studerent sanctæ obedientiæ: eò videlicet spectantes, vt ad Christi obedientis exemplar, & ad Euãgelicæ normæ perfectionem sese totos componerẽt, nullumq; propriæ voluntati locum relinquerent.

E Cuius rei testes perquàm idoneos habemus Basilium, Augustinum, Hieronymum, Benedictum, Gregorium, Cassianum, Bernardum, aliosque innumeros Euãgelicæ perfectionis professores, & monastici instituti tum defensores, tum obseruatores integerrimos.

h Philo in lib. de vita cõtemplatiua & ex eodem Euseb. & Nicepho. Iosephus lib 18. antiquitat. ca 2. & lib. 2 de bello Iudaico ca. 7. Epiphan. hæresi 29. Hier. ad Eustoch. de custod virg. Item de viris illust in Philone & Marco. Dionys. de eccles. hierarch. cap. 6. Euseb. lib. 1. demonstrat. euangel. cap. 8. Aug. in psal. 132. & de morib. eccles. Cathol. cap. 31 & 33. Item lib. 8 confess. ca 6. Amb. epist. 82. Cass. Collat. 18. ca. 4. & sequentib. Nazianz. in vita Basil. Athanas. in vita Antonij. Sulpit. in vita Martini. Isidor. li. 2. de eccl. off. ca. 15 Sozom. li. 1 hist. ca. 12. Greg li 2. dialog. & lib. 1. epist. 33. Chryso. aduersus vitup. monast. vitæ & homil 56. ad pop. cũ sequentib. Itẽ homil. 14. in 1. ad Timot. Bernard. in apol. ad Guiliel. ab & homil. de bonis margaritis.

SCRIPTVRAE.

Ioannis 6. 4. & 5. Lucæ 2. & ad Philipp. 2. vt suprà quæst. 2.

Matthaei vigesimo: Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam redemptionem pro multis.

Lv-

Lvcae vigesimosecundo: Quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? Ego autem in medio vestrûm sum sicut qui ministrat.

Matthaei decimosexto, vt in textu.

Lvcae nono: Dicebat autem ad omnes: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suã quotidiè, & sequatur me.

Primi Regum decimoquinto: Et ait Samuel: Nũquid vult Dñs holocausta et victimas, et non vt potiùs obediatur voci Dñi? Melior est enim obedientia quàm victimæ: & auscultare, magis quàm offerre adipem arietum: quoniam quasi peccatum ariolandi est, repugnare: & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere.

Ecclesiastis quarto: Multo melior est obedientia, quàm stultorum victimæ, qui nesciunt quid faciunt mali.

Lvcae decimo: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum qui misit me.

Ad Ephesios sexto: Serui, obedite dominis carnalibus, cum timore & tremore in simplicitate cordis vestri, sicut Christo: nõ ad oculũ seruientes, quasi hominibus placẽtes: sed vt serui Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, cũ bona voluntate seruientes, sicut Dño, & non hominibus: scientes quoniam vnusquisq; quodcunque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, siue seruus, siue liber.

Ad Colossenses tertio: Filij, obedite parentibus per omnia. Hoc enim placitum est in Domino. Serui, obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis, timentes DEVM. Quodcunque facitis, ex animo operamini, sicut Domino, & non hominibus: scientes

quŏd

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd à Domino accipietis retributionem hæreditatis. Domino Christo seruite.

PATRES.

1 A AVGVSTINVS libro decimoquarto de ciuitate Dei, capite duodecimo: Obedientia commendata est in præcepto, quæ virtus in creatura rationali mater quodammodò est omnium custosq; virtutum.

Obedientia mater est & custos virtutũ omnium.

2 HIERONYMVS epistola 8. ad Demetriadem de seruanda virginitate: Bonum est obedire maioribus, parére præfectis, & post regulas scripturarum, vitæ suæ tramitem ab alijs discere, nec præceptore vti pessimo, scilicet præsumptione sua.

Obedire maioribus.

3 GREGORIVS Magnus libro trigesimoquinto Moralium in Iob, capite duodecimo: Sola virtus est Obedientia, quæ virtutes cæteras menti inserit, insertasq; custodit. Obedientia victimis iurè pponitur: quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò voluntas propria mactatur.

Obedientiæ dignitas. 1. Reg. 15.

4 ITEM in librum primum Regum, libro secundo, capite quarto: Vera Obedientia nec præpositorum intentionem discutit, nec pcepta discernit: quia qui omne vitæ suæ iudicium maiori subdidit, in hoc solo gaudet, si quod sibi præcipitur, operatur. Nescit enim iudicare, quisquis perfectè didicerit obedire.

Obedientia cæca.

5 ET libro quarto, capite quinto: Victimæ sunt obsequia obedientium, quia cùm hominibus pro Deo subijcimur, superbos spiritus superamus. Cæteris quidẽ virtutibus dæmones impugnamus, per obedientiam vincimus. Victores ergò sunt qui obediunt: quia dum voluntatem suam alijs perfectè subijciunt, ipsi lapsis per obedientiam angelis dominantur.

Obedientia nõ impugnantur tantùm, sed etiã vincũtur dæmones.

6 LIBRO sexto in eundem primum librum Regum, capite secundo: Inobedientes dum tumenti corde Maiorum iussa non faciunt, cùm meliorare, quod eis iniungitur, conantur, sua opera Deo offerre dum cupiunt, semetipsos tollunt. Nam per alias virtutes nostra ei impendimus, per obedientiam nosmetipsos exhibemus. Omnia bona opera postponenda sunt his bonis quæ iubẽtur. Melior est obedientia quàm victimæ &c. Quia longè altioris meriti est, propriam voluntatẽ alienæ semper voluntati subijcere, quàm magnis ieiunijs corpus atterere: aut p cõpunctionem se in secretiori sacrificio mactare: quia qui perfectè voluntatem præceptoris sui implere didicit, in cælesti regno & abstinẽtibus & flẽtibus excellit.

Inobedientiæ vitium.

Obedientiæ postponenda alia opera bona.

7 CAS-

7 CASSIANVS libro quarto de institutis cœnobiorum, capite decimo, loquens de Tabennensiotarum monachorum, in Thebaide commorantium, obedientia: Post hæc tanta (inquit) observantia obedientiæ regula custoditur, vt iuniores absque præpositi sui scientia vel permissu non solùm non audeant extra cellam progredi, sed ne ipsi quidem communi ac naturali necessitati satisfacere sua authoritate præsumant. Sicq; vniuersa complere, quæcunque fuerint ab eo præcepta, tanquàm si à Deo sint cælitùs edita, sine vlla discussione festinant, vt nonnunquàm etiam impossibilia sibimet imperata, ea fide ac deuotione suscipiant, vt virtute ac fine vlla cordis hæsitatione, perficere ea aut consummare nitantur, & nec impossibilitatem quidem præcepti pro senioris sui reuerentia metiantur. De quorum obedientia speciatim nunc dicere prætermitto. Exemplis enim eam ipsis paulò pòst tradere suo loco disponimus.

Obedictia perfecta antiquorũ monachorũ & religiosorum.

Vide cap. 14. & sequentia eiusdẽ lib. 4.

8 ITEM in Collatione secunda, quæ est Abbatis Moysis, capite vndecimo: Hoc igitur modo ad scientiam discretionis veræ peruenire facilimè poterimus, vt seniorum vestigia subsequentes, neque agere quicquam noui, neque discernere nostro iudicio præsumamus: sed quemadmodùm nos vel traditio eorum, vel vitæ probitas informârit, in omnibus gradiamur. Qua institutione firmatus, non modò ad perfectam discretionis rationem quisque perueniet, verumetiam munitus à cunctis insidijs inimici & tutissimus permanebit. Nullo nanque alio vitio tam præcipitem diabolus monachum pertrahit ac perducit ad mortem, quàm cùm eum neglectis consilijs seniorum, in suo iudicio persuaserit ac definitione doctrinàve confidere.

Discretionẽ veram parãdi ratio.

Iudicij propij abnegatio quã sit Religioso necessaria.

9 COLLATIONE quarta, quę est Danielis abbatis, capite vigesimo: Vnum sanè atque idem inobedientiæ genus est, vel propter operationis instantiam, vel propter ocij desiderium, senioris violare mandatũ: tamq; dispẽdiosum est pro somno, quàm pro vigilantia monasterij statuta conuellere: Tantum deniquè est, Abbatis tranfire præceptũ vt legas, quantum si contemnas vt dormias.

Neqi in spiritualibus & pijs operibus discedẽdum est à volũtate Superiorum.

10 BERNARDVS in sermone de tribus ordinibus Ecclesiæ, ad patres in Capitulo facto: Quisquis vel apertè vel occultè satagit, vt quod haber in voluntate, hoc ei spiritualis pater iniungat, ipse se seducit, si fortè sibi quasi de obedientia blandiatur. Neque enim in ea re ipse prælato, sed magis ei prælatus obedit.

Volũtas subditi, volũtati Superioris subiecta & cõformis esse debet.

11 IN sermone ad milites templi, capite decimotertio: Sanè non

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ioan. 11 & 12

omninò debeo transire silenter domum obedientię, Bethaniam vi-
delicet, castellum Mariæ & Marthæ, in quo Lazarus est resuscita-
tus, vbi nimirùm & vtriusq; vitæ figura, & Dei erga peccatores mi-
ra clementia, nec non & virtus obedientiæ vnà cum fructibus pœ-

Sine obedi-
entia nihil ac-
ceptum Chri-
sto.

nitentiæ commendatur. Hoc ergò in loco breuiter intimatum suf-
ficiat, quòd quidem nec studium bonæ actionis, nec ociũ sanctę cõ-
templationis, nec lachryma pœnitentis, extra Bethaniam accepta
esse poterunt illi, qui tantam habuit obedientiam, vt vitam, quàm
ipsam, perdere maluerit, factus obediens patri vsq; ad mortem.

12 ITEM in sermõe de virtute obedientię, & eius gradibus: Inter

Circa quas
actiones ver-
setur potissi-
mũ obedientia
quæ pstatur
homini.

summè mala & summè bona, quædã media sunt, ad alterutrũ se ha-
bẽtia, & boni malię nomen assumũt. Media sunt, ambulare, sedere,
loqui, tacere, comedere, ieiunare, vigilare, dormire, & si qua sunt si-
milia: quæ si pastoris licentia fiant, summã expectant retributionẽ.
In his igitur medijs subditi esse & obedientes debemus ad nutũ ppo-
sitorũ, nihil interrogantes, ppter conscientiã: quia in his nullũ prę-
fixit opus Deus, sed prælatorũ dereliquit imperio disponẽda. Non

Rom. 13.

aũt te moueat magister impius, indiscreta potestas, sed memento
quia nõ est potestas nisi à Deo: & q resistit potestati, resistit Dei or-
dinationi. Hæc est, ppria hominis obedientia, quã homini debemus,

Luc. 10.

q homini subditi sumus. Cõmunis est etiã ista inter Deũ & homi-
nẽ, qa quicqd obedientiæ platis exhibetur, ei exhibetur q dicit: Qui

Obedientiæ
gradus.
Primus.

vos audit, me audit. Cũ magna igitur cautela hoc tramite dicimus
incedendũ: quia & multi gradus ibidẽm deliteſcunt, quorũ q vnũ
reliquerit, cæteros sine retributiõe tenebit. Primꝰ gradus obedię-

Secundus.
Prou. 10.

tię est, obedire libẽter. Hoc est libẽter obedire, prælatorũ volũtatẽ vo-
lũtariè adimplere. Secũdus obedientię gradus est, obtẽperare simpli-
citer. Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter. Multos vide-
mus post præcipietis imperium multas facere quęstiones: cur, qua-
rè, quamobrèm, sæpiùs interrogare: crebras ingeminare querelas:
quærere, quare hoc præcipit, vndè hoc venit, quis hoc adinuenit

Gen. 12. 22.
Psal. 72.

consilium. Indè murmuratio, indè verba murmurationem & indi-
gnationem sonantia, & redolentia amaritudinem. Indè frequẽs ex-
cusatio, simulatio impossibilitatis, aduocatio amicorum. Non sic

Tertius.
2. Cor. 9.

Abraham. Audi quid Dominus de simplici populo protesteturꝰ In
auditu (inqt) auris obediuit mihi, vt videlicet ostẽderet vno eodẽq;
momẽto, pceſisse & imperantis imperiũ, & obsequiũ obsequẽtis.
Tertius grãdꝰ est, hilariter obedire. Hilarẽ eñ datorẽ diligit Deus.
Non ex tristitia (inqt Apostolus) aut ex necessitate. Serenitas in vul-

tu, dulcedo in sermonibus, multùm colorãt obediẽtiam obsequẽ-
tis. Quartus gradus est, obsecũdare velociter. Fidelis obediẽs nescit

Quartus.

moras, fugit crastinũ, ignorat tarditatem, ꝓripit præcipientẽ, parat
oculos visui, aures auditui, linguã voci, manus operi, itineri pedes,
totũ se colligit, vt impanis colligat voluntatẽ. Quintus gradus est,

Quintus.
Psal. 30.

adimplere viriliter. Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, oẽs
qui sperastis in Domino. Sextus gradus est, humiliter obedire. Se-

Sextus &
Septimus.
Matt. 10 &
24.

ptimus gradus est, indesinenter obtemperare. Non qui inceperit,
sed qui perseuerauerit, saluus erit. Incipere, multorum est: perseue-

Perseueran-
tiæ laus.

rare, paucorum. Perseuerantia, singularis est filia summi regis, vir-
tutum fructus, earumq; consummatio, totius boni repositorium,
virtus sine qua nemo videbit Deum, nec à DEO videbitur. Sola est
quæ amatorem obedientiæ ad regis cubiculum introducit, vt eum
videat in decore suo, in quem desiderant angeli prospicere.

13 IDEM Bernardus sermone tertio de Circunciſione Domini:

Obediendũ
exẽplo Chri-
sti.

Cùm eligit homo esse in congregatione multorum, nunquid eli-
get esse magister, qui nondùm discipulus fuit, & docere quod didi-
cit nunquàm? Eligit abiectus esse in domo Dei sui, & subiectus esse

Psal. 63.

magistro, sub quo frangatur eius voluntas, & obedientiæ freno cõ-
cupiscentia reprimatur: sitq; quod ait propheta: Imposuisti homi-
nes super capita nostra. Nec dedignandum seruo, quod præcesserit in

Ioan. 13.

Domino. Siquidẽ non est seruus maior domino suo. Ille enim cùm
iam creuisset ætate & sapientia, & gratia apud Deum & homines:

Luc. 2.

cùm iam duodecim annorum esset, & remansisset in Hierusalem,
inuentus à beata virgine & Ioseph, cuius filius putabatur, in medio
doctorum, audiens illos & interrogans: tamen descendit cum illis,
& erat subditus illis. Et tu ergò subditus esto propter illũ. Sed iam
tibi in obedientiæ via, aliqua fortassis dura & aspera occurrere pos-
sunt, vt accipias interdùm præcepta nonnulla, quæ licèt salubria

Contra mur-
muratores.

sint, minùs tamen suauia videantur. Hęc si molestè cœpis sustinere,
si dijudicare prælatum, si murmurare in corde, etiamsi exterius
impleas quod iuberur, non est hæc virtus patientiæ, sed velamen-
tum malitiæ. Necessè est ergò vt illucescat dies patientiæ, per quã
omnia dura & aspera tacita amplectaris conscientia. Et in fine:

Discretionẽ
supplet vir-
tus obedi-
entiæ.

Ergò nè incurrat qui currit, illuminari necessè est lumine discre-
tionis, q̃ mater virtutũ est & cõsummatio pfectionis. Hæc nimirùm
docet, nè qd nimis. At verò, quia omninò rara ista auis est in terris,
huius discretionis locũ in vobis fratres suppleat virtus obedientię,
vt nihil plùs, nihil minùs, nihil aliter quàm imperatum sit, faciatis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vnus rector &c.

1 B HIERONYMVS ad Rusticum monachum epistò-
la quarta: Nulla ars absque magistro discitur. Etiam muta animalia, & ferarum greges, ductores sequuntur suos. In apibus principes sunt. Grues vnam sequuntur ordine literato. imperator vnus, iudex vnus prouinciæ. Roma, vt condita est, duos fratres simul habere reges non potuit, & parricidio dedicatur. In Rebeccæ vtero Esau & Iacob bella gesserunt. Singuli ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri, singuli Archidiaconi, & omnis ordo ecclesiasticus suis rectoribus nititur. In naui vnus gubernator: in domo vnus dominus: in quanuis grandi exercitu, vnius signum expectatur. Et, nè plura replicando fastidium legenti faciam, per hæc omnia ad illud tendit oratio, vt doceam te, non tuo arbitrio dimittendum, sed viuere debere in monasterio sub vnius disciplina patris, consortioq; multorum, vt ab alio discas humilitàtem, ab alio patientiam: hic te silentium, ille doceat mansuetudinem, non facias quod vis, comedas quod iuberis, vestiare, quod acceperis, operis tui pensum persoluas, subijciaris cui non vis, lassus ad stratum venias, ambulansq; dormites, &, necdùm expleto somno, surgere compellaris. Dicas psalmum in ordine tuo, in quo non dulcedo vocis, sed mentis affectus quæritur, dicente Apostolo: Psallam spiritu, psallam & mente: Et, Cantantes in cordibus vestris Domino. Legerat enim esse præceptum: Psallite sapienter. Seruias fratribus, hospitum laues pedes, passus iniuriam taceas: præpositum monasterij timeas vt dominum, diligas vt parentem. Credas tibi salutare, quicquid ille præceperit, nec de maiorum sententia iudices, cuius officij est obedire, & implere quæ iussa sunt, dicente Moyse: Audi Israel, & tace.

Obedientia monastica.

1 Cor. 4. Ephes. 5.

Psal. 46.

De maiorum sentétia non iudicandum. Deut. 6 7.

2 BASILIVS in oratione de abdicatione rerum, siue renunciatione seculi istius & spirituali perfectione: qui alijs est sermo secundus exercitamentorum pietatis: Si igitur DEI munere talem quempiam virum inueneris (prorsùs autem si perueſtigare voluēris, inueniēs) magistrum bonorum operum, hoc apud te constanter teneto, vt nihil omninò quicquam præter illius sententiam facias. Quicquid enim eo nesciente facis, id furtum ac sacrilegium est, tibique exitium, non autem vtilitatem vllam apportat. Esto, tu id bonum iudices. Et in fine: Violentorum est regnum cælorum, & violenti rapiunt illud. Verba hæc euangelij sunt. Violentiam appellauit assiduam & acrem corporis in laboribus fatigationem: quod nullius impulsu, suapte sponte, Christi discipuli faciunt: cùm & voluntatem propriam, & corporis laxamentū ab-

Nihil præter superioris sententiam faciendum.

Matth. 11.

Voluntatē propriam abne.

gant omne, & magistri sui præcepta omnia conseruant. Quocirca si tibi in animo est rapere regnum Dei, violentiæ te dato, cervices tuas Christi seruitutis iugo submittito & eius loris collum tuum arctè circunquaq; cohibeto.

Gātet, vim faciunt regno cælorum. Matt. 11.

3 ITEM in sermone de institutione Monachorum, qui alijs est sermo quintus exercitamentorum pietatis: Vera perfectáque subiectorum aduersùs moderatorem ordinis obedientia in eo cernitur, si quis ex eius consilio non à rebus modò flagitiosis abstineat, sed si, ne ea quidem, quæ laudabilia sunt, sine sententia illius faciat. Nam abstinentia, & omnis corporis incommodorum perpessio, vtiliter hæc quidem comparata ad aliquid sunt: at si quis proprię obsequens voluntati, spretis cōsilijs antistitis sui, id facere voluerit, quicquid ipsi collibitum sit, hîc plus erit, quod faciet mali, quàm quod boni. Qui enim potestati resistit, DEI ordinationi resistit: & præmium obedientiæ maius debetur, quàm rectè facto cum continentia.

Obedientiæ perfectio in quo cōsistat.

Ne bona quidem opera præter superioris sententiam faciēda.

Rom. 13.

Obedientiæ præmium.

4 IN regulis breuioribus, interrogatiōe nonagesimasexta: Cùm Apostolus dicat, vt non quæcunque vultis, illa faciatis: in vnaquaque re quicquid ex voluntate propria optabile est, id si alicuius arbitrio permittatur, calamitosum est, Contraq;, quicquid antistites rectum statuerint, in eo manere vnusquisq; debet, etiamsi cōtra voluntatem ipsius sit.

Galat. 5.

Propriæ voluntatis abnegatio.

5 IN constitutionibus monasticis, capite vigesimotertio: Animaduerte quid in Euangelijs Dominus dicat, cùm de obedientia aduersùm seruos suos adhibenda legem sanciret: Qui vos recipit, inquit, me recipit. Et item alio in loco: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Quod Apostolis dixit, intelligēdus est in commune legem sanxisse in posteros, qui aliorum futuri erant moderatores. id ex multis ijsdémque certissimis diuinarum literarum testimonijs, manifestissimisq; argumentis probari potest. Et paulò pòst, de obedientià Apostolorum loquens, ait: Dixit eis Iesus, cùm rudes adhuc in eius disciplina essent, ac tantùm non iamiam regnaturum illum putarent, & in ea spe essent, se nullis laboribus aditis, nullisq; periculis susceptis, ac se nullis molestijs exantlatis, Christi regni consortes futuros, atque in regalis gloriæ, cultus, honorisque societatem venturos. Quid igitur hæc expectantibus illis & sperantibus dixit? Eccè ego mitto vos, sicut oues in medio luporum. Porrò illi, re audita spei suæ summè contraria, nequaquàm dixerunt: Alia adducti spe ad

Matth. 10. Luc. 10. Qui vos audit, me audit: pertinet ad eos moderatores aliorum.

Obedientia Apostolorū quàm perfecta fuerit.

Matt. 20.

Matt. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

te acceſſeramus, & tu contraria nobis, atquè ſperauimus, imperas? Nos requietem ſperauimus, & tu nos in pericula protrudis : honores nobis propoſuimus, & tu ex tranſuerſo ignominias ingeris: regnum expectaueramus, & tu vt exagitemur, & omnium ſerui ſimus iubes. Horum nihil omninò dixerunt, licèt his, quæ me-

Mat. 24. & 10. morauimus, plura & grauiora etiam audiſſent, veluti illud, Tradent vos in tribulationes, & occident vos, & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. Et ad præſides & reges ducemini propter me. His igitur illi omnibus auditis, ſubmiſſa mentis ceruice, obedientiæ iugum ſubierunt, alacrique animo in pericula, in fora, in contumelias, in lapidationes, in ignominias, in cruces, in varias neces proceſſêre : tantáque hæc alacritate ſuſtinebant, vt magnificè lætitia efferrentur, cùm digni habiti

Actor. 5. ſunt, qui pro CHRISTI nomine illa paterentur. Gaudebant enim, inquit, quòd digni habiti ſunt pro nomine ipſius

Obedientia Monaſtica. contumeliam pati. Hanc obedientiam is qui ſecundùm DEVM verè eſt monachus, antiſtiti ſuo præſtet oportet. Siquidem (vt iam diximus) diſcipulos Chriſtus in hoc elegit, qui hoc vitæ inſtitutum æmularentur, vt per eos formam relinqueret eandem ſecuturæ poſteritati. Nihil eſt enim aliud antiſtes, (qui modò diligenter munus exequatur, cui præpoſitus ſit, pietatem videlicet) quàm

Perſonã Chriſti ſuſtinet antiſtes. is qui perſonam Chriſti ſuſtinet, & ſequeſter eſt inter DEVM & homines, eorum, qui in ipſius officio ſunt, ſalutem ſacrificans Deo. Et poſt pauca : Quemadmodùm igitur paſtori ſuo oues obtemperant, & viam, quamcunque ille vult, ingrediuntur: ſic qui ex

Superiorum iuſſis ſimpliciter obſequêdum ſine diſcuſſione quòd à peccato libera ſunt. DEO pietatis cultores ſunt, moderatoribus ſuis obſequi debent, nihil omninò illorum iuſſa curioſiùs perſcrutantes, quandò libera ſunt à peccato : contráque, ea ſumma animi alacritate, ſummoq; ſtudio conficere. Quemadmodùm enim faber ædificator, ve ſingulis artis inſtrumentis pro arbitrio vtitur ſuo, neque vnquàm vlg

Universidad de Deusto
Biblioteca

sufficis,alienum super te iudicium cur requiris? Hæc blandiens intimat,seorsum verò in voluntatibus eius proprijs exercendæ superbiæ causas parat: & dum laudat cor de intestina rectitudine, inuestigat callidè vbi subruat in prauitate.

Vouit se non visurũ ppinquũ aliquem.

7 NICEPHORVS libro vndecimo ecclesiasticæ historiæ, capite trigesimoseptimo: Pior admodùm adolescens monasticam philosophiam complexus, quum paternam relinqueret domum, votum Deo nuncupauit,nupquàm se propinquotum suorum cuiquam in conspectum venturum esse. Postquàm verò quinquagesimo anno pòst soror eius viuere illum accepit,cõtinere seipsam nõ potuit: atque indicio,quod ei præter opinionem omnem accidebat, in immensam sublata lætitiam, summoperè, vt eum videret, expetiuit. Quapropter loci eius episcopum flens atque vociferans rogauit,vt in Scetin literas daret,quibus efficeret, vt frater ad eam mitteretur. Ille fœminę senectutem miseratus,monachorum antistitibus,vt Pior veniret,scripsit. Is,vt hoc faceret,iussus,quum cõtràniti non posset,(non enim Aegyptijs, immò etiã alijs monachis fas est,imperata non facere)in patriam venit,fratre alio secum ducto. Atque vbi pro foribus paternarum ædium fuit,præsentiam suam sorori insinuauit. Et quum strepitum pedum eius sentiret, & ianua aperta strideret,oculis cõniuẽs,de nomine sororem compellans: Ego,inquit,Pior sum,frater tuus:conspectu meo,sicuti visum tibi est,fruere. Atque illa quidem fratrem satis intuita,Deo,qui desiderium eius impleuisset,gratias egit: ipse autem ad fores precationem habita,rursùm discessit,& in regionem solitam reuertit.

Monachorũ obedientia.

Non minùs homini quã Deo obtẽpãdũ,quãdò nihil Deo contrariũ præcipit. Act 5.

1 C BASILIVS in constitutionibus monasticis,capite vigesimotertio,vt in textu,& vt suprà paulò antè.

Nisi certũ sit Deo displicere, itù Supiorisue suscipiẽdũ est mandatũ, àc si præcipiat Deus.

2 BERNARDVS in tractatu de præcepto & dispensatione: Sive Deus,siue homo vicarius Dei mandatum quodcunque tradiderit,pari profectò obsequendum est cura: pari reuerentia deferendum: vbi tamen Deo contraria non præcipit homo. Quod si contigerit, pergendum indubitanter consulo in Petri sententiam: quia obedire oportet Deo magis quàm hominibus. Quicquid vice Dei præcipit homo,quod non sit tamen certum displicere DEO: haud secus omninò accipiẽdum est,quàm si præcipiat Deus. Quid enim interest vtrùm per se, an per suos ministros,siue homines,siue angelos,hominibus innotescat suum placitum Deus? Sed homines, inquis, facilè falli in Dei voluntate de rebus dubijs percipienda, & in præcipienda fallere possunt. Sedenim quid hoc refert tua,qui cõscius

Obiectio, q̃ homines circa Dei voluntatẽ falli possint.

Responsio.

scius non es: præsertim cùm teneas de scripturis,quia labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem ex ore eius requirunt: quia angelus Domini exercituum est? Requirunt, dixerim, legem: non quam vel authentica vlla scriptura tradiderit, vel ratio manifesta probauerit. De huiusmodi quippe nec præceptor expectandus,nec prohibitor auscultandus est: sed quod ità latére aut obscurum esse cognoscitur, vt in dubium venire possit, vtrumnam Deus sic aut aliter fortè velit,si non de labijs custodientibus scientiam,& ex ore angeli Domini exercituum certum reddatur. A quo deniquè diuina potiùs consilia requiruntur,quàm ab illo cui credita est dispensatio mysteriorum Dei? Ipsum proindè quem pro Deo habemus, tanquàm Deum in his, quæ apertè non sunt contra Deum, audire debemus. Et paulò pòst: Imperfecti cordis,& infirmæ prorsùs voluntatis indicium est,statuta seniorum studiosiùs discutere,hærere ad singula quę iniunguntur,exigere de quibusque rationem,& malè suspicari de omni præcepto,cuius causa latuerit,nec vnquàm libenter obedire,nisi cùm audire contigerit quod fortè libuerit: aut quod non aliter licere seu expedire monstrauerit vel aperta ratio, vel indubitata authoritas. Delicata satis,immò nimis molesta est huiusmodi obedientia. Non planè hæc illa est,quæ ex regula traditur,obedientia sine mora. Et sub finem respondens ad quæstionẽ quandam: Audire,inquit,& hoc vultis à me,vndè inter cætera pœnitentię instituta,monasterialis disciplina meruerit hanc prerogatiuam,vt secundum baptismа nuncupetur. Arbitror ob perfectam mundi abrenunciationem, ac singularem excellentiam vitæ spiritualis,qua præeminens vniuersis vitæ humanæ generibus huiusce modi conuersatio,professores & amatores suos angelis similes,dissimiles hominibus facit, immò diuinam in homine reformat imaginem, configurans nos Christo instàr baptismi. Et quasi denique secundò baptizamur, dum per id quòd mortificamus membra nostra, quæ sunt super terram, rursùm Christum induimus, complantati denuò similitudini mortis eius. Sed & quomodò in baptismo eruimur de potestate tenebrarum, & in regnum transferimur claritatis æternæ: ità & in sancti huius secunda quadam regeneratione propositi, de tenebris æquè non vnius originalis, sed multorum actualium delictorum, in lumen virtutum euadimus, reaptantes nobis illud Apostoli: Nox præcessit, dies autem appropinquauit.

Malach. 2.

Cõtra eos qui discutiunt & examinant. maiorũ iussa curiosè.

Cur monasterialis disciplina secundum baptismа nuncupetur à maioribus.

Rom. 13.

3 IDEM in epistola septima ad Adam monachum: Igitur face-

Universidad de Deusto
Biblioteca

In quibus nō sit hominibus obediendum.

re malum quolibet etiam iubente, constat non esse obedientiam, sed potiùs inobedientiā. Sanè hoc aduertendum, ꝙ quædā sunt pura bona, quædam pura mala, & in his nullam deberi hominibus obedientiam: quoniā nec illa omittenda sunt etiam cùm prohibētur, nec ista vel cùm iubentur, committenda. Porrò inter hæc sunt

In qbus obedientia versetur.

media quædam, quæ pro modo, loco, tempore vel persona, & mala possunt esse, & bona: & in his lex posita est obedientiæ, tanquàm in ligno scientiæ boni & mali, quod erat in medio paradisi. In his protectò fas non est, nostrum sensum sententiæ præscribere magistrorum. In his omninò prælatorum nec iussio, nec prohibitio cōtemnenda. Videamus nè fortè tale fuerit, quod arguimus in vobis: & ob hoc forsitan argui non debuerit. Quod euidentiùs elucebit,

Pura bona.

si præmissæ diuisionis exempla subiecero: Fides, Spes, Charitas, & cætera huiusmodi, pura sunt bona: quæ quia malè non possunt vel iuberi, vel teneri, benè non possunt vel prohiberi, vel non teneri. Pura mala sunt: furtum, sacrilegium, adulterium, & cætera

Pura mala

talia, quæ vtiquè nec vel benè præcipi, vel perfici possunt, nec malè prohiberi, vel non fieri. Aduersùs huiusmodi non est lex. Nullius quippe prohibitio valet obuiare præceptis: nullius iussio præiudicare prohibitis. Sunt deindè media, quæ quidem per se

Media.

nec bona esse noscuntur, nec mala: possunt tamen indifferenter & benè pariter & malè vel prohiberi vel iuberi, sed malè nullatenùs in his à subditis obediri. Ex his sunt, vt exempli gratia ponam,

A subditis nullatenùs potest malè obediri in mediis.

ieiunare, vigilare, legere, & quæque talia. Sciendum verò, quia media quædam in purorum plerunquè bonorum seu malorum

Quædam non manēt media siue indifferentia.

transeunt rationem. Nam coniugium cùm & fieri liceat, & non fieri: factum iam solui non licet. Quod ergò ante nuptias medium esse liquebat, in iam coniugatis puri boni vim obtinet. Itē ꝓpria possidere, seculari quidē homini mediū est, quoniā & non possidere li-

Monacho nō licet possidere proprium. Philo scripsit de Essæis seculatibus & religiosis.

cet: monacho verò quia possidere non licet, purum malum est.

1 D PHILO Iudæus in libro de vita contemplatiua, siue de supplicum virtutibus: Postquàm de Essæis disseruimus, qui vitam actiuam exercent omnibus, aut quod minùs inuidiosum dictu est, pleriſq; feliciùs: ordo postulat vt deincèps dicāmus, q̄ dicēda sunt de contemplationi deditis, nihil assingendo rei ornandæ gratia, sicut poētæ &c. q̄ ex eodē libro Eusebius & alij summatim cōprehensa citārūt, & ad Christianos & religiosos D. Marci discipulos pertinere docuerunt. Ac de Marco quidē sic scribit Eusebius Cæsareensis libro secundo ecclesiasticæ historiæ, capite decimoquinto: Aiunt hunc

hunc Marcum primum in Aegyptū traiecisse, & euangelium, quod ipse conscripserat, illic prædicâsse, primumq; ecclesiarū Alexandriæ instituarum authorem extitisse. Atque tanta hominum & mulierum fidem Christi amplexantium ex prima aggressione & conatu,

Philo describit institutū Christianorū Alexandrinorum.

per graue in primis sanctum & seuerum eius viuendi exemplum ibi cogebatur multitudo, vt Philo ipse eorum studia, exercitationes, mores, frequentes congressus, communem inter ipsos victus ratiōem, omnem denique viuendi institutionem, suis scriptis persequi operæprecium existimaret. Quem Romæ sub Claudij dominatu, fama est in colloquium Petri, qui Romanis eodem tempore

Philonis cum D. Petro colloquium.

verbum Dei prædicabat, venisse. Atq; illud quidem est planè verisimile: quippe opus, quod deincèps post aliquod tēporis spatium ab eo dicitur elaboratū, ecclesiæ reuerā canones, ad nostram vsq; memoriam obseruatos, complectitur.

2 EVSEBIVS Cæsareensis libro secundo historiæ Ecclesiasticæ, capite decimosexto de Philone agens: Iam verò, cùm eorum viuendi rationem, qui apud nos ἀσκηταί, id est, monachi, religiosiq; virtutis studio & exercitatiōi maximè dediti appellati sunt, quàm accuratissimè percenseat, cumq; eos viros, qui eius ætate tam piam, tamq; Apostolicā vitam agerent, quiq; ab Hebræis, vt videtur, ducerent originem, & propterea permulta vetera instituta propiùs ad Iudæorum consuetudinem accedentia obseruarent, diuina laude & prædicatione efferat: satis constare poterit, illum eandem nō oculis vidisse solùm, sed sententia & opinione vehementer approbâsse. Primùm ergò in eo libro, quē de vita in cōtēplatione posita,

Philo describit mōachorū & religiosorū mores.

Christiani ex Iudæis cōuersi, adhuc iudaizabant in multis.

siue de supplicibus inscripsit, simulatq; se nihil à veritate alienum, nihil suo marte, & suopte ingenio confictū his rebus, quas esset narraturus, adiecturū asseuerârit, eos curatores vel cultores nuncupatos, atq; mulieres eandē cū illis vitæ consuetudinē secutas, curatrices vel cultrices vocatas tradit: talesq; eius appellationis causas refert: vel q̄d tanq̄ medici, curatiōe adhibita, eorū mentes, q̄ ipsos adirēt, à vitij & turpitudinis morbo ereptas, ad integrā valetudinē restituerēt: vel ꝙ syncero ac puro cultu, religiōeq; erga sacrū Deī numē ipsi imbuerētur. Siue igitur Philo ipse, dum ꝓpriam & appositā hominū moribus appellationē attribuere volebat, suo ipsius arbitratu & iudicio illis istud nomen imposuerit: siue reuerā ab initio authores eius religionis, cùm adhuc Christianorū appellatio nusq̄ penè locorū diuulgata esset, eos ità nominârit, lōga oratiōe disgrediri nō est opūs. Verùm vt ad rē redeamus, principiò illos facultates

Summa eorū quæ Philo in libro de vita cōtemplatiua tradit tum de viris, tum de fœminis religiosis

Cur ἐγκρατεῖς & ἐγκρατείας appellauerit.

Facultatum desertio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

suas opesq; abijcere, & simulàc in hanc diuinam viuendi rationem se abdere incipiunt, suis se bonis & fortunis omnibus prorsùs exuĕre testatur: deindè quibusque vitæ curis depositis, depulsisq;, extra vrbium mœnia progressos, in locis solitarijs, & hortis à populi conspectu remotis, domicilia rerum suarum collocare. Deincèps vbi eorum domicilia quænam sint, describit: de ecclesijs in varijs locis extructis sic loquitur: Est in quoque ferè agro ædes sacra, quæ appellatur σεμνεῖον, id est, angustum templum, vel μοναστήριον, quod Latinè locus solitarius separatusq; dici potest: in quo illi ab alijs separati seiunctiq;, vitæ piæ, & propter virtutem augustæ mysteria obeunt, nihilq; eò vel cibi, vel potionis, vel aliarum rerum, quę ad corporis vsus necessarię sunt, omninò secum apportant: sed leges & oracula à prophetis diuinitùs edita, hymnosq; ibi recolũt, & alias deniq; res, quibus diuina scientia, & vera erga Deum pietas crescat & perficiatur. Post ista, alia etiam subiũgit: Totum temporis spatium, quod inter auroram & vesperam intercedit, in pia quædam exercitatione collocant. Nam sacras literas inter se perlegere, auitumq; sapientiæ studium commentari aggrediuntur &c. Cùm temperantiã quasi quoddam fundamẽtum in animis suis iecerint, alia virtutũ genera suprà ædificant. Cibum aut potionem ante solis occasum nemo illorũ capit. Quippe diuinę sapientię studium, quo se inuoluunt, lucem promereri indicant: corporis aũt necessitates, tenebras solùm meritò sibi vendicare. Vndè illis quidem totum diem, his aũt exiguam quandam noctis particulam largiuntur. Quidam porrò, quorum animis ardentiùs sciẽtiæ desiderio insidet, vix semèl toto triduo cibi recordantur. Nonnulli illecebris sapientiæ (quæ salubria virtutis & doctrinæ p̃cepta tã affatim & copiosè suppeditat) quodammodò inuitati, sic oblectantur, indeq; tales carpunt delicias, vt duplo plus temporis inediã facilè sustineãt, & vix tantùm sex diebus expletis, alimentũ necessarium degustent. Ista Philonis tam perspicua &c. vt suprà, quæstione 2.

Secessus ab hominũ aliorum consuetudine.

Ecclesiæ & oratoria ipsorum. Monasteriũ.

Exercitationes eorum.

Temperantia

Abstinentia.

A ii.

3 NICEPHORVS libro secundo historiæ ecclesiasticæ, capite decimosexto ex Philone refert eadem quæ Eusebius.

4 IOSEPHVS libro decimooctauo antiquitatum Iudaicarum, capite secundo: Miranda etiam est Essænorum iustitia, qua omnes Græcos & Barbaros, longè superant, multis iam seculis triti in eius continuis studijs. Facultates in cõmune possidẽt, nec aliquis diues magis vtitur suis bonis, q̃ quiuis nihil possidens. Atq; hoc instituto viuũt virorũ supra quatuor millia, nec vxores habẽtiũ, nec seruos, quòd

Essænorũ viuendi modus in communi.

Cælibes viuunt.

quòd alterum ad iniuriam communis naturæ pertinere sentiant, alterum tranquillitati vitæ parùm commodum. Quarè per se ipsi viuentes, inuicèm sibi ministrãt. Quæstores creant viros probos ex sacerdotum numero, qui ex agrorum reditibus & frugum prouentu cibos eis conficiant, & cæt.

5 ET libro secundo de bello Iudaico, capite septimo: Tria sunt apud Iudæos genera philosophiæ, Horum vnum Pharisæi profitẽtur: alterum Sadducæi, tertium verò, quod etiam probabilius habetur, Essæni colunt, gente quidem Iudæi, verùm inter se mutuo amore coniunctissimi: & qui præter cæteros, voluptates quidem quasi maleficia vitarent: continentiam verò seruare, neque cupiditati succumbere, virtutem maximam ducerẽt. Itaque nuptias quidem fastidiunt, alienos verò filios, dum adhuc molles sunt, eruditioni traditos, pro cognatis habentes, suis moribus diligenter instituunt: non quia coniugia vel humani generis successionem censeant perimendam: sed quia cauendam putent intemperantiam fœminarum, nullam earum vni viro fidem seruare credentes. Quin & diuitiarum contemptores sunt, rerumq; apud eos communicatio admirationi habetur, neq; inuenias alteri alterum opulentia præstare: legemq; sibi dixerunt, vt qui disciplinam suam sectari vellẽt, bona contubernio publicarẽt. Ità enim fore, nè vel paupertatis humilitas, vel diuitiarum dignitas appareret: sed permixtis facultatibus, velut inter fratres, vnum esset omniũ patrimonium. Et post nonnulla: Sectæ verò suæ studiosis non statim cum eis vna collectio: sed per annum integrum extrinsecùs commoranti cuiq; eundem victũs ordinem tribuunt: dolabellam quoq;, & quod prædictum est perizoma, & albam vestem tradentes. Cùm verò processu temporis experimentum continentiæ dederit, accedit etiam ad communem cibum: & purioribus, ob castificationẽ scilicet, aquis participat: neque tamen in conuictum assumitur. Post ostensionẽ quippe cõtinentiæ duobus annis alijs mores eius probãtur. Cumq; dignus apparuerit, tunc demùm in consortium assumitur. Viuunt autem quàm longissimè, ità vt plurimi eorum vsq; ad centenariam proferantur ætatem, propter simplicitatem victus, vt equidem puto, & institutionem benè in omnibus ordinatã. Sunt etiam contemptores aduersorum &c.

Essæni quales sint.

Cælibatus eorum.

Viuunt in communi.

Probatio nouitiorum.

6 EPIPHANIVS hæresi vigesimanona Nazoræorum: Et tunc sanè omnes Christiani Nazoræi similiter vocabantur. Contigit autem vt modico tempore appellati sint Iessæi, priusquàm in Antio-

Iessæi dicti sunt primi Christiãi vel à Iesse, vel à Iesu.

Act. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

chia initium sumerent discipuli, vt appellarentur Christiani. Vocabantur autem Iessæi, propter Iesse opinor. Quandoquidem Dauid ex Iesse, ex Dauid autem per successionem seminis Maria. Et siue ex Iesse, siue ex nomine Iesu Domini nostri, appellati sunt Iessæi, propterea quòd ex Iesu procederent, quum discipuli eius essent, aut propter nominis Domini etymologiam: Iesus enim in Hebraica lingua curator appellatur, aut medicus, & saluator: nihilominùs hoc nomen habuerunt, priusquàm ipsi Christiani vocarentur. Ab Antiochia autem, velut suprà meminimus, & sicut veritatis ratio habet, discipuli & vniuersa ecclesia Dei, Christiani vocari cœperũt. Repereris autem ô studiose, etiam hoc argumentum in commentarijs Philonis, in libro de Iessæis ab ipso inscripto. Qui horum cõuersationem, & laudes horum exequens, & monasteria ipsorum in vicinia circùm Mariam paludem recensens, nõ de alijs quibusdam narrauit quàm de Christianis &c. Tunc igitur vocabantur Iessæi per modicum tempus, post assumptionẽ Saluatoris, & Marco in Aegyptiorum regione Euangelium prædicante.

Act. 11.

Philo scripsit de Iessæis Christianis, eorumq; monasterijs.

7 HIERONYMVS ad Eustochium de custodia virginitatis epistola vigesimasecunda: Tria sunt in Aegypto genera monachorum. Primum Cœnobitæ, quod illi Sauses gentili lingua vocãt: nos, In communi viuentes, possumus appellare. Secundum Anachoritæ, qui soli habitant per deserta, & ab eo, quòd procùl ab hominibus recesserint, nuncupantur. Tertium genus est, quod Remoboth dicunt, deterrimum, atque neglectum, & quod in nostra prouincia aut solum, aut primum est &c. His igitur, quasi quibusdam pestibus, exterminatis, veniamus ad eos qui plures sunt, & in commune habitãt, id est, quos vocari Cœnobitas diximus. Prima apud eos confœderatio est, obedire maioribus, & quicquid iusserint, facere: diuisi sunt per decurias atque centurias, ità vt nouem hominibus decimus præsit: & rursùs decem præpositos sub se centesimus habeat. Manent separati, sed iunctis cellulis, vsque ad horam nonam, vt institutum est. nemo pergit ad alium, exceptis his decanis, q̃s diximus, vt, si cogitationibus fortè quis fluctuat, illius consoletur alloquijs. post horam nonam in commune concurritur: psalmi resonant, scripturæ recitantur ex more. & completis orationibus, cunctisq; residentibus, medius, quem Patrem vocant, incipit disputare: quo loquente, tantum silentium fit, vt nemo alium respicere, nemo audeat excreare. dicentis laus in fletu est audientium.

Tria monachorũ genera in Aegypto.

Cœnobitarũ viuẽdi ratio.

Obedientia.

Præfecti eorum.

Habitatio.

Conuentus cuius rei gratia fiant.

tium. tacitæ voluuntur per ora lachrymæ, & ne in singultus quidem erumpit dolor. Cùm verò de regno Christi, & de futura beatitudine, & de gloria cœperit annunciare futura, videas cunctos moderato suspirio & oculis ad cælum leuatis, intrà se dicere: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo & requiescam? Post hæc concilium soluitur, & vnaquæque decuria cum suo parente pergit ad mensam, quibus per singulas hebdomadas vicissim ministrant. Nullus in cibo strepitus est: nemo comedens loquitur. viuitur pane, leguminibus, & oleribus, quæ sale solo condiuntur: vinum tantùm senes accipiunt, quibus & paruulis sæpè fit prandium: vt aliorum fessa sustentetur ætas, aliorum non frangatur incipiens. Dehinc consurgunt pariter, & hymno dicto, ad præsepia redeunt: ibi vsque ad vesperam cum suis vnusquisque loquitur, & dicit: Vidistis illum, & illum? quanta in ipso sit gratia? quantum silentium? quàm moderatus incessus? Si infirmum viderint, consolantur: si in DEI amore feruentem, cohortantur ad studium. Et quia nocte extra orationes publicas, in suo cubili vnusquisque vigilat, circumeunt cellulas singulorum. &, aure appositâ, quid faciant, diligenter explorant: quem tardiorem deprehenderint, non increpant, sed dissimulato quod nõrunt, eum sæpiùs visitant, & priùs incipientes, prouocant magis orare, quàm cogunt. Opus diei statum est: quod Decano redditum, fertur ad œconomum: qui & ipse per singulos menses patri omnium cum magno tremore reddit rationẽ, à quo etiam cibi, cùm facti fuerint, prægustantur: & quia non licet dicere cuiquam: Tunicam, & sagum, textaq; iuncis strata non habeo: ille ità vniuersa moderatur, vt nemo quid postulet, nemo non habeat. Si quis verò cœperit ægrotare, transfertur ad exedram latiorem, & tanto senum ministerio confouetur, vt nec delicias vrbium, nec matris quærat affectum. Dominicis verò diebus orationi tantùm & lectionibus vacant: quod quidem & omni tempore, completis opusculis, faciunt. Quotidiè aliquid de scripturis discitur. Ieiunium totius anni æquale est, excepta quadragesima, in qua sola conceditur districtiùs viuere, à pascha ad pentecosten cœnæ mutantur in prandia: quo & traditioni ecclesiasticæ satisfiat, & ventrem cibo non oncrent duplicato. Tales Philo, Platonici sermonis imitator, tales Iosephus, Græcus Liuius, in secunda Iudaicæ captiuitatis historia Essenos refert.

Verùm

Psal. 54.

Refectionis modus.

Quibus occupatiõibus & exercitationibus diem transigant.

Cura & charitas præfectorum.

Ieiunij quadragesimæ.

Philo & Iosephus sub Essenorũ nomine cœnobitarum vitam descripsere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Anachoritarũ vita quos authores habuit.

Verùm quia nunc, de virginibus scribens, penè superfluum de monachis disputaui, ad tertium genus veniam, quos Anachoritas vocant: qui & de cœnobijs exeuntes, excepto pane & sale, ad deserta nihil perferunt amplius. huius vitæ author Paulus, illustrator Antonius, &, vt ad superiora conscendam, princeps Ioannes Baptista

Luc. 1. fuit. Talem verò virum Hieremias quoquè propheta describit, dicens: Bonum est viro cùm portauerit iugum ab adolescentia sua.

Tren. 3. Sedebit solitarius, & tacebit, quoniam sustulit super se iugum, & dabit percutienti se maxillam: saturabitur opprobrijs: quia non in sempiternum abijciet Dominus.

8 IDEM in libro de viris illustribus, siue in Catalogo scriptorũ Ecclesiasticorum, de Philone sic scribit: Philo Iudæus, natione Alexandrinus, de genere sacerdotum, iccircò à nobis inter scriptores ecclesiasticos ponitur, quia librum de prima Marci euangelistæ apud Alexandriam scribens ecclesia, in nostrorum laude versatus

Philo de Christianis scripsit. Vitã primorũ Christianorũ imitantur monachi. est, non solùm eos ibi, sed in multis quoquè prouincijs esse memorans, & habitacula eorum dicens monasteria. Ex quo appáret, talé primùm Christo credentium fuisse ecclesiam, quales nunc monachi esse nituntur & cupiunt, vt nihil cuiusquam proprium sit, nullus inter eos dies, nullus pauper, patrimonium egentibus diuidatur, orationi vacetur & Psalmis, doctrinæ quoquè & continentiæ,

Act. 4. quales & Lucas refert, primũ Hierosolymæ fuisse credentes. Aiunt hunc sub Caio Caligula Romæ periclitatum, quò legatus gentis

Cũ Petro locutus dicitur Philo. suæ missus fuerat. Cùm secunda vice venisset ad Claudium, in eadem locutum esse cum Apostolo Petro, eiusq; habuisse amicitias, & ob hanc causam etiam Marci, discipuli Petri, apud Alexandriam sectatores ornâsse laudibus.

ET de Marco: Assumpto itaque euangelio, quod ipse confecerat, perrexit Aegyptum, & primus Alexandriæ Christum annuncians, constituit ecclesiam, tanta doctrina, & vitæ continentia, vt oẽs

Philo de quibus scripserit. sectatores Christi ad exemplum suũ cogeret. Denique Philo, diser-

Luc. 2. tissimus Iudæorum, videns Alexandriæ primam ecclesiam adhuc iudaizantem, quasi in laudem gentis suæ, librum super eorum conuersatione scripsit. Et quomodò Lucas narrat Hierosolymæ credentes omnia habuisse communia: sic & ille, quod Alexandriæ sub Marco fieri doctore cernebat, memoriæ tradidit.

Monachorũ ordo laudatur. 9 DIONYSIVS Areopagita ecclesiasticæ Hierarchiæ capite sexto, parte prima: Porrò initiandorum omnium excellentior ac sublimior ordo, monachorũ est sancta distinctio, expiatione omni, tota

tota virtute, atque exactissima suarum operationum castitate mũdata: omnis item (quantùm sibi licet inspicere) sacræ operationis spiritualiter speculatrix & particeps facta, pontificumq; consummantibus virtutibus tradita: quorum diuinis fulgoribus & pontificalibus traditionibus, cõspecta pro ordine suo sanctorũ mysteriorum sacrificia ediscens, à sacra eorum scientia ad exactissimã perfectionem diuina ratione subuehitur. Vndè sancti præceptores nostri, diuinis eos appellationibus sunt prosecuti, partim therapeutas, id est, cultores, à syncero DEI famulatu atque cultu: partim monachos, ab indiuidua & singulari vita appellantes, vt quæ illos sanctis diuisibilium complicationibus, in diuinam & Deo gratam monadem perfectionemq; promoueat. Et parte secunda: Stat quidem sacerdos ante sacrum altare, monasticam imprecatiõem psallens: ille autem post sacerdotem adstat, non vtrunq; ponens genu, non alterum, non habens imposita sacra eloquia capiti, verùm solum sacerdoti adstans, mysticam super illum inuocationem prosequenti. Ea verò finita, sacerdos ad eum accedens, interrogat primùm, an renunciet diuisibilibus omnibus, non solùm vitis, verùm etiam imaginibus quoquè ac phantasijs. Deindè exponit illi perfectissimã vitam, illud apertè cõtestans, oportere illum medio longè antecellere. Vbi verò ille ista omnia intentè promiserit, consignans eum crucis signo sacerdos, tondet, trinas diuinæ beatitudinis personas inclamans: exutumq; veste omni, aliam induit, & cum sanctis alijs (qui adstant) viris ipsum salutans, diuinorum mysteriorum participem efficit.

Apostoli vocãrũt eos partim Therapeutas, partim Monachos.

Modus benedicendi & cõsecrandi monachum.

Renunciatio vitæ secularis, & profectio vitæ perfectioris.

Tonditur, & alia veste induitur.

10 EVSEBIVS Cæsareensis libro primo de demonstratione euãgelica, capite octauo: Christi discipuli ad magistri sui nutum auribus multorum doctrinam suam commodantes, quæcunque quidem velut vltra habitum progressis, à perfecto ipsorum magistro præcepta fuerant, ea ijs qui capere poterant, tradiderunt: quæcunque verò ijs conuenire arbitrabãtur, qui animas adhuc affectibus obnoxias gererent, curationisq; indigẽres, ea ipsi ad imbecillitatem multorum se demittentes, partim literis, partim sine literis, quasi iure quodam non scripto seruanda, commendãrunt. Quocircà in ecclesia Dei duo etiam viuendi modi instituti sunt: alter quidem naturam nostram, & communem hominum vitæ rationem excedens, non nuptias, non sobolem, non substantiam, non opum facultatem requirẽs: totus autem prorsùs à communi & consueta cunctorum hominum vita abhorrens, & solo diuino cultui, ex im-

Apostolorũ industria.

Duo viuendi modi in Ecclesia ab Apostolis instituti.

mẽso rerum cælestium amore addictus. Qui hunc modum amplexi sunt, quasi ab hac mortali vita seiuncti, ipsumq; dũtaxàt corpus in terra gerentes, cogitatiõe verò atq; animo in ipso cælo degentes, quasi quidam cælites, reliquorum hominũ vitam despiciũt: quippe qui pro vniuerso genere, supremo omnium Deo sacrati sint: idq; non boum mactationibus, nõ cruoribus, nõ libationibus, aut nidore vllo, neq; fumo, aut ignis deuoratione, consumptionéve corporum, sed rectis verę pietatis sentẽtijs, & purgati animi affectiõe, ad hæc operibus quoq; ac verbis, quæ à virtute proficiscantur: quibus rebus diuinitatem ipsam placantes, suum & pro seipsis, & pro alijs, qui eiusdem sint generis, administrant sacerdotium. Et talis quidem existit in Christianismo perfectus vitæ modus. Alter verò remissior atque humanior, hic & modesto coniugio, & sobolis procreatione implicatur, & rei familiaris curam assumit, & iustè militantibus, quæ sunt agenda, describit: agros quoquè, & mercaturam, aliumq; magis ciuilem viuendi morẽ, adiuncta religione, non negligit.

Quidã se totos Deo consecrãt, & cælibes viuunt.

Alij cõiugio vruntur, & secularibus negocijs vacãt.

11 AVGVSTINVS in psalmum centesimum trigesimumsecũdum: Ista verba psalterij, Eccè quàm bonũ & quàm iucundũ habitare fratres in vnũ, iste dulcis sonus, ista suauis melodia, tam in cãtico q̃ in intellectu, etiã monasteria peperit. Ad hũc sonum excitati sunt fratres, qui habitare in vnũ concupierunt. Iste versus fuit tuba ipsorum. Ipsi primò habitauerũt in vnũ, qui oĩa quę habebãt, vendiderũt, rerumq; suarum precia ad pedes Apostolorũ posuerũt. Ex voce huius psalmi appellati sunt & monachi, nè quis vobis de isto nomine insultet Catholicis. Dicere cõsueuerunt: quid sibi vult nomen monachorum? Quanto meliùs dicimus nos: quid sibi vult nomen Circellionum? Fortè Circuncelliones vocantur, non Circelliones. Planè si hoc vocantur, exponãt quid sint. Nam Circumcelliones dicti sunt, quia circum cellas vagantur: Solent enim ire hac atq; illac, nusquàm habẽtes sedes, & facere quæ nõstis, & quæ illi nõrũt, velint nolint. Verũtamẽ charissimi, sunt & qui monachi falsi sunt. Et nos nouimus tales, sed nõ perijt fraternitas pia, ppter eos qui pretenduntur quod nõ sunt. Tam sunt enim monachi falsi, quam & clerici falsi, & fideles falsi. Fortasse dicturi sunt, Nostri nõ vocantur Circunceliiones: vos illos ità appellatis cõtumelioso nomine: nam nos eos ità non vocamus. Dicant quid eos vocent, & audietis. Agonisticos eos vocant. Fatemur & nos honesto nomine, si & tres conuenirent. Sed interim illud videat sanctitas vestra: Qui nobis dicũr, ostẽdite

Psal. 132.

Monasteria vndè excitata

Actor. 4.

Monachorũ nomen ex sacris literis manauit.

Contra hæreticos qui nomen monachorum insectantur.

Non propter malos monachos monachismus impugnandus est.

dite vbi scriptum sit nomẽ monachorum, ostendant vbi scriptum sit nomẽ Agonisticorum. Hi etiam insultare nobis audent, quia fratres cùm vident homines, Deo gratias dicunt. Quid est, inquiunt, Deo gratias? Itáne surdus es, vt nescias quid sit Deo gratias? Qui dicit, Deo gratias, gratias agit Deo. Vide si non debet frater Deo gratias agere, quando videt fratrẽ suum. Num enim non est locus gratulationis, quandò se inuicèm vident qui habitant in Christo? Et tamen vos, Deo gratias nostrum ridetis, Deo laudes vestrum plorãt homines. Sed certè reddituri estis rationem de nomine, quarè appelletis Agonisticos. Ità fiat vt appellatis: ità fiat, omninò fauemus. Præstet Dñs, vt illi contra diabolum certent, & non contra Christũ, cuius persequuntur ecclesiam. Tamen quia certant, dicitis Agonisticos, & inuenistis vndè appelletis, quia dixit Apostolus, Bonum agonem certaui. Quarè ergò & nos non appellemus monachos, cùm dicit Psalmus, Eccè quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum? μόνος enim vnus dicitur, Et nõ vnus quomodocunq; nam & in turba est vnus, sed vnà cũ multis vnus dici potest: μόνος nõ potest, id est, solus μονός enim vnus solus est. Qui ergò sic viuunt in vnum, vt vnum hominẽ faciant, vt sit illis verè quomodò scriptum est, vna anima & vnum cor, multa corpora, sed nõ multę animæ: multa corpora, sed non multa corda, rectè dicitur μόνος, id est, vn' solus. Vndè & ille vn' sanabatur in piscina. Respõdeant nobis & exponãt, qui insultant nomini monachorũ, quarè ille q̃ inuẽt' est trigintaocto annos habẽs in infirmitate, hoc respõdisset Dño: Cùm cõmota fuerit aqua, nõ habeo qui me deponat, alius ante me descẽdit. Descenderat vnus, iã alius nõ descẽderat. Vnus solus sanabatur, vnitatẽ Ecclesię figurabat. Meritò insultãr nomini vnitatis, q̃ se ab vnitate præciderunt. Meritò illis displicet nomen monachorum, quia illi nolunt habitare in vnum cum fratribus, sed sequẽtes Donatum, Christum dimiserunt.

Hæretici quæ rebant, Vbi scriptum sit nomẽ monachorum?

Deo gratias.

1. Tim. 6.

Monachus vndè dicitur.

Actor. 4.

Ioann. 5.

Hæreticis merito displicet nomẽ monachorũ, quod est nomen vnitatis.

12 IDEM in libro de moribus Ecclesiæ Catholicæ, capite trigesimoprimo: Iam accipite Manichæi perfectorum Christianorum, quibus summa castitas nõ laudanda tantùm, sed etiam capessenda visa est, mores & continẽtiam singularẽ: nè vos impudenter iactare apud animos imperitorũ quasi difficilima rerũ abstinẽtia, si qd in vobis pudoris est, audeatis. Nec ea dicã, quę vos ignoratis, sed q̃ nobis occultatis. Quis enim nescit summæ cõtinentiæ hominũ Christianorũ multitudinẽ p totũ orbẽ indiès magis magisq; diffundi, & in Oriente maximè atq; Aegypto, q̃d vos nullo modo potest latére?

Perfecti Christiani.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Anachoretarum vita.

Nihil de ijs dicam, quos paulò antè commemoraui, qui secretissimi penitùs ab omni hominum conspectu, pane solo qui eis per certa interualla temporum affertur, & aqua contenti, desertissimas terras incolunt, perfruentes colloquio Dei, cui puris mentibus inhæserunt, & eius pulchritudinis contemplatione beatissimi, quæ nisi sanctorum intellectu percipi non potest. Nihil, inquam, de his loquar. videntur enim nonnullis res humanas plusquàm oportere deseruisse, non intelligentibus quantum nobis eorum animus in orationibus prosit, & vita ad exemplum, quorum corpora videre non sinimur. Sed si hoc excedit nostram tolerantiam, quis non illos miretur & prædicet, qui contẽptis atque desertis mundi huius illecebris, in communem vitam castissimam sanctissimamq; congregati, simul ætatem agunt, viuentes in orationibus, in lectionibus, in disputationibus: nulla superbia tumidi, nulla pertinacia turbulenti, nulla inuidentia liuidi: sed modesti, verecundi, pacati, concordissimam vitam & intentissimam in Deum, gratissimum munus ipsi offerunt, à quo ista posse meruerunt. Nemo quicquam posſidet proprium, nemo cuiquam oneroſus est. Operantur manibus ea, quibus & corpus pasci possit, & à Deo mens impediri non possit. Opus autẽ suum tradunt eis, quos decanos vocant, eò quòd sint denis præpositi, vt neminem illorum cura sui corporis tangat, neque in cibo, neque in vestimento, neque si quid aliud opus est vel quotidianæ necessitati, vel mutatæ, vt assolet, valetudini. Illi autem decani cum magna solicitudine omnia disponentes, & præstò facientes quicquid illa vita propter imbecillitatem corporis postulat, traditionẽ tamen etiam ipsi reddunt vni, quem Patrem vocant. Hi verò patres non solùm sanctissimi moribus, sed etiam diuina doctrina excellentissimi, omnibus rebus exceisi, nulla superbia consulunt ijs quos filios vocant, magna sua in iubendo authoritate, magna illorum in obtemperando voluntate. Conueniunt autem diei tempore extremo de suis quisque habitaculis, dũ adhuc ieiuni sunt, ad audiendum illum Patrem, & conueniunt ad singulos patres terna, vt minimùm, hominum millia: nam etiam multo numerosiores sub vno agunt. Audiũt autem incredibili studio, summo silentio, affectiones animorum suorum, prout eos penetrauerit differentis oratio, vel gemitu, vel fletu, sed modesto & clamore vacuo, gaudium significãtes. Corpus deindè reficitur, quantùm saluti & salubritati sat est, coërcente vnoquoque concupiscentiam, nè se profundat vel in ea ipsa quæ præstò sunt, parca & vilissima.

Quid prosint alijs Anachoretæ.

Cœnobitarũ vita.

Nemo possidet proprium.

Præfecti eorum.

Obedientiæ promptitudo.

Terna hominum millia.

Refectio.

Abstinentia à vino & carnibus.

ma. Ità non solùm à carnibus & vino abstinent pro sufficientia domandarum libidinum, sed ab ijs etiam, quę tanto concitatiùs ventris & gutturis prouocant apperitum, quanto quasi mundiora nõnullis videntur. Et paulò pòst: Non opùs est plura de re notissima dicere. Hæc est etiam vita fœminarum Deo solicitè seruientium, quæ habitaculis segregatæ ac remotæ à viris, quàm longissimè decet, pia tantùm illis charitate iunguntur & imitatione virtutis: ad quas iuuenum nullus accessus est, neque ipsorum quamuis grauissimorum & probatissimorum senum, nisi vsque ad vestibulum necessaria præbendi, quibus indigent, gratia. Lanificio nanque corpus exercent atque sustentant, vestesq; ipsas fratribus tradunt, ab ijs inuicèm quod victui opùs est, resumentes. Hos mores, hanc vitam, hunc ordinem, hoc institutum si laudare velim, neque dignè valeo, & vereor nè iudicare videar per seipsum tantummodò expositum placere non posse, si super narratoris simplicitatem cothurnum etiam laudatoris addendum putauero. Hæc Manichæi reprehendite, si potestis. Nolite cæcis hominibus & discernere inualidis, ostentare nostra zizania.

Monachorũ vita.

Contra hæreticos Manichæos.

13 CAPITE trigesimotertio: Nec ideò tamen laudabile Christianorum genus contempserim, eorum scilicet qui in ciuitatibus degunt, à vulgari vita remotissimi. Vidi ego diuersoria Sanctorum Mediolani, non paucorum hominum, quibus vnus presbyter præerat vir optimus & doctissimus. Romæ etiam plura cognoui, in quibus singuli grauitate atque prudentia & diuina scientia præpollentes, cæteris secum habitantibus præsunt, Christiana charitate, sanctitate, & libertate viuentibus, Ne ipsi quidem cuiquam oneroſi sunt, sed Orientis more & Pauli Apostoli authoritate, manibus suis se transigunt. Ieiunia etiam prorsùs incredibilia multos exercere didici, non quotidiè semèl sub noctem reficiendo corpus, quod est vsquequaquè vsitatissimum, sed continuum triduum vel amplius sæpissimè sine cibo ac potu ducere. Neque hoc in viris tantùm, sed etiam in fœminis. Quibus item multis viduis & virginibus simul habitantibus, & lana ac tela victum quæritantibus, prę sunt singulę grauissimę probatissimæq;, nõ tantùm in instituendis componendisq; moribus, sed etiam instruendis mentibus peritæ ac paratæ.

Religiosorũ collegia in ciuitatibus.

Abstinentia mirabilis.

14 LIBRO octauo Confessionum, capite sexto: Indè sermo Potitiani deuolutus est ad monasteriorũ greges, & mores suaueolẽtiæ eremi, & vbera deserta eremi, quorũ nos nihil sciebamus. Et erat mo-

Monasteri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

am sub Ambrosio.

nasterium Mediolani plenum bonis fratribus extra vrbis mœnia sub Ambrosio nutritore,& non noueramus.

15 AMBROSIVS epistola octogesima secunda ad ecclesiam Vercellensem: Quòd si in alijs ecclesijs tanta suppetit ordinandi sacerdotis consideratio,quanta cura expetitur in Vercellensi Ecclesia,vbi duo pariter exigi videntur ab episcopo, monasterij continentia,& disciplina ecclesiæ? Hæc enim primus in Occidentis partibus diuersa inter se Eusebius sanctæ memoriæ coniunxit, vt & in ciuitate positus instituta monachorũ teneret,& ecclesiã regeret iunij sobrietate. Multũ em̃ adiumẽti accedit ad sacerdotis gratiam, si ad studiũ abstinẽtiæ,& normã integritatis,iuuẽtutẽ adstringat, & versantes intrà vrbẽ,abdicet vsũ vrbis & cõuersatione. Hinc illi pcessetunt viri,Helias,Helisæus,Ioannes,Elizabeth,qui pelliceis &c.

S Eusebius Vercellensis primus in occidẽte introduxit monasteria in ciuitates.

16 CASSIANVS collatione decimaoctaua,quæ est Abbatis Pyamonis,capite quarto: Tria sunt in Aegypto genera monachorum,quorum duo sunt optima,tertium tepidum atque omnimodis euitandum. Primum est cœnobitarum,qui scilicet in congregatione pariter consistentes, vnius senioris iudicio gubernantur,cuius generis maximus numerus monachorum p vniuersam commoratur Aegyptum. Secundum Anachoritarum, qui priùs in cœnobijs instituti,iamq; in actuali conuersatione perfecti, solitudinis elegẽre secreta,cuius professionis nos quoquè optamus esse participes. Tertium reprehensibile Sarabaitarum est: de quibus singulatim per ordinem plenius differemus.

Tria monachorum genera in ægypto.

17 CAPITE quinto: Itaq; Cœnobitarum disciplina à tempore prædicationis Apostolicæ sumpsit exordium. Nam talis extitit in Hierosolymis omnis illa credentium multitudo, quæ in actibus Apostolorum ità describitur: Multitudinis credentium &cę. Talis inquam erat tunc omnis ecclesia,quales nunc perpaucos in cœnobijs inuenire difficile est. Sed cùm post Apostolorum recessum tepescere cœpisset credentium multitudo,ea vel maximè quæ ad fidem Christi de alienigenis ac diuersis gentibus cõfluebat,à quibus Apostoli pro ipsis fidei rudimentis ac inueterata gentilitatis cõsuetudine nihil amplius expetebãt,nisi vt ab immolaticijs idolorum & fornicatione & suffocatis & sanguine temperarent: atque ista libertas quæ gentibus propter infirmitatẽ primæ credulitatis indulta est,etiam illius ecclesiæ quæ Hierosolymis consistebat, perfectionem paulatim contaminare cœpisset,& crescẽte quotidiè vel indigenarũ numero,vel aduenarũ,primę illius fidei retrigescęret fer-

Cœnobitarũ vita vndẽ sũpserit initiũ. Act.4 &2.

Actor.15. Causa cur nõ oẽs Christiani primorum Christianorũ q ex Iudæis cõuersi erãt, vestigia imitati sint.

uor,non solùm hi qui ad fidẽ Christi confluxerant, verùm etiam illi qui erãt ecclesiæ principes,ab illa districtione laxati sunt. Nõnulli enim existimãtes id quod videbãt gẽtibus pro infirmitate cõcessum,sibi etiam licitũ,nihil se detrimenti perpeti crediderũt,si cum substantijs ac facultatibus suis fidem Christi cõfessionemq; sequerẽtur. Hi aũt qbus adhuc apostolicus inerat feruor,memores illius pristinę pfectionis,discedẽtes à ciuitatibus suis,illorumq; cõsortio qui sibi vel ecclesiæ Dei remissioris vitæ negligentiã licitã esse credebãt,in locis suburbanis ac secretioribus commanere,& ea quę ab Apostolis per vniuersum corpus ecclesię generaliter meminerũt instituta, priuatim ac peculiariter exercere cœperũt: atq; ità incaluit ista,quam diximus,discipulorum,q se ab illorũ cõtagio sequestrauerant,disciplina. Qui paulatim tẽpore ,pcedente segregati à credẽtiũ turbis,ab eo q à cõiugijs abstinerẽt,& à parentũ se cõsortio mũdiq; istius conuersatiõe secernerent,monachi siue monozẽtes,à singularis ac solitariæ vitæ districtiõe,nominati sunt. Vndè cõsequens fuit,vt ex cõmunione cõsortij,cœnobitę:cellęq; ac diuersoria eorũ, cœnobia vocarẽtur. Istud ergò solũ fuit antiquissimũ monachorũ gen',q̃d nõ modò tẽpore, sed ętiã gratia primũ est,quodq; p annos plurimos solũ inuiolabile vsq; ad abbatis Pauli vel Antonij durauit ætatẽ. Cui' etiã nũc in districtis cœnobijs cernim' residere vestigia.

Cur monachi dicti

18 CAPITE sexto de Anachoretis,capite septimo de Sarabaitis, & capite octauo de quarto quodã genere monachorum agit.

19 GREGORIVS Naziãzenus in oratiõe funebri in laudẽ Basilij Magni: Nobiscũ ex patria ,pfugus,in Põtum secedit,pietatisq; Gymnasia, q̃ in illis locis erãt, moderatur: atq; cũ Helia & Ioãne summis philosophis solitudinẽ amplectitur. Et post multa: Eximia res est virginitas & cęlibatus,atq; in angelorũ naturæq; singularis ordine cẽseri. Quis igitur vel virginitatẽ maiori honore ,psecutus est,vel carnẽ legib' frenauit,idq; nõ suo tãtùm exẽplo,sed ijs etiã studijs,qbus incubuit? Cui' sunt virginũ cœnobia? cui' pcepta illa literis cõsignata,qbus cùm oẽs sensus coẽrcebat, tũ mẽbra oĩnò cõponebat, ac virginitatẽ verè seruare psuadebat. Ergò cùm solitaria vita, & ea q̃ societate gaudet, vtplurimũ inter se dissiderẽt,acpugnarẽt, neutraq; oĩnò vel cõmoda vel incõmoda sua pura & immixta haberet, verùm illa trãqllior qdẽ esset,magisq; sedata & cõstituta,Deoq; cõiũgens:cæterũ qa in eo instituto nec explorari, nec ex cõparatõe cognosci virt' poterat,fast' nõ oĩnò exps esset: hęc cõtra occupatior q̃dẽ & fructuosior,verùm à tumultib' min' libera: p̃clarè eas inter se re-

In libro de vera virginitate.

Basilius cœnobiorũ moderator.

Virginitatis & cælibatus laus.

Basilius copulauit vitã solitariã cum sociali vita.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Monasteria fabricauit.

reconciliauit,ac permiscuit,pietatis nimirùm Gymnasia & monasteria extruens, non tamen longo interuallo ab ijs, qui in sodalitio viuunt, remota,nec velut muro quopiam interiecto ea distingués, atque à se inuicèm separans, verùm propè coniungens ac dirimés: vt nec contemplatio communicationis expers esset, nec actio tranquillitate & speculatione careret:sed quemadmodùm terra & mare, ità etiã hæ duæ vitæ cõmoda inter se communicãtes,ad vnicam Dei gloriam concurrerent.

De hoc Basilio refert Hiero.in Catal. & inter reliquos libros elaborauerit etiam.

ἀσκητικὸν.

20 ATHANASIVS in vita Diui Antonij : Erant igitur in monte monasteria tanquàm tabernacula plena diuinis choris psallentium, legentium, orantium, tantumq; ieiunandi & vigiliarum ardorem cunctorum mẽtibus sermo eius afflauerat,vt futuræ spei auiditate, ad charitatem mutuam & misericordias indigentibus exhibendas, iugi studio laborarent, qui infinitam regionem quandam, & oppidum à mundana conuersatione seiunctum, plenum pietatis & iustitiæ videbantur incolere. Quis tantum monachorum agmen adspiciens, quis virilem illum concordiæ cœtum cernens, in quo nullus nocens,nulla detractio susurronis,sed multitudo abstinentium & certamen officiorum erat, non in hanc statim erumperet vocem? Quàm bonæ domus tuæ Iacob, tabernacula tua Israel, tanquàm nemora obumbrantia, tanquàm paradisus super fluuios, tanquàm tabernacula, quæ fixa sunt à Domino, tanquàm cedri Libani circa aquas. Et post multa : Postulanti duci vt paulo largiùs Antonius eidem suam præsentiam indulgeret,ait,nõ posse se diutiùs ibidèm morari,grato vsus exemplo,quòd sicuti pisces ab aqua extracti,mox in arenti terra morerentur: ità & monachos cum secularibus retardantes, humanis statìm resolui consabulationibus.Ob id ergò,inquit,cõuenit vt pisces ad mare, ità nos ad montem festinemus,nè tardantibus nobis aliqua propositi succedat oblinio.

Monasteria tempore Antonij,& quæ monachorũ vita.

Num.24.

21 SEVERVS Sulpitius in vita Diui Martini : Cùm intrà Gallias quoquè discessu Sancti Hilarij, quem ad exilium hæreticorum vis coëgerat, turbatam ecclesiam comperisset, Mediolani sibi monasterium statuit. Ibi quoquè cum Auxentius, auctor & princeps Arrianorum,grauissimè infectatus est: multisq; affectum iniurijs de ciuitate exturbauit. Cumq; ab Hilario iam reuerso grauissimè esset susceptus, haud longè sibi ab oppido monasterium collocauit. Iam verò sumpto episcoparu Turonico, qualem se, quantumq; præstiterit, non est nostræ facultatis euoluere. Idem enim

S Martinus monasteriũ sibi statuit Mediolani.

Apud Pictauorũ vrbem similiter.

enim constantissimè perseuerabat,qui priùs fuerat. Eadem in corde eius humilitas, eadem in vestitu eius vilitas erat. Atque ità plenus authoritatis & gratię,implebat episcopi dignitatem,vt nón tamen propositum monachi,virtutemq; desereret. Aliquandiù ergò adhærẽti ad ecclesiam cellula vsus est. Deindè cùm inquietudinem se frequentantium ferre non posset, duobus ferè extra ciuitatem millibus monasterium sibi statuit. Qui locus tam secretus, & remotus erat,vt eremi solitudinem nõ desideraret.Ex vno enim latere præcisa montis excelsi rupe ambiebatur, reliquam planitiem Liger fluuius reducto paululùm sinu clauserat.Vna tãtùm eademq; arcta admodùm via adiri poterat. Ipse ex lignis contextam cellulam habebat,multiq; ex fratribus in eundem modum.Plerique saxo superiecti montis cauato receptacula sibi fecerant.Discipuli verò octoginta erant, qui ad exemplum beati magistri instituebantur.Nemo ibi quicquam proprium habebat,omnia in medium cõferebantur.Non emere,aut vendere (vt plerisque monachis moris est)cuiquam licebat. Ars ibi, exceptis scriptoribus, nulla habebatur,cui tamen operi minor ætas deputabatur.Maiores orationi vacabant. Rarus cuiquam extra cellulam suam egressus,nisi cùm ad locum orationis conueniebant. Cibum vnà omnes post horam ieiunij accipiebant. Vinum nemo nouerat,nisi quem infirmitas coégisset.Plerique camelorum setis vestiebantur:mollior ibi habitus pro crimine erat.Quod eò magis sit mirum,necesse est,quòd multi inter eos nobiles habebantur,qui longè aliter educati, ad hanc se humilitatem & patiẽtiam coëgerant. Pluresq; ex his posteà episcopos vidimus. Quæ enim esset ciuitas, aut ecclesia, quæ non sibi de Martini monasterio cuperet sacerdotem?

Tertium monasterium.

Habitatio fratrum qualis fuerit.

Nemo quic quã proprii habebat.

Abstinentia.

22 ISIDORVS Hispalensis Episcopus de ecclesiasticis officijs libro secundo, capite decimoquinto : Primum genus monachorum est Cœnobitarum, id est, in commune viuentium, instàr sanctorum illorum, qui temporibus Apostolorum Hierosolymis vendita ac distributa omnia sua dabant indigentibus, qui habitabant in sancta communione vitæ, non dicentes aliquid proprium, sed erant illis omnia communia, & anima vna,& cor vnum in Deum. Horum igitur institutione monasteria sumpsere principium. Secundum genus est eremitarum, qui procùl ab hominibus recedentes, deserta loca, & vastas solitudines sequi atque habitare perhibentur,ad imitationem scilicet Heliæ & Ioannis Baptistę,qui eremi secessus penetrauerunt. Hi quippe incredibili mundi con-

Cœnobitarũ origo & vita.

Eremitæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

temptu sola solitudine delectantur, herbis tantùm arescentibus vi-ctitantes, aut pane solo (qui eis per certa temporum interualla de-fertur) vel aqua contenti: sicq; secretissimi penitùs & ab omni ho-minum conspectu remoti, diuino tantùm colloquio perfruuntur, cui puris mentibus inhæserunt, cuius amore non solùm mun-dum, sed etiam hominum consortia reliquerunt. Tertium genus est Anachoritarum, qui iam cœnobitali conuersatione perfecti, Anachoritæ. includunt semetipsos in cellis, procùl ab hominum conspectu remotis, nulli præbentes accessum, sed in sola contemplatione diuina viuentes perseuerant, id est, theoria. Sed isti examinati-one cœnobiorum probati in omnibus disciplinis monasterij per triginta annos, ad hanc contemplationem, per obedientiam eli-guntur.

23 SOZOMENVS historiæ Ecclesiasticæ libro primo, ca-pite duodecimo, cùm monachorum viuendi rationem mirificè commendâsset, ità subiungit: Hanc præclaram viuendi rationem Vitæ mona-sticæ institu-tores primi. primus, vti quidam memorant, instituit propheta Helias, & Ioan-nes Baptista. Philo porrò Pythagoreus tradit, Hebræorum facilè p-stantissimos vndiq; in locum ad lacum Mariam in colle situm co-actos, se pio & seuero vitæ generi dicâsse. Quorum domicilia, victus rationem & institutionem vitæ talem perhibet, qualem nos etiam hoc tempore à monachis in Aegypto obseruatam videmus. Scribit Philo qui scri-bat de Chri-stianis Ale-xandrinis. enim eos, cùm in hoc sanctum & seuerum vitæ genus primùm in-grediuntur, sua bona cognatis concedere, & quo commercia cum hominibus, aut consuetudinem habere deuitent, extra muros vr-bium in agris solitarijs & hortis ætatem degere: sacras ædes illis es-se, quæ vocantur monasteria: in quibus ab alijs separati, sanctæ & seueræ vitæ mysteria obeunt: Deum pretereà psalmis & hymnis as-siduè colere, & ante solis occasum nullum gustare cibum. Nonnul-los eorum toto triduo aut amplius nihil comedere: statis diebus humi cubare, à vino prorsùs & carnibus animalium, quæ sangui-nem habẽt, abstinere. Obsonia illis esse, panem, salem, & hysopum: Virginitatem perpetuam seruantes. potũ aũt, aquam. Mulieres porrò cũ illis viuere, quæ virgines ma-nent ad extremam vsq; senectutem, easq; propter amorem pietatis & sapientiæ sua sponte vitam cælibem excolere. Quæ dum ad hunc modum narrat Philo, videtur eos significare Hebræos, qui sua ætate religionem quidem Christianam professi fuerant, adhuc ta-men morem Iudæorum aliquantulùm in vita sequebantur, & eo-rum instituta seruabant. Nam apud alios hoc genus vitæ non repe-ri-

ritur. Vndè conijcio apud Aegyptios ex eo tempore hoc ipsum floruisse.

24 GREGORIVS Magnus libro secundo dialogorum, descri-bit vitam sancti Benedicti Abbatis. Et capite primo quidẽ ait, Ro-manum monachum ei sanctæ conuersationis habitum tradidisse. Habitus mo-nasticus. CAPITE vigesimoquinto aũt ità scribit: Quidam eius monachus mobilitati mentis deditus erat, & permanere in monasterio nole-bat. Cumq; eum vir Dei assiduè corriperet, & frequenter admone-ret, ipse verò nullo modo cõsentiret in cõgregatione persistere, atq; importunis precibus vt relaxaretur innueret, quadã die idem ve-nerabilis pater nimietatis eius tædio affectus, iratus iusit vt disce-deret. Qui mox vt monasteriũ exijt, cõtra se assistere apto ore dra-conem in itinere inuenit. Cumq; eum idẽ draco qui apparuerat, de-uorare vellet, cœpit ipse tremens & palpitans magnis vocibus cla-mare, dicens: Succurrite, succurrite: quia draco iste me deuorare vult. Currentes aũt fratres draconem minimè viderunt, sed tremẽ-tem atq; palpitantem monachum ad monasterium reduxerũt. Qui statim, promisit nunquàm se esse à monasterio recessurum, atq; ex hac hora eadem in sua promissione permansit. Quippe qui sancti viri orationibus contra se assistere draconem viderat, quẽ priùs nõ vi-dendo sequebatur. CAPITE trigesimosexto: Hoc aũt nolo te lateat, quòd vir Dei inter tot miracula quibus in mundo claruit, doctrinę quoq; verbo nõ mediocriter fulsit. Nam scripsit monachorum re-gulam, discretione præcipuam, sermone luculẽtam. Cuius si qs ve-lit subtiliùs mores vitamq; cognoscere, potest in eadẽ institutione regulæ omnes magisterij illius actus inuenire: quia sanctus vir nul-lo modo potuit aliter docere quàm vixit. Monachorũ regulam scri-psit S. Bene-dictus.

25 IDEM libro primo, epistola trigesimatertia ad Venantium Italiæ Cancellarium, qui habitum monasticum dimiserat: Multi hominum stulti putauerunt, quòd si ad ordinem episcopatus eue-herer, vos alloqui ac p epistolas frequẽtare recusarẽ. Sed nõ ità est, quia ipsa iam loci mei necessitate compellor, vt tacere non debe-am: scriptum quippe est, &cæ. Hac igitur consideratione compul-sus, velis nolis locuturus sum, quia omni virtute aut te cupio sal-uari, aut de tua morte me eripi. In quo enim habitu fueris, recolis, & supernæ districtionis animaduersione proposita, ad quid sis de-lapsus, agnoscis. Culpam ergò tuam pensa, dum vacat: districti-onem futuri iudicis, dum vales, exhorresce: nè tunc illam ama-ram sentẽtiam audias, cùm iam nullis fletibus euadas. Pensa quod Legant hanc epistolã apo-statæ Mona-chi & Reli-gioſi. Esaiæ 58. Ezech 3. Actor. 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mat.24. scriptum est: Orate nè fiat fuga vestra hyeme vel sabbato. Ad ambulandum quippe in hyeme torpor frigoris obsistit, & iuxta præceptum legis, ambulare in sabbato nō licet. In hyeme ergò vel sabbato fugere conatur, qui iram districti iudicis tunc appetit fugere, quandò ei iam nō licet ambulare. Dum vacat ergò, dum licet, animaduersionem tanti terroris fuge. Pensa quod scriptum est: Omne quod potest manus tua facere, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia, sunt apud inferos, quò tu properas. Teste Euangelio, scis quia diuina seueritas de otioso sermone nos arguit, & de verbo inutili rationes subtiliter exquirit. Pensa ergò quid factura est de peruerso opere, si quosdam in iudicio suo reprobat de sermōe? Ananias pecunias Deo vouerat, quas pòst diabolica victus persuasione, subtraxit. Sed qua morte mulctatus est, scis. Si ergò ille mortis periculo dignus fuit, qui eos quos dederat nummos Deo abstulit: considera, quanto periculo in diuino iudicio dignus eris, qui non nummos, sed temetipsum Deo omnipotenti, cui te sub monachali habitu deuoueras, subtraxisti? Cōsidera iudicium Dei quod moreatur qui semetipsum Deo vouit, continuoq; mundi desiderijs irretitus, mentitus est quod vouit. Si mihi credideris, si correptionis meæ verba secuturus audieris, quàm sint blanda & dulcia in fine cognosces. Eccè fateor, mœrēs loquor, & facti tui tristitia adstrictus, edere verba vix valeo, & tamen animus tuus actionis suæ conscius, vix sufficit ferre quod audit: erubescit, confunditur, auersatur. Si ergò non valet verba ferre pulueris, quid facturus est ad iudicium conditoris? Fateor tamen, quia supnæ gratiæ esse misericordiam maximam credo, quòd te effugere vitam conspicit, & tamen ad vitam adhuc reseruat: quod superbientem te videt: & tolerat, quòd per indignos famulos suos verba tibi increpationis & admonitionis administrat. Tantum est vt pensare solicitè debeas, quod Paulus ait: Exhortamur vos fratres, nè in vacuum gratiam Dei recipiatis. ait enim: Tempore accepto exaudiui te, & in die salutis adiuui te. Eccè nunc tempus acceptabile: eccè nunc dies salutis. Sed scio cùm epistola mea suscipitur, protinùs amici conueniunt, literati clientes vocantur, & de causa vitæ consilium à fautoribus mortis quæritur, qui dum non te, sed res tuas diligunt, nulla tibi nisi q̄ ad tēpus placeāt loquūtur. Tales em fuerunt sicut ipse reminiscēris, dudùm cōsiliarij, q̄ te ad tāri facin⁹ pduxerūt delicti. Vt tibi aliquid secularis authoris loquar: Cū amicis vita tractanda sunt, sed priùs de ipsis. Si verò in causa tua hominem cōsilia-

Quid sit fugere in Sabbato aut hyeme.

Eccés 9.

Matt.12.

Act.5.

Semetipsos Deo subtrahunt Apostatæ

Dei in eos benignitas.

2.Cor 6.

Consiliarij quales adhiberi ab illis solent.

Faciunt tanti rūt delicti.

riarium quæris, consiliarium rogo me suscipe. Nullus tibi fidelior esse ad consilium potest, quàm qui non tua, sed te diligit. Omnipotens Deus cordi tuo indicet, cor meum quanto te amore, quantaq; charitate amplectitur, inquantùm tamen diuina gratia non offendatur. Nam sic culpam tuā insequor, vt te diligam. Sic personā diligo, vt culpæ vitium non amplectar. Si igitur à me amari te credis, Apostolorum liminibus præsentare, meq; consiliario vtere. Si autem esse fortassè in causa Dei minimus credor, & pro zeli mei ardore suspectus sum, cunctam simul Ecclesiam in consilio huius disceptationis adhibeo, & quicquid omnibus fieri salubriter placet, ego in nullo contradico: sed quod in commune decernitur, lætus impleo & subscribo. Implentem quæ monui, gratia diuina te custodiat.

Quis sit fidelis consiliarius.

Iudiciū & cōsilium totius Ecclesiæ sequi paratus est Gregorius.

26 CHRYSOSTOMVS edidit tres libros aduersùs vituperatores monasticæ vitæ. In secundo sic ait: Non sum ignarus complures esse, qui patribus quidem ità affectis facilè ignoscendum putant, nec propterea valdè admirari dicunt: suffocari autem se ac penè disrumpi iracundia, cùm videant eos, qui neque patres sint, neq; amici, neque propinqui, neque vlla penitùs alia ex parte necessarij, quin & frequenter ignoti, aduersùs eos qui philosophari instituūt hoc ipsum pati, atque ipsis patribus magis angi & dolere, eosq; qui illos hortati sunt, & ad eius vitæ amorem traduxerunt, oppugnare, q̄ insimulare, ac maledictis omnibus persequi. Mihi verò longè alia mens est. Eos enim qui nullum paterni affectus priuilegium, nullum ius amicitiæ ac familiaritatis habent, alienis in bonis angi, nihil profectò nouum, aut mirum videri debet, partim inuidiæ stimulis concitatos, partim malitiæ suæ, atque vitijs aliorum perditionem solatio, & excusationi esse arbitrantes. Miserè id quidem & infeliciter, arbitrantes tamen. At verò qui genuerunt, qui educauerunt, qui diebus singulis natos suos proficere, sibiq; ipsis & ad virtutem, & ad gloriam præcellere & cupiunt, & optant: qui propterea cuncta & patiuntur & faciunt, eos quadam velutì ebrietate correptos repentè mutari, angiq;, ac dolere vehementiùs, cùm ab se liberi ad philosophiam abducuntur: hoc profectò est, quod vnum omnium ego maximè admiror, quodq; omnia iam corrupta sint & perdita, satis firmum & validum argumentum esse duco. Hoc enim prioribus temporibus vnquàm cōtigisse, nemo qui possit dicere, & cæt.

Vtrùm magis mirandū sit q̄ amici & parēres à Monastica vita aut religionis p̄posito filios retrahunt, an alieni id faciant.

27 ET libro tertio aduersùs vituperatores monasticæ vitæ: Pri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gradus malitiæ.

mus malitiæ gradus est, amicos aspernari, quin vt ad inferiora sermonem reducamus: nescio enim quo pacto id penè me effugerat: prior illa lex Iudæis tradita, ne iumēta quidem inimicorum despici permittit: sed siue illa deciderint, simul erigere: siue oberrauerint, reducere iubet. Est itaq; primus malitię & crudelitatis gradus, ab infimis ascendendo, iumenta & pecora inimicorum & errantia, vel lapsa negligere. Secundus ille superior, inimicos ipsos negligētiùs curare. Quanto enim homo mutis animantibus ad honorem præstat, tanto peccatum istud maius, q̄ illud est. Tertius deincèps, fratres aspernari, si fuerint ignoti. Quartus, familiares quoquè despicere. Quintus, cùm non solùm corpore, verùm anima quoq; fratrū pereunte, desidemus. Sextus, si non familiaribus modò, verùm ipsis quoq; liberis nostris pereuntibus, negligimus. Septimus, cùm nec alios qbus illi curæ esse possint, prouidemus. Octauus, cùm & eos, qui id à seipsis facere instituūt, prohibemus atq; arcemus. Nonus, cùm nō tantùm prohibemus, verùm oppugnamus quoq;. Itaque si primus & secundus, & tertius eiusce facinoris gradus tanto supplicio afficiendus est: quantos ille meretur ignes, qui cunctos eos gradus ascendit? Quod profectò modò vos facitis, qui nonum illum à primo gradum transcendistis: quinimmò si quis eum non tantùm nonum, verùm & decimum & vndecimum dixeris, profectò nō peccabit. Cur id? Quia nō natura solùm id peccatum multo maius est, verùm ex ipsa quoq; ratione temporum durius multo & grauius fit. Quid ità? Quia eodem modo peccantibus nobis, quæ vetus lex damnat, non eadem supplicia debentur: verùm tāto acerbiora & diriora, quanto maiori gratia potiti, excellentioris q̄ doctrinæ participes effecti, maioribus item honoribus affecti simus. Cùm igitur & natura, & tempore scelus hoc adeò immane sit & vehemens, considera iam quantas flammas, quantósque cruciatus in eorum capita, qui id perpetrare non metuunt, exaggerabit. Et posteà de monachis loquens: Conuersationem planè cælestem elegerunt, nihilq; deteriùs angelis affecti sunt. Vt enim illis nulla inest inæqualitas, nec alij succedēbus, secundisque rebus elati gloriantur, alij extremis malis & incommodis oppressi gemunt, sed omnes pariter in gaudio & quiete, summáque illa & cælesti gloria exultant: ità fieri quoquè perspicias in monasterijs, nullus ibi paupertatem exprobrat, nullus diuitijs honestior est. Indè id quod omnia peruertit & perturbat, Meum & Tuum, penitùs eliminatum est. Cuncta quippe illis communia sunt, mensa, domus,

Exod 23. Deut 22.

Primus gradus.

Secundus.

Tertius.

Quartus.

Quintus.

Sextus.

Septimus.

Octauus.

Nonus.

Christianis malis quarè maiora supplicia debentur q̄ Iudæis.

De mōachorum vita.

Meum & tuū eliminata sunt.

mus, indumentum, & quod sanè mirabilius est, vnus etiam idemq; animus omnibus est. Omnes eadem sunt nobilitate nobiles, omnes eadem seruitute serui, eadem libertate liberi, vnæ illic omnibus diuitiæ, quæ veræ diuitiæ sunt: vna gloria, quę verè gloria est. Non enim in appellationibus, sed in ipsis rebus bona eorū consistunt. Vna ibi voluptas &c.

28 AD populum Antiochenum homilia quinquagesimasexta & tribus sequētibus, describit & cōmendat egregiè vitā monachorū.

29 ITEM homilia decimaquarta in priorem epistolam ad Timotheum, quæ eadem habentur homilia quinquagesimanona ad populum Antiochenum.

30 BERNARDVS in apologia ad Guilhelmum Abbatem: Heu me miserum qualemcunq; monachum. Cur adhuc viuo? videre ad id deuenisse ordinem nostrum, ordinem scilicet qui primus fuit in ecclesia, immò à quo cœpit Ecclesia, quo nullus in terra simi lior angelicis ordinibus: nullus vicinior ei quæ in cælis est Hierusalem mater nostra, siue ob decorē castitatis, siue propter charitatis ardorem: cuius Apostoli institutores, cuius hi quos Paulus tam sæpè sanctos appellat, inchoatores extiterūt? Et quidē inter illos, cùm nihil quod suum esset, quispiā retinuisset, diuidebatur (vt scriptū est) singulis prout cuiq; opūs erat.

Religiosorū ordo primus in Ecclesia & angelicis ordinibus persimilis.

Apostoli institutores. Rom. 15. 1. Cor. 16. 2. Cor. 9. Act 2. & 4.

31 IDEM in homilia super ijs verbis Domini: Simile est regnum cælorum homini negociatori quærenti bonas margaritas. Sed quæ est ista, quæso, fratres mei charissimi, hæc tam preciosa margarita, pro qua vniuersa dare debemus, id est, nosmetipsos: quia totū Deo dedit qui seipsum obtulit, vt possimus eam habere? Nónne hoc est religio sancta, pura & immaculata, in qua homo viuit puriùs, cadit rariùs, surgit velociùs, incedit cautiùs, irroratur frequētiùs, gescit securiùs, moritur fiduciùs, purgatur citiùs, præmiatur copiosiùs?

Religiosæ vitæ commendatio.

VI

Quid summatìm de Consilijs Euangelicis est sentiendum?

A Hoc nimirùm, quòd sint incitamenta, & subsidia quædam commoda admodùm, quæ infirmis aduersùs[a] mundi, carnisque illecebras

a 1. Ioā. 2. c Luc. 14. d e f g 8. b Matt. 19. b c 11. c 1. Cor. 7. f Eccl 31. a Pro 29. c Iudic. 17. c 21. d Galat. 5 b

arma

Universidad de Deusto
Biblioteca

arma præbeant: quæ bonorum conatus in cursu veræ pietatis ad meliora prouehant: quæ spiritum ad præstanda Religionis Diuiniq́ue cultus officia expeditiorem reddant, & quæ insuper, vt ostendimus, ad æternæ vitæ mercedem, ac gloriã in cęlo [b] pleniorem consequendam conferant.

b Matth.19.b c d Grego lib.26.Moral.cap.25.

B Ac summa quidem Euangelicæ perfectionis in eo versatur, vt, quàm maximè possis, ad [c] charitatem contendas, Christumq́; [d] imiteris. Imitaris autem, si Christo & [e] pauperi, & [f] virgini, & alijs[g] subdito, & ad mortem vsque Crucis[h] obedienti, pro tua virili te studeas[a] conformare: si cum Apostolo itidèm [b] Paulo, neglectis ijs, quæ retrò sunt, indefesso labore ad anteriora contendas, & ad supernæ vocationis brauium te extendas in dies, voluntate intrim propria in totum, quoàd eius fieri potest, abdicata, ac homini propter Deum subiecta, vt [c] æmuleris vsque meliora Charismata, [d] partemq́; optimã tum eligas, tum bona fide in finem [e] vsque conserues.

c 1.Cor.11.a 1.Ioa.2.24.e Coloss.3.e Aug. de moribus eccles. Cathol. ca.33.
d Lucæ 9.e
e 2.Corinth.8.b Matth. 8.c
f 1 Petri 1.c
g Lucæ 2.g
h Philip. 2.b
a 1.Petri 2.d
b Phil.3.c Psal.83.c Bern. epist 253.ad Garinũ Abbatẽ & epist.341.ad monachos S Bertini. Itẽ serm.2. de purific. B.Mariæ. Augustin. epist 137.ad Hipponenses.
c 1.Corinth.12.d
d Lucæ 10.g
e Apocal.2.c

SCRIPTVRAE.

A PRIMAE epistolæ Ioannis secundo capite: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo: quoniam

niam omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, quæ non est ex Patre, sed ex mundo est. Et mundus transit, & concupiscentia eius. Qui aũtem facit voluntatem Dei, manet in æternum.

LVCAE decimoquarto: Et cœperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei: Villam emi, & necessè habeo exire, & videre illam: rogo te, habe me excusatum. Et alter dixit: Iuga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit: Vxorem duxi, & ideò non possum venire. Si quis venit ad me, & non odit patrem suum & matrem, & vxorem & filios, & fratres & sorores, adhuc autem & animam suam, nõ potest meus esse discipulus. Et qui non baiulat crucem suam, & venit post me: non potest meus esse discipulus. Sic ergò omnis ex vobis qui non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.

ET capite octauo: Quod autem in spinas cecidit, hi sunt qui audiẽrunt, & à solicitudinibus & diuitijs & voluptatibus vitæ, euntes suffocantur, & non referunt fructum.

MATTHAEI decimonono: Dicunt ei discipuli eius: Si ità est causa hominis cum vxore, non expedit nubere. Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est &c. Iesus autem dixit discipulis suis: Amen dico vobis, quia diues difficilè intrabit in regnum cælorum. Et iterùm dico vobis: Facilius est camelum per foramẽ acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cælorum.

ET capite decimotertio: Qui autem seminatus est in spinis: hic est qui verbum audit, & solicitudo seculi istius & fallacia diuitiarum suffocat verbum, & sine fructu efficitur.

PRIORIS ad Corinthios septimo: Volo autem vos

sine solicitudine esse. Qui sine vxore est, solicitus est quæ Domini sunt, quomodò placeat Deo. Qui autem cum vxore est, solicitus est quæ sunt mundi, quomodò placeat vxori: & diuisus est. Et mulier innupta & virgo, cogitat quæ Domini sunt: vt sit sancta & corpore & spiritu. Quæ autem nupta est, cogitat quæ mundi sunt: quomodò placeat viro.

Ecclesiastici trigesimoprimo: Beatus diues qui inuentus est sine macula: & qui post aurum non abijt, nec sperauit in pecunia & thesauris. Quis est hic, & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua.

Proverbiorvm vigesimonono: Virga atq; correptio tribuit sapientiam: puer autem qui dimittitur voluntati suæ, confundit matrem suam.

Ivdicvm decimoseptimo & vigesimoprimo: In diebus illis non erat rex in Israel, sed vnusquisq; quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat.

Ad Galatas quinto: Vos enim in libertatem vocati estis fratres: tantùm nè libertatem in occasionem detis carnis, sed per charitatem spiritus seruite inuicèm.

Matthaei decimonono, vt suprà quæstione 3. & 4.

B Prioris ad Corinthios decimotertio: Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam: factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens, &c.

Primae epistolæ Ioannis secundo: Qui autem seruat verbum eius, verè in hoc charitas Dei perfecta est: in hoc scimus quoniã in ipso sumus. Qui dicit se in ipso manere, debet, sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Nolite diligere mundum, neq; ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo.

Et

Et capite quarto: In hoc perfecta est charitas Dei nobiscũ, vt fiduciam habeamus in die iudicij: quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo.

Ad Colossenses tertio: Induite vos ergò sicut electi Dei, sancti, & dilecti viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, &c. Super omnia autẽ hæc, charitatem habete, quod est vinculum perfectionis.

Lvcae nono: Dicebat autem ad omnes: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidiè, & sequatur me.

Posterioris ad Corinthios octauo, Matthæi octauo, Lucæ secundo, & ad Philippenses secundo, vt suprà quæstione 2.

Prioris Petri primo: Scientes quòd non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conuersatione paternæ traditionis: sed precioso sanguine quasi agni immaculati Christi & incontaminati.

Et capite secundo: In hoc enim vocati estis: quia & Christus passus est pro nobis, vobis relinquẽs exemplũ, vt sequamini vestigia eius.

Ad Philippenses tertio: Fratres, ego me non arbitror compræhendisse. Vnum autem: quæ quidem retrò sunt obliuiscens, ad ea verò quę sunt priora, extendens meipsum, ad destinatum persequor, ad brauium supernæ vocationis Dei in Christo Iesu.

Psalmo octogesimotertio: Etenim benedictiones dabit legislator, ibunt de virtute in virtutem: videbitur Deus Deorum in Sion.

Prioris ad Corinthios duodecimo: Aemulamini autem charismata meliora. Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.

Universidad de Deusto
Biblioteca

LVCAE decimo: Et respondens, dixit illi Dominus: Martha, Martha, solicita es, & turbaris erga plurima. Porrò vnũ est necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

APOCALYPSIS secundo: Esto fidelis vsq; ad mortem: & dabo tibi coronam vitæ.

PATRES.

A GREGORIVS Magnus libro vigesimosexto Moralium, capite vigesimoquinto: Alij non iudicantur & regnant: qui etiã præcepta legis perfectione virtutum transcendũt, qui nequaquàm hoc solum quod cunctis diuina lex præcipit, implere contenti sunt, sed præstantiori desiderio plus exhibere appetunt, quàm præceptis generalibus audire potuerunt. Quibus Dominica voce dicitur: Vos qui reliquistis omnia, & secuti estis me, cùm sederit filius hominis in sede maiestatis suę, sedebitis & vos super duodecim thronos, iudicantes duodecim tribus Israel. Et de quibus propheta ait: Dominus ad iudicium veniet cum senioribus populi sui. Et de quibus Salomon, cùm de sanctæ Ecclesiæ sponsa loqueretur, intulit dicẽs: Nobilis in portis vir eius, quandò sederit cum senatoribus terræ. Hi itaque in extremo iudicio non iudicantur, & regnant: quia cum authore suo etiam iudices veniunt. Relinquentes quippe omnia, plus prompta deuotione executi sunt, quàm iuberi generaliter audierunt. Speciali nanque iussione paucis perfectioribus, & non generaliter omnibus dicitur hoc, quod adolescens dives audiit: Vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus: & habebis thesaurum in cælo: & veni, & sequere me. Si enim sub hoc præcepto cunctos iusio generalis adstringeret, culpa profectò esset aliquid nos de hoc mundo possidere. Sed aliud est, quod per sacram scripturam omnibus generaliter præcipitur: aliud, quod specialiter perfectioribus imperatur. Hi ergò rectè sub generali iudicio non tenentur, qui & præcepta generalia viuendo vicerunt. Sicut enim nõ iudicantur, & pereunt: qui suadente perfidia legem tenere contemnunt: ità non iudicantur & regnant, qui suadente pietate, etiam vltra generalis diuinæ legis præcepta proficiũt. Hinc est quòd Paulus etiam specialia p̃cepta transcendens, plus opere exhibuit, quàm institutione permissionis accepit. Cùm enim accepisset vt Euangelium prædicans, de Euangelio viueret, & Euangelium audientibus con-

Singularit. honor eorũ qui vltra pcepta seruarunt etiã consilia.

Matth. 19.

Esaiæ 3. Prou. 31.

Pauptatis & perfectionis euãgelicæ sectatores cum Christo iudicabũt, & non iudicabũtur iudicio discussionis.

Matth. 19. Marc. 10. Lucæ 18.

Vltra generalis diuinæ legis præcepta quidam proficiunt.

1. Cor. 9.

contulit, & tamen Euangelij sumptibus sustentari recusauit. Cur ergò iste iudicetur, vt regnet, qui minus quod seruaret, accepit: sed maius quod viueret, inuenit? Dicatur igitur rectè: Iudicium pauperibus tribuit: quia quanto huic mundo magna humilitate despecti sunt, tanto tunc acceptis sedibus maiore culmine potestatis excrescunt. Iob 36.

1 B AVGVSTINVS de moribus ecclesiæ Catholicæ, capite trigesimotertio, loquens de religiosis simul viuentibus Mediolani, Romæ & alibi: Charitas præcipuè custoditur: charitati victus, charitati sermo, charitati habitus, charitati vultus aptatur: coitur in vnam conspiraturq; charitatem: hanc violare tanquàm Deum nefas ducitur: huic si quis resistit, expurgatur atque vitatur: hanc si quis offendit, vno die durare non finitur. Sciunt hanc ità commendatam esse à Christo & Apostolis, vt si hæc vna absit, inania: si hæc adsit, plena sint omnia.

Ad Charitatem omnia referuntur. Vide Thomã Aquinatẽ in 2.2. q. 184. & 186. & in opusculo de pfectiõe vitæ spiritualis.

2 BERNARDVS epistola ducentesima quinquagesimatertia ad Abbatem Garinum Alpensem: Itaq; indefessum proficiendi studium, & iugis conatus ad perfectionem, perfectio reputatur. Quòd si studere perfectioni, esse perfectum est: profectò nolle proficere, deficere est. Vbi ergò sunt qui dicere solent, sufficit nobis, nolumus esse meliores quàm patres nostri? O monache, non vis proficere? Non. Vis ergò deficere? Nequaquàm. Quid ergò? Sic mihi, inquis, viuere volo, & manere in quo peruẽni, nec peior fieri patior, nec melior cupio. Hoc ergò vis, quod esse non potest. Quid enim stat in hoc seculo? Et certè de homine specialiter dictum est: Fugit velut vmbra, & nunquàm in eodem statu permanet. Ipse deniq; hominis seculiq; author, quandiù in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est, nunquid stetit? Et quidem, teste scriptura, pertransijt benefaciendo & sanando omnes. Pertransijt ergò sicut non infructuosè, ità non remissè: non pigrè, non lento gressu, sed quemadmodum item de eo scriptum est: Exultauit vt gigas ad currendam viam. Porrò currentem non apprehendit, qui & ipse pariter non currit. Et quid prodest Christum sequi, si non contingat consequi? Ideò Paulus aiebat: Sic currite vt comprehendatis. Ibi tu Christiane fige tui cursus profectusq; metam, vbi Christus posuit suam. Factus est, inquit, obediens vsq; ad mortem. Quantumlibèt ergò cucurreris: si vsq; ad mortem non peruenieris, brauium non apprehendis. Brauium Christus est. Quòd si illo currente, tu gradum sistis: non Christo appropias, sed te magis elongas: timendumq; tibi

Studere pfectioni, est esse perfectum. Continenter ꝓficiẽdũ est: alioquì enim deficimus.

Iob 14.

Act. 10.

Psal. 18.

1. Cor. 9.

Philip. 2.

Psal 72. est quod ait Dauid: Eccè qui elongant se à te Dñe, peribunt. Itaq; si proficere currere est: vbi proficere, ibi & currere desinis. Vbi verò non currere, ibi & deficere incipis. Hinc planè colligitur, quia nolle proficere, non nisi deficere est. Vidit scalã Iacob, & in scala angelos, vbi nullus residens, nullus subsistẽs apparuit, sed vel ascendere, vel descendere videbantur vniuersi: quatenùs palàm daretur intelligi, inter profectum & defectum in hoc statu mortalis vitæ nihil medium inueniri. sed quomodò ipsum corpus nostrum continuè aut crescere constat, aut decrescere, sic necesse sit & spiritum aut proficere semper, aut deficere.

Gene 28. Scala Iacob.

Nõ proficere, deficere est. Gene. 28. 1. Cor. 10. Ioan. 14. 1 Ioan 2. Lucæ 2. Psal. 18. De continuo proficiendi studio.

3 IDEM in epistola trecentesima quadragesimaprima ad monachos sancti Bertini: Discipulus proficiens, gloria est magistri. Quisquis in schola Christi nõ proficit, eius indignus est magisterio, præsertim tamen vbi sumus, vbi nihil in eodem statu permanet: & non proficere, sine dubio deficere est. Nemo proindè dicat, satis est: sic volo manere: sufficit mihi esse sicut herì & nudiustertiùs. In via regredi est qui eiusmodi est: in scala subsistit, vbi neminem patriarcha vidit non ascendentem aut descendentem. Dico ergò: Qui se existimat stare, videat nè cadat. Ardua & angusta est via: & non hîc, sed in domo patris mansiones sunt multæ. Itaq; qui se dicit in Christo manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Iesus enim (vt ait Euangelista) crescebat & proficiebat sapientia & ætate & gratia apud Deum & homines. Ille non restitit ergò, sed exultauit vt gigas ad currendam viam: & nos quoq; si non desipimus, curremus post eum: trahemur in odore vnguentorum ipsius. Alioquin si elongari contigerit, erit pigritanti animæ & laboriosior & periculosior via: dum nec odore recreari, nec certa possit agnoscere vestigia longiùs abeuntis. Sic ergò currite fratres, vt compræhendatis. Quod sanè ità fiet, si nequaquàm arbitramini vos compræhendisse: sed obliti quæ retrò sunt, extenditis vos in anteriora: si appræhendatis disciplinam, nè quandò irascatur Dominus, & pereatis de via iusta. Qui edit me, (ait sapientia) adhuc esuriet: & qui bibit me, adhuc sitiet: vt noueris piger, qui dignè prorsùs lapidatur stercoribus boum, fastidium sibi non de satietate, sed de inedia generari. Denique quia ossa cooperantur in bonum his, qui secundùm propositum vocati sunt sancti: moueat nos ipsum quoquè secularis cupiditatis exemplum. Quem enim ambitiosum vidimus aliquandò contentum adeptis dignitatibus ad alias non anhelare? Sic & curiosi cuiusque non satiatur oculus visu, nec auris impletur auditu. Quid? eorũ qui auaritiæ seruiunt, aut amatores sunt voluptatũ, seu vanas sectãtur hominum laudes: nónne & ipsorum insatiabilia desideria arguũt nos negligentiæ & tepiditatis? Pudeat certè spiritualium nos bonorũ minùs cupidos inueniri. Erubescat anima conuersa ad Dominum, minori affectu sectari iustitiam, quàm iniquitatem anteà sectaretur. Est enim causa quoquè valdè dissimilis. Stipendiũ quippe peccati, mors: fructus autem spiritus, vita æterna. Pudeat proindè negligentiùs nunc in vitam, quàm priùs in mortem ire: & minori studio salutis acquirere, quàm perditionis, augmentum. Nam vt oínò simus inexcusabiles, in via vitæ quo citiùs, eo facilius curritur: & leue saluatoris onus quo crescit ampliùs, eo portabilius est. Nónne & auiculas leuat, non onerat, pennarum siue plumarum numerositas ipsa? Tolle eas, & reliquũ corpus pondere suo fertur ad ima. Sic disciplinam Christi, sic suaue iugũ, sic onus leue, quo deponimus, eo deprimimur ipsi: quia portat potiùs, quàm portatur.

2. Cor 9. Phil. 3.

Psal. 2. Eccl. 24. Ibidem 22. Rom. 8. Diligentia filiorum huius seculi, arguit piorum negligentiam.

Rom. 6.

Similitudo pulchra. Iugũ Domini leue.

4 SERMONE secundo in purificatione beatæ Mariæ: Si quis forsan proficere dissimulat, & proficisci de virtute in virtutem, nouerit quisquis huiusmodi est, in statione, non in processione se esse, immò verò & in regressione: quoniam in via vitæ non progredi, regredi est, cùm nihil adhuc in eodem statu permaneat. Porrò profectus noster in eo consistit, (vt sæpiùs me dixisse memini) vt nunquàm arbitremur nos appræhendisse, sed semper extendamur ad anteriora, incessanter conemur in melius, vt imperfectum nostrũ diuinæ misericordiæ obtutibus iugiter exponamus.

In vis vitæ non progredi, regredi est.

5 AVGVSTINVS epistola centesima tricesimaseptima ad Hipponenses: Simpliciter autem fateor charitati vestræ corã Domino Deo nostro, qui testis est super animam meam, ex quo DEO seruire cœpi, quomodò difficilè sum expertus meliores quàm qui in monasterijs profecerũt, ità nõ sum exptus peiores, q̃ q in monasterijs ceciderunt, ità vt hinc arbitrer in Apocalypsi scriptum: Iustus iustior fiat, & sordidus sordescat adhuc. Quapropter etsi contristamur de aliquibus purgamentis, consolamur tamen etiam de pluribus ornamentis. Nolite ergò propter amurcam, qua oculi vestri offenduntur, torcularia detestari, vndè apothecę Dominicę fructu olei luminosioris implentur. Domini Dei nostri misericordia vos aduersùs omnes insidias inimici, in sua pace custodiat dilectissimi fratres.

Qui in monasterijs profecerũt, optimi euadunt: sic cõtrà qui deficiunt. Apoc. 22. In eos qui propter quosdã malos religiosos, alios execrantur.

DE

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE QVATVOR HOMINIS NOVISSIMIS.

I

Quæ dicuntur quatuor hominis nouissima?

AHAEC videlicet: Mors, Iudicium, Infernus & Regnum cælorum: dicta quidem [a] nouissima, quòd inter cætera omnia quę homini accidere possunt, extremum planè locum sibi vendicēt. Mors enim, vt dici solet, est vltima rerū linea. Mortē sequitur Iudicium Dei, sicut & Paulus his verbis ostendit: [b] *Statutū est hominibus semel mori: post hoc autem Iudicium,* tum [c] singulare scilicet, quod vnusquisque moriens excipit, tum illud extremum & vniuersale, quod omnes ad mūdi finem expectat, vt suprà [d] indicauimus.

B Iudicantur autem alij, quos in mortali peccato mors opprimit, vt [e] pœnis apud inferos perpetuis addicantur: alij, quos ex hac vita migrantes ornat [f] nuptialis illa vestis charitas, vt vita in cęlesti regno perbeata fruantur. Hoc est quod Euāgelica veritas asserit: [g] *Procedent qui bona fecerunt, in vitam æternam: qui verò mala, in supplicium æternum.* [h] *Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui cum*

a Eccl 7. d 28. a 38. b Deu. 32. d Prouer. 19 c Berna in ser. de primordijs, medijs & nouissimis.

b Hebr. 9. g

c Aug. li 2 de anima & eius origine ca. 4. Itē tract 49. in Ioannem. Chrysost hó. 24. in Matth

d In symbolo

e Luc. 16. e Matth. 25 d

f Matth. 22. b Aug lib post collat. contra Donat. ca. 20. Greg. homil. 38 in Euang.

g Ioan. 5. e Matth. 25 d

h Matth. 16. d

cum angelis suis: & tunc reddet vnicuique secundùm opera eius.

SCRIPTVRAE.

ECCLESIASTICI septimo: Gratia datus in conspectu omnis viuentis, & mortuo non prohibeas gratiam. Non desis plorantibus in consolatione, & cum lugentibus ambula. Non te pigeat visitare infirmum: ex his enim in dilectione firmaberis. In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.

CAPITE vigesimooctauo: Memento nouissimorum, & desine inimicari.

CAPITE trigesimooctauo: Memento nouissimorum, noli obliuiscī. neque enim est conuersio, & huic nihil proderis, & teipsum pessimabis. Memor esto iudicij mei: sic enim erit & tuum. Mihi herì, & tibi hodiè. In requie mortui requiescere fac memoriam eius, & consolare illum in exitu spiritus sui.

DEVTERONOMII trigesimosecundo: Gens absq; consilio est, & sine prudentia. Vtinàm saperent, & intelligerēt, ac nouissima prouiderent.

PROVERBIORVM decimonono: Audi consilium, & suscipe disciplinam, vt sis sapiens in nouissimis tuis.

AD Hebræos nono, vt in textu.

LVCAE decimosexto: Factum est autem vt moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem & diues: & sepultus est in inferno. Eleuans autem oculos suos cùm esset in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in sinu eius: & ipse clamans, dixit: Pater Abraham, miserere meî, & mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aquam, vt refrigeret linguam

Universidad de Deusto
Biblioteca

meam, quia crucior in hac flamma.

MATTHAEI vigesimoquinto: Tunc dicet & his qui à sinistris erunt: Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius.

MATTHAEI vigesimosecundo: Intrauit autem rex, vt videret discumbentes: & vidit ibi hominem non vestitũ veste nuptiali. Et ait illi: Amice, quomodò huc intrâsti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris: Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus & stridor dentium.

IOANNIS quinto: Nolite mirari hoc, quia venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem eius: & procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in resurrectionem iudicij.

MATTHAEI vigesimoquinto: Tunc dicet rex his qui à dextris eius erunt: Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi, & cæt. Et ibunt hi in supplicium æternum: iusti autem, in vitam æternam.

ET decimosexto, vt in textu.

PATRES.

1 A BERNARDVS in sermone de primordijs, medijs, & nouissimis nostris: Habes iam primordia, habes etiam media: sed nouissima quæ sunt? Nam de eis dicitur, quòd eorum memor non peccabis. Ipsa sunt mors, iudicium, gehenna. Quid horribilius morte? quid iudicio terribilius? Nam gehenna nihil potest intolerabilius cogitari. Quid metuet, si quis ad ista non trepidat, non expauescit, non timore concutitur? O homo si pudorem perdideras ad nobilem creaturam pertinentem, si dolorem non sentiebas afflictionis, quod est etiam carnalium: vel timorem nõ omittas, quoniam ille est etiam iumentorum. Oneramus asinum & fatigamus in laboribus plurimis, & nõ curat, quia asinus est. At si in ignem impellere, si in foueam præcipitare velis, cauet quantum potest, quia vitam diligit, & mortem timet. An nõ tibi ergò iustum videtur, vt qui non modò iumentis insensibilior fuerit, post iumenta ipsa cõpellatur abire, & in tormentis positus, locum teneat posteriorem? Time ergò ô homo, quòd in morte separandus es à bonis omnibus huius corporis, & tam dulce carnis & animæ vinculum amarissimo secandum diuortio erit. Time quòd in terribili iudicio ei præsentandus es, in cuius manus horrendum est incidere: & eo examinante quem nihil latet, si quidem inuenta fuerit in te iniquitas, alienandus ab vniuersitate quietis & gloriæ, & segregandus à numero beatorum. Time quod in gehenna cruciatibus æternis & immẽsis exponendus es, in sorte diaboli & angelorum eius, in igne æterno, qui præparatus est eis. Hic ergò timor initiũ sapientiæ dicitur, non pudor, non dolor: quia neuter eorum sic initiat ad sapientiam, neuter tantam habet efficaciam. Vndè est quod non dicitur, memorare primordia, aut media, sed nouissima, & non peccabis. Validior enim est & vehementior spiritus timoris ad resistendũ peccato, quàm pudor & dolor. quia pudor de multitudine, & dolor de qualicunque huius mundi consolatione capit solatium, timor verò non inuenit vndè consoletur. Nam in morte non magnum, non paruum aliquid de bonis huius mundi tecum delaturus es: in iudicio nec fallere nec resistere possibile erit: in gehenna penitùs nulla consolatio, sed perpetuum væ, vlulatus, & fletus & stridor dentium.

Eccli 7. Tria nouissima quæ metũ injiciunt, mors, iudicium, gehenna.

Asini exemplum.

Mors cur ẽmenda.

Cur iudicij metuendum. Heb. 10.

Gehenna cur metuenda. Matt 25.

Timor nouissimorum, est initium sapientiæ.

Timor plus valet ad resistendũ peccato, quã pudor aut dolor.

2 AVGVSTINVS libro secundo de anima & eius origine, capite quarto: Rectissimè & valdè salubriter creditur, iudicari animas cùm de corporibus exierint, antequàm veniant ad illud iudicium, quo eas oportet iam redditis corporibus iudicari. atque in ipsa qua hîc vixerunt, carne torqueri, siue gloriari. Quis aduersùs Euangelium tanta obstinatione mentis obsurduit, vt in illo paupere qui post mortem oblatus est in sinum Abrahæ, & in illo diuite cuius infernus cruciatus exponitur, ista non audiat, vel audita non credat?

Iudicij primatũ animarũ quandò de corporibus exierint. Luc. 16.

3 ITEM tractatu quadragesimonono in Euangelium Ioannis: in ea verba scribens, Lazarus amicus noster dormit, & cæter. Dormit omnis mortuus, & bonus & malus: sed quomodò interest in ipsis qui quotidiè dormiunt & exurgunt, quid quisque videat in somnis, alij sentiunt læta somnia, alij torquentia, ità vt euigilans dormire timeat, nè ad ipsa iterùm redeat: sic

De statu animarum post mortem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vnusquisque hominum cum causa sua dormit, cum causa sua surgit, & interest quali quisque custodia recipiatur, ad iudicem posteà producendus: nam & receptiones in custodia pro meritis causarū adhibentur: alios iubentur custodire lictores, humanō & miti officio atq; ciuili: alij traduntur optionibus: alij mittuntur in carcerem, & in ipso carcere non omnes, sed pro meritis causarum in ima carceris contruduntur. Sicut ergò diuersæ custodiæ agentiū in officio, sic diuersæ custodiæ mortuorum, & diuersa merita resurgentium: receptus est pauper, receptus est diues: sed ille in sinu Abrahæ, ille vbi sitiret, & guttam non inueniret. Habēt ergò omnes animæ, vt ex hac occasione instruā charitatē vestrā, habent omnes animæ cùm de seculo exierint, diuersas receptiones suas: habent gaudium boni, & mali tormenta. Sed cùm facta fuerit resurrectio, & bonorum gaudium amplius erit, & malorum tormenta grauiora, quandò cum corpore torquebuntur. Recepti sunt in pace sancti patriarchæ, prophetæ, Apostoli, martyres, boni fideles, omnes tamen adhuc in fine recepturi sunt, quod promisit Deus: promissa enim est resurrectio etiam carnis, mortis consumptio, vita æterna cū angelis, hoc omnes simul accepturi sumus: nam requiem quæ contigit nuò post mortem datur, si ea dignus est, tunc accipit quisque cùm moritur. Priores acceperunt patriarchæ, videte ex quo requiescūr. Posteriores prophetæ, recentiùs Apostoli, multo recentiores sancti martyres, quotidiè boni fideles: & alij in ista requie tam diù sunt, alij non tandiù, alij paucioribus annis, alij recenti tempore.

Diuersæ custodiæ mortuorum. Luc. 16.

Post mortem recipiūt gaudium boni & torméta mali: quod non nisi iudicio Dei precedente fieri potest.

Post resurrectionē maiora recipient.

Reges animæ post mortem nō æquè diuturna oibus.

4 CHRYSOSTOMVS homilia decimaquarta in Matthæū: Sicut illi qui è carceribus educuntur, vnà cum ipsis catenis ad iudicium protrahuntur: sic oēs animæ, cùm hinc emigrauerint, varijs peccatorum catenis implicitę, ad terribile illud ducentur tribunal.

Post mortem animæ ad tribunal iudicis ducuntur.

Matt. 22.

1 B AVGVSTINVS in libro contra Donatistas post collationem, capite vigesimo: Posteaquàm dixit, Ligate illi manus & pedes, & proijcite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium: cōtinuò subiecit, Multi enim sunt vocati, pauci verò electi. Quomodò hoc verū est, cùm potiùs vnus è multis fuisset proiectus in tenebras exteriores, nisi quia in illo vno grande corpus figurabatur omnium malorum ante Domini iudicium cōiuio dominico permixtorum? A quibus se boni corde interim ac moribus separant, simul manducantes & bibentes corpus & sanguinem Domini, sed cum magna distinctione: quia isti in honore sponsi induti sunt veste nuptiali, non sua quærentes, sed quæ Iesu Christi; illi aūt non

Boni & mali simul bibunt corpus & san. Domini. Phil. 2.

non habēt vestem nuptialem, hoc est, fidelissimam sponsi charitatem, sua quęrentes, nō quę Iesu Christi.

Vestis nuptialis charitatē significat.

2 GREGORIVS homilia trigesimaoctaua in Euangelia: Si vestem nuptialem, baptisma vel fidem dicimus, quis sine baptismate & fide has nuptias intrauit? Eo enim ipso foris est, quo necdùm credidit. Quid ergò debemus intelligere vestem nuptialem, nisi charitatem? Intrat enim ad nuptias, sed cum nuptiali veste non intrat, qui in sancta Ecclesia assistens, fidem habet, sed charitatem non habet. Rectè enim charitas, nuptialis vestis vocatur, quia hanc in se conditor noster habuit, dum ad associandæ sibi Ecclesiæ nuptias venit. Sola quippe dilectione Dei actum est, vt eius vnigenitus mentes sibi electorum hominum vniret. Vndè & Ioannes dicit: Sic enim dilexit Deus mundum, vt filium suum vnigenitum daret pro nobis. Qui ergò per charitatem venit ad homines, eandem charitatem innotuit vestem esse nuptialem.

Veste nuptiali inepte significamus fidem aut baptismum

Charitatē significat vestis nuptialis.

Ioan. 3.

II

Quomodò nos Scriptura de Morte docet?

A Sicut [a] *per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, ità in omnes homines mors pertransijt*, vt Paulus affirmat. Igitur etsi [b] hora mortis nihil sit nobis incertius, *Nescit* [c] *enim homo finem suum*, Morte tamen ipsa certius nihil esse potest. Vndè scriptum est & res ipsa quotidiè docet. [d] *Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non reuertuntur.* Idque confirmans Ecclesiasticus, [e] *Et Rex hodiè, est*, inquit, *& crās morietur. Cùm morietur autem homo, hæreditabit serpentes, & bestias, & vermes.*

a Rom. 5 b Sap 1. d. Conc Milcuita. can. 1. Aug. de pdest. & gratia cap 3.

b Greg hom 13 in euāg Aug. in psal. 144. hom. 27 ex 50 & cap 2. soliloqorū animæ Hugo Victorinus libr. 1. de anima cap. 3.

c Eccēs 9 c Iac. 4. d Eccl 11. e 14. b Luc. 12 c

d 2 Re. 14. c Eccēs 2. c Psal. 89. b 101. 2 b 102. c Iob. 8 b 14. 2 1. Pet. 1 d Aug lib 13 de ciuit. Dei c. 10. & 11. Ser. 21. de verb. Dom. Innocē. 3. de contēptu mūdi lib 3 cap 14.

e Eccl. 10 b Iob. 17 d psal 48. b d Baruc 3 b Eccl 41. 2 Aug. sentēt. vlt apud Prosperum.

B Cùm verò plurimùm referat, quomodò & quàm parati moriamur, totiès in Euangelio nobis repetitur illud: [f] VIGILATE. Item, [g] *Estote parati: quia qua hora non putatis, filius hominis veniet.* Parati verò & vigilantes mortem excipiemus, si seriò & in omni vita pro se quisq; meditetur quod scriptum est, [h] *Ante obitum operare iustitiam, quoniam non est apud inferos inuenire cibum:* sicut & Christus dixit, [a] *Venit nox quandò nemo potest operari.* [b] *Ambulate dum lucem habetis, vt non vos tenebræ compræhendant.*

f Mat. 25. a Mar. 13. d Aug. epi. 80. ad Hesychium. & quæst. 59 lib. 83. quæstionum.

g Luc. 12. e Apoc. 3. a 16. e Cyprianus lib. 4. epist. 2. ad Antonianũ Aug ser. 3. de Innocentibus, & tractat 33 in Ioã. Greg lib. 16. moral. cap 31.

h Eccl 14. c Eccẽs 9. c 12. a Galat. 6. c Aug. de disciplina Christiana ca. 2. Concil. Lateran can 22. Trident sess 14. Nannetense cap 4 Gregor. 4. dialog cap 38. Possid. in vita Augustini.

a Ioan. 9. a Aug in enchir. ca. 110. & tract. 44 in Ioan.
b Ioan. 12. e Luc. 18 c

C Pulchrè autẽ Propheta inter iustorum malorumq; mortem discreuit. Nam de his quidem dicit, [c] *Mors peccatorum peßima*, illorum scilicet, qui velut pertinaces Iudæi, in peccato sine pœnitentia moriũtur, ac proindè sic pereunt, vt semper apud inferos cum epulone diuite sint excruciandi. De illis verò testatur: [c] *Pretiosa in cõspectu Domini mors sanctorum eius.* Talibus [f] quippe mors ista corporis nihil est aliud, quàm terrenæ huius peregrinationis & ærumnarum mortalis vitæ terminus, somnus quietus, & secura obdormitio, veræ vitæ principium, & optabilis trãsitus ad beatam immortalitatem: Cuius desiderio Apostolus flagrans, & huius vitæ pertæsus, [g] *Cupio*, inquit, *dissolui, & esse cum Christo.* [h] *Beati serui illi, quos, cùm venerit Dominus, inuenerit vigilantes.* Et, [a] *Beati mortui, qui in Domino moriuntur.* [b] *Iustus autem si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit.*

c Psal. 33. d Pro. 11. a Sap 5. b c Psal. 10. b Aug ser. 48 & 57. id fratres in eremo. Hugo Victorinus lib. 1. de anima ca. 2. lib. 3. ca. 23. & li. 4. ca. 13. Innocent 3 de contemptu mundi lib 2. cap 42.

d Lu. 16. e f Greg. 4. dial. c. 38. & hom 12. in euang Beda lib. 5. hist. Anglorum ca. 14. & 15.

e Psalmo 115 a

f 2. Cor. 5. a b Gregor. 4. dial. cap. 11 & seq. Cyprianus de mortalitate. Ambrosius in libro de bono mortis.

Phil. 1. d Luc. 1. d Psal. 41. a 83. a 141. b Num. 23. b

h Luc 12 e

a Apoc. 14 c

b Sap. 4. b

SCRIPTVRAE.

A AD Romanos quinto, vt in textu.

SAPIENTIAE primo: Deus mortem non fecit.

ECCLESIASTIS nono: Nescit homo finem suum, sed sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aues laqueo compræhenduntur: sic capiuntur homines in tempore malo, cùm eis extemplò superuenerit.

IACOBI quarto: Eccè nunc qui dicitis, Hodiè aut crastino ibimus in illam ciuitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum faciemus, (qui ignoratis quid erit in crastino. Quæ est enim vita vestra? Vapor est, ad modicum parens, & deincèps exterminabitur) pro eo vt dicatis: Si Dominus voluerit: &, Si vixerimus, faciemus hoc aut illud.

ECCLESIASTICI vndecimo: Est qui locupletatur parcè agendo, & hæc est pars mercedis illius in eo quod dicit: Inueni requiem mihi, & nunc mãducabo de bonis meis solus. & nescit quòd tempus prætereat, & mors appropinquet & relinquat omnia alijs, & morietur.

CAPITE decimoquarto: Memor esto, quoniam mors non tardat, & testamẽtum inferorum quia demonstratũ est tibi: testamẽtum enim huius mundi morte morietur. Omnis

caro

Universidad de Deusto
Biblioteca

caro sicut fœnum veteraſcet, & sicut ſolium fructificans in arbore viridi. Alia generantur, & alia deijciuntur : sic generatio carnis & ſanguinis, alia finitur, & alia naſcitur. Omne opus corruptibile in fine deficiet: & qui illud operatur, ibit cum illo.

LVCAE duodecimo: Dixit autem ſimilitudinem ad illos, dicens: Hominis cuiuſdam diuitis huberes fructus ager attulit: & cogitabat intrà ſe dicens: Quid faciam, quia non habeo quò congregem fructus meos? Et dixit: Hoc faciam, Deſtruam horrea mea, & maiora faciam : & illuc congregabo omnia quæ nata ſunt mihi, & bona mea, & dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona poſita in annos plurimos: requieſce, comede, bibe, epulare. Dixit autẽ illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetũt à te: quæ autem parâſti, cuius erunt?

SECVNDI Regum decimoquarto ait mulier Thecuitis ad Regem Dauid: Omnes morimur & c. vt in textu.

ECCLESIASTIS ſecundo: Moritur doctus ſimul & indoctus.

PSALMO octogeſimonono: Quoniam omnes dies noſtri defecerunt: & in ira tua defecimus. Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur: dies annorum noſtrorum in ipſis ſeptuaginta anni. Si autem in potentatibus, octoginta anni. & amplius eorum, labor & dolor.

PSALMO centeſimoprimo: Quia defecerunt ſicut fumus dies mei : & oſſa mea ſicut cremium ãruerunt. Dies mei ſicut vmbra declinauerunt, & ego ſicut fœnum ãrui.

PSALMO centeſimo ſecundo: Quoniam ipſe cognouit figmentum noſtrum. Recordatus eſt quoniam puluis ſumus, homo ſicut fœnum dies eius : tanquàm flos agri ſic efflorebit. Quoniam ſpiritus pertranſibit in illo, & non ſubſiſtet: & non cognoſcet ampliùs locum ſuum.

IOB octauo : Ait Baldad Suhites : Heſterni quippe ſumus, & ignoramus quoniã ſicut vmbra dies noſtri ſunt ſuper terram.

CAPITE decimoquarto : Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miſerijs. Qui quaſi flos egreditur & conteritur, & fugit velut vmbra, & nunquàm in eodem ſtatu permanet. Breues dies hominis ſunt, numerus menſium eius apud te eſt: conſtituiſti terminos eius qui præteriri non potuerunt.

PRIORIS Petri primo: Quia omnis caro vt fœnum, & omnis gloria eius tanquàm flos fœni: exãruit fœnum: & flos eius décidit.

ECCLESIASTICI decimo: Omnis potentatus breuis vita. Languor prolixior grauat medicum. Breuem languorem præcidit medicus: ſic & rex hodiè eſt, & crãs morietur. Crãs enim morietur homo, hæreditabit ſerpentes & beſtias, & vermes.

IOB decimoſeptimo: Putredini dixi, Pater meus es: Mater mea, & ſoror mea, vermibus.

PSALMO quadrageſimooctauo : Simul inſipiens & ſtultus peribunt, & relinquent alienis diuitias ſuas & ſepulcra eorum domus illorum in æternum. Nè timueris cùm diues factus fuerit homo, & cùm multiplicata fuerit gloria domus eius: quoniam cùm interierit, non ſumet omnia: neque deſcendet cum eo gloria eius.

BARVCH tertio : Vbi ſunt principes gentium, & qui dominantur ſuper beſtias quæ ſunt ſuper terram? qui in auibus cæli ludunt, qui argentum theſaurizant, & aurum in quo confidunt homines, & non eſt finis acquiſitionis eorum? qui argentum fabricant, & ſoliciti ſunt, nec eſt inuen-

tio operum illorum? exterminati sunt, & ad inferos descenderunt, & alij loco eorum exurrexerunt.

ECCLESIASTICI quadragesimoprimo: O mors, quàm amara est memoria tua homini pacem habenti in substantijs suis: viro quieto, & cuius viæ directæ sunt in omnibus, & adhuc valenti accipere cibum? O mors, bonum est iudicium tuum homini indigenti, & qui minoratur viribus, defecto ætate, & cui de omnibus cura est, & incredibili qui perdit sapientiam. Noli metuere iudicium mortis. Memento quæ ante te fuerunt, & quæ superuentura sunt tibi: hoc iudicium à Domino omni carni: & quid superueniet tibi in beneplacito Altissimi? siue decem, siue centum, siue mille anni. Non est enim in inferno accusatio vitæ.

B MATTHAEI vigesimoquinto: Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam.

Et capite vigesimoquarto: Vigilate ergò, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit. Illud autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur venturus esset, vigilaret vtiquè, & non sineret perfodi domum suam. Ideò & vos estote parati: quia qua nescitis hora filius hominis venturus est. Quis, putas, est fidelis seruus & prudens, quem constituit Dominus suus super familiam suam, vt det illis cibum in tempore? Beatus ille seruus, quem, cùm venerit Dominus eius, inuenerit sic facientem. Amen dico vobis, quoniam super omnia bona sua constituet eum. Si autem dixerit malus seruus ille in corde suo, Morā facit Dominus meus venire: & cœperit percutere conseruos suos, māducet aūt & bibat cum ebriosis: veniet Dominus serui illius in die qua nō sperat, et hora qua ignorat, et diuidet eum, partemq; eius ponet cum hypocritis. Illic erit fletus et stridor dentium.

MAR-

MARCI decimotertio: Videte, vigilate, & orate. nescitis enim quandò tempus sit. Sicut homo qui peregrè profectus reliquit domum suam: & dedit seruis suis potestatē cuiusque operis, & ianitori præcepit vt vigilet. Vigilate ergò (nescitis enim quandò Dominus domus veniat: serò, an media nocte, an gallicantu, an manè) nè, cùm venerit repentè, inuenerit vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico, Vigilate.

LVCAE duodecimo: Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris, & vos similes hominibus expectantibus Dominum suum quandò reuertatur à nuptijs: vt cùm venerit & pulsauerit, confestim aperiāt ei. Beati serui illi, quos, cùm venerit Dominus, inuenerit vigilantes. Amen dico vobis, q̄ præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiēs ministrabit illis. Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ità inuenerit: beati serui illi. Hoc autem scitote, quoniam si sciret paterfamiliās, qua hora fur veniret, vigilaret vtiquè, & non sineret perfodi domum suam. Et vos estote parati: quia qua hora nō putatis, filius hominis veniet. Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabolam: an & ad omnes? Dixit autem Dominus: Quis, putas, est fidelis dispensator & prudens, quem constituit Dominus super familiā suam, vt det illis in tempore tritici mensuram? Beatus ille seruus, quem, cùm venerit Dominus, inuenerit ità facientem. Verè dico vobis, quoniam supra omnia quæ possidet, cōstituet illum. Quòd si dixerit seruus ille in corde suo, Moram facit Dominus meus venire: & cœperit pcutere seruos & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari: veniet Dominus serui illius in die qua nō sperat, & hora qua nescit, & diuidet eū, partemq; eius cum infidelibus ponet.

APOCALYPSIS tertio: In mente ergò habe, qualiter acceperis & audieris: & serua, & pœnitentiam age. Si ergò non vigilaueris, veniam ad te tanquàm fur, et nescies qua hora veniam ad te.

CAPITE decimosexto: Eccè venio sicut fur: Beatus qui vigilat, et custodit vestimenta sua, nè nudus ambulet, et videant turpitudinem eius.

ECCLESIASTICI decimoquarto: Ante mortem benefac amico tuo, et secundùm vires tuas exporrigens da pauperi. Non defrauderis à die bono, et particula boni doni nõ te prætereat. Nónne alijs relinques dolores et labores tuos in diuisione sortis? Da et accipe, et iustifica animam tuam. Ante obitum tuum operare iustitiam: quoniam non est apud inferos inuenire cibum.

ECCLESIASTIS nono: Quodcunque facere potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quò tu properas.

CAPITE duodecimo: Memento creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequàm veniat tempus afflictionis, & appropinquent anni, de quibus dicas, non mihi placent, antequàm tenebrescant sol, et lumen, et luna, et stellæ, et reuertantur nubes post pluuiam, etc.

AD Galatas sexto: Bonum autem facientes, non deficiamus. tempore enim suo metemus non deficientes. Ergò dũ tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei.

IOANNIS nono et duodecimo, vt in textu.

LVCAE decimonono: Negociamini dum venio.

C PSALMO trigesimotertio, vt in textu.

PROVERBIORVM vndecimo: Mortuo homine impio

impio nulla erit vltrà spes, & expectatio solicitorum peribit.

SAPIENTIAE quinto: Quid nobis profuit superbia? aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Transierunt omnia illa tanquàm vmbra, & tanquàm nuncius præcurrens, &cæt. Sic & nos nati continuò desiuimus esse, & virtutis quidem nullum signum valuimus ostendere, in malignitate autem nostra consumpti sumus. Talia dixerunt in inferno hi qui peccauerunt: quoniam spes impij tanquàm lanugo est, quæ à vento tollitur: & tanquàm spuma gracilis, quæ à procella dispergitur: & tanquàm fumus qui à vento diffusus est: & tanquàm memoria hospitis vnius diei prętereuntis.

PSALMO decimo: Dominus interrogat iustum & impium: qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam. Pluet super peccatores laqueos: ignis, & sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum.

LVCAE decimosexto: Homo quidam erat diues, & induebatur purpura & byssо: & epulabatur quotidiè splendidè, &cæt. Mortuus est autem & diues: & sepultus est in inferno. Eleuans autem oculos suos cùm esset in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in sinu eius: & ipse clamans, dixit: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aquam, vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma, &c.

PSALMO centesimo decimoquinto, vt in textu.

POSTERIORIS ad Corinthios quinto: Scimus quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam æternam in cælis, &cæt. Audentes igitur semper, & scientes quoniam dum sumus in corpore, per-

Universidad de Deusto
Biblioteca

egrinamur à Domino (per fidem enim ambulamus, & non per ſpeciem) audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præſentes eſſe ad Dominum.

AD Philippenſes primo, vt in textu.

LVCAE ſecundo: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine ſecundùm verbum tuum in pace.

PSALMO quadrageſimoprimo: Quemadmodùm deſiderat ceruus ad fontes aquarum, ità deſiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, quàdò veniam & apparebo ante faciem Dei.

PSALMO octogeſimotertio: Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum: concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini.

PSALMO centeſimo quadrageſimoprimo: Educ de cuſtodia animam meam, ad confitendum nomini tuo: me expectant iuſti, donec retribuas mihi.

NVMERORVM vigeſimotertio ait Balaam: Moriatur anima mea morte iuſtorum, & fiant nouiſſima mea horum ſimilia.

PATRES.

1 A CONCILIVM Mileuitanum capite primo: Quicunque dicit, Adam primum hominem mortalem factum, ità vt ſiue peccaret, ſiue non peccaret, moreretur in corpore, hoc eſt, de corpore exiret, non peccati merito, ſed neceſsitate naturæ, anathema ſit.

Peccatum, eſt cauſa mortis corporalis.

2 AVGVSTINVS in libro de prædeſtinatione & gratia, capite tertio: Mors non naturæ conditio, ſed pœna peccati eſt.

Mors pœna peccati eſt.

3 GREGORIVS homilia decimatertia in euangel. Horam vltimam Dominus noſter idcircò voluit nobis eſſe incognitam, vt ſemper poſsit eſſe ſuſpecta: vt dum illam præuidere non poſſumus, ad illam ſine intermiſsione præparemur: Proindè fratres mei in cõditione mortalitatis veſtræ mentis oculos figite, venienti vos iudici per fletus quotidiè, & lamenta præparate. Et cùm certa mors maneat omnes, nolite de temporalis vitæ prouidentia

Mortis hora eſt incerta.

tia incertâ cogitare. Audite quid ſapiens Salomon dicat: Quodcunque poteſt manus tua facere, inſtanter operare: quia nec opus, nec ſcientia, nec ratio, nec ſapientia erunt apud inferos, quò tu properas. Quia ergò & venturæ mortis tẽpus ignoramus, & poſt mortem operari non poſsumus, ſupereſt, vt ante mortem tempora indulta rapiamus. Sic enim, ſic mors ipſa cùm venerit, vincetur: ſi priuſquàm veniat, ſemper timeatur.

Eccleſ. 9.

Præparatio ad mortem.

4 AVGVSTINVS in pſalmum centeſimum quadrageſimumquartum: Magna eſt Dei miſericordia, & in hoc quod diem vitæ tibi incertum fecit, vt neſcias quandò hinc emigrabis, & cùm quotidiè ſperas, te aliquãdò conuertas: & in hoc eius magna miſericordia. Cæterum ſi ſtatuiſſet diem, oĩbus faceret abundare peccata de ſecuritate. Dedit ergò ſpem veniæ, nè deſperando ampliùs pecces. Deus conuerſioni tuæ indulgentiam promiſit, ſed dilationi tuæ diem craſtinum non promiſit.

Quòd mortis tẽpus incertũ ſit, magna eſt Dei miſericordia.

5 IDEM libro quinquaginta homiliarum, homilia vigeſimaſeptima, ſiue in tractatu de vtilitate pœnitentiæ, in fine: Nè deſperando augeamus peccata, propoſitus eſt pœnitẽtiæ portus. Rursùs, Nè ſperando augeamus, datus eſt dies mortis incertus.

Incertus dies mortis cõtra ſũptionem valet.

6 IN libro ſoliloquiorum animæ ad Deum, capite ſecundo: Importuna mors mille modis quotidiè miſeros homines rapit. Hunc necat febribus, illum opprimit doloribus: hunc conſumit fames, illum ſitis extinguit: hunc ſuffocat aquis, illum interimit laqueo: illum perimit flammis, alium dentibus beſtiarum ferocium vorat: hunc trucidat ferro, illum veneno corrumpit, alterum tantùm repentino terrore miſeram vitam finire compellit. Et nunc ſuper hæc omnia magna miſeria, quia cùm nihil ſit certius morte, ignorat tamen homo finem ſuum. Et cùm ſtare putat, colliditur & perit ſpes eius: neſcit enim homo quandò vel vbi, vel quomodò moriatur: & tamen certum eſt quòd eum mori oporteat.

Quam varijs modis homines tollit è medio.

Nihil certius morte & tamen vitæ terminus ignoratur.

7 HVGO à ſancto Victore, libro primo de anima, capite tertio: Certum eſt quòd morieris: ſed incertum eſt quandò aut quomodò, vel vbi. Quoniam mors te vbiq; expectat: tu quoq; ſi ſapiens fueris, vbiq; eam expectabis. Idem habet D. Bernardus cap. 3. meditationum: Nam illi tribuunt nonnulli hunc I. librum.

Incerta mortis conditio.

8 AVGVSTINVS libro decimotertio de ciuitate Dei, capite decimo: Ex quo enim quiſq; in iſto corpore morituro eſſe cœperit, nunquàm in eo non agitur, vt mors veniat. Hoc enim agit eius mutabilitas toto tẽpore vitæ huius, ſi tñ vita dicenda eſt, vt veniatur in mor-

Tempus vitæ noſtræ nihil eſt aliud quã curſus ad mortem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mortem. Nemo quippe est, qui non ei post annum sit, quàm ante annum fuit, & crás quàm hodiè, & hodiè quàm heri, & paulò pòst quàm nunc, & nunc quàm paulò antè propinquior: quoniam quicquid temporis viuitur, de spatio viuendi demitur: & quotidiè fit minus minusq; quod restat: vt omninò nihil sit aliud tempus vitæ huius, quàm cursus ad mortem.

Mortis molestia inexplicabilis.

9 ET capite vndecimo: Vtinàm in paradiso benè viuendo egissemus, vt re vera nulla esset mors. Nunc autem non solùm est, verùm etiam tam molesta est, vt nec vlla explicari locutione possit, nec vlla ratione vitari. Et post pauca: Non importunè, neq; incongruè arbitror accidisse, etsi non humana industria, iudicio fortasse diuino, vt hoc verbũ ꝗd est, moritur, in Latina lingua nec Grammatici declinare potuerint, ea regula qua cætera talia declinantur. Nanque ab eo quod est, oritur, fit verbum præteriti tẽporis, ortus est: et si qua similia sunt, quæ per temporis præteriti participia declinantur. Ab eo verò quod est, moritur, si quæramus præteriti temporis verbum, responderi solet, mortuus est, v, litera gemināta. Sic enim dicitur mortuus, quomodò fatuus, arduus, carduus, conspicuus, & si qua similia, quæ non sunt præteriti temporis: sed quoniam nomina sunt, sine tempore declinantur. Illud autem quasi vt declinaretur, quod declinari nõ potest, pro participio præteriti temporis ponitur nomen. Conuenienter itaque factum est, vt quemadmodùm id quod significat, non potest agendo, ità ipsum verbum declinari loquendo non posit. Agi tamen potest in adiutorio gratiæ redemptoris nostri, vt saltem secundam mortem declinare possimus. Illa enim est grauior & omnium malorum pessima, quæ non fit separatione animæ & corporis, sed in æternam pœnam potiùs vtriusque complexu. Ibi è contrario non erunt homines ante mortem atque post mortem, sed semper in morte: ac per hoc nunquàm viuentes, nunquàm mortui, sed sine fine morientes. Nunquàm enim erit homini peius in morte, quàm vbi erit mors ipsa sine morte.

Verbũ mori, apud grãmaticos nõ declinatur vt cætera talia verba.

Mors declinari nõ potest, sicut nec verbum mori.

Mors fœdissima quæ pessima est, declinari potest.

Nunq; mortui & sine fine morientes.

10 IDEM de verbis Domini, sermone vigesimoprimo: Quis nescit quia pœna est, necesse esse vt moriamur, & quod est grauius, quandò nescimus? Pœna certa est, hora incerta: & de ista pœna sola certi sumus in rebus humanis. Cætera nostra & bona & mala incerta sunt, sola mors certa est. Quid est quod dico? Conceptus est puer, fortè nascitur, fortè aborsum facit. Ità incertum est, fortè crescit, fortè non crescit. Fortè senescit, fortè non senescit. Fortè diues erit,

Necessitas moriẽdi pœna est.

Pœna certa, hora incerta. Cùm ferè alia ofa fortuita sint, mors tamẽ certa est.

erit, fortè pauper. Fortè honoratus, fortè humiliatus. Fortè habebit filios, fortè non habebit. Fortè ducet vxorem, fortè non ducet. Quicquid aliud nominaueris in bonis, respice & ad mala. Fortè ægrotat, fortè non ægrotat. Fortè à serpente percutitur, fortè non percutitur. Fortè à bestia deuoratur, fortè non deuoratur. Et respice omnia mala, vbiq; est, fortè erit, fortè non erit. Nunquid potes dicere, fortè moritur, fortè non moritur?

11 INNOCENTIVS tertius de contemptu mundi, siue de miseria humanæ conditionis libro primo, capite vigesimoquarto, vel iuxta alios vigesimosecundo. Semper vltimus dies primus, & nunquàm primus dies vltimus reputatur: cùm tamen ità semper viuere deceat, tanquàm mori semper oporteat. Scriptum est enim: Memor esto, quia mors non tardat. Tempus præterit, & mors appropinquat. Mille anni ante oculos morientis, tãquàm dies hesterna, quæ præterijt. Semper enim futura nascuntur, semper præsentia moriuntur, & quicquid est præteritum, est mortuum totum. Morimur enim, dum viuimus, semper: & tunc tantùm desinimus mori, cùm desinimus viuere. Melius est ergò mori vitæ, quàm viuere morti. Quia nihil est vita mortalis, nisi mors viuẽs. Vndè Salomõ: Laudaui magis mortuos quàm viuentes, & vtroq; feliciorem iudicaui qui necdùm natus est. Vita velociter fugit, & retineri non potest: mors autem instanter occurrit, & impediri non valet: hoc est illud mirabile, quod quanto plùs crescit, tanto magis decrescit: Quia quanto plus vita procedit, tanto magis ad finem accedit.

De vicinitate mortis.

Eccl. 14.

Vita mortalis nil est aliud ꝗ mori viuens.

Eccl. 4.

12 AVGVSTINVS in sententijs à Prospero collectis, sententia vltima: Diuitijs flores, & maiorum nobilitate te iactas, & exultas de patria & pulchritudine corporis, & honoribus qui tibi ab hominibus deferuntur? respice teipsum, quia mortalis es: & ga terra es, & in terram ibis. Circunspice eos, qui ante te similibus splendoribus fulsêre. Vbi sunt quos ambiebant ciuium potentatus? Vbi insuperabiles Imperatores? Vbi qui conuentus disponebant, & festa? Vbi equorum splendidi inuectores, Exercituum duces, Satrapæ, Tyranni? Non omnia puluis? non omnia fauillæ? non in paucis ossibus eorum vitæ memoria est? Respice sepulcra, & vide quis seruus, quis dominus, quis pauper, quis diues? Discerne, si potes, vinctum à rege, fortem à debili, pulchrum à deformi. Memor itaq; naturæ, non extollaris aliquandò. Memor autem eris, si teipsum respexeris.

Mortis memoria superbiã calcat.

In ossibus mortuorum nulla distinctio diuitis & pauperis &c.

13 B AVGVSTINVS in epistola octogesima ad Hesychium:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nō solùm de die nouissimo mūdi: sed etiā de suæ vitæ nouissimo die quēq; formidare debere.

Vnusquisque debet etiam de die huius vitæ suæ nouissimo formidare. in quo enim quenque inuenerit suus nouissimus dies, in hoc eum compræhendet mundi nouissimus dies: quoniam qualis in die isto quisque moritur, talis in die illo iudicabitur. Ad hoc pertinet quod in euangelio secundùm Marcum ità scriptum est: Vigilate ergò, quia nescitis quandò Dominus domus veniat, serò, an media nocte, an gallicantu, an manè: nè, cùm venerit repentè, inueniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico, vigilate. Quibus enim omnibus dicit, nisi electis & dilectis suis ad corpus eius pertinentibus, quod est Ecclesia? Non solùm ergò illis dixit, quibus tunc audientibus loquebatur, sed etiam illis qui fuerunt post illos ante nos, & ad nosipsos, & qui erūt post nos vsque ad eius nouissimum aduentum. Nunquid autem omnes inuenturus est dies ille in hac vita, aut quisquam dicturꝰ est, quòd ad defunctos etiā ptineat q̄d ait: Vigilate, nè, cùm repentè venerit, inueniat vos dormientes? Cur itaq; omnibus dicit, quod ad eos solos ptineat q tunc erūt, nisi quia eo modo ad oēs pertinet, quo modo dixi? Tūc enim vnicuiq; venier dies ille, cùm venerit ei dies, vt talis hinc exeat, q̄lis iudicandus est illo die. Ac p hoc vigilare debet omnis Christianus, nè imparatū inueniat eū Domini aduētus. Imparatū autē inueniet ille dies, quem imparatum inuenerit suæ vitæ huius vltimus dies. Certè enim hoc saltē manifestum erat Apostolis, non eorum temporibus cùm hic in carne viuerent, Dominum esse venturū: & tamen quis dubitet eos præcipuè vigilâsse & seruâsse, quod omnibus dixit, nè imparatos repentè veniens inueniret?

Quomodò p̄ceptū est olbus vt vigilēt & parati sint ad Domini aduentum.

Mar. 13.

Imparatū inuenit Domini aduentus, quē dies mortis suæ inuenit imparatū.

Matt. 25.

2 LIBRO octogintatriū quæstionū, q̄stione quinquagesimanona: Vigilate, inqt, quia nescitis diē neq; horā. Nō modò illius vltimi tēporis quo venturus est sponsus, sed suæ quisq; diē dormitionis & horam nescit. Quisquis autem paratus est vsque ad somnum, id est, vsq; ad mortem quæ omnibus debetur, paratus etiam inuenietur, cùm illa vox media nocte sonuerit, qua omnes euigilaturi sunt.

Quisq; s inuenitur paratus in hora mortis, idē etiam paratus in die resurrectionis inuenietur.

3 CYPRIANVS libro quarto, epistola secunda ad Antonianū: Nec dignus est in morte acciperē solatium, qui se non cogitauit esse moriturum.

Indigni in morte solatiū accipere qui sint.

4 AVGVSTINVS sermone tertio de sanctis Innocētibus, qui est decimus de Sanctis: Percutitur etiā hac animaduersiōne peccator, vt moriens obliuiscatur suī, qui dum viueret, oblitus est Dei.

Exc 18.

5 TRACTATV trigesimotertio in euangelium Ioannis: In quo Propheta mihi legis, quia promisit DEVS correcto indulgentiam: non mihi legis, quia promisit tibi Deus longā vitam. Propter illos qui desperatione periclitantur, proposuit indulgentiæ portum: propter illos qui spe periclitantur, & dilatiōibus illudun-

tur, fecit diem mortis incertum.

Cur dies mortis incertus.

6 GREGORIVS libro decimosexto Moralium in Iob, capite trigesimoprimo: Omnipotentis Dei misericordia obliuiscitur eius dicitur, qui omnipotentis DEI iustitiæ fuerit oblitus: quia quisquis eum nunc iustum non timet, posteà inuenire non valet misericordem.

7 AVGVSTINVS in libro de disciplina Christiana, vel de domo disciplinæ, capite secundo: Quomodò stimulat, quomodò metus iste mortis interpellat? Quomodò nomen ipsum à me commemoratum, omnium corda percussit? Quomodò timorem vestrum teste gemitu declarâstis? Audiui, audiui, gemuistis, mortem timetis. Si timetis, quarè non cauetis? Mortem timetis. Quid timetis? Ventura est. Timeam, an non timeam, venire habet: serò an citò, ventura est. Si timeas, non efficies vt non sit quod times. Illud potiùs time, quod si nolis, non erit. Quid? Peccare. Peccare time, quia si amaueris peccata, in aliam mortem irrues, quò posses non venire, si non amares peccata. Modò autem peruersus plùs amas mortem, quàm vitam? Absit, inquis. Quis est hominum, qui plùs amet mortem, quàm vitam? Fortè cōuinco te, quia plùs amas mortem quàm vitam. Eccè vndè te cōuinco: Amas tunicam tuam, bonam eam vis. Amas villam tuam, bonam eam vis. Amas filium tuum, bonum eum vis. Amas domum tuam, bonam eā vis. Quid est quòd etiam bonam vis habere mortem? Quotidiè enim rogas, vt quoniam mors ventura est, bonam mortem det tibi DEVS, & dicis: DEVS auertat à me malam mortem. Plùs ergò amas mortem tuam, quàm vitam tuam. Mori malè times, & malè viuere non times. Corrige malè viuere, time malè mori, sed noli timere: Non potest malè mori qui benè vixerit. Prorsùs confirmo, audeo dicere, Credidi propter quod locutus sum: non potest malè mori qui benè vixerit. Num multi iusti naufragio perierunt? Certè non potest malè mori qui benè vixerit. Num multos iustos gladius peremit hostilis? Certè non potest malè mori qui benè vixerit. Num multos iustos latrones occiderunt? Num multos iustos bestiæ laniauerunt? Certè non potest malè mori qui benè vixerit. Et ego respondeo. Hæc enim tibi videtur mala mors, naufragio perire, gladio percuti, à bestijs laniari, mors tibi mala esse vide-

Mortē nō fare terrorē inijcit & metum.

Vtrùm mors timenda.

Quidam plùs amāt mortē, quàm vitam.

Contra eos q̄ cupiunt benè mori, & tamē malè viuere nō reformidant.

Malè viuere & benè mori pugnant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur? Nónne has mortes martyres subierunt, quorum natalitia celebramus? Quod genus mortis non subierunt? Et tamen si Christiani sumus, si in domo disciplinæ nos esse meminimus, vel cùm hîc sumus, vel cùm hîc audimus, si exeuntes hinc non obliuiscimur, si meminimus quod hîc audimus, nónne martyres beatificamus? Quære mortes martyrum. Oculos carnis interroga: Malè mortui sunt. Oculos fidei interroga: Preciosa in conspectu Domini mors sanctorum eius. Quicquid ergò est quod exhorres in morte, omninò non exhorreas, si eos imitaris. Id age vt bonam vitam habeas, & quæcunque occasio fuerit, vt exeas de hoc corpore, exis ad requiem, exis ad beatitudinem, quæ nō habet timorem nec finem. Nam quasi bona mors diuitis in purpura & byſſo, sed mala mors sitientis & inter tormenta guttā aquæ desiderantis. Quasi mala mors iacentis pauperis ante ianuam diuitis, inter linguas canum, in fame & siti micas de mensa desiderantis. Mala mors, auersanda mors, finem respice: Christianus es, fidei oculum intende. Contigit mori inopem illum, & deferri ab angelis in sinum Abrahæ. Quid proderat diuiti sepulcrum marmoreum, sitienti apud inferos? Quid oberant pauperi panni cum sanie vlcerum eius, requiescenti in sinu Abrahæ? Longè vidit eum requiescentem, quem contempserat iacentem. Modò elige mortem. Dic mihi, Quis benè mortuus est? quis malè? Puto qa meliùs ille pauper quàm ille diues: An vis aromatibus sepeliri, & apud inferos sitire? Respondes: Absit à me. Puto quòd hîc dices: Discès ergò benè mori, si didiceris benè viuere. Merces enim bonæ vitæ æterna est.

Martyres pàr. tim malè, partim benè mortui sunt. Psalm. 115.

Luæ 6. Mors diuitis & Lazari qualis.

8 CONCILIVM Lateranense sub Innocentio tertio, capite vigesimosecundo: Cùm infirmitas corporalis nonnunquàm ex peccato proueniat, dicente Domino languido quem sanauerat: Vade, & amplius noli peccare, nè deterius aliquid tibi contingat: decreto præsenti statuimus, & districtè præcipimus medicis corporum, vt cùm eos ad infirmos vocari contigerit, ipsos ante omnia moneant & inducant, q medicos aduocēt animarum, vt postquàm infirmis fuerit de spiritali salute prouisum, ad corporalis medicinę remediū salubriùs ꝓcedatur, cùm causa cessante cesset & effectus. Hoc quidem inter alia huic causam dedit edicto, quòd quidam ingritudinis lecto iacētes, cùm eis à medicis suadetur, vt de animarū salute disponāt, in desperationis articulum incidunt, vndè faciliùs mortis periculum incurrunt. Si quis aūt medicorum huius nostræ constitutionis, postquàm per prælatos locorum fuerit publicata, transgressor extiterit, tam diù ab ingressu Ecclesiæ arceatur, donèc pro transgressione huiusmodi satisfecerit competenter. Cæterùm cùm anima sit multo precioſior corpore, sub interminatione anathematis prohibemus, nè quis medicorum pro corporali salute aliquid ægroto suadeat, quod in periculum animæ conuertatur.

Ioan. 5. Medicorū officium apud ægrotātes, vt medicos animarū vocari curent.

Nihil ꝓ corporis salute suscipiēdum vel agēdum, quod vergat in animæ periculum.

9 CONCILIVM Tridentinum sessione decimaquarta in doctrina de Sacramento extremæ Vnctionis: Clementissimus redemptor noster, qui seruis suis quouis tempore voluit de salutaribus remedijs aduersùs omnia omnium hostium tela esse prospectum, quemadmodùm auxilia maxima in Sacramentis alijs præparauit, quibus Christiani conseruare se integros, dum viuerent, ab omni grauiore spiritus incommodo possint, ità extremæ Vnctionis Sacramento finem vitæ, tanquàm firmissimo quodam præsidio, muniuit. Nam etsi aduersarius noster occasiones per omnem vitam quærat & captet, vt deuorare animas nostras quoquo modo possit: nullum tamen tempus est, quo vehementiùs ille omnes suæ versutiæ neruos intendat ad perdendos nos penitùs & à fidutia etiam, si possit, diuinæ misericordiæ deturbandos, quàm cùm impendére nobis exitum vitæ perspicit. ET Capite secundo: Res & effectus huius sacramēti, gratia est Spiritus sancti: cuius vnctio delicta, si quæ sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit: & ægroti animam alleuiat, & confirmat, magnam in eo diuinæ misericordiæ fidutiam excitando: qua infirmus sublenatus, & morbi incommoda, ac labores leuiùs fert, & tentationibus Dæmonis, calcaneo insidiantis, faciliùs resistit, & sanitatē corporis interdùm vbi saluti animæ expedierit, consequitur.

Morituris ꝓspexit Deus Vnctionis sacramento.

Dæmonis importunitas circa horam mortis.

Effectus extremæ Vnctionis. Iacob. 5.

10 CONCILIVM Nannetense capite quarto: Cùm sacerdos audierit aliquē infirmari in sua plebe, quam citiùs ad eum pergat: & ingressus cubiculum, aquam benedictam sup eum & per omne cubiculū adspergat cum antiphona, Asperges me Domine: & versu, Exurgat DEVS. Deindè dicat orationem, Deus qui sacerdotibus tuis totam præ cæteris gratiam contulisti, &c. Deindè cantet septē psalmos cum precibus pro infirmis. Post hæc omnes iubeat extra cubiculum secedere, & appropinquans lecto quo infirmus decumbit, cum blandè leniterq; alloquatur, vt omnem spem suam in Deo ponat, vt flagellum Dei patienter toleret, vt hoc ad purgationem & castigationem suam prouenire credat, vt peccata sua cōfiteatur, vt emendationem promittat, si Dominus vitam concesserit: pœnitentiam pro culpis commissis spondeat: vt substantiam suam,

Aegroti à parocho visitatio.

Aquæ benedictæ aspsio.

Septē psalmorū lectio.

Exhortatio ad infirmum.

Peccatorum confessio.

Testamētum.

dum adhuc sensus & ratio in eo vigent, disponat: vt peccata sua eleemosynis redimat: vt his qui in se peccauerũt, indulgeat: vt rectam fidem & credulitatem teneat: vt de DEI misericordia nunquàm desperet. Cùm his & huiusmodi allocutionibus fuerit mens infirmi releuata, data benedictione recedat sacerdos, non post multum reuersurus, detq; locum, vt ægrotus de peccatis suis possit cogitare.

11 GREGORIVS libro quarto dialogorum, capite quinquagesimooctauo: Tutior est via, vt bonum quod quisq; post mortẽ suam sperat agi per alios, agat ipse dum viuit, per se. Beatius quippe est liberum exire, quàm post vincula libertatem quærere.

Sine pœnitẽtia nõ migrãdum ex hac vita.

12 POSSIDONIVS vel Possidius in vita sancti Augustini, capite trigesimoprimo: Dicere nobis inter familiaria colloquia consueuerat, post perceptum baptismum etiam laudatos Christianos & sacerdotes absq; digna & competenti pœnitentia exire de corpore non debere. Quod etiam ipse fecit vltima qua defunctus est ægritudine. Nam sibi iusserat psalmos Dauidicos, qui sunt pauciſsimi de pœnitentia scribi, ipsosq; quaterniones iacens in lecto contra parietem positos diebus suæ infirmitatis intuebatur, & legebat, & iugiter ac vbertim flebat. Et nè intentio eius à quoquam impediretur, cauebat. Ante dies fermè decem quàm exiret de corpore, à nobis postulauit præsentibus, nè quis ad eum ingrederetur, nisi ijs tantùm horis quibus medici ad inspiciendum intrarent, vel cùm ei inferretur refectio. Et ità obseruatum ac factum est, & omni illo tempore orationi vacabat. ET Capite vigesimoseptimo: Indicauerat quoquè nobis, se prædicti beati viri Ambrosij in vltimo vitæ constituti audisse sapientissimum & pijssimum responsum, & multùm laudabat & prædicabat. Nam cùm ille, ingt, venerabilis vltima iaceret ægritudine, & à fidelibus honoratis lecto eius adstantibus, & videntibus eum de seculo migraturum ad Deum, & ob hoc mœrentibus, tanti scilicet ac talis Antistitis morte Ecclesiam posse priuari, verbi & sacramenti Dei dispensatione, & rogaretur cum lachrymis, vt sibi à Domino vitæ prosceret commeatum, eum illis dixisse, Nõ sic vixi, vt me pudeat inter vos viuere: sed nec mori timeo, quia bonum Dominum habemus. Et hæc noster Augustinus senex, elimata ac librata admirabatur & laudabat verba. Ideò enim eum dixisse intelligendum est, nec mori timeo, quia bonum Dominum habemus, nè crederetur præsidens de suis purgatissimis moribus præsumpsisse: Non sic vixi, vt me pudeat inter vos viuere. Hoc enim dixerat ad illud, quod homines de homine nõsse poterant. Nam sciens examen æquitatis diuinæ, de bono Domino se dicebat magis, quàm de meritis suis, cõfidere. Cui etiam in oratione quotidiana dicebat: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Cuiusdam quoquè Coepiscopi & familiarissimi sui amici in extremis vitæ de talibus frequentissimum referebat dictum. Ad quem cùm visitandum iam morti propinquãtem ventitãsset, & ille manuum gestu se de seculo exiturum significaret, atque à se illi esset responsum, adhuc eum Ecclesiæ necessarium viuere posse: illum, nè putaretur huius vitæ teneri cupiditate, respõdisse ei: Si nunquàm, benè: Si aliquandò, quarè non modò? Et talem sententiam mirabatur & laudabat hominem protulisse, Deum quidem timentem, veruntamen in villa natum & nutritum, sed non multa lectionis eruditum scientia. Illud etiam cuiusdam ægrotantis dictum afferebat Episcopi, de quo sanctus in Epistola sua quã de mortalitate scripsit, martyr Cyprianus ità retulit, dicens: Cùm quidam de collegis & consacerdotibus nostris infirmitate defessus, & de appropiquãte morte solicitus commeatum sibi precaretur, adstitit deprecanti & iam penè morienti iuuenis honore & maiestate venerabilis, statura celsus, & clarus adspectu, & quem adstantem sibi vix posset humanus adspectus oculis carnalibus intueri, nisi quòd talẽ videre iam poterat, de seculo recessurus. Atq; ille non fine quadam animi & vocis indignatione infremuit & dixit, Pati timetis, exire non vultis: quid faciam vobis?

Pſalmos pœnitentiales ſibi ſcribi iuſſit Auguſtinus ante mortem.

Orationi potiſſimũ vacat Auguſtinus morituus.

Ambroſij dicta in morte.

Cuiuſdã alterius moriẽtis dictũ ab Auguſtino laudatum.

Ex Cypriano viſio quædã.

In eos q̃ inuiti moriũtur.

13 AVGVSTINVS in enchiridio ad Laurentium, capite centesimo decimo: Quocircà hic omne meritum comparatur, quo possit post hanc vitam releuari quispiam vel grauari. Nemo autem se speret quod hîc neglexerit, cùm obierit, apud DEVM promereri.

Ante mortem omne meritũ comparatur.

14 ET tractatu quadragesimoquarto in Euangelium Ioannis, super ea verba, Venit nox quandò nemo potest operari: Quid igitur? qd dicemus de nocte ista? quandò erit, quandò nemo poterit operari? Nox ista impiorum erit, nox ista eorum erit, quibus in fine dicetur, Ite in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius: sed nox dicta est, non flamma, non ignis? Audi quia & nox est: de quodam seruo dicit, Ligate illi manus & pedes, & proijcite eum in tenebras exteriores. Operetur ergò homo dum viuit, nè illa nocte

Nox in qua nemo poteſt opari, eſt impiorum poſt iudicium extremum. Matth. 25. Matth. 22.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nocte præueniatur, ybi nemo possit operari. Modò est vt operetur fides per dilectiõem: & si modò operamur, hic est dies, hic est Christus: audi promittentem, & nè arbitreris absentem. Ipse dixit, Eccè ego vobiscum sum. Quàm diù? non sit in nobis solicitudo qui viuimus, si fieri posset, de hac etiam voce posteros qui futuri sunt, securissimos faceremus: Eccè, inquit, ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Dies iste qui circumitu solis huius adimpletur, paucas horas habet: dies præsentiæ Christi, vsque in consummationem seculi extenditur. Post resurrectionem verò viuorũ & mortuorum, cùm positis ad dexteram dixerit, Venite benedicti patris mei, percipite regnum: positis autem ad sinistram dixerit, Ite in ignẽ æternũ, qui paratus est diabolo & angelis eius: ibi erit nox, ibi nemo potest operari, sed recipere q̃d operatus est. Aliud est tempus operationis, aliud receptionis: reddet enim Dominus vnicuique secundùm opera sua, cùm viuis & mortuis sic facturus est: erit enim tunc nox valida, quæ inuoluat impios. Sed & modò omnis infidelis quandò moritur, illa nocte susc̃ipitur, & non est vt illic aliquid operetur. In illa nocte diues ardebat, & stillam aquæ de digito pauperis requirebat, dolebat, angebatur, fatebatur, nec ei subueniebatur, & conatꝰ est benefacere: ait enim Abrahæ, Pater Abraham, mitte Lazarum ad fratres meos, vt dicat illis quid hìc agatur, nè & ipsi veniant in hunc locum tormentorum. O infelix, quandò viuebas, tunc erat tempus operandi: modò iam in nocte es, in qua nemo possit operari.

Matth. 28.

Matth. 25.

Matth. 16.

Est etiam malis statim post mortem nox in qua nemo potest operari.

Lucæ 16.

1 C AVGVSTINVS sermone quadragesimooctauo ad fratres in eremo: Cùm in extrema ægritudine fueritis, ô quàm forte, ô quàm durum, ô quàm pœnosum, ô quàm lachrymabile erit vobis pœnitere & dolere de malis commissis, & de bonis omissis. Quarè hoc erit, nisì quia illic capitur tota intentio mentis, vbi est vis doloris? Multa enim occurrunt impedimenta cordi. Nam corpus dolet, pœna affligit: qa mors appropinquat, intrare filios quos patres summè dilexerunt, pro quibus etiam se damnatos existimant, tenebroso oculo adspiciunt: vxores iam lachrymantes considerant, mundus adhuc eis fidutiam præstat: Diabolus, nè de peccatis doleant, fidem tribuit, & chirographum infirmantibus præbet: caro nõ deficere adhuc satis sperat: medici, vt lucrentur, ipsum confortant: parentes applaudunt, sacerdotes alliciunt, & sic diuites moriuntur in inferno. O homo, audisti quid locutus sum: omninò crede quòd hæc omnia citò experieris. Obsecro igitur te, vt antequàm

De differẽtibus pœnitentiã vsq; ad horam mortis.

Impedit verã conuersionẽ dolor.

Alia conuersionis impedimenta.

quàm infirmitate graueris, agas pœnitentiam, disponas domum tuam. Fac quod fiendum est, fac testamentum dum sanus es, dum sapiẽs es, dum tuus es: Nam si expectaueris infirmitatem, omninò minis vel blandimentis duceris quò tu non vis.

Tempore cõuersio instituenda est, & cõdẽdum testamentum.

2 ET sermone quinquagesimoseptimo: Item in libro de vanitate seculi, capite primo: Quòd si vultis scire charissimi, quàm magno metu magnisq; doloribus anima separatur à corpore, diligenter aduertite. Veniunt enim angeli assumere eam ante Deum, vt perducant illam ante tribunal iudicis metuendi. & tunc illa memorans opera sua mala & peruersa, quæ die noctuq; gessit, contremiscit, & quærit ea fugere, inducias q̃ petere, dicens: Date mihi vel vnius horæ spatium. Tunc quasi loquentia simul opera eius, dicẽt: Tu nos egisti, opera tua sumus, non te deseremus, sed tecum semper erimus, tecumq; pergemus ad iudicium. Hęc quidem cum peccatoris anima aguntur, quæ cùm horrendo timore separatur à corpore, & pergit plena peccatis & ingenti confusione: iusti verò anima cùm separatur à corpore, non timet, nec expauescit, sed magis cum magno gaudio egreditur, & cum exultatione pergit ad Deum, deducentibus se sanctis angelis. Illam horam fratres modò timete, vt non tunc timeatis: illam nunc præcauete, vt tunc securi esse possitis.

De separatione animæ à corpore.

Mors peccatoris & iusto. rum quid distent.

3 HVGO à sancto Victore, libro primo de anima, capite secundo: Dum libẽter ac iucundè moratur homo in mundo, diuq; se victurum arbitratur, ac multa in longum disponit tempus agenda: subitò rapitur in mortẽ, & ex improuiso anima aufertur à corpore: tunc q̃ cum magno metu magnisq; doloribus anima separatur à corpore. Veniunt enim angeli assumere illã, vt perducant eam ante tribunal iudicis metuendi. & tunc illa memorans opera sua mala & pessima, quæ die noctuq; gessit, contremiscit & quærit illa fugere, inducias q̃ petere, dicens: Date mihi vel vnius horæ spatiũ. Tunc quasi loquentia simul opera dicent: Tu nos egisti: opera tua sumus: nõ te deseremus, sed tecum semper erimus: tecum pergemus ad iudicium. Vitia quoq; multis & multiplicibus criminibus eam accusabũt: multaq; falsa testimonia aduersùs illam inuenient, quãquàm vera ad damnationem eius possent sufficere. Dæmones verò terribili vultu & horribili adspectu eam terrebũt: ingenti furore eam p̃sequentur & cõpræhendent tam terr biliter quàm horribiliter, volentes eam retinere & possidere, nisì sit qui eripiat. Tunc anima inueniens oculos clausos, & os aliosq; corporis sensus per quos solebat

Eadem habet Bernard. c. 2. meditationũ.

De separatione animæ à corpore.

Dæmonũ terror & furor.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bat egredi & delectari in his exterioribus, reuertetur ad se: & videns se solam & nudam, ingenti horrore concussa, de desperatione deficiet in se, & cadet sub se. Quia enim pro amore mundi & carnis voluptate Dei amorem dereliquerat, derelinquetur à Deo misera in hora tantæ necessitatis, atque dæmonibus tradetur in infernum cruciandа. Sic anima peccatoris in die qua ignorat, & hora qua nescit, rapitur à morte & segregatur à corpore: pergitq; miserijs plena, tremens & dolens: & cùm nullam excusationem habeat, quam pro peccatis suis possit obtendere, contabescit & pertimescit ante Deum apparére. Ingenti horrore concutitur, & multiplicibus cogitationum æstibus agitatur: cùm vrgente solutione carnis & subductis é medio omnibus, se & illum terminum considerat cui approprinquat: & post paululùm hoc inuenit, quod in perpetuum mutari non poterit. Considerat planè, quàm districtus veniat æternus iudex, & ante seueritatem tantæ iustitiæ quas rationes vitæ suæ ponat. Si enim cuncta opera quæ intelligere potuit, deuitauit: ventura tamen coram districto iudice, illa magis quæ in semetipsa non intelligit, pertimescit. Crescit pauor cùm cogitat, quod viam vitæ hutus nequaquàm sine culpa transire potuit.

Animæ peccatricis timor & miseria in hora mortis.

Habet eadem Bernardus in libro de interiori domo, cap. 28.

4 ET libro 3. cap. 23. Cõsidera quomodò morieris, quãdò aliqua graui infirmitate vexatus, & ad extrema deductus: & ibi ad terram ,pjectus inter lõga suspiria & difficiles singultus, inter diuersos dolores & timores animam expirabis. Tunc veniet corpus in pallorẽ & horrorẽ, in saniẽ & fœtorem: erit vermis & cibus vermiũ: animã verò mox capient & rapient laruales illę facies, quę eam in exitu p̃ stolãtur. Et ex omni parte terrebũt eam dæmones terribiles, & horribiles. Cogita qs eam defendet ab illis rugiẽtibus, ſparatis ad escã: qs cõsolabitur eã, cùm teterrima illa mõstra dæmoniorũ occurſantia sibi cateruatim ruere videbit: aut qs deducet p ignotã regiõem?

Consideratio morientis hominis. Dæmonum præsentia.

Colloqũ inter Prudentiã & timorẽ vel memoriam mortis.

5 ET lib. 4. de anima, cap. 13. Introducere debet prudẽtia aliquos nuncios qui aliqua narrẽt, quæ ad exercitationẽ valeãt. Itaq; nũcius mortis ingressum postulãs, admittit. Qui rogat, vt dicat qs sit, vndè veniat, qd viderit: se respõdet nõ aliter qcquã dicturũ, nisi summũ fiat silentium. Quo impetrato, sic incipit: Ego sum timor mortis: & mortẽ vobis venire nũcio. Prudentia logtur ,p oibus, & interrogat, sic dicẽs: Vbi est mors? MEMORIA MORTIS. Scio qa nõ tardat venire & ,ppè est. Sed diẽ & horã aduentus eius ego nescio. PRVDENTIA. Et q veniunt cũ illa? MEMORIA. Mille dæmones ferẽtes secum libros grandes & vncos ferreos, & igneas catenas. PRVDENTIA.

In morte ſsentes sunt dæmões, libros, vncos & catenas habẽtes.

Quid

Quid p̃tendũt his omnibus? MEM. In libris scripta sunt oĩa peccata hominum: & quorum ibidẽm peccata scripta sunt, illos sui esse dicunt iuris. Vncos ferunt, vt ąs sui esse iuris cõuicerint, eorũ animas violenter extrahant, & ligatas catenis in infernum pertrahant.

6 INNOCEN. tertius lib. 2. de cõtemptu mundi, siue de miseria humanę cõditionis, cap. 42. Mali quatuor dolores patiũtur in morte. Primus dolor est angustia corporea, tanta & tam grauis, quanta vel qualis nec fuit, nec est in præsenti vita ante dissolutiõem illam. Quod in quibusdam, etsi non in omnibus appáret, præ nimio dolore seipsos discerpentibus. Fortis enim & incomparabilis est violentia, quandò nexus illi & vitales nodi inter corpus & animam dissrumpũtur. Vndè propheta lamentando ait: Circundederũt me dolores mortis. Non enim est membrum, non articulus in corpore, quod penitùs nõ inuoluatur illo inexplicabili dolore. Secũdus dolor est, quandò iã penè defatigato corpore & suis exhausto viribus, anima multo liberiùs videt tunc in momento occcurrere oĩa opera bona, vel mala quæ fecit, quæ omnia reducuntur ante oculos interiores. Dolor iste est tantus, & * retractatio ista tã grauis est, quòd anima plurimùm turbata, cogitur quasi seipsam odisse. Vndè dicitur in psalmo: Torrẽtes iniquitatis cõturbauerũt me. Nam torrẽtes eũ multo impetu veniunt, & videntur diruere omnia: ità in morte videbit malus oĩa subitò, quæ fecit opa bona vel mala. Tertius dolor est, quãdò anima iam incipit tam tristè dijudicare, & sibi ,p suis iniquitatibus singulis omnia & debita gehennæ tormẽta videt imminere. Vndè dicitur in psalmo: Circundederũt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerũt me. Quartus dolor est, quãdò anima adhuc in corpore posita, videt spiritus malignos, ad rapiendũ se paratos: vbi tãtus dolor est & timor, quòd misera anima licèt à corpore egressura, quãdiù potest refugiat, vt tẽpus suæ captiuitatis redimat, anteq̃ de corpore exeat. Propter q̃d dicit Sophonias ,pheta: A prima porta exit clamor, & à secũda vlulat». Prima porta dicitur, quandò anima mala q̃ citò egreditur à corpore, tam citò rapitur à malignis sequẽtibus ad ęterna supplicia. Secũda porta dicitur, quãdò post diẽ iudicij puniẽtur in corpore, & anima sine fine. Puniuntur enim mali in anima tantùm in prima seperatione corporis & animæ, post iudicium verò in anima & corpore puniẽtur. Vndè dicitur: Duplici contritione contere eos.

Quadruplex dolor quẽ in morte sustinent mali. Corporis dolor quantus.

Psalm. 114.

Animæ dolor triplex in morte. Adspectus opũ bonorũ & malorum.

* aliàs recogitatio.

Psal. 17.

Consideratio gehennæ. Psalm. 114.

Adspectus dæmonum.

Sophon. 1.

7 GREGORIVS libro 4. dialogorum, capite trigesimo octauo: Chrisorius, sicut Probus propinquus illius, cuius iam superiùs

Terribile exemplum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

memoriam feci, narrare consueuit, vir in hoc mundo valdè idoneus fuit, sed tantum plenus vitijs, quantum rebus, superbia tumidus, carnis suæ voluptatibus subditus, in requirendis rebus auaritiæ facibus accensus. Sed cùm tot malis DOMINVS finem ponere decreuisset, corporali hunc tantum molestia percussit. Qui ad extremum veniens, eadem hora qua iam de corpore erat exiturus, apertis oculis vidit teterrimos viros & nigerrimos spiritus coram se assistere, & vehementer imminere, vt ad inferni claustra eum raperent. Cœpit tremere, pallescere, sudare, & magnis vocibus inducias petere, filiumq; suum nomine Maximum, quē ipse iam monachus monachum vidi, & nimijs & turbatis vocibus vocare, dicens: Maxime curre. Nunquàm tibi mali aliquid feci, in fide tua me suscipe. Turbatus mox Maximus adfuit, lugens ac perstrepens familia conuenit. Eos autem quos ille insistentes sibi grauiter tolerabat, ipsi malignos spiritus videre non poterant, sed eorum præsentiam, in confusione, & pallore, & tremore illius qui trahebatur, videbant. Pauore autem tetræ eorum imaginis huc illucq; vertebatur in lectulo: iacebat in sinistro latere, adspectum eorū ferre nō poterat: vertebatur ad parietem, ibiq; aderant. Cumq; constrictus nimis, relaxari se iam posse desperaret, cœpit magnis vocibus clamare: Inducias vel vsque ad manè, inducias vel vsque ad manè. Sed cùm hæc clamaret, in ipsis vocibus de habitaculo suæ carnis euulsus est. De quo nimirùm constat, quia pro nobis ista, non pro se, viderit, vt eius viso nobis proficiat, quos adhuc diuina patiētia longanimiter expectat. Nam illi tetros spiritus ante mortem vidisse, & inducias petijsse quid profuit, qui easdem inducias quas petijt, non accepit?

Dæmonum adspectus.

Nostri causa hæc vidit Chrisorius.

8 IDEM in homilia duodecima in euangelia, eandem refert historiam de Chrisorio.

Aliud terribile exemplū de differentibus cōuersionē ad mortem vsque.

9 BEDA libro quinto historiæ Anglorum, capite decimoquarto: Fuit quidam in prouincia Merciorum, cuius visiones ac verba, nec non & conuersatio plurimis, sed non sibimet profuit. Fuit autē temporibus Coenridi, qui post Edilredum regnauit, vir in laico habitu atque officio militari positus: sed quantum pro industria exteriori Regi placens, tantum pro interna suimet negligentia displicens. Admonebat ergò illum sedulò, vt confiteretur, & emendaret ac relinqueret scelera sua, priusquàm subito mortis superuentu tempus omne pœnitendi & emendandi perderet. Verùm ille frequēter licēt admonitus, spernebat verba salutis, sesēq; tempore quenquenti pœnitentiam acturum esse promittebat. Hæc inter, tactus infirmitate, décidit in lectum, atq; acri cœpit dolore torqueri. Ad quē ingressus rex, qui diligebat eū, multūm hortabatur, vt vel tunc anteq; moreretur, pœnitentiā ageret cōmissorū. At ille respōdit, nō se tūc velle cōfiteri peccata sua, sed cùm ab infirmitate sua resurgeret, nè exprobrarent sibi sodales, q; timore mortis faceret ea, quæ sospes facere nolebat, fortiter quidem, vt sibi videbatur ioquutus, sed miserabiliter, vt pòst patuit, dæmoniaca fraude seductus. Cuiq; morbo ingrauescente, denuò ad eum visitandum ac docendum rex intraret, clamauit statim miserabili voce: Quid vis modò? quid huc venisti? non enim mihi aliquid vtilitatis, aut salutis potes vltrà conferre. At ille, noli ità loqui. Vide vt sanum sapias. Non, inquit, insanio, sed pessimam mihi conscientiam certus præ oculis habeo. Et quid, inquit, hoc est? Paulò antè, inquit, intrauerunt domum hanc duo pulcherrimi iuuenes, & resederunt iuxta me, vnus ad caput, & vnus ad pedes, protulitq; vnus libellum perpulchrum, sed vehemēter modicum, ac mihi legendum dedit, in quo omnia quæ vnquàm bona feceram, intuens scripta reperi, & hæc erāt nimium pauca & modica. Receperunt codicem, neque aliquid mihi dicebant. Tunc subitò mihi superuenit exercitus malignorum & horrendorum vultu spirituum, domumq; hanc & extetiùs obsedit, & intùs maxima ex parte residens impleuit. Tunc ille qui & obscuritate tenebrosq; faciei, & primatu sedis maior esse videbatur eorum, proferens codicem horrendæ visionis, & magnitudinis enormis, & ponderis penè importabilis, iussit vni ex satellitibus suis mihi ad legendum deferre. Quem cùm legissem, inueni omnia scelera, non solùm quæ opere & verbo, sed etiam quæ tenuissima cogitatione peccaui, manifestissimè in eo tetris esse descripta literis. Dicebatq; ad illos, qui mihi adsederant, viros albatos & præclaros: Quid hic sedetis, scientes certissimè quia noster est iste? Respōderunt, Verùm dicitis, accipite, & in cumulum damnationis vestræ ducite. Quo dicto, statim disparuerunt, surgentesq; duo nequissimi spiritus, habentes cultros in manibus, percusserunt me, vnus in capite, & alius in pede: qui videlicet modò cum magno tormento trāsfodiūt viscera mea, & interiora corporis mei penetrāt, moxq; ad inuicem peruenient, moriar, & paratis ad rapiendum me dæmonibus in inferni claustra ptrahar. Sic loquebatur miser desperans, & non multò pòst defunctus, pœnitentiā, quam ad breue tēpus cum fructu veniæ facere supersedit, in æternum sine fructu pœ-

Admonitio ad cōfessionē & vitæ emendationem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis subditus facit. De quo constat, quia, sicut B. Papa Gregorius de quibusdam scribit, non pro se ista, cui non profuêre, sed pro alijs viderit: qui eius interitum cognoscentes, differre tempus pœnitentiæ, dum vacat, timerent, nè improuiso mortis articulo præuẽti, impœnitentes perirent. Quòd autem codices diuersos per bonos, siue malos spiritus sibi vidit offerri, ob id superna dispensatione factum est, vt meminerimus facta & cogitationes nostras, non in ventum diffluere, sed ad examen summi iudicis cuncta seruari, siue per amicos angelos in fine nobis ostendenda, siue per hostes. Quòd verò priùs candidum codicem protulerunt angeli, deindè atrum dæmones, illi perparuum, isti enormẽ, animaduertendum est, quòd in prima ætate bona aliqua fecit, quę tamen vniuersa prauè agendo iuuenis obnubilauit: Qui si è contrario errores puerities corrigere in adolescentia, ac benefaciendo à Dei oculis abscondere curâsset, posset eorum numero sociari, de quibus ait Psalmus: Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Hanc historiam, sicut à venerabili antistite Pethelmo didici, simpliciter ob salutem legentium siue audientium, narrandam esse putaui.

In 4. dialog.

De codicibus quos angeli tũ boni tũ mali moriturо exhibuerunt.

Psal. 31.

10 ET capite decimoquinto: Noui autem ipse fratrem, quem vtinàm non nôssem, cuius etiam nomen, si hoc aliquid prodesset, dicere possem, positum in monasterio nobili, sed ipsum ignobiliter viuentem. Corripiebatur quidem sedulò à fratribus, ac à maioribus loci ad castigatiorem vitam conuerti admonebatur: Et quanuis eos audire noluisset, tolerabatur tamen ab eis longanimiter ob necessitatem operum ipsius exteriorum. erat enim fabrili arte singularis. Seruiebat autem multùm ebrietati, & cæteris remissioris vitæ illecebris, magisq; in officina sua die, noctuq; residere, quàm ad psallendum aut orandum in ecclesia, audiendúmque cũ fratribus verbum vitæ consueuerat. Vndè accidit illi, quod solent dicere quidam: Quia qui non vult Ecclesiæ ianuam sponte damnatus ingredi, necesse habeat ianuam inferni non sponte damnatus introduci. Percussus enim languore, atque ad extrema perductus, vocauit fratres, & multùm mœrens ac damnato similis, cœpit narrare, quia videret inferos apertos, & Sathan demersum in profundum tartari, Caiphamq; cum cæteris, qui occiderant DOMINVM, iuxta eum flammis vltricibus cõtraditum. In quorum vicinia, inquit, heu misero mihi locum adspicio æternæ perditionis esse præparatum. Audientes hæc fratres, cœperunt diligenter exhortari, vt vel tunc positus adhuc in corpore, pœnitentiam ageret. Respondebat ille desperans: Non est mihi modò tempus mutandi vitam, cùm ipse viderim iudicium meum iam esse completum. Talia dicens, sine viatico salutis obijt: & corpus eius in vltimis est monasterij locis humatum: neque aliquis pro eo Missas facere, vel psalmos cantare, vel saltem orare præsumebat. O quàm grandi distantia diuisit Dominus lucem à tenebris. Beatus protomartyr Stephanus passurus mortem pro veritate, vidit cælos apertos, vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris Dei: & vbi erat futurus ipse post mortem, ibi oculos mentis ante mortem misit, quò lætior occumberet in mortem. At contrà faber iste tenebrosæ mentis & actionis, imminente morte, vidit aperta tartara, vidit damnationem diaboli, & sequacium eius, vidit etiam suum infelix inter tales carcerem, quo miserabiliùs ipse desperata salute periret, sed viuentibus, qui hæc cognouissent, causam salutis sua perditione relinqueret. Factum est hoc nupèr in prouincia Berniciorum, ac longè lateq; diffamatum, multos ad agendam, & non differendam scelerum suorum pœnitudinem prouocauit. Quod vtinàm ex hac etiam nostrarum lectione literarum fiat.

Exemplũ terribile de eo q̃ vidit infernũ apertũ, & Iudã apud inferos sibi paratum.

Missas facere p̃ dãnato vel orare nõ audent.

Act. 7.

11 GREGORIVS libro quarto dialogorum, capite vndecimo mortem Vrsini presbyteri describens: Cum magna cœpit lætitia clamare, dicens: Benè veniant Domini mei, benè veniant Domini: quid ad tantillum seruulum vestrum estis dignati conuenire? Venio, venio. Gratias ago, gratias ago. Cumq; hoc iterata crebra voce repeteret, quibus hoc diceret, noti sui qui illum circunstererant, requirebant. Quibus ille admirando respondit, dicens: Nunquid hic conuenisse sanctos Apostolos non videtis? B. Petrum & Paulum primos Apostolorum non adspicitis? Ad quos iterùm conuersus, dicebat: Eccè venio, eccè venio: atque inter hæc verba animam reddidit. Et quia veraciter sanctos Apostolos vidit, eos etiam sequendo testatus est. Quod plerunq; contingit iustis, vt in morte sua sanctorum præcellentium visiones adspiciant, nè ipsam mortis suæ pœnalem sententiam pertimescant, sed dum eorum menti internorum ciuium societas ostenditur, à carnis suæ copula sine doloris & formidinis fatigatione soluantur.

In morte quã videt Apostolos.

Cur quidã in morte sanctos videant præsentes.

12 SE-

Universidad de Deusto
Biblioteca

12 SEQVENTIBVS capitibus plures alias similes apparitiões iustorum commemorat.

13 CYPRIANVS in libro de mortalitate, inter alia quæ adfert de non timenda morte: Quæ cæcitas, inquit, animi, quæ ve dementia est, amare pressuras & pœnas, & lachrymas mundi, & non festinare potiùs ad gaudium quod nunquàm possit auferri? Hoc autem fit, fratres dilectissimi, quia fides deest, quia nemo credit vera esse quæ promittit Deus. Apostolus Paulus in epistola sua ponit & dicit: Mihi viuere Christus est, & mori lucrum. Lucrum maximum computans iam seculi laqueis non teneri, iam nullis peccatis & vitijs carnis obnoxium fieri, exemptum pressuris angentibus, & venenatis diaboli faucibus liberatum, ad lætitiã salutis æternæ, Christo vocante, proficisci. Et post nonnulla: Mori planè timeat, sed qui ex aqua & spiritu non renatus, gehennæ ignibus mancipatur: mori timeat, qui non Christi cruce & passione censetur: mori timeat, qui ad secundam mortem de hac morte transibit: mori timeat, quem de seculo recedẽtem, perennibus pœnis æterna flamma torquebit: mori timeat, cui hoc mora longiore confertur, vt cruciatus eius & gemitus interim differatur. Qualem te inuenit Dominus cùm vocat, talẽ pariter & iudicat. Meminisse debemus voluntatem nos, non nostram, sed Dei facere debere, secundùm quod nos Dominus quotidiè iussit orare. Quàm præposterum est, quamq; peruersum, vt cùm Dei voluntatem fieri postulemus, quandò euocat nos & accersit de hoc mudo Deus, non statim voluntatis eius imperio pareamus. Obnitimur & reluctamur, & peruicacium more seruorum ad conspectum Domini cum tristitia & mœrore perducimur, exeuntes istinc necessitatis vinculo, non obsequio voluntatis: & volumus ab eo præmijs cælestibus honorari, ad quem venimus inuiti? Quid ergò oramus & petimus vt adueniat regnum cælorum, si captiuitas terrena delectat? Quid precibus frequenter iteratis rogamus & poscimus, vt acceleret dies regni, si maiora desideria, & vota potiora sunt seruire istic diabolo, quàm regnare cũ Christo? Denique vt manifestiùs diuinæ prouidentiæ indicia clarescerent, quòd Dominus præscius futurorum suis cõsulat ad veram salutem, cùm quidam de collegis & consacerdotibus nostris iam infirmitate defessus, & de appropinquante morte solicitus cõmeatum sibi precaretur, adstitit deprecandi, & iam penè morièti iuuenis honore & maiestate venerabilis, statu celsus, & clarus adspectu, & quem assistentem sibi vix posset humanus adspectus oculis carpa-

Amare vitam præsentem, quã fatuum sit.

Philip. 1. Per mortem a quibus calamitatibus & periculis liberemur.

Quibus sit meritò mors timenda.

Quales moriuntur, tales iudicamur.

Volũtati Dei parẽdum est.

Pertinacibus seruis cõparantur ij, qui moriuntur inuiti.

Exemplũ cuius etiã meminit Possidonius in vita D. Augustini.

nalibus intueri, nisi quòd talem videre iam poterat de seculo recessurus. Atque ille non sine quadam animi & vocis indignatione infremuit, & dixit: Pati timetis, exire non vultis, quid faciam vobis? Increpantis vox & monentis est: qui de persecutione solicitis, de accerlitione securis non consentit ad præsens desiderium, sed consulit in futurum. Audiuit frater noster & collega moriturus, quod cæteris diceret. Nam qui moriturus audiuit, ad hoc audiuit vt diceret: audiuit non sibi ille, sed nobis. Nam quid discederet iam recessurus? Didicit immò nobis remanentibus, vt dum sacerdotem DEI qui commeatum petebat, increpitum esse comperimus, quid cunctis expediat agnosceremus. Et paucis interiectis: Quod interim morimur, ad immortalitatem morte trãsgredimur: nec potest vita æterna succedere, nisi hinc contigerit exire: non est exitus iste, sed transitus, & temporali itinere decurso ad æterna trangressus. Quis non ad meliora festinet? Quis non mutari & reformari ad Christi speciem, & ad cælestis gratiæ dignitatem venire citiùs exoptet? Paulo Apostolo prædicante: Nostra autem conuersatio, inquit, in cælis est, vndè & Dominum expectamus & cæt. Eius est in mundo diù velle remanere quem mundus oblectat, quẽ seculum blandiens atque decipiens, illecebris terrenæ voluptatis inuitat. Porrò cùm mundus oderit Christianum, quid amas eum qui te odit, & non magis sequeris Christum, qui te redemit, & diligit? Et sub finem: Quis non peregrè constitutus properet in patriam regredi? Quis non ad suos nauigare festinans, ventum prosperum cupidiùs optaret, vt velociter charos liceret amplecti? Patriam nostram paradisum computamus, parentes patriarchas habere iam cœpimus, quid non properamus & currimus, vt patriam nostram videre, vt parentes salutare possimus? Magnus illic nos charorũ numerus expectat, parentum, fratrum, filiorum, frequens nos & copiosa turba desiderat, iam de sua immortalitate secura, & adhuc de nostra salute solicita.

Non sibi, sed nobis audiuit.

Per mortem transitur ad immortalitatem.

Philip. 1. Cuius sit desiderare & vnicè amare vitã præsentẽ.

Per mortem reditur in patriam.

Sancti in cælis sunt de nobis soliciti.

14 AMBROSIVS in libro de bono mortis, capite secundo: Mortis tria sunt genera. Vna mors peccati est, de qua scriptum est: Anima quæ peccat, ipsa morietur. Alia mors mystica, quandò quis peccato moritur, & Deo viuit, de qua ait idem Apostolus: Consepulti enim sumus cum illo per baptismũ in mortem. Tertia mors qua cursum vitæ huius & munus explemus, id est, animæ corporisq; secessio. Aduertimus igitur quod vna mors sit mala: si propter peccatũ moriamur: alia mors bona sit, qua is qui fuerit mor-

Mortis tria sunt genera.

Ezech. 18. Rom. 6.

Quædã mors mala quædã bona, & quædam media.

Cur mors paucos delectet, vitiũ infirmitatis est.

tuus, iustificatus est à peccato. Tertia mors media sit. Nam & bona iustis videtur, & plerisq; metuẽda. Quæ cùm absoluat omnes, paucos delectat. Sed nõ hoc mortis est vitium, sed nostræ infirmitatis, q̃ voluptate corporis, & delectatiõe vitæ istius capimur, & cursum hunc consummare trepidamus, in quo plus amaritudinis q̃ voluptatis est. Et post pauca: Quid tantoperè vitam istam desideramus, in qua quanto diutiùs quis fuerit, tanto maiore oneratur sarcina peccatorum? Ipse Dominus ait: Sufficit diei malitia sua.

Matt. 6.

15 CAPITE tertio: Mors igitur solutio est animæ & corporis.

Philip. 1.

Deniq; & in Apostolo docuimus lectum, Dissolui & cum Christo esse, multo melius. Solutio autem ista quid aliud agit, nisi vt corpus resoluatur & quiescat, anima autem conuertatur in requiem suam, & sit libera, quæ si pia est, cùm Christo futura sit? Quid igitur in hac vita aliud iusti agunt, nisi vt exuant se huius corporis cogitationibus, quæ velut vincula nos ligant, & se ab his molestijs separare contendãt, renuncient voluptatibus suis atq; luxuriæ, fugiant flammas libidinum?

Anima post mortem ad Christum vadit.

Mors mystica iustorum.

16 CAPITE quarto: Omnifariàm igitur mors est bonum, & qa compugnantia diuidit, nè se inuicèm impugnent, & quia portus quidam est eorum qui magno vitæ istius iactati salo, fidæ quietis statione requirunt. Et quia deteriorem statum non efficit, sed qualem in singulis inuenerit, talẽ iudicio futuro reseruat, & quiete ipsa fouet, & præsentium inuidiæ subducit, & futurorum expectatione cõponit. Accedit eò, quòd frustrà homines mortem timent, quasi finem naturæ. Nam si recolamus quòd Deus mortẽ non fecerit, sed postquàm homo lapsus in flagitium est, prævaricationis & fraudis sententia compræhenderit, vt in terram suam terra remearet, inueniemus mortem finem esse peccati, nè quo esset vita diuturnior, eo fieret culpa numerosior.

Mortem esse bonũ, & idcirco non timendam.

Sap. 1.

Mors est finis peccati.

17 CAPITE septimo: Non amara mors, sed impio amara, & tamen amarior vita quàm mors. Grauius est enim ad peccatum viuere, quàm in peccato mori, quia impius quàm diù viuit, peccatum auget: si moriatur, peccare desinit. Pleriq; criminum suorũ absolutiõe lætantur: si emẽdaturi sunt, rectè: si perseueraturi in eis, stultè: qa lõgè illis plùs dãnatio, pfuisset, nè incremẽta facerẽt peccatorũ.

Mors quibus amara sit.

Mors impiorum quodãmodo bona est.

18 CAPITE octauo: Quòd si terribilis apud viuentes æstimatur, non mors ipsa terribilis est, sed opinio de morte, quam vnusquisq; pro suo interpretatur affectu, aut pro sua cõscientia perhorrescit. Suæ igitur vnusquisq; conscientiæ vulnus accusat, nõ mortis acerbitatem.

Nõ tam mors quàm opinio de morte, terribilis est.

bitatem. Deniq; iustis mors quietus est portus, nocentibus naufragiũ putatur. Certè ijs quibus grauis est timor mortis, non est graue mori, sed graue est viuere sub metu mortis. Non ergò mors grauis, sed metus mortis. Nõ habemus quod in morte metuamus, si nihil quod timendum sit, vita nostra commisit. Insipientes autem mortem quasi summũ malorum reformidant, sapientes quasi requiem post labores & finem malorum expetunt.

Timor mortis potiùs grauis est, q̃ mors ipsa.

Vita inculpata mortẽ non timet.

19 CAPITE duodecimo: His igiturfreti, intrepidè pergamus ad redemptorem nostrũ Iesum, intrepidè ad patriarchãrũ cõciliũ, intrepidè ad Abraham patrẽ nostrũ, cùm dies aduenerit, proficiscamur: intrepidè pergamus ad illum sanctorũ cœtum, iustorumq; cõuentũ. Ibim⁹ em ad patres nostros, ibim⁹ ad illos nostræ fidei p̃ceptores, vt etiã si opera desint, fides opitulet, defendat hæreditas.

Per mortem itur ad Sanctorum consortia.

III.

Quomodò scriptura de iudcio admonet?

A Horrendum [a] *est incidere in manus Dei viuentis*, Christiq́ue iudicis, [b] ante cuius tribunal nos omnes oportet manifestari, & [c] vnumquenque rationem pro seipso reddere. [d] *Cuncta* enim *quæ fiunt, adducet Deus in iudicium pro omni errato, siue bonum, siue malum sit.* Quarè non modò peccatoribus, sed etiam sæpè [e] sanctis iudicij huius terribilis est [f] expectatio. Timuit hinc Dauid, vt solicitè roget: [g] *Non intres in iudicium cum seruo tuo Domine.* Timuit & Iob, quantunuis [h] innocens, suumq́ue timorem his verbis ostendit: [a] *Quid faciam, cùm surrexerit ad iudicãdũ Deus? & cùm quæsierit, quid*

a Hebræ. 10. f Bernar ser. 3. in psalmum, Qui habitat.

b 2. Cor 5. b

c Rom. 14. b.

d Eccles. 12. d 11. d 1. Corint 4. a Rom. 2. a b c Sap. 1 e Eccl. 11. e Mat 12. c 16 d Apoc. 20. d 22. e psal 61 b 2. Tim 4. b Damasc. in ser de defunctis. Cyrill. de exitu animæ. Leontius de vita Eleemosynarij.

e 1. Pet. 4. d Soph. 1. e Psal 74. a Bern. ser. 55. in Cantica Grego. lib. 8 moral. cap. 13.

f Hebr. 10. e

g Psal. 142. a

h Iob 1. a

a Iob 31. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

b Ibidé c. Greg. 21. moral. cap. 15 & 16.

c Iob 9. d 24 b Eccés. 9. a 1. Cor 4 a

respondebo illi? Semper[b] quasi tumentes super me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui. [c] Verebar omnia opera mea, sciens quòd non parceres delinquenti.

d Aug in lib. de decé chordis cap. 1. & 2 Prosper lib 3 de vita contẽp. cap. 12 Bernard epist. 1 Innocentius 3. lib. 3. de contemptu mundi cap 15.

B Ac verò metuendus est Iudex [d] ille, cuius non licet potestatem e fugere, sapientiam fallere, æquitatem flectere, iudicium retractare. De quo ità scriptum extat, [e] *Zelus & furor viri* (Christi iudicis scilicet) *non parcet in die vindictæ, nec acquiescet cuiusquam precibus, nec suscipiet pro redemptione dona plurima.* Qui de seipso etiam suoque iudicio (nè quis sit insciius) hoc omnibus prenunciauit:

e Prouer. 6. d

f Psal 84. 1 Bernard. serm. 55. in Cant.
g Hieremiæ 17 b 11 d 20 c 32 c Prou. 16 a Heb 4. d 1. Para 28. b Mal. 3. a Psal. 7 b 43 d
h Esa. 66 f Iudæ Apost c. Matt. 10. c.

[f] *Cùm accepero tempus, ego iustitias iudicabo.* [g] *Ego Dominus scrutans cor & probans renes: qui do vnicuique iuxta viam suam, & iuxta fructum adinuentionum suarum.* [h] *Ego opera eorum & cogitationes eorum venio vt cõgregem, cum omnibus gentibus & linguis: & venient, & videbunt gloriam meam.*

a Aug 20. de ciuit Dei ca. 1 2. 30. & lib 18 cap. 53. Itẽ epist 78. & 80 ad Hesych. Hippol. de consum mundi Damas lib 4 ortho. fidei, cap. 28.
b Soph. 1 d Ioel. 2. a c g 3 a Esa 13 b 24. c d 66. e Hie. 21 d Mal. 3 a 4. a b Dan 7. c d Apoc. 20 d 6 d Psal. 96 a 49 a Mat 24. & 25. c d 13. f 3 e Sap 5 a d

C Cæterùm de iudicij [a] extremi die qui & [b] dies Domini, dies iræ, dies magnus & horribilis in scriptura dicitur, Apostolus Petrus docet in hunc modum:

e 2. Pet. 3 e Aug lib 20 de ciui. Dei cap 16 & 18. Chryso. hom. 46 ad pop Anti. & seq Ephrẽ. in lib. de iudicio extremo. & li. de vera pœnitent. Aug. ser 67. de temp. Isido. de summo bono lib 1 ca 30. Cyril. Cate. 15. illũ. Hie. ad Heliodo Greg. hom 1. & 12 in Euang. ltẽ lib 26 mora. cap 24 & 25 Aug cap 4 meditat Anfel de miseria hominis. Bern. de interiori domo ca. 38.

dum: [c] *Aduenier dies Domini sicut fur, in quo cæli magno impetu transient, elementa verò calore soluentur: terra autem & omnia quæ in ipsa sunt opera, exurentur. Cùm igitur hæc omnia dissoluenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conuersationibus & pietatibus: expectantes & properantes in aduentum diei Domini, per quem cæli ardentes soluentur, & elementa ignis ardore tabescent?*

d Luc. 21. f 1. Cor. 7. f Apoc. 21. a

D Vt verò tunc clementem iudicem Christum, ac diem illum, quo *cælum & terra* [d] *transibunt*, nobis lætum habeamus, præclarum hoc est consilium Sapientis, [e] *Ante languorem adhibe medicinam, & ante iudicium interroga teipsum, & in conspectu Dei inuenies propitiationem.* [f] *Si enim nosmetipsos dijudicaremus, non vtiquè iudicaremur.* [g] *Timenti Dominum benè erit in extremis, & in die defunctionis suæ benedicetur.*

e Eccl. 18 c 2 Pet. 3. e Luc. 21 g. Tit 2. d 1. Thess. 5. a Luc. 17 f Chryso. hom 5 de pœnitent.

f 1. Cor 11 g.
g Eccl 1 b Greg lib. 31 moral. cap 21. Aug. ser. 120 de tempo.

SCRIPTVRAE.

A Ad Hebræos decimo, vt in textu.

Posteriorisad Corinthios quinto: Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum.

Ad Romanos decimoquarto: Omnes stabimus ante tribunal Christi. scriptum est enim, Viuo ego, dicit Dominus, quoniam

Universidad de Deusto
Biblioteca

mihi flectetur omne genu:& omnis lingua confitebitur Deo. Itaq; vnusquisque nostrûm pro se rationem reddet Deo.

Lvcae decimosexto: Redde rationem villicationis tuæ: iam enim non poteris villicare.

Et capite duodecimo:Omni aût cui multũ datum est,multum quæretur ab eo:& cui commendauerunt multũ,plus petent ab eo.

Capite decimonono: Et alter venit,dicens: Domine,eccè mna tua fecit quinque mnas. Et huic ait: Et tu esto super quinque ciuitates. Et alter venit,dicens: Domine, eccè mna tua quam habui repositam in sudario. Timui enim te,quia homo austerus es: tollis quod non posuisti, & metis quod non seminâsti. Dicit ei: De ore tuo te iudico serue nequam. Sciebas quòd ego homo austerus sum, tollens quod non posui, & metens quod non seminaui:& quarè non dedisti pecuniam meam ad mensam,& ego veniens cum vsuris vtiq; exegissem illam? Et adstantibus dixit,Auferte ab illo mnam &c.

Ecclesiastis duodecimo,vt in textu,

Capite vndecimo: Lætare ergò iuuenis in adolescentia tua, & in bono sit cor tuum in diebus iuuentutis tuæ, & ambula in vijs cordis tui,& in intuitu oculorum tuorum: & scito quòd pro oũibus his adducet te Deus in iudicium.

Prioris ad Corinthios quarto: Itaq; nolite ante tempus iudicare,quoadusq; veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: & tunc laus erit vnicuique à Deo.

Ad Romanos secundo: Propter quod inexcusabilis es ô homo omnis qui iudicas. In quo enim iudicas alterum, teipsum condemnas. Eadem enim agis quæ iudicas. Scimus enim quoniam iudicium Dei est secundùm veritatem in eos qui talia agunt. Existimas autem hoc ô homo, qui iudicas eos qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies iudicium Dei? An diuitias bonitatis eius,

us, & patientiæ, & longanimitatis contemnis, ignorans quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundùm autem duritiam tuam & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram, in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei, qui reddet vnicuique secundùm opera eius: ijs quidem qui secundùm patientiam boni operis,gloriam & honorem & incorruptionem quærunt,vitam æternam: Ijs autem qui sunt ex contentione, & qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio. Tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum, Iudæi primùm & Græci, gloria autem & honor & pax omni operanti bonum, Iudæo primùm & Græco. Non enim est acceptio personarum apud Devm. Quicunque enim sine lege peccauerunt, sine lege peribunt: & quicunque in lege peccauerunt,per legem iudicabuntur. Non enim auditores legis iusti sunt apud Devm: sed factores legis iustificabuntur. Cùm enim Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt: eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex: qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se inuicèm cogitationum accusantium, aut etiam defendentium, in die cùm iudicabit Deus occulta hominũ, secundùm Euangelium meum per Iesum Christum.

Sapientiae primo: In cogitationibus impij interrogatio erit: sermonũ autem illius auditio ad Devm veniet, ad correptionem iniquitatum illius.

Ecclesiastici vndecimo: Facile est coram Deo in die obitus retribuere vnicuique secundùm vias suas. Malitia horæ obliuionem facit luxuriæ magnæ, & in fine hominis denudatio operum illius.

Matthaei duodecimo:Dico aût vobis,quoniã ome verbũ otiosum quod locuti fuerint homines,reddẽt rationẽ de eo in die iudicij.Ex verbis eũ tuis iustificaberis, & ex verbis tuis cõdẽnaberis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPITE decimosexto: Filius hominis venturus est in gloria patris sui cũ angelis suis:& tũc reddet vnicuiq; secũdùm opa eius.

APOCALYPSIS vigesimo: Et vidi mortuos magnos,& pusillos stantes in conspectu throni,& libri aperti sunt:& alius liber apertus est, qui est vitæ: & iudicati sunt mortui ex his quæ scripta erant in libris secundùm opera ipsorum. & dedit mare mortuos qui in eo erant, & mors & infernus dederunt mortuos suos qui in ipsis erant, & iudicatum est de singulis secundùm opera ipsorum.

CAPITE vigesimosecundo: Eccè venio citò,& merces mea mecum est,reddere vnicuique secundùm opera sua.

PSALMO sexagesimoprimo: Semèl locutus est Deus,duo hæc audiui,quia potestas Dei est,& tibi Domine misericordia:quia tu reddes vnicuique iuxta opera sua.

POSTERIORIS ad Timotheum quarto: Ego enim iam delibor:& tempus resolutionis meæ instat. Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui. In reliquo, reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die, iustus iudex:non solùm autem mihi,sed & ijs qui diligunt aduentum eius.

PRIORIS Petri quarto: Quoniam tempus est vt incipiat iudicium à domo Dei. Si autem primùm à nobis,quis finis eorum qui non credunt Dei euangelio?

SOPHONIAE primo: Et erit:in tempore illo scrutabor Ierusalem in lucernis, & visitabo super viros defixos in fæcibus suis: qui dicunt in cordibus suis, Non faciet benè Dominus, & non faciet malè.

PSALMO septuagesimoquarto:Cùm accepero tempus,ego iustitias iudicabo.

AD Hebræos decimo:Voluntariè peccãtibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia, terribilis autem quædam expectatio iudicij & ignis æmulatio,quę consumptura est aduersarios.

PSAL-

PSALMO centesimo quadragesimosecundo:Et non intres in iudicium cum seruo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.

IOB primo: Vir erat in terra Hus,nomine Iob:& erat vir ille simplex & rectus,ac timens Deum, & recedens à malo.

CAPITE trigesimoprimo, vt in textu.

CAPITE nono:Si fortitudo quęritur,robustissimus est:si ęquitas iudicij, nemo audet pro me testimonium dicere.Si iustificare me voluero,os meum condemnabit me:si innocentem ostendero,prauum me cõprobabit. Etiam si simplex fuero,hoc ipsum ignorabit anima mea, & tædebit me vitæ meæ. Verebar omnia opera mea,sciens quòd non parceres delinquenti.

CAPITE vigesimoquarto:Deus inultum ire non patitur.

ECCLESIASTIS capite nono:Nescit homo vtrùm amore an odio dignus sit:sed omnia in futurum seruantur incerta.

PRIORIS ad Corinthios quarto: Mihi autem pro minimo est vt à vobis iudicer,aut ab humano die:sed neq; meipsum iudico.Nihil enim mihi conscius sum:sed nõ in hoc iustificatus sum: qui autem iudicat me,dominus est.

B PROVERBIORVM sexto: Psalmo septuagesimoquarto, Hieremiæ decimoseptimo,vt in textu,

HIEREMIAE vndecimo: Tu autem Domine Sabaoth, qui iudicas iustè, & probas renes & corda,&c.

CAPITE vigesimo:Et tu Domine exercituum probator iusti, qui vides renes & cor, &c.

CAPITE trigesimosecundo: Qui facis misericordiam in millibus, & reddis iniquitatẽ patrum in sinum filiorum eorũ post eos. Fortissime,magne & potens, Dominus exercituum nomen tibi. Magnus consilio,& incõprehensibilis cogitatu: cuius oculi aperti sunt super omnes vias filiorum Adam, vt reddas vnicuiq; secundùm vias suas,& secundùm fructum adinuentionum eius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PROVERBIORVM decimosexto: Omnes viæ hominis patent oculis eius: spirituum ponderator est Dominus.

AD Hebræos quarto: Et non est vlla creatura inuisibilis in cõspectu eius: omnia autem nuda & aperta sunt oculis eius, ad quem nobis sermo.

PRIMI Paralipomenon vigesimooctauo: Tu autem Salomon fili mi, scito Deum patris tui, & serui ei corde perfecto, & animo voluntario: Omnia enim corda scrutatur Dominus, & vniuersas mentium cogitationes intelligit. Si quæsieris eum, inuenies, si autem dereliqueris eum, proijciet te in æternum.

MALACHIAE tertio: Et accedam ad vos in iudicio, & ero testis velox maleficis & adulteris, & periuris, & qui calumniantur mercedem mercenarij, viduas & pupillos, & opprimunt peregrinum, nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum: Ego enim Dominus, & non mutor: & vos filij Iacob non estis consumpti.

PSALMO septimo: Consumetur nequitia peccatorum, & diriges iustum, scrutans corda & renes Deus.

PSALMO quadragesimotertio: Si obliti sumus nomen Dei nostri, & si expandimus manus nostras ad Deum alienum? Nónne Dens requiret ista? ipse enim nouit abscondita cordis.

ESAIAE sexagesimosexto, vt in textu.

IN epistola Iudæ Apostoli: Prophetauit autem de his septimus ab Adam, Enoch, dicẽs: Eccè venit Dominus in sanctis millibus suis, facere iudicium contra omnes, & arguere omnes impios, de omnibus operibus impietatis eorum quibus impiè egerunt, quæ locuti sunt contra eum peccatores impij.

MATTHAEI decimo: Nihil est opertum, quod non reuelabitur: & occultum, quod non scietur.

C. SOPHONIAE primo: Iuxtà est dies Domini magnus, iuxtà est & velox nimis: vox diei Domini amara. Tribulabitur ibi fortis. Dies iræ dies illa, dies tribulatiõis & angustiæ, dies calamitatis & miseriæ,

miseriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis: dies tubæ & clangoris super ciuitates munitas & super angelos excelsos. Et tribulabo homines, & ambulabunt vt cæci, quia Domino peccauerunt: & effundetur sanguis eorum sicut humus, & corpora eorum sicut stercora. Sed & argentum eorum, & aurum eorum non poterit liberare eos in die iræ Domini: in igne zeli eius deuorabitur omnis terra, quia consummationem cum festinatione faciet cunctis habitantibus terram.

IOELIS secundo: Venit dies domini, quia propè est dies tenebrarum & caliginis, dies nubis & turbinis: quasi manè expansum super montes populus multus & fortis: similis ei non fuit à principio, & post eum non erit vsque in annos generationis & generationis. Ante faciem eius ignis vorãs, & post eum exurẽs flamma: quasi hortus voluptatis terra coram eo, & post eum solitudo deserti, neq; est qui effugiat eum. A facie eius contremuit terra, moti sunt cęli, sol & luna obtenebrati sunt, & stellæ retraxerũt splendorem suũ. Et dominus dedit vocẽ suam ante faciẽ exercitus sui: quia multa sunt nimis castra eius, qa fortia & facientia verbũ eius. magnus enim dies domini, & terribilis valdè: & quis sustinebit eũ? Et dabo prodigia in cęlo, & in terra, sanguinẽ, & ignẽ, & vaporem fumi. Sol conuertetur in tenebras, & luna in sanguinem: anteq̃ veniat dies domini magnus & horribilis.

CAPITE tertio: Cógregabo oẽs gentes, & deducã eas in vallẽ Iosaphat: & disceptabo cũ eis ibì sup populo meo, & hæreditate mea Israel, quos dispersérũt in nationibus, & terrã meã diuiserũt. Et paulò pòst: Cõsurgant, & ascendãt gentes in vallẽ Iosaphat: qa ibì sedebo, vt iudicẽ oẽs gentes in circuitu. Mittite falces, qñ maturauit messis: venite, & descẽdite, qa plenũ est torcular, exuberãt torcularia: qa multiplicata est malitia eorũ. Populi populi in valle cõcisiõis qa iuxtà est dies Dñi in valle cõcisiõis. Sol & luna obtenebrati sunt: & stellę retraxerũt splendorẽ suũ. Et dñs de Sion rugiet,

& de Ierusalem dabit vocem suam: & mouebuntur cæli & terra, & Dominus spes populi sui,& fortitudo filiorum Israel.

Esaiae decimotertio: Eccè dies veniet crudelis & indignationis plenus,& iræ,furorisq;,ad ponendam terram in solitudinem, & peccatores eius conterendos de ea. Quoniam stellæ cęli,& splédor earum non expandent lumen suum: obtenebratus est sol in ortu suo,& luna non spendebit in lumine suo. Et visitabo super orbis mala,& contra impios iniquitatem eorum,& quiescere faciam superbiam infidelium,& arrogantiam fortium humiliabo. Preciosior erit vir auro,&homo mundo obrizo. Super hoc cęlum turbabo:& mouebitur terra de loco suo, propter indignationem Domini exercituũm,& propter diem iræ furoris eius.

Capite vigesimoquarto: Cataractæ de excelsis apertę sunt, & concutientur fundamenta terræ. Confractione confringetur terra,contritione conteretur terra, commotione commouebitur terra: agitatione agitabitur terra sicut ebrius,& auferetur quasi tabernaculum vnius noctis: & grauabit eam iniquitas sua,& corruet,& non adijciet vt resurgat. Et erit: in die illa visitabit Dominus super militiam cæli in excelso:& super reges terræ qui sunt super terram. Et congregabuntur in congregatione vnius fascis in lacum,& claudentur ibi in carcere: & post multos dies visitabũtur. Et erubescet luna,& confundetur sol,cùm regnauerit Dominus exercituum in monte Sion,& in Ierusalem,& in conspectu senum suorum fuerit glorificatus.

Capite sexagesimosexto: Eccè Dominus in igne veniet, & quasi turbo quadrigæ eius: reddere in indignatione furorem suum & increpationem suam in flamma ignis: quia in igne Dominus dijudicabit,& in gladio suo ad omnem carnem, & multiplicabuntur interfecti à Domino.&c.

Hieremiae vigesimotertio: Eccè turbo dominicæ indignationis egredietur,& tempestas erumpens,super caput impiorum,

rum veniet: Non reuertetur furor Domini, vsq;dum faciat,& vsq; dum compleat cogitatiõem cordis sui, in nouissimis diebus intelligetis consilium eius.

Malachiae tertio: Eccè venit,dicit Dominus exercituum: & quis poterit cogitare diem aduentus eius? & quis stabit ad videndum eum? Ipse enim quasi ignis conflans,& quasi herba fullonum: & sedebit conflans & emundans argentum, purgabit filios Leui,& colabit eos quasi aurum,& quasi argentũ,& erunt Domino offerentes sacrificia in iustitia. Et placebit Domino sacrificium Iuda & Ierusalem sicut dies seculi & sicut anni antiqui.

Capite quarto: Eccè em̃ dies veniet succensa quasi caminus: & erunt omnes superbi,& omnes facientes impietatem stipula: & inflammabit eos dies veniens,dicit Dominus exercituum,quæ non derelinquet eis radicem & germen. Et post pauca: Eccè ego mittam vobis Eliam prophetam,antequàm veniat dies Domini magnus & horribilis. Et cõuertet cor patrum ad filios,& cor filiorum ad patres eorum: nè fortè veniam, & percutiam terram anathemate.

Danielis septimo: Aspiciebam donèc throni positi sunt, & antiquus dierum sedit: vestimẽtum eius candidum quasi nix, & capilli capitis eius quasi lana munda: thronus eius flammæ ignis:rotæ eius,ignis accẽsus. Fluuius igneus rapidusq; egrediebatur à facie eius:millia millium ministrabant ei, & deciès milliès centena millia assistebant ei:iudicium sedit,& libri aperti sunt. Et paulò pòst: Aspiciebam ergò in visione noctis,& eccè cum nubibus cæli quasi filius hominis veniebat,& vsque ad antiquum dierum peruenit: & in conspectu eius obtulerunt eum. Et dedit ei potestatem,& honorem, & regnum: & omnes populi, tribus & linguę ipsi seruient: potestas eius,potestas ęterna quę non auferetur,& regnum eius quod non corrumpetur.

Apocalypsis vigesimo: Et vidi thronum magnum candidum,

didum & ſedentem ſuper eum, à cuius conſpectu fugit terra & cælum, & locus non eſt inuentus eis. Et vidi mortuos magnos, & puſillos ſtantes in conſpectu throni, & libri aperti ſunt: & alius liber apertus eſt, qui eſt vitæ: & iudicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta erant in libris ſecũdùm opera ipſorum. & dedit mare mortuos qui in eo erant, & mors & infernus dederunt mortuos ſuos qui in ipſis erant, & iudicatum eſt de ſingulis ſecundùm opera ipſorum. Et infernus & mors miſſi ſunt in ſtagnũ ignis. Hæc eſt mors ſecunda. Et qui non inuentus eſt in libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis.

CAPITE ſexto: Et vidi, cùm aperuiſſet ſigillum ſextum: & eccè terræmotus magnus factus eſt, & ſol factus eſt niger tãquàm ſaccus cilicinus: & luna tota facta eſt ſicut ſanguis & ſtellæ de cælo ciderunt ſuper terram, ſicut ficus emittit groſſos ſuos cùm à vento magno mouetur: & cælum receſſit ſicut liber inuolutus: & omnis mons & inſulæ de locis ſuis motæ ſunt: & reges terræ & principes, & tribuni, & diuites, & fortes, & omnis ſeruus & liber abſconderũt ſe in ſpeluncis & in petris montium. Et dicunt montibus & petris: Cadite ſuper nos, & abſcondite nos à facie ſedentis ſuper thronũ, & ab ira agni, quoniam venit dies magnus iræ ipſorum. & quis poterit ſtare?

PSALMO nonageſimoſexto: Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitũ inimicos eius. Alluxerunt fulgura eius orbi terræ: vidit, & commota eſt terra. Montes ſicut cera fluxerunt à facie Domini, à facie Domini omnis terra. Annunciauerunt cæli iuſtitiam eius, & viderunt omnes populi gloriam eius.

PSALMO quadrageſimonono: DEVS repuliſti nos, & deſtruxiſti nos: iratus es, & miſertus es nobis. Commouiſti terram,

ram, & conturbâſti eam: ſana contritiones eius, quia commota eſt.

MATTHAEI vigeſimo quarto: Sedente autem eo ſuper montem Oliueti, acceſſerunt ad eum diſcipuli ſecretò dicentes: Dic nobis, quandò hæc erunt, & quod ſignum aduentus tui & conſummationis ſeculi? Et reſpondens IESVS, dixit eis: Videte nè quis vos ſeducat: multi enim venient in nomine meo, dicentes, Ego ſum CHRISTVS: & multos ſeducent. Audituri enim eſtis prælia & opiniones præliorum. Videte nè turbemini. Oportet enim hæc fieri: ſed nondùm eſt finis. Conſurget enim gens in gentem, & regnum in regnum: & erunt peſtilentiæ & fames, & terræmotus per loca, hæc autem omnia initia ſunt dolorum, &cæt. Et multi pſeudoprophetæ ſurgent, & ſeducent multos. Et quoniam abundabit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum. Qui autem perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit. Et prędicabitur hoc Euangelium regni in vniuerſo orbe, in teſtimonium omnibus gentibus. Et tunc veniet conſummatio, &cęte. Orate autem, vt non fiat fuga veſtra in hyeme vel ſabbatho. Erit enim tunc tribulatio magna qualis non fuit ab initio mundi vſque modò, neque fiet. Et niſi breuiati fuiſſent dies illi, non fieret ſalua omnis caro: ſed propter electos breuiabuntur dies illi. Tunc ſi quis vobis dixerit, Eccè hic eſt CHRISTVS, aut illic: nolite credere. Surgent enim pſeudochriſti, & pſeudoprophetę: & dabunt ſigna magna & prodigia, ità vt in errorem inducantur (ſi fieri poteſt) etiam electi, &cęt. Statìm autem poſt tribulationem dierum illorum ſol obſcurabitur, & luna non dabit ſplendorem ſuum, & ſtellæ cadent de cælo, & virtutes cælorum commouebuntur: & tunc parebit ſignum filij hominis in cęlo. & tunc plangent omnes tribus terrę: & videbunt filium hominis venientem in nubibus cęli cùm virtute multa & maieſtate.

Et

Et mittet angelos suos cum tuba,& voce magna: & congregabunt electos eius à quatuor ventis, à summis cælorum vsque ad terminos eorum, &c. Tunc duo erunt in agro: vnus assumetur,& vnus relinquetur: duæ molentes in mola: vna assumetur,& vna relinquetur. Vigilate ergò, qa nescitis qua hora Dominus vester venturus sit.

MATTHAEI vigesimoquinto: Cùm autem venerit filius hominis in maiestate sua, & omnes angeli cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis suæ, & congregabũtur ante eum omnes gentes,& separabit eos ab inuicèm, sicut pastor segregat oues ab hœdis: & statuet oues quidem à dextris suis, hœdos autem à sinistris. Tunc dicet rex his qui à dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. esuriui enim: & dedistis mihi manducare. sitiui: & dedistis mihi bibere. hospes eram: & collegistis me &c. Tunc respondebunt ei iusti, dicentes: Domine, quandò te vidimus esurientem, & paui-mus: sitientem,& dedimus tibi potum? &c. Et respondens rex, dicet illis: Amen dico vobis, quandiù fecistis vni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Tunc dicet & his qui à sinistris erunt: Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. esuriui enim: & non dedistis mihi manducare. sitiui: & non dedistis mihi bibere,&c. Tunc respondebunt ei & ipsi, dicentes: Domine, quandò te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere: & non ministrauimus tibi? Tunc respondebit illis, dicens: Amen dico vobis, quandiù non fecistis vni de minoribus his, nec mihi fecistis. Et ibunt hi in supplicium æternum: iusti autem, in vitam æternam.

CAPITE decimotertio: Sicut ergò colliguntur zizania, & igni conburuntur: sic erit in consummatione seculi. mittet filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scanda-

la,& eos qui faciunt iniquitatem: & mittent eos in caminũ ignis. Ibi erit fletus & stridor dentium. Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat. Sic erit in consummatione seculi. exibũt angeli,& separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis. ibi erit fletus & stridor dentium.

CAPITE tertio: Cuius ventilabrum in manu sua, & permũdabit aream suam: & congregabit triticũ suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

SAPIENTIAE quinto: tunc stabunt iusti in magna constãtia aduersùs eos qui se angustiauerunt,& qui abstulerunt labores eorum. Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur insubitatione insperatæ salutis, dicentes intrà se, pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes: Hi sunt quos habuimus aliquandò in derisum, & in similitudinem improperij. Nos insensati, vitam illorum æstimabamus insaniam,& finem illorũ sine honore: eccè quomodò computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est: &c æt. Et accipiet armaturam zelus illius,& armabit creaturam ad vltionem inimicorum. Induet pro thorace iustitiam, & accipiet pro galea iudicium certum: sumet scutum inexpugnabile æquitatem: acuet autem diram iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarũ contra insensatos.

POSTERIORIS Petri tertio: Latet enim eos hoc volentes, quòd cæli erant priùs,& terra, de aqua,& per aquam, consistẽs Dei verbo: per quæ ille tunc mundus aqua inundatus perijt. Cæli autem qui nunc sunt,& terra eodem verbo repositi sunt, igni reseruati in diem iudicij & perditionis impiorũ hominum. Vnum verò hoc non lateat vos, charissimi, quia vnus dies apud Dominum sicut mille anni,& mille anni sicut dies vnus. Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidã existimant: sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitẽtiam reuerti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aduenier autem dies Domini vt fur: in quo cæli magno impetu transient, elementa verò calore soluentur, terra autem & quę in ipsa sunt opera, exurentur &c.

D LVCAE vigesimo primo, vt in textu.

PRIORIS ad Corinthios septimo: Præterit enim figura huius mundi.

APOCALYPSIS vigesimo primo: Et vidi cælum nouũ & terram nouam. Primum enim cælum, & prima terra abijt, & mare iam non est.

ECCLESIASTICI decimo octauo, vt in textu.

POSTERIORIS Petri tertio: Nouos verò cælos & nouam terram secundùm promissa ipsius expectamus, in quibus iustitia habitat. Propter quod charissimi hæc expectantes, satagite, immaculati & inuiolati ei inueniri in pace.

LVCAE vigesimo primo: Attendite autem vobis, nè fortè grauentur corda vestra in crapula & ebrietate & curis huius vitæ: & superueniat in vos repentina dies illa, tanquàm laqueus enim superueniet in omnes qui sedent super faciem omnis terræ. Vigilate itaque, omni tempore orantes, vt digni habeamini fugere ista omnia quæ futura sunt, & stare ante filium hominis.

AD Titum secundo: Erudiens nos, vt abnegantes impietatem & secularia desideria, sobriè, & iustè, & piè viuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem & aduentum gloriæ magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi.

PRIORIS ad Thessalonicenses quinto: Ipsi enim diligenter scitis, quia dies Domini, sicut fur in nocte, ità veniet. Cùm enim dixerint, pax & securitas: tunc repentinus eis superueniet interitus, sicut dolor in vtero habenti, & non effugient. Vos autem fratres, non estis in tenebris: vt vos dies illa tanquàm fur compræhendat. Omnes enim vos, filij

filij lucis estis, & filij diei: non sumus noctis neque tenebrarum. Igitur non dormiamus sicut & cæteri: sed vigilemus & sobrij simus.

LVCAE decimo septimo: Et sicut factum est in diebus Noe, ità erit & in diebus filij hominis. Edebant & bibebant, vxores ducebant & dabantur ad nuptias vsque in diem in qua intrauit Noe in arcam: & venit diluuium, & perdidit omnes. Similiter factum est in diebus Lot: Edebant & bibebant, emebant & vendebant, plantabant & ædificabant: qua die autem exijt Lot à Sodomis, pluit ignem & sulphur de cælo, & omnes perdidit: secundùm hæc erit qua Dei filius hominis reuelabitur.

PRIORIS ad Corinthios vndecimo: Quòd si nosmetipsos &c. vt in textu.

ECCLESIASTICI primo, vt in textu. Ibidèm: Timenti Dominum benè erit, in diebus consummationis illius benedicetur.

PATRES.

S. BERNARDVS sermone octauo in psalmum, Qui habitat in adiutorio altissimi: Quid tam pauendum, quid tam plenum anxietatis, & vehementissimę solicitudinis excogitari potest, quàm iudicandum adstare illi tam terrifico tribunali, & incertam adhuc expectare sub tam districto iudice sententiam? Horrendum est (ait Apostolus) incidere in manus Dei viuentis. Iudicemur interim fatres, & terribilem illam expectationem præsenti studeamus declinare iudicio. Non iudicabit Deus bis in idipsum. Sanè vt quorundam peccata, sic & quorundam studia bona manifesta sunt præcedentia ad iudicium: vt illi quidem non expectantes sententiam, proprio statim pondere criminum in tartara deijciantur: isti verò eregionè paratas sibi sedes tota libertate spiritus sine vlla cunctatione conscendant. Felix paupertas voluntaria omnia relinquentium, & sequentium te Domine Iesu. Felix planè quæ tam securos, immò tam glorioſos faciat in illo singulari fragore elementorum, & in illo tremendo examine meritorum, in illo tãto discrimine iudiciorum.

Iudicij Dei terribile.

Hebr. 10. Quomodò declinetur. 1 Cor. 11. 1. Tim. 5. Ioann. 3. Matth. 19.

Paupertatis voluntariæ priuilegium in iudicio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 IOANNES Damascenus in sermone de defunctis, siue in sermone quòd qui in fide hinc migrârunt, sacris operationibus & viuorum beneficijs multùm iuuentur: Aiunt viri diuinitùs illustrati, quòd cùm exhalamus spiritum, quasi in libra humana opera probantur. Et si lanx dextera alteram superexcedat, manifestum quòd is cuius opera examinantur, in dextris resocillabitur. Sin vtraque æqualiter pendeat, vincet tamẽ omninò diuina misericordia: quinetiam vt Theologi referunt, si sinistra parùm vergat, misericordia Dei totũ adimplebit. Eccè tria diuina Domini iudicia, primum iustum, secundum verò misericors, tertium denique plus quàm misericors. Addere licet ad hæc quartum, quandò mala opera multùm præponderant. Et paulopòst: In ijs temporibus, in quibus venerabilis inprimisq; sanctus Ioannes Eleemosynarius vixit, Petrus Telonarius aliquandò & durus pauperibus ex plurimis opibus, ex inuidia, ex immisericordia, ad consummatam misericordiam & sanctitatem peruenit. Nam vt est in libro beatissimæ illius vitæ, dicitur quòd factus in ecstasi, viderit opera sua ponderari, & inter cætera siligineum panem, quem pro lapide aliquandò in facie pauperis iracundus miserit, in dextra libræ lance: eaq; visiõe commonitus, tam pius posteà euaserit.

Examinãtur velut in libra opera hominum.

De Petro Telonario.

Apud Leontium.

3 CYRILLVS Alexandrinus in oratione de exitu animæ, vt suprà de extrema vnctione, quæst. 3. C 1.

4 LEONTIVS Neapolitanus in vita Ioannis Eleemosynarij: Multùm de memoria mortis & exitu animæ disputabat semper ille beatus, ità vt frequenter quidam ad eum superbo schemate introirent, & ridente vultu, & inconsiderato oculo, & exirent humilimore, & compuncta facie, & lachrymantibus oculis. Propter quod & dicebat, Quia (vt æstimo ego humilis) sufficit ad salutẽ assiduè & dolenter cogitare, & solicitudinem habere de morte, quoniam nemo nobis in illa hora compatietur, aut comitabitur ex vita ista, nisi opera bona nostra. Et quomodò angelis venientibus & properantibus non turbatur tunc anima, si inuenta fuerit benè præparata? aut quomodò rogat, vt addatur sibi modicum tempus vitæ, si audierit, Tempus quod vixisti, benè nõ consumpsisti? Et iterùm docebat tanquàm de semetipso: Quomodò humilis Ioannes transire poteris bestias arundineti, quãdò obuiabũt tibi exactores? Væ quatantis exquisitoribus, tam amaris & immisericordibus? Etenim sanctus iste in memoria semper retinebat, quod sancto Simeoni, qui

Memoria mortis quàm sit fructuosa.

Vexatio dæmonũ in morte, & statim post mortem.

qui in columnis stetit, per reuelationem factum est notum, quia (vt ait) exeunte anima è corpore, obuiant ei cùm ascenderit à terra in cælum, chori dæmonum, singuli in proprio ordine. Obuiat & chorus dæmoniorum superbiæ, inuestigat eam si habeat opera eorũ. Obuiat chorus spirituũ detractionis, adspiciũt si quãdò obloquuta sit, & pœnitentiam non egerit. Obuiant iterùm superiùs dæmones fornicationis, scrutantur si recognoscant in ea voluptates suas. Et quandò à terra vsque ad cælum misera anima positura rationẽ peruenerit, seorsum ab ea sancti angeli stabunt, & non adiuuabunt eam nisi bonitates suæ.

5 BERNARDVS sermone quinquagesimoquinto in Cantica: Verùm tu qui aduentum desideras saluatoris, time scrutinium iudicis, time oculos capreæ, time illum qui per prophetam dicit: Et erit, in die illa & ego scrutabor Hierusalem in lucernis. Acuto visu est, nihil inscrutatũ relinquet oculus eius. Scrutabitur renes & corda, ipsaq; cogitatio hominis confitebitur illi. Quid tutum in Babylone, si Ierusalem manet scrutinium? Puto enim hoc loco prophetam Hierusalem nomine designâsse illos, qui in hoc seculo vitam ducunt religiosam, mores supernæ illius Hierusalem cõuersatione honesta & ordinata pro viribus imitantes, & non veluti hi, qui de Babylone sunt, vitam in perturbatione vitiorum scelerumq; confusione vastantes. Deniquè illorum peccata manifesta sunt, præcedentia ad iudicium, & non egent scrutinio, sed supplicio. Mea aũt (qui videor monachus & Hierosolymita) peccata certè occulta sunt, nomine & habitu monachi adumbrata. Et idcircò necesse erit subtili ea inuestigari discussione, & quasi admotis lucernis de tenebris in lucem prodi. Possumus afferre aliquid & de psalmo ad confirmandum id, quod dicitur de scrutãda Hierusalem. ait namq; sub persona Domini: Cùm accepero tempus, ego iustitias iudicabo. Vias iustorum (ni fallor) & actus eorum discussurum se & examinaturum dicit. Verendum valdè cùm ad hoc ventum fuerit, nè sub tã subtili examine multæ nostræ iustitiæ (vt putantur) peccata appareant. Vnum est tamen, si nosmetipsos dijudicauerimus, non vtiq; dijudicabimur. Bonum iudicium, quod me illi districto diuinoq; iudicio subducit & abscondit. Prorsùs horreo incidere in manus Dei viuentis. Volo vultui iræ iudicatus præsentari, non iudicandus. Spiritalis homo omnia dijudicat, & ipse à nemine iudicatur. Iudicabo proindè mala mea, iudicabo & bona. Mala melioribus curabo corrigere actibus, diluere lachymis, punire ieiunijs, &

Iudicij in examinando seueritas timẽda. Soph 1. Psal 7. Quid sit scrutari Hierusalẽ in lucernis.

1. Tim. 5.

Psal 74. Quid sit, iustitias iudicare. Quomodò Dei iudicia & seuerũ examen effugere liceat.

2. Cor 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cæterisq; sanctæ laboribus disciplinæ. In bonis de me humiliter
Luc 17. sentiam, & iuxta præceptum Domini, seruum me inutilem repu-
tabo, qui quod facere debui, tantùm feci. Dabo operam nec lolia
pro granis, nec paleas cum granis offerre. Scrutabor ego vias meas
☞ & studia mea: quò is qui scrutaturus est Hierusalem in lucernis, ni-
hil inscrutatum in me siue indiscussum inueniat. Neq; enim iudi-
caturus est bis in idipsum.

6 GREGORIVS libro octauo Moralium in Iob, capite
Iusti timent Dei iudiciũ. decimotertio: Iustorum mens semper solicita venturo examini in-
tendit. Omne enim quod agunt metuunt, dum cautè considerant,
ante quantum iudicem stabunt. Intuentur potentiam illius ma-
gnitudinis, & pensant quanto reatu constricti sunt propriæ infir-
mitatis. Enumerant mala proprij operis, & contra hæc exaggerant
☞ bona gratiæ conditoris. Cõsiderant praua quàm districtè iudicet,
bona opera quàm subtiliter penset, & perituros se absq; ambigui-
tate præsciunt, si remota pietate iudicentur, quia hoc ipsum quoq;
quod iustè videmur viuere, culpa est, si vitam nostram cùm iudi-
cat, hanc apud se diuina misericordia non excusat. Hinc enim in
Iob 25. hoc eodem libro scriptum est: Astra non sunt munda in conspe-
ctu eius. Quia apud eum districtè iudicati, ipsi quoquè maculas in-
quinationis habẽt, qui per munditiam sanctitatis lucent.

7 ET libro vigesimoprimo, capite decimoquinto: Sciunt sancti,
quia omnis humana iustitia, iniustitia esse deprehenditur, si diui-
nitũs districtè iudicetur.

8 CAPITE decimosexto: Benè subditur: & pondus eius
ferre non potui, quoniam qui extremi iudicij aduentum intenta
Iudicij consi- deratio me- tum affert. mente considerat, profectò videt, quia tãtus pauor imminet, quã-
tum non solùm tunc videre, sed se etiam nunc prouidere pertime-
scat. Consideratione nanque tanti terroris metu animus palpitat,
& intentionis suæ oculos declinans, intueri quod præuidet, recu-
Iob 31. sat. Benè ergò dicitur: Et pondus eius ferre non potui, quia cùm
supernæ maiestatis vim ad iudicium venientis, terroremq; tanti
examinis considerãdo animus conatur exquirere, mox ad seipsum
refugiens, sese expauescit inuenire.

1 B AVGVSTINVS in libro de decem chordis, capite pri-
mo: Gaudeamus ad misericordiam Domini, sed timeamus ad iu-
Timẽdũ Dei iudicium. dicium Domini. Parcit dum tacet. Tacet, sed non semper tacebit.
Audi dum nõ tacet in verbo, nè non tibi vacet audire, dum non ta-
cebit in iudicio.

2 CA-

2 CAPITE secundo: Modò enim licet tibi causam tuam com-
ponere. Ante vltimum iudicium Dei tui compone causam tuam.
Non est vndè præsumas, cùm ille venerit, nec falsos testes addu-
Falli in iudi- cio Deus non poterit, aut corrumpi. ces, quibus ille fallatur, nec patronos fraudulentis circunuentio-
nibus & linguosis artibus adhibebis, nec ambies aliquo modo, vt
iudicem possis corrumpere. Quid ergò ages apud talem iudicem,
quèm nec fallere, nec corrumpere poteris, & tamen est quod
agas? Tunc enim ipse erit iudex causæ tuæ, qui modò est testis vitæ
tuæ.

3 PROSPER libro tertio de vita comtemplatiua, ca-
pite duodecimo: Age cùm ad illud vltimum iudicium venerimus,
Iudex falli aut corrumpi non poterit. ab eo iudice iudicandi, qui nec falli occultatione criminum po-
test, nec ad impunitatem promerendam muneris alicuius obla-
tione corrumpi: cùm cœperint omnium secreta reuelari, & non
solùm actus ac verba, sed etiam ipsæ cogitationes ostendi: quid
faciemus sub tanti iudicis maiestate? quid excusationis obtendere
poterimus? qua nos defensionis arte purgabimus? quæ nobis
subuentura est pœnitentia, quam in hac carne contempsimus?
Sera in iudi- cio pœniten- tia. Quæ nos defensura sunt opera bona, quæ in hac vita non feci-
mus? Ad quos Apostolos, aut ad quos alios sanctos confugitu-
Frustrà im- plorabuntur Sancti. ri sumus, quorum exempla simul ac verba despeximus? An
fortè aliquos ibi fragilitas corporis excusabit? Sed excusationi
eorum reclamabunt omnium sanctorum exempla, qui cum fra-
gilitate carnis in carne viuentes, fragilitatem carnis in carne vin-
Excusationi nullus erit locus in iudi- cio. centes, quod fecerunt, vtiquè fieri posse docuerunt: maximè, quia
nec ipsi peccato sua virtute, sed DOMINI miserantis auxilio re-
stiterunt: qui se & non quærentibus, vt quæratur, atque in eum
credatur, ostendit: & credentes in se, nè à peccato vincantur, in-
uicta protectione defendit. Quid ergò respõsuri sunt, si eis DO-
MINVS dicat, Si potuistis, quarè non restitistis desi-
derijs peccatorum? si non potuistis, quarè meum contra peccata
non quæsistis auxilium? aut vulnerati, quarè pœnitendo non ad-
hibuistis vulneri vestro remedium? Nónne ad hæc obmutescen-
Matt. 22. Esa. 66. Mar. 9. tes, & quid excusationis referant, non habentes, dicet: Ligate eos
manibus & pedibus, & mittite in tenebras exteriores: ibi erit fle-
tus & stridor dentium: vbi vermis eorum non morietur, & ignis
eorum non extinguetur?

4 BER-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iudicabit male iudicata. Psal. 145.

4 BERNARDVS epistola prima ad Robertum: Veniet venier, qui malè iudicata reiudicabit: illicitè iurata cõfutabit: qui faciet iudicium iniuriã patientibus: qui reiudicabit in iustitia pauperes: & arguet in æquitate pro mansuetis terræ. Veniet pro certo, qui per prophetam minatur in psalmo, dicens: Cùm accepero tempus, ego iustitias iudicabo. Quid faciet de iniustis iudicijs, qui ipsas quoquè iustitias iudicabit? Veniet, inquam, veniet dies iudicij: vbi plus valebunt pura corda, quàm astuta verba: & conscientia bona, quàm marsupia plena: quandoquidem iudex ille nec fallebitur verbis, nec flectetur donis.

Esaiæ 11. Psal. 74. Conscientiæ puræ vis in iudicio.

5 INNOCENTIVS tertius libro tertio de contemptu mundi, siue de miseria humanæ conditionis, capite decimoquinto: O quantus tunc erit timor & tremor, quantus erit fletus & gemitus! Nam si columnæ cæli contremiscunt, & pauent ad nutum eius, & angeli pacis amarè flebunt: peccatores autem quid facient? Si iustus vix saluabitur, impius & peccatores vbi parebunt? Propterea clamat Propheta: Nè intres in iudicium cum seruo tuo Domine, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Si enim iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit? Quis enim nõ timeat iudicem potentissimum, sapientissimum, & iustissimum? Potentissimum, quem nemo potest effugere: sapientissimum, quẽ nemo potest latére: iustissimum, quem nemo potest corrumpere. Si fortitudo quæritur, robustissimus est, sapiens corde, & fortis robore. Si æquitas iudicij, nemo audebit pro me testimonium reddere. Si iustificare me voluẽro, os meum condemnabit me. Si innocentem ostendero, prauum me comprobabit, etiam si simplex fuero. Ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt. Qui vocat stellas, & dicunt: Adsumus. Qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis. Cuius voluntati nihil omninò resistit. Cui nullum verbum est impossibile, cui flectitur omne genu cælestium, terrestrium, & infernorum. Hunc ergò nemo potest fugere, sicut dicit Propheta: Si ascendero in cælum, tu illic es: si descendero ad infernum, ades. Ipse scrutatur renes & corda: cuius oculis ossa nuda sunt & aperta. Qui pluuiæ guttas & arenam maris dinumerat. Deus scientiarum Dominus, præscius omnium, & conscius singulorum, occultus occultorum omnium indagator. Hunc ergò nemo potest latére, sicut dicit Apostolus: Non est vlla creatura inuisibilis in cõspectu eius. Ipse est iudex iustus, fortis & longanimis qui nec prece, nec precio, nec amore, nec odio declinat à semita rectitudinis, sed via regia semper incedens, nullum malum præterit impunitum, nullum bonum irremuneratum relinquit. Hunc ergò nemo potest corrumpere, iuxta quod dicit psalmus: Tu reddes singulis secundùm opera sua.

Ioh 16. Esaiæ 33. 1. Petr. 4. Psal. 142. Psal. 129. Iudex potentissimus, sapientissimus, & iustissimus meritò timẽdus est. Iob 9. Psal. 32. 148. Bar 3. Psal. 103. Rom. 9. Lucæ 1. Philip. 2. Psal. 138. Hunc iudicẽ nihil latet. Hierem. 17. Hebr 4. Eccl 1. 1. Reg 2. Hebr. 4. Psalm. 7.

Nullum malum præterit impunitũ, & nullum bonũ irremuneratũ relinquit. Psal. 65.

6 BERNARDVS sermone quinquagesimoquinto in Cantica, vt suprà.

1 C AVGVSTINVS libro vigesimo de ciuitate Dei, capite primo: Non igitur in hoc libro de illis primis, nec de istis medijs Dei iudicijs, sed de ipso nouissimo iudicio, quantùm ipse tribuerit, disputabo: quãdò Christus de cælo venturus est viuos iudicaturus & mortuos. Iste quippe dies iudicij propriè iam vocatur, eò quòd nullus ibi erit imperitæ querelæ locus, cur iniustus ille sit felix, & cur iustus ille infelix. Omnium nanque tunc non nisi bonorum vera & plenissima felicitas, & omnium non nisi malorum digna & summa infelicitas apparebit.

Dies iudicij quis propriè dicatur, & qua de causa.

2 CAPITE secundo: Quanuis nesciamus quo iudicio Deus ista vel faciat, vel fieri sinat: apud quem summa virtus est, & summa sapientia, summaq; iustitia: nulla infirmitas, nulla temeritas, nulla iniquitas: salubriter tamen discimus non magnipendere seu bona seu mala, quæ videmus esse bonis malisq; communia: & illa bona quærere, quæ bonorum: atque illa mala maximè fugere, quæ propria sunt malorum. Cùm verò ad illud Dei iudicium veneri-mus, cuius tempus iam propriè dies iudicij, & aliquandò dies Domini nuncupatur: non solùm quæcunque tunc iudicabuntur, verumetiam quæcunque ab initio iudicata, & quæcunque ad illud tempus adhuc iudicanda sunt, apparebunt esse iustissima. Vbi hoc quoquè manifestabitur, quàm iusto iudicio Dei fiat, vt nunc tam multa ac penè omnia iusta iudicia Dei sensus mentesq; mortalium lateant, cùm tamen in hac re piorum fidem non lateat, iustum esse quod latet.

In die iudicij cognoscemus quo iudicio hæc aut illa Deus mo. dò faciat vel permittat.

3 CAPITE trigesimo siue vltimo: In illo itaq; iudicio, vel circa illud iudicium, has res didicimus esse futuras: Heliam Thesbiten, fidem Iudæorum, Antichristum persecuturum, Christum venturũ iudicaturum, mortuorum resurrectiõem, bonorũ malorumq; diremptionẽ: mundi conflagrationem eiusdemq; renouatiõem. Quæ omnia quidem ventura esse credendum est. Sed quibus modis, & quo ordine veniant, magis tunc docebit rerum experientia, quàm nunc valet consequi ad perfectum hominũ intelligentia. Existimo tamen eo, quo à me commemorata sunt, ordine esse ventura.

Ante & circa iudicium extremum quæ nã cõtingẽt. Mala 4. Rom 9. 11. 2 Thess. 3. Dan. 7. 11. 12. Apoc 11. 13. 20. 21 Mat. 25. 2 Petr. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Incertus annorũ numerus vsque ad diẽ iudicij. Act. 1.

4 ET libro decimooctauo de ciuitate Dei, capite quinquagesimotertio: Fruſtrà annos, qui huic ſeculo remanẽt, cõputare ac definire conamur, cùm hoc ſcire nõ eſſe noſtrũ, ex ore veritatis audiamus. Quos tamen alij quadringentos, alij quingentos, alij etiam mille ab aſcenſione Domini vſque ad eius vltimum aduentum cõpleri poſſe dixerunt. Quemadmodùm autem quiſque eorum adſtruat opinionem ſuam, longum eſt demonſtrare & non neceſſarium. Coniecturis quippe vtuntur humanis, non ab eis certum aliquid de ſcripturæ canonicæ veritate profertur. Omnium verò de hac re calculantium digitos reſoluit, & quieſcere iubet ille qui dicit: Non eſt veſtrum ſcire tempora, q̃ pater in ſua poſuit poteſtate.

In eos q̃ conantur finem mundi ꝓnunciare. Acto. 2.

Act. 1.

5 IDEM in epiſtola ſeptuageſimaoctaua ad Heſychium: Tunc audierunt Apoſtoli: Nemo poteſt cognoſcere tempora quæ pater poſuit in ſua poteſtate. Tempora ergò computare, hoc eſt, χρόνους, vt ſciamus quandò ſit finis huius ſeculi vel aduentus Domini, nihil mihi aliud videtur, quàm ſcire velle, quod ipſe ait neminem ſcire poſſe. Opportunitas verò illius temporis profectò non erit antequàm prædicetur Euangelium in vniuerſo orbe in teſtimonium omnibus gentibus. Apertiſsima enim de hac re legitur ſententia Saluatoris dicentis: Et prædicabitur hoc euangelium regni in vniuerſo orbe in teſtimonium omnibus gentibus, & tunc veniet finis. Tunc veniet, quid eſt, niſi antè non veniet? Quanto pòſt ergò veniat, incertum nobis eſt: antè tamen non eſſe venturum, dubitare vtiquè non debemus. Si ergò ſuſciperent hunc laborem ſerui Dei, vt peragrato orbe terrarum, quantum poſſent colligerent, quod remanſit gẽtium, vbi nõdùm eſt Euangelium prædicatum, hinc aduertere vtcunquè poſſemus, quantum hoc tempus longè ſit à fine ſeculi. Quod ſi propter quædam loca inacceſsibilia & inhoſpita fieri poſſe non creditur, vt à ſeruis Dei peragretur orbis, & quot quantęq; ſint adhuc gẽtes ſine Chriſti Euãgelio, fideliter renũcietur: multo minùs exiſtimo in ſcripturis poſſe cõprehendi, quãta vſq; ad finem futura ſint tempora, quandoquidem in eis legimus: Nemo poteſt cognoſcere tempora, quæ pater poſuit in ſua poteſtate. Vnde ſi iam nobis certiſsimè nunciatum fuiſſet omnib⁹ gẽtibus vſq; ad finẽ, ſed magis magisq; iã ap,ꝓpinquare merito diceremus.

Scire velle finem ſeculi quid ſit.

Nõ veniet dies iudicij priuſquã euangeliũ annũcietur toto orbe. Mat. 24.

Act. 1. Quanuis euãgeliũ toto orbe nũc ãnũciaretur, incertus nihilominùs remaneret iudicij dies.

Nõ tãtũ noluit Chriſtus ab Apoſtolis ꝓdicari certũ tẽpus aduẽtus ſui, ſed neſciri quidem.

6 ET ad eundem Heſychium epiſtola octogeſima: Non quidem ille ait: Non eſt veſtrum ꝓdicare tempora, ſed non eſt veſtrũ nõſſe. Verùm ſi ità vis intelligi quod ait: Non eſt veſtrum ſcire: ac ſi diceret, non eſt veſtrum ſcientes facere, id eſt, non eſt veſtrum hoc docere: quis noſtrũm docere audeat, vel ſcire præſumat, quod Deus ille magiſter nec eos diſcipulos docuit, à quibus præſentibus interrogatus eſt præſens, nec illi tam ſancti magniq; doctores Eccleſiam docere potuerunt? Et poſt pauca: Noluit prædicari quod videbat non vtiliter ſciri. Et poſt multa: Neſcio tamen vtrũm intueri aliquid certius in hac quæſtione poſſemus, ſi vlla ratione ſeu facultate poſſemus, quàm illud quod in epiſtola priore iam poſui, quandò Euangelio mundus vniuerſus impleatur. Quod enim putat venerabilitas tua, iam hoc per ipſos Apoſtolos factum, non ità eſſe, certis documentis probaui. Sunt enim apud nos, hoc eſt, in Aphrica, Barbaræ innumerabiles gentes, in quibus nondùm eſſe prædicatum Euangelium, ex ijs qui ducuntur indè captiui, & Romanorum ſeruitijs iam miſcẽtur, quotidiè nobis addiſcere in prõptu eſt.

Noluit ꝓdicari quod nõ vtiliter ſciebatur.

Tẽpore Auguſtini nõdũ erat euãgelium vbiq; prædicatum.

7 HIPPOLYTVS Epiſcopus & martyr, in oratione quæ inſcribitur de conſummatione mundi, Antichriſto, & ſecundo aduentu Domini, in primis adfert teſtimonia prophetarum: quibus productis ait inter cætera: Templa diuina domorũ inſtàr erũt: locis omnibus euerſiones fiẽt eccleſiarũ. ſcripturæ cõtemnentur: hoſtis illius cãtica vbiq; decãtabunt. Poſt hæc ſtupra, adulteria, periuria, incantationes diuinatiões magno impetu ſtudioq; ſequẽtur. In ſumma, ex ijs qui Chriſtiani videntur, tunc exurgent falſi prophetæ falſiq; Apoſtoli, homines impoſtores, corruptores, malefici, mentientes alius in alium, adulteri, ſtupratores, rapaces, auari, periuri, detractores. Paſtores fient quaſi lupi: monachi expetent quæ ſunt mundi: diuites animum expertem miſericordiæ induent: pauperi non ſuccurrent principes & cæt. Deindè poſt euangelij & Apoſtolorum teſtimonia Danielem citat, Antichriſtum deſcribentem. Quem ex tribu Dan naſciturũ docet Hippolytus, & Hieroſolymis ſuſcitaturũ templũ lapideũ. Ibidẽ: Prior Chriſti aduẽtus, inqt, ꝓcurſorẽ habuit Ioãnẽ Baptiſtã, poſterior aũt, quo vẽturus eſt in gloria, Enoch, Eliã & Ioãnẽ Theologũ exhibebit, q̃s interficiet beſtia de mari aſcẽdens. Deſcribit deinde Antichri mores, hypocriſin, falſa miracula, fraudes, arrogãtiã, ãbitionẽ, regnũ, q̃d tres annos & dimidiũ pdurabit, crudelitatẽ & grauiſsimã ꝓſecutionẽ. Qua inualeſcente, mox cũcti, inqt, ob ciborũ penuriã accedẽt, atq; adorabũt eũ, q̃bus dabit characterẽ in dextra manu & frõte, nè quis dextra ſua precioſam illam crucẽ pingat in frõte. Ex q̃ tẽpore nõ poterit vllũ ſignare mẽbrorũ ſuorũ, ſed adhærebit ſeductori, eiq; ſeruiet, neq; ducet pœnitudine. Et poſt nõnulla: lugebũt mõtes & colles, ac ligna cãpi ꝓpter

Tẽpore Auguſtini nõdũ erat euãgelium vbiq; prædicatum.

Eſa. 1. Oſeæ 13. Amos. 5. Mich. 3.

Antichriſti tẽpore tẽpla Chriſtianorũ deuaſtabũtur & iniquitas inualeſcet.

Monachi expetent quæ ſunt mũdi. Matt 24. Lu. 21. 2 Pet. 2. 3. 1. Ioã. 4. Iudæ. Phil. 3. Col. 2.

Dan 7. Antichriſtus orietur ex tribu Dan. Luc 1. Enoch Helias & Ioannes euãgeliſtã ꝓcedet aduẽtũ Chriſti

Antichriſtus cõſignationẽ crucis in frõte ꝓhibebit. Apoc. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

genus humanum: eò quòd omnes defecerint à sancto Deo, & crediderint impostori illi, suscepto charactere impuri illius & hostis Dei, loco viuificæ crucis Seruatoris. Lugebunt etiam ecclesiæ luctum magnum: quia nec oblatio, nec suffitus fiat, nec cultus DEO gratus. Sed ecclesiarũ ædes sacræ tugurij instar erunt, preciosum corpus & sanguis Christi non extabit in diebus illis, liturgia extinguetur, psalmorum decantatio cessabit, scripturarum recitatio nõ audietur. Sed erunt apud homines tenebræ, lamentatio super lamentationem, væ super væ. Postremò describens Christi aduentũ ad iudicium: Orietur, inquit, ab Oriẽte ad Occidẽtem vsq; signum crucis superantis splendorem solis, denuncians aduentum & apparitionem iudicis: vt reddat cuiq; secundùm opera sua. Et inducens iudicem alloquentem impios, ait: Omnes qui neglexerint, nec misericordiam exercuerint hîc benè merendo, nihil eis debetur, nisi ignis qui non extinguitur. Humanus enim sum, at iustus quoq; iudex. Nam omnes pro dignitate remunerabo, omnibus pro cuiusq; labore mercedem præstabo, omnibus pro suo certamine præmia rependam. Misereri volo: sed oleum in vasis vestris non video. Cõfelsi estis me Dominum: sed verbis meis nõ paruistis. Signo crucis meæ notati estis: sed hoc animi duritia deleuistis. Baptisma meum recepistis: at præcepta mea non seruâstis, at odium fraternum ex animis vestris nõ excussistis. Non enim omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, saluabitur: sed qui faciet voluntatem meam. Et discedent hi in supplicium æternum: iusti verò in vitam æternam. Audistis dilecti responsionem Domini, cognouistis sententiam iudicis, didicistis quàm horrendũ iudicium & dies & hora nos maneat: de eo soliciti cogitemus quotidiè: hoc diù noctuq; meditemur, in domibus, in plateis, in ecclesijs: nè in horrẽdo illo iudicio, in quo nulla est personarum acceptio, abiecti ac tristes adstemus condemnati: sed cum actione, vita, conuersatione, confessione pura: vt nobis quoquè dicat ille misericors hominumq; amãs Deus, Fides tua te saluum fecit: vade in pace. Item illud, Eugè serue bone & fidelis, super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium Domini tui.

Character antichristi loco viuificæ crucis Christi.

Luctus Ecclesiarũ Christianarũ propter abrogationẽ sacrificij Missæ, & Eucharistiæ &c. antichristi tempore.

Signũ crucis apparebit in cælo ante Christi aduẽtum.

Impij eum damnabitur in die iudicij.

Matt. 7. Matt 25.

Iudicijũ Dei ante oculos ponendum.

Luc. 7. Matt 25

8 IOANNES Damascenus libro quarto orthodoxæ fidei, capite vigesimoseptimo: Nõsse oportet, oportere antichristum venire. Omnis enim qui non cõfitetur filium Dei, & Deum venisse in carne, & esse Deum perfectum, & factum esse hominem perfectum, cùm hoc ipso quòd Deus est, antichristus est. Attamen peculiari modo

Antichristus communi modo. 1. Ioann. 2.

modo ac præcipuo, antichristus dicitur, qui in consummatione seculi venturus est. Oportet ergò primùm prædicari euangelium omnibus gentibus: quemadmodùm inquit Dominus, & tunc veniet in redargutionem aduersariorum Dei Iudæorum. Dixit enim illis Dominus: Ego vẽni in nomine patris mei, & non recepistis me: veniet alius in nomine proprio, & illũ recipietis. Et Apostolus: Pro eo quòd dilectionem veritatis non susceperunt, vt ipsi saluarentur: propter hoc mittet eis DEVS operationem erroris ad credendum mendacio, vt iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed approbauerunt iniustitiam. Iudæi igitur filium Dei, qui est Dominus Iesus Christus & Deus, non receperunt: seductorem, seipsum dicentem Deum, susciepient. Quòd autem seipsum vocabit Deum, angelus Danielem docens, sic inquit: Aduersùs Deos patrum suorum non intelliget. Et Apostolus: Nè quis vos seducat vllo modo: quoniam nisi venerit discessio primùm, & reuelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui aduersatur & extollitur super omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ità vt in templo Dei sedeat, demonstrans seipsum quòd sit Deus. In templo quidem Dei, non nostro, sed veteri Iudaico. Non enim nobis, sed Iudæis veniet: non pro Christo, sed aduersùs Christum, & eos qui sunt Christi: propter quod & Antichristus dicitur. Oportet igitur primùm prædicatum esse euangelium in omnibus gentibus, & tunc reuelabitur iniquus, cuius aduentus secundùm operationem Sathanæ in omni virtute & signis & prodigijs mendacij, & in omni fallacia iniustitiæ, ijs qui pereunt: quem Dominus interficiet verbo oris sui, & dissoluet aduentu superapparitionis suæ. Non ipse igitur diabolus fiet homo, instàr Domini humanationis, (absit enim) sed nascetur homo ex fornicatione, & susciepiet omnem operationem sathanæ. Nam præsciens Deus irrationabilitatem futuræ eius voluntatis, permittet vt illum inhabitet diabolus. Nascetur igitur ex fornicatione (ceu diximus) et educabitur occultè, & repentè insurget, & eleuabit se, & regnabit. Et in exordijs regni sui, seu potiùs tyrannidis, simulabit bonitatem: cùm verò dominator factus fuerit, persequetur ecclesiam Dei, & manifestabit omnem malitiam suam. Et veniet in signis & prodigijs mendacij fictis, & non veracibus. Et eos qui debile & infirmum fundamentum mentis habent, decipiet & separabit à Deo viuente, ità vt scandalizentur, si fieri potest, electi: Mittentur autem Enoch & Helias Thesbites, & conuertent corda patrũ in filios, hoc est, synagogam ad Dominum nostrũ Iesum

Antichristus dicitur.

Mat. 24. 2 Thess 2.

Iudæos decipiet Antichristus. 2 Thess 2.

Seipsum vocabit Deum. Dan. 2. 2 Thess. 2.

In templo Iudaico sedebit Antichristus

Mat. 24. 2 Thess 2.

Erit magus & diabolicus homo.

Antichristus erit verus homo, nõ absit di, abolus incarnatus.

Nascetur ex fornicatiõe.

Regnum Antichristi.

Prodigia mẽdacia. Mat. 24.

Prædicatio Enoch & Heliæ. Apoc 11. Mal 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Actor. 1. Interitus Antichristi. 2. Thess 2.

Christum, & Apostolorum prædicationẽ, & ab illo interficientur. Et veniet Dñs ex cælo, quemadmodùm Apostoli eum intuiti sunt euntẽ in cælũ, Deus perfectus, & homo pfectus, cũ gloria & virtute & interficiet hominem peccati, filium perditionis spiritu oris sui.

Igne conflagratiõis qualis fiet mundi purgatio.

9 AVGVSTINVS libro vigesimo de ciuitate Dei, capite decimosexto: Tunc figura huius mundi mundanorum ignium conflagratione præteribit: sicut factum est mundanarũ aquarum inundatione diluuij. Illa itaq; vt dixi, cõflagratione mundana, elementorum corruptibiliũ qualitates, quæ corporibus nostris corruptibilibus cõgruebant, ardendo penitùs interibũt: atq; ipsa substantia eas qualitates habebit, quę corporibus immortalib⁹ mirabili mutatione cõueniant: vt scilicet mundus in melius innouatus, aptè accommodetur hominibus, etiam carne in melius innouatis.

2. Petr. 3.

10 CAPITE decimooctauo: Apostolus Petrus cõmemorans factum ante diluuium, videtur admonuisse quodammodò quatenùs in fine huius seculi mundũ istum periturum esse credamus. Nam illo tempore periisse dixit, qui tunc erat, mundũ: nec solũm orbem terræ, verumetiam cælos, quos vtiq; istos aërios intelligimus, quorum locũ ac spatiũ, tunc aqua crescendo superauerat. Ergò totus, aut penè totus aër iste ventosus, quod cælũ vel potiùs cælos vocat: sed istos vtiq; imos, nõ illos supremos, vbi sol, & luna, & sidera cõstituta sunt, cõuersus fuerat in humidam qualitatẽ: atq; hoc modo quum terra perierat: cuius terrę vtiquè prior facies deleta diluuio. Qui autem nunc sunt, inquit, cæli & terra, eodem verbo repositi sunt, igni reseruandi in diem iudicij & perditionis hominum impiorum. Proindè, qui cæli, & quæ terra, id est, qui mundus, pro eo mũdo, qui diluuio perijt, ex eadem aqua repositus est: ipse igni nouissimo reseruatur in diem iudicij, & perditionis hominum impiorum. Nam & hominum propter magnam quandam cõmutationem, non dubitat dicere perditionem futuram, cùm tamen eorũ, quanuis in æternis pœnis sit mansura natura. Quærat forsitan aliquis, si post factum iudicium mundus iste ardebit, antequàm pro illo cælum nouum, & terra noua reponantur, eo ipso tempore cõflagrationis eius: vbi erunt sancti, quum eos habẽtes corpora in aliquo corporali loco esse necesse sit? possumus respõdere, futuros esse in superioribus partibus, quò ità non ascendet flamma illius incendij, quemadmodùm nec vnda diluuij. Talia quippe illis inerũt corpora, vt illic sint, vbi esse voluerint. sed nec ignẽ conflagrationis illius pertimescent immortales, atque incorruptibiles facti: sicut

Cæli aërij interituri, & quousquè.

Genes 7.

Quæstio de beatis, vbi illi futuri sint tempore cõflagrationis.

Corpora beatorum. Daniel 3.

virorum trium corruptibilia corpora atque mortalia, in camino ardenti viuere illæsa potuerunt.

Pœnitentia agenda ante diem mortis & iudicij.

11 CHRYSOSTOMVS homilia quadragesimasexta ad populũ Antiochenum: Ipsius itaq; misericordia confidamus, & solicitam exhibeamus pœnitentiam, priusquàm ingruat hora, quæ nos ex hoc lucrari nõ permittat. Nam nunc quidem in nobis totum est positum, tunc verò iudicãs solus est sententiæ Dñs. Præoccupemus itaq; faciem eius, confessione, ploremus & lugeamus. Si nanq; Dominum orare possumus ante rationis diem peccata nobis remittere, nec ingressu iam erit opùs. Sicut vicissim, nisi hoc fiat, palàm præsente terrarũ orbe, nostrorũ vnusquisq; introducetur, & nulla iam nobis supererit veniæ spes. Nullus enim eorum qui hìc peccata non dissoluerit, illuc migrans, eorum pœnas effugere poterit: sed sicut ex terrenis carceribus cum catenis ad tribunal adducuntur: sic omnes animę cùm hinc migrauerint, varijs peccatorum catenis circundatæ, ad tremendum aguntur tribunal. Et sub finem: Nec ab omnibus hìc pœnas exigit, nè resurrectionem desperes, & iudicium desinas expectare: quasi omnes hìc reddant ratiõem. Nec omnes rursùm abire permittit impunitos, nè rursùm omnia prouidentia carere putes: verùm & punit, & non punit. Et inquantùm punit, ostendit quòd hìc punitos & illic rationem exposcet: inquãtùm autem nõ punit, facit vt credas quòd est aliquod post præsentem peregrinationem tremendum tribunal.

Animæ migrantes à corpore ante tribunal Christi sistuntur.

Cur quosdã non puniat Deus in hac vita.

12 HOMILIA quadragesimaseptima: Assistemur tribunali Christi, & omnium erit acris examinatio. Si quis verò futurum nõ credit iudicium, quæ sunt hìc, videat, in vinculis positos, in metallis, in stercoribus, dæmonibus obsessos, errantes, incurabilibus laborantes morbis, cum continua certantes paupertate, in fame viuentes, irreparabilibus cõsternatos luctibus, in captiuitate positos. Non enim hi nunc passi essent, nisi & omnes alios, qui talia peccârunt, vltio maneret atque supplicium.

Vndè colligi possit futurũ Dei iudicium.

Horrendum Dei iudicium.

13 HOMILIA quadragesimaoctaua ad populũ Antiochenum, & homilia quinta in epistolam ad Romanos: Vnusquisq; vestrũm, charissimi, suam ingressus conscientiam, & peccata reputans, diligenter à semetipso pœnas exigat, nè quandò cum orbe terrarum condemnemur. Tremendum enim illud subsellium, horrendum tribunal, tremore plena iudicia, ignis funditur fluuius, frater nõ redimit, redimet homo? Recordare siquidem quæ dicuntur in euangelio, circumcurrentiũ angelorum, sponsalis thalami clausi, extinc-

Matth. 13.25.

ta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Omniũ peccata detegentur.

ctarum lampadarum, potestatum in fornaces detrahentium. Et illud pensa, quòd si cuius ex nobis factum occultum in medium hodiè coram sola produceretur ecclesia: quo modo non perire, & sibi terram hiscere precaretur, potiùs quàm tot malitiæ testes habere? Quid tuncergò patiemur, cùm in medium coram mundo cuncta promentur, in theatro tam claro & illustri, & nobis notis & incognitis omnia spectantibus? ET post nonnulla in eadem homilia quadragesimaoctaua: Si mille dixeris gehẽnas, nihil illius par dices doloris, quem sustinet anima dum totus terrarum orbis cõuoluitur, canentibus tubis, angelis præcurrentibus primis, tum secundis, mox tertijs, demùm innumeris ordinibus in terram se fundentibus, insupèr autem & Cherubin (multa verò sunt hæc & infinita) & Seraphin, in illa ineffabili gloria ipso veniente, occurrentibus his qui venerint, vt in medium electos agant: Paulo cum socijs omnibus, & quicunque probabiles apud eum fuerunt, coronas, præconia & honores à rege suscipientibus coram toto cælesti exercitu. Nam si neque gehenna censeatur hos quidem honorari, illos verò contemni, quantum est? Intolerabilis gehenna, confiteor, & multùm intolerabilis: tamen intolerabilior hæc regni amissio, hoc cogitate. Cogitemus quanta priuamur gloria, cùm liceat non priuari. Hoc enim graue est, quòd cùm Domini simus, nè hoc patimur, patimur, cùm hos quidem suscipiat, & ad patrẽ in cælos perducat: Hos autem relinquat, & captos angeli quidam inuitos trahant, & lachrymis perfusos, & deorsùm tuentes in gehennę flammam, priùs coram toto terrarũ orbe ad dedecus productos: quantum dolorem esse putas?

Timor & dolor animarũ in iudicio extremo.

Intolerabilis regni cælestis amissio.

14 EPHRAEM Syrus in libro de iudicio extremo, capite primo: Nec quisquam nobis prodesse poterit in illa iudicij die, nisi cõuersatio sancta & bona opera, quæ hinc detulerimus nobiscum. Futurum est nanque, vt vnusquisque nostrũ & actus suos & cogitationes ante tribunal tremendi iudicis deferat. Contremiscit cor meum, & renes mei resoluuntur quotiescunquè recogito, quòd reuelandæ sint cogitationes & sermones atque actus nostri in die iudicij. Arbores fructiferæ tempore suo primùm intrinsecùs concipiunt fructum: posteà verò diuino nutu extrinsecùs proferunt, secundùm suam naturam & fructum & folia. Sic in die illa terribili, omnes homines quicunque in hoc seculo quasi in tempore suo occultè intrinsecùs siue bona siue mala gesserint, ibi quasi fructus proprios ante tribunal Domini proferent. Tunc iusti bonos

In futuro iudicio ꝓsunt potissimùm bona opera.

Reuelatio omniũ cogitationum, verborum & actionum.

nos & iucundos proferent fructus: sancti similiter fructus suauissimos, & omnibus gratiarum floribus exornatos: martyres verò supplicium & pœnarum fructus patientiæ glorioſos: monachi autem sanctæ cõuersationis suæ, id est, continentiæ, humilitatis, vigiliarum, orationum atque obedientiæ, immarcescibiles proferent fructus. Peccatores verò, impij ac prophani, proferent fructus turpissimos & execrandos, plenos confusione, opprobrio, vlulatu, & luctu, vermium quoquè immortalium, & ignis inextinguibilis cũ gemitu. Tremendum est, dilectissimi fratres, ibi iudicium, in quo sine testibus omnia manifesta sunt. Ibi assistunt millia millium, & deciès dena millia angelorum & archangelorum, Cherubin & Seraphin. Ibi iustorum chori circunstant, patriarcharum, prophetarum, apostolorum, & martyrum, & omnium omninò agmina sanctorum. CAPITE quinto: Beatus homo, qui inuenerit fiduciam in hora illa, & qui audierit beatam vocem illam: Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Tunc iusti cùm se in lumine viderint in illa memorabili gloria, intrà semetipsos singuli obstupescent, & dicent: Putas ipse ego sum? Et quomodò huic gloriæ dignus inuentus sum? Angeli etiam accedentes cum gaudio magno ad sanctos, enarrant eis conuersationem eorum immaculatam, continẽtiam, vigilias, orationes, voluntariam paupertatem, frugalitatem perfectam, patientiam sitis, tolerantiam famis, orationis instantiam, & omnia quæcunque propter Christi perfectam charitatem æquanimiter pertulerunt. Hæc autem omnia sanctis angelis dicentibus cum exultatione, respondebunt omnes iusti, dicentes: Omninò constituti in terris, nec vnam diẽ perfectę correctionis viximus, nec vllum opus bonum à nobis gestum est. Iterùm verò angeli commemorare eos faciunt locum & tempus: & admirantes eorum humilitatem, glorificant Deum, videntes in cælis corpora sanctorum super lumen fulgentia.

Fructus iustorum in die iudicij.

Peccatorum fructus.

Tremendum iudicium.

Matt 25.

Stupor & admiratio beatorum de sua gloria.

Humilitas iustorum.

ITEM in libro de vera pœnitentia, capite tertio: Sancta crux rursùs in consummatione seculi, cùm secundus illuxerit Domini Saluatoris aduentus, prima, cum gloria ingenti & angeli eorum exercituum infinita multitudine, apparebit in cęlo, inimicos quidem terrens ac vexans, fideles autem illuminans atque lætificans, aduentumq; cælestis imperatoris annuncians.

Crucis apparitio in die iudicij.

CAPITE quarto: Quæ verò post hæc futura sunt, cùm illa radiare in cęlis cœperit, putas qualia erunt? Tanta enim & tam ingen-

Quã horrẽda cõtingent in die iudicij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tia,tamq; horrenda mirabilia,neq; facta sunt in omnibus à seculo generationibus,neq; futura sunt. Et modò quidem sæpè cùm fit coruscatio & tonitrus vastior, omnes sui formidine terret, cunctiq; horrore perculsi,solo procumbunt. Quomodò ergò sustinebimus,cùm audierimus tubæ vocẽ de cælo nimio cũ metu resonãtem,omnesq; à seculo defunctos iustos & iniustos,bonos & malos, pios atq; impios excitãtem? Tunc ossa ex tumulis humanæ conditionis ossa, vbi vox tubæ insonuerit,exilient, atq; discurrent, artus suos iuncturasq; cũ festinatione requirẽtia. Cùm viderimus omne hominum genus exurgere,quemlibet ex loco suo,congregariq; ad iudicium: Cælestis nempe regis iussu,terra suos mortuos reddet, mare itidèm suos,quicquid item humanorum corporum vel bestia rapuit, vel vorauit piscis, auiśve discerpsit, in priorem statum remeabit,omnesq; in ictu oculi resurgent,& ante tribunal adstabunt,ità vt ne vnus quidẽ capillus capitis desit: cùm viderimus igneum fluuium ab ortu solis,vsq; ad occasum emanantem,ac veluti sæuiens fluctibus mare,montes ac valles deuorãtem,terramq; omnem,& quæcunq; sunt in illa, exurentẽ: tũc dilectissimi mei,ab illo igne deficient fontes, vanescent flumina,mare siccabitur, agitabitur aer,sidera vt folia de cælo cadent,deficiet sol,luna verterur in sanguinem,cælum vt liber complicabitur: cùm viderimus angelos missos hincindè cum festinatione discurrere, electosq; DEI seruos ab ortu solis vsq; ad occasum,in vnum cogere: cùm videri-mus cælum nouum & terram nouam,in quibus iustitia inhabitat: cùm viderimus terribile solium,sedentemq; super illud omnium Deum,infinitaq; angelorum millia cũ tremore circunstantia: cùm viderimus signum filij hominis,preciosam scilicet ac viuificã crucem in cælo lucentem,omnesq; fines orbis terræ, vltra solis claritatem illustrantem. Vbi verò viderint omnes regium istud ac tremendum sceptrum in cælo reuelari, iam tunc agnoscent singuli continuò ipsum quoquè regem reuelandum,qui in illo clauis affixus est. In illa hora quisq; pauidus tractabit, quomodò iturus sit obuiàm Christo,quam rationem redditurus. Ac si quidem peccatorum conscientia prematur,stabit tristis,mœrens,afflictus, atque anxius,expectans sententiam cõtra se ferendam. Vnusquisq; enim cernet ante faciem suam exposita opera sua,siue bona illa,siue mala præmisit. Et post nonnulla: Magnus in hora illa pauor erit,fratres mei,grandis tremor,cùm libri illi formidabiles aperientur,in quibus scripta sunt opera nostra,& actus,& verba,& quęcunq; egimus in

1 Thess.4. 1.Cor.15. Resurrectio mortuorum

Apoc.20. 2 Cor.15. Ignis conflagrationis. 2.Pet.3.

Apoc.6. Ioel.2. Esa.34. Mat.13 24.25. Apoc.21.

Matt.25.

Matt.24. Crucis in cælo splendor.

Timor hominũ in iudicij aduentu.

Operum denudatio. Librorum apertio. Apoc.20.

in hac vita putantes latére Deum,qui scrutatur renes & corda. Illic enim non solùm actus,verùm & cogitationes & intentiones cordis scripęe erunt. O quãtus erit gemitus,quàm miserabiles lachrymæ,quum oculis nostris intuebimur hinc ineffabile cælorum regnum,indè rursus æterna supplicia,pauendosq; cruciatus reuelari, medium verò adsistere omne mortalium genus, à primo Adam vsq; ad vltimum hominum,omnesq; cadentes in faciem atq; adorantes. Tunc omne humanum genus inter cæleste regnum æternumq; cruciatum,inter gaudium & mœstitiam,omnes demissis in humum vultibus adstabunt,metu & expectatione soliciti. CAPITE quinto: Tunc requiretur in singulis Christianis baptismatis sigillum illibatum, exigeturq; ab vnoquoq; fides integra, & nulla hæretica colluuione maculata. Tunc ô fratres mei & Christi amatores,omnis humanitatis effigies media inter iudicium & regnũ, vitam ac mortem,gaudiumq; ac mœrorem,statuetur. Et requiretur à quolibet regium signũ, ex qua die Catholicã & orthodoxam Ecclesiam ac fidem nostram per baptisma susceperit: exigeturq; à singulis fides in pace illibata,sigillumq; infractũ,& tunica incoinquinata,secundùm pulchram illam confessionẽ quam coram multis testibus professi sunt,dicentes: Abrenuncio tibi satana & omnibus operibus tuis. Huiusmodi clara abrenunciatio, requiretur à nobis in illa hora. Hanc abrenunciationẽ angeli in hora baptismatis scribunt. Hæc à nobis omnibus Christianis confessio exigitur iudicij tempore. Examinantur Pastores,Episcopi scilicet de conuersatione sua,efflagitãturq; à singulis rationales oues,quas à pastore summo Christo acceperant. Ac si quidem per pastoris negligentiam, ouem deesse contigerit,sanguis eius de manu illius requiretur. Similiter & abbas pro seipso & pro grege suo rationem reddet. Pari ratione & presbyter, pro sibi creditæ Ecclesiæ populo rationem redditurus est. Diaconi item ac lectores,fidelesq; omnes,rationem pro animabus,quæ sunt in domo sua,reddent,pro vxore,pro filijs, pro seruis & ancillis. An illos enutrierint in timore & disciplina & correctione Domini,sicut admonet Apostolus Paulus. Tunc & reges & principes,& diuites & pauperes,pusilli ac magni,interrogabuntur de operibus proprijs. Scriptum enim est,quia omnes sistemur ante tribunal CHRISTI, vt recipiat vnusquisque secundùm opera sua quæ per corpus gessit siue bona,siue mala Item alio in loco scriptum est: Qũia non est qui eruat de manibus meis.

CAPITE octauo: Tunc segregantur ab inuicem,iterq; con-

Hier.17.

Exigetur fides integra & nulla hæresi cõmaculata.

Professio in baptismo facta.

Examinatio Episcoporũ & aliorũ prælatorum.

Ezech 3. Singuli rationem dabunt sui officij.

Ephes 6.

2 Cor.5.

Deut.32.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Separatio luctuosa in die iudicij.

ficiunt,omni spe reuersionis destitutum. Quis adeò lapideo corde sit,qui iam hinc diem illam non amarissimè fleat? Tunc separantur episcopi à coëpiscopis, diaconi à condiaconis, subdiaconiq; atq; lectores à socijs suis. Tunc separabuntur hi,qui aliquandò reges fuêre,plorabuntq; velut infantes, atq; vt mancipia pellentur. Tunc ingemiscent principes & diuites & immisericordes, pgentiq; nudi atq; desolati,huc illucq; intuentes. Angustiabuntur quærentes adiutorium, & nullus erit adiutor. Neque enim diuitiæ & cæt.

A dæmonibus impellêtur mali.

Vt autem breuiter dixerim,tunc iam impelluntur miseri ab angelis terribilibus acti,cæsi atq; flagellati, perguntq; ad mugientes ac stridentes dentibus,crebriusq; post tergum adspicientes,si quo pacto instos & illud gaudium,vndè ipsi separati sunt,intueri queant. Vident autem lucem illam ineffabilem. Adspiciunt amœnitates paradisi, vident magna illa & præclara munera, quæ perceperunt à rege gloriæ,qui legitimè certârunt. Intuentur notos dudùm ac familiares suos æternis illis gaudijs fruentes,quæ ipsi percipere non meruerunt,& lamentantur,ingemiscuntq; grauiter. Deindè paulò tùm sequestrantur à sanctis omnibus & notis suis, atq; à Deo ipso absconduntur, ità vt iam retrò adspicere non possint, neq; intueri gaudium illud immensum & meracissimam lucem, cùm iam loco illi mœroris ac doloris appropinquauerint,vbi reposita sunt illis æterni cruciatus. Illic autem rursùs dissemimantur atq; dispersi,dirimunturq; ab inuicèm miseri,varijsq; deputantur cruciatibus, quisq; scilicet iuxta operum suorum merita. Vide plura in sermone de resurrectione & iudicio futuro. Item in libro de resurrectione,iudicio,regno cælorum,& munditia animæ.

Cruciatuũ & pœnarũ in inferno diuersitas.

16 AVGVSTINVS sermone sexagesimoseptimo de tempore: Quid faciemus,charissimi,in illo metuendo iudicij die,cùm tremente mundo,Dominus præcinentibus angelorum buccinis, in illo maiestatis suæ throno circundatus cælestis militiæ luce cõfederit: ibiq; de terræ gremio & antiquo puluere suscitato humano genere,adstante testimonio conscientiæ singulorum, positis in conspectu peccatorum pœnis iustorumq; præmijs, rationem vitæ cœperit postulare,& plùs iam iustus quàm misericors, seueritate iudicis contemptæ misericordiæ reos cœperit accusare & dicere: Ego te,ô homo de limo manibus meis feci,ego terrenis artub⁹ &c. Irridentium palmas & sputa suscepi,acetum cum felle bibi: flagelis cæsus,vepribus coronatus,cruci affixus,vulnere perfossus,vt tu eripereris morti,animã in tormẽtis dimisi. En clauorũ vestigia, quibus

Iudicij extremi terribilis memoria.

Ingratitudo malorũ erga Saluatorem.

bus assixus pepẽdi. En perfossum vulneribus latus. Suscepi dolores tuos,vt tibi gloriam darem: Suscepi mortem tuam,vt in æternum viueres. Conditus iacui in sepulcro, vt tu regnares in cælo. Cur quod pro te pertuli,perdidisti? Cur ingrate redemptionis tuæ munera renuisti? Et quia post omnia mala tua ad medicamenta pœnitentiæ confugere noluisti, ab auditu malo non mereberis liberari. Qui tunc erit stridor dentium,cùm sanctorum multitudine ad dexteram regis & ad gloriam segregata, peccati populus in profundo tartari sine vlla miserationis ac veniæ spe demersus,exclũdi se tenebris suis à beata sanctorum luce viderit,& in profundi sinũ sine fine descendens, vrgente os suum puteo,æterna supplicia & perpetuam mortem non moriturus adspexerit? Vt ergò hæc tam dura & tam terribilia ante illud tribunal æterni iudicis audire nõ mereamur,dum adhuc licet,& cum Dei adiutorio in potestate nostra est,consideremus conscientias nostras,& si aliqua crimina vel peccata capitalia necdùm eleemosynis & orationibus purgata, nobis adhuc dominari cognoscimus, portum pœnitentiæ deuictis peccatorum fluctibus, Christo iuuante, festinemus intrare: & si quid in nauicula animæ nostræ multis tempestatibus peccatorum, aut per superbiam fractum, aut per auaritiam ruptum,aut per luxuriæ resolutum esse cognoscimus,componere vel reparare bonis operibus festinemus.

Segregati boni à malis.

Adhortatio ad pœnitẽtiã

17 ISIDORVS libro primo de summo bono,capite trigesimo: Iudicij diem nouit Christus,sed in Euangelio dicere & scire discipulos noluit. Nam dum dicit idem Dominus per Prophetam: Dies vltionis in corde meo,indicat se non nescire,sed nolle indicare. In iudicio reprobi humanitatẽ Christi in qua iudicatus est, videbunt,vt doleant: diuinitatem eius verò non videbunt, nè gaudeant. Quibus enim diuinitas eius ostenditur,vtiq; ad gaudium demonstratur. Pro diuersitate cõscientiarũ & mitis apparebit in iudicio Christus electis,& terribilis reprobis. Nam qualem quisq; conscientiam tulerit, talem & iudicem habebit: vt manente in sua trãquillitate Christo,illis solis terribilis appareat, quos conscientia in malis accusat. Duæ sunt differentiæ vel ordines hominum in iudicio,hoc est,electorum & reproborum,qui tamen diuiduntur in quatuor. Perfectorum ordo vnus est,qui cum Domino iudicat, & alius qui iudicatur: vtriq; tamen cum Christo regnabunt. Similiter ordo reproborum partitur in duobus,dum hi qui intrà Ecclesiam sunt mali,iudicandi sunt & damnandi: qui verò extra Eccle-

Diem iudicij noluit Christus indicare. Esa 63.

Impij diuinitatem Christi non videbũt.

Apparebit mitis & terribilis p diuersitate conscientiarum.

Differentiæ hominum in iudicio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

siam inueniendi sunt, non sunt iudicandi, sed tantùm damnandi.

18 CYRILLVS Hierosolymitanus catechesi decimaquinta illuminatorum: Sicut cùm antea ipse incarnari deberet, & nasci de virgine, expectatus Deus, decipiebat diabolus, malus artifex in idolatria, proferens deos falsos, generantes & genitos de mulieribus, vt præmissa falsitate, non credatur posteà veritati: sic cùm verus Christus secundò venturus sit, prætextum capiens simplicium expectationē, ille aduersarius, & maximè eorū, qui sunt ex circuncisione, inducet quendā magnū hominē, veneficijs & incantationibus, & malis artibus instructissimū: vsurpantem sibi potestatē Romani Imperij, falsò aūt Christum seipsum vocantem: ac per hanc Christi appellationē Iudæos, qui venturū expectant, decipientem: Gentes verò per magicas impostura seducērem. Veniet aūt hic prædictus Antichristus, cùm impleta fuerint tēpora imperij Romani, & mūdi cōsummatio appropinquabit. Decem simul reges Romanorum excitabuntur in diuersis quidē locis, eodem tamē tempore regnantes: Post istos aūt vndecimus Antichristus, per magicū maleficium Romanorū potestatem rapiens. Tres quidē ante se reges deprimet, reliquos aūt septem sibi subijciet. Ac primùm quidē tanq̄ prudens aliqs ac intelligens, temperantiā & humilitatē simulabit, signisq; & portentis, magica impostura decipiet Iudęos, tanq̄ is esset Christus ab illis expectat⁹. Deceptos verò, deincèps oīs generis inhumanitatis & iniquitatis malis, oēs circūscribet: ità vt omnes, q ante illum improbi & impij fuerāt, excellat malitia. Mentēq; habebit homicidiariam, prefractam, immiser: cordem, & variam, cùm cōtra alios oēs, tum verò maximè contra nos Christianos. Tribus aūt annis & sex mensibus talia audēs, à secundo de cęlis glorioso aduentu vnigeniti filij Dei, & Dño saluatorecq; nostro Iesu Christo deprimetur. Qui tollens Antichristū spiritu oris sui, igni gehēnæ illū trader. Hęc aūt docemus, non cōminiscentes, sed è scripturis diuinis colligentes, & ex ea maximè, quę nupèr lecta est, ex Daniele, ppheta edocti: sicut Gabriel Archangelus interpretatus est, dicēs sic: Quarta bestia, quartū est regnū in terra, quod maius erit alijs omnibus regnis: hoc aūt esse Romanorū, Ecclesiastici interpretes tradiderunt. Primum enim erat regnū Assyriorū: alterū Medorū simul & Persarū: tertiū posteà Macedonū: Quartū est nunc regnū Romanorū. Deincèps verò Gabriel interpretās dicit: Decē cornua ipsius, decē regna cōsurgēt: post ista alter cōsurget, q oēs ante se, malis vincet: neq; solùm illos decē reges, sed oēs q ante se fuerūt. Et tres reges deprimet. Manifestū aūt est, q ex istis decē tres opprimet, prsùs, vt ipsemet octauus regnet: & verba faciet cōtra altissimum, vir blasphemus & iniquus: non à patribus accipiens regnū, sed arte magica principatum vsurpabit. Et paulopòst: Idola odio habitur⁹ est antichristus, vt ipse in templo Dei sedeat. Quale aūt templū dicit? In templo quod reliquū est Iudęorū. Absit enim, vt in hoc id fiat, in quo sumus. Et post nōnulla: Sed quod tandèm aduētus illius signū est, quod non audeat virtus contraria imitari? Et tunc, inquit, apparebit signū filij hominis in cælo. Signum aūt verum & propriū Christi, est crux. Lucidum crucis signū pcedens regem, atq; demonstrans eum qui priùs fuerat crucifixus: vt videntes q anteà illū pupugerūt, & illi insidiati sunt Iudæi, certent tribus cū tribubus, dicentes: Hic est alapis percussus: hic est in cuius faciē spuebant illi: hic est, quē ligārūt: hic est, quē anteà crucifixū spreuerūt: quò fugiem⁹ à facie iræ illius, dicēt. cū angelicis exercitibus circūdabuntur, nusquàm sanè fugere poterunt. Tremor est inimicis, signū crucis, & gaudiū amicis in illū credētibus, vel q prędicārunt, vel q passi, p illo. Et post quędā: Iam igitur incipe hęc opari, & pseueres in fide: nè, sicut stultæ virgines, empturus oleū, excludaris. Non in hoc cōfidas, q̄ solam lampadē habes, sed custodi illā ardentē. Nō in hoc solùm cōfidas, q̄ credis, sed fidē ardētē cōserua, vt luceat lux tua corā hominib⁹ p bona opera, nè blasphemetur, ppter te Christus. Feras quoq; indumentū incorruptiōis in operibus bonis, quod te deceat, & quod accipis à Deo, vtiliter gerens negocium: pecuniæ tibi creditę sunt, dispensa, benè.

19 HIERONYMVS ad Heliodorū epistola prima: Delicatus es frater, si & hic vis gaudere cum seculo, & posteà vis regnare cum Christo. Veniet, veniet illa dies, qua corruptiuū hoc & mortale, incorruptionē induat & immortalitatem. Beatus seruus, quem Dominus inuenerit vigilantem. tunc ad vocem tubæ pauebit terra cū populis, & tu gaudebis. Iudicaturo Domino lugubrè mundus immugiet, tribus ad tribū pectora ferient: potentissimi quondàm reges, nudo latere palpitabunt: exhibebitur cū, ple sua verè tunc ignitus Iupiter: adducetur & cū suis stultus Plato discipulis: Aristotelis argumēta nō, pderūt. Tūc tu rustican⁹ & paup exultabis, & ridebis, & dices: Eccè crucifixus De⁹ me⁹: eccè iudex, q obuolut⁹ pānis in p- sepio vagijt. Hic est ille oparij & quęstuarię fili⁹: hic, q matris gestatus sinu, hominē fugit Deus in Aegyptum: hic vestitus coccino: hic sentibus coronatus: hic Magus, dęmoniū habēs, & Samarites. Cernę manus Iudææ quas fixeras; cerne latus Romane, quod foderas.

Vide-

Antichristus pcedet Christi aduentū.

Quandò veniet.

Inuadet Romanum imperium.

Eius fraudes & hypocrisis.

Improbitas quanta.

Tribus annis & sex mensibus.

Interitus eius 2. Thessa. Apoc. 19.

Doctrina hæc de Antichristo in scripturis fundata est. Dan. 7.

Quartum regnū apud Danielē est impiū Romanorū quod Antichristus sub finē mūdi inuadet.

In templo Iudæorū sedebit Antichristus.

Matt. 24.

Crux signum aduētus Domini. Apoc. 1.

Matth. 25.

Non satis est habere fidē. Matth. 5. Rom. 14.

1. Cor. 15. Luc. 12.

Iudicij horror.

Iustorum & pauperū exultatio in die iudicij.

Videte corpus an idem sit, quod dicebatis clàm nocte sustulisse discipulos.

20 GREGORIVS homilia prima in euangelia: Districtionem venturi iudicis Paulus considerans, ait: Horrendum est incidere in manus Dei viuentis. Hanc Psalmista exprimit, dicens: Deus manifestè veniet, Deus noster, & non silebit. Ignis in conspectu eius ardebit, & in circuitu eius tempestas valida. Districtionem quippe tanti iudicis, tempestas ignesq; comitabuntur, quia tempestas examinat, quos ignis exurit. Illum ergò diem fratres charissimi, ante oculos ponite: & quicquid modò graue creditur, in eius comparatione leuigatur. De illo etenim die per prophetam dicitur: Iuxtà est dies Domini magnus, iuxtà & velox nimis. Vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis: dies iræ, dies illa, dies tribulationis & angustiæ, dies calamitatis & miseriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris. De hac die Dominus iterùm per prophetam dicit: Adhuc semèl, & ego mouebo non solùm terram, sed etiam cælum. Eccè vt prædiximus, aëra mouit, & terra non substitit. Quis ergò ferat, cùm cælum mouerit? Quid autem terrores quos cernimus, nisi sequentis iræ præcones dixeritis? Vndè & considerare necesse est, quia ab illa tribulatione vltima tantò sunt istæ tribulationes dissimiles, quantùm à potentia iudicis persona præcois distat. Illũ ergò diem fratres charissimi tota intentione cogitate, vitam corrigite, mores mutate, mala tentantia resistendo vincite, perpetrata autem fletibus punite. Aduentum nanque æterni iudicis tanto securiores quandoquè videbitis, quãto nunc districtionem illius timendo præuenitis.

Hebr. 10. Psalm. 46.

Dies iudicij ante oculos ponendus. Sophon. 1.

Aggæi 2.

21 ET homilia duodecima in euangelia: Pensate fratres charissimi, ante conspectum tanti iudicis, qui in illo die terror erit, quando iam in pœna remedium non erit? Quæ illa confusio, cui reatu mentis exigente continget in conuentu omnium angelorum hominumq; erubescere? Qui pauor, eum quem & tranquillum mens humana capere non valet, etiam iratum videre? Quem dicm, bene propheta intuens ait: Dies iræ, dies illa, dies tribulationis & angustiæ, dies calamitatis & miseriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris. Pensate ergò fratres charissimi, extremi diem iudicij super corda reproborum qua asperitate vidit propheta amarescere, quem tot appellationibus non valet explicare. Quanta verò tunc erit electorum lætitia, qui de eius merentur visione gaudere, de cuius conspectu vident & elementa omnia

Terror, pudor, & pauor malorum in die iudicij.

Sophon. 1.

Electorum lætitia.

omnia contremiscere, cum eo simul ad nuptias intrare: qui & in sponsi nuptijs gaudent, & tamen ipsi sunt sponsa, quia in illo æterni regis thalamo visioni nostræ Deus coniungitur. Quæ scilicet visio nunquàm iam in perpetuum ab amoris sui amplexibus euelletur. Tunc regni ianua lugentibus claudetur, quæ modò quotidiè pœnitentibus aperitur. Erit nanque & tunc pœnitentia, sed fructuosa iam nõ erit: quia nequaquàm tunc veniam inuenit, qui modo aptũ tempus veniæ perdit. Hinc etenim Paulus dicit: Eccè nunc tempus acceptabile, eccè nunc dies salutis. Hinc propheta ait: Quærite Dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum propè est.

Pœnitentia inutilis.

2 Cor. 6. Esa. 55.

23 ITEM libro vigesimosexto Moralium in Iob, capite vigesimoquarto: Vel certè iudicium pauperibus tribuit: quia hi qui nunc nequiter opprimuntur, ipsi tunc super oppressores suos iudices veniunt. Duæ quippe sunt partes, electorum scilicet, atque reproborum. Sed bini ordines eisdem singulis partibus continentur. Alij nanque iudicãtur & pereunt, alij nõ iudicantur & pereunt. Alij iudicantur & regnant, alij non iudicantur & regnant. Iudicantur & pereunt, quibus Dominica voce in damnatione dicitur: Esuriui, & nõ dedistis mihi manducare: sitiui, & non dedistis mihi potum: hospes erã, & non collegistis me: nudus, & non operuistis me: æger & in carcere, & non visitãstis me. Quibus præmittitur: Discedite à me maledicti in ignem æternũ, qui paratus est diabolo & angelis eius. Alij verò in extremo iudicio non iudicantur & pereunt, de quibus Propheta ait: Non resurgunt impij in iudicio: & de quibus Dñs dicit: Qui autem nõ credit, iam iudicatus est: & de quibus Paulus ait: Qui sine lege peccauerunt, sine lege peribunt. Resurgunt ergò etiam omnes infideles, sed ad tormentum, non ad iudicium. Non enim eorũ tunc causa discutitur: quia ad conspectum districti iudicis iam cum damnatione suæ infidelitatis accedunt. Professionem verò fidei retinentes, sed professionis opera non habentes, redarguuntur vt pereant. Qui verò nec fidei sacramenta tenuerunt, increpationem iudicis in extrema examinatione non audiunt: quia præiudicati infidelitatis suæ tenebris, eius quem despexerant, inspectione redargui non merentur. Illi saltem iudicis verba audiunt: quia eius fidei saltem verba tenuerunt. Isti in damnatione sua æterni iudicis nec verba percipiunt: quia eius reuerentiam nec verbotenus seruare voluerunt. Illi legaliter pereũt: quia sub lege positi peccauerunt, istis in perditione sua de lege nihil dicitur: quia nihil legis habere conati sunt.

Electorum & reproborũ varia distinctio in iudicio.

Iudicantur & pereunt. Matt. 25.

Iob 36.

Nõ iudicãtur & pereunt. Psal. 1. Rom. 2.

Quomodò infideles ad iudiciũ non resurgere dicantur.

Rom. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aliter ciuis aliter punitur hostis.

23 CAPITE vigesimoquinto: Princeps nanq; terrenam Rempublicam gerens, aliter punit ciuem interiùs delinquentem, atque aliter exteriùs hostem rebellantem. In illo iura sua consulit, eumq; sub verbis dignæ inuectionis addicit: cõtra hostem verò bella mouet, instrumenta perditionis exercet, dignaq; eius malitiæ torméta retribuit, de malo verò eius quid lex habeat, non requirit. Neque enim lege necesse est perimi, qui lege nunquàm potuit teneri. Ità ergò in extremo iudicio & legalis illum inuectio percutit, qui ab eo quod professione tenuit, actione declinauit: & iste sine iudicij

Iudicantur & regnant.

inuectione perimitur, qui lege fidei non tenetur. Ex electorũ verò parte alij iudicantur & regnant, qui vitæ maculas lachrymis tergunt, qui mala præcedentia factis sequentibus redimentes, quicquid illicitum aliquandò fecerunt, ab oculis iudicis eleemosynarum superductione cooperiunt. Quibus iudex veniens in dextera

Matth 25.

consistẽtibus dicit: Esuriui, & dedistis mihi mãducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me: nudus, & operuistis me: infirmus, & visitâstis me: in carcere eram, & venistis ad me. Quibus præmittit, dicens: Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. Alij autem nõ

Non iudicãtur & regnãt.

iudicantur & regnant: qui etiam præcepta legis perfectione virtutum transcendunt, qui nequaquàm hoc solùm quod cunctis diuina lex præcipit, implere contenti sunt, sed præstantiori desiderio plus exhibere appetunt, quàm præceptis generalibus audire potuerunt Quibus Dominica voce dicitur: Vos qui reliquistis & cæt. vt

Matth. 19.

suprà de consilijs euangelicis, quæstione 6. D.

24 AVGVSTINVS libro meditationum, capite quarto: Deus Deorum Domine præstabilis super malitia, noui quia manifestus venies, noui quia non semper silebis, cùm in conspectu tuo

Psal. 49.

ignis exardescet, & in circuitu tuo tempestas valida ingrueris, cùm aduocaueris cælum desupèr & terram discernere populum tuum. Et eccè coram tot millibus populorum nudabuntur omnes iniquitates meæ, tot agminibus angelorum patebunt vniuersa scelera

Detectio peccatorũ.

mea, non solùm actuum, sed etiam cogitationum simulq; locutionum. Tot iudicibus inops adstabo, quot me præcesserunt in opere bono: tot arguentibus confundar, quot mihi prębuerunt benè viuendi exẽpla: tot conuincar testibus, quot me monuerũt proficuis sermonibus, seq; imitandos iustis dederunt actionibus.

25 ANSELMVS Cantuariensis in libro de miseria hominis:

minis: In toto me angustiæ, hinc erunt accusantia peccata, indè terrens iustitia. subtùs patens horridum chaos inferni, desupèr iratus iudex, intùs vrens conscientia, foris ardens mundus. Iustus vix saluabitur, peccator sic deprehensus in quam partem se premet? Cõstrictus vbi latebo, quomodò apparebo? Latére erit impossibile, apparére intolerabile.

Impius in die iudicij vndiquè affligetur & terrebitur.

26 BERNARDVS in libro de interiori domo, capite trigesimooctauo, vel Hugo à sancto Victore, libro tertio de anima, capite vicesimotertio: Ipse iudex erit districtus accusator tuus. Oẽs etiam spiritus boni & mali coram Deo te accusabunt cum eo. Boni, quia Deo debent æquitatem: mali, quia tuam seruant iniquitatem. Tot iudicibus & populis adstabis, quot pręcesserunt te in opere bono. Tot arguentibus confundéris, quot tibi prębuerunt benè viuendi exemplum. Tot conuincéris testibus, quot te monuerunt bonis sermonibus, & iustis actionibus. Omnibus populis nudabũtur iniquitates tuæ: & cunctis agminibus patebunt vniuersa scelera tua, non solùm actuum, verum etiam cogitationum & locutionum. Multa verò peccata tunc proruent ex improuiso, quasi ex inopinato: quæ modò non vides: & forsitã plura & terribiliora his quæ nunc vides. Vndiq; erunt tibi angustiæ, hinc erunt accusantia peccata: indè terrens iustitia: subtùs patens horridum chaos inferni, desupèr iratus iudex: intùs vrens conscientia: foris ardens mundus. Si iustus vix saluabitur, peccator sic deprehẽsus, in quam partem se premet? Latére erit impossibile, apparére intolerabile. In tanto discrimine torquebit te tua conscientia malè sibi conscia: cruciabunt cordis arcana. Cogente etiam conscientia, tui ipse eris accusator & iudex tuus. Conuictus teste propria conscientia: & testibus oculis ipsius iudicis, fugere non poteris: sed tremens & anxius stabis suspensus ad grauissimam sententiam in angusto periculo, & in periculosa angustia: tanquàm ilicò receptrurus quod in perpetuum amittere non poteris. Iudex tunc erit vehementer iratus, & terribiliter districtus: sententia eius semel lata, erit immutabilis: tortores horribiles, qui nunquã miserentur, erunt parati, vt data sententia te damnatum ad tormenta rapiant. Tormenta erunt sine interuallo & sine temperamento: timor conturbabit te, cùm terra aperietur corã te, & tu rues & cades in stagnũ sulphuris ardẽtis & fœtentis. Ignis exteriùs carnẽ tuã cõburet: vermis interiùs conscientiã corroder, ibi eris sine fine, sine spe veniæ & miseri-

Vndiq; angustia & terror.

Cõscientiæ testimonium & vermis.

Terribilis sententiæ expectatio.

Parati tortores ad executionem latæ sententiæ.

Cruciatus inferni.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lor cordiæ. Omnia verò gehennæ ſupplicia ſuperabit, Deum non videre, & bonis carere, quæ in poteſtate habuiſti obtinere.

Præueniendũ eſt iudicium Dei.

1 D CHRYSOSTOMVS homilia quinta de pœnitentia: Reſponde iudici priuſquàm in prætorium veniat. Aut ignoras eos qui iudicem mitigare volunt, non ipſo in examine cauſæ, ſed priuſquàm iudicij ingrediatur locum, beneuolum ſibi faciunt, vel amico mediatore vel præſule, aut modo alio ſibi iudicem conciliant? Igitur & Deo non ſeſsionis tempore ſuadendum erit iudici, ante verò iudicij tempus mitigabilis eſt iudex. Quarè dicit Dauid, Præoccupemus faciem eius. Illic magnum iudicem ars rhetoris

Pſal. 49. Iudex: flecti & decipi nequit.

nulla decipiet, & nullius potentia mitigatur, dignitati non condescendit, non veneratur perſonam, ſed tremendum & implacabile iuſti iudicium. Hic verò iudicem exorabimus, & placabimus non pecunia: magis autem (ſi verum dicere oportet) clemẽs ipſe piuſq; pecunia ſuadetur, non ipſe manu, ſed per inopes accipiens. Da inopi pecuniam, & iudicem mitigaueris.

Iuſti expectãt iudicem, cuius aduentum timent impij.

2 GREGORIVS libro trigeſimoprimo: Moralium, capite viceſimoprimo: Viſionem diſtricti iudicis, quam iuſtus vehementer expectat, iniuſtus venire formidat. Iſte nanq; labores ſuos contemnens, mercedem retributionis quærit: & cauſæ ſuæ meritum ſciens, preſentiam iudicis expetit: eumq; vt veniat in flamma ignis dans vindictam impijs: & contemplationis ſuæ ſpeciem in retributione deferens, pijſſimo ardore concupiſcit. Ille verò qui iniuſtitiæ ſuæ meminit, venire iudicium perhorreſcit, actuſq; ſuos examinari metuit: quia damnari, ſi examinentur, nouit. Gloria ergò

Iob 39.

narium eius, terror eſt: quia iuſtus indè gloriatur, vndè peccator pœnæ addicitur. Videamus equum, quomodò de his quæ adhuc non videt, iam per nares ſpiritum trahit. Videamus quanta gloria attollitur, cùm iam futura præſtolatur. Eccè labores ſuos

2 Tim 4.

intuẽs prædicator egregius, dicit: Ego iam delibor, & tempus meæ reſolutionis inſtat. Bonũ certamen certaui: curſum conſummaui: fidẽ ſeruaui. De reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ: quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus iudex. Vbi & aptè ſubiungit: Non ſolùm autem mihi, ſed & his qui diligunt aduentum eius. Ac ſi dicat: Sed & omnibus q ſibi de bona operatione ſunt conſcij. Aduentum enim iudicis non diligunt, niſi qui in cauſa ſua ſe habere iuſtitiæ meritum ſciunt.

3 AVGVSTINVS ſermone centeſimo vigeſimo de tempore: Irremediabile periculũ eſt, ſic aliquem vitijs & cupiditatibus

bus frena laxare, vt ſe rationem Deo non meminerit redditurum. Puto quia magna ſit iam peccati pœna, metum ac memoriam futuri perdidiſſe iudicij.

IIII.

Quid verò de inferno eiuſq; pœnis?

A Vt morte quidem nihil miſerabilius, vt iudicio etiã nihil eſt terribilius, præſertim filijs huius ſeculi obſtinatè peccantibus: ſic inferno eiuſq; pœna nihil intolerabilius ac infelicius poteſt excogitari. Ibi eñ (teſte[a] Scriptura diuina) *fletus eſt & ſtridor dentium:* ibi[b] *vermis eorum non moritur, et ignis non extinguitur:* ibi *terra*[c] *tenebroſa & operta mortis caligine:* ibi *vmbra mortis & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat:* ibi *pars*[d] *illorum in ſtagno ardenti igne & ſulphure, quod eſt mors ſecunda:* ibi[e] *cruciabũtur die ac nocte in ſecula ſeculorum.* Ibi demùm verum eſſe cõperietur, quod omnibus apud inferos torquendis iuſtus iudex his verbis prædixit:[f] *Ecce ſerui mei comedent, & vos eſurietis: Ecce ſerui mei bibent, & vos ſitietis: Ecce ſerui mei lætabuntur, & vos confun-*

Vide Chryſ. epi. 5 ad Theod. lapſum & Cyril. Alexã. de exitu animæ Proſ. lib. 3 de vita contẽpl. cap. 12. Itẽ Gre. lib. 4. dial. cap. 28. 29. 42. & ſeq. Iſido. de ſummo bono lib. 1. cap. 31 & 32.

a Mat. 8 b 13. f g 22. b 24 d 25. e Luc. 13. f
b Mar. 9 g Eſa. 66. g 14. e Eccl. 7 b Iudith 16. e
c Iob. 10. d Iudæ e Greg. lib. 9. moral. cap. 41. & ſeq. Caſſia. in cõfeſſ. Theologica. p. 3 Ephram in li. de vera pœnitent. cap. 7. & 8.
d Apoc. 21 c. 14 b c 18 b 19 d 20 c d Pſal. 10. b 20. b Deu 32 c Iob 24 c Rõ. 2. b Eſa. 13. d prou 19 d Eccl 21 b
e Apoc 20. c 9. a Iob 7. b 10 c d Pſal. 48 c Eſa. 33. b Matt. 3 c 25 d 2. Theſ. 1 a 2 Pet. 2. a b
f Eſa. 65. c Luc. 6. d 16. f Cyril. Alexã. in orat. de exitu anim. Aug. in Ench. cap. 111. & ſeq. Itẽ ſer. 181. de tẽp. cap. 18. lib. de triplici habitaculo. cap. 2. Cypr. ad Demetriũ & in ſer. de Aſcẽ. Chriſti. Bern. epiſt. 253 & medit. cap. 3 Itẽ ſer. 8 in pſal. Qui habitat. Hugo lib. 4 de anima cap. 15. Innoc. 3. lib. 3. de contẽp. mundi cap. 2. & ſeq. Conc. Florent.

Universidad de Deusto
Biblioteca

demini: Eccè serui mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ cõtritione ſpiritus vlulabitis.

B Itaque Propheta Regius Reges & Principes omnes compellat, atque futuras malorum pœnas illis proponit cum hac graui admonitione. g *Et nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram.* h *(Fortioribus enim fortior inſtat cruciatio, & iudiciũ duriſſimum in his qui præſunt, fiet) Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore: Apprehendite diſciplinã, nè quãdò irascatur Dominus, & pereatis de via iuſta, cùm exarſerit in breui ira eius.* Hinc & Chriſtus ipſe dictum omnibus voluit, a *Timete eum, qui poſtquàm occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam: ità dico vobis, hunc timete.* Vt enim eſt momentaneum quod in hac vita delectat, ità ſempiternũ eſt quod in gehenna excruciat.

g Pſal. 2. c

h Sap. 6 a b Eſaiæ 5. d

a Luc 12. a Matth. 10. c Chryſo. li. 1. de prouidentia Dei. Item hó. 5. & 55. ad pop. Antioc. Aug. in Pſal. 49. Bernar. in ſer. de cõuerſione ad Clericos cap. 5.

SCRIPTVRAE.

MATTHAEI octauo: Dico autem vobis, quòd multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cùm Abraham & Iſaac & Iacob in regno cælorum: filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus & ſtridor dentium.

CAPITE decimotertio: Sicut ergò colliguntur zizania, & igni comburuntur: ſic erit in conſummatione ſeculi. mittet filius hominis angelos ſuos, & colligent de regno eius omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquitatem: & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & ſtridor dentium. Et paulò pòſt: Iterùm ſimile eſt regnum cælorum ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congreganti, &c. ſic erit in conſummatione ſeculi. Exibunt angeli, & ſeparabunt malos de medio iuſtorum, & mittét eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & ſtridor dentium.

CAPITE vigeſimoſecundo: Intrauit autem rex vt videret diſcumbentes: & vidit ibi hominem nõ veſtitum veſte nuptiali. Et ait illi: Amice, quomodò huc intrâſti nõ habẽs veſtem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex miniſtris: Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus & ſtridor dentium. Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.

CAPITE vigeſimoquarto: Si autem dixerit malus ſeruus ille in corde ſuo, Moram facit Dominus meus venire: & cœperit percutere conſeruos ſuos, manducet autem & bibat cum ebriosis: veniet Dominus ſerui illius in die qua nõ ſperat, & hora qua ignorat, & diuidet eum, partemq; eius ponet cum hypocritis. Illic erit fletus & ſtridor dentium.

CAPITE vigeſimoquinto: Et inutilem ſeruum eijcite in tenebras exteriores. Illic erit fletus & ſtridor dentium.

LVCAE decimotertio: Et dicet vobis, Neſcio vos vndè ſitis: tunc incipietis dicere, Manducauimus coram te & bibimus, & in plateis noſtris docuiſti. Et dicet vobis, Neſcio vos, vndè ſitis: diſcedite à me omnes operarij iniquitatis. Ibi erit fletus & ſtridor dentium: cùm videritis Abraham & Iſaac & Iacob, & omnes prophetas in regno Dei, vos autem expelli foràs. Et venient ab Oriente & Occidente & Aquilone & Auſtro: & accumbent in regno Dei.

MARCI nono: Et ſi ſcandalizauerit te manus tua, abſcinde illam. bonum eſt tibi, debilem introire in vitam, quàm duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem, vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. Et ſi pes tuus te ſcandalizat, amputa illum. bonum eſt tibi claudum

Universidad de Deusto
Biblioteca

claudum introire in vitam æternam, quàm duos pedes habentem, mitti in gehennam ignis inextinguibilis, vbi vermis eorum non moritur,& ignis non extinguitur. Quòd si oculus tuus scandalizat te, eijce eum. bonum est tibi,luscum introire in regnum Dei,quàm duos oculos habentē mitti in gehennam ignis,vbi vermis eorum non moritur,& ignis non extinguitur.

ESAIAE sexagesimosexto: Veniet omnis caro vt adoret coram facie mea,dicit Dominus. Et egredientur, & videbunt cadauera virorum qui prævaricati sunt in me: vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur: & erunt vsque ad satietatem visionis omni carni.

CAPITE decimoquarto: Detracta est ad inferos superbia tua,concidit cadauer tuum:subter te sternetur tinea,& operimentum tuum erunt vermes. Quomodò cecidisti de cælo lucifer qui manè oriebaris?corruisti in terram,qui vulnerabas gentes? qui dicebas in corde tuo, In cælum conscendam,super astra Dei exaltabo solium meum,sedebo in monte testamenti,in lateribus Aquilonis. Ascēdam super altitudinem nubium,similis ero Altissimo. Veruntamen ad infernum detraheris in profundum laci.

ECCLESIASTICI septimo: Humilia valdè spiritum tuum: quoniam vindicta carnis impij, ignis & vermis.

IVDITH decimosexto: Væ genti insurgenti super genus meum: Dominus enim omnipotēs vindicabit in eis,in die iudicij visitabit illos.Dabit enim ignem & vermes in carnes eorum,vt vrātur & sentiant vsq; in sempiternum.

IOB decimo: Dimitte ergò me, vt plangam paululùm dolorem meum. Antequàm vadam, & non reuertar, ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine, terram miseriæ & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

IN epistola Iudæ Apostoli: Hi sunt in epulis suis, maculæ, conuiuantes & cæte, quibus procella tenebrarum seruata est in æternum.

APOCALYPSIS vicesimoprimo: Timidis autem & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne & sulphure,quod est mors secunda.

CAPITE decimoquarto: Et tertius angelus secutus est illos, dicens voce magna: Si quis adorauerit bestiam & imaginem eius, & acceperit characterem in fronte sua, aut in manu sua: & hic bibet de vino iræ DEI, quod mistum est mero in calice iræ ipsius, & cruciabitur igne & sulphure in conspectu angelorum sanctorum, & ante conspectum Agni.& fumus tormentorum eorum ascendet in secula seculorum: nec habent requiem die ac nocte, qui adorauerūt bestiam & imaginem eius: & si quis acceperit characterem nominis eius.

CAPITE decimooctauo: Quoniam peruenerunt peccata Babylon vsque ad cælum, & recordatus est Deus iniquitatum eius. Reddite illi sicut & ipsa reddidit vobis: & duplicate duplicia secūdùm opera eius.In poculo quo miscuit, miscete illi duplum. Quantum glorificauit se, & in delicijs fuit: tantum date illi tormentum & luctum:quia in corde suo dicit,Sedeo regina, & vidua non sum,& luctum non videbo. Ideò in vna die venient plagæ eius,mors,& luctus,& fames,& igne comburetur:quia fortis est Deus qui iudicabit illam.

CAPITE decimonono: Et apprænsa est bestia,& cum ea Pseudopropheta:qui fecit signa coram ipso,quibus seduxit eos qui acceperunt characterem bestiæ, & qui adorauerunt imaginem eius. Viui missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis & sulphure.

CAPITE vigesimo: Et diabolus qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis & sulphuris, vbi & bestia & pseudopropheta

Universidad de Deusto
Biblioteca

cruciabũtur die ac nocte in secula seculorum. Et infernus & mors missi sunt in stagnum ignis. Hæc est mors secunda. Et qui non inuentus est in libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis.

PSALMO decimo: Pluet super peccatores laqueos: ignis, & sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum.

PSALMO vigesimo: Inueniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inueniat omnes qui te oderunt. Pones eos vt clibanum ignis in tempore vultus tui: Dominus in ira sua conturbabit eos, & deuorabit eos ignis.

DEVTERONOMII trigesimosecundo: Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima: deuorabitq; terram cum germine suo, & montium fundamenta comburet.

IOB vicesimoquarto: Ad nimium calorem transeat ab aquis niuium, & vsque ad inferos peccatum illius. Obliuiscatur eius misericordia: dulcedo illius, vermes: non sit in recordatione, sed conteratur quasi lignum infructuosum.

AD Romanos secundo: Qui reddet vnicuique secundùm opera eius: ijs quidem qui secundùm patientiam boni operis, gloriam & honorem & incorruptionem quærunt, vitam æternam: ijs autem qui sunt ex contentione, & qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio. Tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum.

ESAIAE decimotertio: Et requiescent ibi bestiæ, & replebũtur domus eorum draconibus: & habitabunt ibi struthiones, & pilosi saltabunt ibi: & respondebunt ibi vlulæ in ædibus eius, & sirenes in delubris voluptatis.

PROVERBIORVM decimonono: Parata sunt derisoribus iudicia: & mallei percutientes stultorum corporibus.

ECCLESIASTICI vigesimoprimo: Stupa collecta synagoga peccantium, & consummatio illorum flamma ignis. Via peccantium complantata lapidibus, & in finem illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ.

APOCALYPSIS vigesimo, vt suprà.

CAPITE nono: Et in diebus illis quærent homines mortem, & non inuenient eam: & desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.

IOB septimo: Sicut consumitur nubes, & pertransit: sic qui descenderit ad inferos, non ascendet.

CAPITE vigesimo: Respondens autem Sophar Naamathites, dixit: Hoc scio à principio, ex quo positus est homo super terram, quòd laus impiorum breuis sit, & gaudium hypocritæ ad instar puncti. Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidum intrinsecùs. diuitias quas deuorauit, euomet, & de ventre illius extrahet eas DEVS. Caput aspidum suget, & occidet eum lingua viperæ. Luet quæ fecit omnia, nec tamen consumetur: iuxta multitudinem adinuentionum suarum sic & sustinebit. Cùm satiatus fuerit, arctabitur, æstuabit, & omnis dolor irruet super eum. Omnes tenebræ absconditæ sunt in occultis eius: deuorabit eum ignis qui non succenditur, affligetur relictus in tabernaculo suo. Reuelabunt cęli iniquitatem eius, & terra consurget aduersùs eum. Apertum erit germen domus illius, detrahetur in die furoris DEI. Hęc est pars hominis impij à Deo, & hęreditas verborum eius à Domino.

PSALMO quadragesimooctauo: Sicut oues in inferno positi sunt: mors depascet eos.

ESAIAE trigesimotertio: Concipietis ardorem, paritis stipulam: spiritus vester vt ignis vorabit vos. Et erũt populi quasi de incendio cinis, spinæ congregatę igni cõburentur. Audite q̃ lõgè

Universidad de Deusto
Biblioteca

estis,quæ fecerim,& cognoscite vicini fortitudinem meam.Conterriti sunt in Sion peccatores,possedit tremor hypocritas.quis poterit habitare de vobis cum igne deuorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?

MATTHAEI tertio: Iam enim securis ad radicem arborum posita est.Omnis ergò arbor quæ non facit fructum bonum,excidetur,& in ignem mittetur.Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitẽtiam.qui autem post me venturus est, (fortior me est,cuius non sum dignus calceamẽta portare) ipse vos baptizabit in spiritu sancto & igni. Cuius ventilabrum in manu sua,& permundabit aream suam: & congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

CAPITE vigesimoquinto:Tunc dicet & his qui à sinistris erunt,Discedite à me maledicti in ignem ęternum,qui paratus est diabolo & angelis eius. Et ibunt hi in supplicium æternum: iusti autem, in vitam æternam.

POSTERIORIS ad Thessalonicenses primo: In flamma ignis dantis vindictam ijs qui non nouerunt Deum,& qui nó obediunt euangelio Domini nostri Iesu Christi,qui pœnas dabunt in interitu æternas à facie Domini & à gloria virtutis eius.

POSTERIORIS Petri secundo: Si Deus angelis peccantibus non pepercit: sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos,in iudicium reseruari. Et originali mundo non pepercit,sed octauum Noë iustitiæ præconem custodiuit, diluuium mundo impiorum inducens. Et ciuitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem redigẽs,euersione damnauit, exemplum eorum qui impiè acturi sunt ponens.& cæt. Nouit Dominus pios de tentatione eripere, iniquos verò in diem iudicij reseruare cruciandos.

ESAIAE sexagesimoquinto,vt in textu.

LVCAE sexto: Veruntamen vę vobis diuitibus,quia habetis consolationem vestram. Vę vobis qui saturati estis,quia esurietis. Væ vobis qui ridetis nunc,quia lugebitis & flebitis. Væ cùm benedixerint vobis omnes homines.Secundùm hęc enim faciebant pseudoprophetis patres eorum.

CAPITE decimosexto:Mortuus est autem & diues:& sepultus est in inferno.Eleuans aũt oculos suos cùm esset in tormentis, vidit Abraham à longè,& Lazarum in sinu eius: & ipse clamans, dixit: Pater Abraham,miserere meî,& mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aquam, vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua,& Lazarus similiter mala:nunc autem hic consolatur,tu verò cruciaris.& in his omnibus inter nos & vos chaos magnum firmatum est: vt hi qui volunt hinc transire ad vos,non possint,neq; indè huc transmeare.

B PSALMO secundo,vt in textu.

SAPIENTIAE sexto: Audite ergò reges & intelligite, discite iudices finium terræ. Præbete aures vos qui continetis multitudines,& placetis vobis in turbis nationum.Quoniam data est à Domino potestas vobis,& virtus ab altissimo,qui interrogabit opera vestra,& cogitationes scrutabitur: quoniam cùm essetis ministri regni illius, non rectè iudicâstis, nec custodîstis legem iustitiæ, neq; secundùm voluntatem Dei ambulâstis. Horrendè & citò apparebit vobis: quoniam iudicium durissimum in his qui præsunt,fiet. Exiguo enim conceditur misericordia: potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim subtrahet personam cuiusquam deus,nec verebitur magnitudinem cuiusquam: quoniam pusillum & magnum ipse fecit, & æqualiter cura est illi de omnibus. Fortioribus autem fortior instat cruciatio.

ESAIAE quinto:Propterea dilatauit infernus animam suam, & aperuit os suum absque vllo termino:& descendent fortes eius & populus eius,& sublimes gloriosiq; eius ad eum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

LVCAE duodecimo, vt in textu.

MATTHAEI decimo: Nolite timere eos qui occídunt corpus, animam autem non possunt occídere: sed potiùs timete eum qui potest animam & corpus perdere in gehennam.

PATRES.

A CHRYSOSTOMVS in epistola quinta ad Theodorum lapsum: Hîc habent tam iucunda, quàm tristia finem, eumq; celerrimum: illic seculis extenduntur vtraque immortalibus: nec dici potest quantum virtute & potentia differant à rebus præsentibus. Cùm ignem audis, nè arbitreris esse similem huic igni: accensus enim deferuescit, & mutatur: ille autem semèl in flammam exurgés ardet perpetuò, nunquàm intermoritur. Qui peccauerunt, necesse est vt immortalitatem induant, non tamen ad honorem sibi, verùm vt continuum supersit viaticum illius supplicij. quod quàm sit horrendum, oratio nequit vnquàm explicare. Ab experimẽto rerum tenuium, fieri potest vt accipiamus de magnis aliquid coniecturæ. Si quandò in balneo fueris nimiùm efferuescente, tum gehennę recorderis. & rursùs si quandò febre acriore conflagraueris, ad flammã quæ tunc est, progredere: tum probè intelliges, quia balneum & febres adeò nos afflictant ac territãt, quo animo futuri sumus, quandò in fluuium ignis inciderimus, qui ducitur ab illo horrẽdo tribunali? Profectò frendemus dentibus propter labores & cruciatus illos indicibiles, nemo suppetias feret. Plorabim⁹ oẽs tristissimè, flamma nobis vehementiùs incumbente. Neminem videbimus præter condemnatos nobiscum, & immanem solitudinem. Quis potest verbis consequi, quàm formidabiles pauores à tenebris exorientur, quæ in animis nostris extabunt? Quemadmodùm ignis illic non habet vim resoluendi, sic nec lucere potest: aliqui nõ essent tenebræ. Huiusmodi igitur pauorem à tenebris, tremorem, solutionem membrorum, attonitum stuporem adducere sufficit vna illius temporis ratio. Multa illic variaq; tormenta, grauis pœnarum, ceu niuis inundãt. Cæterùm si quis fortè dubitat, quo pacto satis esse, ac æternùm durare immortalis queat anima, confecta tanta vi pœnarum, is cognoscat quæ hic fiunt: quo modo non rarò multi ad morbum non minus acrem, quàm diuturnum suffecerint, nec anima dissoluta est: sed corpus est constrictum ac depressum, anima afflicti remanente in negocio, non

Ignis inferni nostro igni dissimilis.
Immortalitas misera dãnatorum.
Cruciatus inferni.
Stridor dẽtiũ.
Fletus.
Societas dæmonum & damnatorum.
Tenebræ interiores.
Tenebræ exteriores.
Varietas & copia pœnarum.
Anima quomodò perdurare queat in tãtis pœnis.

non aliter, atquè si corpori non indita foret. Quarè postquàm incorruptibile corpus, insolubileq; acceperit, nihil prohibet in infinitum protendi supplicium. Hîc quidem non simul contingunt vehementia pœnarum & eorum diuturnitas. Altera enim cum altera pugnat, propter conditionem corruptibilis illius corporis nõ ferentis eà: immortalitate autem succedente soluitur hæc pugna, & magna potentia nos in infinitum vtraque mala possidebunt, nec excessus vllus tormentorũ perimet animam nostram. Sic, inquam, licet nos esse persuasos: neque enim hoc corpus poterit in illo tempore consumi cruciatibus: afflictum permanebit cum anima, nec finis vllus erit. Quàm exquisitas igitur delicias appetis, & quantum temporis opponi cupis illi supplicio & pœnæ? Vis ne centum annos, aut bis centum? Verùm quid hi sunt ad secula interminabilia? quod enim est somnium vnius diei per omnem vitam, id est fructus rerum præsentium, comparatus ad statum futurorum bonorum. Est 'ne qui propterea vt suaue somnium videat, per omnem vitam eligat ferre cruciatum? & quis sic stultus est, vt vltrò ad talem mercedem aduolet? Nihil dum equidem delicias, nec amaritudinem quæ in eis occulitur, aperio: quandoquidem loqui de his reb⁹ adhuc est intempestiuum: vbi eas effugere valebis, tum locus erit eiusmodi tractandi. Nunc quia morbo illo detineris, videbimur tibi nugas agere, si quãdò voluptatem amaram nominuero: liberatus olim à morbo, Dei beneficio, mox planè intelliges malitiam. Quarè sermones illos in aliud tempus differamus, hoc nunc dicemus. Fingamus delicias esse delicias, & voluptatem voluptatẽ, nihilq; habere fellis: sed quid, obsecro, dicemus de immanente pœna? quid tum faciemus? qui modò læti gestimus velut in vmbra & imagine, opere quidem alibi persoluemus pœnam: & præterea quia exiguo tempore quæ tum futura diximus, aut etiam absurdiora effugere licet, fruiq; bonis adiacentibus. Hoc est enim opus clementiæ diuinæ, quòd nobis certamina non in longum tempus præscripsit, breui quidẽ & in momẽto, & in ictu oculi finientur: nam tãtula est præsens vita, quæ omninò bello debetur, si eam ad infinita secula conferas. Num id animas damnatorum cõtristabit, quandò meminerint quòd occasione emendandi per hos paucos dies non vsi, se tradiderint malis immortalibus? Surgamus ergò, nè simile quiddam patiamur, dum tempus est acceptũ, dum est salutis dies, dum est vis magna pœnitẽtiæ. Siquidem malis ignauiter cohærẽtes, quę dicta sunt, oĩa excipiẽt, multoq; illis duriora. 2 Cor. 6.

Corpus cruciatibus non cõsumetur.
Auocat à delicijs huius mundi cõsideratio harũ pœnarũ fine carentium.
Tristabuntur animæ dãnatorum potissimũ de pœnitẽtiæ tẽpore neglecto.

Ea

Universidad de Deusto
Biblioteca

Excidisse à cælestibus bonis, maximũ dolorem affert.

Ea enim quæ in gehenna noxijs parantur, multo sunt molestiora: à tantis excidisse bonis tantum habet dolorem, tantam afflictionem, tantam angustiam, quantum vllum esse potest aliud flagellum: certè hîc debitum peccantibus, cuiusmodi per se sufficere, & quàm torméta reliqua gehennæ acerbiùs mordere, cõtererecq; animas nostras videtur.

Gehennæ metus.

2 CYRILLVS Alexandrinus in oratione de exitu animæ: Mihi amarulentam timeo gehennam, quippe interminatam. Exhorreo tartarum, vt cui nimium insit caloris: Paueo tenebras, quoniam nihil admittunt lucis. Formido pestiferum vermem, quoniam est perennis. Et post nonnulla: Atquì si anima in ocioso luxu vixisse fuerit deprehensa, durissimam illam vocem audit: Tollatur impius, nè videat gloriam Domini. Tunc eam detinet dies iræ, tribulationis, necessitatis, angustiæ, dies tenebrarum & caliginis. Tunc à sanctis Dei angelis destitutã inuadunt Aethiopes illi dæmones, eamq; ferientes crudeliter, in terrarum opaca deducunt, & aperta tellure solidissimis compedibus reinctam in terram tenebrosam & fuliginosam, in infimas infernorum carcerum partes, ac Erebi custodias deijciũt. Huc demerguntur animæ peccatorum, in omne æuum crematuræ, quemadmodùm Iob tradidit: In terram atram & obscuram, in terram noctis æternæ: Vbi non lumen, vbi nulla mortalibus vita, sed iugis ægritudo, sed mœror incessabilis, sed fletus inquies, sed dentium stridor, nullo silentio intermissus, sed planctus pernoctes. Væ væ illic æternum. Illic heu me, heu me. Illic proclamant, & non est qui suppetias ferat: vociferantur, & nemo redimit. Non est illam commemorare necessitatem, linguæ non datur assequi cruciatus illic detentarum animarum, os nullum humanum potest horridum illum timorem planum facere, nequeunt hominis labia verbis vllis infortunium & ploratum eorum exprimere. Ingemiscunt assiduè, nec vllus miseretur. Clamant è profundis, at nemo flectitur. Lamentantur, at nullus eripit: Exclamant, & plangunt, at nemo compatitur. Tunc vbi mũdi huius iactantia? Vbi gloria inanis, vbi deliciæ, vbi voluptas, vbi petulantia, vbi ambitio? &c. Quàm densa obducentur caligine, quandò in ira sua verba ad eos faciet? quãdò in furore suo perterrebit eos, inquiens: Ite à me maledicti in ignẽ æternũ, diabolo & eius nuncijs præparatũ. Eheu, quanta cum tribulatione, quãta mœstitia, quanta anxietate, timore, tremore implicabunt spiritus eorum, cùm cælestes vniuersæ potestates sublata voce conclamabunt: Auertantur

Esaiæ 26.

Sophon. 1.

A dæmonibus rapitur anima ad inferos.

Iob 10.

Cruciatus in. ferorum.

Clamãt, & nõ exaudiũtur.

Terribilis sententiæ prolatio. Matth. 25.

tur peccatores in tartarum. Væ væ, quale melos succinunt? colluentes, vlulantes, plangentes, dum sæuissimis tormentis nunquàm non excarnificandi abducuntur. Hei hei qualis illius loci facies? Vbi fletus & stridor dẽtium, quem tartarum appellant, quem ipse quoquè diabolus expauet. Væ væ, qualis est gehenna ignis inextincti, ardentis quidem, sed non lucentis, sed & luce carentis. Hei quales est insomnis & virulentus vermis? Væ væ, quàm graues exteriores illæ tenebræ & assiduæ? heu heu quales sunt angeli infligendis pœnis destinati, truculenti & immites? etenim conuiciantur fortiter & increpant. Tunc rei conclamant vehementer, & nemo eximit. Conclamabunt enim ad Dominum, & non exaudiet eos. Tunc cunctas vitæ vanitates fluxas fuisse ac caducas cognoscent, quæq; hîc bona esse gaudijsq; plena videbantur, ea felle & veneno amariora reperientur. O temporis illius tribulationem, ô necessitatem, ô tempestatem. A sanctis graue dirimi, grauius à Deo dissociari. Ignominiosum tum manibus, tum pedibus colligari. Durum in exteriores tenebras amandari, horridum fremere, dentibus stridere, contabescere, acerbum iugibus pœnis atteri, laboriosum linguã flammas sustinere. Miserrimum est aquæ poscere guttulam, & repulsam accipere, peramarum in ignibus esse & vociferari, nec tamen subleuari: inaccessæ fauces, & immensum chaos. Neque fugã se subtrahere, quoniam occluditur, abitum parare non potest, quoniam coẽrcetur. Custodiæ murus insuperabilis, inhumani ergastuli, tenebricosus carcer, insolubilia vincula, vi nulla refringendæ catenæ. Feri & intractabiles flammæ illius ministri, graues illæ quæ ad supplicium adhibentur scuticæ, firmi vngues & infracti, prædura flagella, pix nebulosa & strepitans, sulphur grauè olens, atra cubilia, pyra semper ardens, fœdus & olens vermis, tetricum prætorium.

Fletus & stridor dentium.

Ignis ardens & non lucẽs.

Vermis immortalis.

Tenebræ exteriores

Tortorer.

Clamor damnatorum.

Separatio à Deo & sanctis

Matt. 22.

Luc. 16.

Carceris infernalis descriptio.

3 PROSPER libro tertio de vita contemplatiua, capite duodecimo: Et quid est, obmutescentes manibus & pedibus ligari, nisi in inferno, vbi Deo nemo confitetur, actione priuari: sicut in exteriores tenebras mitti, nihil aliud erit, nisi à Domino, qui est mẽtium lumen, expelli? Fletus autem & stridor dentium acerrimos eorum dolores ostendunt, qui supplicio æternæ mortis addicti, non videndi sensum habituri sunt, sed dolendi. Quorum continuus geminitus, cruciatus æternus, dolor summus, pœnalis sensus, torquent animas, nec extorquent, puniunt corpora damnata, nec finiunt. Quos ideò sibi deputatos ignis inextinguibilis non extinguit, vt

Matt. 22. Quid sit obmutescentem ligari, & in tenebras exteriores mitti.

Fletus & stridor dẽtiũ qd designent.

Cruciatus infernj.

Calamitosa immortalitas

Universidad de Deusto
Biblioteca

permanente sentiendi vita, pœna permaneat, & ad dolendum magis quàm ad viuendum æternis corporibus compeditos habeat, quos in flammis viuacibus immortalitas secundæ mortis occidat.

Marc. 9. Vermis eorũ quomodò nõ morjatur.

Iam verò quod dicit: Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur, ad totam refertur damnati hominis pœnam, quem inefficacis pœnitentiæ ignis exurit, & consumentis conscientiæ vermis immortaliter rodit. Proindè omnes qui in gehenna dicuntur occidi, non id cum illis agitur, vt maximis consumpti doloribus, aliquandò deficiant, sed vt in illis pœnaliter viuant. Hæc & his similia libenter audire vel legere, iugiter ante oculos mentis adducere, futura credere, sine vlla perturbatione metuere, cogitare quale malum sit, ab illo gaudio diuinæ contemplationis excludi, beatissima sanctorum omnium societate priuari, fieri patriæ cælestis extorrem, mori vitæ beatæ, morti viuere sempiternæ, in æternum ignem cum diabolo & angelis eius expelli, vbi sit mors secunda damnatis exilium, vita supplicium, non sentire in illo igne quod illuminat, sentire quod cruciat, exundãtis incendij terribiles crepitus pati, barathri fumantis amara caligine oculos obcæcari, profundo gehennæ fluctuantis immergi, edacissimis in æternum dilaniari vermibus, nec finiri. Hæc & multa similia cogitare, nihil est aliud, quàm vitijs omnibus repudium dare, & omnia blandimenta carnalia refrenare. Sed nos iam, si videtur, ab his terribilibus malis, quæ fidelium mentes salubri terrore concutiunt, atque ab omnibus vitiosis delectationibus abducunt, & quæ amatores voluptatum suarum tunc suæ damnationis experimentum probabunt, quandò iam, quod omni infelicitate est miserius, se emendare non poterunt: ab his inquam terrificis ac tristibus malis ascendamus ad illa sublimia, quibus proficientium mentes in spem promerendæ beatitudinis assurgunt, abiurantis & terrenis, cælestia concupiscunt: & quoniam proficere cupientes à salubri timore incipiunt, & ad charitatem proficiendo perueniunt, nos quoquè sufficere iudicantes, quod de incipientium timore tractauimus, etiam de charitate, quod ipse, cuius munus est, donauerit, disputemus.

Recordatio supplicioru gehénæ q̃ fructuosa sit.

Nõ sentiũt in igne quod illuminat, sed quod cruciat.

Salubris timor iudicij & gehennæ.

4 GREGORIVS libro quarto dialogorũ, cap. vicesimooctauo: Si esse sanctorum animas in cælo sacri eloquij satisfactiõe credidisti, oportet vt per oĩa esse credas & iniquorum animas in inferno: quia ex retributione æternæ iustitiæ, ex qua iusti iam gloriãtur, necesse est per oĩa vt & iniusti cruciẽtur. Nam sicut electos beatitudo lætificat, ità credi necesse est, quòd à die exitus sui ignis reprobos exurat. PETRVS: Et qua ratione credendum est, quia rem incorpoream tenere ignis corporeus possit?

Iniquorum animæ sunt in inferno.

5 CAPITE vigesimonono: GREGORIVS. Si viuentis hominis incorporeus spiritus tenetur in corpore, cur non post mortem, cùm incorporeus sit spiritus, etiam corporeo igne teneatur? PETRVS: In viuente quolibet ideircò incorporeus spiritus tenetur in corpore, quia viuificat corpus. GREGORIVS: Si incorporeus spiritus Perre in hoc teneri potest q̃d viuificat: quarè non pœnaliter & ibi teneatur vbi mortificatur? Teneri autem spiritum per ignem dicimus, vt in tormento ignis, videndo atq; sentiendo puniatur. Ignem nanque eo ipso patitur quod videt: & quia cremari se adspicit, crematur. Sicq; fit, vt res corporea incorporeã exurat, dum ex igne visibili ardor ac dolor inuisibilis trahitur: vt per ignẽ corporeum mens incorporea etiam incorporea flamma crucietur: quanuis colligere ex dictis Euangelicis possumus, quia incendium anima non solùm videndo, sed etiam experiendo patiatur. Veritatis enim voce diues mortuus in inferno dicitur sepultus. Cuius anima quia in igne teneatur, insinuat voce diuitis, qui Abraham deprecatur, dicens: Mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguã meam: quia crucior in hac flamma. Dum ergò peccatorem diuitem damnatum veritas in ignem perhibet, quisnam sapiens reproborũ animas teneri ignibus neget? PETRVS: Eccè ratione ac testimonio ad credulitatẽ flectitur animus, sed dimissus iterùm ad rigorẽ redit. Quomodò enim res corporea incorporeã teneat, atq; affligere possit, ignoro. GREGORIVS: Dic, quæso te, apostatas spiritus à cælesti gloria deiectos, esse corporeos, an incorporeos suspicaris? PETRVS: Quis sanũ sapiens, esse spiritus corporeos dixerit? GREGORIVS: Gehẽnę ignẽ esse incorporeũ, an corporeũ fateris? PETRVS: Ignẽ gehennæ corporeũ esse non ambigo, in quo certũ est corpora cruciari. GREGORIVS: Certè reprobis veritas in fine dictura est: Ite in ignẽ æternũ, q̃ paratus est diabolo & angelis eius. Si igit diabolus eiusq; angeli, cũ sint incorporei, corporeo sunt igne cruciãdi: qd mirũ, si animæ, & anteq̃ recipiant corpora, possint corporea sentire tormenta? PETRVS: Patet ratio, nec debet animus de hac vlteriꝰ quæstione dubitare.

Incorporeos spiritus posse ab igne corporeo teneri.

Corporeus ignis cruciat animã peccatoris: idque tanq̃ diuinæ iustitiæ instrumentum.

Luc. 16.

6 CAPITE quadragesimosecundo eiusdem libri quarti dialogorum: Cùm ergò ad aperiendũ librũ nullus sub terra inuẽtus dicitur, q̃d obstet nõ video, vt sub terra infernus esse credatur.

Matt. 25. Sicut dæmones incorporei igne corporeo cruciantur, ità & animæ dãnatorum.

Apoc. 5 Infernus sub terra esse creditur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gehennæ ignis nó vno modo omnes excruciat.

7 CAPITE quadragesimotertio: Vnus quidem est gehennæ ignis, sed non vno modo omnes cruciat peccatores. Vniuscuiusq; etenim quantum exigit culpa, tanta illic sentitur pœna. Nam sicut in hoc mundo sub vno sole multi consistunt, nec tamen eiusdem solis ardorem æqualiter sentiunt: quia alius plùs æstuat, atque alius minùs: ità illic in vno ignè non vnus est modus incendij: quia quod hîc diuersitas corporum, hoc illic agit diuersitas peccatorum, vt & ignē nō dissimilē habeant, & tñ eosdē singulos dissimiliter exurat.

Matt. 25. Torméta impiorū ppetuò duratura sunt

8 CAPITE quadragesimoquarto: Cùm veritas dicat, Ibunt impij in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam: quia verum est quod promisit, falsum proculdubiò non erit quod minatus est Deus. PETRVS: Quid si quis dicat: Idcircò peccantibus æternam pœnam minatus est, vt eos à peccatorum perpetratione compesceret? GRERORIVS: Si falsum est quod minatus est, vt ab iniustitia corrigeret, etiam falsa est pollicitus, vt ad iustitiam prouocaret. Sed quis hoc dicere vel insanus præsumat? Et si minatus est quod non erat impleturus, dum asserere eum misericordem volumus, fallacem, quod dici nefas est, prædicare cōpellimur. PETRVS: Scire velim quomodò iustum sit, vt culpa quæ cum fine perpetrata est, sine fine puniatur. GREGORIVS: Hoc rectè diceretur, si districtus iudex non corda hominum, sed facta pensaret. Iniqui enim ideò cum fine deliquerunt, quia cum fine vixerunt. Nam voluissent vtiquè, si potuissent, sine fine peccare. Ostendunt enim quia in peccato semper viuere cupiunt, qui nunquàm desinunt peccare dum viuunt. Ad magnam ergò iustitiam iudicantis pertinet, vt nunquàm careant supplicio, qui in hac vita nunquàm voluerunt carere peccato. Omnipotens Deus, quia pius est, miserorum cruciatu non pascitur: quia verò iustus est, ab iniquorum vltione in perpetuum non sedatur. Sed iniqui omnes æterno supplicio deputati, sua quidem iniquitate puniuntur, & tamen ad aliquid ardebunt, scilicet vt iusti omnes in DEO videant gaudia quæ percipiunt, & in illis respiciant supplicia quæ euaserunt: quatenùs tanto magìs in æternum gratiæ diuinæ debitores se esse cognoscant, quanto in æternum mala puniri conspiciunt, quæ eius adiutorio vicerunt. PETRVS: Et vbi est quòd sancti sint, si pro inimicis suis, quos tunc ardere vident, non orabunt: quibus vtiquè dictum est: Pro inimicis vestris orate? GREGORIVS: Pro inimicis suis orant eo tempore, quo possunt ad fructuosam pœnitentiam eorum corda conuertere, atq; ipsa conuersatione saluare. Quid enim aliud pro inimicis orandum est, nisi hoc quod Apostolus ait: Vt det illis Deus pœnitentiam ad cognoscendum veritatem, & resipiscant à diaboli laqueis, à quo capti tenentur ad ipsius voluntatem? PETRVS: Placet quod dicis: Et quomodò pro illis tunc orabūt, qui iam nullatenùs possunt ad iustitiæ opera ab iniquitate commutari? GREGORIVS: Eadem itaque causa est, cur non oretur tunc pro hominibus igni æterno damnatis, quæ nunc etiā causa est vt non oretur, pro diabolo angelisq; eius æterno supplicio deputatis. Quæ nunc etiam causa est, vt non orent sancti homines pro hominibus infidelibus, impijsq; defunctis: quia pro eis vtiq; eos æterno deputatos supplicio iam nouerunt, ante illum iudicis iusti conspectum orationis suæ meritum cassari refugiunt. Quòd si nunc quoq; viuentes iusti, mortuis & damnatis iniustis minimè compatiuntur, quandò adhuc aliquid iudicabile de sua carne sese perpeti etiam ipsi nouerunt, quanto districtiùs tunc iniquorum tormenta respiciunt, quādò ab omni vitio corruptionis exuti, ipsi iam iustitiæ viciniùs atque arctiùs inhærebunt? Sic quippe eorum mentes p hoc quòd iustissimo iudici inhærent, vis districtionis absorbet, vt omninò eis non libeat, quicquid ab illius æternę regulæ subtilitate discordat.

Cur sancti nó orent pro damnatis. 2. Tim. 2.

Nó oratur p infidelibus impijsq; defunctis.

Misericordia minimè mouentur sancti erga dānatos.

9 ISIDORVS libro primo de summo bono, capite trigesimoprimo: Duplex damnatorum pœna est in gehenna, quorum & mēte vrit tristitia, & corpus flamma † iuxta vicissitudinem: vt qui mente tractauerunt quod perficerent corpore, simul & animo puniantur & corpore. Ignem gehennæ ad aliquid lumen habere, & ad aliquid non habere, hoc est, habere lumen ad damnationem, vt videant impij vndè doleāt: & nō habere ad consolationē, nè videant vndè gaudeant. Apta sit comparatio de camino trium puerorum ad exemplum ignis gehennæ. Nam sicut ille ignis non arsit ad tres vndè gaudeant. Apta sit comparatio de camino trium puerorum ad exemplum ignis gehennæ. Nam sicut ille ignis non arsit ad trium puerorum supplicium, † sed arsit ad combureda ligamina vinculorum: ità ignis gehennæ & lucebit miseris ad augmentum pœnarum, vt videant vndè doleant: & non lucebit ad consolationem, nè videant vndè gaudeant. Inter huius vitæ & futuræ infelicitatis miseriam, multa discretio est. Illic enim & miseria est propter cruciationem dolorum, & tenebræ propter lucis auersionem: quorū vnum in hac vita, id est, miseria est, aliud non est: in inferno autem vtrunque est.

Duplex dāna. torum pœna. * aliàs iusta vicissitudine

Ignis gehēnæ an lumen habeat.

Dan. 3. * aliàs & Misericordia & tenebræ sunt in inferno.

10 CAPITE trigesimosecundo: Sicut fasciculi lignorum ad com-

Cur culpa tēporalis ppetuò puniatur.

Iustus & pius est Deus.

Fructus quē percipiēt iusti ex supplicijs impiorum.

Matt. 5

Alligabûtur in fasciculos, similis culpæ rei.

combustionem de similibus colligantur, ità in iudicij die similis culpæ rei, suis similibus iungentur: vt ex æquo pœna constringat quasi in fasciculum, quos actio similes fecit in malum. Sicut vnusquisque sanctus in futuro iudicio pro quantitate virtutum glorificabitur: & vnusquisq; impius, pro quantitate facinorum condemnabitur: nec deerit in supplicio futuro damnatiõis ordo, sed iuxta qualitatem criminum, Propheta affirmante, discretio erit pœnarum. De charorum quoq; suorum supplicijs, additur etiam pœna defunctis, sicut apud Inferos diuitis sermo prædicat Euangelicus, sicut pro augendo Iudæ supplicio, dicit etiam Psalmista: Cõmotione moueantur filij eius & mendicent. Impij duriùs ex hoc in iudicio puniendi sunt mentis dolore, ex quo visuri sunt iustos gloriæ beatitudinem meruisse.

Discretio & differentia pœnarum. Apoc. 18. Luc. 16. Psal. 108. De gloria beatorũ dolebût damnati.

Iob 10. Infernus dicitur terra tenebrosa &c.

11 GREGORIVS Magnus libro nono moralium in Iob, capite quadragesimoquinto: Quid terræ tenebrosæ nomine, nisi terra tartari clausira signantur? Quæ æternæ mortis caligo operit, quã damnatos quosq; in perpetuum à vitę luce diuiungit. Nec immeritò infernus terra dicitur: quia quicunque ab eo capti fuerint, stabiliter tenentur. Scriptum quippe est: Generatio præterit, & generatio aduenit, terra verò in æternũ stat. Rectè igitur infernalis terra, tenebrosa terra nominantur: quia quos puniendos accipiunt, nequaquàm pœna transitoria, vel phantastica imaginatione cruciant, sed vltione solida perpetuæ damnationi seruant. Quæ aliquandò tamen laci appellatione signantur, propheta attestante, qui ait: Portauerunt ignominiam suam cum his qui descendunt in lacum. Infernus ergò & terra nominatur, quia susceptos stabiliter tenet: & lacus dicitur, qa hos quos semèl ceperit, semper fluctuantes & trepidos circunfluentibus absorbet. Nequaquàm vltrà misericordia parcentis liberat: quos semèl in locis pœnalibus iustitia iudicis damnat.

Eccles. 1.

Non est trãsitoria vel phãtastica pœna inferni. Ezech. 16.

12 CAPITE quadragesimosexto: Quæ adhuc subtiliùs loca describuntur, cùm dicitur: Terram miseriæ & tenebrarum. Miseria ad dolorem pertinet, tenebræ ad cæcitatem. Ea ergò quæ à conspectu districti iudicis expulsos tenet, miseriæ & tenebrarum terra perhibetur: quia foris dolor crucjat, quos diuisos à vero lumine, intùs cæcitas obscurat. Natura ignis est, vt ex seipso & lucẽ exhibeat, & concremationem. Sed transactorum vltrix illa flamma vitiorum, concremationem habet, & lumẽ non habet. Hinc est enim ꝗd reprobis veritas dicit: Discedite à me maledicti in ignẽ æternum, qui

Iob 10. Terra miseriæ & tenebrarum.

Flamma ignis inferni lumẽ non habet. Matt 25.

qui paratus est diabolo & angelis eius. Quorum rursùm omnium corpus in vnius persona significans, dicit: Ligate eius manus & pedes, & mittite eum in tenebras exteriores. Si itaq; ignis qui reprobos cruciat, lumen habere potuisset, is qui repellitur, nequaquàm mitti in tenebras diceretur.

Matt. 22.

13 CAPITE quadragesimoseptimo: Quomodò in supplicijs ordo non erit, dum damnatum quenque iuxta modum criminis, retributio sequitur vltionis? Hinc quippe scriptum est: Potentes potenter tormenta patientur, & fortioribus fortior instat cruciatio. Hinc in Babylonis damnatione dicitur: Quantum exaltauit se & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum & luctum. Si igitur iuxta modum culpæ pœna distinguitur: cõstat nimirùm, ꝙ in supplicijs ordo seruatur. Et nisi tormentorum summã, meritorum acta dirimerent, nequaquàm iudex veniens dicturum se messoribus esse prohiberet: Colligite primùm zizania, & ligate ea in fasciculos ad cõburendum. Si enim nullus in supplicijs ordo seruabitur, cur cõburenda zizania in fasciculos ligãtur? Sed nimirùm fasciculos ad cõburẽdum ligare, est hos qui æterno igni tradendi sunt, pares paribꝰ sociare: vt quos similis culpa inquinat, par etiam pœna constrngat: & qui nequaquàm dispari iniquitate polluti sunt, nequaquàm dispari tormento crucientur: quatenùs simul damnatio conterat, ꝙs simul elatio subleuat, quosq; nõ dissimiliter dilatauit ambitio, nõ dissimilis angustet afflictio: & par cruciet flamma supplicij, quos in igne luxuriæ par succendit flamma peccati. Sicut enim in domo patris mansiones multæ sunt pro diuersitate virtutis, sic damnatos diuerso supplicio gehennæ ignibus subijcit disparilitas criminis. Quæ videlicet gehenna quanuis cunctis vna sit, non tamen cunctos vna eademq; qualitate succendit. Nam sicut vno sole omnes tangimur, nec tamen sub eo vno ordine omnes æstuamus: quia iuxta ꝙlitatem corporis sentitur etiam põdus caloris: sic damnatis & vna est gehenna quæ afficit, & tamen non vna omnes qualitate comburit: qa ꝺd hîc agit dispar valetudo corporũ, hoc illic exhibet dispar causa meritorũ. Quomodò ergò nullus inesse ordo supplicijs dicitur, in quibus ꝓfectò quisq; iuxta modum culpæ cruciatur?

Quomodò in inferno nullus sit ordo, cùm tamẽ sit ordinata pœnarũ ꝓ culparũ diuersitate distinctio. Sap. 6. Apoc. 18.

Matt. 13.

Pares paribus sociabuntur.

14 CAPITE quadragesimooctauo: Quia ipsa quoquè supplicia quæ ordinata per iustitiam veniunt, ordinata procul dubiò in corde morientium non sunt. Vt enim & cæt. Infernum verò & vmbra mortis obscurat, & sempiternus horror inhabitat: quia eius ignibus traditi, & in supplicijs dolorem sentiũt, & in dolo-

Ioan. 14. Diuersitas pœnarũ in inferno reperitur.

Disparcausa meritorũ adfert supplicioru differentiam. Responsio.

Vmbra mortis & sempiternus horror.

Universidad de Deusto
Biblioteca

doloris anguſtia pulſante ſe ſemper pauore feriuntur, vt & quod timent tolerent, & rursùm quod tolerant, ſine ceſſatione pertimeſcant. De his etenim ſcriptum eſt: Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Hîc flamma quæ ſuccendit, illuminat: illic, vt ſuperiùs verbis Pſalmiſtæ docuimus, ignis qui cruciat, obſcurat. Hic metus amittitur, cùm tolerari iam cœperit quod timebatur: illic & dolor dilaniat, & pauor anguſtat. Horrendo igitur modo, erit tunc reprobis dolor cum formidine, flamma cum obſcuritate. Sic ſic videlicet à damnatis ſentiri pondus ſummæ æquitatis debet: vt qui à voluntate conditoris nequaquàm ſunt veriti diſcrepare dum viuerent, in eorum quandoquè interitu ipſâ à ſuis qualitatibus etiam tormenta diſcordent: quatenùs quo ſe impugnant, cruciatus augeât, & cùm variè prodeunt, multipliciter ſentiantur. Quæ tamen ſupplicia in ſe demerſos & vltra vires cruciant, & in eis vitæ ſubſidium extinguentes ſeruant: vt ſic vitam teneant, quia & mors viuit, & finis ſemper incipit, & deficere defectus nequit. Quia igitur & mors perimit, & non extinguit: dolor cruciat, ſed nullatenùs pauorem fugat: flamma comburit, ſed nequaquàm tenebras diſcutit: quantùm per notitiam præſentis vitæ colligitur, ſupplicia ordinem non habent, quæ non ſuam per omnia qualitatem tenent, quanuis illic ignis & ad conſolationem non lucet, & tamen vt magis torqueat, ad aliquid lucet.

Esaiæ 66.

Differētia inter pœnas & cruciatus huius vitæ & futuræ.

Dei iuſtitia & prudentia in punitione damnatorū.

Mors ſine morte, finis ſine fine, defectus ſine defectu.

15 CAPITE quinquageſimo: Et quanuis angelorum atque hominum longè ſit natura diſsimilis, vna tamen pœna implicat, quos vnus in crimine reatus ligat. Sed quid prodeſt iſta præmònſſe, ſi non contingat euadere? Tota ergò intentione curandum eſt, vt cùm vacationis tempus accepimus, benè viuendi ſtudio, malorum vltricia tormenta fugiamus: Hinc quippe per Salomonem dicitur: Quodcunque poteſt manus tua facere, inſtanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia erit apud inferos, quò tu properas. Hinc Eſaias ait: Quærite Dominum dum inueniri poteſt, inuocate eum, dum propè eſt. Hinc Paulus dicit: Eccè nunc tempus acceptabile, eccè nunc dies ſalutis. Hinc rursùm ait: Dum tempus habemus, operemur bonum.

Vna pœna implicat, quos vnus reatus ligat.

Recordatio ſuppliciorū infernalium, ad quid nos permouere debeat.

Eccés 9.
Eſaiæ 55.
2. Cor 6.
Galat 6.

16 IOANNES Caſsianus in confeſsione Theologica, parte tertia: Sed dicere qs valeat, quæ impijs & malè viuentibus torméta ſint

Deſcriptio pœnarum in-

ſint præparata? In ipſo enim continuæ mortis loco, qui infernus appellatur, quid aliud nisì iugis flamma, perſeuerans tribulatio, & perpetua pœna, atq; infinita totius mali calamitas eſſe poteſt? Igneus autem fluuius, & fœda palus complet omnia. Ibì ſanè atroces angeli commorantur: quorum brachia ſunt vt capita draconū: quorum oculi igneas ex ſe ſagittas emittunt: quorum dētes vt elephantis prominent, & ſtimulant ad tormentum, vt caudæ ſcorpionum. Quorum adſpectus tremorem inducit, & dolorem atque mortem. Atq; vtinàm mors poſsit in his ſubuenire anguſtijs: ſed, qđ eſt horribilius, ad hoc viuit in tormentis poſitus, vt cruciatibus gubernetur. Ad hoc redintegratur, vt roſus ſerpentibus, & iteratis ſubindè iterumq; repetitis morſibus attrectetur. Ibì dracones blaſphemantium labia vorant, & Regulus diris morſibus miſerorum pectora lacerat: atq; horribiles diuerſi generis beluæ incredulorum animas multipliciter ſine ceſſatione cruciant. Illic vlulatus & planctus, gemitus & mugitus continuè ſonant: fimulq; clamor vbiq; confuſus attollitur: quem dura vis tormentorum exagitat, & incendij arſura extorquet. Hæc autem ipſa tribulatio, quæ illic excipiet miſeros, nullo termino finitur, nullo fine concluditur, ſed flāmarum atroci aduſtione conſumitur, & ad rediuiua incendia itērùm qui aduſtus fuerit, reparatur. Ibì enim vermis qui non moritur, & ignis qui nunquàm extinguitur, atq; ſtridor dētium ſemper ſentitur. Gehēnæ lethale frigus, & glacies indeficiens. Fames peſsima, & ſitis immenſa. Dolor perpetuus, & continuus languor. Sæua peſtis & indicibilis lues. Tenebræ denſiſsimæ, & nox obſcuritatis horrendæ. Nulla requies datur miſeris, omnia ibi mala, & cuncta tormentorum genera. Mors immortalis, defectus indeficiens, finis infinitus. Quis ergò fidelium hæc audiens, & talia ſciens, non contremiſcat?

Dæmonum & tetra & horrida forma.

Qualis ſit mors in inferno.

Blaſphemorū pœna.

Qualis ſymphonia.

Perpetuitas ſuppliciorū.

Matt. 22.
Eſa. 66.
Marc. 9.

Dolor, languor, peſtis, tenebræ.

Mors immortalis.

Locorum & ſuppliciorū varietas in inferno.

Matt. 22. 5.
Mar. 9.
Eſa 66.
Apo. 19. 20. 21.
Mat 3 Luc. 3.
Mat. 9.
Prou 27.
Ephe 4.
Pſal 9.
Prou. 9.
Eſa. 7.

17 EPHRAEM in libro de vera pœnitentia, capite ſeptimo: Interrogatio: In vnum omnes ſupplicium abibunt, an varij cruciatus ſunt? Reſponſio: Varia ſunt tormentorum loca, ſicut in Euangelio audiuimus. Sūt enim tenebræ exteriores, hauddubium, quin & aliæ interiores ſint. Gehennę ignis locus alius, ſtridori dentium proprius locus eſt, vermis item immortalis alio in loco eſt. Stagnū ignis locus eſt, prius, ſuoq; itidèm loco, ignis inextinguibilis eſt. Inferi atque perditio ſuis terminis conſtant, & inferiora terræ alius locus. Infernus quò mittuntur peccatores, & inferni profundum, atrocior locus. Inter hæc ſuppliciorum loca, diſtribuuntur

Universidad de Deusto
Biblioteca

infeliciſsimi, vnuſquiſq; pro peccatorum ſuorum modo, ſiue mitiùs, ſiue vehementiùs, ſicut ſcriptum eſt, quoniam ſpinis peccatorum ſuorum vnuſquiſque conſtringitur. Hoc autem eſt & id quod dicitur, Vapulabit multis & paucis. Sicut autem ſunt peccatorum differentiæ, ità ſunt & cruciatuum varietates. Dic, inquiunt, nobis, precamur, quæ ſit cruciatus differentia. Et ille: Aliter, inquit, cruciatur adulter, aliter fornicator, aliter homicida, aliter fur, aliter ebrioſus, aliter mendax, & aliter periurus. Qui autem odit fratrem ſuum, cum venefico & homicida iudicatur. Qui hæreſibus inquinantur, audituri ſunt: Tollatur impius, nè videat gloriam Domini.

Prou. 5. Luc. 12.

1. Ioan. 3.

Eſa 26 iuxta LXX.

CAPITE octauo: Tunc ſegregantur ab inuicèm, iteriq; cõficiunt, omni ſpe reuerſionis deſtitutum. Quis adeò lapideo corde ſit, qui iam hinc diem illam non amariſsimè fleat? Tunc ſeparantur epiſcopi à coepiſcopis, diaconi à condiaconis, ſubdiaconiq; atq; lectores à ſocijs ſuis. Tunc ſeparabuntur hi, qui aliquandò reges fuêre, plorabuntq; velut infantes, atq; vt mancipia pellentur. Tunc ingemiſcẽt principes & diuites & immiſericordes, pergentq; nudi atq; deſolati, huc illucq; intuentes. Anguſtiabuntur quærentes adiutorium, & nullus erit adiutor. Neq; enim diuitiæ &c. Vt autem breuiter dixerim, &c. vt quæſtione præcedenti, C. 15.

Separatio miſerabilis.

19 CYRILLVS Alexandrinus in oratione de exitu animæ: Væ peccatoribus, quoniam iuſti glorificantur, & peccatores condemnantur. Vę peccatoribus, quoniam iuſti in exiſtimatione habentur, & peccatores probris impetuntur. Iuſti in ſanctificatione, peccatores in incendio: Iuſti laudibus euehuntur, peccatores miſeria deprimuntur: Iuſti in ſanctorum ſtatione, peccatores in continuo exilio: Iuſti quidem audient illud: Venite benedicti patris mei, poſſidete regnum vobis ab æterno paratum: Peccatores autem illud, Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, diabolo & eius nuncijs paratum: Iuſti autem in paradiſo, peccatores in igne vitaciſsimo & inextincto: Iuſti delicijs affluunt, peccatores labore conficiuntur: Iuſti choros agitant, peccatores ſunt in vinculis: Iuſti concinunt, peccatores lugent: Iuſti ter felices, peccatores ter miſeri: Iuſti in cantu, peccatores in ſpecu: Iuſti in ſinu Abrahæ, peccatores in æſtu Belial: Iuſti in quiete, peccatores in pœnis: Iuſti in fulgore, peccatores in caligine procellarum: Iuſti cum angelis plaudunt, peccatores cum dæmõibus lugent: Iuſti in medio lucis, peccatores in medio tenebrarum: Iuſtos paracletus conſolatur, peccatores cũ dæmonibus pœnas luunt: Iuſti aduſtunt ſolio Domini, peccatores adſtant vltricibus tenebris: Iuſti ſine vlla tẽporis intermiſsione faciem Domini intuentur, peccatoribus vultus diaboli ſemper aduerſus: Iuſti cum angelis viuunt, peccatores adſociãtur dæmonijs: Iuſti preces effundũt, peccatores iuge lamentum: Iuſti ſurſùm, peccatores deorsùm: Iuſti in cælo, peccatores in abyſſo: Iuſti in perenni vita, peccatores in morte perditionis: Iuſti in manu Dei ſunt, peccatores in loco diaboli: Iuſti cum DEO, peccatores cum Satana.

Differẽtia iuſtorũ & peccatorũ in futura vita.

Matt 25.

20 AVGVSTINVS in Enchiridio ad Laurentium, capite centeſimo vndecimo: Poſt reſurrectionem verò facto vniuerſo cõpletoq; iudicio, ſuos fines habebunt ciuitates duæ, vna Chriſti, altera diaboli: vna bonorum, altera malorum, vtraq; tamen angelorũ & hominum. Iſtis voluntas, illis facultas non poterit vlla eſſe peccandi, vel vlla conditio moriendi. iſtis in æterna vita verè felicitatiq; viuentibus, illis infeliciter in æterna morte ſine moriendi poteſtate durantibus, quoniam vtriq; ſine fine. Sed in beatitudine iſti alius alio præſtabiliùs, in miſeria verò illi, alius alio tolerabiliùs permanebunt.

Beatorum & damnator ũ differentia. Præmiorũ & ſuppliciorũ imparitas.

21 CAPITE centeſimo duodecimo: Fruſtrà itaq; nonnulli, immò quàm plurimi æternam damnatorum pœnam, & cruciatus ſine intermiſsione perpetuos, humano miſerantur affectu, atq; ità futurum eſſe non credunt: non quidem ſcripturis aduerſando diuinis, ſed pro ſuo motu dura quæq; molliendo, & in leniorem flectendo ſententiam, quæ putant in eis terribiliùs eſſe dicta quàm veriùs. Et poſt pauca: Si pœna ſola eſſet, quanta in inferno minima cogitari poteſt, perire à regno Dei, exulare à ciuitate Dei, carere tã magna multitudine dulcedinis Dei, quam abſcondit timentibus ſe, perfecit autem ſperantibus in ſe, tam grandis eſt pœna, vt ei nulla poſsint tormenta quæ nouimus comparari, ſi illa ſit æterna, iſta autem ſint quamlibèt multis ſeculis longa finienda.

Contra eos q̃ humano quodã affectu putãt cruciatus malorum nõ fore ꝑpetuos. Separari à deo & regno cælorũ, q̃ graue ſupplicij ſit. Vide etiam Chryſoſtomi ſententias ſuprà de peccatis in genere, quæſt. 4. Sicut beati viuent vitã æternã, ità manebit ſine fine mors ꝑpetua damnatorum.

22 CAPITE cẽteſimo decimotertio: Manebit ergò ſine fine mors illa perpetua damnatorum, id eſt, alienatio à vita Dei, & omnibus erit ipſa cõmunis, quamlibèt homines de varietate pœnarũ, de dolorũ releuatione vel intermiſsione pro ſuis humanis moribus ſpecẽtur, ſicut manebit communiter omnium vita æterna ſanctorum, quamlibèt honorũ diſtantia concorditer fulgeant.

23 ITEM ſermone centeſimo octogeſimoprimo de tempore, ſiue ſermone primo in vigilia Pentecoſtes, capite

Gehennæ recordatio p. dest contra libidinis flammas.

decimooctauo: Hæc recordare,& ignem illum gehennæ his qui se nunc exagitant flammis libidinis & cupiditatis,oppone. Ignis hic qui in præsenti est vita, absumit cuncta quæ recipit: ille verò quos susceperit, semper cruciat, & pœnæ suæ semper integros seruat.

Ignis gehennæ nec extingui, nec extingue te potest eos quos cruciat. 1.Cor. 15.

Propterea enim & inextinguibilis dicitur, non solùm quia ipse non extinguitur, sed quia nec eos quos susceperit, extinguet aut perimet. Scriptura etenim dicit,quia & peccatores induent incorruptionem, scilicet non ad honorem vitæ, sed ad diuturnitatem supplicij profuturam. Huius autem pœnæ & ignis illius potèriam, nulla vox exponere,nullus poterit sermo explanare. Nihil est enim in rebus corruptibilibus quod conferri possit incorruptibilibus fi-

Inferni supplicia.

ue bonis siue malis Ibi quid agemus? Quid respondebimus? Nihil erit nisi stridor dentium,nisi vlulatus & fletus, & sera pœnitentia, cessantibus vndiquè auxilijs,& vndiquè inualescentibus pœnis.sed

Per pœnitentiam has pœnas effugere licet.

solatium quidem nullum. Nullus ibi occurret oculis nostris, nisi soli pœnarum ministri,& facies dira tortorum. Verùm has pœnas, hos cruciatus non solùm euadere, sed etiam æternam beatitudinem,si modò de malis nostris pœnitentiam agimus, possumus acquirere.

Duo principalia tormẽta inferni. Matt 8 13.22. 24.25.Luc.13.

24 LIBRO de triplici habitaculo,capite secundo:*Principalia* duo sunt tormenta in inferno,frigus intolerabile, & calor ignis inextinguibilis: vndè in Euangelio legitur: Illic erit fletus & stridor dentium. Fletus nanque & liquefactio oculorum ex calore nascitur. Stridor verò dentium ex frigore nascitur: hinc etiam beatus

Iob 24.

Iob: De aquis,inquit, niuium transibunt ad calorem nimium. De

Alia pœnarum genera ex his duobus pendent.

quibus duobus innumera pendent pœnarum genera,videlicet ficis intolerabilis, pœna famis, pœna fœtoris, pœna horroris,pœna timoris, pœna angustiæ, pœna tenebrarum, seueritas tortoris, præsentia dæmonum, ferocitas bestiarum, crudelitas ministrantium, dilaceratio immortalium vermium,vermis conscientiæ,ignitæ lachrymæ,suspiria miseriæ,dolor sine remedio,vincula sine solutione, mors æterna, pœna sine fine, absentia Christi quo ad visionem

Priuatio aspectus diuinæ pœna quanta sit.

eius, quæ sola omnia supradicta superat,& omnibus pœnis intolerabilior. Væ igitur illis qui perennè subire hæc omnia mala etiam sine fine merẽtur pro delectabili vnius horæ somno. Tanta etenim & talis est omnis huius mundi gloria,ad æternam comparata gloriam. Melius erit eis, quod dictum est de infelice Iuda, non nasci,

Matt.26.

quàm malis suis meritis plagas inferni sustinere.

25 CYPRIANVS in libro ad Demetrianum:Cremabit ad-

dictos ardens semper gehenna, & viuacibus flammis vorax pœna: nec erit vndè habere tormenta vel requiem possint aliquandò vel finem. Seruabuntur cum corporibus suis animæ infinitis cruciatibus ad dolorem.

Cruciatus perpetuus.

26 ITEM in sermone de ascensione Christi: Continuus erit & superfluus illarum lachrymarum decursus, stridorem illum dentium flammę inextinguibiles agitabunt. Immortales miseri viuent inter incendia,& inconsumptibiles flammæ nudum corpus allambent. Ardebit purpuratus diues, nec erit qui æstuanti linguæ stillam aquæ infundat. In proprio adipe frixæ libidines bullient,& inter sartagines flammeas miserabilia corpora cremabũtur: & omni tormento atrociùs desperatio condemnatos affliget. Non misere-

Immortalitas damnatorũ. Luc.16.

Sartagines.

Desperatio.

bitur vltrà Deus, neq; tunc audiet pœnitentes, sera erit illa confessio:& cùm clausa fuerit ianua, frustrà carentes oleo, acclamabunt excluſi. Nullum ibi refrigeriũ,nullum remedium: semel Christus descendit ad inferos,vlteriùs nõ descendet. Non vltrà videbũt Deum in tenebris sigillati: irregressibilis erit illa sententia, & immutabile iudiciũ,& stabit damnationis huius immobile constitutum.

Sera pœnitentia Matt 25.

Immutabilis sentẽtia semel lata.

27 BERNARDVS epistola ducentesima quinquagesimatertia ad Garinũ abbatem: Ob hoc proculdubiò inflexibilis & obstinatæ mentis punitur æternaliter malũ, licèt temporaliter perpetratum: quia quod breue fuit tempore vel opere,longũ esse constat in pertinaci voluntate:ità vt si nunquàm moreretur, nunquàm velle peccare desineret:immò semper viuere vellet, vt semp peccare posset.

Peccatũ temporaliter perpetratũ,cur in æternum puniatur.

28 ET in libro meditationum capite tertio, siue libro primo de anima apud Hugonem, capite tertio: Procùl à beata paradisi patria exulati, cruciabuntur in gehenna perpetua, nunquàm lucem visuri,nunquàm refrigerium adepturi, sed per millia millium annorum in inferno cruciandi, nec indè vnquàm liberandi. Vbi nec qui torquet,aliquandò fatigatur:nec qui torquetur,aliquãdò moritur. Sic enim ignis ibi consumit,vt semper reseruet:sic tormenta aguntur,vt semper renouentur. Iuxta verò qualitatem culpæ pœnam sustinebit vnusquisque gehennæ, & similis culpæ rei suis similibus iungentur cruciandi. Nihil aliud ibi audietur,nisi fletus & planctus,gemitus & vlulatus,mœrores, atq; stridores dentiũ:nihilq; ibi videbitur nisi vermes & laruales facies tortorum,atque teterrima monstra dæmonum.

Egregia descriptio supplicíorum gehennæ.

Quid ibi audiatur.

Quid videatur.

Versus.

Vermes crudeles mordebunt intima cordis.
Hinc dolor,indè pauor,gemitus,stupor,& timor horrens.

Ardebuntq; miseri in igne æterno in æternum & vltra. In carne cruciabuntur per ignem, in spiritu per cõscientię vermem. Ibi erit dolor intolerabilis, timor horribilis, fœtor incõparabilis, mors animæ & corporis, sine spe veniæ & misericordiæ. Sic tamen morientur, vt semper viuant: & sic viuent, vt semper moriantur. Ità anima peccatoris aut in inferno pro peccatis cruciatur, aut in paradiso pro bonis meritis collocatur. Nunc ergò alterum è duobus eligamus, aut semper cruciari cum impijs, aut perpetualiter lætari cum sanctis. Bonum siquidem & malũ, vita & mors, ante nos sunt posita: vt ad quod voluerimus, manum extendamus. Si tormenta non terrent nos, saltem inuitent præmia.

Qualis mors.

Alterutrũ eligendũ nobis.

Eccl 15.

29 IDEM Bernardus sermone octauo in psalmum, Qui habitat in adiutorio altissimi: Attamen sicut videbit peccator & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet: (priùs enim benedicti vocabũtur in regnũ, quàm maledicti in caminum deijciãtur ignis æterni, quò videlicet acriùs doleant videntes quid amiserint) sic iusti quoq; videbunt & lętabuntur cõsiderantes quid euaserint. In illa ergò tanta separatione quemadmodùm hœdis agnorum diuisio grauissimi liuoris occasio fier, sic electis eregione consideratio reproborũ, immensa quædam materia gratiarũ actionis & laudis. Vndè enim iusti tam magnificè gratias agerent, nisi cũ illa inexcogitabili félicitate, qua perfruuntur, ipsam quoq; retributionem cernerent iniustorum, à quibus equidem sola misericordia redemptoris segregatos sese esse fidelissimè & deuotissimè recordantur? Vndè verò impij tanto animi furore tabescerẽt, nisi in regnum summæ beatitudinis coram sese vidissent alios introduci, & tũc demùm in illos sese fœtores, in illos horrores, in illos æterni incẽdij cruciatus, in illas detenique immortalis mortis miserias gemerent esse damnatos? Fletus quidem ob ignem qui non extinguitur. Stridor verò ob vermẽ qui non moritur. Planè fletus ex dolore, stridor dentium ex furore. Fletum nempe tormentorum immanitas, stridorem dentium vehementia ipsa tabescentis inuidiæ, & obstinata malignitas extorquebit. Ità ergò retributionem peccatorum videbis ne videlicet ignarus tanti periculi, ingratus aliquandò liberatori posse fieri videaris. Non solùm autem, sed & securitas perfecta iustorum, erit visa retributio peccatorũ: quo videlicet nec humanam aliquandò, nec diabolicam vltrà vereri malignitatem possit. Et post pauca: Non igitur tibi durum videatur fore quod dicitur, Oculis tuis considerabis: quandò & ridebis in eorum interitu: non quòd ve-

In separatiõe iustorũ & impiorũ qd fiet.

Iusti ex malorũ supplicijs occasionẽ sument agendi gratias.

Impij furore tabescent propter iustorũ gloriam.

Fletus & stridor dentium vndè.

velut quadam immanitate crudelitatis in ipsa tibi vltione complaceat, sed quòd modus ipse pulcherrimus diuinæ ordinationis vltrà quàm credi possit, iustitiæ zelatorem & amatorem æquitatis oblectet. Vbi optimè omnia constituta, & suum cuique cessisse locum, immò in suum quemlibet cessisse, pleniùs & perfectiùs illustrante veritate cognosces: quomodò non omnia considerare, & in omnibus omnium moderatorem magnificare licebit? Itaque oculis tuis considerabis, & retributionem peccatorum videbis. Primò quidem ob tuam euasionem, secundò ob omnimodam securitatem, tertiò quoq; ob comparationẽ, quartò ob ipsius iustitię perfectam æmulationẽ. Erit enim iam tunc non misericordiæ, sed iudicij tempus: nec vlla omninò credenda est erga impios futura illic miseratio, vbi nec vlla speranda est correctio.

Quomodò gaudebũt beati de malorũ supplicijs.

Nulla miseratio erga impios.

30 HVGO à sancto Victore, libro quarto de anima, capite decimotertio: Infernus latus est sine mensura, profundus sine fundo, plenus ardore incomparabili, plenus fœtore intolerabili, plenus dolore innumerabili. Ibi miseria, ibi tenebræ, ibi ordo nullus, ibi horror æternus, ibi nulla spes boni, nulla desperatio mali. Omnis q est in eo, odit se & oẽs alios. Ibi omnia genera tormentorum: quorum minimum est maius omnibus his tormentis quæcunq; in hoc seculo fieri possunt. Ibi est fletus & stridor dentiũ: ibi transitur à frigore nimium ad calorem † ignium: & vtrunq; intolerabile. Ibi oẽs cõburuntur, & vermibus corroduntur, nec consumuntur. Vermis quorum non moritur, & ignis non extinguitur. Nulla ibi vox, nisi væh væh: væh habent, væh sonant: tortores diabolici torquent pariter & torquẽtur, & eorum nunquàm finis erit aut remedium. Talis est infernus, & millies peior.

Inferni & pœnarũ eius breuis descriptio.

Odium sui & omnium aliorum.

† aliàs nimium

Væ, væ illic perpetuò auditur.

31 INNOCENTIVS tertius libro tertio de contemptu mundi, fine de miseria humanæ conditionis, capite secundo: Vindicta carnis impij, vermis & ignis: Vterq; duplex: interior & exterior. Interior q rodit & vrit cor: exterior, q rodit & vrit corpus. Vermis, inqt, eorũ non morietur, & ignis nõ extinguetur. Dabit Dñs ignem & vermes in carnes eorũ, vt vrantur & sentiant vsq; in sempiternum. Vermis cõscięti æ † tripliciter lacerabit. Affliget memoria, fera turbabit pœnitẽtia, torquebit angustia. Venient enim in cogitationẽ peccatorũ suorũ timidi, & traducẽt illos ex aduerso iniqtates eorũ, dicẽtes: qd profuit nobis superbia? & iactãtia diuitiarũ qd cõtulit nobis? Trãsierũt illa oia tanq; vmbra, & sicut nauis quę ptransit fluctuantẽ aquã, cuius quũ prętierit, nõ est inuenire vestigium. Sic & nos nati, continuò desi-

Ecct 7.

Vermis & ignis duplex.

Esa vltimo.

Iudith 16.

† aliàs tẽporaliter.

Sap. 4.

Sap. 5

Universidad de Deusto
Biblioteca

desiuimus esse. Virtutis quidem signum nullum valemus ostendere, sed in malignitate nostra consumpti sumus. Cum ingenti turbatione recogitabunt, quæ cum nimia delectatione gesserunt, vt stimulus memoriæ pungat ad pœnam, quos aculeus nequitiæ stimulauit ad culpam.

Sap. 5. Luc. 23. Apoc. 6. Pœnitētia infructuosa.

CAPITE tertio: Dicent intrà se, pœnitentiam agentes. Errauimus à via veritatis, & lumen iustitiæ non luxit nobis. Tunc incipient dicere montibus, Cadite super nos: & collibus, Operite nos. Pœnitebunt ad pœnam, sed non conuertentur ad veniam. Iustum est enim, vt qui noluerunt cùm benè potuerunt, quum velint, non possint.

Diuersitas pœnarum. Ignis. Frigus. Matt 13. Fœtor. Psal 10. Vermes. Esa vltimo. Mallei percutientes. Prou 14. † aliàs derisoribus Tenebræ palpabiles. Iob. 10. Psal. 48. 1. Reg. 2. Cōfusio peccatorum. Dan 7. Horribilis visio dæmonum. Ignes catenæ. Nouē ꝓdictæ pœnæ ꝙbus peccatoribus conueniāt. Psal 9.

CAPITE quarto: Pœnæ autem infernales secundùm diuersa peccata sunt diuersæ. Prima pœna est ignis. Secunda frigoris. De ijs dixit Dominus: Ibi erit fletus & stridor dentium. Fletus, propter fumum ignis. Stridor dentium propter frigus. Tertia erit fœtor. De his tribus dicitur in psalmo: Ignis, sulphur & spiritus procellarum, pars calicis eorum. Quarta, vermes indeficientes. Vndè Esaias: Vermis eorum nō morietur, & ignis eorum non extinguetur. Quinta, mallei percutientes. Vndè dicit Salomon: Parata sunt damnationis iudicia † blasphematoribus, & percutientes mallei stultorum corporibus. Sexta, tenebræ palpabiles exteriores & interiores. Vndè Iob: Terra miseriæ & tenebrarum, vbi vmbra mortis &c. Vadam ad terram tenebrosam & opertam mortis caligine. Et in psalmo: In æternum non videbunt lumen. & alibi: Impij in tenebris conticescent. Septima, confusio peccatorum. Tunc enim, (vt legitur in Daniele) erunt libri aperti, id est, conscientiæ hominum erunt omnibus manifestæ. Octaua, horribilis visio dæmonum, qui videbuntur in excussione scintillarum de igne ascendentium. Nona, igneæ catenæ, quibus impij singulis membris constringentur. Prima pœna est concupiscentium: secunda malitiosorum: tertia luxuriosorum: quarta inuidorum & odium habentium: quinta eorum qui in hoc seculo per flagella nō meruerunt castigari, quia tentauerunt & exacerbauerunt Dominū in multitudine iniquitatum suarum. Vndè scriptum est: Exacerbauit Dominum peccator, secundùm multitudinem iræ suæ non requiret. Sexta, eorum qui in tenebris ambulantes, ad lumen verū, scilicet Christum, venire contempserunt. Septima, confitentium peccata sua, & pœnitentiam contemnentium: Octaua, illorum qui in hoc seculo libenter vident mala, & faciunt: Nona, illorum qui singula vitia sunt defluxi, qui ambulant in desiderijs suis, & eunt post concupiscentias suas.

CAPITE sexto: Ignis gehennæ nec lignis nutritur, nec flatu succenditur, sed à Deo creatus est inextinguibilis ab origine mundi. Scriptum est enim: Deuorabit eum ignis, qui non succenditur. Creditur autem esse sub terris, secūdùm illud Esaiæ: Infernus subtùs conturbatus est in occursum aduentus tui. Sed & omnis locus reprobis est pœnalis, qui semper secū deferunt cruciatum, & vbiq; contra se tormentum incurrunt. Producam (inquit) ignem de medio tui, qui comedet te. Ignis autem gehennæ semper ardebit, & nunquàm lucebit: semper vret, & nunquàm consumet: semper afficiet, & nunquàm deficiet. Est enim apud inferos summa tenebrarum obscuritas, immensa pœnarum acerbitas, infinita miseriarum æternitas. Ligatis (inquit) manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores, vbi erit fletus & stridor dentium. Singula membra pro suis peccatis propria sustinebunt tormenta, vt in eo puniantur, in quo peccauerunt. Scriptum est enim: Per quæ peccat homo, per hæc & torquebitur. Vndè qui in lingua pecc auerat, cruciabatur in lingua. Propter quod ipse clamabat: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Per digitos intelligitur operatio. Digitis enim operamur. Quasi dicat: Si minimum operum Lazari haberem, minorem pœnam sentirem.

Qualis sit ignis gehennæ. Ezech. 20. Iob 20. Infernus sub terris esse creditur. Esa 41. Ezech 28. Ignis gehennæ an luceat. Matt 22. Singula mēbra pro suis peccatis propria tormēta sustinebunt. Luc. 16.

CAPITE septimo: Reprobi verò non solùm exterioribus, sed etiam interioribus tenebris inuoluentur: quia spirituali pariter & corporali luce carebunt. Scriptum est enim: Tollatur impius nè videat gloriam Dei, qui solus tunc erit in lucem sempiternam. Tantam autem in pœnis reprobi tolerabunt angustiam, vt vix aliquid cogitare valebunt præter pœnas: sed illuc dirigent impetum cogitationis, vbi sentient vim doloris. Sanè discipulus quidam fertur apparuisse magistro suo post mortem. Quem cùm magister esse damnatum intellexisset, quæsiuit ab eo, si aliquæ quæstiones apud inferos verterentur. Qui dicitur respondisse: Apud inferos quæritur solummodò, quid non sit pœna. Sed & Salomon ait: Nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia est apud inferos, quò tu properas. Erit enim tanta in rebus mentis oblitio, tanta cęcitas animi, tanta confusio rationis, vt rarò vel nunquàm ad cogitandum quicquam de Deo possint assurgere, nedùm ad confitendum valeant adspira-

Duplices tenebræ dānatorum Esa 26 60. Præ dolore vix aliud q̄ pœnas cogitare potuūt. Quæstio quæ apud inferos moueatur. Eccles 9 Oblitio quæ ta in inferno.

re. Nam à mortuo tanquàm ab eo qui nõ est, periit confessio. Scriptum est enim: Non mortui laudabunt te Domine, neque omnes
Eccl 17. Psal. 113. Esa 38. qui descendunt in infernum. Non infernus confitebitur tibi, neq; mors laudabit te.

Iob. 10. CAPIT Octauo: Dimitte me Domine (dicit Iob) vt plangam paululùm dolorem meum, antequàm vadam ad terram tenebrosam & opertam mortis caligine: terram miseriæ & tenebrarũ, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

An in inferno futurus sit aliquis ordo. Luc 6. Sap. 6. Ordo nõ erit in qualitate, sed in quantitate. Iob 14. Psal 48. Mors immortalis. Ordo quidem erit in quantitate pœnarum, quoniam in qua mensura mensi fuerint, remetietur eis, vt qui grauiùs peccauerunt, grauiùs puniantur. Potentes enim potenter tormenta patientur. Sed ordo non est in qualitate rerum, quia de aquis niuium transibunt ad calorem nimium, vt subita contrariorum mutatio grauiorem inferat cruciatum. Experimento cognoui, quòd adustus, si frigidũ statim adhibeat, ardentiorem sentiat cruciatum.

CAPIT Enono: Sicut oues in inferno positi sunt, & mors depascet eos. Dictum est hoc à similitudine iumentorum, quæ nõ rapacitùs euellunt herbas, sed summitates solummodò carpunt, vt iterùm herbæ renascantur ad pastum. Sic & impij quasi morte pasti, reuiuiscent ad mortem, vt æternaliter moriantur. Ouidius:

Sic inconsumptum Tityi semperq; renascens,
Sic perit, vt possit sæpè perire, iecur.

Tunc erit mors immortalis, tũc viuent mortui, qui vitæ sunt mortui. Quærent mortem, & non inuenient: quia vitam habuerunt, & perdiderunt. Audi Ioannem in Apocalypsi dicentem. In diebus illis quærent homines mortem, & non innenient eam: desiderabunt mori, & fugiet mors ab illis. O mors, quàm dulcis esses quibus tam amara fuisti. Te solam desiderantes optabunt, qui te solam vehementer abhorruerunt.
Apoc 9. Optabunt mortẽ q hîc eam sola ab horruerunt.

CAPIT E decimo: Nullus ergò sibi blandiatur, & dicat, quia Deus non in finem irascetur, neque in æternum indignabitur: sed miserationes eius super omnia opera eius. Quia cùm iratus est, non obliuiscetur misereri, nec quicquam eorum quæ fecit Deus, odiuit. Assumens in argumentum erroris, quod ait Dominus per Esaiam prophetam: Congregabuntur in congregatione vnius fasciis in lacum, & claudentur in carcerem, & post multos dies visitabuntur. Homo nanq; peccauit ad tempus, non ergò Deus punier in æternũ. O spes inanis, ô falsa præsumptio. Non credat frustrà errore deceptus, quòd aliquo precio sit redimendus, quoniam in inferno nulla
Obiectio. Psal 102. Psal 144. Sap 11. Esa 24. Respõsio de nunq; terminãdis pœnis.

la est redemptio. Congregabuntur ergò peccatores in lacũ, & claudentur in carcerem, scilicet in inferno, in quo fine corporibus vsq; in diem iudicij torquebuntur, & post multos dies, postquàm videlicet resurgent cum corporibus suis in nouissimo die, visitabuntur, non ad salutem, sed ad vindictam: quia post diem iudicij grauiùs punientur. Sic & alibi dicitur: Visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum. Prædestinatis ergò Deus irascitur temporaliter, quia flagellat omnem Deum filium quem recipit, de quibus illud accipitur: Non in finem irascetur &c. Reprobis autem Deus irascitur æternaliter, quia iustum est, vt quod impius in suo præuaricatur æterno, Deus vlciscatur in suo æterno. Nam licèt peccandi facultas illum dimittat, ipse tamen non dimittit voluntatem peccandi. Scriptum est enim: Superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper. Nam non humiliabuntur reprobi iam desperati de venia, sed malignitas odij tantum in illis excrescet, vt velint illum omninò non esse, per quem sciunt se tam infeliciter esse. Maledicent altissimo, & blasphemabunt excelsum, conquerentes eum esse malignum, qui creauit illos ad pœnam, & nunquàm inclinatur ad veniam. Audi Ioannem in Apocalypsi dicentem: Grãdo magna descendit de cælo in homines, & blasphemauerunt homines Deum propter plagam grandinis, quoniam magna facta est vehementer. Voluntas ergò damnati, licèt amiserit potestatis effectum, semper tamen habebit malignitatis affectum, & ipsa erit in inferno supplicium, quæ fuerat in mundo peccatum: licèt forsan & ibi peccatum sit, sed non meritum pœnæ. Impius ergò quia semper habebit in se reatum ex culpa, semper sentiet contra se esse cruciatum ex pœna: quia quod ipse per pœnitentiam non deleuit, Deus per indulgentiam nõ remittet. Ad magnam ergò pertinet iustitiam iudicantis, vt nunquàm careant in gehenna supplicio, qui nunquàm carere voluerunt in vita peccato. Ostendunt enim quòd in peccato semper viuere volunt, qui nunquàm desinũt peccare dum viuunt.
Psal. 88. Heb 12. Psal 102. Cur peccatũ quod breui tẽporis spatio ppetrarũ est, in æternũ puniatur. Psal 73. Damnati blasphemant Deum. Apoc. 16. Habẽt voluntatẽ peccãdi potestatẽ non item Vide Aug in ench. cap. 111.

32 CONCILIVM Florentinum in conclusione, siue in literis vnionis: Item definimus, si verè pœnitentes in DEI charitate decesserint, antequàm dignis pœnitentiæ fructibus de commissis satisfecerint & omissis, eorum animas pœnis Purgatorijs post mortem purgari, & vt à pœnis huiusmodi releuentur, prodesse eis fidelium viuorũ suffragia, Missarũ scilicet sacrificia, orationes
Quorum animæ ad purgatorium migrãt. Quomodò iuuentur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ones & eleemosynas,& alia pietatis officia,quę à fidelibus pro alijs fidelibus fieri consueuerunt,secundùm Ecclesiæ institutа: illorũq; animas,qui post baptisma susceptum,nullam omninò peccati maculam incurrerunt, illas etiam, quæ post contractam peccati maculam,vel in suis corporibus,vel eisdem exutæ corporibus (prout superiùs dictum est)sunt purgatæ,in cælum mox recipi, & intueri clare ipsum Deum trinum & vnum,sicuti est, meritorum tamen diuersitate alium alio perfectiùs : illorum autem animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo originali decedunt,mox in infernum descendere,pœnis tamen disparibus puniendas.

Quorum animæ ad cælum migrent.

Ad inferos quorũ animæ descendant.

Suppliciorũ imparitas.

1 B CHRYSOSTOMVS libro primo de prouidentia Dei:Quid autem dicam pressuras huius temporis,cùm non minùs ipsâ quoquè gehennæ comminatio,quàm promissio regni,ineffabilem ipsius clementiam commendet? Nisi enim ille gehennam minatus esset,non facilè quispiam cælestibus bonis potiretur.Neq; enim sufficit sola gaudiorum repromissio ad excitandos ad virtutem animos,nisi etiam eos pœnarum timor impellat,qui negligẽtiùs ad illam affecti sunt.

Cõminatio gehẽnæ quàm fructuosa.

Gehẽnæ memoris quanti vtilitatẽ faciat.

2 ITEM homilia quinta ad populum Antiochenum : Itaque si quis gehennæ semper meminisse laboret, omnem mortem deridebit: & non præsenti tantùm angustia liberabitur,sed & ab illa flammа eripietur.Gehennam enim continuè timens, nunquàm in Gehennæ ignem decidet,continuè hoc castigatus metu.

3 ET homilia quinquagesimaquinta ad populum Antiochenum: Et propterea de gehenna iugiter audiamus,vt ex huius minis & timore multum emolumenti capiamus. Nam si Deus peccantes in eam deiecturus,huius minas non præmisisset,in eam multi cecidissent.Si nunc enim timore animas nostras concutiente, sunt aliqui tam facilè peccantes,tanquàm nec ipsa sit: si nihil horum dictũ fuisset,neque intentatum, quid mali non fecissemus? Itaque quod semper dico,gehenna non minùs,quàm regnum,Dei circa nos curam ostendit. Gehenna nanque cum regno cooperatur, ad ipsum homines timore compellens: nè sæuitiæ, neque crudelitatis rem esse censeamus, sed misericordiæ, multæq; benignitatis & curæ,& dulcis erga nos amoris.Nisi per Ionam subuersio denunciata fuisset,non fuisset prohibita subuersio.Nisi dixisset,quòd subuerteretur Niniue,Niniue non stetisset:nisi fuisset intentata gehenna,in gehẽnam omnes cecidissemus : nisi prænunciatus ignis fuisset, ignem fugisset nemo. Eorum quæ facere vult, contraria dicit, vt quæ vult

Cõminatio gehennæ,Dei circa nos misericordiã & prouidentiã ostendit.

vult faciat.Non vult mortem peccatoris:& dicit mortem peccatoris,nè mittat in mortem.

4 AVGVSTINVS in psalmum quadragesimumnonum:Si possemus facere, fratres,vt dies iudicij non veniret, puto quia nec sic erat malè viuendum. Si nõ veniret ignis diei iudicij,& sola peccatoribus immmeret separatio à facie Dei, in qualibet essent affluentia deliciarum,non videntes à quo creati sunt, & separati ab illa dulcedine ineffabilis vultus eius,in qualibet æternitate & impunitate peccati,plangere se deberent. Sed quid loquar,aut quibus loquar?Hæc amantibus pœna est, non contemnẽtibus.Qui dulcedinem,sapientiæ & veritatis vtcunquè sentire cœperunt, nouerunt quod dico,quanta pœna est,tantummodò à facie Dei separari.Qui autem illam dulcedinem non gustauerunt,si nondùm desiderant Dei faciem, timeant vel ignem : supplicia terreant, quem præmia non inuitant.Vile tibi est quod Deus pollicetur?contremisce quod minatur.Veniet dulcedo præsentiæ,non mutaris,non excitaris,nõ suspiras, nõs desideras, amplexaris peccata tua, & delicias carnis tuæ, stipulas ad te congeris?veniet ignis.Ignis in conspectu eius ardebit.Non erit iste ignis sicut focus tuus: quò tamẽ si manum mittere cogaris, facies quicquid voluerit qui hoc minatur. Si tibi dicat,scribe contra caput patris tui, scribe cõtra capita filiorum tuorum:nam si non feceris,manum tuam mitto in focum tuum:facies nè ardeat manus tua,nè ardeat ad tempus membrũ tuum, nõ semper in dolore futurum.Minatur ergò inimicus tam leue malum,& facis malum?minatur Deus æternum malum,& non facis bonum? Ad malum faciendum, nec minæ te compellere deberent, à bono faciendo,nec minæ te terrere deberẽt.Minis enim Dei,minis æterni ignis prohiberis à malo,inuitaris ad bonum.

Separari à facie Dei grauis pœna.

Supplicia terreant, quẽ præmia non inuitant.

Psal.49.

Quàm grauis sit ignis ille.

5 BERNARDVS in sermone de conuersione ad clericos, capite quinto:Habet malus hoc ipsum quod nunc ponit,quandoq; recipere corpus, non tamen ad pœnitentiam, sed ad pœnam. Vbi nimirùm peccati ipsius & carnis quodammodò similis videbitur esse conditio, vt quemadmodùm culpa semper puniri poterit, nec vnquàm poterit expiari:sic nec in corpore aliquandò tormenta finiri,nec corpus ipsum exinaniri valeat in tormentis. Meritò quidem vltio sempiternæ desæuiet, quod nunquàm possit culpa deleri:& nec substantia carnis deficiet, nè simul cogatur etiam afflictio carnis terminari. Hæc fratres mei qui pauet,cauet: nam qui negligit,incidit.

Pœna perpetua.

V

De regno Cælorum quid ex Scriptura discimus?

A Parauit [a] hoc Regnum Deus electis ab origine mundi, [b] regnum cæleſte, [c] regnum æternum, [d] regnum beatiſſimum, de quo Paulus apertè fatetur: [e] *Non ſunt cõdignæ paſſiões huius temporis ad futuram gloriam.* [f] *Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparauit Deus his qui diligunt illum.* [g] *O ſanctã ciuitatem Hieruſalem nouam, deſcendentem de cælo, à Deo paratam, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo.* De qua Ioannes diuinorum optimè conſcius, hæc cælitùs audiuit & ſcripſit: [h] *Eccè tabernaculum Dei cum hominibus: & habitabit cum eis: & ipſi populus eius erũt: & ipſe Deus cum eis erit eorum Deus: & abſterget omnem lachrymam ab oculis eorum: & mors vltrà non erit: neque luctus, neque clamor, neque dolor erit vltrà, quæ prima abierunt.* Illic auditur [a] vox tubæ magnæ, & ſicut vox aquarum multarũ, & ſicut vox tonitruorum ma-

a Matth. 25 e

b 2 Timoth 4 d

c 2 Petri 1 c

d Lucæ 14 d Auguſt. ſermo 27 de ſanctis. Cyprianus de mortalitate.

e Roman 8 d 2 Corinth 4 d Act. 14 d 2 Timoth. 2 a b 4 b

f 1 Corinth. 2 c Eſa. 64 b

g Apocalyp. 21 a d e f g 22 a Matth 13 f 22 c Sap 3 a b 5 c Daniel 12 a 1 Cor. 15 e f g Philip. 3 d Ioan 14 a

h Apocalyp 21. a 7. d 1. Corinth 13. d 2 Ioan 1 a Eſa. 25. e 33 c d 49. c 51. a d 60 d 65. c 66 d Pſal. 16 d 26 d 30 c 35 b 86 a 114 b 149 a Chryſoſtom. epiſtol 5 ad Theodor lapſum Anſel epiſto 2 & in libr de ſimilitudinibus cap 47. & ſeq. Hugo libr 4 de anima, cap 15 & 16.

a Apocalyp. 19 a Pſal. 83. a b d & ibi dõn Auguſt. item libr. 10. de ciuitat Dei cap 16 & lib. 22 c 29 & 30 Item lib 3. de libero arbitrio ca vltimo & lib 3. de ſymb. ad Catechu. cap. vlti-

magnorum dicentium, *Alleluia: quoniã regnauit Dominus Deus noſter omnipotens. Gaudeamus & exultemus, et demus gloriã ei, quia venerũt nuptiæ Agni.*

B [b] *Beati qui ad cœnã nuptiarũ Agni vocati ſunt*: Beatiores verò, qui ad eã [c] cœnam vocati, ſubmotis impedimentis omnibus, accedũt, veſtemq; [d] nuptialem adferunt, vt in [e] regno Dei, cùm Abraham, Iſaac & Iacob recumbant. Nec opùs eſt rogare: [f] *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requieſcet in monte ſancto tuo?* Expedita eſt reſponſio, *Qui ingreditur ſine macula, & operatur iuſtitiam.* Aut ſi verbo Chriſti magis delectaris, [g] *Qui facit voluntatem Patris mei qui in cælis eſt, ipſe intrabit in regnum cælorũ.* Sancta hæc eſt ciuitas, & ſanctos etiam ciues requirit: [h] *nõ intrabit in eam aliquid coinquinatum.*

mo lib. 1. de Trinit cap. 11. & de catechizan. rudib. ca. 25. Tract. 4. in epiſt. Ioan. lib. Meditat ca 22. & 25 Soliloq cap. 21. 33. & 36 Manual. ca. 6. 7. 16 17.

b Apocalyp. 19. b

c Luc. 14 d Greg. homil. 36 & 37 in Euang. Proſp. de vita cõtempl. li 1. c 2. & ſeq. Itẽ li 3 ca. 12 Bern in ſer. de tripl genere bonorũ & c 4. meditat.

d Matth 22 b

e Matth 8 b Luc 13 f 22 c 12 e Greg. homil. 13 in Euang.

f Pſalm. 14. a 23. a Eſa 33 c Rom 2 b e Matth. 5 a Bernard in ſerm. de converſione ad clericos cap 25.

g Matth 7. c 19 c 25 b e Apocalyp. 2. b e g 1. b e d 7 d Bernard ſerm. 2 de verb Apoſt. Non eſt regnum Dei eſca & potus.

h Apocal 21 g

SCRIPTVRÆ.

A MATTHÆI vigeſimoquinto: Tunc dicet rex his qui à dextris eius erunt: Venite benedicti Patris mei, poſsidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi. Et ibunt hi in ſupplicium æternum: iuſti autem in vitam æternam.

Po-

Universidad de Deusto
Biblioteca

POSTERIORIS ad Timotheum quarto: Liberauit me Dominus ab omni opere malo: & saluum faciet in regnum suum cæleste.

POSTERIORIS epistolæ Petri capite primo: Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini nostri & saluatoris Iesu Christi.

LVCAE decimoquarto: Hæc cùm audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi: Beatus qui manducabit panem in regno Dei.

AD Romanos octauo, vt in textu.

POSTERIORIS ad Corinthios quarto: Id enim quod in præsenti est momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna.

ACTORVM decimoquarto: Confirmantes animas discipulorum, exhortantesq; vt permanerent in fide, & quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.

POSTERIORIS ad Timotheum secundo: Et quæ audistis à me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere. Labora sicut bonus miles Christi Iesu. Nemo militans Deo, implicat se negocijs secularibus: vt ei placeat cui se probauit. Nam & qui certat in agone, non coronatur nisi legitimè certauerit. Laborantem agricolam oportet primùm de fructibus percipere. Fidelis sermo: Nam si commortui sumus, & conuiuemus: si sustinebimus, & conregnabimus.

ET capite quarto: Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui. In reliquo, reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die, iustus iudex: non solùm autem mihi, sed & ijs qui diligunt aduentum eius.

PRIO-

PRIORIS ad Corinthios secundo: Sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinauit Deus ante secula in gloriam nostram, quam nemo principum huius seculi cognouit: si enim cognouissent, nunquàm Dominum gloriæ crucifixissent. Sed sicut scriptũ est, Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit quæ præparauit Deus ijs qui diligunt illum. Nobis autem Deus reuelauit per spiritum suum. Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei.

ESAIAE sexagesimoquarto: A seculo non audierunt, neq; auribus perceperunt: oculus non vidit Deus absq; te, quæ præparâsti expectantibus te.

APOCALYPSIS vigesimoprimo: Et ego Iohannes vidi sanctam ciuitatem Hierusalem nouam, descendẽtem de cælo, à Deo paratam, sicut spõsam ornatam viro suo. Et venit vnus de septem angelis habentibus phialas plenas de septem plagis nouissimis, & locutus est mecum, dicens: Veni, & ostendam tibi sponsam, vxorem Agnĩ. Et sustulit me in spiritu in montem magnum & altum, & ostendit mihi ciuitatem sanctam Hierusalem descendentem de cælo à Deo, habentem claritatem Dei. & lumen eius simile lapidi precioso tanquàm lapidi iaspidis, sicut crystallum. Et habebat murum magnum & altum, habentem portas duodecim, & in portis angelos duodecim, & nomina inscripta, quæ sunt nomina duodecim tribuum filiorum Israel &c. Et erat structura muri eius ex lapide iaspide: ipsa verò ciuitas aurum mundum, simile vitro mundo. Et fundamẽta muri ciuitatis, omni lapide precioso ornata. Fundamentum primum, iaspis: secundum, sapphirus: tertium, chalcedonius: quartum, smaragdus &c. Et duodecim portæ, duodecim margaritæ sunt, per singulas: & singulæ portæ, erant ex singulis margaritis: & platea ciuitatis aurum mundum, tanquàm vitrum perlucidum. Et templum non vidi in ea. Dominus enim Deus omnipotens, templum illius est & Agnus. Et ciui-

tas non eget sole neque luna, vt luceant in ea. nam claritas Dei illuminauit eam, & lucerna eius est Agnus.

Et capite vigesimosecundo: In medio plateę eius, & ex vtraq; parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum, Et folia ligni ad sanitatem Gentium. Et omne maledictum non erit amplius: & sedes Dei & Agni in illa erunt, & serui eius seruient illi. Et videbunt faciē eius, & nomen eius in frontibus eorum. Et nox vltrà non erit: & non egebunt lumine lucernæ, neque lumine solis, quoniam dominus Deus illuminat illos, & regnabunt in secula seculorum.

Matthaei decimotertio: Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum.

Capite vigesimosecundo: In resurrectione neque nubent, neque nubentur: sed sunt sicut angeli Dei in cælo.

Sapientiae tertio: Iustorum animæ in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis. Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est. Fulgebunt iusti, & tanquàm scintillæ in arundineto discurrent. Iudicabunt nationes, & dominabuntur populis, & regnabit Dominus illorum in perpetuum.

Capite quinto: Iusti autem in perpetuum viuent, & apud Dominum est merces eorum, & cogitatio illorum apud Altissimum. Ideò accipient regnum decoris, & diadema speciei de manu domini: quoniam dextera sua reget eos, & in brachio sancto suo defendet illos.

Danielis duodecimo: Et multi de his qui dormiunt in terræ puluere, euigilabunt: alij in vitam æternam, & alij in opprobrium vt videant semper. Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.

Prio-

Prioris ad Corinthios decimoquinto: Alia claritas solis, alia claritas lunæ, & alia claritas stellarū. Stella enim à stella differt in claritate: sic & resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione: surget in incorruptione. Seminatur in ignobilitate: surget in gloria. Seminatur in infirmitate, surget in virtute Seminatur corpus animale: surget corpus spiritale. Si est corpus animale, est & spiritale, & cæt. Eccè mysterium vobis dico. Omnes quidem resurgemus: sed non omnes immutabimur. In momento, in ictu oculi, in nouissima tuba, (canet enim tuba) & mortui resurgent incorrupti: & nos immutabimur. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem: & mortale hoc induere immortalitatem. Cùm autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo qui scriptus est: Absorpta est mors in victoria. Vbi est mors victoria tua? Vbi est mors stimulus tuus?

Ad Philippenses tertio: Nostra autem conuersatio in cælis est: vndè etiam Saluatorem expectamus, Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ, secundùm operationem qua etiam possit subijcere sibi omnia.

Ioannis decimoquarto: In domo Patris mei mansiones multæ sunt. si quo minùs, dixissem vobis, Quia vado parare vobis locum.

Apocalypsis vigesimoprimo: Et audiui vocem magnam de throno, dicentem: Eccè tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis. Et ipsi populus eius erunt: & ipse Deus cum eis erit eorum Deus, &c. vt in textu.

Capite septimo: Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine Agni. ideò sunt ante thronum DEI, & seruiunt ei die ac nocte in templo eius: & qui sedet in throno, habitabit super illos. non esu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rient, neque sitient amplius, nec cadet super illos sol, neque vllus æstus. quoniam Agnus qui in medio throni est, reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum, & absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum.

PRIORIS ad Corinthios decimotertio: Videmus nunc per speculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam, sicut & cognitus sum.

PRIMAE epistolæ Ioannis tertio: Charissimi, nunc filij Dei sumus: & nondùm apparuit quid erimus. Scimus quoniam cùm apparuerit, similes ei erimus: quoniam videbimus eum sicuti est. Et omnis qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut & ille sanctus est.

ESAIAE vigesimoquinto: Præcipitabit mortem in sempiternum, & auferet Dominus Deus lachrymam ab omni facie, & opprobrium populi sui auferet de vniuersa terra: quia Dominus locutus est. Et dicet in die illa, Eccè Deus noster iste, expectauimus eum, & saluabit nos: iste Dominus, sustinuimus eũ, exultabimus & lætabimur in salutari eius.

CAPITE trigesimotertio: Regem in decore suo videbunt oculi eius, cernent terram de longè. Respice Sion ciuitatem solennitatis nostræ: oculi tui videbunt Hierusalem habitationem opulentam, tabernaculum quod nequaquàm transferri poterit: nec auferentur claui eius in sempiternum, & omnes funiculi eius non rumpentur: quia solummodò ibi magnificus est Dominus noster: locus fluuiorum riui latissimi & patentes: non transibit per eum nauis remigum, neque triéris magna transgredietur eum.

CAPITE quadragesimonono: Non esurient, neq; sitient, & non percutiet eos æstus & sol: quia miserator eorum reget eos, & ad fontes aquarum potabit eos.

CAPITE quinquagesimoprimo: Consolabitur ergò Dominus

nus Sion, & consolabitur omnes ruinas eius: & ponet desertum eius quasi delicias, & solitudinem eius quasi hortum Domini. Gaudium & lætitia inuenietur in ea, gratiarum actio & vox laudis. Et nunc qui redempti sunt à Domino, reuertentur, & venient in Sion laudantes, & lætitia sempiterna super capita eorum, gaudium & lętitiam tenebunt, fugiet dolor & gemitus.

CAPITE sexagesimo: Non audietur vltrà iniquitas in terra tua, vastitas & contritio in terminis tuis, & occupabit salus muros tuos, & portas tuas laudatio. Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem, nec splendor lunæ illuminabit te: sed erit tibi Dñs in lucem sempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam. Non occidet vltrà sol tuus, & luna tua non minuetur: quia erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & complebũtur dies luctus tui. Populus autem tuus omnes iusti in perpetuum hæreditabũt terram, germen plantationis meæ, opus manus meæ ad glorificandum. Minimus erit in mille, & paruulus in gentem fortissimam: ego DOminus in tempore eius subitò faciam istud.

CAPITE sexagesimoquinto: Eccè enim ego creo cælos nouos, & terram nouam: & non erunt in memoria priora, & non ascendent super cor. Sed gaudebitis & exultabitis vsq; in sempiternum in his quæ ego creo: quia eccè ego creo Hierusalem exultationem, & populũ eius gaudiũ. Et exultabo in Hierusalem, & gaudebo in populo meo, & non audietur in eo vltrà vox fletus & vox clamoris.

CAPITE sexagesimosexto: Quomodò si cui mater blandiatur, ità ego consolabor vos, & in Hierusalem consolabimini. Videbitis, & gaudebit cor vestrum, & ossa vestra quasi herba germinabunt, & cognoscetur manus DOmini seruis eius, & indignabitur inimicis suis.

PSALMO decimosexto: Ego aũt in iustitia apparebo conspectui tuo: satiabor cùm apparuerit gloria tua.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PSALMO vigesimosexto: Credo videre bona Domini in terra viuentium.

PSALMO trigesimo: Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te. Perfecisti eis qui sperãt in te in conspectu filiorum hominum. Abscondes eos in abscondito faciei tuæ à conturbatione hominum. Proteges eos in tabernaculo tuo à contradictione linguarum.

PSALMO trigesimoquinto: Inebriabuntur ab hubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen.

PSALMO octogesimosexto: Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei. Sicut lætantium omnium habitatio est in te.

PSALMO centesimo decimoquarto: Conuertere anima mea in requiẽ tuam: quia dñs benefecit tibi. Quia eripuit animã meam de morte, oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapsu. Placebo domino in regione viuorum.

PSALMO centesimo quadragesimonono: Exultabunt sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis. Exultationes Dei in gutture eorũ, & gladij ancipites in manibus eorum. Ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis: Ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis: Vt faciant in eis iudicium conscriptum: Gloria hæc est omnibus sanctis eius.

APOCALYPSIS decimonono: Et audiui quasi vocem turbæ magnæ, & sicut vocem aquarũ multarum, & sicut vocẽ tonitruorum magnorum, dicentium: Alleluia: quoniam regnauit dominus deus noster omnipotens, &c. vt in textu.

PSALMO octogesimotertio: Quàm dilecta tabernacula tua domine virtutum: concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Beati qui habitant in domo tua: in seculum seculorum laudabunt te. Et-

Etenim benedictiones dabit legislator, ibunt de virtute in virtutem: videbitur deus deorum in Sion. Quia melior est dies vna in atrijs tuis super millia. Elegi abiectus esse in domo dei mei: magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Quia misericordiam & veritatẽ diligit deus: gratiam & gloriam dabit dominus. Non priuabit bonis eos qui ambulant in innocẽtia: Domine virtutum, beatus homo qui sperat in te.

B LVCAE decimoquarto: Homo quidã fecit cœnam magnam, & vocauit multos. Et misit seruum suũ hora cœnæ dicere inuitatis vt venirent, quia iam parata sunt omnia. Et cœperunt simul oẽs excusare. Primus dixit ei, Villam emi, & necessè habeo exire & videre illam: rogo te, habe me excusatum, &c.

MATTHAEI vigesimosecundo: Intrauit autem rex vt videret discumbentes: & vidit ibi hominem nõ vestitum veste nuptiali. Et ait illi: Amice, quomodò huc intrâsti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit, &c.

CAPITE octauo: Dico autem vobis, quòd multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham & Isaac & Iacob in regno cælorum.

LVCAE decimotertio: Ibi erit fletus & stridor dentiũ: cùm videritis Abrahã, & Isaac & Iacob, & omnes Prophetas in regno dei, vos aũt expelli foràs. Et venient ab Oriente & Occidente & Aquilone & Austro, & accumbent in regno dei.

CAPITE duodecimo: Beati serui illi, quos, cùm venerit dñs, inuenerit vigilantes. Amen dico vobis, quòd prẽcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.

CAPITE vigesimosecundo: Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus, regnum: vt edatis & bibatis super mẽsam meam in regno meo, & sedeatis super thronos iudicantes duodecim tribus Israel.

PSALMO decimoquarto, vt in textu.

PSAL-

PSALMO vigesimotertio: Quis ascēdet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus & mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec iurauit in dolo proximo suo.

ESAIAE trigesimotertio: Qui ambulat in iustitijs, & loquitur veritatem, qui proijcit auaritiam ex calumnia, & excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas nè audiat sanguinem, & claudit oculos suos nè videat malum. Iste in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas eius: panis ei datus est, aquæ eius fideles sunt. Regem in decore suo videbunt oculi eius.

AD Romanos secundo: Qui reddet vnicuique secundùm opera eius, ijs quidem qui secundùm patientiam boni operis, gloriam & honorem & incorrruptionem quærunt, vitam æternam &c. Gloria autem & honor & pax omni operanti bonum.

MATTHAEI quinto: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.

MATTHAEI septimo, vt in textu

CAPITE decimonono: Eccè vnus accedens, ait illi: Magister bone, quid boni faciam, vt habeam vitam æternam? Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? Vnus est bonus, Deus. Si vis autē ad vitam ingredi, serua mandata.

CAPITE vigesimoquinto: Et accedens qui quinq; talenta acceperat, obtulit alia quinq; talenta, dicens: Dñe, quinq; talenta tradidisti mihi: eccè alia quinq; superlucratus sum. Ait illi dñs eius: Eugè serue bone & fidelis, qa super pauca fuisti fidelis, super multa te constituā: intra in gaudiū Dñi tui. Accessit aūt & qui duo talēta acceperat, & ait: Domine, duo talēta tradidisti mihi: eccè alia duo superlucratus sum. Ait illi dominus eius: Eugè serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium domini tui.

APOCALYPSIS secundo: Qui habet aurem, audiat quid

quid Spiritus dicat Ecclesijs, Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso dei mei. Esto fidelis vsque ad mortem: & dabo tibi coronam vitæ. Qui vicerit, non lædetur à morte secunda. Vincenti dabo manna absconditum, & dabo illi calculum candidum: & in calculo, nomen nouum scriptum, quod nemo scit nisi qui accipit. Et qui vicerit, & custodierit vsque in finem opera mea: dabo illi potestatem super Gentes, & reget eas in virga ferrea, & tanquàm vas figuli confringentur, sicut & ego accepi à patre meo: & dabo illi stellam matutinam.

CAPITE tertio: Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis, & non delebo nomen eius de libro vitæ, & confitebor nomen eius coram patre meo, & coram angelis eius. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei: & scribam super eum nomen dei mei, & nomen ciuitatis Dei mei nouę Ierusalem, quæ descendit de cælo à Deo meo, & nomen meum nouum. Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut & ego vici, & sedi cum patre meo in throno eius.

CAPITE septimo: Et dixi illi: Domine mi, tu scis. Et dixit mihi, Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine Agni. ideò sunt ante thronum dei, & seruiunt ei die ac nocte in templo eius: & qui sedet in throno, habitabit super illos.

CAPITE vigesimoprimo: Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut abominationē faciens & mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ Agni.

PATRES.

AVGVSTINVS sermone trigesimoseptimo de sanctis, Laborer breues sunt, meritorū verò premia æterna.
sue sermone primo de festo omnium Sanctorum, quem nonnulli tribuunt Alcuino: Dei ineffabilis & immensa bonitas etiam hoc prouidit, vt laborum tempus & agonis non extenderet, nec longum faceret aut æternum, sed breue, & vt ità dicam, momentaneum: vt

in hac breui & exigua vita agones essent & labores: in illa verò, quæ æterna est, coronæ & præmia meritorum sine fine durarent: vt labores quidem citò finirentur, meritorũ verò præmia sine fine manerent. Et post pauca: Consideremus ergò inclytam vrbis illius felicitatem, inquantùm cõsiderare possibile est. Vt enim verè est, cõprehendere nullus sermo sufficiet. Dicitur de ea in quodam loco Esaiæ 35. fic, quòd aufugiet ibi dolor, & tristitia, & gemitus. Quid hac vita beatius, vbi non est paupertatis metus, non ægritudinis imbecillitas, nemo læditur, iratscitur nemo, inuidet nemo: cupiditas nulla exardescit, nullum cibi desiderium, nullius honoris aut potestatis pulsat ambitio, nullus ibi diaboli metus, insidiæ dæmonũ nullæ, terror gehennæ procùl? Ibi mors neque corporis erit neque animæ, sed immortalitatis munere vita iucunda. Nulla erit tunc discordia, sed cuncta consona, cuncta conuenientia: quia erit omnium sanctorum vna concordia. Pax cuncta & lætitia continet, tranquilla sunt omnia & quieta, atque iugis splendor: non iste qui nunc est, sed tanto clarior quanto felicior, quia ciuitas (vt legitur) illa non egebit lumine solis & lunæ, sed Deus omnipotens illuminabit eam, & lucerna eius est agnus: vbi sancti fulgebunt vt stellæ in perpetuas æternitates, & sicut splendor firmamenti, qui ad iustitiam erudiunt multos. Quapropter nox ibi nulla, nullæ tenebræ, concursus nubium nullus, nec frigoris siue ardoris asperitas vlla: sed talis erit quædam rerum temperies, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, nisi illorum qui ea perfrui digni inueniuntur, quorum nomina scripta sunt in libro vitæ, qui & lauerunt stolas suas in sanguine agni, & sunt ante thronum Dei, & seruiunt ei die ac nocte. Non est senectus ibi, nec senectutis miseria, dum omnes occurrunt in virum perfectum, in mẽsuram ætatis plenitudinis Christi. Verùm super hæc omnia est consociari angelorum & archãgelorum cœtibus, thronis etiam & dominationibus, principatibus & potestatibus, omniumq; cælestium supernarumq; virtutum contubernijs perfrui, & intueri agmina sanctorum splendidiùs sideribus micantia, patriarcharum fide fulgentia, Prophetarum spe lætantia, Apostolorum in duodecim tribubus Israel orbem iudicantia, martyrum purpureis victoriæ coronis lucentia, virginúmque choros candentia serta gestantes inspicere. De rege autem, qui horum agminum medius residet, dicere vox nulla sufficit. Effugit enim omnem sermonem, atque omnem sensum humanæ mentis excedit decus illud,

Eadẽ ad verbum habet in manuali c 17. Quæ non sint in vita æterna.

Pax & cõcordia omnium in beata vita.

Claritas & splendor. Apoc 21. Daniel. 12.

Apoc 7.

Ephe 4.

Societas beatorum.

Dei pulchritudo & conspectus.

illud, illa pulchritudo, illa virtus, illa gloria, illa magnificentia, illa maiestas. Vltra enim omnem sanctorum est gloriam, ipsius inæstimabilem adipisci conspectum, & splendore maiestatis eius irradiari. Si enim quotidiè oporteret nos torméta perferre, si ipsam gehennam paruo tempore tolerare, vt Christum videre possemus in gloria venientem, & sanctorum eius numero sociari, nõ erat dignum pati omne quod mœstum est, vt tantæ bonitatis gloriæ participes haberemur? Quæ erit illa, fratres charissimi, iustorum gloria, quàm magna sanctorum lætitia, cùm vnaquæque facies lucebit vt sol, cùm ordinibus distinctis populum suum Dominus in regno patris sui cœperit recensere, & meritis atque operibus singulorum præmia restituere, pro terrenis cælestia, pro temporalibus sempiterna, pro modicis magna præstare, adducere sanctos in visionem paternę gloriæ, & facere in cælestibus cõsedere, vt sit Deus omnia in omnibus, æternitatemq; suis amatoribus & immortalitatem largiri, ad quam eos sanguinis sui viuificatione reparauit, denuò ad paradisum reducere, & regna cælorum in fide & veritate suæ pollicitationis aperire? Hæc hæreant firmiter sensibus nostris, hęc intelligantur plena fide, hæc toto corde diligantur, hæc indefinentium operum magnanimitate acquirantur. Res posita est in potestate facientis, quia regnum cælorum vim patitur. Res ista, ô homo, id est, regnum cæleste aliud non quærit precium, nisi teipsum. Tantum valet, quantum es tu. Te da, & habebis illam. Quid turbaris de precio? Christus semetipsum dedit, vt acquireret te regnum Deo patri. Ità & tu teipsum da, vt sis regnum eius, ac non regnet peccatum in mortali tuo corpore, sed spiritus in acquisitionem vitæ.

Gaudium beatorum.

Retributio præmiorum pro meritis.

Item in manuali cap 18. Matth. 11. Precium quo comparatur Regnum cælorum. 1 Cor. 15. Rom. 6.

2 CYPRIANVS in libro de mortalitate: Patriam nostram paradisum computamus, parentes patriarchas habere iam cœpimus, quid non properamus & currimus, vt patriam nostram videre, vt parentes salutare possimus? magnus illic nos charorum numerus expectat, parentum, fratrum, filiorum, frequens nos & copiosa turba desiderat, iam de sua immortalitate secura, & adhuc de nostra salute solicita. Ad horum conspectum & amplexum venire, quanta & illis & nobis in commune lætitia est? qualis illic cælestium regnorum voluptas sine timore moriendi, & cum æternitate viuendi? quàm summa & perpetua felicitas? Illic Apostolorum gloriosus chorus: illic prophetarum exultantium numerus: illic martyrũ innumerabilis populus ob certaminis

Properãdum est ad vitam æternã tanq; ad patriã, vbi parentes, fratres & amici nos expectãt, & de nobis sunt soliciti.

Societas Sanctorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& passionis victoriam coronatus: triumphantes illic virgines, quæ concupiscentiam carnis & corporis, continentiæ robore subegerunt: remunerati misericordes, qui alimentis & largitionibus pauperum iustitiæ opera fecerunt, qui Dominica præcepta seruantes, ad cælestes thesauros terrena patrimonia transtulerũt. Ad hos, fratres dilectissimi, auida cupiditate properemus.

Vitæ æternæ qualiscunque descriptio.

3 CHRYSOSTOMVS epistola quinta ad Theodorum lapsum: Concipe animo statum vitæ illius, quantum homini concipere datur: nam iuxta rei dignitatem nobis sermo nullus adesse potest: ex ijs tamen quæ audimus, ceu per ænigmata coniecturam quantulamcunque faciemus. Abiuit, inquit, dolor, & tristitia & gemitus. Quid igitur ea vita beatius erit? Non est cur illic pauperiem metuas & morbum. Nemo videbit cõtumeliosum, nec iniquè oppressum, nec exasperatum, aut irascentem, aut inuidentem: nemo ardentem absurda concupiscentia, aut mœrentem propter sumptum necessarium, aut à magistratu vapulantem. Omnis enim affectuum turba, quæ hîc sedata est, perimetur: omnia erunt pax, lætitia, gaudium, omnia serenitas & tranquillitas, omnia dies & splẽdor & lux: lux non quæ nunc est, sed planè alia, quæ hanc tantum excedit fulgore, quantum ea lumen lychni: neque enim oculitur illic aut nocte, aut cõgressu nubium, nec vrit, neq; inflammat corpora: nam nox non obumbrat, nec aderit vespera, nec frigora, nec æstus, nec alia huius generis immutatio: sed omninò alia est conditio, quam demùm ad hoc idonei reperiri intelligẽr: non est illic senium, nec senectæ mala, quæq; obnoxia sunt corruptioni, è medio & è pedibus, quod aiunt, tollentur. Omnia occupabit vbiq; incorruptibilis gloria: & quod omnium longè est maximum, continua fruentur conuersatione cum Christo, vnà cum angelis, cum archãgelis, cum superioribus potestatibus. Contemplare cælum, animaduerte permutatum fore habitum totius creaturæ: nihil enim huiusmodi, vt nunc est, manebit, sed multo pulchrius erit & præclarius: & quantum plumbo aurum vibrans aëra, tantum hæc præsentium specie futurus ille decor illustrior erit, quemadmodùm beatus Paulus ait: Quoniam & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis. Etenim nunc ceu corruptionis particeps multa patitur, quæ ferre corpus contingit: tum verò hæc vniuersa reijciet, nobisq; exhibebit elegantem & incorruptibilem habitudinem. Incorruptibile nanciscetur anima corpus, quæ & ipsa in melius formabitur. Vndè putas tum simultas? vndè pugna? Iucundus nimirùm concentus erit in hoc, quòd omnes sancti perpetuò inter se consentient: nullus illic calumniator timendus, nullæ dæmonũ insidiæ, nullæ minæ, nulla mors, nec ea qua hîc extinguimur, nec altera quæ hac multo est acerbior: omnis harum rerum expectatio desijt. Et quemadmodùm puellus regius primùm alitur cibo non admodùm splendido, terretur minis pædagogi, nè per indulgentiam lapsus, paterna se indignum reddat hæreditate: mox nactus regiam potestatem, omnia hæc mutat, præsidet cum magna libertate, vestitus purpura, diademateq; ornatus, & stipatus numeroso satellitio, abiectis ab anima rebus humilibus ac subamaris, in quorũ tunc locum omnia magnifica, omnia iucunda successerunt: sic tunc eueniet omnibus sanctis. Atqui sermonis elegantia, & vires nihil possunt: ad montem illum oratione pergamus, vbi Dominus trãsformatus est: contemplemur eum splendentem, sicut resplenduit, quanquàm ne sic quidem vniuersum nobis futuri seculi splendorem exhibuit, quia fuit quod tum apparuit, attemperatio quędam pro captu nostro, neutiquàm accurata rei demõstratio, quod à verbis Euangelistæ manifestum est. Quidnam ait? Splenduit, inquit, sicut sol. Cæterùm incorruptibilium corporum gloria nõ tantam lucem demittit, quantam illud corruptibile corpus: neq; talẽ eiusmodi oculi mortales capere sufficiunt. Ad hanc quidem visionem oculi requiruntur incorruptibiles & immortales. Verùm in monte tum aperuit tantũ lucis, quantum ferre potuerunt citra læsionẽ aciei, atq; afflictionem oculorum contuentium in illud, quod tamen aliter cecidit: prociderũt enim in faciem. Dic, obsecro, si quis te in theatrum induceret, vbi magna multitudo hominum sederet amicta stolis aureis, & in medio omnium ostenderet alium quendam adornatum eximiè gemmis, regio vestitu insignem, coronam habẽtem in capite, deindè polliceatur te assumpturum in numerũ eorum, num omnia faceres quæ ipse iusserit? Euola nunc in cælos animo, in illud intende theatrum, quod non coijt ex huiusmodi viris. Conuentus est illic eorum qui exuperant omne precium auri, lapidum precioſorum, radiorũ solis, & omnis visibilis formæ, non hominum solum, sed eorum qui hominibus antecellunt, angelorum, archangelorum, thronorũ, dominationum, principatuũ, potestatum. De rege ipso nihil satis idoneum dici potest, adeò sermonem & mẽtem excedit eius pulchritudo, formositas, splendor, gloria, maiestas, magnificentia. Tantum ne bonorum à nobis ipsis submouebimus, quo declinemus exigui temporis laborem? Quòd

Societas Christi & sanctorum.

Corporũ cælestium qualitas post iudicij diem.

Rom. 8.

Nulla aduersa timenda.

Esa. 35. Quæ absint à vita beata.

Iucunda & læta omnia.

Similitudo.

Transfiguratio Domini repræsentauit nobis splendorẽ futuri seculi. Matt. 17.

Descriptio cõfessus beatorũ à simili.

Dei pulchritudo.

si quotidiè foret infinitiès moriendum,ferendum tamen esset.Prę-
☞ tereà gehennam tormentaq; omnia conuenit sustinere, vt videre
queas Christum venientem in gloria sua, & conscribi ordini San-
Matt 17. ctorum.Audi quid Petrus dicit, Bonum est nos hic esse. Si Petrus
qui vidit obscuram quandam imaginem futurorum,omnia conti-
nuò reiecit ab animo, propter voluptatem inditam animæ à tali
adspectu: quid dicemus quandò rerum veritas aderit, quandò re-
gijs cubiculis adapertis cõtueri licebit ipsum Regem,non per æni-
gma,nec per speculum,sed facie ad faciem:non ampliùs, inquam,
Gaudium be atorum. per fidem,sed per speciem ? Et post nonnulla: Quis vel delineabit
voluptatẽ,quæ ex conuictu Christi extabit,aut vtilitatem,aut gau-
dium? Etenim anima quæ in propriam redijt naturam, quæ in re-
liquum tempus multa libertate Dominum suum suscipit, quantũ
ea fructum capiat, quantum dulcedinis, quantum lucrum, haud
quisquam vnquàm satis explicabit : nec solùm læta bonis præsen-
tibus,sed secura tutaq; erit,quòd tanta gaudiorum semina nequa-
quàm desitura sint.Eam itaq; iucunditatem vniuersam sermone ga
effinget,quis attinget cogitatione?Quòd si hæc fluxa suos possesso-
res in tanta gaudia sustollunt,& animum,licèt incerta subitaq; sint
in iugem effundunt lætitiam: quid putas futurum de animis illis
accersitis ad infinita bona,quæ in cælis pios manent, quæ fixa sem-
perq; duratura sunt,quæ virtute quoq; his præsentibus longè præ-
stant,nedùm constantia sua nunquàm desitura,& cuiusmodi haud
quaquàm ascenderunt in cor hominis?

Ad amorẽ vi- tæ beatæ quo modò excita- ri illiteratus possit.

4 ANSELMVS in epistola secunda ad Hugonem : Sic aliquem
illiteratum & qui altiora non possit capere,ad beatitudinis æternæ
desiderium existimo posse incitari,Frater charissime,regnum cæ-
lorum clamat Deus se habere venale.Quod quidem regnum cæ-
Quicqd vo- les aderit,qc- quid nolis aberit. lorum tale est,vt eius beatitudinem & gloriam, nec oculus hominis
mortalis possit videre,nec auris audire,nec cor cogitare. Vt tamen
aliquo modo illud possis cogitare: quisquis ibi regnare meruerit,
quicquid ipse volet,hoc erit in cælo & in terra : quicquid verò no-
Volũtatũ cõ- formitas,& charitas mu- tua. let,non erit in cælo & interra.Tanta enim erit dilectio inter Deum
& eos qui ibi erunt,& inter seipsos inuicèm, vt omnes se inuicèm
diligant sicut seipsos,sed plùs ament omnes Deum quàm seipsos.
Et ꝓpter hoc nullus ibi volet nisi quod Deus,& quod volet vnus,
hoc volẽt omnes,& q̃d vnus vel oẽs,hoc ipsum volet Deus.Quaꝓ-
Singuli erunt pfecti reges. pter quicquid vnusquisq; volet,hoc erit & de seipso, & de omnib⁹
alijs,& de tota creatura,& de ipso Deo. Et sic singuli erũt pfecti re-
ges;

ges,quia quod singuli volent,hoc erit,& omnes simul cũ Deo vnus
rex & quasi vnus homo,quia omnes vnũ volẽt,& q̃d omnes volent
erit.Et post pauca:Ama Deũ plusquàm teipsum,& iam incipis te- Principiũ re- gni cælestis quõ hic ha- beatur.
nere q̃d ibi pfectè vis habere.Concorda cũ Deo & hominib⁹,si tan-
tùm ipsi à Deo nõ discordẽt, & iam incipis cũ Deo & cũ omnibus
sanctis eius regnare.Nã secundùm q̃d tu cõcordabis modò cũ Deo
& cũ hominib⁹ in volũtate illorũ,concordabit tũc Deus & omnes
sancti tecũ in tua volũtate.Si ergò vis esse rex in cęlo,ama Deum &
homines sicut debes,& mereberis esse q̃d optas.Hũc amorẽ nõ po-
☞ teris habere pfectũ,nisi euacuaueris cor tuũ ab omni alio amore.

Quid respon- dẽdũ iis, qui quærũt de ꝓ- mio & mer- cede,quæ Deo seruien- tibus debe- tur.

5 IDEM in libro de similitudinibus, capite quadragesimoseptimo:Multi homines quibus nonnunquàm boni mores & iusta ope-
ra proponuntur,vt & se in eis,seculi postposita vanitate,exerceant,
admonentur,inquirere solẽt, quamobrem,quo pręmio,qua retri-
butione.Respondetur itaq; illis quod scriptum est: Quia nec oculꝰ
vidit,nec auris audiuit,nec in cor hominis ascendit,quæ præpara-
uit Deus diligentibus se.Quod cùm illi nõ clarè, quid sit, aduerte-
re possunt,repetitur hoc ipsum alijs verbis, & dicitur eis: præmiũ
quod his qui in hac vita Deo seruiunt,in futura vita recompẽsatur
vita æterna,beatitudo æterna,æterna iucunditas,sufficientia simul
omnium commodorum secundùm voluntatem, & sine omni in-
digentia.Hæc ergò cùm illis hoc modo dicuntur, bona quidem &
magna,vt sunt,videntur:sed quia non intelligunt,quid in ipsa vita
habituri sint,nec subitò quid sit omnium cõmodorum secundùm
volũtatem sufficientia,& sine omni indigentia, percipere possunt,
hærẽt animo,nec multùm efficaci sapore ad audita trahũtur.Quid
igitur agendum,vt hæc illis aliquatenùs sapiant,& sic ad bona ope-
ra euigilent ? Puerorum more cibandos ęstimo eos,qui si aliquan-
dò grossum aliquod pomum edendum percipiunt,illud ob denti-
um teneritudinem & oris angustiam assumere nequeunt, si pro il-
lorum capacitate priùs non fuerit particulatim diuisum. Itaque
diuidamus in partes magna quæ diximus,vt indè possint ad vitam
nutriri,de quibus agimus.Quæ vt meliùs eluceant, consideremus
quæ in hac vita mens auidiùs amet humana, & ex his prout pos-
sumus, coniectemus illa eos habituros in vita æterna multo ex-
cellentiùs, si quidem inter multimoda mundi pericula constitu-
ti, Domini fuerint præcepta secuti : atque cum ipsi illius adepti fu-
erint plenitudinẽ desiderij sui, se nequaq̃ fraudatos ꝑcipient. Hoc
igitur vt ꝑtaxauim⁹,faciam⁹, & à minimis paulatim ꝓgrediamur.

Sufficientia omniũ cõmo- dorũ secundũ volũtatẽ,sine omni indi- gentia.

Similitudo à pue- ris deducta.

Ex his quæ in hac vita mẽs humana ma- gis amat,de- duci possu- mus ad cogni tionẽ qualẽ- cunq; eorum quæ sunt in vita æterna.

Quatu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quatuordecim igitur sunt beatitudinis partes, quas finito generali examine, perfectiùs omnes electi habebunt, totidemq; miseriæ genera, quæ mali tunc sustinebunt. Hæ autem beatitudinis partes atq; miseriæ, sic sibi inuicèm omninò sunt contrariæ, quomodò & ipsi qui eas accipiunt, in remuneratione.

Partes beatitudinis quatuordecim.

CAPITE quadragesimooctauo: Partes verò beatitudinis sunt, pulchritudo, agilitas, fortitudo, libertas, sanitas, voluptas, longæuitas, sapientia, amicitia, concordia, honor, potestas, securitas, gaudium. Partes verò miseriæ, quatuordecim prælibatis beatitudinibus cõtrariæ, hæ sunt: CAPITE quadragesimonono: Turpitudo, ponderositas, imbecillitas, seruitus, infirmitas, anxietas, vitæ breuitas, insipientia, inimicitia, discordia, dedecus, impotentia, timor, tristitia. Notandum quòd sicut septem priores illius beatitudinis partes ad corporis beatitudinem, septemq; posteriores ad animæ pertinent beatitudinem: sic quoquè septem priores huius miseriæ partes, corporis: septemq; vltimæ, miseriam perficiunt mentis. Quicunque ergò illas omnes beatitudinis partes habere poterit, perfectam corporis & animæ beatitudinem possidebit. Quemcunque verò has omnes miseriæ partes tolerare contigerit, summæ corporis & animæ miseriæ subiacebit. Verùm in hac vita, nec vnam illius beatitudinis & huius miseriæ partem quisquam potest habere, nec rursùs ex toto ea carere. In alia verò vita aut perfectam habens beatitudinem, miseriæ nullatenùs subiacebit: aut summæ subiacens miseriæ, omninò beatitudine carebit.

Miseriæ partes totidèm.

Septem pertinẽt ad corpus, & alia 7. ad animam.

Solùm in vita futura perfectè habẽtur ꝺictæ partes beaticudinis & miseriæ.

Pulchritudo quãta beatorũ & è diuerso quanta deformitas damnatorum. Matth. 13.

CAPITE quinquagesimo: In illa siquidem vita pulchritudo iustorum, solis pulchritudini, qui septempliciter, quàm modò sit, splendidior erit, adæquabitur. Vndè scriptum est: Fulgebunt iusti sicut sol in conspectu Dei. Si verò iniustus fuerit, cœno & omni cadauere fœtidior erit, omniq; fuligine turpior erit.

Velocitas iustorum.

CAPITE quinquagesimoprimo: Velocitas quæ pulchritudine non minùs amatur, tanta nos comitabitur, vt ipsis angelis Dei æquè celeres simus, qui à cælo ad terras & econuersò dicto citiùs dilabuntur. Mãlus verò tanto pœnarum pondere premetur, vt nec pedem quidem, vel manus vel aliquid sui corporis possit mouere. Vndè & illud in Euangelio: Ligatis manibus & pedibus mittite eum in tenebras exteriores.

Grauitas & põdus corporũ dãnatorũ. Matth 22.

CAPITE quinquagesimosecundo: In futuro sic iustus fortis erit, vt etiam, si velit, terram commouere possit: & sic econuersò iniustus imbecillis, vt nec etiam vermes amouere queat ab oculis suis.

Fortitudo beatorum

Imbecillitas damnatorũ.

CAPITE quinquagesimotertio: Sicut angelis nihil obsistit, nec aliquid eos impedire potest, vel constringere, quin pro velle suo cuncta penetrent liberrimè, ità non erit aliquod obstaculum quod nos retardet, nulla clausula quæ nobis vllatenùs obstet, non elementum, quod nobis ad velle nostrum parum omninò non exerceat. In illa etenim vita si bonus fuerit, nihil patietur quod nolit, sed agere permittetur quæcunque voluerit. Si verò fuerit malus, ad omnia quæ noluerit, cogetur: & ab omnibus quæ voluerit, prohibebitur.

Libertas beatorum.

Seruitus reproborum.

CAPITE quinquagesimoquarto: In cunctanter, vt mea quidem fert opinio, adstruere licet, sanitatem vitæ futuræ ità vigere, & immutabilem ac inuiolabilem fore, vt ineffabili quadam dulcedine suauitatis totum hominem repleat, & omne quod alicuius in se vicissitudinis, mutabilitatis aut læsionis suspicionem prætendere queat, procùl arceat atque repellat. Sic igitur iustus erit sanus. At verò quemlibet iniustum tanta ibi infirmitate scias infirmari, vt nullo postmodùm medicamine queat medicari.

Sanitas sanctorum.

Mala valetudo dãnatorũ.

CAPITE quinquagesimoquinto: Post hanc vitam aut in omnimoda voluptate sunt, aut omninò replebuntur anxietate.

Voluptas & miseria futuræ vitæ.

CAPITE quinquagesimoseptimo: In illa futura vita delectatio quædam ineffabilis bonos inebriabit, & inæstimabili dulcedine sui totos eos inenarrabili abundantia satiabit, q̃d dixi totos? oculi, aures, nares, os, manus, guttur, cor, iecur, pulmo, ossa, medullæ, extra etiam ipsa & cuncta singulatim, singulaq; membra eorum, in communi tam mirabili delectationis & dulcedinis sensu replebuntur, vt verè totus homo torrente voluptatis Dei potetur, & ab vbertate domus eius inebrietur. Verùm econtrariò, vt dictũ est, credimus de iniusto. Sit enim ante oculos cordis positus exempli causa, homo aliqs, qui tam in ipsis oculorum suorum pupillis, quàm & in singulis membris ferrum ignitum & candens infixũ habeat: ità vt nec medullæ, nec intestina, nec omniũ quicquam in toco ipso cruciatu, immanitate illius careat vel eam leuius quàm in oculis aliquatenùs sentiat. Quid dicam angustiatur? Quis hunc æstimet sanæ mentis interitu?

Voluptas beatorũ quãta, & è diuerso miseria malorum.

Longæuitas beatorum. Sap 5.

Vita breuitas malorum.

CAPITE quinquagesimooctauo: Si benè vixerit nunc, tunc viuet quantum & Deus. Vndè scriptum est: Iusti autẽ in perpetuum viuent. Si verò malè vixerit, non nisi moriendo tunc viuere poterit. Nihil ergò bi, cuius illa vita, cui mors fuerit semper iuncta.

Hactenùs de beatitudine & miseria corporis.

CAPITE quinquagesimonono: Sapientia quam omnes in hac vita non vtiliter amant, tãta in futura vita bonis erit, vt eorum quæ scire voluerint, nihil sit quod ignorent. Bonus enim perfecta, quæ Deus est, sapien-

Sapiẽtia sanctorũ, quãta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tia replebitur, eamq; facie ad faciem intuebitur. Quam dum ità pſpexerit, creaturæ totius naturã videbit, quæ in Deo meliùs quàm in ſeipſa conſiſtit. Tunc enim iuſti omnia ſcient, quæ Deus fecit

Sciẽtia iuſtorum. ſcienda, tam ea quæ præterita, quàm ea quæ poſtmodùm ſunt futura. Ibi à ſingulis omnes, ibi ab omnibus ſinguli cognoſcentur,

☞ nec quenquam omninò latebit, qua patria, qua gente, qua ſtirpe quis editus fuerit, vel quid etiam in vita ſua fecerit. CAPITE ſexageſimoprimo: Si autem fueris malus, vera omninò ſapientia

Ignorantia & inſipientia damnatorũ. priuatus, tantis vrgeberis doloribus, vt non ſolùm inſipiens, verùm omninò fias & amens. CAPITE ſexageſimoſecundo: Bonũ quenquẽ ſic Deus omnesq; alij diligent boni, vt eum habere odio

Amicitia beatorum. Inimicitia malorum. vltrà non poſſint. Quantum nanque quiſque ſeipſum, tantũ & tam diũ diliget & alterum. Malum aũt quenq; ſic Deus omnesq; boni habebunt odio, vt nec filius quidem pietatem habeat de patre in

☞ pœnis conſpecto. CAPITE ſexageſimotertio: Corpus & anima

Concordia quãta ſit in vita æterna. cuiuſq; ſancti, immò concordiæ tantæ erunt omnes iuſti, quantæ in præſenti ſunt oculi noſtri. Sicut enim oculus vnus verti non poteſt, quò non vertatur & alius, ſed in eandem partem ſemper volũntur: ſic etiam corpus & anima, vel ſocietas illa iuſtorum nihil poterunt velle diuerſum, ſed eandem ſemper voluntatem habebunt. Corpus enim vnum erimus, eccleſia vna erimus, ſpõſa Chriſti erimus, quicunq; ibi erimus. Ipſa Dei voluntas non erit à tua diuerſa, ſed ſicut tu quod ille, ità & ille volet in cũctis quod tu: caput

Diſcordia quãta in inferno. nanq; à ſuo corpore quomodò diſcreparet? CAPITE ſexageſimoquarto: In illa admirabili & glorificata diſpoſitiõe & æquè diſpoſita glorificatione beatæ ciuitatis Dei, ità quiſq; quod adeptus fuerit, amabit, vt ſtatum ſuum potiori gradu immutari non velit. Quare? quia cuique ſatis erit ſua felicitas & beatitudo, ſibi pro meritis ſuis miſericorditer impartita. Mali verò in diſcordia tanta ſiſtent, vt eorum corpus & anima ſemper diſſideant. Nam & corpus animam odio habebit, eõ quòd malè vnquàm cogitauerit, & anima corpus, eõ quòd malè cogitata opera compleuerit, pro quibus omnibus torquentur in pœnis. CAPITE ſexageſimoſeptimo: In illa beata ſupernorum ciuium ſocietate quemadmodùm hi

Honor in æterna vita. qui ſummæ Deitati ſunt propinquiores, & ob hoc alijs præſtantiores, dij dicentur, ità & qui illis ſunt inferiores, quoniam vna & eadem qua & ipſi ſummæ Deitati pro ſua capacitate participant, ſimili nomine deos dicendos eſſe neceſsè eſt. Talis honor, vt præli-

bauimus, iuſtis pro modo meritorum exhibebitur. Quiſquis verò malus econtrà ſic exhonorabitur, vt in omni fœtore deiectus, verminm etiam dominio ſubijciatur. CAPITE ſexageſimooctauo: In futuro, aut verè præpotens, aut erit quiſque omninò ſempérq; impotens. Bonus autem quicquid voluerit facere poterit, quoniam ipſum omnipotentem in omnibus ſuæ voluntati cõcordantem habebit. Malus verò nihil quod velit, agere quibit.

Quãto dedecore afficiantur damnati. Poteſtas bonorum. Impotentia malorum.

CAPITE ſexageſimonono: In futuro aut ſecuritatem perfectam, aut è contra ſummum habebit timorem. Bonus autem quicquid voluerit habebit, & nihil ex eo ſe amiſſurum timebit,

Securitas beatorum. Timor dãnatorum.

CAPITE ſeptuageſimo: Malus verò & ſemper tormenta quæ patietur, pauebit, & nunquàm ex eis euadere poterit.

CAPITE ſeptuageſimoprimo: In ſeculo futuro aut lætitia, aut triſtitia quiſq; replebitur ſumma. Bonus enim quiſque omninò tunc poterit gaudere, quia prædictas omnis beatitudinis partes obtinebit perfectè. Quid ergò beatius iſto, quo tunc replebitur iuſtus gaudio? adhuc tamen ad cumulum beatitudinis ſuæ aliud habebit, vndè magis poſsit gaudere: quia enim quiſque ſic, vt ſe, alterum amabit: patet quia ſic de illius felicitate, vt de ſua gaudebit. O quot igitur & quanta gaudia quiſque obtinebit, qui de tot & tantis beatitudinibus ſanctorum iubilabit? Quòd ſi tantum de alijs, quos vt ſe diliget, gaudebit: quantum de Deo, quem ſupra ſe diliget, exultabit? Gaudium enim erit ei intùs & extra,

Gaudiũ bonorũ pfectũ & plenum. ☞ gaudium ſurſùm atque deorsùm, gaudium circuncirca, vbiq; gaudium plenum. Malus verò econtrà triſtitia replebitur ſumma, quia omnes miſeriæ partes, quibus nihilominùs ſe circunſeptum, ſentiet, ineuitabiliter ſine fine patietur & indefinenter.

Triſtitia malorũ ſumma.

HVGO libro quarto de anima, capite decimoquinto: Beatorum omnium ſimul in communi actio ſeptiformis eſt. Viuunt, ſapiunt, amant, gaudent, laudant, veloces ſunt, ſecuri ſunt. Viuunt vita ſine fine, ſine moleſtia, ſine diminutione, ſine omni aduerſitate. Vita eorum viſio & cognitio beatæ Trinitatis: ſicut DOMINVS ait: Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te DEVM verum, & quem miſiſti IESVM CHRISTVM. Sapiunt conſilia atque iudicia DEI, quæ ſunt abyſſus multa. Sapiunt cauſas & naturas & origines omnium rerum. Amant DEVM incomparabiliter: quia ſciunt vndè & ad quid eos Deus prouexit.

Septiformis actio beatorum. Viuunt. Ioan. 17. Sapiunt. Amant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gaudent. Amant singuli singulos sicut seipsos. Gaudent de Deo ineffabiliter. Gaudent de tanta sua beatitudine. Et quia vnusquisq; vnumquenque diligit sicut seipsum, tantum gaudium quisque habet de bono singulorum, quantum de suo: quoniam bonum quod non habet in seipso, possidet in altero. Cõstat igitur quòd singuli tot gaudia habẽt, quot socios: & singula gaudia tãta sunt singulis, quantũ proprium singulorum. Cùm autem quisque plùs amet Deum, quàm seipsum, & omnes alios secum: plùs gaudet de Dei felicitate, quàm de sua & omnium aliorum secum. Si ergò cor vniuscuiusque vix capit suum gaudium, quomodò capit tot & tanta gaudia? Ideò dicitur: Intra in gaudium Domini tui: non, Intret gaudium Domini tui in te: quia capi non posset. Indè laudent Deum sine fine: sine fastidio, sicut scriptum est: Beati qui habitant in domo tua Domine: in secula seculorum laudabunt te. Veloces sunt, quia vbicunquè esse vult spiritus, ibi est etiam corpus. Omnes securi sunt. Securi sunt de tali vita, de tanta sapientia, de tanto amore, de tanto gaudio, de tali laude, de tali velocitate, quòd nullum finem, nullam diminutionem, nullum detrimentum habebunt.

Matth 25.
Laudant.
Psal 83.
Veloces sunt.
Securi sunt.

Quid sit in vita æterna, & quid abfit. 7 CAPITE decimosexto: In ea cælesti patria est vita sine morte, Iuuentus sine senectute, Sanitas sine infirmitate, Requies sine labore, Gaudium sine tristitia, Pax sine discordia, Delectatio sine fastidio, Lux sine tenebris, Pulchritudo sine turpitudine, Agilitas sine ponderositate, Fortitudo sine imbecillitate, Libertas sine seruitute, Voluptas sine anxietate, Longæuitas sine vitæ termino, Sapientia sine insipientia, Amicitia sine inimicitia, Concordia sine discordia, Honor sine dedecore, Securitas sine timore.

8 AVGVSTINVS in psalmum octogesimumtertium: Beati qui habitant in domo tua. Possident Hierusalem cælestem sine angustia, sine pressura, sine diuersitate & diuisione limitum: omnes habent eam, & singuli habent totam. Magnæ illæ diuitiæ, non angustat frater fratrem, nulla ibi indigentia est. Quid ergò ibi acturi? In secula seculorum laudabunt te. Hoc erit totum negocium nostrum, sine defectu, Alleluia. Non vobis fratres videatur, quasi fastidium ibi futurum: quia si modò hoc diù dicatis, non duratis ab illo gaudio, necessitas vos auertit. Securi ergò simus fratres, non nos satiabit nisi laus Dei. Si deficias ab amore, deficies à laude: si autem amor sempiternus erit, quia illa insatiabilis pulchritudo erit, noli timere nè non possis semper laudare, quem semper poteris amare.

Quid agent beati in vita æterna. Laudabunt Deũ sine fastidio & labore.

Deficient ab amore, deficiẽt à laude.

9 IDEM

9 IDEM libro decimo de ciuitate Dei, capite decimosexto: Illa visio Dei, tantæ pulchritudinis visio est, & tãto amore dignissima, vt sine hac, quibuslibet alijs bonis præditum atq; abundantem, nõ dubitet Plotinus infelicissimum dicere.

Visio Dei quantæ pulchritudinis.

10 ET libro vigesimosecundo de ciuitate Dei, capite vigesimonono & trigesimo: Item libro tertio de libero arbitrio, capite vltimo, & libro tertio de symbolo ad Catechumenos, capite vltimo, vt suprà de fide & symbolo, quæstione 21. A 1. 2. 3. 5.

De vita æterna.

11 LIBRO primo de Trinitate, capite decimotertio: Illa visio Dei qua cõtemplabimur incõmutabilem atq; humanis oculis inuisibilem Dei substantiam, quæ solis sanctis promittitur, quam dicit Apostolus Paulus, Facie ad faciem: & de qua dicit Apostolus Ioannes, Similes ei erimus, quoniã videbimus eum sicuti est: & de qua dicitur, Vnam petij à Domino, hanc requiram, vt contempler delectationem Domini: & de qua dicit ipse Dominus: Ego diligam eum, & ostendam meipsum illi: & propter quam solam fide corda mundamus, vt simus beati mundicordes, quoniam ipsi Deum videbũt, & si qua alia de ista visione dicta sunt, quę copiosissimè sparsa per omnes scripturas inuenit, quisquis ad eam quærendam oculum amoris intendit: sola est summum bonum nostrum, cuius adipiscendi causa præcipimur agere quicquid rectè agimus.

Visio Dei est summum bonũ nostrum. 1. Cor 13. 1 Ioan 3. Psal. 26. Ioan. 14. Matth 5.

12 ITEM in libro de catechizandis rudibus, capite vigesimoquinto: Fuge frater illa tormenta, vbi nec tortores deficiunt, nec torti moriuntur, quibus sine fine mors est, non posse in cruciatibus mori: & exardesce amore, atque desiderio sempiternæ vitæ sanctorum, vbi nec operosa erit actio, nec requies delidiosa: laus erit Dei sine fastidio, sine defectu: nullum in animo tædium, nullus labor in corpore, nulla indigentia, nec tua cui subueniri desideres, nec proximi cui subuenire fellines. Omnes deliciæ Deus erit, & societas sanctæ ciuitatis in illo & de illo sapienter beatèq; viuentis. Efficiemur enim, sicut ab illo promissum speramus & expectamus, æquales angelis DEI, & cum eis pariter illa Trinitate perfruemur iam per speciem, in qua nunc per fidem ambulamus.

Laudant Deũ sancti sine labore & fastidio. Matth 22. 2. Cor. 5. Matth. 5. 1. Cor 2.

13 TRACTATV quarto in epistolam Ioannis: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Ergò visuri sumus quandam visionem fratres, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Visionem quandam, visionem præcellentem omnes pulchritudines terrenas, auri, argenti, nemorum atq; cam-

Visio Dei quàm amœna & iucunda.

Universidad de Deusto
Biblioteca

porum,pulchritudinem maris & aëris,pulchritudinem solis & lunæ,stellarum,angelorum,omnia superantem,quia ex ipso pulchra sunt omnia. Quid ergò erimus, quandò videbimus quod nobis promissum est?Similes ei erimus,quoniã videbimus eũ sicuti est.

Vita beata qualis vita sit.

14 IDEM Augustinus in libro meditationum,capite vigesimo secundo: O tu vita,quam præparauit Deus his qui diligũt eum,vita vitalis, vita beata, vita secura, vita tranquilla, vita pulchra, vita munda,vita casta,vita sancta,vita ignara mortis,nescia tristitiæ,vita sine labe,sine dolore,sine anxietate,sine corruptione,sine perturbatione,sine varietate & mutatione, vita totius elegantiæ & dignitatis plenissima,vbi non est aduersarius impugnans,vbi nulla peccati illecebra,vbi est amor perfectus,& timor nullus,vbi dies ęternus,& vnus omnium spiritus,vbi Deus facie ad faciem cernitur,& hoc vitæ cibo mens sine defectu satiatur.O tu vita felicissima,ô regnum verè beatum, carens morte, vacans fine, cui nulla tempora succedunt per æuum, vbi continuus sine nocte dies nescit habere tempꝰ,vbi victor miles illis hymnidicis angelorũ sociatus choris, cantat Deo sine cessatione canticum de canticis Sion.

Dispar gloria. Plena charitas.

15 CAPITE vigesimoquinto : Dispar est gloria singulorum, sed communis est lætitia omnium.Plena & perfecta ibi regnat charitas, quia DEVS est ibi omnia in omnibus, quem sine fine videndo, & semper videndo in eius amore ardent, amant & laudant, laudant & amant. Omne opus corũ laus Dei sine fine, sine defectione,sine labore.

Se opus laudare Deum

Si Deus tam multa tribuit moritur is qualia & quãta largietur in æternũ cũ eo victuris.

16 SOLILOQVIORVM animæ ad Deum capite vigesimoprimo : Si pro hoc corpore ignobili & corruptibili tam magna & innumera beneficia præstas à cælo & aëre, à terra & mari, à luce & tenebris, à calore & vmbra, rore & imbre, ventis & pluuijs, volucribus & piscibus,bestijs & arboribus,& multiplicitate herbarũ & germinum terræ,& cunctarum creaturarũ tuarum ministerio nobis successiuè per sua tempora ministrantium,vt alleues fastidium nostrum: qualia,quæso, & quàm magna & innumerabilia erũt illa bona,quæ præparâsti diligentibus te,in illa cælesti patria,vbi te videbimus facie ad faciem ? Si tanta facis nobis in carcere, qd ages in palatio ? Magna & innumerabilia sunt opera tua Dñe rex cælorum. Cùm enim sint hęc oĩa valdè bona & delectabilia, quæ bonis pariter malisq; communia tradidisti, qualia futura sunt illa, quæ solis bonis recondidisti?Si tam innumera & varia dona tua,q̃ nunc amicis pariter tribuis & inimicis, q̃ magna & innumerabilia, quàm dulcia & delectabilia,quæ solis tuis es largiturus amicis? Si tãta solatia in hac die lachrymarum, quanta conferes in die nuptiarum? Si tanta delectabilia continet carcer,quãta, quæso,continet patria? Oculus non vidit DEVS absq; te, quæ præparâsti diligentibus te. Secundùm enim magnam multitudinem magnificẽtiæ tuæ,est etiam multitudo magna dulcedinis tuæ, quam abscondisti timentibus te:magnus enim tu es Domine Deus meus & immẽsus, nec est finis magnitudinis tuæ, nec est numerus sapientiæ tuæ, nec est mẽsura benignitatis tuæ, nec est finis, nec numerus, nec mensura retributionis tuæ:sed sicut magnus es tu,ità magna sunt donaria tua, quoniam tu ipse præmium & donum omnium legitimorũ tuorũ pugnatorum.

Esa. 64.

Psal 30.

Gaudium quale.

CAPITE trigesimoquinto:Intra in gaudium sine tristitia, quod continet æternam lætitiam, vbi erit omne bonum, & non erit aliquod malum : vbi erit quicquid voles, & non erit quicquid noles: vbi erit vita vitalis,dulcis & amabilis,semperq; memorialis:vbi nõ erit hostis impugnans,nec vlla illecebra,sed summa & certa securitas,secura tranquillitas,& tranquilla iucunditas,iucunda felicitas, felix ęternitas,ęterna beatitudo,& beata trinitas,& trinitas vnitas, & vnitatis deitas,& deitatis beata visio,quæ est gaudiũ Dñi Dei tui O gaudiũ super gaudiũ,gaudium vincẽs omne gaudiũ,extra q̃d nõ est gaudiũ:quandò intrabo in te,vt videam Deum meũ qui habitat in te?O æternũ regnum, regnum omniũ seculorum, vbi lumen indeficiens,& pax Dei quę exuperat omnẽ sensum,in quo sanctorum animę requiescũt,& lętitia sempiterna super capita corũ,gaudium & exultationẽ obtinebũt,& fugiet dolor & gemitus. O quàm gloriosum est regnũ, in quo tecũ Dñe regnãt oẽs sancti, amicti lumine tuo,quæ exuperat oẽm sensum. Ibi gaudiũ infinitũ, lætitia sine tristitia, sãlus sine dolore, via sine labore, lux sine tenebris, vita sine morte,omne bonum sine omni malo:vbi iuuentus nunquàm senescit,vbi vita terminũ nescit, vbi decor nũquàm palleſcit, vbi amor nunquàm tepescit,vbi sanitas nũquàm marcescit, vbi gaudiũ nunquàm decrescit,vbi dolor nũquàm sentitur, vbi gemitus nunq̃ auditur,vbi triste nihil videtur, vbi lætitia semper habetur, vbi malũ nullũ timetur, quoniã ibi summũ bonum possidetur, quod est videre semper faciem Domini virtutum.

Regni cælestis descriptio. Philip. 4

Universidad de Deusto
Biblioteca

Videre facie Dei. 1. Cor 13.

CAPITE trigesimo sexto: Quid est videre facie ad faciem, nisi quod ait Apostolus, cognoscere sicut & cognitus sum, cognoscere veritatē tuam & gloriam tuam, hoc est cognoscere faciem tuam? Cognoscere patris potentiam, filij sapientiam, Spiritus sancti clemētiam, ipsius summæ Trinitatis vnam & individuam essentiam. Videre enim faciem Dei viui, hoc est summum bonum, gaudium angelorum atque omnium sanctorum, præmium vitæ æternæ, gloria spirituum, lætitia sempiterna, corona decoris, bravium felicitatis, requies opulenta, pulchritudo pacis, intimum & externum gaudium, paradisus Dei, Hierusalem cælestis, vita beata, plenitudo beatitudinis, gaudium æternitatis, pax Dei, quæ exuperat omnem sensum. Hæc est plena beatitndo, & tota glorificatio hominis, videre faciem Dei sui, videre eum qui fecit cælum & terram, videre eū qui fecit eum, qui saluauit eum, & qui glorificauit eum. Videbit eū cognoscendo, amabit diligendo, laudabit possidendo. Ipse enim erit hereditas populi sui, populi sanctorum, populi quem redemit. Ipse possessio felicitatis eorum, ipse præmium & merces expectationis. Ero, inquit, merces tua magna nimis: magnum enim magna decent. Et post panca: Visio ergò tua, tota merces est, totum præmium, & totum gaudium quod expectamus. Hęc est enim vita æterna, hæc est, inquam, sapientia tua. Hæc est vita æterna, vt cognoscamus te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum.

Philip. 4.

Genes 15. Visio Dei, tota merces & gaudiū quod expectamus. Ioan. 17.

Symphonia cælestis.

IN manuali capite sexto: Sonant ibi semper melliflua hymnorum organa, suauissima angelorum melodia, cantica canticorum mira, quæ ad gloriam & laudem tuam à supernis ciuibus decantātur. Amaritudo & omnis fellis asperitas in regione tua locum non habent. Non enim est ibi malus neque malitia, non est aduersarius & impugnans, nec est vlla peccati illecebra, nulla est ibi indigentia, dedecus nullum, rixa nulla, nullum improperium, causatio nulla, nullus timor, nulla inquietudo, nulla pœna, nulla dubietas, nulla violentia, nulla discordia: sed est ibi pax summa, charitas plena, iubilatio & laus Dei æterna, sine fine secura requies, & gaudium semper in spiritu sancto.

Quæ à regno cælorum absint.

CAPITE septimo: O vita vitalis, vita sempiterna, & sempiternè beata, vbi gaudium sine mœrore, requies sine labore, dignitas sine tremore, opes sine amissione, sanitas sine languore, abundantia sine defectione, vita sine morte, perpetuitas sine corruptione, beatitudo sine calamitate. Vbi omnia bona in charitate perfecta, vbi species & visio facie ad faciem, vbi plena scientia ad omnibus & per omnia

Vitæ beatæ descriptio.

omnia, vbi summa Dei bonitas cernitur, & lumē illuminans à sanctis glorificatur, vbi præsens maiestas Dei conspicitur, & hoc vitę cibo sine defectu mens intuentium satiatur. Vident semper & videre desiderant, sine anxietate desiderant, & sine fastidio satiātur. Vbi verus sol iustitiæ, mira suæ pulchritudinis visione omnes reficit, & ità vniuersos cælestis patriæ ciues illuminat, vt luceat ibi, lumen videlicet illuminatum, per diuinum lumē illuminans vltra omnē solis nostri splendorem, atque cunctarum stellarum claritatē, immortali adhęrentes Deitati, ac per hoc immortales & incorruptibiles facti, iuxta promissionem Domini saluatoris: Pater, quos dedisti mihi, volo vt vbi ego sum, & illi sint mecum, vt videant claritatem meam, & omnes vnum sint, sicut tu pater in me, & ego in te, & ipsi in nobis vnum sint.

Ioan. 17.

21 CAPITE decimo sexto: O felix iucunditas, & iucunda felicitas, sanctos videre, cum sanctis esse, & esse sanctum, Deum videre & Deum habere in æternum & vltra. Hæc sedula mente cogitemus, hæc toto desiderio desideremus, vt ad eos citò peruenire valeamus. Si quęras, quomodò istud potest fieri, vel quibus meritis, quibus ve auxilijs: Audi: res ista posita est in potestate facientis, quoniam regnum & cæt. vt suprà in sermone trigesimoseptimo de Sanctis.

Sanctorum in cælis cōsortium.

22 CAPITE decimoseptimo: Quid hac vita beatius? vbi non est paupertatis metus & cæt. vt suprà in eodem sermone trigesimoseptimo. Verùm super hæc omnia est, consociari choris angelorū & archangelorum, atque omnium cælestium virtutum, intueri Patriarchas & Prophetas, videre Apostolos atque omnes sanctos, videre etiam parentes nostros. Glorioſa sunt hæc: sed multo gloriosius est, præsentem Dei vultum cernere, incircunscriptum lumen videre. Superexcellens gloria erit, cùm Deum videbimus in seipso, videbimus & habebimus in nobis, quem cernere finis non erit.

Dei vultum cernere.

1 B GREGORIVS homilia trigesimasexta in Euangelia: Hoc distare, fratres charissimi, inter delicias corporis & cordis solet, quòd corporales deliciæ cùm nō habentur, graue in se desiderium accendunt: cùm verò auidè eduntur, comedentem protinus in fastidium per satietatem vertunt. At contrà spirituales deliciæ cùm non habentur, in fastidio sunt: cùm verò habentur, in desiderio: tantoq; à comedente ampliùs esuriuntur, quanto & ab esuriente ampliùs comeduntur. In illis appetitus placet, experientia

Differētia inter delicias corporis & cordis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

displicet. In istis appetitus vilis est, & experientia magis placet. In illis appetitus saturitatem, saturitas fastidium generat: In istis autem appetitus saturitatem, saturitas appetitum parit. Augent enim spiritales deliciæ desiderium in mente dum satiant: quia quanto magis earum sapor percipitur, eo ampliùs cognoscitur quod amandiùs ametur. Et idcircò non habitæ, amari non possunt: quia earum sapor ignoratur. Et post pauca: Et quia gustare intùs nolumus paratam dulcedinem, amamus foris miseri famem nostram. Sed superna nos pietas nec deserentes se deserit. Contemptas enim illas delicias ad memoriæ nostræ oculos reuocat, eásque nobis proponit: in promissione torporem excutit, atque vt fastidium nostrũ repellere debeamus, inuitat. Ait nanque: Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos. Quis iste homo est, nisi ille de quo per prophetam dicitur: Et homo est, & quis cognouit eum? Qui fecit cœnam magnam: quia satietatem nobis dulcedinis interim præparauit. Qui vocauit multos, sed pauci veniunt: quia nonnunquàm ipsi qui ei per fidem subiecti sunt, æterno eius conuiuio malè viuendo contradicunt. Et post nonnulla: Ad cœnam ergò nos æterni conuiuij summus paterfamilias inuitat, sed dum alius auaritiæ, alius curiositati, alius voluptati carnis est deditus, nimirùm reprobi simul omnes excusant: Dum hunc terrena cura occupat, illum alieni actus sagax cogitatio deuastat, alterius etiam tem voluptas carnalis inquinat, fastidiosus quisque ad æternæ vitæ epulas non festinat. Et in fine: Nihil sit quod desiderium vestræ métis retardet: nullius vos rei in hoc mundo delectatio implicet. Si bonum diligitur, mens in bonis melioribus, id est, in cælestibus delectetur. Si malum metuitur, mala animo æterna proponantur: vt dum illic esse conspicit & amplius quod diligat, & amplius ꝺd pertimescat, hîc omninò non hæreat.

Luc. 14.

Cœna magna quæ apparata est.

Considerationē bonorũ cælestium adfert terrenarũ rerum contemptionem.

2 HOMILIA trigesimaseptima: Si consideremus, fratres charissimi, quæ & quanta sunt, quæ nobis promittuntur in cælis: vilescunt animo omnia quæ habentur in terris. Terrena nanque substantia supernæ felicitati comparata, pondus est, non subsidium. Temporalis vita æternæ vitæ cõparata, mors est potiùs dicenda quàm vita. Ipse enim quotidianus defectus corruptionis, quid est aliud quàm quædam prolixitas mortis? Quæ autem lingua dicere, vel quis intellectus capere sufficit, illa supernæ ciuitatis quanta sint gaudia: angelorum choris interesse, cum beatissimis spiritibus gloriæ conditoris assistere, præsentem Dei vultum cernere, incircunscriptum lumen videre, nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetuæ munere lætari? Sed ad hæc audita inardescit animus: iamq; illic cupit assistere, vbi se sperat sine fine gaudere: sed ad magna præmia peruenire non potest, nisi per magnos labores. Vnde & Paulus egregius prædicator dicit: Nõ coronabitur nisi qui legitimè certauerit. Delectat ergò mentem magnitudo præmiorum, sed non deterreat certamen laborum.

Gaudiũ ciuitatis supernæ.

2. Tim. 2.

3 PROSPER de vita contemplatiua libro primo, capite secundo: Futura vita creditur beatè sempiterna, & sempiternè beata: vbi est certa securitas, & secura tranquillitas, & tranquilla iucunditas: felix æternitas, æterna felicitas: vbi est amor perfectus, nullus timor, dies æternus, alacer motus, & vnus omnium spiritus de contemplatione Dei sui, ac de sua cum illo permansione securus: vbi ipsa ciuitas, quę est angelorum sanctorum & hominum congregatio beata, meritis fulgentibus micat, & æterna salus exuberat, veritas regnat, vbi nec fallit quisq;, nec fallitur: vndè nullus eijcitur beatus, quò nullus miser admittitur.

Vitæ futuræ qualitas.

CAPITE tertio: Angeli summum solidumq; gaudium quo insatiabiliter perfruuntur, de diuina contemplatione percipiunt, ac Deo suo infatigabiliter & amanter inseruiunt, ità perfectè beati, vt nec cupiant beatiores fieri vltrà, nec valeant.

Gaudiũ angelorũ pmanat ex diuina contemplatione.

CAPITE quarto: Hæc est contemplatiua vita beata, ad quã qui bonorum operum consummatione peruenerint, beatis angelis similes erunt, & simul cum Deo suo fine sine regnabunt. Quod hîc crediderant, ibi videbunt, sui creatoris substantiam mundis cordibus contemplantes: æterna exultatione gaudebunt: diuina ac mutua dilectione possessi, DEO suo in æternum & inuicèm sibi feliciter adhærebunt: receptis cum incorruptione atque immortalitate corporibus municipatum patriæ cælestis accipient, atque eius in æternum ciues effecti, promissa præmia reportabunt. Ibi eis exuberabit tanta lætitia, tanta cælestium gratia gaudiorum, vt & remuneratori suo pro tantis meritis gratias agant, & nullum fastidium ex ipsa affluentium bonorum perceptione sustineant. Ibi ità patebunt singulorum singulis mentes, sicut corporalibus oculis subiacent facies corporum: quia humanorum pectorum tanta ibi erit & tam perfecta mundicia, vt habeant vndè mundatori suo Deo gratias agant, non vndè offensi, aliquibus peccatorũ sordibus erubescant: quia nec vlla

Bonorũ opũ cõsummatiõe puenitur ad vitã beatam.

Quãta beatorum lætitia.

Cognitio beatorum.

peccata ibi nec peccatores erunt, & qui ibi fuerint, iam peccare nō poterunt. Nec latebit iam perfectè beatos aliquid secretorum, quo, quod est longè præstantius, ipsum visuri sunt mūdis cordibus Deum: quandoquidem humana creatura ità perfecta erit, vt in melius aut deterius vltrà mutari non possit. Cuius humanæ substantiæ ad conditoris sui similitudinem sublimatæ, omnia bona, quæ naturaliter accepta peccato corruperat, reparabuntur in melius: id est, intellectus sine errore: memoria sine obliuione: cogitatio sine peruagatione: charitas sine simulatione: sensus sine offensione: incolumitas sine debilitate: salus sine dolore: vita sine morte: facilitas sine impedimēto: saturitas sine fastidio, & tota sanitas sine morbo: quoniam quidem quicquid hīc corporibus humanis vitiandis aut ferarum morsus ademerint, aut improuisi casus abstulerint, aut malarum valetudinum genera diuersa discerpserint, aut humana crudelitas amputauerit, aut si ignis, vel quælibet alia res aliquid debilitatis intulerit, aut ipsa senectus etiam sanis onerosa negauerit, hæc & his similia corporum damna vna ibi resurrectio reparabit, atque ea corpora membris omnibus instaurata, incorruptibilis sanitas obtinebit. Proptereà quicunque ibi erunt, & si differētibus meritis ab inuicèm distabunt, omnes tamen vna perfectione beati erunt: quia singulis præmia sua sufficientia erunt, & capero amplius præmijs suis iam perfecti non poterūt. Sicut enim corporalis saturitas omnes saturos æqualiter habet, quamuis singuli cibū non æqualiter, sed pro possibilitate perceperint: ità omnes sancti & si fuerint aliqua graduum suorum diuersitate distincti, vna beatitudine perfecti erunt: quia & vna perfectione beati futuri sunt. Cæterùm in illa tantæ beatitudinis regione nec maioris meriti sibi aliquid quisque arrogabit, quia arrogantia ibi nulla erit: nec superiori inferior inuidebit, quia ibi inuidus nullus esse poterit. Et ideò etsi ibi erit distantia mansionum, summa in illis erit vnius perfectionis æqualitas, quibus erit regni cælestis vna felicitas.

Reparatio omnium bonorum, quæ per peccatū amissa aut corrupta fuerant.

Corporum humanorum redintegratio in resurrectione.

Meritorū diuersitas.

Præmia singulis sufficientia, licèt inæqualia.

Inuidia nulla

CAPITE quinto: Cui felicitati promerendæ ille suspirat, qui præsentibus omnibus futurorum contemplatione renunciat, atq; à domesticis occupationibus, quę nonnūquàm perfectè viuere cupientium processus impediunt, in illam diuinæ sublimitatem contemplationis euectus, ipsos etiam suæ carnis affectus exuperat: qui & infra se vniuersa despiciēs, quæ plerunq; animas de præteritæ vitæ sanctitate securas in terrena dejciunt, ipsis etiam cælestibus apropinquat, tāto diuinis vicinior factus, quanto supra humana oia stu-

Qui promereantur eam felicitatem.

dio perfectionis ascendit, certus quòd si contemplatiuam vitam hīc incertis honoribus, diuitijs anxijs, & caducis delectationibus plena voluntate prætulerit, veros honores, securas diuitias, & delectationes æternas inueniat, cùm ad perfectionem contemplatiuæ virturis, in illa beata vita vbi futura est, DEO renumerante peruenerit. Et reuerà quid erit honoratius eo, quem diuina clementia angelicæ dignitatis æqualitate beauerit? Quid ditius eo, quem regni cælestis ineffabiliter affluens beatitudo ditauerit?

Ad angelicā dignitatem euchemur.

4 ET libro tertio de vita contemplatiua, capite trigesimo secundo: In illa vita beata, ad quam consumpta omni corruptibilitate ac mortalitate perueniunt, quicunque ibi futuri sunt, vbi nec fletus vllus potest esse, nec gemitus, habebūt omnes sancti amorem perfectum, timorem nullum, & gaudium sempiternum. Ibi eis erit voluntas recta, cupiditas nulla, quoniam fruendo cælestibus bonis, ad quæ peruenire cupiebant, nihil eis deerit quod vlteriùs concupiscant: & in illa regione perpetuæ securitatis ac pacis perfectè beati, nec timoris stimulos passuri sunt, nec doloris. Sed timor ille, nō quem charitas foràs mittit, sed quē charitas nutrit, ideò forsàn sic in seculum seculi permanebit: quia in seculum seculi permanebūt illa, ad quæ timor ipse perduxerit.

Amor perfectus, timor nullus, gaudium sempiternum

Voluntas recta, cupiditas nulla

1 Ioan 4.

Psal. 18.

5 BERNARDVS in sermone de triplici genere bonorū & vigilantia super cogitationibus: Sanctis animabus non iam imitationem, nec à sanctis angelis tantummodò quærere debemus auxilium, sed ardenter desiderare conspectum eorum, & esse cum illis, & videre quæ sint illæ columnæ cæli quæ sustinent orbem terrarum, in quibus rutilat & relucet tantum & tam excellens diuinitatis insigne. Et post pauca: Porrò quidē æterna bona, illa bona sunt, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, & quæ nunquàm exeunt ab illa patria, quæ nescit nisi gaudium & iubilationem. Ibi nihil deest: ecce abundantia qua impleatur humana cupiditas. Quæ est ista copia, vbi nihil quod nolis sit, totum sit quod velis? Fiat pax (ait Propheta ad Hierusalem) in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. In illis inquam turribus, quæ iuxta prophetam alium gemmis ædificabuntur, vbi adipe frumenti, non cortice sacramenti, satiabit nos Deus. Quòd si nihil deerit nobis, aliquid autem nos latuerit, nunquàm erit gloria consummata? Ideò nihil latebit nos, & ecce sapientia qua curiositas hominis satietur. O sapientia, qua tunc omnia quæ in cælo & quæ in terra sunt, perfectissimè co-

Desiderare debemus cōspectum Sanctorum.

Aeternorum bonorum descriptio. 1. Cor 2.

Abundantia quanta. Psal. 121.

Qualis Sapiētia & scientia erit in cælo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gnoſcemus, in ipſo fonte ſapientiæ rerum omnium cognitionem bibentes. Non metuam ſuſpiciones, non timebo conſilia, quia ciuitas illa (iuxta Ioannem) puriſsimo vitro ſimilis erit, vt ſicut per vitrum lucidiſsimè cernimus, ſic aliorum conſcientias clariſsimè videamus. Quid ſi & nihil defuerit, & nihil latuerit, maneat autem timor & anxietas amittendi? Ideò nihil terret, & eccè potentia, qua humana infirmitas roboretur. Qui poſuit, inquit, fines tuos pacem, & confortauit ſeras portarum tuarum, ità vt nullus inimicus intret, nullus exire poſsit amicus. Vbì ergò ſumma abundantia, ſumma ſapientia, ſumma potentia eſt, puto quòd nihil deſit plenitudini beatitudinis, quantùm ſpectat ad ſummam felicitatis humanæ.

Apoc. 21.

Pœnitentia qualis. Pſal. 147.

6 IDEM in meditationibus capite quarto, eadémque habet Hugo Victorinus libro primo de anima, capite quarto: Præmium eſt videre Deum, viuere cum Deo, eſſe cum Deo, eſſe in Deo, qui erit omnia in omnibus: habere DEVM, qui eſt ſummum bonum. Et vbi eſt ſummum bonum, ibi eſt ſumma felicitas, ſumma iucunditas, vera libertas, perfecta charitas, æterna ſecuritas, & ſecura æternitas: ibi eſt vera lætitia, plena ſcientia, omnis pulchritudo, & omnis beatitudo.

Præmium piorum.

Deſcriptio beatitudinis æternæ.

Eſt ibi pax, pietas, bonitas, lux, virtus, honeſtas,
Gaudia lætitiæ, dulcedo, vita perennis:
Gloria, laus, requies, amor, & concordia dulcis.

Sic cum Deo homo beatus erit, in cuius conſcientia peccatũ inuentum non fuerit. Videbit DEVM ad voluntatẽ, habebit ad voluptatem, fruetur ad iucunditatem. In æternitate vigebit, in veritate fulgebit, in bonitate gaudebit. Sicut habebit permanendi æternitatem, ſic cognoſcendi facilitatem, & requieſcẽdi felicitatem. Ciuis ſiquidem erit illius ſanctę ciuitatis, cuius angeli ciues ſunt, Deus pater templum, filius eius ſplendor, ſpiritus ſanctus charitas. O ciuitas cæleſtis, manſio ſecura, patria fertilis & ampla, totum continens quod delectat, populus ſine murmure, incolæ quieti, homines nullam indigentiam habentes. Quàm glorioſa dicta ſunt de te ciuitas Dei, ſicut lætantium omnium habitatio eſt in te. Omnes lætantur in lætitia & exultatione, omnes delectantur de Deo, cuius adſpectus pulcher, facies decora, eloquium dulce. Delectabilis eſt ad habendum, ſuauis eſt ad habendum, dulcis ad perfruendum. Ipſe per ſe placet, & per ſe ſufficit ad meritum, ſufficit ad præmium, nec extra illum quicquam quæritur: quia totum in ilIo

Ciuitatis cæleſtis & incolarũ eius deſcriptio.

Pſal. 86.

Frui Deo.

lo inuenitur quicquid deſideratur. Semper libet eum adſpicere, ſemper habere, ſemper in illo delectari, & illo perfrui. In illo clarificatur intellectus, & purificatur affectus ad cognoſcendam & diligendam veritatem. Et hoc eſt totum bonum hominis, nôſſe ſcilicet & amare creatorem ſuum. Quę ergò nos angit veſania, vitiorum ſitire abſynthium, huius mundi ſequi naufragium, vitæ labentis pati infortunium, impiæ tyrannidis ferre dominium, & non magis conuolare ad ſanctorum felicitatem, ad angelorum ſocietatem, ad ſolennitatem ſupernæ lætitiæ, ad iucunditatem contemplatiuæ vitæ, vt poſsimus intrare in potentias Domini, & videre ſuperabundantes diuitias illas bonitatis eius? Ibì vacabimus & videbimus quàm dulcis eſt Dominus, & quàm magna multitudo dulcedinis eius. Videbimus gloriæ decorem, ſanctorum ſplendorem, & regiæ poteſtatis honorem: cognoſcemus patris potentiam: filij ſapientiam: ſpiritus ſancti benigniſsimam clementiam: & ità habebimus notitiam illius ſummæ Trinitatis. Nunc corpora per corpus videmus: imagines etiam corporum ſpiritu cernimus: tunc verò ipſam Trinitatem puro mentis intuitu videbimus. O beata viſio, videre Deum in ſeipſo, videre in nobis, & nos in eo felici iucunditate, & iucunda felicitate. Quicquid deſiderabimus, totum habebimus, nihil ampliùs deſiderantes. Et quicquid videbimus, amabimus, ipſo amore beati. Beati dulcedine amoris, & ſuauitate contemplationis. Hæc erit ſumma illius contemplationis, hæc erit ſumma illius felicitatis, quoniam intelligetur in ſuo puro eſſe ſincera diuinitas, compræhendetur in ea incompræhenſibilis Trinitas. Patebunt arcana diuinitatis: videbitur & amabitur DEVS: & hæc viſio & delectatio totum cor hominis implens & ſatians, tota erit illius beatitudinis conſummatio. Vna erit omnium lingua, iubilatio indefeſſa, vnus affectus, amor æternus. Patebit veritas, implebitur charitas, & erit integra corporis & animæ ſocietas. Fulgebit ſicut ſol humanitas glorificata. Quieta erit & concors carnis & ſpiritus ſocietas. Angelorum & hominum vnum erit gaudium, vnum colloquium, vnum conuiuium, Non languebit amor, nec liquefiet dilectio. Præſentibus omnibus bonis, nulla erit dilationis afflictio, quoniam beatifica diuinæ maieſtatis præſentia omnibus erit omnia, & erit communis omnium omnipotentia, ſapientia, pax, iuſtitia, & intelligentia. Non erit in illa pace diuerſitas linguarum, ſed pacifica & concors con-

Toti hominis bonũ.

Quid agemus & videbimus in cælo.

Videre Deũ.

Iucunditas & charitas quæ erit in vita æterna.

concordia morum & affectuum. In torrente illius voluptatis nihil vltrà appetet cumulata satietas, tanta erit felicitas. Ibi liquidè erit cumulus felicitatis, supereminens gloria, & superabundans lętitia. Sed ad hæc quis idoneus? Profectò verus pœnitens, bonus obediẽs, amabilis socius, fidelis seruus.

Quis idoneus ad cõsequẽdã vitæ æternæ bona.

7 GREGORIVS homilia decimatertia in euangelia: Sed veniens Dominus quid seruis vigilãtibus exhibeat, audiamus. Amen dico vobis, quòd præcinget se, & faciet eos discumbere, & transiẽs ministrabit illis. Præcinget se, id est, ad retributionem præparabit. Et faciet illos discumbere, id est, ęterna quiete refoueri. Discumbere quippe nostrum, in regno quiescere est. Vndè rursùm Dominus dicit: Venient & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob. Transiens autem Dominus ministrat, quia lucis suæ illustratione nos satiat. Transire verò dictum est, cùm de iudicio ad regnum redit. Vel certè Dominus nobis post iudicium transit, quia ab humanitatis forma, in diuinitatis suæ contemplationem nos eleuat. Et transire eius, est in claritatis suæ speculationem nos ducere, cùm eum quẽ in humanitate in iudicio cernimus, etiam in diuinitate post iudicium videmus. Ad iudicium quippe veniens, in forma serui omnibus appáret, quia scriptum est: Videbunt in quem transfixerunt. Sed cùm reprobi in suppliciũ corruũt, iusti ad claritatis eius gloriã protrahuntur. sicut scriptũ est: Tollatur impius, nè videat gloriã Dei.

Luc. 12. Quid sit ministrare & discũbere in regno cælorũ. Matth. 8.

Ioan 19. Zach. 12. Esa. 26.

8 BERNARDVS in sermone de conuersione ad clericos, siue de persecutione sustinenda, capite vigesimoquinto: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Magna promissio, fratres mei, & totis desiderijs affectanda. Hæc enim visio, confirmatio est, sicut Ioannes Apostolus ait: Nunc filij Dei sumus, sed nondùm apparuit quid erimus. Scimus quia cùm apparuerit, similes ei erimus: quia videbimus eum sicuti est. Hæc visio vita æterna est, sicut ipsa in euangelio veritas ait: Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. O dibilis macula, quæ beatam nobis adimit visionem, & execrabilis negligentia, qua dissimulamus interìm illius oculi mundationem. Vt enim corporeus nobis visus aut humore interiori, aut exterioris iniectione pulueris impeditur: sic & intuitus spiritualis interdùm quidem propriæ carnis illecebra, interdùm curiositate seculari & ambitione turbatur. Et in fine: Beati ergò mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Nunc quidem per speculum in ænigmate, in futuro autem facie ad faciem, vbi nimirùm faciei nostræ fuerit consummata mundities, vt sibi eam exhibeat gloriosam, nõ habentem maculam neq; rugam.

Matth 5. Visiõ Dei quã magna res sit. 1 Ioan 3. Ioan. 17. Nota. 1 Cor. 13.

9 IDEM sermone secundo de verbis Apostoli, Non est regnum Dei esca & potus: Quid ergò? Sed iustitia & pax & gaudium in spiritu sancto. Attendis & intendis, quia gaudium in fine est? Sic fatui filij Adam, & præcipiti saltu iustitiam transilientes & pacem, rem finalem in principium cõuertere & peruertere vultis? Nemo enim est qui gaudere non velit. Non stabit, & non erit istud: quia sicut nõ est pax impijs, sic nec gaudere impijs, dicit Dominus. Non sic impij, non sic. Prius est iustitiam facere, inquirere pacem, & persequi eam, & sic demùm appræhendere gaudium: immò à gaudio cõpræhendi. Sic angelicus ille conuentus priùs iustitiam fecit, cùm lętetit in veritate, & veritatis deseruit desertorem. Posthæc illa pace firmati sunt, quæ exuperat omnem sensum: quia cùm diuersis honoris primatibus ambiantur, nullus qui murmuret, qui inuideat nullus. Lauda tu Hierusalem Dominũ, lauda Deum tuum Sion, quoniam confortauit seras portarum tuarum, benedixit filijs tuis in te, qui posuit fines tuos pacẽ. Lauda & laudes replica, quia mutitissimis vectibus & inconuulsibilibus seris clausæ sunt portæ tuæ, nullus inimicus intrat, nullus exit amicus, benedicti filij tui in te, omni benedictione spirituali in cælestibus cum Christo. Iam nõ est timor in finibus tuis, quia posuit fines tuos pacem, nullæ tibi tẽtationes, nulla sese tentationum turma confundit, quia verspellis ille & tortor longè est à muris tuis & à filijs tuis. Et ille q̃idem est, omnia in identitate consolidat atq; coniungit. Cuius participatio, inquit, in idipsum. Hoc iam tertiò hauriũt aquas in gaudio de fontibus saluatoris, & nudis (vt ità dicam) oculis diuinitatis intuentur essentiam, nulla corporeorum phantasmatum imaginatione decepti. Eccè gaudium in fine, sed sine fine.

Ephes 5. Rom. 14. Præposterum studium filiorum huius seculi. Esa. 48. Psal. 33. Pax cælestis Psal. 147. Gaudium in fine, sed sine fine.

VI.

Quis est vsus & fructus doctrinæ totius de quatuor nouissimis?

Vide Chrys. epistol. 5. ad Theo. lapsum & Damas. in hist. Barlaã & Ioasaphat.

A Primùm hæc ipsa cognoscere ac seriò meditari, eò confert, vt à cura, studio & amore illarum

rerum, quæ caducæ, fluxæ & vanæ sunt in hoc mundo, faciliùs auocemur. [a] *Vanitas enim Vanitatum, dixit Ecclesiastes: Vanitas Vanitatum, & omnia vanitas.* [b] *Vidi cuncta quæ fiunt sub sole, & ecce vniuersa vanitas & afflictio spiritus.*

a Eccles. 1.a & ibi. Hier. Ité Greg. lib. 5. cap. 2. in 1. Re.

b Ibidem. c

B Deindè non solùm à cogitationibus vanis curisq; terrenis hęc animaduersa hominem reuocant, verùm etiam ab omni peccandi licentia, consuetudine & prolciuitate deterrent. Hinc aurea illa sententia: [d] *In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.*

c Aug. lib. 2. de genesi cõtra Manich. cap. 28. & ser. 120. de tẽp. Greg. homil. 39. in Euang. Isid. lib 3. de summo bono cap. vlt. d Eccl 7. d Bern. ser. 1. in festo omnium sancto. Ité in ser. de primordijs, mgdijs & nouiss. nostris.

C Præterea monent sapientem, vt cunctis in rebus nihil temerè faciat, sed extrema primùm omnium sibi [e] proponat, fineq; prospecto, via regia progrediatur, vt neque [f] ad dexteram, neque ad sinistram à recto deflectat.

e Deut. 32. d

f Prouer. 4. d

D Præcipuè verò huiusmodi rerum memoria & contemplatio id efficit, vt diuinus timor, [g] qui veræ sapientiæ fons, totius virtutis custos, ac in omni hominis vita necessarius est Pædagogus, in æqui bonique studio nos confirmet ac prouehat. Nam [h] *timor Domini expellit peccatum, & qui sine timore*

g Eccl 1. b Psal. 110. b Prou. 2. a 9. b Iob 28. d Eccl. 7. e Prou. 14. c Chry. hom 15. ad pop. Antioch. Ité hõ. 2 in secundam ad Thess. Aug. tract 9. in epist. Ioã. & in Psal. 127.

h Eccl. 1. e

more est, non poterit iustificari. [a] *Qui timent Dominum, inquirent quæ beneplacita sunt ei: præparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas.* Demùm [b] *qui timent Dominum, custodiunt mandata illius, & patientiam habebunt vsque ad inspectionem illius, dicentes: Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini.*

a Eccl 2. d Augu ser. 13. & 18. de verb Apost. Ité lib. de sanct. Virgin cap. 38. & ser. 214. de tempor.

b Ibidem.

E Cæterùm filij seculi huius, qui [c] vanitatẽ diligunt, & quærunt mendacium: *qui* [d] *lætantur cùm malè fecerint, & exultant in rebus pessimis,* ante [e] quorum oculos non est timor Dei, nihil minùs illi quàm his de rebus cogitationem suscipiunt. [f] *Gens absque consilio est, & sine prudentia: vtinàm saperent & intelligerent, ac nouissima prouiderent.* His videmus, quod Iob sanctus aiebat, quotidiè vsuuenire: [g] *Tenent tympanum & citharam, & gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* [h] Sic *risus dolore miscetur, & extrema gaudij luctus occupat.*

c Psal 4. a

d Prouer. 2. 6.

e Psal. 13. b

f Deut. 32. d Bern ser 2 in die Apost. Petri & Pauli. Item epist 292.

g Iob 21. b

h Prouer. 14. b

SCRIPTVRAE.

ECCLESIASTIS primo, & Ecclesiastici septimo, vt in textu.

DEVTERONOMII trigesimo secundo, vt suprà quæstione 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PROVERBIORVM quarto: Nè declines ad dexteram, neque ad sinistram: auerte pedem tuum à malo.

ECCLESIASTICI primo: Initium sapientiæ, timor Domini.

PSALMO centesimo decimo: Initium sapientiæ timor Domini.

PROVERBIORVM primo: Timor Domini principium sapientiæ. Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt.

ET capite nono: Principium sapientiæ, timor Domini: & scientia sanctorum prudentia.

IOB vigesimo octauo: Et dixit homini, Eccè timor Domini, ipsa est sapientia: & recedere à malo, intelligentia.

ECCLESIASTIS septimo: Qui timet Deum, nihil negligit.

PROVERBIORVM decimoquarto: In timore Domini fiducia fortitudinis, & filijs eius erit spes. Timor Domini fons vitæ, vt declinet à ruina mortis.

ECCLESIASTICI primo, vt in textu.

PSALMO quarto: Filij hominum vsquequò graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?

PROVERBIORVM secundo: Si intrauerit sapientia cor tuum, & scientia animæ tuæ placuerit: consilium custodiet te, & prudentia seruabit te, vt eruaris à via mala, & ab homine qui peruersa loquitur: qui relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebrosas: qui lætantur cùm malefecerint, & exultant in rebus pessimis: quorum vię peruersę sunt, & infames gressus eorum.

PSALMO decimotertio: Contritio & infelicitas in vijs eorum, & viam pacis non cognouerunt: non est timor DEI ante oculos eorum.

DEVTERONOMII trigesimo secundo, Iob vigesimo primo, & Prouerbiorum decimoquarto, vt in textu.

AP-

PATRES.

1 A CHRYSOSTOMVS epistola quinta ad Theodorum lapsum, vt suprà quæstione 4. A 1. & quæst. 5. A 3.

2 DAMASCENVS in historia duorum militum Barlaam eremitæ & Iosaphat filij regis Indorum, capite quinto: Vidit regis filius die quadam, clam ministris, duos viros, quorum vnus quidem leprosus, cæcus verò alter erat. Quos videns, contristatus est animo, & dicit his qui secum erant: Qui sunt isti, & qualis horum fœdus adspectus? Illi non valentes quod ad adspectū illius venerat, occultare, dixerunt: Passiones istæ sunt humanæ, quæ ex materia corrupta, & corporis mala complexione, hominibus solent accidere. Et ait adolescens: Omnibus hominibus nunquid ista contingere solent? Dicunt illi: Non omnibus, sed quibus subuertitur finitas ex humorum malorum abundantia. Rursùs ergò interrogauit puer: Si non omnibus hominibus istud contingere solet, sed quibusdam: ergò noti sunt quos appræhensura sunt ista mala, an indefinitè & improuisè superueniunt? Respondent illi: Et quis hominum futura præuidere potest, & diligenter cognoscere? Hoc enim humanam naturam supergreditur, solisq; hæreditariū est dijs immortalibus. Et cessauit quidem regis filius interrogare. Super hoc verò quod viderat, doluit corde, & immutata est species vultus eius propter inconsuetudinem rei. Post multos verò dies, rursùs progrediens, reperit senem inueteratum dierum multorum, rugosam habentem faciem, dissolutis brachijs, & dorsum inclinatum, & toro capite cano, carentem dentibus, & balbutiendo loquentem. Stupefactus igitur assumit eum, & propiùs adducens, interrogat, discere cupiens visionis miraculum. Præsentes autē dixerunt: Iste iam plurimorum existit annorum, paulatimq; imminutas sibi virtute, & ægrotantibus membris, ad hanc, quam cernis, peruenit miseriam. Quis est, inquit, huius finis? Illi autem dixerunt: Nihil aliud quàm mors istum suscipiet. Sed & omnibus, inquit, hominibus istud imminet, an aliquibus tantùm? Responderunt ei: Nisi mors præueniens hinc transferat hominem, impossibile est annis succedentibus, non ad iltius venire status experientiam. Et ait puer: Igitur in quot annis superuenit alicui? & si penitùs mors imminet, & non est ars hanc euadendi, quin ad hanc perueniatur miseriam? Dicunt ei: In octoginta quidem vel centum annis ad hanc senectutem deueniunt homines, deindè moriuntur: neq; aliter fieri potest. Debitum nanq; naturale mors est,

Cæci & leprosi adspectus occasionem philosophādi ꝑbet regis filio.

Senis adspectus, mortis & nouissimorum ingerit cogitationē.

Mortis vicinitas, & moriendi necessitas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ab initio inditum hominibus, & ineuitabilis huius aduentus est. Hæc omnia vt vidit & cogitauit sapiens ille & prudens iuuenis, in-
Incertus mortis aduentus. gemiscens de profundo cordis, ait: Amara est vita ista, & omni dolore & amaritudine plena. Si hæc ità se habent, quomodò securus
Mortis memoria à mundi voluptatibus auocat. poterit esse aliquis, mortem incertam præstolando, cuius aduentus non tantùm ineuitabilis, sed & incertus est, sicut dicitis? Et abijt, ista intrà se seruans, & incessanter cogitans, & frequenter habēs de morte memoriam: & ob hæc in doloribus & defectionibus iuuenis continuam habebat tristitiam. Dicebat enim in semetipso: Ergóne aliquandò me mors apprænhendet? Et quis erit memoriam mei faciens post mortem, tempore obliuioni omnia tradente? & si moriens in nihilum dissoluar: aut est aliqua vita alia, aut alius mūdus? Hæc & his similia incessanter cogitans, pallidus tabescebat.

CAPITE duodecimo: Ait Barlaam: Diuina promissio à peccandi voluntate nos retrahit, & ad incorruptionem, quæ nobis in diuino mysterio baptismate data est, nos adstringit. Vndè ser-
Nihil stabile in rebus mūdanis. Eccles 1. mones beatorum illorum sequentes, valdè abhorremus incorruptibilia hæc & mortalia vitæ negocia, in quibus nihil potest inueniri firmū, neq; planū, neq; stabile in seipsis, sed vanitas sunt omnia & afflictio spiritus, multas in puncto ferentes transmutationes. Somno enim & vmbra, & aura per aërem flante sunt fragiliora, minimaq; ineſt eis gratia, & neque gratia, sed error quidam & seductio, malitiæ mundi, quæ non diligere, sed potiùs odire, ex cor-
Cur mundus odibilis. de præcipimur. Et est secundùm veritatem odibilis iste mundus & abominabilis. Nam quantacunq; donat amicis suis, cum ira denuò diripit ea, nudatosq; omni bono, & cōfusione indutos, omnibusq; grauibus prægrauatos, æternæ transmittit tribulationi. Quos mo-
Mūdus quàm infidelis, & ingratus sit ac fallax. dò exaltat, subitò vltima miseria humiliat, subdens eos pedibus omnium inimicorū suorum. Tales ergò gratiæ ipsius, talia sunt & dona. Inimicus enim est amicorū suorum, & hostis omnium qui faciunt eius voluntatem. Discerpit crudeliter incumbentes super se, eneruat illos qui confidunt in eo. Fœdus posuit cum insipientibus, & promissiones falsas eis pollicitus est, ad hoc tantùm, vt trahat eos ad se. Illis sibi acquiescentibus ingratus ipse & fallax demonstratur, nihil eorum complendo quæ promiserat. Hodiè regem aliquem constituit: & cràs seruitutis iugo supponit. Hodiè multis affluentem bonis, cràs mendicantem reddit. Hodiè coronam gloriæ eius vertici imponit, sed vultum illius cràs in terram deprimit. Hodiè exornat collum illius splendidis gemmis, di-

dignitatum torquibus, cràs humiliat ferreis vinctum compedibus. Amabilem hunc ad modicum omnibus facit, odibilem verò paulò pòst facit & abominabilem. Hodiè lætificat, & cràs lamentis eum & fletibus afficit. Qualem verò & his finem imponit audi: Habitatores gehennæ, dilectores suos perficit miserrimè. Talem habet intentionem semper, taleq; propositum. Neque recedentes hinc lamentatur, neq; remanentium miseretur. Illos enim malè seduxit, & retibus conclusit: ad istos verò rursùs artem suam transferre conatur, nolens aliquem suos sæuos effugere laqueos.
Mundi amatores & seruis cui comparentur. Itaq; qui tali seruiunt duro & maligno Domino, ac à bono & benigno mente perdita semetipsos elongant, & præsentibus inhiant negocijs, & ijs tenentur adstricti, & nullam futurorum habēt memoriam, sed delectatiões corporales incessanter desiderāt: animas verò suas dimittētes fame tabescere, & innumerabilibus affici malis, similes esse arbitror homini fugienti à facie furentis vnicornis, qui non ferens sonum vocis illius & terribilium mugituum, fortiter fugiebat, nè deuoraretur ab eo. Dum ergò velociter curreret, in magnum quoddam decidit barathrum. Dum autem caderet, manibus extensis arbusculam quandam apprænhendit, & fortiter tenuit, & in basi quadam pedibus impressis, visum est sibi in pace dereliquò fore & stabilitate. Respiciēs ergò vidit duos mures, album quidem vnum, alterum verò nigrum, corrodētes incessanter radicem arbusculæ, quā apprēhēderat, & iam propè erat vt eam abscinderēt. Considerans etiā ipsius barathri fundū, vidit draconē adspectu terribilem, ignē spirantem, & feralibus oculis adspicientē, osq; terribiliter aperire, & deuorare eum cupientē. Intuens verò rursùs basem illā, super quā pedes habebat firmatos, contēplatus est quatuor aspidū capita de pariete prodeūtia, vbi cōsistebat. Eleuans aūt sursùm oculos, vidit de ramis arbusculę illius exiguū mel distillās. Dimittēs ergò cōsiderare q̄ circundederunt eū mala, scilicet quomodò sursùm quidem vnicornis horribiliter insaniens, quærebat hunc deuorare: deorsùm verò amarissimus draco inhiabat deglutire eum. Arbuscula verò quam apprēhēderat, post modicum erat excidenda, pedes super lubricam & infidelē basem statuerat. Et tātorum ac talium malorum oblitus, seipsum dulcedini modici illius mellis tradidit. Hæc similitudo est eorū, qui seductioni p̄sentis seculi adhæserūt. Cuius expositionē mox dicā tibi: Vnicornis qdē figurā tenet mortis, q̄ semper persequitur & cōprænhendere desiderat gen⁹ humanū. Barathrū verò mūdus est iste, plenus oībus malis
Expositio similitudinis.

&

Universidad de Deusto
Biblioteca

& mortiferis laqueis. Arbuſcula autem, quæ à duobus muribus inceſſanter incidebatur, quam apprehendimus, vitæ vniuſcuiuſque noſtrûm menſura eſt, quæ conſumitur & diminuitur per horas diei & noctis, & inciſioni paulatim appropiat. Quatuor verò aſpides, de quatuor fragilibus & inſtabilibus elementis, conſtitutionē humani corporis ſignificant. Quibus inordinatis & cōturbatis, compago diſſoluitur. Cum his & igneus ille atq; crudeliſsimus draco, terribilem figurat ventrem inferni, cupiens ſuſcipere eos, qui præſentes delectationes futuris præponunt bonis. Scilla verò mellis, dulcedinem ſignificat delectationum mundi, per quam ſeductor ille ſuos amicos non ſinit propriam videre ſalutem.

CAPITE decimotertio: Hac ergò Ioſaphat valdè libenter ſuſcepta parabola, ait: Quàm verus eſt iſte ſermo, & quàm benè coaptatus. Nè, quæſo, pigriteris tales ſemper mihi typos ſubrogare, vt ſciam diligenter qualis eſt præſens vita noſtra, & quorum amicis ſuis author malorum ſit. Senex verò dixit: Rursùs ſimiles ſunt amatores ſecularium delectationum, & qui harum dulcedine illiciuntur, atq; futuris & ſtabilibus fluida & fragilia præferunt, homini qui tres amicos habuit, quorum quidem duos præcordialiter & affectuosè honorabat, ac vehementer eorum charitate afficiebatur, vſq; ad mortem pro ipſis agonizans, & periclitari deſiderans. Aduersùs tertium verò multo ferebatur deſpectu, neq; honore, neq; decenti eum aliquandò gratificans dilectione, niſi modicam quandam & exiguam ad eum ſimulans amicitiam. Venerunt ergò die quadam terribiles quidam ac præcipui milites, feſtinantes celeritate multa hunc ad imperatorem ducere, rationem redditurum pro debito decem milliū talētorum. Coarctatus verò ille, quærebat adiutorem ad ſubueniendum ſibi in terribili rationis poſitione apud regem. Currēs igitur ad primum ſuū, & præ omnibus alijs chariſsimum amicum, dicit ei: Nôſti ô amice, quomodò animam meam ſemper pro te poſui: nunc autem indigeo auxilio tuo in die iſta, detinente me neceſsitate. Quomodò ergò promittis mihi nunc auxiliari? Et quæ apud te repoſita mihi ſpes eſt dilectiſsime? Reſpondens ergò ille, ait: Non ſum amicus tuus, ô homo, neq; ſcio quis ſis. Habeo enim alios amicos, cum quibus oportet me hodiè lætari, & amicos iſtos amodò poſsidebo. Præbeo tantùm eocè tibi ciliciola duo, vt habeas ea in via qua ambulas: quæ tamen nihil tibi proderunt, & nullam ſpem à me præſtoleris. Hæc audiens ille, & diffidens de auxilio quod ſperauerat ab eo, ad ſecūdum

Quibus ſimiles ſint amatores ſecularium delectationum.

dum perrexit amicum. Cui & ait: Recordare amice, quantum à me recepiſti honoris & gratiæ. Hodiè verò in tribulationem corruens & aduerſitatem maximam, auxiliatore opùs habeo. Quantum igitur vales mihi ſubuenire nunc, indica mihi. Ille verò ait: Non vacat mihi hodiè, vt tecum ſubeam agonem. Curis enim & ſolicitudinibus circundor, & in tribulatione ſum. Modicum tamen tecum pergam, quanuis non ſit tibi profuturum, & ſtatìm domum reuerſus, proprijs vacabo negocijs. Vacuis ergò manibus homo indè reuerſus, & vndiq; deſtitutus, lamentabatur ſeipſum de vana ſpe ingratorum ſuorum amicorum, & de inutilibus laboribus, quos pro illorum ſuſtinuit dilectione. Pergit etiam ad tertium amicum, de quo nunquàm curam habuit, nec ſocium lætitiæ ſuæ aduocauit. Et ait ad eum, confuſo & in terram vultu demiſſo: Non habeo os loquendi ad te. Cognoſco enim diligenter quòd nunquàm tibi beneſeci, nec àmicabiliter erga te me habui. Sed quoniam aduerſitas me apprehendit diriſsima, & nullam ſpem ſalutis in cæteris meis amicis reperi, véni ad te, rogans, ſi eſt tibi poſsibile, quodlibet auxilium vel modicum impendere, nè tardes, memor ignorantiæ meæ. Tunc ille reſpondit ei hilari & ſereno vultu: Certè amicum meum chariſsimum confiteor te eſſe, & modici illius beneficij tui non immemor cum vſuris retribuam tibi. Nè timeas ergò neque formides. Ego enim præcedam te: Ego interueniam pro te apud regem, & non tradam te in manus inimicorum tuorum. Confide ergò, dilectiſsime, & nè triſteris. Tunc compunctus ille, dicebat cum lachrymis: Heu mihi, quid priùs lamentabor, aut quid potiùs plangam? Vanum affectum meum reprehendam, quem ingratis illis & falſis exhibui amicis: an amentiam meam plangam, quòd huic vero & germano amico nullam oſtendi familiaritatem? Ioſaphat autem & iſtùm cum admiratione ſermonem ſuſcipiens, expoſitionem requirebat. Tunc ait Barlaam: Primus amicus vtiq; eſt diuitiarum poſſeſsio & amor pecuniarum, pro quibus homo multis ſubiacet periculis, & plurimas ſuſtinet miſerias: veniente verò vltimo mortis termino, nihil ex omnibus illis, niſi qui ad ſepulturam pertinent, inutiles accipit panniculos. Secundus autem amicus vocatur vxor, & filij & cognati, & cæteri amici, quorum affectui adhærentes inſeparabiliter tenemur, ipſam animam & corpus, propter illorum ſpernentes amorem. Sed nullam aliquis ex eis vtilitatem conſequitur in hora mortis, niſi quòd tantūmodò vſque ad monumentum ſecum pergunt: Deindè mox reuertentes, ſuis

Explicatio ſuperdictæ ſimilitudinis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

suis vacant curis ac solicitudinibus, non minùs obliuione memoriam, quàm corpus aliquandò amici operientes sepulcro. Amicus verò tertius despectus & grauis, non familiaris, sed exosus & quasi aduersus, iustorum operum chorus est, videlicet spes, charitas, fides, eleemosyna, humanitas, & cætera virtutum congregatio, quæ potest præcedere nos cùm eximus de corpore, & pro nobis apud Deum interuenire, & de inimicis crudelibus exactoribus liberare, qui calumniam & amaram rationis exactionem nobis cõmouent, in aëre nos comprehendere tentantes. Iste est gratus amicus & bonus, qui & modicum bonum opus nostrum in memoria fert, & cum vsura nobis integrum restituit.

Bonorũ operũ auxilium in morte & post mortem.

CAPITE decimoquarto: Rursùs ergò Iosaphat ait: Benè sit tibi à Domino Deo tuo, ô sapientissime hominum. Lætificâsti nanq; animam meam congruis ac dignis sermonibus tuis. Rogo etiam te, vt depingas mihi imaginem vanitatis mundi, & quomodò eum aliquis liberè ac sine impedimento transire valeat. Assumpto verò sermone Barlaam ait: Ciuitatem quandam didici fuisse magnam, cuius ciues talem habebant consuetudinem antiquitùs, vt assumerent extraneum aliquem & ignotum virum, nihil legem ciuitatis suæ & traditionum penitùs scientem, & hunc sibi regem constituebant. Qui omnem potestatem accipiebat, & suarum voluntatum perficiendarum facultatem habebat, vsq; ad completionem vnius anni. Deindè in omni securitate eo permanente, delicijsq; ac suauitatibus sine vlla formidine, & secum semper permãsurum regnum existimante, repentè surgentes ciues illi contra eũ, regali ablata stola, nudum per totam trahentes ciuitatem, exulem transmittebant in magnam ac longiùs remotam insulam. In qua neq; cibum inueniens, neq; vestimentum, in fame ac nuditate malè atterebatur, præter spem concessis sibi delicijs & gaudio, in tristitia rursùs præter spem omnem & expectationẽ transmutatus. Interea iuxta morem consuetudinum ciuium illorum, ordinatus est quidam vir in regno, qui non exiguo mentis intellectu vigebat. Qui tanta ac tali ex improuiso accedente sibi abundantia, mox non est dissolutus, nec ab ea raptus, neq; eorum, qui ante eum regnauerunt & miserrimè electi fuerũt, incuriam secutus est, sed solicitudinem gerebat, & laborabat animo, quomodò se & sua benè disponeret. Dum ergò assidua meditatione diligentiùs ista pertractaret, cognouit per quendam sapientissimum consiliarium suum, consuetudinem ciuium, & locum perennis exilij: & quomodò oporteret semetipsum custodire sine errore, edoctus est. Hoc ergò vt agnouit, & quia oporteret eum post paululum ad illam applicare insulã, hoc quoq; caducũ regnum & peregrinũ alienigenis rursùs derelinquere: apertis thesauris suis, quorum tunc liberam habebat facultatem, & de illis quod vellet facere, accepit pecuniarum multitudinem, auri videlicet & argenti, & lapidum preciosorum amplissimum pondus, & fidelissimis committens famulis, in illam præmisit, ad quam ducendus erat, insulam. Peracto igitur anni termino, in seditionem versi ciues, nudum (sicut & illos qui ante eum fuerunt) in exilium transmiserunt. Tunc cæteri stulti & temporales reges malè fame cruciabantur. Ille verò qui diuitias antè ibi deposuerat, in abundantia perpetua viuens, & delicias infinitas habens, timoreq; prorsùs incusso infidelibus & malignis ciuibus, sapientissimo seipsum beatificauit consilio. Ciuitatem ergò intellige vanum istum & deceptorem mundum. Ciues autem, principes & potestates dæmonum, mundi rectores tenebrarum seculi huius, qui illiciunt nos dulcedine voluptatũ, & suggerunt vt corruptibilia & mortalia, ceu immortalia & semp nobiscũ mansura cõsideremus. Sic ergò nobis seductis, & nullã solicitudinẽ de stabilib⁹ & æternis gerentibus, neq; nobisipsis aliquid in illa vita recõdentibus, repẽtè nobis imminet perditio mortis: Tunc iam nudos nos, hinc maligni & amari suscipientes tenebrarum ciues, cum quibus totum expendimus tempus, ducunt nos in terram tenebrosam & caliginosam, in terram tenebrarum æternarum, vbi non est lux, nec vita hominum. Consiliarium autem bonum, qui omnia vera fecit nota, & salutaria edocuit studia, sapientem & prudentem regem, m eã æstima paruitatẽ, qui bonam & rectam vitam véni demonstra re tibi, introducens te in æterna & infinita bona, ibiq; te omnia co nsulens reponere, abstractum ab errore mundi huius, quem & eg o aliquãdò infeliciter diligebam, & ipsius delectationibus detin ebar atque iucunditatibus, donèc veracibus mentis oculis consid eraui, quomodò in istis omnis hominum vita atteritur, alijs qui d ẽ venientibus, alijs verò discedentibus, & nullis firmum statum h abentibus, neque diuitibus in diuitijs, neq; potentibus in potent a, neq; qui prosperantur in prosperitate sua, neq; qui delicijs affluu nt in iucunditate sua, neq; putantibus firmiter se viuere in vana s ua & infirma stabilitate, neque in aliquo alio eorum, quæ laudant ur

Vanitas mũdi depingitur.

Explicatio antecedentis similitudinis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in hac vita, sed omnia similia sunt torrenti, impetu magno in profundum maris ruenti. Fluida nanque sic sunt omnia præsentia & temporalia. Vide etiam capite sexto similitudinem de rege, qui tubam mortis misit ante domum fratris sui, à quo reprehensus fuerat, quòd ex regali curru desiliens, duos viros vilibus vestimentis indutos ceu mortis præcones, osculatus fuisset.

Vanitas vanitatum.

3 HIERONYMVS in caput primum Ecclesiastæ, in ea verba Vanitas vanitatum &c. Si cuncta quæ fecit Deus, sunt valdè bona, quomodò omnia vanitas: & non solùm vanitas, verùm etiam vanitas vanitatum? Vt sicut in Cantico canticorum inter omnia carmina, excellens carmen ostenditur: ità in vanitate vanitatum, vanitatis magnitudo monstretur. Tale quid & in psalmo scriptum est: Veruntamen vniuersa vanitas, omnis homo viuens. Si viuens homo, vanitas est: ergò mortuus, vanitas vanitatũ. Legimus in Exodo: glorificatum vultum Moysi intantùm, vt filij Israel in eum adspicere non possent. Quam gloriam Paulus Apostolus, ad comparationem euangelicæ gloriæ, dicit esse non gloriam. Nam nec glorificatum est, inquit, quod glorificatum fuit in hac parte propter excellẽtem gloriam. Possumus igitur & nos in hunc modum cælum, terram, maria & omnia quæ in hoc circulo continentur, bona quidem per se dicere: sed ad Deum comparata, esse pro nihilo. Et quomodò si igniculum lucernæ videns, contentus essem eius lumine, & posteà orto sole non cernerem quod lucebat, stellarum quoque lumina iubare viderem solis abscondi: ità adspiciens elementa & rerum multiplicem varietatem, admiror quidem operum magnitudinem, recogitans autem omnia pertransire: & mundum suo fine senescere, solumq; Deum illud semper esse quod fuerit: compellor dicere non semèl, sed bìs: Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. In Hebræo pro vanitate vanitatum Hauel haualim scriptum est: quod, exceptis Septuaginta interpretibus, omnes similiter trãstulerunt, ἀτμὸς ἀτμῶν: quod nos possumus vaporem fumi & auram tenuem, quæ citò resoluitur, appellare. Caduc um itaque nonnihil ex hoc verbo vanitatis ostenditur. Quæ enim videntur, vt ait Apostolus, temporalia sunt: quæ aũt non videntur, æterna. Siue quia vanitati creatura subiecta est, & ingemiscit, & parturit, & præstolatur reuelationem filiorum Dei: & nunc ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus. Tam diù enim omnia vana sunt, donèc veniat quod perfectum est. Quid supereſt &cæt. Post generalem sententiam quòd vana sint omnia, ab hominibus incipit: quòd frustrà in

Psalm. 38.

Exod. 34.

2. Cor. 3.

חֶבֶל הֲבָלִים

2 Cor. 4.

Rom. 8.

1. Cor. 13.

Vanitas vanitatum.

in mundi istius labore desudent, congregantes diuitias, erudientes liberos, ambientes honorem: ædificia construentes: & in medio opere subita morte subtracti, audiunt: Insipiens, hac nocte auferetur anima tua à te: quæ autem parâsti, cuius erunt? maximè cùm ex omni labore nihil secum ferant, sed nudi in terram redeant, de qua sumpti sunt.

Luc. 12.

4 GREGORIVS Magnus libro quinto, capite secundo in librum primum Regum: Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. In comparatiõe etenim æternorũ bonorũ, vana sunt oĩa, etiam bona temporalia. Quicquid enim in hoc seculo lętum, delectabile, sublime, aut prosperum cernitur, vanum profectò est: quia difficilè haberur, & citò amittitur. Repentè quidem alta seculi corruunt, pulchra transeunt, læta & prospera euanescunt. Nam cùm stare in his floribus suis mundus blandiens cernitur, repentina fortuna turbatur: aut festina, & omnia deturbante morte concluditur. Vana ergò sunt gaudia seculi, quæ quasi manentia blandiuntur: sed amatores suos citò transeundo decipiunt.

Eccẽs 1. Quomodò omnia vana.

1 B AVGVSTINVS libro secundo de Genesi contra Manichæos, capite vigesimooctauo: Nihil sic reuocat homines à peccato, quemadmodùm imminentis mortis cogitatio.

Memoria mortis à peccato reuocat maximè.

2 IDEM sermone centesimo vigesimo de tempore: Irremediabile periculum est, sic aliquem vitijs & cupiditatibus frena laxare, vt se rationem Deo non meminerit redditurum. Puto quia magna sit iam peccati pœna, metum ac memoriam futuri perdidisse iudicij. Et post pauca: Sed nè fortè charissimi aliquem nimis securũ faciat aut remissum tam noua felicitas credulitatis, nè fortè dicat aliquis in corde suo, Non me vsqueadeò conturbet & cruciet rea conscientia, non me vsqueadeò contristet culpabilis vita: video sub momento, video sub exiguo spatio latroni crimina sua donata, & mihi resoluta mente concipiuntur: Primùm considerandum in latrone illo, non solùm credulitatis compendium, sed deuotio, sed temporis illius sub quo hæc agebantur occasio, quo iustorum legitur titubâsse perfectio. Deindè antè mihi fidem latronis ostende, & tunc tibi latronis beatitudinem pollicere. Immittit diabolus securitatem, vt inferat perditionem, neque dinumerari possunt, quantos hæc inanis spei vmbra deceperit. Deterreant, quæso, nos ab hac persuasione innumerabiles populi, sub tali securitate nudi & vacui bonis, & malis pleni, ex hac luce præcepti. Quotidiè expaueſcendo transitus nostri, & commigratio-

Iudicij memoriã & metũ dispossuisse, magna peccati pœna est. Contra eos q latronis exẽplo ad securitatem abutũtur, & ad dilatiõem pœnitentiæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Timor mortis & ad eam præparatio.

nis incerta, quæ & modò vel insperata vel subita sunt, & in æternum remedijs caritura sunt. Prævenjendus est dies, qui prævenire consuevit. Ipse se seducit, & de morte sua ludit qui hoc cogitat, potest mihi extremi temporis indulgentia subvenire. Non est hoc, primum, quia periculosissima est in vltimum diem promissa securitas: Deindè stultissimum est, vt causa quæ de necessitatibus agitur æternis, in vtilitatibus vitæ deficientis committatur extremis. Odibile est apud DEVM, quandò homo sub fiducia pœnitentiæ in senectutem reseruatæ liberiùs peccat. Credite charissimi, difficile est, vt callida dissimulatio ordinandæ consummationis obtinere digna sit facultatem. Apud illum cordis interpretem, ars non admittetur ad salutem. Ille autem de quo locuti sumus, beatus latro, beatus inquam, non tam iuxta viam insidias tendens, sed viam ipsam in CHRISTO tenens, ac vitæ prædam subitò rapiens, immutato genere, & noua spolia de morte propria reportans, ille nec salutis tempora sciens distulit, nec remedia statvs sui in momenta vltima infelici fraude posuit, nec redemptionis suæ spem in desperationis nouissimum reseruauit, nec religionē antè, nec Christū sciuit. Quod si scisset, fuisset forsitan inter Apostolos non postremus in numero, qui prior factus est in regno. Ergò etiam ex hoc in extremo placuit DEO, quia ad consequendam fidem, non fuit extrema hora illa, sed prima. Opùs est ergò, vt sibi homo quotidiano actu prouideat, & procuret cōsummationē: opùs est, vt tota vita nostra talis sit in cōuersatione, vt liberi mereamur esse in fine. Incessabiliter diē transitus nostri & tempus iudicij cogitātes, nos quoq; cū latrone iugiter proclamemus: Memento mei Domine cùm véneris in regnum tuum.

Præparatio ad mortem.

Lucæ 23.

Lucæ 19.

3 GREGORIVS homilia trigesimanona in Euangelia: Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Suam hîc diem, habet anima peruersa, quæ transitorio gaudet in tempore. Cui ea quæ assunt, ad pacem sunt: quia dum rebus temporalibus lætatur, dum honoribus extollitur, dum in carnis voluptate resoluitur, dum nulla venturæ pœnæ formidine terretur, pacem habet in die sua, quæ graue damnationis suæ scandalum in die habebit aliena. Ibi enim affligenda est, vbi iusti lætabuntur: & cuncta quæ modò ei ad pacem sunt, tunc in amaritudinem rixæ vertentur: quia rixari secum incipiet, cur damnationem quam patitur, non expauit: cur à prospiciendis malis sequentibus oculos mentis clausit. Vndè ei dicitur: Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Peruersa quippe anima rebus præsentibus dedita, in terrenis voluptatibus resoluta, abscondit sibi mala sequentia, quia præuidere futura refugit, quæ præsentem lætitiam perturbant: dumq; in præsentis vitæ oblectationibus se deserit, quid aliud quàm clausis oculis ad ignem vadit? Vndè benè scriptum est: In die bonorum nè immemor sis malorum. Et indè per Paulum dicitur: Qui gaudent, tanquàm non gaudentes sint: quia & si qua est præsentis temporis, ità est agenda lætitia, vt nunquàm amaritudo sequentis iudicij recedat à memoria: quatenùs dum mens pauida extremæ vltionis timore transfigitur, quantum nunc præsentis lætitia, tantum pòst ira subsequens temperetur. Hinc nanque scriptum est: Beatus homo qui semper est pauidus. Qui verò mentis est duræ, corruet in malum. Sequentis enim ira iudicij tanto tunc districtior portabitur, quanto nunc & inter culpas minimè timetur. Sciendum nobis est, quia veritatis vérbis veraciter erudimur: si extrema mala nostra formidolosè & indefinenter adspicimus: iuxta hoc qd per quendam sapientē dicitur: In omnibus opibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Pensare quippe quotidiè debemus, quod ex eiusdem voce nostri redemptoris audiuimus: Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Dum enim districtus iudex sustinet, & adhuc manum non exerit in percussionem: dum à retributione vltionis vltimæ esse quædam temporis securitas videtur: debemus pensare malum quod sequitur, pensantes gemere, gementes ea quę commisimus, peccata indefinenter adspicere, adspicientes flere, & flentes abstergere. Nulla nos prosperitas transitoriæ laudis, lætitiáque dissoluat, nec mentis nostræ oculos ea quæ sunt transitoria obstruant, nè cæcos ad ignem ducant. Si enim districtè pensetur, cuius sit ponderis improperium, ex ore veritatis agnoscitur: cùm negligenti, & futura non prospicienti, dicitur: Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Nam cogitandum valdè est, quantum nobis erit terribilis hora nostræ resolutionis &cæt. vt iuprà de Sacramento extremæ Vnctionis, quæstione 3. C 4.

Obliuio nouissimorū pernicioſa.

Eccl 11.

1. Cor. 7.

Amaritudo iudicij à memoria non recedat.

Prou. 28.

Nouissima in memoriā reuocanda.

Eccl 7.

Hora mortis terribilis.

4 ISIDORVS libro tertio de summo bono, capite vltimo: Quamuis sancti ab huius vitæ ærumnis liberari se cupiant, citò volentes exire de corpore, DEI tamen dispensatione plerunq; diù in hac

Universidad de Deusto
Biblioteca

hac vita versantur: vt per longa tolerantiæ experimenta, solidiùs eorum patientia roboretur. Multi odio vitam habent, & tamen mori timent: quod plerisq; in angustia contingere solet: sicq; contrario affectu,& viuendi habent tædium,& moriendi metum. Solicitè debet vnusquisq; viuere,& semper terminum vitæ suæ considerare,vt de contẽplatione illius,animus se semper ad alta sustollat,& huius seculi blanditias cum timore caueat. Scriptũ est enim: In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua,& in ęternũ nõ peccabis. Venturi exitus ignorantia incerta est, & dum mori quis non existimat, tollitur. Vndè vnusquisque festinet, nè in iniquitatibus suis rapiatur,simulq; finiatur vita cum culpa. Nam incentor diabolus eos,quos viuentes accendit ad vitia, subitò morientes pertrahere molitur ad tormenta. Sæpè diuites in hac fallaci vita,dum de potentiæ gloria, vel rerum abundantia gestiunt, ab his repentè,hora qua nesciunt,improuiso exitu rapiuntur: atq; absorbente profundo,cruciandi æternis gehennæ incendijs deputantur. De quibus benè per prophetam dicitur: Ducũt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Iniquus moriens qui imitatione sua multos ad culpam traxerat delectatione peccati, multos à culpa reuocat terrore tormenti. Quod etiam Psalmista testatur,dicens: Lætabitur iustus cùm viderit vindictam impiorum, manus suas lauabit in sanguine peccatorum. In peccatorum enim morientium sanguine iusti lauant manus: quia dum eorum pœna conspicitur,conspicientis vita mundatur. Cuius enim talis tam crudelis exitus cernitur,non solùm qui viderit refugit, sed alios etiam ab imitatione illius,quanta valuerit exhortatione,compescit. In exitu vitæ,animæ electorum nimio terrentur metu, incerti vtrùm ad præmium,an ad supplicium transeant. Quidam autem electi in fine suo purgantur à leuibus quibusdam peccatis: quidam verò in ipso exitu suo hilarescunt ex æternorum contemplatione bonorũ. Quanuis quis in hac vita sit iustus, tamen dũ ex corpore isto egreditur, pertimescit,nè dignus supplicio sit. Nullus est enim homo absq; peccato,nec aliquis potest de Dei securus esse iudicio, cùm etiam & de ociosis verbis reddenda sit ratio. Finem iustorum optimum,vocatio tranquilla commendat,vt ex eo intelligantur sanctorum habere consortium angelorum,ex quo ab hoc corpore sine vexatione dura tolluntur. Prauos homines apostatæ angeli excipiunt moriẽtes,vt eis sint ipsi tortores in pœnis,qui fuerunt suasores in vitijs. Etsi pietas pro defunctis fidelibus flere iubeat, tamen pro eis lugere vetat. Illi enim deplorandi sunt in morte, quos miseros infernus ex hac vita recipit: non quos cælestis aula Christi lætificandos includit.

Cur habenda est mortis memoria.

Eccl.7. Hora mortis incerta.

Mors repentina & improuisa.

Iob 21. Iniquorum mors & pœna quomodò alijs prosit. Psal.57.

In hora mortis timẽt etiã iusti quandoquè.

Matt.12. Differẽtia inter mortẽ bonorum & malorũ hominũ. Tortores. Mortui an lugendi.

§ BERNARDVS sermone primo in festo omnium sanctorũ: In omnibus operibꝰ tuis memorare nouissima tua,mortis horrorem,iudicij tremendum discrimen,ardentis gehennæ metum ab oculis cordis tui elongari nullatenùs patiaris. Cogita peregrinationis tuæ miseriam,recogita annos tuos in amaritudine animæ tuę: cogita vitæ humanæ pericula, cogita fragilitatem propriam: & in huiusmodi cogitatione si perseueraueris, dico tibi, parùm senties quicquid foris videtur esse molestum,dum toto corde circa interiorem molestiam occuparis. Sed nec patietur Dominus sine consolatione te esse,quoniam pater misericordiarum est,& Deus totius consolationis,& complebitur omninò quod veritas pollicetur: Beati qui lugent,quoniam ipsi consolabuntur. Concordat autem huic sententiæ,etiam illud quod in Salomone legisti: Melius est ire ad domum luctus,quàm ad domum conuiuij.

Eccl.7. Nouissimorũ memoria habenda.

Matt.5.

Eccl.7.

§ ET in sermone de primordijs, medijs, & nouissimis nostris, vt suprà quæst. 1. A 1

§ B CHRYSOSTOMVS homilia decimaquinta ad populum Antiochenum: Nisi bonus esset timor,filijs patres pædagogos non præponerent, non legislatores ciuitatibus vllos magistratus. Quid gehenna grauius? Sed huius metu nil vtilius. Gehennæ nanq; timor regni nobis adfert coronam. Vbi timor est,liuor non est: vbi timor est,pecuniarum amor non vexat: vbi timor est,extinctus furor est, cupiditas improba correpta, omnis irrationabilis passio exterminata. Et sicut in domo stante milite semper armato non latro,non fur,non alius quis talia mala patrantium apparére propinquabit: sic & metu animas nostras detinente,illiberalium nullæ perturbationum facilè nobis subrepit, sed omnes fugiunt, & pelluntur,timoris imperio vndiq; exactæ. Nec hoc solùm est q̃d ex timore lucramur,verũ & aliud hoc multo maius. Nõ enim improbas solùm nostras expellit passiões, sed & oẽm cũ multa facilitate virtutẽ inducit. Vbi timor est,ibi & eleemosynę studiũ,& orationis intentio,& lachrymæ feruentes & continuæ,& gemitus multam habentes compunctionem. Nihil enim tantum peccata quidem conterit,virtutem verò crescere facit & germinare, quantum conuenit timoris natura. Propterea qui non viuit in timore, rectè illum flere non est facile: sicut vicissim cum timore viuentem est im-

Timor pœnæ & gehennæ quã sit vtilis.

Omnẽ virtutẽ inducit & à peccato auocat timor.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eccli. 7. Ire ad domū luctus cur melius sit.

possibile peccare. Audi verò & Salomonem omnibus innutritum delicijs, & multa potitum libertate. Quid igitur, inquit, ille? Melius est ire in domum luctus, quàm in domū conuiuij. Quid est, quæso, quod ait? Vbi luctus, & lachrymæ, & gemitus, & dolor, & tristitia tanta, melius accedere, quàm vbi choreæ & cymbala, & risus, & deliciæ, & crapula, & ebrietas. Verùm inquis. Qua de causa, quæso, & quapropter? quoniam illinc quidem dementia, hinc verò modestia nascitur. Lugentium domum ingressus, statim lachrymis defunctum prosequitur, etiamsi sit inimicus. Vidisti quanto melior hæc, quàm illa domus? Ille enim, etiamsi amicus sit, inuidet: hic autem, etiamsi inimicus sit, lachrymas dat: id quod omnium maximè Deus exquirit, vt non insultemus his, qui nos contristauêre. Nō hæc autem sola datur hinc bona capere, verùm & alia his non minora. Etenim peccatorum quisq; suorum reminiscitur, & tremēdi tribunalis, & pœnarum, & iudicij, licēt sit infinita ab alijs passus mala, & domi tristitias habeat, omnium ipsorum capiens medicinam, ità reuertitur. Cogitans enim quòd & ipse paulò pòst hoc patietur, & quòd transitoria cuncta præsentia sunt, siue suauia sint, siue tristia, tristitiam & inuidiam omnem deponens, & leuem reddens animam, & releuatus sic domum reuertitur: & hinc mansuetior erit in omnes iam & humanior, benignior & sapientior, futurorum timore ipsius animam subingressō, & omnes spinas absumente. Et hæc omnia cognoscens ille, dicebat, quòd melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij. Illinc torpor, hinc anxietas, nascitur: illinc contemptus, hinc timor ad omnem nos virtutem deducens. Nisi bonum esset timor, non multos impendisset Christus sermones & longos, de illa pœna & supplicio loquens. Timor nil aliud est, quàm murus, & munimentum, & turris inexpugnabilis.

Timor murus est & turris inexpugnabilis.

Cuius rei in cuite rectè agendi fit, præmiorum, an supplicij.

2 IDEM homilia secunda in posteriorem epistolam ad Thessalonicenses: Intuitu regni Dei incitemur ad virtutem. Qui quidem animo est vehementer dextro virtutiq; dedito, neque timoris, neque regni Dei intuitu ad virtutē inducitur ac permouetur, sed propter ipsum Christum, quemadmodùm Paulus fecit. Nos verò vel hoc pacto consideremus, quæ in regno Dei sint bona, & quæ in gehenna mala, atq; ità nosipsos corrigamus & instruamus, ità nosipsos ad ea quæ facienda sunt, incitemus & permouemus. Si videris in præsenti vita iucundum quid ac magnificum, cogita regnum Dei, & istud nihil esse putabis: si terribile quid videris, cogi-

Vtilitas memoriæ nouissimorum.

cogita gehennam, & illud etiam deridebis. Si quandò te ceperit concupiscentia corporalis, cogita gehennæ ignem: cogita quàm planè nullius æstimanda sit peccati voluptas, quàm ne voluptatem quidem habeat. Si enim earum legum quæ in hoc seculo positæ sunt, tantum potest metus, vt à malis nos actibus cohibeat: multo magis poterit hoc recordatio futurorum, supplicium immortale, pœna sempiterna. Si metus terreni regis à tantis nos malis abducit, quanto magis regis æterni? Vndè poterimus ergò continuum habere timorem? Si continnè scripturas audierimus. Etenim si adspectus duntaxàt mortui hominis mentem nostram adeò pauore contrahit: quanto magis gehenna & ignis ille inextinguibilis? quāto magis vermis non moriens? Si perpetuò gehennam recogitaremus, nō statim in illam incideremus. Propterea supplicium minatus est Deus. Nisi aliquid profectus in se haberet gehennæ reputatio, vtiq; iam non esset illam minatus Deus. Verùm quoniam ipsius recordatio magna potest efficere, propterea comminationem illius quasi salutare quoddam pharmacum animis nostris imposuit. Nè contemnamus itaque tantum lucrum quod hinc generatur, sed hanc gehennæ comminationem indesinenter versemus in prandijs & in conuiuijs. Sermocinatio quippe quæ de rebus est iucundis, nihil prodest animæ, sed debiliorem eam reddit: quæ verò de tristibus est & austeris, quicquid in illa dissolutum ac fluxum fuerit, amputat & immutat, laxamq; illam ac mollem contrahit. Nihil eam iuuerit de theatris differens ac mimis, sed magis incenderit & petulantiorem effecerit. Qui aliena curat & curiosè scrutatur, etiam pericula illi ex ea curiositate sæpenumerò infligit: qui verò de gehenna sermocinatur, is neque periculum aliquod habebit, & animam castigatiorem reddit. Sed vereris verborum grauitatem & molestiam? Num si de gehenna tacueris, hinc illā extinxisti? An incendisti, si de ea locutus fueris? Siue locutus de illa fueris, siue minùs, feruebit omninò incendium. Indesinenter de illa dicito, nè quandoq; in eam incidas. Non potest fieri, vt anima de gehenna solicitè cogitans, citò peccet. Etenim audi admonitionem optimam: Memor, inquit, esto nouissimorum tuorum, & in æternum non peccabis. Nequit anima pœnas metuens, nō esse ad delinquendum cūctabunda. Timor enim, si quidē robustiùs fuerit in animo ac flagrans, nihil in eo mūdani relinquet. Si enim sermo de gehēna factus, ità humiliat & pauidum reddit, an cogitatio de illa animis

Timor quomodò acquiritur.

Gehennæ cogitatio vtilissima est.

Inter epulas de gehenna differendum.

Memoria gehennæ à peccato coercet. Eccl. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Timor supplicioru est potentior promissõe præmiorum.

perpetuò immorata, animam non quouis igne magis expurgabit? Regni non ità recordemur vt gehennæ. Timor enim promissione potentior est & efficacior. Et noui complures innumera bona promissa contempturos fuisse, si de supplicio securi fuissent ac liberati, quandoquidem & nunc mihi satis est, supplicio aut pœna non affici. Nemo eorum qui gehennam ob oculos habent, in gehennam incidet: nemo gehennam contemnentium, gehennam effugiet. Quemadmodùm enim apud nos qui quidem iudicia metuunt, iudicijs non damnabuntur: qui verò contemnunt, illi potiùs damnabuntur: ità & hîc. Nisi subuersionẽ veriti fuissent Niniuitæ, vtiquè subuersi fuissent. Quia verò illam metuebant, non subuertebantur. Si diluuium veriti fuissent qui temporibus Noë vixerunt, submersi sanè non fuissent. Et Sodomitæ si incendium metuissent, combusti non fuissent. Magnum malum est, contemnere minas. Qui minas contemnit, confestim reipsa sentiet experientiam. Nihil ità est vtile, atquè de gehenna sermocinari. Quouis argento mundiores nobis animas facit. Audi nanque quid propheta dicat: Quoniam iudicia tua, inquit, in conspectu meo sunt semper. Et CHRISTVS quoquè de illa differit. Nam etiamsi molestum sit auditori, plurimùm tamen illi prodest. Sunt enim talia quæcunque vtilia sunt. Etenim & pharmaca & reliqua medicamẽta ægrotum primùm malè habent, & tunc demùm vtilitatem adferunt. Si verò verborum grauitatem & molestiam non ferimus, manifestum est quòd rerum ipsarum afflictionem non feremus. Si nemo sermones eos qui de gehenna dicuntur, sustinet: liquet nerminem, si persecutio nos occupâsset, ad intentatum ignem ac rum vnquàm perstiturum fuisse. Exerceamus auditum nostrum, nè adeò molescat. Nam ex eo & ad res ipsas veniemus. Si assuerimus audire terribilia, assuescemꝰ etiam terribilia sustinere: si verò ità molles ac fracti fuerimus, vt ne verba quidem feramus, quãdò aduersùm res ipsas persistemus? Et post pauca: Quapropter addè obsecro, receptos à nutricibus liberos, nõ anilibus fabulis assuefaciamus, sed ex primæua mox ętate discant esse iudicium Dei, infigatur animis eorum esse supplicium. Hic metus si radices egerit, magna bona operabitur. Animus enim ab incunte ætate futurorũ expectatiõe ad demissionẽ imbutus, nõ statim hunc metum excutiet, sed quasi quidam obsequens equus, velut sessore habẽs, gehẽnæ cogitationẽ, cõpositè ingredietur, & q̃ vtilia sunt, loquetur ac

Nota.

Iesus 3.

Gene 8.

Gene. 19.

De gehenna loqui vtile est admodũ. Psal. 17.

Contra delicatis auribus prædicat.

Eccl 9.

Pueris inculcandum Dei iudicium & gehennæ supplicia.

ac dicet, & neq; iuuẽtus, neq; diuitiæ, nec orphania, neq; aliud quicquã illi nocere poterũt, adeò robustã habenti cogitationẽ, & omnibus resistere valentem. His sermonibus componamus & nosipsos, & vxores, & seruos, & liberos, & amicos, si fieri queat & inimicos. poterimus enim istis sermonibus multa peccata amputare. Et melius fuerit tristibus immorari, quàm iucundis. Nè fugiamus quæ de gehenna dicuntur, vt gehennam ipsam effugiamus. Nè fugiamus supplicij memoriam, nè supplicio puniamur. Si diues ille ignem hunc cogitâsset, vtiquè non deliquisset: quia verò nunquàm eius in mentem illi venit, propterea in illum incidit. Dic mihi homo: Tribunali Christi cùm sistendus sis, omnia magis loqueris quàm de isto? Et quidem si quandò tibi cum iudice causa est, plerunq; verbotenùs duntaxàt, non nocte, non die, non aliquo temporis articulo, non aliqua hora aliud quid loquesis, sed semper de causa illa quam agendã habes. Cùm verò de omni vita tua rationem redditurus, & pœnas daturus sis, neque alios etiam pateris qui te iudicij huius admoneant? Atquì propterea cuncta periêre semper atque intercidêre, quòd humano quidem tribunali temporalium rerum gratia sistendi, neminem non mouemus, neminem non rogamus, indesinenter de illo solliciti sumus, omnia huius gratia facimus: ad tribunal verò Christi venturi, idq; breui, neq; per nosipsos aliquid, neque per alios facimus, iudicem non rogamus, quanuis multum spatij nobis ante iudicium permittat, nec in medijs nos abripiat peccatis, sed permittat vt illa exuere aggrediamur, & nihil eorum quæ ad ipsum recidunt, prætermittat bonitate illa sua & benignitate. At nihilo plus efficitur. Propterea maius erit supplicium. Sed absit vt hoc fiat. Proindè obsecro, vel amodò resipiscamus. Habeamus gehennam ob oculos, cogitemus pœnas illas ineuitabiles, vt his reputatis & malitiam fugiamus, & virtutem eligamus, bonaq; diligentibus Deum promissa consequi valeamus.

Memoria gehẽnæ & iudicij habenda. Luc. 16.

Sermones habentis de iudicio.

¶ AVGVSTINVS tractatu nono in epistolam Ioannis: Cœpit aliquis credere diem iudicij: si cœpit credere, cœpit & timere: sed quia timet, adhuc nondùm habet fiduciam in die iudicij, nondùm est in illo perfecta charitas. Nunquid tamen desperandum est? In quo vides initium, cur desperas finem? quod initium video, inquies? ipsum timorem: audi scripturam, Initium sapientiæ timor Domini. Cœpit ergò timere diem iudicij,

Eccl 1.

Timor iudi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

eſt quid effi-ciat boni.

timendo corrigit ſe, vigilat aduersùs hoſtes ſuos, id eſt, peccata ſua, incipit reuiuiſcere interiùs, & mortificare membra ſua quæ ſunt ſuper terram : ſicut Apoſtolus dicit, Mortificate membra veſtra quæ ſunt ſuper terram : ſpiritalia nequitiæ dicit membra ſuper terram : nam ſequitur & exponit, Auaritiam, immunditiam, & cætera quæ illic exequitur. Quantum autem mortificat iſte, qui timere cœpit diem iudicij, membra ſua ſuper terram, tantum ſurgunt & corroborantur membra cæleſtia. Membra autem cæleſtia, omnia opera bona. Surgentibus cæleſtibus membris, incipit deſiderare quod timebat : timebat enim nè veniret CHRISTVS, & inueniret impium quem damnaret : deſiderat vt veniat, quia inuenturus eſt pium quem coronet. Iam cùm cœperit deſiderare venientem CHRISTVM caſta anima, quæ deſiderat amplexus ſponſi, renunciat adultero, fit virgò interiùs ipſa fide, ſpe & charitate. Et poſt nonnulla : Timor non eſt in charitate. Quid ergò dicemus de illo, qui cœpit timere diem iudicij? Si perfecta in illo eſſet charitas, non timeret : perfecta enim charitas faceret perfectam iuſtitiam, & non haberet quarè timeret, immò haberet quarè deſideraret vt tranſeat iniquitas, & veniat regnum DEI : ergò timor non eſt in charitate. Sed in qua charitate? non in inohoata. In qua ergò? Sed perfecta, inquit, charitas foràs mittit timorem. Ergò incipiat timor, quia initium ſapientiæ timor Domini. Timor quaſi locum præparat charitati. Cùm autem cœperit charitas habitare, pellitur timor qui ei præparauit locum : quantum enim illa creſcit, ille decreſcit : & quantum illa fit interior, timor pellitur foràs. Maior charitas, minor timor : minor charitas, maior timor. Si autem nullus timor, non eſt quâ intret charitas. Sicut videmus per ſetam introduci linum quandò aliquid ſuitur : ſeta priùs intrat, ſed niſi exeat, non ſuccedit linum : ſic timor primò occupat mentem, non autem ibi remanet timor, quia ideò intrauit, vt introduceret charitatem.

Coloſſ. 3.

1. Ioan. 4.

Eccl. 1. Timor præparat locum charitati.

Nota ſimilitudinem.

Timor caſtus manet cum charitate. 1. Ioan. 4. Pſal. 18.

4 IN pſalmum centeſimum vigeſimumſeptimum : Non de omni timore dicitur, quòd mittitur foràs à charitate. Habes enim pſalmum dicentem, Timor Domini caſtus, permanens in ſeculum ſeculi. Alius ergò timor Domini permanet, alius excluditur. Timor qui excluditur, caſtus non eſt : qui autem permanet, caſtus eſt. Quis eſt timor qui excluditur? Dignamini aduertere. Aliqui propterea tantùm timent, nè aliquid mali in terra patiantur, nè illis ægritudo accedat, nè damnum, nè orbitas, nè alicuius admiſsio criminis, nè alicuius amiſsio chari, nè exilium, nè damnatio, nè carcer, nè aliqua tribulatio, propterea timent & tremunt. Adhuc timor iſte non eſt caſtus. Adhuc audi : alius non in hac terra pati timet, ſed gehennam timet. Vndè terruit & Dominus : Auditis cùm euangelium legeretur, Vbi vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Audiunt hæc homines, & quia verè futura ſunt impijs, timent, & continent ſe à peccato. Habent timorem, & per timorem continent ſe à peccato. Timent quidem, ſed non amant iuſtitiam. Cùm autem per timorem continent ſe à peccato, fit conſuetudo iuſtitiæ, & incipit quod durum erat, amari, & dulceſcit DEVS : & iam incipit homo iuſtè viuere, propterea non quia timet pœnas, ſed quia amat æternitatem. Excluſus ergò timor à charitate, ſed ſucceſſit timor caſtus. Et poſt pauca : Caſtus ergò timor, fratres mei, hoc habet, quia venit de amore. Ille autem timor nondùm caſtus, præſentiam Domini & pœnas timet, timore facit quicquid boni facit, non timore amittendi bonum illud, ſed timore patiendi illud malum. Non timet nè perdat amplexus pulcherrimi ſponſi, ſed timet nè mittatur in gehennam. Bonus eſt & iſte timor, vtilis eſt : non quidem permanebit in ſeculum ſeculi, ſed nondùm iſte eſt caſtus, permanens in ſeculum ſeculi.

Timor grauis. Timor ſeruilis aut diuinæ iuſtitiæ. Iſa. 66. Marc. 9.

Vtilitas eius timoris.

Timor caſtus & ſeruilis, in quo differat.

Pſal. 18.

5 IDEM Auguſtinus ſermone decimotertio de verbis Apoſtoli : Iam ergò non in timore, ſed in dilectione, vt non ſerui, ſed filij ſimus. Qui enim adhuc ideò benè agit, quia & pœnam timet, DEVM non amat, nondùm eſt inter filios : vtinàm tamen vel pœnam timeat. Timor ſeruus eſt, charitas libera eſt : & vtſic dicamus, timor eſt ſeruus charitatis. Nè poſſideat diabolus cor tuum, præcedat ſeruus in corde tuo, & ſeruet dominæ venturæ locum. Fac fac vel timore pœnæ, ſi nondùm potes amore iuſtitiæ. Veniet domina, & ſeruus abſcedit, quia conſummata charitas foràs mittit timorem.

Timor ſeruus Charitati Dominæ locùm ſeruat. 1. Ioan. 4.

6 ET ſermone decimooctauo de verbis Apoſtoli : Cùm mihi dicis, Gehennam timeo, ardere timeo, in æternum puniri timeo : Quid dicturus ſum? Malè times? vanè times? Non audeo, quandoquidem ipſe Dominus, ablato timore, ſubiecit timorem, & ait, vbi dixit : Nolite timere eos qui corpus occidunt, & poſteà non habent quid faciant : ſed eum timete, qui habet poteſtatem & corpus & animam mittere in gehennam ignis : ità

Timor gehennæ & ſuppliciorum non eſt malus. Mat. 10.

Timor ſeruilis damnat & humanus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christus hortatur ad timorē pœnæ.

ità dico vobis, hunc timete. Cùm ergò Dominus timorem incusserit, & vehementer incusserit, & repetendo verbum, comminationem ingeminauerit, dicturus ego sum, maiè times ista? Non dicam, planè time, nihil meliùs times, nihil est ꝙd magis timere debeas. Sed interrogo te: Si non te videret Deus, quandò facis, nec ꝙquam te cõuinceret in iudicio illius, faceres? Tu te vide. Non enim potes ad verba omnia mea respondere, inspice teipsum. Faceres? Si faceres, ergò pœnam times, charitatem nondùm habes, seruiliter times: formido est mali, nondùm delectatio boni, sed time etiam vt ista formido custodiat te, vt perducat ad dilectionem. Timor enim iste quo gehennam times, & ideò mala non facis,

Timor gehennæ est quidā custos & pædagogus legis.

continet te, & sic volentem peccare animo interiore non finit: est quidam custos timor, quasi pædagogus legis, litera est minans, nondùm gratia iuuans. Custodiat tamen timor iste dum non facis timendo, & veniet charitas, intrat in cor tuum, & quantum illa intrat, tantum timor exit. Timor enim id agebat, nè faceres: charitas hoc agit, vt nolis facere etiam si impunè possis admittere.

1 Ioan. 4. Timorē qualem expellat charitas perfecta. Rom. 11.

7 IN libro de sancta virginitate, capite trigesimooctauo: Timor quidem non est in charitate, sed perfecta, sicut scriptura dicit, charitas foràs mittit timorem, sed timorem hominum, non DEI timorem, temporalium malorum, non diuini in fine iudicij. Noli altum sapere, sed time. Ama DEI bonitatem, time sæueritatem: vtrunque te superbum esse non finit. Amando enim times, nè amatum & amantem grauiter offendas. Nam quæ grauior offensio, quàm vt superbia illi displiceas, qui propter te superbis displicuit.

Timor pœnæ vtilis est.

8 SERMONE ducentesimo decimoquarto de tempore: Cùm timetur pœna quam DEVS minatur, discitur amari præmium quod pollicetur, ac sic per timorem pœnæ bona vita retinetur. Per bonam vitam bona conscientia comparatur, vt per bonam conscientiam nulla pœna timeatur. Quapropter discat timere, qui non vult timere. Discat ad tempus esse solicitus, qui

1. Ioan. 4.

semper vult esse securus: vt enim dixit Iohannes, Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foràs mittit timorem. Dixit sanè, & veraciter dixit. Si ergò habere non vis timorem, Priùs vide vtrùm iam perfectam habeas charitatem, quæ foràs mittit timorem. Si verò ante istam perfectionem timor excluditur, superbia inflat, charitas ædificat. Nam sicut in bona valetudine fames non

non fastidio, sed cibo pellitur: ità in bona mente timor non vanitate, sed charitate pellendus est.

2 E BERNARDVS sermone secundo in die Apostolorū Petri & Pauli: Studeamus fratres viuere vita iustorum, sed morte eorum mori multo magis desideremus. Sapiētia enim iustorū nouissima p̄fert: ibi nos iudicans, vbi nos inuenerit. Omninò necessè est, vitæ præsentis finem futuræ cohærere principio, nec ibi tolerabilis dissimilitudo est. Sicut enim si quis duo sibi (vt ità dixerim) cinctoria consuēre, aut colligare voluerit, minùs de reliquis partibus curans, ipsa quæ sibi copulanda sunt capita vniformiter parat, nè dissideant à seipsis: ità dico vobis, quantumlibēt extiterit conuersatio spiritualis, si carnalis fuerit consummatio nostra, vitæ illi spirituali penitùs non cohæret, nec caro & sanguis regnū Dei poterunt possidere. Fili, (ait sapiens) memorare nouissima tua, & non peccabis. Nimirùm quòd hæc maximè recordatio faciat timoratum: timor expellat peccatum, negligentia non admittat. Hinc & Moyses de quibusdam: Vtinàm (ait) saperent & intelligerent, ac nouissima prouiderent. In quibus vtiq; verbis tria nobis video commendari, sapientiam, intelligentiam, prouidentiam. Arbitror sanè tribus eas assignari posse temporibus, vt æternitati quædam imago reformari videatur in nobis, præsentia moderantibus per sapientiam, præterita per intelligentiam dijudicantibus, nouissima prouidentibus ad cautelam. Hæc nempe spiritalis est exercitij summa: hæc forma studij spiritalis, vt sapienter disponamus præsentia nostra: recogitemus in amaritudine animæ nostræ præterita, futura quoquè solicitè prouideamus. Sobriè, & iustè, & piè viuamus in hoc seculo, (ait Apostolus) vt videlicet in præsenti sobrietas obseruetur, vt iusta satisfactione præterita, quæ nobis sine fructu salutis præteriēre, tempora redimantur, vt pietatis clypeum, imminentibus de futuro periculis opponamus. Sola est enim quæ ad omnia valet pietas, cultus scilicet Dei humilis & deuotus: nec aliter nobis est prouidere nouissima, nisi vt vniuersa quæ nobis imminere videntur pericula, sedula nobiscum cogitatione versantes, discamus de nostra omninò industria: magis autem de nostris diffidere meritis, & soli diuinæ nos protectioni committere pio quodam mentis affectu piæ intentionis in ipsum, cuius datum optimum & donum perfectum est, consummatio felix, & mors pretiosa. Habes in euangelio tria hæc, ipso tibi sermone Domini cōmendata: Beati (inquit) pauperes, beati mites, beati qui lugent. Be-

De bono fine maximè solliciti nos esse oportet.

1. Cor. 15. Eccl 7. Deut. 32.

Consideratio præsentium, præteritorū & futurorū.

Tit. 2.

1. Tim. 4.

Iacob. 1.

Matth. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ati qui futura sapiunt, præ desiderio cælestium interno quodam sapore mentis, præsentia respuentes. Beati qui nouissima prouident, in mansuetudine susciptentes insitum verbum, quod eorum saluare animas potest, & pietate cordis ad futuram tendunt hæreditatem. Beati qui pristinum intelligentes errorem, crebris lauant lacob. 1. chrymis lectum suum. Vides quid optat vir sanctus, quid obtinere cupit eis, pro quibus orat: Vtinàm (inquit) saperent, & intelli- Deut. 32. gerent, ac nouissima prouiderent. Ac si manifestiùs dicat, Vtinàm esset in eis spiritus sapientiæ & intelligentiæ atque consilij. Vtinàm hæc in nobis inueniantur, fratres, vt suauia omnia nostra per sapientiam disponamus, vt intellectu præterita peccata damnemus, vt prouideamus futura consilio. Vtinàm sapiamus ad præsentis vitæ moderationem: vtinàm intelligamus ad præteritæ correptionem: vtinàm deuota in Deum fide prouideamus, vt felicem habeamus (ipso miserante) consummationem. Hic enim est funiculus triplex quo trahimur ad salutem, ordinata conuersatio, rectum iudicium, fides deuota.

2 ITEM in epistola ducentesima nonagesimasecunda ad quendam, qui ausus est nouitium dehortari à proposito religionis: O Deut. 32. vtinàm saperes, & intelligeres, ac nouissima prouideres. Saperes quæ Dei sunt, intelligeres quæ mundi sunt, prouideres quæ inferni sunt. Profectò inferna horreres, superna appeteres, quæ sunt ad malum, contemneres.

VII

Quæ est summa eorum quæ in hoc libro continentur?

A Summa totius operis duabus rebus continetur, *SAPIENTIA ET IVSTITIA CHRISTIANA.* Ad sapientiam hæc capita, videlicet de Fide & Symbolo Fidei, de Spe & oratione Dominica, de Charitate & decalogo referũtur. Nam *FIDES, SPES, CHARITAS,* illæ

illæ virtutes sunt, quibus veram hominis sapientiam, vt Augustinus[a] annotauit, Diuina scriptura concludit. Accessit porrò de præceptis Eccle- a Lib. 2. retract. cap. 63 & in Enchi cap. 2. & 3.
siæ, & de Sacramentis tractatio. Sicut enim prædictæ virtutes absque Sacramentis & præceptis Ecclesiæ, rectè obseruatis subsistere non possunt, ità eorum accessione efficaciter nobis inseruntur, insertæ confirmantur, augentur, & perficiuntur. Itaque in ijs, quæ ad sapientiam referimus, explicandis, prior libri pars absoluta est.

B Posterior, quæ circa Iustitiam versatur, duas eius partes tum[b] ad mala fugienda, tum ad bona b Psal. 33. e 16. e
consectanda spectãtes, breuiter enucleat. Etenim abstinere à malis, Chrysostomo[c] teste, non satis c Chrysost. in Psal. 4. Plura vide suprà.
est nobis ad salutem, nisi adsit etiam bonorum possessio & virtutis actio. Vtrique igitur parti capita nonnulla, quæ præcipuè ad malorum bonorumque discrimen obseruandum pertinẽt, accommodata sunt. Totius autem iustitiæ vim & amplitudinem, Tobias vir æquè sapiens àc iustus, Tob. 4. d
succinctè comprehendit, vbi suum filium, adeoque in illo filios Dei omnes sigillatim admonet in hæc verba: *Noli timere fili mi: pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, & recesserimus ab omni peccato, & fecerimus be-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

nè. Ità demùm discimus Christiani hominis integrum officium, quod non modò fidem, sed vitam etiam, quæ secundùm Sapientiam & Iustitiam Christianam instituta sit, omninò requirat.

Eccl. 3. d *Sapiens autem cor & intelligibile,* vti scriptura testatur, *abstinebit se à peccatis, & in operibus iustitiæ successus habebit.*

C Verùm enimuerò, nè institutę breuitatis terminos prætereamus, doctrinæ huius ad Christianos, eosque in primis simpliciores instituendos pertinentis, hic modus & finis esto. Quę omnia vno Ecclesiastis verbo, tanquàm totius humanę vitę illustri Sigillo, consignabimus, ità concludẽtes: Eccles 12. d *DEVM TIME, ET MANDATA EIVS OBSERVA. HOC EST ENIM OMNIS HOMO.*

Psal. 67. f *Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis.*

SCRIPTVRAE.

PSALMO trigesimotertio & trigesimosexto, vt suprà quæstione 1. de peccatis.

TOBIAE quarto, & Ecclesiastici tertio, vt in textu.

PATRES.

1 AVGVSTINVS libro secundo retractationũ, capite sexagesimotertio. & in Enchiridio, capite secundo & tertio, vt in quæst. 2. de fide & Symbolo.

2 CHRYSOSTOMVS in psalmum quartũ, vt suprà quæst. 1. de peccatis.

FINIS. APPEN-

APPENDIX
DE HOMINIS LAPSV ET IVSTIFICATIONE SECVNDÙM SENTENTIAM & DOCTRINAM CONCILIJ TRIDENTINI.

I.

De statu & lapsu primi hominis.

Ex sess. 5. Cõcilij Tridentini can. 1. a Gen. 2. c. 3. c

CVM primus homo Adam[a] mandatum Dei in paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem & iustitiam in qua fuerat constitutus, amisit: ac prætereà p huiusmodi præuaricationis offensam, iram & indignationem Dei, atq; adeò mortem, quam anteà comminatus illi fuerat Deus, incurrit: & cum hac ipsa morte in diaboli, qui[b] mortis deindè habuit imperium, captiuitatem incidit; demumque totus Adam per illam ipsam præuaricationis offensam, secundùm corpus & animam in deterius commutatus fuit. b Hebr 2. d

II.

De peccato Adæ in omnes homines transfuso.

Ex canone 2. eiusdem sess.

NEque verò Adæ præuaricatio sibi soli, sed etiam eius propagini & toti posteritati nocuit, vt qui acceptam à Deo sanctitatem & iustitiam sibi nobisq; perdiderit, & per inobedientiæ peccatum inquinatus, non mortem & pœnas corporis tantùm, verum etiam peccatum (quod mors est animæ) in omne genus humanum transfudit. Id quod Apostolus confirmans dixit, c *Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum,* c Rom 5. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum, & per peccatũ mors: & ità in omnes homines mors pertransijt, in quo omnes peccauerunt.

Ex can. 3. sess. 5.

Vndè Adæ peccatum, quod origine vnum est, & propagatione, non imitatione transfusum omnibus, inest vnicuiq; proprium, aliquo remedio expiari necessè est ad vitam æternam consequendam. Nam [d] ex eo immundi, & vt Apostolus [e] inquit, natura filij iræ, tum semen peccati, diaboli & mortis omnes efficiuntur, [f] excepta interim Beata & immaculata virgine Maria Dei genitrice, quam hoc loco vbi de peccato originali agitur, non comprehendimus.

d Ex cap. 1. sess. 6.
e Ephe. 2. a
f Ex appẽdice sess. 5. Vide extrauag. cõm lib. 3. de reliq. & venerat Sãct.

III

De remedio originalis peccati.

Ex can 3. sess 5.

PEccatum hoc originis, quod inest vnicuique proprium, vt diximus, neque per humanæ naturæ vires, neque per aliud remedium tollitur, quàm per meritum [a] vnius mediatoris Domini nostri Iesu Christi, qui nos Deo [b] reconciliauit in sanguine suo, factus nobis [c] iustitia, sanctificatio & redemptio. Huius verò meritum [d] per Baptismi sacramentum in forma Ecclesiæ ritè collatum, tam adultis quàm paruulis applicatur: quia [e] non est aliud nomen sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Vndè illa vox, [f] *Eccè agnus Dei, eccè qui tollit peccata mundi.* Et illa, * *Quicunque baptizati estis, Christum induistis.*

a 1. Tim. 2. b
b Rom. 5. b
2. Cor. 5. d
c 1. Cor. 1. d
d Tit. 3. b
d Actor. 4. e
f Ioan. 1. d
* Gala. 3. d

Ex canon 4. sess. 5.

Vndè errant grauiter, qui negant paruulos recentes ab vteris matrum baptizandos esse, etiamsi fuerint à baptizatis parentibus orti. Baptizantur certè etiam hi in remissionem peccatorum, vt qui ex Adamo peccatum traxerint originale, quod regenerationis

nis lauacro expiari necessè est ad vitam æternam consequendam, quoniam non aliter intelligendum est, [a] *Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors: & ità in omnes homines mors pertransijt, in quo omnes peccauerunt*: nisi quemadmodùm Ecclesia Catholica vbiq; diffusa semper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei ex traditione Apostolorum, etiam paruuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideò in remissionem peccatorum veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt. [b] *Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.*

a Rom. 5. b
b Ioan. 3. a

IIII

De reliquijs originalis peccati in baptizatis.

Ex can. 5. sess. 5.

PRætereà confitendum est, reatum originalis peccati per Iesũ Christi Domini nostri gratiam, quæ in baptismate confertur, remitti: & in baptizatis totũ id quod veram & propriam peccati rationem habet, tolli, non radi tantùm, aut non imputari. In renatis enim nihil odit Deus, quia nihil [a] est damnationis ijs, qui verè [b] consepulti sunt cum Christo per baptisma in mortem: qui non secundùm carnem ambulant, sed [c] veterem hominem exuentes, & nouũ qui secundùm Deum creatus est induentes, innocentes, immaculati, puri, innoxij, ac DEO dilecti effecti sunt: [d] hæredes quidem Dei, cohæredes autem CHRISTI, ità vt nihil prorsùs eos ab ingressu cæli remoretur. Ac interim fateri oportet, manere in baptizatis concupiscentiam vel fomitem: quæ cùm ad agonem relicta

a Rom 8. a
b Rom. 6. a
c Ephes 4. e
Coloss 3. b
d Rom. 8. e

Universidad de Deusto
Biblioteca

licta sit, nocere non consentientibus, & viriliter per
e2. Tim.2.2 Christi Iesu gratiam repugnantibus non valet: quinimò qui e legitimè certauerit, coronabitur.
f Rom.7.b Hanc concupiscentiam quam aliquandò f Apostolus peccatum appellat, Ecclesia Catholica nunquàm intellexit peccatum appellari, quòd verè & propriè in renatis peccatũ sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat.

V

De naturæ & legis ad iustificandos homines imbecillitate.

Ex sess. 6. caput. 1. VTiam propiùs ad Iustificationis doctrinam probè & syncerè intelligendam accedamus, illud vnusquisque agnoscat & fateatur oportet, quòd cùm omnes homines in præuaricatione Adæ innocentiam
a Ephe.2.a perdidissent, facti immundi, & (vt a Apostolus inquit) natura filij iræ, quemadmodùm est dictum, vsqueadeò
b Rom 6 c b serui erant peccati, & sub potestate diaboli ac mortis, vt non modò gentes per vim naturæ, sed ne Iudæi quidem per ipsam etiam literam legis Moysi, indè liberari aut surgere possent: tametsi in eis liberum arbitrium minimè extinctum esset, viribus licèt attenuatum & inclinatum.

VI

De dispensatione & mysterio aduentus Christi.

Caput 2. sessionis 6. 2. Cor. 1.a QVO factum est, vt cælestis pater, a parer misericordiarum & Deus totius consolationis, Christum Iesum filium suum, & ante legem, & legis tempore multis sanctis patribus declaratum ac pro-
b Galat.4.a missum, cùm venit beata illa b plenitudo temporis, ad

ad homines miserit: vt & Iudæos qui sub lege erant, redimeret, & gentes c quæ non sectabantur iustitiam, c Rom.9. 5
iustitiam apprænderent, atque omnes d adoptionem filiorum reciperent. Hũc e proposuit Deus pro- d Gala. 4.a
pitiatorem per fidem in sanguine ipsius pro peccatis e Rom 3.d
nostris, non f solùm autem pro nostris, sed etiam pro f 1. Ioan 2.a
totius mundi.

VII

Qui per Christum iustificentur.

VErùm etsi ille pro a omnibus mortuus est, non Caput 3. sess. 6.
omnes tamẽ mortis eius beneficium recipiunt: a 2. Cor. 5.c
sed ij duntaxàt, quibus meritum passionis eius cõmunicatur. Nã sicut re vera homines, nisi ex semine Adæ propagati nascerentur, non nascerentur iniusti, cùm ea propagatione per ipsum dum concipiuntur, propriam iniustitiam cõtrahant: ità nisi in Christo renascerentur, nunquàm iustificarẽtur, cùm ea renascentia per meritũ passionis eius gratia qua iusti fiunt, illis tribuatur. Pro hoc beneficio b Apostolus gratias nos b Colos. 1.b
semper agere hortatur Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, & eripuit de potestate tenebrarũ, transtulitq; in regnum filij dilectionis suæ: in quo habemus redemptionem & remissionem peccatorum.

VIII

Descriptio iustificationis impij, & modus eius in statu gratiæ.

QVibus verbis iustificationis impij descriptio in- Caput 4. sess. 6.
sinuat, vt sit trãslatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adæ, in statũ gratiæ, & ad-

Universidad de Deusto
Biblioteca

optiõis filiorum Dei per secundum Adã Iesum Christum, saluatorem nostrum. Quæ quidem translatio post Euangelium promulgatum, sine lauacro regenerationis, aut eius voto fieri non potest, sicut scriptum
a Ioan.3.a est: [a] *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.*

IX

De necessitate præparationis ad iustificationem in adultis, & vnde illa sit.

PRæterea ipsius iustificatiõis exordium in adultis, à Dei per Christum Iesum præueniente gratia sumendum est: hoc est, ab eius vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis, vocantur: vt qui per peccata à Deo auersi erant, per eius excitantem atq; adiuuantem gratiam, ad conuertendum se ad suam ipsorũ iustificationem, eidem gratiæ liberè assentiẽdo & cooperando, disponantur: ità vt tangente Deo cor hominis per spiritus sancti illuminationem, neq; homo ipse nihil omninò agat, inspirationem illam recipiẽs, quippe qui illam & abijcere potest: neque tamen sine gratia Dei mouere se ad iustitiam coram illo libera
b Zachar.1.a sua volũtate possit. Vndè in sacris literis cùm dicitur, [b] *Conuertimini ad me, & ego cõuertar ad vos:* libertatis nostræ
c Threno 5.d admonemur. Cùm respondemus: [c] *Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur:* Dei nos gratia præueniri confitemur.

X

Modus præparationis ad iustificationem quis.

DIsponuntur autem ad ipsam iustitiam, dum excitati diuina gratia & adiuti, fidem ex auditu cõcipien-

cipientes, liberè mouentur in Deum: credentes vera esse, quæ diuinitùs reuelata & promissa sunt: atque illud in primis, [a] à Deo iustificari impium per gratiam
a Rom.3.d eius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu: & dum peccatores se esse intelligentes, à diuinæ iustitiæ timore, quo vtiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se conuertendo, in spem erigũtur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore: illumque tanquàm omnis iustitiæ fontem diligere incipiunt: ac propterea mouentur aduersùs peccata per odium aliquod & detestationem: hoc est, per eam pœnitentiam, quam ante Baptismum [c] oportet: deniquè dum proponũt suscipere Baptismum, inchoare nouam vitam, & seruare diuina mandata. De hac
b Hebræ.11.b dispositione scriptum est: [b] *Accedentem ad Deum oportet credere quia est, & quòd inquirentibus se remunerator sit.* Et,
c Matth.9.a d Eccl.1.e [c] *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Et, [d] *Timor Domini expellit peccatum.* Et, [e] *Pœnitẽtiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrûm in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritus sancti.* Et, [f] *Euntes ergò docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus*
f Matth.28.d *sancti, docentes eos seruare quæcunque mandaui vobis.* Denique, [a] *Præparate corda vestra Domino.*
a 1.Reg.7.a

XI

Quid sit iustificatio impij, & quæ eius causæ.

HAnc dispositionem seu præparationem iusti. Caput 7. sessionis 6.
ficatio ipsa consequitur: quæ non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renouatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ & donorum, vndè homo ex iniusto fit iustus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

a Tit 3. b & ex inimico amicus, vt sit [a] hæres secundùm spem vitæ æternæ.

Huius iustificationis causæ sunt: Finalis quidē, gloria Dei & Christi, ac vita æterna: Efficiens verò, misericors Deus, qui gratuitò abluit & sanctificat, [b] signās & vngens Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ: Meritoria autem, dilectissimus vnigenitus suus Dominus noster Iesus CHRISTVS, qui cùm [c] essemus inimici, [d] propter nimiam charitatem qua dilexit nos, sua sanctissima passione in ligno crucis nobis iustificationem meruit, & pro nobis Deo Patri satisfecit. Instrumentalis item, Sacramentum Baptismi, quod est sacramentum fidei, sine qua nulli vnquàm contigit iustificatio: demùm vnica Formalis causa est iustitia Dei, non qua ipse iustus est, sed qua nos iustos facit: qua videlicet ab eo donati, renouamur spiritu mentis nostræ: & non modò reputamur, sed verè iusti nominamur & sumus, iustitiam in nobis recipientes, vnusquisque suam, secundùm mensuram, quam Spiritus sanctus partitur [f] singulis prout vult, & secundùm propriam cuiusque dispositionem & cooperationem. Quanquàm enim nemo possit esse iustus, nisi cui merita passionis Domini nostri Iesu Christi communicantur: id tamen in hac impij iustificatione fit, dum eiusdem sanctissimæ passionis merito per Spiritum sanctum [a] Charitas Dei diffunditur in cordibus eorum qui iustificantur, atque ipsis inhæret. Vndè in ipsa iustificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per Iesum Christum cui inseritur, Fidem, Spem & Charitatē. Nam fides nisi ad eam spes accedat & charitas,

b Ephes 1. c
c Rom 5. b.
d Ephe. 2. a
e Ephe. 4. c
f 1. Cor 12. b
a Rom 5. a

ritas, neque vnit perfectè cum Christo, neque corporis eius viuum membrum efficit. Qua ratione verissimè dicitur, [a] fidem sine operibus mortuam & ociosam esse: & [b] In Christo Iesu neque circuncisionem aliquid valere, neque præputium: sed fidem, quæ per charitatem operatur. Hanc fidem ante Baptismi Sacramentum ex Apostolorum traditione Catechumeni ab Ecclesia petunt, cùm petunt fidem, vitam æternam præstantem: quam sine spe & charitate fides præstare non potest. Vndè & statìm verbum Christi audiunt. [c] *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Itaque veram & Christianam iustitiam accipiētes, eam ceu primam stolam, pro illa quam Adam sua inobedientia sibi & nobis perdidit, per Christum Iesum illis donatam, candidam & immaculatam iubentur statìm renati conseruare, vt eam perferant ante tribunal Domini nostri Iesu Christi, & habeant vitam æternam.

a Iacob 2. d
b Gal. 5. a
c Matt. 19. a

XII

Quomodò intelligatur impium per fidem & gratis iustificari.

CVm verò Apostolus [a] dicit, iustificari hominem per fidem & gratis, ea verba in eo sensu intelligenda sunt, quem perpetuus Ecclesiæ Catholicę consensus tenuit & expressit: vt scilicet per fidem ideò iustificari dicamur, quia fides est humanæ salutis initium, fundamentum & radix omnis iustificationis: [b] sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum eius consortium peruenire: gratis autem iustificari ideò dicamur, quia nihil eorum quæ iustificationem præcedunt, siue fides, siue opera, ipsam iustificationis gratiam promeretur. Si enim gratia est, iam non ex

Caput 8. sess. 6.
a Rom. 3. d
b Heb. 11. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

operibus:alioquin vt idem [c] Apostolus inquit, gratia iam non est gratia. [c] Rom. 11. a

XIII

Contra inanem hæreticorum fiduciam.

Caput. 9 sess. 6.

QVanuis autem necessarium sit credere,neque remitti,neque remissa vnquàm fuisse peccata, nisi gratis diuina misericordia propter Christum: nemini tamen fiduciam & certitudinem remissionis peccatorum suorum iactanti,& in ea sola quiescenti, peccata dimitti, vel dimissa esse dicendum est: cùm apud Hęreticos & Schismaticos possit esse,immò nostra tempestate sit,& magna contra Ecclesiam Catholicam contentione prædicetur vana hæc, & ab omni pietate remota fiducia. Sed neque illud asserẽdum est, oportere eos,qui verè iustificati sunt,absq; vlla omninò dubitatiõe apud semetipsos statuere se esse iustificatos,neminemq; à peccatis absolui & iustificari, nisi eum qui certò credat,se absolutum & iustificatum esse,atque hac sola fide absolutionem & iustificatiõem perfici : quasi qui hoc non credit, de Dei promissis, deq̃ mortis & resurrectionis Christi efficacia dubitet.Nã sicut nemo pius de Dei misericordia, de Christi merito,deq̃ Sacramentorum virtute & efficacia dubitare debet: sic quilibet dum seipsum,suamq; propriam infirmitatem & indispositionem respicit, de sua gratia formidare & timere potest: cùm nullus scire valeat certitudine fidei,cui non potest subesse falsum,se gratiam Dei esse consecutum.

XIIII

De acceptæ iustificationis incremento.

Caput. 10. sessionis 6.

SIc ergò iustificati,& amici Dei ac [a] domestici facti, euntes [b] de virtute in virtutem, renouantur, vt Apostolus [c] inquit,de die in diem : hoc est, mortificando membra carnis suæ,& [d] exhibendo ea arma iustitiæ in sanctificationem,per obseruationem mandatorum Dei & Ecclesiæ,in ipsa iustitia per Christi gratiã accepta,coo, erante fide bonis operibus,crescunt atque magis iustificantur : sicut scriptum est: [e] *Qui iustus est, iustificetur adhuc.* Et iterùm : [f] *Ne verearis vsque ad mortem iustificari.* Et rursùs: [a] *Videtis quoniam ex operibus iustificatur homo,& non ex fide tantùm.* Hoc verò iustitiæ incrementum petit sancta Ecclesia,cùm orat:Da nobis Domine fidei,spei & charitatis augmentum.

a Ephe. 2. d
b Psal. 83. e
c 2. Cor. 4. d
d Rom. 6. b

e Apoc. 22. e
f Eccli. 18. e

a Iacob. 2. d

XV

De obseruatione mandatorum, deq̃ illius necessitate & possibilitate.

Caput. 11. sessionis 6.

NEmo autem quantumuis iustificatus, liberum se esse ab obseruatiõe mandatorum putare debet, nemo temeraria illa & à Patribus sub anathemate prohibita voce vti, Dei præcepta homini iustificato ad obseruandum esse impossibilia. Nam Deus impossibilia non iubet, sed iubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis,& adiuuat vt possis. Cuius [a] mandata grauia non sunt, cuius iugum suaue est,& onus leue. Qui enim sunt filij Dei, Christum diligunt: qui autem diligunt eum, vt ipsemet [c] testatur, seruant sermones eius:quod vtiq; cum diuino auxilio præstare possunt. Licèt enim in hac mortali vita,quãtumuis

a 1. Ioan. 5. a
b Matth. 11. d
c Ioan. 14. a

Universidad de Deusto
Biblioteca

tunuìs ſancti & iuſti, in leuia ſaltem & quotidiana, quę etiam venialia dicuntur, peccata quandoquè cadant: non propterea deſinunt eſſe iuſti. Nam iuſtorum illa
d Matth. 6.b vox eſt & humilis & verax: [d] *Dimitte nobis debita noſtra.* Quo fit, vt iuſti ipſi eo magìs ſe obligatos ad ambulã-
e Rom 6.c. dum in via iuſtitiæ ſentire debeant, quo [e] liberati iam à
f Tit.2 d peccato, ſerui autẽ facti Deo, [f] ſobriè, iuſtè, & piè viuentes, proficere poſſunt per Chriſtũ Ieſum, per quẽ acceſſum habuerunt in gratiam iſtam. Deus nanque ſua gratia ſemel iuſtificatos nõ deſerit, niſi ab eis prius deſeratur.

Itaque nemo ſibi in ſola fide blandiri debet, putans fide ſola ſe hæredem eſſe conſtitutum, hæreditatemq; conſecuturum, etiam ſi Chriſto [a] non compatiatur,
a Rom 8.c vt & conglorificetur. Nam & Chriſtus ipſe (vt inquit
b Hebr.5.c [b] Apoſtolus) *cùm eſſet filius Dei, didicit ex ijs quæ paſſus eſt, obedientiam: & conſummatus, factus eſt omnibus obtemperantibus ſibi cauſa ſalutis æternæ.* Propterea Apoſtolus ipſe monet
c 1.Cor.9.d iuſtificatos, dicens: [c] *Neſcitis, quòd ij qui in ſtadio currunt, omnes quidem currunt, ſed vnus accipit brauium? ſic currite vt cõprehendatis. Ego igitur ſic curro, non quaſi in incertum: ſic pugno, non quaſi aërem verberans: ſed caſtigo corpus meum & in ſeruitutem redigo: nè fortè cùm alijs prædicauerim, ipſe reprobus efficiar.* Item princeps Apoſtolorũ Petrus: [d] *Satagite, vt per bona*
d 2.Pet.1.b *opera, certam veſtram vocationem & electionem faciatis. Hæc enim facientes, non peccabitis aliquandò.*

Vndè conſtat, eos orthodoxæ religionis doctrinæ aduerſari, qui dicunt iuſtum in omni bono opere ſaltem venialiter peccare: aut, quod intolerabilius eſt, pœnas æternas mereri: atque etiam eos, qui ſtatuunt in omnibus operibus iuſtos peccare, ſi in illis ſuam ipſorum ſocordiam excitando, & ſeſe ad currendum in ſtadio cohortando, cum hoc, vt in primis glorificetur Deus, mercedem quoquè intuẽtur ęternam, cùm ſcriptum ſit: [a] *Inclinaui cor meum ad faciendas iuſtificationes tuas propter retributionem.* Et de Moyſe dicat [b] Apoſtolus, quòd reſpiciebat in remunerationem.
a Pſal.118.b
b Heb.11.a

XVI

Prædeſtinationis temerariam præſumptionem cauendam eſſe.

Caput 12. ſeſſ. 6.

NEmo quoquè quàm diù in hâc mortalitate viuitur, de arcano diuinæ prædeſtinationis myſterio vſq; adeò præſumere debet, vt certò ſtatuat, ſe omninò eſſe in numero prædeſtinatorũ: quaſi verum eſſet, quòd iuſtificatus aut ampliùs peccare nõ poſſit: aut ſi peccauerit, certam ſibi reſipiſcentiam promittere debeat. Nam niſi ex ſpeciali reuelatione ſciri nõ poteſt, quos Deus ſibi elegerit.

XVII

De perſeuerantiæ munere.

Caput 13. ſeſſ. 6.

SImiliter de perſeuerantiæ munere, de quo ſcriptũ eſt: [a] *Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit*: quod quidem aliundè haberi non poteſt, niſi ab eo qui potens eſt, cum qui ſtat, ſtatuere, vt perſeueranter ſtet: & eum qui cadit, reſtituere: nemo ſibi certi aliquid abſoluta certitudine polliceatur: tametſi in Dei auxilio firmiſſimam ſpem collocare & reponere omnes debent. Deus enim, niſi ipſi illius gratiæ defuerint, ſicut [b] cœpit opus bonum, ità perficiet, [c] operans velle & perficere. Veruntamen qui ſe [d] exiſtimant ſtare, videant nè cadant: & [e] cum timore ac tremore ſalutem ſuam
a Matt.10.c 24.b
b Philip.1.g
c Philip.2.b
d 2.Cor.10.d
e Philip.2.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

b 2.Cor. 6.a.b am operentur, in [b] laboribus, in vigilijs, in eleemosynis, in orationibus & oblationibus, in ieiunijs & castitate. Formidare enim debent, scientes quòd in [c] spem gloriæ, & nondùm in gloriã renati sunt, de pugna quæ supereſt cum carne, cum mundo, cum diabolo: in qua victoria esse non possunt, nisi cum Dei gratia Apostolo obtemperent, dicenti: [d] *Debitores sumus non carni, vt secundùm carnem viuamus. Si enim secundùm carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.*

c Rom. 5.a

d Rom. 8.c

XVIII

De lapsis & eorum reparatione.

Caput 14. sess. 6.

QVI verò ab accepta iustificationis gratia per peccatum exciderunt, rursùs iustificari poterunt: cùm excitãte Deo, per pœnitentiæ Sacramentũ merito Christi, amissam gratiam recuperare procurauerint. Hic enim iustificationis modus est lapsi reparatio: quam secundam post naufragium deperditæ gratiæ tabulam, sancti Patres aptè nuncupârunt. Etenim pro ijs qui post Baptismum in peccata labuntur, Christus IESVS Sacramentum instituit Pœnitentiæ, cùm dixit: [d] *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.* Vnde dè dicendum est, Christiani hominis pœnitentiã post lapsum, multo aliam esse à Baptismali: eaque contineri non modò cessationem à peccatis, & eorum detestationem, aut [e] cor contritum & humiliatum: verumetiam eorundem sacramentalem confessionem sal-

d Ioan. 20.c

e Psal. 50.b

saltem in voto, & suo tempore faciendam, & sacerdotalem Absolutionem, itemque satisfactionem per ieiunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia: non quidem pro pœna æterna, quæ vel sacramento, vel sacramenti voto vnà cum culpa remittitur: sed pro pœna temporali, quæ, vt [a] sacræ litteræ docent, non tota semper, vt in Baptismo fit, dimittitur illis, qui gratiæ Dei quam acceperunt, ingrati, [b] Spiritum sanctum contristauerunt, & [c] templum Dei violare non sunt veriti. De qua pœnitentia scriptum est: [d] *Memor esto vndè exciderís: age pœnitentiam, & prima opera fac.* Et iterùm: [e] *Quæ secundùm Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur.* Et rursùs: [f] *Pœnitentiam agite, & [a] facite fructus dignos pœnitentiæ.*

a Num. 14.d
a Reg. 12.e
24.b
b Ephe. 4.c
c 1.Cor. 3.d

d Apoc. 2.b
e 2. Cor. 7.c
f Matt. 4.e
a Luc. 3.b

XIX

Quolibet mortali peccato amitti gratiam, sed non fidem.

Caput 15. sess. 6.

ADuersùs etiam hominum quorundam callida ingenia, qui per [b] dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium, asserendum est non modò infidelitate, per quam & ipsa fides amittitur: sed etiam quocunque alio mortali peccato, quãuis non amittatur fides, acceptam iustificationis gratiam amitti: diuinæ legis doctrinam defendendo, quæ à regno DEI non solùm infideles excludit, sed & fideles quoquè [c] fornicarios, adulteros, molles, masculorum concubitores, fures, auaros,

b Rom. 16.c

c 1.Cor. 6.b
Gala. 5.c.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

ebriosos, maledicos, rapaces, cæterosque omnes, qui lethalia committunt peccata: à quibus cum diuinæ gratiæ adiumento abstinere possunt, & pro quibus à Christi gratia separantur.

XX

De fructu iustificationis, hoc est, de merito bonorum operum, deq; ipsius meriti ratione.

Caput 16. sess. 6.

HAC igitur ratiõe iustificatis hominibus, siue acceptam gratiam perpetuò conseruauerint, siue amissam recuperauerint, proponenda sunt Apostoli verba: [a] *Abũdate in omni opere bono, sciẽtes quòd labor vester nõ est inanis in Domino.* [b] *Non enim iniustus est Deus, vt obliuiscatur operis vestri & dilectionis, quã ostẽdistis in nomine ipsius.* Et, [c] *Nolite amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationẽ.* Atq; ideò benè operãtibus vsq; in finem, & in Deo sperantibus, proponenda est vita æterna, & tanquàm gratia filijs Dei per Christum Iesum misericorditer promissa, & tanquã merces ex ipsius Dei promissione, bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddẽda. Hæc est eñ illa corona iustitiæ, quã post suũ certamẽ & cursum repositã sibi esse aiebat [d] Apostolus, à iusto iudice sibi reddendam: non solùm autem sibi, sed & omnibus qui diligunt aduentum eius. Cùm enim ille ipse Christus Iesus tanquàm caput in membra, & tanquàm vitis in palmites, in ipsos iustificatos iugiter virtutem influat: quæ virtus bona eorum opera semper antecedit, comitatur & subsequitur, & sine qua nullo pacto Deo grata & meritoria esse possent: nihil ipsis iustificatis ampliùs deesse credẽdũ est, quo minùs plenè illis quidẽ operibus quæ [e] in Deo sunt facta, diuinæ legi

a 1. Cor. 15 g
b Heb 6 b
c Heb. 10 g
d 2. Tim 4. b
e Ioan. 3. a

legi pro huius vitæ statu satisfeciſſe, & vitam æternam suo etiam tempore, si tamen in gratia decesserint, cõsequendam, verè promeruisse censeantur, cùm Christus Saluator noster dicat: [a] *Si quis biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum: sed fiet in eo fons aquæ salientis in vitã æternam.* Ità neq; propria nostra iustitia, tanquã ex nobis propria, statuitur, neq; ignoratur aut repudiatur iustitia Dei. Quæ enim iustitia nostra dicitur, quia per eam nobis inhærentẽ iustificamur, illa eadem Dei est, quia à Deo nobis infunditur per Christi meritum.

a Ioan 4 b

Neq; verò illud omittendum est, quòd licèt bonis operibus in sacris literis vsq; adeò tribuatur, vt etiam qui [b] vni ex minimis suis potum aquæ frigidæ dederit, promittat Christus eum non esse sua mercede carituru: & Apostolus [c] testetur, id quod in p̃senti est momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modũ in sublimitate æternum gloriæ pondus operari in nobis: absit tamen vt Christianus homo in seipso vel confidat, vel glorietur, & non in Domino: cuius tanta est erga omnes homines bonitas, vt eorum velit esse merita, quæ sunt ipsius dona. Et quia [d] in multis offendimus omnes, vnusquisque sicut misericordiam & bonitatem, ità seueritatem & iudicium ante oculos habere debet: neq; seipsum aliquis, etiamsi [e] nihil sibi conscius fuerit, iudicare: quoniam omnis hominum vita, non humano iudicio examinanda & iudicanda est, sed Dei: [f] qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: & tunc laus erit vnicuique à Deo, qui, vt scriptum est, [a] *reddet vnicuique secundum opera sua.*

b Matt. 10. d
c 2. Cor. 4. d
d Iaco. 3 a
e 1. Cor 4 a
f Ibidem
a Matt. 16. d
Rom 2 a
Psal. 61. b

INDEX VERBORVM

AC RERVM, SENTENTIARVMVE, NON QVIDEM *omniũ, sed maximè cõmunium & familiariũ, in præcedentẽ IIII. Tomũ Authoritarum, è Sacris literis, sanctis q; & approbatis patribus in Catechismo Dn. Petri Canisij passim allegatarum: opella Bartholomæi Laurẽtij sedulò congestus, iuxtaq; Literarũ seu Casuũ, Numerorum etiam alicubi ordinem, summa eiusdem cura digestus.*

MONITIVNCVLA AD LECTOREM.

Noverit studiosus Lector, Indicem qui sequitur, istum vsurpaturus, repetenda sibi hoc loco vniuersa ea, quæ superioribus Indicibus, monitionis seu Instructionis vice præfixa sunt, vnico isto solùm excepto, quòd pro numerorum aliquot illic restituendorum assignatione, substituantur hîc numeri bi: videlicet, 59. 149. 165. 166. 167. sub in quarto hoc Tomo locis restituendi.

A Aronis filij qui, quas vini gustati pœnas dederint 55.a
Aaronitis qd quãdò bibere vetitũ 101.a
à carne & vino ieiunare ecclesiam 55.b
à carnibus & vino abstinere, quale sit ieiunium 57.b
à cibis quî abstinendum 47.a
à Deo quid aut quę potissimũ petenda 171.b 175.b
à Deo recedere, negligentes aut nolentes orare 167.a
à quali misericordiæ opere nos nihil excuset 370.a
à quibus in quadragesima abstinendũ 121. b
à quibus alioquî licitis cur quandò abstinendum 123.b
à se Christum ipsum grandia velle peti 171.b
à vinis perindè ac carnib⁹ olim in quadragesima fuisse abstentum 111.a
Ab amore Dei deficiẽtem, à laude eius deficere 772.b
ab eleemosyna orationem & ieiunium roborari 273.a
ab oratione arceri, morte tristius esse 209.a
abdemelech quis quorũ eunuchorum fit typus 561.b
abietem succidere, quibus philosophis quale sit scelus 98.a
abluendi peccati via vndè quî nobis pateat 291.a
abluendi post baptismum peccati vis 273.a
vbî aut vndè fit 273.a
abner quomodò à Dauide sepultus ac defletus 136.a
abnegatio quæ quibus à viris quantoperè laudata 513.a
abnegatio quæ q̃ cui sit necessaria 601.a
abrahã & Lot hospitalitate qd sua cõsecuti 295.a
abraham quî angelos hospitatus 296.a
abrahæ q quomodò dicãtur filij 257.b
abrahæ cur vndè egredi iussum 9.b
abrenunciatio quæ qualis aut quoruplex 544.b
abscondẽtium frumẽta, potissimũ tamis tempore, increpatio 355.b
absentibus qui suis in locis præsentes esse non possunt, quid agẽdum 183.a
absq; ieiunio haud ferè quem euasisse insignem 51.a
absque conditione & semper oranda à Deo quæ 175.b
absque orationis præsidio impossibile quid sit 209.b
absque eleemosynis orationes & ieiunia minùs posse 256.b
absque misericordia vitã constare non posse 273.a
absq; eleemosyna quæ alię virtutes tiãt steriles 278.b
absq; fide & baptismo &cæt. num eleemosyna mundet hominem 281.
absque misericordia virtutes alias nil posse 288.a
absque vsura fratri, quo indiget, commodandum 399.b
absque charitate nil quidquam prodesse 467.b
absq; Christo neminẽ sapientem, prudentem, &c. esse 449.b
absq; continentia, opera omnia imperfecta esse 573.a
absq; obedientia Christo nil esse acceptum 602.a
absque pœnitentia neminem hinc tutò migrare 662.
abstinere à carnibus, qd consequenter secum vehat 48.a
abstinẽdum à quibus potissimùm potibus 55.a
abstinendo iram Dei leniri 119.a
abstinẽtia ethnicorum olim qualis aut quanta 39. 40.
abstinentia quorundã olim quãta 46.b
quæ quî instituenda 47.a
abstinẽtia à carnibus & vinis, cur quãdò laudabilis & necessaria 90.
abstinentia vnicè probanda quæ 90.a
abstinentia hæreticũ faciens quæ 92.b
abstinentia toti ecclesiæ iam olim cõmunis quæ 93.b
abstinentia carniũ quæ qualis 112.b
abstinẽtia p sex dies ante paschа, qualis 108.b
abstinẽtia à licitis, quò nobis maximè proficiat 121.b
abstinẽtia quæ cur quibus vbî non sufficiat. 358.b
abstinentia à carnibus & vino, quibus olim quàm familiaris 621.a
abstinẽtia religiosorũ iam olim quàm mira 621.b
abstinentię osores iã olim q quales 61.a
abstinentiæ quotuplex finis 90.
abstinentiæ catholicæ & hæreticæ differentia quanta 91.b
abstinẽtiæ arma qualia aut quãta 114.b
abstinentiæ cuius fructus qui 127.b
abstinentia Laici & clerici differentia quanta 130.b
abstinentiæ vis quanta 290.a
abstinentiam abluere vitia 60.a
abũdãtia q̃ aut qualis vbî futura 781.b
abundantiũ vestibus nec pauperes vestientium increpatio 279.b
abusores diuitiarum qui quàm Deum offendant 322.b
abusus scientiæ qui quales 347.a
Accusatores in iudicio extremo q 715.a
acetũ ex vino, cur quibus olim bibi vetitum 79.b
achab alioquî maximè impius, qd suo vel ieiunio, vel humiliatione consequutus 100.b 137.b
acquisita iniustè, ijs quorum antè fuerunt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

runt,restituenda, non in eleemosynam conuertenda 284.a
actio omnis humana quàm diuersò instituatur fine 490.a
actio beatorum qualis aut quotuplex 771.b 772.a
actioni religiosæ quæ tria potissimùm commoda 35.a
acturi in cælo visuríve qd simus 783.a
actus hominũ quandò aut quî velut intrutina ponderandi 303.a
Ad angelicã dignitatẽ euehendi q 781.a
ad continentiam cogi neminem 578.a
ad vitam æternã cur quasi ad patriam properandum 763.b
adam quid sua ieiunij transgressione commeruerit 98.a
adam,quo tantùm prouocante, Euam cognouerit 118.b
adam quomodò q̃d mãducando amisit,ieiunando reparârit 118.b
adam quis aut quotus qd vel amiserit, vel recuperârit 118.b
adæ quid de edendo iussum aut vetitum 79.a
adæ quò suum ieiuniũ quàm diù profuerit 127.a
adæ peccatũ quî in omne genus humanum transfusum 813.b
adhortatio ad pœnitentiam 709.a
adhuc multa habeo vobis dicere, vndenàm Christus Apostolis dixerit 572.b
administrare rẽpub.an & quandò peccaminosum 403.b
adorandus quî & vbì Deus 154.b
adoratio quæ quomodò aut q̃bus gestibus facienda 179.a
adspectus bonorum malorumq; operum & gehennæ,quis qualis 667.
adspectus diuini priuatio,quanto quibus sit dolori 740.b
aduentus Domini quibus quî sit imparatus 658.b
aduersã vbì nulla timenda 764.b
Aegyptiorũ sacerdotũ qualis olim religio & victus seu frugalitas 39.
æqualibus quid reddendum 402.b
æqtatis aut iustitiæ fructꝰ quãti 409.a
aëriana hæresis 96.b
aërius quomodò iam olim ieiuniorũ dies reiecerit 95.b
aërij de ieiunio hæresis quæ 75.a
ætatis consecrandarũ virginũ quæ habenda ratio 584.b
æternę vitę ob gratiã,bona opera facienda 26.a
æternę vitę statũ quomodò hîc ex parte aliqua intelligere possimꝰ 767.b
æternæ vitę adfutura seu abfutura qualis 781.a
æternã vitam & stipendium & gratiam esse 24.b
æternã ad vitã quî perueniatur 779.b
æterna in vita quę sint aut nõ sint 762.a
Affectus quantã vbì vim habeat 293.b
affligẽdus quomodò in iudicij die impius 715.a
africam non oẽm Augustini tempore euangelio illustratam 699.a
Agnetis sponsus quis 514.b 515.a
agonistici olim qui dicti,aut dici voluerint 619.a
agros q̃s aut quales apostoli pro quo aut quibus habituri 530.a 36.b
Alæ orationis quæ aut quot 127.a
alæ ieiunij quot aut quæ 108.b
alẽdis animabꝰ vtile esse ieiuniũ alexander Magnus quàm falsè à pirata coràm perstrictus 401.a
alieni occupatio,qualiscunque etiam, quàm sit periculosa 405.a
alienigenę quî mysticè in templum introducẽdi, & circuncidendi 422.a
alijs atq; alijs verbis, quàm habet oratio Dominica, petere nobis licere: alia petere,non licere 203.a
alios cur Deus ditârit, alios non ditârit 355.a
aliter ciuem, aliter hostẽ puniri, quid sibi clàm velit 714.a
aliter atq; aliter peccatores alios atque alios in tartaro torqueri 738.a
alligandi fasciculorum instàr in tartaro qui 734.a
alternis in quadragesima septimanis ieiunare,quale 117.a
Amalec quî ab Israëlitis aliquandò victus 146.a 161.b
amaritudo quæ cur à memoria nõ debeat recedere 799.a
amatores q̃ cuinam fugaci comparãdi 791.a
amatores secularium delectationũ quibus similandi 792.a
amicitia beatorum quanta 770.a
amicorũ seculi huius depictio 792.b
amicos de mammona iniqtatis facere, quî rectè intelligendum 283.b 284.
amore vitæ æternæ quis quomodò excitandus 766.b
ambianeñ vrbs quo S.Martini facto illustrata 306.a
ambulare secundùm carnem aut spiritum,quid 473.b
ambrosiꝰ qd Augustino de qua ieiunãdi consuetudine responderit 104.b
ambrosiꝰ quî nos creaturarũ exemplo ad misericordiam prouocet 352.b
ambrosius quãtus fuerit cõmendator virginitatis 581.b
ambrosius qd suis de virginitatis laude obtrectatoribus respõderit 583.a
ambrosij de ieiunij virtute seu vi sentẽtia 59.b de abstinentiæ merito 61.a de seruãdis ecclesiæ cuiusq; moribꝰ indifferentibus apophthegma 105.a 107.b de ieiunio sabbati sententia 107. de quadragenario dierũ ieiunij numero 113.a de oratiõe frequẽti 206.b de misericordiæ vi & laude 239.b de eleemosynæ vi seu potentia 285.a 290.a de hospitalitatis aut misericordię merito 292.b 293.a de maximo misericordię incentiuo 320.b 321. de misericordiæ pconio 322.a in abscondẽtes frumẽta inuectio 355.b de benefaciendo 361.362. 363.364. de quatuor virtutibꝰ cardinalibus 377.b 378.381. de sapientię fonte 386.a de Euphrate paradisi flumine mysticatio 409.a de vsura seu fœnore sentẽtia 411. de fortitudine,eius ve diuisione 444.445. 446. de cõparatione spiritus sancti & fluuij 450.a de quatuor seu octo beatitudinibus 479.a de beatitudinũ ordine 489. de partibus seu partitiõe fortitudinis 494.a de prœceptorũ & consiliorũ discrimine 494. de virginitate sentẽtia 500.501. de S.Paulino Nolensi epist.testimoniũ 509.a de virginibus sacratis sentẽtia 513.b de pauperibus spiritu 537.a de relinquendis oĩbus 551.b de virginitatis & cõiugij discrimine 554.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

555.a de cælibatu aut virginitate 573.b de agresti quorūdā cōtra virginitatem vlulatu 579.b de Iouinianistis aliq; noīatim expressis 579. b 580.a de virginitate apophthegma q̄d q̄le 580.a in impeditores voti aut ꝓpositi virginū inuectio 582. b erga sacrarum virginum promotionem zelus 683.a de hominibus inter angelos censendis 584.b de Vercellensis ecclesię laude testimonium 622.a iamiam morituri apophthegma 662.b de triplici mortis genere 673.b
ambrosium fuisse Augustino hominē Dei 107.a
ambrosium de nimia virginitatis cōmendatione accusatum fuisse 583.a
Anachoretæ quid alijs prosint 620.a
anachoretarum vita 620.a
anachorismus quos olim habuerit authores 636.a
anachoritæ qui & quales 626.a
ananias & Sapphira votum q̄d quí violārint, & cur puniti sint 523.a 524.b
ananiæ & Sapphiræ exemplum quod cur meritò ob oculos ponēdū 543.a
angelica ī terris cōuersatio q̄ q̄lis 112.a
angelica corona 564.b
angelica in quibus hominibus cernatur vita 585.b
angelica qbus obuēturа dignitas 781.a
angelicā virgines amplecti vitā 587.a
angelicum opus esse, precibus cū Deo agere 207.b
angelum in forma naufragi eleemosynam flagitāsse 313.a
angelorum cibus quis qualis 52.b
angelorum vita quid 60.a
angelorum Dommo virgines sacras copulari 513.b
angelorū vitam qui religiosi quomodò imitentur 546.a
angelorum q̄ in terris vitā eligāt 563.b
angelorum vita mysticè quid 586.b
angelorū gaudiū vndè ,punānet 749.b
angelis præferri virgines 575.b
angelos Deo orationes nostras offerre 200.b
angelos qui quomodò hospitio excepērint 296.
angelos castitate fieri 581.a
angustia & terror qualis vbi tandēm aliquandò futurus 715.
anima quibus aut qualibus purgetur operibus 285.b
anima quī in tot tantisq; pœnis perdurare queat 726.b
animæ cibus quis 53.b
animæ luxuriantis frenū q̄d quale 116.a
animæ nerui quid 211.a
animæ à corpore separandæ timor & miseria qualis 666.a
animæ dolor in separatione à corpore, qualis 667.a
animæ quæ nostræ danda eleemosyna 281.b 282.b
anima misericordi nil pulchrius aut fortius esse 389.a
animæ quæ vndè aut quí rapiantur ad inferos 728.a
animę vel ad cælum migrantes, vel ad inferos descendentes, quæ 748.a
animę iniquorum vbinàm sint 780.b
animarum remedium esse quadragesimale ieiunium 52.b
animarū lucrum quāti faciendū 345.a
aīarum separatarū stat⁹ qs 643.b 644.b
animabus quibus vbi quomodò subueniatur 747.b
animas, cùm hinc emigrant, peccatis implicitas, ad terribile adduci tribunal 644.b
animas è corpore migrantes, Christi tribunali sistendas 703.b
animas incorporeas corporeo igne torqueri 731.b
animalia q̄ cur olim aut licita edi, aut illicita 78.
animalium olim edi aut nō edi licitorū catalogus 78.
animalis homo qualis aut quid 83.b
animi vitia, etiam carni attribui 472.b
animorum vbi magis quàm impendiorum mensura taxanda 288.b
anna Helchanæ vxor, quid suo promeruerit ieiunio 100.b
anna Phanuēlis vndè in euangelio laudata 101.a
annæ viduę euangelicæ commendatio 560.a
anni totius decimę quí soluantur 42.b
anni decimæ quæ 48.b
annorum vsq; ad diem iudicij numerus quàm incertus 698.a
anselmi Cantuarieñ episcopi, de orando absq; intermissiõe sentētia 180.a de centupli illius euāgelici acceptione 529.b de iudicij extremi horrore 715.a de excitatione ad æternæ vitæ amorem 766.b
ante vespertini officij finem non licuisse olim soluere ieiunium 50.a
ante solis occasum solui ieiunū, olim inusitatum fuisse 95.a
antelucani olim cœtus Christianorum quales 181.a
ante obitum quid operandum 646.b
antichristus quæ aut qualia designaturus 699.a vndè proditurus seu oriturus 699.b quis aut qualis priè futurus 700.b 701.a quos peculiariter decepturus 701.a aduentū Christi secundum quí præcessurus 710.a quādò aut quomodò vēturus 710.a quo in templo sessurus 711.a
antichristi interitus 702.a
antichristi fraudes & hypocrisis 710.b
antichristi improbitas, dominatus q̄ breuis, & interitus 710.b
antichristum crucis Christi figuram fieri prohibiturum 699.b
antistes cuius personā sustineat 606.b
antonius quí Dominicum ad se præceptum seu consilium traxerit 507.
antonij eremitæ qualis conuersatio 507.a
antonij eremitæ tempore qualia iam tum fuerint monasteria 624.b
anxietas seu timor damnatorum qualis 771.a
Apollonij de legitimis ieiunijs nō soluendis sententia 48.a
apostasiæ saltus quis qualis 535.b
apostatæ qui an & quomodò centuplū recepturi 534.b
apostatæ quid Deo subtrahant 628.a
apostolica ex traditione quæna ad nos profecta 71.a
apostolici fastigij, perfectæq; virtutis quid sit 522.b
apostoli Pauli cælibatum asseri 585.a
apostoli quos quíq; populos conuerterint, quí aut quādò videndum 348.a
apostoli quid pro his quæ hic reliquerant, in hac vita receperint 529.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

apostoli quid pro q̃ hîc derelicto adepti,seu habituri 530.
apostoli,quales fuerint pauperes 537.b aut quale paupertatis exemplũ dederint 538.a
apostoli 'ne omnes vxoribus vsi 571.a
apostoli quandò & aut quatenùs vxoribus vsi 571.a
apostolorum canones q̃, quid quibus de cibis statuerint 88.a
apostolorum canon quis quid de q̃bus ieiunijs statuerit 128.b
apostolorum quis qualia habuerit ex frequenti geniculatiõe genua 178.b
apostolorũ patres & matres quot aut quales 530.b
apostolorum & clericorũ qualis olim continentia 592.b
apostolorum obedientia 'qualis aut q̃ perfecta fuerit 605.b
apostolis scire negata, frustranee à nobis inquiri 698.a
apostolos paupertatem voluisse 540.b
apostolos esse religiosorum in Ecclesia ordinis institutores 631.a
appellationem blandam, esse tacitam veniæ postulationem 372.a
Aquæ frigidæ hausfus quî datus quam habeat mercedem 245.a
aquæ putealis frequẽs hausfio ad eleemosynę datione lepidè collata 353.b
aquæ benedictæ vis & vsus 661.b
aquatilia edi licita aut illicita q̃ 78. b
aquisgranẽ concilij de Horis canonicis sententia 185.b 186. 186.
Arausicani concilij de bonorum operum mercede sententia 28.a
de ieiunio sabbati sancti 49.b
arcas vestibus opplentium, pauperes verò nudos relinquentium, accusatio 279.b
ardor & cruciatus quis quibus vbi futurus 742.a
arelatẽn ecclesia, quanto illustrata iam olim episcopo 513.a
areopagitæ de laudabili ordine monachorum sententia 617.b 617.a
arma q̃ quî aut q̃ nobis vsurpãda 114.b
armatura ieiunij qualis 57.b
arrhabonem qualem dederit nobis Deus 273.b
ars artiũ omniũ quæstuosissima q̃ 191.a
artis cuius præstantia quæ 172.a
Asclepiadis Cyprij de abstinentia Orientalium sententia 40.a
asini exemplum quod quò nobis sit vtile 642.b 643.a
asmodæus quale sit dæmonium 145.a
assiduitas beatorum operum quid q- bus præstet aut proficiat 20.b
assyrij mysticè qui 385.b
astutia & simplicitas quorum animalium qui imitanda 394.a
Athanasij patriarchæ de laude ieiunij sententia 51.b de S. Antonij abstinẽtia 94.a de certis orationi destinatis horis 181.b de S. Antonij conuersatione 507.a de virginitate seu castitate 586. de monasterijs Aegypti suo tempore 624.a
athletæ quod oleum, id mystico pugili esse ieiunium 57.b
ἅπαξ ἁπλῶς quid 796.b
Auaritia q auaros vbi accusatura 354.a
auaritiæ seu cupiditatis malitia quãta Item 259.a
auaritiæ febris quanta, & quàm mirè aliquandò curata 304.

auaritiæ morbus quotuplex, & quis qualis 542.b
auaritia iustitiam corrumpi 408.a
auarorum cogitationes quales 353.b
auaris seu tenacibus q̃d suggerendum aut inculcandum 358.b
audita quæ quî nobis, non audientibus ipsis, proficiant 673.a
auditorum seu audientiũ arbitrio quæ Christus libera dimiserit 524.b
aues olim edi aut non edi licitę, q̃ 78.b
augustinus qui misericordiam definiat 321.b quomodò q̃d consilium euãgelicũ amplexus 810.b 542.a iamiam moriturus, cui potissimùm rei vacârit 662.b
augustini de iustificatione Abrahę, sententia 5.a de fine præcepti &c. 21. de multis in domo patris mãsionibus 21.b de iustorũ meritis 23.b de operibus iustitiæ 28.b 29.a de mercede post hanc vitã p̃standa 36.a de eleemosyna clàm seu palàm facta 36.b de ieiunio generali & mgno 37.b 38. de vtilitate ieiunij 58.b 59.a de quibusdam terrę fructibus 75.a de esu carniũ, cõtra Manichęos 89. de Aërij puicacia & negtia 96.b de Iouinianismo 104.a de varia ieiunãdi in ecclesia cõsuetudine 104.b de ieiunio sabbati 105.a de quadragesimali ieiunio 120. & deiñ. de quadragesimalis ieiunij authoritate 127.b & deiñ. de carniũ esu 132.a de efficacia ieiunij 150.b 151.a de orationum, obsecrationũ, postulationũ &c. discrimine 168. 169. de oratiõis vi, & cur Deus oranté non semp exaudiat 169.a de externis orãtium gestibus 127.b de semp orãdo 179.b de oratiõis efficacia seu vi 198.b 199. 200. 201. de mẽdicitate mystica elegans tractatio 204.a de orationis necessitate & laude sentẽtia 234. de efficacia orationis S. Stephani, testimoniũ 235. de misericordia eiusq̃ laude sentẽtia 239.a de ijs quibus eleemosyna profit, aut nõ prosit 281. de misericordia 322.b de duplicibus misericordiæ opibus 333. 334. 335. de sepeliendis mortuorũ corporibus 343.b de remittẽda offensiõe 373.a de varijs cardinaliũ virtutũ nominibus 381.b de quatuor virtutibus cardinalib⁹ disputatio 383.a de fluminũ paradisi ad virtutes cardinales collatione 385. 386. de sapientiæ definitiõe 386.b de astutia serpẽtis & simplicitate colũbæ 394.a de regnis iustitia destitutis 401.a de gerenda repub. 403.b de custodienda etiã paruis in rebus iustitia, disputatio 409.b 410.a de quinq; aut septẽ panũ mysticatiõe 450.b de septem spiritibus, aut septẽ spirit⁹ sancti donis 450.b 451. 452. 453. de fructu charitatis 466.b de filiorũ Dei à diaboli filijs discretione 457.q de pscutione ꝓpter iustitiã 479.b de variorum vario beatitudinis appetitu 490.a de consiliorũ & præceptorũ differẽtia 494. de consilij & p̃cepti discrimine 497. cõuersatio, pietas, & religio 510. de pauptate Apostolorũ 540.b de quibusdã diuitibus 541.a de regula à p̃ceptis monasticis 547.b monasteriũ aut monachismus qualis 548.

auguſtini clericis quid quomodò proſitendum 549.a
auguſtini de cœnobitis ſentẽtia 549.b de virginitatis voto 567.a de beatorũ gloria inæquali 567.a de præſtantia virginum 588.a de obedientia 600.a de excitatis in eccleſia monaſterijs 618. de quibuſdã monaſteriorum moribus 637.a de memoria mortis, & formidando cuiq; ſuæ vitæ nouiſsimo die 637.b 638.a de monachorum ꝓfectu aut neglectu, virtute aut vitio 639.b de priuato aut ſingulari animarum iudicio 643.b de cauſa mortis 654.b de incerto mortis tempore 655.a de moleſtia mortis 656.b de impœnitente ſeu impio indurato 658.b de horrore ſeu metu, quem mortis vocabulum injicit 659.a
auguſtini decũbentis iuſſa & facta quæ qualia 662.a eiuſdẽ de nõ migrãdo hinc abſq; pœnitudine ſentẽtia 662. a de merito hîc ante mortẽ comparando 663.b de protrahẽtibus pœnitentiam vſque ad mortis horam 664.b de dolore ſeparatiõis animę à corpore 665.a de iudicij diuini timore 694.b de peculiari aut ꝓprio iudicij die 697.a de incertitudine numeri annorum vſq; ad iudicij extremi diem 698.a de conflagrationis igne 702.a de terribili memoria iudicij extremi 708.b de horrore & detectiõe peccatorum in iudicio 714.b de ſummo peccati ſupplicio ſeu pœna 716.b 717.a de duab⁹ poſt reſurrectionem futuris ciuitatibus 739.a de acerba ſeu dira ſeparatione à facie Dei 749.a de laborum præſentiũ breuitate, præmiorumq; æternitate 761.b de beatorũ in vita æterna actiõibus 772.b de vita beata, eiusq; commẽdatione 774.a de excellentia munerum beatis dandorum 774.b de mortis memoria 797.a de timoris, eiusq; vel ſeruilis fructu 807.b
auguſtino vitæ noſtræ tempus curſum ad mortem eſſe 655.b
auguſtinitana nihil habendi regula quadlis 548.b
auguſtinianis qd ab Auguſtino præcipuè iuſſum aut præſcriptum 548.b
auiculas pennis aut plumis ſuis non grauari, quid ſibi velit 639.a
aurelianenſis concilij de Rogationũ ieiunio ſentẽtia 49.a item de annunciandis in eccleſia ieiunijs 50.b
authoris ſeu creatoris ſui homo qui ſit ac imitator 242.b
auxes Hebræis & Aſſyrijs quid 409.b

BAptiſmatis ſecundi vocabulo cur quæ diſciplina vocetur 609.b
baptiſmi & eleemoſynæ comparatio 285.b
baptiſta Ioannes quo exemplo pœnitentiam prædicârit 123.a quale futerit temperantiæ exemplum 415.a
baptiſtæ feriæ alioquî ſanctas qui male ferientur 422.b 423.a
bardeſanes (aut Bardezanes) Babylonius quid de Gymnoſophiſtarum abſtinentia ſcripſerit 40.a
barlaam anachoreta quî regis Auenniri filium conuerterit 511.b 512.a
barlaæ & Ioſaphat de paupertate euangelica colloquium 526.

baſi-

baſilius Magnus vbinàm fuerit cœnobiorũ moderator, & quas duas vitas quî copulârit 623.b
baſilij de orationis laude ſeu virtute ſentẽtia 165.b de gemino orãdi modo 170.b 171.172. de varijs orandi horis 182. 183. 184.a de prudentiæ neceſsitate 392.a de ꝓpriæ voluntatis abnegatione 513.a de paupertatis profeſsione & priuatis poſſeſsionibus 545. de proprietate aut ꝓprietarijs 546.a de virginitatis laude 586.b ad virginitatem ſiue cælibatũ hortatio 594.a de virginibus regi adducendis 596.a de propoſito illorum qui cælibatũ amplecti volunt 593.b 594.a de iuſsis aut dictis maiorũ obſeruãdis 604.b 605. 606.
baſilio Magno quid Hieronymus teſtimonij ferat 624.a
Beatus homo propriè quis 705.a
beati qua tantùm re qui ſint, eſſéve queant 491.b
beati in hac vita quomodò aut quarè ſimus 493.a
beati & damnati, qua vna in re, alioquî diſsimilimi, conferendi 739.b
beati quomodò ſupplicijs malorũ gauiſuri 743.a
beati quid in vita æterna vel agant, vel acturi ſint 772.b
beati iuxta Bernardum qui 810.a
beatorum omnium gloriam non eſſe æqualem 567.a
beatorũ corpora q̃lia ſint futura 702.b
beatorum de ſua gloria ſtupor & admiratio 705.a
beatorum & damnatorum quanta differentia 739.a
beatorum gaudium 763.a
beatorum in cælo cõſenſus deſcriptio 765.b
beatorum inter ſe voluntas qualis, & charitas quanta 766.b
beatorum pulchritudo quanta 768.b
beatorum actiones quales aut quotuplices 771.b 772.b
beatorum lætitia quanta 779.b
beatis, quicquid velint, coràm adeſſe: quicqd nolint, procùl abeſſe 766.b
beatitudo quæ quo ſine conſtare non potuerit 98.a
beatitudo ſumma quæ 482.b
beatitudo mũdana qualis 482.b 483.a
beatitudo quæ qua in re conſtituenda 490.b
beatitudo quî obtineatur, paucos ſcire 442.a
beatitudinis viam eſſe paucis cognitam 492.a
beatitudinis falſæ inquiſitionẽ, veram eſſe miſeriam 492.b
beatitudinis partes quę aut quot 768.a
beatitudinis & miſeriæ partes quę vbinàm perfectè habeantur 768.b
beatitudinis æternæ deſcriptio 782.
beatitudinẽ diligi ab omnibus non ſolùm bonis, ſed & malis 490.a
beatitudinem qui ſuã qua in re conſtituant 490.a
beatitudines quî per gradus diſtinguãtur 481. 482.
beatitudines quæ quibus ſancti ſpiritus donis reſpondeant 452.b 458.
beatitudines euangelicæ quæ quales aut quot 474.b 475.
beatitudinũ gradus q̃ qbus opationibus ſpiritus ſancti reſpondeãt 452.a

bea-

Universidad de Deusto
Biblioteca

beatitudinum quatuor Lucæ, ad octo Matthæi, venusta collatio 479.a
beatitudinum doctrina q aut cur obseruanda 480.
beatitudinum ordo quî gradatîm vel descendat, vel ascendat 489.
beda qd de paupertate euangelica scriptum reliquerit 527.b
beda quî adolescentẽ illũ euangelicũ à quorundã calumnia defendat 527.b
bedæ narratio & testimonium de liberalitate Osuualdi regis 315.
bedæ de spiritalib⁹ bonis quæ apostoli pro quibus receperint, sentẽtia 531.
bedæ de morituri alicuius horrida visione sententia 668.b 669.
bellum gerere, an licitum 405.a
bella q̃ qualia & quàm diuersa 406.a
beluæ infernales quæ quos damnatos quî affligant 737.a
benè mereri de alijs, quale qd sit 267.a
benè velle vbinàm satis non sit 361.a
beniamitarũ quanta aliquãdò de Israelitis alijs victoria 134.b
benedicẽdi aut cõsecrandi monachi iã olîm sub Areopagita, mod⁹ qs 617.a
benedictiões euãgelicæ Ambrosio quæ quales 474.b 475.
benedictus abbas qd à Diuo Gregorio testimonij habeat 627.b
benedicti abbatis misericordia & liberalitas quî illustrata 311.
beneficij iusto impensi merces quæ aut quanta 10.b
beneficia Dei in nos qualia aut quanta 270.a
beneficia quibus aut in q̃s potissimùm conferenda 363.b 364.a
beneficiorũ omnium cardo quis 56.a
benignitas vndè quî æstimanda 293.b
benignitas qualis aut quotus spiritus sancti fructus 463.b
bernardus cur vndè abstineat 92.b
bernardi de tribus quibusdã maximè necessarijs sententia 4.b de tribus alijs iustificãdo oportunis 35.b de abstinẽtia ciborũ hæretica 92.b de quadragesimalis ieiunij obseruatione 124.d & quô tẽpore Bernardi ī q̃dragesima ieiunatũ 125.a de sciẽtia seu arte literarũ sentẽtia 346.a 347. de conditione aut natura orationis 173.b 174. 175. 176. de quatuor virtutibus cardinalib⁹ disputatio 383.b 384.a de zelo seu æmulatione 393.a de sapientiæ sede 402. de vsurarijs Christianis 411.a de tẽperãtia S. Iohannis Baptistæ 422.b de pseuerãtiæ laude 442. de mediocritatis commẽdatione 446.b de mystica donorum S. spiritus, tractatio 456.a de centupli receptiõe 534.b 535. de paupribus spiritu 539.a de voluntatis ꝓpriæ resignatione 601.b 602. 603. de strícta et discreta obediẽtia 608.b de primo in ecclesia ordine 631.a de pfectiõis studio 637. de nouissimis metũ injicientib⁹ 642.b 643.a de incerta mortis certissimæ hora 666.b de terrore seu horrore iudicij extremi 691.b de seueritate eiusdẽ 693.a de iudicaturo malè iudicata 696.a de accusatoribus in die iudicij 715.a de peccato temporali in æternũ puniendo 741. de ꝑpetuitate culpæ & pœnæ 749.b de bonis æternis 781.b de visione Dei 784.b de nouissimis memorandis 801.a de viuentibus vita iustorum, eorumq̃ morte moriendo 809.a
bestiæ olim edi aut non edi licitæ q̃ 78.
bestiæ vbì hominibus præferẽdæ 356.b
Biduo ante pascha non celebrari mysteria, quid præ se ferat 47.b
bigamia seu digamia qualis 570.a
bis in sabbato ieiunare, quid 44.b
Blanda alicuius appellatio quid sibi velit 572.a
blasphemiæ damnatorum quales aut quæ 747.a
blasphemorum apud inferos pœna q̃lis 737.a
Bona voluntas quantam vbiq; vim habeat 204.a
bonam vitam requirere Christũ 571.a
bonam voluntatem, deficiente facultate, sufficere 262.b
bona voluntate nil esse ditius 292.b
bonitas qualis aut quotus spiritus sancti fructus 483.b
bonum nullum irremuneratum mansurum 697.a
bonum hominis totũm, quid 783.a
bona opera ante fidem, qualia seu quãtilla 5.b
bona opera cur facienda 26.a
bona cuicunque sua vndè cũr tradita aut concredita 274.a
bona quî aut quàm multa dentur inuitis 334.b
bona opera vndè qua cautione facienda 603.a
bona malaq; purè aut merè, quæ aut q̃lia 610.a
bonorum laborum fructus quis 6.b
bonorum operum tria maximè principalia quæ 29.b
bonorum operum gña quæ quò maximè necessaria 35.b
bonorum omnium causa quæ 53.a
bonorum operum laus 260.b
bonorum operum merita asseri & cõmendari 335.b
bonorum cælestium consideratio quò quibus conducat 778.b
bonorum operum consummatione quò perueniatur 779.b
bonorum æternorum descriptio 781.b
bonorum opum in morte & post mortem auxilium 794.a
bonos & malos simul corpus & sanguinem Domini sumere 644.b
Braccarensis I. Concilij de carnium esu sententia 88.b
braccarẽsis concilij de quadragesimali ieiunio statutum 128.b 129.a
brauium ad quod vndè qui contendẽdum 121.a
bruto seu pecude stolidior homo quis 120.a
Burchardi episcopi Vuormatiensis de ieiunio sententia 49.b 50.a
Byzantini populi q̃nta olîm sub Iustinian. abstinẽtia & religio 130.b 131.a

CAbilonensis synodi de intempestiuis ieiunij solutoribus sentẽtia 49.b
cæci & leprosi adspectus, cui quã philosophandi ausam ꝑbuerint 789.a
cælesti regno quæ vel adsint, vel absint 776.b
cælibatus & virginitatis laus 623.b
cælibatum esse angelorum imitationem 586.a
cælibes testamenti veteris qui quales aut quanti 570.b
cælum quanti ematur 328.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

cæli qui quousq; conflagrationis igne interituri 702.b
cæremonialia veteris legis præcepta cur abrogata 68.a
cæremoniarum apud infirmos vtendarum catalogus 661.b
cainis oblatio vndè culpata 327.b
calixti Papæ I. de ieiunio quatuor tẽporum sententia & decretum 47.b 108.b
candaces reginæ spado quorum eunuchorum typus 561.b
canonicæ horæ quot aut quæ,& cur institutæ 182.b
canonicas orandi horas obseruare,esse semper orare 180.a
canticum virginum quale 567.a
canticum singulare agno cantare, quid sit 568.b
caput ieiunij quadragesimalis quod quî dicatur 49.a
carceris infernalis descriptio 729.b
cardinales virtutes quæ, quales aut quot 375.b 376. 377.b
cardinalium virtutum definitiões aut descriptiones quæ quales 382.b
cardinalium virtutum quæ,quo paradisi fluuio significetur 385.b
carnis & vini vsus quandonàm primũ cœperit 93.a
carnis domandæ gratia quibus vndè cur abstinendum 93.a
carnis opera quæ 471.b 472.b
carnis operibus etiam animæ vitia annumerari 472.b
carnis opera quæ cur ab Apostolo sic dicta 473.a
carni aut spiritui conuenienter ambulare, quid 473.b
carni inesse, aut esse in carne, qui dicti seu dicendi 474.
carnium esus apud quas olim gentes vetitus 40.a cur quandò interdicatur 93.b
carnibus & delicijs quãdò clericis maximè abstinendum 47.a
carnibus qui cur abstineant 89.a 92.b
carnibus cur abstinuerit Diuus Bernardus 92.b
carnibus vesci quos & quandò minimè deceat 111.b
carnibus in Quadragesima vescentium reatus quantus 130.a
carthaginẽn concilij quarti de violatoribus ieiunij sententia 129.a
cassiani de centupli receptione sementia 532.533. de auaritiæ morbo triplici 542.b 543. de abrenunciatiõe triplici 544.b de castitate solis operibus comparãda 595.a de perfecta monachorum priscorum obedientia 601. de triplici monachorum in Aegypto genere 622.a
castitas,qualis aut quotus spiritus sancti fructus 464.a
castitas quę quid exigat aut reqrat 555.
castitas quæ quam dignitate aut p̃mio superet 572.a
castitas an & q præcepta,phetur 572.b
castitas qualis aut quotuplex 592.b
castitas quæ ad qd quem pducat 594.b
castitatis meritum qui aut quàm crescat 532.a
castitatis consilium quî & vbi à Christo commendatum 555.
castitatis coniugalis & vidualis commendatio 565.b
castitatis & meritorum gradus nõ discernere, quale quid sit 579.b
castitatis laus 586.b
castitatis & virginitatis commendatio 593.a
castitatis gradus quot & qui 595.b
castitati cui quod aut quale decretum præmium 554.a
castitatem angelos facere 581.a
castitatem profitens, quid sibi propositum habere debeat 594.a
castitate deserta, ad carnis vitia labi, quale quid sit 594.b 595.a
castra q̃ qui nobis mystice seruãda 113.b
castrorũ & ieiuniorũ cõparatio 114.a
catenæ tartareæ quales 744.b
catholici cur carnibus abstineant 89.a
catholicis qd vndè falsò affictum 74.b
catilinæ illi seditioso quid cum Apostolis commune fuerit 89.b
catonis in fœneratores apophthegma falsum 411.b
Centenarij aut cẽtupli mysticatio quæ qualis 531.a
centenario aut centuplo quæ signetur perfectio 534.b
centesimus in euangelio fructus mystice quid 591.b
centum mulieres quomodò Apostoli pro suis derelictis receperint 530.
centupla retributio q intelligẽda 529.a
centupla monachorum retributio quę qualis 533.a
centuplicatã virginum gloriam 565.b
centuplicato fœnore Christi promissa reddi 524.a
centuplum quî quomodò acceptum derelinquãt 535.b
centuplum qd vel sit,vel dicatur 536.a
centuplum illud euangelicum quàm variè appellet scriptura 586.b
centuplum quid significet 537.a
centupli receptio seu retributio quæ qualis 532.b
centuplo gratior charitas vndè quî recipienda 532.
centuplo quid intelligatur 529.a
centurio qs quomodò spiritum sanctũ adhuc gentilis accipe meruerit 101.b
cernere Dei vultum 777.b
certandum pro iustitia quî sit 398.a
certum aut certissimum in rebus humanis quid 656.b
Character Antichristi vndè quî suscipiendus 700.a
charitas q̃ in re potissimũ cernat 267.a
charitas quàm sit necessaria & vtilis,& cur primatum inter spiritus fructus habeat 467.a
charitas quæ aut quãta cui,p ea quam hîc reliquerit,obuentura 531.b
charitas q̃ qualis,aut cui præstet 531.b
charitas vbi potissimùm & maximè custodiatur 637.a
charitatis laus & excellẽtia 456.b 463.a 464.
charitatis expertes eos qui ecclesiã dilaniant,esse 479.b
charitatem esse fructum Spiritus primarium 466.b
charitatem sibi sufficere solam 467.b
charitatem veste nuptiali signari 645.
charitate oĩa fieri oĩbus cõmunia 22.a
cheræmonis Stoici de frugalitate sacerdotum Aegypti,sententia 39.a
chirographa qualia seu qua de re nobis fecerit Deus 273.b
chirographum quale aut quàm mirũ qua de re qs philosophus & moriens

Universidad de Deusto
Biblioteca

sepeliri secum voluerit, & mortuus aliud scriptum reliquerit 318.
chrysorij (nisi fortasse Chrysaorij legendum sit) morituri visio horribilis 668.
christiana infirmitas, qui sit Christianorum fortitudo 114.a
christianæ iustitiæ verus vsus quis 1.b
christianus pecude stolidior quis 120.a
christiano nō in se, sed in Domino gloriandum 37.b
christiano esse voleti, quid agēdū 115.a
christiano homine digna vita q̄ 404.b
christiani qui, cur baptizati Iudæi appellandi 411.a
christiani nascentis ecclesiæ quales, & quàm pauptatis studiosi 516.b 538.a
christiani à Christo iudicandi, non cū ipso iudicaturi, qui 541.b
christiani quibus, antè quàm dicti sunt Christiani, nominibus vocati 613.b 614.a
christiani perfecti qui 619.a
christiani ex gentibus, cur non omnes Christianorum ex Iudæis vestigia imitati 622.b 623.a
christianorū alia, alia Iudæorum esse ieiunia 64.b
christianorum ieiunium quod cur XL. sit dierum 113.a
christianorū quanta olim Constantinopoli Quadragesimæ obseruatio viguerit 130.b 131.a
christianorum in orando iam olim gestus qui quales 177.b
christianorū olim sub tyrannis cœtus qui quales 181.a
christianorū primorū vitam & mores imitari monachos 616.a
christianis quis cibus initiò ab apostolis vetitus 82.b
christianis malis cur maiora, quàm Iudæis, debeantur supplicia 630.b
christianos aliquandò quiduis pati, q̄ cibis vetitis vesci, maluisse 131.a
christianos solos esse prudētes, iustos, fortes, aut temperantes 385.a
christianos ex Iudæis conuersos, initiò Iudaizâsse 611.b
christus cur nos redemerit 1.b 2.a
christus cur ieiunârit 62.a
christus quid suo dierū xl. ieiunio nos docuerit 101.a
christus q̄d ieiuniū q̄ sanctificârit 102.b
christus in deserto cur ieiunârit 118.b
christus quomodò nobis bonū se medicum exhibuerit 118.b
christus cur satanam post XL. dierum ieiunium vincere voluerit 114.b
christus quomodò commēdârit quadragesimale ieiunium 125.b
christus cur inter Mosen & Heliam apparuerit medius 128.a
christus cur XL. dies in deserto ieiunârit 133.b
christus quī & ieiunârit ipse, & ieiuniū laudârit 143.a 144.a
christus quò versâ facie crucifix⁹ 179.a
christus suo q nos ad orandum exemplo excitârit 205.a
christus cui se in leprosi forma portâdum exhibuerit 312.b
christus quī hospitis in forma cui Gregorio apparuerit 313.b
christus q̄d aut quō cū quibus quandò expostulaturus 708.b 709.a
christi consiliū quī & cur pauci amplectantur 526.b
christi

christi sententia, Qui vos audit, me audit: ad q̄s potissimùm spectet 605.b
christi personam gerere antistitē 606.b
christo præstari, inopi quod præstatur 206.a
christum inter Mosen & Heliam apparuisse medium, q̄d sibi velit 127.b
christum, quod orauit, pro nobis, non pro se, orâsse 205.b
christum nil frequentiùs, quàm eleemosynam, præcepisse 257.a
christum paupertatem & virginitatē nō præcepisse, sed consuluisse 524.a
christum à nobis requirere vitam bonam 577.b
christum suasisse aut consuluisse virginitatem 583.b
christum in iudicio qui quomodò visuri, aut non visuri 709.b
christo in solo spiritum Domini propriè requieuisse 480.b
chromatij Aquileien̄ episcopi de beatis pauperibus sententia 538.a
chrysologi de tribus illis, oratione, ieiunio, eleemosyna, encomiō 33.34. 35.
chrysostomus quī sua distribuerit 508.
chrysostomi de voce aut vocabulo iustitiæ, sententia 4.b de mutua fidei & operum necessitate 6.a de laude ieiunij 52.b de stricta quadragesimæ obseruantia 131.a de ciborū delectu 132.b de ieiunio, crapula & ebrietate 151.b de orationis commendatione 166.b de horis orationi suo iam tempore distributis 184.b de vi & laude orationis 207.b 208. 209. 210. 211. &c. de misericordia seu eleemosyna 240. de diuina erga nos misericordia aut dilectione 270.b de misericordia aduersùm immisericordes 289.a de vi & vsu eleemosynæ 290.b de eleemosynarū vi 325.b 326. de tribus in ope misericordiæ optādis 329.b 330. de salute animarum, quàm ea sit Deo grata 344.b de his qui miseri potissimùm sint 364.b de nō curiosè scrutādis egenis 366. b 367.a in eos qui pauper offendūt inuectio 367.a de virtutum discrimine 407.b qualis aut quàm religiosa conuersatio 508. monachismus 508.b de præcepti & consilij discrimine assertio 527.a de virginitatis laude sententia 575.b de amicis aut cognatis suos à profitenda religione detinentibus 629. de animarū post mortem ad tribunal iudicis adductione 644.b de pœnitentia non serò, sed tempestiuè agenda 703.a de horrendo Dei iudicio 703.b de iudicio Dei p̄uenièdo 716.a de infernalis ignis & nostri dissimilitudine 726.a de statu vitæ æternæ 764.a de vtilitate seu fructu timoris 801.
chrysostomo quid qualéve sit, orandi studio non affici 209.a
Cibus mentis quid aut quis 60.a
cibi gratia mortem nō incurri, sed inordinata cupiditate 132.a
ciborum delectus q̄s qualis aut quàm mirus 46.b
ciborum delectus Ecclesiasticus q̄ aut quàm obseruandus 132.a
cicatricem nullam eleemosynæ medicamen relinquere 275.b 276.a
circelliones aut circuncelliones tempore Augustini qui 618.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciuitatis cælestis & incolarum eius descriptio 782.b
ciuitatis alicuius mir⁹ in eligẽdo principe mos 794.795.
ciuitatis supernæ gaudium q̃le 778.b
Clamor damnatorum qualis 729.a
clãdestini carnis esores in quadragesima, vndè q suis depicti coloribꝰ 111.a
clauis cœli, mysticè quid 198.b
clementis I. papæ de ieiunio quadragesimæ, sententia 40.b & deindè item de horis orandi varijs 180.b
clerici, quales sint milites 404.b
clericorum & laicorum abstinentiæ discrimen quantum 130.b
clericis quibus qd habere vetitũ 549.b
clero quid præ vulgo accuratiùs obseruandum 47.a
Codices aut libri quales morituris vndè ostendantur 670.a
cœna magna quæ aut quid, apparatorij eius quis 778.a
cœnobitæ qui 625.b
cœnobitarum in Aegypto viuendi ratio, obedientia, præfecti, habitatio, conuentus, &c. 614.b 615.
cœnobitarum vita 620.a
cœnobitarum vita vndè sumpserit initium 622.b 623.a
cœnobitarum origo & vita 625.b
coenridi regis studium erga virum aliquem iamiam moriturum, vt cõfiteretur ac pœniteret, quale aut quãtum 668.b 669.a
cogitare quæ Domini sint, quanta sit dignitas 569.a
cogitatio q̃uæ cui quò prosit 202.b
cogitatiões & intẽtiones cordis cuiusq; vbi tandèm dijudicandæ 707.a
cogitationes quæ cui quò prosint aut conducant 801.a
cogitationum & intentionum cordis quanta vbi habenda ratio 707.a
cogitatiões etiã, nõ verba solùm & acta cuiusuis, cuiuis reuelandas 604.b
cognatorum qualis qua in re habenda ratio 362.b
cognatos quos apostoli pro quibus derelictis habituri 530.a
cognitio quarum rerũ in primis quærenda 346.b
cognitio beatorum qualis 779.b
cognoscenda in die iudicij quæ & qualia, modò ignota 697.a
colloqui cum D E O quandò aut qui nobis liceat 207.b
colloquij inter prudentiam & mortis memoriam descriptio 666.b 667.a
colossenses qd de cibis monuerit Paulus 77.b 78.a
columbę simplicitas vbi imitanda 393.b 394.a
columba quid mysticè indicetur 395.a
comminatio quæ quali tonitruo cõparanda 369.b
cõmoda ieiunij quadragesimalis olim seruati quanta 118.a
commune aut immundum an & quomodò in cibo quid sit 102.a
communio & sepultura Ecclesiastica qbus vsurarijs neganda 414.a
cõmunio seu cõmunitas q̃lis olim inter apostolos aut discipulos Christi 505.a
conantium mundi fine certo tempora prænunciare increpatio 698.
consiliorũ à mandatis distinctio 497.b
conclusio libri cuiusuis, non huius solius, quæ 812.b
concordia beatorum quanta 770.a
concupiscentia quæ qui potissimũ extinguatur 35.b
concupiscẽtiæ quæ quales, aut qui post eas non eundum 473.b 474.a
cõfitendũ & orandũ mutuò q sit 341.b
conflagrationis igne qui mundus purgandus 702.a
confusio apud inferos qualis 744.b
cõgruitas ieiunij quadragesimalis secũdùm tempus quæ aut qualis 42.a
coniugati cur initiò in clerum & episcopos electi 572.b
coniugio virginitatem præstare 499.b
consanguineorum seu amicorũ suos à religiõe detinẽtiũ increpatio 689.
cõscientiæ bonæ fiducia vndè pariat 7.a
consecrandi se Deo modus olim in ecclesia quis 618.a
conscientiæ purę quanta vbi vis futura 696.a
conscientiæ testimonium & vermis, q̃le vbi futurum tormentum 715.b
considerandæ in ipsis pauperibus seu egenis quæ 363.a
consideratio quæ quò maximè conducat 183.b 778.b
consideratio seu adspectus morituri iamiam hominis, qualis 666.b
consideratio quæ cur maximè necessaria 809.a
consiliarius qualis qua in re Paulus Apostolus 574.
consiliarius fidelis quis 629.a
consiliarij qui quandò vitandi 628.b
consiliũ impiorum quatuor adiri modis 383.b
consilium cui beatitudini respondeat 452.b
consiliũ q̃d quo egeat intellectu 455.b
consilium quoti sit inter spiritus sancti dona gradus 456.a
consilium aut præceptũ cur datũ 494.
consilij donum quotum, aut cui beatitudini congruens 458.b
consilij & præcepti seu præceptorũ discrimen 498.b 500.b 574.a 697.a
consilia euãgelica quæ 493.b 494. 495. 496. 503. quãti habẽda, quid ve de his summatim sentiendũ 631.b 632.
consiliorum finis quis 497.b
cõsilia amplectentiũ gloria aut merces quanta 498.b
consilia mandatis præstare 527.b
consortium in cælis quale 777.a
consolatio diuina quibus cur non obtingat 535.b
consolatio cẽtupli vocabulo quæ quomodò accipiatur 536.a
cõstantinopolitanę synodi de ouorum & casei esu sententia 93.b
constantinopolitanæ plebis quanta aliquandiù sub Iustiniano abstinentia aut religio 130.b 131.a
consuetudo quæ quã vim habeat 105.a
contemptores qui, quid aut quantum mereantur 479.a
cõtemptus quis quãtę sit laudis 445.a
continentia, qualis aut quotus spiritus sancti fructus 463.b
continentia vndè aut quomodò oranda seu obtinenda 556.a 593.a
cõtinẽtiæ laus & excellẽtia 573.a 586.b
continentiã quam quis cui debeat 4.b
continentiam esse virtutũ originẽ 71.a
continentia supari vniuersa vitia 70.a
continentia quali olim q vsi 592.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

continentium & virginũ quanta fuerit aliquandò copia,& qualis sit gloria 562.a 568.b
conuallis mysticè quid 451.b
conuentiões inter monachos quę olim cur fierent 614.b
conuersationi quæ tria potissimùm necessaria 4.b
conuersio q aut quãdò instituẽda 665.a
conuersionis in morte impedimenta quæ qualia 664.b
cõuersores q qua gratia afficiẽdi 341.a
conuiuę habendi qui 364.a
conuiuatoribus qbus quid assiduè ante oculos habẽdum 274.b
cor leuare cum manibus, quid 196.b
cordis aut pecuniæ eleemosyna quid aut qualis 370.a
cordis sapientis quid sit 812.
cornelij cõturionis adhuc ethnici quãta pietas 297.a
coronari Dei dona, meritis nostris coronatis 24.a
corona quæ vndè cui reposita 15.a
corona quæ quibus danda,aut quî mereatur 353.a
corona q̃ quibus in cælo futura 564.b
corona virginũ qualis aut quãta 564.b
corona q̃ quos aut quas maneat 578.a
corona sanctorum mysticè quid 586.b
coronæ virginalis mentionẽ à Christo fieri,etsi à Paulo non fiat 578.b
corporalia misericordiæ opera q̃ 334.a
corporeo q crucietur incorporeũ 731.a
corpus per animũ melius fieri 490.b
corporis ieiunio, cur animi ieiunium iungendum 113.a
corporis saluti quatenùs cuique opera danda,vel non danda 660.b
corporis morituri dolor quãtus 667.a
corpora fidelium cur cum honore sepelienda 343.b
corporum cælestium qualis post diem iudicij status 764.b
corporum humanorum redintegratio quî quandò futura 780.a
coruscationis vis quanta 706.a
Crapulæ & ieiunij in quibus quàm diuersus exitus 122.a
crapulosis quid assiduè considerandũ 274.b
creaturarum exemplo qui ad misericordiam prouocemur 342.a
creditor aut fœnerator quis cur quàm felix 268.b
cruciatus inferni quales aut quanti 715.b 726.b 729.b
cruciatus damnatorum qui quales, & quàm diuersi 738.a
cruciatuum & pœnarum infernalium diuersitas 708.b
crux Domini terræ insculpta, quo vbi miraculo ablata 310.b
crux quale aduẽtus Dñici signum 711.a
crucis in frõte consignationẽ,phibere, quid qbus dilucidè portẽdat 699.b
crucis in die iudicij apparitio 705.b
crucis in cælo splendor seu apparitio 700.a 706.b
cruce signãdi semos iam olim inter fideles qualis 279.a
crucifigẽda quibus quàm sua caro 83.b
crucifixi quò versa facie Christus 179.a
Cuiusnam rei intuitu benè faciẽdum, præmiorum ne,an supplicij 802.b
cuiusque proprij & interni hostes qui vincendi 114.b
culpa temporalis quæ cur perpetuò puniatur 732.b
culpam obtegi ieiunio 60.a
culpæ quæ qui redimendæ 72.b
cupidis vitæ æternæ quid quantoperè curandum 8.b
cur quidam in morte iam vicina sanctos videant 672.a
cur Deus hîc quosdã non puniat 703.b
curari ieiunio peccata 25.b
Cyprianus qui sua pauperibus distribuerit 506.b
cypriani de assiduitate operandi benè sententia 20.b de promerendo iudice Deo 23.b de efficacia ieiuniorum 50.b 51.a de ieiunio quadragesimali 127.a de horis orandi certis & obseruatis 181. a de laude & vi oratiõis Dominicę 204.b 205.206. in eos qui inter orandum vagabundo sunt animo 206.a de eleemosynis 239.a 254.b 255. 256.&c. de virginitate 499.b quanta iam tum adhuc catechumeni continẽtia 506. b de cælibatu sententia 562.b de virginum gloria & laude 566.a de pudicitia aut castitate 592.b de præsentis vitæ amore 672.a de gehenna,eiusq; pœnis aut flammis 740.b 741.a de immortalitate damnatorum,eorumq; tormentis 741.a
cyrenẽsis vrbs quo miraculo illustrata 318.319.
cyrilli de virginitate sententia 564. de gehennæ metu 728.a de iustorum & peccatorum discrimine futuro 738.b

Dæmones q̃libus cum libris,vncis & catenis,quibus iamiam morituris instent 666.b
dæmones quomodò rapiant ad inferos animas 728.a
dæmonia quæ quo tantùm expellantur ex homine modo 143.b
dæmonia aliqua non nisi oratione & ieiunio eijci,qd sibi velit 133.b 134.a
dæmonum apud iamiam morituros importunitas 661.a
dæmonum in morientes terror & furor 665.b 666.b
dęmonum præsentia qui aut quæ quãdò potissimùm infestentur 666.b
dęmonum adspectus qualis cui iãiam morituro visus 668.a
dęmonum vexatio in hominũ exitu q̃lis aut quanta 692.b
dęmonum infernalium qualis forma 737.a
dęmones incorporeos corporeo igne cruciari 731.b
damasceni de adorandi moribus aut gestibus sententia 179.a de Barlaam & Iosaphat conuersatione 511.b de doctrina pauptatis euangelicæ 526. de virginitatis laude 585. b de exhalantibus spiritum 692. a de Antichristo 700.b
damnati vndè potissimùm tristandi, sensus ne an damni pœna 727.b
damnati quomodò blasphement Deũ 747.a
damnatorum quàm sit misera immortalitas 726.a
damnatorum clamor qualis 729.
damnatorum de gloria beatorum dolor quantus 734.a
damnatorum qualis valetudo 769.a
damnatos miserabiliter clamare,& nõ exaudiri 728.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

damnatos in tartaro, vix aliud q̃ pœnas cogitare posse 743.b
damni pœna quanto sensûs pœna grauior 727.b
danda quæ quibus 525.a
dandi gradus qui quales 524.a
dandum egenis qui sit 280.a
dandum quî aut cur sit 361.a
daniel qui ecclesiæ præfigurârit ieiunium 55.b
daniel cur desideriorum vir dict⁹ 123.a
daniel quid p ieiuniũ cõsecutus 133.b
daniel qui Dominum in ieiunijs, sacco & cinere deprecatus 140.a
daniel qui se in ieiunando gesserit seu habuerit 140.b
daniel qui in Chaldæa domi suæ Ierusalem versûs orârit 163.a
daniel quî aut quibus gestibus Deum orare solitus 222.b 223.a
daniel, eiusq; socij, quales 586.a
danielis exemplo quid quibus agendum 112.e
danielis exemplo quid quomodò non timendum 259.a
danieli quid aut quò sua profecerit abstinentia 52.a 81.
danieli quò suum profuerit aut profecerit ieiunium 100.b
danieli quid de Antichristo reuelatum & memoriæ mandatum 710.b
danielem & socios eius, eunuchos aut cælibes fuisse 570.b
dare cur differat postulata nostra Deus 166.b
dare quod vis, quomodò sit dandum 523.b
dari patronis, q̃d datur pauperibus 336.b
datori cui quid vbi cogitandũ aut perpendendum 354.
dauid qd suo promeritus ieiunio 101.a
dauid quàm tenerè filioli sui, alioquî ex adultera prognati, languorem tulerit 136.
dauid quî de ædificandæ domûs Domini voluntate laudatus 496.b
Deberi vitam ęternam fideli 27.b
debilitatis cuius qualia aut quanta sint commoda 114.a
debita quæ, alioquî remissa, vndè quî exigenda 374.b
debitor quî nobis sit Deus 27.a
decalogi & psalterij decachordi comparatio 128.b
decani qui vndè sic dicti, & quam de sibi traditis rationem superiori suo redderent 620.b
decembris ieiunium vndè aut quale 35.a 69.b
decimę anni totius quæ, quandò aut quomodò soluantur 48.b 49.a
decimas anni totius, q̃dragesimali ieiunio solui 42.b
dedecus damnatorum quale seu quãtum 771.a
defectus sine defectu, qualis aut vbi 736.a 737.b
deformitas quanta futura sit damnatis 768.b
degustatio gaudij cælestis q̃le qd 531.a
delectus cibi & potûs apud quos olim quantus 46.b 94.a 95.a 96.a 132.a
delicati qui quid secum assiduè versare debeant 274.b
delicatis auribus præditorum increpatio 404.b
deliciæ quæ quomodò aut quibus laboribus obtineantur 120.b
deliciarum cordis & corporis discrimen quantum 777.b
delicias mundi quomodò quis facilimè contemnat 727.a
delictum nullum abstinentia & eleemosyna nõ extingui 290.a
delicta quibus vestigijs admissa, eisdẽ expianda 118.b
delicta multa committi, quę non intelligimus committi 171.a
delictorum excidiũ mysticè quid 60.a
dementiam esse, virgines & coniugatos meritis pares facere 589.a
demetriadis virginis votum quod q̃le 523.a
denudatio operum qualis in iudicio futura 715.a
denarius quis quid significet 21.b 22.a
denarij & centenarij mysterium 534.a
desiderio castitatis acquirendę quãto nos inflammari deceat 595.a
desperatio q̃lis vbinã q̃s afflictura 741.a
desperationis genus quod quale 120.a
detractores q cur qbus conferẽdi 62.a
deus qui potissimùm placetur 68.a
deus qui ad clementiam flectend⁹ 151.a
deus cur quæ oratur, dareq; vult, differat 204.b
deus à nobis quomodò rogari, cogi, vinciq; velit 217.b
deus q aut p qd à nobis cogatur 290.b
deus cur potissimũ à nobis glorificandus 291.a
deus à qua virtute potissimùm nominari desideret 326.b
deus qualia aut quanta daturus sit suis secũ ꝑpetuò mansuris 774.b 775.a
dei seueritas & iustitia ante oculos habenda 23.b
dei præceptum primarium humano generi datum, quod 79.a
dei placandi, eiq; satisfaciendi remedia certa quæ 256.a
dei erga nos benignitas 628.b
dei iudicium quàm sit timẽdum 694.
dei iudicium quod quale 703.b
dei iustitia & prouidentia in damnatorum punitiõe qualis 736.a
dei pulchritudo & conspectus 762.b 763.a
dei quanta super omnes pulchritudo, maiestas, gloria, &c. 765.b
dei faciem videre, quid sit 776.a
deo quibus tantummodò rebus propinquemus 119.b
deo similes quî aut qua arte fieri queamus 172.a
deo gratias, qui & vndè iam olim irrisum 619.a
deum esse datorem indulgentiæ, sed debitorem coronæ 27.a
deum ieiunio placari 50.a
deum nobis, postulata negando, beneficium præstare 166.b
deum orationes nostras suo inscribi libro iubere 174.b
deũ nos Dei de dono ꝑmereri 240.b
deum q̃q facilè habere possimus 491.a
deum in iudicio falli aut corrũpi haud posse 695.a
Diabolus qbus potissimũ insidiet 68.a
quõ per nos aut debilitetur, aut ꝑsternatur 114.a quõ itẽ aut vincatur à nobis, aut de nobis triũphet 114.b
vndè q alieno pellat ieiunio, ibidẽ
diabolũ nostras ꝑpedire oratiões 34.a
diabolum vincere qui potissimùm queamus 114.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicæarchi ſcriptoris antiquiſſ. de abſtinentia ethnicorum ſententia 39.a
dies iudicij propriè quis 697.a
diem iudicij extremi quomodò aut cur ne Apoſtolis quidem ſuis indicare Chriſtus voluerit 698.b
diem iudicij quomodò Chriſtus ſuos neſcire voluerit 709.b
diē iudicij ante oculos ponēdum 712.b
dies qui quales, & quanta inter eos diſtantia 664.a
differentia præceptorū & cōſiliorum euangelicorū qualis aut quāta 494.
differentia inter nuptias & virginitatem 569.b
differentia hominum in iudicio quæ quandò aut quanta futura 707.b
diffidentia, quale quantúmve ſit orationis impedimentum 196.b
diffiſores aut diffidentes qui cur Phariſæis comparandi 259.a
digamū in clerum eligi nō poſſe 570.a
dilaniantes eccleſiam, charitatis expertes eſſe 479.b
dilectio perfecta quò ſe extendat 369.a
dilectionem ſolam inter filios Dei & ſatanæ filios diſcernere 467.b
diligentia ſeu ſtudio filiorum huius ſeculi, quæ aut quorum etiā piorum negligentia arguatur 638.b
dimittendi ſua modus quis cui præferendus 528.b
dimittendi ſeu relinquēdi omnia modus aut ordo quis 552.a
dimitti volentem ſibi, oportere dimittere 343.a
diſciplina monaſterialis cur baptiſma ſecundum vocetur 609.b
diſciplinæ Chriſtianæ ſumma qua in re conſiſtat 330.a
diſcophorum qualem ſua qui Daniel meruerit inedia 100.b
diſcordia in inferno quanta 770.b
diſcordiæ fraternæ quanta ſit culpa 374.a
diſcretio quàm ſit neceſſaria 393.a
diſcretio qualis à Chriſto & Paulo inter continētiam & cōiugium habita 502.
diſcretionis vis, vſus & commendatio 393.b 459.a
diſcretionis veræ ſcientia qui paretur ſeu obtineatur 601.a
diſcretionem eſſe virtutum omnium aurigam 373.b
diſcretionem obediētia ſuppleri 603.b
diſcretione ſublata, virtutem vitium eſſe 393.b
diſcumbere ſuper fœnum aut terram, quid 451.a
diſcūbere in regno cælorū, quid 784.a
diſparem eſſe beatorum gloriā 774.b
diſpēſatio ſacerdotum in eſu quo quātam vim habeat 130.a
diſpenſatio qualis vndè nobis commiſſa 274.a
diſpenſatio & myſterium aduentus Chriſti, cuiuſmodi 816.b
diſpergenda quī eleemoſyna 277.a
diſpergēdi modus quis cui pōſſet 552.b
diſſuaſores ieiunij frequentis, à diabolo ſubornari 51.b 52.a
diſtractio mentis quæ quī Deum non offendat 173.a
diſtribuenda quæ quibus 528.a
diſtribuendi modus quis cui præſtet 528.b
diſtribuēdorum omnium modus aut ordo quis 552.a
diſtributio quæ cui præſtet 553.a
diſtributionis cuius iuſtitia qualis aut quàm diuturna 277.a
diſtributionem facultatum ſuarū nemini à Chriſto præcipi 527.a
ditis illius qui horrea ſua amplificare volebat, increpatio 356.a
diuerſitatis meritorum in regno cæleſti aſſertio 489.b
diuerſitas ſeu contrarietas pœnarum inferni, qualis aut quanta 744.a
diuinarum literarū ſumma, ſcopus ve quis 453.b
diues & pauper quò ſibi mutuò neceſſarij 283.a
diuites quibus aut quot modis intrare queant regnum cælorum 528.b
diuitum bona, quatenùs & pauperum ſint 355.a
diuitum erga pauperes immiſericordium excuſatio quæ qualis 280.a
diuitibus cur opes conceſſæ 287.b
diuitibus quomodò tractandi pauperes 335.a
diuitiæ quī aut quandò laqueo potiùs quàm lucro ſint 322.b
diuitiæ veræ quæ 284.b
diuitiæ per ſe quales 288.a
diuitiarum vſus aut commoditas qualis 485.b
diuitias cur ſuas diuitibus non auferat Deus 274.b
diuitias ſeculi omnes, mammonā iniquitatis eſſe 284.a
diuitias affectātium inſectatio ſeu exibilatio 539.a
diuitias etſi iuſtè adeptas, veras non eſſe diuitias 284.b
Docere proximū, quale ſit lucrū 345.a
docti qui quomodò tandem fulſuri 341.a
doctrina de donis & fructibus ſpiritus quomodò ritè vtenda 468.
doctrina de conſilio paupertatis euangelicę, qualis 526.
doctrina de continentia virginum, viduarū & coniugum ſana quæ 589.a
doctrinæ de quatuor nouiſſimis, fructus & vſus quis 785.b
dolor ſeparationis animæ à corpore, qualis aut quantus 665.a
dolor à malis in morte ſuſtinendus, q̄tuplex 667.a
dolor, fœtor, mors, timor qualis qualibus vbi futurus 742.a
dolorem amiſſi regni cælorum, ipſa gehenna grauiorem eſſe 704.a
domeſtici qui, vbi aut quibus præferēdi 562.a
dominicæ diei quale ieiunium 105.b
dominicæ orationis breuiuſcula expoſitio 201.b 202.a
dominica oratiōe quid aut diſcamus, aut doceamur 170.a
dominicorum dierum quale ſit in eccleſia priuilegium 108.a
dominicos dies quadrageſimales, ieiunio exemptos eſſe 120.b
domus apoſtolorum quæ quales 530.b
domorum & agrorum dimiſsiōe qua quid quibus obuenturum 532.b
dona fructuū & ſpiritus quī nobis conſiderandi 468.469.
dona ſpiritus ſancti q̄t aut quæ 447.b 448.
donorum ſpiritus ſancti numerus & ordo quis 451.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

dona ſpiritꝰ ſancti q̃ qbus beatitudinibus reſpõdeãt 452.b 457.a 458.459.
dona centupli nomine intellecta, quæ aut qualia 529.b
dona diuina quæ quõ obtingant 563.
Duo prĩcipalia ĩferni tormẽta q̃ 740.b
duorum in eccleſia viuẽdi modorum olim ſub Apoſtolis quis qualis 618.a
duos viuendi modos ab apoſtolis ipſis inſtitutos 617.b
duplicẽ eſſe regni cælorũ ſtatum 489.b

EBrietas cur tantoperè vitãda 414.b
ebrietatis & crapulæ exibilatio 418.b
ebrioſi qui quid ſecum aſsiduè perpendere debeant 274.b
ebrios in eccleſia miniſtrare, quale qd ſit aut portendat 101.a
Eccleſia cur ieiunet 55.b
eccleſia quid veteris legis obſeruet, qd non 66.a
eccleſia quantum S. Stephani debeat orationi 235.
eccleſiæ p̃cepta q aut q̃ obſeruãda 75.b
eccleſię de ieiunijs ſanctio quàm aut q ſit ſeruanda 76.a
eccleſiæ quanta authoritas 84.a
eccleſiæ cuius mos qs vbi aut cui imitandus 104.b
eccleſiæ dilaniatores quales 479.b
eccleſiæ naſcentis Chriſtiani qui 538.a
eccleſiæ totius iudicium Gregorius Magnus ſequi paratus 629.a
eccleſiæ cuinam præ alijs nos conformari oporteat 44.a
eccleſiæ vniuerſali Manichæiſmum & Priſcillianiſmum falsò ab inuidis affingi 74.b
eccleſiam virginibus quaſi gemmis ornari 572.b
eccleſiæ ſeptem quid 456.a
eccleſiarum vſus quibus in rebus varius 43.b 44.a
eccleſiarum fabricatio quàm non ſit heſterna aut nudiuſtertiana 565.a
eccleſiarum Chriſtianarum luctus q̃ntus cur quandò futurus 700.a
eccleſiaſtica violantium ieiunia crimen quantum 48.b
eccleſiaſticum ieiunium quale 38.a
eccleſiaſticorum ieiuniorum violatores qui quales 46.b
eccleſiaaſticis ieiunium quadrageſimale quomodò præueniẽdum 48.a
Eden quid ſonet 385.a
Effuſio largitatis quæ qualis 324.b
Egenus vagúsve quò inducẽdus 348.b
egeni ſeu pauperes qui quomodò conſiderandi 363.a
egenos non curiosè ſcrutandos 366.b
egére cur ſinantur aliquandò & probi ſeu boni 263.b
egeſippi (alij aliter id nomen proferũt) de Iacobo fratre Domini aſſertio mira 178.b
Eleazarus quid cur ſub Antiocho Hieroſolymis paſſus 84.b 85.a
electorum quanta quandò futura ſit lætitia 712.b
electorũ & reꝓborũ diſtinctio varia 173.
eleemon Ioannes narrationibus qualibus vti ſolitus 303.b
eleemoſyna quî faciẽda 31.a q vel coram vel clã hoĩbꝰ fiat 36.b quõ vel clàm non benè, vel palàm haud malè ſiat 36.b cur aut q dãda 37.a q̃ operum mira, quãtaq; eiꝰ ſit ars 172.a q̃ ſit q̃ſtuoſa 191.a qd ſit 236.a quãtũ orationi ac ieiunio conferat 236.b ipſi Chryſoſtomo quid 239.a orationi & ieiunio quantùm proſit 239.a quî ſit velut alter baptiſmus 242.a qui nobis per ſcripturam commendetur 244. & deiñ. quî à quoque etiam pauperrimo præſtanda 267.b quî danda 269.b qualis aut quàm vtilis ſit medicina 275.b cur à Deo potiſſimùm inſtituta 280.b quibuſnam primò omniũ danda 281.b quoſnã haud mundet, alioquî certa mũdatrix 282.a quibus de rebus aut laboribus danda 284.a quale quantúmve ſit remedium 290.a cui qua ſpecie per viſum oſtenſa 301. quid quãtum ve apud quem regem poſſit 301.b quî danda, aut vndè nõ dãda 324.b maxima quæ 369.a q̃ qualis aut quotuplex 370.a
eleemoſynæ vis 60.a 68.a quandonàm maximè apparitura 172.b virtus aut vis quãta 285.a 291.b 328.a 329.b laus 240.a præceptum quàm aut cur tam in ſcripturis frequẽs 255.b retributio 263.b cur tam crebra in ſacris literis fiat mẽtio 267.b 268. erogãdæ incitamnta q̃ qualia aut quãta 269.b vis vndè potiſsimũ æſtimãda 276.a quãta qualísve ſit recõpẽſatio 276.b q̃ta vtilitas 277.b dator qd artis aut cõmodi aſſequatur 278.a ad baptiſmũ cõparatio 285.b ſacrificiũ quale quantumq; 292.a potiùs animum, q̃ ſpectari quantitatẽ 292.a fructus & virtus quibus ſcripturarũ exemplis potiſsimùm declarẽtur 295. & miſericordię q̃litas ſeu cõueniẽtia 322.a vis qua cautione intelligenda ſeu reſtringenda 330.b 331.a
eleemoſynæ q̃ntopè incũbendũ 287.a
eleemoſynã, cęteris paribus, ieiunio pręſtare 121.a facere, Auguſtino qd 239.a quî nobis ſcripturæ cõmendẽt 244. 245. eſſe remediũ peccatorũ 268.b vndenàm fieri velit Deus 276.b eſſe ianitoribꝰ cæli notã 278.a eſſe mortuorũ ſuſcitatione maioré 278.b ex rapinis, eleemoſynæ vocabulo indignam 279.a abſq; virtutibꝰ alijs hominẽ nõ mũdare 281. eſſe quodãmodò animæ lauacrum 285.b eſſe virturum reginam 328.a velut alterum eſſe baptiſmum 286.b
eleemoſyna ieiunium & orationem condiri aut comi 237.
eleemoſyna DEVM alicuius debitorem fieri 278.b
eleemoſynæ quî recompẽſentur 242.a quibꝰ ſolis ad peccata delenda, pſint 264.a vndè potiſsimũ dandæ aut faciẽdę 265.b ex furtis aut rapinis q̃les 265.b eorũ q in peccatis ſunt, quales 323.a q̃tuplices 324.a ſpirituales q̃les 324.a vndè q dandæ 324.a cur ſeu ad qd nõ dãdę 361.a qbus dãdę 522.b
eleemoſynarũ quãta vtilitas 191.a largiẽdarũ quãta facilitas 191.b dãdarũ hortatio 241.a remedio mortales oẽs egére 255.a ad delẽda peccata vis vndè mõſtretur 261.b genera duo, et inter hæc q̃d quale 264.b faciẽdarũ admonitio 266.a fructus & vtilitas 273.b vis in die iudicij quanta 323.b efficacia ſeu vis q̃lis 325.b datori difficili qd cogitandum 354.a fructus qui aut in quem redundent 352.b
eleemoſynis coronã iuſtitiæ dari, 353.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

eleemosynas esse opera misericordiæ 28.b ieiunio, cæteris paribus, præstare 121.a esse Christianorum, quo Deus propicietur aut placetur, sacrificium 264.a
eleemosynis gloriam in futurum pari, cælorumq; regna mereri 253.a ablui peccatorũ sordes, flammamq; delictorum sopiri 254.b condonari & redimi peccata 286.a deleri peccata, ignemq; ppetuũ extingui 288.b
eleemosynarij mira de misericordia narratio & exempla 305
eleemosynarij alicuius filius, quomodò ex paupere diues euaserit 320.
eleemosynarijs quid vbiq; obseruandum aut cauendum 359.b 360.
eleuari mentem ieiunio 53.b
eleusinorũ qualis olim in ethnicismo abstinentia 40.a
elias (aut Helias) ieiunio quid aut quãtum meruerit 59.b
elias & Moses cur potissimùm Christo in monte cõiuncti 99.b
eliæ (seu Helię) vis in precando seu impetrando quanta 219.220.a
eliæ & Elisæi prerogatiuæ quæ 570.b
elibertini cõcilij de singulorum mensium ieiunijs sententia 48.a
Emi quomodò Paulus iubeat in macello venum exposita 102.a
empedoclis de cibis quibusdam non edendis sententia 98.a
Encratitarum & Ecclesiasticorum abstinentiæ discrimen 91.b
enoch & Eliam cum Ioanne euangelista prædicationibus suis Antichristo restitutos 701.b
Eorum qui damnati sunt, adiacentia quæ qualia 729.
Ephræm (seu Ephręmij) Syri de iudicio extremo sententia 704.b
ephręm de tormẽtis infernalibus sententia 737.b
epicuri de schola hæresis iam olim, nõ hodiè tantùm, quæ 61.a
epiphanius quid de fructibus terræ quibusdam sentiat 75.a
epiphanij de ciborum abstinẽtia & delectu sententia 95. de ieiunio quartæ & sextæ feriæ 107.b de primis eorũ qui pòst Christiani dicti, nuncupatione 613.b 614.a de eunuchis euangelicis primis 561.b
episcopi sua propter Deum relinquentes, quorum hic bonorum facti cõpotes 552.b
episcopi alicuius quanquàm simplicis apophthegma quod quî ab Augustino laudatum 663.a
episcopi & summi ꝑlati quomodò in iudicio extremo examinãdi 707.b
Equi exemplo quali quò quibus vtendum 716.b
Eremitæ qui 625.b
erogandáne simul omnia 362.b
eroganda seu distribuenda q̃ quomodò, aut quibus vsui futura 522.b
erubescentium veniam petere instructio & increpatio 371.b
Esaias an ieiunũ corporale reprobet, ei spirituale præferens 103.b
esaias quî Deum orandum seu adorãdum asserat 155.b
esaiæ iussu quid quibus clamandum siue annunciandum 350.a
esaiæ de eunuchis euangelicis oraculum 561.b
esaiæ locus de damnatis in tartaro visitandis, q̃ intelligendus 746.b 747.a
esau cur aut quî sua perdiderit primogenita 98.b
esculentorum mira in lapides conuersio 359.a
esdras qd ieiunando cum populo consecutus 138.b
esdras qualibus in orando gestibus aliquandò sit vsus 163.a
essæni quales aut qui 613.a
essænorũ inter Iudæos quãta olim frugalitas 39.b
essænorum viuẽdi modus in communi, qualis 612.b
essænorum cælibatus & quidam quasi monachismus 613.a
esther quî se pro fratribus suis Israelitis liberandis gesserit 147.a
esurientibus quod spiritus sancti donum respondeat 452.b
esuries aut sitis sanctorum quibus cur non præiudicet 103.a
Ethnicus quidam vir, quàm pia fraude per cõiugem suam Christianam factus Christianus 316.317.
ethnici cur quibus de virtutibus frustrà philosophati 384.b
ethnici quarũ virtutum descriptiõem ex sacris libris hauserint 386.a
ethnici an verã habeant iustitiã 402.a
ethnici philosophi quî quomodò cõtempserint pecuniam 525.a
ethnicorum qualis quanta ve olim abstinentia 39. 40.
Eua quomodò Adam ad se cognoscendam prouocãrit 118.b
euagationes mẽtis quæ vbì potissimùm vitandæ 172.b
euagrij cuiusdam philosophi mirum chirographum 318.b 319.
euangelicæ paupertatis consilium quo solatio à Christo traditum 516.a
euangelicæ paupertatis assectatores qd habeant priuilegij 541.b
euangelica consilia quæ aut quot 503.a
euãgelicorum ꝑceptorum & cõsiliorũ discrimẽ quale aut quãtũ 493.b 494.
euangelium ne in Africa quidem vbiq; Augustini tẽpore fuisse ꝑdicatũ 699.a
euãgelio etiam vbiq; prædicato, adhuc incertum fore iudicij diem 698.b
euangelista Iohannes cur à Christo præ alijs dilectus 572.a
euangelistam Iohãnem, Antichristi diem præcursurum 699.b
euantis Cyziceni de Orientalium frugalitate sententia 40.a
eubuli historici de Magorum Persicorum frugalitate sententia 40.a
eunuchi q̃ quales aut quot, aut quàm diuersi 17.b 555.b 556. 560.b
eunuchi euangelici in ecclesiæ exordio qui 561.b 568.a
euphrates vndè dictus, aut quid sonet 409.b
euphrates cur non ità, vt alia Paradisi flumina, describatur 385.b
euripidis de ꝓpherarum Iouis in Creta frugalitate testimonium 40.a
eusebij papæ de ieiunijs indictis sententia 50.a
eusebij Cæsareen̄ de S. Marci conuersatione testimonium 512.b
eusebij Cæsareen̄ de duobus vitæ modis in ecclesia primitiua institutis sententia 617.b
euthymij de centupli acceptione sen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tentia 529.
ex iniustè acquisitis an faciendæ eleemosynę 284.a
exactiones quæ quales 404.b
exagitatores pauperum vndè quomodò exagitati 277.b
examinãda quæ sint hominũ opa 692.a
examinatio quæ seu quantorum vndè quandò futura,& quæ qbus ferenda 707.b
exaudiat ne peccatores Deus 172.a
exaudiri vbinàm minùs,quàm non exaudiri,conducat 169.170.
exaudiri nõ facilè, interdùm vtile esse 197.b
excidisse à bonis cælestibus, quantum doloris afferat 728.a
excusationi nulli nullus vbi locus futurus 695.b
exemplum terribile de morituro aliquo, infernum sibi apertum videte 670.b 671.a
exemplum à Cypriano descriptum q̃d quale 672.b 673.a
exemplo latronis in cruce saluati, qui frustrà nitantur 297.b
exempla vis & fructûs orationis vndè colligenda 218.
exibilatio eorum qui Maiorum iussa curiosè discutiunt 609.a
expectatio sentẽtiæ cuius quàm sit terribilis 715.b
exptos nôsse,inexptos non nôsse 537.a
extraordinaria ieiunia nõ ꝓhiberi 43.a
exultaturi in die iudicij qui 711.b
ἐυχὴ quid 168.b
ἐυχίτης hæretici qui 179.b
Ezechias ægrotans, quid à Domino p preces obtinuerit 13.
ezechias quomodò se contra Sennacherib armârit 100.a
ezechias quid suis aliquandò precibus miri obtinuerit 228.b
ezechiæ sua quid sibi contulerit oratio 167.b
ezechieli prophetæ iustus quis 412.b
FAcere iudicium & misericordiam, quò spectet aut referatur 282.b
facere iudicium & iustitiam, quid sit aut signet 409.a
faciem Dei videre,quid 776.a
facultates seu opes nostræ,cuius aut q̃rum sint 275.a
facultates aut opes cur quibus concessæ 287.b
facultates nostras erogando multiplicari 353.b
facultatũ dispẽsatio quę cui p̃stet 517.a
falli in iudicio Deum haud posse 695.a
famelicos qui quõ occidant 357.b
fames haud quæuis acceptum reddit ieiunium 60.b
famis commoda quæ 119.a
famis tẽpore quomodò seu per quos communitati subueniendum 355.b
fasciculorum more qui quomodò in tartaro colligandi 734.a
fauus leniter gustatus,quanti constiterit Ionathæ 115.b
fauus mysticè quid 115.b
Felicitas eleemosynam largientium quanta 241.b
felicitatem æternam promerituri qui 780.b
feræ q̃ in re hominib⁹ p̃ferendę 356.b
ferię quæ,alioqui sanctæ, quî malè celebrentur 422.b
feriæ q̃rtæ & sextæ ieiunium 48.a 71.a 73.a 96.a 109.b 110.a 127.a
feriæ sextæ & sabbati ieiunium 43.a 45.a 47.b
Ficta quæ quibus veris non præiudicẽt 104.a
ficulneæ cui qui cur meritò comparãdi 358.a
fideli cur vita æterna debeatur 27.b
fidelem esse in minimo,q̃nti sit 410.a
fides absq; operibus,& opera sine fide, qualia 6.a
fides,qualis aut quotus spiritus sancti fructus 463.b
fides quæ q̃n à quibus exigenda 707.a
fides vbi non satis futura 711.a
fidei laus & necessitas 16.b
fidei viuæ descriptio 64.b
fidem efficere ea preciosa, quæ per se sunt vilia 294.b
fidutia quæ quibus operibus pariatur 7.a
fidutia qualis orationi necessaria 196.b
fidutiæ hæreticorum vanæ exibilatio 822.a
filiæ aut sorores tres,mysticè qd 456.a
filiarum virginum meritis delicta parentum redimi 581.a
filij septem mysticè quid 455.b
filiorum copia non excusari parentes ab eleemosyna præstanda 259.b
filiorum causa qui parentes quomodò peccent dupliciter 260.a
filiorũ huius seculi studia qualia 785.
filios Dei & filios diaboli sola dilectione discerni 467.b
finis, cur quæq; res fiat, quî aut quàm intuendus 89.b
finis appetendæ scientiæ quis 347.a
finis absq; fine,qualis aut vbi 736.a
finem seculi scire velle,quale aut quid 698.a
Flamma tartarei ignis,qualis 734.b
fletus & stridor dẽtiũ in tartaro qualis 729.a quid aut vndè 729.b 742.b
fletûs ac stridoris dentium apud inferos, sexiès Matthæum, semèl Lucã mentionem facere 740.b
florentini concilij de Purgatorio sententia 747.b
fluminis & spiritꝰ sancti collatio 450.a
fluminum paradisi quatuor mystica-tio 382.
Fœnerandum non esse 399.b
fœnerator aut creditor felix qs 268.b
fœnerator Dei quis quomodò sit aut fiat 273.b
fœneratores Christiani quo alio nomine digni 411.a
fœnoris aut vsuræ quanta iniquitas 410.b
fœnus pecuniæ,esse funꝰ animæ 410.b
fœnus cum idololatria conferri 413.a
fons vitæ, fons gratiæ spiritalis, fons virtutum aliarum,quid 386.a
forsitan dubitãdi vocula,cur in re certa Daniel vsus 289.b
forti aut fortitudini quid in primis cauendum 445.a
fortes verè qui sint 443.b 444.a
fortitudo vbi aut emineat,aut frigeat 409.a
fortitudo quibus necessaria 383.b
fortitudo quid sit 382.a 383.a
fortitudo vera vbi 385.a
fortitudo quæ quî per Scripturam cõmendetur 423.b 424.&c.
fortitudo animi qualis aut quæ sit 442.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

fortitudo vera vndè 443.b
fortitudo vbi potiſsimùm ſita 444.b
fortitudo ſumma, aut potiſsima quæ 444.b
fortitudo q̃ qbus duob⁹ pfc'atur 445.a
fortitudo quæ cur q̃ cõſilio egeat 455.a
fortitudo quæ quibus futura 768.b
fortitudinis & aliarum virtutum cardinalium deſcriptio 381.a
fortitudinis diuiſio, quæ qualis 444.a
fortitudinis partes quæ, vbiue eius ſit locus 444.b
fortitudini aduersùs vitia omnia dimicandum 445.b
fortitudini qualis aut quanta incumbat pugna 455.b
fortuita cùm ferè ſint omnia, mortem certam, non fortuitam, eſſe 656.b
Frenum quale aut cuius ſit corpus exhauſtum 116.a
frequẽtia quæ qua in re maximè oportuna 296.b
frigus & fœtor inferni qualis aut quãtus 744.a
fructus iuſtitiæ Chriſtianæ quis aut quotuplex 678.
fructꝰ iuſtificatiõis qs aut qd 827.828.b
fructus operum quorum quales 35.a
fructus qui vndè quò redundent 352.b
fructus ſpiritus ſancti quot, & nominatim qui 453.a
fructus iuſtorum & peccatorum quî quales & quàm diuerſi 705.a
fructus ex impiorum ſupplicijs quos qui percipiant 732.b
fructuũ Spiritus ſancti laus & vtilitas 464. 465.
fructibus terræ quibuſdam etiam in ieiunio abſtinendum 74. 75.a
fruges cur ſubindè in agris flagellentur 266.b
frui Deo quibus vbi liceat 782.b
Fugere in ſabbato, quid 628.a
fulgẽtij epiſcopi Ruſpẽſ. de virginum & cõiugũ diſcrimine ſentẽtia 590.a
funera quæ qui curari ſolita 344.a
furis aut furti alicuius pij mirum exemplum 305.b
futura quî prouidenda 809.b

GAngrenſis concilij, allegãte Iuone, de ieiunio ſentẽtia 50.b de eccleſiaſtici ieiunij contemptoribus 76.a de carnium eſu 88.a de violatoribus ieiuniorum 129.a
gaudium quod aut quale pro quibus aſpernatis rependendum 533.a
gaudium quibus poſt mortem futurũ 644.a
gaudium beatorum quãdò & vbi quale aut quantum 763.a 766.a 771.a 775.a 785.b
gaudij eius, q̃d ſancti ſpiritus fructus eſt, vis & vſus 463.a
gaudiorũ ĩ cælo diuerſitas qualis 567.b
Gehenna cur metuenda 643.a
gehennæ mentio quàm ſit vtilis 404.a
gehennæ & iudicij memoria cur habenda 405.a
gehennæ conſideratio qualis aut quàm vtilis 667.b
gehennæ metus qualis 728.a
gehennæ igni non vno omnes cruciari modo 732.a
gehennæ ignis an lumen habeat 733.b
gehennæ ſeu tartari pœnam neq; tralitoriam, neq; phantaſticã eſſe 734.b
gehẽnæ recordatio quò qb⁹ ꝓſit 740.a
gehennæ ignis qualis 745.a
gehennæ memoria quantum vtilitatis adferat 748.a
gehennæ comminatio quibus quò ꝓficiat ſeu conducat 748.a
gehennæ minas diuinam erga nos miſericordiam oſtendere 748.b
gehennæ ignem cruciare potiùs quàm lucere 780.a
gehennæ & iudicij timor quàm ſit ſalubris 780.b
gehennæ timor quàm ſit vtilis aut fructuoſus 801.a 803.a
gehennæ cogitatio qualis 803.
gehennæ cur etiam inter epulas reminiſcendum 803.b
gehennalis ignis vis ac proprietas quæ qualis 740.a
gehon myſticè quid 385.b
gehon quam virtutem cardinalem deſignet 385.b 386.a
gemitum, orationi familiarem eſſe debere 195.b
genibus flectendis qui olim & apoſtoli inter orandum ſtuduerint 163.b
gentiliũ vox ſingularis iam olim quæ 26.a
Georgij patriarchæ Alexandrini de S. Chryſoſtomi conuerſatione teſtimonium 508.
geſtus ſeu ritus in orando q quales aut quàm diuerſi 153.
geſtus precantium qui quales 177.
Giezi exemplum quos cur meritò terreat 542.b
Gladius ſpiritus myſticè quid 191.a
gloriam beatorum omnium non eſſe aut fore æqualem 567.a
gloriandum vndè aut quî ſit 30.b
Gradatio donorum ſpiritus ſancti quę qualis 455.b
gradus donorum ſpiritus ſancti quomodò diſtincti aut diſtinguẽdi 453.
gradus in dando qui quales aut quot 524.a
gradus continẽtię qui, quales aut quot 573.a
gradus pudicitię quot & qui 595.b
gradus obedientiæ qui & quot 602.b 603.a
gradus malitiæ quot aut qui 630.a
graduum inter ſpiritus ſancti dona quis ordo 455.a
gratiæ radix quid 60.a
gratiam operibus bonis augeri 7.a
gratiæ vndè potiſsimùm Deo agendæ 16.a
gratis non dari vitam æternam, etiãſi meritis non detur 24.a
grauitas & pondus corporum damnatorum 768.b
gregorij Magn⁹ q̃lis, & quò ex quàm diuite euaſerit 511.a eius de ſtrictiori ſacerdotum aut clericorum ieiunio ſententia 48.a de ieiunio quadrageſimali 48.b de ieiunio ſanctificando 149.b & deindè de orando in IESV nomine 215.b 216. 217. de voluntate bona & eleemoſynę quãtitate 292.a pia de Paulini Nolẽ epiſcopi pietate narratio 308. 309. 310.a de S. Benedicti, aliorumq; aliq̃t liberalitate & miſericordia 311.b 312. liberalitas quali miraculo inſignita 313. de paſtoribꝰ nullas Deo animas lucrifacientibus ſententia 347.b ad eos qui ſua non largiuntur, monitio 357.b ad ſua piè diſpẽſantes ſubmonitio 359.b de q̃tuor

Universidad de Deusto
Biblioteca

virtutibus cardinalibus disputatio 380. de prudẽtię & simplicitatis cõiũctiõe sentẽtia 394.b 395.a de summo Regũ officio 402.a de precioso vestitu 423.a de septiformi spiritu sancti gratia 454.a monachism⁹ 511.a de cẽtenarij aut centupli mysticatiõe sentẽtia 534.a de ꝓprietario q̃dam 550.a de virginitate eiusq; ꝓmijs 568.a de obedientiæ dignitate 600.a de quibusdã ab obediẽtia deficiẽtibus 607.b de habitu monastico eiusq; desertiõe 627.a de singulari illorũ,q ꝓter ꝓcepta,etiam cõsilia seruârũt,honore 636.a de incertitudine horę mortis 654.b de obliuiscentia misericordiæ DEI, & sui cuiusq; 657.a de opibus post mortẽ alicuius faciẽdis 662.a de horribili dęmonũ apud morituru visiõe 667.b 668. de iucunda morituri alicuius visiõe 671.b de iudicio Dei ante oculos ponendo 712.a de iudicio paupibus dãdo 713.a de visione districti iudicis 716. de tartaro aut tenebrosæ terræ nomine 734.a de discrimine deliciarũ corporis & cordis 777.b de animabus dãnatis,earúmve loco 780.b de ꝓcinctu & discubitu in regno cælesti 784.a de vanitate vanitatum 797.a de hac die tua,quæ ad pacem tibi &c. 798.b

gregoriani monasterij regula quę qualis 550.b

gregorij Nazianzeni de largita cælitũs ad hoc vel illud aptitudine sententia 562.b 563. de coniugij & cęlibatũs collatione 563.b

gregorij Nysseni de misericordia sententia 243.b

gregorij Turoñ de Paulini episcopi Nolẽsis pietate & misericordia narratio 307.b de quodam mendico & nauta relatio lepida 358.b 359.a de S. Paulino Nolen assertio 508.b de S. Gregorio Magno testimoniũ 511.a

Gustati vini pœnas qui quas dederint 55.a

Gymnosophistarum qualis olim quãtáve continentia seu abstinẽtia 40.a

HAbacuc (seu Abacuc) quale cui q̃ mirè attulerit prandium 100.b

habitudinis bonæ custos quis aut quæ 58.b

hæretica aduersùs ieiunium & abstinentiam petulantia 97.a

hęreticę iam olim quęstionis,Vbi scriptum est,confutatio 619.a

hæreticam ciborum abstinentiam quõ notârit aut reiecerit Paulus 101.b

hæretici aduersùs certos ieiuniorum dies argumenti confutatio 97.a

hæreticorum qualis in scriptura citanda dolus 90.b

hæreticorum mala auditio qualis aut vndè 480.a

hæreticis cur monachi vocabulum inuisum 619.b

hæreticos pati persecutionem,sed non propter iustitiam 479.b

hariolis & magis quò alienum profuerit ieiunium 100.b

hauel haualim quid 796.b

Hebdomada ante Pascha,quàm sit ieiunio sacra 40.b

hebdomadę sanctæ &c.ieiunium 110.b

hebdomadis sanctæ quæ olim habita propter ieiunium ratio 41.a

hebdomadæ quæ aut quot cur abstinẽtiæ potissimùm dicatæ 47.a

hebdomadæ sanctæ abstinentia 95.b 128.b

hebdomadarum septem abstinentia q̃ qualis,aut quibus propria 130.b

helias quid quot dierum ieiunio adeptus 121.b

helias quadragesimale ieiunium qui commendârit 125.b

helias quantillo cibo quãtum iter cõfecerit 141.b

helias & Paulus qua in re pares 562.a

helias & Helisæus quales fuerint 585.b 506. 591.a

heliæ persona quid sibi velit 127.b

heliç exẽplo q penuria nõ timẽda 259.a

heliæ virginitas 580.b

heliæ q̃ suum ꝓfuerit ieiunium 122.b

Hieremiæ preces & afflictiones quæ quales 222.

hieronymus vndè qui se accusatũ expurget 591.b

hieronymi de abstinẽtia ethnicorũ clara testimonia 39.ad cauillos hæreticos aduersùm statos ieiunij dies responsio 97.a de ieiunijs Deo gratis sentẽtia 98.a de quadragesimæ obseruatiõe 131.b de flectẽda p ieiuniũ ira Dei 151.a de orationis vi seu efficacia 176.b 177. de indubitata ad Deũ fide 178.a tribus flectẽdi genua temporib. 185.a de liberalitate S. Paulæ 306.b 307.a de prudẽtia serpẽtis & simplicitate columbæ 394.a de vsuris 413.a de spiritus sancti donis 448.b 449. de charitatis fructu 467.a de fructib⁹ spiritus 471.a de cõsilij & præcepti discrimine 494.b 495.a de vita & cõuersatiõe S. Marci assertio 506.a de S. Hilariõe 507.b de sacratis virginibus 513.b 514. de voluntaria pauptate 521. de apprehendenda perfectione 523.b de mystica centupli acceptione 529.a de ꝓprietario q̃dam Nitriensi monacho 550.a de relinquẽdis omnibus 552.a de verbo Christi,Qui potest capere, capiat 553.b de inæquali virginũ & coniugũ statu & ꝓmio 560.b de virginitate,eiusq; corona 566.b de scopo Apostoli ad Corinthios de virginitate & cõiugio 568.b 569. de virginitatis & nuptiarum collatione 590.b 591.a 592.a de obediẽtia Maioribus exhibenda 600.a de obedientia insigne elogium 604.a de tribus in Aegypto monachorum generibus 614.b 615.616. de horrore iudicij extremi 711.b de vanitate vanitatum 796.

hieronymum nuptias non damnâsse 592.a

hierusalem seu Ierusalem in lucernis scrutari,quid signet 693.a

hilarionis adhuc adolescentis quanta abstinentia 94.b 95.a

hilarionis eremitæ conuersatio qualis 507.b

hilarius quid pro rebus hîc derelictis aut distributis, etiamnùm hîc degẽs consecutus 553.a

hippolyti martyris de consummatione mundi & iudicij die sententia 699.

Hodiernos ieiunij osores, ecclesiã vniuersalem Manichæismi falsò insimulare 74.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

homo pecude ſtolidior quis 120.a
hominis iuſſum q̃ rigore aut cautela ſeruandum 608.b
homini qua in re nō minùs quàm Deo obtemperandum 698.b
hominem largitate fieri authoris ſui imitatorem 242.b
hominem qd Deo ſimilimum reddat 586.b
hominibus q̃ in re nō obediendū 610.a
honor in vita æterna 770.b
hora quæ cur & q̃ terribilis 299.b cur & q̃ ſit incerta 654.b 800.a
horæ orandi certę quę quales aut quid 179.b 180.a
horę quę aut quot olim ad orationem deſtinatæ 181.a
horæ quæ q̃bus precibus deſtinatę 182.
horę canonicę quæ quibus precib⁹ aut myſterijs aptatæ 186.
horę q̃ quibus operibus deſtinatæ aut deſtinandæ 183.
horarum orandi variarum diſtinctio q̃ conducat 184.a
horarum canonicarum cantatio q̃ non ſit heſterna 185.b
horis quot & quibus quotidiè orandū 206.b 207.a
hordeaceum turbę panem, diſcipulis verò ſuis corpus ſuū dediſſe Chriſtum, quid myſticè velit 502.
hortulanum ſe qualem Paulinus Noleñ epiſcopus cui pręſtiterit 309.a
hoſpitalium ſeu eleemoſynatiorum commendatio 297.298.
hoſpitalitas Abrahæ & Lot, quò illos extulerit 296.a
hoſpitalitas quæ aut cuius, quo illuſtrata miraculo 313.b
hoſpitalitatis laus 296.363.
hoſtia ſalutari quinā poſt mortem non egeant 374.b
hoſtis quis quandò potiſsimùm aut magis ſequiat 72.a
Hugonis Victorini de incerta mortis conditione ſententia 655.b de incerta certiſsimæ mortis hora 665.b de accuſatoribus in iudicij die 715.a de inferni pœnis 743.a de ſeptiformi beatorū actiõe 771.a de ꝓmio videndi Deum 782.a
humanę voluntatis vis aut dos quanta 563.
humilis verè quis 451.b
humilitas & pietas quales inter ſe ſint ſocię 336.a
humilitatis bonum quinam potiſsimùm aſſequantur 537.b
humilitatis laus 457.b 537.b
IAbitę quam, ſepeliendo Saule, adepti ſint vndè gratiam 340.a
iabitarum inſigne facinus 135.b 138.a
iacobus apoſtolus contra quos ſuā potiſsimùm ſcripſerit epiſtolam 5.b
iacobi Adelphothei genua ex frequẽti geniculatione qualia 178.b
iacobi apoſtoli de orationis vi ſententia 218.b 219.a
iacobum adelphotheū perpetuæ virginitatis fuiſſe 573.a
iacobum & Ioannem apoſtolos, virgines fuiſſe 561.b
iactantia vbi aut cui potiſsimùm vitãda 197.a
ianuarius quis cur tantoperè ab Auguſtino defletus 548.b 549.a
Idolothyta quî maculent aut non maculent edentem 132.d ido-

idoneus ad conſequenda vitæ æternæ bona quis 784.a
ieiunandum quî ſit 18.a 31.b 123.b
ieiunandum qui, cur, pro quo, aut vndè potiſsimùm 37.a 103.a 122.a
ieiunandum quî aut cur quibus 112.a 116.a 120.
ieiunandi mos quis quibus vbi abſque ſcandalo obſeruandus 105.a
ieiunãdū quî velit aut nolit Eſaias 350.
ieiunantis orationem, dęmonibus terribilem eſſe 63.a
ieiunantium exempla quæ qualia 41.
ieiunantium parcitas aut parſimonia quibus prodeſſe debeat 116.b eorum q̃ oratio quàm ſit valida & fructuoſa 213.a
ieiunãtibus quouſquè ieiunandū olim fuerit 57.b
ieiunantes, deſcribi ab angelis 58.a
ieiunãtes nō decere veſci carnib⁹ 111.b
ieiunare cur ſeu ob quid quiſque debeat 120.a
ieiunare, bonū eſſe: eleemoſynam dare, melius 121.a
ieiunare quæ membra oporteat 126.a
ieiunium publicè iuſſum, an contrariū ſit Chriſti præcepto 37.a
ieiunium qd & quotuplex 37.b 38.116.a
ieiunium generale & magnum, Auguſtino quid 37.b 38.a
ieiuniū philoſophicū qd aut quale 38.a
ieiunium ante Paſcha, quale 40.b
ieiunium quadragenariū cur aut pro quibus inſtitutum 42.b
ieiunium triduanum vndè ſuam habeat originem 43.a
ieiunium quod quî aut cur clero obſeruandum 47.a
ieiunium q̃d quomodò à quibus præueniatur, aut præueniendū ſit 48.a
ieiunium qd roboris cui qua in re adferat 57.b
ieiunium verum quî æſtimandum aut metiendum 57.b
ieiuniū quî ab Ambroſio commendatum 59.b 60.
ieiuniū à vitijs, quale aut cuinam coniungendum 58.b
ieiunium quod cui præſtet 64.a
ieiuniū q̃d cui p̃feratur, aut quò, p̃ſit 65
ieiuniū cui aſſumatur purificatiõi 66.a
ieiunium ad quem edendi modum referatur 66.b
ieiunium quî ad Chriſtianos, etſi in veteri lege præceptum, pertineat 68.b
ieiunium quod cur inſtitutum 72.b
ieiunium quod qua diſtrictione obſeruandum 73.a
ieiunium quos vel impios iuuerit, vel iuuare potuiſſet 100.b
ieiunium cuius quî profuerit etiã impijs nō ieiunantibus 100.b
ieiunium quod quî à Chriſto ſanctificatum 102.b
ieiunium quale Deo potiſsimùm placeat aut diſpliceat 103.b
ieiunium quî in teſtamento nouo præceptum 105.
ieiunium quartæ & ſextæ feriæ quî & cur vſitatum 106.a 107.b
ieiunium qualis ſit contra diabolum murus 114.a
ieiunium, quale cuius ſit frenum 116.a
ieiunium quod quî à Chriſto cõſecratum 118.a
ieiunium myſticè quid ſit, aut quomodò deſcribatur. 123.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

ieiunium & oratio quid sibi mutuò conferant 126.b
ieiunium quî sanctificetur 133.a
ieiunium quî à scriptura sacra extollatur aut laudetur 133.134.
ieiunium quî sanctificandũ 149.b 150.
ieiunium quam & à medicis laudem habeat 151.b 152.a
ieiunium quo comite ad animæ curationem proficiat 239.b
ieiunij cuius vis aut merces quæ 30.a
ieiunij quatuor (vt vocãt) temporum ratio aut modus quis 35.b
ieiunij vita quid 33.a
ieiunij magni & gñalis descriptio 38.b
ieiunij quadragesimalis mysteria quæ quid sibi velint 42.
ieiunij laus aut laudatoria descriptio 43.b
ieiunij & stationis differentia 44.a
ieiunij quatuor temporum authoritas quanta 47.b
ieiunij effectus & fructus qui aut quales 52.a 54.a 55.a 56.b
ieiunij remedio homini ad animæ salutem opùs esse 53.a
ieiunij laus, vis, & vtilitas 53.b 54.a 57.a 59.b 60.a
ieiunij tempus, propitiatiõis tempus esse 54.a
ieiunij vis, & quarũ rerũ sit cardo 56.a
ieiunij quãta vetustas & efficacia 56.b 58.a
ieiunij & olei comparatio 57.b
ieiunij priuati fructus qui 58.a
ieiunij fame aut siti qua quò perducamur 60.b
ieiunij & voluptatis inter se collatio 60.b 61.a
ieiunij & pharmaci acris inter se collatio 61.a
ieiunij vis 63.b 67.b 68.71.a
ieiunij sacrificio placari Deum 65.b
ieiunij Septembris traditio seu vsus q̃lis 67.a
ieiunij voluntarij & indicti ratio aut differentia qualis 67.b
ieiunij generalis quanta vis 69.b
ieiunij ecclesiastici legem conuellentibus qd respõdendũ 74.b 75.76.77.
ieiunij osores cuius hodiè ecclesiã catholicam falsò insimulent 74.b
ieiunij Ecclesiastici obtrectatoribus quid respondendum 74.
ieiunij osores seu abrogatores quid sibi expectandum habeant 77.
ieiunij laus & vtilitas 98.a
ieiunij aduersùs diabolũ vis q̃nta 114.a
ieiunij cuius causa quæ 118.b
ieiunij alæ quot aut quæ 127.a
ieiunij per scripturam sacram cõmendati ostensio 133.134. & deinã
ieiunij vis & efficacia 114.b 122.a
ieiunij cẽsura peccatorum maculas castigari 109.b
ieiunij cuius violatio quæ quanti sit peccati 115.a
ieiunij cuius vis quanta 213.a
ieiunio qd & cur q̃d iungẽdũ 34.b 113.a
ieiunio generali & magno qui satis fiat 38.b 119.b
ieiunio quid Niniue debeat 198.b
ieiunio oratione opùs esse 198.b
ieiunium esse orationis animam 33.a
ieiunium esse bonorum & virtutum omnium matrẽ & magistram 53.a
ieiuniũ esse angelorũ imitationẽ 54.b
ieiunium esse peccati remedium, & q̃s ob causas assumendum 55.b
ieiunium esse cõuersationem in terris angelicam 112.a
ieiunium Deo placere, testimonia seu indicia quæ quanta 103.b
ieiuniũ alẽdis alãbus cõducere 108.b
ieiunium esse Christianorum aduersùs diabolum murum 114.a
ieiuniũ alienũ etiã alienis pdesse 114.b
ieiunium publicè indicere, & non seruare, quale 120.b
ieiunium & corporis & animi vulneribus mederi 125.a
ieiunio quæ quî recuperanda 34.b
ieiunio parsa, pauperib' spargenda esse 41.b
ieiunio Deum placari 50.a
ieiunio ad paradisum obtineri posse reditum 51.b 99.b
ieiunio peccata curari 52.b
ieiunio, Dei sententiam reuocari 55.b
ieiunio nos Christi passiõum participes effici 56.a
ieiunio extingui peccata 56.b
ieiunio quæ mala aut fuges, aut fugias 57.a
ieiunio ora leonum obturata 57.a
ieiunio sanctos ad vitam Deo dignam institutos 57.a
ieiunio purgatis q̃ adsint angeli 58.a
ieiunio cur carnem affligamus 59.a
ieiunio q̃nta pfecerit Helias opa 59.b
ieiunio extingui vim ignis 60.a
ieiunio cur vsus sit Christus 62.a
ieiunio, cõtra hostes, Dei mereri auxilium 62.b
ieiunio & oratione quî aduersùm hostes pugnetur ac vincatur 100.a
ieiunio Deum placari, leones mitigari, dæmones terreri 100.b
ieiunio qui vel in euangelio cõmendabiles 101.a
ieiunio ad terram promissionis citiùs peruenìri 113.b
ieiunio quali quò q euaserint 122.
ieiunio breui ieiunia æterna redimi 126.b
ieiunio pelli peccata futura, deleri pręterita 126.b
ieiunio quid vel extirpetur, vel promereatur 126.b
ieiunio orãdi gratiã pmereri, ipsumq; oratione sanctificari 126.b
ieiunio quid Daniel consecutus 133.b
ieiunio quî se olim exercuerint apostoli 144.
ieiunio non animã tantùm, sed & corpus roborari 151.b
ieiunia quorũdam olim q̃ mira 46.b
ieiunia quæ cui libera 46.b
ieiunia legitima quæ, aut quantoperè seruanda 48.a
ieiunia quatuor temporum vndè 70.a
ieiunia quæ q̃ sint meritoria 75.b
ieiunia quî apud Deum pro peccatis supputentur 108.a
ieiunia cur instituta 108.a
ieiunia quæ quantæ sint vel antiquitatis, vel authoritatis 128.b
ieiunia quomodò ex Tridentinæ synodi iudicio seruanda 132.a
ieiuniorum ecclesiæ statorum authoritas quanta 46.b
ieiuniorum vis aut efficacia 50.b
ieiuniorum frequens olim vsus & cõmoditas 51.a
ieiuniorum tempora cur certa lege instituta 65.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

ieiuniorum diuinitùs inſtitutorũ vtilitas 74.a
ieiuniorũ dies qui vndè iam olim oppugnati, vel abrogati 95.b 96.b
ieiuniorum dies qui cur ſiue ob quos inſtituti 97.b
ieiuniorum vtilitas 110.a
ieiuniorum eccleſiaſticorum violatores anathemate feriendos 129.b
ieiunijs voluntarijs præmia deberi impertita violantes, peccare 117.
ieiunia cuiq; priuatim ſua, libera eſſe 46.b
ieiunia priuata ſuam habitura mercedem 46.b
ieiunia vtrique teſtamento congruere 65.b
ieiunijs vitia purgari 62.b
ieiunijs iniquitatem redimi, Deiq; iram placari 124.a
ieſſæi qui olim vndè cur dicti 613.b 614.a
ieſu nomine petere ſeu orare, propriè quid ſit 169.b
ieſu aut Chriſti nomine petere qui dicamur 216.a
Ignatij martyris de ieiunio quadrageſimali ſententia 110.a
ignatij martyris de virginibus aliquot vtriuſq; teſtamenti præconia 592.b
ignis inferni qualis 729.a
ignis quis, quale ſit iuſtitiæ diuinæ inſtrumentum 731.a
ignis corporeus quî cruciet animam incorpoream 731.a
ignis gehennæ an luceat 745.a
ignis quis quàm ſit grauis 749.a
ignis conflagrationis quouſq; in cælũ aſcenſurus 702.a
ignis conflagrationis quanta vis aut vehementia 706.a
ignem quẽ quî Chriſtus vocârit æternum 732.a
ignẽ gehennæ nec extingui, nec eos q̃s cruciat, extinguere 740.a
igne quid myſticè indicetur 395.a
igne corporeo tanq; iuſtitiæ Dei inſtrumento animas cruciari 731.a
ignorantia & inſipientia damnatorum qualis 770.a
ignotis etiam exhibenda miſericordia 337.b
Illicita quî per abſtinentiam à licitis condonentur 126.a
Imago pietatis diuinæ quibus in operibus agnoſcatur 243.a
imaginem pietatis diuinæ vndè potiſſimùm agnoſcamus 243.a
imbecillis quis, ad quæ ſit vel maximè fortis 114.a
imbecillitas damnatorũ quanta 768.d
immeritis potiùs dandum, quàm meritis negandum 366.a
immiſericordes quî à Chryſoſtomo increpati 270.b
immiſericordes quid mereantur 323.b
immolata dijs ſeu idolis, q̃modò edi aut non edi debeant 92.a
immortalitas quæ aut quorum, quàm ſit infelix 726.a
immortalitas quæ quàm calamitoſa 729.b
imparatus quibus ſit aut fiat Domini aduentus 658.b
impedientes propoſitum aut votũ virginum qui vndè increpiti 582.b
impetrare petita, non ſemper ſalutare aut vtile eſſe 203.b

impij qui quorum gloria tabeſaciendi 242.b
impiorum querimoniæ 436.
imploratio ſanctorum fruſtranea quæ 695.b
imporentia malorum quanta 771.a
improbitatem ſatanæ in altero non victurum eum, qui ſuam in ſe nõ vincit 114.b
In via vitæ non progredi, regredi eſſe 639.b
incẽdia q̃ q myſticè reſtinguãtur 291.b
incertitudo momenti aut horæ iudicij extremi quanta 698.b
incertitudinem horæ mortis, magnæ Dei miſericordiæ indiciũ eſſe 655.a
incertus mortis dies quò nobis conducat 655.a
incontinentiæ quorundam aut quarũdam cauſa quæ 578.a
incrementa quæ quibus reſpondeant 489.a
indebita quæ quibus debitis cur grationa 497.b
indicti ieiunij violatio, q̃le quantumq; peccatum ſit 115.a
indictio quadrageſimalis ieiunij vndè qui fieri ſolita 129.a
indictorum ieiuniorũ violatores anathemate feriendos 129.b
indifferentia ſeu media quæ q̃lia 610.b
indigni ſolatiũ in morte accipere qui 658.b
indulgentia quæ q obtineatur 240.b
indulgentia quæ cui ſperanda 373.a
indulgẽtiam à Deo peccatori promiſſam, vitâ longã non promiſſam 659.a
inedia noſtra diabolũ debilitari 114.a
ineptia qualis aut quanta ſit, oportere epiſcopum habere vxorem 572.b
inferioribus quid reddendum 403.a
infernus ſuis coloribus ad viuum depictus 726.b
infernus qualis dicatur terra 734.a
inferni miſeria per Cyrillum Alexandrinum graphicè depicta 728.
inferni cum ſuis adhærentijs deſcriptio graphica 729.
inferni dolor, languor, peſtis, caligo, qualis 737.b
infernì pœnę quę quales aut ſpeciatim quot 740.a 744.b
inferni pœnarum q̃ eius breuis q̃ Hugonem Victorinũ deſcriptio 743.a
inferni accidentia q̃ qualia, aut quàm diuerſa pœnoſaq; 744.a
inferni memoria vndè nos coërceat 803.b
inferno ipſi quid inſit 733.b
infernum ſub terris eſſe 731.b 745.a
inferno, eiusq; pœna nihil intolerabilius aut infelicius 717.a
infernalis ignis quàm ſit noſtro diſſimilis 726.a
infernalis pœnæ ſeu horroris deſcriptio 717.718.
infideles quomodò reſurrecturi 713.b
infirmitas quos vndè habeat excuſatos 48.b
infirmitate noſtra diabolũ ꝓſterni 114.
ingratitudo malorum erga ſuum Saluatorem qualis 708.b
inimici qui quomodò aut cur cuique priùs vincendi 114.b
inimici quõ & cur diligẽdi 341.b
inimicorum petere à Deo mortem, q̃le quid 216.b
iniuſtitia malorum qualis 770.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

innocentia virginum sacrarum, q̃ aut cuius tempore quanta 589.b
innocentij papæ de ieiunio sabbati sententia 47.b de vicinitate & certitudine mortis 657.a de seueritate iudicij extremi 696.a de duplici gehennæ verme & igne 743.a
inobedientia filiarum aut filiorum in parentes, laudanda quæ 581.b
inobedientiæ pernicies qualis 600.b
inopia neminem excusat ab eleemosyna 329.a
inopiam ex eleemosynis non formidandam 258.a
integritas quæ, qualis sit portio euangelica 588.b
intellectus quotum inter quæ dona gradum occupet 454.a
intellectûs seu intelligentiæ donum, cui beatitudini congruat 459.a
intelligere super egenum & pauperẽ, quid sit 287.
intemperantia quantoperè vitãda 414.
intemperantiæ mãlum seu nocumentum quantum 114.b
intentio hæreticorum & ecclesiasticorum qua in re quàm sit diuersa 91.b
intentio qualis in eleemosynarum largitione esse debeat 323.a
interuallum inter nuptias & virginitatem quantum 576.b
interuallis horarum cur certis oremus 200.b
intraturus regnum cæleste quis 19.a
inuectio in eos qui alienas preces contemnunt 215.a
inuectio in eos qui sua in rebus superfluis profundunt 266.a
inuectio in eos qui benè mori volunt, benè viuere non volunt 659.b
inuectio in eos qui inuitè moriuntur 663.b
inuidia vbi nulla futura 780.b
Ioannes èleemosynarius quĩ ab aduena quodam tentatus 302.a
ioannes qui pœnitẽtiam prædicare exorsus 123.a
ioãnis Baptistæ victus & amictus qualis 82.a
ioannis Alexandrini episcopi, cognomento Eleemosynarij, cura erga pauperes quæ 301. 302.
ioannis eleemosynarij visio clara & deuota 301.
ioãnis eleemosynarij apophthegma insigne 305.a
ioannis Diaconi de S. Gregorij Papæ misericordia narratio 313.
ioannis Baptistæ temperantia 412.b
ioannis Damasceni conuersatio & religio 512.a & quĩ sua distribuerit, mũdum relicturus 512.b
ioannem Baptistam, & Euangelistam, virgines aut cęlibes fuisse 571.b
ioannem euangelistam sua prædicatione Antichristo restiturum 701.b
ioannem Apostolũ cum Enoch & Elia, Antichristi diẽ præcursurum 699.b
iob quãtã dederit misericordiæ & pijs operam 332. 337.b
iob quanta fuerit erga pauperes seu afflictos misericordia 335.a
iob quomodò humilitatem cum misericordia iunxerit 337.a
iob vndè adeò aut potissimùm laudatus 446.a
ioẽl propheta quĩ ieiunium commendet 133.a 139.a

ionas quĩ de ceto Dominum precans exauditus 231.b
ionæ quĩ cetus ædiũ aut cameræ instãr fuerit 167.b
ionathas quantum quãtilla ieiunij fractiõe periculũ incurrerit 100.a 115.b
ionathæ quantum institerit apud patrem suum ex melle gustato periculum 86.
ionathæ exemplum q̃d cur quos meritò terreat 115.b
iosaphat quomodò Ammonitas aliquandò profligârit 138.a
iosaphat quantam precibus aliquãdò nactus victoriam 229.a
ioseph ille Aegypto præfectus, vndè sit laudandus 356.a
iosephus & Philo quid de cœnobitis scripserint 615.b
iosephi de Essænorũ frugalitate, iustitia, aut victu narratio 39.b 612.b 613.
iosephi Arimathæi laus 270.a
iosue qua in re Mosi quodammodò p̃stiterit 570.b
iouiniani hæresis quæ 104.a
iouiniani, eiq̃ adhærentium, dementiæ demonstratio 589.a
iouiniani de nuptijs & virginitate sentimentum 592.a
Iram diuinam abstinendo leniri 119.a
ire cur melius ad domũ luctus, quàm ad domum conuiuij 802.a
Isidori de quatuor ieiunij temporibus sentẽtia 41.b de vini & carnium vsu 93.a de horis canonicis 187.187. de orationũ laude & vtilitate 195. 196. 197.198. de immisericordibus 322.b de continẽtia à Deo data seu danda 593.a de varijs monachorum generibus 625.b de nouissimæ diei occultatiõe 709.a de gemina damnatorum in tartaro pœna 733.b
israelitæ quò sua edendi petulantia tãdèm euaserint 98.b 99.a
israëlitæ qui per ieiunium & orationem Beniamitas proteruos cecíderint 135.a
israelitarum de spontaneis sub Mose oblationibus laus 154.a
israelitis quò cesserint ollæ & cibi Aegypti 99.a
Itinera quæ quibus castris aut quomodò conficienda, inueniendaq̃ 113.b
itio quæ cui præstet 801.a
Iucunditas & charitas vitę ęternę qualis aut quanta 783.b
iudæ proditoris exemplo qui cur meritò terrendi 542.b
iudæ proditori cur vndè qui religiosi comparati 547.a
iudæorum nomine quo q̃ inter Christianos vocandi 411.a
iudæis an & quĩ permissa fuerit vsura 412.
iudæos ab Antichristo propriè decipiendos 701.a
iudaicarum obseruationum quænam aut abrogatę, aut non abrogatę 69.a
iudaicè à cibis abstinere, Deo acceptũ non esse 127.a
iudex quis quandò qualibus quomodò appariturus 709.
iudex nulla rhetoris arte flectẽdus aut fallendus, quis 716.a
iudex quis quibus aut expectãdus, aut formidandus 716.a
iudex quis quali aut quanta in examinando seueritate vsurus 693.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

iudex in iudicio extremo qualis futurus 696.b
iudicandi q quãdò aut quomodò 351.b
iudicandi & regnaturi qui 714.a
iudicare nosipsos quõ debeam? 403.b
iudicaturi cum Christo, & non iudicandi per eum, qui 636.b
iudicium quod cui futurum 351.a
iudicium cur metuendum 643.a
iudicium Dei quale, & quomodò declinetur 691.b
iudicium quod cur quibus ante oculos ponendum 700.b
iudicium Dei extremum, vndè Chrysostomi iudicio colligendum 703.b
iudiciũ quod cur & q̃ rremendũ 705.a
iudicium quî dandum paupibus 713.a
iudiciũ q̃d quî & cur p̃ueniendũ 716.a
iudicij finis quis 409.a
iudicij proprij abnegatio quàm sit religioso necessaria 601.b
iudicij cuius quî nos scripturæ admoneant 675. 676. 677.
iudicij cõsideratiõe metũ afferri 694.b
iudicij extremi scueritas quæ aut qualis 696.a
iudicij dies qua conditione haud venturus 698.a
iudicij diem certum prędici aut prędicari cur Christus noluerit 698.a
iudicij die cur qui damnandi 700.a
iudicij memoriam & metum, magnã peccati pœnam esse 797.b
iudicij timor quid commodi afferat 805.b 806.a
iudicio extremo quæ & quàm grauia inerunt 715.
iudicium nostrî, penès nos esse 370.b
iudicium Dei quod quomodò effugere liceat 693.b
iudiciũ Dei etiã iustis timendũ 694.a
iudicium extremum præcessura, aut circa ipsum futura quæ 697.b
iudicio in extremo quid potissimùm vsui & opi futurum 704.b
iudicio extremo nil esse terribili? 717.a
iudith quibus precibus quid quantũq; obtinuerit 231.a
iudith viduæ laus 559.b 560.a
iugi Dominici ad plumas auium venusta collatio 639.a
iumentũ q̃d q mysticè refrenandũ 59.a
iuonis Carnoten episcopi de quadragesimali ieiunio sententia seu authoritas 47.a
iustitia Christiana circa quæ bona versatur 1.
iustitia quæ quàm latè pateat 1.a
iustitia ex quot aut quibus confletur virtutibus 4.b
iustitia hominis Christiani quibus in rebus maximè consistat 36.a
iustitia eadem quomodò & Dei, & nostra dicatur 23.a
iustitia vera vbì 385.a
iustitia quanto latiùs quàm aliæ virtutes cardinales pateant 385.b
iustitia quid sit 382.a 383.a 384.a
iustitia quomodò aut qua in re cæteris virtutibus præstet 409.a
iustitia vbì sit, ibi cæterarum concordiam esse virtutum 409.b
iustitia qualis sit virtus 402.b
iustitia vbì consistat 402.b
iustitiæ Christianæ verus vsus quis 1.b
fructus quis aut quotuplex 6.7.8.
iustitiæ quid sit 397.
iustitiæ præconia, officiũ, præmiũ 397.
iustitiæ nomen quale, aut quàm latè, minusq; latè pateat 407.b
iustitiæ dignitas ac splendor qualis aut quantus 408.a
iustitiæ fructus quàm sint vberes 409.
iustitiam quam cui prævalere aut præstare oporteat 31.b
iustitiam seipsum induere, qui nudum vestiat 239.b
iustitiam ex eleemosyna comparari æternam 277.a
iustitiam quî Scripturæ commendent 397. 398. &c.
iustitiam auaritia corrumpi 408.a
iustitiam æquè belli, ac pacis tempore seruandam 408.b
iustitiam esse in paruis etiam rebus custodiendam 410.a
iustitia Deum promereri 23.b
iustitia & iudicio quæ cui sedes paretur 402.b
iustitias iudicare, quid 693.b
iustificari impium per fidem & gratis, qui intelligatur 821.a
iustificatio qui seu vndè obtingat 2.
iustificatio impij quid, & quæ eius causa 819.b
iustificationis acceptæ incrementum quod aut quale 822.b 823.a
iustificationis fructus quis 827.b
iustificationi quæ tria bonorum operum genera maximè cõmoda 35.b
iustus quis sit aut propriè dicatur 2.a 4.b
iustus & pius quomodò aut qua in re sit Deus 732.b
iustum esse qui superabundantiam nõ accipit 412.b
iusti quid pro quibus operibus recipiant 28.b
iustorum gloria impios tabefaciendos 242.b
iustorum in die iudicij fructus & humiltias 705.a
inſtis & pauperibus qnandò & vbi exultandum 711.b
iustis quæ aut quorum supplicia quò proficiant 742.b
iustos satisfacere legi diuinæ, & vitam æternam mereri 23.a
iustos iudicium Dei timère 694.a
iustos expetere & expectare iudicem, quem iniusti timent venturum 716.
Laborandũ quî sit, & quæ indè merces speranda 14.b
labor quis qua potiturus mercede 20.a
labor quis quàm facilè pereat 99.a
labore temporali æternam emi aut parari requiem 26.a
labores præsentes esse momentaneos, præmia eorum sempiterna 761.b
lacedæmoniorum qualis olim frugalitas 39.a
lacticinijs q quomodò abstineãt 92.b
læsus ne lædenti supplicare debeat 372.a
lætitia quæ quanta 779.b
laodicenæ synodi de quadragesimali ieiunio &c. sententia 128.b
lapidis in ore piscis inuenti lepida mirab; historia 316.b 317.
lapsorum reparationis habenda quæ sit ratio 826.a
largiendum quî sit, aut vndè non sit 361.b
largitas quæ vndè æstimanda 286.b
largitate hominem Deo similem fieri 242.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

lateranen̄ concilij de vsura seu fœnore sententia 413.b
lateranen̄ cōcilij præceptum, medicis ægros curaturis iniunctum 660.b
latrocinia quō sibi nomen regni vendicent 401.a
latronis cuius, quanquàm saluati, exemplo qui frustrà nitantur 297.b
latronibus cur qui mercatores similes 356.a
laturarij seu latores nostri qui 261.a
lauacrum animarum post Baptismum quod quale 285.b
laudaturi Deum sine fastidio & labore qui 772.b
laurentij martyris laus ex eleemosynis quanta 296.a 321.a
laus vera vndè comparanda 363.a
laxātes ieiunia hodiè qui quales 76.b
lazari & diuitis purpurati permutatio quanta 323.b 660.a
Legatio quę quò mysticè leganda 119.b
leo aliquis quo pdigio vatem asinæ insidentē occidēs, alinā nō leserit 103.b
leonis papæ I. de tribus illis, ieiunio, oratione & eleemosyna, iudicium 35.a de ieiunij obseruatione sentētia 62.b 63. &cæ. de certis quibusdam ieiunijs assertio 97. de Pentecostes ieiunio 109.b de laude eleemosynę 239.b de misericordię laude 242.b de vi aut merito eleemosynarum 286.a de misericordia suos cultores nō destituente 293.b de vsura aut fœnore 410.b de pauperibus beatis 537.b
leontij Neapolitani in Cypro episcopi mira de Zacharia quodam eleemosynario & Ioannę Eleemone narratio 300. 301. 302. &c.
leontij Neapolitani de memoria mortis sententia 692.b
lepra quis quali diminitùs vndè affectus 542.b
leprosi in specie quî aut vndè se Christus aliquādò gestari pmiserit 312.b
Liberalitas vndè potissimùm æstimāda 293.a
liberalitas qualis esse debeat 362.a
liberalitatis insignis exempla insignia 306.
liberalitatis in egenos faciendæ exhortatio 270.a
liberalitate quî D E O fiamus similes 260.b
liber à præcepto quis 501.b
liberij papæ (ex allegatione Iuonis) de ieiunio sententia 50.a
libertas quæ quibus qua in re à Christo relicta 522.b
libertas beatorum quanta 769.a
libidines quæ aut quorum, vbinàm sprio in adipe frigendæ 741.a
libri qui quomodò & quibus cur aliquandò aperiendi 706.b
licere, aut licita esse quædam, non tamen expedire 498.a
litaniæ quî & quandò per basilicas agi solitæ, aut vndè quî agendæ 129.a
Longæuitas vitę futurę 769.b
longanimitas qualis aut quotus spiritus sancti fructus 463.b
lot qui angelos hospitio receperit 296.b
Luceat ne ignis gehennæ, an non luceat 733.b
lucrum ex ieiunio quantum 54.b
lucrum quod quanti faciendum 345.a
lucrum humanitate omni carens, quale aut quod 410.b
luctus quis aut quantus quandò ecclesias Christi occupaturus 700.a
luctus quis vbi quantùm præstet gaudio 802.a
lugentibus quod sancti spiritus donū respondeat 452.b
luporum rabies, cuius quî facta sit origo ieiunij 49.a
luterus quî instàr Aērij de ieiunio senserit 95.b
luteri de sacratis virginibus blasphemia qualis 513.b
MAchabæus quantam precibus victoriam adeptus 232.
machabæicorum septem fratrum mira sub Antiocho patientia & tormenta 83.b
machabæorum exemplo quid quibus agendum 112.a
mactationes quæ aut quorum quandò potissimùm cessent 54.a
magistratûs mundani exemplo non ità liberali, quomodò ad benefaciendum pauperibus incitemur 353.a
magistratuum vtilitas quanta 406.b
magorum olim apud Persas frugalitas quanta 40.a
magorum Christo munera offerentium exemplum quò nos agat 270.a
maiora qui laudanda & amplectenda 542.a
maiorum iudicio aut sententiæ vndè qui deferendum 604.b
malachias quî Deum laudandum asserat 155.a
malè viuere, & benè mori, contraria esse 659.b
maledictionem quinam sponte eligant 412.b
maledictos esse qui pecuniam ad vsurā exponunt 412.b
malitiæ gradus qui & quot 630.a
mali cur aut mali sint, aut malitiæ studeant 492.b
mali quomodò & quandò vndè impellendi 708.a
mallei infernales quales 744.a
malum] nullum mansurum impunitum 697.a
malorum quātus quandò futurus terror, pudor & pauor 712.b
mammona quid 283.b 284.a
manasses rex alioquî pessimus, quantam orando gratiam consequutus 229.b
mandati forma quotuplex 501.b
manducantem quomodò vetet iudicari Paulus 102.a
manichæi cur vndè abstineant 89.a 93.a
manichæi cur in Baptistam blasphemi 405.b
manichæi vndè quomodò confutati 621.a
manichęorum impudens contra virginitatem scomma quod 90.a
manichæismi hodiè à quibus falsò insimuletur ecclesia 74.b
manichæismum, si dijs placet, ecclesiæ per hæreticos affingi 74.b
mansionem quam quisque in regno cælorum quî recepturus 21.b
mansuetudo, qualis aut quotus spiritus sancti fructus 463.b
manui cuius aut cui quid miri obtigerit 315.b

maledictionem quinam sponte eligant 412.b
maledictos esse qui pecuniam ad vsurā exponunt 412.b
malitiæ gradus qui & quot 630.a
mali cur aut mali sint, aut malitiæ studeant 492.b
mali quomodò & quandò vndè impellendi 708.a
mallei infernales quales 744.a
malum] nullum mansurum impunitum 697.a
malorum quātus quandò futurus terror, pudor & pauor 712.b
mammona quid 283.b 284.a
manasses rex alioquî pessimus, quantam orando gratiam consequutus 229.b
mandati forma quotuplex 501.b
manducantem quomodò vetet iudicari Paulus 102.a
manichæi cur vndè abstineant 89.a 93.a
manichæi cur in Baptistam blasphemi 405.b
manichæi vndè quomodò confutati 621.a
manichęorum impudens contra virginitatem scomma quod 90.a
manichæismi hodiè à quibus falsò insimuletur ecclesia 74.b
manichæismum, si dijs placet, ecclesiæ per hæreticos affingi 74.b
mansionem quam quisque in regno cælorum quî recepturus 21.b
mansuetudo, qualis aut quotus spiritus sancti fructus 463.b
manui cuius aut cui quid miri obtigerit 315.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

marci euangeliſtæ qualis fuerit apud Alexandriam euãgelij prædicatio, aut vitæ conuerſatio 506.a
mardochæo quid ab Eſther in ſummo periculo iniunctum 147.a
mariam Dei genitricẽ, ſuam Deo voluiſſe virginitatem 588.a
marſupio quid ſuo Chriſtus monſtrârit 29.a
martialis Apoſtoli de martyre & virgine Valeria inſigne teſtimonium 565.a
martinus S. qualia & quot inſtituerit monaſteria 624.b 625.a
martini adhuc catechumeni liberale opus quod quale 306.a
martini S. Turonenſi archiepiſcopi de S. Paulino Nolano teſtimonium 509.b
martyres qui partim malè, partim benè mortui 660.a
martyrij cuiuſdam pij monachi pietas, quo miraculo illuſtrior reddita 311.b
martyrium & euangelicam paupertatem amplectentium priuilegium 541.b
matrimoniũ longiori ſ circuitu ad ſanctorum caſtra venire 501.a
matronæ quę quam vndè habeant in euangelio laudem 295.b
matutinæ horæ inſtitutio cur aut quò, facta 182.b
matutinarum precum aſſertio & vetuſtas 187.a
maximi Taurinenſi epiſcopi de ieiunio eiuſq; ſanctificatione ſententia 112.b 150.
Media ad conſtantiam animi obtinendam quæ 445.b
media quæ qualia 610.b
medicina quæ vndè conficienda 333.b
medicina quæ quibus vulneribus applicanda 124.a
medicina quàm nihil aut parùm abſq; ieiunio proſit 53.a
medicinale quî quale ſit tempus 122.a
medici boni exemplo qua in re q̃ Chriſtus ſit vſus 118.b
medici qui quibus apud quos meritò præferendi 660.b
medicorum apud ęgrotos officium q̃le ſit, ſeu eſſe debeat 660.b
mediocritatis laus 446.b
mediolanum quid S. Martino debeat 624.b
medium aut mediocritatem quis facilè teneat 447.a
membris ſingulis pro ſuis peccatis peculiaria tormenta ſuſtinenda 743.a
memoria q̃ quàm ſit fructuoſa 692.b
memoria extremi iudicij qualis aut q̃ terribilis 708.b
memoria nouiſſimorum quàm ſit vtilis 803.b
memoria gehennæ vndè nos arceat 803.b
mendicitas quæ quos aut quàm multos comprehendat 204.a
mendici ante fores eccleſiæ ſedẽtes, qd concionentur 365.b
mendici qui cur vndè agnoſcẽdi 204.b
mendicos quî nos Deus, vt ſe oremus, incitet 204.a
mendici beati qui 540.a
mẽdicos, eccleſiæ ornamẽtũ eſſe 365.a
menſa quæ myſticè quî acquratur 69.b
menſes à ieiunio excepti aut liberi, qu & quot 48.a
menſura quæ vndè quî ſumenda 293.b
meo & tuo peruerti omnia 630.b
merces quæ quibus vndè futura 9.10.11.12.13.14.15.16.
merces quę quibus poſt hanc vitam ſolummodò obtingat 36.a
mercedẽ iuſti qs quãtillo habiturus 9.a
mercedẽ bonis operibus deberi 28.a
mercede q̃ quis non fraudandus 287.a
mercimonia quæ cur latrocinijs ſimilia 356.a
meritum quod aut cuius, quantuplo creſcat 532.a
merito reſpondere præmium 378.a
meritum omne noſtrum à gratia proficiſci 23.b 24.a
merita quæ quî vel nobis, vel nos eis applicemur 34.a
merita quæ quanti habenda 335.b
meritorũ cauſam diuerſam, diuerſam ſuppliciorum adferre cauſam 735.b
meritorũ diuerſitas q̃ aut quãta 780.a
merita noſtra, Dei munera eſſe 23.
merita noſtra (rumpere liuor iners) mercedem accipere 23.b
meſſurus quæ quiſq; ſit 20.a
metus qs quid vtilitatis afferat 805.b 806.a
Mileuitani cõcilij de cauſa mortis ſententia 654.b
militare an & quandò peccaminoſum ſit 403.b
milites qui quales, aut q̃ varij 404.b
milites an ſuo duci in omnib⁹ obtemperare oporteat 406.a
militum ſeu militantiũ excuſatio quæ qualis 404.a
millia armatorum quot ſola oratione cæſa 167.b
millia quinque aut quatuor, myſticè quid 451.a
minimi Chriſto ſeu apud Chriſtum q ſint 283.b
miniſtrare & diſcumbere in regno cælorum, quid 784.a
miracula quæ cui ob liberalitatẽ euenerint 311.b
miracula quæ cui Papæ cur aut quomodò obtigerint 313. 314
miſeratione noſtra ad quid quomodò iuuemur 373.b
miſeratione quandò & cur nulla beati erga quos afficiendi 745.a
miſerendũ aut tribuendum q ſit 349.b
miſer quis ſolus 364.b
miſeria vera quæ ſit 492.b
miſeriæ partes quæ aut quot 768.a
miſeriã et tenebras inferno ineſſe 733.b
miſericordia cui alij virtuti maximè iungenda 34.b 35.a
miſericordia ſeu eleemoſyna quî præſtanda 241.b
miſericordia quale ſit deitatis ſignum aut nota 243.b
miſericordia nobis q̃ quomodò imitanda 270.b
miſericordia cur cuiuis tantoperè neceſſaria 273.
miſericordia quanti in iudicio extremo æſtimanda 288.a
miſericordia quid ſit 321.b 322.b 325.a
miſericordia q̃ & quî à Chryſoſtomo laudata 322.a
miſericordia vndè nomen id ſuũ adepta 323.a 333.a
miſericordia vndè oriatur, aut quid efficiat 325.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

misericordia vndè spectetur aut æstimari debeat 327.a
misericordiæ opera quã seminis vim habeant 29.a
misericordiæ laus & excellentia 236.b 240.a 267.a 289.a 326.a 330.a 351.a
misericordiæ aut immisericordiæ cur adeò in iudicio extremo fiet mẽtio 261.a
misericordiæ opera quò spectent aut conducant 262.a
misericordiæ opera cur in iudicio solùm commemoranda 264.a
misericordiæ vis quanta 266.b
misericordiæ opera quàm quibus sint necessaria 275.b
misericordiæ opera fructum adferre duplicem 275.a
misericordiæ operibus animam purgari 285.b
misericordiæ opera quotuplicia 331.b 333.a 334.a & quæ qualia 338.
misericordiæ precia nondùm definita esse 364.b
misericordiæ operibus misericordiam mereri 373.a
misericordiam cui homo debeat 5.a
misericordiam esse velut deitatis notã & signum 243.b
misericordiam nobis innatam aut insitam 273.a
misericordiam esse reginam 326.a
misericordiã ad omnes spectare 330.b
misericordiam solis præstari verbis, quale quid 336.
misericordia nos Deo similes fieri 240.a 326.a
misericors q non est, eum desijsse hominem esse 273.b
misericordis & crudelis quantum discrimen 9.a
misericordibus q̃d sancti spiritus donum respondeat 452.a
missæ pro quibus non faciendę 67.a
mitibus quod sancti spiritus donum respondeat 425.a
Mobilia & viuentia omnia quî nobis ad esum concessa 79.a
modestia qualis aut quotus spiritus sancti fructus 467.b
modorum distribuendi duorum, vter alteri præstet 528.b
mœrorem præsentis vitæ, quadragesimali tempore signari 128.a
moguntinæ synodi in violatores ieiuniorum sententia 129.b
monacharum vita iam olim q̃lis 621.a
monachismum propter malos aliq̃t non reprobandum 618.b
monachus vndè dictus 619.a
monachi q̃n & vndè primùm in ciuitates introducti 622.a
monachi vndè cur dicti 623.a
monachi quò aut quandò degenerauri 699.b
monachorum abstinentia olim qualis aut quanta 61.b 94.a
monachorum ieiunia 108.a
monachorum quot in Aegypto genera 614.b 622.
monachorum in Aegypto exercitia olim quæ qualia 615.a
monachorum nomen ex sacris manâs se literis 618.
monachorum appellatio cur hæreticis non placeat 619.b
monachorum genera quot 625.b
monachis omnibus quantoperè maiorum iorum iussa obseruanda 608.a
monachis non licere possidere ꝓprium 610.b
monachos iam olim sub Marco euangelista nil proprij habuisse 506.b
monachos esse eunuchos illos euangelicos 561.b
monachos aut optimos esse q ꝓficiũt, aut pessimos q degenerãt 639.b
monasticæ vitæ institutores q 626.a
monasterium seu monachismus S. Augustini qualis 510.a
μοναστήριον quid 612.a
monasterij desertor quis, quo miraculo conuersus 627.a
monasteria iam olim sub Marco Euãgelista 506.a
monasteria à Basilio Magno extructa 624.a
monasteria iam olim sub Ambrosio qualia 621.b 622.a
monasteriorum S. Martini conuersatio aut descriptio 625.a
monogamia qualis 569.b
mori verbum, q̃ sit apud grãmaticos anomalum 556.a
moriendi quanta necessitas 789.b
morientes qui cur quibus pertinacib⁹ conferãtur 672.b
morientium huic seculo intellectus aut visus qualis 454.c
morituris quo sacramento Deus prospexerit 661.a
mors culpæ, mysticè quid 60.a
mors cur quibus timenda 643.a 672.a & cur qbus nõ timẽda 674.b 675.a
mors preciosa aut pessima quæ 646.b
mors & mori, q̃ sint ſdeclinabilia 656.b
mors peccatoris & mors iusti, quî aut quàm differant 665.a
mors quibus nos calamitatibus & periculis eximat 672.a
mors quæ qualis aut quid 673.b
mors mystica iustorum 674.a
mors cur paucos delectet 674.a
mors impiorum quî quodammodò sit bona 674.b
mors quibus amara 674.b
mors sine morte qualis aut vbi 736.a
mors apud inferos qualis 737.b
mors qualis qualibus vbi futura 742.a
mors à quibus quæratur, & non inueniatur 746.b
mors vndè optetur, nec obtineatur 746.b
mors quàm sit cuiq; propinqua 789.b
mors quibus quàm sit repentina 800.a
mors & pœna iniquorum quibus conducat aut prosit 800.
mortis genera quot 673.b
mortis certæ cur hora incerta 654.b
mortis timorem, ipsa morte grauiorẽ esse 675.a
mortis vicinitas & certitudo quanta 657.a
mortis memoria calcari superbos aut superbiam 657.b
mortis cur suæ dies vnicuique sit incertus 659.a
mortis memoria quàm quò sit fructuosa 692.b
mortis aduentus qualis 790.a
mortis memoria vndè auocet, aut q̃ conducat 790.a
mortis timor & ad eam præparatio q̃ fit vtilis 798.a
mortis hora cur terribilis 799.b
mortis cur habenda memoria 800.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

mortis bonorum & malorum differentia quæ 800.b
mortis in hora subindè & iustos timere 800.b
mortem adire potiùs, quàm carnem edere, quæ aliquandò vrbs maluerit 130.b 13.a
mortem non cibi, sed inordinatæ cupiditatis, gratia incurri 132.a
mortem qd quomodò profliget 276.a
mortem æternam, non temporalem, eleemosynis redimi 279.b
mortem, peccati pœnam esse 654.b
mortem secundam declinari posse, primam non posse 656.b
mortem quibusdã plùs amari, quàm vitam 659.b
mortem non adeò, ac opinionem de morte, terribilem esse 674.b
mortem, peccati finem esse 674.b
morte nil certius, tempore mortis nil incertius 655.b
morte ad immortalitatẽ transiri 673.a
morte nos in patriam redire 673.b
morte consortia sanctorum adiri 675.a
morte nil esse miserabilius 717.a
mortalem vitam nil aliud esse, quàm mortem viuentem 657.a
mortali peccato quolibet amitti gratiam, fidem non amitti 827.a
mortui qui quomodò per quos prophetas suscitati 299.b 300.a
mortui nunquàm, & perpetuò morientes, qui 656.b
mortuorum custodiæ diuersæ 641.a
mortuis quæ exhibenda officia 344.a
mos quis quî pro lege habendus 105.a
moses & Elias qua potissimùm causa cum Christo in monte visi 99.b
moses & Helias quid ieiunando meruerint 119.a
mosis (aut Moysis) in prece fundenda vis quanta 220.
moyses quid ieiunando adeptus 121.b
moyses quid suo XL. dierum & noctiũ ieiunio consecutus 122.a
moyses quî commendârit quadragesimale ieiunium 125.b
moyses & Elias quid quo ieiunio assecuti 133.b
moyses quî ab Aarone & Hur in oratione sustentatus 161.b
moyses quàm efficax aut sedulus precator 217.a
moysis aut Heliæ persona, mysticè qd præ se ferat 42.a
moysis in orando vis quanta 220.b
moysis persona quid sibi mysticè velit 127.b
moysis & Heliæ ieiunia quæ, quantæ sint authoritatis 127.b
moysi quò suum, pfuerit ieiuniũ 142.
moysi spiritus quomodò ablatus & LXX. alijs distributus 461.a
Mulam esse virginem, cur aut quò iactent Manichæi 90.a
mulieres septem, quorum aliorum septem, figuræ 460.a
mulieres quot, p qbus aut q̃ paucis derelictis adepti sint Apostoli 530.a
mulieribus septem, septem designari spiritus 480.a
multùm loqui, & multùm precari, quomodò differant 201.b
munda aut immũda quæ quibus quomodò intelligenda 91.
mundis corde aut mundicordibus q̃d sancti spiritus donũ respõdeat 452.b
munda esse per eleemosynam omnia, quî intelligendum 281.
mundus cur odibilis 790.b
mundus quàm infidelis, fallax & ingratus 790.b
mundi amatores cuinam fugienti similes 791.
mundi amator quis cui fugitiuo ad amussim conferendus 791.
mundi vanitas qui à Damasceno depicta 794.
mundanis in rebus nil stabile 790.a
munus quî aut vndè spectandum 362.a
murmuratoribus quibus quid notandum siue cauendum 603.b
murus Christianorum aduersùs diabolum qualis aut quid 114.a

NAnneteñ concilij de ægrotis à parocho visitandis sentẽtia 661.b

narsetis ex Italia in Græciam redeuntis thesauri quomodò & absconditi, & pòst tamen proditi 311.a
naturæ legisq̃ ad iustificandos homines imbecillitas 816.a
nautæ mendico insultantis miraculosa plaga 359.a
nazianzeni de misericordiæ seu eleemosynę laude, earumq̃ præstatione sentẽtia 266.b 267. 366.a de aptitudine aut ineptitudine hominũ ad hoc aut illud 563.a de virginitate laus carmine cõpræhensa 587.b de Basilio Magno, Heliæ & Baptistæ imitatore 623.b
nazoræi olim qui 613.b
Necessitas operũ misericordiæ quanta 275.b
necessitatẽ moriẽdi, pœnam esse 636.b
negligẽtiæ qui aut quo ieiunio diluantur 71.b
nehemias quid luctu, fletu, ieiunio & oratione obtinere conatus 139.a
neminem non velle beatũ esse 492.a
nescire siniſtrã quid faciat dextra, quî intelligendum 37.a
Nicephori de fame Byzantina & mira populi tunc tẽporis abstinentia narratio 130.b 131.a
nicephori de pio miroq̃ Pioris facinore sententia 608.a
nicodemi laus qualis 270.a
nihil in mundi rebus esse stabile 790.a
nil amplius quàm mutuatum seu cõmodatum sit, recipiendũ 413.
niniue pitura, q̃ p ieiuniũ seruata 119.a
niniue quãta ciuitas, & quomodò à Iona tandèm conuersa 141.a
niniuitæ q̃ aliqñ iram Dei placârint seu euaserint 100.a
niniuitæ quid pœnitẽtia & ieiunio suo consecuti 141.
Noctis mediæ & aurore tempus quò vtendum 184.a
nocturnæ Dei laudes aut preces quàm vndè iam olim laudatæ 184.b
noẽq̃ de ædificato altari Domino laudatus 496.b
non omnes capere verbum hoc, quî intelligendum 562.b 563.a
nõ iudicãdi, & tñ regnaturi, qui 714.b
nonæ & sequentium horarum vsus in precibus quis 183.b
nostræ potestatis esse, quomodò iudicari velimus 370.a
nouissima cur memoranda 342.a
nouissima hominis q̃ & q̃t & q̃lia 640.
nouissima ea quæ metum incutiunt, quot aut quæ 642.b

nouissima quæq; suæ vitæ dies, quàm cuique timenda 658.a
nouissima q̃ cur homini omni in memoriam reuocanda 799.
nouissima qui tantummodò nobis prouidenda 809.b
nouissimorum quatuor doctrina quò & quàm conducat 785.b
nouissimorũ hominis cuiusq; obliuio quàm sit cuiuis pernicios⁹ 799.a
nouissimorum memoria cur habenda 801.a
nouissimorum cur quãta habenda ratio 809.a
nox media,quale cui rei destinatum sit tempus 182.a
nox in qua nemo potest operari, quæ aut qualis 663.b
nox q̃lis post mortẽ qb⁹ obtingat 664.a
Nubere cui virgini non liceat 549.a
nudus quî operiendus 348.b
numer⁹ qs qbus abũdet mysterijs 117.b
nuptiæ quibus tãtùm expediant 589.a
nuptijs q minùs, quàm Hieronymus, tribuisse visi 592.a
nuptias quî Paulus occultè dissuaserit 576.b
nuptijs terram, virginibus cælum repleri 570.a
Nyctazontes qui cur sic dicti 188.a
nysseni Gregorij de orationis vi & vtilitate sententia 166.b 167. de misericordia 325.a

OBediendum quî aut cuius exemplo 603.a
obediẽs quis cui instrumento comparandus 606.b
obedientia quæ quî piè sit cæca 600.a
obedientia quæ circa quas actiones potissimùm versetur 602.a 610.a
obedientia q̃toperè Chro placeat 602.a
obedientia monastica qualis sit,aut esse debeat 606.a
obedientiæ consilium quî nobis à Christo propositum 596.597.598.
obedientiæ ex sacris literis assertio & testimonia 598.b 599.
obedientiæ gradus qui & q̃t 602.b 603.a
obedientiæ præmium q̃d quale 603.a
obedientiæ monasticæ specimen quale ab Hieronymo præscriptum 604.a
obedientiæ pfectio in q̃ consistat 605.a
obedientiæ promptitudo apud quos olim quanta 620.b
obedientiam esse matrem & custodem virtutum omnium 600.a
obedientiam victimis præferri 600.a
obedientiam alijs bonis operibus anteponendam 600.b
obedientia molliri imperium 64.b
obedientia impugnari & vinci dæmones 600.b
obiectio blãda de pœnis gehennę mitigandis, qui cõfutetur 746.b 747.a
obiectionem de hominũ circa Dei voluntatem sciendam errore,quî Bernardus dissoluat 608.b 609.a
oblata quæ quî offerenda 154.a
oblata quæ vndè quî æstimanda 327.a
oblationis spontaneæ,& debitæ,quanta differentia 561.a
obliuio apud inferos quanta 745.b
obliuio quæ quàm sit pernicios⁹ 799.a
obmutescẽtes ligari, & in tenebras exteriores mitti,quid 729.b
obtrectatoribus quibus quid respondendum 74.
Occidentem versùs facie versa crucifixum esse Christum 179.a
occidit hominem famelicum,qui mori ipsum præ fame permittat 355.
occisores hominum in bello iusto,homicidas non esse 405.b
occupationes seu exercitatiões monachorum olim quæ quales 615.a
Offendẽtiũ paupereṣ increpatio 367.a
offendicula quæ quî cauenda 82.b 83.a
offerenti munus ad altare, quid antè agendum 342.b
offensus ne offendenti supplicare debeat 372.a
officium sabbati paschalis, seu antepaschalis,quò spectet 48.a
officia dierum quorum q̃ qualia 46.b
officia mortuis exhibita, quî Deo placeant 344.a
officia quæ quibus gratiora 497.b
Olera cum carnibus cocta, qui cur vel gustare cogendi 88.b
oliuæ quales esse debeamus 327.a
Omne beatorum opus,quid 774.b
omni quarta & sexta feria olim fuisse ieiunatum 41.b
omnia num simul eroganda 362.b
omnia à Deo postulanda,oratione Dominica contineri 202.b
omnia simul dimittere melius, quàm particulatim 528.b
Operatione quali aut qua, orationi sit opùs 196.b
operis inspectorem,mercedem negare non posse 26.b
opis nostri merita qualia,aut quò conducant 206.b
operis boni structura quibus quatuor virtutibus constet 380.a
opera quæ quanti sint momenti 2.
opera quæ cur & quî fiant aut sint meritoria 22.b
opera bona vndenàm sint 26.b
opera bona quæ quî facienda 30.31.
opera bona omnia, ad quæ tria reducantur 36.b
opera pœnitẽtię agendę necessaria potissimùm quę 262.a
opera quæ quàm sint necessaria 275.b
opera quę qualem aut quotuplicẽ adferant fructum 275.a
opera misericordię quę qualia aut q̃tuplicia 331.b 333.b 338.334.a
opera bona quæ, quanto plus habeant laudis 349.a
opera carnis quę 471.b 472.b
opera carnis quę cur dicta 473.b
opera quę cur quibus gratiora 498.b
opera quę qui examinanda 692.a
operum bonorum quantoperè quis Apostolus fategerit 6.b
operum bonorum fructus qui 6.b 7.a
operũ bonorũ,in quibus iustitia Christiana præcipuè cernitur & exercetur,genera quot 29.b 30.
operum quorum merces quę 32.
operum quorum fructus qui 35.a
operum misericordię vis aut momentum quantum 262.a
operum pondera vndè aut quî pensanda 287.a
opum quorũ libertas quę 497.b 498.a
operũ bonorum vis vbi quantùm profutura 704.b
operum omnium qualiumcunque denudatio 76.b
operibus bonis mercedem deberi 28.a.
opibus quibus quid tibi potissimùm compares 363.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

operibus quibus quid merẽdum 373.a
opes cur suas non auferat opulentis Deus 274.b
opprobrium quod vndè quí mysticè auferatur 422.a
optanda in opere misericordię quor & quæ 329.b
opus beatorum omne, quid 774.b
opus misericordiæ, etiam iustitię opus esse 358.a
Oranda quæ sint aut non sint 169.b
orandi vis quanta & vtilitas, item gestus aut ritus qui 152.b 153.
orãdi mod⁹, ex Basilj sentẽtia, qs 170.b
orandi horæ certæ quæ 179.b
orandi horas hodiè plures quàm olim fuisse 181.b
orãdi horæ quæ, quibus mysterijs claresicatæ 182.a
orandi horas diuisas cur habere debeamus 185.b
orandi sedulitas & assiduitas quàm sit necessaria & laudabilis 188.b 189.a
orãdi studio aut desiderio teneri, quid præ se ferat indolis 209.b
orandi pro inimicis vbi non sit locus 732.b 733.a
orandum qui, vbi, p quibus, & potissimùm qd sit 18.a 31.a 153.a 155.b 156.a 170.b 195.b 210.b & quibus quotidiè horis 206.b 207.a
orandum & ante & post corporis refectionem 214.a
orãdum pro quibus non sit 671.a 733.a
oranti cuinam sua nil oratio prosit, si modò non noceat 172.b
orãti q̃ curę & cogitatiões arcẽdę 195.b
oranti quid vnicè vitandum 197.a
orãtes cur non semp exaudiũtur 169.a
orãtes qui cur tardiùs exaudiant 197.b
orantes seu orãdo qui qd quantum ve impetrárint 218.
orantium gestus externi qui 177.
orantiũ Deũ honor qs aut qualis 208.a
orantibus quid vndè sperandum 188.b
orare clauso apertoq; ostio 37.b
orare qui nos Christus docuerit 156.a
orare semp & sine intermissione, quid sit 179.b
orare, & non operari, quale quid 196.b
orare in abscondito, aut hypocriticè orare 197.b 198.a
orare nos semper oportere, neque tamen multiloquos esse, an sibi mutuò repugnet 199.a
orare multiloquio, & diù orare, longè differre 201.a
orare nolentes aut negligentes, amentes esse 208.b
orare qui debeamus iuxta exemplum Dauidis 213.a
orare qui quos debeant 371.b 372.
orari cur velit Deus, necessitatis nostræ haud ignarus 200.a
orari quidẽ extra ecclesiã posse, fructuosius quàm intrà, non posse 214.b
orata aliquandò negari, quàm dari, p̃stare 169. 170.a
orata multa differri, non negari 170.a
orata impetrare, non semper conducere 203.b
orati, alios non exaudiẽtis, increpatio 371.a
oratio quę vndè quas vires habeat 29.b
oratio vndè aut quì fiat pro peccatis efficax 69.a
oratio & ieiunium quid sibi præstent mutuò 126.b

oratio quid, & quã ei formam singulare Christus præscripserit 152.
oratio qd sit aut boni p̃stet 164.b 165.a
oratio quàm cuique frequens esse debeat 165.b 166.a
oratio vndè exordiẽda 170.b
oratio quæ quibus aut q̃t cõstet 170.b
oratio, iuxta Bernardi sententiam, q̃lis esse debeat 173.b 174.
oratio cælum penetrans qualis 174.a
oratio quale sit exercitiũ, quale ve habeat in sacris literis præceptũ 188.b
oratio q̃ aut cui⁹, cur execrabilis 196.b
oratio q̃ cui in peccatũ vertatur 197.a
oratio vocalis aut mentalis q̃ 198.a
oratio qua cura aut studio inchoanda 214.a
oratio in peccatũ quì sit, aut fiat 216.b
oratio vndè potissimùm sit aut fiat bona 236.a
oratio & ieiunium quàm & quì eleemosyna condiantur 237.a
oratio & ieiunium vndè quì roborentur 275.a
orationis anima quid aut quæ 33.a
orationis alæ quot aut quæ 36.b
orationis vis 68.a
orationis impedimentum q̃tuplex, & quod quale 196.a
orationis laus ac necessitas q̃nta 152.b
orationis vtilitas quæ 165.a
orationis neglectus, quantorũ sit malorum causa 167.a
orationis differentia triplex, & quæ q̃lis 174.a
orationis refugium quale 174.b
orationis exaudiendæ impedimenta q̃ qualia 175.a
orationis Dominicæ expositio breuiuscula 201.b 202.a
oratiõis, quę bonis operibus cingitur, vis quanta 207.a
orationis ad vitam piam Deoq; dignã vis aut commoditas 208.b
orationis vis quanta 210.a
orationis laus aut commendatio 212.
orationis vis & fructus, vndè aut quí maximè colligi possint 218.
orationis vim per exempla ostẽdi 234.
orationis laus 234.b
orationis sanctorum efficacia 235.a
orationi quæ & quàm multa alia vel attineant, vel ad eam pertinere videantur 152.
oratiõi destinatæ horę quæ 181.b 182.a
orationi cur, aut quõ instandum 188.b
orationi perseuerantia opũs esse 195.a
orationi q̃lis sit opatio necessãria 196.b
orationi quàm attento sit animo incumbendum 205.b
orationi opera bona iungenda 206.a
orationi quõ accingere se quisque debeat 208.a
orationẽ esse colloquiũ cũ Deo 166.b
orationem non solis constare aut perfici verbis 165.b
orationem posse esse vitam nostram totam 166.a
orationem esse conuersationẽ & collocutionem cum Deo 167.b
orationem haud nimis timidam esse debere 173.b
orationem quì nostram suo inscribi libro Deus iubeat 174.b
orationẽ esse remediũ tentationũ 195.a
orationẽ ieiunio adesse oportere 198.b
orationẽ iusti, esse claue cæli 198.b
orationẽ esse peccatorũ remediũ 209.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

orationem esse bonorum omnium caput ac radicem 210.a
orationem esse contra spiritus malignos munimentum 211.a
orationē esse neruos & vitā aīæ 211.b
orationem absque eleemosyna sterilem esse 278.b
oratione quid maximè quæratur aut impetretur 35.a
oratiōe Dominica quid aut discamus, aut doceamur 170.b
oratione feruēti spiritum sanctum aduocari 195.a
oratiōe q̄ropè nobis sit op⁹ 210.b 213.b
oratione extingui peccata 213.b
oratiōe hoiem à peccatis cōtineri 213.b
oratione aliena an quisquam non indigeat 215.a
orationes iaculatoriæ quales 201.a
oratiōes q̄ quib⁹ potissimū ,psint 214.b
orationes q̄ aut quorum prophetarū maximè efficaces 217.a
orationum vis aut vtilitas q̄, & quibus quàm quò profuerit 167.b impeditor potissimùm quis 173.a 198.a
orationes nostras ab angelis Deo offerri 200.b
oratiōibus S.Petri adiutos, misericordiā Dei mereri 68.b 69. nostris petēda aut nō petēda q̄ 175.a alienis se nō egére putantes, quō exibilati 215.a
oratores qui quibus aut qualibus suum commodēt patrocinium 172.b
oratores seu precatores inter Israëlitas olim summi qui 218.
oratoria quæ vndè qui iam olim constructa 612.a
ordinationi sacræ ministrorum ecclesiæ qui dies speciatim deputati 46.a
ordo q nullus in inferno, ordinata ibidē ,p culpę varietate distinctiōe 735.a
ordo an aliquis in inferno futurus, & qualis 746.a
ordines iudicandorū & pereūtiū, item non iudicandorū & trā pereuntium, quàm varij 713.a
oremus cur verbis, idq; certis horarū interuallis 200.b
orientē versùs cur oremus seu adoremus, & qualis sit ea traditio 179.
origenis de mulieribus sep tem mystice acceptis, sententia 460.a
origenis aduersùm Moysen pro Christo zelus quis 460.b
origenicus de damnatis aliqñ liberandis error q confutetur 746.b 747.a
originalis peccati remedium 814.a
orpheo vati esum carnium detestabilem fuisse 40.a
Oscula quō aut vndè episcopis in tēplis dari solita 117.a
ossa mortuorū diuitum & pauperum quàm sint indistincta 657.b
ostiualdi regis manui cur qd miri obtigerit 315.b
Ouidij quale de tartari pœnis testimonium 746.b
ouiū erga pastores officium 597.b
ouo quid mystice insinuetur 199.b
ouis aut lacticinijs quandò aut quo in ieiunio abstinendum 48.a
ouis cur aut quomodò abstineāt Christiani 92.b

PAcifici cur beati 346.a
pacificis quod sancti Spiritus donum respondeat 452.b
pacis laus & vtilitas 459.b
pædagogus aut custos quis qualis sit metus 808.a
palæstini aut Philistæi quomodò aliqñ ab Israëlitis cæsi 135.b
palmes quis vndè tollendus 15.b
panis quis quibus frangendus 348.b
panis & lapidis expositio qd sibi clàm velit 200.a
panes q̄q; aut septē, mysticè qd 450.b
parabola tres panes noctù petentis & dantis, quid sibi velit 190.
parabola iudicis iniqui & viduæ perseuerantis, quam vim habeat 190.a
parabolarū iudicis impij & viduæ, itē importuni efflagitatoris noctù panes tres expetentis, tractatio 199.a
paradisus quō per q̄s recupandus 99.b
paradisi deliciæ qbus aut qualibus rebus obtineantur 120.b
paradisi flumina q̄t, & mysticè qd 382.
paradisi fluminibus quatuor, quatuor virtutes cardinales significari 385.a
paradisum gula amissum, ieiunio recuperandum 41.b
paradiso electos, ieiunio illuc reduci 122.b
parasceue qui olim per quos aut venerata, aut sprета 95.b
paratus ad diem nouissimum quis, priè inueniendus 658.b
parentes qui cur ab Ambrosio increpiti 581.b
pares in erebo paribus sociādos 735.b
parsum ex ieiunio, cui aut quibus debeat conferri 116.b
pascha indici aut indicari vndè qui solitum 129.a
pastores q̄ cur à Gregorio Magno increpiti 347.b
patientia cur quibus necessaria 483.b
patientia cui debeatur 5.a
patientia quotus sancti spiritus fructꝰ, quibus ve in rebus sita 463.b
patientiæ laus & vtilitas 459.b
patiētiā esse lōgè aliud q̄ duritiā 443.a
patiētiā verā causa, nō pœna, fieri 443.
patrimonia à qbus q̄ dispēsanda 525.b
patrocinari in iudicio extremo eleemosynam 265.b
patrocinium pro nobis singulare apud Deum, quod quale 33.b
patronis dari, q̄d paupib⁹ damus 336.b
patrum de bonis operibus testimonia aut sententiæ 4.b 5.6.a
patrū de fructu opum bonorū testimonia 20.21.22.23.24.25.26.27.28.29.
patrum de tribus bonorū operū generibus testimonia 33.34.35.36.37.
patrum de ieiunio magno & generali sententiæ 38.b 39.40.41.&c. vsq; ad 74.inclusim.
patrū in seruandis ieiunijs ardor olim quis 76.b
patrū de rebellantibus ecclesiæ eiusq; legi aut catholicæ fidei, testimonia seu sententiæ 88.89.90.91.&c. vsque ad 132.inclusim
patrum de orationis descriptione, vi, laude &c. testimonia 164.165.166.167.&c. vsq; ad 188.a inclusim
patrū de orādi sedulitate & necessitate testimonia 195.196.197.&cæ. vsq; ad 217.inclusim
patrum de laudabilitate & necessitate orationum testimonia 234.235.
patrū de misericordiæ aut eleemosynę operibus testimonia 154.a 255.&c.
paulæ viduæ quanta in pauperes liberalitas 306.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

paulinus Nolanus episcopus qui sese viduę afflictę seruũ exhibuerit 308.b
paulini Nolen episcopi mira pietatis & misericordiæ exempla 307.b 308. 309. 310.a
paulini Nolensis episcopi qualis secũdùm quos conuersatio 508.b 509.
paulini seruitus quos aut quantos seruitute exemerit 309.b 310.a
paulus debitum vndè cur flagitet 28.a
paulus Apostolus qd ex spiritu sancto de quibusdam p̃dixerit futurũ 77.b
paulus eremita primus, qualib⁹ in orãdo vsus gestibus, & qua forma mortuus repertus 178.b
pauli Apostoli scripta seu verba, Christi mandata esse 84.a
pauli consiliũ de cõtinẽtia quale 502.b
pauli Apostoli cęlibatus 577.a
pauli Apostoli de virginitate scopus quis 572.a
paulum & Iacobum sibi de fide nõ aduersari 5.b
paulum ecclesia non haberet, nisi Stephanus orâsset 235.
paulum cõsulere virginitatem, & permittere coniugium 500.b
paulum Apostolum, cælibem aut virginem fuisse 590.b
pauper & diues quò sibi inuicèm conducant 283.a
pauperes quõ à nobis tractandi 291.a
paupes cuinã episcopo dñi habiti 301.a
pauperes quomodò à djuitibus tractãdi seu fouendi 335.
pauperes vndè quibus contumelijs afficiantur 336.a
pauperes spiritu qui 537.a
Pauperes beati qui 537.b 538.a & qui solùm beati 539.a
pauperum calliditas quæ vndè qui excusata 272.b
pauperum exploratio quæ cur reprehensibilis 366.a
pauperum quorum aut qualium sit regnum cælorum 538.b
pauperum quorum quę olim per Apostolos habita ratio 543.
pauperũ ecclesiæ primitiuæ perfectissimi qui 544.a
pauperibus quod datur, ipsi Christo dari 329.a
pauperibus quod sancti spiritus donũ respondeat 452.a
pauperibus quî dandum 522.a
pauperibus quî detur iudicium 713.a
pauperes viam ad cælum esse 183.a
pauperes vexantium exibilatio seu increpatio 277.b
pauperes simulatiõis accusantium obiurgatio 279.b
pauperes etiam posse largiri eleemosynas 329.a
paupertas an ex eleemosynis timenda 258.a
paupertas quæ quid requirat 517.a
paupertas in quo consistat 534.b
paupertas beata quæ 537.b
pauptas q̃ quale sit martyrij gen⁹ 539.b
paupertatis voluntariæ consiliũ 501.b
paupertatis euangelicæ consilium vbi à Christo traditum 515.b
paupertatis voluntariæ priuilegium quod quale 691.b
pauptatẽ ab apostolis votã fuisse 540.b
pauptate regnum cælorum emi 540.a
paupertate euangelica proprium excludi 546.a

pax, spiritus sancti donum, quò spectet aut valeat 463.a
pax cælestis quæ aut qualis 785.a
Peccare violantes ecclesiastica ieiunia 46.b
peccandi liberiùs causa, eleemosynam dare non licere 361.a
peccandi voluntatem quibusdam esse, potestatem non esse 747.b
peccatum momentaneũ seu breue, cur æternùm puniatur 741.b 747.a
peccati post baptismum abluendi vis vndè aut vbi 273.a
peccati nil esse, quod eleemosyna purgari non possit 289.b
peccati incẽdium quî potissimùm extinguatur 291.b
peccati cuiuslibet in iudicio extremo qualis futura sit detectio 714.b
peccati pœna maxima quæ 717.a
peccatum, esse corporalis mortis causam 654.b
peccata quo potissimùm tempore expientur 118.a
peccata omnium vbi tandèm detegenda 704.a
peccatorum venia seu indulgentia quî potissimùm obtineatur 240.b
peccatorum remediũ quod q̃le 285.a
peccata ieiunio curari & extingui 52.b 56.b 121.a
peccata præterita deleri ieiunio, pelli futura 126.b
peccata eleemosynis deleri 328.a 329.a
pecus homine prudentior quæ 120.a
pecudibus quò conducat aut proficiat quadragesima 52.b
peculiaritas quæ cur vndè tantoperè vetita 531.b
pecunia quantorum sit malorũ occasio 278.a
pecuniæ quisque suæ qualis sit aut esse debeat dispensator 274.a
pecuniæ contemptus, q̃ sit salubris aut vtilis 278.a
pennæ misericordiæ quales 326.a
pentecostale ieiunium ad qd à Spiritu sancto institutum 70.b
pentecostale ieiunium cur quantoperè obseruandum 109.b
perdita qui recuperanda 34.b
peregrinari ad loca sancta, non ità nouum aut recens esse 512.b
peregrinationes quæ vbi sint periculosæ 172.b
peregrini an famis tempore vrbibus exigendi 356.b
peregrini qui quid cui intercessori aut oratori debeant 357.a
perfectio q̃ quomodò in nostra sit potestate 521.b
pfectio q̃ quo signetur numero 534.b
perfectionis viæ quæ, quales, aut quot 280.b
perfectionis votũ quale, aut quid exigat 521.b
perfectionis consilium q̃d quale 541.a
perfectionem desideranti qd à Christo præceptum 9.b
perfectiores inter paupes ecclesiæ primitiuæ qui 544.a
perfectis esse volentibus quid necessariò agendum 525.a
periculorum despicientia quantæ sit æstimationis 445.a
persarum abstinentia olim qualis 39.a
persecutio q̃ q̃lis aut q̃ diuersa 479.b
persecutiones quæ quales, aut quid si-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bi velint 533.b
perſeuerantia vbi potiſsimùm neceſſaria 171.b
perſeuerantia quæ quàm Deo ſit grata 217.b
perſeuerantia quid, aut laus eius quanta 442.
perſeuerantię cui quæ alia neceſſariò iungenda 172.a
perſeuerãtię momentũ quãtum 442.b
perſeuerantiæ laus 603.a
perſeuerantiæ munus quale 825.b
petita cur aliquandò non impetremus 173.a
petẽtibus quibus qd nõ negandũ 369.a
petitiones orationis Dominicæ q̃ quid ſibi velint 201.b 202.a
petitionibus orationis Dñicę quibus q̃ noſtræ preces applicãdę 202.b 203.a
petrus Telonarius, alioquì inhumanꝰ, q̃ tandẽ compunctionis venerit 692.a
petri Apoſtoli orationes & merita nobis ſuffragari 66 b
petri Apoſtoli meritis & orationibus nos iuuari 67.
petri Apoſtoli cura & interceſsio pro eccleſia Romana 69.a
petri Apoſtoli precum vis 70.b
petri Damiani de ſignificatione centupli, ſententia 537.a
petri Publicani mirus ex auaro in liberalem tranſitus 302.303.
Phariſęis qua in re qui cur meritò conferendi 259.a
philo Iudæus quid de S. Marco, eiuſq; diſcipulis ſcriptum reliquerit 506.a 512. b
philo quid quibus de Chriſtianis ſcripſerit 611.a 626.b
philo cur ità ab Euſebio laudatus 512.b
philo quid quibus de Eſſæis ſcripſerit 610.b
philonis de Eſſænorum abſtinentia & laude teſtimonium 40.a
philonis de vita contemplatiua operũ ſumma quæ 611.b
philonis cum Dino Petro colloquium 611.a Euſebius Cæſareen̄ qd de Philone ſcriptum reliquerit 611.a
philõem deſcripſiſſe monachorum & religioſorum mores 611.a
philonẽ de Ieſſęis Chriſtianis, eorumiq; monaſterijs ſcripſiſſe 614.a
philonem cum Petro Apoſtolo locutũ Romæ fuiſſe 616.b
philonem ſub Eſſænorum vocabulo, cœnobitarum vitam ſcripſiſſe 615.b
philoſophi qui quid cur non edẽdum ſomnient 98.a
philoſophi cuiuſdam mortui mirum & pium chirographum 318.
philoſophiæ apud Iudæos genera olim quot aut quæ 613.a
phiſon myſticè quid 385.b
phiſon prudentiam ſignat 386.a
Pictauum vndè quid S. Martino, debeat 624.b
pietas quæ vbi quàm neceſſaria 453.a
pietas inordinata qualis 455.a
pietas erga Deum, quanti ſit vel precij vel momenti 530.a
pietas qd, & quãti ſit ea momẽti 809.b
pinnulatis piſcibus quid olim prę alijs fuerit honoris 78.b
pioris anachoretæ mirum obedientiæ ſeruatæ aut ſeruãdæ exemplũ 608.a
piratæ alicuius capti acre in captorem ſcomma 401.a
piſcis

piſcis & ſerpentis oppoſitio quid ſibi myſticè velit 199.b
piſce quid myſticè innuatur 199.b
piſces duo myſticè quid 450.b
piſcibus qbus veſci licitum olim aut illicitum 78.b
Placandus quis cui 374.a
plinius Secũdus quid de aut pro Chriſtianis ſcripſerit 180.b 181.a
plus facere, quàm præceptum eſt, quorum ſit 566.b
Poculũ quod qua ſiti acquiratur 60.b
pœna cur quos vna implicet 736.b
pœnæ timorem eſſe vtilem 808.b
pœnæ quæ quibus inculcandæ 404.b
pœnæ inferni quæ cur q̃ diuerſę 744.a
pœnarum infernalium copia & varietas quanta 726.b
pœnarum infernalium conſideratio, quò nobis conducat 727.a
pœnarum in tartaro differentia aut diſcreto qualis 734.a
pœnarũ infernaliũ q̃lis diuerſitas 735 b
pœnarum vitæ præſentis & futurę differentia 736.a
pœnarum infernalium depictio 740.b
pœnas gehennæ nunquàm terminandas 746.b 747.a
pœnas inferni humanitùs leuigãtium increpatio 739.b
pœnas inferni quomodò euadere poſſimus 740.a
pœnitẽtia quibus opibus potiſsimùm adornanda 262.a
pœnitentia ſera quæ 69.b
pœnitentia quàm ſit vtilis 709.a
pœnitentia quãdò inutilis & ſera 713.a
pœnitentia vbi aut quandò ſera 741.a
pœnitentia infructuoſa quę 744.a
pœnitentię vis ac vſus qualis 740.a
pœnitentiam abſq; ieiunio, eſſe infrugiferam 56.b
pœnitentiam vſq; ad mortem differẽtium periculum quantum 664.b
pœnitentiales pſalmos quomodò ſibi decumbens Auguſtinus ob oculos poni iuſſerit 662.a
põtificis authoritate indici ieiuniũ 63.a
pontij Diaconi de S. Cypriani continẽtia aſſertio 506.b
portæ vocabulum quid vbi ſignificet 337.b 338.a
poſſeſsio q̃ & qualis, vñ excluſa 545.b
poſſeſsiones q̃t aut quales quis pro vna derelicta ſit habiturus 533.b
poſsidonius quid ſpeciatìm ex dictis Auguſtini ſcriptum reliquerit 662.a
poſsidonius qd de B. Auguſtini pauptatis ſtudio ſcriptũ reliquerit 542.a
poſsidonij ſeu Poſsidij de S. Auguſtini conuerſatione ſententia 510.a
poſtulãdũ à Deo quid potiſsimũ 171.b
poſtulari à ſe grãdia velle Deum 171.b
potẽtia q̃rum vbinã quãta futura 782.a
poteſtas bonorũ quanta 771.a
poteſtatibus qbus quì obediẽdum 83.b
potus quis quibus in templo operaturis prohibitus 101.a
præcepti & conſilij diſcrimen 501.a
p̃cepta eſſe obſeruatu neceſſaria, cõſilia ad obſeruationẽ cõducibilia 494.a
prędeſtinationis temerariam pręſumptionem eſſe cauendam 825.a
prædicandi verbi Dei ſcientia, qualis aut quanta 346.a
pręfectorum monachis cura & charitas olim quę 615.b
pręmium q̃d quibus deſtinatum 528.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

præmia q̃ qbus aut cui deputata 585.a
p̃mia q̃ aut quorũ q̃ sint diuersa 561.a
præmiorũ & pœnarũ disparitas 739.a
præmiorum incremẽta, virtutũ incrementis respondere 489.a
præmia ante meritũ non poscẽda 24.b
præmia laborẽ nostrũ supatura 502.b
præparatio ad mortem, quàm sit necessaria 655.a
præparationis ad mortem quanta vtiliras 798.
p̃positis qbus vndè q obsecũdãdũ 132.a
præsentatio nostri apud Deum qui aut quandò potiũsimùm fiat 176.a
præsentia quî nobis disponenda 809.b
præterita quî dijudicanda 809.b
prandere in Quadragesima, ætate Bernardi inusitatum fuisse 125.a
pransores in Quadragesima, vndè qui olim habiti 116.b 117.a
pratum spirituale, qualis aut cuius sit libellus 315.b
prati spiritualis mira lepidaq; aliquot exempla 316.317.318.
precantibus seu precibus quibus quãta largiatur Deus 212.a
precatiõum genera omnia, Dominica oratione compræhendi 205.a
preces hominũ qbus in cælum subuehantur alis 57.a
preces quæ ad quas oratiõis Dominicæ partes referendæ 202.b203.a
preces quę cur quandò non ꝓsint 215.a
precum vis quanta 176.b177.a 192.b
preciũ regni cęlorũ q̃le aut q̃ntũ 763.b
primogenita cur aut quî sua perdiderit Esau 98.b
principales virtutes q̃ aut quot, & qualem perfectionem in se compræhendant 379.a
priscillianismũ falsò ab hodiernis hęreticis vniuersali ecclesię affingi 74.b
priuatio adspectus diuini, quanta qualis ve sit pœna 740.b
priuatis pro ieiunijs suam cuiq; mercedem esse aut fore 46.b
profectui quî studendum 638.a
professio quę in iudicio quo vndè exigenda 707.a
proficiendum quî sit 637.a
proficere quosdam vltra generalia diuinæ legis præcepta 636.b
ꝓlatio sentẽtiæ cui⁹ q̃ sit terribilis 728.
ꝓmereri nos Deũ viuẽdo ex fide 27.b
propheta qs cur, alioquî bonus, à leone diuinitùs occisus 54.b 87.b
prophetarum aliquot insignium cælibatus aut virginitas 579.a
properandum quî cur nobis ad vitam æternam 763.b
propitiatio q̃ vndè q obtineatur 71.b
proprietas quæ quid mali designet, & cur quibus vitanda 546.a
proprietarius qdam monachus q̃ à patribus suis damnatus 550.a
proprietarius quis quõ & cur à S. Gregorio increpitus & damnatus 550.b 551.a
proprietarij monachi quales 542.b
proprietarij qui cur proditori Iudæ collati 547.a
proprietariorum p̃ suos colores depictio 546.b
proprij nihil habere, qualis sit perfectionis 543.a
proprij nihil iã ollim discipulos Apostolorum habuisse 506.b
proprij possessio quibus vetita 620.b
proprij cur priùs, quàm alieni, vincendi hostes 114.b
προσωχὴ quid 168.
prosperi de vi aut virtute eleemosynæ sententia 291.b de philosophica q̃tuor virtutũ & vitiorũ principaliũ descriptione 379. de sapientiæ ac prudentiæ inuestigatione 395.b de tẽperantiæ effectu 409.b de fortitudine animi 442.b de relinquẽtibus sua oña episcopis 552.b de infallibili aut incorruptibili iudicio Dei 695.a de obmutescentibus qui manib⁹ & pedib⁹ ligãtur 729.b de sempiternæ vitæ qualitate 779.a
protoplasti nostri quousquè virgines permanserint 119.a
proximũ ad salutem adducere, quàm sit opus pręclarum 344.b
prudentes verè qui sint 396.b
prudentia quid 382.a 383.a 384.a
prudentia vera vbi 385.a
prudẽtia quî nobis p̃ sacras literas cõmẽdet 386.b 387.388.389.390.391.392.
prudẽtia quàm sit in actione omni necessaria 392.b
prudentia quotuplex, & q̃ qualis 393.a
prudẽtia simulata aut pnicios q̃ 396.b
prudentiæ & sapiẽtiæ qualis connexio 395.b 396.
prudentiam in hac vita perfectam non esse 396.b
Psallendi vtilitas quanta 198.a
psalliani hæretici qui 179.b
psalmi qui quandò apud ægrotum legendi 661.b
psalmorum vis & efficacia quæ 198.a
psalmos pœnitentiales quomodò sibi ante oculos scribi iusserit æger Augustinus 662.a
psalterij decẽ chordarum & decalogi comparatio aut conuenientia 128.b
πτωχοὶ beati qui 540.a
Publici aut priuati ieiunij fructꝰ q 58.a
puelli regij qualiscunq; ad beatos in cælo degentes similitudo 765.a
pueri cur Christo post suasam castitatẽ vt benedicerentur, oblati 584.a
pueris quid inculcandum 404.b
puellis quam dederit Iob sanctus operam 337.b
purificatiõi quali assumaī ieiuniũ 66.a
purpurati diuitis & Lazari mortes quî inter se differãt 660.b
purgatorialibus animabus quomodò subueniatur 747.b
purgatorio quę aĩæ fiãt obnoxię 747.b

QVa de re maximè soliciti esse debeamus 809.a
quadragenarij ieiunij mysterio qd figuretur 42.a
quadragenarij numeri ieiunium vndenàm institutum 117.b
quadragenarij numeri mysteria quæ qualia 117.b
quadragenarij nũmeri mysteriũ 124.a
quadragenarium numerum diuinitùs esse consecratum 117.b
quadragesima quantoperè obseruãda 48.b
quadragesima qtiò qbus proficiat animalibus 52.b
quadragesima quî à D. Bernardo laudata 124.b & deiñ
quadragesima quod mysticè tẽpus designet 125.b
quadragesima seu quadragenarius numerus quid sibi velit 128.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

quadragesima quî seruanda 128.b
quadragesima quî ex quo concilio indici aut indicari iussa 129.a
quadragesima quî secundùm q̃d concilium transigenda 129.b
quadragesima quàm strictè Byzantij olim obseruata 130.b 131.a
quadragesimę ieiunium, Apostolicum esse 40.b
quadragesimæ religiosa obseruantia quid inferat aut præ se ferat 72.a
quadragesimæ ieiunium cur ab omnibus suscipiendum 73.a
quadragesimæ ieiunium, vniuersale esse 73.b
quadragesimæ ieiunium cur ab Apostolis, vt ante pascha seruetur, institutum 73.b
quadragesimæ ieiunium quî ab ecclesia obseruari solitum 108.b
quadragesimæ tempore quæ commoda obuenire solita 118.a
quadragesimæ ieiuniũ penitùs nõ seruari, sacrilegium esse: violari ex parte, peccatum 118.a
quadragesimæ ieiunium, ex præcepto Christi indictum esse 119.a
quadragesimæ ieiunium quo fructu à nobis obseruandum 121.b
quadragesimæ ieiunium vndè quî cõmendatum 125.b
quadragesimę dies, Christianis qui habiti aut habendi 127.a
quadragesimam non tam ex humano, quàm Diuino præcepto obseruandam 117.b
quadragesimam seu ieiunium quadragesimale consecrâsse Dominũ 118.a
quadragesimam non ieiunantes, pœnã mereri 121.a
quadragesimale ieiunium ex institutione apostolica vbiq; seruari 44.b
quadragesimale ieiuniũ qñ & cur ante primã eius incipiatur dominicã 48.b
quadragesimale tempus cur religiosiùs transigendum 72.b
quadragesimale ieiunium à Christo sanctificatum 102.b
quadragesimale ieiunium qua cura aut quàm strictè seruandum 113.b
quadragesimale ieiunium quî cur seruandum 116.a
quadragesimale ieiunium quõ Christus suo consecrãrit 116.b
quadragesimale ieiuniũ vndè quî cõsecratum 121.b
quadragesimale ieiuniũ vndè q̃ publicè indici aut indicari solitum 129.a
quadragesimale tẽpus esse totius anni decimas 129.b 130.a
quadragesimali ieiunio quî totius anni decimæ soluantur 42.b
quadragesimali ieiunio dilui negligentias 71.b
quadragesimalis ieiunij vetustas & authoritas 110.a
quadragesimalis ieiunij obseruatio q̃lis debeat esse 110.b
quadragesimalis ieiunij violatores q̃ntæ sint præuaricationis rei 116.b
quadragesimalis ieiunij diem vnum transgredi, quale 117.b
quadragesimalis ieiunij obseruationę quid mereamur 119.a
quadragesimalis ieiunij authoritas & opportunitas quanta 127.b
quadragesimalis ieiunij præceptũ vndè 128.a

quadragesimali tempore quî viuendum 71.b 72.a
quadragesimales dies quibus aut salubres aut medicinales 120.b
quadragesimalium dierum salubritas quanta 124.a
quadragesimalibus diebus qualis inter quos fiat discretio 124.b
quadragiès aut quatèr deciès cur homo affligatur 139.a
quadraginta dierum integrorum ieiunium quî seruandum 105.b
quadraginta cur dies ieiunent Christiani 113.a
quadraginta dierum ieiunium quàm sit integrè seruandum 117.a
quadraginta dies ac noctes continuos q quo fructu ieiunârint 121.b
quadriga virtutũ q̃ qualis 382.a
quæ tria potissimum reis veniam promereamur 33.b
quæ non dantur, ea sola perire 264.b
quæ tria nobis maximè commendata aut commendanda 809.a
q̃rentibus de p̃mio & mercede seruientibus Deo debita, quid respondendum 767.a
quæstio de beatis, vbinàm sint sub cõflagrationis igne futuri 702.b
quæstio apud interos familiaris, cuiusmodi 745.b
quæstuosissima artium omnium quæ 191.a
quale debeat esse ieiunium, quibus q̃ operibus coniunctum 112.b
quale quantum ve peccatum sit, quadragesimalis ieiunij violatio 115.a
qualem foràs agat timorem charitas 808.b
quales morimur, tales etiã nos iudicatum iri 672.a
qualia seu quanta per nos à Deo petenda 171.b
qualitas vitæ futuræ 779.a
qualiter iudicari velimus, penès nos esse 370.b
quàm horrenda in iudicij die euentura 705.b
quandonàm orata non exaudiri, orandum 170.b
quanta daturus sit Deus beatis dona 774.b 775.a
quantilli cælum ematur 328.b
quartæ & sextæ feriæ ieiunium vndè institutum 107.b
quas domos, quos patres, fratres aut filios apostoli, p qbus hîc receperint 529.b
quatuor ieiunij tempora, q̃ 41.b 42.a
quatuor (vt vocant) Temporum ieiunia, quot seu quos dies compræhendant 63.a
quatuor temporũ ieiunia quandò aut quibus diebus seruanda 64.a 65.b 66.b 667.a
quatuor temporum ieiunia cur vndè instituta 67.a
quatuor temporum ieiunia quos ad dies pertineant 68.b 69.70.
quatuor singulares viri veteris testamenti, Ambrosio qui 378.b
quaternarij numeri mysterium 379.a
quatnor hominis nouissima quæ & q̃lia 640.
quatuor mundi regna quî per Danielẽ depicta 710.b
quatuor nouissimorum doctrina quò conferat aut conducat 785.b 786.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quatuordecim partiũ beatitudinis, ſeptem ad corpus, ſeptem ad animam pertinere 768.a
quemadmodùm Baptiſta Ioannes primum Chriſti aduentũ p̃cucurrit, ſic Euãgeliſta Ioannes ſecundum eiuſdem aduentum præcurret 699.b
quercum ſuccidere, quibus quanti ſit ſceleris 98.a
querimoniæ quæ quales 486.
qui poteſt capere, capiat: qualis cui ſit vox 553.b & quõ intelligenda 560.b
qbus potiſſimũ rebus placeat Deus 68.a
qbus horis q̃tidiè orãdum 206.b 207.a
quibus aut qualibus ante omnia benefaciendum 362.a
quicqd ſorti accedit, vſuram aut fœnus eſſe 412.a
quid, dum egenos intuemur, cogitandum 337.a
quid in eleemoſynarum largitione obſeruandum 359.b
quid cui minimè negandum 369.a
quid apud inferos vel audiatur, vel videatur 741.b
qd vitæ æternæ vel adſit, vel abſit 772.a
quid in cælo acturi viſurive ſimꝰ 783.a
quinquagenarij numeri myſtica ſignificatio 128.b
quinquageſima, ſeu dies Paſchales, qd ſibi clàm velint 128.b
quiuis quo præmio donandus 19.b
quõ nullus in tartaro ſit ordo, cùm tamen ordinata ſit ibi pro culparum diuerſitate diſtinctio 735.a
q̃norum aut qualium ſit, manere hic diù velle 673.b
quoſdam in extremo iudicio non iudicandos, & tamen perituros 713.b
quos populos qui conuerterint Apoſtoli, quandò clarè liquebit 348.a
quotidiana ſymboli recitatio quomodò aut cur fieri debeat 207.a
quotidiè quandò orandum 211.a
RAbani de ieiunio, potiſsimũ q̃drageſimali, ſentẽtia 44.45.46.47.a
radix gratię quid aut quę 60.a
radix malorum omniũ quę 258.b 259.a
Reatus vnus q̃s quomodò vna pœna implicet 736.b
rechabitarum abſtinẽtia qualis, & quì à Domino per Ieremiã laudata 80.
rechabitarum laus & abſtinentia 101.a
recõciliatiõis ſacrificiũ q̃d aut q̃le 60.b
recordatio ſuppliciorum inferni quæ quos quò promoueat 736.b
rectitudinis & ſimplicitatis cõiunctio qualis 395.a
rectum de rebus iudicium quò ſpectet aut referatur 395.b
redempti à Chriſto cur ſimus 1.b
reditus ad paradiſum quî nobis hodiè parãdꝰ 61.b vndè quì obtineat 99.b
refectiõis modus quis quibus olìm in Aegypto monachis 615.a
refectione quali qui iam olìm ſint vſi monachi 620.b
regiũ ſignũ q̃d vndè requirendũ 707.a
regnum Dei tribulationibus aſſequi, non delicijs 14.b
regnum quod quibus pro operibus recipiendum 28.b
regnũ Dei quantũ aut quãti valeat 29.a
regnum Dei quo precio ematur 29.a
regnum Dei, quantùm aut quantillùm cuique valeat 292.b
regni cælorũ cõmendatio ſiue deſcriptio 750.751.952.& deiñ regni

regni cælorum quale aut quãtum precium 783.b principium quõ hîc habeatur 767.a deſcriptio 775.b
regna qui ſint aut fiant latrocinia 401.a
regnorũ mũdi quatuor q̃ qualia 710.b
regum officium ſummum quod 402.a
religioſæ vitæ encomium 631.b
religioſi cur ſe Deo dicent aut dedant 362.b cur ſua relinquant oſa 552.a q̃, quales Chriſti & Apoſtolorum imitatores 545.a
religioſorum iam olìm in ciuitatibus collegia 621.b opa quæ q̃ aptè partita 185.a in eccleſia ordo quis aut quantus 631.a
relinquere ſua pauperibus, quomodò ſatis non ſit 522.a
reliquiæ originalis peccati in baptizatis quales 815.b
remediũ peccati ſeu peccatorum qd, aut quod quale 209.b 268.b 814.a
remedia ad propitiandum Deum certiſsima quæ 256.a
remiſsio peccatorũ quî aut per q̃ præſtetur, ſeu obtineatur 66.b 67.a 290.b
rempũblicam, vbì iuſtitia non ſit, non eſſe 401.b
renunciatio vitæ ſecularis, & profeſsio vitæ perfectioris, qualis olim fieri ſolita 617.a
reparatio quæ quî obtineatur 780.a
reparatiõis cuius aut quorum quæ habenda cura 826.a
reparatiõi alarum ꝓdeſſe ieiuniũ 65.b
requies animę poſt mortem, non ęquè diuturna omnibus 644.a
rerum labentium contemptus, quàm ſit laudandus 445.a
res, qua beati eſſe queamus, qualis aut quę 491.b
res, per q̃s ſolas Deo propinquemus, quot aut quę 119.b
reſciſſores diuinæ legis qui, quales aut quot 116.b
reſurrectionis Dominicæ rei, ſeu ab eius communione alieni, qui 130.a
reſurrectionis mortuorum oſtenſio & aſſertio 706.a
retributionem in vita æterna non vnã, ſed diſparem futuram 22.a
retributio quę quibus ꝓmiſſa 23.a quę vndè aut quibus ex opibus ſperanda ſeu obuẽtura 260.b 532.b pręmiorũ ꝓ meritis q̃ vbì quanta futura 763.a
reuelatio quę aut quorum vbì tandèm futura 704.b
Riuulus quis cur quantis meritò pręferatur fluuijs 293.a
Robur ieiunij q̃d quale aut quãtũ 57.b
rogare & erogare, q̃rũ maximè ſit 183.a
rogationum ieiuniũ vndè habeat originem 49.a vndè & cur idem celebrari iuſſum 49.b
rogationũ diebus q̃s ob res orãdũ 49.b
romanam eccleſiam aliarum omnium eſſe matrem 109.a
romanum imperiũ quomodò ab Antichriſto inuadendum 710.a
SAbbatum ſanctum quod, eiuſq; ieiunium quale 49.b
ſabbati ieiunium vndè 43.a quale aut qui ſeruandum 47.b 105.
ſabbati paſchalis ieiunium quale 106.b
ſabbato cur quædam eccleſię ieiunent, qnędam non ieiunent 106.b
ſabbato fugere, quid 628.a
ſabbata quę & quot ordinandis eccleſię miniſtris deputata 46.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſabbatorum quatuor ieiunium quod quale, aut quandò eueniat 45.
ſabbatorũ quorum officia q̃ q̃lia 46.b
ſacerdotũ quid maximè interſit 583.a
ſacerdotibus quí & cur quadrageſimale ieiunium præueniendum 48.a
ſacrificium myſticè q̃d quale aut quantum 292.a
ſaluris remedium quid 60.a
ſaluti corporis qua cautione incumbendum 661.a
ſamaritanus quis cui imitandus 352.a
ſamuelis in orando quanta fuerit efficacia 217.c 221.b
ſanctificandum quî ieiunium 150.
ſanctificatio quî ad temperantiam referatur 384.b
ſanctimoniales vndè dictæ 590.a eis quid vndè iuſſum aut vetitũ 547.b
ſancti cur ab aliquibus morti vicinis videantur 671.b vbinàm fruſtrà implorãdi 695.b cur pro damnatis nõ orent 733.a quõ laudent Deũ 773.b
ſanctorum preces, irę Dei reſiſtere poſſe 176.b 177.a nobis merita quibus potiſsimũ tribus applicentur 34.a preces quibus potiſsimùm proſint 214.b 215.a erga damnatos affectus quis 733.a in cælis quale cõſortium 777.a conſpectus quî aut qbus deſiderandus 781.b
ſanctos p ieiuniũ pſtantiores fieri 62.a
ſanctos in cælo ſolicitos de nobis eſſe 673.b
ſanitas ſanctorum 769.a
ſanitatis & habitudinis bonæ cuſtos qs aut qualis 58.b
ſapientia quid ſit 386.b
ſapientia inter dona ſpiritus ſancti q̃tum aut quota 454.b
ſapientia ſanctorum quanta 769.b
ſapientia aut ſcientia qualis in cælo futura 781.b
ſapiẽtiæ indigus, quem ob eam rogare debeat 191.b
ſapientiæ ſedes q pareſ, aut qd ſit 402.b
ſapientiæ donum cui reſpondeat ſeu applicetur beatitudini 452.b 459.b
ſara quæ quid oratione ſua gratiæ conſecuta 230.
ſareptha cuius prophetæ hoſpitio nobilitata 298.b
ſartagines inferni quales 741.a
ſatanas vndè quî maximè aut minimè vinci queat 114.b
ſatisfacere nos per ieiunium 56.b
ſaturitatis incommoda quæ 119.a
ſaul cur quo rigore aliquandò erga Ionathan filium vſus 86.87. qua in re ab Ambroſio laudatus 115.
ſaulis quanta erga Ionathan ob nõ ſeruatum ieiunium ſeueritas 115.b
Scala q̃ qd ſibi clàm velit 638.a
ſchiſmatici cur ob perſecutionem paſſiuam non beati 479.b
ſciendi modus qualis aut quàm neceſſarius 346.b
ſcientia per ſe potiſsimum laude digna quæ 347.b
ſcientia rerum humanarum qd 386.b
ſcientia quę q̃ in re maximè ſit neceſſaria 393.a
ſcientia non inflatum, ſed lamentantẽ faciens, quæ 453.
ſcientia quę quò neceſſaria 455.a
ſcientia iuſtorum 770.a
ſcientiæ vſus bonus aut malus, qualis aut quotuplex 347.a

ſcien-

ſcientiæ donum cui reſpondeat beatitudini 452.b 458.a
ſcientiam verbi Dei prędicandi, eſſe q̃dammodò angelicam 346.a
ſcorpius & ſerpẽs quid ſibi myſticè velint 199.b
ſcriptura ſacra q̃ varijs appellet modis centuplum illud euãgelicum 536.b
ſcripturarum de bonis operibus teſtimonia 2.b 3.4.a de fructu iuſtitiæ teſtimonia 8.b 9.10.11.12.13.14.15.16. 17.18.19.20. de triplici bonorũ operum genere teſtimonia 31.32.33.a de reſiſtentibus eccleſiæ aut deſciſcentibus à veritate fidei catholicæ teſtimonia 77.b 78.79.80. &cæ. vſque ad 87. inclusìm. de orationis laude, vi, neceſsitate, alijsq̃ eius dotibus teſtimonia 154.155. &c. vſque ad 164.a de orandi ſedulitate & neceſsitate teſtimonia 189.190.191.192. 193.194.195.a de viribus & fructib⁹ orationum teſtimonia 219.220.221. &c. vſq̃ ad 234. inclusìm. de eleemoſynæ vi & laude ſententia 237. 238. de eleemoſynæ laude teſtimonia 245.b 246.247.248. &c. vſque ad 254.a inclusìm. quæ commendant eleemoſynã, teſtimonia 245.b 246. 247.248. &c. vſq̃ 254.a inclusìm. de fortitudine agentium, eamq̃ cõmendantium, teſtimonia 423.424.425. 426.427.428.429.430.431.432. &c. de temperantia præcepta quæ qualia 415.416.417. &c. ſacrarum ſumma, ſcopus ſive quis 453.b de donis & fructibus ſpiritus teſtimonia 469. b 470. de beatitudinibus euangelicis teſtimonia 475.476. de conditionibus euangelicis teſtimonia q̃ qualia 517.518.519.520. de morte agentiũ aſsignatio 641.642. de morte ſententiæ aut doctrinæ 645.b 646. de morte aut moriendo ſententiæ 647.648.649.650.651.652.653.654. de iudicio extremo teſtimonia 677. 678.679.680.681. & deinſ. de inferno, eiusq̃ pœnis teſtimonia 718. b 719.720.
ſcrutari Hieruſalem, quid 693.b
Seceſſus ab aliorum hominum cõſuetudine qui quales 612.a
ſecularia ſpuentẽ, mereri æterna 537.a
ſecularium literarum vſus 525.b
ſecuritas beatorum qualis 771.a
ſecundùm carnem aut ſpiritum ambulare, quid 473.b
ſegregatio quæ qualis qñ futura 709.a
ſeipſum vincere, quantum aut quale quid ſit 444.b
ſeminãtẽ parcè, parcè & meſſurũ 349.b
σωφρόν quid 602.a
ſenioris aut ſuperioris voluntas q̃ cui ſit obſeruanda 601.b
ſenis alicuius præclara pro peregrinis oratio 357.a
ſenis decrepiti adſpectu mortis & nouiſsimorum ingeri memoriã 789.b
ſennacherib q ab Ezechia, pſligat⁹ 100.a
ſententia q̃ q̃ ſit immutabilis 741.a
ſeparari à Deo, quãtum ſit ſupplicium 739.b 747.a
ſeparatio q̃lis in iudicio extremo futura 708.a 729.a 738.a 742.a
ſeparatiõis animæ à corpore dolor aut horror qualis 665.b
ſepeliendis mortuis quantam dederit Tobias operam 339.

Universidad de Deusto
Biblioteca

septem virtutum spiritalium plenitudo qualis 450.b
septem filij mysticè quid 455.b ecclesiæ 456.a mulieres 460.a
september quî & cur fuerit Israëlitis celeberrimus 85.b 86.a
septẽbris ieiuniũ omnibus indictũ 63.a
septembris ieiunij traditio aut vsus qualis 67.a
septenarij mysterium 456.a
septiformis spiritus sancti gratia quantoperè nobis curanda 451.a
septiformis operatio spiritus sancti q-bus beatitudinum gradibus respõdeat 452.a
septiformis actio beatorum, q̃lis aut quæ 771.b
septiformi gratia spiritus sancti, cælestis regni aditum aperiri 454.b
sera pœnitentia q̃lis aut quæ 695.b
seruitium Paulini Nolen episcopi in Africa quale 308.b 309.310.a
seruitus reproborum qualis 769.a
seruorum dimissio quæ, quot aut q̃ntos lucratura 533.b
setæ & timoris lepida ad charitate introducendam collatio 806.b
seueri Sulpitij de S.Martino & Paulino. episcopis assertio 509.b 510.a
sexagesimus in euangelio fructus, mysticè quid 591.b
sexta hora cui rei aut operationi addicta 183.b
Sibi soli viuẽtem, superuacuum quid, non hominem, esse 275.b
sicera & vinum cui aut quibus cur bibi vetita 79.b
siluerij papæ (teste Iuone) de ieiunio sententia 50.b
simeõis Stylitæ de animabus iamiam exeuntibus sententia 693.a
simulantibus inopiam an eleemosynæ dandæ 324.a
similitudines aliquot efficaces vani & caduci mundi 789. 791. 792. 793. 794. 795.
simplices & prudentes quomodò nos esse oporteat 396.a
simplicitas quibus alijs virtutibus necessariò iungenda 395.a
simplicitati prudentiam esse iungendam 394.b
singuli quicq vbi tandèm futuri reges 766.b 767.a
singulos officij sui in iudicio extremo rationem daturos 707.b
sitientibus quibus quod sancti spiritus donum respondeat 452.b
Sobrietas & vigilantia quantoperè nobis necessariæ 416.a
sobrietatis laus & vis quanta 114.a
sobrietatis quę habenda sit cura 809.b
societas beatorum qualis 762.b
societas q̃ vbi nos maneat 763.b 764.a
societas in vita æterna qualis 764.b
societatem vitæ communis deserẽtes, Augustino quales 549.a
societate in qua cur priuatim nihil possidendum 547.b
sodomitę quomodò iram Dei, plagã̃q meritam euadere quiuissent 100.b
soliciti de nobis in vita æterna q 763.b
sophronij archiepiscopi Hierosolymitani de Zenone imp. eleemosynario sententia seu testimonium 315.b
sophronij episcopi Hierosol. historiola de dãtibus fœnori pecuniam suam Christianorum Deo &c. 316.

sordes q̃ quõ aut quibus abluẽdę 255.a
sordidati post baptismum quî abluendi 255.a
sortis augmentum omne vetari 412.b
sorti accedens quiduis, vsuram aut fœnus esse 412.a
sozomenus quò Monasticæ vitæ institutionem primam referat 626.a
Spadões aut steriles q cur felices 556.b
spẽ nos hîc esse beatos 493.a
spiritus sanctus cur suã p̃sentiã in colũbæ & ignis specie patefecerit 395.a
spiritus sanctus quãto aliter in Christo q̃ in cæteris habitet 448.b 449.a
spiritus timoris Domini cur Christum implêsse dicatur 449.b
spiritus quis q̃ sit multiplex 449.b
spiritus sanctus quantum quale've sit flumẽ 450.a in q̃ solo, ppriè regeuerit 460. b in qbus requiescat 461.b
spiritus sancti donis mentem informari 380.b
spiritꝰ sancti dona q̃t aut q̃ 447.b 448.
spiritus sancti fructus q & q̃t 464.a
spiritum sanctum aliter in Christo, q̃ in alijs requieuisse 462.a
spiritu pauperes qui 537.a
spiritus qui vndè cur tanto timore afficiendi 728.b
spiritus incorporeos à corporeo igne teneri posse 731.a
spiritualia misericordiæ opa q̃ 534.b
spiritualium qualis sit ad corporalia collatio 529.a
spiritualia centũpli vocabulo accipi 529.b
sponsa regis æterni quæ 514.a
sponsæ Christi quæ 513.b
sponsus virginum sacrarum qs 582.a
spõtanei pauperes qui vndè iam olim sustentati 543.a
Squamosi pisces qd olim præ alijs habuerint honoris 78.b
Stadium quale sit vitę nostrę tẽpꝰ 121.b
stati ieiuniorum dies 63.a
stati ieiuniornm dies hæreticis iã olim quales 96.b
stationis & ieiunij discrimen 44.a
statiões quæ vndè sic dictæ, aut quî seruandæ 113.b 114.a
status regni cælorum qualis aut quotuplex 489.b
status aiarum post mortem qs 643.b
status ac lapsus primi hominis q̃lis 813.
stephanus quî pro se & lapidatoribus suis precatus 224.a
stephanus nisi orâsset, ecclesia Paulum non haberet 235.b
stephani protomartyris preces quę qd obtinuerint 218.b
stipendium qui sit vita æterna 24.b
stipẽdia q̃ cur quibus constituta 403.b
stoicos q̃ in re quõ secutus hæreticus Iouinianus 104.a
stridor dentium quid designet 729.b
stridor dentium infernalis vndè 742.b
stridoris dentium q̃tiès in Euangelijs fiat mentio 740.b
studere perfectioni quid sit 637.a
studium q̃d quale esse oporteat 638.b
sua se licitè seruare putãtium, nec coeantium, increpatio 354.b 357.b
sua omnia relinquentes propter Dominũ, vndè sustentati 543.a
suadere castitatem, nouũ nõ esse 583.b
subditi qbus in rebus obedire malè nõ possint 610.b
substantia quæ quî erogãdo seu distribuendo augeatur 295.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

sul victorem, facilè de hostibus suis triumphaturum 114.b
Sulpitij de S. Martini liberalitate eiusq; monasterijs assertio 306.a 624.b
summa doctrinæ de operibus misericordiæ, qualis aut quæ 374.b 375.a
summa eorum quæ hoc libro præsenti contenta sunt 810.b 811.
suna cuius prophetæ hospitio nobilitata 299.b
suorum relictio quam vlteriùs imitationem exigat 522.a
superabundantiam non accipientis benedictio 412.b
superabundantiam accipientes, morte morituros 413.a
superbia sancta, q̃lis aut q̃rum sit 209.b
supbiæ & humilitatis aduersatio qualis 457.b
supererogatiõis opa q̃ q̃lia 498.b 499.a
supererogationis opus esse votum virginitatis 568.a
superiori quid vndè reddẽdum 402.b
superiores quomodò ab inferioribus veniam petere oporteat 371.b 372.
superiorũ iussis quõ obsequẽdũ 606.b
supplicare quos quibus oporteat aut deceat 371. 372.b
supplicium omnia gehennæ supplicia superaturum, quod 716.a
supplicia quæ cur quibus etiam à teneris inculcanda 404.b
supplicia inferni qualia 737.a
supplicia inferni mitigantium exhibitio 739.b
suppliciorum timorem esse promissione præmiorum potẽtiorem 404.a
suppliciorum inferni egregia per Diuum Bernardum descriptio 741.b
suppliciorum gehennæ recordatio q̃ sit fructuosa 780.a
supplicijs territum iri, quos præmia non inuitant 749.a
sursùm corda, quid sibi in Missæ officio velit 205.b
susanna vndè quid sua oratione impetrârit 218.b 223.b
Symboli recitatio quotidiana quò facienda 207.a
symphonia inferni qualis 737.a
symphonia cæli qualis 776.b

TAbenna qualibus olim in Aegypto monachis floruerit 601.a
tabernacula in quę q nos recipiãt 283.b
tabitha qd suis eleemosynis vndè consecuta 795.b
tabithæ quò suæ profuerint eleemosynæ 256.b
tabithæ laus ac pietas 297.b ac mortuę resuscitatio 298.b
talenta quæ quî expendenda 345.b
tarasia mulier alioquî pia, cur à Paulino viro suo increpita 307.b 308.a
Telesphori de abstinẽtia clericali & laicali iudicium 130.b
telonarij qdã inhumanus, quò tandèm pietatis aut deuotiõis venerit 692.a
temperantia quid sit 382.a 383.a
temperantia vera vbi 385.a
temperantia quid efficiat 419.b
temperantia, qualis aut quanta sit virtus 512.b
temperantiæ & aliarum virtutum cardinalium descriptio 381.a
temperantiæ exemplum quale fuerit Baptista 415.a
temperãtiam esse quandam quodammodò sanctificationem 384.b
temperantiã quî doceat aut commendet scriptura 414. 415.
templa quæ quibus pro domibus obtigerint 530.b
templa DEI qui sint, quantiq; sit templum Dei esse 561.b
tempus expiãdis peccatis aptissimum quod 118.a
tempora q̃ quî nobis redimenda 809.b
temporalia num in IESV aut Saluatoris nomine petenda 216.b
temulẽti quãto aut quali periculo obnoxij 114.a
tenebræ inferni q̃les 726.b 729.a 743.b 744.b
tentationes dæmonis quæ quales 607.
tentatori, de ieiunio tentanti, quid respondendum 59.a
terra quid abundè nos suo exemplo doceat 352.b
terra miseriæ & tenebrarum qd 734.b
terrena quî & cur vel deserenda, vel nõ deserenda 534.a
terribilem diabolo ieiunantis orationem esse 63.b
terror, pudor & pauor, quorum quis vbi futurus 712.b
tertia diei hora, quo spiritus sancti opere insignita 182.b
tertulliani de quibusdam orandi gestibus sententia 177.a de Plinij & Traiani pro Christianis decreto 180.b 181.a de spadonibus volũtarijs 513.a de mendicis beatis 540.a
testamẽti cõdendi ratio & tẽpus 665.a
testamenti veteris eçlibes qui aut quãti 750.b
Theodoretus quomodò virginitatem commendârit 574. 576.
theodoreti de abstinentia Encratitarũ, & de abstinẽtia vini & carniũ, sentẽtia 91.b de cõsilio virginitatis 574.a
theophili Alexandrini de quadragesimali ieiunio sententia 110.b
theophrasti de frugalitate ethnicorum testimonium 39.a
theophylacti de ouina mansuetudine sententia 393.b de magistratuũ vtilitate 406.b de paupertate omniũ virtutum capite 528.a de promissione centupli apostolis per Christũ facta 530. 531.
διραπώτης & διραπωτρίδες quid 611.b
therapeutæ Apostolis qui 617.a
thesaurus quis vbi nascatur 525.a
thesauri mira per Tiberium imper. inuentio 310.b
Tiberij Imperatoris II. quanta in pauperes liberalitas, & quo ea miraculo recompensata 310.b 311.a
tigris mysticè quid 385.b
timẽdáne sit mors, an nõ timẽda 659.a
timendus Christi authoritate qs 807.b
timẽs qs q̃ sua mẽbra mortificet 806.a
timentes, non sine pœna esse 450.a
timor qs q̃, pmissione potẽtior 404.a
timor Domini, quanti sit aut esse debeat momenti 451.b
timor qs cui beatitudini rñdeat 452.a 456.b
timor qs quantoperè necessarius 453.a
timor sine pietate, qualis 455.a
timor qua in re plus queat, quàm pudor aut dolor 643.a
timor quis quî aut cur initium sapientiæ dicatur 643.a
timor & dolor animarum in extremo iudicio qualis 704.a

theodoreti de abstinentia Encratitarũ, & de abstinẽtia vini & carniũ, sentẽtia 91.b de cõsilio virginitatis 574.a
theophili Alexandrini de quadragesimali ieiunio sententia 110.b
theophrasti de frugalitate ethnicorum testimonium 39.a
theophylacti de ouina mansuetudine sententia 393.b de magistratuũ vtilitate 406.b de paupertate omniũ virtutum capite 528.a de promissione centupli apostolis per Christũ facta 530. 531.
διραπώτης & διραπωτρίδες quid 611.b
therapeutæ Apostolis qui 617.a
thesaurus quis vbi nascatur 525.a
thesauri mira per Tiberium imper. inuentio 310.b
Tiberij Imperatoris II. quanta in pauperes liberalitas, & quo ea miraculo recompensata 310.b 311.a
tigris mysticè quid 385.b
timẽdáne sit mors, an nõ timẽda 659.a
timendus Christi authoritate qs 807.b
timẽs qs q̃ sua mẽbra mortificet 806.a
timentes, non sine pœna esse 450.a
timor qs q̃, pmissione potẽtior 404.a
timor Domini, quanti sit aut esse debeat momenti 451.b
timor qs cui beatitudini rñdeat 452.a 456.b
timor qs quantoperè necessarius 453.a
timor sine pietate, qualis 455.a
timor qua in re plus queat, quàm pudor aut dolor 643.a
timor quis quî aut cur initium sapientiæ dicatur 643.a
timor & dolor animarum in extremo iudicio qualis 704.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

timor hominum ad iudicis aduentum qualis aut quantus 706.b
timor à charitate foràs expulsus, qualis 808.b
timor quis quàm sit salubris 780.b
timor Domini quàm sit vtilis aut necessarius 788. 801.
timor qs, q̃lis sit murus & turris 802.b
timor qs quomodò acquiratur 803.a
timor cum charitate permanens in seculum seculi, quis 806.b
timor quis q̃lis, aut quàm vtilis 807.a
timor gehennæ qualis 807.b
timor gehennę qualis sit ctũstos aut pędagogus 808.a
timoris cuius quanta vtilitas 801.b
timoris laus & vtilitas 805.b
timoris casti & seruilis differentia quæ 807.a
timorem pœnæ etiam à Christo suggestum 808.a
timore charitati locũ præparari 806.b
timotheo qui vinũ bibere à Paulo permissum aut iussum 101.b
tityus quis quali apud inferos afficiatur pœna 746.b
Tobias quantoperè misericordiæ operibus studuerit 339.
tobiæ qualis pietas 297.a
toletanę synodi de vescentibus in quadragesima carnibus sententia 76.b
toletanæ I. synodi de carnibus auium & pecudum sententia 88.b
toletanę synodi octauæ in violatores ieunij quadragesimalis sententia 129.b. 130.a
tonderi, & veste alba indui monachos iam olim solitos 617.b
tonitrus vastioris terror aut formido qualis 706.a
tormentum quibus post mortem futurum 644.a
torměta perpetuò duratura quę 732.a
torměta apud inferos principalia quæ aut quot 740.b
tortores & tormenta inferni q̃lia 715.b
tortores in tartaro quales 729.a
Traditio ecclesiastica quę qualis 96.a
traditionum quarum vis quanta 43.b
traianus quid de aut pro Christianis statuerit 180.b 181.a
transfiguratio Domini quomodò futuri seculi statũ repręsentârit 765.a
trãsitus ad immortalitatem, vndè qui fiat 673.a
transitus Domini quis qualis aut quid 784.a
trapezita aliquis quàm mirè diabolũ de auaritia tentantem superârit 305.b
tres illi pueri in fornacem iecti, quomodò ab igne non læsi 223.a
tres illi apud Danielem pueri, quales fuerint 586.a
tria conuersationi humanæ necessaria, & quod horum cui potissimùm debeamus 4.b
tria quædam singularia, fidei, spei, & charitati accommoda, quæ 33.a
tria ad religiosas actiões maximè pertinentia, quę 35.a
tria aliqua, quibus tantummodò Deo propinquemus, quę 119.b
tria quę quibus tribus reddenda 402.b
tria hominũ millia vbi iam olim vnius congregationis aut conuentûs fuerint 620.b
tria in euangelio singulariter tibi commendata, quę 809.b

tri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca